

PAVLI DE CASTRO

SECVNDA SVPER DIGESTO VETERI.

Habetur hoc in volumine Secunda pars Commẽtarioꝝ Pauli de Castro iuriscõsulti celeberrimi: in Digestum Uetus: elegãtissimis iuris vtriusqꝫ doctoris famosissimi Francisci de Curte: pluriumqꝫ alioꝝ Additionibus ꝛ Apostillis: Summarijs itẽ Hieronymi de Marliano Mediolanensis aucta ꝛ illustrata. Nunc demum accuratissime ꝛ castigata ꝛ typis excusa: nihil eoꝝ que in alijs habentur editiõibus pretermisso. Indice postremo: qui omnia que notatu digna videbantur: et que sparsim Paulus noster toto opere complexus est: serie alphabetica copiose continet: in multo meliorem q̃ꝫ hactenus ordinem redacto.

M·D·XXVII·

Tabula rubricarum huius voluminis.

¶ Finis.

Pauli de Castro super Secūda Digesti veteris parte Commētaria: sm lecturā Paduanam cum Apostillis famosissimorum iurisconsultorum Fraci sci Curtij: τ Bernardini de Landriano. Et cum Summarijs Hieronymi de Marliano Mediolanēsis: feliciter exordiunt.

Si certum petatur. Rubrica.

1 Actiones reales sunt rei vendicatio que competit pro rebus corporalibus.
2 Item cōfessoria τ negatoria. que competunt pro iuribus incorporalibus.
3 Actiones mixte: que sint. τ nu. 2.
4 Actiones in rem scripte personales sunt vt actio quod metus causa.
Item actiones noxales. nu. 5.
6 Actiones reales sunt digniores q̄ psonales.

Super glo. rubrice dic q potest melius continuari hoc modo. Uisum est de prima parte digestorum a princi. huius voluminis vsq ad titu. de iudi. que dicitur de preparatorijs iudiciorū. Item de secūda parte a ti. de iudi. vsq huc que dicitur de iudicijs tam vniuersalibus q̄ particularibus τ ɔtinet. vij. libros. Sequitur videre de tertia parte que appellatur de tribus τ continet octo libros ab isto titu. vsq ad titu. de pig. sunt etiam alie quatuor. τ sic. vij. sed qbus colliguntur qnquaginta libri ffor̄ū. vt in. l. ij. C. de ve. iur. enucle. τ. j. l. progi. in gl. in v̄.
1 varios. †Sed quero iuxta glo. que sunt actiones reales de qbus fuit tractatum in precedenti parte. Respondeo rei ven
2 dicatio que cōpetit pro rebus corporalibus. †Itē ɔfessoria et negatoria que competunt pro iuribus incorporalibus. vt. s̄. si ser. vēdi. l. ij. Item quero que sunt non reales que tamen p
3 ponuntur ad similitudinem realiū. †Respondeo actiones mi
a xte vt petitio hereditatis[a] τ actiones diuisorie puta fa. her. cōi di. τ fi. regun. vt insti. de acti. §. quedam actiones mixtam τc.
4 †Item actiones in rem scripte que sunt mere personales vt actio quod met. cau. vt. l. metum. §. sed licet. s̄. quod met. cau. et
5 actio ad exhiben. l. iij. §. est autem. s̄. ad exhi. et ibi not. †Item actiones noxales vt in titu. de noxali. et si quadru. pau. fe. di. vt insti. de noxali. §. oīs. omnes iste actiones ideo dicuntur proponi ad similitudinem realium quia dantur contra possessorem etiam non obligatum ex hoc solo q possidet. s̄. ad exhi. l. de eo. §. fi. secus in mere psonalibus. vt. j. de contrahen. emp. l.
6 fi. §. fi. †Itē quero quare premisit de realibus cum personales videantur digniores. ar. s̄. de sta. ho. l. j. τ. ij. τ sic de illis fuit premittendū arg. l. j. in princi. de acqui. re. do. Respondeo licet persone sint digniores q̄ res. vt. d. l. j. τ. ij. de sta. ho. actiones tn̄
b reales[b] sunt digniores q̄ psonales quia dantur pro iure quod actor habet in re. sed personales pro iure quod habet ad rem τ primū potentius est fortius hic est q difficilius tollitur. vnde
c imperator non pōt tollere dn̄ium nisi[c] ex causa publice vtilitatis. l. item si verberatum. §. j. s̄. de rei ven. τ tamen potest tollere actionem personalem. vt no. in. l. fi. C. si cōtra ius vel vti. pu. τ per Inno. in. c. que in ecclesiarum. de consti. Sed quare non dixit de rebus debitis sicut dixit de creditis. respōdeo vt in rubrica. C. de re. cre. per glo. Cyn. et Bart. qr principaliter est tractaturus de actionibus cōpetentibus creditoribus nō de exceptionibus debitori competentibus. Sed quare diuisit titu
d lum de rebus creditis in. C. a titu. si cer. pet. Respondeo[d] quia imperator in. C. erat tractaturus de iureiu. p quod iusiurandū fiunt creditores τ debitores. Et ad ostendendum q ille titulus de iureiur. cōtinetur sub titulo de rebus creditis igitur ibi premisit de rebus creditis τ per consequens fuit necesse vt diuideretur a titulo si cer. peta.

1 Certi appellatio magis appropriatur contractui mutui q̄ alijs τ quare.
2 Rubrica debet continuari et exponi antequā perueniatur ad nigrum.
3 Rubrica appellat titulus. τ quot modis sumatur titulus.
4 Rubrica debet esse generalis ad nigrum.
5 Argumentatio a Rubricis est bona nisi reperiatur contrariuz in nigro.
6 Genus debet precedere speciem. τ nu. 1.
7 Genus si post enumeratione specierū subijcitur: non refert ad species specificatas. sed ad alias non specificatas. τ nu. 6.
8 Genus dicit illud q predicatur de pluribus differētibus specie sm dialecticos: sed sm legistas est qd predicatur de pluribus differentibus numero.
9 Argumētatio est bona ab autoritatibus. s. eius qui habet autoritatem legis condende.
10 Quid de autoritatibus poetarū vel philosophorum vel euangelij seu aliarū scripturarū sanctorum doctorum.
11 Testis non dz reddere rationem sui dicti. per locum ab autoritate: sed per sensum corporeum.
12 Credere idem est quod fidem habere.
In quolibet contractu credere dicimur. τ quid in quasi cōtractu vel testamento ibi.
13 Mox dictio non semp significat incōtinenti τ qd importet.
14 Expositio verborum dicitur esse de intrinseco significato τ nō de extraneo.
15 Testis si examinetur super articulo de mutuo pōt interrogari quid si mutuum in genere.
16 Interrogatoria impertinentia debent reijci.
17 Testis interrogatus sup articulo si prius dicat istum articulū intelligo sic: τ hoc presupposito dico sic τc. non videtur deponere extra articulum.
18 Statutum non pōt phibere literalem expositionē: sed cēsetur prohibere extrinsecam glossationem.
19 Dictio e est prepositio deseruiens ablatiuo casui. et exponitur pro ex.
20 Testis probans dictum suum reddendo rationem: qr est eius vicinus vel consanguineus cōcludit in his que habent causaz successiuam. τ nu. 21.
21 Testis dictum sufficit q concludat presumptiue ex presumptione iuris.
22 Uide vnūmodum p bandi negatiuam. vt nō potuisset talis cōtrahere. quin ego testis sciuissem.
23 Dictio testis q deponit de etate nō statur. q scit qr consanguineus. cum ipse testis sit parum pluris etatis.
24 Dicta testiū sicut cōfessiones debent conuenire naturalibus.

a Hereditatis. d. Iaso. hic dicit q ē mere realis qcqd dicāt pau. de ca. τ Alex.

b Tn̄ reales. ad de q hāc rōnem ponit iuriscōsul. in. l. plus cautionis. j. de re. iu. et etiā ponit Bal. in. l. error. C. ad l. fal. p qua adduco tex. in. l. horū. j. de dam. infect. Fran. Cur.

Ene est. †Lex ista tractat de prima parte rubrice de rebus creditis exponēdo eius significationē. Lex scōa vsq ad. l. certi cōdictio tractat de secūda parte te rubri. si cer. pe. i. mutuū. Lex aūt certi cōdictio. in princ. tractat de tertia parte postea mixtim tractat de oībus. Nā prima pars ē generalis ad oēs titulos sequentes vsq ad titulum. de pigno. ideo fuit premissa tam per pretorem in edictis suis in qbus tractat de contractibus q̄ per iuriscōsultum. In hac secūda parte. ff. veteris in qua tractaturus est de contractibus imitando ordinē pretoris. τ hoc sufficit
1 pro summario huius. l. †Secunda vero pars si cer. pet. est specialis ad hunc titu. in quo principaliter tractatur de mutuo licet incidenter tractetur etiam de alijs creditis ex stipulatione vel alio modo ex quibus petitur certum τ sic fraternizat hic titu. cum ti. de verbo. obligati. Quare autem ista appellatio certi
c magis appropriatur contractui mutui q̄ alijs. quia hic exponitur si cer. pet. i. mutuum respondeo qr in mutuo semper contrahitur obligatio ad aliquod certuz habito respectu ad id qd numeratum est qr semp est certum: quid quale τ q̄tum sic. j. eo. l. certum. non sic in alijs contractibus in quibus venit aliqn̄ incertum. Tertia vero pars de certi condictione quo ad quid est generalis. s. quo ad contractus ex quibus petitur certum quo ad qd non vt quo ad ceteros contractus. Diuiditur autem hec l. in quatuor partes. quia primo format questionē de significatu prime partis rubrice de rebus creditis ipsam commendando vsq ibi qm̄ ibi anteq̄ eam determinet. determinat vnam aliam. s. quare pretor ipsaz premisit in suo edicto dicens quod ideo est qr in illo edicto erat tractaturus de varijs cōtractibus vsq ibi oēs enim. Tertio ad questionem formatam respondet q significatus illius prime partis est generalis τ comprehendit omnes contractus ex quo sequitur ratio magis clara q̄ supra dixerim. s. quare pretor eam premisit quia premittenda est rubrica generalis ad omnia sequentia τ hoc vsq ibi nam vt libro ibi responsionem suam probat q sit generalis. Primo per autoritatez Celsi iurisconsulti vsq ibi nam cuicūq. Secundo
d per proprium significatum verbi creditum vsq ibi rei. Tertio per significatum illius verbi rei. Her. autē aliter summat hoc modo ad cognitionem specialium debet precedere cognitio generis. sed prima pars rubrice est generalis ideo fuit premissa. Dicit tamen q maior propositio quo ad cognitionem specialiū dz precedere cognitionē generis non probatur hic sed in. l.

c Nisi ex cā. qr h prudēter tractat ideo tu circa p̄dicta vide q̄ dicū tur p abb. et moder. in. d. c. q̄ i ecclesiarū. Quib' adde alex. d̄ imo. in ɔsil. cj. col. iiij. v̄. pro hoc τ ver. seq. τi ɔs. cxxxvj. col. ij. in princ. et col. v. in fin. in. j. vo. et ibi q̄ dicatur iusta causa. Fran. cur.

d Rn̄deo. hec responsio non plz do. Iaso.

j.in princip.§.de iusti.et iure.et fuerunt originalia verba Jac. but.istud summariũ non placet quia ista argumentatio nõ est bona cum cõclusio non sequatur ex premissis dz enim conclu- dere hoc modo.igitur de ista prima parte prius est cognoscen- dum sicut dixerat in maiori ꝓpositione ⁊ ipse concludit aliter videlicet ideo fuit premissa.Item inquantum dicit qđ maior propositio non probatur hic potest dici contrarium ꝙ imo ꝓ batur in principio sed ipse id non cõsiderauit sed considerauit ver.qui igitur.vnde ipse colligit formam arg.⁊ verum est ꝙ ibi non proponitur maior propositio sed minor in ver.omnes eñ
2 ⁊ conclusio in versi.quoniam.⁊ si prius conclusio.¶†Nota.ex prima parte ꝙ antequam perueniatur ad nigrum debet continua ri et exponi rubrica vt hic satis colligitur ⁊ istum modum ser-
3 uamus.¶†Item no.in ver.tituli[a] ꝙ rubrica appellatur titu
a lus vt hic.⁊ in aut.de non eligen.secundo nubẽ.§.quia vero.et §.cum igitur.aliquando tamen titulus ponitur pro nigro seu pro tractatu vt patet de in inte.resti.l.j.⁊.l.j.§.de posthu.vt.§. vt initio.aliquando ponitur pro priuilegio.vt in aut.de eccle. titu.in rubro et nigro aliquando ponitur pro contractu. vt.C. locati.l.si quis conditionis titulo depositi.l.pe.aliquando po- nitur pro qualibet causa sufficienti ad translationem dñij vel vsucapiendi conditione.C.de prescript.long.temp.l. diuturna sumitur alijs modis quod dic per Cyn.in.l.cogni.C.de pe.he-
4 re.per glo.in.d.titu.de eccle.titu.¶†Ex secunda parte in ver.
b quoniam not.rubrica debet esse generalis ad nigrum[b] et ideo omnes leges que sunt in aliquo titulo.debent intelligi ẜm ma teriam tituli vel rubrice.et ad hoc allegatur.l. imperator. ĩ.de in diem adie.tamen aliquando contingit ꝙ nigrum est genera lius quam sit rubrica vt patet.C.de reli.et sump.fu. ⁊ aliquãdo ecõ uerso ꝙ rubrica generalior est.vt.C.de sportu.ĩ rubro et nigro in quo non fit mentio de sportulis sed solum de executionibꝰ
5 et tomen rubrica loquitur de ambobus.¶†Item glo. allegãt istum tex.ꝙ bona est argumentatio a rubrica ista dicit gloss.in aut.vt nul.credentem agricole.in prin.super ver.legem in fin. ⁊.C.ne fideius.do.den.l.j.in fi.magne glo.Sed glo.in aut.de in cest.nup.circa prin.que incipit hoc generale.tenet contrarium ꝙ non sit bona argumentatio propter id quod.§.dixi qz inter-
c dum reperitur generalior[c] quam nigrum interdũ econuerso.Spe. in titu.de dispu.⁊ alle.§.satis clare.in fi. dicit ꝙ a rubrica legũ ⁊ etiam decretalium quia facte sunt ab habentibus potestatez
d legis condende bona est argumentatio.sed a rubrica[d] decreti non quia ille fuerunt facte a magistro Gratiano q nõ habebat potestatem legis condende sed leges et canones cõditos a san ctis patribus redegit in vnuz ipsos ordinando et congruis lo cis ponendo.Breuiter dic ẜm Guil.⁊ Jaco.butri.ꝙ bona est argumentatio a dictis rubricis non tamen necessaria si euiden ter reperiatur contrarium in nigro.⁊ isto modo possunt ad cõ
6 cordantiam reduci que.§.dixi.¶†Not.etiam hic ꝙ genus de- bet precedere speciem aliquando contingit econtra ꝙ post enu merationes specierum subijcitur genus.vt in.l.si seruus seruũ §.inquit ad.l.aquil.et.§.si quis cau.l.sed ⁊ si quis.§. quesitum.
7 †et tunc genus non refert ad species specificatas sed ad alias non specificatas vt.l.doli clausula. et.l. stipulationes commo- dissimum.de verborum obliga.⁊ de penis.l.sanctio legum.et l.coheredi.§.qui patrem.de vulg.⁊ pup.de alimen.leg.l.alimẽ ta.§.basilice nutricis.⁊.l.stichus. istas.ll.allegabat Joan. pa- gliarẽsis doctor et magister Bal.summus textualis vt ab ipso
8 audiui.¶†Ex tertia parte ibi omnes enim.Nota ꝙ illud dici- tur genus quod predicatur de pluribus differẽtibus specie si- cut in.l.proxima.§.creditum.⁊ hoc prout sumunt dialecti.⁊ est propria assumptio prout sumunt legiste.genus est quod predi catur de pluribus differentibus numero vt homo:sed ẜm dia- lecticos est potius species quã genus.vt etiam no.in.l.sequen.
9 ¶†Ex quarta parte in versi.nam vt libro.Not.ꝙ bona est ar-
e gumentatio ab autoritatibus[e] hoc est veruz de autoritate eius qui habet autoritatem legis condende vt erat hic.Celsus iuris
10 consultus cuius responsa accipiebantur pro legibus. †An au tem in iure nostro sit licita argumentatio poetarũ vel philoso phorum vt Aristotelis vel euangelij seu aliarũ scripturarum
f sanctorum doctorum vt Augustini ⁊ Hieronymi[f] ita vt per il lorum dicta possint questiones decidi ⁊ determinari videtur ꝙ sic.per.l.intantum.in fin.§.de re.di.vbi allegatur Vergilius.⁊ per.l.vij.mense.de statu hom.vbi allegatur Hypo.⁊ per.l.anti qui.si pars he.pet.⁊.l.si pater.ĩ.de solu.in quibus allegat Ari stoteles Respondeo ẜm Jacob.butri.ꝙ aut de illis autoritati bus facta est lex.⁊ tunc licita est argumẽtatio nõ tanquam ab ipsis autoritatibus sed tanquam ꝙ est lex inde facta ⁊ ita loquuntur.ll. predicte.aut de illis autoritatibus non est facta lex ⁊ tunc aut habemus legem in contrarium ⁊ non est bona argumentatio quia maior est autoritas legis vt patet in autoritate Pauli si filius ergo heres: ⁊ tamen istud non est verum si repudiauit he reditatem vel si expresse se non immiscuit non est fundata in- tentio creditorum hoc ipso ꝙ est filius.vt. l.j.C. si vt se ab her.
g absti.aut non habemus[g].l.in contrarium vel rationem ⁊ tunc bona est argumentatio a poetis philosophis et a sanctis pa- tribus ⁊ illorum quorum opuscula sunt approbata per eccle- siam de quibus.xvj.distinctio.per totum vel que communiter in scholis recipiuntur vt videmus quotidie de doctoribus no stris scribentibus ⁊ in casibus multum dubijs adheremus au toritatibus.est ergo probabilis argumentatio non necessaria
11 †testis autem non debet reddere rationem dicti sui per locum ab autoritate sed per sensum corporeum vt.l.testiuz.C.de testi.
12 quia non ipse testificatur sed autoritas ẜm Bartol.¶†Item nota.in ver.nam cuicũqz ꝙ credere idem est quod fidem habe re.¶Item quod in quolibet contractu dicimur credere quia fidem habemus.Sed an idem in quasi cõtractu videtur quod non quia in illis oritur obligatio extra id quod agitur vt.ĩ.cõ moda.l.si is qui.in fin.et.l.non omnes.ĩ. eo. aliquando tamen esset secus vt in quasi contractu gestionis negotiorum in quo oritur ex eo quod agitur.Et ex eo text.videt quod debitor ex maleficio vel ex testamento non dicatur debitor vel creditor qz ibi creditor non habuit fidem de debitore. Contrarium tamẽ est verum vt in.l.creditorum.et.l. creditores.de verbo. signifi. quia appellatio creditoris largior est quam appellatio crediti.dici tur enim creditor respectu debitoris et econuerso vt in dictis.ll. sed creditum dicitur ex eo quod credimus et fidem habemus. et sic diligenter sunt notanda verba statuti an loquãtur de cre
h ditoribus et tunc comprehendit omnes ex quacumqz[h] causa an de creditis.et tunc non comprehendit nisi illa que sunt ex contractibus in quibus credimus ẜm Barto.quod not.diligẽ
i ter.[i]¶†Ultimo nota.illam dictionem mox vna cum glo. que
13 dicit ideo si non mox.et sic illa dictio non semper significat in- continenti imo potest importare interuallum temporis. et ad hoc allegatur iste tex.cum glo.aliquando vero importat:id est eodem instanti vel incontinenti vt.ĩ.de vulga.et pupilla.l.si pa ter captus.in tex.et in glo.aliquando exponitur mox.i.postea vt.ĩ.eo.l.certi condictio.§.quoniam. versicu.sed si ei. aliquãdo exponitur.id est ipso iure non expectata sententia vt in aut.de incest.nup.in princi.in glo.que incipit sed nunquid.aliquando exponitur:id est quam primum potest.C.de administra.tut.l. tuto
k res.aliquando importat interuallum decem dierum.[k] vt.§.de iudi.l.ad peremptorium.aliquãdo exponitur.i.ante omnia vel non seruata solennitate.C.vnde vi.l.momentanee.in tex.et gl. et de dictis significationibus vide ꝙ habetur per gl.xx.q.j.c.j. ⁊ quod not.in.c.abbate sane.de re iudi.li.vj.¶In gl.j.in prin- ci.ibi vel ẜm pisanam literam est ex re.sed certe hoc non est ve rum ⁊ gloss. non debuit vidisse. ego enim vidi pandectas que sunt hodie Florentie licet consueuerant esse Pisis.⁊ ibi habe-
14 tur bene est sicut cõiter habetur.¶†Item qđ subdit in glo.ex re.i.ex vtilitate dicit Bar.ꝙ hoc nõ est necesse dicere sed potest dici ex re.i. ex proposito.et sic non extra propositum.et sic nota. ẜm eum ꝙ expositio verborum dicitur esse de intrinseco signi-
15 ficato ⁊ non de extraneo.†⁊ ideo ipse inducit vt si examinetur testis sub articulo de mutuo possit pars aduersa facere inter- rogatorium si testis dixerit vera esse contenta in articulo inter
16 rogetur quid est mutuum †quia istud interrogatorium non est impertinẽs cum non possit intelligere quid sit mutuum in spe cie nisi intelligat quid sit mutuum in genere.sed si esset imper- tinens deberet reijci. vt in.c.presentium. de testamẽ. lib. sexto.
17 ¶†Item si testis interrogatur super articulo dicat ego intel- ligo

a ¶Tituli.aliqñ ponitur ꝓ necessitate vt.C.q nu.liber.l.j.⁊ quot modis dicatur titu lus vide glo.in.c.si.de of.archi.⁊ in.c.dudũ el.ij.extra de ele.in ver.vtrũqz.⁊ ibi doc. aliquando tñ dicit titulus mos vt extra.de ver.sig.c.cũ inter nos.in fi.itẽ accipit ꝓ scriptura vt caue de mã.prin.§.titulos ꝓ dignitate vt in toto titulo de cañ.lar.li.xj. item pro signo.vt in.c.cõsuetudo.xvj.q.j.Cur.

b ¶Ad nigrum.⁊ ꝙ qñ rubrica est gñalis lex vel sta tutũ debet gene raliter intelligi. adde eũdẽ paul. de ca.in ꝯs.xlj.in ci.presens casus modicaz vr ĩ no uis.⁊ alex.đ imo. in ꝯs.cix.colũ.ij. versic. alia rõne versi. nec obstat in quinto.cur.

c ¶Generalior.đ hoc ꝑ abb.consi. xiij.ꝑ lu.ro.cõsi. xvj.per Alexan. de imo.consi.x.⁊ cõsi.lxxxiij.quar to li.⁊ ibi qñ ha- bent orationem ꝑfectam possint per se allegari ꝑ Sozi.ꝯs.xxj.

d ¶Rubrica decre ti.Adde imo. in rub.ĩ.de ver.ob. Fely.in rub. ex- tra vt lit.non cõ tes.⁊.c.ij.col. xix. ver.liber decre- ti.in fi.de rescri. Cur.

e ¶Autoritatibꝰ. vide ꝯtra in apo stillis ad bar.de tortis ⁊ late per d.Ja.cui inquantũ ponit de chroni cis.adde ro ꝯsil. vltimo inci.vos estis lux et dicit qntilianꝰ ꝙ sum morũ virorũ au toritas ꝓ ratiõe est.⁊ lactãtiꝰ.iiij. li. insti.satis ha bẽt firmitatis te stimonia sine ar gumentis ⁊ dio medes ad auto- ritatẽ vt ad an- choram recur- ritur.

f ¶Hieronymi.ad de ꝙ Jo.an.ĩ.c. certificari.de ap pel.dicit ꝙ ex di ctis hieronymi possumꝰ cãs dif- finire.Cur.

g ¶Habemus.Adde ꝓ hoc facit text.in.c.de libellis.xx.di.ꝑ quẽ idẽ dicit ibi Do.ꝙ tũc autoritas sctõrũ patrũ allegat ad decisionẽ causarũ qñ deficit lex vel canõ.Cur.

h ¶Ex quacũqz cã.Adde ꝙ tale statutũ ex quo proprie dz intelligi non cõprehendit vsurarium quia non dicitur proprie debitor vt habetur in aut.hoc ius porrectum C.de sa.san.eccle.cano.in.c.j.de deposi.⁊ in.c.quorũdam.de pig.⁊ ꝙ non sit proprie creditor tenet Bald.in.l.executorẽ col.iij.ver.vnũ non omitto.⁊ ponit late Cep.in d.l.creditore col.xj.ĩ.de ver.signi.Cur.

i ¶Diligenter hic. vide per modernos ⁊ qs non dicatur ꝓprie creditor vide ro.ꝯsil. cclxxiiij.vbi dicit ꝙ legatarius non dicit ꝓprie creditor ⁊ an debitor ex maleficio di catur debitor in statuto loquente de debitore.vide Bart.ꝯsi.xlvij.

k ¶Decem dierum.aliquando ponitur pro spatio vnius mensis.vt.j.q.j.cõstat ali- quando duorum mensium.vt.l.a diuo pio.ĩ.de re iudica.aliquando vsqz ad annuz xxij.q.ij.c.si in qualibet.

ligo istum articulum sic ⁊ hoc presuppositio dico sic ⁊c. ꝙ ipse
non videtur loqui extra articulum ideo illis verbis est standũ
pro intellectu sue testificationis sed si diceretur loqui extra ar-
ticulum non testaretur illis verbis sed sua testificatio intellige
retur ſm iuris dispositionem et ideo licet iurauerit responde-
re veritatẽ super articulis dumtaxat non propterea reijciunt
verba predicta qr ex articulis videntur esse cũ tendunt ad intel
lectum ipsorum.arg.hic.Et pro hoc vide bonum tex.cum glo.
quem tamen ipse allegat.et quod ibi no.per Ang.in.l. iam du
bitari circa medium.de here.insti.ibi.velut excessus ⁊c.vbi ha-
betur ꝙ modica transgressio que tamen nõ sit extranea ab in-
18 tellectu verborum non dicitur extra verba.¶ †Induco etiam
vltra Bartol.ad questionem statuti sepe occurrentem si dicat
statutum quod verba statutorum sunt intelligẽda prout iacẽt
⁊ ꝙ non debeant glossari et ꝙ nec debeat addi vel minui quod
a non propterea censeatur prohibita literalis[a] expositio. qr illa
dicitur ex re ⁊ intrinseca sine qua non potest cena duci ita dicit
Bald.C.ad treb.l.iubemus.in fi.et de li.prete.l.iij.Bart.etiam
in.l.oẽs populi.de iusti.et iur.in fi.vj.q.dicit ꝙ illa verba statu
ti parum operantur et vult dicere id quod dixi quia non po-
test statutum prohibere literalem expositionem sed censetur ꝓ
hibere extrinsecam glossationem dum vero postea glo.subdit
here.i.herile.dic quod debet scribi per.h.et est vna pars tantũ
19 seu vna dictio posset tamen scribi sine.h.†et tunc sunt due.scꝫ
e.pro ex.et est prepositio deseruiens ablatiuo casui ⁊ re quod est
nomen et tunc idem erit dicere e re et ex re. Ponit etiam hic
Barto.quedam vtilia magis ad bene esse q̃ ad substantiam di
cit enim quod sicut hic iurisconsultus arguendo omittit maio
rem propositionem ⁊ ponit minorem ⁊ conclusionem vt colli-
gitur hic in ver.quoniam cum sequen.hoc modo quia signifi-
catus prime partis rubrice est generalis.ideo primo loco fuit
premissa.iste enim nõ dicitur sillogismus sed locus.⁊ debet sic
compleri genus debet premitti ad species.ista est maior ꝓpo-
sitio que hic non ponitur sed prima pars rubrice est generalis
et ista bene ponitur hic in ver.omnes enim igitur bene fuit pre
20 missa vt hic in versi.quoniam eodem modo dicit ipse ꝙ†testis
cum vult probare dictum suum ponendo ratione potest omit-
tere maiorem propositionem ⁊ ponere minorem ⁊ conclusionẽ
vt hoc modo interrogatus an talis sit diues vel bonus homo
vel bone opinionis vel talis etatis respondet ꝙ sic.interroga
b tus qualiter scit respõdet quia sum eius vicinus[b] vel ꝙ cõsan
guineus.et debet sic compleri vicini et consanguinei presumũ
tur scire facta vicinorum et consanguineorum vt.l. octaui. ff.
vnde cog.et in.l.tutela.C.de in integ.resti.ego sum consangui-
21 neus et vicinus ergo bene scio.†nam sufficit dictum testis cõ-
cludere presumptiue presumptione iuris.argu.l.omnes.§.lu-
cius.que in frau.cred.⁊ semper allegatur dictum eius. Tamẽ
aduerte quia non est verum semper.procedit enĩ in his que ha
bent causam successiuam ⁊ sic possunt de facili transire in noti
tiam vicini.secus iu his que habent causam momentaneam q̃
non sic transeũt in notitiam.qd enim potest scire vicinus meus
de factis meis si aliquem contractum feci in domo.et sic non es
set sufficiens depositio quod talis contraxit scio quia sum eius
vicinus.nam nõ põt scire nisi fuisset presens vel adderet aliud
22 puta si diceret quod contraxit†nam debet addere quod non
potuisset contrahere quin ipse sciuisset gl.est singularis quod
per istum modum probatur negatiua.ĩ.de iti.actuq; priua.l.
23 j.in prin.in fi.glo.magne.†Item si deponeret de etate non sta-
retur eius dicto quod scit quia consanguineus nisi ipse esset tã
te etatis quod ipse posset hoc de leui scire.Quid enim si interro
getur an talis sit etatis.xxx.annorũ cum ipse testis non sit ma
ioris etatis vel minoris vel parum pluris certe non esset suf-
24 ficiens ratio dicti sui scio quia sum consanguineus†quia di-
cta sicut confessiones debent conuenire naturalibus.l. confes
sionibus.š.de interrog.ac.et ita limitat Bald.dictum Barto.
in.d.l.de tutela.

1 ☞ Mutuum reqrit ꝙ agatur vt nõ restituatur idẽ corpus quod traditur sed aliud:⁊ ꝙ illud aliud sit in eodẽ genere alia duo requisita vide infra nu.4.
2 Numeratio eadem vel actus nõ potest parere diuersas species contractuum.
3 Solutio eadẽ potest parere distractum ⁊ contractũ simul.
4 Licet adsunt illa quatuor q̃ reqruntur ad mutuũ.potest tñ esse alius contractus.s.depositi si hoc agatur.
5 Quis resultet effectus an sit mutuum an depositum.
6 Species ſm legistas ꝓprie dicuntur q̃ non cõsistunt pondere numero vel mẽsura sed vno spiritu continenť vt hõ vel equus ⁊ ſm dialecticos dicuntur indiuidua.
7 Si reddis mihi illud idem qđ tibi mutuaui cũ non postea indigeas ⁊ sic in eadem bonitate cogor illud recipere.
8 Propositũ primũ inspicitur.⁊ nu.9.
9 Statutum prohibens emi frumentum pro reuendendo nõ habet locum in eo qui emit pro sua necessitate ⁊ postea vendit cũ non indigeat.
10 Si tradidi tibi rẽ meã vt eandẽ restitueres ⁊ trãstulisti dñium est contractus innominatus do vt des.
11 Sed si dñium non transtuli.⁊ tradidi eam causa custodie et sic pro vtilitate mea erit depositum.
12 Sed si pro vtilitate tua ⁊ ad certũ et determinatum vsum:erit commodatum.
13 Aut ad vsum indeterminatũ.⁊ erit precarium.
14 Si tradidi tibi rẽ meam vt aliã mihi restituas ⁊ cõcurrunt illa q̃ sunt necessaria ad mutuũ.erit mutuum.
15 Si aliud istorum deficit ⁊ datur species vt deť alias species certa erit contractus permutationis.
16 Aut vt detur alia species incerta.⁊ est cõtractus innoĩatus do vt des ⁊ qd si debet reddi pecunia vel econuerso.
17 Obligatus ad genus etiã ex cõtractu emptionis teneť dñium transferre non aũt simpliciter tradere.

a ¶ Literalis.De hoc per eundem pau.ↄsil.xciiij.p alex.ↄsil.lxxxvj.

1 Mutuum damus. †Ista lex diui-
dit in quatuor partes.Naꝫ primo ponit quicquid sit de substantia
mutui ex parte recipientis.ex quo apparet ad quid
contrahitur obligatio vsq; ibi mutui datio.Secũdo ponit qd
sit de substantia mutui respectu rerum que mutuãtur vsq; ibi
appellata.Tertio qd sit de substãtia mutui ex parte dãtis vsq;
ibi creditum.Quarto ponit differentiam inter creditum ⁊ mu
tuum vsq; in fi.l.Et prima pars hoc intendit ꝙ ad hoc vt dica
tur mutuum due requiruntur.s.ꝙ agať vt nõ restituatur idem
corpus quod traditur sed aliud.Secũdo ꝙ illud aliud sit in eo
dem genere et quodcũq; istorum deficiat non erit mutuum sed
2 alius contractus.hoc dicit.¶ †No.ſm doc.ꝙ eadem numera-
tio vel actus non potest parere diuersas species contractuuꝫ.
Nã si adsunt illa q̃ reqrunť ad mutuũ diciť mutuũ ⁊ non alius
contractus.si aliqd deficit diciť alius cõtractus ⁊ non mutuum b
3 †eadem tñ solutio bene potest parere distractũ ⁊ contractum si
mul ⁊ semel in.l.numerationibus in fi.ĩ.de sol.⁊.ĩ.de act.emp.
si heres in priua charta.Heres enĩ condemnatus vendere vẽ
dendo liberatur ab actione ex testamento.et iste est distractus
4 et obligatur ex vendito.⁊ iste est contractus.¶ †Item no.duo
que requiruntur ad substantiam mutui.Est ⁊ tertium.ĩ. proxi.
§.Item quartum in.§.appellata.Et aduertendum ꝙ licet ali-
quo istorũ deficiente non dicatur mutuum non tamẽ sequitur
ꝙ oĩbus concurrentib⁹ semper sit mutuũ imo potest esse etiaꝫ
tunc alius contractus si hoc agatur.vt.ĩ.deposi.l.lucius.la.j.et
l.dies sponsaliorũ.ij.j.⁊.l.publia.§.lucius.eo.tit.potest esse de
positũ si hoc agatur licet egrediatur terminos depositi q sunt
vt non transferatur dominiũ ⁊ ꝙ restituatur idem corpus ⁊ ꝙ
depositarius non vtatur sed custodiat.et tamen si depono pe-
nes te centum numerata eoipso transfertur dominiũ quia da-
tur pecunia tanq̃ pecunia non tanq̃ species in sacculo ⁊ ꝑ hoc
datur licentia vtendi eo et contrahitur obligatio ad aliud cor-
pus in eodem tamen genere que omnia sunt de natura mutui
c ⁊ tamen non est mutuũ sed depositũ[c] postq̃ sic fuit actũ expresse
5 als esset mutuum postq̃ omnia conueniũt eius nature†et est
magnus effectus qr ex quo est depositum est contractus bone
fidei ⁊ in eo veniunt vsure ex mora vt in dictis legibus.et.l.mo
ra.§.in bonefidei de vsuris:sed si esset mutnum esset stricti in-
ris et non venirẽt vsure nisi per stipulationem.vt.C. de vsuris c
⁊.l.q̃uis.etiam post lit.contest.vt.C.de condi.inde.l.j.et ibi no.
loquor aũt de iure ciuili sed de iure canonico neutro casu ve-
6 niunt quia sunt prohibite.¶ †No.glo.j.in prin.ibi naꝫ in spe-
ciebus non constantibus pondere numero ⁊ mensura ⁊c. No.
glo.ꝙ ſm nos legistas iste ꝓprie dicuntur species que non con
sistunt pondere numero vel mensura sed vno spiritu continen
tur vt bos equus vel homo vel vna structura vt liber qui ſm
dialecticos dicuntur indiuidua qr non recipiunt diuisionem si
ne destructione subiecti ista vero que consistunt põdere nume
ro vel mensura magis appellantur genera vt hic colligitur dũ
7 dicit sed idem genus.et no.ĩ.proxi.§.in glo.magna.¶ †In ea
glo.ibi cum non indigeas eosdem reddis sed an cogar recipe-
re glo.enim loquitur quando sponte recepit videť ꝙ non qr a
principio fuit actum vt non idem corpus sed aliud redderes
vt hic in text.et creditor non teneť recipere aliud. vt.ĩ.proxi.§.
Respondeo contrarium si interesse non pretendo qr eiusdem
bonitatis ⁊ est nunc sicut cũ mutuaui als secus pone exemplũ
si mutuaui tibi vinũ vetus vt redderes nouũ si enĩ velles red
dere idem vetus cum non sit eiusdem bonitatis non cogor re-
cipere.sed in pecunia non potest hoc contingere qr bonitas si
intrinseca nõ deterioratur licet extrinseca altereť. pono enĩ ꝙ

b ¶ Vicinus.vide hic in apostillis ad Bar. ⁊ alex.i characterib⁹ de tortis.

c ¶ Depositũ.in q̃tum.d. Iason hic dicit ꝙ vtile est qr depositum hꝫ executionem paratã intellige de deposito vero nõ aũt ↄfessionato ꝑ ea q̃ voluit sozi.post bal.ↄsi. xxxvij.q̃consilia statim habebis impressa.

tꝑe quo mutuaui ducatus valebat quinqʒ libras nūc vero non
valet ducatus nisi quatuor libras cum dimidia iste est valor ex
trinsecus q non attenditur nisi ratione more. vt. j. ꝓxi. ꝛibi no.
ideo cogor recipere. ¶ † In gl. ibi qr primum ꝓpositum inspi
cio. No. istam gl. pro qua facit. l. j. §. idem offilius. j. de exer. ꝛ de
9 edi. edic. l. j. §. cecilius. † Et vide qđ ꝓ hoc no. Bart. in. l. cetera.
§. fi. de leg. j. in. q. de statuto prohibente emi frumentū pro reuē
dendo si aliquis emit pro sua necessitate postea cum non indi-
geat vendit ꝙ non incidit in penā statuti. qr primum ꝓpositū
inspicitur ꝛ illud fuit licitum. facit etiā ad. q. qua querit quali-
ter contractus innoīati debeant iudicari an ex modo cōtrahē
di an ex modo implendi. si ſm primum diceretur do vt facias
ex quo oritur actio prescriptis verbis. Si ſm scđm diceretur fa
cio vt des ex quo oritur actio de dolo. vt. l. naturalis. §. ꝙ si fa-
ciam. j. de prescrip. ver. nam facit ista glo. ꝙ debeat noīari a mo
do contrahendi vt inspiciatur primum ꝓpositum de hoc no.
10 in. l. cū ꝓponas. C. de dolo. ¶ † Ultimo distingue clarius quā
Bar. q originaliter habuit a Ja. bu. ꝙ si tradidi tibi rem meā
aut fuit actū vt restitueres eandē aut ꝙ restitueres aliā. primo
casu aut transtuli dñium ꝛ est contractus innoīatus do vt des
vt. j. de prescri. ver. si tibi aree vt hic in glo. sup ver. depositam.
Ualet aūt hec datio ꝛ dñium transfertur si agatur vt ex inter-
uallo restituatur ꝛ sic interim senties vtilitatem. si autem vt sta
tim non valet qr nullam vtilitatem sensurus est ꝛ sic non trāſ-
fertur dñiuʒ qr traditio est nugatoria. vt. l. qui sic. j. de solu. nisi
alio respectu vtilitatem aliā esset sensurus vt si dedi animo do
nandi vt statim redderes animo mutuandi quia tibi obligor
ex tali mutuatione et sic sentis vtilitatem ex tali translatione
11 momentanea vt. j. eo. si tibi pecuniam † aut dominium nō trāſ
tuli. ꝛ tunc aut tradidi causa custodie et sic pro vtilitate mea et
12 sic erit depositū. vt. j. deposi. l. j. in prin. † aut vt vtaris et sic ꝓ vti
litate tua. ꝛ tūc aut ad certū ꝛ determinatū vsum ꝛ erit commo
datum et ita debet intelligi tex. hic dum dicit commodatū aut
13 depositum † aut ad vsum indeterminatum ꝛ erit precarium vt
14 habetur in tex. ꝛ per doc. j. cōmo. l. in cōmodato. §. sicut. † Secū
do casu principali quando tradidi vt aliam rem non eandem
mihi redderes aut ꝯcurrūt illa que necessaria sunt ad mutuuʒ
quorum duo ponuntur hic ꝛ alia duo in se. §. cum se. et tūc erit
15 mutuum. † aut aliud istorum deficit. ꝛ tunc aut datur species vt
detur alia species certa. ꝛ tunc erit cōtractus ꝑmutationis: vt
16 j. de rerū ꝑmu. l. j. † aut vt detur alia species incerta et est cōtra
ctus innoīatus do vt des. vt. l. naturali. §. j. de prescrip. ver. et
17 hic in glo. fi. † aut datur res vt detur pecunia vel econuerso. et
tunc aut agitur vt transferatur dominium ꝛc. ꝛ idem ꝙ est con
tractus innoīatus non emptio de cuius natura non est ꝙ trāſ
feratur dominium. sed soluʒ ꝙ tradatur res: vt. l. ex empto. in
prin. de act. emp. ideo si agatur ꝙ detur non videtur actum ꝙ
sit emptio vt est casus singularis in. l. fi. j. de condi. ob cau. hoc
intelligo verum qñ simpliciter dedi rem meam dicēdo hāc reʒ
vt pecuniā mihi des nec dixi loco pretij. ꝛ sic intellligo illam. l.
sed si dicerē loco pretij vel pro tanto pretio tunc lʒ dixerim do
ꝛ sic transtuli dominiū erit emptio. qr sic apparet de intentiōe
ꝯtrahentium ex eo ꝙ de pretio fuit facta intentio. ꝛ hoc ꝓbaṫ
in. l. fi. C. de predi. cur. li. x. ꝛ no. in addi. specu. in titu. de test. act.
ꝛ Bar. hoc sentit lʒ illā. l. non allega. in. l. ꝑ diuersas. C. mand.
lʒ eñi non sit de substantia ꝯtractus emptionis ꝛ venditionis
vt transferatur dominiū: qr non contrahatur obligatio ad dan
dum sed ad tradēdū ꝛ vt venditor de euictione se obliget vt. d.
l. ex empto. in prin. ꝛ. l. j. de re. permu. tamē nō est cōtra naturā
dicti contractus vt transferatur: quia imo transfertur si ven-
dens est dñs ex quo igitur cōstat ꝙ voluerunt facere contra-
ctum emptionis ꝛ venditionis stamus certo nec curatur ꝙ di-
xerat do. Si vero non fuerit actū vt transferatur dominiū tunc
qñ traditur res ꝓ pecunia vel econuerso dicitur ꝯtractus em-
ptionis ꝛ venditionis ꝛ hoc qñ in specie. Si vero in genere vt
si fuit actū ꝙ darē tibi. x. corbes vini vel frumenti ꝓ. x. aureis
a lʒ non fuerit dictum loco pretij[a] ꝛ licet fuerit dictū ꝙ darem tñ
erit ꝯtractus emptionis ꝛ venditionis ꝓpter naturā generis
que est vt ille q obligatur ad genus etiam ex contractu emptio
nis teneatur dominium transferre non aūt simpliciter tradere
iuxta no. in. l. qui concubinā. §. heres. de leg. iij. per glo. licet er-
go si vendo tibi certā rem alienā qua possideo si eam tradidi ꝛ
sic non transtuli dñium quousqʒ sit euicta non potes cōtra me
agere licet habeas notitiam ꝙ sit aliena: vt. j. de euic. in. l. habe
re licere. ꝛ. d. l. j. de re. permu. si tamen vendidi. x. corbes frumē
ti in genere ꝛ postea trado frumentum alienū etiā anteꝗ euin
catur agere potes: qr non fui liberatus cum teneor dare domi
nium ꝛ transferre quod non feci: vt. l. cum quis. §. qui hominē.
j. de solu. non sunt alia.
1 ☞ Mutuum consistit in his rebus que pondere numero et

a ¶ Loco ꝑtij[a]. hic adde q̄ voluit lu do. ro. ꝯsi. xcj.

b ¶ Genus. adde abb. i. c. pastora-lis. §. qm̄. de re-scri. ꝛ qualiter se habeāt genus et spēs vide ꝑ do. car. ꝯsil. xcix. per Signo. ꝯsil. xxj.

mensura consistunt: quia in illis potest contrahi obligatio ſm
ea que sunt de natura mutui. vt restituatur aliud corpus in eo
dem tamen genere.
2 Que consistunt pondere numero et mensura recipiunt functio
nem in suo genere.
3 Solui mihi proprie dicitur id qđ nec est nec vnꝗ fuit meū. sed
si est vel aliqñ fuit: dicitur mihi restitui.
4 Genus quomodo capiatur apud dialecticos et quomodo a-
pud legistas.
5 Accipiens pecuniā ad numerū mutuo non pōt reddere fru-
mentum ad mēsurā nisi ex causa necessitatis. ꝛ nu. 15.
6 Si qs recepit frumentū mutuo. nec possit illud reddere seu nō
reperireṫ frumentū cogitur creditor recipere pecuniam.
7 Accipiens argentum ad pondus: quādo poterit reddere pecu
niam argenteam.
8 Mutuū potest etiam ꝯsistere in pipere ad numerum.
9 In mutuo quatuor considerantur. s. natura consuetudo apti-
tudo ꝛ actus. ꝛ ibi. nu. 8. 10. ꝛ. 11.
10 In libro ad pondus vel in ouibus ad numerum non cadit
mutuum.
11 In pecunia tradita in sacculo non consistit mutuum.
10 Panes si sunt eiusdem ponderis potest in eis fieri mutuuʒ ad
numerū si non sunt vniformes tunc ad pondus.
13 Creditor non cogitur recipere speciē pro alia specie: genus ꝓ
genere: nec factum pro facto.
14 Creditor cui debetur species qñ cogaṫ recipere pecuniam.
15 Creditor qñ pro pecunia debita cogatur recipere rem.

Mutui datio.

Iste. §. quatuor facit lʒ gl. dicat
tria. Nā primo poniṫ vnū dictū
affirmatiuū ex quo colligiṫ aliud negatiuum vsqʒ ibi qm̄. Se-
cūdo poniṫ illius dicti ratio vsqʒ ibi qr. ꝛ ista duo sunt clara ſʒ
Ja. bu. Tertio ponitur rationis rō vel dic rationis declaratio
ꝛ ista est obscura vsqʒ ibi: nā in ceteris. ibi poniṫ ratio dicti ne
gatiui ꝙ ex illo affirmatiuo colligitur. Et gl. mag. ponit casuʒ
vsqʒ ibi ꝛ no. Et istud sufficit ꝓ summario vt patebit ex his que
1 dicā sup litera. ¶ † In tex. ibi qm̄ earū datione. ista ratio vide
tur eadē cū dicto ꝛ sic non vr̄ bona vt no. s. de offici. ꝓcu. cesa. l.
fi. in parua gl. sed non est supplendo eā vt dʒ suppleri. vult eñi
dicere ꝙ ideo mutuū ꝯsistit in rebus q̄ pondere numero ꝛ mē
sura consistunt qr in illis pōt cōtrahi obligatio ſm ea que sunt
de natura mutui vcʒ ꝙ restituaṫ aliud corpus in eodem tñ gñe
vt in princ. l. qđ reputeṫ nō aliud sed idē ꝓpter oīmodā simili-
2 tudinē ꝛ vtilitatē. † Nā illud pōt ꝯtingere in talibus rebus per
rationē q̄ sequiṫ qr in genere suo recipiunt functionē. i. ꝙ vnuʒ
corpus reputaṫ idē cū alio corpore eiusdem gñis ꝛ sic fungitur
vice illius per solutionē magis ꝗ ꝑ speciem q̄ verba sunt ob-
3 scura: sed debes scire † ꝙ ꝓprie diciṫ solui id qđ nec est nec vnꝗ
fuit meuʒ: sed si est vel aliqñ fuit dr̄ mihi restitui. vt. l. videamus
§. in fauiana. ꝛ. §. actione. j. de vsu. si ergo mutuaui tibi centum
aureos liberaris soluēdo alios centū qr reputanṫ idē licet ista
sit solutio ꝛ non restitutio proprie loquēdo. ꝛ sic non est necesse
ꝙ restituatur eadē species ad hoc vt dicaṫ mihi restitui oīno si
mile ꝛ hoc vult dicere magis ꝗ ꝑ speciē. i. speciei eiusdē restitu
tionē q̄ ꝓprie diceretur restitutio in alijs autē rebus ideo non
contrahitur mutuum quia nō reperiuntur ꝑ oīa similes. vnde
aut restitueret eadē res ꝛ esset cōtra naturā mutui. aut alia et
tūc idē qr nō esset oīno similis ꝙ reqritur in mutuo ideo credi
tor nō cogereṫ recipere. oporteret ergo ꝙ contraheretur obli-
gatio ad id corpus qđ est contra naturā mutui. et hoc est quod
sequitur in ver. nam ceteris. ¶ In glo. mag. ibi ꝛ quod dicitur
b genus[b] dic ꝙ genus dicitur tribus modis. † Primo proprie
4 ſm ꝙ capiunt dialecti. et ita loquitur hic gloss. et etiam legiste.
aliquando sumunt. vt patet. j. ea. l. §. creditum. aliqñ diciṫ im-
proprie ꝓ his que dialectici dicūt species: vt homo bos asinus
qui termini predicantur de pluribus differentibus numero. ꝛ
sunt species ſm dialecticos sed ſm legistas dicuntur genera.
vt. l. legato generaliter. de lega. j. ꝛ ita nota. gl. in. l. j. huius stu-
dij. s. de iusti. ꝛ iur. Tertio modo dicitur magis improprie pro
his que consistunt pōdere numero vel mēsura. ꝛ sic nō sunt nisi
tria genera. et isto modo sumitur hic in tex. ꝛ in ista glo. Item
quarto modo dicitur genus aliqua quota pro indiuiso. vnde q
obligatus est ad quotam dicitur obligatus in genere per id ꝙ
habetur. s. si pars her. pet. l. j. §. penu. l. non amplius. in fi. cum
l. seq. de leg. j. ꝛ nota. per Barto. in. l. meuius. §. duobus. de le-
5 ga. ij. et ibi vide omnimodo pro predictis. ¶ † In gloss. ibi. sed
quid si accepero pecuniam ad numerum nunquid potero red
dere frumentum ad mensuram. respondeo non. intellige verū
nisi ex causa necessitatis si non reperiretur pecunia quia coge-
retur creditor recipere de rebus debitoris vt not. in alia gloss.
6 mag. † ꝛ idē econuerso si recepisset frumentum ꝛ non reperire
tur frumentum

tur frumentum vel non possem illud reddere cogeret creditor recipere pecunia3 l3 quida dixerunt q etia3 si reperiat idem sit qr omnes res examinantur p pecuniam no econuerso vt in.l.si ita fideiussorem.ff.de fideius.allegata inglo. sed non est verum qr obligatio non fuit contracta ad pecunia sed ad frumentum z sic solueret aliud pro alio q creditor inuitus no cogitur reci
7 pere nisi ex causa necessitatis vt in alia glo. ¶ †In ea.glos.ibi sed quid si accepero argentu sed pondus nunquid potero red dere pecuniam supple argenteam.et hic videbatur alia ratio q in precedeti quia volo reddere eodem genere.nam recepi argentum z argentum reddere volo.solum est differentia quia recepi in massa z volo restituere in forma.z glo.hic distinguit vt in ea habetur.tu distingue melius tres casus et clarius q doc to.na aut volo reddere tot argenteos quot fiunt de vna libra argenti puta fiunt centu cum mixtura eris.z possum hoc facere inuito creditore licet sint ere contaminati.qr non efficitur co ditio creditoris deterior cum possit eos reducere ad massam z deducto ere habebit libra3 argenti puri sicut mutuauit:no em perdit nomen masse postq ad massam potest reduci licet formam receperit.l.quesitum.§.illud fortasse.de lega.iij.aut volo restituere tot argenteos quot ponderat vna libra argenti qua mutuaui.z tunc seruanda est distinctio glo.q si non sunt ere co taminati possum als secus quia ponderaretur es cum argento.et sic non haberet libra argenti puri aut volo restituere tot argenteos quotvna libra argenti mutuati puta.lx.argentei in forma valent vnam libram argenti puri licet non ponderent vnam libram.z hoc qn propter formam z expensas cudendi da
a tus est maior valor extrinsecus q sit bonitas intrinseca[a] z tunc non cogitur eos recipere etiam si non sit ere contaminata qr non d3 attendi bonitas extrinseca sed intrinsecavt no.in.l.seq. z ista est perfecta doctrina in hoc passu melior q traditur per
8 glo.z doct.¶ †In glos.item qd si libram ad pondus ibi.Nam in mutuo quatuor considerantur.i.dicere non sufficit q illa q dantur possunt ponderari mensurari vel numerari z q detur ad pondus numerum vel mesura licet tex.hic videatur innuere contrarium sed requirantur alia quatuor ita d3 suppleri text. primo natura.s.q naturaliter sint inuenta ad hoc vel destinata vt pecunia q fuit inuenta ad numerandum sm Bar.hoc reprehedit qr pecunia no fuit inuenta.gl.principaliter ad hoc l3 pp̄ter aliud.vt.l.j.ff.de contrahen.empt.Item quia video alia q naturaliter sunt apta ad numerationem non tamen fuerunt ad hoc naturaliter producta vt grana piperis z sic sm glo.non possit in illis contrahi mutuum. Sed contrarium est verum postq adest aptitudo l3 ad hoc naturaliter pducta non sint du modo actus aptetur ad aptitudinem q dentur ad pondus vel
9 ad numerum†sm verum qd dicit glo.si hoc consuetudo hn approbat Bar.cum modificatione qr requiritur q sint alia q sm consuetudinem recipiunt inuicem functionem secus si non esset talis 9suetudo l3 reperirentur res oino similes puta reperiuntur codices manu eiusde scriptoris per oia similes no pp̄terea in eis cadit mutuu ad pondus vel alio modo qr no est talis co suetudo.Si vero intelligatur de cosuetudine mutuandi no est verum quia multa sunt q non consueneru̅t mutuari si tn̄ naturaliter reciperet inuicem functionem possent mutuari puta reperiuntur lapides certe forme statue a publico vel grana pipe ris nihil phibet illa mutuari.Tertium qd dicit glo.de aptitu
10 ne.†Bar.intelligit hoc modo q tunc dicatur adesse aptitudo qn bonitas z vtilitas consistit in pondere numero vel mensura non aut qn non consistit l3 possint ponderari mensurari vel numerari vt in libro q pot ponderari z in ouibus q possunt numerari.na bonitas libri z vtilitas in pondere non 9sistit z simi
11 liter ouiu non 9sistit in numero.†qr pot esse magna differetia inter vna oue z aliam q numerari 9sueuerunt.Quartu similiter est necessariu.s.aptus.q adaptet ad aptitudine puta q pecunia q h3 aptitudine numerandi det ad numeru3 z sic aptus tradendi aptet ad aptitudine. secus si in sacculo qr tradent vt
12 species.qd aut gl.dicit in fi.†de pane.dic q si sunt panes eiusdem ponderis pot in eis fieri mutuu ad numeru z ad pondus Si vo non sunt vniformes tunc ad pondus l3 non cosueneru̅t mutuari.sufficit em q inuicem recipiunt functionem et q ha
13 beant aptitudine z q actus adaptet ad aptitudinem. ¶ †In glo. fi.melius q glos.distingue tres casus.Nam aut querit an creditor cui debetur vna res non pecunia cogat recipere alia rem puta speciem p specie genus p genere factum pro facto.et dic.q no indistincte sic potest intelligi regula que hic ponitur nec in isto casu loquuntur.ll.allegate in gloss.pro contrarijs.
14 †Aut qritur si habetur sibi aliqua res an cogatur recipere pecuniam.z tunc tres sunt casus.Nam aut debetur sibi factu merum z tunc cogit qr ad factum precise non pot copelli debitor sed liberatur soluendo interesse nisi in certis casibus quod dic vt.l.stipulationes non diuidu̅tur.de ver.obli.Aut tenet ad factum no meru pnta ad tradedum q facta habent similitudine cu obligatione dandi.vt no.ff.eo.l.certi codictio.in prin.z tunc distinguitur aut h3 facultate rei restituende vel tradende z no cogitur creditor recipere pecunia3 sed cogit debitor precise tradere vel restituere put nota.in.l.j.in princ.de act.emp. aut no h3 facultatem z tunc succedit obligatio ad estimationem z sic non solueret aliud pro alio vt.l.in re furtiua.ff.de codi. furtiua vnde cogeret recipere aut erat obligatio mere dandi z tunc regulariter non potest dare pecuniam pro re inuito creditore sed potest precise compelli ad dandu nec succedit obligatio ad estimationem ratione more vt.l.vbi aut in fi.de verb.obl.fallit tn̄ in quatuor casibus in qbus cogeretur recipere pecuniam p re ne sibi sequatur puta separatio.vt.l.si domus.§.q cofitetur de
a leg.j.alleg.in gl.vel inutilis diuisio.vt.l.no amplius.§.fin. de leg.j.¶ Ite pp̄ter necessitatem si res non reperiretur.vel esset perempta post mora qr officio iudicis puenitur ad estimationem.vt no.ff.eo.l.vinum in fin.magne gloss.Item fauore eccle
b sie[b] vt in aut.de ali.z emphy.†Interdu z tertio querit an pro
15 pecunia debita creditor an cogatur recipere rem z tuc dic q si obligatio erat 9cta ad pecuniam occasione rei cogit vt in actione noxali vt.l.miles.§.j.ff.de re iudica.z.l.fideiussor euictionis. de doli excep.aut erat contracta simpliciter z tuc non 9pellitur nisi propter necessitatem si pecunia non potest haberi z no reperit emptorem verum.et tunc dic.vt in aut.de fideiusso.qua3 glo.allegat.

¶ Intrinseca. hic addo q voluerut do.de rota deci. suis.de solu.i antiquis.

1 ¶ Mutuu naturale requirit translationem dnij incontinenti in accipientem.
2 In mutuo ciuili in quo no apparet de vera numeratione:transfertur dnium ficte elapso biennio.
3 Mutuu naturale cui cooperatur ius ciuile: quando a principio non fuit translatum dominium reconciliatur consumptione pecunie.
4 Item vsucapione.z conditionis euentu.
5 Argumentu ab etymologia vocabuli quod non sit bonum. Sed a diffinitione sic remis.

¶ Ecclesie. q ecclesia possit dare re no meliore i solutu creditori.posuit p sing. lu.ro.fin. suis et cu aliud pro alio solui possit vide p eude 9si. ccclx.

1
c
Appellata est autem.

†Hic ponit allusio vocabuli[c] ex q no.q in mutuo naturali requiritur q fiat de meo tuu et sic qd
2 transferatur dnium z incotineti als no dicit mutuu.†In mutuo aut ciuili in quo non apparet de vera numeratione nec oritur actio ex numeratione sed ex chirographo vel ex stipulatione et no reqrit q fiat de meo tuum vere sed sufficit q fiat ficte elapso biennio.Si enim confiteris p scripturam manu ppria recepisse mutuo a me centum l3 reuera non receperis. vel sine scriptura promisisti per stipulationem tanq si receperis lapso biennio contrahit mutuu z oritur obligatio ex literis vel ex stipulatione l3 reuera no fuit effectum de meo tuu s3 saltem ficte fingitur factu qr fingitur veru q cofessus fuisti nisi probes cotrarium in scdo casu qn p stipulationem . sed in primo casu qn p scripturam no admitteretur pbatio in contrariu nisi per cofessionem mea.qr est presumptio iuris et de iure vt insti.de lib.
3 ob.†In mutuo vero naturali cui cooperat ius ciuile qd est qn c apparet de vera numeratione tn̄ a principio non fuit translatum dnium qr pecunia erat aliena reconciliatur mutuum con
4 sumptione pecunie.†Item vsucapione.Item coditionis euetu vt habetur in glo.et tunc fingitur de meo factum tuu a principio fictione iuris.tantum enim operantur predicta quantu3 si a principio transtulissem.Et notandum quod non semper quando de meo fit tuum dicitur mutuum.et sic etymologia non conuertitur sed diffinitio bene conuertitur cum suo diffi
5 nito.vt no.ff.de dolo.l.j.§.j.in glo.†non est ergo bona argumetatio ab allusione vocabuli sed a distinctione sic.qd dicvt no.p Barto.in.l.j.ff.de test.

¶ Vocabuli.adde an valeat argumetu ab etymologia vocabuli.xvj.q.j.c.pl3.z qn procedat tale argumetu tn̄ vide p ange. consi. cccvj.z de sta. ar. vide que late ponunt moder . in proemio decreta.Cur.

1 ¶ Creditum se h3 in plus q mutuum qr omne mutuum est creditum non econuerso.
2 Creditum differt a mutuo vt genus a specie.
3 In actione mutui op3 q tradens sit dns.vel q tradat de volu tate domini.z nu.4.
4 Si tuam pecunia mutuas noie meo efficitur mutuum z acqritur mihi actio si ratum habeo.z nu.5.
5 Creditu constitui pot etiam si tradens non sit dns seu de volu tate domini non tradat.
6 Testes si aliqui dicunt aliquid fuisse factum post nuptias. aliqui ante nuptias conc ordantur post nuptias contractas.z ante nuptias.s.solutas.
7 Testes si essent tunc dispares non concordatur:sed statur pluribus.
8 Testes non reducuntur ad concordiam cu dicto partis.
9 Si omnes testes dicu̅t post nuptias vel post calendas vel ante

qualiter intelligatur dictio post vel ante remis.
10 Creditor conditione post pēdēte largo modo dicitur creditor.
11 Falsa demonstratio non impedit stipulationē factam a sciēte.

1 **Creditū ergo.** †Creditū in plus se hʒ ꝙ̄ mutuū qꝛ omne mutuū est creditū non econuerso quod tribus ꝓbatur exēplis.h.d. vsqꝫ ad.§. verbis
2 †ꝛ sic creditū est genus:mutū vo species. ꝛ natura istorum est ꝙ ad positionē speciei sequatur positio generis.qꝛ si homo est ergo aīal est nō ecōuerso.vt.l.si qs eorū.§.interemptū.ſ.de leg.iij.ꝛ hic etiam ꝓbatur in tex.ꝛ glo.Et no.ꝙ hic sumitur genus ꝛ species ꝓprie ꝓut sumunt dialectici.qꝛ creditū predicatur de pluribus differentibus specie.ſ.de contractu mutui cōmodati ꝛ similibus q̄ ꝯtus sunt species crediti ꝓprie loquēdo qꝛ predicantur de pluribus numero differētibus nam mutuū predicatur de mutuo facto mihi.Itē de facto tibi.ꝛ sic de singulis que
3 sunt indiuidua.¶†In tex.ibi in mutui datione opꝫ dn̄m esse dantis supple.vt.ſ.ꝓxi.§.Item supple non sic est in credito qꝛ pōt cōstitui non solū si creditor est dn̄s imo etiā si nō est dn̄s vt ptꝫ in cōmodato ꝛ deposito.Itē in venditione ꝛ locatione q̄ possunt fieri sup rebus alienis etiā constituit̄ creditum.¶In tex.ibi.nec obest supple ei qn̄ statim dixerat ꝙ in mutuo opꝫ dn̄ium esse dantis.nam videtur ꝯtrarium.nā filius ꝛ seruus si mutuant pecuniā peculiarē efficit̄ mutuum ꝛ tn̄ non sunt dn̄i.nā ad hoc respondetur ꝙ hoc ꝯtingit ꝓpter dn̄i voluntatem q̄ concessit eis peculiū.ꝛ sic ꝑ ꝯsequēs licentiam mutuādi in cau-
4 sam peculiarē sicut in alio exemplo.†Si tuā pecuniā mutuas noīe meo efficitur mutuū ꝛ acquiritur mihi actio si ratum habeo.vt.ſ.eo.l.certi cōdictio.§.si nūmos.Sed tamen ego nō erā dn̄s sed hoc contingit quia affuit voluntas tua q̄ eras dn̄s ꝛ sic ista sit conclusio ꝙ in actione mutui opꝫ ꝙ tradens sit dn̄s ꝛ ꝙ
5 tradat de voluntate dn̄i.†sed in credito neutrum istorum requiritur vt si rē alienaꝫ sine voluntate cōmodaui vel deposui.qd̄ aūt dixi si ratam habui.ꝛ etiā tex.dicit si voluntate mea ꝛc. procedit quantum ad hoc vt actio acqratur mihi irreuocabiliter qn̄ pecuniā tuā mutuasti meo noīe.sed irreuocabiliter acquiritur mihi etiā ignorāti.vt in.d.§.si nummos.sed si ratū non ha-
6 bui fingitur mihi non acqsita.vt.ſ.eo.proinde.¶†In glo.que incipit ibi cōtractas.Ista gl.inducitur ad q̄stionē.nam ex ea apparet ꝙ ista verba post nuptias possunt dupliciter intelligi ſ.post nuptias contractas nondum solutas. Itē post nuptias solutas.si ergo aliq̄ testes dicunt aliquid fuisse factum post nuptias aliqui ante nuptias possunt reduci ad concordiā vt primi intelligantur post nuptias cōtractas nondum solutas:secūdi ante nuptias.ſ.solutas ꝛ sic non erūt contrarij.ꝛ hoc dꝫ fie-
7 ri cum fieri potest.vt in.c.cum tu.extra de testi.†dicit tn̄ Innocen.in.c.cōsuluit.de offi.delega.ꝙ tunc reducendi testes ad cōcordiam cum sunt pares sed si dispares qꝛ plures sunt illi q̄ dicunt post nuptias ꝙ̄ illi qui dicant ante nuptias tunc staretur pluribus qd̄ etiam tenet hic Bart.facit.l.diem ꝓferre.§.si
8 plures.de arbi.†dicit etiā Inno.no.ꝙ licet testes sint reducen-
a di ad concordiam inter se nō tn̄ cum dicto partis[a] vnde si facerem articulum ꝙ aliquid fuit factum post nuptias ꝛ testes deponunt ꝙ fuit factum ante nuptias non debēt testes reduci ad concordiam cum dicto meo vt intelligatur dictum eorum ante nuptias.ſ.finitas vt concordēt cum dicto meo qui dixi post nuptias qd̄ potest intelligi post nuptias.ſ.contractas ꝛ sic remanet articulus non probatus non esset si reduceret ad concordiā
9 dictum meum cum dicto ipsorum.†Quid autem si omnes testes dicunt post nuptias vel post calendas vel oēs ante caleñ. qualiter hoc intelligatur an post nuptias.ſ.contractas nō finitas vel post finitas et econuerso ante nuptias.ſ.finitas vel ante nuptias contractas.vide Bar.in.l.qui ante caleñ.de verbo.obli.ꝛ hic etiam aliqualiter tangit.¶In ea.gl.ibi.vt.ſ.de acti.ꝛ obli.l.is cui.dic ſm Dyn.ꝙ imo non est obligata ante condi-
10 tionis euentū nec hoc ibi dicitur sed bene est verū ꝙ†pōt dici creditor conditione pendente largo modo propter spem quaꝫ hꝫ.vt insti.de ver.ob.ex conditionali ꝛ.l.creditores.de verbo.
11 signi.¶†In ea.glo.non enim videtur falsa demonstratio impedire stipulationem.hoc intellige verum quando non est facta ab errante sed a sciente se non teneri.nam tunc hꝫ vim donationis sic intelligitur.l.diuortio.de verb.obli.alias impediret saltem ope excep.vt.l.ij.§.circa de doli except.ꝛ.l.j.C.de fal.causa adiec.lega.

a ¶Dicto ptis.ꝙ testes cū sunt dispares qꝛ plures ex vna pte ꝙ̄ ex altera nō sunt reducendi ad concordiaꝫ non mō vt ꝓbent sed nec vt falsum euitēt tꝫ ro.cōsil.clvij. etiā fauore dotꝫ.

b ¶Et sic sūt quatuor.Adde ꝙ p̄dicta ita dclarat idē pau.de ca.in ꝯs.clxxxvij.inci. in causa q̄ vertitur pisis inter petrū magioli ī co.ij.in ātigs.Cur.

1 ☞Mutuū naturale non pōt esse nisi proficiscat̄ pecunia.
2 Mutuum ciuile pōt ꝯtrahi verbis vt ꝑ stipulationē sine pecunia ꝛ lapso biennio obligatur efficaciter accipiens.
3 Confessio ex causa mutui cum oībus suis appenditijs ante lapsum bienn ij nō preiudicat.ꝛ qn̄ preiudicet.nu.4.
4 Donare volens centum mibi si cōfiteatur illa a me mutuo habere.et promitteret reddere per stipulationem statim efficaciter obligatur.
5 Probatio contra confessionē mutui seu stipulationem quando admittatur debitori post biennium quod nulla interuenit pecunia.
6 Mutuum ciuile constituitur etiam literis.ſ.chirographi manu debitoris scripto.
7 Mutui duo sunt genera naturale ꝛ ciuile et quodlibet eorum subdistinguitur in duo.
8 Ex mutuo quando oriatur actio ex numeratione ꝛ quando ex stipulatione.
9 Deducens in libello vnum genus mutui:si probat de alio succumbit.
10 Procurator constitutus ad recipiendum centum mutuo si confitetur ea recepisse nec apparet de numeratione non obligat dominum.
11 Si ꝯfiteatur ex necessitate vt cum iuramento faceret fideꝫ vna cū alio teste etiam contra dominum.
12 Procurator ꝯstitutus ad exigendū a debitoribus:ꝛ ad quietādum:si confessus est in instrumento recepisse ꝛ quietauit tale instrumentum non ꝓdest debitoribus contra dn̄m:nisi aliter probetur de solutione.
13 Si constitutus sit ad recipiendum ꝛ recepit confitendo sibi preiudicat.

Uerbis. Iste.§.legit̄ duobus modis in glos. Primo vt loquat̄ de materia.§.precedentis ꝛ ponat aliud exemplū circa id ꝙ dixerat ibi creditū aūt:intellige etiā si nō ꝓficiscat̄ ꝛ ponit exēplū de dote ꝑ stipulationeꝫ promissa nec ponit aliud exēplū generale de stipulatione facta ex quacūꝙ̄ causa vt ꝑ illā constituatur creditū lꝫ nulla pecunia fuerit ꝓfecta a creditore in debitorē intellige tn̄ qn̄ non ab errante vel ex iusta causa al's obstaret exceptio si qs sine causa ꝑ stipulationem ꝓmitteret mihi cētum vel ex causa falsa quā putabat veram.vt.d.l.ij.§.circa.de doli excep.dꝫ ergo intelligi hic vt sit ex causa donationis vel ex alia causa vera ꝛ sufficienti ad obligādum:vel si erat falsa fuit facta a sciente ꝛ tunc constituitur creditum lꝫ nulla pecunia fuic ꝓfecta a stipulāte in ꝓmittentem. Scd̄o modo legit̄ ꝛ ista est notabilior ꝙ nō loquat̄ de credito in
1 genere sed de mutuo in specie.†nā dictū est in precedēti ꝙ mutuum non pōt esse nisi pecunia proficiscatur.certe illud verum
2 in mutuo naturali.†sed est dare aliud mutuū qd̄ dicitur ciuile quod pōt contrahi solis verbis sine pecunia vt si aliquis per stipulationem ꝓmittat mihi centū que confessus est recepisse ex causa mutui.nam licet de numeratione non appareat trāsacto tn̄ biennio obligatur efficaciter verbis ꝛ dicitur mutuū ciuile qꝛ actio non oritur ex numeratione q̄ est actus naturalis ꝛ ideo non dicit̄ naturale:sed oritur ex verbis seu stipulatione q̄ est contractus ciuilis.qn̄ autem dixi de biennio lꝫ hic nō po-
3 natur alibi tn̄ probatur†qꝛ confessio ex causa mutui cū oībus suis appenditijs ante lapsum biēnij non preiudicat.vt.l.in cō-
4 tractibus.C.de non nu.pecu.†Hec tamen verum nisi volens donare centum mihi confiteatur illa a me habere mutuo ꝛ promitteret reddere per stipulationem hoc enim probato statim esset efficaciter obligatus qꝛ talis promissio fuit nō facta spe future numerationis.ꝛ ad hoc.C.de postu.l.si sub specie.cum ibi note.idem si eras debitor meus ex alia causa in centuꝫ ꝛ postea cum pecunia esset parata solutioni confitearis te habere ex cā mutui et ꝓmitteres reddere per stipulationem nō eñ esset necesse expectare biennium sed statim esses efficaciter obligatus vt.ſ.co.l.singularia.C.eo.titu.si cer.pet.l.si ex pretio.solum ergo expectatur bienniū qn̄ nulla alia causa subest.ꝛ tunc videt̄
5 facta spe future numerationis.†Itē scias qd̄ post bienniū si debitor velit in se assumere onus probandi ꝙ nulla vnꝙ̄ interuenit pecunia admitteretur ꝛ ꝯfessio non noceret nec stipulatio
6 vt no.in.l.si ex cautione.C.de non nume.pec.†Constituit̄ etiā mutuum ciuile alio modo.ſ. literis si chirographo manu tua scripto confiteris te recepisse cētum mutuo lꝫ nulla stipulatio interuenerit.nam lapso biēnio obligaris literis.vt insti.de lit. obli.Sed tunc post biennium non posses ꝓbare contrarium.
7 qꝛ est presumptio iuris et de iure vt ibi apparet.¶†In gloss. fi.dic melius ꝛ plenius ꝙ duo sunt genera mutui.ſ.naturale et ciuile ꝛ quodlibet eorum subdistinguitur in duo et sic sunt qua-
b tuor.[b] nā naturale dicit̄ qn̄ actio nascit̄ ex numeratione siue ex stipulatione vel ex literis q̄ numeratio est actus naturalis hoc eñ pōt contingere dupliciter.nam interdū nascitur ex numeratione nulla interueniente fictione iuris ciuilis vt si mutuo tibi pecuniā meam qꝛ fit de meo tuum.ꝛ tunc dicitur mere naturale iuris dū oritur mediāte fictione iuris ciuilis sine eius iuuamine non posset oriri vt si mutuo pecuniam alienam.nā nō fit de meo tuum ꝛ sic non potest ſm naturā mutui sed secuta cōsumptione pecunie vel vsucapione ius ciuile fingit me mutuasse pecuniam

se pecuniā meam ꝛ mediante ista fictione oritur mihi actio ex ista numeratione nō aūt ex consumptione vt no.ĩ.eo.ſ.a furio ſo.ꝛ dicitur illud mutuum reconciliari. Itē dicit̃ naturale cui cooperatur ius ciuile sed ciuile mutuū dicitur qñ actio nō orit̃ ex numeratione sed ex stipulatione vel literis ꝛ hoc pōt cōtingere dupliciter vel qñ de vera numeratione non apparet nisi p confessionē debitoris ꝛ p stipulationē nō ꝑmittit reddere vel chirographum scripsit etiā sine ꝑmissione tunc dicitur ciuile qꝛ oritur obligatio ꝛ actio nō ex numeratione vera vel ficta ſʒ
8 ex stipulatione vel literis.† Item dicitur mere ciuile qꝛ de vera numeratione nō apparet pōt etiam cōtingere ꝙ de vera numeratione apparet qꝛ notarius attestatur ꝙ in presentia sui ꝛ testium fuit numerata tñ actio ex numeratione non oritur qꝛ interuenit stipulatio quo casu si pecunia erat mutuantis ꝛ stipulatio incontinenti ante vel pōst interuenit oritur actio ex stipulatione nō ex numeratione que censetur facta cā implende stipulationis.vt.ĩ.de dona.l.si ita fuero.ſ.fi. cum.l.seq. Sed si stipulatio esset inutilis bene oriretur ex numeratione vt.ĩ.eo.l. certi cōdictio.ſ.qm̃.quia igitur de vera numeratione apparet dicit̃ ciuile non mere cui natura coheret alia cooperatur. Si vero stipulatio interuenit non tamen incontinenti tunc oriretur actio ex numeratione si mutuās esset dn̄s ꝛ sic mutuū esset naturale ꝛ si postea interueniret stipulatio animo nouādi tolleretur ꝛ in eam trāsfunderetur. Si vero tradens non erat dn̄s tūc non est curandū an incōtinenti an ex interuallo stipulatio interuenerit dūmodo ante cōsumptionem quia actio nō est nata ex numeratione ꝛ sic non potest dici mutuum naturale si nascitur ex stipulatione.ꝛ sic dicitur ciuile cui cooperatur natura si vero post consumptionem tunc fuisset nata ex numeratione reconciliata.et sic esset naturale cui ius ciuile esset cooperatuʒ
9 ꝛ secuta stipulatione tolleretur sic dixi.ſ. ¶ † Ex predictis apparet ꝙ cum sint diuersa genera mutui si qs in libello deduxit vnum genus ꝛ probat de alio succumbit. vnde si in libello dixi me tibi numerasse centū ex causa mutui ꝛ petij te condēnari ad restitutionē postea ꝑduco instrumētū in quo ↄtinet̃ ↄfessio et ꝑmissio p stipulationē nō aūt de vera numeratione vel etiā cōtinetur de vera non curo debeo succūbere qꝛ in libello deduxi naturale mutuū vere ꝛ actionē oriētē ꝓbaui de ciuili mere vel non mere ꝛ de actione oriēte ex stipulatione q̃ non fuit in iudicium deducta nec sup ea fuit lis cōte.vnde nō pōt sequi sn̄ia ſʒ noua interpellatione opus est.vt.l.nō pōt videri.de iud.debeo ergo absolui ab actiōe intētata nec illā potero amplius deducere vel intentare amplius mutuum naturale sed potero postea agere ex mutuo ciuili et deducere actionem ex stipulatione orientem ꝛ ita determinat Bar.in.l.si ita stipulatus.ſ. chrysogonus.de verb.ob.ꝛ.ĩ.eo.l.certi condictio.ſ.si nūmos.idē videtur sentire.Spe.in ti.de teste.ſ.j.ver.sed pone egi.vbi pōst argumenta pro ꝛ ↄtra videtur ita determinare ꝛ loquitur.in casu fortiori quando instrumentum qd̄ ꝑduxi vel testes quos induxi non probant stipulationem vel de stipulatione nō loquūtur sed de sola cōfessione sed certe tūc nō dicitur mutuum ciuile sed mutuum naturale quia oritur actio ex numeratione probata per confessionem lapso biennio. Unde mirandum est de dicto spe.quia isto casu videtur ꝓbatum mutuum qd̄ fuit intētatum ꝛ sic ꝙ debeat sequi ↄdēnatio ꝛ tñ ipse determinat ↄtrarium ꝛ pro eo qd̄ dixi bene ꝛ optime facit qd̄ no.Bal.C.de ꝓb. l.non nudis.in fi.vbi dicit ꝙ si egi ad depositum ꝛ non probaui de numeratione per testes qui viderunt sed probaui de con
a fessione depositarij debeo obtinere[a] qꝛ traditio vel solutio potest ꝓbari verisimiliter per testes ꝛ instrumenta sed etiam per confessionem partis.vt.l.publica.ſ.fi.ĩ.depositi.vnde Specu. nō videtur dicere verum.sed Bar.in illis terminis in qbus loquimur videtur dicere verū.lʒ Spec.non alleget Bal.in.l.generaliter.C.de non nu.pecu.in.ix.q.etiā in terminis in qbus loquitur Bar.videt̃ dicere cōtrariū lʒ Bar.nō alleget ꝫm Nico. de mat.ꝙ si in libello dixi me numerasse tibi centū ꝛ petij te cōdemnari postea ꝑduco instrumentum in quo continet̃ ꝑmissio per stipulationem non tñ notarius attestatur de numeratione debeo obtinere qꝛ talis ꝑmissio continet etiam confessionem de recepto que cōfessio probat numerationē.certe non ꝑpendit de ratione Bar.qꝛ posito ꝙ ita sit tamen instrumentuʒ non ꝓbat mutuum naturale sed ciuile ꝛ tñ in libello fuit deductum solū naturale ꝛ actio orit̃ ex numeratiōe cū de stipulatione non fuit facta mentio. Breuiter quicqd sit mihi videtur qd̄ dictū Bar.sit nimis rigorosum ꝛ penes laicos esset iniquum.
b vnde potest dici ꝙ debeat sequi ↄdemnatio ꝑut dicit Bal.[b] non tamen p rationem suā.lʒ dico ꝙ ex productione instrumēti apparet qualiter actor in suo libello voluerit numerationē deducere quia non tanꝙ causam de p se ꝛ q̃ produxerit actionem sed tanꝙ causam accessoriā implentem stipulationē sicut in simili ex his que actor ponit in ↄclusione libelli declaratur qualiter intellexit narrata.vt.l.aurelius.ſ.stichus.ꝛ ibi no.de li.le.vnde cū semper debeamus fauere actori quantum ad sustentationē libelli vt cōiter traditur p doc. Presumendū est ꝙ
a voluerit in iudicium deducere illā actionem quā ex his postea in probatione inducit.ꝛ sic ex stipulatione si ꝑducat instrumentum ↄtinens illam.qꝛ adinuicem se cōpatiuntur cū vna fiat ad sustentationem alterius vnde videtur iniquū cuilibet ꝙ reus absolueretur.si aūt non datur stipulatio nec sola confessio tūc aut per instrumenta ꝛ idem p oīa multomagis qꝛ illa probant mutuum naturale qd̄ fuit deductū aut per testes ꝛ tūc aut feci
b articulū de vera numeratione sed testes de illa nō deponunt ſʒ solum de confessione ꝛ tunc puto verum dictum Specu.et imputetur mihi cur in articulis astringit me ad probandum veram numeratione q̃ non est probata vnde nec ex illa possuʒ obtinere non ex ↄfessione qꝛ tñ non sit deducta in articulis testes super ea deponentes deponunt non iurati ꝛ sic non faciunt fidem si iurauerunt deponere super articulis.si vero super tota causa tunc idem qd̄ in sequenti modo dicam.si aūt feci articulū de confessione et testes de ipsa deponunt et tunc probaui mutuum naturale et sic debeo obtinere per ea que no.per Bal.in d.l.non nudis.in fi.ꝛ.l.si quis testium.C. de testi. ꝙ isto modo Saluo dictū Spe.Sed si vnus testis deponeret de vera numeratione alter deponeret de confessione non resultaret perfecta probatio qꝛ remanet probata et isto modo intelligitur qd̄ no.p Cyn.C.que sit lon.consue.l.ij.in pe.col.ꝛ Bal.C.de non nume.
10 pecu.l.si ex cautione in.xi.ꝛ.xij.q. ¶ † Ultimo etiam per predi
c cta determinatur[c] q̃stio si fecisti procuratorem ad recipiendum centum mutuo a me ꝛ nunc ego produco contra te instrumentum in quo continetur cōfessio procuratoris qui accepit a me centū mutuo noīe tuo vñ peto te ↄdēnari an sis ↄdēnandus
d ꝛ dicit Bar.ꝙ non[d] qꝛ fecisti ꝓcuratorem ad recipiendum mutuum naturale ꝛ ego ꝓbo de ciuili hoc non placet qꝛ ista confessio sine stipulatione non ꝓbat ciuile sed naturale. sed ꝑpter aliud pōt procedere dictū suum qꝛ confessio talis procuratoris sponte facta tibi non preiudicat extra no.in.l.certum de cōfess. vnde ex illa confessione non probo contra te sed contra ipsum
11 bene tñ facit te ratū habere vt ipse mihi restituat.† Sed si tāꝙ testis cum iuramēto interrogaretur ꝛ sic nō p modum voluntarie iurisditionis sed ex necessitate bene faceret fidem vna cū alio teste etiā contra dn̄m p ea q̃ no.in.l.nō solū.in fi.p.in.ſ.de procu.ꝙ confessio procuratoris nō voluntaria sed ex necessita
12 te facta preiudicat dn̄o.patet etiā ex predictis † ꝙ si fecisti procuratorem ad exigendū a debitoribus ꝛ ad quietandum ꝛ apparet instrumentum in quo confessus est recepisse et quietauit tale instrumentum non prodest debitoribus contra te si aliter non probat̃ de solutione quia vr̃ constitutus ad quietandum
c de receptis sed hic nō apparet ꝙ receperit nisi p confessionem suam q̃ non preiudicat tibi.ꝛ ad hoc.l.nō abstulit de noua.ꝛ ita determinat Barto.qui semper allegatur hic ad hoc.ꝛ ita determinat Jo.an.in titu.de teste.ſ.j.versi.sed pone ergo.in fin.ad di.Sed si esset constitutus ad recipiendum ꝛ recepisset confitēdo preiudicat sibi confessio.ita no.Ang.in.l.si debitoreʒ. de noua.ĩ.hic non sunt alia.

1 ¶ In mutuo tacite videtur actū ab vtraqꝫ parte vt eque bonum reddatur.ꝛ nu.3.
2 Tacite actum habetur pro expresso ꝛ quando.
3 Accipiens mutuo.x.corbes vini in mense iulij si vult reddere x.corbes musti non cogitur creditor recipere et quid econtra. et numero.7.
4 Uinum non potest dici vetus quousqꝫ venit nouum ꝛ vetus dicitur anni precedentis.ꝛ nu.7.
5 Creditor qui mutuo dedit pecuniā in antiqua forma non cogitur eam recipere in noua forma nisi sit in eadē bonitate intrinseca.ꝛ quid si redditur melior moneta.ꝛ nu.6.
6 Pecunia mutuata debet in eadem forma reddi licet nūc plus valeat.
7 Creditor non cogitur recipere vinum rubeum pro albo mutuo dato.
8 Testes seniores preferunt̃ iunioribꝰ si sunt eiusdeʒ dignitatis.
9 Tacitum in qbus non habeatur pro expresso.
10 Quod venit de natura cōtractus vel de substantia censet̃ actū ab vtraqꝫ parte ꝛ quando presumatur aliquid actum vel dictū inter partes.
11 Si dixero tolle pecuniam istam quando presumatur mutuum vel donatio vel depositum.ꝛ nu.13.
12 Donatio non presumitur nisi tribus casibus.ꝛ nu.1.

1 Cum quid. ¶ † In mutuo tacite videtur actum ab vtraqꝫ parte vt eque bo
2 nuʒ reddat̃.† ꝛ qd̄ tacite agitur ab vtraqꝫ parte habet̃

a ¶ Obtinere.adde bal.ↄſ.clxvij. et.clxxxviij. vbi refert illud dictū spe.ꝛ ↄſ.iiij. vbi vide etiā ad propositū presentis apostille.

b ¶ Bal.vid eūdē pau.de ca.i.d.ſ. chrysogonꝰ.ꝛ dictū spe.i.d.ſ. sed pone egi intelligi lu.ro.in.l.predia.ĩ.d acq.poſ. vex qñ in libello esset deducta numeratio et postmoduʒ ꝓbatum fuit de ↄfessione ſʒ qñ simplr̃ in libello nō est facta mētio de nūc rō ne ſʒ solū de mutuo tūc debet sequi cōdēnato lʒ sit ꝓbatū solū de confessione ꝛ ita etiā ante ipm in tellexerit ang.in ↄſ.suo.ciij.inci. in qōne vertente īter dn̄ʒ michaelem ꝛ imo.i.d.ſ. chrysogonꝰ.col. vij.ꝛ lati alex.ď imo.i ↄſ.clxxix. col.pe.ver.et ita etiā ꝛ de mēte in ij.vol.ꝛ vide eūdē Alex.allega. pau.hic i ↄſ.xc. col.ij.in fi.in.iij. volu.Cur.

c ¶ Determinat̃. adde ꝙ i hac.q. ↄsuluit idē pau. de ca.i ↄſ.clxxxvij.in antiqs.in ci.ↄsiliū in causa que vertitur pisis.Cur.

d ¶ Dō nō.in hoc articulo in q̃.d. Jason more solito mlta pulchra dicit ꝛ q̃ ad primum articulum quod cōstitutus ad precipienduʒ non possit confiteri secus autē si sit additū ꝛ ad ↄfitēdū adde qd̄ idē tʒ Are.cōsil. iij.ꝛ ibi vide qd̄ voluit ꝛ lʒ.d.Jason.hic dicat qd̄ fulgo.ↄsuluit cōtra bar.dicꝫ idē fulgo.ↄſ.xx.in ij.col.v.pro pleniori expresse sequit̃ sn̄iam bar. icipit ↄsiliū duobus fratribus.

a ¶Expresso.vide hic late p.d.Jaso.in secũda lec. cui inqtũ possit an dispositio autentice res q habeat locũ in phibitione expressa adde Bart.sozi.cõsi.lxxvj.τ vide q posui in.l.a filia ad treb.

b ¶Cõtrariũ.ideo dicit hic.d.Jas. q valeret pactũ q debitor posset reddere rem deteriorem.

c ¶Nouuз.qñ vinũ nouũ debeat incipi portari et omitti vetus. vide p Lu.ro.sing. suis for.x.

d ¶Junioribus.facit qd voluit are.consi.xxiij.

e ¶Sit diues.adde quod voluit sozi.eius cõsi.lx. nõdum impresso tñ breui imprimetur.

a pro expresso[a] τ semp allegat ad hoc vltimum q tacitum habe
tur p expresso.sed hoc est verũ qñ fuit actũ inter partes lз non
expressum.τita loqtur hic nõ sic si nõ fuit actũ.qñ aũt presuma
tur actũ dictũ sup glo.Et primo ponit vnũ dictũ vsqз ibi velu
ti.Scdo exẽplificat vsqз ibi nam.Tertio tollitur obiectio q po
terat fieri.τ declarat hic vnum dubium circa princ.l.preceden
tis vbi dicitur q in mutuo contrahitur obligatio ad aliud cor
pus qd traditum fuerit in eodem genere.an ergo sufficiat q in
eodem genere reddat videbatur q sic vt ibi contrarium hic di
citur q etiam aliud reqritur q etiam reddatur in eadem boni
tate aliter creditor non cogeretur recipere. Et aduertenduз q
istud non est de substantialibus mutui quia posset agi contra
b rium[b] τ adhuc esset mutuum non sic in substantialibus si age
retur q fieret restitutio in alio genere.vt in princi.l. preceden
tis.Est ergo istud de naturalibus mutui q possunt alterari p
pactum τ remanet mutuum.vt.l.pacta conuenta de contrahẽ.
emp.sed substantialia non possunt alterari.τ si fieret alteratio
faceret ipsum transire in aliã speciez contractus.vt.j. de preca.
3 l.cum precario.τ de dona.cau.mor.l.vbi ita donat.¶†In tex.
ibi vinũ nouum accipe hic pro musto.si eñ mutuaui tibi decẽ
corbes vini in mense iulij τ vis reddere.x.corbes musti in vinde
mia non cogor recipere τ tunc clare procedit.sed si velles redde
re de vino nouo postq dimisit grossitiem puta intra festum na
tiuitatis non est ratio quare non coger id recipere.quia illud
est melius q vetus cum illud sit magis duraturum.dicitur eñ
nouum respectu veteris.τ econuerso vetus respectu noui cum
4 sint correlatiua†vnde non potest dici vetus quousqз venit no
uum:nec nouum quousqз reperitur de veteri:postea vero nec
nouum nec vetus dicitur.adde.l.si quis vinum. in fin.cum.l.se
quen.j.de vi.trit.et ole.le.et glo.que est in.c.generali.super ver
5 bo.de nouo.de elec.lib.vj.¶In glos.ibi numero.†Nota.istud
verbum per quod dicitur questio quam formant hic docto.lз
istam glo.non ponderent.mutuaui tibi.x.grossosquorum qui
libet valebat.xxiiij.denarios postea cuduntur alij de non ita bo
na liga tamen tantum valent qtum illi. vis mihi reddere de
cem grossos de istis nolo recipere nisi des mihi tantum plus
qtum illi volebant bonitate intrinseca. quia erant de meliori
liga.queritur quid iuris et videtur q cogar recipere τ non vi
detur curandum de bonitate intrinseca qz illa nõ sentitur nec
gustatur sicut bonitas vini vel frumẽti sufficit ergo q sint eius
dem bonitatis extrinsece.Contrarium determinant docto. et
ita sentit ista gl.q debeat esse in eadem bonitate intrinseca vel
q soluat ur tantum plus.facit.c.olim cuз canonici extra de cen
si.bonitas vero vel deterioratio extrinseca non attenditur nisi
6 ex tempore more.†q si tempore quo mutuaui valebat.xxiiij.
nunc valet.xxvj.cogeris dare decem grossos sicut recepisti li
cet plus valeant nisi fuisses in mora recipiẽdi.et hoc voluit gl.
fina.istius.l.per.l.vinum.j.eo.τ per.l.rationem.§.si pro vendi
torem.de actio.emp.adde qd non.in.l.paulus.j.de solu. nã mo
netam de argento non cogor recipere si deterior est si autẽ me
7 lior est puta de auro.quid iuris sit.dic vt ibi.¶†In gloss.seq.
ibi sed hoc tamen est eiusdem qualitatis certe si vellet reddere
rubeum pro albo bene essent diuerse qualitatis nõ cogeris re
cipere.sed nouum τ vetus non diuersificantur in qualitate sed
c in tempore qz nouum[c] est anni huius vetus est anni preceden
tis.vt.l.si qs vinum.cũ.l.se.de vi.tri.τ oleo.le.τ ideo si vult red
dere rubeum pro rubeo albũ pro albo lз istud sit vetus τ aliud
sit nouum cogitur creditor recipere si eque bonum vel melius
est als secus vel si non esset duraturũ sm doct.per rationem q
hic ponitur in glo.qz qd melius est ipsum quoqз bonum est.qz
comparatiuus vel superlatiuus non retinet significatum posi
8 ui.ideo non dicuntur diuerse bonitatis.¶†In ea. glo.in fin.
d ibi ad testes seniores vt preferantur iunioribus[d] et hoc si sunt
eiusdem dignitatis.argu.j.de fide instru.l.si.τ de iure immu.l.
semper secus si iuniores essent in maiori dignitate sm Guil.
de cu.τ sic loquitur arg.contra formatum.in glo.in aut. de mo
nachis:τ qd not.in.l.gallus.in princi.de libe.et posthu.¶In
glo.seq.ibi de verb.obl.l.qcqd in hoc brocar.dic q aut omitti
tur illud quod est de substantia et forma vel verbũ in stipula
tione vel procedit interrogatio et sequatur responsio τ tũc non
habetur p expresso.vt in.d.l.quicquid. Item in matrimonio
in quo sunt necessaria verba in valentibus loqui. vt nota.in.l.
cum notissimi.in prin.C.de prescrip.xxx.anno.certe non valet
matrimonium si non interuenirent lз posset constare q inten
debat cõtrahere. Interdum nõ omittitur illud qd erat de sub
9 stantia τ forma τ tunc tene dist.gl†.q aut fuit tacite actum ab
vtraqз parte τ tunc habet pro expresso aut ab vna vel neutra
10 τ tunc secus.¶†Itẽ ab vtraqз parte censetur actum.primo si
illud erat de natura contractus vt hic vel de substantia.vt in.l.
precedenti.in prin.vel de cõsuetudine.vt.l.q si nolit.§.qui assi
dua.de edi.edic.vel si erat dictum in precedentibus vel censea
tur dictum in sequentibus.vt.l.titia.§.idem respõdit.de ver.ob.
qd dic vt in.l.si ita stipulatus.§.chrysogonus.p Bar.eo.ti. hec
tamen vera preterq in casu.l.si.C.de noua.vbi non habet pro
expresso lз ab vtraqз parte sit actũ nisi exprimatur idem qd ex
pressio haberet vitiare actum.vt in.l.expressa.de reg.iur.cum
vero ab altera parte tñ non habetur p expresso.vt.l.si repetẽ
11 di.C.de condi.ob cau.multominus si a natura.¶†In ea.gl.
ibi sed qd si non appareat dicas in hoc arti.q aut illa fuit tra
dita in sacculo τ sic est tanq species τ censetur depositum quia
magis conuenit nature depositi actus tradẽdi q mutui vel do
ni.arg.eius qd no.j.in.l.proxi.in fin.magne glo.aut fuit tradi
ta numerata τ tunc in tribus casibus presumitur donũ.primo
e qñ tria cõcurrunt q quantitas sit parua tradens sit diues[e] τ il
le cui tradit sit pauper vel persona ad quaз habeat affectio vt
sonat ista glo.iuncta alia gl.per quam ista suppletur.C.de do
na.inter virum τ vxo.l.si filij tui.super verbo probat.in fin.τ.l.
vtrum.j.de donatio.inter vi.τ vxo.Secundus casus est quan
do tradidissem tibi vt aliquid faceres in tuo qd als nõ fuisses
facturus.tex.est nota.eo.ti.de dona.inter vi.τ vxo.l.sed si mors
§.si.etiam si quantitas esset magna.Tertius est quando tradi
dissem ex aliqua causa de preterito falsa quam scirem esse fal
12 falsam.vt.l.cuius per errorem.de reg.iur. †Extra istos casus
in dubio non presumitur donatio per.l.cum indebito.de pro
batio.quod tamen examina vt plene nota.per Barto.in.l.que
13 dotis.solu.matrimo.†Quid ergo erit an mutuum an deposi
tum.glo.hic non declarat.Bart.videtur sentire quod erit mu
tuum quia actus tradendi conuenit nature mutui. τ hoc pla
cet.vt dixi.s.l.proxi.§.j.Sed Bald.in.l. incendium.in fi.vide
tur tenere q sit depositum quia magis expedit tradenti habe
re actionem depositi que est bonefidei q certi condictionem ex
mutuo que est stricti iuris.nam etiam depositi fieri potest ad si
militudinem mutui.vt in.l.lucius.j.depositi.certe hoc verum
quando fuit expresse actum.als cum ingrediatur terminos de
positi non presumitur habuisse animum deponendi vt colli
gitur.Nec ob.ratio.Bald.quia non debet attendi quod est vti
lius tradenti sed potius contrariuз per.l.veteribus.s.de pac.
cum fuerit in sua potestate exprimere si autem non apparet an
fuerit tradita in sacculo an numerata τ tunc puto habere locũ
opi.Pet.quam ponit Cyn.in.d.l.incendium in fi.q presumi
tur data in sacculo et sic fuit depositum per quod colligitur de
cisio.q.scз si domus talis recipientis fuerit combusta cum om
nibus q ibi erant an sit liberatus.nam si presumeretur tradi
ta numerata τ sic mutuum:non erit liberatus p illã. si vero in
depositum erit liberatus quia nõ est translatum dñium. Pet.
hanc partem videtur tenere.

1 ☞Depositum si sit grñtia accipientis:periculum interitus ad depositarium pertinet.

2 In deposito gratia recipientis venit leuis τ leuissima culpa si gratia dantis venit lata culpa τ quid de casu fortuito.

3 Depositum si sit gratia recipientis. et tradens voluit habere vsuras:venit etiam leuissima culpa.

4 Propositũ principale inspicitur.

5 Statutũ q extante masculo femina nõ succedat.quare ex parte masculi sit fauorabile.τ sic ampliandũ ad nepotem.

6 Mutuans qui non mouetur principaliter ad mutuandum p pter vsuras habendas vt qz posset ad hoc compelli non dicitur vsurarius.

1 SI quis nec causam.†Si depositum fiat gratia accipiẽtis periculũ interitus ad depositariũ
ptinet.h.d.¶Not.q qñ depositũ fiat gratia dantis
periculũ pertinet ad dantem nisi interuenerit dolus deposita
2 rij vel lata culpa.j.deposi.qz nerua.†sed qñ gratia recipientis
est idem qd in cõmodato in quo venit etiam leuis et leuissima
nõ aũt casus fortuitus nulla precedente culpa:τ ita dз intelli
gi ista.l.¶Quero ergo de intellectu istius litere quia dicit istũ
depositarium teneri de periculo qualiter hoc intelligatur per
glo.sunt opi.Jo.dixit q intelligatur q teneatur de casu fortui
to etiam si nulla culpa interuenit.τ p ista opi.facit iste tex.in v.
periculo.qd videtur significare casum fortuituз vt si quis cau.
l.sed τ si qs.§.questitum.cũ ibi no.Itẽ vr tex.expressus.j.eo.ro
gasti.dum dicit sine culpa.Item per rationẽ qz istud depositũ
ordinatur ad mutuũ ergo debet esse idẽ qd in mutuo.sз in mu
tuo tenetur recipiens de casu etiam nulla precedente.vt in.l.in
cendium.C.eo.Azo tenuit contrarium q non tenetur de casu
nisi precedat aliqua culpa saltem leuissima τ hoc qz fuit factuз
gratia recipientis ergo debet idem q in cõmodato in quo non
venit casus nisi precedente culpa leuissima. vt.l.si vt certo.§.
nunc videndum.j.cõmo.Sed si esset factum gratia dantis non
veniret

veniret nisi lata culpa.vt.l.qđ nerua.ꝭ.depositi.sufficit ergo ꝙ istud qđ factum est gratia recipientis faciat venire leuē ꝛ leuissimam.vnde cū satis hoc operet̄ vlterius nō extendit effectum suum sicut in simili de estimatione que aliqñ facit venire leuez aliqñ leuissimam ꝛ etiam casum.vt in.ð.l.si vt certo.ꝯ. nunc videndum.Itē ꝑ rationē viuam qꝛ quousqꝫ est apud illuz in causa depositi damnum erit tradentis.ergo sibi periit non interueniente culpa recipiētis per.l.pignus.ꝛ.l.que fortuitis.C.de pigno.acti.Docto.distinguūt in hoc articulo ꝙ aut fuit tradita in sacculo tanq̄ species et vera sit opi.Azo.sine dubio.ꝛ ad l.rogasti.responde vt in glo.ꝛ hoc per rationes predictas aut fuit tradita numerata et tunc cessant rationes predicte qꝛ dominium translatū est in recipientem ꝛ est obligatus in genere ꝛ genus non est peremptū.ꝛ sic est idem ꝙ in mutuo.per.l.incē
3 dium.C.eo.¶†Itē queritur qđ si iste deponēs tradens voluit habere vsuras in casu quo vertat̄ mutuū videt̄ ꝙ non veniat tunc culpa leuissima sed leuis:qꝛ iste contractus est celebratus gratia vtriusqꝫ.vt.ð.ꝯ.nunc videndū.gl.in fi.determinat ꝯtrariū eo casu quo loquit̄ iste tex.qꝛ iste non habebat cām nec propositum mutuādi nisi ꝑpter amicitiā illius.ꝛ ista fuit principalis cā qua fuit motus non vt vsuras haberet et istud principa
a le ꝑpositum[a] attenditur vt dicatur contractus celebratus gratia accipientis tm̄ non gratia vtriusqꝫ.ꝛ est casus de hoc.ꝭ.eo.l.
4 rogasti.in verbo maxime.†ꝛ ista glos.semp allegat̄ ꝙ inspicit̄ principale ꝑpositum vnde inducitur ad q̄stionē statuti ꝙ continet partim odium ꝛ partim fauorez a quo fiat denominatio vt sciatur an debeat restringi an ampliari.vt in.c.odia.de reg.
b iur.et ibi glo.facit ꝙ a propositio magis principale[b] est†vnde
5 si statutū dicat ꝙ extāte masculo femina nō succedat principaliter intendit prouidere masculo ideo fauorabile.ideo dic ꝙ ex parte masculi est fauorabile ꝛ sic ampliādū vt si loquat̄ de filio extendat̄ ad nepotem ex parte femine est odiosum.ꝛ sic si loquitur de filia non extendit̄ ad neptes.ita no.in.l.ij.C.de in ius vocan.per glo.ꝛ Bald.ꝛ adde qđ no.in.l.qui exceptione.ꝭ.de con
6 di.inde.facit etiā ista glo.†ꝙ qñ ille q mutuat non mouet̄ principaliter ad mutandū ꝑpter vsuras habendas sed alio respectu accessorio vt sunt aliqui qui soluunt pecunias in cōi q possunt ad hoc cōpelli:ꝛ sic non spe vsurarum videntur soluisse lz habeant spem recipiendi numerationē non dicuntur vsurarij:ꝛ sic illi qui recipiunt in prestitis venetorum vel de monte flo
c rentie[c] licite recipiunt ꝛ non tenentur ad restitutionem. istud videt̄ esse de mēte scribentiū in materia vsurarū qꝛ libētius retinerent pro se q̄ soluerent in cōi.vnde nō soluūt ꝑ renūtiatione habēda sed principaliter ꝑ necessitate eis incumbente hoc videntur facere quos alias esset illicitū.argu.l.qui potuerunt de manu.testa.ꝛ.l.j.de offi.consu.

1 ☞A fure ꝛ a predone potest qs rem suam condicere.
2 Quid in malefidei possessore simplici.
Conditio est actio personalis ibi.
3 A fure potest etiam condici possessio.

1 **Res pignori.**†A fure ꝛ a predone pōt qs rem suā ꝯdicere qđ trib⁹ ꝑbat̄ exemplis.h.ð.Sicut ergo oīs ꝯditio degenerat contra furē.vt insti.
2 de acti.ꝯ.sic itaqꝫ.ita ꝛ ꝯtra predonē vt hic in tex.†secus puto in simplici malefidei possessore in quo non est dare delictū vel quasi.Ex quo orit̄ cōditio q̄ est actio personalis.lz doc. hic loquātur generaliter de malefidei possessore sed intellige sane vt dixi.Et no.ꝙ hic non condicit dn̄ium cum illud habeat sed cōdicit ius ratione dn̄ij qꝛ asserit se dn̄m.sed si non asserit se dn̄m sed fuisse possessorē tunc diceret̄ condicere possessionē. ita potest intelligi opi.illorum q dicebāt condici possessionem ꝛ non rem.ꝛ ita loquitur tex.in.l.indebiti.ꝯ.sed si nummi.de condic.
3 inde.†vel dic ꝙ etiam in casu.ꝯ.habito respectu ad agentem dicit̄ condici res ratione dominij:sed habito respectu ad conuentum dicitur cōdici possessio ſm Jac.bu.

1 ☞Periculum interitus post moram pertinet ad debitorez. et nu.5.ꝛ nu.7.
2 Mora perpetuat obligationem.
3 Re perempta post moram debitoris fit executio in estimatione officio iudicis.
4 Interpellatus seu debitor vt constituatur in mora requiritur ꝙ habeat facultatem tradendi:vel dolo fecerit quominus habeat.ꝛ nu.1.
5 Item ꝙ sciat vel scire debeat se teneri.
6 Dolus commissus in desinendo possidere an perpetuet obligationem sicut mora.
7 Debitor conditionalis occidendo speciem debitam dicitur in mora constitui.
8 Debitor certe quantitatis in genere:quando per interitum rei liberetur.
9 Obligatio si est alternatiua per interitum vnius ante moram non liberatur debitor.
10 Si res debita fuisset eodem modo peritura penes creditorem qñ liberetur debitor ꝑ interitum rei post moram.
11 Difficultas soluendi nō expressa in ꝯtractu nō impedit aliquē obligari ꝛ quid si fuit expressa.
12 Difficultas in obligationibus facti impedit moram. et quid in obligationibus dandi.ꝛ nu.13.
13 Debitori quātitatis etiam ꝯdēnato ꝯceditur quadrimestre ad soluendum ne precipitet res suas.
14 Miserationis gratia datur debitori tp̄s decem dierum.

1 **Quod te mihi.**† Periculū interitus post morā pertinet ad debitorem ꝛ dicitur in mora qñ potuit tradere ꝛ nō tradidit vel dolo fecit quominus posset et quando sciuit vel scire potuit se teneri.h.ð.Prio tractat de effectu more vsqꝫ ibi sed cum queritur.Secundo declarat qualiter mora committitur vel ponuntur duo que sunt necessaria ad hoc vt debitor constituatur in mora sunt et alia plura que habentur per glo.magistram.in.l.mora in fin.ꝭ.de vsur.ꝛ plures alios ef
2 fectus more.vt ibi not.†Nota ex prima parte ꝙ mora ꝑpetuat obligationem quia facit quod interitu speciei debite non liberetur debitor sed remanet obligatus ad eandem rem acsi non
3 esset perempta ꝛ potest peti et condemnari†propter impossibilitatem rei iudicis officio fit executio in estimatione potest etiā in stipulationē deduci ac si esset in rerum natura cum esse fingatur.vt hec habentur in.l.si seruum.ꝯ.effectus.ꝯ. nouari.ꝛ.ꝯ. fina.de verbo.obligatio.et ad hoc in titu. progi.l.eum qui.ꝯ. j.licet ergo res que non est in rerum natura necesse fingitur nō possit in obligationem vel stipulationem deduci.vt.l.si homo. mortuus.de verbo.obliga.bene cum potest remanere et etiam cum fingatur propter moram in obligatione esse debet vt patet ex dictis legibus:sed si non posset in mora regula est quod per interitum rei liberet̄ debitor speciei.vt in.l.si ex legati cau
4 sa.de verbo.obligatio.¶†Ex secunda vero parte nota.ꝙ ad hoc vt quis constituatur in mora per interpellationem requiritur quod habeat facultatem tradendi vel dolo fecerit quominus habeat.secus ergo si dolo posito etiam quod culpa.vnde si rem debitaz ad locū transportasti licet fueris in culpa si non dolo fecisti non es constitutus in mora nisi trāsacto tanto tempore quod potueris eam reducere. facit.ꞩ.de eden.l. pretor.ꝯ.
5 fin.cum.l.sequen.†Itez requiritur quod sciat vel scire debeat se teneri vt cum conuenitur ex suo contractu vel etiam defun
d cti.si tamen hoc casu certificetur ex ostensione[d] instrumenti de debito.C.que res pign.ob.pos.l.nemine. in ver.certior factus al's secus vt.ꝭ.depos.l.si quis inficiatus. Adde illa que reperiuntur vt in.ð.l.mora non.¶†Sed quero hic extra gloss. et doct.quid si debitor erat in mora tamē erat infra tempus quo
c poterat moram purgare et infra illud res est perempta an liberetur videtur quod sic quasi nō videatur in mora postq̄ potest eam purgare.casus est in contrarium qui nō est alibi. C.de fideiusso.l.sancimus.ꝯ.fina.dicit tamen Dyn.in.l.si seruus.ꝯ. sequitur.de verbo.obli.ꝙ pōt purgare moram adhuc ne incidat in penam soluēdo estimationem sic posset offerre rem si nō
6 esset perempta.arg.de lib.leg.l.cum eos.¶†Item quero si nō fuit in mora constitutus tamen dolo desijt possidere et anteq̄ interpellaret̄ vt traderet res est perempta et sic an liberetur ꝛ sic vtrum dolus commissus in desinendo possidere perpetuet obligationem sicut mora videtur quod non.per.l.venditor.ꝯ. j.ibi non deberet enim scribi promissor.ꝭ.de here.vel actio. ven
d di.vbi videtur esse casus in contrariū.ꝭ.depo.l.j.ꝯ.si rem.Breuiter dicas aut eras mihi obligatus ad restituendum rem que erat mea et sufficit dolus commissus in desinendo possidere vt perpetuetur obligatio.vt.ð.ꝯ.si rem. Aut eras obligatus ad dandum rem que non erat mea.et tunc ille dolus non sufficit vt.ð.l.venditor.nisi perimatur per illū in quem debitor trāstulit quia factum illius reputatur factum debitoris.vt.ꝭ.rem ra. ha.l.si indebitum.ꝯ.j.ꝛ quod no.ꞩ.de alie.iudi.l.iij.ꝯ. opus. et
7 ꞩ.de rei vendi.l.iuli.in princi.prime glo.†sed si ipse debitor occidisset tantum hoc operaretur q̄tum mora ad perpetuandā obligationē.l.si seruum.in prin.de ver.ob.ꝛ hic in fi.j.glos.nisi hoc fecisset de iusta causa.eo.tit.l.seruum.et de lega.j.l.quid ergo.ꝯ.si heres.¶Quero vtrū debitor cōditionalis possit in mora ꝯstitui.respōdeo per negligētiā non soluendo nō qꝛ vbi nulla petitio ibi nulla mora vt.l.si pupillus.de ver.obli.ꝛ hic nulla est petitio.vt.ꝭ.eo.l.certi condictio.post princ.Sed per male factū pōt vt si speciē debitā interimeret qđ habet vim more.vt no.in fi.j.glo.et ita no.in.l.eum qui.ꝯ.fin.de verbo.obli.ibi per glo.ꝛ Bar.¶Item q̄ro quo casu loquit̄ ista.l.respondeo ꝙ qñ duo cōcurrunt.s.ꝙ sit debitor certe speciei.ꝛ quod obligatio sit

a ¶Propositū.ad de qđ.ð.alex.de imo.i ꝯsi.viij.in iij.vol.dic ꝙ id principal'r inspicit̄ ad ꝙ ordinat̄ act⁹ hoīs.alle.l. non oīs.ꝭ.de statuliber.l.vtrum. ꝭ.de fur.et.l.ij.ꝯ. si qs.ꝛ ibi Bart. ꞩ.si qs cau.ꝛ ad de eundē Pau. de cas.in ꝯsi.ccclxxxiij.incipi.ad primum quesitū Fran.Cur.

b ¶Principal e. ꝙ ꝑncipale ꝑpositum debeat attēdi. adde quod voluit alex.cōsi. lxxxvj.ij.li.ꝛ ꝯs. lxviij. tertio lib. ꝛ ꝯsi.clvj.ij.libro ꝛ ꝯsi.cxxiij. quarto lib.ꝑ Signo. de me.ꝯsil.xx.et ꝯsi.xxij.ꝛ ꝯsil.cl.

c ¶Florētie.circa hoc vide q̄ latissime ponit Lan. de rodulp.in repeti.c.ꝯsuluit extra de vsur.Frā. Cur.

d ¶Ostensione instrumenti.adde imol.ī.ꝙ ibi no. doct.in cle.cām de appel.qđ voluit ancha.cōsil. ccclxi.hic alle.ꝑ do.Jaso.cui ad de ꝙ pulchre voluit Ro.ꝯsi.viij.

simplex ⁊ tunc distinguitur an pereat post moram ⁊ nō libera
a tur debitor vt hic an ante ⁊ tunc secus[a] vt.d.l.si ex legati causa
8 Si †vero erat debitor certe quātitatis in genere indistincte nō
liberatur ꝑ interitū q̄titatis quia non dicitur ꝑimi res debita
cum nullum certum corpus pecunie debeatur licet pecuniam
ad soluendū parauerit.vt.l.incendium.C.eo.secus si teneretur
ad certum corpus pecunie.nam tunc diceretur obligatio certe
speciei.vt in.l.si certos nūmos.de lega.j.primum tamen dictuʒ
fallit in casibus.s.si obtulisset ⁊ creditor fuisset in mora recipiē-
di.nā si postea illa pecunia perderetur liberaretur debitor ope
b exceptionis.secus si non perderetur[b] vt.j.de solu.l.qui decem.
in princi.Item fallit quādo deberet̄ q̄titas respectu certe spe
ciei tunc per interitum speciei ad moram liberetur a q̄titate.
vt.l.electio.§.si is.s̄.de noxa.⁊.l.miles.§.j.de reg.iur.⁊.j.de pe
cu.l.quesitum.in prin.de lega.j.l.titie textores.§.fi.⁊.l.quidam
testamento.§.fi.ſm Bar.aduerte quia omnes dicte leges exce
pta.l.titie.§.fi.si bene inspiciantur loquuntur quando debitor
soluendo illam speciem poterat liberari ab obsignatione q̄ti-
tatis ⁊ tunc est equum: ꝙ si sine culpa vel mora perdit faculta-
tem soluendi illam speciem liberetur a q̄titate quasi propter
dictam facultateʒ videatur potius esse in obligatione ipsa spe
cies q̄ quantitas.Item.d.l.titie.§.fi.loquitur quando in obli
gatione erat species ꝓpter difficultatem soluendi eādem duo
bus officio iudicis perueniretur ad estimationeʒ ideo ꝑempta
specie ⁊ sic extincta obsignatione principali nō superest actio cui
possit accedere iudicis officium mercenarium.vt.l.iiij.C.depo
si.ceterum si esses mihi obligatus ad estimationem speciei ⁊ sic
respectu certe speciei per stipulationem vel alio modo ꝙ non
posses liberari soluendo stichum me inuito.vt.s̄.eo.l.ij.§.j.et
ipsa q̄titas est in obligatione non puto ꝙ ꝓpter incertum sti-
chi liberareris lʒ Bar.indistincte loquat̄ dūmodo possit pro-
bari q̄tum valebat stichus.al's per incertitudinem potius q̄
ex illa causa videris liberatus ⁊ isto casu posset saluari dictuʒ
Bar.facit.l.fundum cornelianū.de noua.et.j.manda.l.hoīem
si aūt fuisset expressa certa quantitas nō diceret̄ obligatio q̄ti
tatis respectu certe speciei cuʒ ad speciē non habeat̄ respectus
sed ad seipsam que certa est.fallit etiā ꝙ qñ q̄s esset obligatus
ad certum genus monete:puta ad centum grossos florētinos
qui postea perdiderint cursum ⁊ amplius non cuduntur nec ex
penduntur.nam dixit Pet.in.l.in minori.C.in quib.cau.in in
teg.resti.non est ne.ꝙ debitori liberatur.Bar.vero hic dicit ꝙ
liberatur a dando in forma sed potest dare in materia.Nescit
quid sit dicere istud.vnde dic melius ꝙ remanet obligatus vt
soluatur estimatio illorum de pecunia non concurrente ⁊ est ca
sus in.c.olim.⁊.c.cum canonicis.extra de censi.ita no.Barto.⁊
melius q̄ hic in.l.paulus.j.de solu.Itē si esset obligatus in ge
nere tunc aut in genere generalissimo vt ad hominem et idem
quod in quantitate.aut subalterno ⁊ vnum de seruis suis.⁊ tūc
aut pereunt aliqui non omnes:⁊ idem vt nō liberetur.aut om
nes ⁊ tunc liberatur q2 perit totum genus.vt in.l.ratione.§.in
certe.ad legē falci.⁊.j.loca.⁊.l.in naue.sed quare non sic qñ te-
neris ad certos grossos floreñ.⁊ totum istud corpus perit.re-
spondeo ꝙ succedit aliud loco eius.s.alia moneta que fingit̄ ea
dem propter omnimodā similitudinē nō sic in seruis.posset ta
men dici ꝙ si alij subrogarentur loco illorum idē esset dicēduʒ
ꝙ debeatur vnus de subrogatis.ar.de condi.⁊ demon.l.filie.§.
a titia.et de donatio.inter vi.et vxoreʒ.l.si donate.§.si sponsus.
9 ¶ †Item si obligatio nō esset simplex sed alternatiua ꝑ inten
tum vnius ante morā nō liberaretur sed remaneret obligatus
in alia re qd̄ tamen plene dic vt habetur in.l.stichus.in princ.
10 de sol.per predicta remanet expedita gl.⁊ suppleta. ¶ †Circa
vero gl.ij.in.q.quā format an sit distinguendū fuisset eodē mō
peritura penes actorem vel non quando debitor fuit in mora.
Bar.tenet ꝙ non ⁊ sic tenet opi.Io.per rationem q2 morosus
et fur equiparantur.vt.l.inter stipulantem.§.penu.seu fina.de
verbo.obli.sed in fure non distinguūtur.vt.s̄.de vi.⁊ vi arma.
l.j.§.rectissime.breuiter pro opi.Bar.videt̄ casus in.l.quā ipse
allegat.j.deposi.si plures.§.fi.nec est bona responsio glo.et dic
ꝙ ibi habebat iustam causam litigandi:q2 si hoc esset non fuis-
set constitutus in mora per lit.contest.vt.l.si quis.solutioni.j.
de vsuris.et sic indistincte non tenentur de interitu cuius con-
trarium ibi innuitur si nō fuisset eodem modo peritura:⁊ ideo
al's repetendo hanc.l.distinguebā ꝙ aut cōstat ꝙ eodem modo
fuisset peritura penes actorē quia non erat venditurus:⁊ tunc
locū habet opi.Bar.vt liberet̄ debitor licet fuerit in mora per
d.l.si plures.§.fi.per quā limitatur ista.l.⁊ hoc suadet eq̄tas vt
non noceat sibi mora postq̄ creditori diligētia non profuisset
arg.j.quis or.in bo.pos.ser.l.fi.§.penulti.aut constat ꝙ nō erat
peritura quia erat venditurus et tunc habeat locum ista lex vt
noceat mora ex quo diligentia profuisset actori aut est dubium
⁊ tunc sit distinguendum inter actiones reales in quibus presu
mitur pro reo si fuit a principio bonefidei vt nō teneat̄ vel ꝑsu
matur ꝙ eodem modo fuisset peritura.per.l.item si verberatū
s̄.de rei ven.in fi.et actiones personales in quibus presumitur
contra reum ⁊ pro actore ꝙ eodem modo non fuisset peritura.
per.l.cum res.§.fina.de lega.j.ratio diuersitatis q2 primo casu
cōpetit actio contra non obligatum ⁊ q erat bonefidei a princ.
⁊ sic mitius agitur cū eo q̄ secundo casu vbi agitur cōtra obli
gatum ⁊ qui reputatur malefidei si conueniatur ex facto suo.si
aūt ex facto defuncti tunc anteq̄ sit certificatus de debito non
nocet in mora per.l.si quis inficiatus.j.deposi.⁊ sic liberaretur
⁊ hec in actionibus personalibus descendentibus ex cōtracti-
bus vel quasi.sed in descendētibus ex delicto vel q̄si distinctio
illa non est adhibenda ſm omnes per.d.l.j.§.si plures.de vi ⁊
11 vi arma. ¶ †Circa tertiam glos.aduerte ad duos passus. Pri
mus est an difficultas soluendi impediat quam obligari con-
ueniri ⁊ condemnari.Aut queritur an impediat eum in mora
constitui.primo casu aut difficultas non fuit expressa in cōtra-
ctu et non impedit.vnde si promittis mihi mille cum non ha-
beas ⁊ difficile sit nihilominus mihi obligaris ⁊ eodem modo
si stichum qui est absens et cum difficultate potest haberi.aut
fuit specificata quia promisisti dare hodie cum non possis in-
fra annum ⁊ tunc loquimur in contractibus bonefidei ⁊ remo
uetur difficultas ⁊ conceditur tempus necessarium et sic nō vi
tiatur contractus.vt.j.loca.l.insulam.§.j.et idem in habenti-
bus instar bonefidei.vt.j.de leg.j.l.si mihi et tibi.§.si quis ser-
uum.aut in contractibus stricti iuris et tunc vitiatur contra-
ctus.vt.j.de eo.quod certo loco.l.non vtiq̄.§.si quis ita.in fin.
12 †Secundo casu an impediat in mora constitui aut loquimur
in obligationibus facti et impedit:vt.j.ad legem rho.de iac.l.
si vehenda.§.idem iuris.aut in obligationibus dandi:et tunc
c aut superuenit difficultas[c] post obligationem contractam si-
ne dolo et culpa lata debitoris et impeditur in mora constitui
vt in hac.l.q̄ videtur intelligenda si fuit in culpa leui vel leuis
sima transportādo rē ad aliū locuʒ dūmodo nō in dolo.aut illa
difficultas suberat tēpore cōtracte obligationis q ꝓmisisti sti-
chum q erat tp̄e obligationis in longinquis partibus postea
inter paucos dies interpello cū nō possis soluere ⁊ tūc aut ꝓmi
sisti ad certum terminū ⁊ elapso tēpore non potes soluere ⁊ tūc
constitueris in mora quia videris asseruisse te posse infra ter-
minum soluere ad quod bene facit qd̄ no.Innoc.in.c.p.⁊.g.de
offici.delega.aut promisisti simpliciter ⁊ tunc aut expressisti lo
cum puta promitto tibi stichum qui est in tali loco:⁊ tunc vide
tur actū vt detur tm̄ tēpus infra qd̄ possit habere.argu.l.conti
nuus.§.cū ita.de ver.ob.et in.l.si testamento.§.j.de fideius.aut
ꝓmisisti simpliciter ⁊ tunc Guil.de cu.videtur dicere ꝙ diffi-
cultas te non excuset et imputetur tibi:quia promittendo vide.
ris asseruisse soluere quandocūq̄ Bar.cōtra peta.l.cū seruus
de lega.j.ꝓ quo videtur casus expressior.de actio.empt.l.fina.
d Sed mihi videtur distinguendum ꝙ aut difficultas[d] erat no-
ta creditori ⁊ habeat locum opi.Bar.quia non decipitur post
q̄ sciebat de facili non posse solui ⁊ sic videtur tacite assensisse
ꝙ habeat tempus congruum.Aut non erat sibi nota quia cre
debat esse apud promissorem ⁊ tunc habeat locum opini.Guil.
ne creditor remaneat deceptus ex temeraria promissione debi
toris cum sciebat se de facili non posse soluere et promisit tan
q̄ si posset.ad qd̄.j.de exercito.l.j.§.magistra.ibi alioquin con-
trahentes decipient̄.⁊ de instito.l.sed si pupillus.§.sed si alias
⁊ hec in obligatione certe speciei sed in obligatione quantita-
tis Barto.indistincte dicit difficultatem non excusare a mora
sicut non excusat ab obligatione qd̄ non placet quia non est bo
na equiparatio et patet ex ista glo.Item videtur expresse lo-
qui contra tex.in.l.ratio.§.si per venditorem.ver.mora autem
j.de actio.emp.vbi erat obligatus in genere tamen non consti
13 tuitur in mora nisi vbi cessat difficultas. †Preterea video qd̄
debitor q̄titatis etiā cōdēnato conceditur quadrimestre.vt.C.
de vsu.rei iudi.l.fi.nec cogitur se precipitare et res suas distra-
here.vt.l.diuortio.s̄.nego.gest.⁊ ideo melius distingue ꝙ aut
creditor semel fuit in mora recipiēdi cum sibi offerretur ⁊ ipse
postea interpellat debitorem tempore quo est sibi difficile sol-
uere q2 pecuniam in aliam cām conuertat ⁊ tunc nō constituit
eū in mora.vt est tex.cū gl.odinaria singularis.j.de acti.emp.
l.si ꝑ emptorē.§.j.in fi.cū gl.fi.⁊ colligit̄.j.de ꝑicu.⁊ commo.rei
vē.l.illud.§.fi.in ver.cū oīa integra essent ⁊c.⁊ not.expresse.in
Spe.de arbi.§.fi.ver.pone igit̄.Aut creditor nunq̄ fuit in mo
ra et tunc distingue eo modo quo.s̄.dixi in obligatione speciei
ꝙ aut creditori nota erat difficultas prestationis ⁊ non consti
tuit eum in mora ꝑ solam interpellationem q2 non dʒ ire cum
sacco paratus sed expectat̄ tantum tp̄s post interpellationē ꝙ
illa potuerit pecuniaʒ ꝯgregare ſm qualitatē persone.vt arg.
eius

a ¶ Secus.hec re-
gula adeo āplia
tur vt sufficiat ꝓ
bare mortē ⁊ nō
qualitatem mor
tis an casu vl' cul
pa nisi esset talis
q teneret̄ ad cu-
stodiam vt carce
ris vel opilio vl'
pastor q̄bus non
sufficit sola ꝓba
tio mortis ſʒ ale
xā.ꝯsi.ccxcix.

b ¶ Perderet̄.li-
mita vt in.l.nul
li.C.d̄ eroga.mi
li.an.ꝙ ꝑs sing.
posuit Ro.sing.
suis.fo.xj.

c ¶ Difficultas.
qñ impediat mo
ram constitui.

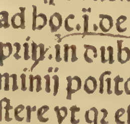
d ¶ Difficultas.
an difficultas ī-
pediat morā cō-
mitti.vide ꝑ so-
zi.ꝯsi.inci.do.la
bia mea aperiat
p̄ñs cōsultatio ꝑ
Signo.hō.ꝯsil.
cxxj.et.cxcvij.et
an difficile ⁊ im
possibile parifi-
cent̄ et inq̄tū.d.
Iaso.hic ponit
ꝙ sufficit vnica ī
terpellatio et qd̄
vbi est iuramētū
nō est necessaria
interpellatio do
cto.ꝙ ꝯtrium vo
luit sozi.ꝯs.inci.
do.labia.prim9
cōsultationis ar
ticulus tm̄ impſ-
sum adhuc non
est ⁊ inq̄tum tā-
git an debitor q
negauit debituʒ
excusetur a mo-
ra ꝓpter difficul
tateʒ ratione ne
gationis.Adde
vt ꝑ Lud.ro.ꝯ si.
lix.in fine.

eius qđ dicimus in.l.qđ dicimus.ff.de solu.aut non erat sibi no
14 ta ⁊ † tūc ↄstituit trāsacto tū modico tpe puta decē dierum.in
ꝗta no.in.d.l.qđ dicimus.⁊ in.l.ita stipulatus.de verb.ob.per
Bart.qđ tēpus datur miserationis gratia sicut in constituto
vt.l.promissor.§.si.de consti.pecu.cetera circa istuꝫ articulum.
vide p Bar.in.d.l.cōtinuus.§.illud.eo.ti.

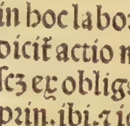
1 ☞ Certū in obligatione dicit̄ esse illud qđ debet̄ qñ est certū quo ad substantiam qualitatem ⁊ quantitatem.

1
Ertum est. † Tūc dr̄ esse certum in obligatione qñ illud ꝙ debetur est certū quo ad substātiā qualitatē ⁊ ꝗtitatem.h.d. tex.cū gl.hoc declara vt plenius habet̄ in.l.stipulationum cū tota.l.sed.ff.de ver.ob.que incipit vbi aūt ⁊c.

1 ☞ Mutuū datio potest suspendi in euentū conditionis expresse vel tacite.
2 Dominium pōt transferri sub conditione.
3 Usucapiendi ↄditio nō transfertur ex causa habili ꝗ̄ speratur subsistere sed bene ex titulo pro suo.
4 Dominium rei legate pure transit in legatarium post aditam hereditatem.
5 Heres si mutuat pecuniā in specie alteri legatā ⁊ legatarius repudiet legatum.reconciliatur mutuū ab adita hereditate et quid si legatum acceptatur ⁊ nu.4.
6 Dominium qñ acquiritur alicui ignoranti sine facto suo non dicitur perfecte acquiri.
7 Actio acqsita alicui ignoranti ex facto alterius si postea repudiatur fingitur nunꝗ̄ fuisse acquisita.⁊ nu.6.

1
Omnia que. † Mutui datio potest suspendi in euētū ↄditionis expresse vel tacite.h.d.cū.l.seq.⁊ primo ponit̄ vnum dictū in hac.l.postea exēplificatur in.l.seq.in princi.
2 in conditione expressa postea in.§.j.de ↄditione tacita. ¶ † No. in.l.pinde.in prin.ꝙ dñium potest transferri sub conditione. ad hoc.ff.de solu.l.si sub cōditione:⁊ facit.§.eo.l.si quis etiā.in prin.in dubio aūt q tradit ex causa habili ad translationē dominij posito ꝙ illa causā ad hoc nō subsistat sed speratur subsistere vt q̄ est conditionalis transfertur dñium:vt est casus no
3 tabilis in.l.dotis fructus.in fi.cum.l.sequen.ff.de iure do. † sed vsucapiendi cōditio ex illa causa non transfertur sed bene trāsfertur ex titu.pro suo.vt in.l.j.ff.pro dote.⁊ qđ no.in.l.estimata
4 eo.ti.per Bar.in.l.contractus.C.de fide instru.per gl. ¶ † Itē no.§.j.ꝙ dominium rei legate pure non est apud heredē post aditam hereditatem sed est apud legatarium.et ideo si heres mutuat pecuniam in specie alteri legatam non transfert domi
5 nium sed pendet ex futuro euentu: † quia si legatarius legatuꝫ repudiat fingitur nunꝗ̄ fuisse sua sed heredis ab adita hereditate et tūc reconciliatur mutuum.Si vero acceptatur tunc mutuum non perficitur nisi consumptione secuta.⁊ sic debet intelligi quando fuit legata in specie.si autē in genere non transfertur dominium in legatarium nec haberet locum qđ hic dicit̄.
6 Allegatur semper iste tex.ꝙ † qñ dñium acquiritur alicui ignoranti sine facto suo nō dicitur perfecte acquiri ex quo sequitur ꝙ si postea repudiatur sibi fingitur nunꝗ̄ fuisse acquisituꝫ nō sic si acquireretur facto suo etiam volenti quia nuda voluntate a se non abdicaret.vt.l.si quis vi.§.differentia.de acquirē.possessio.Et ex predictis declaratur quid iuris in casu.l.sequētis in.§.si nummos.et idem in actione que ex facto alterius alteri ignoranti acquiritur.vt nota.per Bartol.in.l.pomponius.la j.§.de nego.gest.

1 ☞ Certi cōdictio competit qñcūꝗ̄ in obligatione est aliquid certum dummodo actio sit pura.
2 In fideicommissarium transferuntur vtiles obligationes actiue et passiue.
3 Differentia inter causam ⁊ obligationem.⁊ nu.10.
4 Certi condictio dicitur actio natiua qñ cum ea actione cōcurrit.⁊ semper est eiusdem qualitatis nature cuius est actio specialis cum qua concurrit.
5 Contractus dicitur certus qñ ex ipsa conceptione apparet iure manifesto ꝙ debetur certum ⁊ sic nec potest ex potestate debitoris variari vel rei natura.
6 Quando deficit alterum istorum dicitur contractus continere incertum.⁊ nu.5.
7 Ante diem vel conditionem non potest agi.
8 Certi condictio competit ad interesse cum veniat certificandū per probationes ⁊ sententiam.
9 Quod sit vna certi condictio ⁊ generalis tantum.
10 Certi condictio quando intentatur debet in libello fieri mentio de causa remota.
11 Certi condictio fuit introducta tam ex causa necessitatis ꝗ̄ vtilitatis.
12 Quando datur loco actionis pretorie tpalis etiā ipsa erit temporalis.⁊ nu.13.
13 Rei vendicatio que est ciuilis si cōpetit pro re mobili que tenetur titulo ⁊ bona fide tollitur triennio.
14 Certi condictio generalis non crescit p inficiatioem sicut actio specialis cuius loco datur.
15 Actio subrogata loco alterius sapit illius naturā originalē.
16 Si actio stricti iuris subrogatur loco actionis bonefidei assumit eius naturam vt post moram debeantur fructus ⁊ vsure.⁊ numero.16.
17 Certi condictio est actio personalis et competit pro obligatione dandi.
18 Non autem pro obligatione rem tradi nec pro obligatione rē restitui.⁊ nu.19.in fi.
19 Venditor non tenetur ad dandum ſꝫ solum ad tradendum:lꝫ tradendo transferat dominium.
20 Stipulatio facti producit vnam actioneꝫ ex stipulatu ad ipm factum:et in quibus casibus possit agi precise ad factum:remissiue.
21 Item producit aliam actionem secundariā ex certi condictione ad interesse post moram.
22 In certi condictione admittit̄ libellus incertus in quo petā te condemnari ad interesse licet quantitatem non exprimā.
23 Quod tunc quantum ad media iudicij debeat probari certa quantitas.
24 Iudex si condemnat te ad interesse non specificando certā quātitatem non valet sententia.
25 Sententia lata super accessorijs vt expensis vel fructibus sine certa quantitate valet.
26 Certi condictio non competit pro facto mero quia semper est incertum:⁊ nu.17.

1
Erti condictio. † Certi condictio competit quando cūꝗ̄ in obligatione est aliquid certum ex quacumꝗ̄ causa illa obligatio descendat.s.ex cōtractu vel quasi ex delicto vel quasi:vel ex varijs figuris causarum ⁊ qualiscumꝗ̄ sit illa actio directa vel vtilis:ciuilis vel pretoria dummodo sit pura.sed si in diem vel sub conditione vel ante diem: vel conditionis euentum.talis actio intentari non potest.hoc dicit.vsꝗ̄ ad.§.quoniam ergo.diuide in quatuor.Nam primo ponit vnum dictum vsꝗ̄ ibi dummodo.Secundo illud limitatur vsꝗ̄ ibi competit.Tertio exemplificatur tribus modis: scꝫ quādo obligatio oritur ex quasi contractu vt in obligatione ⁊ in actione ex testamento que oritur ex quasi contractu aditionis.Secūdo quādo ex delicto vt ex dāno dato pro quo competit actio.l.aquil.ad interesse.⁊ etiā certi condictio vna cum illa vel ex futuro pro quo competit condictio furtiua ad reꝫ:et actio furtiua ad penam dupli vel quadrupli ⁊ etiam certi con
2 dictio vna cum illis. † Item tertio exemplificat in obligatione vtili vt de illa que fideicommissario vniuersali post restitutam hereditatem debetur a debitoribus hereditarijs nam directe penes heredes remanent ⁊ vtiles actiue ⁊ passiue in fideicommissarium transferunt̄.l.j.in princip.ff.ad trebel.⁊ hoc vsꝗ̄ ibi siue autem.Tertio illud dictum extendit vt habeat locum:nō solum quando quis est obligatus suo nomine.i.pro se.sed etiā si alieno.i.p alio ⁊ ad alterius vtilitatem vt fideiussor vel procurator:⁊ incipit hic tractare de tertia parte rubri.quia de pri
3 ma ⁊ secunda tractatum est.§. ¶ † No.in prima differētiam inter causam ⁊ obligationeꝫ ⁊ sumitur hic causa pro causa remota ⁊ mediata vt est contractus vel quasi ⁊ delictum vel quasi:⁊ obligatio est causa prima et immediata ex qua oritur actio.vt in.l.licet.§.ea obligatio.§.de procura.⁊ sic non est hic inculcatio verborū ⁊ per hoc est expedita gl.ij.circa princ. que multū
4 in hoc laborat. † Ex hoc sequitur aliud quod ista certi cōdictio dicit̄ actio natiua non datiua:q̄ oritur ex materia preiacenti. scꝫ ex obligatione que colligitur hic iūcta.l.iuris gentiuꝫ.post prin.ibi.⁊ idē puto in fi.§.de pac.quod est verum qñ cōcurrit cū actione natiua.Sed certe pōt etiā cōcurrere cū datiua ⁊ tūc similiter erit datiua q̄ semper est eiusdē qualitatis ⁊ nature cuius est actio specialis cū qua cōcurrit.vt not.glo.ea.ij.circa fi.
5 ¶ Tertio no.ꝙ est dare contractum certum ⁊ incertuꝫ ⁊ dicūt doct.ꝙ tunc dicitur certus qñ ex ipsa conceptione apparet iure manifesto qđ debetur certum nec est variabilis ex potestate
6 debitoris aꝉs rei natura ſm Ja.de are ⁊ Bar. † vt si debes mihi decē vel stichū sed qñ deficit alterū istor̄ dr̄ incertuꝫ vt si debes mihi factū futurū.nā id qđ nō est in rex natura nō est certū in substātia ⁊ p ↄñs nec in qualitate nec in quātitate.Itē si promisisti mihi partū ancille nasciturum vel fructus futuros eadē ratione.vt in.l.vbi autem.de ver.ob.⁊ sic pꝫ ꝙ ex ipsius ↄceptione nō apparet iure manifesto ꝙ debeatur certū postꝗ̄ sub

stātia q̄ nō est nō est certa idē si esset certa tñ obligatio erat variabilis vt in obligatione alternatiua in qua est electio debitoris qui pōt variare.l.eū qui certarū.in fi.de ver.ob.ideo dicitur Xctus incertus ⁊ obligatio.vt.d.l.vbi aūt.§.q illud. Itē not.ꝙ ex cōtractu incerto pōt peti certū ⁊ hoc cōtingit in eo q est obligatus ad partū ancille nasciturū postꝙ natꝰ est vel ad fructus futuros.postꝙ nati sunt.lȝ glo.super verbo.ex certo ponat alia
7 exēpla.¶†Ex secūda parte no.ꝙ ante diē vel conditionē non pōt agi ⁊ sic actio non est nata:alʼs diceretur posse agi licet male ageretur.vt in.l.j.circa fi.j.q̄n dies vsusfruc.leg.ce.de hoc articulo dic plene p Bar.in.l.ita stipulatus.de verb.obli.⁊ adde
8 quod ipse no.in.l.exceptio.C.de pb.¶†Et ex tertia parte nota.dum dicit ex.l.aquil.hic expressis pro opi.glo.⁊ doc.ꝙ interesse licet sit incertum cōpetit tamen certi condictio q̄ venit certificandum per probationes ⁊ per sn̄iam vt hic habetur in gl. illa super illo verbo ex certo.q̄ actio.l. aquilie datur ad inter-
9 esse.¶†In glo.j.intellige duo.primo ꝙ hec actio dicitur generalissima q̄ comprehēdit alias generales vt est conditio triticaria ⁊ sine causa actio in factuȝ:licet ille alio respectu sint magis generales ꝙ ista et sic se habeant vt excedentia et excessa ſm glo.que in istis verbis semper allegatur.¶Secundo collige ex glo.ꝙ ex mutuo oritur specialis certi condictio cū qua concurrit ista generalis.idem tenet glo.s̄.eo. certum.in.j. glo. ⁊ etiam in rubrica oēs quasi docto.tenent contrarium excepto Bar.quia sic ista esset superflua ⁊ quia non reperitur iure cautum.Iteȝ p tex.in.§.seq.vbi dicitur ꝙ ex mutuo datur certi cōdictio de qua hic et quia in vtraq̄ concluderetur per illud medium concludendi ergo nō sunt diuerse sed eedē postꝙ habent idem nomen non dȝ esse diuersitas in substantia.arg.l. si idem C.de condi.Barto.sustinet glo.primo per tex.insti.qui.mo.re. contra. ob.vbi dicitur ꝙ ex mutuo oritur actio que dicitur certi condictio.sed facile pōt responderi ꝙ loquitur de ista generali ꝓut dicitur in.§.seq.Item fundat semper se in.l.j.j̄.de tritica.vbi dicitur ꝙ ex illa parte edicti si cer.peta.i.mutuū oritur actio certe potest responderi eodem modo.Item mouetˀ:q̄ ex quo possunt prodire speciales cōdictiones in quasi cōtractibꝰ patet.j.de condi.ob cau.de condi.inde.fortius debet esse prodita ex isto casu solenni ⁊ frequenti contractu.sed ad hoc responderi potest ꝙ non est nostrum.l.extendere ⁊ si hoc esset verum inciperet rubrica.de certi condictione ex mutuo sicut incipiūt ille et sic denominantur illi titu.ab illa condictione. sed hic nō fit denominatio a certi condictione sed ab ipso facto dum dicit si certum peta.⁊ sic dat intelligere ꝙ non detur specialis ideo subijcit de generali.nam sic videmus in condictione incerti generali de qua incidenter fit mentio in.l.sed ⁊ si me putem.§.cū inter.de condi.inde.nec est dare specialem condictionem incerti.ideo ista generalis nō habet specialem tractatum vel rubricam de ipsa incidenter fit mētio.ibi eodem modo fit in ſta condictione certi.de qua incidenter fit mētio in isto titu.nec habet per se titu.specialem.Addit Bar.ꝙ non est verum ꝙ concluditur per illud medium in vtraq̄.nam imo in speciali concluditur p medium prime cause puta q̄ mutuaui sed in generali cōcluditur per hoc medium quia certum.Neutrum dictum placet.nam in prima concluditur per hoc medium quia certum ꝙ dicitur certi condictio specialis haberetur enim concludi per idem medium postꝙ habent idem nomen.Item si dicamus in generali concludi per hoc medium quia certum videtur qd̄ oriatur ⁊ certum debetur.Preterea quid expedit dicere debes mihi centum:⁊ quia ista sunt certa peto te condemnari ad hoc vt videatur proposita hec actio cū ex prima ꝓnuntiatione appareret certitudo et verbis superfluis nō est vtendum in libellis.vt in.l.fi.§.in refutatorijs.C.de tēp.ap.⁊ tamen videtur illud requirere.¶Ultimo reducendo ad vtilitatem dicit ipse tenendo hanc opinioneȝ seq̄tur iste effectus ꝙ si egi contra te ad centum q̄ mutuaui et dixi q̄ certa est q̄titas petij simpliciter te condēnari ⁊ sic video intentasse specialem q̄ non cōclusi per mediū.certe si postea renuntio actioni intentate remanēte causa perdo illam:sed potero intentare generalem cum non renūtiaui.sed si nō esset nisi vna non superesset mihi nisi aliqua alia
a actio.Breuiter illud videtˀ nō bene[a] dictum q̄ posito ꝙ essent due vt ipse dicit tñ causa ex eadem obligatione ⁊ sic vna electa statim altera est perempta.argu.l.ꝙ in heredem.§. eligere.de tribu.⁊.l.j.§.sic etiam ante renūtiationem ⁊ contra Bar.fortiter facit tex.in.l.duobus.§.exceptio. de iureiu.vbi si fuit intentata specialis sup illo fuit ⁊ sic fuit perdita non pōt actor currere ad istam certam cōdictionem generalem vt ibi habetur in fi.postꝙ ergo nullus effectus vel vtilitas sit alterare ex hac pluralitate meliꝰ est dicere qd̄ nō sit nisi vna ſm ꝙ omnes tenere videntur per rationes.vt.s̄.dixi ⁊ hoc
10 placet.¶†In glo.ij.mouentur quinq̄ questiones prim.aq̄ sit

a ¶Nō bn̄.Jason saluat Bar.et dicitꝙ optime loqtur hic.vide per ipsum.

b ¶Subrogata. an subrogatū sapiat naturā eius in cuiꝰ locū subrogatur.vid̄ per Signo.de Me. ꝯsil.lxxiiij.⁊ ꝯsi. cxix.fo.zi.ꝯsi.in ci. eleganter discussa vbi consuluit ꝙ ex rebꝰ ꝑmutatis cū rebꝰ dotalibus ecc̄ie nō debentˀ decime sicut nō debentˀ ex ipsis bonis dotalibus.

differentia inter causam ⁊ obligationeȝ:⁊ ponit plures opiniones.tene vltimā vt dixi sup tex.Secunda an quando ista actio inteutatur sit necesse facere mentionē de causa remota.glo. qd̄ sic.Guil.de cu.tenuit contrariūꝙ sufficit dicere ꝙ es mihi obligatus in centū:⁊ ꝙ ista centū sunt certa.tu tene glo.ꝙ per hoc aduersarius non redderetur certus an velit cedere vel contēde
11 re.¶†Tertio queritur ad qd fuit introducta hec actio cū sufficiant speciales.glo.ꝙ tam ex causa necessitatis ꝙ vtilitatis q̄ est dare interdū casus in quibus non cōpetit specialis vt cū stipulor factum non datur pro interesse pro quo non potest dici ꝙ detur specialis ex stipulatione q̄ non fuit illud stipulatus certe.si esset dare specialeȝ ex stipulatione q̄n stipularer deceȝ prout Bar.tenet qūo ex mutuo hoc casu etiā daretur specialis q̄ qui stipulatur factum censetur etiam stipulatus interesse si non fiat.l.stipulationes non diuiduntur.§.celsus.de verb.obl. dic ergo ꝙ siue fuerim stipulatus aliquid certū siue factum nō est dare speciale ex stipulatiōe sicut nec ex mutuo.nā ista actio fuit necessaria.Bar.dicit ꝙ ista nunꝙ fuit necessaria q̄ nunꝙ datur nisi cum specialis competit ⁊ probat per istū tex. in principio.dum dicit ex quo certum petitur quod non placet q̄ sic expediret exponere petitur.i.peti potest qd̄ est destruere literam ⁊ sonaret in ius.sed tu tene text. prout iacet ⁊ sonat in factum.
12 subest etiā causa vtilitatis circa quam dic vt in glo.¶†Quarto queritur quando datur loco actionis pretorie temporalis an etiam ipsa erit temporalis.⁊ dic ꝙ sicvt in glo.nec ob.ꝙ ista sit ciuilis.et sic debet esse perpetua.vt in.l.ij.C.de cōstitu. pecu. quia hoc verum est naturaliter:sed ex accidenti efficitur tem-
13 poralis.†sicut rei vendicatio que est ciuilis:et tamen si compe tit pro re mobili que tenetˀ titulo⁊ bonafide durat triennio ſm Pe.⁊ Bart.domi.Raph.dicit ꝙ potest dici eam tunc esse pretoriam quasi pretor eam attrahat ad suas actiones sicut videmus in bonorum possessoria here.pet.vt.s̄.de bo.posses.here.
14 pe.l.j.qd̄ satis placet ⁊ sic contrarium non ob.¶†Ultimo queritur an crescat per inficiationem sicut specialis cuius loco datur.glo.ꝙ non quā no.et tene menti et q̄ allegatur ad declara
15 tionem illius regule que est†ꝙ actio subrogata[b] loco alterius
b sapit illius naturam.nam verū est de originali non de accidētali vt in hac glo.que per omnes tenetur qd̄ ar.vide per Bart.in l.j.§.ne autem.j̄.si quis testa.lib.esse ius.fue.et per hanc glo.determinat Barto.ꝙ cum ista actio sit stricti iuris quia non numeratur in contractibus bonefidei.vt institu.de actio.§.actionum.si concurrat cū actione bonefidei non propterea veniunt vsure ex mora.vel etiam fructus cum veniant ex accidenti pro
16 pter moram.⁊ in hoc non sumit naturā illius.†Sed in contrarium facit:quia videtur esse bonefidei sicut illa:cum ista sit de originali natura.⁊ sic eā debet assumere sicut in precedenti questione.Item contra Bart.facit.l.j.§.bellissime.j̄.vt leg. no.ca. vbi in stipulatione que de sui natura est stricti iuris si facta est super actione bonefidei ex testamento veniunt accessiones fructuum ⁊ alie que veniunt in ipsa actione ex testamento :et per hoc est.l.si stipulati.j̄.de vsu.⁊ hanc partem puto veriorem nec obstat ista gloss.nam aliud in accessionibus aliud in penam que venit propter negationem prime quia sequuntur naturaȝ
17 principaliū ⁊ est expedita glos.¶†Et glos.sequens not.in effe ctu quod ista actio cōpetit quando in obligatione est rem dare q̄ est actio personalis ⁊ datur ad dandum.quando vero est in obligatione factū merum non datur quia omne factum futuꝝ dicitur incertum quantum ad substantiam que est in rerum natura ⁊ per consequens quantum ad qualitatem ⁊ quantitatem quia ibi non subest substantia non est qualitas vel accidens.vt
18 j̄.eo.l.eius qui.ante fin.¶†Secundo no.ex glo.quod quando in obligatione est rē tradi vt in ꝯtractu emptio.bene datur hec actio:quia licet sit factū.vt.l.si rē tradi.⁊.l.stipulationes nō diuiduntur.de verb.ob.tñ dicitur factum nō merū.eo quia si tradens est dn̄s transfert dominiū:⁊ sic participat cū obligatione dandi.subdit tñ gl.ꝙ si nō tradit cōdēnatur ad interesse. certe si hoc est verū est obligatio variabilis ex potestate debitoris.q̄ potest non tradere vt soluat interesse:ergo non dicitur contine re certum sicut nec obligatio alternatiua.vt.l.vbi aūt.§.illud. de verbo.obli.igitur nec actio pōt cōpetere: ⁊ hoc tenent quasi omnes reprobando glo.Bart.sustinet eam casu quo in libello proponerentur hec duo ꝙ venditor sit dn̄s ⁊ quod habeat facultatem rei tradende:tunc enī ex primo habet similitudinem cum obligatione dandi ⁊ propter secundā non est variabilis: quia cogor precise tradere vt no.in.l.j.in princip.j̄.de ac.empt. Sed altera istarum deficiente vel ambabus procederet repre-
19 hensio doc.†Certe propter primū nō potest dici quod habeat naturā obligationis dandi:quia licet venditor sit dn̄s nō propterea obligatus est ad dandum vel dominiū transferendum: ⁊ ad hoc agi potest solū ad tradendum:lȝ tradendo transferat

dominiū

dominiũ: vt hec colliguntur ex.l.empto.poſt prin.de act emp.
nec etiam propter ſcdm ꝙ poſſit preciſe cõpelli ad tradendum
debet cõpetere hec actio.nam etiam qñ in obligatione eſt rem
reſtitui ſi habet facultatem rei reſtituende preciſe cogitur reſti
tuere.⁊ poteſt res auferri manu militari:vt.l.qui reſtituere.de
rei vẽdi.⁊ tamen ꝓprie reſtituendo quãdo ad hoc contracta eſt
obligatio non cõpetit hec actio vt in vltima.q.glo.quã tenent
omnes.melius ergo eſt tenere cum doc.ꝙ nec pro obligatione
rem tradi nec pro obligatione rem reſtitui competit hec actio
cum contineat merum factum de ſe licet in conſequentiam ve-
20 niat aliqñ dominij tranſlatio.¶†Ex ſeq.gloſ.no.ꝙ ſi ſtipulor
factum duplex oritur obligatio.vna primitiua ad ipſum factũ
et iſta eſt actio ex ſtipulatu nõ certi condictionis. ⁊ innuit glo.
ꝙ poſſum agere preciſe ad factũ: ſed non eſt verũ regulariter:
q² liberatur preſtando intereſſe.in caſibus tamen quibuſdã eſt
verũ de quo dic in.l.ſtipulationes nõ diuiduntur.de ver.obli.
21 †Itẽ oritur obligatio ſecũdaria ad intereſſe poſt morã qđ eſt ſi
trãſiuit tantum tempus quo cõmode facere potuit ⁊ non fecit.
pro iſta bene datur hec actio ſm gloſ.⁊ probatur in hac.l.dum
loquit̃ de.l.aquil.vt dixi ſuper tex.nec ob.ꝙ eſt incertum.nam
22 verum quãtum ad principiũ agendi ſm glo.quã no.†q² p hoc
innuit ꝙ admittitur libellus incertus in quo petã te cõdemna
ri ad intereſſe licet quantitatem non exprimã. ⁊ probatur ſm
Bart.in.l.iiij.de inuti.ſtipula.et q² ſaltem in rerum natura eſt
certa quãtitas.⁊ hoc ſufficit ſicut admitteretur libellus ſi petã
a pecuniã quã habes[a] in arca q² eam promiſiſti lʒ eam non ſpe-
cificarem q² certa eſt in rerũ natura:vt.l.vbi autem.§.idem vi-
23 deamus.de ver.obli.†quãtum vero ad media iudicij dicit gl.
ꝙ eſt certũ ꝙ debet probari certa quantitas.adde qđ no.in.l.j.
§.ſi quis argentũ.ĵ.depoſi.per glo.⁊ etiã quantũ ad finẽ:q² iu-
24 dex debet ferre certã ſñiam:vt inſtit̃.de actio.§.curare.† Et ſic
no.ex glo.ꝙ ſi iudex cõdemnaret te ad intereſſe nõ ſpecificãdo
certã quãtitatem nõ valet ſententia .† ſecus ſuper acceſſorijs:
q² poteſt condẽnare et ad expenſas vel fructus ⁊c.lʒ nõ ſpecifi-
cet quãtitatem magis enĩ toleratur incertitudo circa acceſſo-
ria ꝙ̃ circa principale.argu.ĵ.de cõtrahen.emp.l.in emptione.
in prin.de actio.emp.ſi quis fundũ.⁊ qđ no.Inno.de reſti.ſpo.
26 cum ad ſedem.⁊ Bal.ſi ſecundo nup.mu.l.j.† factũ vero merũ
ſemper eſt incertum.

1 ☞Stipulatio inutilis non impedit actionẽ oriri ex vtili nu-
meratione nec ortam impedit remanere.
2 Numerans decem ex cauſa mutui ſi ex interuallo ſtipulat̃ illa
ſibi reddi tollitur actio ex numeratione que erat nata.
3 Utile per inutile non vitiatur in ſeparabilibus.
4 Prodigus cui bonis eſt interdictũ equiparatur pupillo: nec
poteſt obligari ſine autoritate curatoris ⁊ an ipſe prodigus et
pupillus obligent̃ naturaliter.
5 Quod non ſit dare certi condictionẽ ſpecialem.
6 Contractus non poteſt fieri re ⁊ verbis vt oriatur actio ex du-
plici materia.ſ.re et verbis.
7 Statutũ prohibẽs probationẽ fieri per teſtes nõ habet locum
quãdo ſit probatio per teſtes ſimul cũ inſtrumento.
8 Stipulatio vtilis alteri facta impedit actionẽ oriri ex nume-
ratione ⁊ ortam tollit.⁊ nu.10.
9 Stipulatio ſi fiat alteri ſup re mea ſeu traditione rei mee que
durat mea valet:⁊ ei queritur actio.ſ.vtilis.
10 Si numeraui nomine titij nec ſim ſtipulatus acquiritur actio
titio ex numeratione ſi vero ſtipulatus fui titio ſibi acquiritur
ex ſtipulatione.
11 Si numeratio facta eſt ſimpliciter: ⁊ incontinenti ſtipulatus
fui reddi titio:videor nomine titij numeraſſe.
12 Si vero ex interuallo cenſetur numeratio facta nomine mu-
tuantis,
13 Stipulatio ſi precedit numerationem nunꝙ̃ ex numeratione
oritur actio.
14 Si numero noĩe meo:⁊ ſtipulor nomine meo quando oriatur
actio ex numeratione vel ſtipulatione.
15 In contractibus quãdo ſtipulatio non impediat oriri actionẽ
ex contractu.
16 Pupillus promittendo ſine tutoris autoritate obligat̃ natu-
raliter ſi factus eſt locupletior ex qua obligatione naturali dat̃
actio ⁊ an obligetur etiã ciuiliter.
17 Quare teneat̃ ex numeratione tantũ ſi factus eſt locupletior
et non ex ſtipulatione.
18 Aditio hereditatis facta per pupillum ſine tutoris autoritate
non valet licet ſit opulenta.
19 Statutũ ſi ꝓhibet mulieres obligari ſine conſenſu conſangui
neorum:etiã ſi obligant̃ ad illud ad qđ tenebant̃ efficaciter nõ
valet obligatio ſine ſolẽnitate ſtatuti.
20 Si ſtipulor a pupillo ſine tutoris autoritate illud quod alius
mihi ciuiliter ⁊ naturaliter debet inducitur nouatio p interuẽ
tum noue perſone lʒ ſtipulatio ſit inutilis.
21 Confeſſio p chirographũ debitoris non impedit oriri actionẽ
ex vera numeratione ſicut ſtipulatio.
22 Ex ficta cauſa non debet nouari vera.
23 Agens ex chirographo faciendo de ipſo expreſſam mentio-
nem in libello ſi poſtea probaret de vera numeratione: debet
ſuccumbere.
24 Petens a te centum in libello que confeſſus fuiſti ab eo ha-
buiſſe mutuo ⁊ tranſactum eſt bienniũ: deinde produxit illud
inſtrumentũ cõfeſſionis ⁊ de numeratione ꝙ eam fecerit nihil
dixit debet ſuccumbere.
25 Confeſſio ſimplex ſine chirographo etiam poſt biennium in
mutuo:nõ inducit obligationem nec parit actionem: ſed facit
probationem.
26 Deducens in libello numerationem poteſt eam probare per
inſtrumentũ cõfeſſionis licet cõtineat ſtipulationẽ inutilem.

a ¶ Quã habes. Addẽ an ꝓcedat libellus ſi peto quicquid poſſides ĩ tali loco. ⁊ vr̃ ꝙ ſic per hec dicta. de quo vide per Alex.de imo.in ꝯſi.clxxxix.in.ij. volu.Frã.Cur.

1 Quoniam igitur. †Inutilis ſtipulatio nõ impedit actionem oriri
ex vtili numeratione nec eorũ impedit remanere: qđ quatuor
probatur exemplis.h.d.vſq; ad.§.ſi nũmos. premitte ꝙ ſi nu-
mero tibi decẽ ex cauſa mutui ⁊ incontinenti ſtipulor illa mihi
reddi non oritur actio ex numeratione que potius videtur fa-
cta cauſa implende ſtipulationis ꝙ̃ vt pariat actionem de per
ſe: ſed oritur ex illa ſtipulatione: et ſic dicitur mutuum ciuile.
2 †Si vero ex interuallo ſtipulor tunc oritur ex numeratione ſʒ
per ſtipulationem tollit̃ ⁊ fingitur nõ nata iure nouationis:vt
ĵ.de nouatio.l.ſi ita cum.l.ſeq.hec vera ſi ſtipulatio fuit vtilis.
ſi autem inutilis loquitur iſte.§.et habetur pro non facta et ſic
oritur ex numeratione ⁊ orta remanet ⁊ non tollatur acſi ſtipu
latio non interueniſſet cum ſint paria non interuenire et non
vtiliter interuenire:vt.l.j.§.quibus.ſ̃.qđ cuiuſcũq; vniuer.no.
⁊ in.l.quoties.ſ̃.qui ſatiſda.cogan.probat autem per quatuor
exempla que poſſunt intelligi.tria quando ſtipulatio inutilis
interuenit incontinenti:vt in primo ⁊ tertio exemplo ⁊ ſic pro-
batur primũ dictum ꝙ nõ impedit oriri ꝙ̃ ex interuallo: vt in
ſcđo ⁊ quarto exemplo: et ſic probatur ſecundũ dictum ꝙ non
3 impedit remanere.¶†No.ergo hic iſtud generale ꝙ vtile per
b inutile[b] non vitiatur.eſt verum quando poſſunt ſeparari: al's
ſecus:vt.l.parui.ſ̃.de arbitr.de hoc vide plene per gloſſ.in.l.ſi
ſponſus.§.generaliter.ĵ.de dona.inter virum ⁊ vxorem.et per b
Bartol.in.l.grece.§.illud.de fideiuſſori.allegatur iſte tex.in fi.

b ¶ Per inutile. Adde Ludo.ro. cõſi.cccccvij.do. Car.ꝯſi.lxxx.

4 †ꝙ prodigus cui bonis eſt interdictũ equiparatur pupillo: ⁊
ſicut pupillus non põt obligari ſine autoritate tutoris: ita nec
prodigus ſine autoritate curatoris:an autem ipſe ꝓdigus obli
getur naturaliter.dic vt.l.is cui bonis.de verbo.obliga.in pu-
5 pillo vero dic vt plene habet̃.ĵ.de nouat̃.l.j.† Item bene facit
iſte tex.in prin.dum dicit hec certi condictio: ⁊ poſtea dicit per
hanc ⁊ ſic loquitur de certi cõdictione generali de qua in prin.
l.⁊ dicit eam ortam ex mutuo ꝙ non ſit dare aliam certam con
6 dictionẽ ſpecialẽ:vt ibi dixi.¶†In gloſ.j.ibi: re ⁊ verbis non
poſſit cõtractus fieri ſcʒ vt oriatur actio.ex duplici materia ſcʒ
re et verbis. hoc enĩ non reperitur imo ſi interuenit res et etiã
verba incontinenti oritur ex verbis non ex re: vt.ſ̃.dixi per.l.
ſi ita.de noua.ideo gloſ.ſic exponit que inducitur ad queſtionẽ c
7 per Iaco.bu.†cum ſtatuto Bononie cõtinetur ꝙ a centum li
bris ſupra non poſſit fieri ꝓbatio per teſtes:ſed debet fieri per
inſtrumentũ ⁊ habeo inſtrumentũ qualiter es mihi obligatus
ad intereſſe: ſed quantitatẽ intereſſe vltra centum libras volo
probare per teſtes: an debeo admitti.videt̃ ꝙ non: quia fieret
cõtra diſpoſitionẽ ſtatuti.Contrariũ determinãt doct.q² nihil
c ſit contra[c] ſtatutum:q² ꝓbatio debiti ſit per inſtrumentũ licet
probatio quantitatis fiat per teſtes. vnde dicit̃ ꝓbatio per in-
ſtrumentũ interuenientibus teſtibus ſicut dicit iſta glo.in fin.
¶In glo.ſecũda ibi:in caſibus autẽ cũ alteri ⁊c.Et in illis di-
8 cendum eſt non habere locum iſtum.§.† q² talis ſtipulatio ex
quo eſſet vtilis impediret actionẽ oriri ex numeratione ⁊ ortã
9 tolleret.⁊ iſtud puto eſſe de mente gloſ.† nec obſt.cũ dicat̃ ꝙ ſi
ſtipulatio fiat ſuper mea re ſeu traditione rei mee debeat va-
lere:vt.ĵ.l.publi.in prin.ĵ.depoſi.q² illud eſt verũ in traditione
rei mee que mea durat:ſecus ſi non durat mea:vt.l.pactum.C.
de pac.conuen.niſi in caſu.l.quoties.C.de dona.que ſub modo
hic autem non durabat mea ⁊ transferebatur dominiũ.⁊ adde
ꝙ iſtud primũ exemplum oportet intelligi quando numeraui
10 nomine meo ⁊ ſtipulatus fui reddi titio.†Si vero numeraſſem
noĩe titij:tunc ſi non eſſem ſtipulatus acquireretur titio ex nu
meratione: vt in proxi.§.eadem ratione ſi fui ſtipulatus titio
debet ſibi acquiri ex ſtipulatione.argu.l.ij.C.p quas perſo.no.
acquir.ita intelligit ⁊ limitat Bart.iſtum tex.ĵ.proxi.§.qđ etiã
videtur fuiſſe de mente glo.ĵ.eo.ſingularia.in prima glo.in vſi.

c ¶ Fit ꝯtra.adde Io.an. in addi. ad Spe.in ti.de fruct. ⁊ inte.§.j. Alexã. ꝯſi.lviij. Ang.ꝯſi.cxcvij. Pe.de anch.ꝯſ. cccxlij. ⁊ facit qđ voluit Ang.ꝯſi. cc.⁊ quod voluit Bald.in.c.paſto ralis.de offi.de- leg.⁊ intellige ꝙ ſtante ꝓdicto ſta tuto non poteſt fieri ꝓbatio per teſtes ſi pars op ponat al's ſecus vt hic p nouiſ.

11 item vt facile per pactũ.¶†Quid autẽ si simpliciter numeraui
et stipulatus fui reddi titio.respondeo aut incõtinẽti et videor
noĩe titij numerasse cum ex illis que incontinenti fiunt traha-
tur presumptio.vt.l.si ventri.in fi.de priuile.cre.⁊ sic acquirere
tur illi vtilis actio ex stipulatione.sed si non fuissem stipulatus
acquireretur sibi directa enumeratione. vt Bart.not.j.proxi.
12 §.†Si vero ex interuallo tũc enumeratione simpliciter facta cẽ
seretur facta noĩe mutuantis.argu.in.l.⁊ magis.j.de solu.⁊ sic
13 non valeret stipulatio postea facta alteri.¶†In glo.iij.ibi na
scitur ex numeratione actio sed fingitur nõ nata.istud dictum
procedit si stipulatio sequitur ex interuallo: si autẽ precedit sti
pulatio ⁊ sequitur numeratio nunq̃ ex numeratione oritur si
ue sequatur incõtinẽti siue ex interuallo qr censetur facta gra-
tia implende stipulationis precedẽtis cũ illa videatur facta spe
future numerationis.⁊ ideo si agitur ex ea obstat exceptio si se
cuta nõ est numeratio.vt.j.eo.qui pecuniam.i.si secuta sit stipu
14 latio sed incõtinenti vt dixi.†Et super isto articulo si numero
nomine meo ⁊ stipulor noĩe meo ex qua istarum oriatur actio
plene examinat Bar.j.proxi.§.sed melius.cadit ĩ ista glo.dicẽ
dũ est qđ si cõstat de intẽtione partiũ ex qua voluerũt oriri illa
est seruanda per.l.non omnis.j.eo.licet obligatio oriatur ali-
quando re nunq̃ tñ oritur sine cõsensu.vt ibi no.ideo si volunt
ꝙ numeratio actionẽ producat nõ producit:licet sit apta ꝓdu
cere qr actus agentiũ non operantur vltra intentionẽ eorũ.Si
nõ apparet distingue tres casus.aut stipulatio erat oĩno inuti
lis ⁊ oritur ex numeratiõe vt hic.aut erat oĩno vtilis si tũc pre-
cessit numerationẽ oritur ex stipulatione nõ ex numeratiõe vt
statim dictũ est.aut sequitur ⁊ tũc aut incõtinẽti ⁊ idem. aut ex
interuallo ⁊ oritur ex numeratione.sed postea fingitur nõ na-
ta:qr tollitur iure nouationis.aut stipulatio quo ad quid erat
inutilis:qr nõ producebat obligationem ciuilẽ ⁊ quo ad quid
vtilis qr saltem producebat naturalem et tũc est dicendũ vt in
sequenti glo.quod aut fui stipulatus ab eo cui numeraui ⁊ nõ
impeditur oriri ex numeratiõe vt hic in secũdo ⁊ quarto exem
plo.aut ab alio ⁊ tunc secus ⁊ si erat orta ex numeratione tolli
tur per hanc inutilem stipulationem.vt insti.qui.mo.tol. obli.

a ¶Nõ valet.Ad devidendũ Ludouicũ Romanũ.ↄſ.cclxxxiiij. et.ccxcvj.vbi an stante dicto statuto mulier possit liberare maritum a fructibus bonorum paraphernalium.

15 §.preterea.¶†Sed quero hic vtrũ idem erit in alijs cõtracti-
bus si interueniat stipulatio incõtinẽti vt impediat oriri actio
nem ex contractu.istum arti.plene examinat Barto.post Jac.
de are.j.eo.l.singularia.⁊ dicit qđ aut stipulatio interuenit su-
per contractibus qui consensu contrahuntur qui certitudina-
rie sunt cõtractus:⁊ tũc non impedit et hoc videmus quotidie
fieri:quia in instrumentis emptionũ ⁊ venditionum ⁊ in alijs
similibus semper notarij apponunt stipulationem qđ partes
adinuicẽ fuerũt stipulate. certe nõ propterea impeditur oriri
actio ex eo contractu.tex.est notabilis in.l.si duo societatem.j.
pro soc.⁊.j.de vsur.si stipulatus.⁊ hoc est vnũ de singularibus
mutui respectu aliorum cõtractuum qr ĩ mutuo impedit oriri
ex numeratione sed ĩ alijs nõ.Aut loquimur in alijs cõtracti
bus qui re cõtrahũtur:⁊ tũc Bart.videtur dicere idẽ ꝙ in mu
tuo vt impediatur oriri ex illo cõtractu.mihi videt̃ dicendũ cõ
trariũ qñ talis cõtractus esset bonefidei vt depositũ vel cõmo-
datũ qr deponẽs stipulat̃ ad sui cautelã vnde nõ est dicendũ ꝙ
prouisio sua debeat sibi nocere:vt perdat actionẽ depositi vel
cõmodati que est bonefidei et habeat ex stipulatione q̃ est stri-
cti iuris.sed qñ talis cõtractus est stricti iuris nõ dãnificat̃ mu
tuãs si nõ habet actionẽ ex numeratione postq̃ habet ex stipu
latione que est eiusdẽ nature vel melioris. Cõtra tñ hoc dictũ
facit.l.j.§.accidit.de rei vxo.acti.vbi est cõtractus dotis qui est
bonefidei ⁊ tñ si ĩteruenit stipulatio nõ oritur ex numeratiõe.
sed respõde qđ ibi intererat stipulantis nõ oriri qr si oriret̃ ac-
quireretur mulieri nõ sibi sed ipse volebat sibi restitui.secus si
mulier traderet dotẽ et stipularet̃ sibi eã restitui: qr põt dici ꝙ
ex numeratiõe oriatur.vel dic qđ cũ hoc casu stipulatio sit etiã
bonefidei fauore dotis.d.l.j.de rei vxo.act.nõ interest mulieris
16 vt oriatur ex numeratione.¶†In gloss.seq.pro declaratione
op.cõtra tex.ĩ ver.idem erit si a pupillo:dũ dicit ibi ꝙ possum
cõdicere pupillo si sibi numeraui agẽdo ex numeratione si ab
eo fui stipulatus sine tutoris autoritate:qr ista stipulatio inuti
lis nõ impedit actionẽ oriri ex numeratione vtili.Cõtra si non
interuenit autoritas etiã ex numeratione nõ obligat̃:nã etiam
in cõtractibꝰ qui re cõtrahũtur si nõ interuenit tutor non obli
gatur qr etiã in illis requirit̃ expressus cõsensus qui hic nõ re
perit̃:⁊ est casus in.l.j.in fi.cũ.l.seq.j.cõmo.per hoc glo.dicit ꝙ
hoc debet intelligi qñ numeratio fuit facta cũ tutoris autorita
te.tu dic ꝙ diuinare est ⁊ ad cõtrariũ responde verũ esse ꝙ nõ
obligatur ciuiliter nec ex cõtractu sed obligat̃ naturaliter ⁊ ex
equitate naturali:qr effectus est locupletior ex re q̃ ad eũ ꝑue-
nit.vnde equũ est vt restituat ne locupletet̃ cũ aliena iactura.
vt.j.de ↄdi.inde.l.nã iactura.⁊ ex ista obligatiõe naturali dũ-
taxat per rescriptũ diui Pij datur actio.iste est casus in.l.iij.j.
cõmo.ꝫm intellectũ quẽ puto verũ: ⁊ sic est actio datiua nõ na
tiua.doc.autẽ videt̃ dicere ꝙ qñ effectus est locupletior ex cõ-
tractu obligatur ciuiliter ⁊ naturaliter ⁊ hoc tenẽdo multe se-
quuntur difficultates : sed hoc tenẽdo qđ dixi oẽs soluunt̃. di-
cendũ est ergo ꝙ hic loquimur de illa certi cõdictione q̃ datur
17 ex equitate diui Pij.¶†Sed tũc opp.extra glos.si obligatur
efficaciter ex numeratione quare nõ ex stipulatione si ꝓmittit
illud idem ad qđ erat efficaciter obligatus siue teneamꝰ intel-
lectũ glo.siue illũ quẽ.s.dixi.vt est hic casus expressus ⁊ nota-
bilis.responde ex numeratione obligat̃ qr ex ea efficit̃ locuple
tior:sꝫ ex stipulatione etiã sup illa facta ideo nõ obligat̃ : qr ex
illa nõ efficitur locupletior:lꝫ nõ efficiat̃ pauperior ex quo ꝓ-
mittit illud ad qđ tenebat̃.nã hoc nõ sufficit sed requiritur.pri
18 mum tene mẽti ad multa. qr istud est hic singulare:†licet ergo
adeundo hereditatẽ nõ efficiat̃ pupillus pauperior si erat opu
lenta.si tñ adeundo obligat̃ creditoribus ⁊ legatarijs nõ valet
19 aditio sine tutoris autoritate.† facit etiã si statutũ prohibet mu-
lieres obligari sine cõsensu cõsanguineorũ qđ etiã si obligant
a ad illud ad qđ tenebant̃ efficaciter nõ valet[a] obligatio sine so-
lennitate statuti.tene mẽti.¶Item oppo.ꝙ pupillus obligat̃
saltẽ si erat ꝓximus pubertati.vt.l.j.cũ ibi not.j.de noua.ergo
tollit̃ certi condictio ex numeratione iure nouationis. vt insti.
qui.mo.tol.obli.§.preterea.glo.nõ soluit.quidam dicũt ꝙ hoc
dꝫ intelligi quando erat ꝓximus infantie:⁊ sic nec naturaliter
20 obligatur qđ est diuinare.†dic ergo qđ ibi quãdo quid ab vno
mihi debetur ciuiliter ⁊ naturaliter stipulor a pupillo sine tu-
toris autoritate quo casu propter interuentũ noue persone vi-
deor habuisse animũ nouandi licet stipulatio sit inutilis et qr
non est inutilis ex toto propter animũ meũ inducitur nouatio
⁊ imputetur mihi.hic vero quãdo stipulor ab eo id qđ mihi de
bebat ciuiliter ⁊ naturaliter quo casu nõ sic presumit̃ animus
21 nouandi nisi stipulatio sit oĩno valida.¶†Ultimo extra glos.
quero pone ꝙ interuenit vera numeratio ⁊ etiã confessio ꝑ chi
rographum debitoris que est etiam apta producere actionem
sicut stipulatio vtrum impediatur oriri actio ex numeratione
sicut impeditur oriri si interueniat stipulatio valida inconti-
nenti.istud dubiũ subtiliter mouet Bal.C.de nõ nume.pecu.l.
si ex cau.in.xj.q.⁊ tenet in effectu qđ nõ quia talis cõfessio non
est cõtractus nec ex propria natura parit obligationẽ vel actio
22 nem : licet pariat ex quadam specialitate † postq̃ ergo potest
oriri ex vera ⁊ naturali causa que potentior est non dꝫ oriri ex
hac ficta neq̃ per fictã debet nouari vera. ar.in.l.filio.j.de lib.
23 ⁊ posthu.†si ergo ageret ex tali chirographo faciendo de ipso
expressam mentionẽ in libello ⁊ postea probaretur.de vera nu
meratione succũberet:quia non probauit de illa actio.quã in-
24 tentauit ꝫm Bal. qđ dixi.s.eo.l.ij.in fi.¶†Quid autem si in-
teruenit cõfessio sine chirographo manu debitoris ⁊ ego dixi
in libello hoc modo ꝙ fuisti confessus habuisset a me centum
mutuo ⁊ trãsactũ est bienniũ quare peto te cõdẽnari ⁊ ꝓduco
illud instrumentũ an debeo obtinere.ista fuit questio disputa-
ta per Nico.ma.quã refert Jo.and.in addi.Spe.in ti.de teste.
§.j.ver.sed pone egi. ⁊ determinat ꝙ non.imo debeo succũbe-
re⁊ videor intentasse actionẽ orientẽ ex cõfessione postq̃ de illa
tm̃ feci mẽtionẽ in libello ⁊ cõclusi qđ qr fuisti cõfessus debeas
condẽnari:de numeratione vero qđ eam fecerim nihil dixi.cõ
25 stat autẽ† ꝙ cõfessio simplex sine chirographo etiã post bien-
nium in mutuo nõ inducit obligationẽ nec parit actionẽ sꝫ fa-
cit ꝓbationẽ.vt.l.publia.j.deposi.videor ergo deduxisse actio-
nem in libello que nõ erat in rerũ natura deducẽdo materiam
26 non aptã ad obligãdum.† Si ergo non habeo nisi instrumen-
tum confessionis debeo in libello dicere me numerasse : ⁊ tunc
ad hoc probandũ bene possum inducere instrumentũ cõfessio
nis ⁊ obtinebo etiã si tale instrumentũ cõtineat stipulationem
inutilẽ qr nihilominus ↄfessio de recepto est vtilis:vt est casus
in.l.ita stipulatio.§.chrysogonus.de ver.ob.ꝫm Bar.hic ⁊ ibi.
et ita dicit Bar.fore agendũ in.l.ij.eo.ti.§.si quis ita.de verbo.
obli.lꝫ de disputatione Nico.mat.mentionẽ non facit.

1 ☞ Si numero pecuniam meam nomine tuo ⁊ tanq̃ tuã: ac-
quiritur tibi certi condictio etiam absenti ⁊ ignoranti.
2 Quare tunc fingitur illam pecuniam fuisse tuam ⁊ per me tibi
primo loco ⁊ postea illi pro te secundo loco numeratam.
3 Argumentum a cõmuniter accidentibus est bonum.
4 Si numero pecuniam meam tuo nomine nec ratificasti nulla
apud te remanet actio et competit mihi directa ⁊ quid si pecu-
nia erat tua.
5 Si numero pecuniã meã tuo nomine si ratam habes possum
eam a te repetere:⁊ qua actione.
6 Si pecunia esset modica ⁊ eam sine tuo mandato numeraui vi
deor illam donare.⁊ nu.5.

7 In contractibus qui cōsensu vel verbis contrahuntur quare alteri per alterum non acquiritur actio sicut in cōtractib⁹ qui re contrahuntur.

1 **Si nummos.** ¶†Si numero pecuniā meam nomine tuo ꝛ tanq̄ tuam acquiritur tibi certi condictio etiā absenti ꝛ ignoranti multomagis volenti vel requirenti: ꝛ sic contrahitur mutuū naturale cum
2 ius ciuile cooperatur per fictionē.† quia fingitur illā pecuniā fuisse tuam ꝛ per me tibi primo loco numeratam. ꝛ postea illi pro te secundo loco: ꝛ ista secunda numeratio illi facta est patens lȝ non fuerit facta per te.sed prima que fingitur facta tibi est occulta: ꝛ hoc est qđ dicit text.l.iij.§.fi.j.de dona. inter virū ꝛ vxo.pro celeritate cōiungendarū actionū.i. actuū vn⁹ actus occultatur ꝛ de eadem materia seu specie mutui naturalis cui cooperatur ius ciuile loquitur.l.rogasti.et.l.singularia.j. eod. ponitur autem hic primo dictū aristonis vsq; ibi iul.postea dictuȝ iul.cōfirmātis sniam aristonis: ꝛ tū in alio vr̄ aristoni contradicere|q: aristo dicit acquiri tibi absenti ꝛ ignoranti.iul.vero dicit acquiri tibi voluntate tua.sed aristo loquitur de acqsitione reuocabili ꝙ si non habes ratum fingit nō facta iul. de irreuocabili q̄ fit postq̄ ratum habuisti nec postea posses nuda voluntate a te abdicare ꝛ hoc vsq; ibi cū quotidie.† postea
3 probat|per arg.a cōmuniter accidentibus qđ est bonū.vt not.
4 glos.s.de arbi.l.j. ¶† Quero si numeraui nomine tuo pecuniam meā ꝛ tu non ratificasti ꝛ sic fingitur acquisitio tibi nō facta an ex tunc acquiratur mihi certi cōdictio. respondeo sic ꝑinde aci numeratio fuisset facta nomine meo p.l.si absentis.C. eo.Sed aduerte quia ibi loquimur qñ numeraui pecuniā tuā tuo noīe quo casu non transtulisti dñiuȝ nec est ꝯctum mutuū anteq̄ pecunia fit cōsumpta:sed ea cōsumpta reconciliat mutuū ꝛ acquirit tibi condictio etiā inuito qđ patet ex illo text. q: vult ꝙ si postea reprobas nomen remanet tibi obligatio directa quā debes mihi cedere ꝛ etiam sine cessione habeo vtilem. si enim nō esset facta acquisitio perfecto ꝛ inuito reprobādo nomen nulla apud te remaneret actio sed fingeret nunq̄ acquisita cuius contrarium ibi ꝓbat:sed si numero pecuniā meā tuo noīe si reprobas nomen nulla apud te remanet actio cum fingatur non acquisita vnde puto ꝙ mihi cōpetat directa: et ita
5 intelligo ꝛ muto illam.l. ¶†Quero etiam an videor donare illam pecuniā.Bart.mouet istud dubiuȝ.in.l.si frater a fratre. de cōdi.inde.circa princi.j.glos.mag.in.j.q.ꝛ vr̄ tenere ꝙ nō sed ꝙ possum a te repetere si rataȝ habes ꝑ actionē mādati si tuo mandato hoc feci vel actionē nego.gesto.si sine mādato hoc est verum nisi fuissem debitor tuus in illa|pecunia vt in fi.hui⁹.§.
6 tunc a te non repeterē† vel nisi pecunia esset modica ꝛ cōcurrat presumptio donationis et sine tuo mandato hoc fecissem iuxta not.s.eo.cū quid in fi.gl. ¶Ultimo queritur qđ in alijs cōtractibus vel quasi qui re contrahunt si numero vel trado noīe tuo an tibi acquiratur actio.Bart.in.l. singularia.j.eo.et etiam hic vr̄ sentire ꝙ nō.ꝛ ꝙ sit speciale in mutuo ꝓpter eius frequentiā vt hic in fi.ꝛ est vnū de specialibus mutui respectu alioꝝ contractuū.Contrariū puto verius p.l.si ꝑ ignorantiaȝ. C.de condi.inde.vbi si numero pecuniā tuo noīe ei qui se asserit tuum creditorē cū non sit acquiro tibi cōdictionē indebiti. Item bene facit.l.j.§.si rogauero.j.depositi.per.l.licet.§.j.j. de iur.do.vbi si trado nomine mulieris acquiritur sibi mulieri actio ꝛ ista obligatio re contrahitur:secus in cōtractib⁹ qui consensu vel verbis contrahuntur per quos alteri per alterū non acquiritur.ꝛ ratio diuersitatis est:quia numeratio vel traditio est actus naturalis.vñ potentior est q̄ pactū vel stipulatio que sunt actus ciuiles.per.l.ea que ciuiliter.de acq.rerum do.cetera vide p Bar.qui examinat materiā per cōcubinationes quatuor quarū vnam posui.in.§.precedenti.

1 ☞Pecunia debita ex causa depositi pōt conuerti in causam mutui sola contrahentium voluntate.

2 Ad acquisitionem dominij requiritur traditio: ꝛ ad acqsitionē possessionis corporalis apprehensio et an transferantur ex sola conuentione.

3 Deponens si permittit depositario vti pecunia si volet quare non conuertatur depositum in causam mutui anteq̄ pecunia mota sit.

1 **Deposui apud.** ¶†Pecunia debita ex causa depositi pōt ꝯuerti in caȝ mutui sola voluntate deponentis ꝛ depositarij absq; eo ꝙ de loco res moueatur vel tangat nisi aliter de voluntate depositarij constare possit nisi fuerit mota.h.d.cū.l.seq.ſm intellectū quē sonat litera ꝛ quem puto verum. ¶Circa istum primū casum dubium erat q: dñium ꝛ possessio rei deposite erat penes deponentē verum ex sola cōuentione non videbat trāsferri in
2 depositarium †cū requirat traditio ad acquisitionē dñij. vt.l. traditionibus.C.de pac. ꝛ corporalis apprehēsio ad acqsitionem possessionis.vt.l.quēad.de acqren.pos.quarū neutra hic interuenit ꝛ hec non videt ꝯuersa in mutuū q: nō fuit factū de meo tuū:sed breuiter cōtrariū est verū q: tam dominiū q̄ possessio vident trāslata in re sola cōuentione propter duo simul cōcurrentia.s.ꝙ pecunia erat apud te ꝛ q: adest voluntas mei dñi ꝛ possessoris nec necessaria presentia pecunie lȝ glo. hic dicit cōtrariū.ꝛ ita intelligunt doc.istū tex.ꝛ.l.si res.s.de rei vē. ꝛ no.Dy.in.c.pro possessore.de reg.iuris|Si vero res non esset apud te nec adesset voluntas mea tunc possessionem eius non acquireres nisi interuenisset corporalis apprehensio etiam si res esset presens.ꝛ ita loquit.l.quēad.de acquirē.pos|Si vero nō esset apud te tū interueniret voluntas mea volēs in te trāsferri tunc sufficeret sola presentia rei sine corporali apprehensione.ꝛ sic loquit.l.qđ meo.§.si per venditoreȝ.de acquirē.pos. si esset apud te ꝛ non interueniret mea voluntas non acqreres possessionem nec me illa priuares nisi contractares animo habendi pro te vt eo.ti.l.iij.§.si rem.Et ex his est expedita.j.glos. que etiā in eo qđ vltimo dicit hoc esse speciale in ꝯctu mutui vt transferat dñium ꝛ possessio solo ꝯctu sine rei ꝑsentia nō bene dicit cū etiā idem sit in alijs cōcurrētib⁹ ī his duob⁹.ar.l. qua
3 ratione.§.interdum.de acquir.re.do. ¶†Circa vero.l.sequentem queritur quare non fit cōuersio in causa mutui eo ipso ꝙ depositarius vult eā habere mutuo sicut casu.§. precedentis. imo requiritur ꝙ eam remoueat loco.Quidā dicūt ꝙ istud est ideo in ista.l.q: deponens permisit vt si depositarius volet ꝙ
a verbū est futuri indicatiui[a] ꝛ hȝ tractuȝ in futurū. nā exponit si ꝛ qñ eris volens si ergo statim ꝙ velit efficit mutuuȝ sequeretur ꝙ si postea desineret esse volēs desineret esse mutuū ꝛ rediret in depositū.ne igitur hoc sequatur exponitur si volens.i. si voluntarie vsus fueris:non sic si fuisset vsus verbo preteriti temporis si volueris: q: postea non posses variare:semel enim est verificatum ex prima volūtate nec efficeret falsum postea lȝ desineret esse volens.naȝ adhuc est verū ꝙ semel voluerit: sed in precedenti.§.illud verbū non fuit appositū ꝛ si fuisset idem esset ibi ꝙ hic glo.in princi.vr̄ applaudere huic rationi postea in fi.dū dī ꝙ ideȝ esset hic ꝙ ibi dicit gl.ꝙ nihil est ꝛ sic innuit ꝙ non esset idē ibi ꝙ hic.Preterea tūc iuriscōsultus non faceret differentiā an ex postfacto an ab initio hoc esset actum cui⁹ contrariū hic ptȝ:sed quib⁹ verbis fuisset vsus. ꝑterea non videtur verum ꝙ si semel voluerit: ꝛ postea desijt esse volens ꝙ desinat esse mutuū q: illa voluntas trahit secū executionē ꝛ sic non potest mutari.arg.l.qui ob rem.j.de cōdi. inde glos. ponit ergo aliam rationē q: ibi ex postfacto hic a principio ꝛ ibi voluntas depositarij precessit voluntatē deponētis hic ecōuerso dñs Rapb.reprehendit ꝙ iste ꝯctus cū re cōtrahat nō verbis non vitiat nec in eo refert que voluntas ꝑcedit vel sequit sicut in contractu emptionis ꝛ ven.Bartol.dicit qđ in.§.precedenti depositarius rogauit vt haberet mutuo ꝛ deponens concessit vt posset vti vnde etiam si dixisset.si voles statim cōuertitur in mutuū q: verbū voles determinat ab actu qui non requirit factum hominis sed in.l.seq.rogauit vt posset vti qđ sonat in factum hoīs vnde requiritur vsus:sed salua pace nō videt bene dicere ꝙ ista lex.ꝙ si ab initio.non dicit ꝙ requirat vsus. ꝑut Bar.vult:sed requirit ꝙ eaȝ moueat loco.ꝑterea in.§. ꝑcedēti rogauit vt posset vti patet. in princ.dic ergo ꝙ glos.habuit bonum intellectū.nā quando ex postfacto cōuenit inter deponētem ꝛ depositariū vt ea vteret vel eam haberet mutuo in idem tēpus concurrit volūtas vtriusq; ꝛ quelibet est pura ꝛ constat de voluntate depositarij qui statim vult eaȝ habere mutuo: iō statiȝ conuertit in mutuū.sed in.l.seq.a princi.noluit depositarius habere mutuō:lȝ deponens cōcesserit ꝙ posset habere si volebat de qua voluntate nō apparet nisi ꝑcedat ad aliquem actum exteriorē ꝙ pecunia vtat vel eā moueat loco ꝛ extrahat de sacculo: ꝛ hoc vult dicere tex.in fi.ꝙ non est certū debitum iri:sed si posset probare de voluntate absq; motione. tenet do. Rapba.ꝛ credo esse verum ꝙ nō requiritur alius act⁹ quia ex tunc concurrunt volūtates ꝛ volūtas depositarij iungit cum voluntate deponētis.iuxta no.in.l.j.in fi.de ꝯhen.emp.et ideo in.§.precedenti si volūtas depositarij nō fuisset pura sed conditionalis idem esset ibi ꝙ hic.quare ergo facit differentiā an ex postfacto hoc agatur vel a prin.respōde qñ ex postfacto pōt cōtingere ꝙ voluntas depositarij sit pura ꝛ velit statim haberi mutuo sed a principio hoc non potest cōtingere q: esset dicere ꝙ simul ꝛ semel esset depositum:prout voluit deponens: ꝛ etiā mutuū ꝛ prout voluit depositarius.ꝛ iste est verus intellectus istorum tex.difficilium.

a ¶Indicatiui. ꝛ quō differat futurū indicatiui a futuro subiunctiui.vide p glo. in.l.j.§.si qs in emācipato.j.de colla.Lur.

1 ☞Pecunia redacta ex venditione rei mee de partium volūtate statim cōuertitur in causam mutui nisi actum esset vt primo ad me portares.ꝛ nu.2.

2 Anteq̄ eā rem vendidisti seu vendidisti ꝛ nō recepisti pretium ꝙ habeam actionem prescrip. verbis: vt mihi restituas vel vt cedas mihi actionē contra illum nec contractū sit mutuum.

3 Periculū rei tradite ad vēdendū quādo pertineat ad accipiē tem ꝛ quādo ad tradentem. ꝛ nu. 1.

1 **Rogasti me.** ¶ † Pecunia redacta ex ven. mee rei de partium voluntate statim conuertitur in cām mutui. Item periculum rei traducte ad vendendum vt ꝑ pretio quis vtaẜ pertinet ad tradentem, si eā venalem habebat al's ad recipientem. h. d. Bar. ponit ergo duos casus ꝛ dubitatio in p̄mo casu erat: q: pecunia redacta per te ex vēditione rei mee nunq̄ fuit mea ꝛ sic videbaẜ ꝙ nō posset conuerti in mutuum naturale. vt. s. eo. l. ij. §. appellata. sed certe fingitur fuisse mea: primo loco mihi tradita ꝛ de me ad te perfecta ꝛ sic erat mutuū naturale cui ius ciuile cooperatur sicut in. l. certi condictio. §. si nūmos. 2 ¶ † Circa istum igitur casum primū dic ꝙ aut nondum vendidisti ꝛ tunc vt mihi restituas habeo actionē p̄scri. ver. idē si vendidisti ꝛ pecuniā nō recepisti ꝛ volo agere vt cedas mihi actionē contra illū. vt in. l. rogasti. j. de prescrip. ver. idē si recepisti tamen fuit actū vt primo ad me portares: ꝛ postea tibi traderem ꝛ non portasti. vt. j. man. l. qui negotia. §. arg. ẜm vnam literam vt ibi habeẜ nihilomagis sed ẜm aliā ꝑut habeẜ nihilominus concordat. his ergo casibus nō est cōtractū mutuum. Si vero vendidisti ꝛ recepisti ꝛ fuit actum vt statim conuertaẜ in mutuū tunc definit esse contractus innominat⁹ ꝛ incipit cōtractus nominatus mutui. ꝛ ita loquitur hic. 3 ¶ † Circa secūdū casum not. est ꝙ aut trado tibi rem vt vendas ꝛ pretium mihi portes ꝛ sic prima facie videor tradidisse mei contemplatione aut vt pecunia vtaris[a] ꝛ sic tui. primo casu seruanda est distin. l. si gratuitam. §. j. j. de prescrip. verb. lꝫ cū prima facie videor tradidisse mei contemplatione ꝛ sic vt tenearis nisi de dolo et lata culpa tamen ibi distinguitur aut ego te rogaui ꝛ veruꝫ est hoc ꝛ sic idem ꝙ in deposito. aut tu me rogasti. ꝛ erit ideꝫ ꝙ in commodato vt tui gratia videar tradidisse vt tenearis de culpa leuissima non de casu nulla precedente culpa: aut non apparet quia rogauerit ꝛ presumitur gratia vtriusq̄ ꝛ sic teneris de dolo ꝛ lata culpa ꝛ leui non de leuissima. vt. l. si vt certo. vbi nunc videndum. j. cōmo. ita intelligas illam. l. si gratuitam. in §. j. aliquādo etiam venit casus fortuitus nulla culpa precedēte vt si dedissem rem estimatam ꝛ precessisset rogamen tuū: q: estimatio facit venire vltra leuissimam culpā q̄ veniret etiaꝫ si estimatio nō fuisset facta vt aliquid operetur. vt de estima. act. l. j. sed si non precessisset rogamen tuum faceret venire culpam leuem ꝛ satis in hoc operaretur si nō appareret quis rogauerit vt faceret venire leuissimam. qđ dic vt no. in. d. §. nūc videndum. v. ꝛ si forte. si autem dedi vt pretio vtaris: et tunc aut ego te rogaui. ꝛ idem qđ. s. in vltima gl. huius. l. aut tu me rogasti: ꝛ tunc seruanda est distinctio huius. l. ꝙ si nō habebaꝫ rem venalem videor tradidisse tui cōtemplatione. ideo teneris de periculo dummodo iteruenerit tua culpa leuissima ꝫ opi. Azo. Cino. hic in glo. super verbo culpa. que est vera sicut in commodato contra reprobata opi. Jo. vt dixi. s. eo. l. si quis nec causam. Si vero habebam venalem tunc contractus videẜ celebratus gratia vtriusq̄. ideo de leuissima culpa non teneris. ꝛ sic periculū ad me pertinet si nō nisi culpam leuissimā cōmisisti vel etiā nullam ita intelligo hic. si vero dolū vel latā seu leuē pertineret ad te vt in. d. §. nunc videndū. ita dꝫ suppleri iste tex.

1 Obligatio que re contrahitur potest de consensu partiuꝫ contrahi in minus q̄ peruenerit res sed in plus nō. ꝛ nu. 3.

2 In minori summa depositiue prolata subintelligitur dictio taxatiua tantū vel dūtaxat secus si enuntiatiue.

3 Pactum de non petendo si fit a principio tempore cōtractus impedit ipso iure ortū vtriusq̄ obligationis ꝛ sic actionis naturalis ꝛ ciuilis.

4 Quicquid accidit sorti est vsura etiam si est diuersi generis vel qualitatis.

5 In cōtractu mutui quicquid apponiẜ vltra sortem est vsura vel presumitur in fraudem vsurarum adiectum.

6 Emptio cū pacto de retrouendendo ꝑ eodem pretio qñ dicaẜ facta in fraudem vsurarum.

7 Si mutuaui tibi centum: ꝛ tu restituisti mihi centum ꝛ decē an ꝛ qñ illa decem videris dedisse vt vsuras vel vt donum.

1 **Si tibi dedero.** ¶ † Obligatio que re cōtrahitur potest de consensu partium contrahi in minus q̄ perueniret res sed in plus non. h. d. Cino. ex primo dicto huius. §. dum dicit vt nouē. nam subintelligitur. s. tantum vt patet ex sequentibus. ꝛ sic no. ẜm Bal.
2 b ꝙ † in minori summa dispositiue prolata subintelligitur dictio taxatiua[b] tantum vel dūtaxat. secus si enūtiatiue. vt no. C. de proba. l. rationes. ꝛ in tex. j. de actio. emp. l. si venditor hominis. ꝛ vide quod not. in. l. si. §. qui indiuisaꝫ. de leg. ij. per gl. ꝛ. j. de in lit. iuran. l. cum furti. que videtur facere in contrarium.
3 ¶ † Item no. dum dicit ipso iure ẜm eundem Bal. ꝙ licet pactum de non petendo factum post obligationem ꝛ ciuilem naturalem contractus tollat naturalē: ciuilē vero non sed elidat vt. s. de pac. l. si vnus. §. pactus ne peteret. cū tñ fit. in princi. ad impediendum natiuitatem impedit ciuilem etiam oriri vt hic ptꝫ q: non potest oriri sine consensu. vt. j. eo. l. nō oēs. ꝫ postq̄ est orta solo consensu non tollitur. ¶ Ex secundo dicto not. ꝙ obligatio que re cōtrahitur non potest in plus cōtrahi q̄ peruenerit: ꝛ ad hoc allegatur iste tex. ꝛ. l. si tibi. in princi. s. de pac. et dixit alibi Pe. ꝙ prius possint cadere sidera de celo q̄ ꝙ contrahatur in plus. nam effectus non dꝫ esse maior q̄ sua causa cum potentior sit cā q̄ causatum. vt dicit Ja. but. in. l. j. s. eo. p l. digna vox. C. de legi. sed interuentus rei est cā oriunde obligationis in obligationibus que re contrahuntur. ergo si interuenerunt. x. non cōtrahitur obligatio in. xj. ꝛ hoc voluit hic dicere glos. ꝙ non potest petere illud vnum tanq̄ mutuum. i. tanq̄ sors. ¶ Sed cōtra istud oppo. q: video ꝙ in omni obligatione que re contrahatur possunt constitui duo rei debendi ꝛ quilibet obligatur insolidum. vt. l. si nō singuli. C. eo. ꝛ. l. cuilibet. in prin. de duo. re. si cōtrahitur in plus. So. non est verū q: non cōtrahitur in plus quantitate. lꝫ plures ad eandē quātitatē obligētur. vt no. in dictis legib⁹.
4 ¶ † Ultimo no. glo. que est hic in fi. ꝙ quicquid accidit sorti est vsura etiaꝫ si est diuersi generis vel qualitatis. vt si mutuo. x. cū pacto vt restituas. x. ꝛ scribas librū: hoc tamen est verū qñ ex illo facto mihi aliquid adest al's secus. vt no. s. si qs cau. l. sed si qs. §. si. per gl. ꝛ docto.
5 ¶ † Item no. singulariter ex gl. ꝙ in contractu mutui quicqd apponitur vltra sortem est vsura vel presumiẜ in fraudem vsu
6 rarum adiectū etiā si mutuans nō cōsueuerit fenerari. † Sꝫ in illis cōtractibus qñ dubitatur an sit facta in fraudē vsurarum
c puta vendidisti mihi rem minori ꝑtio q̄ valeret cuꝫ pacto[c] ꝙ tenear tibi vendere pro eadem quātitate dř ꝙ est facta in fraudem vsurarū vt interim lucret fruct⁹ loco vsurarū quasi intentio mea fuerit mutuare ꝛ recipere funduꝫ ꝑ pignore ꝛ lucrari fructus. sed ne cōuincar de vsuraria prauitate nolui ꝙ instrumentū conficereẜ de mutuo ꝛ pignore sed de emptione et pre
d tio. certe tunc distinguitur an consueuerim[d] facere tales contractus vel fenerari ꝛ tunc ex isto ꝛ ex eo qđ emi minori pretio cū pacto de retrouēdendo presumitur in fraudē vsurarū. vt in c. illo vos. ex de pig. in. c. ad nostram. de emp. ꝛ ven. et hoc vo
7 luit ista gl. predicta in ꝑmissione † qd in traditione si mutuaui tibi centū tu restituisti mihi centū ꝛ. x. an illa. x. videris dedisse vt vsuras an vt donum. Primo em̄ casu potes repetere. Scđo non. respōdeo aut primo soluisti. x. postea centū ꝛ videris soluisse vt vsuras q: non videris sponte soluisse ꝫ timore ne a te exigā sortem. aut primo centū postea sortē ꝛ tūc aut iuraueras soluere. x. vel poteras constringi ex instrumento. contra qđ nō admittebaẜ exceptio ꝛ idem eadē rōne q: nō spōte ꝫ ex necessitate: ꝛ sic cessat animus donādi. vt. l. si cuꝫ aurū. de solu. iuncto c. debitores. de iudi. ꝛ qđ not. in. l. j. vel. ij. C. qđ met⁹ causa. Aut nulla necessitas suberat ꝛ post solutioneꝫ sortis tradidisti. x. et tunc videris tradidisse animo donandi postq̄ cessauit oīs alia presumptio iuxta no. in. l. ij. §. circa. de doli excep. ꝛ sic licite recipio nec potes repetere. Adde quod no. in regula peccatū. de regu. iur. lib. vj.

1 Si mutuat seruus qui habet voluntatem domini contrahitur mutuum alias secus sed reconciliatur consumptione bonefidei facta.

2 Habens liberam administrationē potest alienare pecuniā domini ipsam mutuando non autē donare.

3 Mutuans persone inhabili ad restituendū videẜ donare.

4 Mulier si renuntiat hypothece quā habet in bonis mariti q non est soluēdo nō valet renūtiatio q: hꝫ vim donationis.

5 Eo ipso ꝙ seruus aufugit a dño censetur reuocata omnis potestas sibi a domino data.

6 Si vnus de socijs mercatoribus aufugit ex contractu postea per eū celebrato nō tenetur socius.

7 Seruus si non aufugit ꝫ ex postfacto effectus est vnus barattator vel lecator: etiā si dñs ignoret: ꝛ cōtrahentes cum eo hoc sciant nō habēt regressum cōtra dñm.

8 Mutuum non reconciliatur cōsumptione: qñ consumēs sciebat pecuniā fore alienā non mutuantis.

9 Quod tunc competat domino actio ad exhibendum vel vtilis rei vendicatio contra eum qui consumpsit: tanq̄ dolo desierit possidere. ꝛ nu. 8.

1 **Si fugitiuus.** ¶ † Si mutuat seru⁹ qui habet voluntatem dñi ꝯtrahiẜ mutuū alias secus:

a ¶ Utaris. Dicit Lud. ro. hic ꝙ si amico rogāti pecuniā mutuo dedi lācē vt ea vēdita nūmis vtereẜ ꝙ vēdita lāce potest inuito creditore soluere lācē q: est debitor quātitatꝫ respectu certe speciei qđ do. Jaso. nō plꝫ maxime q: sequereẜ ꝙ ex quo est debitor certe quātitatis respectu speciei ꝙ pempta illa specie liberatus eēt iuxta no. ī. l. si ex legati cā de v. ob. tu dic ꝙ qñ qs est obligatus ad quātitatē respectu rei ꝙ semp prestā. rem liberaẜ ita dicit Are. ꝯsi. xxviij. ī fi. allegādo bar. in. l. ij. §. j. s. eo. ꝛ dicit esse verissimum.

b ¶ Taxatiua. sed quid in teste vide Alex. cōsi. xiiij. ꝛ ꝯsi. ccxv. ij. lib.

c ¶ Cū pacto. addō vltra eā q̄ habeẜ ī locis vulgarib⁹ Soci. ꝯsi. ī cip. d. labia mea. ħ consultatio irrita ē. ꝛ And. barb. ꝯs. lxxvj. iij. lib.

¶ Consueuerim. adde an hec tria debeāt ꝯcurrere vt iducaẜ ꝯctus vel sufficiūt duo vide p Jo. d ana. ī. c. i ciuitate. col. xix. d vsurꝫ. post Lau. de rodul. ī c. ꝯsuluit eo. ti. ꝛ p Abb. ī. c. ꝯquestus. e. ti. ꝛ cepol. veronēseꝫ in suo tracta. d simula. ꝯctuū vsi. vj. casu p̄ncipali. col. ij. ꝛ seq. ꝛ Mod. in trac. de emp. ꝛ ven. in. vj. q. vij. q. prin. vbi cōcludunt ꝙ tria debeant cōcurrere Fran. Cur.

alias secus sed reconciliat cõsumptione bonafide facta. h.d.in tex.ibi si seruus meus supple nõ fugitiuus al's secus vt.j.sub ij
2 citur. ¶ † Uo.ergo q̄ habens liberã administrationem potest alienare pecuniã dñi ipsam mutuando non sic potest donare.
3 vt.s.de pac.l.contra iuris.§.si filius. † Et ex hoc dicto q̄ illud quod.s.dixi procedit qñ mutuaui persone habili ad restituendum si autem erat inhabilis ꝛ pauper videretur potius donare q̄ mutuare ꝛ sic non transfert dominiũ.facit in simili nota-
4 bile † de muliere renuntiante hypothece quam habet in bonis mariti qui non erat soluendo q̄ nõ valet:qꝛ habet vim donationis.vt.l.menia si fundus.solu.ma.lꝫ secus si esset soluen-
5 do.vt.l.etiã.ꝛ.l.iubemus.C.ad velle. ¶ † Itẽ no.in ver.fugiti-
a uus.q̄ eoipso q̄ seruus aufugit. ad hoc non censet̃ reuocata[a] oĩs potestas sibi a dño data qḋ est not. nam per hoc patet q̄ si
6 magister nauis vel institor † vel etiam vnus de socijs de mercatoribus aufugit ex cõtractibus postea per eos celebratis nõ tenetur deponens vel socius quia oĩs potestas vr̃ sibi adem-
7 pta ẽm Bal.facit.l.si nõ sortẽ.§.si filio.j.de condi. inde. † adde q̄ si non aufugit si tamẽ ex post facto effectus est vnus baratator vel lecator q̄ si dominꝰ a principio sciuisset euꝫ non preposuisset eoipso censetur reuocatus etiã si dñs ignoret.ideo ꝯtrahentes cum eo si sciunt conditionem mutatam non habent regressum contra dñm.tex.est not.in.l.si cum cornelius. ꝛ.l. cum quis.circa princip.j.de solu.facit.l.vtilitatem.de confir.tu. cuꝫ
8 seq. ¶ † Ultimo not.limitationem ad iura dicentia q̄ mutuuꝫ reconciliatur cõsumptione qꝛ ꝓcedunt qñ consumptio fuit facta bonafide ꝛ consumens ignorabat pecuniam fore alienam
9 non mutuantis secus si sciebat.casus est notabilis hic: † quia tunc non conuenitur certi condictione ex mutuo sed ex actione ad exhibendum vel vtili rei vẽdicatione tanquã dolo desierit possidere.de hoc est etiam glo.ordinaria.j.eo.l.si filius.que gl. incipit imo videtur.

1 ¶ Licet a principio non fuerit translatuꝫ dñium: tamẽ secuta consumptione recõciliatur mutuũ ꝛ fingitur fuisse translatum creditore sciente vel etiam ignorante.
2 Furiosus nõ habet alienationem bonoꝝ suorum.
3 Casus in quo acqrit̃ alicui obligatio pfecte sine suo cõsensu.
4 Furiosus qñ mutuauit propriã pecuniã secuta consumptione nascitur condictio furioso ex numeratione.
5 Furiosus fingitur cõsentire in his que tendunt in sui vtilitatẽ qñ ex tali consensu nõ resultat contractus.
6 An videatur consentire vt habeatur pro quasi contrahente re missiue.
7 Si mutuaui tibi pecuniam alienã ꝛ eam stipulatus sum mihi reddi etiam anteq̄ cõsumpta sit cõtrahit̃ mutuũ ꝛ obligaris.
8 Si anteq̄ eam assumeres dñs pecunie illam a te vendicauit remanes mihi obligatus ex stipulatione mero iure: sed ex equitate obstat mihi exceptio q̄ pecunia est perdita sine culpa tua ꝛ interueniente culpa mea.
9 Si eam pecuniã nõ sum stipulatus mihi reddi nec vis consumere:qualiter mihi prouideatur.
10 In mutuo exceptio dñij alterius si vera est tollit ipso iure intentiõnẽ agentis in alijs autẽ contractibus nõ tollit.

1 **Ita furioso.** ¶ † Licet a principio nõ fuerit translatum dominiũ cõsumptione tñ sequuta reconciliatur mutuuꝫ et fingitur fuisse translatum a creditore sciente vel etiam ignorante.hoc dicit.ista.l.cũ.l.naꝫ ꝛ si fur.vsq̄ ad.§.si seruus.ꝛ diuide qꝛ primo loquitur quando non est translatũ dominiũ:qꝛ deficiebat voluntas tradentis tam a principio temporis numerationis q̄ ex postfacto tẽpore cõsumptionis vsq̄ ibi item si is.Scdo qñ ex alia causa quia cõsensus affuit a prin. tamen deficiebat tpe consumptionis vsq̄ ad.l.nã ꝛ si fur.Tertio qñ affuit consensus tpe numerationis ꝛ consumptionis tñ
2 non erat translatũ qꝛ numerans non erat dñs. ¶ † In tex. ibi quasi mutuã acceperis ꝛ sic non fuit translatum dñium qꝛ furiosus non habet alienationem bonoꝝ suorũ:vt in.l.negotijs. de reg.iur. ¶ In tex.ibi:item si is q seruo crediderit supple nõ habens peculiũ nec voluntatẽ dñi exp̄ssam vel tacitam ꝛ sic nõ potuit dñm obligare quousq̄ in reꝫ dñi verteret̃ tempore quo mutuans erat effectus furiosus incipit ergo dñs furioso obli-
3 gare.ꝛ sic no. † casum in quo acquiritur alicui obligatio pfecte
4 sine suo consensu vel nõ pfecte vt dixi in eo.§. ¶ † Proinde ꝓ declaratione primi casus in.j.gl.queritur qñ furiosus numerauit ꝓpriam pecuniã ꝛ sic nõ transtulit dñium dr̃ hic q̄ ea consumpta nascit̃ condictio furioso vnde orit̃ ista conditio an ex numeratione an ex cõsumptione.gl.ꝛ bene q̄ ex numeratione qꝛ cõsumptio nõ est actus q de sui natura obligationẽ pariat. ꝛ est casus.in.l.si is q pro eo.§. si nũmos.j. de fideiuss. allegata. in.j.glos. ¶ Sed tũc op.etiã ex numeratione nõ possit oriri qꝛ non habuit cõsensum numerãtis cũ esset furiosus ꝛ lꝫ cõsumptio reconciliet solutioneꝫ vt faciat fingi dñium translatum a prin.hoc fuit possibile stante etiam furore si interuenisset autoritas curatoris non facit fingi interuenisse cõsensum qꝛ nõ potuit interuenire stante furore ꝛ non est fictio sup impossibili ꝛ no.per glo.in.l.gallus.§.si eius.de lib.ꝛ posth.ꝛ est casus q̄ furiosus non fingit̃ cõsentire cũ cõsentire expresse nõ possit.j. de loca.l.q ad certum.ꝛ ꝓpter hoc dicit Azo q̄ ista conditio orit̃ ex numeratione non tanq̄ ex eo resultet ꝯtractus mutui qꝛ sit celebratus ex consensu vtriusq̄.s.partis sed tanq̄ ex ea factus sit recipiens locupletior ꝛ sic ex equitate naturali.l.si me ꝛ titiũ j.eo.vnde ista conditio de qua hic non est conditio specialis ex mutuo posito q̄ ex mutuo al's sit conditio spãlis sed est certi cõdictio generalis vel etiã sine causa ꝛ hec opi.cõiter approbat̃.Sed in sequẽtibus casibus in quibꝰ non erat furiosus tpe numerationis licet tpe cõsumptionis esset reconciliat̃ solutio a
5 etiã quantum ad cõtractũ mutui. ¶ † Sed opp.q̄ etiaꝫ in primo idem fit.qꝛ furiosus fingit̃ cõsentire in his q̃ non tendũt in sui preiudicium sed potius in vtilitatẽ.vt.l.ij.§. voluntatẽ. sol. ma.glo.dicit q̄ ibi qñ non requirit̃ expressus cõsensus:sed hic requirit̃ expressus.istud non videt̃ bene dictũ qꝛ excepto ꝯtractu stipulationis ceteri ꝯctus videntur posse perfici ex tacito consensu sic expresso.vt.l.iteꝫ quia.s.de pac.ꝓpter hoc dic aliter q̄ glo.q̄ tunc furiosus fingit̃ cõsentire in his que tendunt in sui vtilitateꝫ qñ ex tali cõsensu non resultat ꝯtractus nec habetur ꝓ contrahente al's nõ fingit̃ cõsentire vt habeat̃ pro cõtrahente cum vere cõtrahere non possit.vt in.l.in neg.de regu.
6 iur.ꝛ est casus in.d.l.qui ad certum. † An autẽ videat̃ consentire vt habeat̃ pro quasi cõtrahente.dic vt not.in.l.iij.§.ꝛ si furiosi.s.de neg.gest.per glo.ꝛ Barto. ¶ Itẽ est hic alia glos.super
7 verbo nam ꝛ si fur. † Sed pro euidentia illius op.extra glo. vt si mutuaui tibi pecuniam alienã etiã anteq̄ cõsumas ꝯtrahit̃ mutuũ ꝛ obligaris.vt.C.eo.l.q̄uis.solu.veruꝫ est si interuenit stipulatio ꝛ sic contrahit̃ mutuũ ciuile.secus si non interuenit ꝛ sic venit cõtrahendum mutuũ naturale ꝛ illud nõ contrahit̃
8 nisi translato dñio vel cõsumptione secuta. ¶ Hoc presupposito queritur circa primũ dictum si fui stipulatus anteq̄ cõsumeres dñs pecunie illam a te vendicauit an remaneas mihi obligatus ex stipulatione.glos.hic tenet q̄ sic mero iure sed ex equitate obstat mihi exceptio quia illaꝫ perdidisti sine aliqua culpa tua.hec ratio non est bona qꝛ ex stipulatione teneris ad quantitatẽ in genere vnde teneris etiã de casu nulla tua culpa precedente.vt.l.incendiũ.C.eo.Barto.sustinendo glos.dicit q̄ lꝫ teneat̃ ad quantitatẽ in genere tamen teneris respectu certi corporis pecunie quam tibi dedi ꝛ quasi restituendo mihi poteras liberari ergo si eam perdis liberaris.vt.l.elect.§.si is. de noxali.ꝛ dixi.s.eod.q̄ ista ratio nihil valet quia sequeretur qḋ quocunq̄ alio modo illam pecuniam perdidisses idem esset:ꝛ tamen intentio gl.ꝛ etiã ipsius non est qḋ libereris nisi eo casu quo glo.loquitur quãdo perdidisti qꝛ dñs abstulit. Preterea in obligatione generis vel quãtitatis liberat̃ debitor quãcũq̄ rem vel corpus soluendo:ꝛ tamẽ si rem preparauit pro soluendo ꝛ ipsam perdit non ꝓpterea liberat̃.vt.d.l. incendium. nec obst.§.q̄ seruus.cum simi.qꝛ speciale in actione noxali ne dñs ex delicto sui serui in plus teneatur q̄ vt ipsum possit tradere pro noxali.do.Raph.etiam reprehẽdit Bart.per alias rõnes dicit q̄ ratio est:qꝛ secuta non est causa ob quam fuit facta numeratio.scꝫ mutuũ postq̄ non fuit dñium translatum nec secuta consumptio ista ratio procedit si nõ interuenisset stipulatio sed qꝛ interuenit secutum est mutuum ciuile:prout partes voluerunt.dic ergo melioreꝫ rationem q̄ pecunia est perdita sine culpa tua:vt dicit glos.supple ꝛ interueniente culpa mea:quia asserui illam esse meam cum esset aliena.ꝛ hoc ꝓbatur in simili j.loca.l.ꝛ hec distinctio.post princi.ver.intelligendũ.ꝛ hec cul-
9 pa mea est certa qua mihi obstat exceptio. ¶ † Item queritur eo casu quo non suꝫ stipulatus nec vis consumere qualiter mihi prouidetur est ne conueniens vt illã pecuniaꝫ semper retineas.gl.hic distinguit aut nulla suberat causa quare nolebas consumere ꝛ teneas perinde ac si consumpsisses.ꝓ hoc.l. labeo scribit mihi bibliothecam.j.de ꝯtrahen.emp.aut suberat iusta causa quia dñs pecunie tibi denũtiauit q̄ erat sua ꝛ tũc non teneris.pro hoc bene facit.l.mulier.j.de leg.cõmis. certe etiam si nõ denuntiauit si ad tui notitiam peruenit q̄ erat aliena iustã habet cãm nõ cõsumendi:quia cõsumendo teneris dño tanq̄ dolo desineres possidere.vt.l.rogasti.s.e.in fi.ꝛ no.j.l. pri.in glos.que incipit imo.dic ergo aut dicis illam pecuniã esse alienam ꝛ non probas nec ego confiteor:ꝛ tunc possum agere etiã si adhuc non consumpsisti qꝛ presumitur fuisse mea nec potes refricare questionem dñi cũ habeas causam a me ꝛ non apparet de contrario.vt.l.nec creditores.C.de pig.act.ꝛ qḋ no. in.l.

a ¶ Reuocata.amplia vt etiam habeat locũ in executore vltime voluntatis.text. est i.l.liberto.§.largius.j.de ãnuis le.ẽm Imo.in.l. eũ qui ita.§.qui filio.j.de v̄.obli.

qui proprio.§.illud querit.de pcura.⁊ p hoc.l.non vnde.C.eo. aut hoc probas ⁊ ego cõfiteor:⁊ tũc aut ille dñs iam mouit tibi litẽ in vẽdicatione pecunie ⁊ opꝫ me expectare finem litis.arg. in.l.is a quo.ff.de rei ven.aut adhuc nõ mouit litem:⁊ tũc siue denuntiauerit siue nõ possum agere dũmodo caueaꝫ de defendendo te aduersus dñm ſm docto.† ⁊ hoc in mutuo in quo exceptio dominij alterius si vera est tollit ipso iure intentionem agentis qꝛ non est cõtractũ mutuũ qd ſup pecunia aliena non potest cõtrahi.sed in ꝯtctibus qui possunt fieri super re aliena vt cõmodatũ depositum ⁊ locatio:si agerẽ ex istis ꝯtctibus ⁊ tu opponeres ꝙ ego nõ eram dñs sed alius etiam si velles hoc ꝓbare non deberes admitti:quia nõ elidit intẽtio mea ipso iure cũ hoc non obstante valeat contractus.secus si velles obijcere de dñio tuo ꝙ tu es dñs illius rei.nam hoc bene facit cõtractũ non valere.⁊ ista habentur per glo.⁊ Bar.ĩ.cõmo.l.cõmodare ⁊.l.ita vt sit.dic vt ibi.

1 ☞ Propter cõem vtilitatem:cõis pecunia diuiditur numero:non per corpora.

Nam ⁊ si fur.

1 **Si seruus.** ¶ † Propter cõeꝫ vtilitatẽ cõis pecunia diuidit nũmero nõ p corpora.h.d.vſq; in fi.erat hic ratio dubitãdi:qꝛ si titiꝰ ⁊ ego habemus decẽ aureos ꝓ indiuiso qlibet nostrũ in quolibet corpore hꝫ dimidiũ ꝓ indiuiso:⁊ sic ego decẽ dimidia ⁊ illa decẽ.Si ergo seruus noster cõis vel etiaꝫ nos mutuamus tibi hanc pecuniã:videbat ꝙ contraheret obligatio in quẽlibet nostrum pro decẽ dimidijs.cõtrarium est verũ qꝛ imo acquiruntur mihi.v.⁊ titio.v.⁊ hoc est vnũ de specialibꝰ pecunie.vt not. in.l.singularia.alij dicunt ꝙ idem est in alijs mutuabilibꝰ qd puto verũ:qꝛ eadem est ratio.

1 ☞ Consumptio pecunie tantũ operat quãtum translatio dominij a principio.

2 Filiusfamilias q recepit mutuũ si soluat pecunia paterna:potest pater eã vendicare quousq; extat:ſꝫ secuta cõsumptione secus nec etiã ipse filius poterit eam repetere.

3 Fictio non potest plus operari ꝙ veritas.

4 Consumptio facta malafide non reconciliat solutionẽ ad istũ finem ad quẽ facta est ⁊ qua actione tunc agatur.⁊ nu.5.

5 Eadem solutio non potest simul operari liberationem ⁊ repetitionem.

1 **Si filius.** ¶ † Consumptio pecunie tantũ operat quantuꝫ translatio dñij a principio.⁊ ideo si translato dñio non fuisset obligatio sed extincta ex tali solutione similiter ex consumptione non nascitur:sed extinguit.h.d.⁊ venit ad declarationẽ l.precedentis in quibꝰ habet ꝙ cõsumptione rei reconciliat solutio ⁊ facit oriri actionẽ q̃ a principio nõ fuit nata. nam id est verum qñ solutio fuit facta ad obligandum ⁊ ad finem agẽdi. Secus si facta fuit ad liberandũ:⁊ ad finẽ excipiendi: quia tũc

2 operat liberationem ⁊ inducit exceptionẽ.† Et ꝓmitte ꝙ si filiusfa.recepit mutuũ obligatur mero iure ciuiliter ⁊ naturalr cuꝫ creditori agenti obstat exceptio macedonia. vt.l.i.§.j.⁊ ibi no.ĩ.ad macedo.si tamen ipse factꝰ paterfa.spõte soluat ex certa scientia vel per errorẽ iuris nõ repetit ſꝫ liberat ab illis obligationibus ſꝫ inefficacibꝰ ipso iure cũ prius solũ haberet emptionem.vult ergo ista.l.ꝙ si soluat pecuniã paternã antequã efficiatur sui iuris:⁊ sic non trãsferat dñium quousq; extat pecunia non est liberatus ⁊ pater potest eaꝫ vendicare sed secuta cõsumptione liberat ⁊ pater non potest vẽdicare nec etiã filius ipse repetere per aliquã cõditionẽ qꝛ nõ soluit ad hunc finẽ vt repeteret vel vt ageret sed vt se liberaret:⁊ sicut si pecunia fuisset sua fuisset liberatus ⁊ non repeteret ita hic secuta consumptione.⁊ ad predicta vide.l.qui exceptionẽ.ĩ.de condi.inde. sed si soluisset per errorẽ facti posset repetere.vt in.l.fi.ĩ.ad mace.⁊

3 ita etiam hoc posset secuta consumptione. ¶ † Not.hic: ꝙ non potest plus operari fictio q̃ veritas:quia si vere fuisset trãslatum dñium a principio non fuisset nata actio vel repetitio:sed inducta liberatio ergo si non fuit translatũ sed ꝓpter consumptionẽ fingitur trãslatum fit nõ nascit actio.⁊ no.hic glo. que

4 incipit imo.† ꝙ consumptio facta malafide nõ reconciliat solutionem ad istum finẽ ad quẽ facta est siue sit facta ad fi. agendi. vt.ſ.eo.rogasti.§.fi.⁊ sic nõ inducit actio.siue ad finẽ liberandi in casu istius.l.⁊ sic non inducitur liberatio. ⁊ sic tũc cõpetit repetitio patri.⁊ iste est casus in.l.allegata in glos.per contra-

5 ria.† vtrãq; vero simul operari nõ potest eadẽ solutio.s.liberationem ⁊ repetitionẽ.vt.l.cũ is in prin.ĩ.de cõdi.inde.l.qui hominẽ.in fi.ĩ.de so.põt tamẽ alia solutio dari ad.l.allegatam in glo.ꝓ ꝯria.s.l.sed ⁊ si.§.si ab alio.in fi.ĩ.ad mace. qꝛ nõ inducit conditio indebiti.vt hic sed cõditio certi generalis si consumpsit malafide bene inducitur vt ibi.Si autẽ bona cũ neutra inducatur liberatio per rõnem quã dixi.

1 ☞ Debitum ex vna causa ab alio vel a te potest conuerti in cãm mutui sola cõuentione nostra:⁊ erit mutuum naturale lꝫ non fuerit factũ de meo tuuꝫ vere ⁊ lꝫ nulla processerit a me numeratio vera sed saltem ficta.⁊ nu.5.⁊.22.

2 Verbũ pecunia potest sumi large pro omni re mutuabili consistente pondere numero vel mensura.⁊ nu.6.

3 Due fictiones quãdo possint circa idem concurrere.

4 Si iussero debitorẽ meum tibi dare pecuniã mutuo:⁊ eam tibi promisit videtur pecunia mihi data:⁊ ante ad te profecta si parata erat solutioni:⁊ an sit mutuũ contractũ ⁊ an requirat presentia mea.⁊ nu.15.17.18.⁊.19.

5 Debitum ex vna causa:non solum potest conuerti in contractum mutui:sed etiam in quemlibet alium contractũ ⁊ quãdo. ⁊ nu.17.⁊.23.

6 In quolibet cõtractu qñ interuenit traditio vel voluntas dñi ⁊ possessoris põt acquiri vera possessio ⁊ dñiuꝫ ex solo aspectu absq; corporali apprehensione.

7 Exceptio non numerate pecunie non habet locũ:qñ debitũ ex vna causa de preterito vera ⁊ iusta cõuertitur in aliã cãm puta mutui sola cõuentione ⁊ qñ habeat locũ.⁊ nu 9.⁊.10.

8 Instrumentũ cõtinens mutuũ ⁊ numerationem nõ reprobat de falso lꝫ testes dicerent nullã numerationẽ interuenisse tpe cõtractus.cum possit intelligi de numeratione ficta:secus si cõtinet veram numerationem.

9 Forma exceptionis nõ numerate pecunie.

10 Debitum ex causa de futuro si cõuertitur in mutuũ tunc infra biennium habet locũ exceptio cause nõ secute:⁊ quid si ex causa de preterito falsa.

11 Singularia in mutuo naturali cõtra regulas mutui.⁊ nu.1.

12 Specialia in pecunia mutuata respectu aliarum rerum quarũ cunq; remis.

13 Specialia in ꝯtu mutui respectu aliorũ cõtractuũ remis.

14 Tutor potest facere se debitorem pupilli ex ꝯtu mutui ſꝫ nõ in alijs cõtractibus ⁊ quid econtra in pupillo.

15 Specialia in pecunia numerata respectu aliarum rerum mutuabilium.

16 Ex traditione facta procuratori meo acquiritur mihi veruꝫ dominium ⁊ possessio recta via adeo ꝙ nec momẽto remanet penes procuratorem.

17 Ex ficta traditione acquiritur vera possessio ⁊ dñium.

18 Indebita pecunia qñ soluit alij noĩe meo:ita demũ facit furtum q recipit si in mea presentia soluit si vero sum absens videtur furtũ facere illi soluenti.⁊ nu.19.

19 Debitum mihi ab vno quando possit conuerti in aliam cãm seu aliud debitũ mihi debendũ ab alio.⁊ nu.22.

20 Si mandaui campsori debitori meo ꝙ soluat tibi vel promittat:⁊ promisit ꝙ sim a te liberatus ⁊ ille campsor a me:sed si ei mandaui ꝙ tibi solueret:⁊ solum promisit non erit a me liberatus.⁊ nu.21.

21 Nouatio hodie non fit interuentu noue persone nisi interueniat delegatio vt si facio debitorem meũ tibi promittere tanq̃ debitorem tuum.

22 Mandatum factum debitori de soluendo alteri quãdo possit reuocari.

24 Que possint cõuerti in cãm dotis:vel dotem dari.⁊ nu.2.

25 Pecunia debita ex causa depositi semper presumitur parata solutioni.⁊ nu.4.

26 Si debetur ex alia cã ⁊ debitor sit pauper:vel non cõsueuit habere pecunias in promptu non presumitur solutioni parata.

1 **Singularia.** ¶ † Debitum ex vna causa ab alio vel a te potest cõuerti in causam mutui sola conuentione nostra:⁊ erit mutuum naturale:licet non fuerit factum de meo tuum vere quia saltem ficte:⁊ licet nulla processerit a me numeratio vera:quia saltem ficta censetur interuenisse:⁊ hoc est speciale contra regulam mutui naturalis quod non est nisi quando fit de meo tuum:⁊ quando interuenit numeratio in effectu.hoc dicit.ista.l.ſm veram lectu.que ponitur in fi.glos.mag.⁊ sic erit mutuum naturale cui cooperatur ius ciuile quia obligatio et actio oritur ex numeratione non ex stipulatione vel chirographo:tamen illa est numeratio ficta que de me in te cẽsetur fuisse facta ⁊ ficta dominij translatio: ideo dicitur ius ciuile sibi cooperari.sicut.ſ.eod.l.rogasti.in princip.⁊.l.certi condictio.§.si nummos.⁊.C.eo.l.si prõ mutua . licet ergo hic põnantur duo

2 exempla plura alia possunt poni ; vt patet ex dictis.ll.† Et not.ſm istam lectu.veram ꝙ istud verbum pecunia sumitur large pro omni re mutuabili cõsistente pondere numero vel mensura.⁊ verbum creditũ qd est.in prin.⁊ verbũ crediti quod est in fine.

est in fine.ponuntur stricte ꝓ mutuo.sed fm alias lec.econuer so verbum pecunia ponit stricte ꝓ pecunia mutuata.ꝛ verbuȝ creditum large ꝓ omni credito.¶ In tex.ibi:iussero pecuniaȝ dare supple ille dedit si autẽ non dedisset tũc nõ fuisset ꝯctum mutuũ naturale nec ciuile etiã si ab illo ꝓmissionẽ recepisses: qꝛ naturale non contrahitur nisi in rebus que pondere nume ro vel mensura consistunt:sed ista obligatio non est hmõi.ꝛ sic non potest conuerti in mutuum naturale:sed in aliam causam ꝙ̃ mutui puta dotis que potest contrahi in qualibet re vel iu re cum in dotẽ possint oĩa dari:bene possit fieri cõuersio.vt.ĩ. de iure do.l.licet.§.j.ꝛ.l.si pater.§.j.ꝛ.l.nuptura.fm Bart.hic. si vero interuenisset stipulatio duplex:quia tu stipulareris ab illo ꝛ ego a te.tunc etiam nulla numeratione facta contrahere

3 tur mutuum ciuile.vt.l.si ex pretio.C.eo.titu.† Et aduertendũ ꝙ hic interuenit vna numeratio vera scilȝ de illo in te ꝛ due fi cte.nam tu videris recipere procura.noĩe meo vt colligit.ĩ.de do.inter vir.ꝛ vxo.l.iij.§.fina.circa medium.ibi dũ dicit ꝙ per alium accipias te accipere:ꝛ sic dñiuȝ ꝛtiã possessio acquiritur vt in.l.j.C.de acquiren.posses.etiaȝ si sit absens ꝛ ignorans tpe quo tibi soluit.ꝛ alie due finguntur interuenisse quia tu cense ris illam pecuniam mihi numerasse tanꝙ̃ procurator meus et ego econuerso eodem instanti fingor retradidisse tibi tanquaȝ mutuans vel creditor.et iste dicuntur actiones vel actus qui occultantur:quia non videntur:sed percipiunt intellectu hoc voluit dictus.§.fi.dum dicit actioneȝ occultari.in sequenti ve ro exemplo nulla interuenit vera traditio sed finguntur inter

4 uenisse due:de quibus.ſ.† nã si habebas pecuniam solutioni paratam:lȝ non essem presens tempore conuentionis faciliter poteras soluere ergo faciliter fingitur parte mihi soluta.ꝛ isto modo debet intelligi ista lex.fm glo.ꝛ doc.sed si non habebas eam solutioni paratam nõ poteram ita de facili soluere: vnde nec fingeretur soluta.ꝛ istud probatur.l.qui decẽ.in fi.ĩ.de sol. qꝛ fictio non fit super impossibili vel super eo qđ fm naturam fieri non potest.vt no.in.l.gallus.§.si eius.de libe. ꝛ posthu.et ideo isto casu nõ fieret conuersio in mutuum naturale ex sola conuentione ꝛ iste est casus.in.l.qui negotia.ĩ.man. qđ intelli go verum nisi esset debita ex causa depositi qꝛ illa semp presu mitur solutioni parata.ꝛ hoc voluit iste text.in.d.l.qui nego tia.ver.nec huic simile.ꝛ.ſ.eo.certi cõdictio.§.fi. ꝛ ita intellige

5 illos tex.† ꝛ scias ꝙ ista lex recipit quatuor lec.que colligũtur ex glo.due colliguntur ex glos.j.vna in prin.gl.ꝙ hic ponant quedam specialia in ꝯctu mutui respectu alioꝝ contractuũ. et fuit hec lec.Azo.que cõiter reprobatur: qꝛ debitũ ex vna cau sa non solũ potest conuerti in cõtractũ mutui:sed etiã in quẽli bet alium contractuȝ.vt.ĩ.de iur.do.l.si sponsalibꝰ.§.j.ꝛ.l.licet cum alijs allegatis.ſ.Alia lec.colligit in gl.in fi.ꝛ illa est vera fm quã posui casum ꝙ hic ponantur quedam specialia in mu tuo naturali contra regulã mutui:vcȝ ꝙ possit contrahi: lȝ nõ fiat vere de meo tuũ dũmodo ficte.ꝛ licȝ non interueniat vera traditio dũmodo ficta.ꝛ sic contra regulaȝ que ponit in.l.ij.§. appellata.ſ.eo.ꝛ lȝ iste tex.cum gloss.videtur dicere ꝙ hic sint duo specialia.tu dic ꝙ est vnum qđ exemplificat hic duobus modis:lȝ alia exempla possint dari.vt in.ll.ſ. alleg. Alie due lec.colliguntur ex glo.fi.quarũ vna fuit quorũdam antiquorũ ꝙ hic ponantur specialia tam in pecunia numerata ꝙ̃ in alijs mutuabilibus.vt si debentur ex vna causa ꝛ sint in presenti:li cet nõ tangantur sola conuentione possint conuerti in causaȝ mutui contra.l.traditionibus.C.de pac.vbi dominiũ sola ꝯuẽ tione non transfert sed requirit traditio.sed hic nulla traditio fuit mihi facta.vt sic videbatur ꝙ mihi nõ videret acquisitum dñium ipsius pecunie:ꝛ sic per cõsequẽs nõ cõuerteret in cau sam mutui in quo requiritur ꝙ fiat de meo tuũ:sed contrariũ dr ꝛ est speciale vt acquiratur mihi ex sola presentia possessio ꝛ dñium ꝛ postea tibi vel in te transferatur . ꝛ sic requiritur ꝙ res fuerit presens:siue loquamur de pecunia vel alia re mutua bili tradita.que lectu.reprobatur quia hic nulla esset speciali

6 tas in mutuo † cuȝ in quolibet ꝯctu qñ interuenit traditio vel voluntas domini ꝛ possessoris possit acqrere veram possessio nem ꝛ dñium ex solo aspectu absꝗ corporali apprehensione. vt.l.si pecuniam.ĩ.de solu.ꝛ de acquir.posses.l.qđ meo.§. si per venditorem.ꝛ dixi.ſ.eo.l.certi condictio.§.fi.ꝛ ita intelligit li mitatur.l.traditionibus.nam tradere videris mihi qñ rem in conspectu meo ponis lȝ eam non tangam.vt.d.l.si pecuniam. vbi casus.¶ Quarta ꝛ vltima lect. fuit Guar.qui tenuit ꝙ hic ponerentur quedam specialia in pecunia numerata stricte su menda que non sunt in alijs rebus mutuabilibus:quia pecu nia debita ex vna causa potest conuerti in causam mutui : licet non sit presens ſȝ alie res mutuabiles nõ possint conuerti nisi sint presentes que lec.etiam reprobat qꝛ tex.in.l.si pecuniã.po nit ad paria pecuniaȝ ꝛ alias res.reiectis ergo istis lec.teneas

secundam lec.ꝙ hic non requiratur pecunia sed bene requirit

7 ꝙ sit parata solutioni per rationem quã.ſ.dixi.¶ † Iteȝ not. ꝙ ista.l.loquitur quãdo debitũ ex vna causa de preterito vera ꝛ iusta conuertitur in causam mutui sola conuentione quo ca su non habet locũ exceptio nõ nume.pecu.qꝛ tunc cõfessio non fit sub spe future numerationis sed propter numerationẽ que fingitur facta.ꝛ hoc voluit dicere text.C.eod.l.si ex pretio.circa

8 prin.† ꝛ ideo si producã contra te instrumentum in quo conti netur ꝙ tibi mutuaui centum in presentia talium testium ꝛ tu ad reprobandum instrumentum induceres eosdem testes qui

a dicerent nullam numerationem[a] nec potuisse interuenire qn vidissent:non propterea reprobat instrumentũ de falso: qꝛ po test ĩtelligi de numeratione ficta:et de mutuo naturali cui ius

9 ciuile cooperatur de quo loquitur hic.† debes ergo formare articulum concludentem ꝙ non interuenit numeratio nec ali quid quod ꝓ numeratione haberetur fm Bar.hic.sed Ange. in.l.predia.de acquir.pos.videtur reprobare Barto. qꝛ si nota rius qui attestatur de mutuo vel de numeratione in instrumẽ to censetur attestatus de vera numeratione vel mutuo non de fictis per ea que no.per glo.in.l.si ex cautione.C.de non nume. pecu.merito si apparet per testes ꝙ non interuenit numera tio vera reprobatur instrumentum:humanior tamen est sñia. Bar.ad euitandum crimẽ ar.in.l.merito.ĩ.ꝓ socio.si tamen di ceret instrumentum qđ manualiter numerauit ꝓcederet dictũ

10 Ang.qꝛ non nisi de vera potest intelligi.† Item si debitum nõ ex causa de preterito:sed de futuro conuertitur in mutuũ non loquitur ista lex.sed.l.iij.C.de postulã.tunc infra biennium ha beret locum exceptio cause non secute:sicut numerationis nõ facte quando fit spe future numerationis:qꝛ eadem ratio quã do spe future cause vel debiti:ꝛ ita vult ibi Bart. quẽ omnino vide.Item si ex causa de preterito falsa vel iniusta haberet lo cum exceptio doli vel iniuste cause secus quando per errorem: vt in.l.j.de condi.ob tur.causam hoc etiam no. Bar.in.d.l. iij. ¶ Circa vero apparatum huius.l.no.ꝙ hic sunt tres glo.reci tande.s.prima que fuit glo.noua ꝛ non Accursij cũ qua etiam debet coniungi per.l.ij.que fuit ceruoti eius filij. ꝛ iste concer nunt primum dictum.l.alia que incipit vere:ꝛ est glo.antiqua Accur.ꝛ illa concernit primum exemplũ qñ illud qđ mihi de betur ab alio conuertitur in causam mutui debendi a te alia glo.que incipit breui manu ꝛ illa concernit scđm exemplũ qñ id qđ mihi debetur a te conuertitur in causam mutui a te de

11 bendi.¶ † Circa primam glo.no.ꝙ ponit plura alia singula ria vltra illa duo que ponit hic nõ tñ sunt eiusdẽ generis qua litatis.quedam eñ sunt singularia in mutuo naturali contra regulam mutui:ꝛ ista sunt illa de quibꝰ hic.ꝛ ideo glo.in prin. dum dicit ꝙ sunt singularia in mutuo qđ nõ est in alijs cõtra ctibus non bene loquit:qꝛ debilius ex vna causa põt conuerti in alios contractus sicut in ꝯctu mutui.vt.ſ.dixi. ꝛ ꝓbatur ĩ.l. si sponsalibus.§.j.ĩ.de iure do.ꝛ in.l.iij.§.fi.de do. inter virum

12 ꝛ vxo.glo.vero loquit fm opi.Azo.† Quedam vero sunt spe cialia in pecunia mutuata respectu aliarũ rerum quarũcunꝗ ꝛ ista sunt duo que ponuntur in gl.in ver. si item.ꝛ tertiũ est cũ ver.seq.Item pecunia est etiã tertiũ qđ ponit.ĩ.in glos.in ver. Item aliud qđ ex nummis.aduerte tamẽ ad illum scđm versi. item pecunia. vt intelligas sane fm casus legum quas alleg. in.l.deducta.§.nummis.ĩ.ad trebel.ꝛ in.l.cũ pater. in princ.de leg.ij.non autẽ scđm ꝙ verba glos.sonant.qꝛ siue debeat pecu nia siue species debitum personale concernit totũ patrimoniũ nõ vnam partẽ tm̃.vt.l.si fideicõmissum.§.tractatũ.ſ.de iudi.

13 ¶ † Quedam sunt specialia in cõtractu mutui respectu alioꝝ contractuum:ꝛ ista sunt tria que ponuntur in glo.in vͦ.Item ex sola.ibi ꝛ econtra.ꝛ aliud in ver.Item vt facile:sed aduertẽ

14 dum ꝙ primũ est bene verum † ꝙ tutor potest facere se debito rem pupilli ex contractu mutui non sic in alijs contractibus: quia in contractu mutui ipse obligatur pupillo non econuer so:sed in alijs pupillus obligaretur sibi quod facere nõ potest sua propria autoritate.vt.l.obligari.de auto.tu.sed dũ glo.sub dit econtra nõ bene sentit.vcȝ ꝙ si pupillus est sibi obligatus ex cõtractu mutui ꝙ possit tutor sibiipsi soluere non sic quãdo esset debitor ex alio ꝯctu in hoc non bene dicit:naȝ est idem in alio contractu.vt est casus in.l.fistulas.§.fundũ. de ꝯhẽ.empt. fm Bar.¶ Iteȝ tertio qđ gl.ponit in vͦ.Itẽ vt facile.lȝ doc.se quantur glo.tamẽ non vr bene dicere dum dicit ꝙ per pactuȝ quia in mutuo si aliꝰ numerat noĩe meo nõ acquirit mihi actio ratione pacti:sed rõne numerationis que est actus naturalis ꝛ hoc voluit glo.expresse in.l.certi condictio.§.si nũmos. nec vr speciale in mutuo:imo idem videtur in omni obligatione que re contrahitur vt ibi dixi per.l.si per ignorãtiã.C.de cõdi.ide. Iaco.de are.ponit aliud speciale de quo posui in.l.certi condi

15 ctio.§.quoniam.dic etiam vt ibi.† Quedã vͦo sunt specialia in

a ¶ Numeratione De hoc p Sozi. ꝯs.incip.d.labia mea aperiat vi sa facti cõtingen tia:vbi ponit de quodã instrõ de positi ĩ quo sit ia vba posita erãt.

pecunia numerata respectu aliarū rerū mutuabiliū non dico quarūcunq̄ q2 si mutuaꝛ pecunia pactū super vsuris non vestitur coherentia cōtract⁹ vel traditionis sed requiriꝛ stipulatio.vt.C.de vsur.l.q̄uis.ꝛ.s̄.eo.l.rogasti.§.si tibi non sic si mutuatur frumentū vinum vel oleum.vt.C.de vsur.l.frumenti.et ratio est:q2 estimatio pecunie semper est certa nō sic dictarum rerum ꝛ poterit esse ꝙ oleū vel frumentū minus valebit q̄n restituetur.ꝛ ideo toleraꝛ pactū nudum super aliquo qđ sit vltra sortem. ¶Circa glo.que incip.vere oppo.duob⁹ modis cōtra primū exemplū huius.l.q̄n mandaui debitori meo ꝙ tibi solueret.nam si verū est ꝙ nūmos meos nō receperis vt tex.dicit ergo mutuū non contrahiꝛ:q2 non naturale.vt.s̄.eo.l.ij.§.appellata.nec ciuile:q2 non interuenit stipulatio glo.dicit ꝙ non receperis nūmos meos vere sed ficte sic.Tu cōsidera duo tempora.s.quo tradiꝛ ꝛ tūc non recipis nūmos meos nec vere nec ficte sed nūmos illius ꝛ ita loquiꝛ tex.Ite3 tempus post quod traditio facta est et tunc habes nūmos meos vere non ficte:q2 noīe meo ꝛ tanq̄ procurator meus videris recepisse: vt colligitur ex.l.iij.§.fi.ff.de dona.inter vi.ꝛ vxo.circa medium.dū dicit ꝙ per alium.

16 †Constat autē ꝙ ex traditione facta ꝓcuratori meo acquiritur mihi verū dñium ꝛ possessio recta via adeo ꝙ momēto non remanet penes ꝓcuratorē.vt in.l.j.ꝛ.l.p ꝓcur.C.de acqr.pos.Itē habem⁹ considerare intētionē quā facit ex cā mutui ꝓpter conuentionē: ꝛ istā facit mediāte duplici ficta traditione q2 fingeris restituisse mihi ꝛ eodem instanti fingor tibi tradidisse ꝛ sic habes pecuniā meā vere ex traditione ficta nam etiam ex ficta traditione acquiriꝛ vera possessio ꝛ dñium. vt.l.qđ meo.§.si per venditorē.ꝛ ibi p Bar.ff.de acquirē.posses.

17 ¶†Item opp.ꝙ non sit speciale in pecunia nec in mutuo vt debitum ab alio conuertaꝛ in aliū cōtractū quo ad te.cū idem sit in alijs rebus ꝛ contractibus.vt in.l.iij.§.fin.de do.inter vi. glo.dicit ꝙ est speciale in pecunia ꝛ in contractu mutui: q2 nō requiritur ꝙ sit presens vult dicere ꝙ nō requiritur ꝙ ego sim presens tempore quo ille tradit.ꝛ ita intelligiꝛ hic.sed in alijs rebus ꝛ contractib⁹ requiriꝛ p̄sentia.ita intelligaꝛ contrariū.ꝛ ista fuit lect.Guar.in glo.fi.que non est vera.nā in illo.§.fi.nō diciꝛ aliquid de presentia:l3 glo.ibi subaudiat. Item in.l.licet §.j.de iure do.expresse probatur 9riū.teneas ergo pro certo ꝙ nō requiriꝛ presentia mea nec in pecunia nec in alijs rebus debitis nec in mutuo nec in alijs 9tibus.sufficit ergo ꝙ nomine meo res tradatur me mādante vel ratū habente.vt.s̄.eo. l.certi condictio.§.si nūmos.pro glo.tamen facit.l.hoc si res.s̄. de rei ven.q̄ allegaꝛ hic in glo.s3 certe glo.ibi dicit ꝙ presentia ibi erat necessaria ꝛ sufficit ꝙ sit penes se ꝛ sit parata solutioni.

a ¶Interuētu noue.Circa hoc vide late.do.alex.de imo.in 9sil.x.i.ij.vo.ꝛ ibi alle.Pau.de ca.hic.Cur.

18 Item pro glos.facit.l.falsus.§.si is.ff.de fur.† Sed responde ꝙ quantum ad hoc vt cōuertaꝛ in causam furti.bene requiritur presentia.ꝛ ita loquiꝛ ibi non sic vt cōuertatur in cām contractus.si eñ simulas te creditorē meū cum non sis:ꝛ ego mando debitori meo ꝙ tibi soluat ꝛ ipse soluit ad hoc vt videaris mihi fecisse furtum ꝛ ne tenearis ad penā requiriꝛ ꝙ fuerim presens:q2 tunc per aspectu3 acqro dñium ꝛ possessionē pecunie: l3 eam nō tangam preter voluntatē tradentis.l.si pecuniā.ff.de solu.ꝛ sic tu incipis 9tare rem meā contra meā voluntatē.sed si non sum p̄sens nō acquiriꝛ mihi dñium nec possessio p aspectum nec etiā ex receptione tua:q2 tūc non recipis noīe meo cū dolose recipias ꝛ intendas furari ꝛ sic delictū 9riū animum tuum declarat.ar.l.si extraneus.ff.de acq.here.vnde cōmittis furtum illi soluēti nō mihi,ꝛ illa est vera ratio illius.§.ꝛ eodē modo si soluerem alteri de mādato tuo ad hoc vt videaris mihi furtū facere requiriꝛ ꝙ sis presens tpe quo soluo vt ibi habetur.Q̄n vero nō intendis furari s3 9here ꝛ recipis noīe meo acquiriꝛ mihi dñium l3 sim absens. ¶Item ꝓ glo.faciūt plures.ll.sc3 donationes in concubinā.§.species.ff.de do.in princi. ꝛ.ff.de neg.gest.l.fideiussor.§.fi.cum sua glos.ꝛ.ff.de spon.l.dies sponsaliorū.§.fi.in quib⁹ vr̄ requiri p̄sentia. Rñdeo ꝙ in illis. ll.ille qui tibi tradidit nullū 9tum intēdebat gerere tecū meo noīe:sed solum mecū mihi volēs donare ꝛ tibi simpl'r tradere pro me:tunc ergo si queriꝛ an videar tecū contrahere.s.depone re:requiriꝛ mei presentia al's nō teneris ex deposito vel mandato sed neg.gest.vt.d.l.fideiussor.§.fi.s3 nos loquimur q̄n ille intendebat gerere tecum 9tractū meo noīe dicēdo depono vel mutuo noīe talis tunc etiam me absente cōtrahiꝛ depositū vel mutuu3 inter te ꝛ me ꝛ ita intelligo ista iura que semper dederunt mihi laborem ad bene intelligendum.

19 ¶†Ultimo circa istum articulū cum queriꝛ vtrū id qđ debeꝛ mihi a titio possit conuerti in causam mutui vel in aliā causam ꝛ debitu3 quo ad te distingue tres casus. nam aut ille soluit:aut non soluit sed promisit:aut nec soluit nec promisit s3 solū ego mādaui sibi ꝙ solueret.primo casu aut soluit me presente ꝛ 9hit mutuū naturale vero etiam nulla interueniente fictione:q2 ꝓpter mei p̄sentiam ꝛ aspectū fuit acquisitū mihi vere dñium ꝛ possessio pecunie vel alterius rei ꝛ eodem instāti acquiriꝛ tibi nec tūc esset aliqua singularitas.Item acquiriꝛ pfecte ꝛ irreuocabil'r mihi actio.Itē non solū in cām mutui s̄m quācūq̄ aliā cām etiam furti potest fieri conuersio.vt.d.l.falsus.§.ꝛ qđ si is.Aut soluitur me non presente s3 mādante ꝛ tūc nō potest cōuerti in causam furti:sed in cām mutui vel alterius contractus fic.tñ tunc fit conuersio ficte ꝛ nō vere ꝓpter fictā traditione3.ꝛ ita loquiꝛ ista.l.ꝛ acquiriꝛ mihi perfecte ꝛ irreuocabil'r propter precedēs mandatum.aut soluit me nō p̄sente nec mādante: meo tñ noīe ꝛ tunc idē ꝙ in primo ꝓcedenti nisi q2 tūc nō acquiritur mihi actio perfecte s3 reuocabiliter:q2 si non habeo ratū fingiꝛ mihi nō acquisita.ꝛ sic nuda voluntate possum illam a me abdicare qđ non est in casib⁹ precedentibus.vt.s̄.in.§.si nūmos. ¶In scđo casu principali q̄n nō soluit sed ꝓmisit aut interuenit duplex ꝓmissio:q2 ipse promisit tibi per stipulationē ꝛ tu mihi ꝛ tunc conuertiꝛ in mutuū ciuile ꝛ in oēm aliū cōtractu3. vt in.l. si ex pretio.C.eo.ꝛ fit nouatio:q2 ille liberatur a me iure delegationis:aut iteruenit vnica tm̄ promissio q2 ille ꝓmisit tibi ꝛ tu non mihi:etiā tunc aduertendū diligenter ꝙ aut mandaui sibi vt tibi solueret aut promitteret ꝛ tūc facta ꝓmissione stati3 est liberatus a me iure delegationis.vt.l.delegare.de noua. Sed si queritur an sit facta cōuersio in mutuū dicendū est ꝙ nō:q2 non mutuū naturale:q2 nō potest cōtrahi nisi in rebus q̄ pondere numero vel mēsura consistunt inciuile non q2 stipulatus non sum.ꝛ sic neutrū ex illis habeo sed solā actione3 personalem que est ius incorporale:sed in alia3 causam q̄ mutui puta in dotem in quā dari quelibet alia res pōt bene fieret conuersio ꝛ dicereꝛ esse in dotem illa actio vt ꝓbaꝛ in ratione sui.in.l. si sponsalibus.§.j.ff.de iure do. Quō ergo subuenitur mihi in primo casu si non est contractum mutuū cū debitor meus sit a me liberatus ꝛ tu ex mutuo non es obligatus:nec etiā ex naturali:q2 non est contractū nec ex ciuili q2 nō interuenit stipulatio inter te ꝛ me.rñdeo.aga3 condictione sine causa.l.si me ꝛ titiu3.ff.eo.vbi est glo.ordinaria.de hoc in glo.peñ.in fi. vt agas contra illū ꝛ credo ꝙ liberaris cedendo mihi actionē: q2 ideo

20 mihi teneris ꝙ actionem habes.vt.l.qđ hr̄.ff.de pecu. ¶†Notandū ꝙ hoc casu puto ꝓcedere ꝛ sustineri posse vnum dictu3 Bar.qđ ipse hic ponit ꝛ semper allegaꝛ si eram debitor tuus in centu3 mandaui cāpsori qui erat debitor meus ꝙ tibi solueret tu accepisti ab illo campsore promissionē sed nō pecuniam ille campsor postea fefellit anteq̄ solueret:tu vis nūc ad me recurrere dicit Bar.ꝙ non potes.q2 ex illa promissione q̄ loco solutionis cedit ego fui liberatus a te ꝛ ille campsor a me iure dele-

21 gationis.dñs †Rapha.vr̄ reprehendere q2 saltem hodie non

a fit nouatio interuentu noue[a] persone.vt.l.fi.C.de noua.ꝛ ego in isto errore al's fuit cōtra Bar.sed postea mutaui ꝓpositum q2 illa.l.fi.non h3 locū q̄n interuenit delegatio interuentu noue persone.nam.l.delegare.de noua.nō est correcta per illam l.ꝛ ibi tenet Bar.tunc eñ non est delegatio quādo debitorem meu3 facio tibi promittere tanq̄ debitorē.vt no.in.l. mulier.ff. ad velle.dico ergo qđ dictum Bart.est verū eo casu quo mandaui debitori meo ꝙ tibi solueret vel ꝓmitteret. Si vero solū ꝙ solueret ꝛ proprie promisit tūc de illa promissione facta sine meo mandato debitor meus non est a me liberatus.text. est in l.si debitorē meum.ff.de noua.ꝛ ibi glos.ꝛ.l.si stichū.eo.tit.ꝛ per consequens nec a te:ꝛ tunc dictum Bart.non erit verum:ꝛ ista

22 est veritas in isto arti.per neminē bene declarato. ¶†Terti⁹ ꝛ vltimus casus est clarus quando nō interuenit aliqua ꝓmissio sed mandatū de soluēdo:q2 in nullam causam est facta conuersio ꝛ posset illud mandatu3 reuocare re integra.vt.l. si cum cornelius.de solu.sed si ꝓmisisset etiā sine mandato non posset reuocare:q2 nō diceretur res integra.tex.est in.l.vtrū. de consti.pecu.nec etiā posset reuocare si contemplatione illius factū esset mandatū ꝛ ipse esset paratus adimplere.vt est text.in.l.si

23 cum fundū.de pac. ¶†Quantū ad glo.vltimam que conuenit s̄m exemplum huius.l.q̄n id qđ mihi debes ex alia causa cōuenimus ꝙ habes ex causa mutui.ꝛ hic dr̄ ꝙ fit conuersio.gloss. opponit ex tribus.ll.scil3 de.l.qui negotia.ff. manda.ꝛ ad illa bene soluit ꝙ d3 intelligi q̄n non erat pecunia parata.ꝛ l3 hoc non exprimaꝛ in istis.ll.ꝛ sic videaꝛ cōtinere diuinatione3.tñ p alias.ll.hoc ꝓbaꝛ ꝛ p rōnē.s.p.l. si sponsalib⁹.§.j.ff.de iure do. ꝛ.l.qui dece3.§.j.de solu.in quibus fit ista distinctio. Item per rationē q2 ista conuersio fit mediante ficta traditione quam videris mihi fecisse ex cā prima ꝛ quam ego postea videor fecisse ex causa mutui.vt in fi.huius.l.sed si pecuniam penes te nō habeas impossibile erat vt mihi traderes.ergo non potest fingi ꝙ tradideris.vt habetur in.d.l.qui decē.§.j.ꝛ per consequens nec ꝙ ego retradiderim. ¶Secundum contrariū est de.l.si ex pretio.C.eo.per quā videꝛ ꝙ etiā si non erat parata solutioni

potest

p oteſt conuerti in mutuum.⁊ ad iſtam gloſ. non bene reſpon-
de tur.dic ergo reiectis ſolutionibus gl.ꝙ ibi interuenit ſtipu
latio.⁊ ſic bene poteſt conuerti in mutuum ciuile in quo non re
quiritur rei interuentus.⁊ ſic non eſt tractandū de mutuo ci-
uili:ſed de naturali in quo requirit̃ vera vel ficta traditio ⁊ do
minij tranſlatio que non poteſt reperiri ſi pecunia nõ erat pa-
rata ſolutioni.⁊ ſic loquitur.l.qui negotia. ¶ Tertium cõtra-
rium eſt de.l.ſi pecuniam.j.de ſol.ꝑ quã videt̃ ꝙ non ſit ſpecia
le in pecunia nec in contractu mutui:imo idem in alijs cuiꝰ cõ-
trarium innuit hic in verbo ſingularia.quidã dicũt qđ hic non
requirit̃ preſentia:ſed in alijs requiritur vt ibi.Tu dic ꝙ ſi eſt
preſens conuertitur in mutuũ etiã in aliam cauſam vere ⁊ ſine
aliqua fictione quia ꝓpter aſpectuꝫ acquiritur poſſeſſio ⁊ do-
miniũ interueniente voluntate domini abſq̃ corporali appre
henſione vt dixi.§.eo.certi condictio.§.fi.⁊ ſic loquit̃.l.ſi pecu-
niam.ſed ſi res non eſt preſens ſꝫ parata ſolutioni conuertit̃ fi
cta.⁊ ita loquit̃ hic ſi vero nõ ſit p̃ſens vel parata ſolutioni nõ
poteſt cõuerti in mutuum naturale ſola conuentione nuda.vt
l.qui negotia.ſed in mutuũ ciuile ſic ſi interuenit ſtipulatio.vt
l.ſi ex pretio.in aliam vero cauſam ꝙ̃ mutui bene põt fieri con
uerſio ſola conuentione lꝫ nõ ſit parata ſolutioni: vt eſt caſus
in.d.l.ſi ſponſalibus.§.j.ratio diuerſitatis:qꝛ mutuũ non con-
trahitur niſi in rebus que pondere numero vel menſura conſi
24 ſtunt.† ſed ſi non eſt parata ſolutioni nõ poteſt fieri niſi libe-
ratio ab obligatione prima:que liberatio non eſt in alijs rebꝰ
ſed in cauſam dotis vel aliam bene poteſt cõuerti liberatio: et
qꝛ quelibet poteſt in dotẽ dari.⁊ ſic aduertendum ꝙ qñ eſt pa-
rata ſolutioni ipſa res conuertitur in dotem: ⁊ ideo ſi erat an-
cilla efficitur ancilla dotalis ⁊ partus ex ea natus cõſtante ma
trimonio reſtituetur vxori eo ſoluto:quia non eſt in fructu:ſed
ſi non erat parata ſolutioni non efficitur ancilla dotalis: ſed
ipſa liberatio: ⁊ ſic partus pertinebat ad maritum.⁊ hoc no-
tabiliter ⁊ ſubtiliter habetur in.d.l.ſi ſpõſalibus. §.j. ¶ Vlti-
mo glo.oppo.de ſecundo exemplo:qꝛ in hoc ſecundo videris
recepiſſe pecuniã meã.vt.ſ.in fi.⁊ primo dr̃ contrariũ:quia nũ-
mos meos non acceperis.⁊ tamẽ iſti caſus ponũtur hic vt pa-
res.ſolu.nec in primo nec in ſecundo accepiſti veros nummos
meos.ſed in vtroq̃ accepiſti ficte hoc voluit dicere.glo. in v̓ſi.
25 querit aliquis.vel dic ſubtilius.vt.ſ̃.dixi. ¶ †Sed quero qđ
in dubio an pecunia preſumeret̃ parata ſolutioni. reſpondeo
aut erat mihi debita ex cauſa depoſiti ⁊ ſentit ꝙ ſemper in du-
bio preſumitur parata ſolutioni nõ attenta qualitate perſone
depoſitarij niſi ꝯ̃rium appareat ꝙ cõſumpſerit:quia nõ preſu
mitur deliquiſſe.⁊ ideo text. ſimpliciter dicunt ꝙ debitum ex
cauſa depoſiti conuertit̃ in cauſam mutui ſola cõuentione. vt
ſ̃.eo.certi condictio.§.fi.⁊.d.l.qui negotia.poſt prin.in ver. nec
huic ſimile.⁊ iſtud fuit de mente iuriſconſulti ſi recte inſpiciat̃.
26 †Si vero erat debita ex alia cauſa deberes inſpicere qualita-
tem perſone debitoris ſi erat diues vel ſi erat cãpſor qui ſemꝑ
conſueuit habere pecunias in promptu:tunc preſumit̃ parata
ſolutioni ⁊ pro hoc bonꝰ tex.cũ gl.j.de in diẽ adiec.l.iiij.q̃ inci-
pit vbi autẽ.§.melior autem cõditio.in gl.ſuper verbo facilior
que dicit vt per bonos cãpſores quã not. ſi v̓o erit pauper vel
non cõſueuit habere pecunias in prõptu dicendũ eſt ꝯ̃rium et
ſic loquitur.l.qui negotia.⁊ nõ ſunt alia per decas.

1 ☞ Pecuniam propriã poteſt quis mutuare:lꝫ ſit talis quam
teneat̃ alteri cõicare:ſecus in pecunia aliena.
2 Dominus rei licet actione perſonali teneatur ad danduꝫ rem
alteri poteſt inuito creditore in alterum dñium transferre.

1 **Si ſocius.** †Pecuniaꝫ propriam poteſt qs
mutuare licet ſit talis quam te-
neatur alteri cõmunicare ſecus in pecunia aliena.h.d.
2 ſm intellectum glo.⁊ ſic no.hic †ꝙ ille qui eſt dñs rei:lꝫ actio-
ne perſonali teneatur ad dandũ rem alteri poteſt inuito credi
tore in alterũ dñium transferre.facit.l.quoties.C.de rei vendi.
⁊.ſ̃.de rei vendi.l.non ideo minus.

1 **Cum filius.** †Ex mutuo facto per filiũ-
fa.de ſuo viatico acquiritur
actio directa patri.tamen patre abſente poteſt filiꝰ
officio iudicis vel vtili actione eam repetere de eq-
tate ne fame pereat.h.d.hec.l.iuncta.l.ſi longius.in.§ ſi filius.
ſ̃.de iudi.vbi plenius declaratur qđ hic habet̃.

1 ☞ Diſſenſus inter dantẽ ⁊ recipientẽ in ſpecie ꝯ̃ctus: impe-
dit cõtractũ celebrari ⁊ etiã dñium transferre.
2 Et qñ quis dat eo animo vt nunq̃ recipiat ceſſante errore nõ
poteſt repetere licet recipiens habuerit animum reſtituendi.
⁊ nu.3.⁊ nu.8.
3 Ex cauſa mutui ſeu depoſiti transfert̃ dñium.
4 Si cum tibi pecuniã dedero habui animũ mutuãdi ⁊ ſic recu-
perandi: tu vero animum recipiendi ex cã donationis neuter
animus inſpicit̃:ſed recurrit̃ ad preſumptionem iuris.
5 Soluens ſcienter indebitũ videtur donare quando recipiens
ſcit illum ſcienter ſoluere ſi tamen ignoret non poterit ſoluẽs
repetere.⁊ nu.4.
6 Si quaſi deponens tibi pecuniam dedero tu quaſi mutuum
accipias vel ſi quaſi mutuam tibi dedero tu quaſi commoda-
tam accepiſti nec ſit conſumptio ſecuta cõpetit mihi rei vendi
catio.⁊ nu.3.
7 Quare in illis duobus caſibus poſſit pecunia vendicari vel ſe
cuta cõſumptione condici.
8 Obligatus ibi ex cauſa donationis:ſi poſtea ex illa cauſa ſol-
uat neq̃ hoc expreſſe dicat tu vero alia intentione accepiſti vt
eſſet mutua trãſfertur dñium.
9 Si partes conſentiunt in ſpecie contractus:⁊ diſſentiant ĩ trãſ
latione dñij quando trãſferatur dominium.
10 Si contraxi tecum tanq̃ cũ ſeruo cũ eſſes liber. iſte diſſenſus
non impedit actionem naſci.

1
J ego. ¶ †Diſſenſus inter dantem ⁊ reci-
pientem in ſpecie ꝯtractus impedit
contractum celebrari ⁊ etiã dñium transferri.⁊ qñ
quis dat eo aĩo vt nunq̃ recipiat ceſſante errore nõ
poteſt repetere lꝫ recipiens habuerit animuꝫ reſtituendi. h.d.
2 Et † ponit tres caſus. Primus vſq̃ ibi:nam ſi ego.Secũdus
vſq̃ ibi:idem eſt.Tertius vſq̃ in fi.⁊ in oĩbus tribus accipiẽs
habuit animum reſtituendi:ſed in primo tradens non habuit
3 animũ recuperandi in alijs duobꝰ ſic.† Itẽ differũt qꝛ in pri-
mo caſu conſenſerũt in tranſlatione dñij:ſꝫ in ſpecie cõtractus
diſſenſerunt.Scđo caſu ſil'r diſſenſerũt in ſpecie ꝯtractus: ſed
in tranſlatione dñij poteſt eſſe ꝙ conſenſerunt ſi pecunia fuit
tradita tanq̃ quantitas.naꝫ dñium transfert̃ ſiue ex cã mutui
ſiue ex cauſa depoſiti tunc traditur.vt in.l.lucius.j.depo.tamẽ
hic non trãſfert̃:qꝛ diſſenſerũt in ſpecie ꝯ̃ctus:ſꝫ ſi fuit tradita
in ſpecie vel tanq̃ ſpecies in ſacculo:tunc tradens non habuit
animũ transferendi dñium nec etiã recipiens niſi forte ꝑ erro-
rem iuris:nec tunc iuſte poterat credere ꝙ eſſet mutuata qꝛ in
mutuo non traditur tanq̃ ſpecies.Tertio v̓o caſu diſſenſerũt
in ſpecie ꝯ̃ctus ⁊ etiã in tranſlatione dominij:quia tradens ha
buit animũ transferendi:ſed recipiens nõ habuit animũ acq-
rendi:⁊ tunc etiam non transfert̃.⁊ ſic quouſq̃ extat in ambo-
bus iſtis caſibus poteſt vendicari.vt.ſ̃.eo. ſi filius.in prin. ſed
ea conſumpta poteſt condici certi cõdictione generali vel con
dictione ſine cauſa non autẽ aliqua ſpeciali oriente ex illo con
tractu cum nudus cõtractus ſit celebratus. ¶ In tex.ibi:ma-
giſq̃ nummos accipientis nõ fieri.⁊ ſic videt̃ ꝙ poſſem vendi
care ⁊ ꝙ nulla exceptio poſſit mihi opponi.vt.ſ̃.eod. ſi filius.
in princ.in contrariũ tamẽ determinat hic gl.ij.que incipit ſed
quid ⁊ eſt caſus quem glo.nõ allegat.j.de do.l.ſi tibi dederim.
facit de pecu.leg.l.ſi peculium.§.ſi fiunt. ⁊ hoc propter inten-
tionem mei tradentis que fuit nunq̃ repetere que debet attẽ-
di in mei preiudicium ſicut ⁊ tua attenditur in preiudiciũ tui:
quia cum intẽtio tua fuerit reſtituendi obligaris mero iure ad
reſtituendum:⁊ orit̃ contra te actio vt patet.j.dũ dicit lꝫ condi
tione teneat̃:⁊ tamen ꝓpter meã intentionẽ de equitate obſtat
mihi exceptio ⁊ prefertur cauſa tua:quia tu es reus in ꝯcurſu
iſtarum voluntatum. vt.l.ſi ſeruum.§.ſequitur. de verb.obli.
4 ¶ †Item queritur econtra ego habui animũ mutuandi: ⁊ ſic
recuperandi tu vero animum recipiendi ex cauſa donationis:
⁊ ſic non reddendi videtur ꝙ neuter animus inſpiciat̃:qꝛ meꝰ
animus tendit ad fauorẽ meũ:et ſic non debet inſpici in mente
retentus.vt.l.ſi repetendi.C.de ꝯdi.ob cau.⁊ econuerſo animꝰ
tuus tendit in tui fauorem:⁊ ſic videt̃ eodẽ modo nõ inſpicien
do.ex verbis tamen Bar.videtur colligi ꝯ̃rium ꝙ inſpiciatur
animus tuus:quia dicit quantũ ad actionẽ dandi inſpiciatur
animus recipientis:ſed quantũ ad exceptionẽ inſpicit̃ animꝰ
dantis:ſed ipſe loquit̃ quãdo animus recipientis tendit ꝯtra
eum:qꝛ fuit de reſtituendo.nos loquimur qñ pro eo. Breuiter
dicendum eſt ꝙ neuter animus inſpicitur poſito ꝙ per confeſ
ſionẽ meã cõſtet de meo ⁊ per tuã de tuo ratione p̃dicta.ſed de-
beamus recurrere ad preſumptionem iuris vt ſi cõcurrãt illa
que faciant preſumi donationem.vt quia pecunia ſit modica ⁊
ego diues ⁊ tu pauper vel coniuncta perſona preſumit̃ dona-
tio.ſecus iuxta no.ſ̃.eo.cũ quid.ſꝫ quãdo animꝰ cuiuſlibet ten
dit cõtra ſe hꝫ locum iſta.l.vt quilibet inſpiciat̃ quantũ ad ſui
preiudicium ⁊ nõ recurrat̃ ad alias cõiecturas ſed ſufficit ꝙ cõ
ſtet de tali aĩo per confeſſionẽ partiuꝫ.⁊ ꝑ iſtam.l. determinat.
5 Ange.† in.l.falſus.C.de fur.qđ.l.cuius ꝑ errorẽ.de re.iu. cũ ſi.
qui dicunt ꝙ ſcienter ſoluens indebitum videt̃ donare debeat
intelligi eo caſu quo recipiens ſciat illum ſcienter ſoluere per
conſequẽs preſumit̃ recipere aĩo donãdi ſicut et ille p̃ſumitur
ſoluere.ſecꝰ ſi ignoret illum ſcienter donare:quia ſcit vel ſcire

dꝫ ꝙ non censeẗ voluisse dare si credit ꝙ soluat per errorem: lꝫ
ille soluat scienter: ⁊ sic dissentiunt in specie contractus et hoc
potest sustinere ꝙ donatio non perficiaẗ. Sed ipse subdit vnū
aliud qđ est cōtra istum tex. qꝛ dicit ꝙ tunc soluēs poterit repe
tere lꝫ scienter soluerit qđ est falsum. vt hic ptꝫ. ⁊ d. l. tibi dede-
6 rim. de do. ¶ † Nunc quero circa alios duos casus in quibus
diciẗ ꝙ secuta consumptione cōpetit cōditio. qd si non est secu-
ta. Rñde ꝙ cōpetit rei vēdicatio quia dñium nō est trāslatū et
in vtraqꝫ habuit tradens animum recuperādi secus in primo.
7 ¶ † Itē quero vñ ꝓueniat in illis duobus casibus ꝙ pecunia
potest condi vel vēdicari glo. ⁊ Barto. videnẗ dicere ꝙ hoc ve
nit ex solo aīo recipientis qui fuit de restituēdo. tu dic ꝙ iste so
lus non sufficit: vt in primo casu. ⁊ ideo ꝓuenit ex aīo vtriusqꝫ
8 partis quorum quilibet tendit ad restitutionem. ¶ † In glo. j.
ibi. l. cum in corp⁹ supple in fi. vbi vr̄ de verbo ad verbū dicere
cōtrariū eius qđ hic dr. ⁊ reputatur vnū de difficilioribus con-
trarijs corporis iuris. ⁊ finaliter tene vltimā solutionē glos. qꝛ
non possumus dare meliorē ꝙ interdū sum tibi obligatus ex
cā donationis ⁊ volēs me liberare soluo ex illa cā non tñ hoc
expresse dixi. tu vero accepisti alia intentione vt esset mutua:
et tunc loquiẗ illa. l. vt fauore liberationis transferaẗ dñium ⁊
cedat solutum ⁊ sic liberor. interdū nō sum tibi obligat⁹ ⁊ soluo
vt nunc faciā donationē ⁊ tūc qꝛ non agiẗ de liberatione loquiẗ
ista. l. vt nec ꝑficiaẗ donatio nec trāsferaẗ dñium: sed ponamus
ꝙ ego putabā me fore obligatū ex cā donationis cū nō essem:
⁊ solui certe non hꝫ locū cōdictio indebiti: qꝛ nō intendebā do-
nare sed obligationē dissoluere. si autē sciebā non subesse licet
soluerim tanꝙ̄ ex cā de preterito hꝫ locū ista. l. qꝛ nolo ex tunc
9 donationem facere ⁊ tu nō recipis eo aīo. ¶ † Sed quero hic lo
quitur qñ dissentimus in specie ꝯctus quo casu lꝫ cōsentiam⁹
in translatione dñij non transfertur. quid econuerso ꝯsentim⁹
in specie ꝯctus tamē dissentimus in translatione dñij. Rñ. aut
fuit error in tradente: qꝛ putabat me dñm cum nō essem ⁊ tra-
didit rem tanꝙ̄ meam. ⁊ sic nō habuit animū trāsferēdi dñium
⁊ non transferẗ. vt in. l. iij. §. subtilius. de cōdi. ob cau. Aut fuit
error in recipiente: quia tradens erat dñs ⁊ sciebat se dñm: sed
recipiens credebat eum nō esse dñm. tunc hoc nō obstante do-
minium transferẗ. vt. j. de iur. ⁊ fac. igno. l. regula. §. qui ignora
uit. vbi casus ⁊ qđ habetur in. l. ij. §. si sub conditione. j. ꝓ emp.
10 ¶ † Item quid si erratur ⁊ dissentiẗ in titulo actionis: qꝛ ego
credo actionē non nasci: qꝛ cōtraxi tecū tanꝙ̄ cū seruo cuꝫ esses
liber. tu vero sciebas te esse liberum. ⁊ sic nasci poterat respon-
sio ꝙ iste dissensus non impediat actionem nasci. vt. j. commo.
si is qui. §. si libero homini.

1 ☞ Numeratio nō obligat nisi quatenus est de intentione nu
merantis.
2 Actus agentiū nō operantur vltra eorū intentionem.
3 Casus in quibus donatio causa mortis reuocatur ipso iure
absqꝫ expressa reuocatione.
4 Vltima volūtas facta in infirmitate de qua quis credebat mo
ri non reuocatur per reconualescentiam.
5 Donatio causa mortis si fit absenti dicitur vltima volūtas nec
reuocatur per recōualescentiam donantis.
6 Datum ob causam de futuro sicut non potest repeti si causa
fuit secuta: ita si nondum est secuta ⁊ potest seq. nisi recipiens
fuit in mora implendi: ⁊ tradens re integra pōt penitere.
7 Qñ certum est factū promissum infra tēpus fieri nō posse. com
missa est pena mero iure: sꝫ nō potest exigi nisi toto tpe elapso
⁊ quid de interesse particulari. ⁊ nu. 10.
8 Si tunc nō sit promissa pena cōmittitur obligatio ad interesse
elapso toto tempore.
9 Si lapsum est tantum de anno ꝙ habens ecclesiaꝫ parochia-
lem non potest infra annū facere se promoueri ad sacerdotiū:
nō priuatur ipso iure ea ecclesia ante lapsum anni.
10 Quid in matre que debet priuari successione filij si infra annū
non assumpsit tutelā vel non fecit tutorem dari ⁊ infra lapsum
anni moriatur filius.
11 Si nolo agere ad factum infra certū tp̄s ꝓmissum vel ad penā
seu interesse: non tñ cōpetit mihi cōdictio ob cām ad repeten-
dum qđ dedi tanꝙ̄ causa nō impleta nisi post lapsum tēporis.
12 Si do tibi seruū meū: vt ipsum manumittas infra annū: tunc
si eū non manumittis elapso anno efficitur liber ipso iure.
13 Sed si pecuniā tibi dedero vt seruū tuum infra mensem manu
mittas: ⁊ nō manumittis non efficitur liber: sed possum agere
ad pecuniam elapso mense.

1
On omnis. ¶ † Numeratio non obli
gat nisi quaten⁹ est de in-
tentione numerantis. h. d. vsqꝫ ad. §. si pupillus. et
2 exēplificat duob⁹ modis. ⁊ semꝑ allegaẗ ista. l. † ꝙ
actus agentium non oꝑanẗ vltra intentionē eoꝝ: ⁊ ꝙ ēt obliga

tio que re contrahiẗ reqrat ꝯsensum ⁊ vltra intētionē ꝯhentiū
3 non ꝯtrahiẗ. ¶ † No. ex primo exēplo duos casus quib⁹ reuo
catur donatio cā mor. ipso iure absqꝫ expressa reuocatione. s. si
donator conualuit. hoc tñ ꝓcedit qñ cōstitut⁹ in infirmitate de
qua credebat mori donauit. vt. j. de dona. inter vir. ⁊ vxoreꝫ. l. si
his. in verbo suspicione mortis ⁊c. sed pōt fieri etiam ab illo q
non est cōstitutus. ⁊ tunc nō hꝫ locū qđ hic dr. nam si postea in
firmaretur ⁊ recōualesceret nō ꝓpterea reuocareẗ: qꝛ non pro-
pterea causa cessat ꝓpter quā donauit cū non ꝓpter illā infir-
mitatē donauerit: sed ꝓpter mortē quā sciebat euitare nō pos-
se. ⁊ ista cā adhuc subest si tñ erat in alio instanti periculo: quia
intēdebat nauigare vel ingredi prelium. ⁊ ꝓpter hoc donauit
postea mutauit ꝓpositum ⁊ nō nauigauit ⁊ nō intrauit preliū
tunc eoipso vr̄ reuocata donatio. ar. hic iuncta. l. j. cum seq. j. de
4 dona. cā mor. † Vltima vero voluntas facta in infirmitate: de
qua quis credebat mori non reuocaẗ lꝫ recōualescat: vt est tex.
no. ⁊ ibi per Bal. C. de posthu. here. insti. l. fi. ⁊ ibi tetigi ⁊ ꝑ Cy.
5 in. l. fi. C. de dona. cā mor. † sed donatio cā mortis nō est simpl'r
a vltima voluntas qñ fit p̄senti ⁊ acceptanti[a] si autem absenti se
cus. vt. l. cum pater. §. donationis. de leg. ij. ⁊ tunc dicem⁹ idem
6 ꝙ in mera vltima voluntate vt non reuoceẗ. tene mēti. ¶ † Ex
secundo exēplo no. dū dicit in prin. quādiu in pendenti esset ꝙ
datum ob causam de futuro sicut nō potest repeti si causa fuit
secuta: ita si nondum est secuta: potest tamen sequi qđ est veruꝫ
nisi recipiens fuit in mora implendi. vt. j. subijcitur in fi. l. si tra
dens penituerat. vt in. l. iij. §. j. j. de condi. ob cām. que peniten-
7 tia locum hꝫ re integra nō aliter: vt in. l. si pecuniā. e. ti. ¶ † In
glo. que incipit. i. effectus ibi. iteꝫ quid si decē. in hac questione
aduertēdum est ad tres casus. nam interdū promittis mihi fa-
cere domū infra annum ⁊ si nō feceris ꝓmittis penā ⁊ si trans-
actum est tantū de anno ꝙ facere nō possis: ⁊ quæriẗ an sit com
missa pena ⁊ eā petere possim. ⁊ hic est casus in. l. si stipulatus
sim mihi a proculo. de verb. obli. ⁊ ꝙ est cōmissa mero iure: sed
nō possum agere qꝛ obstat exceptio anteꝙ̄ sit lapsum totū tp̄s.
Aut nō est promissa pena: ⁊ sic succedit obligatio ad interesse
8 ex dispositione legis. ¶ † Queriẗ an ista pena legalis sit com-
missa ante lapsum tpis. ⁊ est dicendum ꝙ non est cōmissa ipso
iure ad totale interesse: ⁊ sic qꝛ mitius agitur cū. l. ꝙ̄ cum hoīe.
⁊ in hoc differt iste casus a precedenti. ⁊ iste est casus in. l. insu-
lam intra biennium. eo. tit. ⁊ in hac. l. fundaẗ decisio. c. cōmissa.
9 in prin. de elec. in. vj. † vbi habens eccl'iam parochialē priuaẗ
ea ipso iure si non fecit se promoueri ad sacerdotiū infra annū
⁊ dr ibi ꝙ lꝫ de anno sit lapsum tantum ꝙ infra residuū nō po
test se facere ꝓmoueri nō propterea est priuatus: qꝛ ista est pe-
10 na legalis q̄ ipso iure non cōmittitur ante lapsum tpis. † Isto
b anno habui bis consulere[b] in casu simili qꝛ mater priuaẗ suc-
cessione filij si infra annum nō assumpsit tutelā vel nō fecit tu-
torem dari. pone ꝙ lapsum erat tantū de anno ꝙ ſm stylū cu
rie non poterat hoc facere: qꝛ multe solēnitates requirebātur
moritur filius in pupillari etate: ⁊ ante lapsum anni. i. infra il-
lud reliquum tpis: an mater poterit sibi succedere nō reperio
hunc arti. bene declaratum: dubiū stat in hoc an sit priuata eo
ipso ꝙ lapsum est tantū tp̄s qđ ammodo assumere nō potest:
lꝫ annus non sit lapsus an demuꝫ eo lapso: ⁊ videẗ casus. in. d.
c. cōmissa ꝙ demū post ipsum lapsum. Contrariū tamen videẗ
per. l. ij. §. confestim. j. ad tertulia. qꝛ lꝫ in. d. c. cōmissa. nō sit pri
uatus anteꝙ̄ sit lapsus annus venit tamē priuandus post sine
dubio: sed si diceremus istā matrē succedere: ista successio esset
perpetua nec sibi auferreẗ post annum ⁊ sic nō punireẗ de sua
negligentia. contrariū volunt oīa iura. ⁊ no. istā rationē viuaꝫ
11 propter quam ego inclinaui in istā partē. † Si autē velleꝫ age-
re ad interesse particulare bene possem vt. l. stipulationes non
diuiduntẗ. §. fi. de ver. obli. Est etiam tertius casus quem ponit
ista glo. qñ volo agere ad factum penā vel interesse sꝫ volo re-
petere qđ dedit tanꝙ̄ causa non impleta: ⁊ in hoc videtur dicē
dum idem ꝙ interesse totale: qꝛ ex dispositione legali oriẗ mihi
cōditio ob cau. ad repetendum ⁊ si nō nisi post lapsum tpis vt
12 d. l. insulam. ¶ † In glo. que incipit sed cū lege. in fi. dic melius
ad istud ꝯrium ꝙ interdū do tibi seruū meuꝫ vt ipsum manu-
mittas infra annum ⁊ tunc si nō manumittis fateor ꝙ succedit
cōstitutio q̄ facit ipsum liberū ipso iure ⁊ sic. l. supplet factum
tuum. ⁊ ideo nō possuꝫ agere condictione ob cau. post lapsum
tpis qꝛ cā est impleta per legem. lꝫ non ꝑ te. vt. j. de ꝯdi. ob cau.
13 l. si pecuniam. in fi. §. j. † Interdū do tibi pecuniā vt manumit
tas seruum tuū infra mēsem ⁊ tūc si nō manumittas nō succe-
dit ꝯstitutio nec efficiẗ liber. ⁊ ideo post mensem agere possem
ad pecuniā: qꝛ cā non est impleta ⁊ iste est casus hic in fi.
1 ☞ Cōsumptio recōciliat solutionē ad effectū agēdi si ad hoc
fuit facta vel ad effectū liberationis si ob cām fuit solutuꝫ siue
fiat per recipientē: siue per aliū habentē ab eo.

a ¶ Acceptāti. sed
si in donatiōe cā
mort' sint appo
sita illa v̄ba quā
qdē donationeꝫ
ꝓmittit ratā ⁊ fir
maꝫ hr̄e: ⁊ nullo
vnꝙ̄ tpe ꝯueni-
re. d. Ja. h alleg.
Alex. ⁊ Paul. in
cōsi. dicit ꝙ talis
donatio ē irreuo
cabilis ei. adde
ro. ꝯsil. cccccxiij.
meli⁹ ꝑ Fran. de
are. ꝯs. lxxiiij. Et
inquātuꝫ ponit
an ꝑ alienatio-
nē cēseaẗ reuoca
ta donatio causa
mortis. adde lu-
do. ro. ꝯsi. xxxj. ⁊
cōsi. cclxix. Et in
quantū ponit ꝙ
vbi in donatiōe
cā mort' cū v̄bis
de qb⁹. s̄. esset iu
ramētuꝫ ꝙ puta
ret talē donatio
nē irreuocabileꝫ
cōfirma ꝑ id qđ
voluit bar. So-
zi. ꝯs. cliij. vbi vo
luit ꝙ si notari⁹
pōt extēdere in-
strumētū dona-
tionis ad sensuꝫ
sapiēt': ꝙ si ī do
natiōe ē iuramē
tum pōt ponere
specialē renūtia
tionē. l. si vnꝙ̄. C.
reuo. dona.

b ¶ Bis ꝯsulere.
Adde ꝙ vnū ꝯsi
liū habes in ꝯsi.
xxix. ici. ī pūcto
suprascripto fue
runt appellata ⁊
aliud habes in
ꝯsi. cccxix. inci. in
casu suprascri-
pto dicenduꝫ in
nouis. Cur.

2 Pupillus non pôt trãsferre dominiũ pecunie sue in alterum sine tutoris autoritate etiam fauore liberationis.
3 Ratio quare consumptio reconsiliat solutionem.
4 Pecunia soluta si est perdita nõ dicitur consumpta ad hoc vt recipiens obligetur vel soluens ab eo liberetur. nisi interuenit factum recipientis vel soluens esset pupillus.
5 Pecunia non dicitur consumpta quousq; potest ad oculũ demonstrari licet per mille manus trãsierit secus si commixta sit cum alia pecunia.

1 **Si pupillus.** ¶ † Cõsumptio reconciliat solutionem ad effectũ agẽdi si ad hoc fuit facta: vel ad effectũ liberationis si ob hãc cãm fuit solutũ siue fiat per recipientẽ siue per aliũ habẽtẽ ab eo. h.d. i effectu.
2 ¶ † No. qđ pupillus non pôt transferre dñium pecunie sue in alterum sine tutoris autoritate etiã fauore liberationis si erat illi obligatus qđ est mirandũ: q2 in hoc sua cõditio nõ videtur in aliquo effici deterior sed melior. nam illa pecunia potuisset perdi ⁊ ipsa remaneret obligatus videtur ergo sibi vtile vt possit eam soluere ⁊ liberari. ⁊ sic amplius nõ stet suo periculo cuius contrarium hic pꝫ manifeste. nam nec obligare se pôt nisi
3 efficiatur locupletior. vt. s. eo. certi condictio. §. qm. ¶ † Item no. ibi non alia rõne que sit rõ qđ cõsumptio recõciliat solutionem q2 facto soluẽtis censeṫ pecunia effectualiter ad recipien-
4 tem puenisse postq̃ eã cõsumpsit ⁊ in sui vtilitatẽ. ¶ † Sed qđ si perdita est an dicaṫ consumpta vt sic recipiens obligetur vel soluens ab eo liberetur. glo. hic mouet istã. q. ⁊ Mar. tenuit qđ nõ per istum tex. dũ dicit facto eius. nam ipse exponit eius: sc3 recipientis. ⁊ sic vt dicatur cõsumpta requiriṫ factum recipientis sed hoc non interuenit si casu perdita est sed si ipse dissipauit puta ludendo diceret consumpta: q2 factum eius interuenisset lꝫ in sui vtilitatem nõ esset cõuersa. Azo vero tenuit contrarium ⁊ exponit tex. facto eius. s. dantis. ⁊ sic sufficit qđ interuenit factum tradẽtis vt postea quicquid de pecunia cõtingit dicaṫ cõsumpta ⁊ incipiat obligari vel soluẽs a se liberet. glos. tñ debet istã partẽ qñ pupillus soluit ne sit deterioris cõditionis q̃ si esset maior. q2 si fuisset maior transtulisset statim dominium ⁊ illum obligasset vel se ab illo liberasset. ⁊ licet pecunia postea perderetur periculũ esset recipiẽtis: nũc vero q2 est pupillus non transtulit dñium. ⁊ hoc est introductum sui fauore. nã periculum esset eius tunc qđ in eius fauorẽ est inductum redundaret in damnũ. ⁊ ista decisio est vera hoc casu. ⁊ sic no. limitationem ad pignus. C. de pig. ac. vbi habeṫ qđ si res mea perdita seu perempta est sine dolo ⁊ culpa alicuius periculum est meũ: q2 semp res perit ei qui est dominus. nam istud est verum nisi resultaret incõueniens de quo hic q2 esset pupillus ⁊ ꝑpter hoc erat adhuc mea. sed si fuisset maior nõ fuisset mea q2 trãstulisset dñium ⁊ periculum non fuisset meũ vt in hac glo. quã singulariter no. sed si hoc incõueniens nõ sequereṫ q2 esset maior ⁊ tradit pecuniã alienam quã postea perdidisti q̃ ipsa pditio habetur pro consumptione ⁊ incipias mihi teneri vel ego a te liberor nõ videṫ cõueniens. q2 sic locupletarer cũ aliena iactura. ⁊ tu sine culpa remaneres in dãno. tñ glo. or. ⁊ etiã doc. vidẽtur idẽ dicere. j. de cõdi. inde. l. indebiti. §. si nummi. que incipit idẽ saltẽ assentire Dy. mihi videṫ. vnde puto tunc opi. mar. veriorem q̃ tũc dicaṫ cõsumpta qñ facto tuo accidit siue cõuerti-
5 sti in tuã vtilitatem siue ipsam dissipasti: al's secus. ¶ † Vltimo habes hic in ver. quapropter. qđ nõ videris cõsumpsisse pecuniam si eam alteri tradidisti ex aliquo cõtractu quousq; enim pôt ad oculum videri etiã si p mille manus trãsiuisset nõ diciṫ facta cõsumptio vt aliqua solutio recõciliata. tex. est hic expressus sed tunc diciṫ facta qñ non pôt ad oculum demonstrari illud idem corpus etiam si sit in rerum natura vt q2 cõmixta est cum alia pecunia. vt. l. si alieni. j. de solu.

1 ☞ Donatio que fit ob aliquã causam implendam in donatarium non est proprie donatio. ⁊ nu. 2.
2 Creditum qđ qs facit vt se liberet ab aliqua obligatione qua tenebatur credere: non est proprie creditum.
3 Statuta imponentia maiorem gabellam pro donatione q̃ in alijs contractibus intelliguntur de propria donatione.
4 Si dono tibi vt mihi mutues eandem pecuniã possum te ad hoc compellere per actionem prescriptis verbis.
5 Solutio eadem potest ponere liberationem ⁊ obligationẽ in eadem persona diuersis respectibus.
6 Reprehendendi sunt qui improprijs verbis loquuntur.
7 Verba que nõ possunt ꝑprie intelligi debẽt intelligi prout possunt etiã improprie vt ad sustentationem libellorũ seu testiũ.
8 Potest fieri trãslatio dñij momentanea. qñ ex hoc remanet aliqua vtilitas penes illum in quem transfertur.
9 Valet venditio rei facta cũ pacto qđ emptor teneaṫ statim concedere venditori in emphyteosim vel feudum.

1 **Si tibi pecuniam.** ¶ † Donatio que fit ob aliquã cãm implendã in donatariũ nõ est ꝑprie dona-
2 tio sed improprie. † Itẽ creditũ qđ quis facit vt se liberet ab aliqua obligatione qua tenebaṫ credere similiter non est ꝑprie creditũ sed improprie. h. d. in effectu. rõ primi dicti est q2 non fit ob merã liberalitatem: sed sub spe numerationis habendẽ a donatario. ⁊ sic magis diciṫ datio ob cau. que differt a vera donatiõe. vt. j. de dona. l. j. circa prin. ⁊ potius diciṫ ꝯtus innominatus do vt facias in quo hꝫ locũ penitentia re integra vt de do. ob cau. si pecuniã. sed in vera numeratione ⁊ simplici que est ꝯtus noĩatus nõ hꝫ locũ vt. l. aristo. j. de dona. lꝫ si fieret ob cãm implendã per aliũ vel sub cõditione casuali posset dici ꝑprie donatio cũ donatio posset fieri pure ⁊ sub cõdi. vt. l.
3 dona. C. de dona. ¶ † Et no. hic pro statutis imponentibꝰ maiorem gabellã pro donatione q̃ in alijs ꝯtibus. nã intelliguṫ
a de propria[a] donatione. rõ secundi dicti est q2 creditũ diciṫ a cre-
4 dendo ⁊ fidẽ habendo. vt. s. eo. l. j. † sed si dono tibi vt mihi mutues eandẽ pecuniam obligaris ad mutuandũ ⁊ possum te cõpellere per actionem prescriptis verbis: si ergo mutuas mihi hoc nõ facis principaliter qđ de me idẽ habes: sed vt te ab obligatione liberes ⁊ hoc vult dicere iste text. exoluendi cã. s. vero ex hoc qđ eadẽ liberatio parit liberationẽ quo ad te ⁊ obligationem quo ad me q2 ex tali mutuo obligor ad restituendum ⁊
5 tu liberaris ab actione prescriptis verbis. † pôt tamen etiã eadem solutio parere liberationem ⁊ obligationẽ in eadem persona diuersis tñ respectibus vt. l. in numerationibus. in fi. j. de sol. nõ eodẽ respectu. vt. l. ex eo. tit. ⁊. j. de condi. inde. cũ his. §. j.
6 ¶ † Item no. hic. in prin. qđ reprehendẽdi sunt qui improprijs
7 verbis loquunṫ. ¶ † Item in fi. no. qđ verba que non possunt proprie intelligi debent intelligi prout possunt etiam impro-
b prie[b] facit. j. ti. prox. l. sed ⁊ si possessori. §. qđ si in rerũ. quod facit ad sustentationẽ libellorũ vt ibi no. per doc. ⁊ etiam testium
8 vt no. in. l. stipulatio ista. §. ei qui. j. de verb. ob. per glo. ¶ † No. etiam hic qđ pôt fieri trãslatio dominij momẽtanea qñ ex hoc remanet aliqua vtilitas penes illum in quẽ transferṫ: vt si tibi dono vt statim eandẽ pecuniam mihi mutues. nã dñium momento stat penes te ⁊ retransfertur in me: tñ remanet tibi vtilitas. s. actio ex mutuo ad repetendũ qđ nõ esset si translatio illa facta nõ fuisset. secus si nulla vtilitas remaneret tũc enim non pôt sic fieri: vt duret momento imo pro nõ facta habeṫ. vt. l. si q
9 sic. j. de sol. ¶ † Vltimo allegatur ista lex qđ valet venditio rei facta cum hoc pacto qđ emptor teneaṫ statim cõcedere venditori in emphyteosim vel feudum.

[a] ¶ Propria. vñ de donatiõe remuneratoria nõ esset soluẽda gabella sm ea que traduntur in iuribus ꝑxima. l. allegata p doc. ⁊ p Lu. ro. cõ. xcvj.

[b] ¶ Improprie. d. Ias. hic multa dicit qđ in ꝯtibus qđ in vltimis volũtatibꝰ qđ in teste. qđ in libellis. quid in snĩa. de primo vi de Alex. cõsi. xlj. iiij. li. de scđo eũdem cõsi. xlviij. ⁊ sul. cõsi. xvij. ro. cõsi. lvj. de tertio p Lu. ro. cõsi. ccxxvj. qđ in laudo. cõsi. xiiij. qđ in consuetudine p Sozi. cõsi. ici. lꝫ nulla constõ. ⁊ an verba principis improprientur p eundẽ cõsi. in cã qua qriṫ.

1 ☞ Creditor tenetur partẽ debiti cõfessatam ⁊ oblatam recipere. ⁊ de reliqua parte potest litigare. ⁊ nu. 7.
2 Solutio particularis nõ admittitur creditore inuito qñ totũ debitum est liquidũ ⁊ qñ admittatur vide in nu. 7.
3 Qui in libello petit maiorem summam intelligitur etiam petere minorem.
4 Reus sub iuramento interrogatus si negat se teneri ad decem petita cum reuera teneatur ad quinq; non est periurus.
5 Iudex actorẽ nolentem recipere partem debiti cõfessatam sed potius litigare nõ audiet sed reũ absoluet ab obseruatione iudicij ⁊ pecuniam oblatã deponet in loco tuo periculo actoris tanq̃ morosi.
6 Iudex qñ possit compellere partem ad compromittendum.
7 Si peto a te x. ⁊ confiteris de quinq; que offerro me paratũ recipere. ⁊ de alijs quinq; litigare teneris soluere illa. v. lꝫ nolim te liberare ab alijs. v. alias es in mora.
8 Si tunc nõ offero me paratũ recipere illa quinq; cõfessata non es in mora licet non offers ea soluere.
9 Si in libello narro te mihi teneri in decẽ de qbus peto quinq; saluo mihi iure in alijs quinq; qñcunq; petere voluero. cõpellet me iudex totum simul petere.
10 Libellus tñ admitteretur si essent diuersa debita ⁊ de vno vellem litigare vel si esset vnum debitũ de pluribus rebus diuersis. vel si non opponeres.
11 Vbi potest peti pars debiti nõ dꝫ peti tanq̃ promissa vel principaliter debita sed tanq̃ de maiori summa.

1 **Quidam.** ¶ † Creditor teneṫ vel cõpellitur partẽ debiti cõfessatã ⁊ oblatam
2 recipere ⁊ de reliqua pte pôt litigare. h. d. † ⁊ semper allegatur qđ qñ debitũ est pro parte liquidũ ⁊ pro parte nõ liquidũ admittiṫ particularis solutio de pte liquida secus si totũ est liquidum: q2 non admittitur nolente creditore: vt. l. tutor. §. lucius. j. de vsur. cũ particularis sol. multum affe-
3 rat incommodũ. vt. l. plane. fa. her. ¶ † In tex. ibi ⁊ reliqua prosequi. sc3 non confessata nec oblata. ⁊ q2 in fi. determinat cõtrarium patet hic q̃ qui petit decẽ censetur petere quinq; al's vir-

tute eiusdē libelli non posset prosequi litē cuius cōtrariuȝ hic dicit sed dȝ dare libellū de nouo ⁊ ex hoc sequit̄ qd̄ si probat de quinq̄ dȝ reus cōdemnari ⁊ in reliquis non probatis absolui qd̄ non esset si videretur quinq̄ petijsse ⁊ ita no. Cy. in. l. j. C. de
4 lit. cōte. ¶ †Ex hoc etiā ptȝ qd̄ si reus sub iuramento interro⸗gatus negat se teneri ad decē petita cū reuera tenetur ad quin
a q̄ nō est periurus[a] q2 negando decē censetur negare de quali⸗bet parte ipsius quantitatis. de hoc p Bar. in. l. j. §. si stipulan⸗ti. de verb. ob. ⁊ no. in. l. si is qui ducenta. §. vtrū de re. du. patet etiam qd̄ si reus fuit absolutus in decem nō poterat actor iterū agere ad quinq̄ ex eadē causa: q2 censet̄ a quinq̄ vel a quali⸗bet parte decē esse absolutus. vt. l. si quis cum totum. ff. de exce⸗
5 ptio. rei iudi. ¶ †In tex. in fi. ibi lites dirimere. ex hoc patet q̄ iudex actorē nolentem recipere quinq̄ sed potius litigare non audiet sed reum absoluet ab obseruatione iudicij ⁊ pecuniam oblatam deponet in loco tuto. vt. s. de procu. si reus que est no. ad hoc. ⁊ insti. de perpe. ⁊ tempo. act. §. fi. ⁊ periculum pecunie pertinebit ad actorem tanq̄ morosum. vt hic. in prin. glo. ma⸗
6 gne. ⁊. l. qui decēȝ. in prin. ff. de solu. ⁊ facit iste tex. †q̄ iudex pos
b sit cōpellere partes ad compromittendū[b] qn̄ videt qd̄ per viam iudicij vel sn̄ie non possit bene sedari discordia inter partes et qd̄ sit oriturū inter eas scandalū prout frequēter cōtingit. arg. in. l. equissimum. in prin. s. de vsufr. al's secus. ⁊ ita dȝ intelligi quod no. Bar. de infa. l. fur. §. qui iussu. ⁊ Bal. C. de sen. l. ex sti⸗pulatione qui dicunt iudicem non posse compellere ad cōpro⸗mittendum lȝ secus sit ad pacē faciendam ne veniant ad arma. princeps vero qui nō hȝ superiorē bn̄ cōpellit interdū partes inuitas ad compromittendum. vt. c. cum inter. R. seniorem. de elec. ⁊ valent statuta que compellunt ad cōpromittendū tanq̄ cōcernentia publicā vtilitatem: vt no. Bald. in proemio suo in prima consti. C. dic ergo pro solu. huius arti. q̄ aut sunt plura debita diuersa. ⁊ tunc etiam si debitor confitetur omnia liqui⸗da potest vnum soluere. ⁊ si creditor recusat recipere constituit̄ in mora ⁊ periculum ad ipsum pertinet nec audietur volens su per illa litigare. ⁊ iste est casus. ff. quib. mo. pig. vel hypo. sol. l. si. tamen si vnum debitum sit principale puta sortis ⁊ aliud ac⸗
c cessorium puta vsurarum.[c] vt. l. j. C. de solu. vbi hoc probat̄ aut est vnicum debitum. ⁊ tunc aut pro parte confessatuȝ ⁊ pro par te negatum. ⁊ loquitur ista. l. aut in totum confessatum ⁊ nō ad mittitur particularis solu. inuito creditore. ⁊ sic non constitue⸗retur in mora. vt. s. dixi fallit in quibusdam casibus hic not. in glo. adde alium singularem quem doc. hic non tangunt si debi tor dedisset duos fideiussores quoȝ quilibet se obligasset ad partem debiti ad quod insolidum ipse tenebatur. nam si vult vnum tantum liberare potest soluere partē pro illo ⁊ liberat il lum etiam se inuito creditore: ⁊ hoc habetur. ff. de sol. in his. §. qui duos circa prin. tit. ⁊ vide qd̄ ibi queritur in glo. ⁊ per doc.
7 ¶ †Sed quero hic extra glo. ⁊ doc. si peto. x. ⁊ confiteris. de. v. ego offero me paratum illa. v. recipere ⁊ de alijs. v. litigare tu vero nō vis illa. v. soluere nisi liberē te ab alijs. v. ⁊ sic econuer⸗so ad istam. l. quid iuris. respondeo teneris soluere postq̄ offe⸗ro me paratum recipere al's es in mora. in. l. qui insolidum. in
8 prin. de leg. ij. †sed si non offero paratū lȝ tu nō offers soluere non es in mora posito qd̄ confiteris de. v. q2 postq̄ peto decem non est verisimile qd̄ velim recipere quinq̄. ideo non imputat̄ tibi si non offers. v. ita singulariter ibi no. Bart. per. l. in fidei⸗
9 com. ff. de vsuca. in prin. ¶ †Ultimo quid si in libello narro te teneri mihi in decem de quibus peto quinq̄ saluo mihi iure in alijs quinq̄ qn̄cunq̄ petere voluero tu dicis qd̄ debeo to⸗tum petere al's non debeo audiri nec per diuersa iudicia te tra ham que erunt partes iudicis dicit Guil. de cu. qd̄ comppellet me totum petere simul arg. ff. de exer. l. ne in plures. qd̄ est verū
10 in vno debito. †sed si essent plura diuersa posset de vno litiga⸗re. ⁊ idem si esset vnum debitū de pluribus rebus diuersis. vt ff. commo. l. in cōmodato. §. duabus. Item si tu nō opponeres admitteretur libellus meus. vt patet in. l. si ex toto. §. j. de leg. j. vbi potest peti pars debiti qd̄ faciunt cauti procuratores q2 de magna summa petunt modicū quid vt videat̄ si testes quos habent recte deponunt nolentes totam summam in periculo
11 deponere. †aduertendū tn̄ qd̄ non dȝ petere quinq̄ tanq̄ pro missa vel principaliter debita: sed tanq̄ de maiori summa: qd̄ dic plene per Bar. in. l. scire debemus. de verbo. ob vbi exami⸗nat hunc passum.

a ¶ Periurus. ⁊ q̄ nō sit piurus. adde Alexā. de imo. i cōsi. clxxiij. col. ij. in fi. v. vo. Cur. ⁊ q̄ pos sit negari totum rōne ptis false. adde tu. d. Pet. phy. corneuȝ. in cōsi. xxvij. in. ij. parte. Jo. T.

b ¶ Cōpromittē dū. adde Lu. ro. consi. xvj. Abb. cōsi. xl.

c ¶ Usurarum. re⸗probat̄ p noui. hic ⁊ in materia hui⁹. l. vide ma. no. suis.

d ¶ Ad locū. ⁊ p pter tale arg. di cit Sozi. cōsi. in⸗ci. circa ſm con⸗sultationis arti⸗culū primo aspe ctu q̄ sicut ex va rietate circa cō⸗munē vsuȝ itel⸗ligit̄ volūtas te stōris vt. l. labeo ⁊. l. iij. §. fi. ⁊ ibi gl. ⁊ Bar. de su⸗pel. leg. ita etiaȝ ex varietate loco rū in quo versat̄ vario mō dȝ in⸗telligi arguēdo ⁊c. ⁊ etiā pp̄ter h. d. do. Jasō. se obtinuisse q̄ si⸗cut debitor su⸗spectus de fuga pōt capi tpe icō petēti. ita et pos sit capi in loco i cōpetēti. ⁊ sic in domo ppria vel in ecclesia vt hic latius p eum ad eorū veritatē vi de per signo. de hom. de medio. cōciuē nr̄m eius cōsi. lxxxvj. inci. qd̄ presupponit̄ in his terminis.

1 ¶ Estimatio rei vel quātitatis debite post moram si decre⸗uit cōdemnat̄ debitor quatenus plus valent tempore more. ⁊ si in loco in quo fuit mora cōmissa plus valent q̄ in loco in quo soluitur vel fertur sn̄ia dȝ cōdemnari in illo pluri. ⁊ quid de tē pore contractus. ⁊ nu. 3. 4. 5. 6. 7. ⁊. 10.
2 Argumentum de tempore ad locum ⁊ econuerso est bonum.
3 Que fiunt coram iudice possunt dici fieri per ipsum.
4 Fideiussor censetur fideiubere in omnem casum.
5 Practica huius legis remis.
9 In cōtractibus bonefidei veniunt fructus a tēpore more. idem in contractibus stricti iuris habentibus instar bonefidei.
7 In cōtractibus stricti iuris nō habētibus instar bonefidei ve niunt fructus a tempore litis contestate.
8 Estimatio vini vel alterius rei debite si ante moram decrescat tunc deterioratio pertinet ad creditorem.
9 Mora quando committatur.
11 Uenditor soluto sibi pretio dicitur in mora ne lucret̄ fructus ⁊ an teneatur de interitu.

Vinum quod. ¶ Estimatio rei debi te icipit crescere a die more ⁊ habetur consideratio loci. h. d. ſm Jac. but. ⁊ Bar. istud summariū nō plȝ. ⁊ prima pars habe⸗ret locū si post morā hic accreuisset estimatio: tn̄ est verū q̄ pōt crescere a tpe more vsq̄ ad sn̄iam. vt. ff. de tritica. l. in hac. sed hic loquimur quando decreuit. vt in. j. glos. que ponit casum ideo
1 summa sic. †Estimatione rei vel quantitatis debiti post morā decreti condemnatur debitor quatenus plus valent tēpore mo re: ⁊ si in loco in quo mora fuit commissa plus valent q̄ in loco in quo soluit̄ vel fertur sn̄ia dȝ condēnari in illo pluri. h. d. ista l. difficilis in tex. ⁊ glo. ⁊ sic primo formant questionem de tri⸗plici tpe. scȝ de tpe contractus ⁊ tpe litis cōtestate ⁊ tēpore sn̄ie qd̄ istorū inspiciatur vsq̄ ibi: sabinus. Secūdo rn̄det qd̄ nul⸗lum istorū inspiciat̄: sed inspiciat̄ tp̄s more qd̄ est tēpus quo de buit solui ⁊ nō soluit. scd̄m autem est tp̄s illud qd̄ fuit appositū in contractu ad soluendum vel si nulluȝ fuit appositū est illud qd̄ fuit factum per interpellationem extraiudicialem factū cō gruo loco ⁊ tempore. ⁊ hoc vsq̄ ibi interrogauit. primo querit̄ de loco quis inspiciatur si plus valebat in vno loco q̄ in alio ⁊ dicit inspiciendum esse locum in quo fuit mora commissa. ⁊ iste est locus vbi debebat solui si fuit aliquis specificatus in cōtra⸗ctu vel si non fuit tunc est locus in quo fuit facta interpellatio extraiudicialis qd̄ intellige si fuit cōgruus vt q2 debitor ibi for tiebatur forū al's secus. vt no. Cy. C. in qui. cau. in integ. resti. non est neces. l. in minorum. in. iiij. q. ⁊ Bart. in. l. non solum. §.
2 morte. ff. de ope. no. nun. in. iij. q. ¶ †Not. hic ar. de tempore ad
d locum[d] ⁊ cōuerso. ad hoc allega. ista. l. sic. ff. de tute. l. si arroga⸗sti. ⁊ de testamētaria tutela. l. tutor datus. ⁊ de administratio. tu. l. si plures. de lega. j. l. nemo potest. sic de personis seu rebus l. miles ita. §. quia diximus de testa. mili. ¶ Sed op. extra glo. dum dicit vinum qd̄ erat datum ⁊c. nam relatiuū quis vel qui est relatiuum substantie. vt no. C. de sen. que pro eo. l. vnica cir⸗ca fi. glo. ⁊ sic innuit qd̄ reputatur idē corpus. cōtra. l. ij. in pri. s. eo. sol. expone quod. idest quale ſm doc. vel dic melius q̄ fa⸗cit relationem simplicē nō propriā iuxta illud mulier damna uit que saluauit. nam illud que refert̄ ad genus mulier non ad
3 speciem, vel indiuiduum. vt no. in. l. iul. ff. de here. insti. ¶ †Iteȝ oppo. dum dicit per iudicē. idest corā iudicē. q2 petitio non fiat per iudicē sed partē. sol. expone per iudicē. ⁊ sic no. qd̄ ea q̄ fiunt corā iudice possunt dici fieri per ipsum propter eius autoritatē omnia enim nostra facimus quibus autoritateȝ impartimur: vt. l. ij. §. etiam. C. de ve. iure enu. Nunc aduertendum est ad ap paratum: quia ex glo. colliguntur multa contraria ⁊ difficilia contra hanc. l. que vult qd̄ inspiciatur tempus more scd̄m intel lectum quem. s. dixi. non autem contractus nec tempus litis contestate nec tempus sententie ⁊ certe multa iura dicunt q̄ de bet inspici tempus contractus. quedam q̄ tp̄s litis contestate sententie. quedam qd̄ tp̄s ante sn̄iam ibi post lit. cōtest. que oīa contradicunt huic. l. ⁊ glo. de illis facit mentionem sed cōfuse. ⁊ idem vbicunq̄ tractat de ista materia videatur habere intelle ctum confusum vt ptȝ ex his que habentur in. l. iij. §. in hac. ff. commo. ⁊ in. l. in hac. cū. l. se. ff. de tritica. ⁊ ibi plenius loquit̄ q̄ in loco aliquo ⁊ aliquantulū clarius. ¶ In gl. ibi. ⁊ his ⁊ alijs temporibus minus valuit supple ad glos. plus tamen valuit tempore quo fuit petitum ad iudicium q̄ post tempore lit. con test. vel sententie. ⁊ ideo inspicitur tempus quo fuit petitum. si autem creuisset estimatio ⁊ plus valeret tempore sententie: il lud tempus inspiceretur. ⁊ loquit̄ ista. l. in hac. in prin. ff. de tri⸗tica. q2 condemnaretur ad vinum. ⁊ si illud non solueret fieret executio in estimatione que erat tēpore sn̄ie. ¶ In eadē gl. ibi vnde actor vult estimationem: idest tantū plus valuit tempore more vltra vinum quod nō potest recusare. sed si volet vinū tra dere glo. staret proprie qd̄ fieret cōdemnatio in tota estimatio ne habito respectu ad tp̄s more. ¶ In glo. seq. in prin. ibi vt. ff. de tritica. l. in hac. in fi. male allega. glos. quia ille finis concor⸗dat cum. l. ista. imo ista. l. declarat quia dicitur ibi qd̄ inspicitur tempus more sicut etiam hic debuit ergo allegare ver. j. in illa eadem. l. qui icipit. si vero desierit. vbi dicitur q̄ inspicit̄ tēpus

mortis

mortis rei debite si mortua est post mora in ꝛ post litez contest. responde qꝺ ibi tēpore mortis plus valebat ꝙ valuerit tempore more. vt. ȷ. de act. emp. l. ratio. §. si per venditorem. hic vero debet
4 intelligi qñ plus valuit tēpore more ꝙ post. ¶ † In eadē glo. in fi. idest appositum in satisdatione supple ad soluendum ꝛ sic cōcordat cū ista. l. nam etiam istud dicitur, vel dic vltra gl. qꝺ ibi fideiussor accessit: post moram cōtractam qꝛ censet fideiubere in omnem casum. vt. l. si quis pro eo. §. si nummos. ȷ. de fideius. cēsetur se obligasse ad illā estimationē in qua ꝑpter moram poterat reus cōdēnari officio iudicis mercennario iuxta ea que habent in. l. centū capue. ꝛ in. l. fi. ȷ. qꝺ cer. loco. merito inspicitur tempus satisdationis: qꝛ tunc estimatio venit iure obligationis. vt. l. fundum cornelianum. ȷ. de noua. ꝛ habetur in glo. seq. ¶ Et glo. magna potest diuidi in quatuor partes principales. nam primo colliguntur duo contraria qꝺ nō inspiciatur tempus petitionis extraiudicialis. ꝛ sic tempus more: sed tempus lit. conte. vsqꝫ ibi sed certe. Secundo format contraria de tribus. ll. qꝺ imo inspiciatur tempus cōtractus scꝫ de. l. cum quis. ȷ. eo. ꝛ de. l. si fundum cornelianum de noua. ꝛ de. l. rō. §. si per venditorem. de act. emp. ꝛ soluit ad quodlibet contrarium vsqꝫ ibi sed ſm hoc. Tertio contra solu. datam per Mar. ad vltimum contrarium. l. ratio. §. si per venditorem opponit fortissime de. l. iij. §. in hac. ȷ. cōmo. per quā videtur destrui sol. Mar. in quolibet membro. qꝛ Mar. dicit qꝺ in contractibus bonefidei inspicitur tempus contractus: vt in. §. si per venditorem. ꝛ in stricti iuris inspicitur tempus more vt hic. ꝛ ille. §. dicit contrarium in vtroqꝫ qꝺ in bonefidei inspicitur tempus rei iudicande quod exponitur per glo. idest tempus quo debet iudicari. ꝛ istud dicitur tempus more. vel secundum doct. stat proprie pro tempore sententie. Sed in stricti iuris dicitur ibi debere inspici tempus lit. contest. ꝛ Mar. dicit tempus more vt hic ꝛ istud contrarium turbauit spiritum antiquorum glo. ꝛ nescierunt quid dicerent vnde glo. ponit duas sol. vnam ſm Joan. ꝛ alteram ſm Azo. ꝛ neutra est vera. ponit etiaꝫ quasdam alias sed nullus de antiquis intellexit illum. §. ꝛ Guil. de cu. fuit primus qui bene intellexit quem Bar. etiaꝫ sequitur qꝺ ibi loquitur qñ ante estimationem preuenitur per iuramentum in litē qꝺ est affectionis in cōtractibus bonefidei qꝺ tūc inspicit tempus rei iudicande. idest sñie vel quando est veritatis etiam in stricti iuris. iuxta que plene not. in. l. in actionibus. ȷ. de in lit. iur. hic vero debet intelligi quando fit estimationis probatio per testes non per iuramentum. ꝛ hoc in gl. vsqꝫ ibi. sed que
5 ro ibi † quarta ꝛ vltima in qua ſm Bart. ponit practicā huius l. vel dic qꝺ format aliam oppositionem qꝺ non possit procedere qꝺ hic dicitur qꝺ fiat condemnatio in estimatione cuꝫ ibi nō fit in obligatione: sed vinum ꝛ per consequens non potuit esse in petitione. ꝛ si ita est nec in cōdemnatione per. l. fi. de fideicō. liber. ꝛ soluit multis modis. tene primum qꝺ est verum vinum esse in obligatione ꝛ in petitione. sed qꝛ non pōt solui tali estimatione que erat tēpore more iudicis officio mercennario fit condemnatio vel executio etiam si condemnatio fit facta in vino iuxta estimationem. vt. l. si seruum. §. fi. de verb. ob. ꝛ ad hoc omnino vide qꝺ habetur plene in Spe. de ob. ꝛ sol. §. sequitur videre. quid si libellus fit ita conceptus cū precedenti ꝛ sequenti vsqꝫ ad fi. §. ꝛ quod no. in. l. si is qui. ȷ. de concess. ꝛ que sen. sine ap. rescin. l. fi. ꝛ adde quod no. Bar. in. l. aquil. in fi. de transac.
6 recollige † in ista materia talem distinctionem: aut tractamus de bonitate intrinseca quantum ad illam ꝛ inspicitur tempus contractus. ȷ. eo. l. cum quid. nec tunc loquitur ista. l. cū sua materia aut loquimur quantum ad accessiones naturales vt fructus ꝛ similiter non loquitur hic sed est dicendum qꝺ in contractibus bonefidei veniunt fructus tempore. vt in. l. iul. §. si fructibus. ȷ. de actio. emp. cum concor. idem in stricti iuris habentibus instar bonefidei vt est actio ex testamento vel rei vendica
7 tio in qua quis petit quod suum est vt hic in glo. habet. † sed in stricti iuris que non habent instar bonefidei veniunt tempore lit. contest. vt. ȷ. eo. l. cum fundus. in princi. ꝛ ista non est materia nostra quantum vero ad estimationem rei debite dicenduꝫ qꝺ aut illa petitur iure actionis vt si promisisti mihi estimationeꝫ talis fundi vel rei ꝛ inspicitur tempus contractus sicut tūc oritur obligatio: vt. l. fundum cornelianum. ȷ. de noua. vel si tunc non orietur inspicitur tempus quo orietur. vt. l. hominē. ȷ. manda. tempus vero qꝺ sequitur vel precessit nō inspicitur siue crescat siue decrescat estimatio ꝛ iste non est casus huius. l. interdū vero estimatio non est in obligatione sed ad ipsam deuenitur iudicis officio mercennario. ꝛ tunc aut fit probatio ꝑ iuramentum in litem ꝛ seruantur tempora de quibus in. l. iij. §. in hac. ȷ. cōmo. aut ꝓbatio ꝑ testes. ꝛ tunc loquit materia nostra in qua est distinguēdū qꝺ aut post moram decreuit estimatio ꝛ inspicitur tempus more: vt hic ꝛ. l. in hac. in fi. ȷ. de tritica. siue loquamur in bonefidei siue in stricti iuris. nam illa actio triticaria cū fit generalis pōt poni etiā pro bonefidei. ꝛ tñ ibi dicit. in fi. ideꝫ
8 qꝺ hic † tps vero qꝺ fuit ante morā nō inspicit: lꝫ illo tunc plus valuerit: qꝛ deterioratio ante morā contingens pertinet ad creditorem sicut peremptio rei vt. l. si ex legati cā de ver. ob. ꝛ ideo hic ista. l. non vult qꝺ inspiciatur tēpus contractus lꝫ plus valuerit vt in glo. nec ob. l. ratio. §. si per venditorem. ȷ. de ac. emp. vbi videtur dici qꝺ in bonefidei inspicitur tēpus ꝯtus dū dicitur ꝙ inspicit tps quo vinū venit. i. venditū est: qꝛ dꝫ ītelligi ꝙ tēpore cōtractus fuit mora cōmissa. nā in illo contractu statim qꝺ emptor implet ex parte sua soluēdo pretiū vēditor est in mora etiam sine alia interpellatione. vt habetur in. l. curabit. C. de act. emp. ꝛ ibi in. §. si per venditionem: dꝫ intelligi qꝺ pretiū fuit solutum statim. vñ inspicit tps ꝯtus nō tanqꝫ tps contractus.
9 sed tāqꝫ tps more. † nā aliquādo mora committit statim: vt ibi aliqñ post interpellationē extraiudicialē. vt. l. si ex legati cā. aliqñ tempore litis cōtest. si interpellatio nō precessit ꝛ tūc inspicitur illud tps tanqꝫ tps more. ꝛ hic est casus in. l. fi. ȷ. de tritica. nam datio libelli sola non constituit in mora qꝛ dirigitur iudici vt no. per Bart. in. l. denuntiasse. in prin. de adul. aliquando committitur mora post cōtestationem si habuisset iustā causam litigandi. si vero tpe lit. contesta. minus valuit ꝛ postea incipit plus valere inspicitur illud tps quo plus valuit. vt. d. §. ꝑ ven
10 ditorem. ꝛ. d. l. in hac. cetera dic vt dicā in. d. §. in hac. ¶ † Et cōcludendo in ista materia sciendū qꝺ habemus cōsiderare duo tpa ſm doctrinas atiquorum ꝛ modernorū. s. tēpus a quo incipit crescere estimatio ꝛ tps vsqꝫ ad qꝺ alia tpa nō considerant. Primū tps ſm oēs est tps more: vt ptꝫ hic ꝛ in. l. q hominez. ȷ. manda. in versi. nisi forte. ꝛ. l. in hac. in fi. de tritica. tps ergo precedens nō inspicitur. qꝛ estimatio decreuit. hoc dꝫ esse ad damnum creditoris non debitoris qui nō fuit in mora sicut nec damnum emptionis rei. quidā doc. papiē. dixerunt illud esse tempus lit. cōte. ꝛ sic exponunt text. hic petitum. scꝫ iudicio ad hoc vt respondeat ad tpa posita in interrogatione. ꝛ qꝛ hoc videmus in accessionibus naturalibus: qꝛ non veniunt nisi tēpore lit. contest. in stricti iuris. vt. ȷ. eo. cum fundus. sed frustra est cōtra stimul um calcitare. nam ad hunc tex. dū dicit debere inspici tempus appositum in contractu ad soluenduꝫ non est clare responsum: qꝛ tunc nō erat litis cōtest. ꝛ illud nō inspicitur nisi tanqꝫ tempus more. ꝛ patet etiam expresse in. d. l. hominē. ver. nisi fateor tamen qꝺ difficile est videre ratione diuersitatis inter naturales accessiones ꝛ estimationē rei: nisi qꝛ potest dici ꝙ naturales accessiones sunt res diuerse a re debita nec succedūt loco eius estimatio vero loco rei succedit ideo reputat magis intrinseca. In secundo vero tempore. scꝫ vsqꝫ ad qꝺ fuerūt diuersitates: qꝛ Azo tenuit qꝺ fuerat tps lit. contesta. ꝛ dic posse crescere a tempore vt hic. vsqꝫ ad tēpus lit. cōtest. nō vltra. ꝛ sic intelligit. l. iij. §. in hac. ȷ. cōmo. vt habet hic in glo. circa mediū in versi. ideo dic ſm Azo. que opi. reprobat cōiter: qꝛ sic contestatio esset nocua actori: qꝛ si non esset facta continuo cresceret qꝺ esse non dꝫ. vt in regula non debet. de reg. iur. cōmunis opinio est qꝺ istud fit tempus sñie. vt. l. in hac. de tritica. qꝺ intellige de sententia que transiuit in rem iudicatam. si enim esset per appellationeꝫ rescissa haberetur pro non lata: sic posset adhuc crescere durante appellatione ſm doc. ista ergo tempora intermedia inspiciuntur videlicet illud quod plurimi fuit in. d. l. in hac. ꝛ. l. ratio. §. si per venditorem. de act. emp. an autē inspiciat tempus post sñiam. dic qꝺ tempus quadrimestre quod datur iudicatis non inspicitur: sed aliud qꝺ sequitur bene inspiceret ne sententia noceat ei pro quo lata est. ꝛ no. in. d. §. hoc per. l. in
11 fideicommissi. in prin. de vsu. ¶ † Ultimo not. ꝙ dñs Rapha. reprehendit hic scōm dominum suum dominum Christoforuꝫ illud dictum Bar. qꝺ venditor dicatur esse in mora statim soluto pretio: qꝛ est contra tex. quem allegat. C. de actio. emp. l. curabit. quia sequeretur inconueniens quod periculum interitus pertineret ad venditorem post solutum pretium tanqꝫ ad morosum cōtra. l. fi. ver. ꝛ ideo. ȷ. de cōdi. ob cau. sed illa. l. loquitur in contractu innominato do vt des in quo habet locum repetitio ex capite presente re nondum secuta quod non est in cōtractu emptionis ꝛ venditionis. bene tamen placet si dicamus limitando dictum Bar. qꝺ licet proprie nō sit in mora: vt colligitur ex tex. d. l. curabit. tñ perinde habeat ac si esset in mora quātum ad hoc vt non lucretur fructus ꝛ restituat emptori ne gaudeat pretio ꝛ re. ꝛ isto modo intelligatur dictuꝫ Bar. ꝛ hoc probat. d. l. curabit. Sed quantū ad hoc vt in damno versetur. scꝫ vt teneatur de interitu ꝛ etiam si estimatio decrescat qꝺ teneatur ad illā tñ que maior fuit nō dicat in mora ꝑpter hoc solum qꝺ recepit pretium si paratus fuit tradere vt. l. ratum. §. si per venditorem. ver. mora. ibi ꝛ presertim ꝛc. Et ibi est expressum. non autem est in mora quando post solutum pretium paratus fuit

emptor recipere ille non tradidit. si autem nõ soluisset pretium etiam tunc nõ fuisset in mora. l. iul. §. offerri. eod. ti. hoc fuit de mente glo. per. d. §. si per venditorem que debet suppleri ⁊ declarari per id quod Bar. dicit.

1 ☞ Si vendo rem tuã tanq̃ meam bonafide ipsa perempta succurritur tibi contra me ad pretium perceptum per certi cõdictionem.

2 Si eam vendidi tuo noĩe ⁊ ratã habeas venditionẽ potes agere contra me actione negotiorũ gestorum vel actione mãdati si mandatum precesserat.

3 Si eam vendidi vt meã ⁊ habui causam a te ages cõtra me ad pretium de quo mihi mandatum dedisti licet minus vendiderim vel ad iustum pretium si non expressisti quantitatẽ.

4 Si rem tuã mihi commodatam vel penes me depositam vendidi vt meam ages ad ipsam rem vel ad verum pretium si eam restituere non possum ⁊ quid si heres meus eam vendidit.

5 Si soluisti mihi rem tanq̃ debitor cũ non esses quam bonafide vendidi datur tibi cõdictio indebiti quatenus locupletior factus sum ex venditione.

6 Si vendidi rem tuam tanq̃ meam nec habui causam a te habes contra me vtilem rei vendicationem si sciebam esse tuam ⁊ si eam non possum restituere condemnabor ad veram estimationem.

7 Si tunc non fuit in dolo sed in culpa ⁊ habebã causam onerosam potes agere contra me ad pretium perceptum non vltra. ⁊ quid si non fui in dolo nec in culpa. ⁊ nu. 8.

8 Si tunc res fuit interempta per alium debes mihi cedere actionem.

9 Quando pro re tua vendita agis ad iustum pretium que actio tibi competat.

10 Pretium iin particularibus non succedit loco rei secus in vniuersalibus.

11 Negotiuꝫ nõ suo noĩe gestũ põt quis ratificare ad sui damnũ nõ vt actionem cõsequatur: ⁊ in quo casu consequatur directã actionem neg. gest. que respectiue dicitur vtilis: prout distinguitur a contraria que datur gestori.

1 Si eum seruum. ¶ † Ista est subtilis. l. si vendo rem tuã tanq̃ meã bonafide ipsa perempta succurrit tibi contra me ad pretium perceptũ per certi condictionem. h. d. ista. l. subtilis in sua materia vt patebit ex sequentibus. pro declaratione istius materie que est subtilis qñ vendidi rem tuã an tibi subueniatur cõtra me ad pretiũ vel alio mõ.

2 ¶ † Recolligendo oĩa. d. glo. ⁊ doc. distingue aut eam vendidi
tuo noĩe aut meo primo casu videor gessisse negotium qd dicit
tuum ratihabitione. ideo si ratam habes venditionẽ indistin-
cte potes agere contra me actione neg. gesto. dicere etiam si in
illa re haberem causam onerosam: qꝛ forte emeram a quodam
vel etiam si ex pretio non sum factus locupletior: qꝛ consumpsi
nõ in meã vtilitatem etiaꝫ re existente ⁊ videor vendidisse tuo
noĩe eoipso qd venderem tanq̃ tuam ⁊ hoc colligit in. l. ab vno
C. de neg. gest. ⁊ in. l. in familie. C. fami. her. ⁊ hoc casu non lo-
quitur ista. l. ⁊. l. si mandatum precesserat agens actione man-
3 dati. † Secundo casu qd vendidi meo noĩe tunc non videor ges
sisse tuum negotium. qꝛ hoc respectu meũ est si ergo vendidi vt
agerem aut habui causam a te in hac re aut non primo casu re
existente ⁊ nõ vsucapta vel prescripta potest agere contra me. ⁊
ita loquitur hic glo. in ver. sed nos contra. Sed ad quid agere
potes distingue tres casus. nam ⁊ illa causa ordinabatur ad re
stitutionem pretij: vt qꝛ fecisti me procuratorem ad vendenduꝫ
tuo nomine ⁊ ego vendidi meo. ⁊ tunc ages ad pretium de quo
mihi mandatum dedisti licet minus vendiderim: qꝛ imputetur
mihi: ⁊ si non expressisti quantitatem videris mandasse de ven
dendo iusto pretio ⁊ ad iustum agere potes licet minus iusto
vendiderim. vt. j. manda. l. diligenter post prin. ibi item si man
4 dauero tibi. † aut illa causa ordinabatur ad restitutionẽ rei: qꝛ
penes me deposueras vel commendaueras tunc si ego vendi-
di dolo desij possidere: vnde ages ad ipsam rem non ad pretiũ
sed qꝛ restituere nõ possum cõdemnabor ad verũ pretiuꝫ sic in
telligitur. l. j. §. si rẽ. j. deposi. Si vero heres meus vendidit bo-
na fide credens esse suum agis dumtaxat ad pretium receptuꝫ
etiam re extante in. l. j. §. si. cum. l. seq. j. depo. nõ actione deposi.
scdm quosdam sed ex equitate. l. si me ⁊ titium. interdũ obliga
5 tio nascitur extra id qd agitur † qꝛ soluisti mihi tanq̃ debitor
cum nõ esses. ⁊ ego bona fide vendidi. ⁊ tunc datur tibi condi-
ctio indebiti. quatenus locupletior factus sum ex vẽditione. vt
l. si non sortem. §. libertus. in fi. ⁊ in. l. in summa. §. in frumento
6 cum ibi not. de condi. inde. † Si vero causam a te non habui ⁊
tunc tres sunt casus. nam aut fui in dolo: quia sciebam esse tuã
⁊ tunc indistincte siue habeam causam lucratiuam siue nõ: siue

a ¶ Loco rei. vide Bal. in. l. ij. C. de seruo pig. dato. ⁊ in. l. si vt ppo-nis. de rei vend. in rub. sol. ma. ⁊ in cõsi. incip. penitus talis ẽ domina.

res extet siue non haberes contra me vtilem rei vendicationẽ
ad ipsam: ⁊ qꝛ non possum restituere condemnabor ad veram
estimationem licet minus vendiderim. l. si is qui dolo. der ei
7 vendi. ⁊. l. electio. §. qd si is. s. de noxa. † aut fuit nõ in dolo sed
in culpa: qꝛ credebam esse meaꝫ ideo mihi moueras litẽ ⁊ post
litem motam vendidi: tunc fui in culpa: qꝛ debebam expectare
litis euentum. ⁊ tunc etiam si habebam causam onerosam po-
tes agere contra me ad pretium perceptum non vltra propter
8 bonam fidem. † si tamen res fuit interempta per alium debes
mihi cedere actionem. l. aqui. contra eum iste est casus in. l. iul.
scribit hominem. in prin. de rei ven. scdm vnam lec. interdũ nõ
fui in dolo nec in culpa ⁊ bona fide vendidi tunc loquitur ma-
teria nostra ⁊ tunc distingue aut habebam causam onerosam
vel ex pretio non fui factus locupletior qꝛ consumpsi nõ in meã
vtilitatem. ⁊ tunc etiam res perempta vel prescripta nõ potes
agere cõtra me ad pretiũ pceptũ. vt hic in gl. circa si. aut habeã
causam lucratiuam: qꝛ nihil solui pro ipsa consequenda. ⁊ ex
pretio sum factus locupletior: qꝛ extat vel est consumptum in
meam vtilitatem. ⁊ tunc si res est perempta agis contra me ad
pretium perceptum concurrentibus istis tribus: scꝫ qd bona fi
de vendiderim ⁊ qd res sit perempta. ⁊ sic si nõ posses agere ad
pretium esses iu damno. ⁊ qd ego sim locupletior. ⁊ sic essem in
lucro. ⁊ iste est casus. l. nostre licet si res extaret. cum esset vsuca
pta vel prescripta. ⁊ sic excluderis mendicando qꝛ eadem ratio
est. in aliquo vero istorum deficiente cessat equitas huius. l.
9 ¶ † Sed tunc circa predicta queritur de duobus que actio tibi
competat pro iusto pretio. respondeo tres actiones vna genera
lis: scꝫ certi condictio de qua loquitur ista. l. due speciales: scꝫ
vtilis actio negotiorum gestorum te habente ratam istam ven
ditionem in subsidium. ⁊ de ista loquitur. l. fi. s. de neg. gest. iteꝫ
condictio sine causa ex equitate. l. si me ⁊ titium. etiam si ratam
non habeas. de duabus primis facit mentionem glo. in princi.
non de tertia. sed Bar. addit. sed Raph. reprehẽdit istud qd in
actione negotiorum gestorum sit necesse habere venditionẽ ra
tam re perempta vel prescripta: qꝛ hoc nulla. l. cauet ⁊ scdm hoc
per idem medium cõcluderetur in illa actione per qd concludi
tur in hac cõdictione sine causa. tu dic sustinendo communem
opinionem. qd condictio sine causa competit etiaꝫ si appareat
de expressa reprobatione: qꝛ dicat se non habere ratam vendi-
tionem. ⁊ sic in illa concluditur solum per hoc medium: qꝛ sum
locupletior ex re tua. ⁊ ita remaneres in dãno re perempta vel
prescripta. sed in actione negotiorum gestorum vtili fateor qd
non est necesse ratum habere venditionem expresse prout ipse
dicit sed sufficit quod habeam ratam tacite eoipso qd agit ad
pretium dicens me gessisse suum negotium si tamẽ appareret
de expressa condictione tunc dicendo me gessisse suum negotiũ
inepte ageret quia non põt hoc dicere nisi ratum habeat: per
quod fingitur esse tuum: licet reuera non fuerit: quia non tuo
nomine gestum. ideo non datur directa sed vtilis: ⁊ hec fictio p
cedit: quia res est perempta. in ista ergo concluduntur per hoc
duo media: qꝛ gessi negotium tuum ⁊ ex eo sum locupletior: in
hoc ergo conueniunt condictio sine causa ⁊ vtilis nego. gest. qꝛ
in vtraq̃ requiritur qd sit locupletior. Item in vtraq̃ requirit
qd res sit perempta vel prescripta. Item in vtraq̃ qd bona fi-
de vendiderim: sed in alijs disconueniunt: quia condictio sine
causa datur etiam si appareat de expressa contradictione scdm
Bar. sed neg. gest. vtilis tunc non daret sed solum qñ de expres
sa probatione scdm q sentit glo. melius quando de tacita. vt. s.
dixi declarando opi. d. Rapha. Item in condictione sine causa
concluditur solum mediũ: qꝛ sum locupletior: sed in neg. gesto.
etiam per hoc qꝛ gessit negotium tuum ⁊ hoc est vtile: qꝛ cũ ex
diuersis principijs oriatur si egisti condictione sine causa succu
buisti: quia non potuisti probare me locupletiorem potes nũc
agere actione neg. gest. ratum habendo in subsidium licet pri-
mum reprobaueris: qꝛ oritur ex negotio gesto nõ ex eo qd sim
locupletior: licet propter hoc sed sine causa oritur ex hoc. ⁊ ideo
non obstat exceptio rei iudicate. l. cum queritur. cum. l. seq. de
10 excep. rei iudica. ¶ † Vltimo queritur pone qd res extabat nec
erat vsucapta vel prescripta. ⁊ sic poteris vendicare. ⁊ sic erat
apta via agendi cõtra me ad pretium qd in particularibus nõ
a succedit loco rei[a] licet secus in vniuersalibus vt. l. vẽditor ex he
reditate. j. de here. vel act. vendi. ratificasti conditionem scien-
11 ter. ⁊ sic exclusisti a se vendicando † qꝛ negotium non tuo nomi
ne gestum potes ratificare ad tui damnum. vt. l. si fundus. §. j. j.
de pigno. an ex hac consequeris actionem ad pretium ex istis
ll. ⁊ sic etiam vtilitatem Bar. glo. tenuit quod sic per. l. mater.
C. de rei vendi. vbi videtur casus sicut ergo quando excluderis
a vendicando sine facto tuo agere potes ad pretium: vt in istis
ll. ita ⁊ quando facto tuo ceteri glo. tenuerunt cõtrarium: qꝛ est
quid tibi imputet ⁊ perdis dominium ⁊ ad pretiũ nõ agis: qꝛ

negotium

negotium non tuo nomine gestum nõ potes ratum habere vt actionem cõsequaris.argu.l.si pupillus.§.si ergo.de neg.gest. ⁊ illam.l.si mater.intelligunt qđ ibi vendidi tuo noĩe.Bar.dicit qđ potes agere non actione dirrcta neg.gest.tãq̃ ego gesserim negotium tuum:sed actione cõtraria que daᵗ gestori.tanq̃ tu gesseris negotiũ meũ:q2 ratum habendo excluderis a vendicando: vnde cum non possit amodo euinci liberas me ab obligatione qua teneor de euictiõe.⁊ ita intelligiᵗ illa.l.mater. do.Rapb.reprehendit hoc.q2 ibi non loquiᵗ de contraria sed de directa si bene consideretur.⁊ si loqueretur de contraria nõ competeret ad pretium perceptum: sed quatenus sum de euictione liberatus.vnde tenet qđ detur sibi directa tanq̃ ego gesserim negotium tuum re ipsa.⁊ sic opi.Bar.licet de ipso non faciat mentionem certe non potest dici tuum re ipsa: q2 si diciᵗ quando rem tuam meliorando sic feci qđ hic non contingit placet tamen hec opi.cũ limitatione non qđ cõpetat directa actio prout distinguiᵗ ab vtili:q2 illa solũ cõpetit pro negotio gesto nomine tuo bene tñ competit directa prout distinguitur a contraria.dico tamen qđ ista directa alio respectu dicitur vtilis:q2 negotium non est gestum tuo nomine.vnde sicut si esses exclusus a vendicando sine facto tuo competeret vtilis illo respectu vt in.l.fi.§.de neg.gest.ita hoc casu non possum tibi imputare quod tuo facto te exclusisti postq̃ ex hoc lucrum sentio.ꝭ.de iure do.l.cum in fundo.in prin.ibi imputari non põt ex quo ipsa lucrum habet.

1 ☞ Ex stipulatione continente certum non oritur actio ex stipulatu sed certi condictio.si vero continet incertum oriᵗ actio ex stipulatu.

2 Stipulatio si continet certum ⁊ incertum tot cẽsenᵗ esse stipulationes ⁊ ad certum oritur certi condictio ad incertum actio ex stipulatu.

1 **Si quis certum.** ¶†Ex stipulatione continente certum nõ oritur actio ex stipulatu sed certi condictio. h.d.a contrario vero sensu si cõtinet incertuȝ oritur actio ex stipulatu.⁊ sic vnũ dicit expresse ista.l. aliud colligitur tacite a 2rio sensu:⁊ ita intelligẽ.glo.⁊ sic illud verbuȝ ex stipulatu nõ est nomen actus:sed stipulatio est nomẽ cõtractus.patet ergo hic ex stipulatione continente certũ non oriᵗ certi condictio specialis sed generalis.de ista enim loquiᵗ finis.⁊ hoc tenuit Bar.licet ex mutuo dixerit etiã oriri spãlem. vt no.ꝭ.eo.

2 certi cõdictio.ideo dic vt ibi.¶†Sed quero qd si cõtineat certum ⁊ incertũ ptȝ promisisti mihi centũ ⁊ etiaȝ fabricare domũ rñdeo due censenᵗ stipulationes.⁊ sic duplex oritur actio.s.ad centuȝ certi condictio ⁊ ad factũ actio ex stipulatu.per.l.scire debemus.de verb.ob.⁊ ita no.Bar.ꝭ.eo.l.lecta super gl.mag. que incipit infra mensuram circa finem.

1 ☞ Mutuans in refectionẽ edificij sup illo edificio hȝ priuilegium vt preferaᵗ oĩbus alijs creditoribus etiam anterioribus tpe.⁊ vide tria priuilegia que habet mutuans ibi.

2 Quid si tunc debitor ex illa pecunia aliquod edificiuȝ de nouo construxit vel aliud nouum emit.

3 Quod mulier in tali edificio precedat in dote sua.

1 **Creditor qui.** ¶†Mutuans in refectioneȝ edificij sup illo edificio hȝ priuilegiũ:vt preferatur oĩbus alijs creditoribus etiã anterioribus tpe.h.d.¶Quero que sit rõ huius.l.poniᵗ in tex.ꝭ.qui po.in pig.ha.l.interdũ cũ.l.se. ⁊ ibi dicit glo.qđ talis mutuans habet tria priuilegia . primo q2 illa res est sibi tacite obligata etiã si nõ fuit expresse hypothecata prefertur oĩbus etiã habẽtibus expressam prioribus in tẽpore.Itẽ q2 habet priuilegium in actione psonali similiter vt in alijs preferatur.⁊ hoc quando expresse mutuaui pro reficiendo edificiũ ⁊ ex illa pecunia fuit refectũ.secus si alterũ deficeret vt q2 mutuasset simpliciter:licet debitor ex illa pecunia reficeret non aũt haberet priuilegium.ar.ꝭ.de tributor.l. procuratoris.§.pe.versi.plane.idem si de illa pecunia nõ fuit refectũ licet ad hoc fuerit mutuata:q2 cessat ratio.d.l.interdum cum.ll.seq.

2 Item quid†si debitor ex pecunia mutuata aliquod edificium de nouo construxit nõ autem vetus refecit vel etiã aliud nouũ emit.rñde aũt hoc non fuit mutuata ⁊ nullum hȝ priuilegium arg.in ver.plane ad hoc fuit mutuata.⁊ tunc aut nõ fuit expresse hypothecata tũnc nõ hȝ priuilegiũ tacite hypothece: sed hñ hȝ priuilegium in actione personali.vt.ꝭ.de priuile.credi.l.qđ quis.⁊ sic magis est priuilegiata refectio q̃ noua constructio Si vero fuit hypothecata tunc in tali bene hȝ priuilegiũ vt prefertur alijs etiã anterioribus tpe ⁊ habentibus hypothecam

3 vt qui po.in pig.l.licet†nisi sit mulier illa que precedit in dote sua vt in aut.de equa.do.§.his cõsequenter.⁊ vide qđ no.in gl. C.qui po.in pigno.ha.l.autem quo iure.

1 ☞ Procurator militis cõtrahendo acquirit illi actionẽ vtilem sine cessione sicut tutor vel curator acquirunt pupillo vel adulto sed procurator priuati sine cessione eã nõ q̃rit.⁊ nu.3.

2 Qđ tunc verba promissiua stipulationis si cõferanᵗ in psonam militis valeat stipulatio sicut in personam pupilli vel adulti secus si in alium priuatum.

3 Procurator priuati cõtrahendo acquirit sibi soli directã actionem quã tenetur cedere domino.⁊ tunc acquiritur vtilis.

4 Procurator militis cõtrahendo sup re illius militis censetur cõtrahere procuratorio noĩe ⁊ ad vtilitatem militis sicut in tutore.⁊ curatore.secus in procuratore alterius priuati.

5 Res empta de pecunia militis est militis: licet eius noĩe non fuerit empta.

6 Actio principalis vbi acquiritur alteri an etiaȝ acquiratur ei accessoria.

1 **Si pecuniam.** ¶†Procurator militis cõtrahẽdo acquirit illiᵗ actionẽ vtilẽ sine cessione sicut tutor vel curator acquirũt pupillo vel adulto.h.d.notabiliter.in fi.l. ibi actionẽ dari supple vtilem sine cessione.vt ptȝ in similitudine quã fecit de tutore ⁊ curatore.vt.ꝭ.de consti.pecu.l. eum qui §.si actori.⁊ est speciale in procuratore militis.secus in procuratore alterius priuati q nõ querit sine successione.vt.l. possessio quoq3.§.si possessio.de acquirẽ.pos.Et aduerte q2 tria sunt hic

2 specialia.¶†Primũ est q2 potest concipere verba stipulationis in personam militis etiam quo ad verbum promissiuum puta promittis tali militi dño meo.⁊ valet stipulatio sicut potest tutor vel curator.vt in.d.§.si actori . non sic in procuratore alterius q2 si in tali modo cõciperet non valeret imo esset omnino inutilis iuxta plene nota.in.l.stipulatio ista.§.alteri.cum seq.de verb.ob.debet enim cõcipere in suã personã vt.l.quecũ

3 q3.de actio.⁊ obli.⁊.l.qui ciuiliter.de acqui. rerum do.†Secundum speciale est:q2 si concipit in suam personã puta promittis procuratorio noĩe recipienti acquiritur sibi directa ⁊ vtilis acquiritur militi sine cessione vt hic sicut in tutore ⁊ curatore.secus in procuratore alterius:q2 sibi soli acquiriᵗ directa sed te

4 netur cedere domino.⁊ tunc acquiritur vtilis.†Tertium speciale est.q2 sicut tutor ⁊ curator cõtrahendo super re pupilli vel adulti censetur contrahere tutorio noĩe ⁊ ad vtilitatem pupilli lȝ hoc nõ dixerit expresse.vt i.l.si post mortẽ.§.j.qñ ex fac.tu. ⁊.§.eo.ti.l.j.⁊.ij.ita ⁊ in procuratore militis postq̃ illis comparatur non sic in procuratore alterius si talis cõtractus poterat

5 fieri noĩe ipsius proprio argumẽto in.l.⁊ magis.ꝭ.de sol.†Est aliud spãle q2 res empta de pecunia militis est militis[a] lȝ eius nomine nõ fuerit empta.vt.l.si vt proponis.C.de rei vendi.nõ a sic in alijs.vt.l.si ex pecunia.C.de iure do.⁊ not.in.l.procurato

6 res.§.pennl.ver.plane.ꝭ.de tribu.per glo..¶†In glos. ibi.sed est in ipsa actione personali cõtra fideiussores hoc veruȝ scđm ista iura.hodie vero per.l.iij.C.per quas pso.no.acq.sicut acquirit mihi actionem principalem numerando meo nomine ita ⁊ actionem accessoriã.s.pignus vt ibi habeᵗ. ⁊ eadẽ rõne etiã ex stipulatione 2tra fideiussores fm Bar.⁊ eodẽ modo si fuissem stipulatus illam pecuniam restitui acquirere ex illa stipulatione vt dixi.ꝭ.in.l.certi condictio.§.j.sed do.Rapb. hoc reprehẽdit q2 illa.l.iij.loquitur in accessorijs obligationibus lȝ ista est eque principalis.vnde hodie remanet incorrectus.§.chrysogonus.vt lȝ ex numeratione possit quis mihi acquirere nõ sic ex stipulatione sub eadem numeratione.certe Bar. reputat etiaȝ istam stipulationem esse accessoriam ad numerationem q2 propter eam facta est.vnde satis potest sustineri.

[a] ¶Est militis.⁊ an reȝ empta de pecunia ecclesie sit ecclesie. vide Spe.i ti.ꝺ emp. ⁊ ven.§.iij.loco. ⁊ qđ voluit abb. consi.l.xj.

1 ☞ Ex mutuo facto administratori ciuitatis ville vel collegij obligatur ciuitas villa vel collegium si fuit conuersum in vtilitatem eorum.

2 Quando pecunia est conuersa in vtilitatẽ ciuitatis ipsi administratores finito officio non conueniuntur sicut nec tutores nec curatores.etiam si eorum cõtemplatione factũ fuit mutuum.

3 Qñ pecunia est cõuersa possunt administratores obligare bona ciuitatis sicut possunt pplm obligare actione personali.

4 Administratores non habentes legitimam administrationem vel liberam: licet habeant mandatum de contrahendo cessante consuetudine possunt obligare personam domini nõ autem bona.

5 Ciuitas quando non teneatur pro mutuo facto administratori.⁊ nu.7.8.⁊.12.

6 Syndicus constitutus a populo cum potestate obligandi populum nõ potest obligare singulares personas vt ex tali cõtractu possint conueniri.

7 Contractus populi vel eius qui habet autoritatem legis condende in quibus habetur pro lege quo ad singulares personas.

8 Ad hoc vt ciuitas teneatur pro mutuo facto administratori:
dꝫ cōstare de numeratione per instrumentū vel per testes.⁊ qd
si constet per confessionem administratoris.
9 Si mutuum factū administratori ciuitatis factū fuit cū pacto
qđ administrator ꝓprio nomine nō teneatur nec pecunia sit cō
uersa in vtilitatem ciuitatis tale pactum habeᷣ pro non facto.
10 Pecunia nō presumitur conuersa in vtilitatē ciuitatis nisi pro
betur.⁊ qualiter probetur.
11 In contractibus mutui:depositi ⁊ venditionis rei.ecclesie.vel
ciuitatis pro soluendo es alienum. dꝫ creditor probare pecu-
niam versam in vtilitatem secus in alijs contractibus.
12 Disposita in hac.l. an habeant locum in alijs administrato-
ribus.
13 Administratores necessarij non tenentur ex ꝓpria ꝑsona fini
to officio sed voluntarij sic.

a ¶ Procurator. an si mutuū sit factū cōtemplatione ꝓcuratoris teneaᷣ ꝓcurator finito officio vide late per Bar.Sozi.cōsi. inci. casus talis proponitnr.

1 Iuitas mutui. ¶ †Ex mutuo fa-
cto administratori
ciuitatis obligatur ciuitas si fuit cōuersum in eius
vtilitatem.al's non ciuitas sed administrator qui re
cepit obligatur.h.d.⁊ est solēnis.l.cū sua materia.Et pone exē-
pluꝫ qđ factū fuit mutuū dn̄is ancianis vel prioribus q dicunᷣ
administratores ⁊ magistri.vt hᷣ.s̄.de pac.l.itē magistri. cum
sua gl.⁊ ita intelligit Bar..ī.eo.l.principalibus cū.l.seq.in fi.nō
aūt intelligas de officialibus positis ad ius reddendum vt est
capitaneus ⁊ ptās.isti enim nō sunt administratores ciuitatis
quantū ad negotia sed solū ad ius reddendū ⁊ nullā habēt ad-
ministrationē sicut tutor ⁊ curator q᷑ est onus qđ cōferᷣ in inui

b ¶ Vim.l.videꝗ voluit panor.cōsi.xxiiij.ij.lib.

tos.l.munerū.§.defensores.de mu.⁊ ho. ¶ Et no.ī hac.l. duos
casus. Primus qn̄ cōstat qđ pecunia fuit conuersa in vtilitatē
ciuitatis.Secundus est qn̄ constat de contrario.est tertius qui
hic non ponitur qn̄ sumus in dubio. circa primū casum iuris-
consultus ponit vnū dictum.scꝫ qđ ciuitas seu totus populus
obligatur.sed querᷣ quid in administratoribus castri vel vil-
le vel alterius collegij.glo.dicit qđ idem est.doc.distinguunt in

c ¶ Reprehēdit. adde Alex.cōsi.xliiij.j.lib.

ter parua collegia ⁊ magna certe quantū ad hunc non expedit
distinguere.nam idē in quolibet administratore priuati vt ex
mutuo sibi facto in vtilitatem dn̄i cōuerso teneatur dn̄s.vt.l.si
2 pupilli.§.j.de neg.gest.†Itē querᷣ hoc casu qn̄ pecunia est cō-
uersa an ipsi administratores proprio nomine teneantur. vt si
possint conueniri finito officio.glo. hic videtur tenere qđ sic si
eorum cōtemplatione mutuū factū fuit vt.l.cū qui.C.eo. ⁊ doc.
videntur idem sequi nisi fuerit expressē notum contrariuꝫ ego
dico qđ finito officio non tenentur sicut nec tutor vel curator
qui gerunt officiū necessarium ⁊ illud qđ dicit glo.⁊ doc.proce-
dit in gereutibus officium voluntariū vt est procurator priua
a ti ita no.in glo.in.l.procurator[a] qui pro euictione.s̄. de procu.

d ¶ Ciuitas.ī hac materia. vide late ꝑ eūdē Pau. consi. vltimo in primis characteribus.

3 ¶ †Itē tertio queritur in gl.ij.circa fi.an hoc casu qn̄ pecunia
est conuersa possint administratores obligare bona ciuitatis
sicut possunt obligare populum actione personali.⁊ glo. tenet
qđ sic per.l.si is.ī.de pig. ¶ Contra quā glo.oppo.de.l.antepe.
4 que incipit dn̄m cum sua glo.ī.qđ iussu.†Solu.administrato-
res habētes legitimā administrationē sicut est tutor ⁊ curator
⁊ defensores ciuitatū possunt obligare bona idem in alijs ha-
bentibus liberā administrationē sicut illi habent cū tales pos-
sint alienare.vt.l.cū procurator cui libera.s̄.de procu. ⁊ obliga
tio rerū dicitur alienatio vt.l.fi.C.de re.alie.nō alie.sed alij ad-
ministratores nō habētes legitimā vel nō habētes liberā licet
habeant mandatū de contrahendo possunt obligare personaꝫ
dn̄i non aūt bona nisi esset talis consuetudo qđ possent vel nisi
dn̄s esset cōsuetus vt hec habeanᷣ in.l.solutū.in fi. cū.l.seq.ī.de
5 pig.act.⁊ ita procedit.l.dn̄m cum sua glo.ī.qđ iussu. ¶ †Circa
scđm casum qn̄ constat qđ nō est est cōuersa iste tex.cōtinet duo
dicta.vnū est qđ ciuitas nō teneᷣ.aliud est qđ tenentur admini-
stratores finito officio. ¶ Circa primum debes scire qđ ꝓcedit
nisi mutuum esset factū toti populo vel etiam cōsilio qđ repre-
sentat populum vt no.in.l.ij.C.que sit longa cōsue.per glo.⁊.s̄.
de dolo.l.sed si ex dolo. ¶ In glo.super verbo possum q᷑ tunc
nō diceretur mutuum factū administratoribus sed ipsi popu-
lo.⁊ ideo posito qđ non conuerteretur in vtilitatem ciuitatis
teneretur ciuitas seu populus.⁊ ita tꝫ hic Bar.⁊ bene subdens
b qđ contractus factus per populum vel ꝑ consilia hꝫ vim[b].l.ar.
6 l.cesar.de pub.q᷑ possunt.l. condere. ¶ †Et ex hoc infert qđ si
populus vel cōsiliarij constituunt syndicum cū ptāte obligan
di populum ⁊ singulares personas poterūt obligare quia ista
ꝯstitutio habet vim legis vel statuti qđ possit hoc fieri ergo ⁊c.
⁊ idem ipse tenet in.l.iiij.§.si actor.de re iudi.Bal.in.l.j.C.ne fi
c lius pro pa.reprehendit[c] istud dictum q᷑ opꝫ qđ primo fiat sta-
tutum quod syndicus possit obligare singulares personas ⁊
postea fiat syndicatus ⁊ si aliter fieret talis syndicatus non h a
beret vim legis vel statuti.nam alia est forma legis cōdende in
qua requiritur maior deliberatio vt.l.fi.s̄.de le.alia ad consti-
tuendum syndicū.nā ⁊ pretor pōt remouere ferias per suū de-
cretum.⁊ tn̄ si anteꝗ̄ remoueat tpe feriato fert sn̄iam nō valet
vt in.l.j.de feri.⁊ sic processus suus nō hꝫ vim decreti ad remo-
uendum obstaculum ergo nec syndicatus hꝫ vim statuti ad re
mouendum obstaculum vel ad dandū ptātē ⁊ regula est ꝙ al-
ter per alterū pōt obligari sine sua voluntate vt.l.inter stipulā
tem.in prin.de verb.ob.⁊ aliud est populus ⁊ aliud sunt singu-
lares ꝑsone vt.l.in tantū.§.vniuersitatis de reruꝫ diui.†popu 7
lus ergo vt vniuersitas pōt obligare se sed nō singulares per-
sonas qđ aūt dicitur cōtractum eius qui hꝫ vim legis cōdende
haberi pro lege procedit quātū ad hoc vt pacta ⁊ capitula que
fiunt in tali cōtractu debeant seruari ꝑ singulares personas vt
nō possint venire cōtra vt qn̄ venduntur gabelle cū certis pa-
ctis ⁊ capitulis q᷑ nullus de pplo potest venire ꝯ ⁊ ita probaᷣ
in.l.cesar.non aūt quantum ad obligandū singulares ꝑsonas
vt possint conueniri ex tali cōtractu etiā habēt vim legis quā-
tum ad hoc vt si esset aliqs defectus circa quē posset dispensari
per viam legis censeatur dispensatum ⁊ valet ꝯctus vt in.l.do
nationes de dona.inter vi.⁊ vxo.est ⁊ alia limitatio qđ tunc est
verum ciuitatem vel populum nō teneri ex mutuo facto admi
nistratori si pecunia nō est conuersa in eius vtilitatem qn̄ talis
administrator nō habebat expressum mandatū vel etiā tacitū
ad recipiendū mutuum sed erat simpliciter generalis admini-
strator vt sunt priores anciani vel syndicus generaliter consti-
tutus.si vero habebant speciale mandatum vel expressum ad
mutuum recipiendū tunc obligatur ciuitas etiam si nō appa-
reret esse cōuersam pecuniam in suā vtilitatē dummodo talis
administrator cū recipit asserit se recipere pro negotijs ciuita-
tis ⁊ ex mandato sibi facto vt probatur in.l.j.§.vnde querit of
filius.ī.de exer.⁊.s̄.de neg.gest.l.liberto.in prin.Si vero nō ha
bebat mandatum expressum sed tacitum puta erat sibi cōmis-
sum aliquod negotium explicandum puta refectio operis pu
blici.nā in cōsequentiā videᷣ esse datum mandatū tacitum de
capiendo pecuniā mutuo necessariam.ar.in.d.l.j.§. quid si mu
tuam de exercito.⁊.l.quicūqꝫ.§.si pecuniam de instito.⁊ isto ca-
su sufficit qđ temporo quo recipit asserit se recipere in illā cau-
sam.⁊ cū hoc concurrant etiaꝫ alia que habenᷣ in.l.fi.ī.de exer.
quibus concurrentibus tenetur ciuitas etiam si apparet non
conuersam esse pecuniam in suam vtilitatē per illā.l. sed in ca-
su precedenti qn̄ habebat expressum non requirunᷣ illa de qui
bus in.d.l.fi.sed soluꝫ qđ diceret se recipere pro factis ciuitatis
si aūt hoc non diceret. tūc neutro casu teneretᷣ vt in.d.l.j.§.qđ si
8 ab initio de exercito.qui sunt tex.no.ad istam materiā†intelli-
ge tn̄ sane qđ si de numeratione constet per instrumentum vel
per testes qđ receperit pro factis ciuitatis vel qđ appareat per
confessionem administratoris vt in dictis iuribus.Si vero de
numeratione non appareret nisi per confessionē administrato
d ris nō teneretur ciuitas[d] per ea que no.Bar.in.l.ij. in fi.s̄.eo.⁊
ibi tetigi.quantū vero ad aliud qđ hic dicitur qn̄ qn̄ nō est con
uersa tenetur administrator intelligo qđ teneᷣ ꝓprio nomine
etiā finito officio ⁊ si mutuum esset factū sub proprio noīe vt in
9 l.si absentis.C.eo.†Sed quid si fuit expresse actū contrariū qđ
proprio noīe non teneaᷣ.Bar.sentit hic qđ tunc non teneaᷣ ex
mutuo q᷑ numeratio nō parit actionē vltra intentionem agen
tium vt.l.non ocs.s̄.eo.sed teneatur conditione ob causam vel
de dolo ⁊ multū se in hoc innoluit.mihi videtur dicendū qđ il-
lud pactum debeat intelligi sane dum talis administrator tali
ter faciat qđ ciuitas remaneat obligata conuertendo in ipsius
vtilitatem alias illud pactū habeatur pro non facto q᷑ ipse nō
intelligit perdere pecuniam ⁊ ista est veritas.⁊ sic cessant mul-
te ambages in quibus Barto.se inuoluit ⁊ etiam Raph.repre
hendendo ipsum in aliquibus.sed non expedit tantum labora
10 re. ¶ †Nunc circa tertiū casum qui nō est in hac.l.qn̄ est dubiū
an sit cōuersa an non glo.hic dicit quod non presumitur cōuer
sa nisi creditor probet.qualiter ergo probabitur respōdeo per
coniecturas si confitentur administratores se recepisse in ali-
quam causam licet ad illam non habuerint mādatū expressuꝫ
vel tacitum ⁊ appareret illam causam fuisse impletā.nam pre-
sumitur impleta de illa pecunia si aliud nō apparet lꝫ nō pro-
betur de directo qđ illa eadē pecunia fuerit ibi expēsa. ⁊ ad hoc
arg.l.fi.C.de ali.pup.prestan.⁊ hoc vult.Bald. in mutuo facto
administratori ecclesie que in hoc equiparaᷣ ciuitati vt in aut.
11 hoc ius porrectum.C.de sacrosan.eccle. ¶ †Sed quero an hoc
sit verū in alijs contractibus celebratis cū administratoribus
ciuitatis vel ecclesie vt oporteat probare pecuniam versam in
vtilitatē glo.C.de admi.re.ad ciui.pti.videᷣ tenere qđ sic Inn.
no.in.c.grauis.de deposi.⁊ Bar.in.d.aut.tꝫ qđ istud nō habet
locū nisi in tribus cōtractibus.scꝫ in mutuo hic ⁊ in deposito vt
d.c.grauis.⁊ qn̄ venditur res ecclesie vel ciuitatis pro exoluen-
do es alienum

do es alienū.vt in.d.auth.hocius porrectū.in fi.cum in alijs nō reperiatur iure cautū.⁊ ideo si abbas recepit pannum a mercatoribus pro induendis monachis ⁊ nō induit vel priores ⁊ an-
a ciani pro induendis famulis tenebitur[a] ecclesia ⁊ ciuitas qđ est
12 notabile ⁊ singulare.¶ †Sed an ista habeant locū in alijs administratoribus.Guil.de cu.videtur tenere qđ non sed solū in administratore psone priuilegiate vt est ciuitas vel eccle.dicit qđ tunc nō potest fieri probatio per conjecturas de quibus habetur in.l.fi.de exercito.sed debet probare vere sed in alijs non priuilegiatis habeat locum illa.l.Sed certe alie ciuitates ꝙ romana nō reperiuntur priuilegiate nisi in casu.l.fi.C.de sacrosan.eccle.imo habentur ad instar priuatorū vt.l.eum qui vectigal.de ver.sign.⁊ doc.etiam hic tenent istam.l.habere locum in alijs ciuitatibus magnis que reguntur per administratores tamen ille non sunt priuilegiate puta ergo qđ habeant locū predicta indistincte in quibuscūꝗ administratoribus vt debeant distingui predicti tres casus aut cōstat qđ sit cōuersa ⁊ tenetur dominus aut cōstat qđ nō sit cōuersa ⁊ tenetur solus administrator aut est dubiū.⁊ tunc distingue vt.s.solū in hoc est differētia quia administratores necessarij non tenentur ex propria persona finito officio:sed voluntarij sic iuxta ea que plene habentur in.l. si pupilli.§.j.de neg.gest.

1 **Creditor.** †Creditor q recepit pignus nō idoneū nō facit sibi preiudiciū in sorte.h.d.idē si fuisset stipulatus penā minorem ꝙ sit sors vel interesse.nā non ꝓpterea preiudicat sibi quominus agat ad totā sortem ⁊ etiam interesse quatenus excedit.vt.j.de ope.libe.l.si ita stipulatio facta.⁊ de doli exceptio.l.apud celsum.§.item queritur si cum eo ⁊.j.de actio. emp.l.predia.

1 **Institorem.** †Ex cōtractu institoris conuenitur dñs.h.d.
b vt.j.de insti.[b]per totū ⁊ vide qđ no.Inno.in.c.grauis.de depo.⁊ in.c.quibusdam.de fideius.

1 ☞ Promittens sub spe future numerationis non habet necesse recipere.
2 Quando tunc.⁊ que actio oriatur.j.biennium.⁊ que exceptiones competant.
3 Promittens sub spe mutui recipiendi non cogitur recipere nec vsuras soluere.
4 Si recepisti mutuū vsꝗ ad certū tempus sub vsuris.⁊ vis ante tempus restituere nō cogitur creditor recipere nisi soluas vsuras pro toto tempore.

1 **Qui pecuniam.** ¶ †Qui promittit spe future numerationis nō hꝫ necesse recipere.h.d.¶ In tex.ibi perpendit hoc pōt intelligi duobus modis.Primo quia fuerunt verba collata in futurū qꝛ promisi restituere pecuniā que numerabitur.⁊ tūc ꝓmissio esset cōditionalis qꝛ relatiuū quis vel qui iunctū verbo futuri tēporis facit conditionem vt l.stichum qui meus erit.de le.j.ideo nec ciuiliter nec naturaliter esses obligatus anteꝗ mutuū fieret ⁊ verba que ponuntur in fi.stant proprie dum dicit se astringat ⁊ expositio glo.non est
2 necessaria.qꝛ nulla obligatio vel actio orta est.†Secundo potest intelligi qđ fuerunt cōcepta in preteritum qꝛ fuit cōfessus se recepisse spe future numerationis ⁊ promisit eam restituere ⁊ tunc est magna questio an ante numerationē ⁊ infra bienniū sit nata aliqua obligatio.⁊ glo.hic videtur sentire qđ sit nata ciuilis ⁊ naturalis ⁊ etiā actio tñ obstat exceptio infra bienniū.scꝫ in factū si interuenit stipulatio.vt.l.non vltra.C.de non nume. pe.vel doli excep.vt.l.ij.§.circa.j.de doli.excep.vel non nu.pe. si sola cōfessio sine stipulatione interuenit vt.l.in cōtractibus.C.de non nu.pe.sed alibi.C.de iur.fac.igno.l.cū qs videtur sentire qđ sit orta ciuilis ⁊ nō naturalis.sed Ja.de are.tꝫ qđ neutra sit orta.Pe.tꝫ primā opi.qđ vtraꝗ.Bar.tꝫ ibi opi.illius glo.⁊ allegat pro casu istam.l.nam negari nō potest quin saltē ciuilis sit orta etiam actio non daretur exceptio ⁊ tamen tex.hic dixit qđ est in sua ptāte ne se restringat certe hoc non pōt referri nisi ad naturalem que nō est orta qꝛ deficit equitas iurisgentiū q̄ producit naturalem vt.l.cū amplius.§.id natura dꝫ.de reg.iur.allegat etiā pro casu.l.pe.in fi.que res pig.ob.po.⁊.l.j.qui po.in pigno.hab.que tendunt ad idē cum ista.l.qꝛ sicut non est astrictus personaliter vt hic.Itē ⁊ se obligauit bona non sunt astricta realiter ante numerationem vt ibi ptꝫ.breuiter mihi videtur quod opi.Pe.sit ipsa veritas quia non interuenit stipulatio non agitur vt ex nunneratione nascatur actio.⁊ sic cessat motiuum Bar.sed vt nascatur ex stipulatione ⁊ ex consensu qui in ea interuenit vt.j.de condi.inde.l.si fideiussor.negari autē non potest quin interueniat hic consensus de obligando se statim licet ille consensus sit preiudicialis infra biennium.sed si nō interuenit stipulatio sed solū chyrographū manu debitoris tūc loquitur glo.ibi posita qđ sit nata ciuilis infra biennium.ideo Bar.nimis extendit illam glo.quam ego non puto veram.primum puto qđ cum tale chirographū de se non sit sufficiens ad obligandum.qꝛ cōtinet cōfessionē tm̄ que nō est dispositio sed denuntiatio tñ lex dat sibi robur dispositionis post biennium qđ intra biennium non sit nata obligatio post biennium nascatur sola ciuilis qꝛ solum adest dispositio ciuilis ⁊ illa est sufficiens ad producendum obligationem mediante lege licet etiā regulariter actio non possit in esse produci sine obligatione naturali ⁊ ciuili tanꝗ patre.tamē supernaturaliter potest produci in esse ex altera tantum sicut deus primū hominem ꝑduxit
3 sine pr̄e vt etiam Bar.tangit in.l.iul.j.de condi.inde.¶ †Ultimo ista.l.sine dubio procedit si actū fuit qđ deberē tibi mutuare gratis qꝛ non cogeris recipere qđ si fuit actū qđ si mutuarē sub vsuris qđ cogeris recipere vel saltem vsuras mihi soluere
a quas forsan ab alio potuissem recipere.⁊ gl.hic posita hoc vult.
4 sed hoc non est verum.†nam glos.loquitur qñ recepisti ⁊ fuit actum qđ teneres vsꝗ ad annum vel ad certū tempus ⁊ tu vis restituere ante tp̄s non cogor recipere nisi soluas vsuras ꝓ tāto tpe ⁊ videtur casus in.l.qui rome.in prin.§.de ver.ob.ad qđ vide qđ habetur per gl.in.l.fi.C.de pac.pig.nos loquimur qñ adhuc non accepisti.⁊ dico qđ nec tunc teneris recipere qꝛ videtur quidam contractus innominatus habito respectu ad mutuū ⁊ ad prestationem vsurarum qꝛ non tibi mutuo vt mihi vsuras soluas ex quo ergo adhuc res est integra potest penitere.⁊ isto modo potest poni casus hic ⁊ est notabilis.⁊ tunc habet ali
c quod dubium[c].

¶ Tenebitur.de hoc late p Maria.sozi.cōsi.xxvij.vbi an debeat ꝓbare versuꝫ ⁊ an sufficiat ꝓbare ꝙ indigebant.

1 ☞ In obligationibus stricti iuris in quibus agitur ad dandum non veniunt accessiones naturales vel quasi nisi a tempore litis conte.
2 Uerbū restitui plenam causam significat.
3 In iudicijs bonefidei veniunt accessiones naturales ⁊ ciuiles vt vsure a tempore more.
4 Usure in iudicijs stricti iuris non veniunt nec ex tpe more nec litis contestate.nisi interuenerit stipulatio.

1 **Cum fundus.** ¶ †In obligationibus stricti iuris in qbus agitur ad damnum nō veniunt accessiones naturales
b vel quasi nisi a tpe lit.conte.h.d.secus si ageret ad re
2 stituendum id qđ est vel fuit meū vel etiā nunꝗ fuit qꝛ †verbū restitui plenam causam significat ⁊ hic habetur.⁊.j.de vsuris. l.videamus.in prin.⁊.§.j.cum seq.⁊.§.si actionem vbi declaratur
3 istud principium †sed in bonefidei iudicio veniunt indistincte a tpe more.vt eadē.l.videamus.§.ex cā ⁊ non solum naturales
4 imo etiā ciuiles vt vsure vt eo.ti.l.mora.§.in bonefidei.†sed in stricti iuris vsure nō veniunt nec ex tpe more nec litis cōtestate nisi interuenerit stipulatio.vt.l.j.C.de condi.inde.cetera dic vt no.per Bar.in.l.si filiusfamilias.§.fi.de verb.obli.

¶ Institor.q dicatur institor ⁊ qualiter teneatur vide p eundē Pau. cōsi.cclvj.alex. cōsi.xliij.ij.lib. Abb.cōsi.lxxij.

1 ☞ Dñs approbans cōtractū serui tenetur ex psona illius insolidum.⁊ ipsum cōtractum pfecte adimplere.sed si nō approbat non tenetur nisi de peculio.⁊ nu.4.
2 Seruus nō habens liberā administrationē peculij non potest trāsferre dñium nummorū peculiariū lꝫ dñs vēdicans teneretur actione de peculio que nummis cōsumptis extinguitur iure solutionis.⁊ nu.5.
3 Seruus alienus bona fide possessus qcquid querit nō ex opera sua nec ex re bone fi.possessoris acquirit vero domino sed ex
c opera sua.⁊ re bonefi.posse.acquirit bonefi.possessori.
4 Ex equitate propter circuitum euitandum ex contractu serui ab alio bonefi.possesso.contra regulas iuris pmittitur vero dño cum quo negotium non est gestum vt possit intentare cōditionem indebiti vtilem contra bonefi.possessorem quādo debitor ei soluit.⁊ nu.1.
5 Compensatio nō habet locū:nisi tempore quo peruenitur ad iudicem ⁊ obijcitur exceptio compensationis subsistat debituꝫ hincinde.
6 Casus spāles in qbus cōpetit vtilis actio sine cessione.remis.
7 Si tibi cōpetit actio ꝯ aliquē ad hoc solū vt agat contra me:⁊ aliquid a me consequatur.⁊ tibi tradat vel vt tibi cedat actionēꝫ contra me non poteris agere cōtra me actione que illi competit:nisi tibi cedatur nec nisi in subsidium.
7 Si vero tibi cōpetit contra eum ad rem ad quā similiter illi cōpetit actio contra me ⁊ ille aliqua equitate liberari possit cedēdo tibi actionem contra me potes illam intētare etiā anteꝗ tibi cedatur ⁊ quare.
9 Actio si tibi competit contra aliquem ad vnā rē ⁊ illi cōtra me ad aliam:non poteris agere contra me anteꝗ tibi cedatur nisi in subsidium.
10 Debitor quantitatis soluens alteri ꝙ vero creditori non libe-

¶ Dubiū.inquātū.do.Jas.hic dicit ꝙ ecclīa non hꝫ excepti.non numerate pec.vltra bienniū.Ad de facere qđ voluit Abb.consi. lxxiiij.vbi tꝫ qđ ecclesia tenetur nō cōfecto inuētario vltra vires hereditarias.

ratur cedendo actionē vero creditoꝛi lꝫ non fuerit in dolo vel
culpa ſecus in debitoꝛe certe ſpeciei.⁊ nu.1.
1 **Seruum tuū.** †Si debitoꝛ certe ſpeciei bona
fide iuſto erroꝛe ductus ſoluit rē
alteri quā vero creditoꝛi ſoluendo credens illū creditoꝛeꝫ non
liberatur meo iure a vero creditoꝛe.⁊ ideo poteſt ab eo conue-
niri de rigoꝛe ⁊ ipſe poteſt condicere ſolutū per condictionē in
debiti ſed de equitate quia debitoꝛ nō fuit in dolo nec culpa ſi
iuſte credidit liberatur cedendo cōdictioneꝫ indebiti vero cre
ditoꝛi ⁊ etiam cauſa euitandi circuituꝫ poteſt credioꝛ vtilem cō
dictionem indebiti intentare etiaꝫ ceſſione nō facta. Item dñs
appꝛobans contractū ſerui tenet ex perſona illius inſoliduꝫ ⁊
ipſum contractū perfecte adimplere ſed ſi nō appꝛobat nō te-
2 netur nec obligatur niſi de peculio.†Item ſeruus non habēs
liberam adminiſtrationem peculij licet poſſit dñm de peculio
obligare nō tñ poteſt traſferre dñium nummoꝛū peculiarium
ideo poſſunt a dño vendicari lꝫ ſit debitoꝛ in actione de pecu-
lio ipſis tñ conſumptis extinguit actio de peculio qꝛ cedunt in
ſolutum pꝛo debito.h.d.in effectu iſte.§.difficilis ⁊ intricatus
quo ad totam ſubſtantiam tex.⁊ glo.qd̄ diuide in quatuoꝛ par
tes:qꝛ pꝛimo ponitur thema ex quo reſultat queſtio vſqꝫ ibi ſa
binus.ſecundo ponitur reſponſio ſabini ⁊ caſſij de mera equi-
tate vſqꝫ ibi.nam ⁊ iulianus . tertio ponitur reſponſio iuliani
bimembꝛis de mero rigoꝛe.qui pꝛimo tangit caſum qñ dñs ap
pꝛobat contractum ſerui.⁊ tunc pōt agere ad rem emptā vſqꝫ
ibi ad peculiares.qñ repꝛobat.⁊ tunc nō pōt agere ad illū ſed
nummos peculiares vendicare lꝫ ipſe maneat obligatus vſqꝫ
ibi ſed adijcere.Quarto ⁊ vltimo ponitur ſuppletio iuriſcōſul
3 ti pauli autoꝛis huius.l.¶†Circa pꝛimum caſum ⁊ pꝛimū di
ctuꝫ iuliani que ſuppletio partim eſt de rigoꝛe partim de equi
tate inquantum dicit.in fi.ſi venditoꝛ paratus eſt cedere actio-
nem.⁊ ſic innuit qd̄ lꝫ mero iure teneatur ⁊ poſſint cōueniri ad
rem venditam ac ſi ipſam haberet penes ſe qꝛ tñ non habet nec
dolo nec culpa deſijt habere pōt ſe tueri exceptionem vt nō te-
neatur tradere ſed ſufficiet qd̄ condictionē indebiti cedat . ⁊ ita
etiam tenet glo.in fi. ⁊ eſt expꝛeſſum . in.l.qd̄ ſepe.§.ſi tres.j.de
contrahē.emp.⁊ pꝛemitte qd̄ ſi poſſideo ſeruum tuum bona fi-
de quicquid querit non ex re mea nec ex opera ſua acquirit ti-
bi ⁊ non mihi ſed ex opera ſua ⁊ re mea acquirit mihi.Si ergo
ille ſeruus emat aliquā rem a quodā de pecunia tua quā puta
bam meā acquirit tibi actionē ex empto ad ipſam rem emptaꝫ
ſi vis ratificare cōtractū.⁊ ſic tu es creditoꝛ ⁊ nō ego.Sed ſi nō
vis ratificare ſolū potes vēdicare pecuniam tuā etiā ſi ille acce
pit ſcienter contra voluntatē tuā ⁊ cōmittit furtū ⁊ habes actio
nem furti ⁊ cōdictionem furtiuā.vt.l.j.C.de cōdi.fur . per quaꝫ
ſuppletur iſte.§.in ver.qd̄ ad peculiares rem vero emptā ⁊ etiā
nummos repetere non potes qꝛ eſſes ſibi cōtrarius cū petēdo
rem videaris appꝛobare cōtractum.ſed repetendo pecuniam
4 videris repꝛobare†dicit ergo iſte.§.qd̄ ſi ille vēditoꝛ credit me
dñm ſerui.⁊ ſic me eſſe creditoꝛem eiuſdem venditoꝛis cum non
ſim ſed tradit mihi rem venditā non liberat a te ⁊ potes repe-
tere per condictionem indebiti.⁊ ideo pōt a te cōueniri de rigo
re ad rem venditā tradendam ſi appꝛobas contractū vel ſi nō
appꝛobas potes vendicare nummos tuos ⁊ hoc dixit iulianus
de rigoꝛe in ver.nam iul.cū.l.ſeq.ſed ille venditoꝛ nec poſſidet
nec dolo deſijt poſſidere ⁊ ꝓpter hoc nō tenet in plus de equi-
tate q̄ꝫ tibi cedat illā condictionē contra me.dicit ſabinus ⁊ caſ
ſius ex eadem equitate ⁊ vt euitetur circuitus qd̄ recta via etiā
ceſſione non facta ſi tu appꝛobas contractum ſerui potes a me
condicere illā rem ac ſi nō tu eam mihi ſoluiſſes lꝫ nō ſolueris
⁊ ſit nullum negotium nec quaſi cōtractus fuit celebꝛatus iter
te ⁊ me pꝛopter ea non videbatur tibi dari cōdictio indebiti q̄
oꝛitur ex neg.geſt.⁊ quaſi cōtractu ſed certe veruꝫ eſt de rigoꝛe
⁊ ideo non datur directa cōdictio indebiti ſed vtilis ex equita-
te que fundatur in duob us.ſ.vt euitetur circuitus ⁊ qꝛ ille libe
ratur actionem cedendo.Bar.etiā videt dicere qd̄ etiaꝫ fundet
in alio.qꝛ ſum locupletioꝛ ex re tua ⁊ ꝓpter nummos tuos cer-
te etiā ſi nummos tuos non ſoluiſſet ⁊ fuiſſet ſibi habita fides
de pꝛetio putarē locū habere iſtum tex.ꝓpter duas pꝛimas rō
nes.⁊ ſic in iſta non facio vim vt etiā patebit ex ſequēti . Pau-
lus aūt iuriſconſultus pꝛimū dictum Iuli.ſupplet dū dixit qd̄
ſi appꝛobas contractum ſerui potes agere contra venditoꝛē ad
rem tradendā ſi eam penes ſe nō haberet qꝛ mihi tradidit ⁊ po
teſt ipſe a me condicere.dicit Pau.qd̄ ſi hoc facis teneris illum
contractum perfecte adimplere.⁊ ſic inſolidum.vnde ſi res fuit
vendita.pꝛo.xx.⁊ ſeruus non ſoluiſſet de pecunia tua niſi.x.qꝛ
non plus erat in peculio poſtq̄ꝫ appꝛobas cōtractū ſerui tene-
ris ſoluere integrū pꝛetium ac ſi de tuo mandato vel iuſſu fuiſ
ſet ille cōtractus celebꝛatus ſed ſi non appꝛobas non potuiſſet
te obligare niſi vſqꝫ ad vires peculij.⁊ ſic in.x.tantū ⁊ vltra etiā
dicit Pau.qd̄ ſi agas contra illum ad rē venditam. ⁊ ſic appꝛo
bas.⁊ ſic lꝫ ille non hꝫ penes ſe qꝛ mihi tradidit adhuc teneris
ſupplere pꝛetium ſi non fuit integre ſolutū dūmodo ille ſit pa-
ratus cedere tibi actionem indebiti ad plus tenetur.hic eſt ca-
ſus clarus ⁊ nitidus ex quo omnia patent clare que ſunt i glo.
⁊ qꝛ Bar.multum oꝛdinate ⁊ ſolenniter recitat gl. huius.§. ſo
lum inſiſtam ſuper glo.magna que incipit amiſſa ſuper verbo
5 euaneſcit que fecit tres.q.aut quatuoꝛ ſcrupuloſas . ¶†Pꝛi-
ma queſtio eſt qꝛ hic dicitur qd̄ cōſumptis peculiaribus num-
mis actio de peculio cōpetens cōtra te ⁊ dñm euaneſcit ſupple
etiam rei ven.que tibi cōpetebat ad illos nummos querit quo
iure euaneſcit an iure cōpenſationis an iure ſolutionis que in
ueſtigatio eſt vtilis ꝓpter id qd̄ habet in ſequēti opi.⁊ Ioā. te-
nuit qd̄ iure cōpenſationis vt ſic debitū perſonale de peculio
quo illi tenebaris cōpenſet cū debito reali.ideſt rei vendi.qua
ille tenebatur tibi glo.determinat cōtrarium qꝛ cōpenſatio nō
hꝫ locū niſi tempoꝛe quo peruenit ad iudicē ⁊ obijcit exceptio
cōpenſationis ſubſiſtat debitū hinc inde.nam compenſatio nō
ſit ipſo iure regularaliter ſed cum conuenitur coꝛam iudice li-
cet etiam ad conflictum exceptionis obiecte iuxta no.in.l.con-
ſtat.C.de compen.ſed hic per comſumptionem nummoꝛū iam
erat extinctum debitū.ſ.reale quo ille tenebatur tibi etiā ante-
q̄ꝫ perueniretur ad iudicē.⁊ ſic non erat debituꝫ hincinde ergo
ceſſat compenſatio.tene ergo glo.qd̄ iure ſolutionis extingua-
tur.nā anteq̄ꝫ nummi eſſent cōſumpti nō cedebant inſolutum
pꝛo debito peculiari cū poſſent vendicari.qꝛ non erat trāſlatuꝫ
dñium.⁊ ſic non extinguebant debitū peculiare nūc vero poſt-
q̄ꝫ ſunt cōſumpti cedunt inſolutum ac ſi fuiſſet dñium trāſlatū
a pꝛincipio ⁊ extinguunt illud debitū vt pꝛobat.ſ.eo.l.ſi filius.
¶Sed querit ſcdo.ponamus qd̄ illi nummi peculiares ſoluti
erant.xx.qꝛ tm̄ fuit pꝛetium ſerui tñ actio de peculio nō compe
tebat illi niſi in.x.qd̄ lꝫ in peculio eſſent.xx.tamen nō cenſebat
niſi in.x.facta deductione eius qd̄ debebat tibi dño querit an
poſſis cū effectu repetere vna decē alia enim.x.cum effectu nō
poteris qꝛ vel ille obijciet cōpenſationē vel ſi nō habuiſſet obij
ciet poſtq̄ꝫ tibi reſtituerit poterit contra te agere actione de pe-
culio ⁊ aduocare illa.x.ſed de alijs.x.eſt dubiū ⁊ in gl.ſunt opi.
glo.determinat qd̄ ſi nummi nō ſunt cōſumpti potes cum effe
ctu repetere vna.x.que vendicabis ⁊ ille nō potuit repetere cō-
penſationem niſi ad.x.in quibus teneris.ſed ſi ſunt conſumpti
non potes repetere aliquid qꝛ tendunt inſolutum totius debi
ti ſed illi debebantur.xx.qꝛ tm̄ fuit in pꝛetium ſerui lꝫ ſibi non
daretur actio cōtra te niſi in decē qꝛ nō plus videbat eſſe in pe
culio debitū tñ inſtrumenti cōſiſtebat in.xx.hinc eſt ſi peculiuꝫ
creſceret ſimiliter ⁊ actio de peculio creſcere dꝫ.l.queſitū.in pꝛ.
j.de pecu.Si ergo.xx.nummi ſoluti ſunt cōſumpti cū cedebāt
inſolutum extinguit totū debitū poſtq̄ꝫ cedunt inſolutū vt di-
ctum eſt ⁊ ſic ipſe nō haberet actionē niſi in.x.habet tñ retētio
nem in oībus.xx.nec tu potes vendicare qꝛ cōſumpta nec con
dicere cōdictiōe ſine cauſa:qꝛ nō ſunt apud illū ſine cauſa imo
ex cauſa veri debiti ⁊ ſm̄ hoc eſt vtilis inueſtigatio pꝛecedētis
q.nam ſi iure cōpēſationis extingueretur actio de peculio ꝓut
dicebat Io.non fieret compenſatio niſi vſqꝫ ad cōcurrentē quā
titatem.⁊ ideo ille nō poſſet retineri niſi.x. alia vero.x.poſſunt
condici condictione ſine cauſa qꝛ non cederent inſolutū qꝛ con-
trarium eſt vt dixi.¶Tertio ponamus qd̄ actio de peculio nō
competebat illi niſi in.x.qꝛ non plus videbat eſſe in peculio fa
cta deductione eius qd̄ tibi debebat ſed ſeruus ille venditus va
lebat.xx.vtrū alia poſſit repetere a te ſaltem per actionē de in
rem verſo.glo.dicit qd̄ non ⁊ bene ⁊ ratio eſt clarioꝛ q̄ꝫ glo. di-
cat qꝛ queſtio pꝛocedit in eo caſu quo tu non ratificas cōtractū
ſi enim ratificares nō eſſet dubium qd̄ teneris actione qd̄ iuſſu
vt hic in verſi.qd̄ adijcere cum ſua glo.que incipit qꝛ quoties.ſi
ergo non ratificas contractum ⁊ per conſequens non habes
ſeruum venditum ſed ego cui traditus fuit:non poteſt dici qd̄
iſte ſeruus ſit cōuerſus in tui vtilitatem nō ergo eſt curandum
quantū valeat iſte ſeruus.ſed ſi eſſet cōuerſus in tui vtilitatem
tunc eſſet diſtinguendum qua mente ille feciſſet vtrū ille auge
ret peculium ſerui tui ⁊ ſimiliter non daretur actio de in rem
verſo.an autem augeret patrimoniū tuum ⁊ tunc ſecus.vt.l.ſi
res.§.ſi.j.de in rem verſo.nūc ego his queſtionibus expeditis
oppo.in glo.in ver.ſed nonne.Nam ſi rei vēdicatio nummoꝛū
extinguitur per cōſumptionē ſequitur q̄ tu remanebis in dā-
no.qꝛ non habebis nummos tuos cū actio tibi competens ad
hoc ſit extincta.non habebis ſeruū venditū ſed ego poſtq̄ꝫ non
ratificas contractum . ⁊ ſic locupletoꝛ cum tua iactura contra
regulas iuris.ſed reſpondetur qd̄ hoc accidit tui culpa. qꝛ non
vis ratificare contractum cum poſſis ⁊ tibi non noceat imo
pꝛodeſt : ſaltem nunc poſt conſumptionem poſtq̄ꝫ nummos
petere non poſſis ⁊ damnum quod quis ſua culpa ſentire non
videtur

videt̄:lꝫ ergo nūmis nō cōsumptis possis facere qđ vis postq̄
nūmi sunt cōsumpti ꝛ sic ad eos tibi nō dat̄ regressus:consiliū
est ꝙ ratifices cōtractū ꝛ in subsidiū condicas a me seruū ven/
ditū.ar.ꝫ.eo.l.si cū seruū.ꝛ.ꝫ.de neg.gest.l.fi.¶Ultimo oppo.
ꝙ iste tex.sibi contradicat.nā vult ꝙ dn̄ium istoꝝ nūmoꝝ non
fuit trāslatū in venditorē dū dicit ꝙ potes vendicare ꝛ ꝙ tu te
nearis actione de peculio. nam ista non videntur simul stare
posse:aut enim ille seruus habebit liberā administrationē pe/
culij:ꝛ tunc primū dictum non potest stare:qꝛ tunc trāstulisset
dn̄ium:sed scđm dictū bene pōt stare aut nō habebat: tūc ecō/
uerso primū stare pōt scđm:nō qꝛ non potuit te obligare.glos.
respondet ꝛ bene.ꝙ imo hoc casu bene pōt stare primū ꝛ scđm.
ꝛ sic debet intelligi ꝙ habebat administrationē peculij:ꝛ sic nō
potuit alienare nūmos:sed etiam potuit te inuitum obligare
de peculio.ꝛ hoc operatur concessio peculij:al's secus.¶Nunc
extra glo.tangam tria breuiter que non expediuit hic Barto.
Primū est circa responsionē sabini ꝛ cassij ex qua habes nota
re ꝙ actio que venit cedenda tibi contra me pōt pro parte in/
tentari etiā anteq̄ cedat̄ vt euitet̄ circuitus certe hoc videt̄ pro
cedere:qꝛ si hoc est ad qđ expectat̄ cessio frustra ad hoc respon/
det glo.fi.qꝛ per eam transfertur exercitiū directarū: sꝫ anteq̄
fiat hꝫ dn̄taxat vtilem tuo nomine postea vero habebis vtilē ꝛ
etiā exercitiū directe noīe cedentis ꝛ est vtile quo ad plura. qđ
dic.vt.l.qui stipendia.C.de procu.ꝛ qđ no.in.l.ex legato nomi/
6 nis.C.de lega.¶†Sed opp.fortiter ꝙ anteq̄ cedatur nullam
habes vtilē nisi in subsidium quādo ille qui habet cedere non
repetitur.vt.ꝫ.de insti.l.j.in fi.cū.l.seq.ꝛ in.l. cum in plures.§.
messem.ꝫ.loca.ꝛ ptꝫ in.l.ij.circa prin.ꝫ.ad.l.rho.de iactu.et.ꝫ.
de procu.l.non solum.§.interdū.ibi dū dicit.§. neq enim. hec
actio ꝛc.vt est expressum in.l.si possessio.§.si possessio.de acqui.
pos.est eñ speciale in quibusdā casibus vt competat vtilis sine
cessione que habentur in.l.ij.ꝫ.de act.ꝛ obli.ꝛ not.per gloss.in
d.l.ex legato nominis istud contrariū est difficile Bart. videt̄
soluere ꝙ omnia predicta ꝓcedūt nisi ego contra quē vis age/
re sim locupletior effectus de re:ꝛ ille qui habebat tibi cedere
liberatur cedendo actionem prout hic erat:prout not. in glos.
fi.et si aliquod istorum deficeret haberet locum contrarium:si
eñ tibi subueniret̄ contra alium ad rem tuam:ꝛ ille non libe/
raretur cedendo actionem non posses contra me agere añ ces/
sionem.vt ptꝫ ex no.ꝫ.eo.ꝫ.si cū seruum.idē si non esset locuple
tior ex re tua.vt in.d.§.messem.ista verba non placēt:qꝛ primo
in illo.§.messem.lꝫ nō essem locupletior ex re tua eram tñ ex re
tibi debita:ꝛ hoc haberet sufficere sicut si ex re tua vt agatur ex
illa equitate de qua.ꝫ.l.proxi.vt ibi ptꝫ.ꝛ tamē contrariū dicit̄
ex.d.§.messem.preterea in.l.j.in fi.cum.l.seq.de insti.potest po
ni casus qđ erat locupletior ex re tua vt si tuus institor vendi/
dit mihi rem tuam ꝛ ego nō solui pretiū: ꝛ tñ non potes agere
ad pretiū anteq̄ ille tibi cedat actionem nisi in subsidium:pre/
terea in casu huius.§.dico ꝙ haberet locū qđ hic dicit̄ etiam si
ex re tua non fuisset factus locupletior:quia si iste seruus tuus
non soluit nūmos tuos ꝛ venditor habuit fidem de pretio et
tradidit mihi.nam si ratificas contractum a me potes condi/
7 cere recta:et tamen ex re tua nō sum factus locupletior.†Ad/
uerte ad istum passum quem non reperies ab alijs ita bene ex
peditum:dico ergo ꝙ interdū competit tibi actio cōtra aliquē
ad hoc solū vt agat contra me ꝛ aliqđ a me consequatur ꝛ tibi
tradat.ꝛ tūc tu nō potes cōtra me agere ista actione que com/
petit illi nisi tibi cedat̄ vel nisi in subsidium. et sic loquit̄.l.ij.ꝫ.
ad.l.rho.de iac.ꝛ.d.§.messem.interdum competit actio contra
aliquem ad hoc solum vt tibi cedat actionem cōtra me:ꝛ nunc
idem per omnia.et ita loquitur.l.j.de insti.ꝛ.l.non solum.§. sꝫ
interdum.de procu.ꝛ.l.possessio quoq.§.si possessio.de acqui.
8 pos.†Interdū cōpetit tibi actio contra aliquē non vt ille agat
nec vt tibi cedat:sed competit tibi ad ipsam rem ad quam illi
similiter competebat contra me vt in casu istius.§.nam tu po/
teras agere contra venditorem ad ipsum seruum venditum ra
tificando contractū actione ex empto ꝛ ille contra me ad eū/
dem seruum condictione indebiti.isto casu est distinguendum
aut ille aliqua equitate liberatur cedendo tibi actionem con/
tra me:et tunc potes illam actionem intentare etiam añq̄ tibi
cedatur causa vitandi circuitus etiam si ego non essem locu/
pletior ex re tua:ita intelligo istū text. ꝛ intentabis vtilem tuo
noīe:aut nō liberabitur cedendo actionē tibi:ꝛ tunc secus ꝛ in
9 hoc concordant oēs.†Interdum tibi cōtra illum competebat
actio ad vnam rē ꝛ tibi cōtra me ad aliam: ꝛ tunc etiā si libera/
tur cedendo actionem tibi non propterea potes agere anteq̄
tibi cedat̄:ꝛ ita intelligo.l.quod debetur.ꝫ.de pecu.nam si con/
traxisti cū seruo illius:ꝛ habes cōtra illum actionem de pecu/
lio ad.ꝛ.ego similiter contraxi cū eo seruo: sum sibi obligatus
ad fundum vel ad.x.ꝛ sic actio est acquisita illi domino contra
me dicit̄ ibi ꝙ si tu agis contra dn̄m actione de peculio ꝛ in pe/
culio non sit aliud q̄ nomē meū qđ dn̄s liberatur cedendo tibi
actionē contra me:qꝛ ideo non tenetur:quia actionē habet cō/
tra me ex facto serui tui: ꝛ illa actio non cōpetebat ad illud idē
ad qđ cōpetebat tibi certe ibi probatur ꝙ necessaria sit cessio ꝛ
anteq̄ fiat tibi non competit actio quando tñ pōt intelligi sa/
ne:scꝫ in subsidium illo non cōparente vel contumace per.d.l.
sancimus.C.ad treb.¶Scđo contra dictū Juliani inquātum
vult ꝙ si ratificas contractū ꝙ mero iure potes agere cōtra vē
ditorem vel seruū venditū:quia non fuit liberatus tradendo
mihi.Contra ꝙ ipso iure fuit liberatus postq̄ non fuit in do/
lo nec in aliqua culpa sicut res esset perempta p.l.j.§. si rem a
seruo.ꝫ.de pos.Solue aut tibi competebat actio ad rem resti/
tuendā puta deposi.vel cōmo.et fateor contrariū aut ad rē dā/
dam ꝛ dn̄ium transferendum si erat dn̄s:ꝛ tunc liberatur.ꝛ iste
est casus hic.ꝛ ita debet intelligi.l.qđ si res.de contrahē.empt.
licet si res esset perempta liberaret̄ ipso iure.l. si ex legati cau/
10 sa.de verbo.obli.¶†Ultimo cōtra tertiū qđ ponit̄ in fi. tex. et
glo.oppo.ꝙ de equitate non liberet̄ ille cedendo:lꝫ nō fuerim
in dolo ꝛ culpa.vt.l.si quis vxori.§.apud labeonē.cū ibi not.ꝫ.
de fur.solue verū est in debitore quātitatis qui tenetur de casu
non posito ꝙ habet iustā causam credendi:qꝛ forte sibi ostēdit̄
instrumētū falsum qđ ipse credidit verum:si tñ soluit alteri q̄
vero creditori vel alteri habenti ab eo mandatum non libera
tur ibi.l.qui hominem.§.si nullo.de solu.Sol.hic loquitur de
debitore certe speciei qui non tenetur de casu.tene menti:quia
est singulare.

1 ☞ Si pecunia mihi debita a te ex causa lucratiua et mihi contra alium non detur regressus possum a te condicere ꝑ cōditionem sine causa:ꝛ certi condictionem generalem de equitate naturali.

2 Debitor meus tibi consulendo de mandato meo est a me liberatus:ꝛ quid si tunc solum promittat.et nu.4.

3 Actio in casu huius.l. qđ sit natiua ꝛ oriatur ex obligatione naturali.

4 Si mandaui debitori meo qđ tibi solueret tunc stipulando ab illo non inducitur nouatio nec ille a me liberatur.

5 Mutuum requirit vltra rem cōsensum vtriusq̄ partis in idē concurrere ꝛ quid si non concurrat vtriusq̄ consensus.

1 a **Si me et titium.** a† Si pecunia mihi debita a te ex cā lu/
cratiua ꝛ mihi cōtra aliū non det̄ regressus possum a
te condicere per condictionē sine causa ꝛ certi cōdictionē gene/
ralem de equitate naturali ne efficiaris locupletior ex re mea
cum dāno meo etiā si inter te ꝛ me nullus contractus vel quasi
cōtractus sup illa re fuerit celebratus.h.d.et semper allegatur
2 habet ergo locum ista.l.in tribus casibus. ¶†Primus quan
do contra aliū non erat mihi consultū ad recuperationem rei
mee vt hic erat:qꝛ debitor meus tibi soluendo de mādato meo
erat a me liberatus simile.e.l.si cū seruū.Secūdus est qñ a ꝑn/
cipio fuit consultū:sed ex postfacto desijt esse consultū. vt.ꝫ. de
3 condi.indebi.l.si.§.j.ꝛ ibi no.† Tertius quādo erat cōsultum
nec desierat esse cōsultū:tñ si agerē contra aliū ex aliqua equi
tate liberaret̄ cedēdo mihi actionē contra te.vt in.§.prece. his
ergo casibus si habes causam lucratiuā: qꝛ nō est equū vt sis in
lucro ꝛ ego in damno obligaris obligatione naturali de iure
naturali vel gentiū ex qua resultat actio. ꝛ puto ꝙ ex illa sola
sine alia ciuili per.l.iij.in prin.ꝫ.cōmo.lꝫ docto.videant̄ dicere
qđ etiam ciuilis obligatio subsistat:erit ergo ista actio natiua
scđm eos nō scđm regulas scđm quas reqrit̄ ꝯcursus vtriusq̄
obligationis sed sicut ciuilis obligatio interdum est sufficiēs
sola actione ꝓcedere:vt ptꝫ in cyrographo post bienniū. insti.
de libe.obl.ꝛ etiā in actione de peculio fm verā opi. quā tenet
Bar.in.l.frater a fratre.de condi.inde.ita interdū solum vt in
4 casu predicto.¶†In tex.ibi.tu stipulatus sis supple: ꝛ postea
solui vnde merito:tunc tibi condicā ipsam pecuniā.vt in fi.Si
vero nondū soluissem solū condicerē actionē quā habes:quia
nō vltra teneris.vt.l.quod debet̄.ꝫ.de pecu.et eam mihi cedas
cum ille a me sis liberatus etiam sola promissione facta: tunc
sumitur quedam delegatio.vt in.l. delegare. de noua. et scđm
ista iura que etiam hic tenet glo.fi.Sed hodie innuit glo.con/
trarium ꝙ non sit facta nouatio.per.l.fin.C.de nouatio. sed tu
dic contra:qꝛ illa.l.non hꝫ locū in delegatione.vt dixi in.l. sin/
gularia.ꝫ.eo.et predicta procedunt qꝛ text.dicit qđ iussi vt tibi
promitteret vnde stipulādo ab illo potuisti mihi actionē quā
contra illum habebam auferre quia consensi. Si vero manda
ui solum ꝙ tibi solueret:tunc stipulando ab illo nō inducitur
nouatio nec ille a me liberatur per.l.si debitorem meum.ꝛ.l.sti
5 chū.in fi.ꝫ.de noua.ꝛ dixi in.d.l.singularia. ¶†In tex.ibi nul
lum negotiū.i.nullus contractus vel quasi non eñ potest dici

a ¶Si me ꝛ titiū. Adde ꝙ voluit Ancha.q̄.xxij.

mutuũ:q2 lʒ re contrahaꝛ tñ requiritur cõsensus vtriusq; nostrũ in idẽ cõcurrere.vt.j.subijcit.⁊.s.eo.si ego.sed hic non concurrebat:lʒ eñ intẽderẽ mutuare tu tñ nõ intẽdebas mutuum recipere:sed a titio cuius putabas esse debitorẽ.vt.j.sequitur ⁊ adde.l.si quis mancipijs.§.fin.j.de institu. vbi ponitur ratio huius.l.qȝ si non restituit.l.qȝ nõ restituit id in quo factus est locupletior eo ipso.vide etiam.l.si pro parte.§.si domini.j.de in rem verso.

1 ☞ Officiales qui ⁊ quando possint contrahere cum subditis in loco officij.

1 a P**Rincipalibus.** †Officiales[a] publici nõ possunt cõtrahere cũ subditis nisi sint perpetui vel ad eoꝝ necessitatẽ hoc dicit.cũ.l.seq.Recollige de tex.⁊ gl.si q̃rit an officialis possit cõtrahere in loco vbi exercet officiũ.dic ꝙ aut est inde oriũdus ⁊ põt.vt in.l.seq.in prin.ſm vnũ intellectũ glo.idẽ si habebat ibi domiciliũ:ideo priores ⁊ anciani nõ ꝓhibentur durãte officio cõtrahere:aut nõ sunt inde oriũdi nec habẽt ibi domiciliũ:⁊ tunc aut sunt ꝑpetui officiales.⁊ idẽ in eadẽ.l.ſm aliũ intellectũ:aut sunt tꝑales:⁊ tũc aut volũt cõtrahere cũ nõ subditis ⁊ possunt vt.C.e.l.eos.⁊.l.quisquis.ſm vnã lec.⁊ in hac.l.in gl.fi.aut voluit ꝯtrahere cũ subditis:⁊ tũc pro necessitate ipoꝝ putat recipere pecuniã mutuo ⁊ possunt vt.l.se.⁊.§.fin.aut pro lucro vel vt negotiari vel ad vsuras ⁊ non possunt vt in hac.l. principalibus.pro ipsa vero republica dicit ꝙ possunt cõtrahere Bar.dicit hoc verũ in habẽtibus administrationẽ negotioꝝ reipublice vt priores.secus in ꝑtãte vel capitaneo q non habẽt administrationẽ nisi cõtra cõcernentia iurisditionẽ.vt l.prohibere.§.plane.qȝ vi aut clam.vbi probatur.

1 ☞ Dãnum nominis debitoris effecti nõ soluendo pertinet ad administratorẽ qui in agendo fuit negligens.

1 P**Ericulum.** ¶†Dãnum nois debitoris effecti nõ soluẽdo pertinet ad illũ officialẽ cuius culpa effectus est non soluendo.h.d.⁊ põt intelligi de officiali publico autoritate ⁊ vtilitate:⁊ sic si aliq debitores cõis sunt effecti nõ soluẽdo tempore prioratus quorũdã ⁊ illi potuerũt ꝓuidere et non prouiderunt tenentur refundere cõi.põt etiam intelligi de officiali publico autoritate non vtilitate vt est tutor et curator.[b] Quid autẽ si sint plures officiales glos.hic intrat istam materiam sed non expedit.dic vt plene not.in.l.j.de transac.in tutoribus et cura.sed in magistratibus.dic vt in.l.imperatores.j. ad municipales.

1 ☞ Obligatio pura que speratur tolli in conditionis euentũ interim nõ habet effectũ vt possit in iudiciũ deduci sed conditione defecta poterit.

2 Si durãte cõpromisso inter te ⁊ me:conuenio te coram iudice an ⁊ quando soluitur cõpromissum.

3 Conditio dispositionis:qñ deficit perinde est ac si dispositio facta non fuisset.

4 Debitũ in quo mihi teneris pure:si speratur tolli sub conditione:qñ interim possim te conuenire.

5 Qui agunt ante euentũ conditionis qualiter puniantur.

6 Reus qualiter debeat absolui, vel ferri sententia cum agitur ante diem.

1 P**Ecuniam.** ¶†Obligatio pura q̃ speratur tolli in conditionis euentũ interim nõ hʒ effectũ vt possit in iudiciũ deduci: sʒ cõditione defecta poterit.h.d.⁊ est bonaꝛ vtilis.l. ¶In tex.ibi iussu meo ꝓmisisti titio sub cõditione quo casu si cõditio illa euenisset facta esset nouatio: et ipso iure liberatus esses a me ⁊ no.s.e.l.si me ⁊ titiũ.in vltima glos.sed anteꝙ eueniat cũ possit nõ euenire.⁊ per consequẽs promissio tua haberi pro nõ facta: vt ptʒ in verbo ꝑinde est eñ nõ est sublata tua obligatio:sed est suspẽsa vt in iudicium non possim deducere

2 quousq; speratur conditio existere vel deficere.⁊ hoc vult †ista glos.ꝑ quã videꝛ posse determinari ꝙ si cõpromisi tecũ de iure ⁊ de facto durante cõpromisso nõ possum te coram iudice conuenire:⁊ si conueniam posses mihi obijcere de dependentia cõpromissi:quia obligatio qua mihi tenebaris poterit tolli per sententiam arbitrorum si te absoluerẽt.Sed contra.d.l.si quis rem.s.de arbi.vbi patet ꝙ possum te conuenire ⁊ conueniẽdo soluitur compromissum.Solu.⁊ no.interdum sententia arbitrorũ ex forma statuti habet efficaciã et potest executioni mãdari sicut sententia iudicis in agendo ⁊ excipiendo:⁊ tunc procedit ꝙ dixi:quia si arbitri te absoluerũt habes exceptionem rei iudicate.interdum non viget tale statutum:⁊ tunc sentẽtia arbitri non habet in se efficaciam nec inducit actionem vel exceptionem.l.ij.ff.de arbi.si paratus es soluere penam.et isto casu procedit.l.contraria.q2 possum agere⁊ solueretur compromissum ⁊ hoc perpetuo tene menti q2 quotidianum.limita tñ ⁊ declara hoc ꝑ ea q̃ no.Bart.in.l.qui fidem.de transactio.qui dicit ꝙ si quidem fuit factũ cõpromissum ante litem contest.et tunc per litem contest.facta postea corã iudice soluiꝛ compromissum.Si vero post litem contestatã:tunc non soluitur compromissum nisi lata sentẽtia.tene mẽti illud dictũ qȝ intelligo sane qñ per statutum non dabatur laudis efficacia rei iudi.et ista sunt quotidiana.⁊ pluries vidi dubitari.⁊ adde quod not.

3 Bar.in.l.iul.in fi.sui cõmenti.j.de condi.inde. ¶†In text.ibi perinde est.no.hic regulã qȝ qñ deficit conditio dispositionis perinde est ac si dispositio facta non fuisset et facit.j.de peri.et cõmo.rei vendi.l.necessario.§.j.in fi.l.ibi ante tempus petere videꝛ qȝ facere nõ possum ⁊ si offerã interusuriũ medij temporis:⁊ etiam si debitori nihil prodesset dilatio: vt q2 esset diues et pecuniam tenebat in arca et nihil sibi nocebit soluere ante

4 tẽpus:⁊ hec colliguntꝛ ex.l.si tibi mãdauero.in.§.j.j.man.†Et distingue hic casus tres qñ debitum in quo mihi teneris pure speratur tolli sub cõditione an interim possim te cõuenire. nam aut speratur tolli ad cõmodũ alterius non mei nec tui:et tunc non possum ⁊ iste est casus huius.l.siue speratur ipso iure tolli:quia ista stipulatio fuit facta animo nouãdi siue non ipso iure:sed ope exceptionis.vt probaꝛ in.l.ij.j.de noua.per glos.⁊ hoc tenet hic Bar.in fi.q2 vtroq; casu habet locum ista.l.interdum speratur tolli ad commodum mei creditoris: quia quod mihi debebas pure promisisti mihi sub cõditione: tunc est distinguendum:aut stipulatio ista fuit interposita animo nouãdi:⁊ tunc possunt de hoc videꝛ glo.cũ tex.in.l.id qȝ.j.de consti. pecu.sup verbo vtilẽ.dum allegat istam.l.in contrarium:tñ facit quedã ratio Ja.bu.quã ponit hic Bar.quia cũ animus noster fuerit qȝ ista scda haberet nouare primam videtur tacite actum inter nos ad hoc vt ista nouatio possit fieri qȝ interim non possum agere prima:q2 si possem ⁊ exigerem tolleret per solutionem:⁊ sic postea non posset nouari nec amplius tolli si conditio veniret:sed istud procedit quãdo fuit interposita animo nouandi non sic quando eo animo:vnde quia in omnẽ euẽtum potero agere vel ex prima vel ex secunda possum interim agere.vt in.l.iul.verum debitorem circa fi.de condi.inde.interdum speratur tolli ad commodum tuum:⁊ tunc aut ex vltima voluntate:quia fuit tibi legata liberatio sub conditione: ⁊ tũc heres meus poterit interim conuenire:q2 tibi prouidetur contra eum de cautione legatorum vt caueat de restituendo tibi adueniente conditione.vt habetur hic per gloss. aut speratur tolli ex dispositione inter viuos vt si feci tibi pactum de nõ petendo sub conditione:⁊ tunc interim non possum agere:q2 nõ prouidetur tibi de illa cautione que nõ habet locum in dispositionibus inter viuos nisi causa superueniente de nouo. vt.l.

5 in omnibus.de iudi. ¶†Vltimo qualiter puniantur q agunt ante conditionis euentum. nam olim absoluebatur reus nec reperiebatur alia pena.vt.l.bouem.§.sub conditione.j.de edi. edic.hodie si agit ante diem certum publicantur inducie insti. de excep.§.penul.si ante conditionis euentum glo.hic videtur idem dicere.Guil.contra cum non sit dare certum tempus vñ dicit solum in expensis litis. Sed pro glo.contra Guil. est casus hodie in.c.j.extra de plus pe.⁊ post euentum conditionis declarabitur quãtum debeat duplicari: scʒ quãtum fuit a die petitionis vsq; ad diẽ euentus conditionis:non ergo duplicatur tempus precedẽs sed sequens.arg.l.aut damna.§.quisq;. j.de penis.tunc autem hoc verum quando erat tempus quod inerat obligationi:vt quia appositum in principio in ꝯtractu vel ex postfacto conuentione partium: si vero dabatur a lege miserationis gratia.⁊ tunc non duplicantur inducie ſm Bar.

6 et per no.in.l.ita stipulatus.de verbo.obli.†Qualiter aũt debeat reus absolui vel ferri sententia cum agitur ante diem.vide Cy.C.de ordi.iudi.l.j.circa medium.et Bart.in.l.exceptionem.C.de probatio.

1 C**Um ad presens.** †Cõditio de presenti vel de preterito non est ꝓprie cõditio: q2 non suspendit actum sed vel reddit ipsum statim validũ vel statim inualidum illa vero est proprie conditio que confertur in futurum ⁊ sic se habet ad esse vel non esse.h.d.vsq; ad.l.lecta.⁊ semp allegatur.facit.l.cum in secundo.de iniusto test. conditio ergo necessaria vel impossibilis non est proprie conditio: quia nõ habet se ad esse vel non esse:sed prima ad esse. secunda ad nõ esse vt patet in istis textibus.

1 ☞ Pactum incõtinenti appositum iuxta stipulationẽ continens maiorẽ terminũ ꝙ stipulatio sibi inest vt videatur ipso iure recessum a termino in stipulatione contento.

2 Et vt tunc censeaꝛ facta stipulatio vsurarum que venit cõmittenda propter moram prorogato termino solutionis nec cõmittitur

a ¶Officiales. Adde paridem de puteo in tractatu de syndicatu officialiũ.

b ¶Et curator. An tutor teneatur pro debitore pupilli effecto non soluẽdo vide p Lud.ro. consil.ccccxiij.et ibi vide an possit alios debitores dare loco eorum.

mittitur ex lapsu termini primi: q2 cessat mora nec pro tēpore
quo debitor non fuit in mora sed post.
3 Et qđ valeat stipulatio vsurarū etiā p tēpore precedente mo-
ram si hoc fuit specialiter actū ⁊ nō aliter. et nu. 12.
4 Quādo mutuatur pecunia: debet fieri restitutio de alia pecunia
eiusdem probitatis quātum ad bonitatē intrinsecā: et quid in
debito alterius generis.
5 Domus interdum ponitur pro tota familia.
6 Uerbum cōuenit quādo importet stipulationem ⁊ quid de ver
bo promisit.
7 Pactum quomodo dicatur incōtinenti appositum: iuxta stipu-
lationem vt sibi insit.
8 Pacta incōtinenti apposita iuxta ꝯtractū bonefidei sicut sibi
insunt: ⁊ sic recipiunt ab eo robur ⁊ vestimentū ita ⁊ apposita
iuxta stipulationem: lꝫ sit stricti iuris.
9 Pactū super vna re appositū: nō porrigitur ad aliam diuersam
quando est eque principalis. et nu. 10.
10 Pacta nuda nō sufficiunt ad pariendū actionem: sed exceptio
nem tantum.
11 Pactum appositum super sorte extenditur ad accessoria: vt vsu-
ras ⁊ etiam pignora: ⁊ an ad fideiussores.
12 Si prorogatur terminus soluendi sortē pro qua promisse fuerāt
vsure: an ⁊ qñ debitor nō teneatur soluere vsuras.
13 Pacta incontinenti apposita ꝙ stipulationi inesse credantur
tunc istud inesse in contractibus bonefidei nouam actionē pre
scriptis verbis parit et veterem actionem informat orientem
ex contractu.
34 Quod etiam in contractibus stricti iuris nouā actionem pdu
cat ⁊ an informet veterem.
15 Quod in casu huius. l. nec actionē nouā producat: nec veterem
informet: sꝫ informet stipulationē: vt censeatur facta scđm termi-
nos appositos in pacto.
16 Qñ tale pactū fuit appositū incōtinēti prout in hac. l. tūc ipso
iure videtur recessum a termino stipulationis: sꝫ qñ ex interual-
lo: tunc ope exceptionis: ⁊ quid aliud operetur.
17 Pactū de non petendo nisi adueniente conditione appositum
incontinenti vel ex interuallo: iuxta stipulationem purā quā-
do preiudicet stipulanti.
18 Iudex an tūc possit supplere de facto pro parte non opponen
te de pacto cōtra agentē ante conditionis euentū et quomodo
feratur sententia. et nu. 19.
19 Iudex non debet opponere exceptionē competentem reo: nisi
forte reus esset absens.
20 Ante diem male agitur.
21 Stipulatio cōditionalis si precedit de sorte ⁊ postea sequitur
pactum ꝙ debeatur pure quomodo faciat stipulationem cen-
seri puram.
22 Non habens actionem aliquando agendo obtinet si reus non
potest excipere.
23 Stipulatio si cōtinet certum: ⁊ pactū incertū puta factū ⁊ ap-
positum sit incontinenti vestitur a stipulatione vt nouā actio-
nem producat prescriptis verbis: ⁊ an informet veterem ex sti-
pulatione. et nu. 1.
24 Stipulatio quando continet certū ⁊ pactū incōtinenti apposi
tum continet incertum que actio oriatur.
25 Pacta quando dicuntur pars contractus ⁊ sic dare legem cō-
tractui.

1 Lecta. ¶ †Etiam in contractibus stricti iu-
ris pacta incontinēti apposita insunt:
vt nouam pariant actionem ⁊ veterem informent ⁊
vi exceptionis impediant moram ex stipulatione
vsurarum propter moram: secus in stipulatione vsurarū pro-
pter stipulationem. hoc dicit ſm Iaco. but. Barto. ⁊ quasi oēs
quod videntur etiam esse de mente glos. Istud summariū non
placet aliqua sui parte. ⁊ primo dum dicit quod insunt vt no-
uam pariant ⁊ veterem informent istud in nulla parte habe-
tur huius. l. nec procedere potest in casu huius. l. vbi pactum
continet illud idem quod stipulatio licet in diuersa forma: et
est factum in fauorem debitoris: sed procederet quando conti-
neret aliud diuersum ⁊ esset factum in fauorem stipulatoris.
vt plene habetur in. l. petens. C. de pac. ⁊ in. l. iurisgentium. §.
quinimo. eo. titu. Item dum dicit ꝙ in vi exceptionis impedit
moram istud est contra tex. ante finem ibi dum ⁊ si ille putabat
⁊ ad exceptionem tantum prodesset pactum quāuis sententia
diuersa obtinuerit ⁊c. et si vult qđ ipso iure impediat non ope
exceptionis ⁊ posito qđ impediret ope exceptionis adhuc idē
esset et ista est mens litere. Item dum dicit: secus in stipulatio
ne vsurarum propter stipulationem. nam dico ꝙ finis huius
l. super qua ista pars summarij fundatur non loquitur de sti-
pulatione vsurarum propter stipulationem: quia tunc fateor
qđ nulla mora requireretur ⁊ de tali nō habetur in hac. l. imo
etiam in fine huius. l. requiritur mora ad hoc vt committatur
tamen cōmittitur etiam pro tempore precedente moram ꝙ sic
fuit actum expresse: sed si mora non interuenisset non cōmitte-
retur stipulatio vsurarum cuius contrarium innuit illa vlti-
2 ma pars summarij: summa ergo sic. †Pactum incōtinēti ap-
positum: iuxta stipulationem continens maiorem terminum
ꝙ contineat stipulatio sibi inest vt videatur ipso iure recessum
a termino in stipulatione contento et censeatur facta stipula-
tio vsurarum que venit committenda propter moram proro-
gato termino solutionis nec committitur ex lapsu termini pri
mi: quia cessat mora nec pro tempore quo debitor non fuit in
3 mora sed post. †bene tamen valet stipulatio vsurarum etiam
pro tempore precedente moram si hoc fuit specialiter actū nō
aliter. h. d. tota. l. scđm intellectum. et mentem Pau. iuriscon-
sulti quem glo. ⁊ docto. non videntur habuisse sed litera mani
festa patitur hunc intellectum quem ego semper habui in hac
l. et fui miratus de glos. ⁊ docto. ⁊ tunc reperio qđ do. Rapha.
hunc habuit intellectum ⁊ tangit aliquas de rationibꝰ meis:
sed loquitur dubitatiue sed non expedit dubitare quia ita est
et cessant multa que tanguntur per Barto. ad sustinendū pri-
mum intellectum cum difficultate magna. Et diuide in qnqꝫ
partes. primo ponitur thema ex quo resultat questio vsqꝫ ad
§. dicebam. ibi ponitur responsio Pau. iurisconsulti qui erat
aduocatus rei seu debitoris in fauorem rei vsqꝫ ibi pactū. ibi a
ponitur impugnatio facta per aduocatum alterius partis ad
responsionem Pau. per duas rationes vsqꝫ ibi: sed cum sor-
tis. ibi quarta in qua ponitur responsio Pau. ad dictas ratio
nes vsqꝫ ibi: si quantitatem: ibi quinta in qua ponitur deter-
minatio non casus scđm quem posset procedere vnum qđ alle
gabatur per aduocatum alterius partis ibi: itaqꝫ si nomina-
tim esset expressum. ¶ In prima parte ibi: cautio huiusmodi:
idest scriptura priuata scripta manu debitoris continens in-
frascriptam cautionē ⁊ infrascripta pacta que erant tria. Pri
mum erat q2 debitor fuit confessus se habuisse ⁊ recepisse mu-
tuo a creditore. xv. milia aureorum per stipulationem promi-
sit ea integraliter restituere in proximis kalendis. secūda fuit
stipulatio vsurarum: quia si in proximis kalendis integram
summam non solueret promittebat soluere vsuras ad ratio-
nem vnius aurei pro centenario singulis. xxv. diebus quibus
cessaret soluere post lapsum primarum kalendarum: cuꝫ ergo
essent. xxv. milia que faciunt centum quinquaginta centena-
ria sequitur quod singulis. xxv. diebus veniebant committen
di stipulatio vsurarum in centum quinquaginta et si cessaret
soluere. Tertia fuit quedam contentio sine stipulatione qua
fuit actum vt de ista sorte non haberet debitor soluere nisi per
trecentos aureos singulis mensibus. et sic virtute stipulatio-
nis prime tota sors veniebat integraliter soluenda in pximis
kalendis huius virtute conuentionis venit tota soluenda in
quinquaginta mensibus ad rationem trecentorum pro quoli
bet mense. iste debitor nunꝙ aliquid soluit et transactus erat
numerus omnium mensium: scilicet quinquaginta petebatur
sors et de hac non erat dubium: petebātur vsure ⁊ in hoc erat
altercatio: quia creditor petebat vsuras: scilicet centum quin-
quaginta pro singulis. xxv. diebus post proximas kalendas
scđm tenorem secunde cōuentionis ⁊ stipulationis vsurarum
quia sic illa fuit concepta: ⁊ si hoc esset verum vsure ad maxi-
mam ascenderent quantitatem in quinquaginta mēsibꝰ vltra
septem milia quingenta. debitor dicebat stipulationem vsura
rum non esse commissam nisi pro trecentis singulis mensibus
et sic in tribus tantum: quia non tenebatur soluere attentata
vltra conuentionem querebatur quid iuris vsqꝫ ad. §. dicebā.
4 ¶ †Et not. ex ista prima parte primo text. in ver. proba. cum
glos. quod etiam quando mutuatur pecunia debet fieri resti-
tutio de alia pecunia eiusdem probitatis quantum ad bonita
tem intrinsecam sicut quando mutuatur vinum vel frumen-
tum. et hoc vult glos. hic expresse: nec expediebat hic verbum
proba apponere per gloss. cum quid. §. eo. quoniam si non re-
stitueret probam non liberaretur. l. elegāter. §. qui reprobos.
de pigno. actio. et ideo verba que ponuntur hodie in instrumē
tis quod promisit soluere de bono puro auro ⁊ boni ponde-
ris non sunt necessaria ſm Barto. in debitore vero alterius
generis videtur quod possit liberari dando deterius qđ dic.
5 vt in. l. fideiussorem. ꝫ. manda. ¶ †Item not. dum dicit de do-
mo qđ interdum domus ponitur pro tota familia ⁊ compre-
hendit etiā castaldiones et factores: dicit tamen qualiter istud
6 verbum sumitur. vt not. in. l. j. ꝫ. ad silleia. ¶ †Tertio not. in
verbo cōueni qđ exponitur: scꝫ per pactū nudū: vt patet in. §.
dicebā. qđ istud verbū conuenit non importat stipulationem
a sed pactū. secus in verbo promisitᵃ ſm Bart. vt in. l. sciendum.

¶ Promisit. de
hoc vbo an im-
portet stiplatio-
nē posui h̄ ī apo
stillis ad Barb.
⁊ ad Alex. sꝫ qđ
si reperitur scri-
ptū tale verbuꝫ
in lib. mercato-
ris: an importet
stipulationē. vi-
de p Bart. sozi.
cōsi. inci. d. labia
mea aperiat dif-
ficultas huius
qōnis.

de verbo.obli.qꝛ verbum cōuenitur est magis generale:⁊ hoc
tene menti:qꝛ si hoc verbū reperiať in instrumēto non intelli-
gitur:scꝫ per stipulationem.Bal.no.in.l.j.C.de vsuris.dic hoc
verū qn̄ reperiť sup promissione vsurarum vt erat hic:qꝛ sunt
odiose:secus si super sortevel alia materia non odiosa:qꝛ eadē
est ratio que est in verbo promisit.nā istud verbū adhuc videť
generale qꝛ verificať in pollicitatione in qua adest voluntas
vnius tantū nō sic in verbo conuenit:qꝛ nō diciť cōuentio nisi
7 inter duos.vt.l.j.s̄.de pact.¶†In.§.dicebā.hic Pau. altius
exordiendo materiam premittit primo vnum qđ pacta incon-
tinenti apposita insunt stipulationi:⁊ ex hoc infert qđ in casu
nostro illa vltima conuentio fuerit apposita incontinenti ⁊ cō
tineat alium terminum q̄ꝓ contineat stipulatio illa prima cen-
setur per ipsam recessum a termino in stipulatione contento
ipso iure ⁊ perinde est acsi prima stipulatio fuisset cōcepta hoc
modo ꝙ solueretur de sorte quolibet anno trecenti aurei ⁊ nō
vltra scđm ꝙ continetur in ipsa conuentione ex hoc sequitur
determinatio questionis proposite.nā si stipulatio prima fuis-
set hoc modo concepta qđ singulis mensibus haberet soluere
trecenta non vltra clarum esset qđ stipulatio vsurarū nō fuis-
set cōmissa nisi singulis mensibus pro trecentis:⁊ sic pro trib⁹
vnde primo mense pro tribus tantum secundo mense ꝓ alijs
tribus pro ipso secundo mense ⁊ pro tribus pro primo mense
sic ascendunt ad nouem in tertio mense pro alijs tribus ꝓ ip̄o
tertio ⁊ pro alijs tribus pro secūdo ⁊ pro alijs primo ascendūt
ad duodecim ⁊ sic de singulis mēsibus crescat ꝙ tempore quo
fuit in mora ⁊ quatenus fuit certum pro pensionibus que non
veniebant soluende in preteritum sed in futurum nō potest di
ci ꝙ stipulatio vsurarum fuit cōmissa:quia non prius permit-
titur pro sorte q̄ꝓ ipsa sors peti possit ⁊ hoc vsqꝫ ad ver. pactū.
¶Ex ista parte nō.primo licet inter primā stipulationem ⁊ pa
ctum vltimo loco factum sit in medio stipulatiovsurarū nihi-
lominus vltimum pactum dicitur incontinenti: iuxta primā
stipulationem appositum vt sic sibi insit:quia non erat diuer-
sum ad extraneos actus.in quacūqꝫ ergo parte eiusdē instru-
menti apponatur pactum etiā in fi.diciť inesse cōtractui: licet
cōtractus poniť in prin.ad quod vide qđ habetur in.l. contra
ctus.de fide instru.⁊ qđ not.Bar.in.l.pe.C.de insti.⁊ substi. sti-
pulatio vero vsurarum cum sit necessaria nō dat robur pacto
iuxta illam opposito nec sibi videtur inesse. vt in.l.nuda.C. de
contrahen.⁊ commit.stipu.et.l.si pacto quo penam.C.de pact.
8 ¶†Item ex hoc tex.not.⁊ ad hoc semꝑ allegatur qđ sicut pa-
cta incōtinenti apposita:iuxta cōtractum bonefidei sibi insint
et sic recipiant ab eo robur ⁊ vestimentū.vt.l.iurisgen.§.quin-
imo.s̄.eo.de pact.⁊ in.l.in bonefidei.C.eo. titu. ita et opposita
iuxta stipulationem:lꝫ sit stricti iuris.⁊ ad hoc allegať princi-
paliter iste.§.⁊.l.petens.C.de pac.nec alios text. de hoc habe-
mus.⁊ inter gl.fuit disputatio:qꝛ stipulatio non habet ita pin
guē naturā.vt extra se porrigať ad aliud.vt.l. quicquid astrin
gēde.de verbo.obli.sicut hꝫ cōtractus bonefidei qui extēditur
ad oīa que equū est venire in cōtractu tn̄ cōiter glos. ⁊ doct.ita
tenēt per tex.Sed ego dico ꝙ hoc nō loquiť de illa inherentia
de qua loquiť illa materia:scilꝫ vt vestiať pactū a stipulatione
nouā actionem pariat ⁊ veterem informat hoc em̄ non pōt hic
tolerari vt dicā super glo.sed inest ad alium finē vt per ip̄m vi
deatur recessum ipso iure a termino in stipulatione contēto: ⁊
videtur facta stipulatio scđm formā ⁊ terminos pacti. et sic ni-
hil facit pro opi.glos.⁊ doc.potius em̄ venit ad destructionem
stipulationis q̄ꝓ veniat vt det illi robur vel vt ab illa robur su-
scipiat ⁊ sic vt vestiatur cum destruat formā stipulationis ⁊ fa-
ciat nouam formā ipsam recipere.et hec est veritas in intelle-
ctu huius.l.per glos.⁊ doc.minime visa. ¶In tex.ibi pactum
9 vero hic ponitur argumētatio contra responsionem.† Pau.
per duas rationes.quarum prima hec est.nam pactum super
vna re appositum ad aliam diuersaꝫ nō porrigiť.vt.l.si vnus.
§.ante omnia.s̄.de pact.sed hic fuerunt due stipulationes di-
uerse.vna de sorte tota integra soluendi proximis kalendis.
alia de vsuris soluendis ad rationem vnius pro cētenario de
tota sorte si non solueretur in proximis kalēdis singulis.xxv.
diebus quibus postea cessat soluere.Pactum vero vltimo lo-
co positum factum fuit circa primam stipulationem sortis vt
non haberet solui in proximis kalendis tota:sed singulis mē
sibus trecenta:quid autem esset de vsuris nihil fuit dictū:ideo
stipulatiovsurarum remanet in pristina forma non alterata ꝑ
pactū vt cōmittať pro tota sorte si nō soluā in proximis kalen
10 dis.xxv.diebus quibus postea cessaret.†Secunda ratio est:qꝛ
illud pactū fuit nudū sine stipulatione.⁊ pacta nuda solēt esse
debilis nature qđ ptꝫ:qꝛ non sufficiunt ad pariendū actionē:
sed exceptionem tantū.vt.s.§.quinimo.igiť per tale pactū sti-
pulatio vsurarum non debet alteri que de se est fortis et vali-

a ¶Qualitatib⁹.
inquantum do.
Jason h̄ ponit
an p̄ ꝓrogatio-
nē factā debito-
ri p̄ creditorē li-
bereť fideiussor
eisdem. Fulgo.
consi.cxxx.

da.et ex hoc infert arguēs ꝙ trāsacto numero omniū mēsium
stipulatio vsurarū cōmissa est retro pro tota sorte sed solū in-
trecentis rōne vltimi pacti:qꝛ pōt fieri per pactū expresse ꝙ se
cuta mora cōmittatur stipulatio retro ⁊ pro parte ante morā ⁊
hoc vsqꝫ ad.§.sed cū sortis. ¶In tex. sed cum sortis.hic poni-
tur responsio Pau.ad dictas duas rōnes ⁊ ad primam dū di-
citur ꝙ pactū appositū suꝑ vna re nō extendiť ad aliā rem di-
uersam.fateor qn̄ est eque principalis:sed si est accessoria extē-
ditur virtute cuiusdā cōsequētie cum accessorium reguletur a
principali:sed hec stipulatio sortis est principalis: et stipula-
tio vsurarū accessoria ⁊ nō venit cōmittenda propter moram
cōmissam in sorte:sed propter pactū vltimo loco factum quo
fuit prorogatus terminus reo nō absoluendo in primo termi
no totam sortem:sed trecentorū tm̄:ergo ꝓ illis tm̄ fuit cōmis-
sa stipulatio vsurarum ⁊ nō vltra. ¶Item ad scđam vbi dici-
tur ꝙ pactum nudū non prodest nisi ad inducendum exceptio
nem certe hoc non est verum in casu nostro:imo inducit aliud
ita innuit iurisconsultus:sed non declarat quid:sed gl.⁊ doct.
innuunt ꝙ etiam inducat stipulationem:qꝛ vestitur a stipula-
tione ⁊ informat etiam actionē ex stipulatione:sꝫ nō placet vt
s̄.dixi.dic ergo ꝙ inducit ꝙ ipso iure debitor non tenetur sol-
uere nisi trecenta quolibet mense ⁊ ad illa tm̄ cōmittiť stipula-
tio sortis ⁊ non vltra:sꝫ si allegatio illorū procederet cōmitte-
retur ad totā sortem sed ope exceptionis esset tutus nec vltra
trecenta teneretur soluere qđ non est verum.⁊ illud est magni
effectus:qꝛ si ope exceptionis tm̄ esset tutus haberet necesse ex
ceptionem opponere:aľs cōdēnareť etiā si iudici esset notum
ipsum habere talem exceptionem non sic est tutus ip̄o iure. vt
no.ꝑ glo.in.l.si vnus.§.pactus.s̄.de pac.In glo.in opponen-
do ⁊ posito ꝙ esset verū dictū illoꝝ ꝙ nō ipso iure: sed tantum
ope exceptionis esset tutus adhuc esset vera decisio. Pau. qđ
stipulatio vsurarum saltem ipso iure cōmittereť: qꝛ tutus ex-
ceptione nō est in mora si nō soluit stipulatio vsurarū non cō-
mittiť nisi existente mora.⁊.h.d.Pau.vsqꝫ ibi:sed si quantita-
11 tem.†Et sic no.ex ista parte ꝙ pactū appositū suꝑ sorte exten-
ditur ad successoria vt vsuras ⁊ etiam pignora.vt hic ⁊ .j̄. qui.
mo.pig.vel hypo.sol.§.si paciscatur.an autem extendať ad fi-
deiussores vt dilatio data principali prosit fideiussori. vide ꝑ
Guil.de cu.C.quando impera.inter pupil.⁊ vidu.l. vnica. et ꝑ
12 Cy.in.l.quoties.C.de preci.impe. offe. ¶†Sed quero quid si
vsure non debebantur propter morā:sed si mutuaui tibi cen-
tum promisisti mihi vsuras quolibet mense quousqꝫ sors erit
penes te.nam etiā si non es in mora teneris ad vsuras semper
prorogaui terminum:quia forte fuit actū vt tenereris per de-
cennium an postea tenearis ex prorogatione debeas soluere
vsuras.glo.ordi.in.l.nō solū.la.j.in.§.j.de lib.leg. videtur de-
terminare ꝙ nō si terminus prorogatur vidi in vltima volun
tate vt sic aliquā vtilitatē sentias ex ea:secus si inter viuos: qꝛ
a censetur facta prorogatio cum suis qualitatibus[a] per ea q̄ no.
Inno.in.c.preterea.de app.tene menti illā glo.⁊ eodē modo si
promisisti soluere infra certū terminum:alias eo lapso ꝓmisi-
sti vsurasvt hic fuit. ⁊ ego prorogo tibi postea hinc ad annum
datum est qđ per lapsum primi termini non est in mora: et sic
nō est in mora.⁊ sic nō teneris ad vsuras vt hic est casus. Sed
si labať secūdus terminus ⁊ sic incipias esse in mora an tenea-
ris ad vsuras videť ꝙ nō:qꝛ promisisti eas soluere si non sol-
ueres in vltimo termino:sed si non solueres in primo sed ex la
psu primi non teneris soluere ꝙ non fuisti in mora ꝓpter pro
rogationem nec ex lapsu secundi qꝛ non fuit actū ⁊ pro hoc.l.
cum plures.§.lege dicte.j̄.loca.in princi. dico etiam per hunc
tex.qꝛ hic nō soluitur in terminis prorogatis:lꝫ de illis nihil
fuit expresse actum nihilominus cōmittitur stipulatio ꝓ quā-
titate que veniebat soluenda in illis per id qđ no.Innocen.in
d.c.preterea.et Bar.in.l.j.§.⁊ post operis.de ope.no. nūtia. ad
qđ etiam optime facit.l.celsus.§.j.s̄.de arbi. ⁊ adde que not. ꝑ
Bal.C.de vsu.l.actam.in.vij.q.l.fin.j̄.de contrahen.emp.in.ix.
col.⁊.C.de his que pene no.in.l.vnica.in.j.⁊.x.q.de arbi.in.l.fi.
Bar.in.l.multa.de condi.⁊ demon. ¶In tex.ibi. sed quātita-
tem.hic Pau.respōdet advnum qđ dixit aduocatus alterius
partis ibi atqꝫ si nominatim esset expressum: videlicet qđ cō-
missa mora potest stipulatio vsurarum cōmitti etiam pro tē-
pore precedente moram.nam hoc esset verum quādo esset ex-
presse actum vt si promitteres soluere hinc ad annum quod si
non faceres promitteres.x.pro vsuris singulis mensib⁹ ex nūc
⁊ ex tēpore presentis contractus.nā lapso anno fateor ꝙ com-
mitteretur pro mensibus preteritis:lꝫ in illis nō fueris in mo
ra:qꝛ ita fuit actum expresse non sic in casu nostro fuit expresse
actum.⁊ in dubio presumitur actum vt cōmittatur pro tēpore
secuturo post moram nō ꝓ tēpore ante morā. Et sic no.ꝙ vsu
re interdum debentur propter morā ⁊ pro tēpore more:et ho

in dubio

in dubio presumit̃:interdum debent̃ propter morã ⁊ ꝑ tẽpore
more ⁊ etiam ante morã qñ fuit expresse actũ. vt hic interdum
etiam debentur nulla mora subsistente:⁊ tunc dicuntur deberi
propter stipulationem vt si non curo habere sortẽ:imo capien
do ꝙ sic apud te soluas tamen mihi vsuras.nam nõ est in mo-
ra:⁊ tamen ad vsuras teneris.facit qđ no.s̃.e.l. qui pecuniam.
imo ⁊ qñqꝫ teneris posito ꝙ sortẽ petere nõ possum. ⁊ ꝑ conse-
quẽs nec te in mora cõstituere.vt.l.itẽ qꝛ.s̃.de pac. ⁊ omnes gl.
huius.l.quasi pendent ad declarationẽ litere que satis est de-
clarata nõ insistam nisi super tribus glos.quarum prima inci-
13 pit primo facte.¶†Queritur qꝛ hic tex.h.d.qđ pacta inconti-
nenti apposita stipulationi inesse credũtur qd importet istud
inesse quidã dicunt qđ in cõtractibus bonefidei importat du-
plicẽ effectũ qꝛ nouã actionẽ parit que dicitur prescrip. ver.et
14 ista oritur ex pacto tanꝙ vestito coherentia contractus.† In
format etiã actionẽ veterẽ oriẽtem ex contractu vt det̃ etiã ad
id qđ deuenit in pacto:sed in contractibus stricti iuris solam
nouam actionem producit non aũt informat veterem:qꝛ cũ sit
stricti iuris nõ põt extendi vltra id qđ deuenit in stipulatione
vt.l.quicquid astringende.de ver.obli.gl.tenet cõtrariũ ꝙ etiã
tũc informat veterẽ quasi pactũ sit pars stipulationis adeo qđ
quicqd cõtinet̃ in pacto censeat̃ etiã in stipulatione deductum
per hãc.l.⁊ per.d.l.petẽs.⁊ sic vult ista glo. ⁊ sic intelligit hanc
l.qꝛ istud pactũ.de quo hic producit actionem nouam et vete-
rem informat:hoc etiam magis clare vult gloss. super ver. de
obligatione:scꝫ qui incipit qñ incipiat in fi. ⁊ etiam ista glos.j.
super verbo obtinuerit.⁊ quasi omnes doc.idem tenẽt:sed hoc
nõ põt ꝓcedere.nã istud habet locum qñ pactũ continet aliud
diuersum ꝙ̃ cõtinet primus cõtractus ⁊ qñ ponit̃ ꝓ actore:se-
cus si cõtinet illud idem vel qñ ponit̃ ꝓ reo.vt no.gl.in.d.l.pe-
tens.sed istud pactũ vltimũ cõtinebat idem:scilꝫ sortem reddi
vel solui:lꝫ in terminis diuersis ⁊ ponit̃ pro reo nõ ꝓ actore vt
habeat longiores terminos.ergo nõ dꝫ actori ꝓficere vt actio
nem sibi ꝓducat aut informet.arg.s̃.eo.nõ oĩs.Item istud pa-
ctũ venit ad destructionẽ stipulationis inquãtum ꝑ ipsum re-
cedit̃ a termino in stipulatione contento:ergo nõ dꝫ ab illa ro
bur recipere vt ab eo vestiatur ad actionem nouam producen
dam.ar.c.ex eo qđ.de reg.iur.nec etiam illi robur dare vt eam
informet cũ tendat in oppositũ vt eam destruat.preterea si in-
formaretur actio ex stipulatione esset dicere ꝙ actio ex ea com
petens duretur vt soluat̃ in ꝓximis kalẽdis tota sors ⁊ etiam
vt non soluatur tota sed singulis mensibus trecẽta et ista sunt
15 cõtraria.†dic ergo ꝙ in casu huius.l.nec actionẽ nouã produ
cit nec veterem informat:sꝫ informat stipulationẽ vt cẽseatur
facta scđm terminos appositos in pacto.⁊.h.d.expresse.Pau.
in.§.ibi perinde est acsi per singulos menses certã pecuniã:pu
16 ta trecenta stipulat̃ ⁊c.¶†Sed tũc querit̃ quare iuriscõsultus
fecit vim in hoc ꝙ istud pactũ fuit appositum incontinẽti nec
etiam si ex interuallo haberet qđ hic dicitur vt stipulatio vsu-
rarum pro tota sorte non cõmittatur ex lapsu primi termini
postꝙ̃ ab illo fuit recessum per pactũ. nam lꝫ iste recessus fiat
ope exceptionis:tñ excusat a mora et sic ab vsuris. vt ptꝫ in.§.
sed cũ sortis.in fi.rñdeo ⁊ dico ꝙ qñ incõtinenti tunc ipso iure
videtur recessum a termino stipulationis:sed qñ ex interuallo
tunc ope exceptionis. Item in primo casu operat̃ duo:scilꝫ qđ
stipulatio sortis censet̃ facta de soluẽdis trecẽtis quolibet mẽ
se ꝺm ea que no.in.l.ita stipulatus.de ver.obli. sꝫ qñ ex inter-
uallo statim lapso termino stipulationis oritur actio ad totaꝫ
sortem.Sed obstat exceptio si petantur trecenta singulis mẽ-
sibus.⁊ istud est vtile propter id qđ dicam in glos.seq. Item in
primo casu qñ incõtinẽti censetur repetita stipulatio vsurarũ
singulis mensibus:lꝫ de ipsis nulla fuit facta mentio in tertio
pacto:sed videat̃ ꝓmisisse vsuras ad rationẽ vnius ꝓ cẽtena-
rio singulis mensibus pro sorte soluẽdi ⁊ sic ꝓ trecentis et hoc
expresse vult tex.in.d.§.dicebã.ibi dum dicit ꝙ tardius soluta
esset vsuras adiecisset:nõ sic qñ ex interuallo censetur facta re
petitio.⁊ ideo transacto termino stipulationis nec est cõmissa
stipulatio vsurarũ ꝓ tota sorte postꝙ̃ ab illo fuit recessum per
pactum nec postea cõmittit̃ pro singulis mensibus postꝙ̃ non
censeat̃ facta repetitio.ar.l.cũ plures.§.j.in fi.j̃.loca. et de pre-
to.stipu.l.j.nec ob.celsus.§.j.de arbi.qꝛ reus fuit excusatus ex
iusta causa impedimenti a soluẽdo in termino:vnde ista excu-
satio non extenditur ad penam quominus cõmittat̃ si postea
non soluat̃:qꝛ nõ est qd creditori imputet̃ sed hic excusat̃ vir-
tute pacti:vnde est quid imputet̃ quare stipulationẽ vsurarũ
non repetijt.⁊ ꝺm istam distinctionem videt̃ intelligendum id
qđ.s̃.dixi.allegando Inno.in.c.p̃terea.de ap.ꝑ Bart. in.l.j.§.
⁊ post operis.j̃.de ope.no.nũ.⁊ istud videt̃ mihi verũ in pũcto
iuris ⁊ est subtile ⁊ speculatiuum salua tñ determinatione me-
lius sentiẽtis. ¶Quid aũt iuris sit qñ pactũ contineret aliud
diuersum apponeretur pro stipulatore.glo.que est.s̃.sup ver-
bo tractatũ nisi hoc tangit sed non intendo hoc examinare: qꝛ
multi super hoc subtilizãt dic.vt.l.petens que non contradicit
in aliquo intellectu quẽ dixi.s̃. vt loquat̃ in alio casu. ¶Sup
gloss.que incipit infra mensem.Not. ꝙ format tres qõnes due
prime sunt qñ pactũ appositũ:iuxta stipulationẽ ꝯtinet illud
idẽ qđ continet stipulatio in diuersa tñ forma sicut loqtur text.
in alio tñ differt:qꝛ tex.loquit̃ quãdo diuersitas forme non di-
uersificat substantiã obligationis sed eius executionẽ. rõnem
no.glo.qñ diuersificat substãtiã:qꝛ alia est stipulatio pura alia
cõditionalis vel in diẽ vt ptꝫ in.l.j.§.si qs simpliciter. de verb.
obli.⁊ in istis duabus qõnibus pactũ nõ tendit ad informan-
17 dũ stipulationẽ:sed ad reformandum prout in litera.†Tertia
vero qđ.glo.loquit̃ qñ cõtinet aliud penitus diuersum. ⁊ tunc
tendit ad formandũ quo casu loquunt̃ oĩa alia iura in titu. de
pac.s̃.in.l.iurisgentiũ.§.quinimo.⁊.C.eo.tit.l.in bonefidei.⁊.l.
petens.in.j.q.glo.si fui stipulatus a te decem pure ⁊ postea ad-
ditur per pactum ꝙ nõ debeam petere nisi adueniente condi-
tione.glo.dicit ꝙ siue fiat incontinenti siue ex interuallo preiu
dico mihi:qꝛ nõ potero petere cũ habeas exceptionem ex pa-
cto:⁊ sic non videt̃ facere differentiã an incõtinenti an ex inter-
uallo.Bar.dicit ꝙ est differẽtia in hoc: qꝛ qñ incõtinenti inest
⁊ istud importat vt iudex etiã te non opponente exceptionem
possit supplere ꝙ te absoluat sed nec condẽnabit simpliciter:
sed condẽnabit ad dandum adueniente conditione vel dic. et
hanc practicã ponit Inno.in.c.pastoralis.de excep. ⁊ in.c.j. de
plus peti.sed qñ ex interuallo non suppleret iudex de facto te
non opponente imo te simpliciter cõdẽnari per gl.que est in.l.
si vnus.§.pactus.que incipit opponendo.ff. de pactis. Sed si
tu exciperes absolueret te simpliciter:qꝛ male ago ante condi
tionis euentũ. ⁊ ita loquit̃.l.exceptionẽ.C.de proba.⁊.l.eũ qui
ita.de verbo.obli.dicens nunc intelligis quid est dicere pacta
incontinenti apposita in fauorem rei inesse contractui tu qui
nunꝙ̃ intellexisti.do.Rapha.circa dicta Barto. multa verba
effundit nec stat firmus in vno ꝓposito: sed aliqñ vnum aliqñ
aliud tangit et satis confuse. Tu aduerte qđ tres sunt passus
examinandi et habebis omnia plenius et melius ꝙ̃ alius lo-
quatur. Primus est an ex tali pacto reddat̃ stipulatio condi-
tionalis que primo erat pura.nã tunc ante euentum conditio
nis non nascitur actio an non reddat̃: qꝛ tunc nascitur sed op-
ponetur exceptio.⁊ super hoc dicit ꝙ aut verba pacti fuerunt
concepta eo modo quo concipit glos.scꝫ ꝙ non possum petere
nisi adueniente conditione:⁊ sic referuntur ad petitionem nõ
ad substantiã obligationis:⁊ tunc non redditur cõditionalis
siue fiat incontinenti siue ex interuallo:qꝛ appareret de mente
partiũ ꝙ solã petitionem voluerunt differri non natiuitatem
obligationis ⁊ ad hoc.l.obligationũ fere.§.conditio.de actio.
⁊ obli.⁊ isto modo intelligo istã glo.dũ non videt̃ facere diffe-
rentiã incõtinẽti an ex interuallo aut fuerũt relata ad substan
tiam debiti vel obligationis:puta ꝙ debes sub conditione: et
tunc si incõtinẽti cẽset̃ stipulatio reformata ⁊ redditur cõditio-
nalis per istũ tex.⁊ qꝛ a prima forma pura fuit illico recessum.
vt.l.j.si quis simpliciter.de verbo.obli.⁊ ꝓpter id qđ no.Bar.
vt etiam sentit glo.in sequenti questione. Si vero ex interual-
lo:tunc secus esset ⁊ sic remanet pura ⁊ statim ꝓduceret actio-
18 nem sed obstaret exceptio pacti.† Secundus passus est an iu-
dex te non opponente supplere possit de facto pro te. ⁊ dic cir-
ca hoc aut sibi non cõstat de appositione conditionis vel dici
tanꝙ̃ iudici.quia nõ ex productis in causa:⁊ tunc licet constet
sibi tanꝙ̃ priuato non potest supplere de facto etiã si illud pa-
ctum fuit appositum incontinenti. pone enim ꝙ non interue-
nit scriptura de illo pacto ⁊ fuit productum instrumẽtum sti-
pulationis pure tamẽ potest ꝓbari per testes: qꝛ non fuerunt
examinati certe non supplebit:qꝛ habet cognoscere et iudica-
re solum ex actitatis coram se.vt.l.illicitas.§.veritas. de offic.
presi.iuncta.l.iiij.§.hoc autem iudicium.de dam. infec. cuꝫ ibi
plene no.aut constat sibi tanꝙ̃ iudici:qꝛ ex productis in causa
et tunc aut si constat actori actionem non competere quod est
qñ stipulatio erat pura a princi. vel postea reddita est condi-
tionalis per pactum incontinenti appositum si erat in diem
non nascitur actio.iuxta ea que plene habentur in.l. ita stipu-
latus.de verbo.obliga.per Bart. et tunc potest supplere tam
ante lit.contesta.ꝙ̃ post repellendo agentem per regulã: quia
sine actione nemo experit̃.vt.l.si pupilli.§. videamus. de neg.
gest.et de hoc est glossa ordinaria que semper allegatur in.l.
vbi pactum.C.de transac.in gloss. mag. ⁊ sic quilibet nuntius
cuius non interest admitteretur ad faciendum de hoc fidẽ iu-
dici.vt patet ex not.ibi per Barto. aut constat iudici qđ actor
habet actionem tñ reo competit exceptio: et tunc etiam si hic
veniat ex pacto incontinenti apposito:prout est in terminis in

quibus glos. loquit̃ scd̃m ea que. s. dixi non poterit supplere:
19 †q2 nõ debet iudex opponere exceptionem competentem reo nisi forte reus esset absens: quia pro absente põt supplere. vt. l. ampliorem. in prin. C. de app. τ isto modo debet intelligi gl. in d. l. si vnus. §. pactus. que incipit opponendo. ff. de pac. iunctis his que no. in. l. vnica. C. que desunt aduo. parti. per Bart. τ in d. §. hoc autem iudicium. Tertius τ vltimus casus est q eo casu quo põt supplere per quem modum feret sentẽtia an absoluet vel condẽnabit ad dandum adueniente conditione τ super hoc. d. Raph. multũ laborat q si cõstat iudici actori actionem non competere indistincte τ simpliciter absoluet non autẽ condẽnabit ad dandum adueniente conditione per ea que. s. dicta sunt. τ ad. d. l. bone. §. si quis sub condi. de edili. edic. vbi est casus: aut constat iudici actori actionem competere tamẽ obstaret exceptio τ tunc si nõ fuisset opposita exceptio non posset supplere τ sic condẽnabit simpliciter: sed qñ est opposita exceptio tunc aut ante lit. cõtest. τ simpliciter absoluet ab obser-
20 uatione iudicij: †quia male agitur ante diem. vt. l. j. in fi. quando dies vsusfr. leg. ce. τ isto modo potest intelligi. l. qd̃ in diẽ. s. de pe. here. in prin. que multũ facit contra Barto. in eo qd̃ ipse dicit debere condẽnari ad dandum adueniente die. et ibi dicit contrarium q nõ debet condẽnari: sed intelligo q ante lit. cõtesta. fuit opposita exceptio: tunc videtur opposita ad differẽdum iudicium: pro hoc etiam facit qd̃ habetur. insti. de excep. §. tẽporales. vbi dicit̃ q ante euentũ diei non habet executionem et sic impedit ingressum iudicij talis exceptio: aut illa exceptio fuit opposita post lit. contesta. τ potest procedere qd̃ dicit Bar. fm̃ Inno. τ non absoluat̃ nec vt simpliciter condẽnetur sed condẽnabit̃ ad dandum veniente die. nam ex quo passus est litem contestari censetur voluisse q iudiciũ procedat et renuntiasset exceptioni dilatorie iudicij. vt. l. põpo. §. rati. de procura. non autẽ dilatorie solutionis. igitur postq̃ est conceptum d3 sequi sentẽtia diffinitiua. vt. ff. de iudi. l. de qua re. s3 si esset opposita ante lit. contesta. cum absolutoria infertur interlocutoria obseruatione iudicij: quia igitur nõ põt simpliciter condẽnari postq̃ constat iudici reum habere exceptionem et fuit ab eo appellatum condẽnabit ad dandam adueniente die vel conditione eo casu quo ante conditionẽ erat nata actio vt in terminis huius glo. τ ex hoc pt3 tibi queq3 leges dicũt q exceptio dilatoria absolutionis d3 proponi in initio ante lit. cõtesta. in. d. l. excep. C. de proba. et ex dictis clare τ plene patent
21 oĩa q̃ obscure traduntur per oẽs alios. †Circa scd̃am. q. gloss. qñ precedit stipulatio conditionalis de sorte τ postea sequitur pactũ q debeatur pure: sc3 q incõtinenti cẽset̃ recessum ipõ iure ab illa conditione et perinde est acsi stipulatio fuisset pure concepta τ sic nascitur actio statim. τ ita intellige glos. dum dicit. nam si incontinenti constat quod actionem pareret intellige. l. non per se. sed quia iunctum cum stipulatione facit censeri stipulationem puram qd̃ etiã tenet Bart. per. d. l. j. si quis simpliciter. de verb. obli. Jam miror q nõ idem dixit in precedenti. q. glo. cum sit eadem ratio si vero ex interuallo non põt dici qd̃ stipulationẽ reformet. et facit eam censeri puram cum ibi nõ insit ratio nec ex stipulatione nascitur actio ante conditionis euentũ. l. cedere diẽ. de verb. signi. nec ex pacto cũ sit de se nullum tamẽ q2 ex interuallo etiam q2 si incõtinenti apponatur iuxta contractum cõditionalem τ cõtineat aliud q̃ contractus: nõ quia vestitur coherentia cõtractus cum pendente conditione cõtractus nõ habet vestimentum de se vt actionem producat nõ potest illud alteri dare. τ ita not. in. l. penul. C. de pac. non ergo poterit stipulator agere ante conditionis euẽtũ nec ex stipulatione nec ex pacto. quidam tangunt fm̃ glo. τ bñ quidam tñ dixerunt qd̃ potest agere ex stipulatione de facto: licet actionẽ nõ habeat τ obtinebit: q2 si ille excipiat de conditione ille replicabit de pacto. vnde cu3 exceptio repellat̃ actio sortietur effectũ. respondet τ bene tamẽ non declaratur quare hic q replicatio datur ad coadiuuandam actionem τ vbi non est actio non competit replicatio. vt. l. sub pretextu. la. j. C. de transac. iste ergo actor cum non habeat actionem conditione pendente sed si sibi excipiatur de dependentia cõditionis non
22 poterit intentionem suam replicãdo iuuare ex pacto. ¶ †No. tñ istam gl. nã aliqñ potest hoc cõtingere q quis non h3 actionem. τ tñ agendo obtinet si reus nõ potest excipere vt est glos. in. l. qui habebat. in fin. de manu. testa. facit. c. cum ecclesiastici. de excep. τ qd̃ no. Bar. in. l. vbi pactũ. C. de transac. τ in casu nostro non clauditur os reo quominus possit excipere dependẽtia conditionis: ideo actor non potest replicare ad coadiuuandam actionẽ quã nõ habet tũc aut claudit reo os si iurasset exceptionẽ non obijcere fm̃ ea que no. per Barto. in. d. l. vbi pactũ. põt etiã cõtingere q obtinet q2 actionẽ non habet qñ reus patitur de facto se cõueniri. vt. l. iul. §. quesitum. s. ad exhiben.

qd̃ qualiter τ qñ procedat declara. vt plene not. per Bart. in. l. si titius. τ in. l. seius. ff. de ver. obli. τ de do. preleg. l. ij. in prin. et
23 C. de transac. l. cum mora. per Dy. ¶ †Circa tertiam τ vltimã qõnẽ qñ pactum continet aliud q̃ stipulatio vt si fuit stipulatus. x. apposito q vadas pro me Romã cõis opi. glo. et docto. est q istud pactum si appositum est incontinenti vestiatur a stipulatione vt nouam actionem producat prescriptis verbis p istam. l. τ. l. petens. Sed dubium est an informet veterẽ ex stipulatione competentem ad. x. que est certi condictio vt competat etiam ad hoc factum. nam si in pacto deueniret certum sicut in stipulatione adhuc non esset dubiũ q sic fm̃ glos. τ docto. s3 q2 continet incertũ videt̃ secus: cũ certi condictio non sit apta cõpetere incerta. τ hanc partem tenent doct. dicentes qd̃ tunc informatur quãdo est apta informari qd̃ hic non est: ideo solum
24 producit nouam. ¶ †Item facit cẽseri duas fuisse stipulationes vnam de. x. et alteram vt vadat Romã. ex prima orit̃ certi condictio ex stipulatu. vt. s. eo. l. si quis certũ. τ ista est cõis sen-
25 tentia antiquorum. †Moderni vero subtilizãt τ non possunt pati q hoc sit verum: q2 tunc pacta insunt vt informent qñ legem dant contractui vt dixit tex. in. d. §. quinimo. sed non dicũtur dare legem contractui nisi quando dicuntur esse pars contractus vt si tibi mutuo centum pacto apposito vt scribas librũ: nam hoc scribere succedit loco pretij. vt. l. fundi partẽ. de contrahen. emp. non sic qñ nõ põt esse pars contractus: quia nullo modo conueniret pone in deposito. commodato vel in stipulatione in terminis predictis breuiter ista non est opinio noua fm̃ hoc idẽ voluerunt glos. τ doc. in. d. §. quinimo. tangendo hanc rationem dic vt ibi. nam istud est q reddit difficilem l. petens. τ eius casum τ consideratione sed nõ pertinet ad materiam nostre. l. que loquitur. quando pactum apponitur pro reo τ ad excipiendum nõ ad agendum τ super eodem in diuersa tamẽ forma. ¶ Vltimo restat vna glos. super ipso iure non cõmittit̃. nã ipsa ipõ iure nõ tollit stipulationẽ nec nouat. vt. l. auia. C. de iure dotiũ. τ. l. si vnus. §. pactus. s. de pact. Timore huius in gloss. sunt due opi. prima qd̃ nec stipulatio sortis nec stipulatio vsurarum tollatur ipso iure per hunc pactum: imo committatur lapso termino stipulationis ad totam sortem: et etiam vsus totius sortis mero iure. Sed obstat exceptio quod hic dicit̃ ipso iure expone quo ad effectum. Secunda opi. ponitur in fi. glo. q stipulatio sortis nõ tollatur ipõ iure sed ope exceptionis: stipulatio vero vsurarum bene tollatur: q2 impeditur ipso iure committi cum requiratur mora ad hoc vt committatur: τ hic cessat mora propter exceptionem. Tertia vero opi. que non ponitur in hac glo. sed etiam sentit glo. sup versi. numerus que incipit quorũdam in fi. dum dicit sed per tertiũ pactum videtur esse recessum a priori obligatione sortis intelligendo ipso iure. τ per consequens de vsuris. τ ista est ipa veritas: q2 facit censeri stipulationem fuisse conceptã sub terminis pacti τ sic q fuerit stipulatus quolibet mense trecentũ nõne ergo nascitur actio nisi in trecentis quolibet mense. nec ob. §. pactus. q2 non loquitur de pacto stipulationis reformatiuo τ apposito incontinenti sed ex interuallo. Barto. autem videtur adherere. j. opi. glo. per fundamentum erroneum: q2 istud pactum vestitur a stipulatione vt nouam pariat τ veterem informet sed non posset vestire nec etiam informare si eam tolleret ergo non tollit quod fundamentum non valet vnum obolum per ea que dicta sunt.

1 ☞ Mandatum institoris per mortem domini reuocat̃ quãdo de morte mutatur status eius etiam in melius τ quãdo nõ reuocetur. et nu. 9.

2 Mutuum naturale nunq̃ contrahitur: nisi dominium pecunie in accipientem transferatur nec contrahitur etiam obligatio accessoria pignorum.

3 Stipulatio si noĩatim conferatur in personam dñi mortui est ipso iure nulla si vero non noĩatim acquiritur hereditati iacẽti: vel coheredibus ignorantibus si hereditas sit adita: secus vero scientibus. et nu. 15. et. 23.

4 Heredes hodie etiam clausis tabulis possunt adire hereditatem etiam extranei modo sint certi per relationem aliquorum qd̃ sint instituti. et nu. 26.

5 Mors omnia soluit: et an penes hereditatem sit possessio. et numero. 3.

6 Dictio quondam intelligitur in instrumento in quo dicit̃ titius filius petri τ petrus sit mortuus.

7 Res mihi debita largo modo potest dici mea.

8 Debitores soluentes procuratori reuocato si ignorãt reuocationem liberantur τ quid si nunq̃ habuit mandatum: sed credunt ipsum habuisse. et nu. 1. et nu. 9.

9 Et an liberentur ipso iure an ope exceptionis.

10 Mandatum ad lites post litem contestatam non finitur morte mandantis

te mandantis.
11 Ignorantia mortis delegãtis qñ faciat censeri iurisditionem non esse finitam ⁊ sic vt acta valeant.
12 Error quando impediat translationem dominij.
13 Ignorans mandatum suum reuocatum quãdo possit actum gerere acsi non esset reuocatum.
14 In casu huius.l.pecunia cõsumpta pro ea parte q̃ pertinebat ad coheredem:⁊ sic recõciliato mutuo an acquirat̃ actio coheredi vel ipsi sticho mutuanti.et nu.24.
15 In ꝑsona defuncti nullus actus põt incohoari vel fundari.
16 Sententia lata pro defuncto vel contra defunctũ qui putabat̃ viuere non valet nec ligat heredem.
17 Sententia lata cõtra procuratorẽ vel pro agitante causam nomine defuncti qui viuere putabatur non valet.
18 Instantia cause transit in heredẽ ⁊ acta cause debẽt agitari nomine heredis non defuncti ibi.
19 Seruus hereditarius pro parte heres institutus cum libertate:sed status sui ignarus stipulando sibi acqrit hereditati iacẽti pro parte tangẽte coheredem:⁊ pro parte pro qua est heres acquirit sibi.
20 Hereditas nõ dicit̃ iacere nisi qñ est heres voluntarius.
21 Hereditas non dicitur nisi cum iacet: quãtum ad fundandas acquisitiones in ipsa hereditate.
22 Si est adita pro parte non desinit dici hereditas quo ad aliaꝫ partem.
23 Datio coheredis voluntarij non tollit existentiam necessarij heredis nec impedit eius effectum:⁊ an tollat existentiam sui et necessarij.
24 Possidere bona fide non dicitur qui non habet animum possidendi.
Substantia vbi deficit:deficit etiam accidens ibi.
25 Coheres qd possit habere ratam stipulationẽ factã alteri coheredi:vt ei acquiratur actio.
26 Heredes etiam extranei hodie presumuntur ignorare contenta in testamento.
27 Si plures mercatores socij exercent negotiationẽ per institorem:quilibet ex contractu institoris obligatur insolidum.
28 Si exercent negotiationem per seipsos in vno loco quilibet obligatur ex facto suo:sed si in diuersis locis obligant̃ omnes insolidum.et nu.27.

Eius qui. ¶ Ista reputatur difficilis.l.ꝫ reuera non est imo videt̃ mihi multũ clara:qꝛ iurisconsultus ordinate ⁊ clare procedit.ponit enim primo vnum thema ⁊ colligit tres opi.⁊ scđm quosdã sunt quatuor vsqꝫ ibi: placebat. postea respondet ꝑ ordinẽ ad quãlibet earum.⁊ primo ad primam vsqꝫ ibi:quas vero.postea ad secundam ⁊ aliqd immiscet de quarta vsqꝫ ibi ⁊ si stipulatus:postea ad tertiã cum distinctione qua-
1 drimẽbri ⁊ hoc intendit.† Mandatũ institoris ꝑ mortẽ domini reuocat̃ quando de morte mutatur status eius etiam in me-
2 lius qꝛ de seruo efficitur liber.hoc primo.† Debitores tñ sibi soluẽtes ignorãtes reuocationẽ liberant̃ hoc secundo: sed ipse pecunias quondã dñi quatenus ad eũ nõ pertinet alienare nõ põt ⁊ si mutuat dñium nõ transfert̃ nec cõtrahitur mutuũ nec pignoris obligatio sꝫ quatenus ad eũ pertinet sic:lꝫ se ignora-
3 ret dñm hoc tertio.† ⁊ liber homo bona fide seruiẽs: quia credit se seruũ si stipulatur in personã defuncti cui credebat se seruire non valet stipulatio nec aliquid acquiritur hereditati nec heredibus etiam si sit bonefidei. Si vero verba stipulationis non cõcipiat in personam defuncti:sed in suam propriam vel simpliciter tunc si hereditas non est adita acquiritur tunc hereditati iacenti: licet hereditas ipsum non possideat cum penes hereditatem nõ sit possessio quod est mirandum ⁊ non est alibi ꝯm glossellã paruam:qꝛ in toto corpore iuris non reperies.glo.sic dicẽtem:licet quidam presumptuosi moderni audeant de capite suo multoties sic loqui.⁊ vt plurimum contingit in iuuenibus qui magis inflantur pompa q̃ realitate sciẽtie et non deberemus hoc dicere nisi ex ore alicuius autentici doc.Si vero hereditas erat adita tunc sic heredes erant bone fidei:qꝛ ignorabant illum liberum acquirit̃ eis si vero malefidei:secus qꝛ non valet stipulatio nec acquiritur hereditati: qꝛ non iacet nec est amplius hereditas nec acquiritur sibi: qꝛ malefidei sed quando iacet acquiritur hereditati iacenti. ⁊ per eã postea coheredi adeunti siue sit bonefidei siue malefi.h.d. cum substantia ⁊ etiam cum suppletionibus necessarijs tota ista.l.
4 cum glo.ad hoc pendentibus ⁊ est valde pulchra.l.† ex prima parte huius.l.nihil est notandum.sed in ea sunt due glos. vna que incipit:scilꝫ de rei ratione que tenet ꝙ isto iure filius sicut efficiebatur heres ipso iure patris clausis tabulis ⁊ etiã si erat institutus pro parte ita ⁊ seruis eadem ratione cum lex sit certa de omni eo qđ est certũ qđ est in rerum natura.vt.s̃.eo.l. respiciendum.⁊ ipse respiciatur heres per.l.nõ suo facto.nec voluntate sufficit certitudo legis:lꝫ ipse non sit certus ⁊ est casus licet glo.non alleget.j̃.de heredi.insti.l. seruus.§. aperture. et ibi no.j̃.de cõdi.⁊ demon.l.iul.de leg.j. si post mortẽ in alijs vero extraneis q efficiunt̃ heredes sua volũtate distinguebatur olim an essent instituti insolidũ an pro parte.l.j.j̃.de iur. ⁊ fac. igno.hodie vero indistincte etiam clausis tabulis possunt adire.vt.l.j.§.in nouissimo.C.de cadu.tollẽ.dũmodo sit certus qđ sint instituti saltẽ ꝑ relationem aliquorũ:lꝫ testamentũ non viderint ⁊ sic eoꝝ opi.cõcordat cum veritate.qđ dic vt plene not.
5 in.l.qs põt.de acqui.here.Alia† glo.sup ver.defuncti. allega-
6 tur ad duo.primo dum dicit ꝙ mors oĩa soluit.† secundo si in instrumẽto dicat̃ titius petri seu filius petri:lꝫ petrus sit mortuus nõ vitiatur instrumẽtum:qꝛ subintelligitur dictio quon-
7 dam.† Itẽ ꝙ res mihi debita largo mõ põt dici mea vt ⁊ probatur in isto text.in pluribus locis.⁊.s̃.eo.l. si me ⁊ titium. qđ
8 no.pro statutis.¶ † Circa secũdã partẽ in.§.placebat.no. primo ꝙ debitores soluẽtes ꝓcuratori reuocato si ignorant reuocationẽ liberant̃. Sed quero qd si soluunt ꝓcuratori q nunq̃ habuit mandatum sed credunt ipsum habuisse. rñdeo distinguendũ esse vt dixi in.l.cum fundus.§.seruũ meum.s̃.e.ꝙ aut erãt debitores quãtitatis vel in genere ⁊ nõ liberant̃ nec ipso iure nec ope exceptionis etiam si iustissimã habuerit causam credẽdi qꝛ producebat̃ instrumẽtũ factũ qđ prima facie putabatur verum.⁊ hoc per.l.qui hominem.§.si nullo.de solu.iuncta.l.si qs vxori.§.apud labeonẽ.⁊ qđ etiã ibi not. in vna glossella.j̃.de fur.aut erant debitores certe speciei:et tunc liberantur ope exceptionis si nõ fuerũt in dolo vel culpa tali de qua teneantur ratione cõtractus.vt in.d.§.seruũ tuũ. vbi est casus notabilis.iuncta.l.qđ sepe.§.si res.de contrahen.emp.sed non obstat.qꝛ iste stichus a suo coherede nunq̃ habuit mandatum ergo soluentes nõ liberant̃ pro parte coheredis cum essent debitores quantitatis.solu.sufficit ꝙ habuerit a defuncto cuius personam heredes representant sicut si a nullo qui dare po-
9 tuisset.⁊ ita intelligit̃ qđ primo loco dixi. ¶ † Itẽ querit̃ an liberentur ipso iure an ope exceptionis.gloss. hic super verbo liberatos tangit sed nõ perfecte.tu dic qđ pro parte in qua iste stichus erat heres liberati fuerunt ipso iure:quia soluerũt vero creditori si etiam sciuissent reuocationem mandati pro parte vero coheredis si quis sciuisset reuocationem mandati nullo modo erant liberati vt hic a contrario sensu.⁊ in prin. glos. sequentis:si vero ignorarũt:tunc aut etiam iste stichus ignorabat ⁊ sunt liberati ipso iure:qꝛ stichus videtur bona fide recepisse:si vero stichus sciebat reuocationem:tunc aut hoc non obstãte recepisset bona fide ⁊ portaret ad coheredẽ qđ ex post facto potest apparere si sibi portauit:ille tamen noluit recipere adhuc sunt liberati ipso iure ⁊ imputet sibi quare non recepit:si aũt recepisset non esset dubiũ aut recepit mala intentione vt sibi retineret quod etiam ex postfacto potest apparere vt si requisitus a coherede noluit restituere sibi. et tunc liberati sunt ope exceptionis ⁊ ipse cõmittit furtum nec in ipsum censetur translatum dominium ⁊ committit furtum soluentibus et ideo habent conditionem furtiuam quam tenentur cedere coheredi ⁊ quam cedendo liberantur ab eo propter reliquias precedentis mandati.⁊ hec habentur in.l.cum quis.§.j.de sol. et.l.si vendidero.§.si titium.s̃.de fur.dic vt ibi.⁊.l.si procuratore falso.j̃.de condi.ob cau. ¶ Sed nunc queritur an dicantur sciuisse reuocationem mandati eoipo qđ sciuerunt dominum defunctum.⁊ videt̃ qđ sic per tex.istum ibi si non ipse ⁊c. a contrario sensu.In contrarium:quia per solam mortem defuncti non reuocatur mandatum institoris propter vtilitatem promiscui vsus ⁊ negotiationis:licet secus sit in alio mãdato etiã generali non dato ad negotiandum.vt.l.inter causas.j̃. de mãda.casus est in.l.si quis mancipijs.§.si impubes. de insti. facit l.cuicũqꝫ.in fi.eo.titu.que videtur contrariari huic.l. que innuit contrarium glo.hic soluit que solu.non placet ibi: qꝛ heredes non erant tales qđ soluentes possent credere vti ipsos eodẽ institore cum esset pupillus vel furiosus heres. dic ergo ꝯm docto.ꝙ sola mors proponentis inducit reuocationẽ mãdati institoris vt ibi qđ est notandũ:sed mors iuncta cũ mutatione status etiam in melius bene inducit vt hic est casus notabilis sed mutatio status in melius non induceret. vt in.l. cum quis.in prin.de solu.⁊.l.eum qui ita.§.qui sibi.de verbo. obli. do.Raph.post multa verba tenet ꝙ qñ institor est prepositus fenori faciẽdo vt erat hic:quia ista negotiatio est odiosa quod per solam mortem inducatur reuocatio. et ita intelligit istum tex.volẽdo ipsum destruere:al's oporteret subaudire dum dicit ignorassent dñm decessisse supple vel etiam sciuissent: sed ignorassent istum stichũ fuisse institutum cum libertate quod

est destruere tex.si vero est prepositus alteri negotiationi non
odiose:tunc per solam mortem non inducitur reuocatio. vt in
§.si impubes.sed an inducat tunc si interuenit etiam mutatio
status ipse innuit ꝙ non doct.ꝙ sic. ⁊ ista opinio securior est: lꝫ
10 posset tolerari sua opinio quantũ ad casum huius.l. ¶†Sed
oppono ꝙ mandatum morte mandantis:tunc expirat quãdo
res est integra.al's secus.vt in.l.ante litem contest.l.seq. de pro
cura.sed hic non erat integra:quia iam ceperat esse institoris
solum quantum ad incipienda res dicitur esse integra quan-
tum vero ad cepta ⁊ nondum completa fatẽdũ est ꝙ res nõ est
integra. ideo posset complere vnde mandatum ad lites post li
tem ceptam seu contestatam non finitur morte mandantis: et
ideo potest litem prosequi vsqꝫ in finẽ.vt in cõtrarijs. ¶Vlti-
mo glo.super verbo ignorassent.querit de vna extranea que-
stione.nam hic ignorantia soluentium ⁊ etiam ignorantia so-
lutionem recipientium facit censeri mandatum non esse fini-
11 tum quod tamen re vera finitum erat.†Quod in mandato iu-
risditionis si sit delegata questio cuidam certũ est ꝙ post mor-
tem delegantis re integra finitur mãdatum delegati.vt.l. qꝛ.
de iurisdi.om.iudi.quid si delegatus ignorauit mortem ⁊ etiã
litigantes ⁊ prosecuti sunt causam coram eo an ista ignoran-
tia facit censeri iurisditionem nõ esse finitam vt sic valeãt acta
glo.hic notabiliter tenet quod non.⁊ quod aliud sit in soluen-
tibus qui remanent in damno si non liberarentur:aliud in li-
tigantibus qui non remanerent in damno nisi expensarum si
acta non valeant tamen remaneant in primis terminis.Inno
cen.in.c.licet.de offic.delega.tenet contrarium dicens qd post
mortem delegantis non finit iurisditio delegata ipso iure:sed
ope exceptionis sicut per secundum rescriptũ reuocatoriũ pri
mi.vt in.c.ceterum.de rescrip.sufficit ergo ꝙ exceptio non fue
rit opposita vt valeant acta.Speculator tenet opinionem hu-
ius gloss.in titu.de iudice delega.§.restat.versi.quid si obliga-
tus ignorans:quia imo finitur ipso iure.et hoc idem tenẽt do-
cto.in.d.l.quia.vbi plene de isto articulo.sed pro opi.Inno.fa
cit.l.si forte.de offic.presi.et.c.si duobus.de app. vbi ignorãtia
iudicis credentis se iurisditionem habere in aliqua causa cuꝫ
nõ habeat faciat acta valere.sol.aliud in iudice ordinario.vbi
agitur de maiori preiudicio cum omnes ad ipsum recurrant
dummodo semel fuerit ordinarius vere:licet ignoret finitum
esse officium in.d.l.si forte.vt sit ordinarius de presenti: lꝫ non
in certa causa in qua censebatur esse.vt in.d.c.duobus. si autẽ
nunꝙ fuisset nec esset. dic vt.l. barbarius.ſ. de officio preto.
¶Circa tertiã partẽ in.§.quas vero notandũ ꝙ primo ponit
vnũ dictũ vsqꝫ ibi.nã ⁊ si scdo illud probat arguendo de man-
dato particulari ad vniuersale vsqꝫ ibi enim.tertio respondet
cuidã tacite obiectioni que posset fieri de verbo placebat vsqꝫ
12 ibi.quia ⁊c.quarto ⁊ vltimo concludit. ¶†Ex prima parte no
tanda sunt duo.primũ est qd hic innuit a contrario sensu dum
dicit non ex maiore ꝙ ex quo ipse heres sit erat et liber. lꝫ hoc
ignoraret.⁊ per consequẽs ignoraret se dñm nihilominus mu
tuando pecuniam transfert dominium et sic attenditur. id qd
est in veritate non id quod est in opinione contra quod gloss.
que incipit sed nec opponit de tribus.ll. ⁊ soluit distinguendo
tria mẽbra ⁊ bene ⁊ no.⁊ signa istam glo.qꝛ semp allegat tanꝙ
magistra.⁊ adde etiam quod no.ſ.e.l.cum fundus.§. seruum.
cum glo.que incipit ⁊ sic mihi acquisitus.⁊ supple istam gloss.
per illã ⁊ econuerso.Scdm est ꝙ pro parte coheredis nõ trãs-
13 fert dominium:lꝫ ignoraret reuocationem mandati. ¶Con-
tra hoc op.extra glo.de.l.si mandasset.§.man.⁊.ſ.de publicia.
l.si quis prohibuerit.vbi ignorans mãdatũ suum reuocatum
potest actum gerere acsi reuocatum non esset.solue et no. inter
dum do tibi mandatũ super aliquo qd venit expediendum ex
quo cõsensu vel voluntate puta contrahas procuratorio noĩe
vtputa vendas rem meam vel alium contractum facias. nam
ex tuo cõsensu ille contractus perficitur:⁊ tunc lꝫ mandatũ sit
reuocatũ si tñ ignoras valet ꝯtractus postea celebratꝰ ⁊ tu obli
garis ex eo ⁊ ego tenebor ipsum ratũ habere vel heredes mei
ne tu remaneas in damno.facit.l.vtrum pars.in fi.j.de consti.
pecu.⁊ ita loquuntur contraria.interdũ mãdo tibi aliquid qd
non perficit ex tuo consensu sed ex meo vt ꝙ transferas dñium
rei mee.nam id nostrum est ⁊ sine voluntate nostra non potest
a nobis euelli.vt in regula iuris.et isto casu lꝫ ignores reuoca
tionem:qꝛ tñ deficit voluntas mea non potes alienare ⁊ in hoc
fundat decisio istius.§.qui semp ad hoc allegat. et sic dꝫ intel-
ligi ⁊ limitari qd no.in.l.j.in fi.de contrahen.emp. si ergo man
daui tibi vt venderes ⁊ traderes ⁊ postea reuocaui mãdatum
lꝫ venditio facta post reuocationẽ mandati a te ignorante va-
leat:qꝛ fundatur in tua si tamen tradas non transfers dñium
quia hoc fundatur in voluntate mea que cessat bene transfers
vsucapiẽdi conditionẽ.vt.j.man.l.mãdatũ distrahẽdoꝝ. ⁊ ibi

a ¶Non finit. qñ morte mãdãtis nõ finit mãdatũ vide per ro. ꝯsi. ccciiij.p sozi. cõsi.xxxvij.

videt probari vtrũqꝫ dictũ a parte.⁊ ideo si qs fecit procurato
rẽ ad cõtrahendũ matrimoniũ:qꝛ talis cõsensus nõ perficit ex
consensu procuratoris:al's esset dicere ꝙ inter ipsum ⁊ mulie-
rem cõtraheret qd est falsum sꝫ perficit ex cõsensu ⁊ contractu
mãdantis si post reuocationẽ mãdati cõtraheret lꝫ ignorãter
non valeret matrimoniũ ⁊ de hoc est glos.ordinaria.in.l.suffi-
cit.j.de spon.⁊ est hodie casus in.c.fi.de ꝓcu.lib.vj.fallit tñ hoc
dictũ in clericis cõstituentibus procuratorẽ ad renuntiãdum
beneficio ⁊ sic ad alienandũ.nam lꝫ depẽdeat a volũtate ⁊ con-
sensu constituentis sicut alienatio alterius rei ⁊ translatio do-
minij nihilominus si fiat a ꝓcuratore reuocato valet pactũ:qꝛ
in clericis reprobat varietas.⁊ iste est casus in cle. cum illusio.
de renũ.⁊ ibi vide gl.optimã sup ista materia: secus si sciuisset
reuocationẽ vt ibi.Fallit etiã qñ mãdatũ de alienando daret
ab illo qui esset obligatus alio iure:vt si vendidi rem meam ti
tio postea feci procuratorẽ ad tradẽdum sibi ⁊ sic ad transferẽ-
dum dominium: certe tradidisti post reuocationem mandati
ignorãs transferes dñium vt est casus not.in.l.fundi.§. item si
amicus.j.de acqui.pos.allegata hic in glos.seq.contraria.in fi.
⁊ ita soluit glo.vel ꝙ sibi seu tali casu per mortẽ mãdantis nõ
finitur[a] mãdatũ sicut nec obligatio finitur.⁊ ideo si procurator
exequit mandatũ post mortẽ mãdãtis transfert dñium etiam
si sciebat dñm mortuũ postꝙ mandatũ non est reuocatum: sed
si esset expresse reuocatũ:tũc distingueretur an sciat rationem
vel nõ ⁊ ista est veritas.⁊ super primo dicto fundat decisio.c. si
super gratia.de rescrip.lib.vj.ꝙ si papa dat executores super
gratia iam facta exequẽda:qꝛ mihi cõtulit beneficiũ mandãs
executoribus ꝙ inducãt me in possessionem certe sicut ꝑ mor-
tem pape nõ finitur gratia ita nec mandatũ executorium: imo
obligãtur illã gratiã executioni mãdare ⁊ illa obligatio mor-
te nõ finit:secus si sup gratia nondũ facta sed fienda vt si man-
dat ꝙ si reperiant me talẽ debeãt mihi cõferre.nam anteꝙ con
ferunt gratia nõ est facta propterea tũc morte pape expiraret
14 officium vel potestas eoꝝ. ¶†Vltimo querit circa istum arti-
culũ si ista pecunia ꝓ ea parte q̃ ꝑtinebat ad coheredẽ sit con-
sumpta ⁊ sic reconcilietur mutuũ cui acqrat actio an coheredi
vel isti sticho mutuãti.glo.hic sup verbo teneri tangit ⁊ nõ de
clarat sed remittit ad alias glo.sequentes.sed ille loquunt qñ
interuenit stipulatio quo casu ante cõsumptionẽ nulla est na-
ta actio ex mutuo.vt ptꝫ hic in fi.istius.§.ibi quare si nulla ⁊c.
Sed põt pecunia vẽdicari.Si vero est cõsumpta dic ꝙ aut he
reditate vacante ⁊ acqrit actio hereditati:qꝛ fuit mutuata no-
mine defuncti quẽ hereditas repñsentat. et constat ꝙ si numero
pecuniam tuo noĩe ipsa consumpta acquiritur tibi actio dire
cta irreuocabiliter.vt in.l.si absente.C.eo.ti.idẽ si erat adita et
coheres erat bonefidei.Si vero malefidei.secus vt.j.circa finẽ
vel dic qd ibi loquit de actione que orit ex stipulatione quam
liber homo non potest acqrere alteri libero homini nisi ei ser-
uiat bona fide qd hic nõ est.nos loqmur de illa que venit acq-
renda ex numeratione facta nomine alterius quam alter alte
ri acqrere potest.vt.ſ.eo.l.certi condictio.§. si nũmos. etiam si
numerat pecuniam illius secuta consumptione. vt.d.l. absen-
ti.si tñ ipse coheres reprobaret nomen remaneret actio apud
eum directa quam deberet cedere ipsi numeranti et etiam sine
cessione competeret vtilis.vt.d.l. absentis. Aliud est qñ quis
suam propriam pecuniã numerat noĩe alterius:qꝛ illo non ra
tificãte nulla actio penes illũ remaneret.vt dixi ĩ.§. si nũmos.
15 ¶†Circa quartã ⁊ vltimã partẽ in ver.ꝙ si stipulatus recolli
ge distinctionẽ talẽ ex tex.si iste stichus mutuauit pecuniã de-
functi ⁊ stipulatus eã restitui an valeat stipulatio ⁊ cui acqui-
ratur actio distinguũt quatuor casus.nã aut verba stipulatio
nis fuerunt concepta in personã defuncti.⁊ tunc stipulatio est
inutilis.⁊ iste est primus casus.⁊ sic neqꝫ defuncto querit qꝛ nõ
prodest neqꝫ sibi neqꝫ hereditati iacenti neqꝫ heredi etiã bone-
fidei qui noluit iuxta.l.multum.C.si quis alteri vel sibi. Et ex
isto not.ꝙ in persona defuncti nullus actus põt inchoari vel
fundari etiam si sit fauorabilis nõ prodest heredi tanꝙ carẽs
principio:illud eñ ad heredẽ transit qd principiũ hꝫ validum
in personã defuncti vel hereditatis iacẽtis que ipsum represen
16 tat.† ⁊ ex hoc dico ꝙ sicut nõ valet sentẽtia lata cõtra defunctũ
qui putabat viuere nec ligat heredẽ.vt.l.si.que sen.sine app.re
scin.ita nec lata pro defuncto:lꝫ quidã ibi dixerint cõtrarium
per.l.cũ quasi.in prin.de fideicõ.liber.sed ibi.loquit in priuile
17 gio ⁊ alia est ratio†idẽ si referret cõtra ꝓcuratorẽ vel ꝓ eo agi
tãte causam ꝓ defuncto vel noĩe defuncti qui viuere putabat.
18 vt.l.de qua re.§.cũ me absente.ſ.de iud.nec obstat.†ꝙ instãtia
transeat in heredem.vt.l.si cũ hoĩem.de fideius.qꝛ tñ vt valeãt
19 acta dꝫ agitari noĩe heredis non defuncti. tene mẽti†aut ver-
ba non fuerũt cõcepta in personã defuncti: sed fuit stipulatus
sibi vel simpliciter:⁊ tũc aut hereditas non erat adita pro par-
te heredis

te heredis: et tunc acquiritur hereditati iacenti supple. et per eam postea
coheredi adeuntis siue sit bonefi. vel malefi. post inchoata est
obligatio utiliter et fundata in ipsa hereditate que non est ma-
lefidei unde non curatur quis sit postea heres. l. si quis manci-
pijs. §. si quis impubes. in fi. de insti. et hoc pro parte tangente
coheredem: sed quatenus tangit ipsum stichum qui est heres pro
20 parte necessario acquiritur. ¶ † Item procedit istud dictum quando ha-
bebat heredem voluntarium: alias non diceretur hereditas iacere. et
21 hoc voluit gl. sup verbo hereditas. † Ex quo tria collige. pri-
mo quod non dicitur hereditas nisi cum iacet. et cum est adita non di-
citur amplius hereditas simile not. in l. j. §. veteres. de acqui.
pos. et de acqui. here. l. per seruum. quod intellige verum quantum ad
fundandas acquisitiones in ipsa hereditate: ceterum quo ad
alia pot dici hereditas. ut patet in tit. de pe. here. ubi petitur here-
22 ditas postquam est adita. ¶ † Not. etiam ex glos. quod si est adita pro
a parte non desinit propterea dici hereditas[a] quo ad aliam partem
23 secundum Bar. ¶ † No. et tertio quod datio coheredis voluntarij non tol-
lit existentiam necessarij heredis nec impedit eius effectum. An aut
existentiam sui et necessarij. dic ut l. apud iulianum. §. idem iulianus.
ad treb. et l. iij. C. de iure delibe. aut hereditas erat adita. et tunc
aut coheres erat malefidei: quia sciebat istum esse institutum cum
libertate: et sic non habebat animum possidendi ipm tanquam seruum: et
sic non valet stipulatio. et iste est tertius casus intellige pro parte tan-
gente ipsum coheredem sed pro tangente ipsum stichum bene valet et
acquiritur sibi: licet ipse non putaret hoc. nam et alias hoc contin-
git. ut hic no. in gl. mag. que incipit idem in verbo. nec obstat. co
heredi vero non potest acquiri: quia liber homo alteri stipulan-
do nihil acquirit nisi ei seruiat bona fide: sed hic istud cessat: quia
non dicitur possidere bona fide: quia non habet animum possidendi. ut
24 habetur tex. quem allegatur: † quia ubi deficit substantia deficit etiam acci
dens quod esse non pot sine subiecto facit. l. de act. emp. l. si seruum. §.
si modus. ibi dum dicit non potest estimari bonitas. de here. ven. l.
quod si nulla. et de fur. l. si quis uxori. §. neque verbo. de acq. re. do. l.
adeo. §. insula. ante fi. de au. et arg. lega. l. v. in fi. et no. Bal. C. de
condi. ob cau. l. j. Sed hic occurrit dubium male declaratum.
Quid ergo erit de parte tangente coheredem si pecunia sit con-
sumpta cui reconciliatur mutuum quo casu an sticho an cohere
di malefidei doc. dicunt quod hic sunt due glo. contrarie una que in-
cipit generaliter que sentit in fi. quod coheredi: alia est sequens gl.
post princi. ibi sed cui. que sentit contrarium quod sibi: licet postea
25 se remittat ad glo. prece. † Bart. videtur concordare quod aut co-
heres ratificat et reconciliatur et acquiritur sibi coheredi ut in pri-
ma glo. que incipit generaliter in fi. aut non ratificat et tunc ac-
quiritur ipsi sticho ut in glo. seq. certe ipse loquitur contra tex. et
est mirandum quod ita errauerit. nam nos querimus de actione
que oritur ex stipulatu: quia hic fuit stipulatio. et text. vult quod illa
sit inutilis tanquam a coherede unde siue ratificet siue non siue sit
consumpta siue non pot ex illa stipulatione acquiri coheredi per
rationem: ut. s. dixi sed acquiritur ipsi stipulanti quam tamen tenebitur
cedere coheredi ne ex re sua sit locupletior. s. eod. l. si me et titium.
et not. in l. j. §. j. vel. ij. de stipu. seruo. sed si stipulatio non esset in
terposita et sic quereretur de actione que oritur ex numeratione
tunc dic ut. s. in. §. quas vero quia pro parte tangente coheredem si
pecunia extat nulli est quesita actio sed pot vendicari si est con
sumpta potest reconsiliari mutuum coheredi siue sit bonefidei
siue malefidei et acquiritur sibi perfecte. tamen si non ratificat.
licet apud ipsum remaneat directa mutuanti tamen datur utilis
per l. si absentis. C. eod. Sed quando stipulatio interuenit non
est curandum de consumptione per l. quis. C. eo. licet glos. hic in
nuat contrarium sed habuit respectum quod potest a coherede ven
dicari unde non videtur stipulanti perfecte acquisita quousque
per dominum vendicari potest iuxta ea que not. in l. nam et si fur. Si
vero coheres esset bonefidei iste est quartus casus tunc acqui-
ritur sibi etiam ex illa stipulatione ratione ficte possessionis li
cet enim non possideat nisi apprehendat. l. cum heredes. de acqui.
pos. fingitur tamen possidere hoc casu hunc stichum licet homo
liber sit quantum ad hoc ut sibi acquirat sicut et ipsa hereditas ut
habetur hic in glo. fi. et istud non est alibi secundum glosellam aliquando in
alio casu hoc reperitur. j. de usucapio. l. ceptam. et ex his apparet
quod glo. illa magna que incipit idem in ver. item quid in alijs usque
in finem deberet de libro abradi secundum doc. quia format questionem
de eo quod tex. decidit et determinat ad literam contra text. eo casu
quo hereditas iacet vel quod coheres est bonefidei: quia tex. vult
quod valeat stipulatio et acquiritur hereditati vel coheredi. et glo.
26 vult contra. ¶ † Ultimo Barto. de isto tex. in fi. facit maximum
festum alibi in duobus locis. primo in versi. quod si propona-
b tur ubi dicit probari quod heres necessarius presumitur ignorare[b]
contenta in testamento cum efficiatur heres absque eo quod videat
testamentum. et idem dicit ipse in filio quod est utile ad materiam
l. qui rome. §. duo fratres. de verbo. obliga. et dic ut ibi plene
per eum de isto passu. certe hodie etiam extraneus heres pot effi
ci heres usque eo quod videat testamentum. ut. j. §. in nouissimo. C. de
cadu. tollen. ubi non videtur fienda ista differentia. et filius posito quod
efficiatur heres ipso iure tamen propter beneficium abstinendi quod habet a
pretore equiparatur emancipato: ut l. nam nec emancipatus. de leg. j.
et sic habetur pro extraneo et istam rationem tangit do. Rapha. et ego
alias propter istas rationes semper dubitaui de dicto Barto. sicut et
iste dubitat an sit verum licet aliter non decidat. et mihi videtur quod
27 non licet communiter practicetur. † Item in alio facit festum Bar. de eo quod
hic dicitur in fi. quod inuicem videntur seruire bona fide. nam quando sunt plu
res mercatores socij si exercent negotiationem per institorem quibus
ex contractu institoris obligatur insolidum: sed quando per semetipsos qui
bus obligatur pro parte: ut l. habebat. §. fi. cum l. seq. de insti. et in
28 l. fi. cum l. sequen. de exerci. † hoc ultimum dicit ipse verum quando exer-
cent per seipsos et in eodem loco si vero in locis diuersis tunc ex
contractu celebrato cum uno datur actio insolidum contra quemli
bet ex alijs. quia alter alterius institor videtur in suo loco. ar.
huius text. in fi. ut ipse not. in l. ea. de duo. reis. et tetigi in l. si tamen a
plures. in princi. de exercito.

a ¶ Hereditas. noui hic ponunt maxime. d. Jas. multa quod hereditas postquam est adita non est hereditas tu autem ultra eos adde quod in pulchro casu consuluit bartho. soci. consi. incip. d. labia aperiat etc. circa primam questionem est aduertendum quod illius decisio dependet etc. propter finem consi.

1 ¶ Qui promisit in defectum alterius petitione facta a primo non liberatur. sed ex actione sic.
2 Promittens in defectum alterius non dicitur fideiussor. et quis dicatur fideiussor.
3 Non debemus talem interpretationem facere ut que facta sunt ad cautelam non proficiant.
4 In necessitatibus non censetur quis liberalis.
5 Antequam perueniatur ad fideiussorem vel pignorum possessorem debet excuti principalis nisi esset notorium eum non esse soluendo vel non facilem ad conueniendum.
6 Exceptio quod non fuit excussus principalis admittitur etiam quando eius bona sunt confiscata et debet excuti fiscus.
7 Exceptio excussionis opposita et non admissa ante litem contestatam quando reddat iudicium postea secutum nullum.
8 Exceptio excommunicationis impedit iudicium sequens in quacunque parte litis opponatur.
9 Idem in sententia banni.
10 Si aliquis promisit in defectum alterius et creditor elegit unum quando tunc possit redire ad alium. et quid in fideiussore.
11 Creditor si fecit condemnari unum ex duobus reis debendi non tamen facta sit executio poterit agere contra alium.

1 **Si ego decem.** ¶ † Qui promisit in defectum alterius petitione
facta a primo non liberatur: sed ex actione sic. idem econ-
tra. h. d. secundum unum intellectum usque ad. §. labeo. Sed secundum
primam lec. glo. debeat dici secus econtra. et illa lec. non est vera in
2 tex. ibi quanto minus a titio consequi possum. † et est notandum quod
ille qui sic promittit non dicitur fideiussor. nam fideiussor dicitur
ille qui se obligat pure et ad idem quod est obligatus principalis
sed iste non obligatur nisi ad aliud quod a principali exigi non pote
rit unde si totum exigi poterit in nihilum et apparet esse obligatus
quod in fideiussore non est dicitur ergo iste expromissor et eodem
modo tenetur ille qui promisit indemnitatem censetur enim se obli-
gasse per hec verba solum ad id quod a principali non poterat exigi.
ut. C. de conue. fis. debi. l. j. lib. x. et ibi per glo. et Bart. et. C. de sen.
que sine cer. quan. l. ij. et de condi. ob cau. l. si pecuniam. in fi. princi. b
et vide omnino que not. Barto. in l. pater dotem. de dote prele.
3 ¶ † Item in tex. ibi alioquin forma hic casum. nam si non possum
agere contra seium postquam egissem contra titium sequeretur quod
nunquam agere possem quia contra seium agere non possum nisi
primo excutiam titium. ut l. decem. in fi. de verborum obliga
tio. et sic nec ante: quia non excussi nec post quia titium elegi. et
sic cautela mea que fuit in stipulatione a seio nihil proficeret
mihi quod esse non debet. et sic not. quod non debemus talem in-
terpretationem facere ut que facta sunt ad cautelam non profi-
ciant facit. l. causam puella. de manumis. in tex. ibi sed si cum in
isto ver. pone casum clarius quam glo. secundum Marti. Cy. et Dyn. quod
cum titius esset soluendo in quinque omisso titio egi contra seium
ad alia quinque et exegi si postea titius efficiatur soluendo in quin
que et ego nunc volo agere cum eo tantominus potero agere et
consequi quantum exegi a seio sicut enim quatenus exegi a titio
non possum petere a seio. ita econtra et sic debet exponi dum
dicit cum seio egero supple et exegero. Sed secundum primam lec. glos.
debet intelligi egero supple et non exegero. nam non propter
ea possum illa quinque que a seio petij. licet non obtinuerim exige
re a titio. licet titius effectus sit soluendo: quia videor titio fuis-
se pactum de non petendo quatenus peto a seio. et iste casus po
nitur in litera secundum primam lectu. idem econuerso quod si ti
tius perderet illa quinque in quibus erat soluendo non possem
illa petere a seio. quia conueniendo seium in quinque videor si-
bi fecisse pactum de non conueniendo ipsum. in plus et iste ca-

b ¶ Ignorare. an heres presumatur ignorare contenta in instrumento vide Alex. consi. iiij. col. viij. vol. ij. plus dicit Dy. i. ij. volu. quem alleg. Pau. de ca. hic Cur.

sus non ponitur in ista litera sed per similitudinem probatur ꝛ sic videoꝛ fecisse duo pacta vnum vni alterū alteri ꝑm istos que lec. per omnes reprobatur: qꝛ hoc pactum esset gratuitum
4 ꝛ constat† ꝙ in necessitatibus non censetur quis liberalis: vt l. rem legatam. de adimen. lega. Sed si titius non erat soluēdo nisi in quinq; necessitas cogebat me ad agendum cōtra seium in alijs quinq;. ergo non videbar gratuitum pactum facere alicui ipsorum. Ponit ergo gl. scđam lec. quam doc. tenēt ꝛ est vera in se. sꝫ tu tene illā quam dedi que clarioꝛ est ꝛ in hoc differt a lec. glo. qꝛ in illa totum qđ petij a seio exegi: vnde illud a titio exigere non possum. sed ꝑm lectu. vltimam glo. non totū sed partem. vnde illud exigere non possum sed partem quam non exegi ꝛ sic vtrumq; verum est. ꝑm vero primā lec. glo. nihil exegi a seio qđ petij ab ipso ꝛ nihilominus a titio exigere non
5 possum quod est falsum. † Sed nunc est dubium quomodo possum omisso titio qui erat soluendo in quinq; cōtra titium agere ad alia quinq; nam videtur contra dictam. l. decem. in fi. de verbo. obli. glo. dicit ꝙ erat notorium ipsum non esse soluendo in plus ꝛ ista glo. semper allegatur ꝙ cum hodie anteq̄ perueniatur ad fideiussorem vel pignorum possessorem sit necesse excutere principalem: vt in aut. presente. C. de fideiusso. qđ olim erit si principalis est notorie non soluendo potest agi et excussione non facta. et si non opponatur exceptio competit replicatio. ideo dicit Barto. se consuluisse si principalis erat vnus tyrānus vel magnus dominus ita quod notorium erat ipsum de facili conueniri non posse vel erat condemnatus de crimine et bona eius confiscata non admittatur exceptio excussionis[a] nō facte quia notorie est nō soluendo. † Ego habui
6 hoc anno istum casum de facto ꝛ consului quod quando bona sunt confiscata bene admittitur: qꝛ debet fiscus excuti in quem transierunt bona cum onere debitorum. vt. l. tutoris. C. ad legē iuliā de vi. pub. ꝛ fiscus semper est soluēdo ꝛ idoneus. ꝟ. de fun. dot. l. ij. in fi. ꝛ nunc reperio. d. Rapha. idem tenentem. hoc dictum ergo Bar. potest saluari si opponeretur exceptio ꝙ non fuit excussus principalis cōdemnatus ista enim non admittitur quia notorie est nō soluendo: sed illa ꝙ non est excussus fiscus bene admittitur. ꝛ ita dixi in illo consilio. ꝛ erat causa multum
7 ardua in qua etiam dubitabatur: † an exceptio excussionis opposita et nō admissa ante litem contesta. reddat iudicium post ea secutum nullum quod dubium per docto. male declaratur ego dixi sic ꝙ si iudex admittere contempsit vt quia noluit recipere vel recepit ꝛ nulla replicatione facta ad vlterioꝛa processit an valeat processus tanq̄ factus in contemptum legis. argu. ꝟ. de fer. l. j. §. j. neq; enim pretoris factum ꝛc. Si vero opposita fuit replicatio et iudex adhibita cause cognitione ad vlterioꝛa processit ea non obstante tunc valeat: qꝛ non videtur in contemptum legis fecisse: sed eam repulisse causa cognita. nam non semper talis exceptio est admittenda vt patet ex his que. ꝟ. dixi. ꝛ sic ipse videtur processisse: quia est casus in quo de iure admittenda non est: et ita tacite pronuntiasse videtur ad vlterioꝛa procedēdo: vt in. c. ex parte. de appel. iuncta. l. finautem. §. fi. de nego. gest. ꝛ. l. quod in diem. §. si rationem. de compensa. ꝛ ad hoc adducit dictum Joan. an. qui in simili videtur determinare quādo opponitur exceptio rei iudi. ad impediendum processum ꝛ non fuit admissa: vt in. c. ad monasterium. de re iudi. quod etiam videtur esse de mente. Ange. in. d. l. decem. vbi dicit ꝙ actoꝛ debet replicare si vult iudicium reddi nullum ꝛ dicere ꝙ non interfit istius illam exceptionē obijcere per gl. que est in. l. nisi. ꝟ. de pac. si vero nō fuit opposita ante litem cōtesta. non redditur contestatio nulla: qꝛ peruersio vnius actus ad alium non reddit actum nullum: vt. l. j. C. de appel. ꝛ. l. mancipium. §. si communi diui. ꝟ. de euic. ꝛ ita loquitur qđ hic in fi. not. Barto. dum dicit ꝙ hoc potest intelligi quando non fuit opposita exceptio. ꝛ quod idem Marti. not. in. l. communi diuidundo. in fi. ❡ Sed est dubium licet non reddatur contestatio iam facta nulla vtrum saltem impediet processum ad vlterioꝛa nisi fiat excussio. Bal. in. d. l. ij. C. communi diuidundo. videtur sentire ꝙ sic. ꝛ ita intelligit dictum Barto. ꝙ nisi probet actoꝛ principalem non esse soluendo non possit obtinere: quia non est aperta via agēdi. Tu dic melius ꝙ in terminis huius legis quia agitur contra non obligatum ante factam excussionem potest procedere dictum Bald. ꝛ istud tenet hic domi. Ra
8 pha. licet Bal. non alleget. † Sed si agitur contra obligatum tunc postq̄ passus est litem contestari videtur renuntiasse exceptioni dilatorie quatenus ista exceptio differt iudicium. ꝛ sic in toto iudicio nō potuit excipi quominus ꝓcedatur ad scđm declararet ipsum debitorem ꝛ condemnetur. arg. in. l. pompo. §. j. de procu. ꝛ. l. qđ bona. §. si alieno. de dam. infec. cum ibi not. solū enim hoc reperimus in sententia excōicationis que impedit iudiciū sequens in quacūq; parte litis opponatur vt in. c. j.
9 de excep. lib. vj. † ꝛ idem in simili snīa banni. vt not. Bart. in. l. eleganter. §. si post. de condi. inde. Alie vero dilatorie vt impediant iudicium debent opponi ante litē cōtesta. alꝛs perderent vim dilatoriarū lꝫ retineant vim peremptoriarum: vt in. d. §. si post. Si vero cōfitetur debitum nō expediret vlterius prosequi: qꝛ pro condēnato habetur: vt in. l. si reus paratus. de procu. Sed nunc est dubiū an facta intentione poterit opponi excutio et puto ꝙ sic. quia nō impugnat snīam per. l. nesennius. §. fi. de re
10 iudi. ꝛ. l. ex diuerso. in fi. solu. mat. ❡ † Quero ponamus ꝙ tpe quo inceptū est iudicium cum seio expromissore titius primus debitoꝛ erat non soluendo ꝛ sic bene fuit ceptum: sed ipso pendente effectus est soluendo: vult expromissoꝛ ꝙ ille creditoꝛ dimittat eum ꝛ vadat ad titium an cogatur hoc facere. Cy. mouet istam questionē in aut. presente. C. de fideius. sed hic videtur probari ꝙ nō dum dicit eo tempore ex quo iudicium inter me et seium acceptum est. ꝛ sic videtur velle ꝙ inspiciatur initium iudicij. ꝛ si tunc est bene ceptū est superuenienti casu nō debet variari tene menti facit. l. pe. §. j. ꝟ. insti. in raratione sui dicit varietati stetur cum concordantijs ibi allegatis. ❡ Item queritur quid econuerso si aliquando titius fuit soluendo nunc vero cū iudicium inchoatur cōtra seium non est soluendo videtur idē vt seius non possit obijcere ꝙ aliquando titius fuerit soluendo ꝙ actoꝛ sibi imputet quare non conuenit oꝛiri. argu. huius legis. tu dic in hoc vt habetur. ꝟ. de fideius. l. si fideiussores. ꝟ. in tex. ꝛ glo. ꝛ ibi est casus de hoc ꝙ imo esset imputandū si fuisset negligens nō sic in simplici fideiussore qui non potest imputare creditori: quia non conuenit principalem tempore quo erat soluendo quinimo si fuisset illi protestatus vel denuntiasset ꝙ principalem conueniret vt videtur text. in. l. si fideiussoꝛ. §. creditoꝛ. eo. tit. de fideiusso. dic vt ibi. ꝛ ideo aliud quia iste de quo hic non est obligatus nisi in defectum principalis. secus in fideiussore. Uel dic qđ illa. l. fideiussoꝛ. loquitur iure veteri quod non habebat beneficium excussionis. hodie videtur. secus cum sit eadem ratio qua non videatur obligatus nisi in subsidium propter exceptionem licet mero iure obligatus sit. et hoc pla
11 cet. ❡ † Ultimo queritur quid si sunt duo rei debendi ꝛ creditoꝛ elegit vnum ꝛ fecit eum condēnari non tamen facta est executio an possit agere contra alium. ꝛ videtur ꝙ nō. qꝛ hic erat in sua electione quem vellet conuenire eligendo ergo vnum videtur sibi preiudicare cōtra alium. non sic in casu huius legis. vbi necesse habuit conuenire primo titium. breuiter in contrarium est veritas qꝛ est casus in. l. fi. C. de fideius. ꝙ eligendo vnū ex pluribus obligatis non preiudicat quominus ad alium recurrere possit si primo nō exegit. tene menti illā. l. qꝛ notabilis. non sunt alia.

1 ❡ Impersonalitas circa verbum executiuum obligationis nō vitiat stipulationē ꝛ tunc reū locupletem dando liberatur debitoꝛ ꝛ quando vitiet.
2 Si promitto dare intelligitur per me si vero ꝓmitto dari tunc solum factū meum est in obligatione quo curem.
3 Promittens decem nec dixit dare vel dari subintelligitur dare.
4 Promissio facti alieni incerte persone valet et subintelligitur verbū dare vel curare.
5 Quando ex tenore libelli apparet ꝙ quis petit aliud q̄ quod sibi debetur non cogetur reus subire iudicium ne respondere libello.

1 **Labeo ait.** ❡ † Impersonalitas circa verbum executiuū obligationis nō vitiat stipulationem ꝛ tūc reū locupletem dādo liberatur debitoꝛ. hoc dicit. ❡ No. Barto. in tex. ibi dari ꝛ sic impersonaliter quia non a se vel ab alio. ꝛ ista impersonalitas si est circa verbū executiuum non vitiat stipulationē. secus si esset circa verbum inductiuum obligationis seu promissiuum vt si diceret promittuntur. nā non valet stipulatio: vt in aut. si quando. de consti. pecu. sed hic dixit ꝓmitto tibi dari seu ꝙ dabuntur decem: et sic fuit personalis in verbo promissiuo ꝛ hoc ex parte promissoris: sed ex parte stipulatoris etiā si sit in verbo promissiuo nō vitiat vt promittis dare. x. lꝫ enim nō dicat mihi tamen subintelligitur: vt. l. stipula
2 tio ista. §. si quis ita. de ver. obli. † Si vero dico ꝓmitto dare ꝑ infinitiuum actiui nō esset impersonalitas nec in ꝓmissiuo nec in executiuo. ꝛ sine dubio valeret: qꝛ intelligitur per me ꝛ tunc non liberaretur dādo reum locupletem: qꝛ decem sunt in obligatione. Sed quando per infinitiuū passiui videoꝛ promisisse curatori ꝙ dentur vnde decem non sunt in obligatione sed solum factum meum quo curem ꝛ dando reum locupletem satis
3 curo. ꝛ hoc voluit glo. magna hic in prin. † Item dixi promitto decem: nec dixi dare vel dari subintelligitur dare. ꝛ sic idem dicitur in proximo precedenti: vt. l. promissoꝛ. in fi. ꝟ. de consti. pecu. et hoc vult eadem glo. in fi. idem si dixissem ꝓmitto facere ꝙ habebis decem. nam hoc verbū plus importat vt videar promisisse per

a ❡ Excussionis. Ultra ea que posui hic in apostillis. Adde plene not. ī materia excussiōis. Signo. de medio. consilio. lvij.

fisse per meipsum dare. et hoc probatur in. l. si heres. de lega. j. allegata in glos. pro et contra. ¶ Sed oppo. quod ista promissio promitto tibi dari vel quod dabuntur decem non valeat: quia licet non vitietur ratione impersonalitatis tamen vitiatur ex alio: quia videor promittere factum alienum. Aut enim intelligimus: quia videatur promisisse dare per me et falsum est: quia non liberarer dado reum locupletem per. d. l. promissor. in fi. quia aliud pro alio etc. cuius contrarium hic dicitur. Aut dicimus quod intelligimus dari per alium: et tunc non deberet valere: quia si promitterem titium daturum vel quod titius tibi dabit non valet stipulatio per. l. inter stipulantem. in prin. de verbo. obli. et insti. de inuti. stipula. §. si quis alium. Timore huius glos. hic super ver. dari. facit vim in versi. curari quod dicit esse in text. quod verbum si non esset appositum in ista promissione non valeret. vt in. ll. contrarijs. sed quando est appositum bene valeret. vt l. stipulatio. in prin. de verb. obli. quia promittit de facto suo. Itē dicit gl. quod si in tex. non habetur debeat subaudiri. Barto. autem nō videtur in hoc facere vim nec perpendit de isto contrario quod gloss. hic dicit noluit. sed solum dicit sufficere quod ista impersonalitas non est in verbo inductiuo obligationis sed executiuo. do. Rapha. reprehēdit Bart. per plures rōnes.
4 et adheret glos. Ego dico sic sustinendo † Bart. quia interdum quis promittit de facto alieno certe et determinate persone et non valet promissio nisi apponatur verbum dare vel curare et ita loquūtur leges allegate in glos. interdum de incerta persona vt promitto dari vel dabuntur decem: et tunc valet quia semper subintelligitur verbum dare curare. et ita intelligo istam glos. et tunc remanet iste. §. notabilis et singularis secundum intellectum
5 Bar. ¶ † Ultimo no. hic quod quando ex tenore libelli apparet quod quis petit aliud quam quod sibi debetur non cogetur reus subire iudicium nec respondere libello: vt hic in fi. patet nam debet hoc intelligi quod iste in suo libello narrauit qualiter talis promisit sibi dari. x. ponēdo verba instrumēti prout fieri cōsueuit et petebat ipsum condēnari ad dandum. x. certe ex tenore verborum apparet quod reus non tenetur dare. x. sed solū curare quod ille habeat: ideo si offert reum locupletem debet absolui ab instantia iudicij: et ita intelligas istum text. sed si narraret taliter quod si esset verū dare teneretur: licet vere non esset cogeretur respondere libello et procederet iudiciū sed nō obtineret: quia debet inspici id quod narratur in libello si verum esset: prout narratur. vt in. l. cum quedā puella. in fi. et ibi not. de iur. om. iudi. et. l. j. in prin. ff. de dolo. et si quadru. pau. fecis. dica. l. j. in prin. in glosella que dicit et verum sit.

¶ De iureiurando. Rubrica.

1 ☞ Quando vnus ex litigatoribus defert alteri iuramentum per quod lis deciditur dicitur credere vel cōfidere de aduersario quia facit eum iudicem et testem in causa.
2 Iuramenti decisiui litis tres sunt species.
3 Iuramentū litis decisiuū defertur super eo quod fuit de preterito vel de presenti.
4 Iuramentū de iure canonico in quibus casibus non teneat.
5 Iuramentū testis est de veritate et interdū de credulitate.
1 ¶ † Quia quando vnus ex litigatoribus defert alteri iuramētum per quod lis deciditur credere vel cōfidere de aduersario: quia facit eum iudicem et testem in causa: vt. C. de fideiusso. l. fi. merito post titulum precedentem qui sub titulo seu rubrica generali de rebus creditis fuit premissus propter frequentiam contractus congrue subijcitur iste titulus ante omnes alios
2 propter experiētiam fidei et credulitatis. † et tractatur hic de iuramento decisiuo litis cuius tres sunt species de quibus rubrica facit mentionem et dicitur de veritate. et hoc est quod voluit l. quoties. j. eodem dum dicit propter rem et veritatem secundū
3 Guil. et defertur super eo † quod fuit de preterito vel est de presenti et in hoc differt a titulo de iureiurando. quod est in decretalibus: quia illud tractat de iuramento de futuro vt quis iurat aliquid se facturum de quo in isto tit. non fit mentio nisi in vno loco: vt. j. eod. l. si duo. in fine. nec in. C. eod. titu. sed de ipso fit mentio in alijs partibus iuris quando ponitur ad confirmationem alicuius contractus validi. si enim esset inualidus seu inualidandus tunc nō defertur validet vel obliget si quando est inualidus ex priuilegio minoris etatis. vt. l. j. C. si aduer. vē
4 di. et in aut. sacramenta ibi posita. † sed iure canoni. validatur quacūque rōne sit inualidus dummodo possit saluari sine interitu salutis eterne: vt in. c. cum contingat. extra. eod. titu. et per totum nisi sit contra bonos mores: vt in. c. non est obligatoriū. de regu. iuris. lib. vj. vel contra vtilitatem publicam principaliter: vt in eo. c. si diligenti. de foro cōpe. vel nisi fuerit dolo vel metu prestitum seu tendebat in preiudiciuz alterius vt in. c. ij. de pac. libro. vj. quod plene prosequere: vt not. Barto. in. l. si quis pro eo. j. de fideius. vbi ponit pulchrū tractatū ad hoc et solum tradidit ad istum finem. s. ostendendū qualiter iuramentū hodie de iure canonico sit seruandum posito quod possit seruari sine interitu salutis eterne: quia non semper propterea est seruandum et istud facit te intelligere istum tractatū valde vtilem ad
5 quod semper recurrimus. ¶ † Et not. hic in glo. rubrice quod iuramentum testis est de veritate. et sic si iuraret de credulitate non
a staretur dicto eius.[a] Sed certe tex. iuris canonici dicunt quod interdū interrogatur de credulitate: vt in. c. cū dilecta. de accusa. et glo. in. l. ij. §. item labeo. de aqua plu. arcē. que incipit sic igitur. de hoc vide in Spe. de teste. §. j. versi. item quod deponunt de credulitate. in. xij. col. circa fi.
1 ☞ Iuramentū fuit inuentū ad lites expediendas.
2 Exceptio iurisiurandi est exceptio litis finite: et potest opponi ad impediendū litis contestationē.
3 Iuramento solo expediunt lites: quādo defertur iuramentū voluntariū extra iudiciū lite nō incohata sed in necessario iuramento debet sequi sententia iudicis.
4 Iuramentū necessariū est triplex: quia interdum defertur in defectū probationis vel ad probationē supplendam.
5 Interdū ad innocentiā purgandā et dicitur iuramentum purgationis seu conscientie.
6 Interdum defertur non in defectum probationis ad eam supplendam sed ad eam de nouo fiendam licet nulla alia indicia sint et dicitur iuramentum in litem.
1 Primum. ¶ † Iuramētum de quo tractatur in hoc titulo fuit inuentū ad lites expediendas. et interdum solo iuramento expediuntur interdum mediante iudicis sententia vna cum iuramento hoc dicit
2 in effectu. ¶ † Ex primo dicto patet quod exceptio iurisiurandi est exceptio litis finite sicut exceptio transactionis vel rei iudicate. ideo potest opponi ad impediendum
b litis contestationē[b] quod dic vt. j. eod. l. nam et postea. in princi.
3 ¶ † Quantum vero ad secundum dic quod solo iuramento expediuntur quādo defertur iuramentum voluntarium extra iudiciū lite non incohata sed mediante sententia iudicis vna cum iuramento quando defertur iudiciale vel a iudice solo in defectum probationis quod est necessariū nam post iuramentum sequitur
4 sententia. quod dic vt. j. eo. l. nam et postea. §. fi. ¶ † Ultimo scias quod iuramentū necessarium est triplex. nam interdum defertur in defectum probationis vel ad probationem supplendam de
5 quo. j. eo. admonenda. et. C. eod. l. in bonefidei. † Quoddam in defectum probationis non ad ipsam supplendam sed ad innocentiam purgandā et hoc dicitur purgationis seu cōscientie de quo habetur in. l. presenti. §. sicubi. C. de his qui ad eccle. confu.
6 et de pe. iudi. qui ma. iudi. aut. nouo iure. et de fal. l. vbi. † Quoddam est quod defertur nō in defectū probationis ad eam supplendā sed ad eā de nouo fiendam licet nulla alia indicia sint. et hoc est iuramentū in litem: de quo. j. titu. proxi. quod interdum est super actione vt in arbitrarijs rōne doli aduersarij: vt in. l. actionibus. j. titu. j. et. l. seq. C. vnde vi.
1 ☞ Transactio potest sumi vt genus et tunc dicitur recessus a lite: et cōprehendit etiā sniam et iurisiurandum.
2 Transactio vt species fit de re dubia et lite incerta aliquo dato vel retento.
3 Transactio in specie sumpta dicitur cōtractus innominatus.
4 Quilibet contractus vltro citroque obligatorius large pōt dici permutatio.
5 Iuramentū litis decisiuū maiorē habet autoritatē quam res iudicata et quare.
6 Contractus qui solo consensu contrahuntur dicuntur maioris autoritatis quam illi in quibus requiritur cōsensus et etiam alia puta res vel verba.
7 Sententia transactio et iuramentum se habent vt excedentia et excessa.
1 Iusiurandum. ¶ † Ex primo dicto huius. l. iuncta glos. mag. in prin. que dicit quod trāsactio potest sumi vt genus et dicitur istud recessus a lite et sic cōprehēdit oēm actum per quem a lite receditur etiam sniam et iusiurandum. et
2 potest sumi vt species: † vt illa que fit de re dubia et lite iuncta aliquo dato vel retento: et de isto loquitur titulus de trāsactionibus. ff. eo. sed de prima loquitur iste titulus. patet secundum Bart.
3 † quod transactio in specie sumpta dicitur contractus innominatus: quia non habet speciale nomen sed retinet sibi nomen generis sicut et permutatio in specie sumpta que est cū permutatur species cum specie: de qua loquitur titulus de rerum permutatione. naz ideo dicitur contractus innominatus quia non habet

a ¶ Dicto ei[9]. d. Jas. more suo solito hic multa dicit super hoc tu ei adde quod Abb. in. c. cuz cām. de test. referē. Gof. dicit quod testis interrogatur de credulitate fama et audit ad p̄sum. nō ad probationē. et. h. d. no. et sequitur Bar. soci. cō si. inci. dñs labia mea etc. in causa cōtra filios.

b ¶ Litis cōtesta. Itē ad impediē dū cōpromissuz secundum Mod. i. l. fratris. C. de trāsac. et Ro. in rub. de arb. i. xviij. col.

4 speciale nomē sed retinet sibi nomen generis†cū quilibet con
tractus vltro citroqꝫ obligatorius large possit dici permuta-
tio:vt emptio vel venditio qꝛ permutaꝛ res cū pecunia.⁊ istam
5 doctrinā tradidit gl.C.de re.permu.sup rubrica. †ꝑm vero di
ctum huius.l.dū dicit ꝙ habet maiorē autoritatem ꝙ̄ res iudi
cata glo.in fi.assignat rationem que non est bona ꝑm Guil.de
cug.qꝛ nō procedit nisi in iuramēto iudiciali in quo interuenit
autoritas iudicis ⁊ voluntas partis non autem in voluntario
in quo autoritas iudicis non interuenit nec in necessario:quia
non interuenit voluntas partis.⁊ tunc text.hic generaliter lo-
a quitur et sic comprehendit oēs species iuramenti decisiui[a] dic
ergo ꝙ est maioris autoritatis:qꝛ facilius expeditur per iura-
mentum cum multa solennitas non sit necessaria ꝙ̄ per sniaꝫ
6 in qua snia multa sunt necessaria:vt.C.de sen. prolatā.†⁊ con-
tractus qui solo consensu contrahunꝛ dicuntur maioris auto
ritatis ꝙ̄ illi in quibus requiriꝛ consensus ⁊ etiā alia puta res
7 vel verba:vt.l.iurisgentium.ff.de pac. ¶†Ultimo no.glo.ma
gnam ex qua no.ꝙ ista tria remedia.scilicet sentētia trāsactio
⁊ iuramentum se habēt vt excedentia ⁊ excessa vt in simili not.
glo.ff.titu.j.l.certi condictio.ista tamen glo. indigeret supple-
tione in multis:sed in legibus particularibus de quibus men
tionem facit patent suppletiones.

a ¶Decisiui.Inquantū do.Jas. hic ponit an instrumētum vigore iuramenti habeat executionē paratā.⁊ ī quarta limitatione dicit debere intelligi de iuramento decisiuo adde qꝺ idez tenet Sozi. cōsi.incip.do.labia mea aperiat. visis ⁊ consideratis.

1 ☞Juramento prestito aduersario deferente standū est quo
ad ipsos litigantes:nō quo ad extraneos.
2 Uerba legis vel statuti nō frustra iudicanꝛ apposita.
3 Juramentum calūnie excusat a presumpta calumnia:⁊ an ab
expensis litis.
4 Juramentum vnius nō facit preiudicium alteri qui in illo nō
consensit.
5 Factum matris non potest nocere filijs in his que sunt magni
preiudicij:nec prodesse in preiudiciū alterius.
6 Mater iurando se esse pregnantem ex tali mittitur in posses-
sionem bonoꝝ illius licet ex alio esset pregnās:⁊ ad quid prosit
hec missio.
7 Filius constituitur in quasi possessione filiationis ex facto pa
rentum:nec tamen fit preiudiciū veritati quominus possit pro
bari contrarium.
8 Juramentum decisoriū an possit deferri in criminali.⁊ nu.10.
9 Contra iuramentum decisorium volūtarie prestitum non ad-
mittitur probatio.
10 Accusatus deferens iuramentū accusatori et iuret:preiudicat
sibi in pecuniaria nō in corporali pena.
11 Juramentū an possit deferri in causa matrimoniali.
12 An possit deferri in causa monachationis.

b ¶Frustratorie. adde ꝙ verba cōtra naturā suam late interpretata qñ al's dispositio redderetur frustratoria nisi dicta interpretatio fieret tex.est in.c. si ciuitas.de sen. excō.quē allegat Abb.ɔsi.xxxij.⁊ cōsi.lxij.ij.lib.

1 At pretor. ¶†Juramento prestito ad-
uersario deferēte standum est
quo ad ipsos litigantes non quo ad extraneos.hoc
dicit Barto.vsqꝫ quasi ad fi.l.vsqꝫ ad versi.iurari.⁊
ponit hic partem verborum edicti ꝙ loquebatur quādo actor
defert reo ⁊ reus iurauit se non teneri.nam dicebat edictum ꝙ
nec in reum neqꝫ in successores eius dabaꝛ amplius actio acto
ri:vt patet hic iuncta.l.ait pretor.in princi.j.eod.⁊ hic exponit
2 vnam particulam verboꝝ ibi alteram.¶†Not.primo in versi.
non frustra ꝙ verba legis non frustra iudicantur apposita.qꝺ
est notandum ad interpretationem statutorum vt nunꝙ̄ debea
b mus interpretari taliter ꝙ aliquod verbū fuerit frustratorie[b]
positum pro hoc qꝺ habetur in.l.j.qꝺ metus cau. in tex.⁊ ī glo.
⁊ vide qꝺ per hoc not.in addi.Spec.in tit.de sen.§.qualiter.in
addi.que incipit vt lit.contesta.Item not.ibi alioquin facilius
ꝙ nō debet esse in potestate debitoris se ab obligatione exime
re.similiter nec in potestate alicuius aliquod preiudicium alte
ri facere. facit.l. ne in potestate. ff.de arbitris. et de iudicijs.
3 l.ij.§.sed si agant.in fine. ¶†Item not.in.§.vnde marcellus.
circa medium.ꝙ iuramentū calumnie excusat a presumpta ca
lumnia facit.c.ij. de iura.calum. Sed an ab expensis litis. dic
vt in.l.qui solidum.de lega.ij.⁊ in autꝫ.de iudi.§.oportet. et in
4 autꝫ.generaliter.C.de episco.⁊ cleri.¶†Not.etiam ꝙ iuramen
tum vnius nō facit preiudiciū alteri qui in illo non consensit:
vt hic.⁊ idem est de iure canonico:vt in.c.ij.de pactis.libro.vj.
5 ¶†Ultimo not.ꝙ factū matris non potest nocere filijs in his
que sunt magni preiudicij nec prodesse in preiudiciū alterius.
6 sed in his que sunt modici preiudicij sicut etiam hic patet:†qꝛ
tunc iurando se esse pregnantem ex tali mittitur in possessio-
nem bonorum illius acsi ita esset posito ꝙ nō ex illo sed ex alio
sit pregnans:quia hec missio prodest quantū ad alimenta non
autem quominus possit probari ꝙ non sit ex illo vt hic patet
7 †constituitur etiam filius in quasi possessione filiationis ex fa
cto parentum quod dic vt.l.non nudis.⁊.l.non epistolis.C.de
proba.nō tamen fit preiudicium veritati quominus possit pro
8 bari cōtrariū.vt.j.de probationibus.l.fi.¶†Ultimo glos.hic

c ¶Criminali.ad de alex. ɔsi.lxvj. lib.j.vbi an idez sit i cā magna pecuniaria.

d ¶Matrimoniali. An in cā matrimoniali sit iuramentū deferēdum. vide Lud. ro.cōsi.lxx.

c format tres questiones. de prima questione an in criminali[c]
possit deferri iuramentum decisorium tractat Bar.in.l.mari-
tus.j.de questio.⁊ canoniste in.c.si.eo.titu. Breuiter dic ꝙ si de
crimine agitur ciuiliter ad penam applicandam parti sine du
bio potest deferri vt hic in ver.quacunqꝫ.ibi dum dicit sine pe-
nali actione quia causa est priuata. si vero criminaliter ad pe-
nam publicam personalem vel pecuniariam applicandam fi-
sco causa non est priuata.⁊ sic non potest reipub. fieri preiudi-
cium per priuatos:vt.ff.de pac.l.si vnus.§.item ne experiar.et
§.si paciscar. ⁊ propterea dixerunt quidam non debere defer-
ri.glo.tamen hic videtur alter sentire per.l.eum qui.§.in popu
laribus.j.eo.vbi causa erat publica ⁊ tamen defertur:sed certe
parum videtur facere:qꝛ loquitur in actionibus popularibus
in quibus licet vertatur vtilitas publica quo ad quid pena ta
men in eis applicatur parti : vt.l.si is quod.cum ibi nota.ff.de
iuris.omnium iudi.Breuiter dic ꝙ aut loquimur de volunta-
rio aut iudiciali aut de necessario. Primo casu si quidem ille
qui vult accusare deferat ei quem vult accusare et ille iurat se
non commisisse maleficium istud iuramentum seruatur quan-
tum ad deferentem:quia si vult postea accusare non potest per
l.si maritus.§.si negauerit.j.de adulte. non tamen fit preiudi-
cium reipublice quominus iudex ex officio potest inquirere et
quominus alius accusator admittatur etiam absqꝫ eo ꝙ pro-
bet de preuaricatione primi deferentis cum nō interuenit au-
toritas iudicis ⁊ sic nō obstat.§.in popularibus. qui debet in-
telligi quando interuenit.Si vero ille qui dicebatur crimino-
sus detulit accusare volenti ⁊ ille iurauit tale iuramentum pa
rum aut nihil operatur quia in criminali requiritur sententia
nec sufficit sola confessio:vt.l.iulꝫ.j.de confes.melius in.l.si con-
fessus.⁊ ibi not.j.de custo.reo.vnde posito ꝙ talis delatio ha-
bet vim confessionis ꝑm ꝙ tenet hic Jaco.butri. non propter-
ea sufficit in criminali ad sentētiam ferendam confessio extra-
iudicialis.vt not.in.l.capite quinto.de adulte.licet secus in ci-
uili:vt.l.generaliter.C.de non nume.pecu.¶Secundo casu de
iudiciali quod defertur a parte parti iudice approbante si qui
dem accusator vult deferre accusato ⁊ sic ad absolutionem fien
dam iudex non debet in hoc autorari cum ille nō prosequatur
causam suam sed publicam:vt in iuribus.ff.allega. Si autem
prestitit : et ille iurauit se non criminosum videtur ꝙ propter
autoritatem iudicis fiat preiudicium reipublice in hoc vt non
admittatur alius accusator nisi doceat de priuaricatione pri-
mi deferentis:vt in.d.§.in popularibus. maxime si secuta fuit
absolutoria:vt in.l.si qui.§.ijsdem.de accusatio.econtra vero si
accusatus defert accusatori ad cōdemnationem fiendam ⁊ ille
iurauit ex hoc accusatus debet condemnari. fuit hic varietas
inter Guil.qui dixit ꝙ non quia in criminalibus requiruntur
probationes luce clariores:⁊ inter Jaco.but. qui voluit ꝙ sic
quia si accusatus defert accusatori videtur confessus crimen in
casu quo accusator iurat et constat ex confessione non ratione
iurisiurandi ⁊ effectus est magnus quia contra cōfessionem ad
mittitur probatio in contractu:vt.l.cum falsa.C.de iuris ⁊ fac.
9 igno.†Sed contra iuramentum non:vt.j.l.proxi.§.dato. et.l.
10 nam ⁊ postea.§.j.†mihi videtur ꝙ licet iuramentum detulerit
non propterea videtur fateri crimen in casu quo videtur quia
non necessario hoc sequitur:sed bene fateor ꝙ censetur consen
tire vt condemnetur ac si crimen commisisset.⁊ dico ꝙ si quidez
veniebat pena imponenda pecuniaria potuit sibi preiudicare
per suam confessionem:⁊ sic condemnabitur virtute iuramen-
ti nec poterit contrarium probare. Si vero pena corporalis
tunc non potuit sibi preiudicare cum non sit dominus mēbro-
rum suorum:vt.l.liber homo.ad leg.aquil.⁊ sic illo non obstā-
te iudex ex officio queret de eius īnocētia.vt.l.si nō defendātur
pene.⁊.l.j.in fi.de questio.nec eū condēnabit de iuramēto solo.
¶Circa tertium vero.s.iuramentū necessarium si quidem que
rimus an iudex possit deferre accusatori qui semiplene proba-
uit ad supplendam probationem.dicendū ꝙ non per rationē:
de qua.ff.qꝛ debent esse probationes luce clariores:vt.d.l.sciāt.
⁊ ita intelligo dictū Guil.econtra vero si vult deferre iuramen
tum accusato ad purgationē:qꝛ actor non probauit si quidem
erat exclusus accusator a probando per lapsum terminū pōt
deferre quinimo debet etiam in causis arduis:nec aliter debet
absoluere:vt in.l.vbi.C.de fal.⁊ in dicta autꝫ.nouo iure. de pe-
na iu.si vero nō erat exclusus ⁊ poterat ad hoc ꝓbare nō debet
deferre:qꝛ datur in defectum probationis ⁊ nō potest dici defe
ctus quousqꝫ admittiꝛ ad probandū.argu.ff.eo.l.non omnis.
11 §.⁊ cū pecunia.⁊ de cōdi.ob cau.qꝺ seruus.¶† Quantū vero
ad scđam questionem glo.an possit deferri in causa matrimo-
d niali[d] dic ꝙ ei qui negat matrimonium deferri non potest al's
esset in potestate partium matrimonium dissoluere qꝺ esse nō
debet cum sit indissolubile.vt no.in.l.diuortio.ff.de nego.gest.
in glo.

in glo. iuncto tex. huius .l. post prin. in rõne sui ibi alioquin &c. Sed ei qui asserit matrimoniũ fuisse cõtractum bene potest deferri per illum qui negat & si iurabit habeb matrimonium pro contractu: q2 bene possunt de nouo contrahere. lz contractum non possit dissoluere & hoc si erit solutus & soluta & habiles ad cõtrahendum al's non fieret preiudiciũ alteri solũ homini cũ altero: vt in .c. super eo. de eo qui cog. cõsan. vxo. sue. & ar. hic circa fi. q2 nõ debet alteri preiudicari & hoc i iuramẽto volũtario vel iudiciali quo partes cõsentiunt: sed in necessario qd defert solus iudex dicendũ est q nec etiam ei qui matrimoniũ asserit semiplene deferendũ est in defectu3 probationis cum sit causa magni preiudicij: quia habet instar seruitutis. ita not. Bal. in l. in bonefidei. C. nisi sint magne presumptiones in cõtrarium vt si nobilis & diues peteret puellam inopem & degenerem asserens se matrimoniũ cum illa cõtraxisse & illa negat. nam illud est verissimile q nobilis veritatem dicat & deberet sibi deferri fm Jo. an. in .c. si. extra eo. titu. non sic si ageret de dissolutione
12 matrimonij in qua vertitur adhuc maius preiudiciũ. † De altera vero qstione gl. dic vt in .d. c. fi. q2 causa monachationis assimilatur cause matrimoniali cum agat de matrimonio spũali. vt in .c. inter corporalia. de transla. prela.

1 ☞ Jurari debet eo modo quo defertur ad hoc vt prosit iuramentum: dũmodo sit licitus modus. & postq est iuratum habetur pro veritate.
2 Judeo potest christianus iuramentũ deferre per deum in quẽ credit.
3 Juramenta solennia que prestantur ex forma iuris vel statutorum debent prestari super sacrosancto dei euangelio & quid de cõsuetudine si nõ sunt solennia.
4 Juramentũ si habet vim probationis habet etiã sententie.
5 Si lex vel statutum dicat q cõtra instrumentum nulla possit obijci exceptio quominus executioni mandetur: tamen poterunt opponi exceptiones que ex alijs statutis vel capitulis statutorum oriuntur.

1 **Jurari autem.** ¶ † Jurari d3 eo modo quo defertur ad hoc vt prosit iuramẽtum dummodo sit licitus modus & postq est iuratum habetur pro veritate. h. d. l. seq. que incipit si neq3. Et diuide pro clariori intellectu. nam primo loquitur quãdo iuramentũ fuit delatum vno modo & fuit iuratum alio modo quo casu nõ prodest iuranti etiam si vterq3 modus fuerit licitus. & hoc in isto. §. cũ princi. l. seq. vsq3 ibi: qd si exegerit. Secundo loquitur qñ fuit iuratum eo modo quo fuit delatũ quo casu prodest etiã si ille modus non sit in vsu dũmodo nõ reprobatus vsq3 ibi: diuus pius. Tertio loquitur quãdo simpliciter fuit datũ nõ expresso aliquo modo & ille iurauit nõ per modũ cõsuetum. sed per suaz superstitionem puta per aliquẽ sanctũ in quem habebat deuotionẽ. lz enim non sit modus prohibitus tamen pdest iuranti: q2 delatio intelligitur facta vt iuret fm modũ consuetum. s. per deũ & sancta dei euangelia. ita intelligo illũ ver. diuus licet gl. & doc. videntur intelligere de superstitione probata. sed nõ placet q2 de illa loquitur. ver. sed si quis illicitum quando ergo est
2 reprobata puta per † Appollinem tũc etiã si sit iuratũ fm modum & formã quibus delatũ est nõ prodest iuranti. et hoc dicit ibi. hoc tamen intellige qñ ambo sunt eiusdem secte vt ambo christiani. si autem diuersarũ: vt qñ christianus deferat saraceno vel iudeo potest deferri per deum illius & deferendo simpl'r videtur actum q iuret per deũ in quem credit. & istud videt sentire glo. in .§. diuus. inquantũ dicit q aliqui in text. nõ habent dictionẽ nõ. & tunc dicit glo. pone casum in iudeo vel saraceno qui iurauit per deũ suum & sibi prosit. sed si habes dictionẽ nõ debes ponere casum qñ christianus defert christiano: quia nõ debet iurare per deum alienũ. tene menti. in .d. ver. dato ponit de effectu iuramenti. ¶ Circa primũ casum qñ detulit vt iurares per deũ et iurasti per caput tuũ videtur dicendũ idem esse econuerso si detuli vt iurares per caput tuũ et iurasti per deũ vt tibi non prosit: q2 nõ seruasti formam. licet melius & fortius iuraueris: sed nõ censetur melius quo ad me postq in illo non
3 consensi. facit. s. de vsu & habi. l. si. in fi. ¶ † Circa scdm notandum est q loquit de iuramento qd defert pars parti. vnde potest deferre vt sibi libet etiã si deferatur per iudicẽ vel alium superiorẽ vt contingit in iuramentis solennibus que prestantur ex forma iuris vel statutorũ debet prestari super sacrosancto dei euangelio nec sufficeret tangere aliam scripturam: vt not. in .c. vt circa. de elec. lib. vj. si autẽ nõ sunt iuramenta solennia que prestantur ex forma iuris consuetudo introduxit vt suffi-
4 ciat tãgere scripturã in qua repñtatur li. euãgeliorũ. ¶ † Ultimo not. in .§. dato. in fi. q si iuramentũ habet vim probationis habet etiam vim snie: vt in ea .l. sed si possessori. §. fi. & vim iudicij seu litis cõtestate. vt. j. eo. l. nã & postea. §. si is qui tpi. & l. qui iurasse. in fi. h3 etiã vim solutionis: vt in .l. iusiurandũ que illã
5 sequit. ¶ † Not etiã illã glo. in illo. §. dato. in ar. q quãtũcũq3 lex vel statutũ dicat q cõtra instrumentum vel laudum nulla
a possit obijci exceptio[a] quominus executioni mandetur nihilominus poterunt opponi exceptiones que ex alijs statutis vel capitulis statutorũ oriuntur. & ad hoc allegat tex. cũ gl. in .d. §. dato quod habetur in .l. nam & postea. §. j. & in .l. ita pudor. C. de adul. per glo. & Bar. in .l. j. in prin. j. qd vi aut clam.

1 ☞ Delatio iuramenti intelligit vt incõtinenti iuretur vel remittatur & quãdo possit iurari ex interuallo. & nu. 4.
2 Si ille qui detulit remisit & gratiã fecit volenti iurare incõtinẽti habet pro delato & iurato. & nu. 1.
3 Acceptans delationẽ iuramenti potest ex iusta causa petere a iudice terminũ ad deliberandũ quid habeat iurare. & nu. 5.
4 Qui detulit iuramentũ potest ex iusta causa & re integra delationẽ reuocare: vt si superuenerint sibi noue probationes.

Non erit ratum.

1 **Si neq3.** ¶ † Delatio intelligitur vt incõtinenti iuretur vel remittat: sed si remittat p delato & iurato habet & remittere est volenti iurare gratiã facere. h. d. tamen cũ .l. seq. Bar. & diuidit. nam primo loquitur qñ delatio iuramẽti fuit accepta non tamen fuit iuratũ incõtinenti. sed diuertit acceptans ad extraneos actus & postea volebat iurare an sibi prosit & certe non: q2 delatio intelligit
2 facta vt iuret incõtinenti al's habet p non facta. † hoc verũ nisi vel ei iurare volẽti incõtinenti ille qui detulit remisit & gratiã fecit: q2 forte perpendebat q ille voluit iurare & ipse sciebat q iuraret falsum vnde noluit esse autor periurij: tunc enim etia3 si postea iuret ista respõsio pdest perinde ac si iuratũ eẽt & hoc
3 cũ prin. l. seq. vsq3 ad ver. sed si nõ suscepit. † adde illã acceptationem. s. nisi post acceptationẽ petierit a iudice terminum ad deliberandum q habet iurare: q2 terminus ex iusta cã debet sibi concedi. vt. j. eo. l. iusiurandũ & ad pecunias. §. j. & tunc pote-
4 terit iurare etiã ex interuallo & proderit † nisi forte q detulit ex iusta causa delationem reuocauerit q potest facere re integra puta si superuenerint sibi probationes, q a prin. nõ erant & iste est casus in .l. si quis iusiurandũ. C. eo. ti. fm vnũ intellectũ & verũ licet quidã dicunt qd postq fuit acceptatũ non possit reuocari delatio: vt not. j. eo. manifeste. qd potest procedere quando iusta causa nõ subesset: q2 eedẽ probationes suberãt tpe delationis q nũc: tũc sibi imputet si detulit. vt. l. si is a quo. nisi vt in pos. leg. & l. qui bona. §. de illo. de dã. infec. Item adde aliam limitationem q ex interuallo audit volens iurare nisi ille q detulit instet q iuret: tũc eñ pderit etiam si ex interuallo iuret ratione noue volũtatis: debet ergo hoc intelligi qñ eo inuito vel nõ consentiente vult iurare seu iurauit ex interuallo. Interdũ nondum acceptauit delationẽ & diuertit ad extraneos actus: & postea vult acceptare: tũc loquit ver. q si non valet q non põt inuito deferente: q2 intelligit detulisse cũ hac cõditione q incõtinenti acceptet: al's habet delatio pro non facta. & ista conditio nõ habet vim remissionis: sed reuocationis: q2 remissio fit
5 de iuramẽto acceptato & volenti iurare. † Sit ergo cautus aduocatus qñ dubitat qd habet iurare q nõ petat terminum ad deliberandũ vtrũ velit acceptare vel nõ deberet sibi dari nec postea posset iurare sed acceptet: & postea petat terminũ ad deliberandũ quid iuret. & ita intelligit Bar. hic. in .d. l. iusiurandum & ad pecunias. §. j. vel dic vt ibi dicam.

1 ☞ Ex iuramento oritur exceptio reo & eius successori etiam in rem: et impedit litis contestationem nisi requirat altiorem indaginem.
2 Exceptio alicui cõpetẽs sup aliqua re: vel cõtra aliquẽ occasione alicuius rei: transit in singularẽ successionẽ illius rei.
3 Exceptio litis finite vt iurisiurandi impedit litis ingressum.
4 Uerba actionẽ non dabo in lege vel statuto posita non tollũt ipso iure potestatẽ agendi in ciuilibus: sed parãt exceptionem secus in criminalibus.
5 Exceptio intentionis que presupponit actionẽ actori nõ competere: si nõ est litis finite nõ impedit litis ingressum: nisi vltra eam statim producat instrumentũ puta solutionis.
6 Si petitur longus terminus ad probandas exceptiones litis finite debet lis contestari reseruatis ipsis exceptionibus post litem contestatam.
7 Si postea fiat probatio infra terminũ nõ proceditur vlterius & pronuntiabit nullũ quicquid factũ est & qd si non opponant ante litem contestatam.
8 Uide plures exceptiones que impediunt initium iudicij: licet non sint litis finite.
9 Judex inuito opponente nõ potest reseruare post litem contestatã exceptionẽ litis finite si nõ requirit altiorẽ indaginẽ.

¶ Exceptio. vide in apostil. ad Bart. i. d. l. j. vbi posui q stãte predicto statuto intelligit de his q in compromisso deducta sunt nõ autẽ si sit laudatum extra compromissu3: quia tunc poterit opponi exceptio nõ obstãte statuto. de quo p Sozi. cõsi. incip. capio primũ consultationis articulũ.

1 **[N]it pretor.** ¶ †Ex iuramento oritꝛ exce-
ptio reo ⁊ eius successori etiã
in rem: que exceptio impedit contestationem nisi re
quirat altiorẽ indaginẽ. h.d. cũ. l. seq. nam et postea.
2 ¶ †Not. ibi: ⁊ si in rem ꝙ exceptio alicui cõpetens sup aliqua
re transit in singularẽ successorẽ illius rei. silr cõpetens contra
aliquẽ occasione alicuius rei transit cõtra singularẽ successorẽ
eiusdem rei. vt. ĩ. pro socio. l. idẽq₃. in fi. ⁊. s. cõi diuidũ. l. in hoc
iudiciũ. circa mediũ. secus in actione ꝑsonali que nõ trãsit sine
cessione. vt. s. vsufru. quemad. ca. l. iij. in fi. qđ dic vt plenissime
not. ꝑ Dy. ⁊ Bart. in. l. si titius. §. si prius. ĩ. de aqua plu. arcen.
3 ¶ †Itẽ not. in. l. nam ⁊ postea. in prin. ꝙ exceptio iurisiurãdi.
impedit incoari iudicium tum ex eo qꝛ est exceptio litis finite
vt colligitꝛ ex. l. j. s. eo. iuncto. c. j. de lit. cõtesta. lib. vj. tunc ꝓpter
4 verba edicti pretoris que dicunt †actionem non dabo. nam di-
cit hic Bart. notabiliter ꝙ vbicunq₃ lex ita loquitur vel statu-
tum oriretꝛ ex tali lege vel statuto exceptio habẽs impedire ini
tiũ iudicij vt nõ teneatꝛ respondere libello ꝑ istũ tex. ⁊ per. l. j. ĩ.
ad mace. talia tñ verba non tollunt ipso iure[a] potestatem agen
di in ciuilibus ſm Jac. de are. qꝛ nec tollunt obligationẽ ciuilẽ
nec actionẽ sed parant exceptionez: vt ptz ex. d. l. j. §. j. iuncta. l.
q naturalis. ĩ. ad maced. secus in criminali: qꝛ impediunt ipso
5 iure accusare. ita not. Barto. in. l. j. ĩ. ad trebel. addit Bart. †ꝙ
oĩs exceptio intentionis vt illa que presupponit actionẽ actori
nõ cõpetere silr impedit initiũ iudicij non ex eo ꝙ sit exceptio
litis finite. sed ꝓpter regulam que est sine actione: vt. l. si pupil-
li. §. videamus. de nego. gest. qđ etiã vꝛ tenere Spe. lʒ Bart. nõ
alleget in tit. de excep. §. ij. ver. vt autem. ⁊ facit qđ no. glo. in. l.
vbi pactum. C. de transac. sed istud videtꝛ expresse hodie contra
tex. tamen glo. in. d. c. j. de lit. contest. lib. vj. super ver. defensio-
nem. vbi ponit exemplũ in exceptione solutione sicut loquitur
Barto. que dicitur magis defensio ꝗ exceptio. ⁊ dicit ibi glos.
relata ad tex. ꝙ talis exceptio cum non sit de lite finita non im
pedit initium iudicij. sed debet opponi post lit. cõtesta. in vim
peremptorie ⁊ miror qđ Barto. hoc non viderit breuiter puto
Barto. dicere verũ si reus obijciat exceptionem ⁊ statim ꝓbat
producendo instrumentum solutionis quasi tunc deducatur
in notorium iudici: sed si non probaret statim tũc etiam si pete
ret terminũ ad probandũ incontinenti non deberet sibi conce
di sed compellatur ad contestationem lit. ⁊ ita intelligo tex. in
illo. c. ⁊ idem dico in omnibus exceptionibꝰ alijs que non sunt
exceptiones litis finite sunt tamen tales que possunt obijci ad
initium iudicij: de quibus statim dicam vt ita demum hic fieri
6 possit si statim probantur vna cum obiectu exceptionis. † sed
exceptiones litis finite etiam si tunc nõ probantur: sed petitur
terminus breuis ad ipsas probandas debet sibi concedi: sed si
peteretur longus terminus non concederetur: sed compellere
tur litem cõtestari reseruata dicta exceptione post lit. contesta.
vt est hic tex. cum glo. in verbo aut. ⁊ dicit Bart. in. l. ille a quo.
§. si de testamento. ĩ. ad trebel. ⁊ in. l. pretor. §. j. de de damno in
7 fec. ꝙ ista reseruatio operatur hoc †ꝙ si postea fiat probatio in
fra terminum non proceditur vlterius ⁊ pronuntiabitur nul-
lum quicquid factum est qđ perpetuo tene menti: sed si nõ fuis-
set opposita exceptio: ⁊ per consequens nõ facta reseruatio tũc
perderet vim dilatorie: ⁊ licet postea probaretur non pronun-
ciaret nullum quicquid factum nec impediretur ad vlteriora
procedi. sed dabitur pro reo ⁊ ita debet intelligi quod habetur
8 in. l. eleganter. §. si post. de condi. indebi. ¶ †Et not. quia quod
s. dixi. non reperio ab alio dictum ad cognoscendum differen
tiam inter istas exceptiones sunt autem plures alie que impe-
diunt initium iudicij non tamen sunt exceptiones litis finite vt
exceptio prescriptionis: vt. l. j. in fi. ad trebel. qđ dic. vt. l. fi. ĩ. pro
suo. per Barto. Item pactum de non adeundo iudicem: vt no.
Bald. C. de pac. l. postꝗ liti. per. l. iij. in prin. ĩ. de condi. ob cau-
sam. Item exceptio preiudicialis: vt not. in. d. c. j. in nouella.
Item omnis exceptio notoria vt ibidem not. et etiam in addi.
Specu. in titu. de excep. §. dicto. ver. qđ autem. Item exceptio
quam de euictione tenet actio: vt. C. de fide instru. et iure haste
fiscalis. l. ⁊ si iustum. lib. x. ⁊ per Barto. Item exceptio renũtia
tionis litis: vt. d. l. postꝗ liti. tamen illa potest dici litis finite ⁊
addo qđ de ista materia not. Bald. in. l. edita. C. de edendo. in
xiij. oppo. ⁊ Bart. in. l. fi. §. sed si stipulator. s. de eo per quẽ fac.
9 est. †An autem si non habet altiorem indaginem potest iudex
eam reseruare post lit. cõtesta. inuito opponente dicit Bald. in
l. j. C. qui accusa. nõ pos. in. xvij. col. ꝙ non qꝛ non potest iudex
immutare ordinem iuris qđ not. per ea que dixi in. l. fi. s. eo. ti.
⁊ facit. c. exhibita. de iudi. ⁊ qđ not. in. l. a procedente. C. de dila.
per glo. ⁊ Barto.

a ¶ Ipso iure. ad a
de eundem cõsi.
lxiij.

b ¶ Et altera. ad-
de aliã differen-
tiam quaʒ ponit
Soci. cõsi. incip.
visis ⁊ considera
tis et an valeat
sñia ꝯ sñiam. vi-
de Fran. de are.
cõsi. lxxiiij. ⁊ ꝯsi.
lxxv. Lud. ro. cõ
sil. ccclxix.

1 ☞ Sñia lata post iuramentũ valet ⁊ ꝓducet illum effectum
quẽ produceret si esset lata per veras probationes.
2 Si non opponitur exceptio rei iudicate iurisiurãdi vel trans-
actionis: valet processus ⁊ sñia lata cõtra predicta. ⁊ quid si sit
opposita exceptio.
3 Sñia lata cõtra sñiam non valet ⁊ quando valeat.

[N]am ⁊ postea.

1 **Si damnetur.** ¶ †Valet sñia lata
post iuramentũ ⁊ ꝓ-
ducit illũ effectũ quẽ produceret si esset lata per veras ꝓbatio
nes. h. d. ſm primã lectu. ſm aliã dicit ꝙ valet etiã si sit lata con
tra sententiam ſm glos. ratio dubitandi in prima lectu. erat qꝛ
tunc sententia lata in crimine famoso infamat quando lata est
per veras probationes. sed hic non sic: qꝛ per iuramentũ acto-
ris: vnde cum fuerit releuatus ab onere probandi videtur etiã
ꝙ reus releuetur ab infamia per. l. eum qui. in princi. ĩ. eod. sed
ibi loquitur in pena negationis quam reus deferens iuramẽ-
tum ideo non incurrit: qꝛ non videtꝛ negare sed quodammodo
confiteri si actor iurauerit vnde cum releuat eum ab onere pro
bandi non grauetur reus hic vero loquitur de pena infamie
quam incurrit reus etiam si fuit confessus si condemnetꝛ. vt. s.
de infa. l. j. ⁊. l. qꝛ. vnde ipsam nõ euitat deferẽdo iuramentum.
2 ¶ †Circa secundam lect. not. ꝙ si non oppo. exceptio rei iudi.
iurisiurandi vel transactionis valet processus ⁊ sententia lata
contra predicta. ⁊ sic in hoc sunt ista paria: vt patet de sententia
in. c. inter monasterium. de re iudi. ⁊ de iuramento patet hic in
tex. ⁊ glo. ſm istam lec. Si vero sit opposita exceptio: ⁊ tunc aut
ad processum impediendum. ⁊ ante lit. contesta. ⁊ tunc idem vt
omnia ista sint paria: quia si queritur an valeat processus non
obstante exceptione debet distingui aut iudex noluit excep. ad
mittere vel admisit ⁊ nõ examinauit ⁊ nulla replicatione facta
ad vlteriora processit ⁊ tunc videtur processisse in cõtemptum
legis que vult tales exceptiones impedire ꝓcessum nec in po-
testate iudicis est facere contrarium: vt. l. j. s. de fer. ⁊ dixi in. l. fi
nali. s. titu. j. ⁊ hoc sentit Bal. in. l. j. C. qui accusa. non pos. vt di
xi in princi. istius. l. Sed si examinauit replicatione opposita
ad vlteriora processit videtur ea repulisse: vt in. c. ex parte. lo. ij.
de appel. non processisse in cõtemptum. ⁊ ita sentit Joan. and.
3 in. d. c. inter monasterium. †Si vero non opponatur ad ꝓces-
sum. sed post cõtestationem litis ad obtinendã sententiam ⁊ ea
non obstante fuerit pronũtiatum contrarium tunc ea non ob-
stante est differentia inter sententiam ex vna parte ⁊ iusiuran-
b dum ⁊ transactionem ex altera:[b] qꝛ sententia lata contra sentẽ-
tiam non valet: vt. l. j. C. quando prouo. non est neces. sed contra
iuramentum ⁊ transactionem sic ⁊ ita intelligo istam glos. non
ergo sic requiritur in istis sicut in sñia. Barto. autem intellexit
istam. l. quando sñia secunda fertur ex eadem instantia quo ca
su ideo non valet: quia per primã sñiam fuit instantia perem-
pta: vnde secũda sine instantia reperitur data non sic in iura-
mento ꝙ instantiã non perimit cum etiam post illud speretur
sñia: vt. ĩ. ea. l. §. fi. cum glo. merito valet etiam ex eadem instan
tia certe primũ dictũ verissimũ est in se ⁊ fuit dictum Jac. but.
qđ Barto. sibi appropriat ⁊ mentionẽ nõ facit. sed non est bo-
num. d. l. j. qñ prouo. non est neces. quia nullũ haberet dubiuʒ.
vnde intellige etiam qñ ex diuersa instantia ſm ea que. s. dixi.
⁊ istud ego semper tenui: ⁊ reperio dñm Raph. idem tenere re-
probando Barto. non tamen tangit que. s. dixi. nec isto modo
declarat hunc articulũ super quo vide plenissime Joã. and. in
d. c. inter monasteriũ. in magna distinctione nõ tamen facit di-
stinctionem quã. s. feci que breuis et magis aperit intellectum
reperio tamẽ subtilissimũ virũ. d. Anto. de but. limitantem di-
ctum Bar. ⁊ Jac. but. in. c. cũ cõtingat. de offi. dele. ꝙ tũc nõ va
let scđa sñia cõtra primã lata ex eadem instantia qñ fertꝛ super
vno et eodẽ libello. secus si sup diuersis si vtraq₃ pars dedisset
libellũ contradictoriũ: puta peto aliquã sñiam vel electionem
cõfirmari vel ꝯtum tu aduersarius das alium libellũ petens
infirmari: lʒ eñ sup vtroq₃ fiat instantia valebunt sñie late cõ-
trarie super eis: ⁊ ideo ne hoc cõtingat iudex tales libellos cõ-
tradictorios admittere nõ debet ſm Inno. ibidem.

1 **Si is qui temporali.** ¶ †Iuramentuʒ
habet vim litis cõ
testa. ideo perpetuat actionẽ vbicũq₃ per contestationẽ perpe-
tuaretur. h. d. intelligo istum tex. tam in iudiciali ꝗ in extraiu
diciali seu voluntario iuramento.
1 ☞ Minor aduersus delationẽ iuramenti restituitꝛ: et potest
agere actione prima: ⁊ si excipiatꝛ de iuramento potest replica-
re prehabita tamen in integrũ restitutione eo modo ⁊ infra ea
tempora infra que posset principaliter agendo.
2 Modus duplex petendi restitutionẽ in integrum.
3 Minor non restituitur aduersus iuramentũ qđ prestitit.
4 Non sequitur est minor: ergo lesus.

5 Minor nō restituit̄ aduersus delationē iuramenti. nisi ostendat ꝙ habebat probationes ex quibus potuisset vincere.
6 Probationes facte in causa restitutionis in integrū nō faciūt fidē in causa que postea agitabitur post habitā restitutionē ꝫ testes poterunt iterum examinari.
7 Minor si nō appellauit restituitur in integrū.
8 Minor cōpromittendo in arbitrū eoipso vr̄ lesus ⁊ potest petere se restitui aduersus cōpromissum etiā alia lesione nō probata ⁊ quid si cōpromisit in arbitratorem.
9 Snīe arbitri standū est etiā si sit iniqua nec poterit appellari: nec reduci ad arbitriū boni viri: ⁊ qd de iure canonico.
10 Exceptiones que possunt ꝓponi principaliter agēdo pn̄t per lapsum tp̄is perdi sicut actio: sed si nō possunt proponi nisi excipiendo sunt perpetue. ⁊ nu. 9.

1 **Si minor vigintiquinq;** †Minor aduersus delationē iuramenti restituitur ⁊ potest agere actione prima. ⁊ si excipiatur de iuramēto potest replicare prehabita tamen in integ. restitu. eo modo ⁊ infra illa tēpora infra que posset principaliter agendo. h. d. iste singularis. §. et vulgaris. Et primo ponit vnū dictum pomponij vsq; ibi econuerso autem. Secūdo illud limitat quo ad modum vsq; ibi preterea. Tertio illud limitat quo ad tempus. ¶Not. ex prima parte modum agendi quē habet tenere minor qui detulit debitori suo iuramentū ⁊ ille iurauit. nam debet agere actione prima: qr̄ nō fuit sublata: nec etiā ciuilis obligatio: sed naturalis bene fuit sublata: vt j. eo. l. fi. ⁊ si excipiatur de iuramento replicabitur ꝙ nō debet sibi nocere cum tp̄e quo detulit erat minor. xxv. annis. ⁊ ex delatione fuit lesus. ⁊ aduerte ꝙ istud ꝓcedit vt dixi quādo actio prima nō esset sublata: si vero poneretur casus quo esset sublata puta liberauit debitorem suum per acceptilationem vel vsucapta est res sua mobilis: ⁊ sic perdit dn̄ium directum: et tunc non potest agere actione prima sed debet petere prius se restitui ⁊ restitutione cōcessa nascitur noua actio que dicitur rescissoria ⁊ est vtilis que primo erat directa ⁊ datur infra annū tantum licet sit persecutoria: quia cōpetit cōtra regulas iuris ⁊ ex priuilegio personali. ⁊ de ista loquit̄. l. in honorarijs. §. sed cuꝫ rescissa. de actio. ⁊ obliga. dimito etiam istum tex. alio modo ꝙ iste minor non habebat curatorē vel si habebat interuenit eius autoritas cum detulit. Si vero habebat ⁊ non interuenit tunc equiparatur pupillo q nō hꝫ administrationē bonoꝝ suoꝝ. l. si curatorē habēs. C. de in integ. resti. ⁊ ideo ipso iure esset tutus nec cōpeteret aduersario exceptio nec ipse indigeret restitutione in integrū. vt not. j. eo. l. iusiurandū. §. j. qn̄ est bene speciale lꝫ doct. nō tangant. ¶Ex scd̄a parte not. ꝙ ista replicatio non habet vigorē nisi cōcedatur restitutio potest ergo replicare de facto ⁊ admittit̄ replicatio dūmodo cuꝫ ea coniūgatur petitio restitutioni in integ. dicit̄ enim peti restitutio per modū restitutionis: vt in simili habet̄ in. l. pater. §. si filius. ff. de inoffi. testa.
2 et. l. si ex habenda. j. de contratabu. †Et est duplex modus petendi. primo ꝙ petatur scienter corā iudice adito super prima actione si erat talis qui poterat restituere ⁊ tunc nō est necessarius nouus libellus nec noua lit. cōtesta. ⁊ admittet̄ ꝓcurator etiā nō habens spāle mandatū ad hoc per ea que no. Inno. in c. coram. de in integ. resti. Alius modus si ille nō erat talis iudex qui posset restituere ꝙ adeatur iudex competens et detur super hoc libellus vt principal'r petatur ⁊ fiat litis cōte. ⁊ interim supersedebit̄ in causa prima inhibente iudice adito super restitutione tanq̄ illa causa sit preiudicialis ⁊ non admittatur procurator nisi habēs speciale mandatū. vt. s. de mino. l. illud. §. fi. cū. l. seq. ⁊ isto modo intelligit Bart. istum tex. in fi. dum dicit exceptio siue cognitio vt primum verbum referatur ad primū modū. Secundū vero referatur ad secundū ⁊ dn̄ hic fit mētio de pretore qui habebat imperium ad quē pertinet concedere restitutionē posset etiam anteq̄ litē incohoaret super actione prima petere restitutionē: lꝫ longior esset via q̄ precedens no.
3 etiam † ꝙ minor restituitur aduersus delationem iuramenti quā ipse fecit: sed aduersus iuramentum qd̄ prestitit non restituitur ⁊ ita intelligo glo. que est in. l. ij. §. eod. circa. fi. ⁊ ita dicit Inno. in. c. ij. de resti. in integ. Et est not. ꝙ sicut ante habitam restitutionem non cōpetit in effectu replicatio ita nec post exceptio. ⁊ ita debet intelligi. l. nec non exceptio. ⁊. l. si is cuius. §. ex qui. cau. ma. ⁊ habet̄ in eis per glo. licet hec gl. fi. que signat illam. l. pro contraria videatur illam solutionē dare. sed tene
4 quam dixi vt illa intelligatur s̄m istum. §. ¶†Ultimo not. ex ista parte qd̄ nō sequitur est minor ergo lesus ⁊ ad hoc semper allegatur. debet ergo probare se lesum et sic ista duo. Item ꝙ sui facilitate vel dolo aduersarij al's non procederet libellus nisi hoc diceret vt dicit Barto. in. l. non videtur. C. de in integ. restitu. cū autem minor recepit pecuniam quā dicit perdidisse an sibi incumbat onus probandi vel aduersario ꝙ non perdidit. vide vt pulchre declrat Bart. in. l. j. C. si aduer. credi. ⁊ gl. et Cy. in. l. si prediorum. C. de predi. mi. qd̄ etiam tangitur hic in glo. que incipit no. habes etiam hic qd̄ non sequitur minor detulit iuramentum ergo lesus est: quia potest esse ꝙ expediebat deferre si forte deficiebant probationes: et sic succubuisset
5 si non detulisset. nam forte conscientia ductus nō iurabit: †tūc autem leditur quando probationes habebat ex quib⁹ potuisset vincere. ⁊ oportet cum petit restitutionem qd̄ de hoc faciat
6 fidem summariam: al's non concederetur restitutio. †tales tamen probationes non faciunt fidem in ea que postea agitabitur post habitam restitutionem: sed testes poterunt iterū examinari: nec obijcitur qd̄ publicate sunt attestationes: quia ad diuersum effectum producuntur per. c. veniens. ⁊ de restitu. et ita dicit Iaco. bu. in. l. fi. ff. de in integ. resti. cuius verba Bart. ibi sibi appropriat. ⁊ vide Cy. in. l. quod tempore. de re. mili. in iij. q. ⁊ qd̄ no. glo. in. l. ab hostibus. §. sed quod simpliciter. in fi.
7 glo. j. magne. ff. ex qui. cau. ma. †per predicta Barto. hic determinat qd̄ si minor omisit appellare: ⁊ nūc petat in integ. resti. vt appellare possit. nam non est concedenda nisi summarie. facit fidem qd̄ ipse foueat bonam causam: ⁊ quod ipse potuisset obtinere si appellasset. Sed idem Barto. tenet expresse contrarium in. l. fin. C. in qui. cau. in integ. restitu. non est neces. quod
a eoipso qd̄ omisit appellare dicatur lesus: ⁊ debeat restitui:[a] et non recordat̄ de alijs que dixit hic hanc secūdam puto veriorem etiam minorē qui non est vsus beneficio iuris: scilꝫ in appellando ⁊ restituendo sententiam: in maiore vero si fuit impeditus iusto impedimēto appellare vt petat se restitui ex clausula generali. vidi in romana curia obseruari qd̄ Barto. not. hic. ⁊ est decisio Rote. ⁊ sic intelligit̄ qd̄ no. Inno. in. c. causa. et in. c. cum ex literis. de resti. in integ. ⁊ Specu. in titu. de resti. in
8 integ. §. j. circa prin. per dictum etiā tex. determinat† Bart. ff. de mino. si minor. xxv. an. filiusfami. §. fi. ꝙ lꝫ minor cōpromittendo in arbitriū eoipso videt̄ lesus et potest petere se restitui aduersus cōpromissum etiam alia lesione non probata: si tamen compromisit in arbitratorem non censetur eoipso lesus: sicut nec censetur lesus eoipso qd̄ defert iuramentum aduersario nisi probet ꝙ habebat probationes ex quib⁹ poterat obtinere litigando sicut hic colligitur ex tex. ⁊ gloss. declaro. lꝫ ipse non declaret: nam si non habebat ꝓbationes expediebat sibi deferre iuramentum: qr̄ per istū modū posset obtinere: qr̄ forte aduersarius conscientia ductus potius volet soluere q̄ iurare: sed si litigaret obtinere non posset eadem ratione quādo cōpromittit in arbitratorē: qr̄ arbitrator potest ferre sententiam scd̄m suā conscientiā ⁊ ex leuibus coniecturis si deficiunt ꝓbationes: qr̄ talis potestas censetur sibi data ⁊ sic poterit obtinere laudum qd̄ non posset per iudicium nō ergo censetur lesus nisi doceat habuisse probationes quibus potius obtineret: qr̄
9 tunc non expediebat sibi committere se iudicio alieno. †Sed solum expedit quando non habet probationes. ita ⁊ corā arbitro si habebat probationes non expediebat sibi cōpromittere: sed potius litigare: qr̄ aūt obtinebat sententiam vel si feratur contra eum iniqua poterit appellare non sic cōpromittendo: qr̄ sententie arbitri standum est etiam si sit iniqua nec poterit appellari nec reduci ad arbitrium boni viri de iure ciuili. vt l. diem proferre. §. stare. ff. de arbi. ⁊. C. eo. tit. l. j. licet de iure canonico. secus. ij. q. vj. c. iudicibus. et ibi p Archi. ⁊ de arbi. c. ij. in. c. exposita. ⁊ de elec. c. causam. c. ⁊ vtrobiq; no. ⁊ in. c. veniēs. de iureiurā. in glo. j. ¶Contra finem huius. §. oppo. de. l. pure. in fi. de doli excep. vbi dicitur ꝙ exceptio est perpetua. et hic dicitur contrariū. glo. hic voluit ꝙ ibi loquitur in exceptione. hic vero sumitur exceptio ꝓ replicatione. et sicut actiones que dantur actori non semper sunt perpetue ita nec replicationes quia est quid imputetur actori cur negligit petere non sic reo: hec solutio nō est bona: quia idem esset in exceptione huius. §. et si minor detulisset iuramentum actori qui iurasset minorem sibi teneri. nam si petat restitutionem infra tempus non potest se tueri exceptione minoris etatis: vt in simili. ff. habet̄ in. l. nec non. §. exemplo. quibus cau. maio. quod etiam voluit ista eadem glo. in fi. dic ergo ꝙ exceptiones postq̄ sunt nate ⁊ inceperunt cōpetere regulariter sunt perpetue: ⁊ ita loquitur contrarium sed anteq̄ nascatur p lapsum certi temporis potest impediri eadem natiuitas. ⁊ ita loquitur hic. nam anteq̄ restitutio sit concessa nec exceptio nec replicatio orta est sed sperat̄ oriri: ergo per lapsum tp̄is excludit̄ a restitutione petenda non orit̄
10 sibi exceptio. †Item scias ꝙ primū dictū procedit in exceptionibus que nō possunt ꝓponi nisi excipiendo vt exceptio pacti vel iurisiurandi: sed si sunt tales que possunt ꝓponi etiā agendo tunc per lapsum tp̄is possunt perdi vt etiam ptꝫ hic in offi. iudicis quo petit̄ restitutio: nam potest proponi principaliter

a ¶Restitui. ꝙ minor petēdo restitutionē in integ. aduersus sn̄iam debeat deducere cām quare velit restitui tꝫ Oldr. cōsi. cviij. in fi. cō silij qr̄ potuit eē vsus iure maioris ⁊ exigente iustitia cōtra eum sn̄ia lata.

gendo etiam excipiendo per modum cõtradictionis scdm ea. q̃
s̃.dixi.si ergo per lapsum tẽporis excluditur proponendo per
modum agendi ciuiliter excluditur amodo proponendo per
viam excipiendi vt hic in fi.sic etiam videmus in exceptione nõ
nume.pecu.que vtroqꝫ modo potest ꝓponi: vt in aut.hanc que
relam.C.de non nume.pe.in exceptione cõpensationis.nam ꝓ
debito liquido potest agi ⁊ obijci compensatio si ergo excludit
ab agendo ergo ⁊ ab excipiendo.

1 ☞ Contra iuramentum delatum in fraudẽ creditorum succurritur creditoribus replicando ⁊ excipiendo.

2 Debitor si in fraudem creditoꝝ liberat aliquẽ debitorẽ suum puta de ferendo ei iuramentũ tunc creditoribus cõpetit actio vtilis aduersus liberatũ que erat directa apud liberantem.

3 An creditores debeant prius facere reuocari iuramentũ p̃stitum in fraudem anteꝙ agant vel replicent.

1 **Sed ⁊ si quis.** ¶ † Cõtra iuramentũ delatum
in fraudem creditorum succurri
tur creditoribus replicãdo ⁊ excipiẽdo.h.d. ¶ In tex.ibi cre
ditoribus.glo.dicit scꝫ agentibꝰ publiciana.⁊ sic ad reuocatio
nem iuramenti in fraudem prestiti quod nõ est bene dictum qꝛ
super actione non fuit prestitum iuramentũ cum nunꝙ cõpe
tierit debitori sed creditoribus.vnde super illa nõ haberet ille
iurans exceptionem cuius contrarium innuit iste tex.per hãc
exceptionẽ de rigore.sed creditores possunt replicare de equi
2 tate propter fraudem. † dic ergo creditoribus scilicet agenti
bus actione vtili que illi debitori competebat directa: quia fue
runt missi in possessionem bonoꝝ istius debitoris : et per con
sequens etiã nominum debitoꝝ: et per cõsequẽs habebat obli
gatum nomẽ istius debitoris iurantis pignore pretorio: vnde
cõpetebat ei vtilis sicut si haberet pignus conuentionale. j. de
pig.act.l.si cõuenerint.in princi.et.C.que res pig.ob.pos.l.no
men.debitor autem super directa detulit iuramentum: ⁊ sic in
cipit cõpetere iuranti exceptio iurisiurandi contra debitorem
super directa.⁊ eadem exceptio cõpetit contra creditores super
vtili descendente ex illa directa : sed de equitate datur eis re

a ¶ Executionez. vide.s.i.l.ij. vbi posui qꝛ do.Ia. ibi ponit.

3 plicatio propter fraudem. † Sed contra ꝙ nõ det eis replica
tio nisi primo agant publiciana et faciant reuocari iuramen
tum prestitum in fraudem. insti.de actio.§.item si quis in frau
dem.Solue illud est verũ in rebus totaliter alienatis in frau
dem creditorũ vt si debitor vendidisset et tradidisset bona sua:
et sic nisi apud eum remansisset vtrum creditores postea missi
in possessionem bonoꝝ suorum non censerentur missi in illis
alienatis cum non sint ipsius debitoris expedit ergo vt reuo
cet alienationem ex qua reuocatione redibit dominiũ ad debi
torem ⁊ ex tunc poterunt immitti: sed hic deferendo iuramen
tum nõ ex toto alienauit quia nec abdicauit a se actionem : nec
obligationem ciuilem: sed abdicauerat naturalem in credito
res ergo immissi censentur etiam immissi in illa actione sic eli
sa.sed aduersus elisionem habent replicationem. Sed adhuc
contra.§.de.§.precedenti.vbi non datur replicatio nisi restitu
tutione concessa. solue ibi loquitur in minore cui per edictum
de minoribus nõ prouidetur de actione: sed de officio iudicis
ad petendam restitutionem qua concessa restituitur actio per
dita ⁊ non prius.⁊ eo modo nõ prius datur exceptio vel repli
catio. hic loquitur in creditoribus fraudantibus quibus per
edictum pretoris que in fraudeꝫ creditorum prouidetur de re
medio actionis publiciane ad retractandum ꝙ factum est in
fraudem: vnde similiter prouidetur de remedio exceptionis ⁊
replicationis etiã nulla alia restitutione prehabita.⁊ hoc vult
Bar.in.§.precedenti.

1 ☞ Iuramentum ꝓcuratoris prodest dño quo ad actionẽ: et ad exceptionem.

2 Actio vtilis potest nobis acquiri in iudicio per procuratorem sine cessione.

3 Iuramentum habet vim iudicij.

4 Iuramentum necessarium qđ defertur a iudice non producit actionem vel exceptionem.

1 **Iusiurandum.** ¶ † Iuramentũ ꝓcuratoris
ꝓdest dño quo ad actionem ⁊
2 ad exceptionem.h.d. † Rõ est: qꝛ in iudicio potest nobis acqui
ri actio vtilis ꝑ procuratorem sine cessione.vt.s̃.de ꝓcura.l.in
cause.in fi.sed secus in extraiudicialibus : vt.l.possessio.§.et si
3 possessio.de acqui.pos. † sed iuramentũ habet vim iudicij: vt.j.
eo.l.qui iuramenti.⁊ sic intelligo tam in iudiciali ꝙ in extraiu
diciali vtrũqꝫ habet vim iudicij nõ tamen in necessario qđ de
4 fertur a iudice. † illud enim nõ ꝓducit actionẽ vel exceptioneꝫ
qꝛ nõ habet cõsensum partis vt not.j.proxi.§.

1 ☞ In actione reali vel mixta iuramentum actoris parit sibi actionem in factum ⁊ etiam vtilem in rem contra deferentem ⁊ contra quoscunqꝫ alios.

2 Iuramentũ vero rei ꝓducit sibi exceptionẽ quousqꝫ possidet.

3 Actor deferente reo non potest iurare super actione reali vel mixta nisi vno modo vt sibi proficiat rem suam esse ⁊ si non sit secuta traditio cõpetunt ei tria remedia et contra quos et que sint.⁊ nu.4.

4 Instrumentũ si dicat ꝙ debitor detulit iuramentũ: et creditor iurauit oĩa in instrumẽto cõtenta esse vera instrumentũ habebit executionẽ paratã licet nullũ super hoc esset statutũ.

5 Actio in factũ ꝙ etiã habeat naturam realiuꝫ vt detur contra singularem successorem.

6 Iuramentũ habet vim tituli ⁊ iunctũ cũ traditione facit dominiũ ⁊ dat causam prescribendi.

7 Iurans si põt probare ꝙ tradens erat dñs: ⁊ postea cadat de possessione.habet rei vendicationẽ directã: ⁊ si non potest hoc probare quã actionẽ habeat.

8 Reus actore deferente potest iurare rem suaꝫ esse: ⁊ etiam rem actoris nõ esse: ⁊ tunc actor nullã habet actionẽ: ⁊ qñ iuramentum producat reo actionẽ.⁊ nu.2.

9 Dominus ⁊ possessor dicit etiam habere rei vendicationem in aptitudine.

10 Dimissio qñ habeat vim traditionis vt trãsferatur dñium.

11 Reo condemnato ⁊ facta executione sñie si actor cecidit a possessione ⁊ res est reuersa ad reum an poterit iterum implorare officiũ iudicis ꝓ executione fienda quasi nõ videatur facta.

12 Verba debẽt intelligi scdm subiectã materiã: et si non possunt intelligi ꝓprie intelligant improprie.prout possunt.

13 Probationes facte in iudicio nõ habẽt efficaciã nisi super illis sequatur sñia: ⁊ qualiter debeat hoc intelligi.

1 **Si petitor.** ¶ † In actione reali vel mixta iura
mentũ actoris parit sibi actionẽ in fa
ctũ ⁊ etiã vtilẽ in rem cõtra deferentẽ ⁊ contra quẽcũqꝫ aliũ ha
bentẽ ab illo causam non sic contra aliũ possessorẽ ab illo cãm
2 non habentem † iuramentũ vero rei producit ibi exceptioneꝫ
quousqꝫ possidet qualitercũqꝫ iurauit siue reꝫ actionis nõ esse
siue esse suã: sed si cecidit a possessione et queritur an producit
sibi actionẽ ad recuperandũ distinguitur aut iurauit rem acto
ris nõ esse ⁊ nõ producitur etiã si ad actorem res fuerit reuersa
qꝛ nihil de suo iure iurauit sed non iure actoris. et ita possunt
simul stare ꝙ vel neuter ipsorum habet ius.⁊ ideo in pari cau
sa potior est conditio rei si ille cecidit a possessione ⁊ agat a tali
iuramento nõ obtinet.sed si iurauit rem suam esse bene habet
actionẽ in factũ ⁊ etiã vtilẽ si reuersa est ad actorem. secus si ad
aliũ nõ habentem causam ab eo.h.d.in effectu vsqꝫ ad.l.si duo
patroni.Et primo tractat qñ fuit delatum iuramentum super
actione reali cõpetente pro re corporali vsqꝫ ad.l.sed si possesso
ri.§.item si iurauero.Scdo quando super actione competente
pro iure incorporali vsqꝫ ibi si cũ. Tertio qñ super actione cõ
petente ꝓ iure incorporali vt est petitio hereditatis que etiam
habet vim realium.Item prima subdiuidit in duas.nã primo
tractat qñ delatũ fuit actori ⁊ ipse iurauit reꝫ suã esse nec enim
aliter iurare potest vt sibi proficiat.⁊ hoc vsqꝫ ad.l.si possessori.
ibi loquitur quomodo fuit delatũ reo et ipse iurauit rem non
esse actoris vel esse suã vtroqꝫ enim modo potest iurare ad sui
3 proficuum ⁊ habet exceptionẽ. † ⁊ collige breuiter istam mate
riam sic qñ iurat sup actione reali vel mixta ꝙ aut per actorem
deferente reo aut econuerso. primo casu non potest iurare nisi
vno modo vt sibi proficiat rẽ suã esse: ⁊ tũc aut nõ est secuta tra
ditio per eum aut est secuta.primo casu tria remedia cõpetunt
actori ex hoc iuramento.s.actio in factum: vt in isto.§.in prin.
vna cũ glo.qđ etiam probat in.l.sed ⁊ si possessori.post prin.ibi
in factũ actionẽ dandam: ⁊ ita est personalis ⁊ datiua non na
tiua: vt patet in illo verbo dandam. ⁊ in isto.§.versi.datur sed
qñ iuratur sup ꝑsonali posset dici natiua fm Bar.Secundum
remediũ qꝛ datur vtilis actio.s.rei vendi.vel vtilis petitio he
reditatis: vt.l.si duo.§.iulia.⁊.l.sed ⁊ si possessori.§.fi.abijcitur
idcirco vtilis actio. Tertium remediũ qꝛ cũ iuramentũ habet
vim sñie: vt in.d.§.fina.⁊ ex sñia detur officium nobile pro ista
executione nõ est necessarius libellus nec ordo iudiciarius sed
in cedentibus actionibus iuxta not.de mino.l.minor.xxv.an
nis cui fideicommissum.⁊ in Specu.de execu.sententie.in prin
cip.et.l.a diuo pio.de re iudi.cum ibi plene not. eodem modo
4 dabitur pro executione iuramenti fm † Barto.qui ita not.in.l.
ij.s̃.eod.dicens per hoc ꝙ si in instrumento debiti continetur
ꝙ creditori debitor detulit iuramentum et ꝙ creditor iurauit
omnia in instrumento contenta vera esse ꝙ tale instrumentum
a ratione talis iuramenti haberet executionem[a] paratam etiam
de iure cõmuni: licet nullum super hoc esset statutũ ⁊ miratur
ꝙ ista practica non fuit introducta de instrumentis non con
fessionatis vel guarentigiatis qđ not.diligenter quando con
tractus vel instrumentum conficiatur in loco in quo nõ viget
statutum

statutū de instrumētis executioni mittēdis vt facias obseruari idem qđ dicit Barto.⁊ habebit executionē de iure communi. Bald.vero studio contradicendi potius ꝙ alio respectu reprehendit Barto.in.l.j.vel.ij.§.eo.titu.sed non curo de sua reprehensione q2 faciliter posset responderi.⁊ dictū Barto.est subtile ⁊ notabilius ⁊ ista tantū remedia cōpetunt dūtaxat cōtra reuz qui iuramentū detulit ⁊ heredes eius ⁊ contra habentem causam ab eo etiam titulo singulari post delationem tamen factam cui deberet nocere factuz actoris:secus si ante delationē per ea que habentur in.l.si superatus.§.fi.ꝭ.de pigno.⁊.C.eo.titu.l.preses.⁊ ita intelligas tex.in fine huius.§.dum dicit successerūt.sci
5 licet titu.vniuersali vel singulari ⁊ sic erit mirabile ꝙ† actio in factum licet sit personalis tamen habebit naturaz realis vt detur contra singularem successorē ⁊ sic erit in rem scripta :⁊ hoc voluit expresse glos.mag.in.l.sed ⁊ si possessori circa.fin . vel dic esse in hac actione ⁊c.sed in vtili rei vendicatione cum sit realis non est mirandum:cōtra eum vero qui non habebat causam a deferente ista remedia non darentur.vt in isto.§.fina.cum.l.seq.⁊ sic erit speciale in vtili rei vendicatione quod non datur contra quemlibet possidentem sed solum contra habentez causam ab eo quia datur ex iuramento quod delatum ab vno non debet alteri nocere.Si vero post iuramentū reus tradidisset rem iuranti tunc dicta remedia que dabantur ad rem restituendam vel tradendam extinguuntur per id quod no.glo.in aut.sacramenta.C.si aduer.vendi.⁊.§.de procu.l.pōponius.§.sed in his.glo.que incipit si dubitetur.in fine.⁊.ꝭ.de pig.l.si fundus.§.creditor in gl.que incipit.⁊ dic.l.claudius.qui po.in pig.habe.post medium magne glo.tamen si iurans a possessione cecidit habet contra quēcunqꝫ possessorem publicianam si non est transactū tempus ꝙ potuerit prescribi vel vsucapi.⁊ iste casus in.l.eum qui.§.si petenti.§.de publi.de quo gl.hic opposuit quia obstat
6 in duobus.tunc quia hic datur in factum ibi publiciana.† Itē hic not.contra quemlibet possessorem illa sic sed certe illa publiciana non oritur ex iuramento sed ex quasi dominio sicut si res aliena fuisset sibi vendita ⁊ tradita.nam iuramentuz habet vim tituli vnde iunctum cum traditione facit dominium et dat materiam prescribendi licet tradiderit rem non tanꝙ suam sed tanꝙ eius cui tradebat ⁊ hoc est speciale in iuramēto quod vim sententie habet sicut si traderetur virtute sententie late in reali quia si tradens est dominus transfert dominium licet tradat rem non vt suam propter autoritatem rei iudicate ⁊ sic non est dominus transfertur vsucapiendi conditio.vt plene no.in.l.pōpo.§.si iussu.de acquiren.possess.⁊ instit.de offic.iudi.§.fina.regulariter secus.vt.l.iij.§.subtilius.de conditio.ob cau.⁊ hoc est quod voluit gl.magna in.l.sed si possessori.post princi.ibi sicut
7 si esset facta traditio ex sententia.† si ergo iurans potest probare ꝙ tradens erat dominus habet rei vendicationem directā: si non potest hoc probare ⁊ tempus vsucapiendi non est completum habet publicianam.si vero est completuz habet vtilem rei vendicationē.si erat res inmobilis ⁊ prescriptio longi temporis.vt.l.si duo.§.iulia.ꝭ.eodem.ƒm vnam lecturam.⁊ si erat vsucapio triennij per quam acquiritur directum habebit directam rei vendicationem ⁊ predicta quando non potest probare de dominio suo aliter ꝙ per iuramentum vel traditionem factam virtute iuramenti si vero possit tunc non est dubiū ꝙ etiā vna cum actione in factum vtilem rei vendicationem haberet vel directam rei vendicationem ex suo dominio quia posset intentare contra quemlibet:quia per dictas actiones illa non tollitur sed ille sibi cumulant iuxta no.in.l.j.C.de iudi.⁊ de noua.l.aliam.⁊ argu.ꝭ.de exercito.l.si eum.§.item si seruus.in fine.ibi
8 hoc enim edicto.†Secundo vero casu principali quando reus iurauit tunc potest iurare rem suam esse et etiam potest iurare rem actoris non esse qualitercunqꝫ autem iuret quousqꝫ possidet prodest scilicet exceptione si vero desijt possidere tunc si iurauit actoris esse nullā actionem habet per dictum iuramentum de dicto suo dominio ⁊ licet actor similiter nō possit de suo propter iuramentum rei ipso deferente nihilominus quia tunc est reus potior est eius conditio:vt in.l.fi.C.de rei vendi.Si autem iurauit rem suam esse consequitur etiam actionē si redeat ad pristinum actorem.vel reperiatur apud alium qui habet ab illo causam ⁊ ita intelligitur.l.sed ⁊ si possessori. non sic contra alium ⁊ sequitur mirabile ꝙ licet aliud iuramentum fuerit prestitum ad finem excipiendi dumtaxat tamen producit actionez de quo glo.miratur in.l.sed ⁊ si possessori.ver.sed certe in fi.nec respondet ad contrariuz quod potest fieri de.l.non omnis.§.titu.j.Sed respondet ꝙ hic fertur super dominio quod est aptuz parere exceptionem possidenti ⁊ actionem non possidenti.et sic videtur prestitum non solum ad excipienduz quousqꝫ possidet. sed ad agendum cum desierit possidere ⁊ sic producit actionem a principio aptitudine non actu.⁊ sic cum possidere desierit de
9 ducitur ad actum.†nam etiaz dominus ⁊ possessor dicitur habere rei vendicationem in aptitudine no.in.l.fin.C.quando fis.vel priua.de publiciana non est hic tractandum quia non fuit reo tradita per actorem sed dimissa ex causa quodāmodo trās
10 actionis†ex qua dimissione nec dominiūacquisiuit si actor erat dn̄s nec vsucapiendi conditionez si non erat:vt.C.de transac.l.siue.apud in fine.licet actori obstet exceptio iuramenti vel trās actionis vt.d.l.siue apud.in fi.sic etiam quādo dimittit̄ ex sentētia absolutoria.l.exceptio.⁊ ibi no.de excep.rei iu.⁊.l.si superatus in fin.de pig.nec obstat institu.de re.diui.§.interdum.q2 ibi dimittit̄ ex causa venditionis ⁊ venditor habuerit animū trāsferendi dominiū vnde dimissio habet vim traditionis vt transferatur dominiū si erat dn̄s vel vsucapiendi conditio si nō erat dn̄s.secus si dimittit̄ ex causa transactionis vel iuramenti quia non intendit transferre dominiū sed solum a lite recedere.⁊ hoc voluit in effectu glos.subtiliter.in.l.sed ⁊ si possessori.ex qua om
11 nia quasi predicta colliguntur.¶†Ultimo inducitur.l.sed ⁊ si possessori.ꝙ si reus est condemnatus ⁊ facta executione sententie ⁊ postea vero actor cecidisse a possessione ⁊ res est reuersa ad reum ꝙ iterum poterit actor implorare iudicis officiuz pro executione fienda quasi nō videatur facta ex quo non durauit.sed ista.l.parum facit:quia hic nulla fuit facta executio cuz iuramētum esset prestitum pro eo sed in dicto casu fuit facta semel:et sic remedia venientia:⁊ sententia vt actio in factum erant extincta nec reuiuiscit.vt.l.qui res.§.aream.de solu.⁊ nouerunt glos.§.allegate.sed si queritur de officio iudicis quod potest implorare prout res exigit videtur probabiliter distinguendum ꝙ aut reus ad quem res est reuersa pretendit causam nouam tunc cessat officium iudicis ⁊ ad alia remedia reuertendum est.aut non pretendit aliam causam ꝙ primā ⁊ tunc aut per modicū interuallum post primā executionem ⁊ procedit dictum doc.aut per longū interuallū ⁊ tunc secus q2 non videatur occupasse causa retractandi executionē sed aliam violentiaz cōmittendi ⁊ sic est agendū interdicto vnde vi vel alijs remedijs:vt.C.de act.emp.l.fi.l.qui petēde de acqui.pos.l.permisceri.⁊ vide quod no.Bar.
12 in.l.fi.de preto.stipu.⁊ glos.in.c.querenti.ꝭ.de of.delega.⁊ allegatur etiā.§.item si iurauero ꝙ verba debēt intelligi ƒm subiectā materiam si non possunt intelligi proprie intelliguntur improprie [a] prout possunt,facit.l.si tibi.§.titu.j.vn̄ inducit̄ ad sustētationē libellorū.⁊ vide Bart.in.l.j.C.de vsuf.⁊.C.loca.in.l.si olei in fi.⁊ Cy.C.de iure emphy.l.j.iiij.q.⁊ de dona.ante nup.l.si cuz ante.⁊ Bar.in.l.j.C. de his que ex pub.rati.l.sciētia.lib.x.qđ in
13 spe.de ob.⁊ solu.§.sequitur.ver.quid si libellus.¶†Ultimo no. vnā gl.in fi.ꝙ probationes facte in iudicio nō habent efficaciā nisi super illis sequat̄ sententia ꝙ qualiter debeat intelligi vide Bar.notabiliter.§.de mino.l.de etate.in.iiij.q.⁊ adde glo.in.l.solum.C.de testi.in.iij.expositione.

[a] ¶Improprie.ad de tex.⁊ ibi not.i c.causaz.de rescr.⁊ in.c.rogo.xi.q.iij.c.ad aures.et ibi.glos.de eta.⁊ quali . abb.in.c.exhibita.in pri.de euic.⁊ alex.de imo.in cōsi.lxxxvj.col.pe.ver.nō obstat.versi.in.j.volu.Cur.

1 ¶Si vnus ex patronis excluditur a iure patronat᷒ per iuramentum libelli ab ipso delatum non prodest alteri non deferenti:sed facit presumptionem pro eo qui dicit se insolidum esse patronum.⁊ nu.6.
2 Legitima patroni hodie est triens.
3 Agere potest quis ad declarationē iuris sui contra negantem ⁊ sic dominus contra subditos pretendentes libertatem.
4 Portio deficiens ad hoc vt accrescat debet omnino ⁊ ipso iure deficere ⁊ non ope exceptionis.⁊ nu.2.
5 Jus accrescendi an habeat locum inter cōiunctos cōiunctione legali.

Si duo patroni. Principiuz hui᷒ l.reputat̄ difficile in positione casus ⁊ gl.oēs q̄ hic sunt ad nihil aliud tendunt nisi ad declarandū casum tamen confuse et obscure loquuntur.⁊ legitur istud principium duobus modis.
1 ⁊ ƒm vtrūqꝫ modum hoc intendit.Si†alter ex patronis excluditur iure patronatus per iuramentuz liberti delatum ab ipso portio sua alteri non accrescit sed hoc excluso bene facit presumptionē aliqualē pro altero vt ipse sit insolidū patron᷒ si hoc ipse asserat licet aduersari᷒ neget ⁊ constat ipsum patronū non tamen constat quādo insolidum.hoc dicit in effectu difficilis tex.⁊ ƒm ambas lec.glo.debet poni casus ꝙ fuerūt duo iudicia.in primo fuit actum de iure patronatus viuente liberto et contra ipsum libertum.In secundo fuit actum ex legitima debita patronis post mortem liberti ⁊ contra heredem eius.Item glos.intelligunt ƒm ambas lec.ꝙ in primo iudicio egerunt ambo.⁊ primo quando quilibet asserebat se patronum pro parte libertus autem negabat se esse libertum alicuius eorum.sed fatebatur se liberum.⁊ quia hic dicitur per glos.nō sine ministerio.vt j.declarabo ⁊ hoc vsqꝫ ibi multū tamē.secūdo quādo quilibet asserebat se patronū insolidū ⁊ sic alter alteri cōtradicebat non sic in primo casu.tamen ista lec.non placet q2 v.multū tn̄ videt

prosequi eundem casum vnde legitur alio modo ꝙ tam in prima parte ꝙ in secunda asserebat se patronum insolidū sed prima pars.l.differt a secunda quia ex prima parte exclusio vnius non facit plenam presumptionem pro altero.sed in secūda parte dicitur ꝙ bene facit aliqualem.sed nec ista placet quia prima pars non loquitur de presumptione sed secūda bene loquitur.

2 Tu ergo pone casum ꝭm Marsi.et miror ꝙ †Barto.non facit mentionem qui ponit casum clarum ꝙ isti duo patroni in primo iudicio iure patronatus non egerint simul eo tempore sed vnus tamen agit viuente liberto et detulit iuramentum et libertus iurauit et postea liberto mortuo alius agit contra heredem non principaliter super iure patronatus sed tanꝙ patronus pro legitima integra que erat olim dimidia quando libertus decessisset sine filijs instituto extraneo et preterito patrono cui dabatur contra tabu.pro legitima consequenda que erat dimidia vt dixi.et si erant plures patroni debebat inter ipsos equaliter distribui.hodie vero est tertia vt gl.dicit et si haberet liberos nihil deberetur patrono.Item si decederet intestatus sine liberis patronus in totum succedit vt institu.de succes.liberto.Nunc ergo ista diuiditur in duas partes.in prima loquitur quādo iste dominus patronus post mortem liberti agit contra heredem eius ad integram dimidiam dicens se fuisse patronum pro dimidia vnde cum ille fuerit exclusus per delationem iuramenti dicebat iste ꝙ dimidia illius accreuerat sibi et sic poterat petere dimidiam legitime iure suo et ex persona sua et alteram iure accrescendi ex persona tamē patroni exclusi et pro ipso faciebat quia iste libertus non potuit remanere libertus pro parte et pro parte ingenuus sicut non potest quis esse pro parte seruus et pro parte liber.vt.l.si peritus de li.ca.necesse est ergo dicere ꝙ portio iuris patronatus illius exclusi cum omni iure suo accreuerit sibi contrariū tamen determinatur postꝙ fatetur illū patronum non potest portionē suam petere per ius accrescendi.et ratio est quoniā ab illa nō fuit ille exclusus ipso iure.sed ope exceptionis.et ad hoc vt portio deficiens accrescat debet deficere omnino.id est ipso iure vel non accrescit.vt.j.de lega.ij.l.vnum ex familia.§.sed si vno.ver.verum is qui.hic noluit hic glos.poterit ergo hinc petere partem solum id est dimidiam dimidie nō partem illius imo illa remanebit penes heredem liberti et hoc vsꝙ ad ver.multum ibi loquitur quādo asserebat se patronum insolidum suo iure et ꝙ ille exclusus nunꝙ fuerit patronus. et ad hoc probandū inducebat iuramentum liberti qui iurauit se non esse libertum illius pro quo iuramēto presumitur.vt.s.eo.l.non erit.§.dato.vnde cum cōstaret se esse patronum vel quia heres liberti confitebatur vel quia probabant per testes et non apparebat ꝙ alius esset patronus presumitur insolidum patronus.heres autem liberti negauit ipsum esse insolidum dicēs ꝙ poterat esse pro parte vnde nisi probet se insolidū non presumitur nam etiā est possibile ꝙ ille exclusus erat in veritate patronus pro parte vnde dicebat ꝙ illa exclusio sibi debebat prodesse non alteri:vt.s.l.prox.et l.sed et si possessori.§.fi.quia iuramentum liberti debebat sibi et heredi suo nocere:vt.l.quia.s.eo.iste erāt rationes pro et contra licet per glo.et docto.non tangatur iurisconsultus determinat ꝙ illa exclusio facit magnā presumptionem apud iudicem ꝙ ipse sit insolidum patronus propter primas rationes non tamen plenam vt sufficiat ad sententiam per secūdas rationes.Quid autem operetur ista presumptio glos.que incipit.q.d.voluit tangere quia faciet probationes patroni preua

a lere [a] probationibus heredis ceteris paribus.Si enim habebat duos testes ꝙ sit patronus insolidū et heres alios duos ꝙ non sit nisi pro parte ꝙ valebūt probationes patroni.hoc dicit tex.

3 cum gl.et ista positio casus tollit omnē infrascationē gl.¶ †Nō. ergo primo ponendo ꝭm ꝙ ponit glo.super ver.alteri ꝙ potest quis agere ad declarationē iuris sui negatiue et sic dominus contra subditos pretendentes libertatē et hoc anno fuit hic de facto.et per Inno.in.c.abbate.de verb.sig.post princ.ibi.vnde tamen et c.qui dicit ꝙ potest proponere quasi confessoriā et subditi pretendentes quasi negatoriam sed glo.hic dicit ꝙ officium iudicis et vtrum potest tolerari facit quod habetur in.l.aurelius.§.ceterum.de lib.le.et si contendat de fideius.et vide qō vtrobiꝙ

4 not.per Barto.¶ †Item no.ex prima parte tex.cum glos.que semper allegatur ꝙ ad hoc vt portio deficiens accrescat debet omnino et ipso iure deficere secus si deficiat ope exceptionis.ad quod vide plene in.l.huiusmodi.§.si titio.de leg.j.per Dyn.et Barto.facit etiam iste tex.cum glo.ad questionem illam an in legitima filij habet locum ius accrescendi de qua questione habetur per docto.in.l.pater filiū.de inoffi.test.vbi Bart.videtur tenere ꝙ nō.quia filij in ea non sunt coniuncti coniunctione testa-

5 toris sed coniunctione legali:et regula est ꝙ inter coniunctos coniunctione legali in successione particulari nō habet locū ius

b accrescendi vt in.l.proculo de le.ij.sꝫ cōtrariū [b] facit gl.et §.quā

a ¶ Preualere. adde qō vult gl.i c.interrogatū.ij.q.iiij.et gl.in.c.ordinatos.lx.dist.gl.in.c.dilectus.extra de simo.ang.in.l.sciendū in re petitione de.ver.ob.et an talis presumptio faciat ꝙ deferatur iuramentū in supplementū proba.vide frā.de are.ꝯsil.xliij.et Bart.in.l.admonēdi.j.eo.qui in.d.ꝯsilio reprobatur ab areti.

b ¶ Sed ꝯtrariū facit.de hoc vid.la te per do.fab.de sancto saui.in repe.aut.nouissima.C.de inoff.test.char.xx.col.iij.et adde qō Flo.in.l.j.§.idem ait.s.de vsufr.tenet ꝙ in coniunctis coniunctione legali hꝫ locū ius accrescēdi.Cur.

allegat de bo.libe.l.cum liberto.ꝙ si deficiat portio.vnius ipso iure accrescit alteri sicut si ope exceptionis vt hic.et facit insti.de succes.libe.§.sed nostra.qui text.loquitur in legitima patroni in aut.quib.mo.na.ef.sui.§.si quis autem legatarios.et §.si vero per quas.ll.Oldr.istam partem tenuit adde de iure patronatus.l.seruum patronus.§.ex duobus.et quod ibi not.non tamen affirmo quia non est materia nostra sꝫ pro leuiori examinatione relinquo.¶ Nunc contra secundam partē in ver.multum oppo.ꝙ si constat istum patronum qui nunc agit esse patronū:quia heres liberti hoc fatetur vel negare nō potest quia probauit licet non probauerit ꝙ insolidū tantū presumatur eoipso ꝙ alius fuit exclusus:quia non potuit remanere pro parte libertus et pro parte ingenuus et sic illa presumptio resultans exclusione videtur sufficere cuius contrariū voluit hic glo.magna dicēs ꝙ ei prorsus non statur sed alia probatio est necessaria solue si heres liberti fatetur istū esse patronū pro parte et diceret illum esse ingenuum pro altera parte succumberet et eoipso presumptio esset pro patrono:quia heres dicit impossibile:sed iste non dicebat hoc:sed ꝙ erat libertus insolidum non tantum istius sed partim alterius.et istud potest esse nec sequitur iste est patronus.er-

6 go insolidum.et hoc voluit Azo in.j.gl.et in gl.magna.†Ego puto ꝙ si iste heres diceret ꝙ iste esset patronus pro parte et ꝙ alius exclusus erat pro altera parte talis presumptio sufficeret ad plenam probationem:quia hoc dicere non potest vt cum libertus iurauerit contrarium et sic redarguerit istum de mendacio quod facere non potest.vt.l.rem alienam.in fi.de pig.act.sed si non diceret de illo sed de alio etiam iurato locum hꝫ ista glos.¶ Sed adhuc fortius opponitur:quia si testes deposuerunt ꝙ iste erat patronus licet non dixerint ꝙ insolidum videntur tū dixisse per id quod no.s.de rei ven.l.si rem in prin.in gl.ij.super ver.totum sol.verum si non fuerunt interrogati sed si fuerunt interrogati:an insolidum:an pro parte responderunt se nescire an insolidū an pro parte:sed bene sciunt ꝙ est patronus tunc non probauit ꝙ sit insolidum:vnde alia probatio necessaria est et ita loquuntur glos.hic posite.

1 **Iulianus.** †Etiā qui rē prescripsit si iuramētum detulit perdit exceptionē prescriptionis h.d.ꝭm vnā lect.ꝭm alterā q dicit ꝙ nō.cōpleuit prescriptionē vel non incepit si iuramentum detulisset non pōt incipere vel cōplere quia habet vim lit.contest.h.d.sic perpetuatur actio ad.xl.annos.legitur tertio modo extra gl.ꝙ ex iuramēto actoris secuta traditione datur cā prescribendi et prescriptione cōpleta cōpetit vtilis vendicatio contra quemlibet possessorē.h.d.sed ea nondū completa cōpetit publiciana vt dictum fuit plene in.l.nam et postea.§.fi.cum se.

1 ¶ Quando quis iurauit de facto suo potest conueniri ex facto defuncti.

2 Iudex non dꝫ admittere probationes super articulo impertinēte vel super eo qō est iam decisum.

3 Deferēs iuramētū super actione si fuerit ad penā poterit etiā agere condictione furtiua ad rem.

4 Si simpliciter detuli iuramētum et reus potest iurare sup toto in dubio super toto videtur iurasse.

5 Iuramentum et transactio quō differunt.

6 Quū iuratur super facto negatiue tollitur oīs actio ex illo facto descendens.et nu.i.

7 Si iuraui furtū cōmisisse in tali re sꝫ mihi deꝫ actio furti.non tū datur condictio furtiua que nō cōpetit nisi domino.

8 Reus si in sententia fuit simpliciter absolutus an videatur absolutus solum ab actione intentata an videatur etiam pronunciatum super facto.

9 Iudex potest pronuntiare non solum super eo qō est petitum sed etiam sup causa ex qua petitum est.

10 Absolutoria lata in ciuili quando faciat preiudiciū in criminali oriente ex eodem delicto.

11 Sententia lata contra priuatum in cā ciuili qualitercūꝙ lata sit non facit preiudiciū reip.in criminali.

12 Minor si iurauit nō venire cōtra cōtractū an perdat beneficiū restitutionis si non fuerit de illo certioratus.

31 Iuramentū super futuro ꝙ extendatur ad remedia iuris que ipse iurans ignorabat sibi competere.

14 Testis si iurauit deponere super articulo non creditur et in eo quod dixit vltra.et quid si iurauit deponere super articulis et tota causa.

15 Testes an sint recipiendi super articulo impertinenti.et qd dicatur impertinens.

1 **Idem iulianus.** †Quū iuratur sup facto tollitur oīs actio descendens ex illo facto.Itē quū quis iurauit de facto suo pōt cōueniri ex fa-

2 cto defuncti.†Itē iudex non dꝫ admittere probationes sup articulo

culo impertinēte vel sup eo qđ est iā decisū.h.d.in effectu pone casum in princi.ꝙ ego egi actione furti ad penam detuli iuramentū ⁊ reus iurauit se nōn commisisse furtū certū est ꝙ actio-
3 ne furti non possum amodo prosequi.†sed dubiū est an possū agere condictione furtiua ad rem videbať ꝙ sic.q2 per illud iuramentū videbať sublata solū actio furti intentata.sed cōdictio furtiua est diuersa ⁊ ad rem diuersam competit ergo ⁊c. vt.j.in l.actor.sed contrariū est postꝙ iuratū est super facto q2 si furtū non est commissum nec actio furti nec condictio furtiua potuit circa hoc tamen intellige quando detuli iuramentū super facto si autem super actione furti tunc non potuit iurare aliter ꝙ fuerit delatum:vt.s.eo.l.iij.in fin.ideo nō tolleret cōdictio furtiua sed actio furti dumtaxat per.l.si pro fure.j.de condi.furti.que tamen loquitur in transactione facta super actione furti idez in iuramento:vt.j.eo.l.duobus.§.exceptione cum sequenti.⁊ hoc nō videtur prestitū nisi super actione furti ex quo super illa de-
4 latum dūtaxat.†Quid aūt si simpliciter detuli cum pōt iurare super toto ⁊ in dubio super toto videtur iurasse ⁊ sic super facto
5 glo.est ordinaria in.l.j.§.j.quarum rerum act.non da.† et in hoc differt iuramentum a transactione quia transactio semper restringit actionem intentatam in dubio per.l.si de certa.C.de transact.⁊ per hoc est expedita glos.j.dum opponit de.d.l.si pro fure.⁊ soluit multis modis ⁊ inter alios ꝙ ibi loquitur de trāsactione.tu dic ꝙ si constat de intentione partium non est fienda differentia inter transactionem ⁊ iuramentum quia si voluerit tollere factum tolluntur omnes actiones oriētes ex facto si autem vnam actionem tantum illa tollitur sola vt dicit.l.duob⁹.§.exceptio.in dubio autem bene est differentia vt dictū est actio vero oriens ex alio facto non tollitur ⁊ ita loquitur aliud cōtrarium glo.d.l.siquis vxori.§.siquis iurauerit.de fur.quia nō tol
6 litur rei vendi.que non oritur ex furto sed ex dominio. ¶†Sz oppo.de.l.duobus.§.pe.qui incipit idem pomponius.solu.hic loquitur de iuramento negatiuo prestito per reuz per qđ factū tollitur ergo ⁊ omnes actiones ex eo descendentes ibi loquitur
7 in affirmatiuo prestito per actorem.†quid si iurauit te furtū cōmisisse in tali re licet mihi detur actio furti non tamen cōdictio furtiua quia non sequitur necessario cum illa nō competat nisi res sit mea non datur nisi domino:vt.j.de condi.furti.l.j.sed furtum potest committi etiam non domino cuius interest ne sub-
8 trabatur.vt.l.si is cui de fur.†Quid aūt in sententia si reus fuit absolutus simpliciter dico idem ꝙ in transactione vt videatur absolutus solum ab actione intentata ⁊ non videať pronūtia-
9 tum super facto.†Si vero expresse pronuntietur pūta absoluo talē a petitione talis quia reperi ꝙ furtum non fuit cōmissum esset idem ꝙ in iuramento q2 iudex potest pronuntiare nō solū super eo quod est petitum sed etiā super causa ex qua petituz est
10 vt no.Innoc.in.c.cum ecclesia sutrina de cau.pos.⁊ propri.† et istud inducitur hic ad illam questionē quando absolutoria lata in ciuili facit preiudicium in criminali oriente ex eodem delicto quia videtur distinguendum ꝙ aut fuit absolutus:quia nō probauit actor vel simpliciter quo casu videtur absolutus:quia nō probatum vt in.l.iul.⁊ ibi no.j.de condi.indebi.⁊ tunc non facit preiudicium in criminali aut expresse dictum quia delictum nō fuit cōmissum ⁊ tunc facit preiudicium.argu.hic tamen iste tex. non multū facit quia loquitur de preiudicio quod fit eidez per-
11 sone que agit iuramentum detulit.†Sed in dicta questione fieret preiudicium alteri quia causa ciuilis tendit ad vtilitatē agētis causa criminalis ad vindictam publicam.vt.l.licitatio.§.qđ illicite de pub.sententia ergo lata contra priuatum in causa ciuili:qualitercunꝙ lata fit non facit preiudicium reipu.in crimi
12 nali de hoc vide per Bar.plene.in.l.pretor.§.vi bo.rap. ¶†Inducitur etiam per Barto.contra Dy.qui consuluit ꝙ si minor iurauit non venire contra contractum non perdit beneficium restitutionis nisi fuerit de illo certioratus.⁊ etiam tenuit Cyn. in.l.ij.C.de rescin.vend.Barto.contra per istum tex.qui dicit ꝙ sufficit ꝙ sit iuramentuz super facto.sed iste tex.nihil facit quia hic loquitur de iuramento negatiuo quod tendit ad tollendum factum quo sublato tolluntur omnia remedia ex facto orientia. Dyn.loquitur in iuramento quod non tendit ad tollendum factum sed ad roborandum licet tendat ad tollendum remedia cōtra factum vnde non videtur ꝙ extenditur ad remedia que ipse ignorabat sibi competere per.l.mater decedens.de inoffi.testa. ⁊ ex ea que sunt iuris presumitur ignorasse:vt.l.regula de iur.⁊ fac.igno.Et in ista opi.multo tempore fui contra Barto. post-
a ea [a] repetendo aut.sacramenta mutaui opin.propter id quod not.Joan.and.in.c.ij.de iur.lib.vj.vbi tenuit expresse id quod
13 voluit.†Bar.scilicet ꝙ iuramentum de futuro tendens ad roborationem facti et ad tollendum remedia contra factum extenditur etiam ad remedia iuris que ipse iurans ignorabat sibi competere propter autoritatem iuramenti. ⁊ istud videtur esse de mente illius autenti.que generaliter loquitur. ⁊ ad.l.mater descendens potest responderi licet ipse non respōdeat ꝙ loquitur de his que consistebant in facto.ad illa enim ignorata non extenditur secus in consistentibus in iure preterea non excluditur virtute tacite renuntiationis quia fateor ꝙ illa non extenditur ad ignota.sed excluditur propter autoritatem iuramenti.⁊ vide Bald.qui allegat Joan.and.in.d.c.in.l.j.C.eo. ⁊ nunc reperio.d.Rapha.idem tenentem licet Joan.and.predicta non alleget sed bene dicit ꝙ iste.§.non facit pro Barto.⁊ bene dicit non tamen declarat vt dixi:sed pro Barto.dicit facere dictam
14 autē.dum loquitur simpliciter. ¶†Ultimo gl.hic inducit text.
b hic in fine:ꝙ testes non debent deponere extra articulum [b] tu dic de hoc vt not.in.l.momentanee.C.qui legi.perso.⁊ in.l.si qs libertatem de pe.heredi.vbi doc.distinguunt an iurauerit deponere super articulo et tunc non creditur in eo quod dixit vltra quia deponit non iuratus aut super articulis ⁊ tota causa. ⁊ tunc secus si istud quod dicit facit ad causam.pone enim ꝙ articulus est de veritate sed testes dicūt de publica fama certe hoc facit ad causam quia per famam deuenitur ad veritatez ita te-
15 net Bal.C.de proba.l.non nudis.⁊ etiam iste tex.non tractat de hoc. ¶†Sed an testes sint recipiendi super articulo impertinēti ⁊ vult ꝙ non.dicitur autem impertinens quando non super materia in libello deducta vt erat hic quia deducebatur factuz defuncti hic in ver.nunquid ergo ⁊ in processu cause seu articulis deducebatur postea factum heredis ⁊ volebat testes examinare nō debet iudex pati idem qualitercunꝙ articulus probatus non releuat dicitur impertinens.vt.l.ad probationez.C.de proba.certe nec debet admitti talis articulus de iure communi vt ibi etiam cum protestatione saluo iure impertinentiū. ⁊ non admittendorum vt no.gl.in.c.cum contingat.de offi.deleg.Sz in curijs ciuitatum seruatur contrarium quia ad hoc vt cause citius expediantur prouident statuta vt admittantur omnes
a articuli quos partes volunt probare etiam per testes super eis [a] et quod in calculo ferende sententie postea disceptetur qui sint pertinentes.et qui testes faciant fidem ⁊ qui non ⁊ his diebus feci in quadam causa hic commissa.Et adde ad istam gl.quod not.Specul.in titu.de test.§.j. ver.aut quod deposui.⁊ Barto. in.l.j.§.diuus.j.deposit.

[a] ¶Postea repetēdo.addō ꝙ hāc eandē opi.tenet do.alex.in cōsil.clij.col.iiij.circa fin.in.i.vol.⁊ ibi dixit hāc circa cōmunē opi.⁊ hāc eandē tenet etiā ipse pau.in.l.fin. j.ad velleia. Et vide gre.natam in repe.c.q̄uis. de pac.li.vj.i.co. xiij.v.an autē q tenet hanc eādē opi.Fran.Cur.

1 ☞Juramentum si est formiter super contractu prestitum tunc ex illo contractu oritur actio vtilis. et etiaz actio in factū. ⁊ numero.2.
2 Juramentum dicitur formiter prestitū quando in eo exprimiť causa que si esset vera esset obligatoria.⁊ si est informiter prestitum que actio oriatur.
3 Si in sententia condemnetur aliquis causa expressa non soluz oritur actio in factum sed etiam vtilis ex illo contractu vel causa si vero causa non expressa tunc actio in factum tantū. ⁊ quid in statutis.
4 Jurans aliquē sibi vendidisse talem rem nec dixit pro quanto pretio:an cogatur declarare pro quanto vt possit agere.
5 Contra petentem executionē sententie ad rem venditā pōt opponi de pretio non soluto.
6 Si iurasti me conuenisse tecū de permutādo librū meum cū tuo non habes actionem nisi librū tradas.
7 Juramentum intelligitur fm naturam contractus super quo prestatur.et non producit actionem:nisi quatenus ille contract⁹ producit.

1 **Si quis iurauerit.** ¶†Ex iuramento formiter pstito oritur vtilis actio ex illo contractu.cuius formam continet iuramentuz ad omnia illa iura que competeret directa ⁊ etiam cōtra ipsum iurantem si directa competeret ⁊ eo solo casu competeret quo competeret directa.hoc dicit cum.§.sequē.vsꝙ ad.§.si quis.iu-
2 rauerit.†dicitur autē prestitum formiter quando in eo exprimitur causa que si esset vera esset obligatoria. Et ita vtilis actio oritur ex illa causa ficta que habetur pro vera ⁊ vltra hoc etiaz oritur actio in factū ex iuramento vel ex pretorijs edictio propter iuramentum.vt.s.eo.l.sed ⁊ si possessori.post princip.sicut enim in reali oritur actio vt dixi in.l.nam ⁊ postea in fin. ita in personali vt hic ⁊ tunc dicitur informiter prestitum quādo non exprimitur aliqua causa vt si iuras me tibi teneri in.x.⁊ tunc cō petit solum actio in factum nec vitiatur quia causa non sit expressa sicut nec confessio facta in iudicio.vt.l.vnica.C.de confessis.secus in facta extra iudiciū:vt.l.de indebito in fine.j.de probatio.⁊ in stipulatione facta sine causa:vt.l.ij.§.circa. de do.ex-
3 cep.⁊ quod dixi in iuramento † idem dicendum est in sententia ꝙ si condemnet aliquem causa expressa non solum oritur actio in factum sed vtilis ex illo contractu vel causa.si vero causa nō est expressa tunc actio in factum tantum.ista not.Bart.fm Jac. butri.in.l.iulia.de condic.indebi.cum tractat de effectu senten-

[b] ¶Extra articulum.de hoc late per Bal.cōs.cxx. ij.li.cōsiliorū suorū.⁊ adde alex.ī imo.in cōsi.xxv. col.ij.in princ.in ij.vo.per ang.de Perusio in suo cōsi.clxxix. Cur.

a ¶Cõsuetudinē loci. Adde qd vo luit ro. vij. ɔsi. in vltimis verbis.
b ¶In ɔtiaʒ. in quātū. d. iaſ. hic ſequit pau. ⁊ de inde dicit ꝙ ɔfeſ ſio ficta delicti q̄ inducit per cōtu maciā dʒ intelli gi facta cuʒ ſuis qualitatibꝰ licet ɔtriū tenuerit an cha. ɔſi. ccccix. vi deī ꝙ ſua op. nō poſſit procedere ꝑ ea q̄ voluit ro. ɔſi. ccccl v. vbi cō ſuluit ꝙ ſi accu ſatꝰ interrogatꝰ fuerit an vulne rauerit titiū ga bellariū ⁊ reſpō deat ꝙ titiū vul nerauit ꝙ tū nō intelligit ꝙ ɔfeſ ſus fuerit quali tatē. ſ. illū gabel lariū per iura et rationes de qui bus ibi per eum videre potes.
c ¶Nec inſtr̄ʒ. ad de eundē paul. d ca. in. l. j. ſ. loca. ⁊ alex. in. d. conſil. xviij. co. j. in fin. ver. ꝑterea. Cur.
d ¶Pretij. an va leat venditio pre tio nō expſſo vi de qd voluit lud. ro. ɔſi. xcj. ⁊ cccv. Et adde ꝙ iſtaʒ opi. pau. d caſ. re fert etiam alexā. imo. in ɔſi. xviij. col. j. in fi. in. j. vo lu. Cur.
e ¶Nō vera. addō ꝙ idē ipſe tʒ ɔſi. cxliij. in pīo im preſſis ⁊ no. h al legat in ar. alex. de imo. in conſi. cxix. col. ij. v. ad idē ꝙ ſtatutū ꝓ hibēs exceptio nē poſſe opponi cōtra inſtr̄m vel ſentētiā nō tollit exceptionem vel defenſionē reſul tantē ex ipſo in ſtrumēto vel ſen tentia. Cur.
f ¶Egregie. an pri uilegio. l. huiꝰ re nūtiari poſſit et an habeat locuʒ in paupere nobi li qui ꝑpter vere cundiā nō audet exire domū vide Ro. ſingul. ſuis. fo. ix.

tie. idem in ſtatutis producentibus aliquam actioneʒ de nouo. nam aut diſponunt formiter expreſſa cauſa. ⁊ producunt actio nem ex illa cauſa. aut informiter non ſubſiſtente cauſa obligato ria de ſua natura ⁊ producunt conditionem ex ſtatuto. vt. l. fi. C. de pe. here. ⁊ per Bart. in. l. j. ſ. de condi. ex le. ⁊ vide quod not. in
4 in. l. j. circa fi. ſ. de pub. iud. ¶†Item per iſtum text. dum dicit et euictione caueatur ſemel cōſului in ciuitate Senarū cū quidaʒ eſſet condēnatus ad tradendum rem tanꝙ venditā ⁊ ſententia tranſiuit in rem iudicatā ⁊ venditionem nō poſſet conſtare niſi per dictā ſententiā volebat actor ꝙ non ſolū traderetur ſibi res ſed etiā ꝙ promitteretur de euictione ſm̄ conſuetudinē loci [a] cū fideiuſſoribus. reus ſe defendebat ꝙ ſententia erat ſtricti iuris ⁊ non extenditur vltra ꝙ contineat pro quo optime. l. j. C. ſi plu res vna ſen. niſi ergo aliter probatur venditio dicebat ſe non te neri virtute ſentētie niſi ad tradēdū. Ego allegaui iſtū tex. ꝓ ca ſu in cōtrariū arguēdo de iuramento ad ſententiaʒ. vt. ſ. eo. ſed ⁊ ſi poſſeſſori. ſ. fi. quia hic nō fuit iuratum ſuper hac euictione ⁊ nihilominꝰ venit in cōſequentiaʒ. [b] ¶Sed querit̄ de duobus primo ſi iuraſti me tibi vendidiſſe talem rem non tamē dixiſti pro quāto pretio reſpondeo cogitur declarare pro quāto alias non poteſt agere ſm̄ Barto. in. l. certum de cōfeſ. ⁊ hoc bene fa cit. l. duobus. ſ. ſi ei. ſ. eo. ibi. dum dicit diſtinguendum ſit ⁊ repli catione emendandū. ⁊ vide quod no. per eundem non tamē ſta bitur tue declarationi ſi non declares pretiū iuſtum ſed recurri tur ad iudicem. ar. l. domū. ſ. de contrahē. emp. vel dic aut dice bas me vendidiſſe pro. x. ego detuli iuramentū ꝙ vendiderim ⁊ iuraſti me vēdidiſſe tunc videor detuliſſe prout aſſerebas quaſi illud cenſeatur repetitum. l. titia. ſ. idem reſpondet. de ver. obli. aut nō preceſſit expreſſio certe quātitatis ⁊ tūc talis delatio iu ramēti quātitate nō expſſa videt̄ nō valere ſicut nec inſtrumētū[c] continēs venditionē non quantitatem pretij [d] vt no. Cy. in. l. j. de inuti. ſtipu. quia iuramentū habet vim proba. vt. ſ. eo. l. ſed ⁊ ſi poſſeſſori. ſ. fi. ⁊ ꝓbatio per inſtrumentū vel teſtes nō valet vt dixi. non expreſſa quantitate. ⁊ ex hoc ſequitur ꝙ etiaʒ ſi velles poſtea declarare iuſtum pretium non teneor ſtare tali declara
5 tioni. †Itē ꝙ ſi iuraſti me vēdidiſſe pro. x. agis ad rem ego ex cipio ꝙ non debes audiri niſi ſoluas. x. tu dicis tradas rem et poſtea petas decem. dicit Barto. ꝙ debes audiri ſicut ſi eſſem condemnatus ad rem tradendam ⁊ peteres executionem ſentē tie nō poſſem excipere de pretio nō ſoluto ſed deberet fieri execu tio ⁊ poſtea poſſes petere quia illa exceptio eſt peremptoria. et ſic debuit proponi ante ſententiam: vt. l. peremptorias. C. ſentē. reſcin. non poſ. ⁊ ita determinat Specul. in titu. de execu. ſenten tie. ſ. fina. verſicu. ſi item illud queritur. idem debet eſſe in iura mento quod habet vim ſententie ⁊ executioneʒ paratam ſic ſen tentia. breuiter dicunt ſpecu. ⁊ Barto. quicquid velint iſta opi. non eſt vera [e] quia iſta exceptio non oppugnat ſententiā ⁊ ideo poteſt opponi in executione ſententie: vt. l. aduerſus in fi. ſolu. ma. ⁊. l. neſennius in fine. de re iud. ergo. ⁊ in executione iuramē ti vt eſt caſus contra eos. ſ. pro. xi. ſ. marcellus. in prin. licet Bar to. videatur reſpondere ibi pignoratitia non erit nata ante ſo lutionē: ſed actio ex empto ad rē tradendā bene eſt nata ante ſo lutionem pretij licet obſtet exceptio ſed iſta reſponſio nihil va let quia paria ſunt non eſſe natam vel eſſe natā ſine effectu pro pter exceptionem propterea ſi mihi datur actio fortius exceptio ⁊ ita ſemper tenui contra Barto. ⁊ reperio domi. Rapha. idem tenere ⁊ iſtud procedit maxime in iuramēto extraiudiciali quo caſu non poteſt mihi imputari cur exceptionem pretij non ſo luti non oppoſuit tamen adhuc non eſſet tempus proponendi quia non erat iudicium inchoatum. vt in ſimili not. Barto. in l. j. in fine. princi. quod vi aut clam. ⁊ Bald. in. l. ij. de conſtit. pec. ⁊ de ſenten. l. cum eorum. ⁊ in gloſ. in. c. j. de reſcript. lib. vj. ſuper ver. proceſſus in fi. ⁊ Inno. in. c. cum olim. de cauſa poſſeſ. circa
6 medium ibi. quando autem ⁊c. ¶†Ultimo per iſtū. ſ. marcellꝰ determinat Barto. ꝙ ſi iuraſti me conueniſſe tecū de permutā do librum meum cum tuo non habeas actionem niſi librū tra dis cum permutatio ſit contractus innominatus ⁊ ex ea nō ori
7 tur actio niſi ei qui impleuit ex parte ſua † ⁊ iuramentū intelli gitur ſm̄ naturā contractus ſuper quo preſtatur ⁊ nō producit actionem niſi quatenus ille contractus produxit vt patet in illo ſ. marcellus.

1 Si quis iurauerit. ¶†Qui iurauit ꝑ prin cipem ⁊ periurauit pōt de periurio extra ordinē puniri. h. d. ſecus videtur ſi per deum quia ſatis punitur in alio ſeculo ⁊ ita videtur ſentire gl. vel dic vt in. l. de periurio de crimi. ſtel. ⁊ hic fit mentio de iuramēto fu turo quando quis iurat aliquid ſe facturum quo caſu non ori tur actio iuramenti ſicut oritur quando quis iurat de preterito ⁊ in toto iſto tit. cum potius tendatur ad obligandū iurantē an autem obligetur. dicendum eſt ꝙ nō de iure ciuili niſi in operis

libertorum: vt. l. iuriſiurandi. de ope. liber. de iure aūt canonico dic vt plene no. per Bart. in. l. ſi quis ꝓ eo. de fideiuſ. ⁊ ibi etiam tractat de tertia ſpecie iuramenti confirmatiui quādo quis iu rat non venire contra contractū de quo nō loquitur iſte titulus ſed tetigi ſuper rubrica.
2 ¶Si defero tibi iuramentū teneris alteruʒ de tribus facere: vel iurare: vel referre: vel ſoluere.
3 Iuramentū calūnie remittitur parenti vel patrono ſed iuramē tum veritatis non. ⁊ nu. j.
1 Quoties. ¶†Iuramentū veritatis parēti vel patrono non remittitur. h. d.
2 premitte †ꝙ ſi defero tibi iuramentū teneris alterū de tribus facere vel iurare vel deferre vel ſoluere: vt
3 ſ. eo. iuſiurandū ait pretor. ⁊. ſ. fi. ⁊. l. manifeſte. †Quid ſi filiꝰ vel libertus deferat patri vel patrono an ipſi teneantur ⁊ illi nolūt aliqd de tribus facere dicentes ꝙ ei remittitur iuſiurādū: vt. d. l. iuſiurādum. ſ. hoc iuſiurādum. certe non poſſunt dicere: quia verum in iuramento de calumnia non in iuramento veritatis ⁊ hoc vult iſta. l.
2 ¶Quādo mittit̄ officialis ad maſculos egregias perſonas dʒ altera pars moneri nō quādo mittitur ad mulierem.
3 Cuius expēſis fiat iſta miſſio. remiſ.
1 Ad perſonas. ¶†Egregieꝰ perſone nō cogūtur venire corā iu
f dice ad iurādū ſed ad eas dʒ mitti officialis publicꝰ idē in ualitudine impeditis. h. d. idē in mulieribꝰ vt in aut. vt litigātes iurēt in. ſ. ſi vero. ⁊ etiā aliud in mulieribꝰ ꝙ
2 in maſculis qꝛ † qn̄ mittit̄ ad maſculos vt in caſibꝰ iſtius. ſ. dʒ ab altera parte moneri ꝙ ſi vult vadat cū officiali publico ⁊ aſ ſiſtat. vt. l. generaliter. ſ. iiſdē. C. eo. ſecus qn̄ mittit̄ ad mulereʒ
3 ꝑpter honeſtatē ſm̄ Guil. de cugn. per dictū. ſ. ſi vero. † cuiꝰ au tem expēſis debeat fieri iſta miſſio vide ꝑdicta in. l. generaliter. ſ. pen. ⁊ qd no. Bar. poſt glo. in. l. ij. ff. in qui. cau. in poſ. eatur. et l. ſi poſtulauerit. de adul.
2 ¶Ubicunqꝫ habes contra me exceptionem per quam potes me repellere ab agendo non teneris reſpondere libello ⁊ quan do hoc fiat.
1 Si patronus. ¶†Non cogit̄ quis iu rare ſuper actione q̄ cō tra eū nō poteſt proponi. Itē patrono remittit̄ iura
2 mentū calūnie. h. d. †Et tene menti. qꝛ vbicunqꝫ ha bes cōtra me exceptionē per quam potes me repellere ab agen do non teneris reſpondere libello meo quod quando fit dixi. ſ. eo. l. nam ⁊ poſtea. in princip. ſi vellem tibi deferre iuramentum vt iures aut referas vel vt ſoluas nō cogeris ſubire ſicut nec co geris ſubire iudiciū. caſus eſt hic no. ⁊ in. l. cōtractibꝰ. ſ. de illo. C. de non nu. pe.
1 Iuſiurandum. ¶†Iuramētū cōue tionale voluntarie et defert̄ ⁊ recuſat̄. h. d. hoc eſt dicere ꝙ in illo nō hʒ lo cum quod hic dicitur in. l. iuſiurandū ⁊ ad pecunias. ſ. ait pretor. ſ. j. qꝛ nullum illorum trium tenetur facere hʒ ergo locum in iudiciali hoc vult iſte tex.
2 ¶Iuramētum quando non prodeſt iuranti non cogit̄ illud recipere.
3 Pupillꝰ deferēdo iuramentū cū tutoris autoritate ſi appareat leſus pōt in integrū reſtitui ſed ꝑpter hoc nō pōt aduerſariꝰ iu ramentū recuſare. ⁊ nu. j. vide tamē in nu. 5.
4 Minor. xxv. an. deferēs iuramētū ſine tutoris vel curatoris au toritate: pōt ɔ talē delationē venire ⁊ replicare etiā ſine aliq̄ reſti tutione ⁊ qn̄ cōtra pupillū non detur exceptio iuriſiurādi.
5 Pupillus nō cogitur recipere iuramētū ſibi delatuʒ. nec tutor in hoc ſibi autorizare ſi tamen iurat ſibi prodeſt.
6 Solutio facta pupillo iuſſu iudicis parit pleniſſimā liberatio nē nec aduerſus eā reſtituitur. licet pecuniam perdat.
7 Actus quando poſſit dici iudiciarius. licet non fiat in preſen tia iudicis.
8 Productio inſtrumentorū pōt fieri coram notario cauſe apud banchū in die iuridico lʒ iudex non ſit preſens.
9 Contractꝰ celebrati in ꝑiudiciū eccleſie per intruſum ꝑlatū nul lum ius habente in ꝑlatura nō valēt. ſed in fauoreʒ eccleſie va lent. ſecus in alijs non priuilegiatis.
10 Per falſum heredē intruſum in hereditate non poteſt acquiri exceptio vero heredi.
11 Debitores ſoluētes prelato intruſo nullū ius habente in ꝑla tura qn̄ liberētur.
12 Prelatꝰ ſi non eſt intruſus valent geſta per eū: licet poſtea pri uetur ratione delicti. etiā cōmiſſi ante contractum.
1 Pupillus. ¶†Pupillus ſine tutoris autoritate non poteſt iuramentum deferre ſed cū tutore

tutore sic & etiam solus tutor potest. hoc dicit vsq; ad. §. procurator. Primo ergo casu nõ cogitur aduersarius recipere quia si reciperet & iuraret non prodesset sibi iuramentũ quia pupill⁹ postea posset venire contra etiam nulla restitutione prebabita
2 cum ipso iure seruetur illesus & regula est † quãdo iuramentuz non prodest iuranti nõ cogitur illud recipere. vt in. l. proxi. Secundo vero casu prodesset iuranti quia tutor potest preiudicare pupillo mero iure & ideo cogit᷑ vel referre vel soluere nisi aliã iustã causam habeat recusandi. vt. j. eo. l. iusiurandũ & ad pecu-
3 nias. §. ait pretor iunctis his que habent᷑. in. l. manife. j. eo. † lz etiã tunc possit pupillus in integrũ restitui si appareat lesus vt habet᷑ hic in gl. sed nõ propter hoc potest aduersarius recusare iuramentũ cũ ad restitutionẽ petendã multa requirantur vnde nõ inspicitur q possit peti restitutio. argumẽ. in. l. iulia. qui et a qui. ¶ In text. ibi iusiurandũ deferre debet scilicet quãtum ad hoc vt aduersarius cogatur recipere quantũ ad hoc vt si recepe rit & iurauerit sibi prosit iuramentũ & pupillo noceat. ¶ In tex. ibi detulerit supple & aduersarius receperit cum non cogatur:
4 vt. s. dixi & iurauerim. ¶ † In tex. ibi exceptio idẽ obstabit sup ple mero iure sed replicabit etiam sine aliqua restitutione. sec⁹ quando interuenisset tutor quia tunc est necessaria restitutio. & idem in adulto habente curatorez vel non habente & cum ipso deferente sic intelligitur. l. nam & postea. §. si minor. s. eodem. si autez sine ipso idem dicas quod hic dicitur in pupillo q mero iure obstet exceptio. sed dabitur replicatio sine aliqua restitutione & hoc voluit hic glo. ij. in fi. que dicit veritatẽ licet sequẽs glo. videatur contrarium velle q etiã quando habet curatorez & sine ipso defert non habet replicationem nisi mediante restitutione in integ. per illum. §. si minor. qui generaliter loquitur. sed cõmuniter illa glo. reprobatur & tenetur precedens per. l. si curatorem habẽs. C. de in integ. restit. ¶ Sed oppo. q nec ipso iure dat᷑ exceptio iurisiurãdi nec sit necessaria replicatio quando non interuenit tutor vel curator cũ non habeat administrationẽ bonorũ suorũ & contrahendo non obligat᷑ nec valet contractus in. l. obligari de auto. tu. ergo nec quasi contractus qui celebrat᷑ in delatione iuramenti: vt. s. eo. l. qui iuraste. in fi. glos. & doct. istum passum non declarant de quo miror. mihi sic videtur dicendũ q si erat doli capax sicut cõtrahẽdo obligat᷑ naturaliter nõ licet ciuiliter iuxta plene no. in. l. j. j. de noua. ita quasi contrahẽdo. i. iuramẽtum deferendo possit tollere naturalem obligationẽ qua aduersarius sibi tenebatur: & ex hoc sequitur q aduersario competit exceptio que actio eliditur mero iure q consistebat in ciuili & naturali obligatione & nunc remanet sine naturali. Sed propter rationẽ factã in contrariũ datur sibi replicatio sine aliqua restitutione. ita intellige istum tex. & hoc credo fuisse de mente. j. glos. que intelligit fm Azo. vt loquatur in doli capace & non dicit propter qd. Sed ego dico q est propter id qd dicitur in tex. q obstet exceptio mero iure. si autẽ nõ esset doli capax vt qz non esset proximus pubertati sed infantie tũc sicut ipse cõtrahendo nõ obligat᷑. vt no. in. d. l. ita in quasi cõtrahendo & iuramẽto deferẽdo non tollit naturalez oblationẽ qua aduersari⁹ sibi tenebatur & ideo tunc non obstabit exceptio mero iure nec est necessaria replicatio iuris sz facti & isto modo potest intelligi tex. in. l. j. §. j. quarum re. act. non da. que directo cõtrariat᷑ dũ dicit ibi nõ obstare exceptionẽ & hic dicit᷑ cõtrarium licet gl. hic q incipit imo dicat illũ tex. intelligi fm istũ sed hoc est destruere illũ. nã nõ videtur potius econuerso q istud intelligatur fm illũ vt dum dicit obstare exceptionẽ supple de facto ratio de iure. pter rationẽ in contrariũ factã sed melius est ad cõcordiã reducere modo predicto & sic vterq; text. remanebit vt iacet & hoc non reperies tactũ ab aliquo. & fm istam distinctionem intellige q in. §. si minor. in adulto curatorẽ habente q nõ obstat exceptio scz in effectũ qz datur replicatio cuz ipse sit doli capax & potuerit tollere naturalem obligationẽ sicut potuerit
5 se naturaliter obligare sine curatore. ¶ † Glo. ij. ibi sed ipsi pupillo non defertur supple etiã cũ tutoris autoritate qz nõ cogit᷑ recipere nec tutor in hoc sibi autorizare si tamen iurat sibi prodest. Quando aũt defert᷑ an interueniat tutor vel non & hoc intẽ dit glo. dicere. ¶ Gl. ibi sed cũ sacramẽtũ ista glo. in hoc ver. intendit opponere contra id qd dixit in princi. ibi sed etiã restitui tur &c. imo non restituit᷑ si corã iudice detulit & aduersarius iura uit propter autoritatẽ iudicis approbãtis & cõfirmãtis. vt not.
6 s. eo. l. j. qm habet vim solutionis † & solutio facta pupillo iussu iudicis parit plenissimã liberationẽ vnde aduersus eam nõ restituit᷑ pupillus licet pecuniã perdat vt. s. de mino. l. ait pretor. §. permittitur. gl. soluit duobus modis: sed melior solutio est q ideo aliud in vera solutione qz si pupillus restitueret᷑ ille qui sol uit remanet in dãno qd nõ esset iustũ postq coactus soluit & teneretur iterũ soluere nam sic remanet in dãno si pupillus restituatur aduersus iuramentũ sed potius lucrũ sibi aufertur id est

exceptio quã ex iuramento cõsecuturus est absq; eo qd aliquis
7 vere soluerit. & non est eadẽ ratio &c. C. de codicillis. l. fi. ¶ † Fio. tũ gl. ibi vel dic q actus põt dici iudiciari⁹ licet nõ fiat in presentia iudicis. certe hoc nõ põt pcedere in iuramẽto iudiciario vbi requirit᷑ factũ iudicis approbãtis & confirmãtis ac precipiẽtis vt no. p gl. in. l. j. §. eo. sed posset pcedere vbi factũ iudicis nõ re
8 quireret᷑ † vt in pductione instrumẽtorũ q potest fieri corã nota
a rio [a] cause apud banchũ in die iuridico: licet iudex nõ sit psens vt no. C. de ap. l. eos. in gl. super ver. a scrineo: & in aut. q suppli-
9 catio de pci. impera. of. q vtrobiq; no. per Bar. ¶ † In gl. fi. ibi oia cassantur intellige hãc gl. in xctibus celebratis in preiudiciũ ecclesie vt non valeãt si sunt celebrati per intrusum prelatuz & nullũ ius habentẽ in prelatura: qz nõ hz administrationẽ bonorũ ecclesie. Si vero in fauorẽ ecclesie tenderent tunc valent qz
b per talẽ intrusum [b] põt acquiri ecclesie lz nõ fieret in preiudiciũ vt no. per Bar. j. de cõdi. inde. l. si vrbana. & l. si filie. j. de sol. licet secus in alijs nõ priuilegiatis. vt. s. de pac. l. si tibi. §. cuz posses-
10 sor † vbi per falsum heredẽ intrusuz in hereditate nõ põt acqui
11 ri exceptio vero heredi. † Quid aũt in debitorib⁹ ecclesie soluẽtib⁹ plato intruso an liberẽtur dic vt plene no. in. d. l. si vrbana. vbi distinguit᷑ an soluerit ex cõtractu celebrato cũ eo & liberent᷑.
12 an ex cõtractu celebrato cũ vero plato & tũc secus † si aũt plat⁹ nõ erat intrusus valent gesta per eũ: licet postea priuet᷑ ratione delicti etiã cõmissi ante cõtractũ & quousq; priuat⁹ est hz administrationẽ. & hoc vult dicere gl. in fi. facit. l. iubemus. §. sane. de sac. san. ec. & l. ex contractu. de re iudi.

2 ¶ Cautio de rato nõ habet locum qñ constat q procurator non habet mandatũ. nisi sit cõiuncta persona sed nõ admittetur ad deferendũ iuramentum & quid in mandato ad vnam causaz cum libera.

3 Mandatum generale cum libera tantũ valet quantũ speciale excepta potestate donandi & delinquendi.

4 Procurator verus quantũ ad id quod non cadit in suo mãdato non habetur pro procuratore.

5 Iuramentum quibus ex causis possit recusari.

6 Procurator de cuius mandato dubitatur non admittitur cum cautione rati quando per illam non esset reo plene succursum. et quare.

7 Non dicitur quis posse id facere quod nõ sine verecũdia potest.

8 Verecũdia plus attenditur q cõmodum pecuniarium.

9 Quando quis agendo fundat intentionem suam in turpitu ne non debet admitti. secus quando fundat eam in alio et ad ipsam coadiuuandam allegat turpitudinem vel quando detegitur ab alio.

10 Reus cogitur recipere iuramentũ ei delatũ ab vno ex pluribus heredibus vnius creditoris.

11 Practica qualiter reus non admittat procuratorem de cuius mandato dubitatur ad deferendum iuramentum. & si offerat cautionem rati. an & quando teneatur solum ad expensas litis. & numero. 9. & 12.

12 Stipulatio rati an sit cõmissa contra procuratorẽ statim q dominus non habet ratum. & sic incipit agere.

13 Periurus quando sit infamis.

1 Procurator. ¶ † In tribus casibus hic positis procurator potest iuramentuz deferre extra illos nõ potest nec aduersarius recipere cogit᷑ etiam si vellet cauere de rato. quia per talem cautionẽ non plene prouideretur iuranti cum per ipsam non possit prosequi suũ interesse. si autẽ postea ageret obtineret nisi suam turpitudinẽ allegaret. s. dicendo se periurum. h. d. cuz. l. seq. & sequens redditur difficilis pter glos. que est hic. quoniã adducit hic totam materiam. tit. rem ra. ha. que est valde difficilis & per Bart. multũ
2 plene examinantur in. l. si fine. §. cum autẽ. rẽ ra. haberi. ¶ † Et diuide in tres partes. quia primo ponitur q constabat procuratorem habere mandatum cum libera vel habere mandatum speciale vel esse procuratorem in rem suam & tunc non est dubium q potest deferre & aduersarius potest accipere iurasse vel referre vel soluere quia tunc erit plene securus si iurat vsq; ad leges alias. Secundo loquitur quando constabat ipsum non habere aliquid de istis tribus. & tunc aduersarius recipere non cogitur & sibi iuramentum non prodest. & isto casu non esset dubium q etiam cum cautione rati non admitteretur: qz illa cautio non habet locum quando constat q non habet mandatum sed solum quando est dubium vt plene not. in. l. j. C. de procura. nisi sit coniuncta persona vt eo. titu. l. exigendi. & s. de procura. sed et he. tamen hoc est verum q admittitur ad agendum. nam posset obtinere sed non admittitur ad deferendum iuramentum etiam si sit coniuncta persona quia iste esset actus preiudicialis ita intelligo hic. & hoc vsq; ad ver. nec multum. ibi potest intelligi quando erat dubium de mandato: et dicitur q etiam

a ¶ Notario. adde lu. ro. consi. cccc. viij. & ibi an pductio instrumẽtorũ possit fieri in absentia partis.

b ¶ Intrusuz. sed an possit dici intrusus ille q scit beneficiũ ad aliũ pertinere vigore gratie anterioris vide per Oldra. qsi. cxxxvi.

tunc non admittitur cu3 tali cautione. quia per eã non esset ple ne consultum iuranti. τ quia nõ probat vsq3 ad. l. si itaq3. ibi po
3 test esse quarta in qua concludit ex premissis. ℂ † No. ex prima parte text. cum glos. q tantum valet generale mandatum cum libera quantum speciale. ratio colligitur ex. l. procurator cui libera. ff. de procu. quod est verum nisi duobus casibus: quantu3 ad potestatem donandi que non cadit in generali mandato cũ libera: vt. l. contra iuris. §. fina. de pac. τ tamen potest cadere in speciali: vt. l. filius. ff. de dona. Item quantum ad delinquendu3 quia hoc non cadit in generali vt posset delinquere τ dominu3 ex delicto obligare ad penam: vt. ff. quod quisq3 iu. l. iij. §. q si procurator cum ibi no. τ. ff. de condi. inde. l. si procurator. per doleto. quia non venit dolus in tali mandato. ff. man. l. creditor. §. fina. τ tamen in speciali bene posset cadere: vt. l. j. §. quoties. ff. de vi τ vi arma. in argumentum. ℂ Sed queritur hic quid si aliquis habebat mandatum ad vnam tantum causam cum libera non tamen cum potestate deferendi iuramentũ expresse concessa. respondeo adhuc poterit deferre sicut si haberet generale vt in. c. qui ad agendum de procura. lib. vj. τ not. in. l. qui rome. §.
4 callimachus. de verbo. obliga. ℂ † Ex secunda parte in. l. alias no. iuncta. l. si itaq3. que venit ad exemplificandum istud principium q verus procurator quantũ ad id quod non cadit in suo mandato non habetur pro procuratore τ ita habetur in. l. j. §.
5 quesitum. ff. ad trebel. ℂ † Item no. in versi. nec postea q nõ cogitur quis recipere iuramentũ quando sibi non prodesset τ ista est vna de causis ex qua potest recusari. Sunt τ alie de quibus habetur. ff. eo. l. manifeste per glos. τ doct. Et quando aliqua de illis causis subest non habet locum illa. l. manifeste nec. l. iusiurandum. §. ait pretor. ff. eo. vbi dicitur q debet iurare vel referre vel soluere hoc verum nisi habeat causam recusandi τ hec est vna de illis alia. ff. l. proxi. §. pupill⁹. que tendit ad idem. ℂ In
6 tertia parte in versi. nec multũ. No. † q procurator de cui⁹ mandato dubitatur non admittitur cum cautione rati quando per illam non esset reo plene consultu3 τ ita limitantur omnia iura dicentia ipsum debere admitti. qualiter autẽ hoc ostendatur q parum proficiat subijcitur hic in tex. in ver. fine enim. nam si cõtingat postea apparere q non habebat mandatum τ dominus nolit habere ratum quod ille fecit poterit venire contra τ iteru3 agere contra iurantem. τ si iurans vellet vincere non potest se iuuare ex iuramẽto quod illi non nocebit sed habebit necesse liquidare de iure suo opponendo alijs aliam exceptione3 si qua sibi competit puta pacti vel solutionis τ eam probare ac si non iurasset τ sic patet q iuramentum parum aut nihil sibi proficit τ si ipse velit agere contra procuratorem τ fideiussores eius ex cautione rati et consequi interesse bene poterit tamen habebit necesse docere de suo periurio τ ex hoc consequitur totam verecundiam[a] τ perinde habetur ac si non posset agere nec interesse consequi ex quo non sine verecundia. qualiter aũt hoc ostendat in glo. τ ostenditur. sic nam habebit necesse dicere q non obstante iuramento dominus iterum egit contra eum cum τ iuste obtinuit τ sic oportuit sibi soluere ac si non iurasset quod nõ accidisset si mandatũ habuisset vel dominus habuisset ratum et sic dicit se posse cõsequi quicquid soluit domino τ si ita est q dominus obtinuit τ iuste sequitur manifeste q falsum ipse iurauit iurando se non teneri τ sic allegabit suum periurium. Si autem diceret dominu3 obtinuisse sed in isto hoc non potuisset cõtingere nisi vel culpa sua non allegantis ea que debebat allegare vel iniuria iudicis τ neutra istarum habet nocere procuratori. argu. l. si per prudentiam. in princi. ff. de euic. h3 ergo necesse dicere q iuste obtinuit si vult recuperare ea que soluit τ si ita est hoc non potest contingere nisi duobus concurrentibus. scilicet q ille procurator non habuit mandatum ad deferendu3 iuramentũ q2 si habuisset dominus non potuisset postea agere iterum nec iuste obtinere fuit ergo in culpa asserẽdo se habere mãdatũ. aliud est scilicet q dñs fouebat iustitiã τ ipse iurans erat verus debitor. τ si hoc est. ergo falsu3 iurauit licet ergo possit recuperare que soluit propter cautionẽ tamen q2 mediante allegatione periurij non reputatur posse recuperare. τ hoc vult gl.
7 fm secundã opi. † Azo. que habetur ibi vel non multũ cõsequẽti. ℂ Et sic no. q non dicitur quis posset facere id quod nõ sine
8 verecundia potest facit. l. nepos proculo. de verbo. sig. † Itẽ no.
a q verecundia[a] plus attendit q commodũ pecuniarium et ea
9 preponderat. † Item q non obstante turpitudine potest quis agere. Et sic allegatur. iste tex. fm opi. Azo. q potest quis agen-
b do suam turpitudinem[b] allegare. nam Azo vult q agere possit τ recuperare interesse tamen quia non sine allegatione turpitudinis non cogitur quis se subijcere huic turpitudini. et ideo potest accusare iurantem licet offeratur cautio rati si tamen recuperet τ iuret bene posset agere dicto casu licet turpitudinem suam allegaret. Sed contra de. l. si creditoribus. C. de seruo pignor. da. ma. τ. l. cum profitearis. C. de reuo. do. Sol. quãdo quis agendo fundat intentionem suam in turpitudine sua non deberet admitti vt ibi. secus quando fundat eam in alio τ ad ipsam coadiuuandũ allegat turpitudinẽ vt hic fundabat in cautione rati. τ postea dicebat illam fore cõmissam ex eo q2 dominus nõ habet ratum τ iteru3 egit τ iuste obtinuit ipse replicabit q imo bene τ q iuste q2 ideo cogebatur habere ratum illud iuramentum postq non dederat mandatũ τ ipse est verus debitor et sic allegat turpitudinẽ replicando τ ad hoc allegat iste text. vel dic q etiã fundando intentionẽ suã in turpitudine bene potest agere quando illa turpitudo erat ab alio detecta: vt. l. pe. de suspe. tu. τ in. l. relegatoru3. de releg. τ interdic. in fi. τ ita hic. quia erat directa per sententiã latã pro domino secus si esset occulta. τ ita loquitur contrariũ. τ ista colliguntur ex dictis Bar. cetera circa
10 istũ articulum dic vt hic per eum. ℂ † Et per istũ tex. dicit Barto. q si sint plures heredes vnius creditoris τ vnus eoru3 agat cõtra debitorem τ velit deferre iuramentũ non cogitur reus recipere q2 alijs agentibus τ obtinentib⁹ quibus non noceret iuramentũ appareret de periurio iurãtis τ ista est causa recusandi iuramentũ vt hic certe salua sui pace hoc non est verũ q2 hic loquitur quãdo iurans necesse haberet postea allegare suũ periurium agendo cõtra procuratorẽ sed in casu isto nõ h3 necesse allegare q2 non agitur contra illum qui detulit iuramentũ. na3 aduersus ipsum est securus exceptione iurisiurandi pro sua portione. alij vero agunt pro portionib⁹ eorum τ posito q obtineret ista semper poterit dicere q iniuste obtinuerũt nec enim per hoc q alij obtinuerũt iste qui iuramentũ detulit poterit iurantem istũ cõuenire. τ si de facto cõueniret poterit dicere se veru3 iurasse τ alios iniuste obtinuisse vt patet ad sensum. τ sic Bart.
11 non bene considerauit hoc. ℂ † Glo. magna q est hic duo facit. nam primo deducit in practica3 ostendendo qualiter reus non teneatur admittere procuratore3 de cuius mandato dubitatur ad deferendum iuramentu etiã si offerat cautionẽ rati quia illa cautio rati parum reo prodesset τ q prodesset parũ ostẽdit per argumentũ a sufficienti partiũ enumeratione. nã domino non habente ratu3 τ iterũ postea agente potest dare quatuor casus in duobus primis per cautionẽ rati nõ prouideret plene quia non posset reus per eã recuperare nisi expensas litis non aute3 sortem. τ hoc est parum. in alijs duobus nihil recuperare et sic nihil proficeret. primus est si dominus postea agens succumberet q2 ipse reus opponeret aliam exceptione3 τ probaret se non esse debitorẽ nã nõ recuperaret nisi expensas q2 sua nõ interest in plus. vt. l. si fine. l. marcellus. rem ra. ha. Scdo si obtineret iniuste τ idẽ vt solas expensas recuperet nõ q2 sua non interest in plus. Sed q2 procuratori non imputat q dñs interim ageret ex quo iniuste egit vnde mitius agit cum eo q nõ teneatur nisi ad expẽsas: vt. d. l. si fine. §. cum aũt. Tertius casus est qñ egit τ obtinuit iuste τ tunc fm quosdam non poterit recuperare reus quando agendo suam turpitudinẽ allegaret. Quartus est quãdo lis adhuc penderet inter dominum τ reum τ tunc ide3. quia stipulatio rati adhuc non est cõmissa fm quosdã Et sic patet ex omnibus q non plene consuleretur per dictam cautionẽ vt semiplene vel nullo modo τ hoc est vsq3 ibi sed certe. ℂ Postea arguit contra primũ tertiũ τ quartũ casum q non procedant ea que dicta sunt τ sic destruatur dicta argumentatio τ eam sustinendo preterq3 ad vltimũ casum vbi non respondet cõtra primũ. ergo dum dixit glo. q si dominus egit τ succubuit reus nõ poterit recuperare nisi expensas. opponit q imo etiam sortem: vt. l. procurator ad exhibendum. §. j. rem ra. ha. τ sic satis proderit cautio rati. gl. respondet τ non bene dic ergo q procurator ibi qui cauit de rato egit τ exegit ideo si dominus postea agat τ succumbat potest reus recuperare quicquid soluit procuratori tanq indebite soluit. q2 per hanc sententiam latam cũ domino appareret eum non fuisse debitorẽ τ sic indebite soluisse vnde interest totum recuperare. sed hoc quod dictum est. ff. τ dicitur in. §. marcellus procedit quando procurator qui cauit de rato exegit sed potius succubuit si iuramentum detulit vnde non interest rei si dominus postea egit τ succubuit recuperare nisi ex-
12 pensas et sic patet q iste casus sustentatur. ℂ † Cõtra tertiũ casum quando dominus egit τ iuste obtinuit dictum est supra in argumentatione q reus ex cautione rati nihil possit agere τ sic nihil proficeret. contra de isto textu dum dicit sine stipulatione de rato agat τ sic innuit q agere possit. timore huius Azo fuit in duplici opiniõ. primo q non possit agere ad sortem super qua iurauit quia allegaret suam turpitudinem sed ad vsuras post ea currentes quas oportuit eum soluere super quibus non iurauit postea mutauit opi. q imo possit agere ad sortem et ista est vera tamen quia non sine verecundia reputatur non posse.
13 ℂ † Contra quartum casum oppo. pro declaratione glos. in ver. quarto quero. nam fuit dictum q si lis adhuc pendet tempore quo

a ℂ Verecũdia. ad de. vt late p Oldra. cõs. xcij.

b ℂ Turpitudinẽ. an quis possit allegare turpitudinẽ suã. vide per Sozi. cõs. incip. viso instro simulationis τc.

pore quo quis vult agere ex cautione rati inter dominũ ⁊ reum
non potest dominus agere quia stipulatio rati non est cõmissa
cõtra imo videtur ꝙ sit cõmissa statim cũ domin⁹ nõ habuit ra
tum anteꝙ̃ incipiat agere multomagis postꝙ̃ incipit.l.quo em̃.
§.j.rem ra.ha.gl.videtur fateri ſm Azo.⁊ tunc plus dicit ꝙ est
cõmissa ad totam sortem nec soluitur licet dominus postea suc-
cumbat.sed ad contrariũ non respondet.postea in fi.glos.vide-
tur distinguere an procurator qui cauit de rato habebat man-
datum reuera an non.tu dic breuiter ꝙ neutrũ dictum Azo.est
verum.nec etiam glos.dicit verum: quia imo non est commissa
indistincte quoniã adhuc nõ interest rei ex quo lis pendet quia
forte obtinebit.Nec obstat illa.l.quo enim.§.j.qr loquitur quã-
do reus soluit procuratore cauẽte de rato vnde statim ꝙ domi-
nus non habet ratum interest sua recuperare quoniam appa-
ret ipsum nõ fuisse liberatum ex solutione nos loquimur quã-
do non soluit.Item posito ꝙ sit commissa eo casu.quo soluit si
ante ageret dominus postea in lite succumberet cessaret inter-
esse ⁊ sic non potest agere ex cautione rati nisi ad expensas litis
si eas non recuperasset a domino succumbente prout dixit glo.
in princi.in primo casu ⁊ sic reprobatur ſm dictum Azo.Et ex
his remanet sustentata argumentatio primo loco facta.Secun
do vero casu quem glos.non prosequitur aut dominus egit et
iniuste obtinuit duz glos.dicit ꝙ non potest agi ex cautione rati
nisi ad expensas litis procedit duabus concurrentibus.scilicet
ꝙ procurator qui cauit reuera habebat mandatum licet nõ po
tuerit ostendere cuz cauit.si enim potuisset non tenebatur caue
re.vt.l.ne satisdatio rem ra.ha.bene tamen ostẽdit postea in lite
vertente inter dominum ⁊ reum ⁊ nihilominus dominus obti-
nuit iniuste.⁊ sic nihil est quod possit imputari ꝓcuratori vnde
non tenetur nisi ad expensas quia saltem debuit operari ꝙ do-
minus de facto non contraueniret.⁊ ita intelligitur iste.§.cum
autem.in quo glos.se fundat.Si vero posset aliquid imputari
procuratori vt quia reuera non habet mandatũ vel si habebat
non ostendit requisitus in lite vertente inter dominum ⁊ reum
ꝙ si ostendisset forte dominus nõ obtinuisset in lite:iniuste cõ-
mitteretur stipulatio ad totam sortem.⁊ ita no.in.d.§.qd̃ autẽ.
vbi plenissime per Bart.breuiter nõ expediebat tantum labo-
rare q̃tum glo.fecit nec sustinẽtur omnia mẽbra ista nec enim
est verum dicere ꝙ cautio rati in nullo istorum casuũ plene ꝓfi
ciat imo in primo ⁊ secundo plene prouidet inquantum rei in-
terest vt in primo quia non interest nisi recuperare expensas et
quantũ iustum est vt in secundo quia non est iustum vt in plus
consequatur si nihil potest imputari procuratori.Itẽ in quar-
to cum pendet nihil interest adhuc rei.vnde non potest dici ꝙ
cautio rati parum proficiat nam ꝓficiet cuz opus erit.dic ergo
ꝙ ꝓpter solum tertium casum potest reus repellere procurato
rẽm.quia si cõtingeret dominum nõ habentem ratum iterum
agere ⁊ obtinere iuste non diceret cautio rati reo ꝓficere postꝙ̃
ex ea non posset consequi interesse nisi allegaret se periurum et
in hoc stat substantia huius text.quicquid glos.⁊ Barto.hic di-
cant.¶Ultimo queritur ſm Guil.de cugn.vtrum periurus sit
a infamis [a] et remittit ad glos.nota.que est in.l.lucius.§.de infa-
mi.que distinguit an iurauit de futuro ⁊ postea nõ seruauit iu-
ramentum ⁊ sic venit contra ipsum.⁊ sic est infamis ⁊ efficitur
periurus cum non obseruat non autem fuit a principio ⁊ iste est
casus in.l.siquis maior.C.de transact.aut iurauit de presenti
vel preterito aliquid quod non est verum.⁊ tunc statim est per-
iurus non ex eo ꝙ venit contra iuramentum:sed quia menda-
cium dixit.et isto casu non est infamis quod patet in dicta.l.lu-
cius quod etiam patet quia punitur crimine stellionatus:vt.j.
de crimine stelliona.l.de periurio.quod crimen non infamat
vt patet ex.l.j.de infami.vbi non ponitur inter crimina de qui-
bus ibi.

1 SEruus quod.¶†Iuramentum ser
ui vel filijfamilias in
causa patris vel domini ꝓdest illis indistincte etiã si
nõ habet peculium vel in causa nõ peculiari.sed de-
latio iuramẽti facta ab eis non nocet illis nisi in causa peculia-
ri vel vsq; ad vires peculij.h.d.cũ seq.vsq; ad.l.qui iurasse.pos
sunt ergo predicti proficere patri vel domino sed non eis noce-
re in acquisitis perdendis nisi vsq; ad vires peculij.sed in acqui
rẽdis de nouo bene possunt nocere vt no.in.l.seruus.C.de pac.
⁊ quod habetur.§.de pac.l.si autem dominicam.C.de acquirẽ.
posses.l.fi.

2 ☞ Infans etiam in sui fauorem non potest iurare cũ non pos
sit loqui.⁊ nu.3.

3 Mutus potest constringi ad iurandũ si habet intellectum cum
habeat consensum.

4 Iuramentum cadit in eo qui potest naturaliter obligari.sed nõ
periurium.⁊ quando in eo non cadat.

5 Pupillus proximus pubertati iurans in cõtractu se esse pube
rem.⁊ non venire cõtra cõtractum habetur pro pubere.⁊ minor
adultus asserens se maiorẽ habetur ꝓ maiore.

6 Pupillus ex delicto obligatur cũ est doli capax.

7 Periurium non cõmittitur sine dolo.

8 Iurans falsum an presũmatur periurus ⁊ dolose iurasse.⁊ an
procedat accusatio.⁊ nu.7.

1 QUi iurasse.¶†Pupillus potest iurare
ad sui cõmodũ licet in eo non
cadit periuriũ qr nõ cadit dolus:⁊ periuriuz non est
2 sine dolo.h.in effectu.¶†In text.ibi etatis ne dicit
Gui.dũmodo sit maior infante.nam infans etiã in sui fauorez a
nõ potest iurare qr nõ potest loqui ⁊ in iuramento requiruntur
3 v̀ba.vt in aut.de mãdatis prin.§.sz neq;.qd̃ no.ſm Bar.† Naz
ex hoc sequitur ꝙ nõ potest iurare qr nõ potest loqui ſm Bart.
hoc non placet ⁊ etiã in matrimonio requirunt̃ verba ꝓ forma
b vt no.in.l.cũ notissimi.C.de prescri.xxx.an.⁊ tñ mutus [b] põt pa
trimoniũ cõtrahere qr tunc requirũtur v̀ba cũ ꝯhẽtes possunt
loqui si nõ possunt nõ requirũtur ita habetur in.c.tue.extra.de
spõ.puta ergo ꝙ mut⁹ potest iurare si hz intellectũ ⁊ ad iurãdũ
possit cõstringi qr hz cõsensum iuxta ea q̃ no.in.l.itez quia.§.de
pac.ibi ſm hoc ⁊c.¶In tex.⁊ gl.bene videt̃ verũ qd̃ dicit Guil.
de infante qr equiparat̃ furioso cũ careat omni intellectu lz in-
fantes interdũ possunt loqui vt si sunt sex annorũ vel septẽ cuz
dimidio facit.l.in nego.de re.iur.⁊ in iuramẽto requirit̃ aliqs b
intellect⁹ nõ tñ requirit̃ ꝙ sit doli capax ⁊ sic ꝙ sit proxim⁹ pu-
bertati vt colligit̃ qr si esset doli capax nõ solum iuramẽtum in
eo caderet sed etiam periuriũ vt in.c.j.extra.de delic.puc.vbi est
casus cui⁹ cõtrariũ hic dicit̃ ⁊ ita intelligit istam.l.glos.q̃ est ibi
scilicet in pupillo nõ doli capace vt ꝓcedat in eo ꝙ hic dicit̃ ꝙ
in eo nõ cadit periuriũ sed iuramentum bene cadit siue sit doli
4 capax siue nõ.†Quãtum vero ad naturalem obligationẽ distin
guitur an sit doli capax nõ vt no.in.l.j.de noua.cadit ergo iura
mentũ in eo qui nõ potest naturaliter obligari sed nõ periuriũ
vt hic patet.Item est verum ꝙ iurat ad sui commodum secus
quando ad sui incõmodum.vt in aut.sacramenta puberum in
in illo verbo puberũ vna cũ gl.fallit in casu.l.fi.de lib.ca.vt hic c
5 in fi.gl.ij.dicit tamẽ † Guil.de cu.vnũ verbũ no.ꝙ si pupillus
c proxim⁹ pubertati iuraret cũ cõtrahit se esse puberem [c] et post-
ea iuraret nõ venire cõtra contractũ habebit locum aut.sacra-
menta.sicut si esset pubes licet non loquat̃ de impuberibus qm̃
habet̃ pro pubere postꝙ̃ ita iurauit vt in tit.si mi.si ma.di.per
totũ ꝙ nota.quia ille titulus loquitur in adulto asserente cũ iu-
ramento vel sine se esse maiorem ⁊ habetur pro maiore cum de-
6 cipit.†Guil.vult illud idem esse in pupillo asserente se adultũ
qr hoc cadit in delictum cum decipit ⁊ pupillus ex delicto obli-
gatur cum est doli capax.vt.d.c.j.quod perpetuo tene menti qr
non recolo alibi istud legisse nec doc.aliquid dicũt in isto titulo d
7 si minor se maiorem dixerit.¶†Ultimo no.ꝙ periuriũ non cõ
mittit̃ sine dolo ⁊ ex hoc sequit̃ ꝙ si volo te accusare de periurio
⁊ in accusatione dico te iurasse falsuz.ista accusatio nõ cõcludit
nisi dicam ꝙ scienter ⁊ dolose iuraueris falsum:quia potest fal-
8 sum esse iuratũ ⁊ nõ esse periuriũ vt hic colligitur lz cõtra † naz
eoipso ꝙ quis iurat falsuz presumitur periurus ⁊ dolose iuras
se si contrariũ nõ apparet:vt.§.eo.l.alias.in fine.Solu.verũ est
tamen ad hoc vt procedat accusatio ⁊ presumatur iste dolus de-
d heo allegare ꝙ in accusatione al's nõ presumitur [d] quãtum ad
hoc vt accusatio procedat vt probatur ex no.per Bart.§.si cer.
peta.l.cum quid ante finẽ.per.l.si adulteriũ.§.idem pollioni.j.
de adul.fateor ergo ꝙ si allegaui dolum eoipso quo apparet cõ
trarium presumitur iste dolus ⁊ in.d.l.alias in fine.nisi quali-
tas persone suadeat cõtrarium vt hic.Si vero nõ apparet cõ-
trarium eius quod est iuratum in dubio iuramentum presu-
mitur verum.vt.§.eodem.l.si duo patroni post princip.ibi mul
tum tamen ⁊c.vt nota.per glos.j.proxi.§.in fine.gl.que incipit
sed oppono.

a ¶Infamis.an periur⁹ sit infamis vide p.d.de ro.decis.suis hoc titulo ⁊ ibi quid de frãgente fidez promissam.

b ¶Tamẽ mut⁹.ad d.alex.de imo.i.l.i.j.de ver.ob.quem vide.Cur.

c ¶Puberez.ad de eundez consi.ccxxiij.

d ¶Nõ presumit̃.do.Ias.hic ꝯclu dit ꝙ ad incurrẽ dũ periuriũ sufficit culpa sed ad incurrẽdũ penã nã periurij reqritur dol⁹ ⁊ hoc ꝓbat autoritate Bal.allegantis Inn.in.c.p.⁊.g.de of.dele.vbi voluit ꝙ impotens ad soluẽdum sit periur⁹ quo ad penã periurij cõ firma ei⁹ dictũ p id qd̃ voluit bal.i.l.obseruare.§.ꝓficisci.de of.ꝓ cõ.⁊ lega.vbi voluit ꝙ iudex iurat⁹ seruare statuta si nõ seruat nõ põt de periurio puniri nisi dolose faciat refert ⁊ sequit̃ Sozi.cõsil.lxxxij.

2 ☞ Iuramẽtum fideiussoris qui iurat principalẽ nihil debere
ꝓdest principali.

3 Sublata obligatione pricipali qua tenetur filius tollitur actio
de peculio accessoria qua tenetur pater.

4 Pater iurãdo ꝓ filio tanq̃ filio acquirit̃ filio vtilis exceptio ⁊
an possit iurare ꝓ filio tanq̃ pro extraneo.

5 Pater si iurauit nihil esse in peculio filij.⁊ postea reperiat̃ ha-
bere peculium an q̃uo non obstante iuramento possit pater de
peculio cõueniri.⁊ nu.6.7.⁊.8.

6 Si apparet filium habere peculium nõ tenebitur pater respõ-
dere interrogationi vtrum fuerit acquisitum post iuramentum
vel ante.⁊ nu.8.

7 Licet contra iuramentum non admittatur probatio per testes
vel instrumẽta.tamẽ debet admitti per cõfessionẽ partis.idem

contra presumptionem iuris ⁊ de iure.
8 Positioni criminose vel captiose nõ est respõdendũ.
9 Quãdo presumatur quis deierasse nisi probet cõtrariũ.

1 **Si pater filium.** ¶ † Pater põt iurare ad cõmodum filij ⁊ prodest filio ⁊ etiam in consequẽtiam prodest sibi in actione de peculio si iurauerit super obligatione filij que erat principalis secus si super obligatione sua que erat accessoria. tunc enim sibi soli prodest. hoc dicit vsq; ad. §. iurisiurãdi. † eadem distinctio fit in fi-
2 deiussore qui tenetur accessorie sicut patet in eadem. l. duobus
3 §. a fideiussore. ¶ Nota. † ꝙ sublata obligatione principali qua tenet̃ filius tollit̃ de peculio accessoria qua tenet̃ pater ad similitudinẽ fideiussoris: vt. l. cũ filius. ʃ. de verb. oblig. nõ ecõuerso. ⁊ intelligo istũ tex. quãdo ita fuit delatũ iuramentũ patri ꝙ iuraret an fili⁹ teneatur. sed non idem si esset delatũ simpliciter vt dixi. s. e. l. si duo patroni. §. idem iulianus. Si vero delatũ esset super obligatione patris solum an esset aliquid in peculio vel non ⁊ ipse iurasset filiũ nõ teneri nõ valeret iuramentum quia
4 nõ esset iuratum prout fuit delatũ. vt. s. e. l. iij. cum. l. se. ¶ † In glo. ʃ. ibi sine herede futuro istud non potest procedere in casu huius. §. primo, vbi iurauit super obligatione filij qua ipse filius tenebatur ex suo cõtractu viuente patre. nam ille nõ potest teneri vt heres cũ etiam si non sit heres potest conueniri ⁊ etiã patre viuẽte bene tamẽ cadit vt potuerit iurare pro ipso tanꝙ filio. ⁊ tunc acquirit sibi filio vtilem etiam si patris non intersit vt q2 non erat in peculio ⁊ sic non poterat conueniri ex cõtractu filij tamen potest sibi acquirere exceptionem vtilem eo quia fili⁹ sicut ⁊ vtilem actionem. vt. l. quodcũq;. §. ʃ. de verb. oblig. secus si esset extraneus. vt. s. eo. l. nam ⁊ postea. vbi iuramentũ vnius alteri non prodest nec nocet. vt. l. sed ⁊ si possessori. in fi. Si vero pater pretẽdebat interesse q2 erat obligatus de peculio videtur ꝙ possit iurare pro eo etiam tanꝙ pro extraneo sicut fideiussor potest iurare pro principali et in consequentiam prodest sibi: vt ʃ. eodẽ. l. duobus. §. a fideiussore. nec enim cẽsentur omnino extranei ex quo participãt de eadem obligatione arg. eius qđ not. s. eodẽ. l. quia nõ debet. in gl. ⁊ videt̃ extraneo prouidisse quã-
5 do ꝓpter meritũ illud vt no. in. l. si donatione. C. de col. ¶ † In gl. seq. que incipit sed oppono not. ꝙ intendit ostendere ꝙ pater qui iurauit nihil esse in peculio possit conueniri etiam pro peculio qđ habebat fili⁹ tẽpore iuramẽti cuius cõtrarium innuit iste tex. in versi. sed ⁊ pater ita cõuenietur scilicet ꝙ nõ possit conueniri nisi pro peculio acquisito post. ⁊ ostẽdit gl. duobus
6 modis † primo q2 si hodie apparet filiũ habere peculiũ interrogabit creditor patrẽ vtrũ istud peculiũ fuerit acquisitũ post iuramẽtũ vel ante: cui interrogationi videtur ꝙ pater teneat̃ respõdere. q2 est preparatoria iudicij per tit. de interro. act. ⁊ si respõdeat pater ꝙ fuit acquisitũ post ne de periurio cõuincatur habebit actor suam intẽtionẽ q2 cõdẽnabitur pater vt in isto versi.
7 sed ⁊ pater. † Si vero timore ne cõdemnet̃ respondeat ꝙ fuerit acquisitũ ante tũc apparebit de periurio eius q2 iurauit cõtrariũ ⁊ sic nõ ꝓderit sibi iuramẽtũ nam licet cõtra iuramentũ nõ admittat̃ probatio per testes vel instrumẽta. vt. s. eodem. non enim. §. dato bene tamẽ debebit admitti per cõfessionẽ iurãtis si cõfiteretur se falsum iurasse sicut cõtra presumptionem iuris
a ⁊ de iure admittitur probatio per cõfessionem [b] patris: vt not. in aut. sed iam necesse. C. de do. ante nup. per Cyn. ⁊ in corpore vnde sumit̃ ⁊ sic vtroq; casu cõdemnabit̃. gl. respõdet notabiliter ꝙ tali interrogationi nõ tenet̃ pater respõdere sed creditor si vult obtinere habet necesse probare ꝙ filius incepit habere post. ratio quare nõ tenetur respõdere est q2 est captiosa cum in quãcũq; partem respõdeat incidit in laqueum. ⁊ dicit̃ etiã crimi-
8 nosa q2 cogeretur respõdere de suo periurio † vnde allegat̃ ꝙ positioni criminose vel captiose nõ est respõdendum ⁊ nõ cogitur quis detegere suũ periuriũ ⁊ suam turpitudinem quãdo nõ est ab alio detecta est etiã alia ratio q2 per eũ retractaretur qđ al's fuit decisum qđ nõ est fiendũ. vt. l. si quis cum totum. §. si ancillam. ʃ. de excep. rei iu. ⁊ ꝓ hoc ꝙ in simili no. gl. in. l. si a te. §. ʃ. eo. tit. Guil. de cu. dicit ꝙ imo poterit dicere ꝙ istud peculiũ nõ fuit acquisitũ post si erat tempore iuramẽti nec ꝓpterea cõuincitur de periurio poterat esse ꝙ tũc erat tamẽ videbat̃ non esse quia tamẽ debebatur patri a filio ꝙ veniebat ante omnia detrahendum vt nihil censeret̃ esse in peculio ⁊ ista fictione attẽta excusat̃ a periurio nõ tamẽ reprehẽdit gl. vt si nõ vult respõdere cogat̃ respõdere per rationes iam dictas. Innuit etiam ista gl. ꝙ si diceret se falsum iurasse. q2 tunc erat in peculium nec aliquid erat deductum tale iuramentum nõ ꝓficit ⁊ ratione quã supra dixi quod nota pro limitatione multorũ textuum istius
9 tituli dicẽtium ꝙ contra iuramentum nõ potest ꝓbari. † Secũdo modo ostẽdit gl. posito ꝙ victor nõ possit obtinere per istã viam poterit obtinere per aliam q2 dicit ⁊ asserit istud peculiũ fuisse acquisitũ post et habebit pro se presumptionẽ iuris quia ille iurauit mihi esse in peculio ꝓ quo iuramẽto presumit̃ cum in dubio nõ presumat̃ deierasse. arg. l. merito. ʃ. ꝓ socio. glo. respõdit ꝙ ista presumptio nõ sufficit ꝙ nõ. nam qđ dicit̃ nõ esse presumendum quem deliquisse. d. l. merita procedit. quãdo ista presumptio tendit in eius fauorẽ ⁊ ad eius absolutionem secus si in eius odiũ ⁊ ad ipsius cõdemnationem vt in hac gl. singulari per quã limitat̃ illa. l. merito ⁊ sic q2 sequit̃ mirabile ꝙ nec cẽseat̃ esse quesitũ post ne cõdemnetur nec acquisitũ ante ne periuriũ detegat̃ oportet ergo probare per testes ꝙ sit acquisitum post iuramentũ.

a ¶ Per cõfessionẽ: adde Lu. ro. cõsi. cclxxxvij.

2 ¶ Iuramẽtũ actoris quare habeat vim nouationis ⁊ litis contestationis.
3 Iuramẽtum rei quare habeat vim solutionis ⁊ delegationis.
4 Iuramentum non habet vim confessionis.

1 **Iurisiurandi.** ¶ † Iuramẽtum habet de natura nouationis delegationis cõtestationis ⁊ solutionis. h. d. cũ. l. seq. ideo dixit ꝙ habet de natura q2 nõ est nouatio delegatio contestatio vel solutio. ⁊ patet ex gl. sed habet de natura illarũ in quibusdam vltra vires pacti vt pt3 ex. l. duob⁹ vsq; ad. §. exceptio q̃ venit ad declarationẽ isti⁹.
2 ¶ † Et no. ꝙ aut loquimur de iuramẽto actoris ⁊ tũc habet vim nouationis ⁊ cõtestationis q2 inducit nouã actionẽ in factũ vltra veterem quã actor habebat vnde dicit̃ nouatio accumulatiua vnius actionis ad alterã peremptoriã sicut illa q̃ fit per sentẽtiã. vt. l. aliam de noua. Item ideo habet vim cõtestationis q2 interrũpit pscriptionẽ ⁊ facit actionẽ perpetuam ⁊ trãsitoriam ad heredẽ q pri⁹ nõ erat sicut cõtestatio. vt. s. e. l. nam postea. §. §. si is q. nõ aũt tũc habet vim solutionis q2 illa tẽdit ad perimẽ-
3 dũ iuramẽtũ. † Iuramẽtũ vero rei ecõuerso habet vim solutionis. ⁊ delegationis q2 sicut per illas liberat̃ reus ita ⁊ per iuramẽtũ nõ tamẽ ab omni obligatione legis sicut liberat̃ per illas sed naturali tantũ nõ aũt habet vim cõtestationis vel nouationis habet etiã iuramẽtũ tam actoris ꝙ rei vim pacti seu cõuẽtionis vt hic nõ ꝙ sit verus cõtractus sed quasi cõtractus. vt. ʃ.
4 de pe. l. depositi. §. ʃ. ⁊ ad hoc allegat̃ iste tex. cũ illo. † dicũt etiã cõmuniter doc. ꝙ habet vim cõfessionis arg. hic q2 cẽsetur cõfiteri ille qui detulit iuramẽtũ quicquid iurabit̃ esse verũ sed hoc nõ placet ⁊ cõtrariũ probat̃ expresse in. l. duobus. in fi. ʃ. e. si iurasti te nõ esse debitorẽ meũ postea defers mihi iuramentũ et ego iuro te esse debitorem dicitur ibi ꝙ iuramentũ est seruandũ ⁊ ꝙ non ꝓpterea te de periurio cõuinco ergo sequitur ꝙ non videris confessus fuisse esse verũ quicquid iurauero. quia tunc te de periurio cõuincerem: vt. s. e. alias in fi. bene tamẽ videor cõsensisse ꝙ quicquid fuerit iuratũ debeat obseruari. adde quod dixi. s. e. l. iij. §. fi.

1 ¶ Pactum factum ab vno ex duob⁹ reis credendi alteri nõ nocet secus in iuramẽto.
2 Iuramẽtũ habet vim maiorem ꝙ pactum.
3 Factum vnius ex reis credendi vel vni⁹ ex socijs. quãdo noceat alteri. ⁊ nu. 4.
4 Solutio facta vni ex reis credẽdi liberat soluentem ab vtroq; siue sint socij siue nõ ⁊ idẽ in litis cõtestatione.

1 **Duobus reis.** ¶ † Delatio facta ab vno ex duob⁹ reis credendi alteri nocet. h. d. non sic pactum. vt. l. si vn⁹. s.
2 de pac. † ⁊ sic bene patet ꝙ iuramẽtũ habet vim maiorem ꝙ pactũ q2 vim solutionis. nã solutio facta vni ex reis credẽdi nocet alteri q2 liberat creditorem ab vtroq; ⁊ eodẽ modo iuramentũ prestitũ ad delationem vnius vt hic in gl. opponit
3 gl. de. l. si duo. s. si qs cau. vbi † factũ vni⁹ ex reis credendi non nocet alteri nisi sint socij ⁊ fatet̃ istã. l. debere intelligi ꝯm illã ⁊ certe multominus debet nocere quãdo sunt socij ꝙ quãdo nõ sunt vt est casus in. l. si vnus. s. de pact. vbi dicit melius ꝙ lex si duo loquitur in acquirẽdis quo casu verũ est ꝙ culpa vnius ex socijs seu delictum nocet alteri. i. non prodest: secus si non sunt socij ⁊ est ratio primo casu quia si nõ noceret sed potius prodesset tunc etiam in consequentiam prodesset illi qui culpã seu dolũ cõmisit q2 quicquid alter cõsequeret̃ teneretur cõmunicare per accusationẽ pro socio illi culposo quia ratio cessat quando non sunt socij aut loquimur in acquisitis perdẽdis ⁊ tunc econuerso factum vnius magis nocet alteri non socio ꝙ quando sunt socij: vt. l. si vnus. de pac. quod tamen est verum quando illud factum non habet vim contestationis vel solutionis vt est pactũ de non petendo. alias nocet siue sint socij siue non ⁊ ita loquitur
4 iste tex. † quia vera solutio facta vni ex reis credendi liberat soluentem ab vtroq; siue sint socij siue non: vt. l. ij. de duobus reis et litis contestatio facta ab vno similiter nocet alteri indistincte quia censetur preoccupare debitum: et si reus liberatur ab altero: vt. l. fideicommissa. §. plerunq;. de lega. ij. idem in ficta solutione

solutione contestatione que resultat ex iuramento vt hic.

2 ☞ Fideiussor quando possit agere actione mandati contra principalem licet non appareat de vera solutione & numeratione. que tunc requiritur vt si iurauit soluisse.

3 Instrumentum dotis continens confessionem mariti de recepto qñ proficit vxori agenti hypothecaria contra tertium possessorem.

4 Pactum fideiussoris quando prosit reo.

5 Sententia lata pro fideiussore quando prosit reo et econuerso.

6 Iuramentum si est dubium cogitur iurans declarare & statur sue declarationi quando queritur an prosit alteri.

7 Fideiussor de iudicio sisti: si iurauit se exhibuisse liberatur ipse solus.

8 Promittens aliquem representare coram iudice ad ipsius iudicis mandatum semel representando liberatur nisi promiserit representare quoties opus fuerit.

9 Iuramentum fideiussoris in dubio censetur in rem prestitum non in personam & quando istud procedat.

1 **Quod si reus.** ☞ †Iuramentum rei prodest indistincte fideiussori sed econuerso iuramentum fideiussoris tunc prodest reo qñ fuit conceptum in rem & super obligatione rei secus si in personam & super obligatione sua tantum. h. d. vsque ad. §. si ex duobus et loquitur tam in fideiussore contractus vsque ibi si ei. & in fideiussore iudicij. Quantum ad primum dictum huius. §. ꝙ iuramentum rei prosit fideiussori. dic quod est verum indistincte etiam si fideiussor non potest quod soluit recuperare a reo quia fideiussit animo donandi. ita not. per Bartol. secundum Ricar. mal. in. l. fina. §. j. ff. eodem secus in pacto facto in quo distinguit an fideiussit animo donandi vel non: vt. s. de pact. l. quod dictum. quia iuramentum habet vim solutionis. et vera solutio principalis liberat fideiussorem indistincte. In tex. loquitur quando reus iurauit super sua obligatione qua sublata tollitur accessoria. Quid si iurauit super obligatione fideiussoris tantum puta ipsum teneri vel non fideiussisse dic quod adhuc prodest quia pactum prodest vt ex tex. in. l. si vnus. §. si cum reo. s. de pac. ☞ Circa secundum casum quod iuramentum fideiussoris prosit reo quando iurauit in rem similiter est verum etiam si fideiusserat animo donandi vel aliter recuperare non poterat prout etiam no. in. d. l. fi. ff. eo. dicitur autem in rem qñ iurauit contractum principaliter non fuisse celebratum vel reum non teneri: vt. s. eo. qui iurasse. §. si pater filium vel nihil actori deberi & hoc si ita fuit delatum iuramentum vel simpliciter secus si super sua tantum obligatione vt dixi in. d. §. si pater si autem iurat se non fideiussisse dicitur in persona et non prodest reo sed sibi soli si autem iuret se non teneri tunc debitum quia potest intelligi non teneri: eo quia nec reus tenetur & potest intelligi ex eo quia non fideiussit: tamen tunc cogitur declarare ex qua causa sic iurauit vt in fi. huius. §. quod intellige vt
2 dixi qñ fuit delatum simpliciter vel sup obligatione rei. † Sed hic queritur ex quo prodest reo quantum ad hoc vt non possit conueniri a creditore an noceat quantum ad hoc vt possit conueniri a fideiussore ac si fideiussor vere soluisset gloss. hic no. tenet ꝙ non. quia non sufficit ficta solutio ad hoc vt possit repetere sed requiritur vera. & per hoc determinant doc. ꝙ non sufficit fideiussori cum ipse repetit producere instrumentum in quo continetur confessio creditoris de recepto quasi sit facta solutio sed debet contineri ꝙ sit facta in presentia notarij & testium & idem si produceret schedulam de manu creditoris & ita dicit Bar. sub dubio tamen: & multi istam opi. sequun-
a tur. ego habui de facto Florentie & consului[a] contrarium & ita reperio fuisse consultum per. d. Fran. tigri. de pisis quia ista confessio probat veram solutionem vt. l. publia in fi. ff. deposi. preterea ficta solutio non debet sufficere qñ excludit veram vt est hic quia si iurauit debitorem non teneri vel non debere actori manifeste patet ꝙ non soluit licet pro soluto habeatur quantum ad hoc vt liberetur sed ista confessio non excludit veram solutionem imo eam comprehendit. preterea istud instrumentum vel schedula si dimittatur penes reum prodest sibi contra creditorem vt possit eum repellere quia si est solutum cum tale instrumentum inter fideiussorem & creditorem confectum prosit reo quem obligatio eadem contingit ar. C. depo. l. desiderium. & quod ibi no. per Bald. in. c. ij. extra de fideius. ergo ratio que pot dari non vt teneatur fideiussori restituere potissime quia notarij hodie vt plurimum conficiunt instrumentum de confessione. pro hac etiam parte facit quod no. idem Bar. in. l. qui assiduis. C. qui po. in pig.
3 ha. vbi dicit† ꝙ instrumentum dotis continens confessionem mariti de recepto prodest vxori agenti hypothecaria contra tertium possessorem. licet ibi glo. innuit contrarium. sed predicta tamen vera si fuit renuntiatum exceptioni non nu. pe. vel transiuit tempus infra quod
4 posset opponi alias non esset efficax. ☞ † Pactum vero fideiussoris dicit hic glo. j. non prodesse reo indistincte per. l. fideiussoris. s. de pac. tu dic hoc verum cum paciscitur ne a reo petatur tunc enim licet illi non acquirat exceptionem pacti directam acquirit tamen vtilem vel in factum: vt eo. titu. l. idem in duobus. §. j. ver. sed quibus. cum. l. seq. sed ex iuramento acquiritur directa exceptio iurisiurandi. & ita potest intelligi hic vt sic inter istas sit differentia. Etiam est alius casus in quo pactum fideiussoris etiam in personam prolatum prodest reo. scilicet quando est tacitum pactum resultans ex inutili acceptilatione: vt. j. de accepti. l. & per iusiurandum. §. si fideiussori. & no. per Barto. in. l. vt. j. de li. le.
5 ☞ † Quid autem in sententia lata pro vno ipsorum an alteri prosit dic ꝙ aut est lata pro reo & queritur an prosit fideiussori: an econuerso. primo casu videtur distinguendum sicut in pacto ꝙ aut erat talis fideiussor qui poterat repetere & tunc prodest alias etiam reo non prodesset. & ita loquitur. l. exceptionis. §. rei. j. de except. aut non poterat repetere & tunc secus vt in. l. quod dictum. s. de pac. & ideo in causa criminali si fuit absolutus principalis accusatus vel inquisitus etiam adiecta causa quia maleficium non fuit commissum non prodest mandatori quia penam sui maleficij a principali non est repetiturus quod ita disputando tenuit Richar. mal. per. l. adulterij. §. si eo tempore. j. de adulte. & ibi tangitur de hoc per Barto. & Joan. and. refert disputationem in illa regula rati in mercur. & econuerso videtur distinguendum sicut hic distinguitur in iuramento an fuerit fideiussor absolutus ex eo quia debitum principale non erat contractum vel quia principalis non tenebatur et tunc prosit principali an quia ipse non fideiussit & tunc secus & ita Dy. tenuit in. d. regula rati. Richar. contra in alia disputatione quia aliud in iuramento quod habet vim solutionis & aliud in sententia que non habet & est stricti iuris & lata pro vno non prodest alteri: vt. C. res inter alios acta. Barto. hic videtur sequi opi. Richar. sed in. l. duobus. l. iiij. q. j. de duo. reis. videtur sequi opi. Dy. nec facit mentionem de Richar. ego tenerem op. Richar. consulendo et credo quod Barto. in. l. duobus inaduertenter fuit locutus & non fuit recor-
6 datus de ficta disputatione. ☞ † Circa tertium dictum in ver. si vero iurauerit not. quod quando iuramentum est dubium cogitur iurans declarare et statur sue declarationi. facit ad idem quod dixi in. l. si duo. §. si quis iurauerit. quando iuraui te mihi vendidisse & non dixi pro quanto pretio & cogor dicere & statur declarationi mee. tu dic contra in hoc. nam quod hic dicitur procedit quando queritur an iuramentum vnius debeat alteri prodesse vt hic. sed quando queritur an prosit vel noceat sibi non sta-
7 tur sue declarationi ne sit in sua potestate. ☞ † Ultimo est hic vna gloss. super verbo exhibuerit que dicit quod si fideiussor de iudicio sisti iurauit se exhibuisse liberatur ipse solus que no. quia
8 per hoc patet† ꝙ quando aliquis promisit aliquem representare coram iudice ad ipsius iudicis mandatum vt quotidie fit si se-
b mel[b] representauit est liberatus[c] nec tenetur amplius represen-
c tare sit ergo cautus notarius quod faciat promitti de presentan-
9 do quoties opus fuerit. † Item est alia gloss. super verbo de re. que semper allegatur quod in dubio iuramentum fideiussoris censetur in rem prestitum non in personam. simile no. in. l. j. §. j. vel. ij. j. qua. re. act. non da. Bar. j. ea. l. §. ergo si quis. limitat hoc dictum vt intelligatur sup contractu iurato qui fuerit celebratus non autem ꝙ censeatur solutum. vel dic melius ꝙ quando queritur an prosit alteri non est vis qualiter interpretetur in rem an quia fuerit solutum an quia contractus non fuit celebratus vtrobique sequitur idem effectus. Sed quando queritur an prosit iuranti in alia causa procedat dictum Barto. per illum tex. item adde ꝙ opi. Dyn. de qua. s. videtur casus. j. eo. l. fi. sed responde vt ibi no. per Barto.

2 ☞ Si vnus ex reis debendi deferat iuramentum creditori non nocet alteri et quando factum vnius noceat alteri.

3 Iuramentum vnius ex reis credendi non prodest alteri sed nocet.

1 **Ex duobus.** †Iuramentum vnius ex reis debendi alteri prodest. h. d. glo. intelligit si sint socij. tu dic idem si non sint quia habet vim solutionis & solutio fa-
2 cta ab vno prodest alteri indistincte. † Si vero vnus ex reis debendi defert iuramentum actori & ille iuraret sibi deberi non nocet alteri siue sint socij siue non quia non constat ꝙ alter sit obligatus nisi ex isto iuramento & non potest nocere nisi deferenti vt. s. eo. l. nam et postea in fi. Sed quando constat ambos obligatos tunc factum vnius potest alteri nocere puta contumatia vel mora quantum ad interrumpendum prescriptionem contra alterum vt. l. fi. C. de duobus reis. aliquando non vt. j. de vsur. l. mora. §. fi.
3 Quid† autem in duobus reis credendi si alter solum iurat an alteri prosit dic ꝙ non. quia imo nocet quia habet vim contestationis per quam censetur debitum preoccupasse & sic liberatur reus ab altero sicut per veram contestationem siue sint socij siue non vt. l. fideicommissa. §. plerumque in fi. j. de leg. iij.

2 ☞ In certi condictione generali concluditur per eadem media per que concluditur in speciali.

3 Accusatus vel inquisitus de percussione cum sanguinis effusione

a ☞ Consului. ad de alex. consi. xxv. ij. lib. in. j. co. qui allegat et sequitur pau. de ca. hic et ad hoc alle. eundem Pau. de ca. in. l. qui debitorem. j. de fideius. in. ij. vo. & idem alex. in consilio. xc. col. ij. v. ij. oportet. in iij. vo. Cur.

b ☞ Si semel. vide hic per. d. iason. q more suo late cumulauit quando dispositiones verificientur in primo actu et ei adde quod voluit ro. alle. lapum alle. suis et Old. consilijs suis eius consi. cccxxix. vbi ponit an gratia pape extendatur ad beneficium quod fuit acceptatum sed euictum expiret.

c ☞ Liberatus. ad de quod hoc idem tenet hic Benedictus de plu. et refert do. alex. de imo. in consilio xvj. in. iiij. volu. Fran. Cur.

vel alia qualitate que augeat penam delicti. si probata est percussio et non qualitas an debeat absolui et an poterit postea iterum accusari vel inquiri de simplici percussione.

4 Si sunt plures actiones penales. et in vna venit plus quam in altera quando vna per alteram tollatur et quando non quatenus concurrunt.

5 Sententia lata contra principalem quando possit peti executioni mandari contra fideiussorem iudicatum solui.

1 **Exceptio.** †Sublata actione speciali per iuramētum tollitur gn̄alis descendēs ex eadē cā ad idē et per eadem media hoc primo. Sed sublata qualitate facti nō tollitur factum simplex hoc scd̄o. Sed sublata facto tolluntur omnes actiones ex eodem facto descendentes hoc tertio. Sed aliud factum vel cā non dependēs ab illa sup qua iuratū est nō tollitur secus si dependeat hoc quarto et vltimo vsque ad. §. pe. seu fi. qui incipit. Item pomponius ait. Et diuide in quattuor partes vt ī summario. secūda ibi si quis iurauit. tertia ibi colonus

2 quarta ibi que iurauit. ¶ †Ex prima parte not. quod hic videtur casus quod in certi condictione gn̄ali cōcluditur per eadē media per que cōcludit in speciali. et ideo videtur per eā eadē questio in iudicium deduci cuius contrariū hic dr̄ qd̄ facit cōtra Barto. in l. certi condictio. §. titu. j. vbi allegaui istum tex. contra ipsum.

3 ¶ †In secūda parte in ver. quis iurauerit no. ar. qd̄ si aliquis fuit accusatus vel inquisitus de percussione cum sanguinis effusione vel alia qualitate que augeat penā delicti et probata est percussio non tamē qualitas certū est quod debeat absolui p. l. pretor. §. docere. vi bo. rap. Sed an poterit postea iterum accusari vel inquiri de simpli percussione hic videtur probari qd̄ sic quia sublata qualitate facti non propterea sublatū est factū. Breuiter de hoc et etiam de precedenti dicto an debeat absolui an vero condēnari ex eodē processu tanquam simplici percussione vel facto non qualificato. vnde plenissime per Bar. in l. denuntiasse. §. qui tn̄. j. de adul. ¶ †In tertia parte. §. colonus no. vnam

4 glos. que incipit quo ad rei limitationem. l. j. j. vi bono. rap. cum si. in quibus dicitur quod quando sunt plures actiones penales et in vna plus venit quam in altera quod vna per alteram non tollitur quatenus concurrunt et in eo quod decedit remanet. nam illud est verum si fuit actum et exactum secus si actor succubuit et pronū

5 tiatum fuit super facto quia tunc alie tolluntur in totum. †Circa vltimam partē Ja. bu. inducit tex. in fi. quod sn̄ia lata contra pricipalem non possit peti executioni mandari contra fideiussorem iudicatum solui. quia non sequitur lata est sn̄ia contra reum. ergo stipulatio iudicatū solui est cōcessa vt hic dr̄ cōtrariū cōiter tenetur ne sit processus in infinitū si oporteret agere ordinario iudicio et iterum sn̄iam obtinere contra fideiussores et alios postea datos per eosdem de iudicato soluendo et de alijs nunquam posset fieri executio. secus tamen est in fideiussoribus contractus in quibus requiritur nouus processus et noua sententia et ita no. gloss. in c. j. de iniu. et dam. da. in. v. et per Barto. in l. j. iudi. sol. et ad istum tex. responde verū esse quod non sequitur lata est sententia ergo stipulatio est commissa. sed ipse fideiussor habebit allegare hoc et etiam ostendere in iudicio executiuo et audietur ipsius allegatio et si reperiatur vera absoluitur si non reperiatur vera procedetur in executione sine nouo libello.

2 ☞ Cōditio furtiua non datur nisi domino sed actio furti datur etiam non domino.

3 Iuramentum contra iuramentum valet non sic sententia contra sententiam et vltimū iuramentū preualet primo et nu. i. et. 4.

4 Post iuramentum decisiuum non queritur an sit verum quod sit iuratum. sed an sit iuratum.

5 Per vltimum iuramentum non conuenitur primus iurans de periurio.

1 **Item pomponius.** †Ex iuramento formiter pstito nō oritur actio ex illa causa cuius formā continet iuramentum nisi sit talis que necessario debet ex illa oriri. Item vltimo iuramēto stā

2 dum est. h. d. vsque ad. l. eum qui. ¶ †No. circa primū casum quod cōditio furtiua non datur nisi dn̄o vt. l. j. §. de condi. fur. sed actio furti datur etiam nō dn̄o cuius interest furtum non esse factum vt. l. si is qui. j. de fur. Si ergo iuraui te mihi surripuisse talē rē nec dixi meam non sequitur qd̄ habeam vtilem condictionem furtiuam sed bene habeam vtilem furti ad penam. secus si dixi

3 meam. et hoc vult dicere tex. dum dicit non statim. ℞c. ¶ †In secundo casu. no. primo quod valet iuramentum nō sic sententia contra sententiam vt. l. j. C. quando prouo. non est ne. et adde. §.

4 eo. nā et postea. §. si damnetur. Itē no. †quod post iuramentū decisiuū non queritur an sit verum quod sit iuratum sed an sit iuratū. Item not. quod vltimum iuramentum preualet primo et ipsum fallit

5 Item quod † per vltimum non conuenitur primus iurans de periurio qd̄ no. pro eo qd̄ dixi. §. eo. qui iurasse in fi. quod ille qui defert non censetur confiteri verum esse quod fuerit iuratum alias conuinceretur de periurio: vt. l. alias in fi. §. eo.

2 ☞ Actio subrogata loco alterius quando non debeat sapere naturam illius.

3 Qui in vno grauatur non potest conqueri si in alio releuetur. et numero. i.

4 In actionibus que crescunt per inficiationem: si reus qui semel negauit offerat iuramentum actori: poterit actor illud recusare et probare per testes ne minuatur condemnatio.

5 Si actor iurauerit tunc an poterit etiam probare per testes ne condemnatio minuatur. et nu. 6

6 Statutum si propter confessionem minuat quartam partē cōdemnationis in criminalibus. et reus primo negauerit et postea vult confiteri non tenetur accusator talem confessionem recipere et si receperit an teneatur ea vti.

7 Reus si confiteatur per torturam quod non habeat beneficium talis statuti.

1 **Eum qui.** †Qui in vno grauatur ī reliquo releuatur et ad hoc allegatur et ecōuerso vel sic in actionibus que crescūt per inficiationem licet reus negauerit si tamen actori detulit iuramentum qui iurauit reum teneri non fit condemnatio in duplum cum actor non sit grauatus in onere probandi sed releuatus per iuramentum. si tamen non vult vti iuramento sed probare per testes vel alio modo vt penam negationis consequatur potest et debet admitti. hoc dicit notabiliter hoc principium et semper allegatur et gloss. diuidit vt primo ponatur dictum vsque ibi

2 abunde. †Secundo tres rationes ad dictum vel dic quod prima est ratio dicti. secunda in ver. cum commissa est quedam responsio ad tacitam obiectionem que posset fieri. tertia in ver. et potest. est quedam demonstratio eius quod statim dixerat. Prima pars huius. l. potest intelligi tribus modis. s. in iuramento iudiciali delato super actione. l. aquilie intentata et tūc tex. dum dicit persecutionem potest intelligi et exponitur per sententiam quia actor obtinebit sn̄iam in simplo non in duplo licet feratur super actione legis aquilie et deducitur tunc iuramentum ad probationem dāni dumtaxat et tūc redditur ratio in fi. in ver. et potest. qd̄ ideo hoc est quia non fit probatio vera licet iuramentum habetur pro veritate et alia ratio ponitur in ver. ob inde. quod ex ista probatione actor non grauetur. Secūdo potest intelligi in iuramento extraiudiciali delato antequam actio l. aquil. in iudicium fuerit delata et tunc expone tex. dum dicit persecutionem. i. actionem quia exequitur actor actionem in factum in simplum non in duplum quam postea poterat in simplum intentare nec crescit per inficiationem licet actio. l. aquil. crescit et tunc venit oppositio quam format gloss. ij. quod actio surrogata loco alterius debet sapere naturam illius vt. §. si quis cau. l. si eum. §. qui iniuriarum. et non soluit dic quod ibi surrogatur accessorie hic quando eque principaliter. dicitur accessorie hic quando in ea non inducitur illud quod erat in alia actione cuius loco surrogatur vt erat ibi quia actio iniuriarum cuius loco stipulatio fuit surrogata competebat ad estimationem iniurie sed in stipulatione non fuit deducta estimatio iniurie sed sisti in iudicio quod non erat accessorium. quando vero deducitur illud idem dicitur eque principaliter et quelibet ipsarum retinet suam propriam naturam. et iste est casus hic et. l. item illa. §. quod adijcitur. j. de const. pec. vbi actio constituta surrogata loco alterius actionis temporalis non est propterea temporalis licet videatur quodammodo accessoria iuxta no. §. de pac. l. in personam. §. j. in gloss. que incipit imo videtur. Potest et tertio intelligi in iuramento necessario delato actori semiplene probanti ad supplendam probationem. nam Bartol. tenet quod etiam tunc non fiat condemnatio in duplo quia actor recurrit ad remedium huius edicti de iureiurādo et releuatur ob onere probandi. Sed hoc videtur mihi dubium quia iste tex. loquitur quando reus fuit causa istius releuationis deferando iuramentū sed hic nō sic. sed vide quod preterea nō fuit releuatus ex toto nō oportuerit ipm̄ semiplene probare scd̄m dictum ver. ibi ra. bene. nō recipit varietatem et potest congrue adaptari ad

3 quamlibet lec. de predictis tribus. ¶ †Est notandū quod ille qui in vno grauatur non potest conqueri si in alio releuetur. ita dicit glo. §. quemadmo. serui amit. l. non satis. §. j. post prin. gloss.

4 magne. †Tertium dictum in versi. cum omissa potest intelligi in iuramento nondum accepto hoc modo quod postquam semel negauit si offerat iuramentum actori non cogitur actor ipsum recipere sed pōt dicere volo probare per testes vt sic faciam te condēnare in duplum propter primam negationem et tunc no. casum in quo quis iustam causam habet recusandi iuramentum quā

5 do per ipsum minueretur cōdemnatio. †Sunt et alij de quibus not. j. eo. l. manifeste. Secundo potest intelligi post iuramentum delatum

delatum et prestitum vt eo actor possit non vti et eo non obstante per testes probare vt obtineat condemnationem in duplo. et tunc per iuramentum actionis non tollitur actio prima sed noua actio sibi accumulatur. et ita allegat gloss. istum tex. s. eo. l. q iurasse in fi. sicut p sniam. et per istum tex. scdm vtraqz lec. dicunt
6 doc. † q si statutu dicat q propter confessione minuitur quarta pars condemnationis in criminalibus et reus primo negauerit postea vero vult confiteri non tenetur accusator vel inquisitor confessionem recipere et posito q receperit non tenetur ea vti si non vult. sed probare maleficium per testes vt illum excludat a beneficio statuti et dicunt esse hic. sed mihi videtur qd hoc sit falsissimum et iniquissimu quia hic reus post negatione licet deferret iuramentum non propterea confitebatur vt dixi s. l. duobus in fi. et posito quod videatur confiteri non tamen simpliciter confitetur sed ita demum si actor iurauerit. Si aute simpliciter cofiteretur danum datuz puto q licet a principio negauerit nihilominus non condemnaretur in duplum qr actor in nullo grauatur. Nam hic loquitur qn saltem grauatur in iurando quod nonnulli reputat ad magnu grauame ne cogatur subire anceps periurium et forte potius vult simpliciter et pure confiteri cum res sit integra et actor nullum interesse potest pretendere: puto q sit admittendus in casu huius. l. ad euitandum condemnationem dupli et in dicta questione ad consequendum beneficium statim et pro hoc facit quod in simili no. gl. s. eo. l. ius iurandum in fi. glo. magne ibi si tame postea ratum habeat &c. que dicit si dns a principio no habuit ratuz et sic stipulatio fuit commissa si postea ratum habet re integra tunc quia cessat interesse extinguitur stipulatio commissa vt. l. quo enim. §. j. rem ra. ha. ita hic licet primo negauerit si postea vult confiteri quia cessat omne interesse non sic cessat si vult deferre iuramentum et actorem ad hoc astringere quod pro hoc etiam facit quod no. gloss. insti. de act. §. item mixta. que vult quod tunc prosit cofessio quando est simplex et non conditionata sed illa que resultat ex iuramento posito q resultet scdm docto. quod non est ve
7 ruz non est simplex sed condictionata si actor iurauit. † Sed ponamus quod reus ponatur ad torturaz et ibi confiteatur quod primo negauerat an habebit beneficium statuti. Bar. hic videtur tenere q sic quia accusator vel inquisitor releuatus est ab onere probandi. contrarium videtur verius quia statutum videtur debere intelligi de confessione spontanea non de extorta per. l. si quis in graui. §. vtrum. j. ad sill. Cetera circa istam materiam de beneficio confessionis vide per Bartol. in questione disputata que incipit per Italiam communiter sunt statuta. et per Bald. l. ea que. C. de condi. inde. tangit hic Bartol. aliquas questiones circa hoc.

2 Reus qui detulit iuramentum perdit omnem exceptiones qua habebat nisi in iuramento cotineat aliquid ipossibile.
3 Stichus seruus mortuus non potest deduci in stipulationem nisi ratione delicti vel more fingatur esse in rerum natura.
4 Quod deducatur in sententiam: nisi opponatur.
5 Si deducitur in confessionem iudicialem vel iuramentum quando valeat confessio et iuramentum. et nu. i.
6 Si post iuramentum mortuus est stichus. quando actio ex iuramento non extinguatur.
7 Euentus conditionis non constituit quem in mora: ne eodem instanti inducatur obligatio et mora.

1 **Si iurauero.** † Per iuramentum non pot in obligatione deduci res que no est in rerum natura nisi ratione delicti vel more fingatur esse et sit adhuc in obligatione. h. d. et est difficilis scdm Bar. ad sustinendum. In fi. tex. ibi estimatio prestatur et no iure obligationis sed officio iudicis mercenario. na ipse stichus licet peremptus est adhuc in obligatione propter moram potest peti et in stipulatione animo nouandi deduci vt. l. si seruu. §. fi. de v. ob. et etiaz in condenatione. Sed qr no potest in ipso executio fieri iudicis officio fit in estimationem vt no. s. si cer. pe. l. vinu. circa fi. gloss. magne. eodem modo potest deduci in iuramentum et fiet execu
2 tio in estimatione. † Sed oppo. quod indistincte valeat iuramentum etiam si no precessit delictum vel mora qr reus qui detulit iuramentum perdidit omnem exceptione qua habebat. vt s. eo. l. duobus. in fi. So. illud quado in iurameto continetur aliquid possibile hic continetur impossibile. Sed adhuc contra quia iuramentum no est minoris autoritatis vel efficacie q sit confessio iudicialis vel snia. sed per confessione iudicialem tollitur etiam hec exceptio impossibilitatis quia si quis confitetur se teneri ad stichum qui mortuus est tenetur vt. j. de cofes. l. qui stichum. de qua opponit gloss. que incipit. l. nisi. in fi. et non sol
3 uit. † Sol. aduerte tres casus aut stichus mortuus deducitur in stipulatione et tunc siue promissor sciat ipsum mortuum siue ignoret non valet stipulatio si ratione edicti precedentis vel more non fingebatur esse in reru natura vt. l. si homo mortuus
4 de ver. obl. in fi. † Interdum deducitur in snia qr codemnatur quis ad stichum qui mortuus est et tuc econuerso siue sciebat reus siue ignorabat et non opposuit exceptionem peremptoria valet sententia quia per eaz tolluntur exceptiones peremptorie etiam quas reus ignorabat cum potuerit opponi de sui natura vt in. l. peremptorias. C. sen. rescin. non pos. et fiet executio in estimatione et censebitur sententia lata tanq si fingatur esse in rerum natura ex aliqua mora vel delicto precedente et sic me
5 liori modo quo potest. † Interduz deducitur in confessionem iudicialem vel iuramentum et tunc eligitur media via quia si reus qui confitetur vel iuramentum defert sciebat ipsum esse mortuum valet confessio et presumitur facta meliori modo quo potest et iste est casus. in. l. qui stichum. et eodem modo valeret iuramentum indistincte per illam. l. Iterdum ignorat et tunc non valet confessio vt eodez titu. de confes. l. fi. nec iuramentum nisi ratione precedentis delicti vel more fingatur esse in reruz natura vt in hoc. §. per quam illa. l. fin. declaratur. Si ergo actor volet agere ex hoc iuramento habebit necesse ostendere suo. §. quod ante iuramentum erat in obligatione et quod interuenerat mora vel delictum que haberet perpetuare obligationem: sed quando reus scienter detulisset sufficeret actori qd iurauerit. vt. s. eo. duobus in fin. et. s. quod precedenti ibi et potest dici &c. tene menti quia per ista iste. §. declaratur. et istud voluit Jo. hic in. j. gloss. dum intellexit tex. quod hic putabatur esse in
6 rerum natura et sic secus si sciebat. † Ultimo queritur quid si post iuramentum mortuus est Stichus Guil. de cu. tenet quod actio ex iuramento non extinguitur quia iuramentum habet vim contestationis per quam constituitur reus in mora et mora perpetuat obligationem. Ja. et Barto. dicunt istud esse veru si potest probare actor aliter q per iuramentuz quod per prius erat in obligatione in qua potuit in mora constitui. sed si non potest aliter probare non est dicendum quod iuramentum inducit actionem in factum et etiam superinducat moram eodem instanti quia debet esse distantia temporis inter ortu obligatio
7 nis et moram vt. l. quod diximus de solu. † et ideo euentus conditionis non constituit quem in mora ne eodem instanti inducatur obligatio et mora vt. l. quoties in diem. et ibi no. de verbo. obli. et ex hoc sequitur vnum notabile si habes contra te instrumentum guarentigie quod habet vim sententie ex forma statuti non propterea diceris esse in mora nec in eodem tempore inducitur obligatio et mora sed est necessaria interpellatio nisi factum esset forte super obligatione precedenti. tene menti.

2 Per expensas necessario factas in re dotali quod dos diminuatur.
3 Mulier si iurauerit sibi deberi decem nomine dotis non potest opponi exceptio aliqua per quam minuatur dos secus si iurauit se dedisse decem nomine dotis.
4 Heres mariti an possit obijcere exceptionem ne conueniatur vltra q facere possit. quando mulier iurauit sibi deberi decem nomine dotis.

1 **Si mulier.** † Contra iuramentum non admittitur exceptio que illi cotradicat sed bene admittitur illa que non contradicit sed limitat vel exponit. h. d.
2 Premitte † q si mulier dedit in dotem domum et decem: ambo dicuntur esse in dotem et deberi si postea maritus expendit necessaria quinq in domos dos minuitur ipso iure in quinq vt
3 l. quod dicitur. j. de impesis. † Si ergo solu. ma. maritus vel heres eius detulit iuramentum vxori et ipsa iurauit sup. x. postea maritus vel heres opponit quod quinq fuerunt impesa in domu et sic non debentur nisi quinq. et queritur an ista exceptio sit admittenda vel non. distinguitur de quali quantitate iurauit nam si iurauit. x. sibi deberi non admittitur hec exceptio qr cotradiceret iuramento. si em hoc est verum non debentur. x. sed v. verbum ergo istud deberi intelligitur cum effectu nulla exceptione obstante vt hic patet quod est no. Sed si iurauerit se. x. dedisse bene admittitur quia non contradicit. verum est enim
4 quod dedit sed non debentur nisi. v. † Sed queritur an possit obijcere exceptionem ne conueniatur vltra q facere possit i primo casu huius. §. glo. hic prima tenet quod non propter illa rationem quia verbum deberi intelligitur cu effectu. et sic est perinde ac si iurasset illum esse diuitem. Sed in contrarium facit quia illa exceptio non cotradicit iuramento qr verum est deberi mero iure et sic non tollitur per iuramentum sicut nec p sniam vt. l. nesennius in fi. de re iudi. et hec vera quicquid. glo. dicat nisi de facultatibus fuisset mota ei questio et p̄pter hoc iuramētu fuisset delatuz et vr pbari expresse p ea que habentur in. l. pe. j. de cofes. et vide pro concordantia huius. §. qd in simili habetur. in. l. si pater. j. solu. ma. et in. l. meuio. §. anie de leg. ij. et glos. in. l. nesennius de re iudi. super ver. similis in fine.

2 ☞ Actiones populares competunt pro iniuria facta toti populo.⁊ quilibet de populo censetur esse procurator habens legitimam administrationem.

3 Delatio iuramenti facta ab vno ex pluribus procuratoribus vnius habentibus mandatum preiudicat domino.et repellit alios procuratores ab agendo nisi doceatur de preuaricatione deferentis.

4 In actionibus popularibus delatio iuramenti facta ab vno quando noceat omnibus.⁊ nu.1.

5 Actus continuatus censetur vnus a principio vsq; ad finem.

6 Statutū ꝙ potestas non possit cognoscere vel inquirere de maleficijs ante introitū sui regiminis per sex menses an habeat locum his que incepta sunt contra formam statuti ante introitum per sex menses ⁊ durant de presenti.

7 Continuatio alicuius actus: quando venit ab alio qualibet die dicitur actus renouari.

8 Incarceratus indebite quare etiam post decem dies possit appellare.

1 **In popularibus.** †In actionibus popularib⁹ delatio fcā ab vno de populo p̄iudicat nō solū sibi ſ; cuilibet alteri de populo nisi doceatur de collusione deferentis.⁊ idē in sn̄ia lata ꝯ vnū.h.d. ¶ In tex.ibi si bona fide puta q: deficiebant probationes vt.j.
2 eo.tutor.in prin.⁊.l.preses cum ibi no.C.de transac.†Est autem ratio huius.§.quia populares cōpetunt pro iniuria facta toti populo vt si quis violat sepulchra vel ecclesiā vel viā vel edictū pretoris vt i.l.iij.de sepul.viola.⁊.l.si quis id qd de iurisdi.om. iud.⁊ quilibet de populo censetur esse procurator reipu.habēs
3 legitimā administrationem †sicut igitur in causa priuata si aliquis haberet plures procuratores habentes mandatum delatio facta ab vno p̄iudicaret dn̄o vt.s.eo.l.iusiurandum.§.fi.et p ꝯsequēs alij ꝓcuratores repellerent̄ ab agendo eadē actione super qua delatum fuit iuramentū ita et hic in hoc tn̄ est plus fauore reipublice.q: si doceatur de preuaricatione deferentis non nocet certe etiā in causa priuata posset idē dici vt in.l.elegāter.§.fi.⁊.l.cum a te.s.de dolo. ¶ In tex.ibi.nam et si quis egit supple et aduersarius fuit absolutus vt.j.de accusa.l.si cui.§.idem ⁊.l.iij.de preuarica.gloss.hic disputat vnam questionem pro cuius euidentia scire debes quod iste.§.debet intelligi sine dubio.s.quādo actio popularis competit pro aliquo facto preterito qd nō habet cām permanentē puta pro violatione sepulchri quod si iurasti te non violasse quo casu non apparet postea
4 euidenter de ꝯtrario. ¶ †Sed querit gl.qd si datur pro aliquo facto habente cām successiuā ⁊ permanentem puta q: tenebas aliquid appensum ad fenestram qd poterat cadere ⁊ interficere transeuntes.nam datur actio ex edicto supra de his qui deie. vel effu.vt remoueas.si ergo detuli tibi iuramentum ⁊ iurasti te non tenere appensum ⁊ postea apparet euidenter cōtrarium et per cōsequēs de periurio vtrū habebit locū iste tex.ꝙ nō possum iterum agere indistincte nec alius nisi probet de preuaricatione mea gloss.hic arguit pro ⁊ contra finaliter determinat ꝙ sic licet secus dicat in sententia vel pacto qd alteri nō preiudicat.Bartol.autem dicit ꝙ imo alius indistincte poterit agere etiam si non doceat de preuaricatione mea q: tūc actio competit vt fiat aliquid quod tendat in vtilitatē cuiuslibet de populo vnde delatio facta ab vno non preiudicat alijs quasi diuerse sint vtilitates ⁊ quilibet agat pro sua ⁊ nō potest alter alteri iniuria illius preiudicare vt.s.eo.l.nā ⁊ postea in fi.⁊ dicit quod iste tex.dz intelligi in primo casu.quio tunc non datur pro vtilitate cuiuslibet de populo sed pro vindicta iniurie facte cuilibet de populo ⁊ pro vtilitate propria quia pena que resultat ex violatione sepulchri vel edicti pretoris applicatur agenti vt no.in l.iij.in prin.de sepul.vio.⁊ in.l.si quis id quod de iurisdi.om.iudi.per glo.⁊ probatur in.l.si cui de ver.signi.⁊ ibi dicitur quod in actionibus popularibus ille qui occupauit litem contestando appropriat eam sibi et extunc ipse solus efficitur creditor quia sibi debetur illa pena ⁊ non alteri licet secus sit in pecuniaria qn̄ imponeretur per viā accusationis ꝓ aliqua vindicta publica.quia tūc applicaret̄ fisco vt no.i.d.l.iij.per Bar.⁊ in Rubrica de popu.act.breuiter videtur dicendū ꝙ ista questio glo. non possit procedere quia si tenebas appensum non potuit tibi deferre iuramentū bona fide cū id possit de facili probari.preterea plus videtur mihi quod nō solum alteri sed nec mihi preiudicabit quominus possum iterum agere pro vtilitate publica etiam si bona fide iuramentum detuli per gloss.que est.s.de pac.l.iurisgentium.§.si paciscar ne operis.que incipit fit enim nuntiatio iudici ibi dum dicit sed an idem aget postea sed qn̄ datur pro pena applicanda mihi et sic partim pro iure reipublice inquantum prosequar vindictam publicam.⁊ partim pro vtilitate mea inq̄tum ago ad penam mihi applicandam tunc

a ¶ Renouari.ad de anch.consilio cccxc.⁊ ꝙ carcerat⁹ indebite possit quotidie appellare voluit angel.cōsi.lxxxiiij. in secunda parte consiliorū suorū.

seruatur media vt non noceat nisi alteri vt si nō docetur de preuaricatione mea. idem si non agerem ad meam vtilitatem sed vindictam publicam ⁊ ad penam corporalem vel etiam pecuniariam applicandā fisco vt in actionibus criminalibus vt in d.l.si cui.§.ijdem.de accu.Sed qn̄ ago vt fiat aliquid quod redundat in vtilitatem aliorū tunc habet locū quod dixi vt possit deferre iuramentū in preiudiciū illorum: et si defero nec alij prohibentur iterū agere nec ego noīe illorū sicut si fuissem pactus.vnde in hoc non facio differentiam inter pactum iuramētum ⁊ sententiā ⁊ hoc modo potest intelligi.l.iij.§.si tamē reus. j.de libe.ho.exhibē.potest etiam cōpetere actio popularis pro interesse proprio seu dāno dico duplici vt est pena: ſ; si fuit per factum aduersarij dānificatus vt si violauit proprium meū sepulchrum vt aliquid fecit in via publica ex quo ego recipio dānum.nam tunc debeo preferri in actione populari oībus alijs q: prosequor meum īteresse certe si egi ad illud ⁊ detuli iuramētum ad hoc nō habet locum iste tex.q: in hoc censetur cā mere priuata ⁊ sic nocebit mihi iuramentum alteri vero volenti prosequi vindictam publicam ⁊ agere ad penā centū aureorū nullo modo preiudicabit q: agit ad rem diuersam super qua non est delatum iuramentū.⁊ ita vidi Bar.semel consulere Cremone.⁊ pro hoc.s.de procu.l.lz.in prin.⁊.l.non cogendi.§.qui illa
5 illud aūt qd dicit glos.†ꝙ actus continuatus censetur vnus a principio vsq; in finē est notabile in se ⁊ allegatur ad questionē
6 si statutū dicat ꝙ †potestas non potest cognoscere vel inquirere de maleficijs ante introitū sui regiminis per sex menses aliquid fuit inceptum ante introitum per sex menses puta quedā societas prohibita ex forma statuti que etiā nunc durat an possit inquiri inspecto eo quod est de p̄senti inspecta origine an nō inspecto principio.ista facit ꝙ non exclusus a principio ꝓpterea iusiurādū excluditur etiam a fi.vt in hac glo.ergo ⁊ idē si excludatur prescriptione temporis.⁊ de hac questione vide hic p Bar.⁊ in contrarium facit qd not.in.l.iij.C.de serui.⁊ aqua.in glo.magna ibi:dum dicit pro presenti actione ⁊ istam partem
7 tenet Bar.quod possit inquiri q: quando †continuatio alicu-
a ius actus venit ab alio qualibet die dr̄ actus renouari[a] vt.l.j.§.interdum.de vsufru.accre.hoc facit ad notabilem questionē.
8 si †aliquis fuit incarceratus indebite vtrum post decē dies possit appellare ⁊ certe sic imo post annum quia quotidie dicitur grauamen renouari.de hoc vide quod no.in Spe.de appel.§.restat.ver.⁊ no.ſm Vinc.⁊ quod not.Bar.in.l.ab executore.C.quorum appel.non recip.

2 ☞ Iuramentum intelligitur ſm conditionem rei super qua interponitur.

3 Si iuraui te teneri mihi ad vsumfructum poteris mihi obijcere exceptionem de cautione non prestita ⁊ impedire executionem quousq; prestetur.

4 Condēnatus ad tradendū rem venditam.an possit opponere exceptionē peremptoriā cōtra petentē executionē.nu.2.

1 **Si libertus.** †Iuramentū liberti liberat ipsum ab omni iure patronatus si iurat se
2 non esse libertum.†Item iuramentum intelligitur ſm conditionem rei super qua interponitur.h.d.cum se.⁊ no.ꝙ hic videtur casus in sequēti.§.cōtra id qd no.in.l.si duo.§.si quis iurauerit.s.eo.ꝙ si fuisti mihi condēnatus ad tradendū rem venditam ego peto executionē nō possis mihi opponere exceptionē peremptoriā que post sn̄iam nō possit opponi.debet ergo agere ordinarie facta executione.⁊ idem si iuraui te teneri nunc pe
3 to executionē iuramenti:sed in cōtrariū videtur casus hic †q: si iuraui te teneri mihi ad vsumfru.poterit obijcere mihi exceptionem de cautione non prestita ⁊ impedire executionē quousq; prestet̄:sed posset responderi ꝙ ad cautionem prestādam non cōpetit actio sed exceptio vnde nisi posset opponi periret
4 ius eius †sed ad petendum pretiū competit actio ⁊ sic nō perit ius vnde minus preiudicialis est executio quicquid tamen sit primam partem puto veriorem nisi exceptio pretij non soluti fuisset apposita ⁊ non obstante fuisset condemnatus iuxta ea que dixi.s.e.l.si mulier.sed tūc si fuisset cognitū super exceptione censetur repulsa sic etiam per modū agendi non possit postea in iudicium deduci.vt.l.quod in diem.§.si rationem. de cōpen.l.sinautem.§.fi.C.de fide instru.⁊ per Inno.in.c.fi.de ordi.cog.⁊ in.c.fi.de fide instru.

2 ☞ Iuramentū ad hoc vt deferatur actori in supplementum probationis ad ipsam supplendam que requirant̄.⁊ nu.17.

3 Iuramentū necessariū seu purgationis a iudice reo delatū nō potest a reo recusari nec referri.⁊ nu.17.

4 Sn̄ia lata p̄textu iuramēti necessarij ⁊ falsi ad hoc vt retractet̄ que debeant concurrere.⁊ nu.3.⁊.5.

5 Transactio non scinditur pretextu instrumentorum de nouo repertorum.

Sententia lata pretextu iuramenti necessarij ⁊ falsi que etiã trã siuit in rem iudicatam. ad hoc vt retractetur per instrumẽta de nouo reperta an sit necessaria restitutio in integrum.

7 Posito ꝙ restitutio sit necessaria. an debebit impetrari infra quadiennium continuum.

8 Instrumenta quod sint de nouo reperta: probatur per iuramentum.

9 Impeditus in prima dilatione producere duos testes si obtinuit secundam: non poterit producere nisi illos duos testes.

10 Causa propter quam admittitur emptor ad petendum fideiussores. nec prius teneatur soluere pretium.

11 Sententia in quibus casibus retractetur per instrumenta de nouo reperta. ⁊ nu. 17.

12 Sententia lata pretextu iuramenti necessarij ⁊ falsi an retractetur per instrumenta de nouo fabricata.

13 Quod poterit retractari per testes de nouo repertos.

14 Legislatori referenti tenorem alterius legis creditur. licet de illa lege non constet nec reperiatur ⁊ ꝙ idem sit in statutis referentibus aliud statutum.

15 Iudex si in sententia iudicis te condemnauit ad dandum mihi quolibet anno tantum scd̃m quod tui antecessores dederunt. licet non appareat ꝙ vnq̃ dederunt. nihilominus teneris.

16 Dictio secundum ꝙ non faciat conditionem.

17 Iuramentum necessarium defertur reo quãdo actor deficit in probando. nisi concurrant requisita ad hoc vt deferatur actori. et que sint. ⁊ nu. 2.

18 Quando quis dicatur fuisse inpeditus vt ei concedatur restitutio aduersus sententiam ex clausula generali si qua mihi iusta causa ⁊c. si instrumenta de nouo reperijsse dicat.

19 Si extant probationes false ⁊ etiam vere potest sententia fundari in vero nec poterit retractari.

20 Qualiter iudex qui detulit iuramentum necessarium reo ex eo quod actor non probauit feret sententiam ne possit postea retractari.

21 Sñia lata non propter probationes. sed solum propter falsas probationes iam factas vel propter falsum instrumentum retractatur etiam non per instrumenta de nouo reperta.

22 Si fuit lata solum propter defectum probationis nullo interueniente iuramento vel falsis testibus seu instrumentis non retractatur per instrumenta de nouo reperta. ⁊ quãdo retractet̃.

23 Si fuit lata pretextu iuramenti necessarij ⁊ falsi delati. propter defectum probationis retractari potest per instrumẽta de nouo reperta. ⁊ nu. 1. ⁊ 20.

24 Instrumenta non possunt produci nisi vsq; ad conclusionem in causa nisi sint de nouo reperta.

25 Instrumenta de nouo reperta possunt ꝓduci post conclusionez in causa etiã peremptorio emanato ad audiendum sñiam casu quo admitteretur etiam post sententiã ad ipsam retractando.

26 Instrumenta de nouo reperta casu quo post sententiam que transiuisset in rem iudicatam non reciperentur. ⁊ a sententia ferenda non poterat appellari. debebit iudex reuocare conclusionem in causa si saluum sit alteri parti ius suum. et talia instrumenta recipere. ⁊ nu. 27.

27 Cõclusio i causa nihil aliud est q̃ preclusio facultatis amplius producendi testes vel instrumenta. ⁊ nu. 24.

28 Post terminum peremptorium datum ad producendum instrumẽta nõ debet quis admitti si alteri parti nõ sit ius saluuz.

29 Instrumenta de nouo reperta non possunt produci post conclusum in causa. quando non reciperentur post sententiam que transiuisset in rem iudicatã et ab ea ferenda poterat appellari.

30 Sententia quando est lata sub conditione an pars admittatur ad probandum vsq; ad euentum conditionis.

31 Quandocumq; post sententiaz aliqua pars admittitur ad probandum aliquid pro se. similiter ⁊ altera debet admitti ad probandum contrarium.

32 Actor si nihil probauit plene vel semiplene non cõpellitur reus iurare nisi actor sibi iuramentum deferat.

33 Actor quando dicatur nihil probasse.

34 Terminus iurisditioni datus infra quem debet causa expediri censet̃ etiam prefixus partibus ad probandum ⁊ producendum omnia iura sua ⁊ habet vim peremptorij si lis est vel habetur pro contestata.

35 Talis terminus non habet vim peremptorij quando post litem contestatam actor petijt terminum ad probandum: et iudex vel arbiter noluit dare.

36 Actor si plene probauit nõ cogit̃ iurare sed dz reus condẽnari.

37 Reo qui semiplene probauit exceptionem quãdo debet deferri iuramentum ad ipsam supplendam.

38 Qualiter dicatur quis plene probasse.

39 Probatio quid sit ⁊ quod sit arbitraria et dependeat ex mero iudicis arbitrio.

40 Probatio per argumenta ⁊ verisimiles coniecturas fit in his que de sui natura liquido probari non possunt et difficilis est probatio.

41 Probatio semiplena ex quibus resultet. ⁊ nu. 42.

42 Scriptura priuata quando faciat plenam ⁊ quando semiplenam probationem. ⁊ nu. 44.

43 Liber rationum defuncti qui erat persona fide digna inducit magnam presumptionez pro here. secus in simplici scriptura.

44 Scriptura priuata alicuius officialis vel mercatoris seu artem publice exercentis quam fidem faciat inter alios.

45 Testis solus quando faciat semiplenam probationem.

46 Testes duo in testamentis non faciunt semiplenã probationẽ.

1 Admonendi. †Sẽtẽtia lata pretextu iuramenti necessarij et
falsi per instrumenta de nouo reperta põt retractari
et tale iuramentũ defert̃ in causis dubijs. decisio ve
ro cause facta per iuramentum iudiciale vel volũtariũ i quib⁹
quis ꝯsensit per talia instrumenta nõ retractatur. h. d. ista. l. sin
gularis ⁊ vtilis i sua materia valde. Et primo ponit vnũ dictũ
vsq; ibi sed hec. Scd̃o ponit ilius dicti limitationem. et hec secũ
da subdiuiditur in tres. primo enim ponitur ipsa limitatio vs
q; ibi solent enim. secundo ponitur qñ habet locum limitatio
vsq; ibi ꝙ si alias. tertio ponitur decisio noui casus in quo pri
2 mũ dictum legis seu prima pars non habet locum. † Et pone
hic casum quod actor semiplene probauit intentionem suã vel
habebat multa argumenta pro se non tamen sufficientia ad
plenam probationem nec erat casus in quo sibi deferendum
esset iuramentum in defectum probationis ad ipsam supplen
dam quia multa requirũtur ad hoc vt deferatur actori. s. vt cau
sa non sit magna seu de magna q̃titate. Item ꝙ possit scire ve
ritatem rei per sensum corporeum. Item ꝙ sic persona legalis
3 et fide digna. † Item ꝙ nõ sit causa famosa vel penalis vt in. c.
fi. extra eo. ti. vbi dicitur ꝙ ex quibusdam causis defertur inter
dum actori. deficiebat ergo hic aliquid ex predictis sed iudex
propter presumptiones quas habebat actor pro se noluit ab
soluere reum nisi iurauerit se non teneri ⁊ detulit sibi iuramen
tum sine consensu actoris quod facere potuit vt. d. c. fi. ⁊ dicitur
potius iuramentum purgationis ⁊ etiam dicitur necessarium
quia non potest a reo recusari nec referri vt. in. d. c. fi. in princi.
iudex autem scd̃m iuramentum absoluit eũ ⁊ sñia transiuit i rẽ
iudicatam. tunc actor comparet ⁊ offert se paratum ostendere
de periurio ⁊ de iniustitia sententie per publica instrumenta.
4 Queritur an sit audiendus † et sententia retractanda et causa
ex integro agitanda. respondet̃ ꝙ sic duobus cõcurrentib⁹ scz
quod illa instrumẽta sint de nouo reperta ⁊ velit ipsis dũtaxat
vti alijs de nouo non repertis si forte illa reperiat nõ sufficerẽt
ex toto ⁊ ipse vna cum illis vellet vti etiam alijs instrumentis
seu testibus certe non esset audiendus. Sed queritur secundo
an hoc habeat locum indistincte. rñdetur ꝙ nõ sed ita demum
si tale iuramentum fuit delatum a solo iudice sine actoris con
sensu postea absolutus. Et si dicatur quomodo potuit iudex de
ferre sine consensu partis. respondetur qz quotidie iudices hoc
faciunt quia in dubijs causis defertur iuramentum illi cui il
lis videtur ⁊ scd̃m ipsum iuramentum postea ferunt sententiã.
5 Si † vero fuisset iuramentum delatum a parte iudice presente
⁊ approbante vel etiam extra iudicium ⁊ sic causa esset decisa
ex iuramento delato a parte siue per sententiam iudicis vt in
primo casu siue per solum iuramentum vt in secundo non re
tractaretur pretextu talium instrumentoruz quia diceretur de
cisa potius transactione q̃ sententia propter partium consen
sum qui interuenit in transactione non in sententia ⁊ regula est
quod transactio non scinditur pretextu instrumentorum de no
uo repertorum. C. de transac. l. sub pretextu. et hic est casus.
¶ In text. ibi interdum hoc ideo dicit quia regulariter post iu
ramentum non queritur an sit verum quod iuratum est sed an
sit iuratum vt. s̃. eodem. l. non erit. §. dato. et. l. nam et postea. §.
j. Sed hic queritur de periurio quia in hoc iuramento pars
non consensit. cõtraria loquunt̃ qd̃ consensisset vt in fi. huius. l.
6 ¶ † In text. ibi ex integro causam agere dicit Guil. s. ipso iure
nulla prehabita restitutione qz poterit actor intentare. s. actio
nem primã. ⁊ si exciperet̃ de sñia replicabitur de dolo qz fuit la
ta pretextu falsi iuramenti ⁊ hoc intendit probare p instrumen
ta de nouo reperta vt. s̃. de dolo. l. cum te. vbi videt̃. ꝓbari. Sed
Ja. bu. intelligit premissa restitutione in integrũ per quaz sñia
illa fuerit recissa ⁊ non prius prout ꝓbatur. s̃. eo. l. nam ⁊ postea
§. si minor. vbi non prius potest replicare ergo nec prius potest
agere actione prima. item per. l. diuus. j̃. de re iudi. vbi si lata
est ex falsis testibus vel instrumentis datur per prius in inte
grum restitutio ad rescindendã illam sñiam anteq̃ cã de nouo

possit agitari.idem ergo hic vbi lata est ex falso iuramento qd habet vim probationis imo fortius hic.na3 retractatio de qua loquitur.l.diuus.et totus ti.§.si ex fal.instru. facilius fit qꝫ ista de qua hic qr per quecumqꝫ instrumēta et testes etiam de nouo reperta ex quibus possit detegi falsitas primorum testium vel instrumentorum retractata vt ex illis legibus intelligitur que indistincte loquuntur:istam no.de qua hic nō nisi per instrumēta de nouo repta.si ergo illa non potest fieri nisi mediante restitutione in integrum vt in illa.l.diuus.ergo nec ista. Et ista pars est in se vera in duobus casibus tñ posset procedere opi. Guil.s.si dolo rei decipientis actorem omisisset actor probationes facere et ita loquitur.l.cum a te vel qñ esset lata ꝯ actorem absentem interuenientibus falsis allegationibus rei ex quibus inducit iudicem ad deferendum sibi iuramentum et ad absoluendum per.l.si pretor.§.marcellus scđm intellectum Bar. et aliorū.s.de iudi† Sꝫ hic dubitatur eo casu quo restitutio est

7 necessaria vtrum debebit impetrari infra quadriennium continuum scđm.l.fi.C.de tempo.in integr.resti.d.Raph.dicit posse attentari qꝫ non quia datur ex constitutionibus principū vt patet.s.dum dicit permitti constitutionibus non autem ex edicto pretoris.remedia autem constitutionum cum sint ius ciuile sunt perpetua licet pretoria sint proprie temporalia. Contrarium puto verius quod imo detur ista restitutio originaliter ex clausula generali per edicta pretoris si qua mihi iusta causa s.ex qui.cau.ma.l.j.et iste constitutiones permittunt.s.confirmando et in specie loquendo cum illa clausula loquatur i genere nec per hoc alteratur natura restitutionis in integrū q̄ originaliter ex edicto pretoris descendit sicut nec alteratur beneficiū pretoris quod datur filio de abstinendo ab hereditate paterna licet per constitutiones principum illud idem beneficiū dari videatur vt.l.j.C.si vt se ab here.absti. vnde quidam dicebant qd filius abstinēdo hodie desinit esse heres nomine.quia abstinet de iure ciuili.sed communiter tenetur cōtrariū qr ius ciuile referendo pretorium ipsum confirmat in eodem statu non autē tribuunt nouā naturā et qꝫ perueniat hic restitutio ex illa clausula generali videt de mēte Inn.i.c.vltra tertiā de testi.et Bar.

8 referentis ipsum in.l.j.C.de sentē.aduer.fis.la.lib.x. ¶ † In tex. ibi se inuenisse dicat supple et probatur verum esse nec eñ sufficeret hoc asserere et probatur in fi.l.s.si qua.pau.fe.d.l.i.j prin. et in prima glo.et.l.j.in prin.de dolo.et puto etiā quod sufficiet

a iuramentum cum difficilis sit probatio[a] et hoc per.c.pastoralis.extra de excep.et possunt dici nouiter reperta siue ignorabat se habere.et postea incepit scire siue ignorabat vbi erant vel sciebat tamen consequi non poterat vt si erant penes tertium qui

9 negabat se habere. ¶ † In textu.ibi quibus nunc solis vsuris sit no.hunc text.per quem dicunt docto.quod si aliquis in prima dilatione fuit impeditus duos testes producere et propter hoc obtinuit secundā dilationē prout debuit de iure iuxta plene not.in.l.j.s.de fer.quod in hac secūda dilatione nō po

b terit producere nisi illos duos[b] testes per quos obtinuit dila-

10 tionē secundam†interdū tñ cōtingit qꝫ quis admittit latius qꝫ ad id pp̄ter quod admittit vt in emptore cui ante solutum precium mouetur questio de euictione p aliquē.nam nō tenet soluere pretiū nisi datis nisi fideiussoribus tā pro euictione illius qꝫ pro euictione cuiuslibet alterius licet ista sit cā propter quā admittatur ad petendum fideiussores q̄ si mota non esset non fuisset admissus vt hic hr.j.de peri.et commo.rei ven.l.pe.§.fi. vbi tangitur.in glo.licet non soluat iuncta.l.fi.C.qñ li.ab emp.

11 disce.vbi colligitur solutio quam dixi. ¶ † No.ergo ex hac prima parte casum in quo sñia retractat per instrumēta de nouo reperta.s.qñ est lata ptextu iuramēti necessarij falsi. Est alius casus.s.in causa fiscali vt dicit.l.j.C.de senten.aduer.fis.la.et in causa pupilli vel ecclesie vt no.glo.idem in causis spiritualibus vt no. Inno.in.c.qr propter.de elec.et in quibus sñia non transit in rem iudi.vt in matrimonialibus vt in.c.lator.de re.iudi. Regulariter secus vt.l.sub specie.de re iudi.et eo.titu.l.imperatores.licet aūt regulariter nō admittat si tamē de facto fuit admissus et ex talibus instrumētis appareat de iniusta sñia et falsitate iuramēti rescinderet sententia scđꝫ Inn.l.c.bartoldus de re iudi.qui ita eleganter no.in glo.que incipit no.post diffinitiuam.et Joan.an.in nouella vt in.c.j.de litis conte.lib.vj.super verbo retardet.primo principium retractatur etiam sententia ex presumptionibus iuris et de iure nouiter superuenientibus si lata fuit ex alijs presumptionibus contrarijs vt est tex.notabilis cum glo.in.l.antepe.C.de adul.et ibi Bald.videtur sentire qꝫ etiam ex cōfessione illius pro quo lata est si confiteretur igitur iuste latam argu.istius tex.cum glo.qr contra presumptionem iuris et de iure resultantem ex sñia que habetur pro veritate vt.l.res iudicata.de re iudi.admittitur probatio i cōtrariū per confessionem partis iuxta no.in aut.sed iā necesse est.in co

a ¶ Difficilis probatio. adđ quod voluit Lud.roma.ꝯs.cccclxxxj. et facit quod voluit Feder.consi. cxix.

b ¶ Illos duos. Adde quod voluit ang.cōsilio. cclvij.et vide in d.l.j.s.de ferijs. Bart. consil.suo lxxxvj.

c ¶ Antecessores. Adde eundem paul.cōsi.cclix. Lud.ro.consilio cccxxxvi. et ibi quid in priuilegijs et rescriptis.

12 pore vñ sumitur.C.de dona.ante nup.† Per instrumēta vero de nouo fabricata sententia etiam in casu huius.l.non retractatur et hoc voluit glo.ij.magna in prin.scđm Bar.qr per ipsa non detegitur periurium alias fuit mihi visum contrariū per l.iij.§.si ex conuentione de re iudi.et nunc reperio dominum Raph.idem tenere.et dicit quod ista glo.vult dicere oppositum quod per illa potest retractari sñia non solū i casu huius.l.sed indistincte. Breuiter reducendo ad concordiā dic quod si in illis non fuit expressa mentio de sententia tamen apparet qꝫ per illa voluerit a sentētia recedere procedit opi. Bart.alias procedit hec secunda et ita pcedit hec regula.et ita loquitur.§.si ex conuentione.et.l.si causa cognita.de transac.et.s.de mino.l.minor.

13 xxv.annis cui fideicommissum.cum sua glo.† Item testes.s.de nouo repertos similiter poterit retractari cum appellatione instrumentorum de qua hic testes comprehendentur vt.l.no-

14 tionem.§.instrumentorum de ver.signi. ¶ † Sed queritur vbi sunt constitutiones de quibus hic fit mentio.glo.dicit quod illas non habemus.ex qua glo.coniuncta cum tex.no.quod creditur legislatori referenti tenorem alterius.l.licet.de illa nō cōstet et non reperiatur vnde inducitur ad questionem statuti dicentis|qꝫ p tali maleficio puniatur quis in tanta qꝫtitate scđm formam statutorum quod licet non reperiatur aliud statutū di-

15 cens stabitur huic† idem in sententia iudicis si condemnauit ad dandum mihi quolibet anno tantum scđm qꝫ tui antecessores dederūt licet non appareat qꝫ nunqꝫ dederūt nihilominus

16 teneris†quia illud verbū scđm non ponitur conditionaliter p si sed totaliter pro quia vt in.c.abbate.vbi est casus de ver.sig. et idem in priuilegijs et rescriptis.et de significatu illius dictionis scđm qꝫ nō facit conditionē habet i.l.pe.C.de insti.et subst. in tex.et glo.de hac etiam questione habet in.l.eū qui.§.iul.de cōsti.pecu.et istud habui de facto consulere in siñi casu cū quidā eps̄ inuestijsset quēdam de quodam feudo decimali oim reddi tuū et inter alios nominat fenū et postea subdebat scđm qꝫ tui an

c tecessores[c] fuerunt inuestiti et exegerunt.dicebatur qꝫ nunqꝫ antecessores exegerunt decimā feni.et quod nisi probet non potest exigere.cōtrariū dixi quod nō tenebat pbare p testes.c.abbate.et per id quod no.hic per doc.et in.d.§.iul.non sic creditur notario referenti de tenore alterius instrumenti vt in aut.si quis

17 in aliquo.C.de eden. ¶ † Circa secundam partem not.qꝫ quādo actor deficit in probando defertur iuramentum reo.hoc verū nisi concurrant qꝫplura que requiruntur vt deferat actori.s.qꝫ causa sit ciuilis nō criminalis vel spiritualis. Itē qꝫ sit famosa. Item qꝫ nō sit penalis. Itē qꝫ non sit magna. Item qꝫ sciat veritatem per sensum corporeum. Itē qꝫ sit legalis et fidedignus. Item qꝫ habet pro se semiplenam probationē. Itē qꝫ illa nō sit elisa p aliā presumptionē in ꝯriū vt.l.j.C.qui et aduer.quos cū ibi no. Item qꝫ non sit conclusum in cā.istis eñ oibus concurrentibus actori deferretur ad supplendam suā probationem et tenetur iudex sibi petenti deferre alias posset appellare vt.l. bonefidei.C.eo.in fi.prout habetur verbum debet in tex.et est cōmunis opi.alteroquin istorum deficientiū potest reum absoluere si vult etiā non delato iuramento vel iuramentum sibi deferre et alias non absoluere propter p̄sumptiones q̄ faciunt pro actore vt hic et in.d.c.fi.et dicitur iuramētum necessarium qr nō pōt recusari nec referri et si recusatur potest iudex ipsum habere pro confesso et condēnabitur.vt.l. generaliter.C.eo.et arg. in l.ij.§.finautem reus.C.de iura.calū. vel etiam non condēnare: sed absoluere.totum enim relinquitur suo arbitrio sicut poterat deferre:vt.j.tit.j.l.videamus.§.sed an iudex.et.l.in actionibus.ista autem tria iura habemus de ista materia et non plura s.istam.l.et.l.in bonefidei.C.eo.et.d.c.fin.vbi melius ponitur in practica et declaratur ista.l.et illa in bonefidei. His expeditis q̄ cōcernūt tex.op3 expedire duo principalia cōtraria quorū vnū ponitur in prima glo.mag.et aliud in secūda. Et prima glo format tria ꝯtraria.primū et vltimū sunt leuia.s.de.l.sub pretextu. C.de transac.et de re iudi.l.post rem.ideo super istis non insisto Secundum est difficile de.l.imperatores.de re iud.C.eo.ti.sub specie.in quibus dicitur qꝫ scientia non rescinditur per instrumenta ne nouo reperta timore huius.l.ista legitur tribus modis in glo.primo qꝫ hic fuit lata sñia absolutoria et etiā prestitū iuramentū et tunc obstat contrariū.scđo qd fuit prestitum iuramentū non tñ adhuc lata fuit sñia et tūc cōtrariū non obstat qr ibi fuit lata sñia sub cōditione si iurauerit nō tamē adhuc fuit iuratum et sic habet pro non lata.vñ non obstat qr ibi fuerat lata pure et transierat i rē iudicatā hic nō. Primus itellectus cōiter tenet qꝫ hic prius fuit iuratū et postea lata sñia fm iuramentum et ad contrarium respondetur qꝫ ibi dumtaxat fuit sententia lata hic etiam iuramentum prestitum.ratio diuersitatis est quia iudex actore plene nō probante reum absoluit sine iuramento et sentētia est fundata in vero defectu pbationis et sic in causa

causa vera. vnde vt sit litium finis non debet retractari ⁊ imputet sibi actor cur non preparauit sibi probationes anteq̄ litem incoharet scd'3 q lex cōsulit.C.de eden.l.qui accusare.nec reus fuit in aliqua culpa vel delicto. Sed qñ detulit iuramentum ⁊ ille iurauit falsum et propter hoc fuit absolutus sñia fundatur i falsa causa ⁊ falsa ꝓbatione q̄ iuramētū illud loco ꝓbationis defertur nec fuisset aliter absolutus vnde dictat equitas vt dolus eius non debeat sibi patrocinari si de ipso pōt ostendi per instrumenta de nouo reperta.nam cum sñia fundat̄ in falsa cā vel est nulla interdum qñ exprimitur vel rescindit̄ iuxta not.in l.j.is ad quem.ff.de acqui.her. ¶Sed nunc extra gloss.et docto. oppo.contra primum q etiam si non fuit delatum iuramentu3 debeat rescindi per instrumenta de nouo reperta quia si sunt reperta de nouo apparet q in prima causa fuit impeditus ⁊ hoc iustum impedimentum est sufficiens causa que tendit ad restitutionem ex clausula generali si mihi iusta causa.⁊ ita no. Inno.in.c.vltra tertiam de testi.et Barto.in.l.j.C.de sen.aduer.
18 fis.la. ¶†Solue ⁊ tene menti q̄ tunc videtur impeditus fuisse qñ omni diligentia facta non potuisset ea habere vt si erant penes tertium qui negabat se habere tunc indistincte concederetur restitutio etiam si sñia fuisset iusta scd'm acta ⁊ ꝓbata ⁊ nec reus fuisset in dolo vel culpa nec actor.⁊ ita loquitur dictū Inno.Si vero facta diligenti iqnisitione potuisset ea reperire tūc non dicitur impeditus fuisse ⁊ non h3 locum illud dictum nec daretur restitutio si reus esset absolutus sine iuramento.Si vero cum iuramento falso tunc dolus rei preponderat culpe actoris vt.l.item si obstetrix in fi.ad.l.aqui.fuit enim i culpa q̄ non diligenter inquisiuit iuxta no.in simili.ff.ad mace.l.fin.in gloss. ¶Contra scd'm dictum oppo.fortiter posito q fuerit delatum et prestitum iuramentum ⁊ sic subsit causa falsa absolutionis nihilominus subest etia3 vera.s.defectus probationis actoris in qua vera causa pōt sñia fundari vnde nō nocet sibi q subsit etiā falsa.p.l.cū ibi no.C.si ex fal.instru.⁊.c.cum.J.⁊.A.de re iu
19 di.in quibus pt3†q si extant probationes false et etia3 vere q̄ sñia pōt fundari in vero non potest retractari rōne falsarum. Solu.propter hoc visum est mihi licet nullus doc.tangat q ille.debet restringi ad casum quo apparet q iudex fundauit se in falsa cā quia reus iurauit se non esse debitorem vel rem de qua agebatur ad se pertinere ⁊ iudex ipsum absoluit ex cā dicti iuramenti ac si in se assumpsisset onus probandi et probasset per falsos testes.nam actore non probante debet absolui tanq̄ nō debitor vel tanq̄ dñs rei vt probatur in.l.circa.ff.de proba.Si ergo apparet qd' iudex fundauit se in vera causa q̄ absoluit ex eo quia actor non probauit ⁊ sic non fuit secutus iuramentum tūc ꝓcederet cōtrariū.nam sicut alias retractaret̄ talis sententia si nullū iuramentum esset prestitum ita nec nūc postq̄ in eo se non fundauit.nam animus iudicis inspicit̄.l.si testamento de
20 excep.rei.iudi.†Si aūt simpliciter absoluisset censetur absoluisse quia non probatum vt not.in.l.j.ff.de condi.inde.fit ergo cautus iudex si vult suam sñiam non retractari qñ detulit iuramentum quod absoluat adhuc q̄ actor non ꝓbauit nō ex eo q̄ non sit debitor alr's absolueret ipm reum simpliciter si dicat̄ qd' postq̄ delatum est iuramentum nō absoluisset eū nisi iurasset primo potuisse eū cōdemnare tanq̄ habitum pro confesso ergo absolutio simpliciter facta vel etiam eo q actor non probauit non fundatur dūtaxat super vero defectu probationis etiā sup falso iuramento.respondeo si cōstaret de mente iudicis qd' aliter non absoluisset sed condēnasset ⁊ tunc retractaret̄.sed si non constat licet potuisset eū non absoluere sed condēnare potuisset etiam absoluere si voluisset cum sit in arbitrio suo non dixi et in dubio potius presumitur pro ista parte ne sententia rescissioni subiaceat per.d.l.fin.C.si ex fal.instru. ¶Sed adhuc oppo. fortiter eo casu quo apparet quod fundauit se in falso iuramento videretur qd' posset rescindi sentētia etiā per instrumenta de
a nouo non reperta[a] sic qñ fundat se non in falsis testibus aut instrumentis vt in toto titu.si ex falsis instrumentis et.l.diuus.ff. de re iudi.vbi non distinguitur siue sint reperta de nouo vel nō per qd' ex eis possit detegi falsitas primarū probationū. istum passum etiā nō reperio declaratū vñ videt̄ mihi posse rñderi q in.l.ista huic falso iuramento dedit cām defectus actoris q̄ nō probauit intentionē suā plene quā si ꝓbasset iuramētū nō fuisset delatū ⁊ ideo non audit̄ nisi instrumenta sint de nouo reperta l3 in 2ºio nullā culpā cōmisit actor.Et ideo si apponeremus casum qd' actor hic in nulla culpa fuisset q̄ plene probasset suā intentionem puta se mutuasse cum aūt opposuit exceptionē pacti vel solutionis ⁊ eam semiplene probauit ⁊ q̄ concurrebant alia de quibus supra dixi in actione fuit sibi delatum iuramentum in defectum probationis tunc actor admittit̄ ad probādū etiam per instrumenta de nouo non reperta maxime si non habuisset tp's in ipsa instantia ipsa producendi puta quia lapsus est terminus prefixus ad producendum iura.⁊ ecōuerso si actor semiplene probauit ⁊ delatum fuit sibi iuramentū reus admittitur etiā per instrumenta de nouo non reperta q̄ in nulla culpa fuit.Quidam vero magnus doctor cum audiret hāc meam opin.dicebat posse dari huic.l.alium intellectum q id de quo hic contingit vt non admittit̄ nisi p instrumenta de nouo reperta contingat propter iuramenti religionem ne de periurio qratur ar.in.l.ij.C.eo.nō sit in ti.si ex fal.instru.⁊ l3 ista opin. satis demulceat tñ mihi nō placet q̄ nō satisfacit per oia q̄ plus vr̄ imputandum sibi q iurauit falsum q̄ si falsos testes ꝓduxisset quia religionem diuinā ⁊ iudicem contempsit ⁊ ab eo cui plus cōmittitur plus exigitur vt.l.presbyteri.C.de epi.⁊ cler.postq̄ ergo.l.admittit actorem ad retractationem iuramenti q̄ in eo a
non consensit videretur admittendū etiam per instrumenta de nouo non reperta nisi culpa posset obijci ⁊ 2rium ꝓcederet iuramento delato a parte de cuius periurio nō queritur l3 solu3
21 deū habet vltorem. ¶†Ex predictis collige tres conclusiones. prima est q si sñia est lata non propter defectum ꝓbationis sed solum propter falsas ꝓbationes iam factas vel ꝓpter falsum instrumentū retractatur etiā p instrumenta non de nouo reperta p ti.C.si ex fal.instru.l3 ibi non fiat mentio de falso iuramento sed de falsis instrumentis ⁊ falsis testibus:sed pōt dici quod appellatione instrumentorum etiam cōtinetur iuramentū necessarium quod instruit cām vt.d.§.instrumentorū de ver.sig.
22 ¶†Secunda q si fuit lata solū propter defectum probationis nullo interueniente iuramento vel falsis testibus seu instrumētis ⁊ tunc nō retractat̄ p instrumēta de nouo reperta nisi pars econtra quam lata est fuerit impedita sine aliqua sui culpa illa producere p ea que no.Inn.in.d.c.vltra tertiam.⁊ nisi in casib9
23 specialibus de quibus supra dixi. ¶†Tertia cōclusio quod si fuit lata sñia propter defectum probationis⁊ ꝓpter falsu3 iuramentum qd' fuit delatum ꝓpter defectum ꝓbationis tūc habet locum ista.l.⁊ id qd'.s.dixi.q̄ aut fuit delatum actori ad supplēdam probationem aut reo ⁊ hoc scd'o casu aut iudex fundat se solum in falso iuramento aut solu3 in defectu probationis aut dubitatur qd' ꝓsequere vt.s.dixi.⁊ hec de prima lec.2̄ secunda3 que est q hic non fuit lata sñia sed solum prestitum iuramentū quo casu nō obstat.d.l.imperatores.⁊.d.l.sub specie.in quibus sñia fuit lata q̄ lec.est vera in se.Sed opp.q non congruat huic l.q̄ videt̄ cōtra tex.dū dicit absolutus fuerit⁊ sic erat sñia lata. glo.timore huius exponit.s.sub distinctione non re:sed contra quia destinatio consistit in animo iudicis qui soli deo notus est nec iudex debet propalare ipsu3 partibus vt.l.vbi.C.de fal.
24 ⁊.§.de offi.presi.l.obseruandum.†Sol.dic quod erat conclu b
sum in causa ⁊ forte actor fuit citatus ad instantiam rei cui iuramentum fuit delatum ad sententiam audiendam vnde satis apparebat quod iudex volebat sententiam ferre pro reo sed ante conclusionem in causa non sic poterat comprehendi cum alie probationes possent recipi sed post conclusionem nihil vt no.
25 in.c.pastoralis de cau.poss.et proprie.p Innocē.Ex his†Bartol.colligit vnam conclusionem veram quod licet in causa fuerit conclusum et pars fuerit citata ad sententiam audiendam ⁊ apparet quod pro illa parte sententia venit ferenda nihilominus admittūtur instrumenta de nouo reperta nec obstat.c.cu3 dilectus de fid.instru.vbi dicitur quod instrumenta non possunt produci nisi vsq3 ad conclusionem in causa quia procedit nisi sint de nouo reperta vt in hac.l.secundum istā lec.sed certe ipse nimis generaliter loquitur ideo dic melius quod aut est casus in quo talia instrumenta admitterentur etiam post sñiam ad ipsam retractandam.et verum dicit Barto.⁊ ita loquit̄ ista gloss.relata ad tex.quia in casu huius.l.scd'm primā lec.admitterentur etiam post sententiam ⁊ hoc probatur expresse in tex. ⁊ glo.in.c.licet de proba.nam ea que fiunt post conclusionem in causa censentur fieri post sententiam vt.ff.de euic.l.si rem.§.fin.
26 et expresse per† Bartol.in.l.si mater.§.eadem.in fin.de excep. rei iudi.aut erat casus in quo post sententiam q̄ transiuisset in rem iudicatam talia instrumenta non reciperentur ⁊ tunc aut a sententia ferenda non poterat appellari ⁊ tunc ne ius partis totaliter pereat poterit iudex et debebit reuocare conclusione3
b ⁊ talia instrumenta recipere et ita vidi obseruari[b] in romana curia vbi practicat̄ ius cōmune nō aūt recipere stāte 2clusione.
27 q̄ inuicē sibi repugnāt †cū cōclusio nihil aliud sit q̄ 2clusio facultatis amplius ꝓducendi testes vel instra.hoc tñ videt̄ verū q debeat reuocare cōclusionem ⁊ admittere si saluum est alteri
28 parti ius suum alias vr̄ secus †sicut qñ querit̄ vt post terminū peremptorium datum ad producendum instrumenta quis debeat admitti.nam distinguuntur an alteri parti sit ius saluu3 vel nō vt no.in.l.mancipiorū.ff.de op.le.per Bart.⁊.l.si ea.C.de
29 accu.per Cy.⁊ gloss.in cle.sepe.circa fi.de ver.sig.†Si vero erat talis causa i qua poterat appellari tunc talia instra de nouo re

a ¶Reperta.quādo sententia nō possit rescindi p instrumenta de nouo reperta vide per bar.sozi. cōsili.incip.dñs labia mea aperiat subtiliter et eleganter ⁊c.

b ¶Obseruari.d. Jas.transit cum opi.bar.quia in sta causa post cōclusionem in cā potest iudex instrumēta admittere ad quod.ad de qd' voluit rota decis.snis de ꝓba.in nouis et antiquis qd' voluit ro.cōsi.clxxiiij.et consi.cclv.

perta post conclusionem non debent admitti vt in.d.c.cum di‐
lectus.sed permittat ferri sniaz ⁊ appellationē ⁊ in causa appel
lationis producat sicut diximus in cōfessione facta ꝑ errorez et
non reuocat ante conclusionem qꝛ poterit in cā appellationis
reuocari vt no.in.l.non fatetur de confes.⁊.l.creditor.§.iussus
de appel.si non realiter produceret sed peteret terminum ad
producendum dicens habere instrumenta de nouo reperta in‐
distincte post conclusionē nō deberet terminus dari.et ita vidi
30 in curia practicari. ¶ † Circa tertiam lec.ꝙ sententia fuit lata
a sub conditione[a] si iurauerit dicendum est quod hodie ista lect.
non posset procedere qꝛ statim est iurandum vt.l.generaliter in
prin.C.⁊ hoc innuit ꝙ nō statim sed dudum post intantuz ꝙ in
strumenta interim fuerūt reperta.preterea etiā tūc admittetur
ad producendum instrumenta de nouo non reperta qꝛ non est
iurandum per reum loco purgationis si actor potest ꝓbare de
31 iure suo. ¶ † No.tñ ex ista lec.secundū Bar.ꝙ quādocūq; post
sniam aliqua pars admittitur ad probandum aliquid pro se
similiter ⁊ altera dz admitti ad probandū ꝯtrariū vt equalitas
seruetur in iudicijs.vnde si fuisset lata snia pro te sub cōditione
si hinc ad mensem probaueris presupposito ꝙ sentētia valeret
sicut vsq; ad mensem admitteris tu ad probanduz ita ⁊ ecōuer
so debeo admitti sed in sententia nihil de me dictum sit.facit.l.
petende.C.de tempo.in integ.rest. Et similiter si admitteris in
execution e sententie ad ipsam impediēdā vt contingit esse in ca
sibus in quibus admittitur exceptio peremptoria post sniam
not.in.l.j.C.de iur.⁊ fac.igno.silr et ego debeo admitti puta op
ponis exceptionem confecti inuentarij et dicis bona heredita‐
ria non sufficere ego debeo admitti ad probandū cōtrariū vel
si dicis nō esse fiendā executionē vltra id qd facere potes debeo
admitti ad probandum qd potes facere vt equalitas seruet vt
l.fin.C.de fructi.et li.expen. ¶ Et ex his est expedita prima gl.
magna. Pro declaratione alterius gloss.formatur vna alia op
positio contra text.dum dicit quod in causis dubijs propter de
fectum probationis iudex pōt deferre iuramentum reo ⁊ com‐
pellere ipsum ad iurandum vt colligit in verbo exactū ⁊ in ver
bo exacto de iureiurando quod importat necessitatem vt.l.fidei
cōmissa.§.si rem de leg.iij. Contra nam aut actor non probauit
intentionem suā ⁊ reus debet absolui sine aliquo iuramento vt
l.qui accusare.C.de eden.nec potest dici cā dubia imo est clara
pro reo postq̄ lex ita statuit.aut actor plene probauit ⁊ tūc reus
debet condemnari etiā si velit iurare se non esse debitorez quia
non deberet stari tali iuramento. Solu. ista argumentatio est
a sufficienti partiuz enumeratione.nam prima pars procedit
quando actor nullo modo aliquid probasset de sua intentione:
sed est clare tertium casum qñ aliquid ꝓbauit semiplene quo ca
su loquitur ista.l.vt non debeat absolui reus nisi cū iuramento
aliqñ defertur actori cōcurrētibus illis de quib⁹ supra dixi pro
32 ut colligitur ex dictis doct.⁊ sic sunt tres casus. ¶ † Circa pri‐
mum qñ actor nihil probauit plene vel semiplene nō compelli
tur reus iurare vt.d.c.si.extra eo.ibi dum dicit etiam nihil pre‐
stiterit sed venetijs vt audio seruatur cōtrariū. Itē aduerte qꝛ
hoc verū ꝙ iudex non potest ipsum compellere ad iurandum
sed si actor defert sibi iuramentum ⁊ tunc compelleretur vel iu
rare vel referre alias condēnaretur per.l.iusiurandū.§.ait pre‐
tor.⁊.§.si.⁊ per.l.manifeste.j.eo.qd qualiter procedit ibi tangaz
qꝛ spe.in ti.de dela.iuramenti vr̄ sentire contrarium hoc casu.
33 ¶ † Circa istum casum queritur qñ dicatur actor nihil ꝓbasse
respōdeo si fuisset sibi datus terminus ad probandū ⁊ in illum
non probasset.⁊ hoc scdm oēs vt probatur.C.de iudi.l.properā
dum.§.⁊ si quidem per doc.licet glo.ibi aliter dicat q̄ cōiter nō
tenetur. Si vero ille terminus non esset datus non diceretur nō
esse probatum sed nihil sufficienter actitatū et diceretur de cau
sa non liquere ideo absoluere reus ab obseruatione iudicij.s.
si esset prope finem instantie alias non vt.d.§.⁊ si quidem.⁊ pos
set actor iterum agere.sed in precedenti casu absoluitur diffini‐
tiue ⁊ etiam si non est prope finez instantie et non auditur actor
iterum volens agere ⁊ probare vt.d.l.imperatores de re iudi.
34 dicit tamen hic † Barto.vnū verbū notabile qd etiam qñ ter‐
minus ad probandū non fuisset datus per iudicē si tñ iurisdi‐
tioni illius iudicis fuisset appositus terminus vt qꝛ fuisset cā
commissa sibi expedienda infra mensem de voluntate partiuz
vel partes compromiserunt cuz appositione termini ꝙ ille ter
minus non soluz est prefixus iurisditioni vt in primo casu:vel
notioni vt in scdo iuxta no.in.l.ait pretor in prin.de re iudic.sed
etiā censetur prefixus partibus ad probandum ⁊ ad producen‐
dum omnia iura sua.⁊ ideo si actor non producit potest reus in
fine termini diffinitiue absolui:⁊ ita vr̄ fuisse de mente Innoc.
in.c.super eo.el.ij.de appel.et etiā Spe.referens Inno.in titu.
de sen.§.nunc videndū ver.illud autem.licet Bar.ipsuz spe.nō
alleget.plus dicit Bald.no.in aut.ei qui.C.de tempo.appel.qd

a ¶ Sub conditio
ne.an sentētia la
ta sub conditio‐
ne valeat vide ꝑ
eundem Pau.
de cast. consilio
lxxxvij.aleg.ꝯsi.
gl.fulg.ꝯs.xxxvj.

b ¶ Suspicio.ad‐
de quod voluit
alex.cōsil.primo
libro primo ⁊ qꝛ
d.Jason hic ī re
pe.opulēte mate
riā tractat adeo
vt additione nō
egeat breuibus
pertrāseo eo ma
xime quia ī apo
stilis ad bart.et
ad' alexan. mul‐
ta posui quibus
etiaz.adde quod
pulchre voluit so
zi.cōsi.incip.pre‐
stātissime doctor
et iustissime iu‐
dex.

etiam habet vim termini peremptorij ad audiendam sniam.⁊
ideo in vltima die termini poterit reus absolui etiam actore nō
citato facit quod no.in cle.j.de appella.in glos.et per Barto.in
l.item illa de consti.pec.d.Raph.hic dicit quod non putat istaz
opi.Barto.verā quod habeat vim termini ad probandū da.ti.
⁊ quod Innocen.hoc non dicit in illo.c.si bene inspiciatur ꝙ cū
semel vellet deducere in practicam pro suo clientulo vt absol‐
ueretur distinctiue non potuit obtinere. breuiter ego vidi de
hoc magnam disceptationem quia Bald.consuluit scdm opin.
Bar.primo anno quo papiam applicuit et omnes alij tenue‐
runt contrium ⁊ lata fuit sententia contra consilium Bald.de
quo facit mentionem in dicta aut.⁊ dicit quod ille iudex fuit
vna bestia humana de qua disceptatione Raph.non facit men
tionem et reuera quod illa fuerit opi.Innocen.patet ex not.in
spec.vbi.s.quia recitat Innocen.ad literam pro ista opi.vide‐
tur mihi dicendum ꝙ si partes comparuerunt coram iudice
vel arbitro ⁊ actor proposuit intentionem suam ⁊ reus negauit
⁊ sic lis est contestata vel habita pro ꝯtestata tūc ꝓcedit opi.In
nocen.Barto.⁊ Bal. quorum maxima est autoritas in causis
35 decidendis. † Si autem non comparuisset tunc procedit alia
opi.quia lite nonduz contesta.non debet dari terminus ad pro
bandum ergo ille terminus iurisditionis prefixus non debet
habere vim termini peremptorij ad probandum.puto etiam
quod in quo casu si actor petijsset terminium post lit. contesta.
iudex arbiter noluisset dare quod adhuc procederet secunda
opi.⁊ terminus ille non haberet vim termini peremptorij im‐
putandum est iudici quare non dedit terminum postq̄ peteba
tur cum probationes non sunt fiende sine termino vt not.in.l.
in crimine de adul.sed si actor non petijt alium terminum tunc
ille terminus haberetur pro termino ⁊ ista est veritas in isto
passu iudicio meo fateor tamen quod lex in qua Barto.prin‐
cipaliter se fundat cum gloss.s.de arbi.l.si de meis.§.fin.cum.l.
sequen. parum facit pro ipso nec vnq̄ sciui bene colligere ex
illa glo.⁊ hoc idem dicit.d.Rapha.et autoritas Innocen.mo‐
36 uet me principaliter in dicto.c.super eo. ¶ † Circa secundum
arti.quando actor plene probauit non dicitur res dubia imo
certa pro ipso et non habet locum ista.l.quia reus debet con‐
demnari etiam si vellet iurare contrarium et etiam si actor ali‐
ter non iuret ⁊ reprobatur consuetudo que est in contrarium
quod ille qui plene probauit tenetur iurare vt in eo.titul.de
37 proba. † Sed venetijs vt audio seruatur illa consuetudo que
satis videtur facta ad reseruandum malitias hominum licet
decretalis illa reprobet predicta verba quando reus pro se
nihil probauit si autem opposuit. exceptionem contra inten‐
tionem actoris plene probatam aut ipsam plene probauit et
absoluitur vt in.l.siue possidetis.C.de proba. aut semiplene
et tunc aut illa semiplena probatio erat de directo contraria
probationi actoris:puta probaui quod tali mense et tali die in
tali loco mutuaui tibi presenti et recipienti centum.tu probas
per vnum testem quod alibi eras illa die tunc illa probatio suc
cumbet plene probationi nec debet tibi deferri iuramentum
ad ipsam supplendam etiam si concurrerent omnia que requi‐
runtur in actore sed ferenda est sententia pro me qui melius
probaui. vt.C.de edi.di.adri.tol.l.edicto.ibi dum dicit et ei
possessio acquiratur quia meliora iura ⁊c.aut illa semiplena
probatio non erat de directo contraria quia fatebaris me mu‐
tuasse sed dicebas te soluisse: solutionem probasti per vnum
testem tunc si concurrant illa que requiruntur in actore ad de
ferendum sibi iuramentum ad supplendam suam probatio‐
nem similiter debebit deferri reo ad exceptionem suam pro‐
bandam et in hoc concordant legiste et canoniste et fuit origi‐
naliter doctrina Pe.vt not.Cyn.in.l.j.C.de procura.sed Jo‐
38 an.and. refert in.d.c.fin.extra.eodem tit. † Qualiter autem di
catur quis plene probasse: Barto.hic de capite suo tradidit do
ctrinam quod ad perfectam probationem peruenitur per tres
b gradus quorum primus vocatur suspicio[b] secundus voca‐
39 tur opinio.tertius fides. † quoniā probatio nihil aliud est q̄ in
dicez ad fidem sententie ⁊ credulitatis perfectā rei geste deduce
re vt.j.de proba.l.quinquaginta in fi.quod ꝓsequere vt hic no.
per eum pulchre.sed iurisconsultus in.l.iij.in ver.tu magis.j.
de testi.dicit ꝙ per hoc non potest tradi perfecta doctrina sed
totum relinquitur arbitrio iudicis an aliquid sit perfecte pro‐
batuz qd no.quia per hoc dico ꝙ probationes sunt arbitrarie
et dependent ex mero iudicis arbitrio secūdū subiectā materiā
nam in aliquibus requiritur probatio per testes vel instrumē
ta qñ sunt talia in quibus cōsueuerunt adhiberi vt contractus
40 et vltime voluntates. † in aliquibus autem sufficit probatio ꝑ
argumenta ⁊ verisimiles coniecturas qñ sunt talia que de sui
natura liquido probari non possunt et difficilis est probatio:
quia non consueuerunt testes ⁊ istam doctrinaz dat tex.no.in.l.
non omnes.

non omnes.§.a barbaris.ff.de re mili.vel Cyn.in.l.j.in fi.C.de fica.⁊ vide qd not.Barto.in.l.lucius.§.de infa.⁊.C.vnde vi.l.si quādo.in fi.⁊ Bal.in.l.nō hoc.C.vnde cog.vbi omnino vide et
41 adde qd not.in.c.⁊ preterea.extra de testi.¶†Circa tertium et vltimū articulum quādo actor semiplene probauit dubitatur ex quibus resultat semiplena probatio:vt sic sit deueniendum ad iuramētum deferendum vel actori vel reo. glo.hic ⁊ in.l.in bonefidei.C.eo.enumerat plures.s.domesticam scripturā.i.priuatam.Barto.hic super isto facit longum tractatū distinguendo inter diuersas priuatas scripturas que aliquando est apo-
42 ca aliquādo epistola aliquādo liber rationū.†tu autē cōpēdiosius distingue alio modo tres casus ꝙ aut ego produco cōtra te scripturā tuā priuatā aut meā aut cuiusdam tertij non curo de qualitate scripture quātum ad propositū.Primo casu tres sunt casus.nam aliquando facit plenam fidem vt si ipsam confiteris esse de manu tua ⁊ illa continet intentionem meā: puta ꝙ promisisti vel tibi numerari.nā non expedit vlterius querere postꝙ enim cōfiteris ꝙ sit de manu tua licet neges contēta in ea vera esse debes cōdēnari per.l.publia.in fi.ff.deposi.idem si neges tamen habet sigillum consuetum: vt.l.ij.C.de re.alie. non alie.idem si non habet sigillū si tamen sit subscripta a tribus testibus ⁊ vltra hoc probetur per cōparationem literarū. nā sic ex his duobus resultat plena probatio. idem si non esset subscripta tamen essent duo vel tres testes qui deponerēt se vidisse scribi a te ⁊ vltra hoc esset facta comparatio literarum:vt in aut.ct si contractus.⁊ in corpore vnde sumitur.C.de fide instru.Sed quando est subscripta non requiritur ꝙ testes deponant.nam etiam si sint mortui vna cū comparatione literarum facit plenā fidē vt ibi.⁊.l.scripturas.⁊ aut.ibi posita.C.qui po. in pig.ha.idem si facta esset dūtaxat cōparatio literarum ⁊ nō sit apoca:licet sit liber rationū vel epistola.nam olim dabatur plena fides soli cōparationi literarū: vt.l.cōparationes.C.de fide instru.sed hodie per dictam aut.de instru.caute.corrigitur in apoca.cū nō sufficiat sola cōparatio:sed subscriptio testium requiritur vel depositio.igitur in alijs statur iuri veteri.⁊ hoc vult Bart.extra istos casus sola cōparatio literarū vel sola testificatio per scripturam aut subscriptio testiū si est apoca non facit plenam fidem sed semiplenam.⁊ ita intelligas istam glo. que loquitur obscure dum ponit comparationē de per se ⁊ domesticam scripturam de per se.si vero nec est facta comparatio nec est subscripta vel approbata a testib⁹ ⁊ ex quo negatur nec facit plenam nec semiplenam fidem aliqualem tamen suspicionē inducit:quia non de facili presumitur quis fecisse vnam falsam scripturam timore pene ſm Barto.que suspicio vna cum alijs argumentis exhauriret aliā probationē.vt.§.eo.l.si duo. ver.multū tamen cū his que ibi not. Secundo casu si produco meā scripturā nullam fidē facit me viuente: vt.l.rationes.C.de proba. Inter mercatores consueuit esse consuetudo in contrariū quod stetur libris eorū etiā pro se:qꝛ maxima pena imponi
43 tur eis si aliquid falsum scriberent: vt est†Florentie.et in quibusdam locis taxantur vsqꝫ ad certā quātitatē: sed si talis scriptura produceretur per herede eius etiā de iure cōmuni : licet ille non esset mercator induceret semiplenā probationē qꝛ non est verisimile ꝙ ille in articulo mortis dimisisset librū absconsum:⁊ hoc Bar.tenet hic per.d.l.rationes.dum dicit solas.nā innuit a cōtrario ꝙ sufficeret cū alijs. Bal.autē hic limitat vt procedat in libro rationū defuncti in quo sunt accepta ⁊ debita ⁊ credita:qꝛ magna resultat presumptio pro eo si defunctus erat persona fide digna.secus si esset vna simplex scriptura cōtinens tale debitum pro eo iuxta no.in.l.inter chartulas.C.de iur.fis.lib.x.Et est bona limitatio ⁊ credo Bart.non aliter sensisse Florentie indistincte datur plena fides libris defuncti non
44 autem semiplena tantū:vt Barto.dicit†in tertio casu quādo produco scripturam tertij priuatam : aut ille tertius habebat officium publicum ⁊ tanꝙ publicus officialis puta gabellari⁹ vel alius officialis ⁊ scripsit i libro cōmunis vel officij aliquid qd pertineat inter te et me.et talis scriptura inter te ⁊ me facit plenam fidem sicut si esset scripta manu notarij: vt.§.de edē.l. quidā.§.nūmularios.⁊ ibi no.per Barto.C.de fide instrumen. aut.ad hec.aut non erat officialis publicus.⁊ tunc erat publicus mercator vel negotiator:⁊ facit fidem semiplenam: vt not. in.d.§.nummularios.nec obstat si dicatur viue voci sue nō staretur sine iuramento.vt.l.iusiurandum.C.de testi.ergo nec scripture sue.Respondeo quando inducitur vt testis nō deponit tanꝙ mercator publicus sed tanꝙ priuata persona ideo requiritur iuramentum:sed quando scribit in libro mercantie scribit tāꝙ publicus mercator:⁊ ratio quoniam ad fidem talium cōsueuit cōmuniter recurri quia homines volentes semper facere confici publicū instrumentū vadūt ad vnum mercatorem ⁊ faciūt scribi in libro ipsius ea que gesta sunt inter eos : prout pluries vidi fieri ⁊ feci propter publicam vtilitatem talis scriptura etiam sine depositione iuramēti facit semiplenā fidem.⁊ sic sufficiet cum alijs ⁊ hoc de iure cōmuni:sed in aliquibus locis staretur precise tali libro.si autem non exercet publicā artē
45 nullā fidem facit priuata scriptura.†Secūdo inducitur semiplena fides per vnū testem qd est verum si est omni exceptione maior vel secus vt no.in.l.etiā matris.ff.de proba.Item est verū eo casu quo duo faciunt plenam al's secus vt in casu.l.fi.C.si cer.pe.Item est verum nisi plures verisimiliter possent haberi vt in probatione fame vt si fama est plures sunt qui possent deponere.si ergo inducatur vnus solus non probat famam semiplene:quia presumptio est cōtra producentē ſm Bart.item est verū quando talis testis deponit super ipso facto secus si super indicijs ad factū: tūc eñ etiā si sunt duo nō probant factū: sed solum indicium ad factū nec etiam illud probatur nisi per duos testes.⁊ de hoc est glo.§.fami.her.l.fi.quā Bart.ibi mul-
46 tū no.†Item est verū quando testes requiruntur ad probationē veritatis quid si requiruntur ad solēnitatē actus puta in testamentis requiruntur septē quot requiruntur ad faciendā semiplenā probationē de testamento.Bar.hic mirabiliter dixit ꝙ duo:quia ista probatio cōponitur ex iure naturali seu gentium ſm ꝙ sufficiūt duo iuxta illud in ore duorū vel trium ⁊c. ex iure positiuo qd addit quinqꝫ ad solennitatē testamēti:ideo dicit sufficere duos testes ex illa parte quia cōponitur ex iure naturali qd dictum nunꝙ placuit mihi quādo requirūtur ad solennitatē cū solennitas sit indiuisibilis non solum duo imo etiā sex non facerent fidē quia requiruntur ꝙ omnes intersint quo ad solēnitatē ⁊ per omnes probatur veritas:vt no.in.l.ij. C.de bo.pos.ſm tab.cetera que hic tanguntur dic per Bart.et ista que dixi satis declarant principalia dubia ⁊ in quibus consistit difficultas.Non sunt alia.

2 ☞Pupillus si iuramentum alicui remisit:potest talis ex interuallo iurare cum remissio non teneat.

3 Pupillus etiam cum tutoris autoritate non potest iuramentum remittere.⁊ nu.1.

4 Tutor cum contrahit pro pupillo non potest in instrumento facere apponi quod de expensis et damnis stetur iuramēto aduersarij.

1 **Iurisiurandi.**†Pupillus non potest remittere iusiurandum.h.d.Pone ꝙ cum autoritate tutoris iuramētum detulit ⁊ cum ille paratus esset iurare ipse sine tutoris autoritate gratiam fecit vt non iuraret ⁊ gratia dicitur remissio.vt.§.eo.l.remittit.dicitur hic ꝙ non valet ⁊ sic nō ha-
2 betur pro iurato.†sed an postea poterit iurare ex īteruallo puto.ꝙ sic nec obstat.l.nō erit.in fi.§.e.qꝛ ibi qñ defert sine aliqua iusta causa hic vero cū causa.s.quia ille remiserat ⁊ sic fuit cau-
3 sa qd non incontinenti iuraretur.†Item quero an cum tutoris autoritate possit remittere:videtur dicendū adhuc ꝙ non: quia ista remissio est quodāmodo donatio quā non potest facere tutor nisi in dictis casibus:vt.l.cū plures.de admit.tuto.iste tex.innuit cōtrariū dū loquit̄ de solo pupillo.Sed primā partē videtur hic sentire Bart.dū inducit istū tex.ad questionē dū
4 dicit†ꝙ tutor nō potest in instrumento cū cōtrahit pro pupillo facere apponi ꝙ de expēsis ⁊ dānis stetur iuramēto aduersarij licet alius maior possit:vt no.in.l.fi.ff.de preto.stipu.

2 ☞Iuramentū si simpliciter defertur intelligit̄ actū ꝙ iuretur per deū vel per euāgelia ⁊ tactis scripturis quibuscunqꝫ: in quibus euangelia representantur.

3 Si dicatur iuro per hanc literā vel scripturā an iuramentum peccet in forma nisi dicatur per euangelia.

4 Actus quando est nullus:non impeditur quis eum reiterare quousqꝫ valeat si ei cōpetit ius faciendi illū actū iure proprio ⁊ per se secus si iure alieno.⁊ nu.5.

5 Habentes ius eligendi iure proprio ⁊ ordinario si faciunt electionē nullam:non prohibentur iterū eligere: nisi ex alia causa priuarentur iure eligendi.

6 Testiū receptio si non valet ex aliqua causa licet attestationes sint publicate:poterunt testes iterum examinari.

1 **Qui per salutem.**†Si legitime iuratum nō est iterum iurandū est.h.d.¶Oppo.de.l.non erit.§.j.§.
2 eo.†So.ibi:loquitur quādo specialiter fuisset delatū ꝙ iuraret p salutē suā.hic vero ꝙ p deū vel simpliciter quo casu in dubio sic presumitur:vt hic patet de cōsuetudine. nā cēsetur actū ꝙ iuret p euangelia ⁊ tactis scripturis quibuscūqꝫ in quibus euangelia representantur ar.hic dum dicit respectu eñ diuini numinis ⁊ videtur ꝙ debeat dicere iuro per hec sacra dei euāgelia ⁊ sic apparet ꝙ habeat respectū ad euangelia
3 ⁊ iurauit formaliter.†Quid si diceretur iuro per hanc literam

vel per hanc scripturā videtur secus per hanc.l.que vult: licet qualitercūq3 iurando habuisse videatur respectū ad deū si tamen nō exprimit formaliter per deū nō valet vt hic.sed tāgēdo quālibet scripturā videatur habuisse respectū ad euangelia:si tamen nō dicit per euangelia videtur iuramētū peccare in for
4 ma.cogitabitis super hoc. ¶†Item ista.l.allegat ꝙ qñ actus est nullus nō impeditur quis eū reiterare quousq3 valeat ꝫ cō tra.d.l.iudex postꝙ.ſ.de re iudi.sol.interdū cōpetit alicui ius faciendi illū actū iure proprio ꝛ per se:ꝛ tunc actus nullus non aufert sibi ius:ꝛ ideo potest reiterare et ita est hic quia si iuramentū acceptauit incipit sibi cōpetere ius propriū ad iusiurādū:ꝛ ideo iudex ordinarius qui habet iurisditionem iure proprio.vt.l.quia.de iuris.om.iudi.si fert sententiā nullam nō prohibetur iterū sententiare. vt.l.preses.C.quomodo ꝛ quādo iu.
5 ꝛ.l.absentē.de penis. †Item habentes ius eligendi iure proprio ꝛ ordinario si faciunt electionem nullam nō prohibentur iterū eligere nisi ex alia causa priuarētur iure eligendi qꝛ scienter elegissent indignū:vt i.c.quapropter.de elec.ꝛ.l.ij.de optio.le.Si vero potest actū facere nō iure proprio vel ordinario sed iure alieno vel pro alio vt est delegatus tunc etiā actus est nullus functus est officio suo:vt.d.l.iudex postꝙ. ꝛ.l.si vt proponis.C.quomodo ꝛ quādo iud.ꝛ in.c.si cōpromissarius.de elec. lib.vj.nisi nullitas perueniret ex eo quia esset pactū in forma[a] vt in.l.qui tñ.in prin.ꝛ ibi no.de arbi.†Et inducitur iste tex.ꝙ si non valet receptio testium ex aliqua causa licet attestationes sint publicate[b] poterunt iterū examinari non obstāte aut.qui semel.C.de proba.de hoc est tex.cum glo.ordinaria in cle.testibus.extra de testi.in ver.rite receptis a contrario sensu. ꝛ vide qđ not.Barto.in.d.l.ij.de optio.le.ꝛ Bal.in.ū.l.si vt proponis. ¶Sed oppo.hic:ꝙ non possit iterū iurare ex interuallo: vt.s̄. eo.l.remittit.in fi.glo.hic respondet ꝙ ibi deferens reuocauerat iuramentum hic non sed instabat vt iterū iuraretur ista solutio sine dubio est vera tamen non est necessaria quia etiam si non instaret sed vellet reuocare sine causa non posset postꝙ alter acceptauit ꝛ potest iurare ex interuallo nec obstat cōtrariū quia ibi quādo sine causa distulit hic cū causa quia iurauerat ꝛ putabat iuramentū valere,ꝛ sufficere sed ex postfacto apparet contrariū sed si poneretur casus ꝙ scienter iurauerit nulliter putarem contrariū:ꝛ tunc procederet glo.que sentit ꝙ possit postea iurare si deferens non instaret.

a ¶In forma.ad a de ꝛ limita vt p Old.cōsil.ccxcv. ici.orta materia questionis.

b ¶Publicate. Adde Imol.in cle.testib⁹.extra de testi.

2 ☞Ille cui iuramentum defertur: potest petere terminum ad deliberandū ꝛ informandum se de veritate.ꝛ nu.i.ꝛ.4.
3 Iuramētū de quo i hoc titulo nō est credulitatis sed veritatis.
4 Si debes mihi stichū de cuius morte vehementer opinaris qꝛ sic audiuisti ꝛ deferas mihi iuramentum ꝛ iurem te teneri licet re vera sit mortuus ꝛ sic esses liberatus:tamen teneberis.

1 Iusiurandum. †In causa ciuili potest iuramentū deferri ꝛ si est incert⁹ qui iurat potest petere terminū ad deliberandū.h.d.vsq3 ad.ſ.defensor. ¶In tex.ibi: nec de iniuria:hic respondet iurisconsultus ad quādā tacitam obiectionem que posset fieri de.ſ.ait pretor.ſ.eo.l. nam si detuli tibi iuramentum quod facere possum in omni causa ciuili vt dictum est cogeris vel iurare vel soluere quare ista iniuria infertur tibi.Si de intentione mea aliter non probaui: vnde videtur ꝙ possis cōqueri de prouisione legali ad hoc respondet ꝙ imo non potes:quia si vis potes euadere vtrūq3:scilicet re
2 ferendo mihi iuramentum. ¶†Sed contra hoc oppo.in ver. qui tamen. quia hoc non est bonum remedium nec per ipsum plene tibi consulitur:quia potest esse casus in quo non expedit tibi referre si agebam contra te ad stichū quem mihi promiseras quia nō erat presens sed absens tu dicebas te audiuisse de nouo ꝙ erat mortuus.et sic eras liberatus speciei interitu sine mora detuli tibi iuramentum tu non audes iurare te non teneri quia nescis de certo an sit mortuus vel non. ꝛ sic non vis incurrere periuriū nec audes mihi referre quia contrariū assero et statim iurarē te teneri cum forte nō tenearis:quia mortuus est ergo ꝛc.non est bonū remediū.iurisconsultus respondet ꝙ non debet cōpelli ad iurandū hoc casu statim sed debeo vel iuramentū remittere vel cōsentire ꝙ detur tibi terminus ad informandū te de veritate ꝛ postea iurabis ꝛ hoc non est alibi in
3 isto ti.†Ex hoc no.secundā glo.ꝙ istud est iuramētū veritatis non credulitatis.debes enim iurare ita esse non enim te credere.dic vt in glo. ¶Sed oppo.extra gloſſ.ꝙ hoc casu potes audacter referre quia si iuro te teneri aut est verū quia ille nō est mortuus ꝛ nulla tibi iniuria infertur si soluis:aut non est verū quia est mortuus:ꝛ tūc nō debes condenari qꝛ istud iuramentū nō operatur nisi per prius fuisses in mora vel fuisses debitor ex delicto.vt.s̄.eo.l.eū qui.ſ.i.d.Rapha.sentit istud contrariū ꝛ nō soluit:imo remanet perplexus.tu solue.no. ꝙ cōtrariū loquitur quādo credebas ex certo ipsum viuere et nihilominus iuramentū detulisti mihi si autē illū mortuū sciebas iuramentū tibi nocet vt ibi dixi per.l.qui stichū.ſ.de confes.quia videor iurasse meliori modo quo potest mihi prodesse.s.ꝙ tenearis ad stichū ex aliqua causa que ppetuat obligationē etiā post mor
4 tē.idē est†quādo nō eras omnino certus de morte tū vehementer opinabaris ꝙ sic audiueras.nam etiā tunc si deferas mihi iuramentū:vt ego iurē te teneri licet re vera sit mortuus teneberis.ꝛ hoc probat iste text.no.si bene inspicitur quē perpetuo tene menti. ¶Item adhuc oppo.inquantū vult ꝙ habeas terminū:quia iurandū est incontinenti.vt.s̄.eo.l.non erit.in fi.so. ſm Bar.bene debet acceptare incontinēti:ꝛ si nō acceptas nō prodest ex interuallo vt ibi.Si autē acceptas non cogeris incōtinenti iurare si dubitas ex iusta causa quid iures sed potes petere terminum ad deliberandum.ꝛ iste est casus hic.mihi videtur ꝙ etiā in primo casu si es incertus quid habes iurare non nocet tibi si incontinenti non acceptas imo potes petere terminū ad deliberandū an velis acceptare vel non ita intelligo istū tex.si non es certus quid habeas iurare fatuum esset acceptare iuramētum.ꝛ ideo congruentius poterit petere terminū ad deliberādum super acceptatione ꝙ ꝙ iuret nec video quid repugnet huic intellectui.non sunt alia.

2 ☞Syndicus alicuius collegij non facientis vniuersitatē ciuitatis castri vel ville sed aliam puta scholariū non habet legitimā administrationem nec liberam nisi sibi concedatur.
3 Administrator vel syndicus alicuius ciuitatis castri seu ville constitutus ab ipsa vniuersitate ꝛ adunantia generali vel a cōsilio ciuitatis representante totū populum habet legitimā administrationem sicut tutor ꝛ curator.

1 Defensor. †Administrator collegij potest iuramētū deferre si habeat mandatū. ¶Quero quando dicatur habere mandatū sufficiens: vt possit deferre. quidā dicunt quando habet speciale mādatū ad hoc vel generale cū libera expresse concessa sicut dicimus in procuratore alicuius priuati:vt.s̄.eo.l.iusiurandū.ſ.fi.alij dicunt qđ eoipso ꝙ aliquis est constitutus syndicus generalis ab aliquo collegio vel vniuersitate dicitur habere liberā qꝛ habet legitimā administrationē sicut tutor ꝛ curator vnde nō requiritur ꝙ expresse concedatur libera sicut in procuratore priuati nec etiam ha
2 beat speciale mandatū.in hoc articulo dicūt doct.ꝛ no.†ꝙ aut aliquis est administrator vel syndicus alicuius collegij nō facientis vniuersitatē ciuitatis castri vel ville sed aliam vniuersitatem puta scholariū cerdonū piliparionū:ꝛ tunc talis syndicus nō habet legitimā administrationē:ꝛ per consequens non habet liberā nisi si bene concedatur quia tale officiū est voluntariū nec ad ipsum aliquis cōpellitur inuitus ꝛ sic assimilatur
3 procuratori cuiusq3 priuati.†aut est syndicus alicuius ciuitatis vniuersitatis castri vel ville ꝛ tūc est officiū necessariū:quia tunc potest compelli inuitus:vt.l.munerū.ſ.defensores.de mune.ꝛ hono.qđ non est in procuratore priuati. vt.l.inuitus.C.de procu.ꝛ ideo habet legitimā administrationē sicut tutor ꝛ curator qui habēt officiū necessarium ꝛ publicum autoritate sed vtilitate priuatum iste vero publicū autoritate ꝛ vtilitate. vnde multomagis . non ergo requiritur ꝙ aliter libera expresse concedatur nec etiam speciale mandatum licet aliud sit i alijs. l.ꝙ tuberonis.ſ.alia causa.ſ.de pecu.hoc tamen est verū quādo haberet mandatū ab ipsa vniuersitate puta ab adunantia generali vel a cōsilio ciuitatis que representat totū populū: vt no.s̄.de dolo.l.sed ex dolo.in glo.que incipit quasi dicat.ꝛ.C.ꝗ sit lon.cōsue.super rubrica.Si vero habet mādatū ab alijs regētibus ciuitatē vel castrū vt a dominis prioribus et ancianis nō diceretur habere legitimā administrationē sed esset similis procuratori alicuius priuati.ꝛ isto modo reducas ad cōcordiā opi.que sunt in glo.hic ꝛ ita intelligas principiū glo.ita not.p Cy.in.l.j.C.etiā per procu.causam i integ.resti.agi pos.licet nō ita plene.tene menti ista quia sunt quotidiana.

1 ☞Duo casus in quibus ille cui defertur iuramētum potest ipsum recusare.
2 Iuramentum non potest deferri pupillo etiam si litigat cū tutoris autoritate.si tamen pupillus vult potest acceptare ꝛ iurare ꝛ sibi prodest.
3 Qui litigat alieno nomine non cogitur subire iuramentum.
4 Mandatum procuratoris non dicitur insufficiens:licet in instrumento non contineatur ꝙ possit iurare si sibi deferatur iuramentum dummodo cōtineat alia necessaria:ꝛ de more apponi solita.
5 Dñs qui ipsum procuratorem cōstituit nō potest eum conuenire actione mandati ex eo ꝙ noluit iurare pro ipso.

1 Pupillo. †Hlo.hic duos casus in quib⁹ ille cui defertur iuramentum potest ipsum recusare ꝛ non

re et non habet locum id qd dicitur in.§.ait pretor.j.ea.l.vt cogatur iurare vel referre vel soluere nec illud quod dicitur i.l.
2 manifeste.j.eo.§.†si est pupillus quod intellige etiam si litigat cū tutoris autoritate:et etiam si deferatur sibi et iuret cū illius autoritate:vt dixi.s.eo.iusiurandum.§.j.si autē vult potest ac
3 ceptare et iurare et sibi pdest:vt.s.eo.l.qui iurasse.†Secundus casus est quando ipse litigat alieno nomine et nō cogitur subi
4 re iuramentum.¶†Et sic no.hic tex.cum gloss.hoc licet in instrumento procurationis non contineatur q possit iurare si sibi deferatur iuramentum non propterea dicitur mandatū in
a sufficiens si continet alia que sunt necessaria et de more[a] apponi in instrumentis vnde non potest repelli ex eo q mandatum
5 sit insufficiens.†similiter dñs qui ipsum constituit non potest eū cōuenire actione mandati ex eo q noluit iurare pro ipso qr non tenebatur subire anceps periurium pro eo et vtroq modo potest intelligi tex.iste cum glos.non sunt alia.

2 ¶Iuramentū calumnie remittitur parenti et patrono.
3 Qñ dubitatur de forma iuramēti cōmittitur iudicis arbitrio.
4 Iuramentū si quis acceptauit simpliciter non cogitur iurare: nisi deferens primo iuret de calumnia:et tunc si deferēs nō vult iurare habetur pro remittente.
5 Iuramentū calumnie qd prestatur ad solennizandū iudicium incontinenti post litē contest.semel tantum prestatur.
6 Iuramentū iudiciale in iudicio prestandū potest prestari in ecclesia:et non redditur ex hoc nullum secus in alijs actibus iudiciarijs non concernentibus religionem.
7 Quādo est discordia inter partes de formatione puncti: iudex debet ad concordiam reducere et formare punctum.

1 **Qui iusiurandum.** †Deferens iusiurandum nō debet audiri
2 nisi iuret de calūnia†fallit si est patronus vel parēs. Item qñ dubitatur de forma iuramēti cōmittitur iudicis arbitrio.h.d.
3 vsq ad.§.ait pretor.¶†Circa primū dictū quero qñ habet locum respōsio tam anteq acceptauerit aduersarius q etiā post
4 acceptationē eius.†et si acceptauit simpliciter nō cogit iurare nisi deferēs primo iuret de calūnia hoc pbatur.j.eo.l.si nō fuerit.et si nō vult iurare hoc scdo casu habet pro remittente et sic perinde habet ac si ille cui delatū fuit iuramentū iurasset:vt.s.
5 eo.l.remittit.et hoc pbatur in.d.l.si nō fuerit.†Itē scias q gl. hic colligit tria notabilia satis clara circa iuramētū de calumnia:sed aduertendū qd glo.habuit respectū ad iuramētū de calūnia:de quo loquit ti.de iuramēto calūnie qd prestat ad solēnizandū iudiciū et incōtinēti post litē cōtest.et est generale quo ad totū iudiciū q calūnia nō cōmitteret et illud nō prestat nisi semel hic nō loquit de tali iuramēto:qr isto iure nō erat inuentū:sed loquitur de speciali iuramēto calūnie qd prestat in isto actu cū iuramentū deferat et tale speciale iuramētū potest pluries deferri fm q plures possunt esse actus.et dicit potius iu
6 ramentū malitie q calumnie vt dicunt canoniste.¶†Ultimo no.in ver.si de qualitate.in tex.cū glo.q iuramētum iudiciale vel prestādū in iudicio potest prestari in ecclesia et nō redditur ex hoc nullum.secus in alijs actibus iudiciarijs nō concernentibus religionē:quia non deberet fieri in ecclesia:al's non valeret:vt in.c.decet.de immu.eccle.lib.vj.et i.l.nemo martyres.C.
7 de sacrosan.eccle.cum ibi not.¶†Not.etiam argumentum q quando est discordia inter partes sub formatione pūcti iudex debet ad concordiam reducere et formare pūctum.facit.l.j.C.de nup.et.j.eo.l.penul.in fi.

2 ¶Quādo actor recusat iuramētū a reo sibi delatū amplius nō auditur:nec tūc cogitur reus iurare de calūnia.et nu.1.et.4.
3 Actor si nihil probauit de intentione sua:an reus cui defertur iuramentum:cogatur vel iurare vel referre vel soluere.
4 Practica quando iuramentum defertur reo: et reus iurat vel iuramentum referat.
5 Reus cui delatū est iuramentū: si non vult iurare nec referre debet condēnari:nisi soluat anteq condemnetur:et tunc absoluitur ab obseruatione iudicij.

1 **Ait pretor.** †Si defertur iuramētum reo cogitur vel iurare vel referre vel soluere.hoc primo.et si defert non cogitur iurare de calumnia nec actor potest recusare.et si recusat amplius non auditur.hoc secūdo.et talis relatio potest fieri in alia forma q facta fuerit delatio scdm qualitatē rei de qua agitur.hoc tertio.vsq ad.§.fi.qui incipit
2 cum res.vbi ponit predictorum practica.¶†Quero hic circa primum casum quid si reus ab ipso principio defert actori.rñdeo hic text.de hoc nō loquitur.sed dic vt.j.eo.l.manifeste.que loquitur de vtroq:et quando actor defert reo vt hic et quando econuerso:qr si tunc actor non vult iurare denegatur sibi actio tanq turpiter agenti sic quando non vult iurare ex delatione
3 sibi facta a reo:vt hic i ver.et si is.¶†Item quero quid si actor nō probauit de intentione sua an habeat locum iste.§.qd reus compellatur ad alterum istorum trium.doc.nostri male declarant istum passum.Spec.in ti.de iura.dela.videt tenere q nō et intelligit istū tex.quando actor semiplene probauit:al's reus non compellitur iurare sed debet absolui.et pro hoc tex.in.c.fi. eo.titu.sed certe ibi loquitur in iuramento quod defertur a iudice:vt.s.eo.tit.l.admonendi.quando autem defertur a parte etiam si nihil probauit de sua intentione puto locū habere qd hic dicitur.et.j.eo.l.manifeste. licet hoc videat iniuriosum reo: sed ad hoc iurisconsultus respondet in princi.huius.l.hoc tamen verum nisi subsistat iusta causa recusandi.sunt autem plures iuste que colliguntur ex legibus huius ti.et per Bar.recolliguntur omnes in.d.l.manifeste.

4 **Cum res.** †Hic ponitur practica eorum que.s.dicta sunt.et prima facie videtur infrascat⁹. iste tex.sed dic q ponit tres casus.Primus quādo actor defert reo.nam aut reus iurat se non teneri tunc absoluitur.et iste est primus vsq ibi et referente.aut non vult iurare sed refert et debet audiri.et si actor iurat condemnabitur reus.et iste est secundus vsq ibi:ante reum.sed si nollet actor iurare reus absolueretur sicut si ipse iurasset.et hoc dicitur i fine ibi ex relatione nō
5 iurante actor qui debet coniungi cū isto secundo casu:†aut nō vult iurare reus nec vult referre tunc debet cōdemnari nisi velit soluere anteq condemnetur:quia tunc absoluitur ab obseruatione iudicij:vt insti.de perpe.et tempo.actio.§.fi.et.l.si reus. de procura.et iste est tertius casus qui ponitur hic in ver. ante reum.si soluat absoluet non fouentem condemnet.h.d.iste tex. §.prima facie infrascatus.

2 ¶Tutor si deficientibus probationibus detulit iuramentū et post iuramentum superueniant probationes:an pupillus restituatur in integrum.
3 Iuramēto a tutore delato:nō potest aduersarius ipsum recusare ex eo q pupillus posset aduersus ipsum restitui.

1 **Tutor pupilli.** †Tutor potest deferre iuramētum in causa pupilli deficientibus probationibus et nocet pu
2 pillo qr decetero non auditur.h.d.¶†Quero quid si post iuramentū superueniāt probationes an pupillus restituatur i integrū.glo.hic:secūda videtur sentire q sic per.l.nā et postea.§.si minor.s.ea.sed si nō supuenirēt non restitueretur quia nō apparet de lesione:sed contra glo.facit tex.hic dū dicit qñ em̄ et c.q.d.quandocūq siue superueniant probationes siue a non.nam postq deficiebant tēpore litis pendētis vtiliter gessit tutor deferendo iuramentum cum aduersarius fuisset absolutus etiā sine iuramento:vnde fuit vtile ipsum astringere:et si ita est fuit vsus iure cōmuni ergo non restituitur:vt.C.de in integr.resti.l.fi.nec videtur prodesse casus ex postfacto superueniens:vt.s.de mino.l.verum.§.sciendum.cum.l.seq. Breuiter potest dici q si tutor habuit necesse litem mouere et sic non fuit in culpa:et facta omni diligenti inquisitione nō potuerit pbationes habere tūc procedāt que dixi per dicta iura et rationes. sed si tutor non habuit necesse mouere litem.et sic fuit in culpa mouendo litem anteq probationes haberet in promptu:vt.l. qui accusare.C.de edendo.vel facta diligēti inquisitione potuisset probationes reperire:tūc procedit gloss.quia fuit lesus cul
3 pa tutoris.¶†Item quero vtrū aduersarius possit recusare iuramentū a tutore delatū ex eo; qr pupillus posset aduersus ipsum restitui:et sic sibi non proderit videtur q sic per.l.al's.s. eo.cōtrariū puto qr vero iure sibi prodest nec debet inspici iste casus q possit restitui cū hoc sit de iure speciali.arg.in.l.iul.j. qui et a qui.et tetigi in.l.iusiurandū.qd ex conuentione.§.j.s.e.et satis innuit iste tex.dum dicit q est audiendus supple etiā aduersario inuito et recusante si tamen non habeat aliā iustā causam recusandi.de quibus.j.eo.l.manifeste.per Bart.

[a] ¶De more.adde vt per Ludo. ro.consil.cxciiij.

1 **Prodigus.** †Prodigus cui bonis est īterdictū non potest deferre iuramentū:qr nō habet administrationem bonorum suorum.h.d.¶In tex.ibi: si defero iusiurandū supple sine curatore.nam equiparatur pupillo qui non potest deferre sine tutore: vt.s.eo.iusiurandū qd ex conuentione.§.j.Quid autem si cum curatore et fuit lesus videtur q restituatur sicut pupillus per glos.ordinariam que est in.l.ij.C.de cura.furio.que dicit q prodigus et furiosus habēt idem beneficiū q minores.et adde qd no.in.l.marcellus.j.de fideiusso.¶In tex.ibi:siue pro solutione siue pro iudicio.quasi dicat et sicut prodigus non potest recuperare solutionē vt soluens liberetur vel litigare:ita nec iuramentum deferre qd habet vim solutionis et iudicij.

1 **Qui non.** †In loco in quo quis non cogitur litigare non cogit etiā iuramētū recipere.h.d. Et facit.l.in contractibus.§.illo.C.de nō nume.pecu.et.s.de in

di.l.sed ꝛ si restitueret.§.ex quibus.ꝛ.s.eo.l.si patronus.in qui bus habetur ꝙ in casibus in quibus nõ cogitur iudiciũ suscipere nõ cogitur etiam iurare.ꝛ ista est vna de causis legitimis ex quibus iuramentum potest recusari.

2 ☞ Iuramentũ si fuit delatũ super primo contractu tollitur actio de cõstituta que est accessoria sed nõ econtra.ꝛ nu.i.

3 Per solutionẽ verã tollitur vtraqꝫ obligatio tam de constituta ꝙ̃ de principali cõtractu.ficta vero solutio solum operatur nulla actione super qua interuenit.

4 Iuramentũ fideiussoris in rem prestitũ tollit non solum suam obligationem:sed etiã obligationẽ principalis debitoris.

1 Si actor. †Iuramentũ restringitur ad illã tm̃ causam sup qua fuit iuratũ:ꝛ ad aliã nõ porrigit.h.d.Uel sic.Si mihi cõpetũt plures actiones cõtra te.ad idem tñ vna oritur ex vna causa vel cõtractu altera ex alia causa vel cõtractu iuramentũ delatũ super vna non porrigitur ad aliam.h.d.Si autem ambe orirentur ex eadem causa vt est actio specialis ꝛ certi condictio generalis tũc esset secus:vt.s.eo.l.duobus.§.exce-

2 ptio.†Item intellige istã.l.quãdo erant eque principales vel saltẽ alia super qua nõ fuit delatũ erat magis principalis:al's secus.qꝛ sublata principali tolleretur accessoria:vt.j.eo.l.iusiurandũ.ꝛ.s.eo.l.duobus.§.que iuraui.ver.contra.ꝛ ver.ergo si quis.ꝛ pro hoc videtur ꝙ ista.l.non haberet locũ in casu econuerso si fuisset delatũ iuramentũ super primo cõtractu:qꝛ tolleretur actio de cõstituta q̃ est accessoria sed nõ ecõtra.in hoc ergo prodest habere plures actiones ad idem orientes ex diuersis principijs quia succumbat in vna potest ad alteram redire.

3 ¶†In glo.ibi:sed nõne iusiuradũ loco solutionis est supple:ꝛ sic videtur ꝙ sicut per solutionẽ tollitur vtraqꝫ obligatio tã de cõstituta ꝙ̃ de principali cõtractu:vt.j.de cõsti.pecu.l.item illa.§.fi.ita per iuramentũ cuius contrariũ hic dicitur.So.illud est verũ in vera solutione.ficta vero solutio solũ operatur

4 in illa actione super qua interuenit: vt hic patet.†Sed quare nõ sic in iuramento fideiussoris.nã ex eo ꝙ habet vim solutionis tollit non solũ suam obligationẽ sed etiã obligationẽ principalis debitoris:vt.l.duobus.§.fideiussoris.s.eo.Solu.verũ est qñ iuratũ est in rem ꝛ sic super obligatione principali:secus si in personã ꝛ pro sua sed hic fuit iuratũ solũ super actione de cõstituta.vnde secus si fuisset in rem.s.quia non erat debitum.nam etiam tunc tolleretur principalis.arg.ibi.

2 ☞ Iuramentum non potest haberi pro remisso anteꝙ̃ acceptatum est.

3 Licet non facio quod debeo si tu non facis quod debes etiam non obtinebis.

1 Si non fuerit. †Deferens iuramentũ qui non vult de calumnia iurare habetur pro remittente.h.d.pone casum ꝙ detuli tibi iuramentũ ꝛ acceptasti nec petisti ꝙ iurarem de calumnia postea anteꝙ̃ iures petis a me ꝙ iurem de calũnia ego nolo iurare dicens ꝙ tu expectando simpliciter videris mihi iuramentũ de calũnia remisisse.contrariũ hic dicit ꝙ debeo iurare al's videor sibi iuramentũ remittere tacite licet expresse non remiserim.ꝛ sic haberis pro iurante licet nõ iures.hoc dicit no.Si autẽ a pricipio anteꝙ̃ acceptares peteres a me ꝙ iurarem ꝛ ego nollem iurare solum i hoc punirer ꝙ repellerer a deferendo iuramentum quia non possem te compellere ad acceptãdum: vt.s.eo.iusiurãdum.ꝛ ad pecunias.§.qui

2 iusiurandũ.non autem viderer tibi iuramẽtum remisisse:†qꝛ iuramentum non dicitur remitti nisi postꝙ̃ est acceptatũ:vt.s.eo.l.remittit.ergo non potest haberi pro remisso anteꝙ̃ acceptatũ sit.ꝛ ita intelligo hanc.l.sic ergo no.ꝙ licet acceptes simpliciter non videris remisisse iuramentũ calumnie:sed contra de.d.§.iusiurãdum.ibi dum dicit si hoc exigatur cum his que ibi no.in glo.que dicit ꝙ potest remitti iuramentum de calumnia tacite si non petatur solutio:intellige sane si non petatur a pricipio vel etiam postꝙ̃ iuretur:al's secus vt in hac.l.probat. Item contra:quia ſm hoc videtur ꝙ hic non fuerit iuratũ incontinenti:ergo nõ est necessaria remissio. Sol.sed potest intelligi ꝙ ex iusta causa distuli iurare: vt.s.eo.l.iusiurandum.circa prin.vel potest intelligi ꝙ eodem instanti acceptaui simpliciter statim postea petij iurari de calũnia offerens esse paratũ

3 hoc facto statim iurare.¶†Ultimo not.glo.ꝙ si non facio qd debeo si tu non facis qd debes etiam non obtinebis.

2 ☞ Iuramentum ex quibus causis possit recusari.

a ¶Manifeste. pulchra ꝛ subtilia de intellectu hui9.l. vide per Bart.so.cõsilio incip.dñs labia mea aperiat: et spũssanctus illuminet intellectũ Difficilis et dubius articulus.

1 Manifeste. a†Qui recusat iurare sine iusta causa succumbit siue sit reus siue actor.h.d.tex.cũ glo.vt sic verbũ turpitudinis referatur ad actorem ꝛ verbũ confessionis referatur ad reum.q.d.ꝙ actor succumbit tanꝙ̃ turpiter agens reus vero tanꝙ̃ habitus pro confesso.ꝛ intellige hanc.l.in iuramento iudiciali delato a parte iudice approbante.si autem a solo iudice nõ teneretur reus istud recipere si actor omnino defecisset in probatione:vt in.c.fi.extra eo.titu ꝛ.C.de eden.l.qui accusare. secus si defertur a parte vt hic.ꝛ.l.iusiurandum.§.ait pretor.s. eo.licet Spe.videtur idem dicere hoc casu in titu.de iura.dela. in ver.si autem actor.Gloss.hic in vna solutione etiam videtur idem dicere dum intelligit hanc.l.postꝙ̃ reus acceptauit iuramentum:quia si non acceptasset posset indistincte recusare saltem hodie per.l.generaliter.C.eo.tu dic contra.quia illa lex dicit se nihil corrigere de iure veteri.vnde sicut iure isto tenebatur acceptare si pars deferebat:al's condemnabatur: vt.l.iusiurãdum.in fi.s.eo.ita hodie.qd autem ibi dicitur ꝙ possit recusare intelligitur sane non ꝙ sibi proficiat recusatio imo condẽnabitur tanꝙ̃ confessus si iudici videbitur:ꝛ sic potest recusare de facto:tamen poterit a sentẽtia appellare ꝛ in causa appellationis ostendere se habuisse iustam causam recusandi quam forte in prima instantia nõ potuit probare:ꝛ tunc obtinebit sententiã rescindi.ꝛ iste est cõmunis intellectus nec etiã habet locũ ista lex in iuramento volũtario:vt.s.eo.iusiurandũ qd ex cõ

2 uentione.in prin.cũ ibi not.qꝛ voluntarie illud recusatur.†Sed que sunt cause iuste propter quar potest quas recusare. Bart. enumerat plures hic q̃ colligũtur ex legibus huius ti.due colligũtur.s.eo.tutor.§.j.ꝛ.§.fi.s.ex persona deferẽtis ꝛ ex loco in quo defertur.ꝛ alia.s.eo.iusiurandum ꝛ ad pecunias.§.pupillo.cũ seq.scꝫ ex persona eius cui defertur. Itẽ si deferẽs nollet iurare de calũnia:vt.s.l.proxi.Alia colligit.s.eo.l.cũ qui.ver. cũ omissa.qñ condẽnatio minueret:al's.s.eo.l.iusiurandũ.qd ex conuentione.§.j.ꝛ fi.cũ.l.seq.quando nõ prodest iuranti nisi allegaret turpitudinem suam.cetera hic vide per Bar.

2 ☞ Si promisi tibi decem sub conditione si iurabis te aliquid fecisse an valeat promissio.

3 Si tũc iuras:ꝙ actio oriatur ex cõuẽtione nõ ex iuramento.

4 An talis conuentio sit contractus innominatus.ꝛ nu.5.

5 Contractus innominati possunt fieri per si:sicut per vt.

1 Si quis cum. †Potest fieri pactum sub conditione iuramẽti quo subsecuto oritur exceptio ex pacto.hoc dicit. ¶In text.ibi:exceptio iurandi.i.exceptio pacti de non petendo propter iusiurãdũ.nam illud iuramentũ de quo hic non est iuramẽtum decisiuum litis de quo loquitur iste tit. quia nõ iurat se non teneri vel nõ esse debitorem sed est impletiuum cõditionis sub qua factũ fuit pactũ ꝛ ex impleméto conditionis nõ oritur actio nec exceptio:sed oritur ex dispositione facta sub illa conditione.ꝛ hoc vult hic glo.ꝛ bene:ꝛ sic potius caderet in titu.de pac.sed inde fuit hic posita:quia poterat esse dubium vtrũ sub tali conditione iurisiurãdi posset pactum fieri.ꝛ hic patet ꝙ sic.¶In text.ibi:ꝛ solutum repeti poterit supple si per errorem iuris vel facti soluatur:quia erat tutus exceptione perpetua:vt.l.qui exceptionem.de condi.indebi.¶In glo.ibi:illud circa vltimas voluntates.vel dic ſm docto.ꝙ hic in iuramento de futuro ibi in iuramento de preterito: vel dic glo.bene loqui ꝛ ꝙ de cõtractibus nõ reijciatur conditio iurisiurãdi siue sit de preterito vel de futuro:quia non reperitur iure cautum.in vltimis autem voluntatibus reperitur dispositũ per edictum pretoris ꝙ reijciatur cõditio de futuro tanꝙ̃ turpis et inducens ad periurium.de facili enim quis iurat se aliquid facturum in futurum sperans facere:ꝛ postea facere contemnit.non sic de preterito vel presenti iurat quis aliquid esse vel fuisse ꝙ sit falsum:ideo nõ reijcitur.¶In glo.ibi:sed quid si promisi pro euidentia gloss.no.ꝙ ista lex loquitur in pacto li

2 beratorio ex quo oritur exceptio.†Quid in obligatoria: quid si promisi tibi decem sub conditione si iurabis te aliquid fecisse an valeat promissio hec sicut valet ad liberandum presup-

3 ponit ꝙ sic.¶†Sed tũc queritur si iuras vnde oritur actio videtur ꝙ ex iuramento vt in hoc text.contrarium est verius:qꝛ text.debet exponi vt dixi super eo.exceptio iurisiurandi.id est pacti propter iusiurandum oritur ergo actio ex conuentione non ex implemento conditionis quia illud non est aptum de se actionem producere.l.si quis sub conditione.j.si quis omis. cau.testa.sed est aptum facere vt ex alio producatur ſm gloss.

4 quam no.¶†Sed nunc queritur que est ista cõuentio que oritur in glo.sunt due opi.vna ꝙ sit contractus innominatus resultans habita relatione promissionis mee de dando id quod tibi fiendum incumbit.scilicet de iurãdo.ꝛ dicit glo.ꝙ iste erit contractus innominatus facio vt des facta denominatione ab eo quod tibi incumbit quod consistit in faciendo non ab eo qd incumbit mihi quod consistit in dando.ꝛ ideo oritur actio de dolo:licet ex ceteris contractibus oriatur actio prescript.verbis.quod probatur expresse i.l.naturalis.§.si faciam.j.de prescrip.

scrip.ver.Sed quare potius fit denominatio a facto q̃ a datio
ne.glo.sentit q ideo fit:quia iste contractus celebratur condi-
tionaliter vt promitto tibi decē si iurabis: cōstat autē q condi
tio semper debet precedere implementū:vt.l.qđ heredi.in fin.
de condi.ꝛ demon.ꝛ talis cōtractus debet nominari ab eo qđ
precedit implendo: sed si fuisset celebratus per vt: puta ꝓmit-
to decem vt iures vel vt vadas pro me Romā:si primo solue-
rem diceretur do vt facias ꝛ oritur actio prescriptis verbis.si
vero tu primo ires diceretur facio vt des ꝛ dareť actio de dolo.
Breuiter doct.reprobant istū sensum quia dicūt non fit deno-
minatio potius ab vna parte q̃ ab altera:imo quando ab vna
parte venit dare et ab altera fieri ex parte dantis dicitur do vt
facias ꝛ datur sibi actio prescriptis verbis contra non facien-
tem.ex parte facientis dicitur facio vt des ꝛ datur actio de do-
lo contra non dantem sicut in contractu emptionis ꝛ vēditio-
nis:quia ab vna parte dicitur venditio ab altera emptio.Alia
opi.est in glo.q iste non sit contractus innominatus:quia cele
bratur per vt non autem per si quia dictio vt facit modū: vt.l.
quibus diebus.§.fi.de condi.ꝛ demon.ꝛ modus est causa obli
gare valens:vt.l.fideicommissa.§.cum esset.de leg.iij.sed con-
tio non:vt dicam in.l.si quis sub conditione.si quis omis.cau-
sa testa.non oritur ergo actio ex contractu innominato resultā
te habita relatione dationis ad factum:sed oriatur ex sola pro
missione repleta ꝛ purificata per iuramentū ꝛ si interuenit sti-
pulatio oritur certi condictio ex stipulatione.si non interuenit
ꝛ fuit facta promissio animo donandi oritur cōdictio ex.l.si qs
argentum..C.de dona.ista glos.semper allegatur ꝛ non habet
5 glo.contrarias†quia contractus innominati possunt fieri per
si sicut p vt: vt no.glo.i.l.si itra.ṡ.de pac.ꝛ.l.hoc iure.§.j.ĵ.de do
na.doc.distinguūt q aut ex implemēto cōditionis nihil adest
alteri parti:vt in casu hui⁹.l.ꝓmitto si iurabis ꝛ iste nō est con
tractus innominatus:vt in hac glo.aut aliquid adest vt ꝓmit
to si dabis mihi librū ꝛ tūc est ꝯctus innoiatus quātū ad hoc
vt si incipias tradere detur tibi cautio prescriptis verbis cōtra
me vt dem.si vero inciperem dare nō daretur mihi actio cōtra
te vt tradas:q2 nō promisisti tradere:quia illud tradere est solū
in conditione:ꝛ sic non est in obligatione: vt dicit.l.si quis sub
conditione.possum ergo repetere que dedi per condictionē ob
causam vel sine causa si nolles tradere.Et vide qđ not.Barto.
in.l.siue apud acta.C.de transac.

1 Ex iurandū.†Sublata actione prin-
cipali per iuramentū tol-
litur ꝛ accessoria.s.pignoratitia.h.d.ꝛ ad hoc.ĵ.qui-
bus mo.pig.vel hypo.sol.l.soluit.§.si paciscar.
2 ☞Iuramentum remittere volens absenti sufficit q habeat
testes ꝛ notarium:ꝛ in presenti eorū dicat remitto: ꝛ statim ac-
quiritur ius absenti ꝛ ignoranti.
3 Iuramentum quando remittitur absenti per nuntium vel epi
stolam dicitur remissio fieri scienti.
4 Terminus quando assignatur absenti:non incipit ei currere
anteq̃ sibi significetur per nuntium vel epistolam.
1 Habeo etiam.†Iuramentū potest re-
mitti absenti ꝛ ignoran
ti.h.d.gloss.ꝛ docto.intelligunt interueniente nun-
tio vel epistola.facit quod not.in.l.cōsensu.de actio.
et obli.per glo.certe potest dici q etiam non interueniente nū
tio vel epistola:quia remissio iuramenti dependet a mera vo-
luntate remittentis sicut renuntiatio:sed constat renuntiatio-
nem posse fieri etiam sine nuntio vel epistola:vt no.per Inno.
in.c.super hoc.de renūtiatione.nō requiritur nuntius vel epi-
stola quando in actu requiritur consensus vtriusq̃ partis qui
inter absentes non coniungitur nisi mediante nuntio vel epi-
stola.ꝛ hoc modo debet intelligi glo.in.l.consensu.secus quan
do dependent ex voluntate vnius tm̄:ꝛ q istud sit de mente li-
2 tere patet†quia istud dicitur q ista gratia fit ignorāti ergo fa-
cta est anteq̃ sciat:sed si requireretur nuntius vel epistola non
diceretur facta quousq̃ ad absentē perueniret vt.l.qui absenti.
de acqui.poss.si dicatur ex quo ita est quare adhibetur episto-
la vel nuntius.Respondeo aut remittens vult q remissio sta-
tim sortiatur effectum ꝛ non requiritur nūtius vel epistola:sed
sufficit q habeat testes ꝛ notarium ꝛ in presentia eorum dicat
remitto:ꝛ statim acquiritur ius absenti ꝛ ignoranti ꝛ habetur
3 perinde ac si iurasset.†aut non vult sibi acquiri quousq̃ ad ei⁹
notitiam perueniat quod presumitur in dubio cum nuntium
vel epistolam mittit:ꝛ tunc non dicitur fieri ignoranti:sed sciē-
ti.ꝛ ideo tex.ponit duos casus.prim⁹ quando fit absenti ꝛ igno
ranti.vnde glo.ibi non bene subaudit.s.per nuntium ꝛ postea
subijcit:sed ꝛ per epistolam ꝛ longa est differentia:quia quan-
do non vult statim haberi pro perfecta potest penitere anteq̃
nuntius vel epistola perueniat ꝛ non perficietur: vt.d.l.qui ab
4 senti.ꝛ.l.ij.§.si quis dederit cum ibi not.de dona.¶†Vltimo
Bart.hic dicit esse bonā practicā qñ assignatur aliquis termi-
a nus absenti[a] ad hoc vt sibi incipiat currere significatur sibi p
nuntium vel epistolā.ar.huius.l.cū glo.al's non curreret igno
ranti.de hoc est tex.in.l.ij.C.vbi in rem actio.
2 ☞Iuramentum tollit naturalem obligationem ꝛ in dubio
presumitur iuratum in rem non in personam.
3 Iuramentū ꝛ sententia in dubio videtur lata ex causa vel sup
causa de qua erat contentio inter partes.
1 Creditore.†Si debitor iurat ex causa q̃
personam suā tm̄ eximit ab
obligatione fideiussori nō proderit.secus si iurat su
per cōtractu qđ in dubio ꝓsumitur fecisse.h.d.Hoc
vltimū videtur esse verū quādo dubitatur super quo verteret
questio:an super contractu vel causa personali:q2 presumitur
q super cōtractu ꝛ idem in iuramēto:sed si cōstat sup quo ver-
tebatur questio tūc super illa tm̄ videtur iuratū: ꝛ hoc videtur
esse de mente huius litere si bene inspiciatur ꝛ etiā.ṡ.eo.l.duo
bus.§.antepe.ibi contra quem ꝛc.allegatur iste tex.principali
2 ter†q iuramētū tollit naturalem obligationē.Item in dubio
ꝓsumitur iuratū in rem nō in personā.ꝛ sic est hic casus de quo
3 no.ṡ.e.l.duobus.§.a fideiussore.†Item probat iste text.q iu-
ramentū ꝛ sñia in dubio videť lata ex cā vel sup cā de qua erat
cōtentio inter partes.facit id qđ dixi.ṡ.in.l.eū qui.§.si mulier.
1 Si fideiussor.†Iuramentū fideiussoris presti
tum super obligatione principa
li prodest principali.secus si sup cōtractu suo.h.d.dic vt.l.duo-
bus.§.a fideiussore.ṡ.e.¶In tex.ibi dare nō oportere hoc po-
test intelligi vel q ipse nunq̃ fideiussit:ꝛ tūc non prodest prin-
cipali vt sequitur.vel q2 cōtractus principalis super quo diciť
fideiussisse nunq̃ fuit celebratus:ꝛ hoc presumitur in dubio vt
probat iste tex.aperte:ꝛ sic presumitur in rem iuratum.
2 ☞Sententia quādo prosit alteri eo modo prout iuramētum.
1 Sed et si actore.†Ex iuramento defensoris
queritur exceptio defenso ꝛ a
ei cui queritur si defensus iurasset.h.d.ꝛ hoc vltimū non est ali
bi.¶In tex.ibi dare debet.ratio est q2 in iudicijs alteri per al
terum potest acquiri:vt.l.in cause.§.fi.de procu.ꝛ iuramentum
habet instar iudicij.quod dic vt.ṡ.eo.l.nā ꝛ postea.§.iusiuran-
2 dum.in fi.ibi quia ꝛ re iudi.¶†In tex.videtur confundere de
terminationem Ricbar.mal.qui tenet q licet iuramentū prin
cipalis prosit fideiussori ꝛ econtra non sic in sentētia sed hic di-
citur contrarium.solu.vt in.l.duobus.§.fideiussorem.quia iu-
ramentū vnius indistincte prodest alteri etiam si fideiussit ani
mo donandi non sic in sententia sed quando non fideiussit ani
mo donandi sed repetendi idem videtur in sentētia qđ in iura-
mento per istum tex.not.ꝺm qđ Bart.videtur.intelligere.

a ¶Absenti.Sꝫ quid si reo citato ad instātiam actoris ad litem contest.iurandū de calumnia ꝛ ꝓcedēdum in causa reus cōparet ꝛ litē ꝯtestať ꝛ iurat de calūnia.ꝛ deinde recedit ꝛ statuitur actori ꝓsenti terminus ad probandū an valeat talis dilatio.vide per Fede.consi.ccxc.

¶De in litem iurando. Rubrica.

1 ☞Iuramentum in litem quibus differat a iuramēto quod
defertur a parte parti.
2 Iuramentum in litem est triplex.scꝫ super interesse singulari
ꝛ extra rem:item super interesse affectionis: item super cōmu-
ni ꝛ tunc dicitur in litem q est veritatis:ꝛ quādo differatur.
1 ¶†Super rubrica iuramentuꝫ de quo tractatur in hoc titu.
defertur tm̄ actori:sed id de quo in titulo precedenti tam acto-
ri q̃ reo.Item istud defertur a solo iudice: vt.ĵ.eo.l.videam⁹.
§.deferre.Illud autē etiam a parte.Item istud defertur super
estimatione rei petite.Illud autē super decisione litis an reus
debeat an non:ꝛ sic istud dicitur estimatorium illud autem de-
cisoriū.Item istud defertur propter dolū rei solum nō propter
culpam:vt.l.ij.ꝛ.l.videamus.§.pe.exigit aūt dolus rei vt actor
releuetur ab onere probandi vt probare possit estimationē rei
per solū iuramentū sicut ꝛ alibi delictū.C.vnde vi.l.si quando.
sed cōtra nō dolosum debet fieri per testes probatio vel instru
menta.Iuramentū vero de quo in titu.precedēti nō exigit do
lum vt deferri possit.Item istud iuramentū dicitur necessariū
quoniā ad ipsum deuenitur propter defectū ꝛ difficultatē pro
bationis:sed illud de quo in ti.precedenti.est etiā voluntariū ꝛ
2 iudiciale.†Item dicitur in litē:quia nō nisi in litē defertur.Et
scias q tribus modis vel in tribus casibus defertur ꝛ deferri
potest.s.ad probandū estimationē rei ꝺm affectionem agentis
quādo ista duo cōcurrūt.s.q sit res circa quā cadat affectus vt
liber.nam vnus liber potest esse charus mihi.ex.q2 in ipso stu
dui:ꝛ tamen cōmuni estimatione nō reperitur nisi.x.istud dici
tur interesse singulare:q2 ita conuenit mihi qđ nulli alteri.Se
cundo requiritur q agatur actione bonefidei vel actione i rem
exhibendam que est in rem scripta vel actione stricti iuris ar
bitraria ratione doli precedentis ad hoc vt deferatur iuramen

tum in litem pro tali singulari affectione: vt.ĩ.eo.l.in actionibus.ꝛ.l.arbitrio.§.j.ſ.de dolo. Secũdo poteſt deferri ad probãdũ intereſſe ſingulare extra rem qñ agitur pro tali re: ĩ qua nõ cadit affectio vt pro nũmis.nam tũc nõ iuratur de affectione ſed alio ſingulari intereſſe qḋ conuenit mihi ita vt nulli alteri cõueniat etiã ſi ſit extra rem qꝛ nõ cadit intereſſe intrinſecũ:vt in.l.nũmis.in prin.ꝛ ver.niſi forte.dũmodo agaꝛ aliqua de illis actionibus. Tertio põt deferri ad probandũ verã eſtimationẽ rei:ꝛ ſic itereſſe cõe qñ nõ agiꝛ aliqua de illis actionibus ſed actione ſtricti iuris nõ arbitraria ratiõe doli precedẽtis:ꝛ probatio veritatis eſt difficilis:qꝛ res eſt perempta ꝛ agitur cõtra doloſum vel moroſum:vt.ĩ.eo.in actionibus.in fi.cũ l.ſeq.ꝛ ſic eſt triplex iſtud iuramentũ in litem.ſ.ſuper intereſſe ſingulari ꝛ extra rem.item ſuper intereſſe affectiõis. Item ſuper cõmuni ꝛ tũc dicitur in litem quod eſt veritatis.ꝛ ex his patet in quibus differat iſte titu.a titulo precedenti.

2 ☞ Fideiuſſor de iudicato ſoluẽdo ſimpliciter datus ſi vna tãtum ſententia fertur quomodo teneatur ad totum quod ex illa condemnatione deducetur.

3 Non debemus inſpicere quod euenire poteſt ſi res nõ eſt ad illud naturaliter deſtinata.

4 In cauſis maleficiorũ vbi imponitur pena pecuniaria debet reus detentus ſub fideiuſſoribus relaxari non autem quando venit imponenda pena corporalis.

5 Fideiuſſor ſimpliciter datus in criminalibus non tenetur ad penam auctam propter contumaciam vel negationem.

6 Statutũ ſi diſponat ꝙ pro tali delicto imponatur certa pena pecuniaria quã ſi nõ ſoluerit infra certũ tempus amputeꝛ manus ꝛ pena augmentetur per negationẽ vel quid ſimile an ſufficiat ſoluere penam originariam.

7 Cautela per quã fideiuſſor in criminalibus teneaꝛ ad augmẽtationem pene.

a ¶ Illud plus. Adde vt p Joã. and. in addi. ad Spec. in rub. de fideiuſ.

1 Rem in iudicium. †Fideiuſſor iudicij debet dari pro vera eſtimatione ipſius rei in iudiciũ deducte non pro eo ꝙ poteſt creſcere condemnatio propter contumaciã rei ꝛ affectionẽ agentis per iuramentũ in litem.h.d.ƀm primã lec.glo.ꝛ ſi fuit datus ſimpliciter cenſetur datus pro vera eſtimatione tm̃.hoc dicit ƀm ſecundã lec. ¶ Et notãdum quia ƀm primam lec.poteſt loqui tam in fideiuſſore de iudicio ſiſti ꝙ̃ de iudicato ſoluẽdo.ſecũdo caſu debet reſtringi ſolũ ad fideiuſſorẽ de iudicato ſoluẽdo ꝙ ille nõ poſſit cõueniri niſi in vera eſtimatione ſecuta ſentẽtia nõ in eo qḋ creuit per iuramentũ militis.hoc autẽ nõ poteſt procedere in fideiuſſore de iudicio ſiſti q ſi ſtetit in iudicio: ꝛ ſic fecit qḋ debuit lata ſentẽtia eſt liberat⁹: vt.l.grece.§.ꝛ poſt litem.ĩ.de fideiuſſo.ꝛ pone caſum ꝙ agebaꝛ actione bonefidei vel actione in rem:in quib⁹ ſi reus condẽnatus ad reſtitutionẽ rei nõ reſtituit ad mãdatũ iudicis refertur iuramentũ in litem ꝛ fertur ſecũda ſententia in qua reus cõdẽnatur:quatenus in litem eſt iuratũ.ſi ergo petãtur fideiuſſores a prĩcipio de iudicio ſiſti vel iudicato ſoluẽdo dicitur hic ꝙ nõ tenetur reus eos dare niſi pro vera eſtimatione rei non pro eo qḋ poteſt creſcere ratione cõtumacie ꝛ per iuramentũ in litem: ꝛ ſi ſimpliciter dederat cenſerentur dati pro vera eſtimatione:ꝛ

2 ſic non poſſunt in plus cõueniri ƀm ambas lectu. †Si aũt vna tantũ ſententia fertur tunc fideiuſſores ſimpliciter dati de iudicato ſoluẽdo tenentur ad totũ qḋ ex illa condẽnatione deducetur.qḋ dic vt no.per Bar.in.l.ſi.ĩ.de fideiuſ.ſed hoc debet intelligi quãdo late fuerũt due ſentẽtie quo caſu nõ tenenꝛ niſi pro eo qḋ euenit ĩ prima ſentẽtia:ꝛ ſic ad reſtitutionẽ rei ꝛ ſi nõ fiat ad veram eſtimationẽ quia iuramentũ in litem nõ defertur cõtra fideiuſſores qui nõ ſunt in dolo ſed cõtra eũ qui eſt in dolo nõ reſtituendo cũ poſſit:ꝛ in hoc ſtat virtus huius.l.allegatur

3 ƀm primam lect. † ꝙ non debemus inſpicere qḋ euenire poteſt ſi res nõ erat ad illud naturaliter deſtinata:vt.l.ſi qs domũ.ĩ.loca.ꝛ de dam.infec.l.qui bona.§.j.ꝛ de hoc per Bar.in.l.inter

4 ſtipulantem.§.ſacram.de verbo.obliga. † Item ƀm aliam lecturam allegatur ad queſtiones quotidianas. nam in cauſis maleficiorum vbi imponitur pena pecuniaria dãtur fideiuſſores de ſoluendo condẽnationẽ ꝛ penã ꝛ reus non cõtinetur in carcere:ſed ſub fideiuſſoribus relaxatur nõ ſic quãdo venit imponẽda corporalis pro qua fideiuſſores non poſſunt dari:ideo ne eluſoria ſit ſentẽtia detinetur in carcere: vt in titu.de cuſto.

5 reo. † Item ſunt ſtatuta ꝙ propter negationẽ vel aliã cõtumaciam condẽnetur reus in plus.queritur ergo an tales fideiuſ-

a ſores ſimpliciter dati teneantur ad illud plus.[a] ꝛ dicit Bart.ꝙ nõ per iſtam.l.quia illud plus nõ eſt pena primi maleficij pro qua illi fideiuſſerunt: ſed eſt pena negationis vel cõtumacie q̃ tempore fideiuſſionis adhuc nõ erat cõmiſſa. vnde nõ cẽſetur

b ¶ Priuato. ſecus eſt in papa ꝛ ĩperatore:q: debẽt iudicare ƀm ꝙ de⁹ indicaturus eẽt ƀm Bal. in.l.ſi.in prin.C. de iure delib.ꝛ ƀ eſt qꝛ ſunt ſupra l.ƀm Cy.ꝛ Bar. in.l.j.C.vt q̃ deſunt aduo.

6 pro illa obligaſſe.ꝛ hoc probaturꝛ hic. † Item ſi ſtatutũ dicat ꝙ reus cõdẽnatur in pena pecuniaria quã ſi nõ ſoluerit infra certum tẽpus amputetur ſibi manus vel caput ꝛ propter negationẽ creuit pena pecuniaria ad hoc vt poſſit euitare penã man⁹ vel capitis nõ requiritur ꝙ ſoluit illud plus in quo creuit: ſed ſufficit ꝙ ſoluit originariam penam.tu aduerte ne erres:ꝛ dubito qḋ Bart.non errauerit.nam ſtatuta non dicunt eo modo quo Bar.dicit ꝙ propter negationem condemnetur in cẽtum ꝛ ſi fuerit confeſſus dimittatur ſibi quarta pars condemnationis.ꝛ ſic originalis pena delicti eſt etiam ſi negauit nec dicitur in aliquo pena negationis: ſed pena originalis delicti: ſed per confeſſionem potuit euitare quartam partem licet ergo negauerit ꝛ condẽnatus in centũ videtur ꝙ fideiuſſores teneantur ad integra centum ꝛ ꝙ ille non poſſit euitare penam corporalẽ niſi ſoluat integra centum et ſi hoc male libenter dicam : quia opi.Bart.videtur humanior.veritas tamen impellit me ad dicendum veritatem.ꝛ vide quod idem Barto.not.in ſimili in.l.

7 libertas.§.poſthumus.de alimen.ꝛ ciba.lega. † ꝛ ex hoc videtur ꝙ cautela Bart.non ſit neceſſaria:quia monet iudices maleficiorũ quando tales fideiuſſores recipiunt ꝙ non faciãt eos obligari ad omnẽ penã maleficij tm̃ ſed dicat et etiam ad oẽm penã que poſſet ſequi ratione proceſſus quia iſta negatio permittitur in proceſſu.certe etiam ſi ſe obligauerint ad omnẽ penam maleficij dũtaxat ſufficit quãdo ſtatutum ita loqueretur vt dixi ꝛ cõmuniter ita loquitur:ſed ſi diceret ſtatutũ ꝙ pena ſit centum:ꝛ ſi negauerit condemnetur in centum quinquaginta procederet dictũ Bart.ſed nunq̃ vidi ſtatutũ ita loquens:tene menti.ꝛ aduerte diligenter ad id quod dixi.

2 ☞ Cõtra doloſum iuratur in litem ƀm affectionem agentis.

3 Contra non doloſum ſed culpoſum venit verum ꝛ cõmune intereſſe probandum per teſtes.

4 Non debet conſiderari illud quod eſt notum iudici non vt iudici ſed vt priuato.

1 Siue quid noſtrum. † Iſtud iuramẽtum defertur ratione doli non ratione culpe.hoc di-

2 cit. ¶ † Et eſt notandum ꝙ contra doloſum eſtimatur res ƀm affectionẽ agentis.ꝛ iſta eſtimatio probatur per ſo-

3 lũ iuramentum.ꝛ in iſtis duobus punitur eius dolus. † Sed cõtra non doloſum ſed culpoſum non venit intereſſe affectionis etiã in actionibus de quibus dixi ſuper rubrica ſed venit verũ ꝛ cõmune intereſſe nec poteſt illud probari per iuramentũ:ſed debet probari per teſtes.ꝛ ita debet intelligi iſta.l.ƀm Joan.ꝛ

4 hoc vult glo.ij. ¶ † Ultimo no.in glo.ſi.ꝙ non debet cõſiderari illud qḋ eſt notum iudici non vt iudici ſed vt priuato: nec ex illo debet moueri ad dandũ ſentẽtiam ſed ſolũ ex illo quod eſt ſibi notum vt iudici videlicet per acta coram ipſo iudicialiter agitata:ꝛ per hoc ſi iudex ſtans ad feneſtram palatij vidit titiũ interficere ſeium:ꝛ tamen titius nunq̃ fuit cõfeſſus nec per teſtes potuit probari non debet ipſum condemnare ad mortem:

b qꝛ non eſt ſibi notũ vt iudici ſed vt priuato.[b] ꝛ ita dicunt Azo. reſpondiſſe poteſtati Bononiẽſi per.l.illicitas.§.veritas.ſ.de officio preſidis.

2 ☞ In omnibus rebus que pondere numero vel mẽſura conſiſtunt in quibus non cadit affectio non defertur iuramentum in litem quod eſt affectionis.

3 Moroſus quando teneatur ad intereſſe intra rem:ꝛ qñ extra rem.ꝛ nu.6.ꝛ.7.

4 Contra condẽnatũ ad reſtitutionẽ nũmorum in actione bonefidei iuratur in litẽ pro ſingulari intereſſe extra rem.ꝛ nu.1.

5 Pecunia groſſa eſtimatur per minutam ſed alie res eſtimantur per pecuniam.

6 Exceptio ad hoc vt ſit bona debet eſſe de contentis ſub regula.

7 Intereſſe intra rem quid ſit.

8 Sicut in cõtractu depoſiti probatur intereſſe per iuramẽtum contra doloſum vel moroſum:an ita in alijs ſtricti iuris.

1 Nummis depoſitis. † In nũmis ĩ quibus nõ cadit affectio nõ defertur iuramentũ in litẽ

2 qḋ eſt affectionis. † Sed iuramẽtũ in litem pro ſingulari intereſſe etiã extra rem cũ nõ cadat intereſſe intra rem. hoc di.ƀm intellectũ doc.ꝛ lꝫ primus caſus loquatur in nũmis habet etiam locum in omnibus que pondere numero vel menſura conſiſtunt in quibus non cadit affectio.tm̃ eñ mihi valet vnum vinũ vel frumentũ quantũ alterũ ſi ſunt eiuſdem bonitatis non ſic in ſpeciebus ſi etiã ſint eiuſdẽ bonitatis. Secũdo vero dictũ habet locũ in nũmis tm̃:quia in illis nõ cadit intereſſe intra rem quia nũmi non eſtimantur ſed per eos alie res

3 eſtimãtur. † Sed in alijs rebus in quibus cadit intereſſe intra rem.i.vera eſtimatio non cadit intereſſe extra rem cõtra moroſum ſed ſolũ

sum sed solum intra rem condemnetur quanti plurimi valuit
a tempore more: vt.l.ratio.§.si per vẽditorem.iuncta.l.sterilis.
§.cum per venditorem.ĩ.de act.empt.secus in nummis vt dixi
in quibus quia non cadit interesse intra rem venit extra rem:
vt in duobus exemplis hic positis in ver.quid enim.cum seq.
⁊.l.liber homo.§.si.ĩ.de verbo.oblig.ſm doct.¶ In tex.ibi: ꝙ
sua intersit supple ſm effectum quem in nummis: non enĩ ma-
iorem affectum habet vnus q̃ alter: nec plus estimatur ab vno
q̃ ab altero.⁊ hoc vult dicere tex.sequens dum dicit ꝙ certa est
nummorum estimatio non sic in speciebus ⁊ sic cesset expositio
4 gloss.que non est necessaria.¶ † In tex.ibi: nisi forte.no.hic ꝙ
si condemnatus es mihi actione depositi ad restitutionẽ num-
morum.⁊ quia mihi non restituisti non potui in termino solue
re creditori meo ⁊ per hoc incidi ĩ penam vel pignora mea fue-
runt distracta: ⁊ sic fui damnificatus in centum possum proba
re hoc interesse per solum iuramentum quod dicitur in litem
ad hoc vt in isto ver.congrue ponatur exceptio a prima regu-
la.non sic si actio non esset bonefidei vel in alijs in quibus iu-
ramentum non defertur.ĩ.eo.l.in actionibus.quia tunc deberẽ
5 probare per testes.¶ † In glos.j.in prin.ibi: nec enim in pecu-
niam ⁊c.ista glo.vult ꝙ pecunia non estimetur sed alie res esti-
mantur per pecuniam: ⁊ istud videtur cõtra tex.dum dicit nũ-
morum estimatio.ideo glos.sic exponit certe verũ est ſm Bart.
ꝙ parui nũmi non recipiunt estimationem sed grossi: vt flore-
ni recipiunt estimationem per paruos: quia ducatus valet li-
bras quinq̨.⁊ iste valor est estimatio.dic ergo ꝙ expositio glos.
non est necessaria.sed pone ex tex.vt dixi super eo: quia estima-
tio grossorum nummorum est certa: quia non aliter estimatur
vnũ q̃ per alterum.secus in speciebus ĩ quibus cadit affectio.
6 ¶ † In glos.ibi: sed nec alia glo.vult opponere contra ver.nisi
quia videtur ponere exceptionẽ a regula posita. in prin.cõtra
quia exceptio ad hoc vt bona sit debet esse de contentis sub re-
gula: vt not.in.l.j.de regu.iur.Sed hic non ita est quia regula
posita in prin.loquitur de iuramento in litem quod non est ni
si de affectione.hic autem de tali iuramento nõ loquitur glo.fa
tetur vt sit bona exceptio dicit debere subaudiri aliã regulam
ꝙ nec aliud iuramentũ deferetur.⁊ ad istam subauditam venit
ista exceptio.Alij dicũt ⁊ ista est vera que ponitur in fi.glos.ꝙ
imo hic loquitur de iuramento in litem. nam nõ est verum ꝙ
illud sit de sola affectione imo de interesse singulari ⁊ etiam de
veritate: vt.ĩ.eo.in actionibus.in fi.non ergo deferẽ iuramẽtũ
in litem in nũmis nisi forte de interesse singulari ⁊ extra rem.
sic ergo non de affectione: ⁊ hoc vult dicere text. ¶ Pro decla-
ratione glo.sequentis oppo.de.l.j.§.in depositi.Solu. ibi de-
positum consistebat in re in qua cadebat affectio hic in nũmis
⁊ est duplex differentia inter istos casus ſm glo.quia in primo
defertur iuramentum in litem quod est affectionis vt ibi.in se
cundo non vt hic.Item in primo venit etiam interesse lucri vt
fructus aduersus morosum.in secũdo nõ licet veniat interesse
dãni vt hic in fi.certe quicquid dicat gloss.etiam interesse lucri
videtur interesse ⁊ venit: vt ĩ.l.quã allegat.ĩ.de eo quod cer.loc.
in.l.iij.quod de offi.⁊ ibi no.⁊ est expeditum etiam hodie.C.de
sen.que pro eo.l.j. Secundo solue vt soluas dictum Jo.dic ꝙ
dictum suum procedit quando lucrum non esset certum: quia
actor seu creditor non consueuit negotiari cum pecunia vel lu
crari.vnde non auditur si dicat si soluisses mihi infra terminũ
potuissem tm̃ lucrari.si autẽ consueuit lucrari ⁊ probat ꝙ fuis-
sem lucratus quando habuit aliquid pre manibus ad lucran-
a dum[a] ⁊ quia non habuit pecuniam non potuit emere.⁊ tũc ve-
nit vt in contrario: ita dicunt doct.Sed in contrarium fortiter
facit.l.fi.ĩ.de peri.⁊ cõmo.rei ven.ibi videtur expresse probare
ꝙ etiam hoc casu non veniat interesse lucri sed vsure tm̃.dic vt
per docto.in.d.l.j.C.de senten.que pro eo.¶ Queritur in glos.
vtrũ sicut in contractu depositi quando debetur pecunia venit
interesse extra rem: ita ⁊ in alijs bonefidei ⁊ etiam stricti iuris.
glo.dicit sic.docto.hic dicunt verũ in nũmis in quibus non ca-
dit interesse intrinsecũ vt hic.⁊.l.liber homo.ĩ fi.de verb.obli.
7 † Sed in alijs rebus in quibus pretiũ crescit ⁊ decrescit qd di-
citur interesse intra rem etiã in contractibus bonefidei nõ ve-
nit interesse extra rem: vt est casus in.l.si sterilis.§.cũ per ven-
ditorem.ĩ.de act.empt.sufficit enim ꝙ teneatur quãti plurimi
8 sint a tẽpore more: vt.l.ratio.§.per venditorem.eo.tit. ¶ † Itẽ
querit glo.an sicut in contractu depositi probatur interesse per
iuramentũ cõtra dolosum vel morosum vt hic.ita in alijs stri
cti iuris.glo.dicit ꝙ sic.tu dic hoc verũ propter difficultatẽ ꝓ-
bationis quãdo res sit perempta: vt.ĩ.eo.in actionib⁹.in fi.nõ
aliter: vt.l.que ibi sequitur.sed in contractibus bonefidei et in
arbitrarijs etiã si nõ sit difficultas ꝓbationis ⁊ etiã re existen-
te vt hic: qꝛ loquitur generaliter.⁊ adde.l.semper.§.in hoc in-
terdicto.ĩ.quod vi aut clam.

2 ☞ Pupillus licet non cogatur recipere iuramentum ei de-
latum si tamen defertur tutori bene cogitur iurare vel referre
vel soluere.
3 Non debet quis subire anceps periurium.
4 Forma iuramenti affectionis prestandi per tutorem.
5 Adultus habens curatorem equiparatur pupillo in his que
tendunt in eorum preiudicium ⁊ quid in his que tendunt in fa
uorem eorum.

1 Videamus. † In causa que per tutorez
agitatur pupillus vel ma-
ter eius ad iurandũ de affectione nõ admittitur.tu
tor vero vel curator nõ cogitur: sed volens bene ad-
mittiẽ ⁊ idẽ in adulto.h.d.vsq̨ ad.§.deferre.¶ In glos.iij.ibi:
quia plus diligit filiũ q̃ se.ista ratio nihil valet: qꝛ iudex potest
taxare immoderatã affectionẽ: vt.ĩ.ea.l.§.pe.⁊.l.in actionib⁹.
Item quia si esset bona etiam si esset tutrix nõ admittitur cui⁹
contrariũ statim dicit glo.ideo dic rationẽ esse: quia nõ admit-
titur nisi quia est dñs lit.vt.ĩ.eo.l.vulgo.vel quasi dominus vel
tutor.Sed isto iure mater nõ poterit esse tutrix: ⁊ sic ĩ causa pu
pilli nec est domina nec quasi domina.¶ In eadẽ gloss.ibi idẽ
2 est in eo qd sit pro lite decidenda. † No.istam glo.ꝙ licet pupil a
lus nõ cogatur recipere iuramentum.de quo in titu.preceden
ti.vt.l.iusiurandum.§.pupillo.s̃.tit.j.si tamen defertur tutori
bene cogitur: et ideo si recusat sine causa condemnatur pupil-
lus nisi retulerit: quia iurare tenetur vel referre vel soluere: vt
in ea.l.§.ait pretor.tene menti. Sed dubito an istud sit verũ in
preiudicium pupilli.ex ista tamen gloss.manifeste sequitur ꝙ
3 sic. ¶ † In gloss.seq.in fi.ibi non est audiendus.dic bene ꝙ co-
gitur interdum quis facere pro alio quod nõ facit pro se vt ibi.
non tamẽ subire anceps periuriũ vt hic.qꝛ aĩa pretiosior est q̃
4 alie res.C.de sacrosan.eccle.l.sancimus.ſm Jaco.but.¶ † In
gloss.que incipit bene dico ibi suus adultus vel pupillus nol-
let re carere.doc.reprobant hunc modũ quia cũ pupillus non
habeat affectionem nõ potest tutor ad illam se referre: ⁊ si hoc
faceret periuraret.dic ergo ꝙ debet dicere ꝙ si esset illius cõdi
tionis cuius est pupillus nollet carere illa re pro tanto.arg.in
l.continuus.§.si ita.de verbo.oblig.⁊ de duo.re.l.nemo.et per
Cy.in.l.j.C.de sen.que pro eo.in.v.q.¶ In glo.seq.ibi: sed non
5 est ita quia hic de suo cõmodo ⁊c. ¶ † No.istam glo.ad intelle
ctum.l.si curatorẽ habens.C.de in integ.resti.vbi patet ꝙ adul
tus curatorẽ habẽs equiparatur pupillo ⁊ qñ nõ potest pupil
lus nõ potest talis adultus.nã illud procedit in his que tẽdũt
in eorũ preiudiciũ sed in his que tendũt in fauorem aliqua po-
test adultus vt hic.istud vult ista glo.quam tene menti.

a ¶ Lucrãdũ. vide Bar.sozi.cõsil.incipien.dñs labia mea apiat pro fundamẽto decisionis.⁊ Cano.in cle.pastoralis.§.sane.de vsu.Bar.ĩ.l.j.C.de sent.q̃ pro eo ꝙ interest profe rũtur.⁊ an cum quis debet mihi pecuniã in certo termino ⁊ nõ sol uit si capio illaz sub vsuris an te near ad vsuras.

2 ☞ Reus non potest deferre actori iuramentum in litem.
3 An valeat pactum appositum in contractu ꝙ de damno ⁊ in-
teresse stetur iuramento actoris.
4 Iuramẽtum in litem ⁊ iuramentũ necessarium in defectũ pro-
bationis totum dependet ex arbitrio iudicis.
5 Ab eo quod iudex facit in his que cõmissa sunt eius arbitrio
non potest appellari.
6 Qui põt totum tollere vel negare multofortius põt limitare.
7 Quãdo iurauit in litem ſm affectionẽ potest iudex immodera
tam affectionem ante ⁊ post iuramentum taxare.

1 Deferre autẽ. † Ad solũ iudicẽ pertinet hoc iu-
ramẽtũ deferre ⁊ totũ remittitur
in eius arbitrio tam a principio q̃ ex postfacto.⁊ potest dici de
ferre vel nõ deferre: ⁊ si detulit potest sequi ⁊ nõ sequi ⁊ etiã po b
2 test taxare ⁊ ex culpa nõ defertur.h.d.vsq̨ ad fi.¶ † No.ex pri-
mo dicto ꝙ si reus deferret actori hoc iuramentũ non valeret
3 nec ei staretur.secus in iuramẽto de quo in titu.precedenti.† et
sic videtur ꝙ nõ valeat pactũ appositũ in contractu ꝙ de dam
b no ⁊ ĩteresse stetur iuramẽto actoris.[b] de hoc tñ dicvt no.Bar.
4 in.l.fi.de p̃to.stipu. ¶ † Itẽ no.ꝙ iuramẽtũ necessariũ sicut est
istud totũ depẽdet ab arbitrio iudicis.idem videtur in illo qd
debetur per.l.admonendi in defectũ probationis.dic vt ibi di
xi.⁊ dicit Inno.ꝙ in his que cõmissa sunt arbitrio iudicis per
l.semper iudex censetur moueri ex iusta causa: vt ipse not.in.c.
5 qualiter.de accu.† ⁊ ideo ab eo qd ipse facit non potest appella
6 ri vt ipse idem no.in.c.cõquestus.de pe. ¶ † No.etiã ꝙ qui po
7 test totũ tollere vel negare põt multofortius limitare. ¶ † In
glo.magna ibi tu dicas hec vera.nã iuramentũ qd prestaẽ sup
expensis litis est de veritate.vnde si actor primo iuraret se legi
time ⁊ moderate expẽdisse.text.⁊ iudex postea taxaret ĩ.x.talis
taxatio detegeret periurium iurãtis.ideo vt hoc nõ fiat debet
prius fieri taxatio.sed hic de iuramẽto in litem qd est affectio-
nis.vnde si iurat habere rem charã pro.xx.licet taxetur ĩ.x.nõ
detegiẽ periuriũ: qꝛ ista possunt stare simul ꝙ habeat affectio-
nẽ in.xx.⁊ tñ qꝛ affectio est inordinata nõ debebãtur nisi.x.po-
test ergo istud iuramentum taxari ante ⁊ post vt hic.

b ¶ Actoris.de hoc per Alexã.cõsil.cxlvij.lib.ij.⁊ an valeat statutum ꝙ de dãno dato stetur sacramento saccularij.vide p Rapha.cu.consi.cxxxvj.

2 ☞ In actionibus arbitrarijs quando habeat locũ iuramẽtum in litem affectionis.⁊ nu.3.
3 Que actiones ⁊ quot modis dicantur arbitrarie.
4 Quãdo condẽnatus ad rem tradendã vel restituendam est cõtumax que remedia tunc competant actori.⁊ nu.5.
5 Quãdo iuretur in litẽ contra eũ qui dolo desijt possidere licet nunc non dolo faciat ꝙ non restituit.⁊ nu.6.
6 Dolus si fuit cõmissus in nõ parẽdo iudici cũ quis posset: tũc in oĩbus actionibus defertur iuramentũ in litẽ affectionis.
7 Ob quẽ dolum non iuretur in litem affectionis.⁊ nu.9.
8 Omnes actiones possunt dici arbitrarie vt deferatur iuramẽtum in litem affectionis quando cõmittitur cõtumacia seu dolus in non restituendo ad mandatum iudicis: nisi ille esset condemnatus officio iudicis.
9 Officium iudicis non habet vim actionis bonefidei nec arbitrarie.
10 Iuramentum in litem affectionis ad hoc vt deferatur octo requiruntur ⁊ que.
11 In iuramento in litem affectionis venit sola estimatio rei ƀm affectionem iurantis non autem cetera damna.
12 Iuramentũ in litem quod est veritatis requirit dolũ ⁊ moram rei: ⁊ quod res non extet vel non appareat.
13 Si hospes dederit valisiam clausam hospitatori suo: ⁊ reddatur aperta iuratur in litem veritatis.
14 Lata culpa in penis criminalibꝰ non semp equiparatur dolo.

1 IN actionibus. †In tribus generibꝰ actionũ defertur iuramentũ in litẽ qꝺ est affectionis.s. in realibꝰ. Item in personalibus ĩ rem scriptis vt est actio ad exhibẽdũ. Item in bonefidei.⁊ hoc primo.⁊ potest iudex taxare ⁊ deferre vel nõ deferre ⁊ etiã sequi vel nõ sequi. hoc secũdo. ⁊ nõ defertur nisi ꝓpter dolũ rei. hoc tertio. in alijs autẽ actionibus ꝙ predictis potest deferri iuramẽtũ in litem qꝺ est veritatis cõtra dolosum vel morosum. in defectũ tamen probationis re perempta nõ aliter. h.d. cũ.l.seq.⁊ tex. ƀm corticẽ est satis clarus.⁊ glo. similiter. clarissime tñ subtiliter indagãdo ꝓfunditatẽ huius materie ⁊ legũ que de hoc loquuntur videtur satis tenebrosa Barto. hic per infinita verba voluit declarare tñ mirabiliter infrascauit: licet credã ipsum habuisse bonum intellectum: potuisset tamẽ clarius ⁊ plenius loqui vt patebit ex sequentibus. Et primo loquitur de iuramento in litem quod est affectionis.⁊ hoc vsq ibi plane. postea de illo qꝺ est veritatis vsq ibi: sed iudex. Scꝺo ꝙ sit officiũ iudicis ĩ eo vsq ibi: sʒ in his. tertio ꝓpter qꝺ defertur. ¶ Cõtra prin.l.oppo. de fi. nã nõ solũ in actionibus in rem vel in rem scriptis vel in bonefidei defertur iuramẽtũ in litem: imo etiã in stricti iuris que nec sunt in rem nec in rem scripte vt ibi. Sol. principium loquitur de iuramẽto in litem qꝺ est affectionis ad qꝺ difficilius peruenitur quia iurat̃ in infinitũ ⁊ plura requirũtur vt ad illud perueniatur. finis autẽ loquitur de iuramẽto in litem qꝺ est veritatis ⁊ ad qꝺ facilius ꝑuenitur: qꝛ nõ est ita preiudiciale ⁊ pauciora requirũtur: vt.j. dicam.⁊ hoc vult glo. in illo.§. fi. licet quidam antiqui intellexerũt illũ etiã in iuramento in litem qꝺ est affectionis.⁊ dicũt esse speciale in tribus casibus vt illud deferatur etiã in actionibus que non sunt bonefidei nec arbitrarie quorum vnus ponitur hic. sed ista opi. non est vera: vt ibi not.

2 glo. ¶ †Secũdo oppo. ꝙ etiã in actione que nõ est in rem nec etiam in rem scripta nec bonefidei iuretur in litem: vt patet in actione de dolo que est in stricti iuris.⁊ est ꝑsonalis nõ scripta in rem: vt.s̃. de dolo.l. arbitrio. in prin.⁊ insti. de actio.§. ꝑterea quasdam. Solu. fateor cõtrariũ.⁊ iste tex. debet suppleri per illos. nam defertur in duobus generibꝰ actionũ.s. in actione bonefidei vt hic.⁊.s̃. de peti. heredi.l. sed si lege.§. hec verba. quia illa actio est bonefidei. Item ĩ actionibus stricti iuris arbitrarijs. secus si nõ sunt arbitrarie: tunc enim nõ defertur iuramẽtum in litem quod est affectionis: sed illud qꝺ est veritatis sic

3 concurrentibus duobus vt in fi. huius legis. †dicuntur autem arbitrarie omnes in rem ⁊ hoc ideo quia propter naturã earũ conceditur arbitrium iudici vt possit facere cõdẽnationẽ. nam in actionibus realibus reus non est obligatus ad restituendũ vel tradendũ: quia in illis nõ presupponitur aliqua obligatio: vnde ƀm strictam ⁊ propriã naturam ipsarum iudex nõ posset reum condẽnare ad restituendũ: licet posset declarare actorem esse dominũ propter hoc concedatur per.l. arbitrium iudici: vt possit facere condemnationẽ. Secũdo modo dicuntur arbitrarie ratione doli cõmissi a principio tẽpore obligationis cõtracte vt est actio qꝺ metus cau. vel de dolo que sunt actiones stricti iuris quarũ natura est vt nõ fiat condẽnatio nisi in eo ad qꝺ obligatio est cõtracta. vnde si per dolum vel metũ induxisti me ad tradendum rem valentem decem. et illam non restituis de stricto rigore iudex non posset te condemnare nisi in decem: tamen ratione doli potest te cõdemnare in plus.s. quatenus in litem iurauero ƀm meam affectionẽ. Tertio modo dicuntur arbitrarie ratione loci in obligatione appositi: vt si promisisti soluere.x. in tali loco. nam ista promissio est stricti iuris ⁊ si nõ soluis ƀm suam originalem naturam non deberes condẽnari nisi in decẽ: tamen ratione loci potest mea interesse in plus: ideo propter locum conceditur iudici arbitrium vt possit facere cõdemnationẽ ad illud interesse: vt.j. de eo qꝺ certo loco. Dicunt ergo glo.⁊ do. verũ esse regulariter ꝙ in omnibꝰ istis arbitrijs potest deferri iuramentũ in litẽ qꝺ est affectionis. tamen ille.§. preterea quasdam. non dicit hoc: sed bene dicit ꝙ iudex potest facere condẽnationem preter naturã actionum. Quantum autem ad iuramentũ in litẽ habemus expressum hic ꝙ si sunt arbitrarie vel in rem scripte possit deferri. Item quando ratione doli cõmissi a principio habemus expressum in.d.l. arbitrio. de dolo. Si autem ratione loci nõ reperio bene expressum nec puto esse verum. sed hic debet interesse probari per testes vt in

4 tit. de eo quod certo loco. ¶ †Sed tertio opp. fortiter ⁊ in hoc aduerte quia declarabitur hic profunditas huius materie in qua Bar. se inuoluit. nã istud iuramentũ defertur propter contumaciam cõmissam in non restituendo rem ad mandatũ iudicis: vt.s̃. eo.l.j. Sed certe quando talis contumacia cõmittitur in qualibet actione mũdi siue sit bonefidei siue stricti iuris: siue realis siue personalis: siue sit in rem scripta siue non siue sit arbitraria siue non potest deferri iuramentũ in litẽ qꝺ est affectionis: vt est text. not. in.l. qui restituere. in fi.s̃. de rei vendi. ad quid ergo fuit expediens qꝺ hic dicitur de istis actionibus. solu. fateor contrariũ si cõtumacia in hoc cõmittit̃ quelibet actio potest dici arbitraria vt in ea deferatur hoc iuramentũ quãdo aliquis condẽnatus est ad rem tradendã vel restituendã ⁊ cum hoc possit facere qui habet eã penes se ⁊ nõ facit. nam actor habet duplex remediũ. primo ꝙ faciat sibi auferri manu militari. secũdo si de hoc nõ iurat petat sibi deferri iuramentũ in litẽ ⁊ faciat ipsum condenari iterũ ad id qꝺ fuit iuratũ ⁊ sic ferunt̃ due sentẽtie.⁊ iste est casus illius.l. qui restituere.⁊ ita Bart. intelli-

5 git illam.l. †Sed interdũ non cõmittitur dolus vel cõtumacia in nõ restituendo vel tradẽdo: quia nõ habet rem penes se et si haberet libẽter traderet: sed est penes certũ a quo nõ potest rehabere: tũc non habet locũ.l. qui restituere. sed est deueniendũ ad istã.l.⁊ tunc est dicendũ ꝙ si dolo desijt habere: licet nũc nõ dolo faciat ꝙ nõ restituit propter dolũ tamen cõmissum in desinendo possidere si actor erat bonefidei vel erat in rem scripta vel arbitraria ratione doli cõmissi in principio contracte obligationis deferatur iuramentum in litem.⁊ ita intelligitur iste tex.⁊ in hoc est specialitas in istis actionibꝰ non sic in alijs hoc probatur primo in.l. sed ⁊ si lege.§. hec verba. de peti. here. que loquitur in actione bonefidei: ⁊ non fuit cõmissus dolus in nõ parendo iudici: sed in desinendo possidere. ita in.l. si fundus.§. in venditione.j. de pigno. que loquitur in actione in rem.⁊ ille tex. bene declaratur: quia licet reus summa ope nixus pareret iudici non tamen potuit rem recuperare: ⁊ sic nõ fuit in contumacia in nõ parendo. si tñ fuit in dolo in desinẽdo possidere iuratur cõtra ipsum in litẽ. hoc autẽ voluit glo. in actione doli q̃ est arbitraria ratione doli cõmissi in ipsa cõtrahenda ꝙ si dolosus iterũ dolo desijt possidere propter hũc ƀm dolum iuratur iterum in litem contra eum licet non fuerit in contumacia quo ad iudicẽ quia non potuit recuperare.⁊ hoc voluit glo. in dicta.l. arbitrio.s̃. de dolo. in prin. Si autem non fuit cõmissus dolus in non parendo iudici nec in desinendo possidere tũc licet fuerit commissus a principio tempore contracte obligationis: vt in actione de dolo. vel metũs causa propter talem dolũ non deuenitur ad iuramentum in litem quod est affectionis. text. est in dicta.l. arbitrio.§.j. ¶ Sed quarto oppo. fortiter ꝙ si non cõmittitur dolus in non parendo iudici non debeat iurari in litem: licet fuerit commissum in desinendo possidere: vt s̃. de peti. heredi.l. possessor.§. fina. in fine. sol. quod dixi.s̃. procedit quando dolo desijt possidere ⁊ res extat: licet non possit recuperari. ita loquuntur iura supra allegata. Si autem esset

a perempta.[a] tunc distingue aut erat actio bonefidei ⁊ non peruenitur ad iuramentum affectionis: sed bene possit perueniri ad iuramentum veritatis super vero pretio rei.⁊ iste est casus in dicta.l. si possessor. in fi.⁊ hoc propter equitatem que ĩ actione bonefidei versatur si res erat eo modo peritura penes actorem: aut erat actio stricti iuris ⁊ tunc etiam si sit perempta: et sic impossibilis est recuperatio propter dolum tamen commissum in desinendo possidere defertur hoc iuramẽtum affectionis. Et hoc voluit glossa ordinaria in dicta.l. arbitrio. in prin-

6 cipio. †Recollige ergo tres casus ꝙ aut fuit commissus dolus in parendo iudici cum posset: ⁊ in omnibus actionibus defert̃ hic iuramentum

a ¶ Si autẽ esset perempta. Adde in proposito que ponit dominus Alexan. de imo. in ꝯsi. lviij. col. ij. ver. et per predicta. in.j. volu. vbi ꝙ qñ agitur cõtra tertiuʒ ad exhibendum scriptam in qua agẽs pretẽdit interesse si tertius ipsam scriptam non exhibet vel suo iuramẽto ꝓbet se perdidisse cõtra ipsum nõ iuratur ĩ litem. Cur.

hic iuramētum: ⁊ sic omnes possunt dici arbitrarie: vt.d.l.qui restituere.in fi.aut non fuit cōmissus in hoc et tunc aut fuit cōmissus in desinendo possidere et defertur in actione bonefidei et in actione in rem vel in rem scripta ⁊ in actionibus arbitrarijs ratione doli precedentis non alijs. ita debet intelligi ista lex: vt patet in iuribus.s.allegatis dummodo res extet in rerū natura: al's distinguitur: vt.s.dixi inter bonefidei ⁊ stricti iu-
7 ris.† aut in neutro istorum fuit commissus dolus sed solum a principio obligationis contracte. et propter illud nō defertur iuramētum affectionis: vt in.d.l.arbitrio.§.j.sed iuramentum.
a super vera estimatione[a] sic vt in.l.si quando.C.vnde vi.et arg. hic in fi.huius legis vbi defertur propter dolum commissum post: puta ꝑpter moram fortius si a principio: q2 semper est in mora..l.j.C.qđ metus cau.⁊.l.j.§.rectissime.de vi ⁊ vi ar.et not. glo.s.in.l.nummis.in fi.vltime glo.hoc tamen verum si res nō extat vel non apparet.⁊ sic est difficilis probatio: vt hic in fine.
8 al's secus.vt dixi in.d.l.nūmis.† Et nunc intelligis hanc legē quā nō reperies vnꝗ declaratā ꝙ animus tuus possit quiescere cum a nemine alio videam ita declaratam.qđ autem.s.dixi. ꝙ omnes actiones possunt dici arbitrarie vt deferatur iuramentum affectionis quando cōmittitur cōtumacia in non parendo iudici per.l.qui restituere.in fi.de rei vendi.procedit qñ esset condēnatus iure actionis: secus si officio iudicis quo casu non iuratur.glo.est ordinaria quā tene menti.s.si serui.vendi. l.barū.super verbo cōdēnet.in fi.⁊ vide Barto.in.l.j.si prius.de oper.no.nun.in.ij.q.⁊ ita allegat Bal.illam glos.in.l.argenta-
9 rius.§.cum autem.s.de eden.† ꝙ officiū[b] iudicis non h3 vim
b actionis bonefidei nec etiā arbitrarie. Item qđ dixi ꝙ propter dolum cōmissum dūtaxat a principio cōtracte obligationis si non cōmittatur postea in desinendo possidere vel nō parendo iudici nō defertur iuramentū in litē.⁊.l.arbitrio.§.j.s.de dolo. fallit qñ fuisset cōmissus a principio in cōtemptum iudicis seu iurisditionis.⁊ iste est casus.l.penul.§.j.s.ne qs eū.quē casum ponit gl.magna.in ver.plane pro fallentia.sed intellige modo
10 quo dixi.⁊ tunc constabit in quo stat fallentia.† Et breuiter recolligendo dicas ꝙ octo requiruntur ad hoc vt deferatur iura
c mentum[c] in litē qđ est affectionis. Primo ꝙ sit talis res in quā cadit affectio: vt.s.eo.l.nummis.⁊ etiam in factis l3 ibi non videatur cadere affectio: vt.l.iiij.§.j.⁊ ibi no.s.si regū. Secūdo requiritur ꝙ actio sit bonefidei vel arbitraria. Tertio ꝙ sit directa nō cōtraria vt hic in gloss.super verbo bonefidei: supple nisi in tali contraria ageretur de fide rupta: vt no.j.de pigno. actio.l.si pignoris.§.si post. Quarto requiritur ꝙ agatur tale quid ad qđ possit precise cōpelli.secus si liberaretur prestando interesse vt in actione ex empto qñ venditor non haberet facultatem rei restituende vel tradende: vt.l.j.in prin.j.de act.emp. ⁊ hic in eadē glo.super verbis bonefidei.secus si haberet facultatem: q2 tunc posset precise compelli ꝭm docto.hic. ⁊ not.in.d. l.j.tene menti perpetuo. Quinto requiritur ꝙ interuenerit dolus cōmissus in desinendo possidere.⁊ hoc sufficit in bonefidei vel in arbitrarijs vel in non parēdo iudici ⁊ hoc in quibuscūꝗ actionibus.secus si in neutro istorum l3 interuenerit a principio nisi in casu quē.s.posui.hoc etiam fallit in actione tutele in qua ꝑpter culpā potest deferri vt hic in glo.que incipit ꝑpter leuē.circa fi. Sexto requiritur ꝙ sit dñs litis ille qui petit sibi deferri vel quasi dñs: vt.j.eo.l.vulgo.⁊.s.eo.l.videamus.§.j. Septimo ꝙ sit pubes: al's secus: vt.d.§.j. Octauo ⁊ vltimo ꝙ agat iure actionis.secus si iudicis officio: vt.d.l.barū.si serui.
11 vendi.† Quid autē veniat in tali iuramento dic ꝙ sola estimatio rei ꝭm affectionem iurantis nō autem cetera damna.ita vi
12 detur ꝓbare Barto.in.l.j.s.de alie.iudi.† Quantū vō ad iura
d mentum in litem qđ est veritatis[d] videntur duo sufficere.s.dolus rei etiam cōmissus dūtaxat a principio obligationis contracte l3 non sit cōmissus in desinendo possidere vel in non parendo iudici: vt.l.si quādo.C.vnde vi.⁊ etiam mora rei que potest dici dolus vel lata culpa: vt in fi.huius legis.⁊ difficultas probationis: q2 res nō extat vel nō apparet ita ꝙ possit subijci oculis iudicis: vt hic in fi.est casus not.in.d.l.si quando.et ita
13 debet suppleri glos.fin.in fi.in.l.nummi.s.eo.† Et ex hoc dicit Inno.in.c.fin.extra quod met.cau.ꝙ si aliquis hospes dederit
e vallisiam[e] clausam suo hospitatori.deinde reddatur aperta ⁊ ille dicat aliquas res sibi ablatas stabitur iuramento ipsius: q2 hospitator est in dolo vel fuit aperiendo vallisiam ⁊ res non apparet per illud.c.⁊ per.d.l.si quādo.⁊ per istum tex.quā opi. ibi videtur sequi Bar.sed in.l.j.§.fur.aduer.nau.videtur aliter
14 dicere ꝙ sit necesse probare dolum. aliter dic vt ibi. † Ultimo no.glo.que incipit propter leuem que semper allegatur ꝙ
f lata culpa[f] non semper equiparatur dolo: sc3 in penis personalibus certe glo.in.l.in lege.ad legē corne.de sica.largius loquitur ꝗ̄ in penis criminalibus vt sunt etiā pecuniarie quādo

veniunt applicande fisco: vt not.in.l.agraria.de termi.amo.et in.l.qui sepulchra.de sepul.viola.de isto passu vide per Barto. in.l.j.si quis testa.lib.esse ius.fu.⁊.l.ꝙ nerua.j.deposi.cetera dic vt hic habetur in gloss.que per predicta remanent expedite. et etiam per Bar.qui quedam alia declarat que sunt leuia respectu predictorum.

2 ☞ Iurans rem valere centum taxatiue cum valeat plus qđ sit periurus.

3 Si agitur ciuiliter ad penā potest iurari in litē veritatis propter cōtumaciā rei: ⁊ difficultatē ꝓbationis: ⁊ an possit iurari ꝭm affectionem.⁊ nu.4.

4 Iuramentū in litē nō defertur in criminalibus.

1 **Cum furti.** † Qui iurat rem valere centū cum valeat plus nō est periurus.h.d.facit.l.si cōmunem.§.si cui. queādmodum serui.amit. Et vide qđ ibi no.in glo.super ver.plus ⁊ potest poni casus duobus modis.scilicet ꝙ agebatur actiōe furti ad penā dupli vel quadrupli ⁊ nō apparebat res subtracta: vnde oportebat scire quantum valebat ad hoc vt sciretur quid esset duplandum vel quadruplandum certe potest probari estimatio rei per iuramentum in litem qđ est veritatis pro-
2 pter dolum rei commissum a principio. † Si ergo iurat ꝙ valebat centum: licet valet plus non expedit ꝙ dicatur plus non subintelligiꝭ dictio taxatiua.ita intelligitur hic si em̄ subintelligeretur esset peiurus.facit qđ dicitur in.l.rogasti.§.si tibi.s.si certum peta.⁊ isto modo ponit casum glo.in actionibus.§.fin.
3 glo.magne.† sic ergo istud iuramentum in litem quod est veritatis propter rei cōtumaciam ⁊ difficultatem probationis nō solum potest deferri pro consequēda vera estimatione: sed etiā pro consequenda pena ꝭm estimationem rei: vt in hac.l.⁊ dicit b
4 gloss.† non sic deberet deferri si ageretur de pena applicanda fisco etiam pecuniaria ⁊ sic criminaliter.ꝭm Bartol.q2 in criminalibus requiruntur probationes luce clariores.C.de probaꝭ. l.sciant.vnde sicut non defertur iuramentum ad supplendam probationē ꝭm dispositionē.l.in bonefidei.C.de iureiuran.ita ⁊ multominus ad ipsam totaliter faciendam etiam contra dolosum.potest etiam poni hic casus ꝙ agebatur cōdictione furtiua ꝑ ipsa re: ⁊ tunc potest intelligi tam de iuramēto affectionis ꝗ̄ etiam veritatis. de primo qñ dolo desijt possidere. nam quia dolus interuenit a principio obligationis cōtracte puto c istā conditionē posse dici arbitrariā sicut est actio de dolo.⁊ qđ me.cau.l3 hic glo.dicat cōtrarium: sed nō video rationē diuersitatis si ergo postea interueniat alius dolus in desinēdo possidere debet posse iurari de affectione sicut in actione de dolo et multomagis si cōmitteretur in non parendo iudici. Si autem in neutro istorū cōmitteretur dolus tūc propter solum dolum a principio cōmissum non defertur iuramentū affectionis: sed veritatis sic re perempta vel nō apparente.l.in actionibus.in fi.q2 fur semper est in mora.

1 **In instrumentis.** † In actione ad exhibēdū semp defertur iuramentum in litem super interesse singulari.hoc dicit. d

2 ☞ Iuramentū in litem qualiter dicatur necessarium.

1 **Ex periurio.** † Iuramētum in litem non tractatur sine magna causa. Sed contra quia potest iudex non sequi. Solutio aliud est quod iudex nolit sequi: aliud quod
2 retractetur de periurio. † Et nota ꝙ istud iuramentum dicitur necessarium.⁊ gloss.subijcit quia reus cogitur subire velit nolit si iudex defert. Sed Bartol.videtur dicere cōtrarium quod potest probare per testes si vult: vt.l.semper.§.hoc interdicto. j.quod vi aut clam.dicitur autem necessarium necessitate causatiua quando deficiunt alie probationes: quia si vult obtinere necesse habet petere iuramentum si est casus in quo debeat deferri. e

De cōdictione causa data causa nō secuta. Rubrica.

Super rubrica iurisconsultus tractaturus de actionibus f orientibus ex contractibus premittit de orientib⁹ ex quasi contractibus vt sunt condictiones per quas nō agitur vt contractus impleaꝭ: sed potius vt dissoluaꝭ vel distrahaꝭ.⁊ iste distractus est quasi contractus ⁊ oriuntur extra id qđ agitur a principio: vt.l.si is.in fi.j.cōmoda.⁊ in hoc titulo cū sequēti tractaꝭ quando aliquid fuit datū ob causam de futuro ꝑ quo repetendo datur condictio ob causam si nō fuit causa secuta vt in hoc titulo vel cōdic.ob turpē cām: etiā si fuerit secuta si versabatur turpitudo ex parte recipientis dūtaxat vt titu.sequen.titulus vero de condic.inde.⁊ condictio sine causa.loquuntur quando

a Sup vera estimatione.intellige hoc verū siue dolus fuerit cōmissus cū violētia siue sine violētia vel maleficio.⁊ ita pulchre declarat Alex.ꝭ imo.i ꝯs.ciij.co. iij.v.⁊ si dubitaꝭ in.j.vol.et sentit Pau.i fi.v.ꝗtū vō ad iuramētū veritatis. Cur.

b Qđ officium. Adde eundem Paul.in.d.§.cū autem.⁊ Flo.de sancto Pe.in.d. l.⁊ barū. Cur.

c Reqsita vt deferaꝭ iuramētu3 i litē affectiōis.

d Qđ est veritatis.⁊ qñ deferaꝭ tale iuramētum vide ꝑ do.meu3 Sozi.in consilio ccxij.col.iij.vsi. preterea. I. C.

e Uallisiam.de hoc per Ancha. cōsi.lxxij.qui in facto cōsuluit.

f Lata culpa. an lata culpa eqpareꝭ dolo i criminalib⁹ vide ꝑ eundē ꝯsi.xcij.ꝑ Frā.de are.cōsi. xlix.ꝑ Alex.ꝯsi. lviij.lib.ij.

aliquid fuit datum ob causam de preterito falsam vel nullam vel annullatam que magis ppꝛie dicitur causa ꝙ illa de futuro: vt in. l. damus. de condi. inde. ⁊ ibi no. titulus autem de condictione furtiua loquitur de ꝯdictione que non cõpetit ꝑpter aliquod datum sed ꝑpter subtractum. ⁊ iste sunt ordinarie condictiones. ⁊ in pꝛimis presupponitur dominiū trãslatum: alʼs nõ dicerent̃ cõdictiones qꝛ sunt actiones personales ⁊ cõpetũt ad dandũ seu recuperandũ dominiũ. In condictione vero furtiua nõ presupponitur dñium translatum. Sunt due alie condictiones oꝛdinarie: scꝫ triticaria: ⁊ condictio ex lege. ideo iste est longus tractatus.

1 Si ob rem. † Causa secuta cessat cõdictio ob causam. boc dicit. sed non cessat condictio ob turpem causam si fuit datum ob illam ⁊ versatur turpitudo ex parte recipientis tm̃. ⁊ boc vult iste text. cum glo.

2 Cõdictio ob causam cõpetit etiã si dedi tibi ob causam de futuro implendam per me quã postea implere nolui.

3 Qui recepit aliquid ob cãm implendã nõ potest penitere: ⁊ potest cõpelli vt impleat per actionẽ prescriptis verbis.

4 Datũ tibi ob causam implendã per tertiũ ⁊ nõ impleat̃ velut aliquid contingat ⁊ illud nõ euenerit potest repeti per condictionem ob causam.

5 Quando do tibi ob causam per te implendam ꝙ ille sit contractus innominatus et in aliis dicatur simplex donatio ob cãm cuius sit effectus. ⁊ nu. 6.

6 Actio prescriptis verbis datur etiam ad interesse quãdo non impletur.

7 Condictio ob causam nõ oꝛitur ex cõtractu innominato vt cõtractus impleatur sed vt dissoluatur.

8 Implens cõdictionẽ sub qua est institutus nõ censetur ꝑpter boc bereditatem adire.

9 Si do tibi ob causam de futuro quam scio esse impossibilem et non posse sequi quod videar simpliciter donare nec possim repetere.

10 Quando soluit̃ ob causam qualiter dicatur causa tacita inesse de voluntate vtriusqꝫ partis. ⁊ nu. 11.

11 Soluens simpliciter nõ expressa causa quãdo non possit solutum repetere.

1 Si parendi. † Non secuta causa ob quam datum fuit datur condictio ob causam etiã si illa causa non fuit expressa sed ad vtraqꝫ parte tacite intellecta. Item etiam si erat implenda per dantem siue implere noluerit siue non potuerit nisi sciuerint ipsam foꝛe impossibilẽ:
2 qꝛ tunc repetit. b. d. cum. l. seq. ¶ † Nota plura. Pꝛimo qꝛ ista condictio competit etiam si dedi tibi ob causam de futuro implendam per me quam postea implere nolui. videbatur contrarium. nã quando dedi ob causam per te implendam si non imples dictat equitas vt mibi restituas: sed quãdo ob causam implendam per me: puta vt possem consequi bereditatem vel legatum relictam vel relictum sub conditione si tibi dedero decem ⁊ dedi causa implende conditionis si postea volo bereditatem vel legatum: ⁊ sic stat per me ⁊ videt̃ ꝙ non babeatur
3 pꝛo impleta. † Sed contrarium est verum quia nõ sum tibi in aliquo obligatus: ⁊ ideo possum penitere. nam si tibi dedissem ob causam per te implẽdam ⁊ anteꝗ̃ impleas re omnino integra me penitet possum repetere: vt. j. eo. si pecuniam. ⁊ boc ratione predicta: qꝛ non sum tibi obligatus sed tu es obligatus mibi postꝗ̃ recepisti: ideo penitere non posses: sed possum te compellere si volo vt impleas per actionem prescriptis ver-
4 bis: vt. s̃. de pact. l. iurisgentium. † ⁊ ideo puto ꝙ babet etiam locum ista condictio si do tibi ob causam implendam per tertium ⁊ non impleatur: vel si do vt aliquid cõtingat ⁊ illud non euenerit: vt. j. de dona. causa moꝛ. l. senatus. ver. nec dubitaue-
5 runt cassiani. † Aduertẽdum tñ qꝛ quando do tibi ob causam ꝑ te implendam ille est contractus innominatus: sed in aliis
6 casib⁹ dicitur simplex donatio ob causam. † Et effectus est magnus: qꝛ in pꝛimo casu recipiens obligatur danti ad implendam causam: ⁊ potest ad illam compelli per actionem prescriptis verbis: vt dixi. que actio etiam datur ad interesse: qꝛ non impletur: vt. l. naturalis. j. de prescrip. ver. ⁊ ista dicitur oꝛiri ex contractu. Sed contra dans non est obligatus recipienti ad perseuerandum in datione: ideo potest penitere re integra et cõpetit ꝯdictio ob causam ex capite penitentie. ⁊ idẽ si causam nolles implere ⁊ vellem potius repetere datum ꝙ te cõpellere
7 ad implendum. † et ista condictio nõ oꝛitur ex contractu innominato: qꝛ non datur vt cõtractus impleatur sed vt dissoluat̃.
8 ⁊ de boc loquitur totus iste titulus. ¶ † Secũdo no. ꝙ ille qui implet conditionẽ sub qua est institutus non censetur pꝛopter boc bereditatẽ adire: qꝛ tũc nõ posset postea repudiare cuius contrariũ bic dicit̃: sed solum aperire viam vt adire possit. nec obst. l. iam nõ dubitari. §. si. de bere. insti. de qua glo. opponit ⁊ non bene soluit: qꝛ ibi fuit institutus sub cõditione si voluerit quo casu si dicit se velle censetur adire vel se immiscere: qꝛ per eundem modum impletur conditio per quẽ inducitur aditio secus quando est cõstitutus sub aliqua extrinseca cõditione vt bic est casus qui semper allegat̃. si tamẽ talis institutus erat de suis lꝫ ante impedimẽtum non esset beres nec effectu nec noĩe tamẽ statim cum implet efficitur beres saltẽ sicut noĩe si fuisset pure institutus postꝗ̃ est institutio purificata non tamen cum effectu. ita loquit̃. l. conditionibus pupillis. de condi. ⁊ demon.
9 ¶ † Tertio no. sup verbo sine scelere. vna cũ gl. ꝙ si do tibi ob aliquam causam de futuro quam scio esse impossibilem ⁊ non posse sequi videoꝛ simpliciter donare ⁊ nõ possum repetere tũc ergo babet locum repetitio qñ erat impossibilis vel si nõ erat tamẽ ignoꝛabam ⁊ sic intelligitur. l. ij. §. liber bomo. dic vt ibi.
10 ¶ † Quero qualiter dicatur causa tacite inesse de voluntate vtriusqꝫ partis. Rñdeo ꝙ illa nõ exprimit̃ specialiter tamen exprimit̃ aliquid aliud ex quo illud potest cõpꝛebẽdi: vt si dixi soluo tibi decẽ causa implendi conditionẽ mibi appositam in institutione vel legato. nam ex boc apparet ꝙ solui vt bereditatem vel legatũ possem cõsequi. ⁊ ista est causa tacita ob quam
11 pꝛincipaliter solui. † Quid autẽ si nibil exprimeret sed simpliciter soluerẽ videt̃ ꝙ tunc non possum repetere per. l. repetendi. C. eo. quia nibil est expressum ex quo tu possis intelligere ꝙ soluerim ob aliquã causam de futuro lꝫ illã baberẽ in mente. vnde potes credere ꝙ tibi donem ⁊ causa in mente retẽta non prodest. Breuiter ꝯꝛium videt̃ si reuera suberat causa soluendi qꝛ etiã institutus sub cõditione si darẽ tibi decẽ lꝫ tu boc ignorares vt potius suspiciat̃ veritas ꝙ tua opi. qui tractas de lucro captando: sed si nõ suberat in rei veritate sed ego in mente fingebã eam: qꝛ tradidi bac intentione vt debeas me in aliquo remunerare ⁊ non expresse: tunc lꝫ illa causa in mente retenta possit pꝛobari: qꝛ anteꝗ̃ traderem foꝛte boc dixi in presentia testiũ nõ pꝛoderit mibi. ita intelligo. l. repetendi. ⁊ patet exp̃sse j. l. pꝛoxi. §. si quis quasi. ver. ꝗ̃ꝗ̃.

2 In contractibus nominatis non babet locum condictio ob causam.

3 Si dedi tibi ne me coꝛam iudice conuenias: an cauere debeas de non eundo ad iudicem: ne possim datum repetere per condictionem ob causam.

4 Datum ob causam in cõtractu trãsactionis: non potest ex capite penitentie repeti re integra: licet secus sit in aliis cõtractibus innominatis.

5 Si dedi tibi aliquid ne vadas romã: nõ dicitur res integra qñ ex eo ꝙ nõ iuisti passus fuisses aliquod dãnum.

6 Licet tunc nõ possim repetere datum: an saltem possim te cõpellere ad cauendũ de non eundo. ⁊ dicitur ꝙ non.

7 Cautio mutiana an babeat locũ in cõtractibus ⁊ ꝙ prestetur per volentem agere.

1 Dedi tibi pe. † Si do tibi ne me conuenias coꝛã iudice videt̃ quedam transactio: ⁊ ideo quousqꝫ me nõ conuenis nõ possum petere datum lꝫ non caueas de non conueniendo nisi dedissem expresse ob banc causam vt caueres. b. d.
2 vsqꝫ ibi: idem erit. ¶ † In tex. ibi: quasi decidi vult dicere ꝙ ex ista cõuentione resultat cõtractus transactionis qꝛ facta est vt lis que sperabat̃ moueri tolleretur qꝛ cõtractus trãsactionis dicit̃ contractus innoĩatus: qꝛ retinet nomẽ generis: vt dixi in l. ij. s̃. de iureiuran. ⁊ sic si nõ seruant̃ ꝑmissa locũ bꝫ in eo cõdictio ob causam. sic in aliis ꝯtractib⁹ innoĩatis. secus in noĩatis
3 in quib⁹ cessat dicta condictio: vt no. j. eo. l. fina. † In casu autẽ buius legis, videbat̃ ꝙ si recipiens caueat de nõ eundo ad iudicẽ tanꝗ̃ causa nõ impleta locũ baberet cõdictio qꝛ ista causa negatiua nõ potest perfecte impleri nisi mediante cautione de non eundo. nam licet bodie non vadas potes ire cras: sed si caues de nõ eundo dicitur perfecte impleta sicut in cõdictione negatiua: vt. l. mutiane. de condi. ⁊ demon. sed breuiter quãtũ ad boc vt possis te defendere ⁊ recipere aduersus me repetentẽ nõ requirit̃ ista pfecta impletio: lꝫ sufficit ꝙ impleas quãtum est in te: qꝛ nõ vadis ad iudicem. ⁊ boc vult iste tex. nota. Sed si aliquid esset tibi pꝛomissum si non ires vel vt non ires ad iudicem ⁊ velles illud petere non sufficeret nisi etiam caueres de non eundo. ⁊ ita loquitur ꝯꝛium. tene menti: qꝛ per boc declaratur intentio buius tex. Et ita videt̃ in quacũqꝫ datione facta ob aliquã causam negatiuam lꝫ ex illa nõ resultaret cõtractus transactionis vt si dedi ne vadas Romã: qꝛ quousqꝫ nõ vadis non possum repetere ex capite ꝙ causa non impleta licet non
4 caueas de non eundo. † Sed in alio non est differentia: quia in casu

in casu huius legis vbi resultat transactio non possum etiā repetere ex capite penitentia que non habet locum in contractu trāsactionis re integra etiā fauore minuendarū litium vt.C.de transac.l.Quis.⁊ hic in glos.ij.lȝ secus in aliis ȝctibus innoiatis:vt.ȷ.eo.l.si pecuniā.⁊.ȷ.ea.l.§.sed si tibi.ibi dum dicit nisi pe
5 niteat.†si ergo ex tali datione nō resultaret trāsactio:vt si dedi tibi ne Romam vadas lȝ non possim repetere tanq̄ causa non impleta quousq̄ nō vadis possem tamen repetere ex capite penitentie:q: ab isto pacto re integra possum recedere per penitentiam nisi ex eo q̄ non iuisti hucusq̄ aliquod damnū fuisses consecutus:q: tunc non diceretur res integra: vnde nō possem penitere nisi te conseruarem indēnem : vt.ȷ.eodē.si pecuniam.
6 ¶†Quero lȝ nō possem a te repetere datum nec ex capite penitentie nec ex eo q̄ causa non sit impleta: vt hic in tex.⁊ gloss. an saltem possim te cōpellere ad cauendū de nō eūdo.videtur q̄ sic per.l.in omnibus.ff.de iudi.gloss.tenet hic contrarium ⁊ bene tamē nō per bonā rationē q: dicit q̄ illa loquitur in dandis hec in faciēdis istud nihil est. dic ergo q̄ illa loquit̄ quādo esses mihi obligatus ad aliquid dandum vel faciendum in diē vel sub conditione ⁊ post obligationem cōtractam superuenit aliqua causa suspicionis:q: incipis labi facultatibus : vnde q: nō sum securus q̄ adueniente die vel cōditione facies:possum implorare iudicis officium ex equitate illius legis:⁊.l.si creditor.de priuileg.credi.vt cōpellaris cauere cum fideiussore:al's non esset mihi cautum aduersus suspicionem plusq̄ prius. si autem causa non superuenerit de nouo imputandū esset mihi quare tecū contraxi si eras pauper : vt.l.qui bona.§.de illo.de dam.infec.⁊.l.si is a quo.in fi.vt leg.no.caue. ⁊ cessaret equitas illarum legum. Sȝ in casu nostro cessant illa que requiruntur qñ dedi ne me cōuenires. Primo eñ nō est obligatus in diem vel sub cōditione ad nō cōueniendum sed pure ⁊ in perpetuū. Item aduersum te sum securus saltem de iure lȝ non de facto absq̄ eo q̄ aliter caueas lȝ enim de facto possis me conuenire ego tamen de iure possum te exceptione repellere : vnde nō est mihi necessaria alia cautio : vt.l.j.§.si debitori.vt leg.no.caue. Itē hic nō superuenit aliqua causa de nouo imo eadem causa suberat tp̄e quo dedi quem nō subest.nā etiā tunc sciebā vel scire poterā q̄ lȝ nō conuenires me vno tēpore posses alio tempore de facto me cōuenire:vnde imputetur mihi quādo dedi qđ nō
7 dixi expresse vt deberes cauere.¶†Itē no.in ista eadē glos.in fi.que tenet q̄ cautio mutiana nō hȝ locū in cōtractib⁹. ȝrium vero not.in.l.j.C.de pact.⁊.l.fiue apud acta.C.de transac.⁊ illa
a vera.[a] ⁊ ad istum tex.respōdet vt dixi.nam cautio mutiana prestatur per volentē agere ⁊ sic nō extorquet̄ ab inuito nō autem per volentē excipere:q: tunc extorqueretur ab inuito saltē per indirectum:q: tenetur restituere si non caueret.
2 ☞Qui recepit aliquid vt seruum manumitteret ad certum diem:si suspicio superueniat potest compelli ad cauendum cū fideiussione.
1 **Idem erit.** †Et si tibi licet recipiens nō caueat de implēdo causam nō tamē locū hȝ repetitio nisi datum esset ob hanc causam vt caueret.h.d.Et differt a principio.l.q: ibi fuit datū ob causam negatiuā vt aliqđ non
2 faceres hic ob affirmatiuam vt aliquid faceres.¶†Item ibi resultat cōtractus trāsactionis in quo nō habet locū penitentia hic nō:⁊ ideo hoc lȝ nō possit repeti ex capite defectus cause ⁊ tanq̄ causa nō impleta si nō fuit expresse dictū vt caueres potest tamē cōpetere repetitio ex capite penitentie re integra: vt.ȷ.proxi.§.ibi nisi peniteat.Item in precedenti.§.ille qui dedit erat securus per exceptionem hic nō erat securus q̄ adueniente tempore recipiens manumitteret seruū:⁊ ideo licet non possit repetere datum ex causa nō impleta : si tamen receperat vt manumitteret ad certū diem ⁊ suspicio superueniret posset cōpelli ad cauēdum cū fideiussore per.l.in omnibus.Sȝ si recepit simpliciter vt manumitteret q: tūc potest agi statim vt manumittat nō potest agi vt caueat:vt no.ȷ.eo.simpliciter.et.ff.de vsufru.earū rerū.l.hoc senatus.§.j.
2 ☞Qui recepit aliquid ob causam implendam quando dicat̄ in mora ⁊ qñ causa dicat̄ defecta.⁊ nu.3.
3 Forma libelli qñ agitur condictione ob causam.
4 Si dedi tibi decem vt seruum tuum manumittas infra certum tēpus:eo tēpore transacto non efficitur liber et possum datum repetere. ⁊ nume.5.
5 Seruus tibi datus vt ipsum infra certum tempus manumittas:eo tēpore trāsacto efficitur liber.
6 Si ante morā recipientis ob causam implēdam : casu fortuito desinit causa posse impleri qñ nō habeat locū repetitio: nec ex capite defectus cause nec ex capite penitentie.
7 Quod eo casu quo si dedissem vt manumitteres mortuo seruo posses retinere datum ⁊ nō daret mihi repetitio eo casu si non

dedi sed promisi possis agere vt dem.
8 Actio prescriptis verbis cū sit personalis potest dici conditio. ⁊ quid si interuenit stipulatio.
1 **Sed ⁊ si tibi.** †Si recipiens est in mora implendi causam statim oritur ȝdictio ob causam ex capite cause non implete etiā si adhuc possit impleri vel etiam nō possit.hoc primo.Sed si adhuc non est in mora non oritur condictio ex illo capite:sed si res est integra ⁊ dantē peniteat bene potest oriri ex capite penitētie. hoc secūdo.istud tamen est verum si causa poterat adhuc impleri : sed si desiderat impleri posse : tunc etiam ex capite penitentie non semper habet locum condictio:quinimo etiam si non fuerit datum sed promissum cōpetit actio vt detur eo casu quo si fuisset datum cōpeteret retētio.h.d.vsq̄ ad.§.sed si liber homo.iste tex.difficilis.⁊.ff.tractauit an cōpetat cōdictio ad repetendum ex eo q: non cauet̄ de implendo causam.hic tractat qñ cōpetat ex eo q̄
2 causa nō sit impleta. † nam nō dicitur non impleta nisi postq̄ recipiens fuit in mora implendi: vt hic patet qđ est not.⁊ extūc oritur condictio nec resoluetur lȝ post morā recipiens causam impleret.ita no.ȷ.titu.j.in.l.j.in gloss.super verbo non est.tunc autē dicitur esse in mora qñ dedi vt aliquid faceres infra certū tēpus ⁊ tempus est iam lapsum infra qđ potuit et non fecit.Si autē simpliciter vt faceret tunc est in mora fine dubio cū interpellatus nō fecit.potest etiam dici q̄ fine aliqua interpellatione eoipso q̄ recepit simpliciter vt faceret tenetur facere cū primum potest:al's dicit̄ esse in mora sicut venditor cum pretium recipit dicitur in mora quo ad fructus : vt.l.curabit.de actio.
3 emp.†Ante vero q̄ pretereat tp̄s infra qđ facere dȝ non dicit̄ in mora.potest dans penitere re integra: ex illo capite repetere.sic ergo videat qualiter agit:q: si ageret ex eo q̄ causa nō est impleta succumberet:q: inepte ageret quousq̄ potest impleri non est in mora vt hic.⁊.l.non omnes.ver.⁊ cum pecunias.ff.si certum peta.sed si dicat se agere:quia ipsum penitet ⁊ recedere intendit ab isto contractu tunc agit apte. hoc tamen verum si causa adhuc poterat impleri:q: dedi vt seruum manumitteres ⁊ seruus viuit. si autem mortuus est si quidē post morā adhuc datur mihi condictio ex causa non impleta que nō resoluitur ex eo q̄ desinit posse impleri postq̄ semel est nata aut anteq̄ esses in mora et tunc nō erat nata nec amplius nasci potest sup eo qđ impossibile est facere.Sed an tunc possim repetere ex capite penitentie.quidam dixerunt q̄ sic pro quibus videt̄ casus ȷ.eo.l.fina.in gloss.in ver.et ideo glo.hic vult contrarium.⁊ ita intelligit istum tex.q̄ tunc non habeat locum penitentia.sȝ ad istum text.non respondet nec allegat.vnde intellige gloss.sane ſm distinctionem.l.si pecuniam.ante fi.ȷ.eo.ver.sed vbi accepit. Quid autem si nō recepisses a me vt manumitteres illū seruū quem distraxisses ⁊ sic pretium fuisses lucratus ⁊ quia recepisti non distraxisti ⁊ tunc remaneas in damno ex isto contractu nō possum penitere quinimo si non soluissem sed p̄misissem posses agere vt soluerē ipso mortuo actiōe prescriptis verbis vel certi condictione si manumisisses:⁊ sic est mirabile q̄ causa tunc haberetur pro impleta quātum ad retinēdum ⁊ quātum ad agendum licet impleta non sit. ⁊ hoc vult iste tex.cum glos.maxime in glo.super verbo defuncto que hoc declarat sed si non fuisses distracturus haberet tunc locum penitentia hoc casu.et ita dȝ intelligi.l.fin.in ver.⁊ ideo.ȷ.eo.⁊ primo loquitur quando dedi simpliciter vt manumitteres vsq̄ ibi : sed si. in secundo quādo vt manumitteres infra certum tēpus ⁊ ista subdiuiditur:q: loquitur quando manumissio potest adhuc fieri:q: seruus viuit vsq̄ ibi:sed si sticbus.secundo quando non potest consequi:q: mortuus est.et ista etiā subdiuiditur : quia primo loquitur an possit retinere datum vsq̄ ibi:quinimo.secundo an si non esset datum sed p̄missum an illud possem petere no.tria.Primo q̄ tunc dicit̄ causa defecta quando recipiens est in mora implendi licet naturaliter non sit defecta:q: potest adhuc impleri:sed non prodest implementū factū post moram:vt.ff.dixi.Si autē non est mora licet naturaliter desierit posse impleri nō dicitur defecta.plus ergo operatur mora q̄ operetur natura quātum ad defectū cause.⁊ sic plus attenditur causa accidentalis q̄ naturalis.regulariter econuerso:vt in.l.qui habet.§.si pupillus.
4 ȷ.de tute.¶†Itē not.q̄ si dedi tibi decē vt seruū tuum manumittas infra certū tēpus transacto certo tēpore nō efficitur liber:ideo possum repetere datū.Sed cōtra de.l.si pecuniam.§.
5 si seruū.in fi.ȷ.eo.† Solu.ibi loquitur quando dedi seruū meū vt manumittas ipsum infra certū tēpus: tūc eñ bene efficitur liber per.l.⁊ cessat repetitio q: lex supplet factū tuū. Si autem dedi decē vt manumitteres seruū tuum:tunc aut dedi ex causa emptionis. ⁊ idem q: censetur mihi datus et postea a me ad te profectus:aut non apparet ⁊ tunc si pretium equiualet videor ex illa causa dedisse per ea que not.in.l.semper in stipulationi

[a] ¶Et illa vera. Adde tu q̄ imo cōis et vera opi. est cū glo. hic.vt p doc.hic. ⁊ in.l. mutiane cautioni.ȷ.de cōdi.⁊ demōstr. ⁊ ibi vide dñm meū Sozi. in.iij.col.vbi qñ in ȝctib⁹ cōditionalib⁹ ⁊ qñ in ȝctib⁹ modalib⁹.

bus.de regu.iur.ꝛ in istis casibus loquitur.l.si is.C.si mā.ita fue. alie.aut nō equivalet pretiū.ꝛ tunc nō est ꝯtus emptionis sed innominatus do vt facias et nō videor dedisse seruum meū vt manumittas sed solū decē.ꝛ h₃ locum iste tex.vt non efficiatur
6 liber.ꝛ isto modo declara glo hic que incipit ex hoc.¶†Item no.hic tertio ꝙ quando ante moram recipientis casu fortuito desinit causa posse impleri nō habet locum repetitio:nec ex capite defectus cause qꝛ ille nō inducitur nisi ratione more ꝛ ipse non est in mora nec potest constitui nec ex capite penitentie: vt hic in tex.cum glo.que incipit:nisi peniteā.simile habetur in.l. penul.C.eo.sed plenius circa hunc articulum.dic aut dedit ob causam de futuro que veniebat implenda per me aut ob illam que per te. Primo casu locū h₃ repetitio qualitercūꝗ desinit causa posse impleri: vt.s.eo.l.j.§.j.cum.l.seq.ꝛ hoc idem sentit in.d.l.penul.a contrario sensu:aut veniebat implenda per te.ꝛ tunc aut casus contingit in personā meā: puta dedi medico vt me curaret de aliqua infirmitate:postea ex alia causa mortuus sum.ita ꝙ nec potuit me curare cessat repetitio indistincte: vt in.d.l.penul.ꝺm intellectū glo.sicut quando casus contingit in personā cōductoris operarum quominus opere prestentur:vt.j. loca.l.qui operis.Aut casus contingit ex parte recipientis vel rei sue:ꝛ tunc aut ipse remaneret in dāno ex illo cōtractu si concederetur repetitio ꝛ tunc nō conceditur.ita debet intelligi iste tex. iuncta.l.si pecuniā.in.§.fi.j.eo.aut nō remaneret in damno ex isto cōtractu: qꝛ eodē modo dānum illud fuisset passurus etiā si ipse cōtractus nō fuisset celebratus:ꝛ tunc casus eueniens in personā recipientis vel rei sue d₃ sibi nocere ꝛ cōpetit repetitio ex capite penitentie:vt.d.l.si pecuniā.§.fi.et.l.fi.ver.ꝛ ideo predicta intellige qñ dedi vt aliquid faceres: tunc indistincte si nō facis etiā ꝓpter casum fortuitū ꝛ sine mora ꝛ ex quacūꝗ parte casus cōtingit datur repetitio ꝓpter naturā conditionis. hoc sentit glo.C.eo.l.si milite. in fi.ꝛ Pe.ꝛ Cy.etiā.h.d.in.d.l.peñ.
7 ¶†Ultimo nota in ver.quinimo.ꝙ eo casu quo si dedissem vt manumitteres mortuo seruo posses retinere datum ꝛ non daretur mihi repetitio eo casu si non dedi sed ꝓmisi potes agere vt dem.ꝛ dicit tex.ꝙ datur tibi cōdictio.Sed cōtra qꝛ cōdictio ob causam non datur vt impleantur promissa sed vt repetantur data.cū em̄ agitur vt ꝓmissa impleantur agitur ex cōtractu. ꝛ
8 ita hic habetur dū dicit actione ꝗ ex cōtractu nascitur.† Sed cōdictio ob causam nō nascitur ex cōtractu: sed ex distractu ꝛ extra id qđ agitur timore huius glo.hic que incipit si loquitur fatetur ꝯtium ꝙ hoc nō d₃ intelligi de cōdictione ob cām: sed de certi cōdictione generali vel de actione prescriptis verbis que cum sit personalis dr̄ cōdictio ꝛ oritur ex ꝯtu ꝛ datur vt ꝯtus impleatur hoc verū si nō interuenit stipulatio:tunc em̄ nō erit cōtractus innoīatus ꝛ nō daretur actio prescriptis verbis sed certi cōdictio generalis dūtaxat qꝛ stipulatio est ꝯtractus noīatus: vt not.j.ea.l.¶Sed adhuc oppo.tenendo ꝙ nō interuenit stipulatio ꝙ nec cōpetat certi cōdictio generalis nec actio ꝓscriptis verbis: qꝛ iste ex parte tua fuit ꝯtus facio vt des ex quo datur de dolo actio que cū alia nō concurrit:vt.C.de dolo.l.cū ꝓponas.ꝛ.j.de prescrip.ver.l.naturalis.§.ꝙ si faciā.glo.hic dicit ꝙ fuit do vt facias:qꝛ inceptū fuit a dando.hec est truffa: qꝛ nō fit denoīatio a modo cōtrahēdi vel a modo implendi s₃ ab illa parte ꝗ primo incepit cōtrahere vel implere imo ex parte illius q debet dare dicitur do vt facias:ꝛ ex parte illius qui recepit dicitur facio vt des. dic ergo ꝙ aut ille qui fecit vel pro faciente habetur vult agere pro obseruantia ꝯtus:ꝛ tunc potest agere actione prescriptis verbis vt hic ꝺm precedentem intellectum aut vult agere ad repetitionē eius qđ fecit.ꝛ tunc si factū non est repetibile vt qꝛ dedit libertum qui nō potest reuocari ꝛ tunc loco ꝯdictionis ob causam que daretur danti si recipiens non faceret datur facienti actio de dolo cōtra illū qui non dat in qua venit interesse quatenus interest sua se nō manumisisse. et ita loquuntur leges contrarie. Sed si factum esset repetibile daretur condictio ob causam.ꝛ ita intelligit Barto.istam materiam sequitur.§.
2 ☞Paria sunt cōditionē nō fore secutam vel secutā esse non tamē ꝓpter dationē vt concedatur repetitio.
3 Qui dat vt cōsequatur libertatē quā sit se habere videtur donare ꝛ nō repetit ꝛ qđ si sciebat factū sed ignorabat ius.
1 **Si liber homo.** †Qui dat vt cōsequatur libertatem quā iam h₃ ipse tamē nō putat se habere potest repetere datum per hanc cōdictionē tanꝗ dederit ob causam impossibilem sequi de iure etiā si de facto fuit secuta.Item cause defectus in mente retente non inducūt repetitionē.h.d.vsꝗ ad.§.subtilius.ꝛ ponuntur tria exempla.Primo in libero hoīe q nunꝗ fuit seruus ipse tamē putabat se seruū tn̄ bonafide seruiebat alteri et dedit decē vt manumitteretur certe licet manumissio sit secuta:qꝛ illa potius est facti ꝙ iuris cū ex illa nō cōsequatur libertatē quā habebat non facit cessare conditionem:qꝛ videtur sensisse de manumissione valida ꝛ sortiente effectum. alia duo exempla ponuntur in.§.se. sc₃ de illo qui semel fuit seruus ꝛ cui relicta fuit libertas pure ꝛ directa in testamento ipse tamē putabat sub cōditione si daret decē adita hereditate statim est liber dedit decē vt cōsequeretur libertatē ex testamēto quā iam habebat certe potest repetere: ꝛ idem si dedisset ante aditam hereditatem quo tempore adhuc nō habebat.nā hereditate adita cōsequitur libertatem nō rōne dicte dationis que etiā si facta nō fuisset cōsequeretur
2 vnde sunt paria.†Aliud exēplum si fuit relicta libertas si daret decem in testamento: postea in codicillis illa conditio fuit adempta ꝛ sic remansit relictum libertatis purum certe idem per omnia.ꝛ sic no.ꝙ paria sunt conditionem nō fore secutam vel secutā esse non tamen ꝓpter dationem vt cōcedatur repe-
3 titio.¶†In tex.ibi:nec fuisse quesitū.istud verū ex parte recipientis sed ex parte dantis bene queritur an ignorauerit se liberum ꝛ tunc potest repetere ꝛ ita intelligitur hic an sciebat se liberum ꝛ sic dabat ob causam quā sciebat falsam et sequi non posse hic videtur donare ꝛ nō repetit:vt.l.si milite.ꝛ ibi not.C. eo.ꝛ.l.dictam.Quid autem si sciebat factum sed ignorabat ius dic vt not.in.d.l.si militem.per gloss.in isto ergo.§.dedit vt sequeretur libertatem per manumissionē.ꝛ ista causa nō est secuta:qꝛ ista manumissio non fecit eum liberū cum prius esset ꝛ sic potius fuit facti ꝙ iuris.
1 ☞Licet causa ob quā datum fuit aliquid vt sequatur:si tamen nō sequeretur ex illa datione perinde repetitur acsi non fuisset secuta.
2 Qui dat ꝓpter conditionē quā putabat appositam relicto libertatis cū nō esset apposita repetit nō solum per condictionē sine causa:sed etiam per cōdictionem ob causam.
3 Si soluo tibi indebitum sicut mihi cōpetit condictio indebita ita ꝛ condictio sine causa ꝛ quo respectu.

Si quis quasi. Iste.§.potest intelligi qñ iste q se putabat statuliberū.i.libertatem sibi fore relictā sub conditione si decē daret heredi cū esset relicta pure ꝛ sic nō erat statuliber dedit decē: vt cōsequeretur libertatē adita iam hereditate.ꝛ tunc cōcordat cū.§.precedēti. qꝛ dedit vt consequeretur libertatē quia iam habebat: vnde non est secuta causa ob quā dedit merito repetit si ignorabat illam
1 causam sequi non posse:secus si sciebat vt ibi dixi.† Itē potest intelligi si dedit ante aditam hereditatem quo tēpore nō erat adhuc liber adita postea hereditate efficitur liber nō propter hanc dationem cum etiam si facta non foret efficeretur ex eo ꝙ libertas fuit pure relicta.ꝛ tunc no.ꝙ l₃ causa ob quā data fuit vt sequatur.si tamē nō sequeretur ex illa datione perinde repetitur acsi nō fuisset secuta/potest etiam intelligi ꝙ fuit libertas relicta non directo sed per fideicommissum:quia fuit iussus heres ipsum manumittere pure.seruus autem putabat ꝙ sub conditione si daret decem ꝛ dedit ꝛ heres ipsum manumisit.certe isto casu videtur ꝙ nō repetat.nam ipse dedit vt manumitteretur ꝛ vt ex manumissione consequeretur libertatē: sed vtrūꝗ istorum secutum est:qꝛ fuit manumissus ꝛ manumissio fuit valida ꝛ ex ea consecutus fuit libertatem. non sic in.§.precedē.qꝛ fuit manumissio facta cū ille esset liber ꝛ hic non. quidam propter hoc fatentur contrariū quos etiā glo sequitur ꝙ nō cōpetat condictio ob causam ꝓpter hanc rōnem sed bene cōpetat cōdictio sine causa:qꝛ dedit ob causam de preterito vel presenti ꝗ nulla erat.i.propter conditionem dandi quā putabat appositā relicto libertatis cū non esset apposita. talis em̄ defectus cause de p̄nti vel de preterito inducit cōdictionē sine causa sed defectus cause de futuro inducit condictionē ob causam.ꝛ hic nō deficit causa de futuro.tu dic cōtrarium ꝙ nō solū cōdictio sine causa cōpetit ratione predicta sed etiam ob causam. nam non solum dedit de preterito:imo etiam de futuro ob causam que non est facta.s.vt purificaret relictum libertatis qđ putabat conditionale cum esset purum et ista causa erat de futuro:qꝛ implenda post solutionem ꝛ illa nō est sequuta:qꝛ quod purū erat purificari amplius non potuit:ideo datur condictio ob causam sicut in.§.prece.quando dedit vt cōsequeretur libertatē quā iam habebat.similiter si libertas fuit relicta directo pure ꝛ ipse putabat ꝙ sub cōditione cōpetit vtriꝗ cōdictio.s.sine causa habito respectu ꝙ soluit propter causam de presenti quā putabat sub esse.s.cōditionē ꝛ etiam cōdictio sine causa habito respectu ad causam quā putabat sequi immediate facta conditione.s.consecutionē libertatis ꝛ non est sequuta vel si sequuta est nō ꝓpter hanc dationē quicquid glo.hic dicat ꝺm doc.ꝛ per ea ꝗ dixi teneo vnam cōclusionem in repetitione.l.si ꝓcuratori falso.j.eo.
2 quod† si soluo tibi indebitū sicut mihi competit cōdictio indebito respectu:quia solui ob causam falsam de preterito ita condictio

dictio sine causa competit: q2 solui vt consequerer liberationē cum putarem me debitorem illam non sum consecutus: quia non eram debitor ꝛ est cōclusio noua ꝛ satis bene probatur hic ex his que.s.dixi.

2 ☞Heres an possit impedire quominus seru⁹ possit implere conditionē de pecunia peculiari vt cōsequat̄ libertatē.

3 Qd ille cui debebat dari si perdat hoc cōmodum ꝓpter defectū heredis habeat actionē in factū contra heredem.

1 **Subtilius.** †Si qd meū est tanq̄ tuū tibi trado non transfero dn̄ium. ad hoc semper allegat̄. ꝛ eodem modo nec vsucapiendi cōdictionem per regulam que ponitur in.l.clauibus.de cōtrahen.emp. q2 ista procedunt a pari. ꝛ adde id qd vult glo.in.l.eius qui in prouincia.§.si cer.pe.§.quas vero. ꝛ venit iste.§.ad precedentē per modum cuiusdam oppositionis. nā videtur falsum esse qd ibi dicitur.s. q illi seruo danti competat condictio. nam non condictio imo rei vendicatio: q2 non transtulit dominium pecunie. nam si putabat se seruum cū esset liber sciebat aut scire debebat quicqd habebat erat domini non suum et tamen reuera illa pecunia acquisita per eum postq̄ factus est liber erat sua inspecta veritate tradendo igitur ipsam heredi tanq̄ ipsius heredis nō habet animum trāsferendi sed reddendi qd eius erat et dominiū non transfertur sine animo tradentis. iurisconsultus fatetur cōtrarium q2 si illa pecunia extat competit rei vendicatio ꝛ cessat condictio. hoc ergo debet intelligi si pecunia erat consumpta: sic reconciliata est solutio ꝛ fingitur dn̄ium translatum. posset etiam poni casus q non esset consumpta vt si alius pro eo talē pecuniam soluisset etiam vt suam idem si tradidit seruo vt eā solueret. statim em̄ transfert̄ dn̄ium ꝓpter voluntatē illius: vt l.sed si pater.§.j.ff.ad maced. ꝛ repetitio competit ipsi seruo cui ille tertius voluit donare. Item est etiā alius casus in quo potest competere condictio etiam pecunia non consumpta vt si putaret se liberum si daret decem nō heredi sed cuidam tertio ꝛ ipse soluit illi de pecunia quam putabat heredis non autem soluit tanq̄ eius qui recipiebat: ideo trāsfertur dn̄ium postq̄ erat sua licet non putabat suā: secus si non fuisset sua sed peculiaris: q2 non trāstulisset dominiū nec ipse repeteret sed heres ꝛ hec colliguntur ex ver.quid ergo. Et vide hic qd no. Bar.in l.si is cui.ff.de lega.ij.l.et nō solum.§.si mihi.de vsucap. ¶Sed quero si ipse putabat sibi relictam libertatem sub conditione si daret decem heredi ꝛ ipse credebat pecuniam quam ipse habebat non esse suam sed heredis cum reuera esset sua: quia acquisita postq̄ libertatem fuit cōsecutus quō erat ita fatuus q crederet cōditionem implere soluendo heredi pecuniam ipsius. nam sic nihil videtur soluisse. respōdeo q fauore libertatis cōceditur seruo cui relicta est libertas sub cōditione dandi heredi vel tertio implere conditionem de pecunia peculiari ad heredem pertinente: q2 si hoc facere non posset nunq̄ condictionem implere posset cum nihil habeat. vnde propter hoc censetur sua ꝛ ꝓpter hoc factus est.§.sequens quāq̄ qui non est de
2 materia huius tit.sed declarat̄ circa istud vnū qd dixi † vtrum heres possit impedire quominus seruus possit implere conditionem de pecunia peculiari soluendo eam. tertio loquitur in eo cui relictum erat sub conditione si daret decem cuidam tertio ipse potest dare de pecunia peculiari: vt dictū est an heres possit impedire vt dicitur q sic inhibendo q illam non soluat ꝛ tunc nō transfert̄ dn̄ium lz in inhibitione nō facta trāstulisset fauorē libertatis: tamen q2 per heredē stat quominus impleat
3 cōditionē habetur cōditio ꝓ impleta ꝛ ipse efficitur liber. †Ille tamen cui debebat dari: q2 perdit hoc cōmodū ꝓpter defectū heredis habet actionē in factū contra heredē. h.d. iste.§.singularis qui semper allegatur.

2 ☞Prohibitio expressa plus operatur q̄ tacita.

3 Iudex ordinarius vnius territorij nō potest reddere ius inter suos subditos in alieno territorio ꝓhibente iudice vnius territorij secus ipso tacente.

4 Fundum tuū te ꝓhibente ingredi nō possum causa venādi sed te tacente sic.

5 Quādo stat per eum qui impleta cōditione venit obligandus quo minus cōditio impleatur conditio ꝓ impleta.

6 Contra impedientē me quominus aliquā vtilitatē consequar habes regressum ad omne interesse.

7 Captus pro represalijs potest repetere qd soluit ab eo cuius causa represalie fuerunt cōcesse.

1 **Quamq̄.** †No. in isto.§. q plus operatur expressa prohibitio q̄ taciturnitas. nā herede tacente vel ignorante seruus posset soluere pecuniā peculiarem gratia cōditionis implende ꝛ heres perderet dn̄ium illius pecunie fauore libertatis. et hoc ex dispositione legis: tū herede expresse ꝓhibente hoc facere nō posset ꝛ expressa dispositio vincit dispositionē legalē ꝛ facit vt nō habeat locū ad hoc.l.iij.de
2 ma.vin. †vbi ꝓbatur q expressa ꝓhibitio plus operatur q̄ ta
3 cita. hoc etiā facit si †iudex[a] ordinarius vnius territorij vellet
a reddere ius inter suos subditos in alieno territorio: et sic illi vellent ꝓrogare iurisditionē de loco ad locū qd ꝓhibente iudice illius iurisditionis vel territorij non posset fieri sed ipso tacente sic facit.l.heres in fundo.de vsufru.leg. ꝛ per illū tex. hoc dicunt quidam facit etiā.l.diuus.§.de ser.rusti.predi. ꝛ.l.iij.de
4 acquir.re.do. †vn̄ te prohibente nō possum ingredi fundū tuū
5 causa venandi sed te tacente sic. †Itē no. q qn̄ stat per eum qui impleta cōditiōe venit obligādus quominus cōditio impleat̄ habet̄ cōditio ꝓ impleta. idē si stat per eū in cuius psona debet
6 impleri: vt.l.iur.ciuili.de cōdi. ꝛ demon. ¶†Ultimo no.tex.in fi. qui nō est alibi ꝯm Ray.de forli. q si tu impedis me quominus aliquā vtilitatē consequar habeo cōtra te regressum ad oē interesse vn̄ si aliquo volēte mihi aliqd relinquere tu impediui
b sti[b] eum teneris mihi ad interesse ar.ric. †Et inducit̄ iste text.
7 q si aliqs fuit captus ꝓ represalijs et soluit possit repetere ab eo cuius causa represalie fuerūt ꝯcesse. vide p Bar.in.l.ij.circa fi.de ver.obli. ꝛ in addi.Spe.de iniur.§.j.in gl.fi.ibi.sz ꝯm hoc dic q de rigore iuris nūmi sunt salui herede ꝓhibente q2 non trāsfertur dn̄ium ꝛ hoc posset ꝓdesse heredi: q2 forte ille tertius cui debebant dari nunq̄ aget cōtra heredē ad interesse. si autē ageret parūper profuisset dicta inhibitio heredi de equitate: q2 alteri per alterū iniqua cōditio afferri nō debet.

2 ☞Ei qui liberauit debitorē ob causam qualiter ꝓuideatur ea non secuta.

1 **Si quis.** †Debitori liberatio facta ob cām ea nō secuta condicitur. h.d. Et audiui a Bal. q ipse habuit hāc legē in punctis in suo examine. ¶In text. ibi: nec ille det supple sed sit in mora dandi: vt.s.l.proxi.§.ij. ꝛ sic datur hec cōdictio ex capite
b defectus cause. Quid autē si non sit in mora an possit ex capite penitentie peti liberatio. quidam dixerūt q non fauore liberationis Bar. tenet ꝯtrium in prin.l.precedē. q2 solū in contractu trāsactionis est speciale q nō habet locū penitētia fauore litiū minuendarū non sic vbi liberatio fieret ex causa trāsactionis: vt hic puta qn̄ non erat lis nec sperabat̄ de illo debito: q2 cōfitebatur se debitorem ꝛ fuit liberatus ex mera liberalitate. tenementi. ¶Quero ad quid agit̄ hic cum cōdicitur liberatio glo. distinguit. aut debitum a quo quis fuit liberatus erat in diem vel sub conditione. ꝛ tunc agitur vt se reponat in pristinā obligationem. ꝛ intellige hoc verū qn̄ erat talis obligatio que poterat per pactum restaurari al's secus: vt.C.de transact.l.cum mota. ꝛ.l.si vnus.§.pactus.ṽ.sed si pactum.s.de pac. ꝯm Bar.
2 †Qualiter ergo tunc ꝓuidebit̄ ei qui impleuit contractum ex parte sua ꝛ sibi nō impletur dic vt.d.l.cum mota. aut illa stipulatio erat pura ꝛ tūc condicitur pecunia debita acsi tpe acceptilationis fuisset soluta creditori et postea per creditorem eidem debitori restituta ob causam de futuro ꝛ sic cōdictio ob causam iusto casu subrogat̄ loco actionis prime vt euitetur circuitus. nam si ageret̄ vt se reponeret in pristinā obligationē facta repositione posset incōtinenti cōueniri ad ipsam pecuniā debitam. frustra ergo fit per plura qd fieri potest p pauciora. vn̄ melius est q agatur ad ipsam pecuniā q̄ vt fiat dicta repositio. et hoc probatur.ff.eo.l.si mulier. ꝛ facit.l.hoc senatus.§.j.cū ibi not.s. de vsufru.ea.re.que vsu ꝯsu.do. Rapha.dicit q tex.quem glo. allega.in.l.metum.§.ex hoc.s.qd me.cau.probat q etiam hoc casu quando erat purum potest agi vt se reponat in pristinam obligationem vt ptz ibi dum dicit nisi vel soluatur vel restituta obligatione iudicium accipiatur. nā inquantum dicit vel q soluatur patet q loquitur quādo erat pura ꝛ eo casu loquitur id quod postea subijcit sed certe possunt referri singula singulis. Primo ad casum quādo erat pura. Secūdo quādo conditionalis vel in diē al's visum fuit q debeamus sic dicere q aut tpe acceptilationis facte pecunia parata erat solutioni. et tunc procedit id qd dicit gloss. quasi tūc videatur ita soluta ꝛ postea eidem retradita ꝛ sic fingitur ad ipsum peruenisse ista pecunia ex isto contractu innoīato.s.facio vt facias.i.libero te vt expromissorem des: ideo pecunia potest cōdici.arg.in.l.singularia.ff.si cer.pe. aut pecunia non erat parata solutioni ꝛ tunc ad ipsum non fingitur pecunia peruenisse sed sola liberatio. text.est in.l. si sponsalibus.§.j.in fi.ff.de iur.do. ideo nō condiceret̄ pecunia sed liberatio vt se reponat in pristinam obligationem. ꝛ ita potest saluari illud qd.d. Rapha. obstat tamē multū ratio quā.s. dixi: q2 frustra fit per plura ꝛc. Nam etiam hoc casu locum habet vnde in practica melius est seruare opinionē glo. ¶Item oppo.de.l.ob eam causam.ff.de prescrip.verb. per quā videtur q debeam agere prescriptis verbis vt det expromissorem et impleat contractum. Sol. fateor q possum vt ibi. Sed si volo

a ¶Si iudex. adde Cy. in.l.si qs ex cōsensu.C.de epi.audi. ꝛ gl.i cle.j. in ṽ.indulgem⁹. de fo.cōpe. Bal. et doc.i.l.fi.s.de iurisd.om.iudi.et doc.i.c.p. ꝛ.g.de offi.deleg. Cur.

b ¶Impediuisti. Adde p hoc.q. Pilei: vt refert Jo.an. in addi. ad Spe.in ti.de iudi.i.§.gñalia. ver.posset poni vbi ponit de tutore q pcurauit vt testator sibi relinqueret totū vel partē ei⁹ quā pupillo relinq̄re intēdebat q pupil. possit agere ad iteresse si manifeste appet q persuasionib⁹ tutoris religt ipsi qd pupillo fuisset relicturus.

potius resoluere contractũ adhuc possum: vt hic. ⁊ sic ista suppletur per illam ⁊ econuerso. ¶ Item ad hoc opponit̃ ꝙ non sit necesse agere vt se reponat in pristinam obligationem: quia prima obligatio non est sublata ex quo causa non fuit impleta arg. s̄. de inoffi. testa. l. si instituta. in prin. ibi dum dicit causam integram ⁊c. ⁊ ĵ. loca. l. quero. §. inter locatorem. So. interdum causa ob quã fit liberatio tacite inerat: q2 erat de natura puta libero te ab eo qđ mihi debes vt talem in vxorẽ recipias ⁊ fingitur liberatio non facta qua inest tacita conditio si matrimonium sequatur sine quo non potest esse dos: vt. l. j. ⁊. l. dotis stipulatio. et. l. tali stipulatione. ĵ. de iure do. aut causa ꝓpter quã fit liberatio est extrinseca vel extraneo tunc liberatio est pura ⁊ illa causa nõ reddit eã conditionalem: imo si exprimeretur p modũ cõditionis reddetur acceptilatio nulla vt dicit glo. ⁊ tũc restauranda est obligatio prima.

2 ☞ In contractu locationis et cõductionis etiam re omnino integra nõ habet locum penitentia nec ex parte dantis nec ex parte recipientis.

3 Datum ob causam dotis potest ex penitentia repeti ab eo qui dedit si res est integra nõ ab eius herede. ⁊ nu. 12.

4 Quid in casu libertatis ꝙ nõ possit ex penitentia repeti. Datum gratia conditionis implende an possit ex penitentia repeti. ibi.

5 Si me penitet tibi aliquid dedisse vt vadas capuam nõ debeo repetendo datũ dicere penitet me dedisse sed penitet me ꝙ vadas capuã. vide tamẽ nu. 6.

6 Si promisi tibi decem per stipulationem vt vadas pro me romam licita non erit mihi penitentia ⁊ quid si nõ interuenit stipulatio. ⁊ nu. 14.

7 Si tradidi tibi decem simpliciter postea ex interuallo cõuenimus ꝙ vadas pro me romam ꝓ illis decẽ non erit contractus innominatus nec potero ea decẽ repetere si parat⁹ es ire. vide tamen nu. 13.

8 Donans tibi decem vt vadas capuam pro te ⁊ emas tibi vestẽ nõ poterit ea decẽ repetere.

9 Sed si tunc nõ donauit ea decẽ ʒ dixit do erit cõtractus innominatus ⁊ habebit locũ condictio ob causam tam ex capite penitentie ꝙ̃ cause nõ secute.

10 Si factum per aliquẽ expediendum concernat vtilitatem cõmunem ⁊ suã et dantis sibi ob ipsam causam poterit datum re integra repeti.

11 Quid si concernebat fauorem tertij.

12 In cõtractu innominato do vt facias si factum fuit inceptum: an habeat locum penitentia.

13 Quid si non fuit aliquid inceptũ de eo qđ erat fiendum sed tamen facta fuerunt preparamenta.

14 In alijs cõtractib⁹ innominatis ꝙ̃ in do vt facias qñ sit locus penitentie. ⁊ nu. 18.

15 Condictio ob causam datur etiã ex parte eius qui nõ perfecte impleuit ex capite penitentie non ex capite cause nõ implete ⁊ quid in transactione. ⁊ nu. 16.

16 Causa dicitur non impleta qñ debens implere constitutus est in mora.

17 Quando aliquid debes mihi facere quod requirit impensam ⁊ debeo aliquid dare requiritur prius vt dem ad hoc vt possis impensam facere.

18 Datum ob causam an possit ex penitentia repeti si non subest facultas implendi causam.

19 In cõtractibus nominatis qñ habeat locũ penitentia.

1 Si pecuniam. †Diuide hanc legẽ in tres partes. nã primo tractatur an in cõtractu innoĩato do vt facias locũ habeat penitentia ex parte eius q dedit si recipiens adhuc non fecit vsq ibi: si seruum. Secundo tractat an eo casu quo licita est penitentia si secuta est ⁊ etiã notificata etiã anteꝙ̃ recipiens factũ explicauerit vtrũ postea explicando ⁊ implendo causam sibi prosit vt condictio ob causam que orta erat ipsi penitenti ad repetendum datũ extinguatur vsq ibi: sed si accepit. Tertio tractat vtrum si penitẽtia interueniat postꝙ̃ causa ob quam fuit datum desijt posse impleri sine dolo ⁊ culpa recipientis vtrum talis penitentia noceat recipienti vt teneat hac condictione ad restituendum. ⁊ hoc vsq in fi. Et sic an talis penitentia cõtingens postꝙ̃ causa desijt posse impleri producat hanc actionem ad repetendum. Et ista est subtilior lex ⁊ principalior que allegatur in materia contractuum innominatorũ.

1 †Et prima pars. h. d. in contractibus innominatis si ex vna parte impletur ex alia non propter casum cessat condictio ob causam quasi causa nõ secuta: sed habet locũ dũmodo aduerse parti de indẽnitate consulatur. h. d. Bartol. vel sic si do tibi vt aliquid facias si non es in mora faciendi non possum repetere datum propter defectum cause vel tanꝙ̃ causa non subsecuta sed si me penitet huius contractus possum repetere ex capite penitentie si res erat oĩo integra: secus si nõ omnino: q2 tunc nõ possem repetere nisi conseruem te indẽnem de eo qđ fecisti h. d. Primo loquit̃ an habeat locũ propter defectũ cause vsq ibi: ʒ tamẽ. Secũdo an ꝓpter penitentiã vsq ibi: nisi. Tertio
2 limitat ẽm dictũ. ¶ †In tex. in princi. ibi: vt Capuam eas iste fuit contractus innominatus do vt facias si nõ consueuisti ad hoc locare operas tuas: si autem consueuisses vt sunt cursores diceretur contractus locationis vel conductionis nec haberet locum penitentia ex parte dantis etiam re omnino integra nec ex parte recipientis: vt. l. qui operas. in princip. ĵ. loca. de qua oppo. glo. ij. magna licet autem contractus de quo hic assimiletur contractui locationis ⁊ conductionis tamẽ locum habet
3 penitentia: vt hic patet. ¶ †In text. ibi: sed tamẽ liceat penitere supple tã danti ꝙ̃ heredi eius nisi in eo qđ datur ob causam dotis. nam licet ex tali datione resultet contractus innominatus heredi tamen dantis non est licitum penitere fauore dotis licet ipsi danti licitum sit vt est tex. no. in. l. si ego. §. j. cum glo. ĵ.
4 de iure dotiũ. † idem est in alio casu fauore libertatis. ĵ. de ser. expor. l. iij. in fi. quid em̃ in eo qđ datur gratia conditionis implende an possit repeti ex penitentia. vide glo. ordi. ĵ. de dona. cau. mor. l. inter mortis. in fi. gloss. mag. ⁊ habetur. s̄. eo. l. j. §. fi.
5 glo. †Et aduertendum ẽm ꝙ Barto. dicit: nam non debeo dicere penitet me dedisse sed penitet me ꝙ vadas Capuam nam non expedit q2 forte habui inde noua ꝙ non est necesse ꝙ vadas. nam ego non eram obligatus ad recipiendum illud tuũ ire plus ꝙ̃ ego vellem. et ista est ratio quare possum penitere sed tantũmodo quãdo recipiendo es obligatus mihi ab illa liberatione nõ potes te liberare me inuito: sed ego in nullo sum
6 obligatus tibi facit. l. qui pecuniam. s̄. si cer. pe. †Sed aduerte si ista ratio est vera ꝙ propter hoc licitum sit mihi penitere: quid erit si per stipulationem tibi promitto decem vt vadas ꝓ me romam vtrum potero penitere ꝙ non vadas et euadere ꝙ tibi nõ soluam ⁊ videtur ꝙ sic: q2 est eadẽ ratio si tibi dedissem nulla precedente obligatione vel ꝓmissione de dando vel etiã precedente promissione nuda quibus casibus sine dubio licita est penitentia: ergo idem si precessit vestita que sit ex causa de futuro quã recipere non teneor: vt. d. l. qui pecuniam. si cer. pe. Sed cõtrarium puto verius q2 hic est mixtus contractus nominatus cũ innominato. nam stipulatio est contractus nominatus de se in qua nõ habet locum penitentia. ⁊ ʒ habita relatione promissionis mee ad causam per te implendam dicatur cõtractus innominatus tamen propter mixturam contractus nominati non habet locum penitentia. et si tu es paratus ire potes me astringere ad dandum velim nolim: vt in. l. aristo. ĵ. de dona. vbi fit mentio de ista mixtura. ⁊ per id qđ no. Bartol. in. l. ij. C. eo. habet ergo locum quod hic dicitur quando nulla precessit promissio de dando sed incepi ab ipsa datione vel qñ precessit conuentio nuda secus quãdo vestita: vnde cum hodie notarij in instrumentis semper dicunt ꝙ predicta omnia ⁊ singula predicte partes stipulate fuerũt altera ab altera ⁊c. raro vel nunꝙ̃ poterit per instrumentum probari contractus innominatus in quo habeat locum penitentia ẽm Bart. qui ita no. in. d. l. ij. C. eo. Et ex his infero pro ista non est sola ratio quare est mihi licitum penitere: q2 non sum obligatus ad recipiendũ illud tuum ire ꝓut videt̃ Bart. dicere q2 si hoc esset etiã in isto casu qñ per stipulationẽ promisissem decẽ vt tu ires haberet locum penitentia qđ nõ est verum vt dixi. sed cum ista ratione debet cõiungi alia: q2 nec eram tibi obligatus efficaciter ad dãdum ⁊ ex his duabus cõiunctis resultat potestas recusandi. et hoc voluit hic glo. que incipit penitere. in ver. ⁊ est fortis ratio. Et hic est vna gloss. magna difficilis que tria facit. nam primo examinat qualiter cõdictio ob causam possit dari ex capite penitentie in cõtractibus innoĩatis vsq ibi: item cause defectus. secundo qualiter ex defectu cause vsq ibi: ⁊ non. tertio ad quid datur ⁊ quid in ea veniat. ⁊ q2 Barto. ipsam multum ornate et solenniter et per distinctiões declarat formabo pro declaratione materie aliquas qões in quibus declarabuntur plura de notatis per glo. ⁊ per ipsum melius ꝙ̃ per oppositiones vt tu scias ꝙ illud qđ hic dicitur ꝙ habeat locũ penitentia qñ ex donatione resultat ꝯtus innominatus locũ habet etiã si non resultat ʒ fit simplex datio ob cãm: puta si dedi tibi vt aliquid facias: vt. s̄. eo. l. iij. §. fi. vel vt tertius aliquid faciat vel vt aliqđ cõtingat: vt in. l. senatus. §. j. de dona. cau. mor. ⁊ similiter ex dictis causis datur hec actio ex defectu cause sicut ex contractib⁹ innominatis: tũc autẽ nõ habet locũ id qđ dicitur de mora implendi causam. s̄. eo. l. iij. §. ij. q2 cũ causa non dependeat a recipiente non potest constitui in mora implendi. oportet ergo ꝙ causa naturalr̃ deficiat dictis casib⁹ sicut ĩ simili habet̃ in. l. ita

stipulatus.de verbo.oblig.Sed qñ pendet a recipiente potest deficere etiam ciuiliter ,ppter solam moram:vt.d.l.iij.§.ij.s.eo.

7 ¶ † Quero ergo primo.ponamus q tradidi tibi decem simpliciter postea ex interuallo cōuenimus inter nos q vadas ,p me Romā ,p illis decē querit an sit ɔctus innominatus vt sic habeat locū penitētia ꝛ possum repetere decē te inuito si paratus es ire. Rñdeo non: qꝛ dz opponi a principio vt sit ɔctus innominatus interuallum vero tpis impedit fieri ɔctum innominatum.de hoc tex.ꝛ glo.singu.ꝛ Bar.et expresse ibi declarat.s.de pac.l.si cum fundum.in gloss.que incipit secus. ¶ Secundo quero iste tex.sine dubio locū hꝫ qñ factum qđ per te erat expediendum concernebat solum vtilitatem mei dantis:qꝛ dedi vt ires pro me Capuam:quid si pro vtilitate tm̄ tui recipientis vi detur idem qđ hic q habeat locū penitentia per illam gl.in.d.l.si cum fundum.relata ad text.que videtur ita expresse determinare. Jn ɔrium facit q nec ex capite penitentie nec ex capite defectus cause: qꝛ cum illa causa respiciat suam vtilitatē tm̄ videtur impulsiua sicut si darē tibi decē vt emeres vestem nam etiam si nolles emere nō teneris restituere nisi appareret q nō fuissem alr̄s daturus:vt.l.ij.§.fi.cum seq.ꝛ quod ibi no.per glo. ꝛ doc.j.de dona.ꝛ hic in secūda parte glos.dū dicit secus in im-

8 pulsiua.ꝛ allegat illam.l.ij.in.§.fi.† Breuiter doc.hoc nō tangunt.mihi videtur dicendum sic q aut dixi dono tibi decem vt vadas Capuam pro te ꝛ vt emas tibi vestem ꝛ tūc non possum repetere: qꝛ ista dicitur potius simplex donatio q̄ ob causam postq̄ causa apposita nō concernit nisi vtilitatē tuā:vt.d.l.ij.§.

9 fi.aut non dixi dono.sed simpliciter tradidi † vel dixi do tunc non apparet q voluerim donare ꝛ sic facere cōtractum nominatum vñ tunc propter appositionem cause licet concernentis tuam tm̄ vtilitatē erit contractus innominatus ꝛ habebit locū condictio ob causam tam ex capite penitentie q̄ cause non secute.ꝛ ita intellige glos.in.d.l.si cum fundum.que hoc expresse determinat ꝛ doc.ibidem transeunt cum gl.tene menti perpe-

10 tuo. ¶ † Tertio quero quid si factum per te expediendum concernebat vtilitatem cōmunem tui ꝛ mei.quidam antiqui quos glos.in princi.recitat dixerūt tunc nō habere locū hāc legē nec posse repeti per penitentiā.l.quod seruius.j.eo.glo.reprehendit sed infideliter recitat.nam dicit probari contrarium:qꝛ cōtractus de quo hic celebraē grā vtriusq̄: qꝛ habebat dationē gratia recipientis ꝛ factum cōcernebat vtilitatē vtriusq̄.ꝛ ita recitat gl.que incipit imo ibi dum dicit alij dicūt referre cuius gratia debuit ire ꝛc.Barto.hic non firmat pedes licet dicat forte istam opi.esse verā in se.Breuiter eo casu quo fit contractus innominatus puto locum habere penitentiam sicut qñ vtilitatem continet dantis tm̄.nam si locum habet qñ concernit vtilitatem recipientis tm̄ per illam gl.in.d.l.si cum fundum.quāto fortius si nō solius recipientis sed etiā dantis.ꝛ ideo dans potest renuntiare suo fauori multofortius q̄ fauori recipientis.

11 ¶ † Quarto quero quid si concernebat fauorem tertij videtur idem per id qđ no.Bar.in.l.rome.§.flauius hermes.j.de ver. obliga.vbi dicit q si donaui rem aliquam tibi vt post mortem tuam perueniat ad ecclesiam q possum postea penitere huius pacti quasi sit contractus innominatus. Sed id dictum vidi reprobare per plures.ꝛ maxime quendam dominū Franci.de are.qui fuit eius discipulus.j.de ser.expor.l.iij.qđ etiam videē no.Jo.and.in addi.Specu.de instrumento edi.§.nūc vero ali-

a qua.in addi.que incipit per superiora.Breuiter[a] mihi videtur distinguēdum: vt dixi.s.in.ij.q.aut dixi dono cum hoc q post mortem tuam perueniat ad ecclesiam:ꝛ qꝛ tunc acquisitum est ecclesie ius perfectum.s.vtilis actio.ꝛ est specialis casus fauore exercentis liberalitatē:vt.C.de dona.que sub modo.l.quoties. q tunc non possum reuocare:qꝛ dicitur simplex donatio quātum ad te quousq̄ viuis ꝛ te mortuo diciē simplex quo ad ecclesiam:aut non dixi non dono sed simplr̄ do aut trado ꝛ tūc illi tertio non acquiriē aliquod ius ꝛ tunc tanq̄ in contractu innominato potero penitere.ꝛ ita potest saluari dictum Bartol.in d.§.flauius.ꝛ hoc etiam patet ex his que habentur in.l.si ego. §.j.j.de iure do.vnde si tradidi tibi remvt efficiatur dotalis cū contraxeris matrimoniū cum titia ꝛ sic cōcernebat vtilitatem ꝛ tui ꝛ etiam tertij dicitur ibi q si decessero anteq̄ contraxeris heres meus non potest penitere de equitate: sed de rigore sic. innuit ergo q ego bene potuissem penitere. ꝛ ita innuit glos.ꝛ etiam doc.vt no. Bar.in.l.de dona.ꝛ in contrario ibi formato

12 in glo. ¶ † Quinto queritur hic loquitur in ver.sed cum liceat quando res erat omnino integra:qꝛ adhuc non inceperas aliquid facere de eo qđ facere debebas. quid si incepisti puta iter arripere an desinat res esse integra vt non habeat locum penitentia glo.hic videtur tenere q sic post prin.ibi vel facere inchoauerit. et hic per.l.qđ seruius.j.eo.quia ibi fuit datum ob causam matrimonij ꝛ fuerūt cōtracta sponsalia que sunt pars matrimonij ꝛ non habet locum repetitio vel penitentia. doct. tenent ɔrium:qꝛ nō diciē res esse integra ,p eo quod restat fiendum. tex.est.j.eo.§.item si quis dederit.lꝫ pro eo qđ factum est non habeat locū nec obst.l.qđ seruius. nam dicit Bar.esse speciale in eo qđ dicitur ex matrimonio vt ex penitentia nō possit repeti.ꝛ allegat.l.si ego.in prin.ꝛ.§.j.j.de iure do.certe illa.l.in prin.nihil dicit.ꝛ.§.j.innuit contrarium dum dicit q heres nō potest penitere:vnde innuit q defunctus bene potuit: est bene verū q in hoc est spāle:qꝛ lꝫ causa cōcernat vtilitatē recipiētis tm̄:tamē causa nō presumiē impulsiua sed finalis: qꝛ est causa pia: et ideo si recipiens nollet factū implere possit repeti datū etiā si fuisset expresse donatū.ꝛ hoc ,pbat illa.l.si ego. nō sic regulariter vt in.l.ij.i fi. de dona.Sꝫ quin possit repeti ex capite penitentie qñ non fuit expresse donatū sed simpliciter datū ob causam matrimonij nō reperitur hoc iure cautum sed potius ibi no.contrarium nec ob.l.qđ seruius.qꝛ etiam ibi cōtrarium colligitur dum dicit q durantibus sponsalib[9] non habet locū repetitio: quia tunc dantem non penitet de causa ob quam dedit vt nō impleatur postq̄ cōsistit in sponsalibus sꝫ si ab eis recederet bene posset penitere vt ibi probatur.Constat autem q ad hoc vt possit repeti ex capite penitentie debet dans penitere de causa implenda vt nō impleaē:qꝛ nō teneē aliud imple

13 mentū recipere: vt.s.dixi.et ista est veritas. ¶ † Sexto queriē quid si non incepisti aliquid facere de eo qđ erat fiendū tamen fecisti preparamenta. Respōdeo aut talia preparamēta inducunt necessitatē ad causam fiendā: qꝛ te obligasti alij sub pena de eundo Capuam vel iurasti ꝛ sic non possum penitere sicut si fuisses vt hic dum dicit vt necesse habeat ,pficisci.l.vtrum.j.de consti.pecu.ꝛ.l.si quis prohibuerit.de publi.ꝛ.l.si defunctus.s. de pecu.aut non inferunt necessitatem ad factum: puta fecisti expensas in emendo equos ꝛ vestes. ꝛ tunc iste tex.videtur distinguere aut expēdisti quātū recepisti ꝛ plus: ꝛ nō habet locū penitentia aut minus et tunc secus dūtamen te conseruem indemnem. Primū intelligo q nō hꝫ locū vt possim repetere pecuniam quam dedi te inuito sed bene possem repetere vestes ꝛ equos quos emisti lꝫ non tradiderim eos: qꝛ censentur traditi postq̄ sunt empti ex pecunia tradita: vt.j.in.§.si quis.ver.sed pro decē.ꝛ ista gloss.mag.circa fi.ibi dum dicit.Jtem res quasi data.ꝛ hoc vult ibi glos.sup ver.fecisti.Secūdum autem dictū intellige vt possim concedere pecuniā quatenus non expēdisti sed quatenus expendisti non:sed res quas emisti: ꝛ hoc modo cōseruo te indēnem.ꝛ hoc sentit glo.sup verbo habebit ,pmvnā expositionē.posset etiā dici q tūc possum ɔdicere totā quātitatem sed liberaris tradendo res emptas quatenus expendisti. a Sed qñ expendisses totū non debeo condicere quātitatem nec video q possit saluari distinctio quā facit Bart.dum vult q si expendisti totum vel plus cessat conditio sed minus nō cessat.

14 ¶ † Septimo queritur ista.l.loquiē in ɔctu innoiato do vt facias quid in alijs innoiatis Guil.de cu.tenuit nō habere locū penitentia qꝛ nō reperiē iure cautū.doc.reprobāt qꝛ eadem ratione in alijs glo.no.hic tenet locū habere in do vt des ꝛ in do vt facias ꝛ in permutatione: qꝛ dationes possunt retractari sꝫ in facio vt facias ꝛ in facio vt des secus:qꝛ facta nō possunt retractari cū magis sit factum vnius q̄ alterius.Et ex varietate tēporū eiusdē persone reputanē diuersa:vt.l.si nō sortem.§.libertas.j.de cōdi.inde.sꝫ doc.videnē tenere cōtra qꝛ sunt quedā facta que possunt commode retractari vt liberatio.s.l.pri.vel datio vacue possessionis ꝛ econtra sunt quedam dationes que nō possunt retractari vt datio libertatis ꝛ tunc in do vt facias nō habet locū penitentia.dicit tm̄ Bar.,p tunc posset dari actio de dolo loco ɔdictionis ob causam p.l.naturalis.§.qđ si faciā. do.Rapha.reprehendit ꝛ bene qꝛ ibi qñ aduersarius non vult implere ꝛ tunc quia dolo facit loco conditionis datur de dolo: secus vellet implere ꝛ dans nollet penitere: quia nō est conueniens vt detur de dolo ꝛ valde bene dicit. ¶ Quero octauo ista lex loquitur qñ ɔctus incepit a datione quid si precessit conuentio nuda:puta q darem tibi decē vt tu ires pro me Romā postea dedi deinde volo penitere ꝛ repetere an possim:dñs Rapha.videtur hic tenere q non:qꝛ ex illa conuentione fuit saltē naturaliter obligatus ꝛ naturalis obligatio impedit repetitionem.Sol.Bar.tenet contrarium qꝛ istud est verum qñ obligatio naturalis est pura ꝛ simplex hic non sic: qꝛ facta ob causam implendam de futuro que nisi impleatur obligatio nullū sortitur effectum:vt.j.loca.l.quero.§.inter locatorē.et.l.si instituta.s.de inoffi.testa.sed per penitentiā tolliē ista causa ne debeat impleri: qꝛ possum illi renūtiare cū sim nō obligatus ad illam causam cōsequendā: igiē in cōsequentiā tolliē naturalis obligatio.ꝛ ad istam pulchram ꝛ subtilē rationē.d.Rapha.nō respōdet sufficienter.si autē promisissem decē per stipulationē vt ires pro me romam secus:quia essem ciuiliter ꝛ naturaliter

[a] ¶ Breuiter.circa h̄ adde q̄ plene p do.Alex.in ɔsi.cvij.col.ij.in prin.in.iiij.vol.

obligatus ex cõtractu noĩato.s.stipulationis:⁊ si non soluissem
possem cõpelli te parato implere causam etiam si fuisset condi
tionaliter cõcepta vt promitto si ibis Romã et per te nõ staret
sed per me:vt.j.de cõtrahen.emp.l.labeo scribit.multofortius
si soluerẽ non possem repetere: vt in.l.cui damus.de regu.iur.
tamẽ habita cũ relatioẽ pmissionis mee causam p te implen-
dam dicit contractus innominatus lʒ mixtus cum nominato:
15 ergo ⁊c.vt in.l.aristo.j.de donat.⁊.§.tetigi.¶†Ultimo quero
hic loquit̃ qñ dans pfecte impleuit ex parte sua vt ex peniten-
tia habeat actionẽ cõtra eũ qui non impleuit: quid si ego non
impleui perfecte ex parte mea an detur mihi hec cõditio Bar.
dicit ꝙ non per glo.que est in.l.actione.C.de transac.istud non
placet q: ibi loquit̃ in ꝯctu trãsactionis in quo nõ potest dari
ista cõdictio ex capite penitentie que nõ hʒ locũ in isto ꝯctu:vt
in.l.ꝙuis.C.de transac.⁊ no.in.l.iij.in prin.§.eo.bene tñ potest
dari ex capite cause nõ implete:vt in.l.cum pponas.C.de pac.
16 †tũc autẽ dicit̃ nõ impleta qñ debens implere est cõstitutus in
mora: vt.§.l.iij.§.ʒ si tibi.Sed si ego nõ impleui ex parte mea
perfecte lʒ aliqualiter impleuerim non possum te cõstituere in
mora implendi:sed ita demũ si impleui totũ ex parte mea me-
rito tũc non datur mihi ista condictio etiam ex capite cause nõ
implete.⁊ istud vult tex.cũ glo.in.l.actione.⁊ sic ex neutro capi
te.Sed alio cõtractu nominato ꝙ̃ trãsactionis in quo habeat
locum penitentia: lʒ non perfecte implerim quatenus tamen
impleui puta conueni tecũ de dando decẽ vt ires p me Romã
⁊ dedi quinꝙ possum penitere ⁊ repetere quinꝙ multomagis
ꝙ̃ si dedissem decem:q: tũc dicitur magis integra ꝙ̃ quãdo nõ
perfecte impleui:non tamen possem agere ex capite cause non
implete:q: nõ teneris nisi perfecte dem.arg.j.man.si vero non
17 remunerandi.§.fina.vbi†qñ aliquid debes facere qđ requirit
impensam ⁊ debeo aliquid dare requirit̃ vt prius dem.ad hoc
18 vt possis impensam facere.¶†Decimo ⁊ vltimo queritur hic
loquit̃ qñ causa nõ erat impleta suberat tamẽ facultas implen-
di qđ autẽ si nõ suberat ab ipso principio.⁊ tũc dic vt.§.eo.l.iij.
§.si liber homo.q: distinguit̃ aut sciui nõ subesse vel ignoraui
aut a principio suberat: sed ex postfacto defecit.⁊ tunc dic vt.j.
ea.l.§.sed si accepi.⁊ plene.§.eo.l.iij.§.sed si tibi.ver.si stichus.
¶Ultimo recolligẽdo distingue si querit̃ an in cõtractu inno-
minato locum habeat penitentia ꝙ aut loquimur in cõtractu
transactionis ⁊ nõ habet locũ:vt in.l.quãuis.C.de transac.aut
in alio qui pertinet ad litis decisionem.et tunc aut res est inte-
gra ab vtraꝙ parte:q: solum interuenit conuentio nuda puta
de permutando librũ meũ cum tuo que permutatio est cõtra-
ctus innominatus⁊ tũc cuilibet nostrũ licitũ est penitere ⁊ rece
dere ab hoc ꝯtractu altero inuito:q: nulla est nata efficax obli
gatio hincinde:vt in.l.ex placito.C.de rerũ permu.facit.l.diui
sionis.§.de pac.aut impletus est cõtractus ab vtraꝙ parte:q:
tradidi meũ ⁊ tu tuũ:⁊ tũc neuter altero inuito potest penitere
sed si ambo cõcordant possunt interueniente actu retro simili:
q: restituam tuũ ⁊ tu meum:vt.C.de transac.l.si diuersa.⁊.§.de
pac.l.ab emptore.sola vero cõuentio recedendo non sufficeret
vt alter ab altero posset cõpelli nisi esset stipulatione vallata:
vt.d.l.diuisionis.aut ab vna parte fuit impleta ab altera non:
⁊ tunc si queritur an liceat illi cui est impleta⁊ nõ liceat:q: ipse
est obligatus ad implendũ:vt hic in glo.in ṽ.ecõtra accipien-
ti.aut queritur an liceat penitere ei qui impleuit ⁊ tũc aut alte
ra pars remaneret in damno ex isto contractu si concederetur
penitentia ⁊ repetitio qđ damnum nõ fuisset passura si iste con
tractus nõ fuisset celebratus: ⁊ tunc nõ conceditur penitentia
nisi cõseruetur indemnis siue causa possit adhuc impleri vt hic
in ṽsi.nisi forte siue nõ possit impleri nũc tamẽ non est perdita
spes implendi:vt.j.ea.l.si accepi.siue nõ possit impleri nec spe-
ratur posse:vt.j.ea.l.§.fi.que incipit sed vbi ex quo videtur nõ
procedere doctrinã Bart.dũ dicit ꝙ debeo penitere eius ꝙ est
fiendũ:non q: dederim tibi decẽ vt seruũ manumitteres ⁊ iste
est mortuus ante morã quomodo possum penitere vt non ma-
numittas.nam istud nihil aliud est nisi renuntiare manumis-
sioni future:sed si illa nõ est possibilis quomodo possum renũ-
tiare.ar.in.l.pater seuerinam.in prin.de condi.⁊ demon.videt̃
ergo dicendũ ꝙ debeam penitere ⁊ recedere a toto cõtractu q:
19 penitet me talẽ ꝯctum tecũ fecisse.¶†Et ista est veritas subti-
liter cõsiderando:nõ autẽ ꝙ dederim tñ vel ꝙ facias.qđ autẽ
in cõtractibus innominatis certe ex parte eius qui efficaciter
obligatus est nõ habet locũ penitentia:vt in.l.sicut.de actio.et
obli.ex parte vero eius q non est obligatus bene habet locũ vt
in deponẽte q potest penitere ⁊ reuocare depositũ vt hic ⁊ alijs
casibus qui enumerantur in gl.in ver.cõtractus autẽ nomina
tus cetera dic vt.j.eo.l.si.
2 ☞Si tibi dedi seruum meum vt ipsum manumittas que sit
differentia: an iste sit contractus innominatus an ꝙ videaris
cõstitutus procurator ad manumittendum.
3 Condictio ob causam nõ datur penitenti nisi penitentia alteri
parti notificetur vel datur ei sed reuocabiliter.
4 In cõtractu innominato dõ do tibi vt facias nõ potest auferre
actionẽ mihi acquisitam pfecte ex penitentia implendo postea
causam vel etiã acquisitam ex mora tua.
5 Quando do tibi seruum meum vt manumittas eũ infra certũ
tẽpus:si hoc non facias lex facit ipsum liberum et quid si dedi
tibi aliquid vt eum manumittas infra certũ tempus.
6 Factum hominis supplet factũ legis.
7 Lex non supplet factum hominis: nisi quando illud debet
explicari.
8 Lex semper est certa.
9 Si mando vt clericum percutias: et postea reuoco manda-
tum nec tibi notifico reuocationem: et percutis incurro excõ-
municationem.
10 Penitentia in cõtractu innominato do vt facias habet etiam
locum pro eo qđ restat fiendũ licet res nõ sit oĩno integra.
11 Condictio ob causam potest dari ad id qđ non fuit datum vel
traditum.

1 **Si seruum.** †Si causa est oĩno integra penitẽtia
cũ notificatione ipsius facit locũ huic
actioni que nõ tollit̃ lʒ postea causa impleat̃. sed si non est oĩno
integra q: recipiens incepit aliquid facere p eo qđ factum nõ
est habet locũ penitentia: sed p eo qđ restat fiendũ sic dũ tamẽ
altera pars ꝗ̃ non est in mora nec in culpa cõseruet̃ indemnis
hoc dicit vsꝙ ad.§.sed si accepit.⁊ aduerte q: iste primus.§.lo-
quitur qñ dedi tibi seruũ meum vt ipsum manumitteres vsꝙ
ibi:item si quis.ibi loquit̃ qñ dedit ibi decẽ vt seruum alterius
emeres ⁊ manumitteres vsꝙ ad.§.sed si accepi.ibi loquitur qñ
dedi tibi decẽ vt seruum tuũ manumitteres inter quos casus
longa est differẽtia:vt.§.eo.l.iij.§.sed si tibi.in glos.que incipit
2 ex hoc dicunt in ver.sed si non ire ⁊c.¶†In tex.ibi:tradiderit
expone tex.id est dederit transferendo dñium in accipientem ⁊
sic est contractus innoĩatus do vt facias:sed si nõ transtulisset
dñium diceret̃ potius cõtractus noĩatus.s.mãdati:q: videris
ipsum cõstituere procuratorẽ ad manumittendum.Est autem
longa differentia inter ista:q: primo casu potest recipiens ma-
numittere inuito eo qui dedit dũ habeat dñium per se: vt.j.de
do.l.hoc iure.§.si qs vero dederit.Scđo vero casu nõ quinimo
etiã si nõ sit certioratus de reuocatione mãdati nõ potest ma-
numittere:vt.l.si pater.j.de manumis.vind.q: dñium est apud
mandantẽ a quo non potest recedere sine sua voluntate per.l.si
id qđ nostrum.de regu.iur.lʒ procurator ignoret reuocationẽ
vt in.l.eius qui in puinciam.§.quas vero.§.si cer.pe.⁊ hoc vo-
luit glo.hic que incipit.s.ad interesse.Item hoc secũdo casu ad
repetendũ datum rei ven.⁊ actio.mandati non autẽ condictio
ob causam: q: nemo condicit rem suã.sed in primo casu datur
sola condictio.Et si queritur qđ condicit̃.Rñdetur ꝙ si adhuc
nõ est manumissus cõdicitur ipse seruus si vero manumissus⁊
sic restitui nõ potest:q: valuit manumissio vt dictũ est potest cõ
dici estimatio vel interesse ḃm secũdam gl.lʒ estimata nõ fuerit
tradita:q: natura istarum cõdictionũ est ꝙ possit condici etiã
ad id qđ traditum nõ est sed habet̃ pro tradito: vt.j.pxi.§.ṽ.lʒ
pro decẽ.⁊ no.§.in prin.l.in fin.glo.magne.potest dici ꝙ potest
agi ad ipsum seruum manumissum: q: cũ nata esset ꝯdictio ad
restitutionẽ ipsius serui anteꝙ̃ manumitteretur:non fuit ergo
extincta per manumissionẽ postea substitutã tamen officio iu-
dicis: q: non potest restitui seruus condemnabitur ad estima-
tionem:vt habet̃ in simili in.l.si seruũ.§.fi.de ver.obli.⁊ not.in
3 l.vinum.in fi.magne gl.§.si cer.pe. †Ergo no.primo in hoc.§.
ꝙ nisi penitentia notificet̃ alteri parti nõ pducit hanc actionẽ
penitenti:vel dic ꝙ producit tamen reuocabiliter: q: si postea
causa impletur non fingitur nata ne remaneat in damno:vt.j.
4 proxi.§.ibi ne si postea ⁊c.†Item no.ꝙ actionẽ mihi acquisitã
perfecte ex penitentia non potest mihi auferre: causam postea
implendo idem si acquisita ex mora tua:vt no.in ti.j.l.j.in glos.
5 super ver.non est.†Tertio no.in ṽ.plane.ꝙ qñ do tibi seruum
meũ vt manumittas eũ infra certum tẽpus si hoc nõ facias lex
6 facit ipsum liberũ sine aliqua manumissione. †Quid autem si
do tibi vt seruũ tuum manumittas infra certum tẽpus dic vt
dixi in.l.iij.§.sed si stichus.§.eo.⁊ ad hoc allegat̃ iste versi.ꝙ fa-
ctum hoĩs supplet factũ legis:sicut enim si manumisisses cessa
ret conditio tam ex capite penitentie postea subsecute ꝙ̃ ex ca-
pite cause non implete. ita nunc q: lex implet factum tuum et
ipsum repræsentat. facit aut̃.hoc amplius.C.de fideiuss.ibi dũ
dicit lege nõ reputatũ ⁊c.Sed opponit̃ ꝙ nõ sufficiat causam
impleri p legẽ:sed debeat impleri per recipientẽ: vt.§.eo.l.iij.
si quis quasi.So.ibi recipiens non impleuit nec vnꝙ̃ implere
potuit:q: ille erat liber sine sua manumissione hic tamen nõ lʒ
impleuerit

implenerit:potuit tamen implere ꝛ cõtractum perficere vnde
7 l.potest suũ factũ supplere.¶ † Ultimo not.in fi.ibi dũ dicit si nondum penituerat ꝙ lex nõ supplet factum hominis nisi qñ illud debeat explicari:secus si explicari non debebat:qꝛ interueniat penitentia ꝛ glo.intelligit etiã si illa penitentia nõ erat notificata alteri parti.nã lꝫ altera pars ea nõ obstante posset cãm implere ꝛ manumittere tñ non tenebat nec debebat post
8 ꝙ reuera interuenit penitentia.† cũ autẽ lex sit certa de oĩ eo qđ est certa in rerũ natura iuxta illud qđ habet in.l.cũ quidã. §.qđ dicit.de acqui.here.ꝛ sic erat certa de illa penitentia ꝛ ꝙ nõ debebat manumitti nõ supplet factum recipientis qđ non erat explicandũ licet si explicaret esset excusatus vnde dicunt
9 qdã.† ꝙ si mãdo vt clericũ percutias:ꝛ postea reuoco mandatum ꝛ non notifico tibi reuocationẽ tu tñ pcutis an sim statim excõicatus ipso iure p ius canonicũ ꝛ dicunt ꝙ non.ar.huius litere sed ista inductio nõ est bona.qꝛ cũ pcussio veniret explicãda p te debebã notificare ne fieret al's sum in culpa ratione cuius debeo icurrere excõicationẽ sꝫ hic nõ manumittẽdo nõ es in culpa postꝙ interuenit pnia lꝫ nõ fuerit notificata:ideo nec succedit dispositio legis sed nec esset in culpa si manumisisset vnde casus sunt diuersi in.§.itẽ si.not.ḃm Bar.qui tenet expresse ꝙ est necesse reuocare tũc mandatum pcuratoris qñ dãno afficeret si non fieret al's secus vt hic.ꝛ.j.mãda.l.si man-
10 dassem.iuncta.l.si pater.de manu.vin.† Itẽ no.ꝙ licet res nõ sit oĩno integra:qꝛ incepit aliqd facere de eo qđ erat faciẽdum tñ locũ hꝫ p eo qđ restat fiendum.ꝛ sic est vera opi.glo.in prin. huius.l.in versi.caue.tñ ibi dum dicit vel facere incohoaueris
11 ¶ † Item no.in ver.sed p decem.ꝙ ista ꝯdictio põt dari ad id qđ non fuit datũ vel traditũ:qꝛ hic fuit tradita ꝗtitas non reperit seruus emptus.facit.l.si nõ sortẽ.§.libertus.de ꝯdi.inde. ꝛ.l.in summa.§.in frumẽto.Bar.tñ dicit ꝙ dꝫ pponi ista cõditio ad illa.x.sed recipiẽs liberat dãdo seruum ne remaneat in dãno.ꝛ sic est in solutione nõ in obligatione:mihi videt ꝙ possit pponi ad seruũ per illa iura:quia ꝯ̃bitur obligatio quatenus est locupletior ex illa datione:tene mẽti ea q̃ dixi.

2 ☞ Si dedi decem vt seruum tuum manumittas ꝛ antequã manumitteres ille aufugit vel est mortuus possim ea decẽ repetere.ꝛ nume.3.
3 Custos carceris si nõ bene custodiuit aliquẽ captũ.q per gratiã debebat extrahi de carceribus est excusandus.
4 Promissum ob causam implendam si eam non potest impleri ex casu superueniente sine dolo mora vel culpa implere debẽtis potest peti per actionem prescriptis verbis casu quo si datum esset non posset repeti.ꝛ nu.2.
5 Si causa venit implenda per dantem qualitercunqꝫ non impleatur repetitur datum.

1 **Sed si accepit.** † Si cã nõ põt impleri ex casu supueniẽte sine dolo mora vel lata culpa recipientis nõ repetit datũ etiã ex capite penitentie si ex hoc remaneret recipiens in dãno qđ non sensisset si datio facta non fuisset cauere tñ cogit de restituẽdo cum poterit ꝛ quatenus poterit sine suo dãno ꝛ sic recuperat potestatẽ implendi ꝛ nõ implet restituet totũ etiã si remaneret in dãno. idem si tale dãnum fuisset passurus etiam facta datione.h.d. vsqꝫ in finẽ ꝛ ponuntur multi casus qui videntur intricari.Et aduertendũ qꝛ in prin.l.loquit qñ cã poterat impleri tpe quo interuenit penitentia hic qñ nõ poterat.Et pmo tractat qñ eã nõ poterat tñ nõ erat oĩno perdita spes:quia seruus qui erat manumittendus viuebat licet esset in fuga vsqꝫ ad.§.ꝛ vbi ibi qñ erat res pdita:quia mortuus:ꝛ vtroqꝫ casu distinguit eodem mõ an recipiens erat distracturus vel nõ.in alio tñ casu differunt:qꝛ in vtroqꝫ cauet de restituẽdo cũ poterit ꝛ sic poterit restituere sine suo dãno.In secũdo vero casu non est locus isti cautioni. Item iste secũdus casus loquit solũ in vno casu qñ recipiens nõ fuit in mora implendi cãm nec in mora nec in culpa desinẽdi possidere.Sequens vero.§.sed vbi loquit etiã qñ fuit in mora.ꝛ sic in duobus casibus:qꝛ igit in hoc tex.multi casus ꝛ dicta ponuntur ad euitandũ cõfusionẽ recollige sic
2 ꝙ † si dedi tibi.x.vt seruũ tuũ manumittas ꝛ anteꝙ manumitteres ille aufugit an possim repetere.x.dic ꝙ aut aufugit post morã manumittendi.ꝛ iste casus nõ ponitur hic in isto primo §.vsqꝫ ad ver.sed vbi.sed hec dicendũ sine dubio ꝙ sic p illum ver.sed vbi.ꝛ ex capite cause non implete seu defectus cause.ꝛ hoc vult hic gl.ij.que incipit hãc distinctionẽ ꝛ sine aliqua diminutione.Si autẽ aufugit anteꝙ esses in mora tũc queritur an possis repetere ex capite cause non iplete ꝛ similiter iste casus non ponitur hic.sed est dicendũ ꝙ non p.l.iij.§.sed si tibi. s.eo.ibi dum dicit si nondum tempus preterijt inhibẽda erit repetitio aut querit an possim repetere ex capite penitentie ꝛ iste casus ponit hic ꝛ decidit etiã in.d.§.sꝫ si tibi.dũ dicit nihil peniteat ꝛ sic loquitur generaliter ꝙ sic.Sed hic latius distinguunt duo casus scđm quos ille ver.debet limitari ꝛ itelligi. Primus est qñ fuisses distracturus ꝛ pretium percepturus si tibi nõ dedissem vt manumitteres ꝛ sic illud dãnum nõ sensurus.Scđs est qñ non fuisses venditurus.ꝛ quilibet istorũ subdistinguitur.nam in primo aut seruus est adhuc in fuga.ꝛ nõ possum te cogere ad aliquid mihi restituendũ ne remaneas in dãno ex isto cõtractu.sed bene possum agere ad cauendum ꝙ cũ recuperaueris ꝛ sic tñ poteris restituere sine tuo dãno restitues dicta.x.ꝛ tãto minus quãto seruus esset deterioratus pter fugam:quia prius valebat.x.ꝛ tunc non requirũtur nisi octo vel sex.cauebis eñ de restituendo octo vel sex.ꝛ hoc vsqꝫ ibi plane.Si ergo postea recupas duo colligunt casus ex isto tex.Unus si non esset deterioratus propter fugam ꝛ tunc virtute cautionis restitues mihi integra decem intelligo tñ istud verum si nunc eque bene vendere potes sicut poteras ante dationem al's non esset conueniens ꝙ redderes.x.ꝛ inuitus retineres seruũ quem fuisses venditurus ꝛ.x.percepturus.ꝛ ideo liberaris tunc tradendo mihi seruũ ipsum.argu.s.proxi.§.v. sed pro.x.simul si nõ posset nunc tm̃ vendi licet nõ pter fugã tanto minus restitues:ꝛ sic octo vel sex tm̃ dictũ limitat duobus modis in ver.plane q venit ad limitationem versi.eo minus.pxime precedentis.prima limitatio est si postꝙ recuperasti vellem ꝙ illud manumitteres ꝛ sic impleres ꝯtum.si autẽ non vis offensus pter fugã certe nõ possem te precise cõpellere ad factũ.licet enim habeã actionem pscri.ver.vt facias ꝙ inter nos cõuenit vt.l.ob eam.j.de pscri.ver.si tñ non vis facere cõdẽnaris solum ad interesse in illa actione vt in.l.naturalis.post prin.eo.ti.certe possum etiã agere cõdictione ob cãm ꝛ ex illa cautione vt restituas integra decẽ sine aliqua diminutione pter deteriorationem:quia nũc ago ex capite cause nõ implete ꝛ pter tuã morã vnde nihil debet diminui:ideo tibi debet imputari si remaneres in dãno ex hoc cõtractu tñ possis illud euitare manumittendo seruũ. Scđa limitatio ponit in versi.sed si eligat:quia si volo ꝙ manumittas licet sis paratus manumittere sed volo recuperare quod dedi ex penitẽtia postꝙ potes reddere sine tuo dãno:quia seruũ habes:tu autẽ vis detrahere quatenus seruus deterioratus est pter fugã: ego autẽ dico ꝙ tradas mihi ipm ita deterioratũ ꝛ pecuniam volo dimittere tu nõ vis hoc facere tunc restitues integrã pecuniã ꝛ tibi imputes:quia potes euitare illud dãnũ deteriorationis. Scđo casu principali qñ non fuisses distracturus tũc possum repetere qđ dedi non obstante ꝙ adhuc sit in fuga:qꝛ istud dãnum cõsecutus fuisses etiã si istum ꝯtum non fecisse-
3 mus:quia tũc est eadẽ ratio que supra.† Sed contra quia tibi impubes si post ꝯtum incepisti peius custodire.gl.rñdit notabiliter ꝙ es excusandus quia verisimiliter poteras credere ꝙ non debebat fugere postꝙ parabat se manumissioni.ꝛ hoc allegat ad qõnem si custos carceris nõ bene custodiuit aliquẽ captũ qui p gratiam debebat extrahi de carceribus ꝙ sit excusandus.tene menti. Si autẽ seruus manumittẽdus mortuus est ꝛ sic deficit spes implende cause tunc distinguunt simpliciter plures casus in versi.sed vbi.nã aut mortuus est post morã ꝛ possum repetere quicqd dedi indistincte ex capite cause non implete siue fuisses distracturus siue non:aut ante morã ꝛ tũc ex capite cause nõ implete nõ possum.Sed si querat an ex capite penitentie distinguitur eodẽ modo quo supra:aut fuisses distracturus ꝛ nõ possum aut non fuisses distracturus ꝛ tunc aut fuit mortuus propter hunc ꝯtum:puta in itinere cũ duceres eũ ad manumittendũ ꝛ idem vt hic in versi.nisi forte.aut nõ propter hunc cõtractũ ꝛ tunc istud dãnum fuisses habiturus etiam hoc ꝯtu nõ celebrato ꝛ adhuc possum ex capite penitentie repetere integra decẽ vt hic in ver.cũ no.ꝛ sic possum penitere de eo qđ fieri non potest qđ facit ꝯ id qđ dicit Bar.vt dixi.s.proxi.§.Et ex pdictis remanẽt expedite oẽs gl.que ten-
4 dunt ad declarationẽ litere.† Ubicũqꝫ autẽ dici nõ posset repeti solum ne recipiens remaneat in dãno ita nõ est solutum: sed promissum etiam nudo pacto postꝙ desijt posse impleri perinde repetit per actionem pscriptis verbis ac si causa fuisset impleta qđ est bene not.vt i.d.l.iij.sed si stichus.s.eo.Item
5 predicta quando causa veniebat implẽda per recipientẽ.† Si autẽ per dantem qualitercũqꝫ non impleatur repetit datũ:vt l.j.§.fi.s.eo.Itẽ procedunt qñ casu euenit in psonam vel rem ipsius recipientis.si autem dantis indistincte nõ repetit:vt.l. pe.C.eo.ꝛ dixi in.d.§.sed si stichus.

2 ☞ Casus omissus remanet in dispositione iuris cõis.
3 Extraneus dans dotem p futuro matrimonio si pactus vel stipulatus nõ sit sibi reddi soluto matrimonio cẽsetur voluisse donare si matrimonium cõtrabatur.
4 Pater dotans filiam in potestate an aliquo casu presumatur

voluisse donare.

5 Extraneus dans dotem pro futuro matrimonio non rogatu mulieris eo non secuto repetit per directam cōdictionem ob causam. & quid si rogatu mulieris soluit.

Extraneus. Lex ista cū seq. vsq ad l. si mulier. loquunt̃ qñ aliquid est datū ꝓ dote futuri matrimonij an possit repeti ꝑ dantem si matrimonium non sequat̃ vel etiam si sequat̃ & dissoluatur. & ista. l. cū seq. & l. si donaturus. loquuntur quādo tertius ꝓ muliere. l. autem qđ seruius quādo ipsa mulier. item ista. l. & l. si donaturus. in prin. loquuntur qñ tertius vel pater ex propria voluntate volentes de suo dotare dederunt dotē. in hoc tamen differunt: q2 in ista. l. in nullo casu voluit dans dotem donare mulieri sed repetere soluto matrimonio & etiā si matrimoniū nō ꝯbatur. & sic solū voluit dotare matrimonio cōstante. l. autē si donaturus. in prin. loquit̃ & ponit duos casus. Unus qñ simpliciter donare voluit mulieri siue matrimoniū ꝯbatur siue postea dissoluat̃. Alius qñ voluit donare in vnū casum. s. si ꝯbatur & postea dissoluatur. sed si nō ꝯbatur noluit donare. l. autem sequēs qui se debere. & l. si quis indebitum. al's est. §. & si donaturus. loquuntur qñ non ex propria liberalitate nec volentes de suo dotare sed ex quadam necessitate credens se debitorem & se liberare a debito iussu mulieris promisit & soluit marito futuro in hoc tamē differūt: q2 l. q se debere loquit̃ qñ matrimoniū nō fuit postea secutum. sed. l. si quis indebitum. loquit̃ quādo fuit secutū ista
1 ergo. l. extraneus. h. d. † extraneus vel pater dans dotem ꝓ futuro matrimonio ipso non secuto repetunt per condictionem ob cām. h. d. ¶ In text. ibi verisimile est in hunc quoq casum eum qui dat sibi ꝓspicere tex. iste innuit q agat ex stipulatione vel pacto interposito de reddendo quasi extendat̃ ad illum casum licet expresse non fuit cōprehēsus nisi casus quo matrimonium ꝯbatur & postea dissoluat̃ sed contrariū est verius q2 imo agit̃ cōdictione ob cām vt statim sequit̃: vult ergo dicere q sicut ex pacto vel stipulatione interpositis de restituendo si matrimoniū cōtrahabatur & postea dissoluatnr apparet de animo & de intētione dantis q voluit donare in dictum casum q est magis fauorabilis ita credēdū q noluerit donare si matrimoniū nō ꝯbatur: quia casus est nimis fauorabilis: & sic non
2 agitur ex stipulatione vel pacto: sed cōdictione ob cām q † casus omissus remanet in dispōne iuris cōis. & ad hoc allegatur ista. l. q̄ dispositio est q illud qđ datur ob cām de futuro ea nō
3 secuta reputat̃ ꝑ cōdictionē ob cām. † si autē nō fuisset pactus vel stipulatus sibi reddi soluto matri. tūc cēseret̃ in dubio voluisse donare si matrimonium ꝯbatur. & ideo ipso soluto matrimonio competeret repetitio mulieri: vt. C. de rei vxo. act. §. accedit. si autē non ꝯbitur non presumit̃ voluisse donare: vt. l. si ego. in pn. ff. de iure do. & ff. e. l. si donaturus. ꝑmo rñso. apparet ergo q casus in quo matrimoniū sequat̃ magis est fauorabilis. sed in casu huius apparet q neutro casu donare vo-
4 luit & hoc in extraneo. † pater autē dotās filiam in ptāte nullo casu presumit̃ voluisse donare etiam si non sit sibi stipulatus reddi. ideo ꝯcto matrimonio & postea dissoluto actio ad repetēdū est cōis inter patrē & filiā: exercitiū vo solius patris vt in l. ij. §. q si pr̄is. ff. sol. ma. Sed si stipularet̃ pater in vnū tm̄ casum soluti matrimonij puta si dissoluat̃ morte mulieris censet̃ voluisse donare in alium casum similem si dissoluat̃ morte mariti. & ideo in illo casu eēt solius filie actio etiā de iure ff orū quia ille est casus ī quo illo iure erat capax filiafamilias & iste est casus in. l. si cū dotem. in prin. sol. matri. De qua glo. opponit & etiam tunc de iure ff oꝝ. in tali dote habebat heredē ipsa filia licet esset in patria ptāte vt plene not. Bar. in. l. post dotē.
5 eo. ti. † Itē intellige hanc. l. qñ extraneus nō rogatu mulieris soluit dotē pro futuro matrimonio quo casu eo nō secuto competit ei directa cōdictio ob cām & recta via. si autē rogatu mulieris soluisset nō precedente promissione tunc ipsa mulier cēsetur soluisse. & ideo sibi competeret cōdictio ob causam cōtra recipientē & ipsa tenet̃ danti eadem ꝯdictione sed cedendo illā quā habet contra recipientē liberat̃ & ideo vt euitet̃ circuitus etiam sine cessione competit sibi. & ista habentur in. l. dñs testamenti. ff. de condi. inde. vbi oīno vide ꝑ Bar. isto modo limita hanc. l. subtiliter. Item dixi q non precessit ꝓmissio al's dic vt ff. l. proxi. ad quā veniamus.

2 ¶ Debitor putatiuus si iussu mulieris tantum ignoranter soluit dotem pro futuro matrimonio eo non secuto dabit̃ mulieri repetitio soluti. sed si vltra iussum promisisset ipse nō mulier repetet.

3 Tutius exceptione doli soluens qñ repetat. & nu. 4.

4 Doli exceptio quotuplex sit & an istis exceptionibus doli possit renuntiari.

5 Debitor verus promittens & soluēs dotem pro futuro matrimonio quare ipso iure nō liberetur a muliere & ipse nō secuto matrimonio repetit. & nu. 1. & 7.

6 Sciēs se nō esse debitorē si promittat pro futuro matrimonio an possit compelli ad soluendum.

7 Si teneor tibi sub cōditione si aliqd feceris & interim tibi soluo nō videor donare sꝫ anticipare solutionē vt citius facias.

8 Qđ in dubio cēseat̃ qs soluisse ꝓ sua obligatiōe ēt ꝯditionali.

9 Ratihabitio non requiritur vbi precessit iussus.

1 Qui se debere. † Extraneus ꝓmittēs dotē pro futuro matrimonio tanq debitor mulieris cum nō sit & soluens ignorāter nō secuto matrimonio repeti ꝑ ꝯdictionem ob cām: q2 si soluisset mulieri repeteret ꝑ condictionē indebiti. sed si soluit sciēter non repetit ipse sed mulier cui censet̃ voluisse donare: & sic si soluisset non repeteret ꝑ cōdictionē indebiti. Sed si erat verus debitor matrimonio nō secuto indistincte repetit ipse lꝫ si soluisset mulieri non repeteret: q2 fuisset cōsecutus liberationē: sꝫ hoc casu eā nō ꝯsequit̃ mero iure: sed bene cōsequit̃ per exceptionē si paratus est cedere mulieri condi. ob causam quā hꝫ. h. d. ista difficilis lex vsq ad. §. fundus. & ponit tres casus quorū quilibet est difficilis ad sustinēdum: & glo. multum laborāt & sunt difficiliores q̄ tex. primus est quando ꝓmisit & soluit indebitū ignoranter. scđs qñ scienter.
2 tertius qñ soluit debitū. ¶ † Ueniamus ad casum contra primū oppo. q nō cōpetit cōdictio ob cām ipsi putatiuo debitori soluenti: sed competit ipsi mulieri cuius noīe illi censetur soluisse postq̄ eius iussu: & sic videt̃ soluisse mulieri et mulier postea illi sponso vt hic habet̃ in glo. que incipit satis. & quod habet̃ in. l. dñs testamēto. de cōdi. inde. Sol. contrarium ꝓcederet si dūtaxat soluisset iussu mulieris & nō promisisset. sed q2 prius promiserat cēsetur soluisse noīe suo & pro sua ꝓmissione. ideo sibi cōpetit recta via cōdictio & nō mulieri ꝓut etiam in simili voluit glo. si. que incipit remanet & iste opiniones for-
3 mantur in glo. ¶ † Scđo oppo. contra rationem facit hic iurisconsultus in ver. quando non repetit per condictionem ob cām: q2 soluit indebitū ignorāter cū aduersus mulierem esset tutus exceptione doli & si soluisset sibi repeteret per cōdictionem indebiti: contra q imo non repeteret q exceptio doli est odiosa & non inducit repetitionem soluti: vt. l. q exceptionē de condictione indebiti. sed si ita est nec repetere potuit per condictionem ob cām vt hic in ver. sed si cum sciret. huius timore
4 glo. iij. quā puto nō fuisse. † Accur. quia idem contrarium repetitur in alia glo. magna dicit q quadruplex est exceptio doli & in prima specie est odiosa & procederet contrarium sed tūc non habet locum ista. l. in alijs speciebus est fauorabilis & in eis potest procedere ista. l. glo. bene dicit preterq̄ in prima specie dū dicit q quando nascit̃ fauore doli cōmissi tempore contractus est odiosa. nā istud nō est verū: q2 dicitur odiosa & non inducit cōdictionem indebiti qñ competit de rigore iuris contra naturalem equitatem vt est exceptio macedoniani & etiam doli succedens loco illius: quia naturalis equitas dictat q filiusfami. pecuniam quā accepit mutuo restituat. l. quia naturalis. ff. ad macedo. Sed rigor iuris dictat cōtrarium in odiū creditorum vt. l. si pene. ff. de cōdi. inde. sed si dolo vel metu inducit me ad promittēdum tunc exceptio doli vel metus mihi competēs est ꝺm naturalē equitatem: q2 nō sponte ꝓmisi. ideo dicit̃ fauorabilis & inducit repetitionē soluti multomagis q̄ alie exceptiones in quibus nō interuenit delictum creditoris. & ista fuit theorica Pe. & Cy. in. l. j. C. quod metus cau. de qua Bar. hic non meminit sed trāsit cū glo. de quo miror. in oībus ergo speciebus tactis per gl. pōt ꝓcedere. l. ista. & an istis exceptionibus doli possit renunciari. vide Bar. in. l. si quis cū aliter. de verbo. obli. istud idem cōtrarium repetit̃ in alia gl. que incipit quoniam ꝓ q̄uis. & datur alia solutio q ista nō sit bona ratio que ponit̃ in tex. & exponit̃: quoniā pro q̄uis: vt sic veniat aduersatiue & sit sensus q q̄uis aduersus mulierem esset iste tutus exceptione doli. & sic si sibi soluisset nō repeteret per cōdictionē indebiti. si tamen soluit sponso repetit ꝑ cōdictionem ob cām que est de futuro que non est secuta. sed si soluisset mulieri soluisset dūtaxat ex causa de preterito que non inducit repetitionem si erat odiosa. & istud vult dicere gl. in effectu certe ista solutio non est bona: q2 solus defectus cause de futuro non sufficeret ad inducendum cōdictionem indebiti vt hic in ver. sed si cū sciret. tene ergo solutionē ꝑcedentē. Et conclude q vbicūq si soluisset mulieri non repeteret per condictionem indebiti: q2 forte erat tutus tali exceptione que illā condictionem nō inducit. idem si soluit alteri ob cām de futuro illa non secuta non habet condictionē ob causam & istud vult hic
5 Jaco. bu. ¶ † Sed oppo. tertio contra hoc de verbo. si nautem vere

vere.nã ibi si soluisset mulieri nõ repeteret:qr soluisset verum debitũ.⁊ tñ si soluit sponso repetit nõ secuto matrimonio:ꝑpter hoc quidam subaudiũt hic maxime sed truffa est:qr dico ꝙ non sufficeret vt supra dictũ est.dic ergo ꝙ aliud est qñ soluit debitum:nã tũc si soluisset mulieri ideo nõ repeteret:quia fuisset ipso iure liberatus.sed si soluit sponso ob cãm de futuro ipso iure nõ liberaꝛ a muliere vt ibi patet.iõ ipse acqrit cõdictionem ob cãm quã tñ cedẽdo liberaꝛ cũ soluit indebitum nõ plus cõsequiꝛ soluẽdo mulieri ꝙ̃ soluẽdo sponso:quia non tractaꝛ de liberatione cũ non sit debitoꝛ.iõ ad hoc adhibeꝛ distinctio quã supra dixi.¶Ultimo oppo.nã exceptio est actionis exclusio ⁊ vbi non est actio proprie non est exceptio.sed in ista ꝓmissione q̃ facta est sponso inerat tacita cõditio si matrimoniũ ɔ̃hatur:vt.l.stipulationem.de iure dotium.⁊ ante condictionis euentũ nõ est nata actio:vt.l.cedere diem.de verbo. signi.glo.illa fatetur contrarium ꝙ hic ponitur exceptio doli improprie pro exceptione intẽtionis.ista glo.videꝛ intelligere tex.vt velit dicere ꝙ iste promissoꝛ erat tutus exceptione doli aduersus sponsum cui ꝓmiserat.sed certe text.non vult hoc dicere sed ꝙ erat tutus aduersus mulierẽ pro qua ꝓmiserat. ideo ista oppositio nõ meruit signari:quia põt intelligi de exceptione ꝓprie loquẽdo vt est illa que succedit loco exceptionis.pacti vel iurisiurandi ⁊ istũ intellectum habuit prima gl. magna in fi.sed non est bonus vt dixi.⁊ ita intelligit Jaco.bu. ⁊ omnes.¶Circa scđm dictum quãdo ꝓmisit ⁊ soluit sciẽter. oppo.extra glo.ꝙ non secuto matrimonio repetat ipse soluẽs nõ mulier:vt.ꝟ.§.l.ꝑxi.⁊.l.si ego.in prin.ꝟ.de iure do.Solu.cõtrarium procedit quando extraneus non soluit ob causam de preterito tanꝙ̃ debitoꝛ sed ex sua ꝓpria libertate quo casu nõ ꝓ̃sumitur voluisse donare:vt.C.de rei vxo.actio.§.accedit.nisi fuerit stipulatus vel pactus sibi restitui:ſ3 hic soluit tanꝙ̃ debitoꝛ:⁊ sic ob causam de preterito quã sciebat falsam:vnde videtur voluisse donare pure ⁊ simpliciter ipsi mulieri.ergo ⁊c. Et si donaturus in principio.¶Jtem oppo.in gl.que incipit satis ꝙ non cõpetat mulieri:quia ipsa nõ soluit ⁊ repetitio cõpetit soluenti.Solu.verum est ꝙ nõ soluitur vere sed ficte censetur soluisse:quia soluisse videtur mulieri per prius ⁊ mulier
6 sponso.ar.in.l.iiij.§.fi.ꝟ.de dona.inter vi.† Sed querit glo.qđ si ꝓmisit nondũ tamen soluit cum sciret se nõ esse debitorem. gl.dicit ꝙ tenetur soluere ⁊ potest per sponsum cõpelli ad soluendum ⁊ mulier habet actionẽ contra sponsum qui tamen liberatur cedẽdo actionem quã habet ex ꝓmissione.ista glo.videꝛ male loqui:quia nullam actionẽ videtur habere sponsus ex ꝓmissione cõditionali nõ impleta cõditione.Sol.ſm Bar. verũ est ꝙ inest condictio respectu sponsi cui voluit teneri nisi cõtrahaꝛ matrimonium:sed respectu mulieris cui voluit simpliciter donare nõ inest cõdictio.⁊ ideo actio que esset inutilis sponso cedenti erit vtilis mulieri cessionarie sicut in simili habetur in.l.fi.in prin.C.de iure do.¶Circa tertium ⁊ vltimum casum qñ erat verus debitoꝛ opp.ꝙ nõ repetat per cõdictionem ob causam:sed ꝑ cõdictionẽ indebiti:quia non erat debitoꝛ ipsius sponsi ex sua ꝓmissione nõ impleta tacita cõditione vt.l.stipulationem.de iure do.ergo interim soluendo daꝛ condictio indebiti vt.l.si cõdictione.ꝟ.de condi.Glo.que incipit cõditione dicit ꝙ hic nõ potest dari cõdictio indebiti:quia sciebat se non esse debitorẽ:sed quia causa nõ est secuta daꝛ ob causam.ista solutio nõ videtur bona quia si sciebat se nõ esse debitorẽ videtur ꝙ videatur donasse.⁊ sic nec indebiti nec ob cãm videꝛ cõpetere solutio.istud esset verum si soluisset simpliciter tanꝙ̃ si esset debitoꝛ:sed si non soluit tanꝙ̃ debitoꝛ:sed ob cãm de futuro vt matrimonium cõtrahatur ⁊ sic nõ videtur donare ⁊ illa tacita ɔditio cõuertitur in causam.qđ puto verũ quotiescũqꝫ implementum cõditionis dependet ex potestate reci-
7 pientis.† nam teneoꝛ tibi sub cõditione si aliquid feceris ⁊ interim tibi soluo nõ videoꝛ donare sed anticipare solutionem ⁊ soluere vt citius facias licet non teneoꝛ soluere nisi conditione prius impleta.hoc ꝓbatur hic in text.⁊ glo.secus si nõ pendebat ex sua potestate:quia cessaret ratio predicta.Ultimo opp. in glo.fi.ꝙ iste verus debitoꝛ soluendo de mandato mulieris libereꝛ ipso iure a muliere:quia censetur mulieri soluisse vt.l. solutum.ꝟ.de solu.cuius contrarium hic dicitur dicunt quidã ꝙ illud quãdo soluisset pure ⁊ simpliciter ⁊ sic irreuocabiliter hic soluit ob causam de futuro ⁊ sic reuocabiliter si causa non sequatur:hec solutio non placet:quia nõ est curãdum quid sequatur de causa ex qua soluit de mandato creditoris.dic ergo cõtrarium procedere si soluisset per prius non ꝓmisisset:quia nõ videtur soluisse nomine mulieris ⁊ sic fingiꝛ prius soluisse mulieri.sed hic precessit promissio:quia sic iussit mulier:vnde postea soluẽdo cẽseꝛ soluisse nomine suo:⁊ pro sua obligatione qua ꝓmiserat illi vnde nõ tollitur ipso iure obligatio qua

ipse tenebatur mulieri:quia pro illa nõ est solutum:sed tolliꝛ de equitate per.l.papinianus.cum.ibi no.ꝟ.mãdã. Sed cõtra glo.ꝙ nec de equitate ⁊ imputet sibi quare soluit anteꝙ̃ matrimonium cõtrahatur:quia iussus mulieris ꝙ promitteret soluere habebat in se eandem cõditionem si matrimoniũ cõtrahatur imputet ergo sibi quare soluit prius vnde videtur ꝙ nõ liberetur actionẽ cedendo cuius cõtrarium hic dicitur.Certe difficilis est oppositio gl.⁊ doc.hoc non tangunt sed dico hoc speciale fauore matrimonij ⁊ ꝙ hoc non sit imputãdum:quia censetur soluisse vt citius matrimonium contrahatur nec video aliam solutionem dari posse.postea glo.in fi.videtur contrariari sibijpsi dum dicit ꝙ ipse repetit ⁊ nõ mulier postea dicit econtra ꝙ ipsa mulier:quasi suo nomine.s.mulieris videaꝛ solutum.tu dic ꝙ non nomine mulieris sed nomine soluentis ⁊ pro sua promissione quod no.⁊ sic suppletur.l.indebitam.ꝟ.
8 de condictione indebiti.⁊.d.l.papinianus.† in quibus habeꝛ ꝙ in dubio censeꝛ quis soluisse pro sua obligatione.nam hoc est verum nõ solum quando est pura ⁊ efficax:imo etiã quando erat conditionalis.tex.est hic cum glo.⁊ quod vltimo loco
9 dixit glo.ipsa ratum habente non bene dicit.† quia nõ requiritur ratihabitio postꝙ̃ ꝓcessit iussus vt.l.procuratoꝛ.ꝟ.de cõdictione indebi.

1 **Fundus dotis.** †Jn hac cõdictione veniunt accessiones naturales.h.d. Quero quomodo veniunt an possint condici iure actionis an solum iudicis officio mercenario:⁊ videꝛ hoc vltimũ verius qr cõdictio ob cãm ɔ̃hitur re ipsa sicut cõdictio indebiti ⁊ certi cõdictio ex mutuo ⁊ sic cõtrahitur ad id quod fuit solutum sed fructus percepti per illum qui recipit fundum nunꝙ̃ fuerunt soluti sed solus fundus.ergo videꝛ ꝙ ad solum fundum competat.licet iudicis officio mercenario veniant fructus et ideo lata sentẽtia super fundo non facta mentione de fructibꝰ nõ poterunt fructus per se postea condici per.l.iiij.C.deposi ti.contrarium dic:quia licet iste cõdictiones re contrahuntur non tamen solum ad id quod traditum est:sed etiam ad id in quo recipiens factus est locupletioꝛ:licet nunꝙ̃ fuerit traditum:vt.ꝟ.de condi.indebi.l.si non sortem.§.si libertas.ante fi. ibi nempe hoc solum.⁊.l.in summa.§.in frumento.Jtem quero a quo tẽpore veniunt fructus videꝛ ꝙ a tẽpore lit.ɔtest.tñ cum sit stricti iuris.l.cũ fundus.in prin.ꝟ.cer.pe.certe illud verum qñ peto illud qđ nõ est nec vnꝙ̃ fuit meum.⁊ qñ non ago ad restituendũ sed ad dandũ.si autẽ id qđ est vel qđ fuit meum vel ad restituendum veniunt fructus nõ solum percepti post litem cõtesta.vel etiã post morã:sed etiam ante moram quatenus est locupletioꝛ:vt.l.videamus.in prin.⁊.§.in fauiana.§.si actionem.ꝟ.de vsur.⁊ ibi omnino vide.

2 ☞ Matrimoniũ cõtractum ꝑ verba de presenti nõ validũ ꝓpter etatẽ an habeat vim sponsalioꝝ de futuro.
3 Qđ talia ficta spõsalia sint maioris efficacie ꝙ̃ vera sponsalia cõtracta expsse per verba de futuro ⁊ quare.⁊ nu.4.⁊.5.
4 Sponsalia per verba de futuro per superuenientẽ etatẽ legitimam nõ trãseunt in matrimoniũ de presenti nisi carnalis copula seu verba de presenti interueniant.
5 Matrimonium ɔctũ per verba de presenti si nõ teneat.nõ datur actio de dote.sed cõditio ob cãm ad repetendum datum q̃ tunc est ita priuilegiata sicut actio de dote.
6 Affinitas ꝓprie ɔ̃hitur inter cõsanguineos mariti ⁊ vxorem. ⁊ ecõuerso inter cõsanguineos vxoris ⁊ maritum.
7 Qui cognouit aliquã carnaliter etiam illicite nõ potest ɔtrahere matrimoniũ cũ aliqua illius cõsanguinea vsqꝫ ad quartum gradum de iure canonico.
8 Uerba sunt intelligenda rebus sic se habentibus.
9 Renũtians omni iuri qđ hꝫ vel habere sperat dꝫ intelligi de eo qđ sperat habere ex aliqua causa de presenti.

1 **Quod seruius.** †Datũ ob cãm futuri mr̃imonij quousqꝫ spes est ꝙ possit cõtrahi ⁊ recipiens nõ est in mora non põt repeti ꝓpter cãm nõ impletã nec etiam ꝓpter penitentiam nisi recedaꝛ quatenus de facto ꝓcessum est ad sponsalia vera vel ficta.h.d.ista pulchra lex.Et ponuntur hic duo casus.Primus qñ peruenerunt ad spõsalia per verba de presenti tñ matrimoniũ non tenebat quia alter istorum nõ erat legitime etatis ⁊ sic causa erat impleta de facto sed nõ de iure:vnde videbaꝛ ꝙ statim posset repeti datũ per.l.iij.§.si liber homo.ꝟ.eo.⁊ hoc dixit seruius in libro de dotibꝰ.sed iuriscõsultus determinat cõtrarium ꝙ non potest repeti nisi ab illo matrimonio sic de facto contracto de facto recedant quousqꝫ vero sunt in eodẽ habitu matrimonij repetitio cessat nec ob.§.liber homo.qr ibi causa erat impleta de facto ⁊ nõ sperabaꝛ posse impleri de iure hic sic.⁊ ideo si nõ posset hic impleri

de iure:puta matrimoniū nō tenebat:quia erant cōsanguinei in gradu ꝓhibito cōtraxerunt tamen ignorantes videtur ꝙ etiam si pseuerant in eodē habitu habeat locum repetitio per illum.§.si liber homo.ꝛ per istam.l.in fi.a cōtrario sensu dum dicit ꝙdiu peruenire potest.ꝛ dic ꝙ cessat hic repetitio ex capite cause nō implete quia tunc dicit non impleta quando cessat spes implendi ꝛ quādo recipiens nō fuit in mora:sed hic neutrum istorū erat cessat etiam ex capite penitentie:quia penitētia debet fieri de causa implenda vel de cōtractu celebrato:vt ſ.eo.l.si pecuniam.sed quousqꝫ perseuerant in eodem habitu matrimonij nō censetur penitere de causa implenda nec de cōtractu celebrato.Secūdus casus est quando cōtraxerunt spōsalia per verba de futuro ꝛ tunc idem est dicēdum per omnia.
2 †Sed quero si cōtraxerunt per verba de presenti nō tamē valebat matrimonium ꝓpter etatem an tale matrimonium habeat vim sponsaliorū de futuro.respōdeo nō de iure ciuili vt ͙.de spon.l.quesitum.sed de iure canonico sic tex.est in.c.j.de despō.impu.in.vj.ꝛ affectus est magnus:qꝛ de iure canonico ex sponsalibus cōtrahitur quedam ꝓhibitio que vocatur publice honestatis iustitia que non erat cognita de iure ciuili nā si contraxi sponsalia cū Berta ipsa mortua anteꝙ̄ contrahaī matrimonium non possum contrahere cum alia eius cōsanguinea vsqꝫ ad quartum eius gradum sicut si cōtraxissem matrimonium ꝓpter impedimentum publice honestatis iustitie. si ergo ex matrimonio de facto contracto per verba de presenti non resultarent sponsalia de futuro scōm ius ciuile non resultaret etiam hoc impedimentum.sed cōtrarium est verius ꝛ
3 hoc vult illud.c.¶†Et no.ꝙ ista ficta sponsalia que resultant ex tali matrimonio de facto contracto per verba de pn̄ti sunt maioris efficacie ꝙ̄ vera spōsalia cōtracta expresse per verba de futuro:qꝛ prima superueniente etate legitima trāseunt[a] in matrimonium de presenti qualitercunqꝫ possit constare ꝙ illi perseuerauerunt in eadem volūtate:vt quia simul manserunt etiam si non interuenit copula carnalis:vt.͙.de ritu nup.l.iiij. ꝛ de adulte.l.miles.§.querebatur.ꝛ.l.si vxori.§.si minor.ꝛ qd̄
4 ibi no.per Bar.† sponsalia vero per verba de futuro ꝑ superuenientem etatem legitimā nō transeunt in matrimonium de presenti etiam si appareat de perseuerantia in tali eadem voluntate nisi iteruenia: carnalis copula vel verba de presenti. Ista habentur per Joā.an.in nouella.in.d.c.j.de despon.impu.ꝛ ideo iste tex.hic dum dicit priusqꝫ vtraqꝫ persona instam habeat etatem loquitur in primo casu quando contraxerant per verba de pn̄ti ꝛ innuit ꝙ per superuenientem etatē legitimam trāseunt in matrimoniū qd̄ intellige sane vt dixi quādo simul stabant vel alia signa perseuerātie voluntatis apparēt
5 al's secus.†Est etiā alia differentia:quia qñ ɔ̄xerunt per verba de pn̄ti licet nō teneat matrimoniū ꝛ sic si peniteat non deī actio de dote sed condictio ob cām vt hic tn̄ illa condictio ob cām erat ita priuilegiata sicut actio de dote.qꝛ datur pro dote putatiua vt.l.si cū dotē.§.fi.so.ma.sed si contraxerunt sponsalia tantum de futuro nō est priuilegiata:quia non datur ꝓ dote putatiua.sciebat enim vel scire debebat ꝙ nō erat dos nisi contracto matrimonio per verba de presenti in gl.que incipit id est ibi:sed nec repudium.hoc dicit.glo.ꝓpter id quod supra dixi:quia isti nec sunt coniuges nec sponsi vt.d.l.quesitum sed de iure canoñ.dicuntur sponsi vt dictum est in glo.que incipit
6 ceptum ibi sed tamen improprie.† nā proprie loquēdo affinitas contrahiī inter cōsanguineos mariti ꝛ vxorē ꝛ econuerso inter consanguineos vxoris ꝛ maritum:non autem inter vxorem ꝛ maritum:ipsi enim nō sunt affines sed principium affinitatis nam affinitas inducit prohibitionem matrimonij:qꝛ mortua vxore non pōt maritus contrahere cū alia consanguinea illius vsqꝫ ad quartum gradū affinitatis ꝛ ecōuerso vt in c.nō debet.de consan.ꝛ affini.vnde si sponsi essent affines non possent postea matrimoniū cōtrahere hoc vult ista gl.sed nec inter consanguineos spōsi ad sponsam contrahitur affinitas vnde mortuo sponso de iure ciuili posset sponsa nubere alteri cōsanguineo sponsi:sed de iure canonico nō propter impedimentum iustitie publice honestatis.contrahitur etiam affinitas de iure canonico propter copulam carnalem absqꝫ alio
7 matrimonio.† nam si quis aliquam cognouerit etiam illicite non potest contrahere cum aliqua illius consanguinea vsqꝫ ad quartum gradum.de hoc habetur in titu.de eo qui cogno.
8 cōsan.vxo.sue.¶†In gl.fi.ibi sed ꝑm pn̄s indicamus rebus sic se habentibus.No.istam gl.que semper allegatur ꝙ verba sunt intelligenda rebus sic se habentibus.facit qd̄ no.Innoc. in.c.cum te.de rescrip.in glo.magna circa medium.ꝛ.l.fi.C.de spon.ꝛ.l.ex facto.de vulga.ꝛ pupil.ꝛ vide quod no.Bald.in.l.
9 clari iuris.C.de fideicō.†Item allegatur ista glo.ꝙ si aliquis renuntiat omni iuri quod habet vel habere sperat debet intelligi de eo qd̄ sperat habere ex aliqua causa de presenti:puta si aliquid sibi debebaī sub conditione:non autem ei qd̄ ex causa de futuro superueniente post renuntiationem ꝑm Bart.hic.ꝛ l.si vxor.§.diuus.͙.de adulte.

[a] ¶ Transeunt. Vide Bal.cōsi. cccxciiij.ꝛ.cccxcix.j.li.ꝛ ɔ̄si.cccxviij.j.li.ꝛ an spōsus ꝛ spōsa possint cogi ad ɔ̄hēdum matrimoniū per verba d̄ pn̄ti.vide Abb. consi.xlviij.ꝛ an dos data ob matrimoniū nō secutū habeat priuilegia dotꝫ.vid̄ Bald.consi.xvi. ij.lib.

1 Idonaturus.†Datum ob cām futuri mr̄imonij ꝑ extraneum volēte simpliciter mulieri donare siue sequatur matrimoniū siue non per ipm̄ dantē nō repetiī sed ꝑ mulierem.sed si vult donare eo casu quo matrimonium ɔ̄hatur tunc si nō ɔ̄hatur ipse repetit.h.d.in dubio.presumitur hoc ꝑm vt in.l.si ego.in prin.͙.de iure do.ꝛ ideo in primo casu huius.l.mulier habet necesse ꝓbare ꝙ ille voluit sibi simpliciter donare.in scd̄o vero casu pactum de restituendo si matrimoniū non contrahitur fuit superfluum:quia si etiā nō interuenisset potuisset repetere vt.d.l.ego.hoc tamē plus operatur pactum:quia non solū cōpetat cōdictio ob cām:quia cā non secuta sed etiam oritur actio prescriptis verbis ex illo pacto vestito coherētia traditionis:vt not.in.l.j.͙.de dona.in gl. magna.ꝛ.͙.de prescrip.verbis.si dn̄s.Et primo in casu huius l.cōuentio incipit cū muliere:quia nō vellet donare simpliciter mandauit mulier ꝛ marito futuro traderetur ꝛ sic nomine mulieris facta est traditio nimiruꝫ si sola mulier repetit:quia cēsetur primo tradidisse mulieri ꝛ mulier postea viro.¶Sed glo.opponit ꝙ imo tradens repetit matrimonio non secuto ſ.eo.de.l.qui se.C.si autem.Et respondet ꝙ ibi primo promiserat ꝛ postea tradiderat hic nō promiserat.tu dic ꝙ hic idem si primo ꝓmisisset postꝙ̄ voluit in omnem casum donare mulieri sed in.l.cōtraria nolebat donare sed se liberare a muliere alteri de mādato suo soluendo quo casu distinguitur an precesserit promissio.ꝛ tūc quia postea soluendo non liberatur a muliere:quia censetur soluisse pro sua ꝓmissione:ideo ipse repetit mero iure sed liberatur cedendo condictionem vt ibi.sed si non interuenisset ꝓmissio soluendo alteri de mandato mulieris esset liberatus ipso iure a muliere ꝛ ideo non repeteret etiam matrimonio non secuto vt patet ibi ex notatis in glo.fi. per.l.solutam.͙.de so.

2 ¶Promittēs ꝛ soluens indebitam pecuniā per errorē pro dote iussu mulieris:futuro sponso secutis nuptijs nō repetit a marito sed a muliere ꝛ quid soluto matrimonio.

3 Statutū de lucranda dote hꝫ etiam locū si cōstante matrimonio dos non fuit soluta : sed ꝓmissa:vt eo soluto possit peti ꝑ maritum quatenus esset lucraturus si soluta esset.

4 Quid si statutū diceret qd̄ lucretur dotē datam.ꝛ qd̄ si matrimonio cōtracto per verba de p̄senti mortua est vxor antequā duceretur ad maritū quod maritus lucretur dotem.

5 Exceptio doli obstat etiā ei qui petit qd̄ restituturus est etiam ex interuallo alteri qui est excipienti restituturus.

6 Annus ad restituendam dotem soluto matrimonio concediī miserationis causa.

1 Siquis indebitā.†Exceptio q̄ ob.delegā ti non ob.ei cui facta est delegati͡o ex cā onerosa nisi quatenus ad delegātem res est reuersura.Sed delegato contra delegantē succurriī.h.d.Bart. loquiī de materia.l.q se debere.qñ ille qui se putabat debitorem mulieris ꝓmisit pro ea dotem.illa tamen loquitur quando matrimoniū nō fuit postea secutum hec qñ fuit secutum ꝛ sic non bene cōgruit huic titu.qꝛ hic cessat cōdictio ob cām qꝛ hic causa erat secuta licet cōtra mulierē sibi prouidebatur per condictionem indebiti si soluit ꝛ sic melius staret in ti.de con
2 di.inde.¶†In tex.ibi per errorē nō ꝓcedentem ex causa sua vt qꝛ putabat se teneri ex aliquo cōtractu ꝛ nō erat verū.ideo repetit a muliere licet aduersus maritum se non possit defendere vt infra sequitur.si autem putabat se debitorem mulieris ex aliqua causa pia cum tamen nō esset puta erat soror vel alia cōsanguinea ad quā dotandam putabat se teneri de iure cum non teneretur iuxta not.in.l.cum plures.§.ij.de admini. tuto.tunc nō repeteretur ab ipsa muliere:quia talis error nō inducit repetitionē.solu.casus est singularis in.l.cum is.§.si mulier.͙.de condi.inde.ꝛ sic nō haberet locum qd̄ infra subijcitur in versi.itaqꝫ.¶In tex.ibi nuptie secute fuissent subaudi anteꝙ̄ ille promissor solueret:vnde nunc conueniebatur vt solueret ipse opponebat exceptionē doli quā posset opponere mulieri si ipsa ageret certe non potest opponere.quia delegatio facta est ex causa onerosa et maritus non debet remanere deceptus vt habeat vxorem indotatam propter onera matrimonij.¶In tex.ibi aduersus mulierem condictio competit. scꝫ indebiti non ob causam.¶In tex.ibi sed si solu.matrimo. ſ.maritus agebat constante matrimonio ꝛ sic ad suam vtilitatem hic agebat eo soluto ꝛ ad vtilitatem mulieris vt sibi restituat dotem.certe tunc potest sibi obijci exceptio sicut posset obijci ipsi

obijci ipsi mulieri quatenus mulieri est restituturus nō quatenus est repetiturus ex lucro dotis ꝓpter statutum vel con-
3 suetudinē vel pactū vt habetur hic in glo. ex qua not. ¶ †Et ad hoc cōsueuit allegari ꝙ statutum de lucranda dote etiam locū hꝫ si cōstante matrimonio dos nō fuit soluta sed ꝓmissa vt eo soluto possit peti per maritū quatenus esset lucraturus si soluta esset. ad hoc. l. si socer. §. lucius. sol. ma. ⁊ l. iul. ꝯ. de iur.
4 do. ⁊ per Dy. in. l. sed hoc ita. ꝯ. de iudi. †Quid autē si statutū diceret ꝙ lucref dotem datam. vide per Bar. in. l. iubemus. C. de sa. san. ecc. in. §. sane. Itē quid si matrimonium erat ꝯctum per verba de presenti ⁊ anteꝗ̄ ducerek ad maritū mortua est an debeat maritus lucrari tangik p Bar. in. l. nihil. ꝯ. re. amo. nō tamen expresse determinat. ⁊ per Cy. in. l. nō sane. C. de bo. mater. ⁊ videtur ꝙ nō lucref: quia istud lucum prouenit propter onera matrimonij vt patet ex isto tex. cum glo. fi. ⁊ in. l. j. C. de impo. lu. descrip. sed ipse nō sustinuit onera matrimonij. ergo ⁊c. ⁊ istam partē plene disputando tenuit dñs Barto. de sali. prout semel vidi cum haberē de facto sed breuiter ꝯrium vidi cōsultū per omnes ⁊ eorū rōnes sunt magis apparentes ꝗ̄ existentes. nā anteꝗ̄ ducatur ad maritum possunt fieri sumptus magni. item potest esse ꝙ postꝗ̄ est ducta non stetit vltra duos vel tres dies ⁊ mortua est ⁊ nō potest negari quin tūc lucretur ⁊ tñ modica onera sustinuit. ista ergo causa ꝓpter one-
5 ra mr̄imonij est potius īpulsiua ꝗ̄ finalis. ¶ †Ultimo Bart.
a allegat istū text. ꝙ exceptio[a] dolo facis petere ꝙ restituturus es locū habet nō solū si eras restituturus mihi ꝯ quē agis: sed etiā si alteri qui est mihi restituturus. nā ista mulier est restitutura huic ꝓmissori vt in ver. itaqꝫ vbi potest opponi exceptio agenti solu. ma. dolo facis petere ꝙ restituturus es mulieri q̄ restitutura est al's vero secus vt. l. si socer. §. lucius. solu. matri. Itē allegaf p Bar. ꝙ illa exceptio locū habet nō solum qñ es restituturus incōtinēti: imo etiā si ex īteruallo ꝓpter dilationem ꝯcessam miserationis cā. nā iure isto maritus nō tenebak restituere dotē consistentē in pecunia nisi annua bima trima ⁊ hodie infra annū si sibi est soluta. sed si nō est soluta ⁊ agat sol. matri. vt sibi soluak ⁊ possit retinere vsqꝫ ad annū nō auditur
6 vt hic patet: † qꝛ iste annus concedik miserationis cā. C. de rei vxo. act. §. exactio. secus si habebat dilationem ex ꝯctu q̄ inheret ipsi obligationi: vt. l. si. §. j. ꝯ. vt leg. nomi. caue.
2 ☞ Dñ potest agi ad ipsam rem dandam. nō agik vt fiat promissio de dando. sed potest agi vt fiat instrumentū de obligatione ⁊ ad hoc iudicis officium implorari.
3 Condictio ob causam quando liberatione facta ob cām: succedat loco actionis prime.

1 **Si mulier.** †Liberatio facta ob cām a debito puro ea non secuta cōdicik ipsa pecunia debito. h. d. nō autē cōdicitur obligatio vt in pristinā obligationē se reponat: qꝛ illud qñ obligatio fuisset in die vel sub cōditione ſm glo. vt. C. eo. l.
2 si quis accepto. ⁊ sic no. ⁊ ad hoc allegak iste tex. cum gl. ꝙ † qñ potest agi ad ipsam rē dandam non agitur vt fiat ꝓmissio de dando: quia esset superfluum. bene tñ pōt agi vt fiat instrumētum de obligatione si nō erat factum ⁊ ad hoc implorari iudicis officium. qḋ dic per Bart. in. l. iij. §. nunc de effectu. de libe.
3 lega. ⁊ l. si finita. §. eleganter. de dam. infec. ¶ †Not. etiā ꝙ hic cōdictio ob causam succedit loco actionis prime quia dak ad illud ad qḋ prima actio dabatur videtur tamē debere limitari vt dixi in. d. l. si quis accepto. qñ tempore liberationis pecunia erat parata solutioni. ⁊ adde hic: l. iiij. §. ait pretor. ꝯ. de re iudi. ibi sed ratio ⁊c.

1 **Si heres arbi.** †Datum executioni vltime volūtatis si in cām debitam non expeditur condicik per hanc actionē tenementi quia quotidianus est casus.

1 **Cum quis mortis.** †Reuocata donatione cā mortis res cū suis accessionibus condicitur. h. d.

Si filius con. Collatio ob causam facta causa non secuta condicitur. hoc dicit.

2 ☞ Procurator qñ ꝑsumak recepisse mala fide solutionem. ⁊ qualiter tunc contra eum agatur. ⁊ nu. i. et. ii.
3 Cōdictio ob cām ꝙ semper cōcurrat cū cōdictione indebiti.
4 Solutū falso procuratori vt simplici si erat debitum ⁊ dñs nō ratificauit repetitur a procuratore per condictionem ob cām. sed si vt procuratori in rem suam cum non esset per condictionem indebiti. ⁊ nu. ii.
5 Procurator qui habuit mandatum sed fuit reuocatum nō dicitur omnino falsus.
6 In repetitione indebiti soluti ꝓcuratori: non refert an nunꝗ̄ habuit mandatum vel habuit sed fuit reuocatum.
7 Soluens indebitum procuratori reuocato potest a dño repetere si ignorabat reuocationem.
8 Debitor in genere vel in ꝗ̄titate soluens procuratori qui nūquam habuit mandatum non liberatur. et quid in debitore certe speciei.
9 Soluens debitū ꝓcuratori reuocato sciens reuocatū esse mādatum non liberak si dñs non ratificat: nec solutum repetit: ⁊ quid si est procurator in rem suam. ⁊ nu. 10.
10 Si dñs ratificauit liberak soluens a dño ⁊ dñs per actionem negotiorū gesto. repetat a falso procuratore.

1 **Si procuratori.** ¶ †Si dñs ratificat solutionē factā falso ꝓcuratori repetitur ita demū solutum si erat indebitū ⁊ ab ipso dño non a ꝓcuratore hoc ꝑmo. sed si nō ratificat repetitur tam debitū ꝗ̄ indebitum ⁊ ab ipso ꝓcuratore non a dño hoc scḋo qñ tamen erat debitū non repetitur per cōdictionem indebiti: sed per condictionem ob cām tanꝗ̄ ob rem datam re nō secuta hoc tertio ⁊ si ꝓcurator recepit mala intentione vt sibi lucrek cōmittit furtum siue debitū siue indebitum recepit ⁊ vltra cōdi. inde. vel ob causam tenek ⁊ condictione furtiua ⁊ actione furti hoc quarto ⁊ vltimo dicit ista. l. difficilis in glo. ⁊ in materia quā ego credo multū cla-
2 re ⁊ late expediuisse in repetitione huius. l. quā fecit† Florentie. in. M. cccc. primo ⁊ cōtinet quatuor dicta scḋm ꝙ patet in summario. scḋm ibi ꝙ si dominus. tertium ibi non autē. quartum ibi vel ꝙ furtum. ⁊ primū dictum loquitur tam qñ dominus ratificauit alia ꝗ̄ quando non ratificauit. Item vltimum dictum refertur tam ad casum quando recepit debitū ꝗ̄ quando recepit indebitum. potuit enim recipere bona fide ⁊ tūc datur condictio indebiti si erat indebitum vel ob causam si erat debitum ⁊ non condictio furtiua ⁊ potest recipere mala fide ⁊ tunc datur condictio furtiua vna cum predictis. hoc autem ex postfacto cognoscitur: quia si portauit ad dñm ⁊ ille noluit recipere creditur bona fide recepisse non vt ipsi lucretur. argu. ꝯ. ad mace. l. iulianus. §. proinde. ver. intelligendumqꝫ. si autem non portauit: sed consumpsit ⁊ presumik ꝙ mala fide ita not. p glo. ⁊ doct. in. l. cū quis. §. j. ꝯ. de solu. potest etiā vltimum dictū referri ad primū casum qñ dñs ratificauit. nam solutū est indebitū propter hoc ꝓcurator nō desinit teneri cōdictione furtiua: sed cōdictione indebiti sic debebit tñ illa cōdictio furtiua cedi dño si soluens agat contra ipsum condictione vt. l. si venditor. §. si titius. ꝯ. de fur. per quē. §. principium huius. l. in plu-
3 ribus declaratur ⁊ suppletur vt ibi omnino vide. ¶ †In prima parte ibi. sed ipse dñs tenek. s. cōdictione indebiti postꝗ̄ solutum erat indebitū ⁊ hoc dicik in. d. §. si titius. si autem fuisset debitū non posset repeti hoc casu postꝗ̄ dñs ratificauit: quia soluens esset liberatus vt ibi etiā habetur puto etiam ꝙ bene est indebitū nō solum cōdictione indebiti: sed condictione ob cām repeti possit: qꝛ cā ob quā soluit sibi vt liberaretur nō secuta nec obstat ꝙ loqui non poterat postꝗ̄ non suberat debitum: quia hoc nō impedit quominus ista cōdictio detur: vt. ꝯ. eo. l. iij. §. si quis quasi ⁊ ibi tetigi. ⁊ propter hoc forte ista. l. posita fuit in hoc titulo dū tractat de solutione indebiti vnde cōcludo ꝙ semper cū condi. inde. cōcurrit cōdictio ob causam ⁊ istud non reperio tactū ab aliquo sed reperio ꝙ dñs Rapha. qui pro certo debuit vidisse repetitionem meam tangit ⁊ non approbat: sed nec per aliquā bonam rōnem reprobat. ¶ In tex. ibi non enim remouet quādam obiectionē que posset fieri contra ver. proxime precedentem vbi fuit dictū ꝙ si dominus non ratificat repeti potest non solum si pecunia erat indebita: sed bene etiam si debita. innuit ergo ꝙ debitū repetatur tanꝗ̄ indebitum quod videtur absurdum. Iuriscōsultus respōdet ꝙ hoc non dixit: sed dixit ꝙ potest repeti tam debitū ꝗ̄ indebi-
4 tum ⁊ ꝙ a ꝓcuratore nō a domino. † Sed si querik qua actione dicendū est ꝙ si erat debitū non repetitur per condictionē indebiti: sed cōdictione ob causam tanꝗ̄ ob rem datam re nō secuta. l. liberatione postꝗ̄ dñs non ratificauit si enim ratificauit nō repetitur. ⁊ aduerte: quia iste ver. debet intelligi quādo soluit tanꝗ̄ procuratori simplici. sed si tanꝗ̄ procuratori in rē suam cū non esset tunc etiam si esset debitum repeteretur. p cōdictionem indebiti: quia soluitur vt debitum sibi cum non sit licet sit debitum alteri. ⁊ iste est casus in. l. creditoris. C. de condi. inde. scḋm vnam lec. sed quando vt procuratori simplici nō soluitur vt debitum sibi sed dño ⁊ istud erat verum ⁊ sic causa de presenti vel de preterito non erat falsa vnde non oritur condictio indebiti: vt. l. damus. cum ibi no. ꝯ. de condi. inde. ¶ In glo. j. ibi notandū est ꝙ ista gl. licet sit signata sup primo casu l. tñ nō conuenit illi. quia loquik qñ dominus ratificauit quo casu non refert an nunꝗ̄ habuerit mandatū sed fuerit reuo-

a ¶ Exceptio dolo facis. Addō ꝙ ista exceptio īpedit litis ingressum Bal. i. l. emptor. C. de here. vel act. vē. ⁊ dicit d. Maria. sozi. ī suo ꝯsi. xxxviij. col. fi. S. T.

catū.melius ergo staret sup secūdo casu quādo dominus non
5 ratificauit.† Et ex ista glo.recollige plura.primo ꝙ qdam est
procurator funditus falsus qui nunꝗ̄ habuit mādatum qui⸗
dam nō funditus qui habuit sed fuit reuocatū.nā non dicitur
omnino falsus quia inuat primordio vnitatis:vt.l.cū filius.
6 §.heres meus.⁊ de lega.ij.¶†Scḋo no.ex glo.ꝙ qñ soluitur
indebitū non refert an nunꝗ̄ habuit mandatū vel habuit.sed
fuit reuocatū.ratio quia non tractat̄ de liberatione soluentis
sed solum de repetitione soluti.⁊ istud cū sit id ebitum repetit̄
7 a quolibet istorum.† Aduerte tamē:quia in alio est differētia
sc3 ꝙ̄tum ad personā a qua repetit̄.nam si nunꝗ̄ habuit man⸗
datū non repetit̄ nisi ab ipso ꝓcuratore si dñs non ratificauit:
sed si habuit mādatū speciale ad recipiendū indebitū ⁊ postea
fuit reuocatum ⁊ soluens ignorabat reuocationem repetere
pōt ab ipso dño:qr reuocatio habet̄ ꝓ non facta in preiudiciū
8 soluentis:vt.ṡ.eo.si pecuniā.§.itē si qs.¶†Tertio no.ex glo.
ꝙ si ꝓcurator nunꝗ̄ habuit mandatū soluens nō liberatur si
soluebat debitū qḋ intelligo etiā si habuit iustam cām creden
di illū esse ꝓcuratorē:vt.l.qui hominē.§.si nullo.ꝭ.de solu.hoc
tn̄ verum si erat debitor in genere vel in quātitate.si autē certe
speciei liberatur ope exceptionis:quia rē debitam non habet
nec dolo vel culpa desijt habere:vt.ṡ.si cer.pe.l.cum fundus.
9 §.seruum tuū.⁊ ibi no.in vltima gl.¶†Quarto ⁊ vltimo not.
ex gl.ꝙ si soluēs sciebat reuocationē mādati nō repetit:quia
videtur donare.Sed vltramon.tenēt ꝯ glo.quia nō presumit̄
animus donādi si alia cā pōt subesse:vt.l.si cū aurū.ꝭ.de solu.
sed iste potuisset soluere falso ꝓcuratori cū intētione vt porta⸗
ret ⁊ videt̄ glo.in.l.dispensatorē.de solu.doc.cōiter tenēt con⸗
trarium ꝙ ista glo.dicat verū per.l.si non sorte.§.qui filio.ꝭ.de
cōdi.inde.⁊.l.qui fundum.§.seruus meus.ꝭ.§.emp.postꝗ̄ sol⸗
uit sibi vt ꝓcuratori cū sciret ipm̄ non esse.nō enim pōt dici ꝙ
soluerit ea intentione vt portet ad dñm ⁊ faciet ipsum libera⸗
ri postꝗ̄ soluit sibi vt ꝓcuratori imo soluit vt statim facta solu
tione liberet̄:quia ita contingeret si esset verus ꝓcurator cum
ergo sciat hoc nō posse contingere videtur donatio:nec obstat
gl.in.l.dispensatorem.quia illa nō est vera.vel dic ꝙ refert ad
tex.qñ sciebat factum sed ignorabat ius.sc3 reuocationē man⸗
10 dati nos loquimur quando sciebat factū ⁊ ius† istā opi.cōem
ego limito vt sit vera si dñs postea nō ratificat ⁊ sic habebit sol
uens necesse iterum soluere dño nec primū solutum repetet.si
autem dñs ratificauit liberatur soluens a domino ⁊ dñs per
actionem negotiorum gesto.repetet a falso procuratore:vt.l.si
vendidero.§.si titius.ꝭ.de fur.⁊ sic non cedet solutum in domi
nū sed extinguit debitū ⁊ ista est necessaria limitatio in gl.seq.
Ista glo.est male signata super primo casu huius.l.qui loquit̄
quando dñs ratificat quo casu non possumus ponere ꝙ solu⸗
tio fuerit facta nomine ipsius ꝓcuratoris ⁊ tanꝗ̄ cessionario
vnde non posset per dñm ratificari.Item distinctio gl.habet
locum quando solutum erat debitū.⁊ tunc bene est fienda dif⸗
ferentia:quia si fuit solutū tanꝗ̄ procuratori in rem suā adhuc
pōt repeti per condictionē indebiti:qr soluit̄ tanꝗ̄ debitū sibi
cum non sit.sed si tanꝗ̄ procuratori simplici nō pōt repeti per
condictionē indebiti.sed ob cām:vt hic in ver.non enim ⁊ sup
illo ver.ista gl.melius staret tex.in primo casu loquitur quan
do solutum erat indebitū quo casu indistincte repetit̄ per con
dictionem indebiti siue tanꝗ̄ ꝓcuratori in rem suam siue pro⸗
curatori simplici vel ab ipso ꝓcuratore in primo casu ⁊ etiam
in secundo.si dñs non ratificauit.l.cū indebitum.§.j.de condi.
indebi.vel ab ipso dño in secundo casu cum ipse ratificat vt in
11 prin.huius.l.¶†In gl.que incipit ⁊ sic ista gl.voluit signare
duo contraria in ver.nō enim vbi dixit ꝙ si soluit debitū falso
procuratori repeto non tanꝗ̄ indebitū.sed ꝑ cōdictionem ob
cām.sed ꝯ ꝙ tanꝗ̄ per condictionem indebiti:vt.l.creditoris.
C.de condi.inde.que generaliter loquitur.⁊ sic potest intelligi
tam qñ soluit debitū ꝗ̄ quando soluit indebitū ⁊ dicit compe⸗
tere cōdictionem indebiti iste tex.vult cōtrarium.Item ꝙ nec
cōdictio indebiti nec ob cām competant probatur:quia cauet̄
ꝙ cōmittit furtum in.l.falsus.§.j.de fur.⁊ in fi.huius.l.⁊ si ita
est necesse ꝙ in ipsum sit translatum dominiū:quia si esset trās
latum non cōmitteret furtum:vt.ꝭ.l.proxi.quia est contrecta⸗
tio rei aliene.⁊ si ita est nō potest competere condictio indebiti
nec ob cām:quia nemo ꝯdicit rem suam:vt.l.fi.ṡ.vsufru.quē⸗
admodū ca.qr tales conditiones dantur ad dandū vt.ꝭ.l.pro⸗
xi.§.ages.⁊ ille qui est dñs non agit vt sibi detur qḋ est dicere
vt dominium transferatur:vt in.l.fin.ꝭ.eo.¶Glo.vt effugiat
istud cōtrarium distinguit tres casus ꝙ aut soluit̄ vt procura
tori in rem suā ⁊ datur cōdictio indebiti:vt.C.l.creditoris.⁊ in
hoc bene ⁊ in prin.huius.l.qḋ glo.ita intelligit ⁊ in hoc male.
aut soluit sibi tanꝗ̄ ꝓcuratori simplici transferendum in ipm̄
dominium cum pacto vt faciat eum liberari ⁊ tunc si dat debi
tum repetit per cōdictionem ob causam domino non ratificā⸗
te nec tunc cōmittit furtū.⁊ iste est casus secūdus huius.l.aut
soluitur sibi vt nuntio non transferendo in ipm̄ dñium ⁊ tunc
cōmittit furtum ⁊ tenetur cōdictione furtiua ⁊ ita debet intel⸗
ligi finis huius.⁊ tūc nō datur cōdictio ob causam.Mar.aūt
cuius opi.recitat in vltima glo.⁊ fatet̄ ꝙ in istum procuratorē
sit translatum dominiū ⁊ competit condictio ob causam ⁊ ni⸗
hilominus cōmittit furtum cuius opi.reprobat glo.⁊ bene si
hoc Mar.voluit sed hoc noluit quia non est credēdum ꝙ tm̄
errauerit.Breuiter iste intellectus glo.ꝙ ista.l.debeat ita va⸗
riari non est bonus.qr tota loquit̄ in vno casu.vnde dic ꝙ hic
soluit tanꝗ̄ procuratori simplici nō vt trāsferat dominium in
ipm̄ procuratorem sed in dñm.nam ita contingeret si esset ve⸗
rus procurator.vt.l.per procuratorem.C.de acquiren.posses.
Item cū illa intentione vt statim facta solutione sit liberatus:
quia ⁊ ita contingeret si esset verus etiam anteꝗ̄ portaret ad
dominum certe dominium non transfertur ex quo erat falsus
anteꝗ̄ ratificet:vt.l.fi.C.de nego.gest.nec in ipm̄ procuratorē:
quia soluens nō habuit animū remanet ergo apud soluentem
tunc ergo solutio ad contrarium est facilis:quia recepit mala
fide cōmittit furtum ⁊ tenetur soluenti condictione furtiua vt
in fi.⁊ nihilominus condictione ob causam si pecunia erat de⸗
bita ⁊ condi.inde.si pecunia erat indebita nec obstat ꝙ nemo
condicat rem suam:quia verum est preterꝗ̄ a fure vt insti.de
act.§.sic itaqꝫ.poterit etiam vendicari ⁊ per actionem ad exhi
ben.peti.vt.ꝭ.l.proximo.§.labeo.⁊ ita credendum est Mar.vo
luisse cuius opi.gl.infideliter recitauit.sed si bona fide recepit
tunc non cōmittit furtū ⁊ sic condictio indebiti vel ob causam
non possunt concurrere cum cōdictione furtiua.ergo non de⸗
bent denegare ⁊ sic videntur nō competere per illam regulam
nemo condicit rem suam.⁊ iste tex.vult contrarium in ver.nō
enim.qui loqnitur etiam quando bona fide recepit vt patet in
versi.vel ꝙ qui venit per modū adiectionis quomodo potest
ergo hoc contingere respondeo intelligo consumptione secu⸗
ta:quia fingitur a prin.dñium fuisse translatum non cōdictio:
sed vendicatio cōpeteret ita declarat Bar.in.l.falsus.ṡ.de fur.
cetera vide plene in repetitione.

2 ¶Dominus potest seruum suum tradere alteri vel indici:
vt ipm̄ torqueat.⁊ an liber homo possit seipsum tradere in tor
turam seu vindictam alteri.
3 Condictio ob cām dat̄ ad restituendū id qḋ semel fuit datum.
4 Re pempta qñ agi debebat ad ipsam rem:⁊ quando ad estima
tionem:⁊ qualiter fiet condēnatio:⁊ executio.
5 Actio ad exhibendū datur dño:vel ei qui se dñm asserit.
6 Contra eum qui dolo desijt possidere datur dño rei vendica⸗
tio vtilis.⁊ actio ad exhiben.
7 Nemo condicit rem suam preterꝗ̄ a fure.
8 Sententia nulla ex defectu iurisditionis vel etiam alio potest
dici iniusta.
9 Quicquid est nullum quia factum contra dispositionem legis
dicitur largo modo iniustum.
10 Prefectus vigilum an possit imponere penam mortis ꝓ cri⸗
mine priuato.⁊ nu.7.
11 Quandocūqꝫ per statutum de aliquo crimine priuato impo⸗
nitur aliqua pena capitalis solita imponi pro crimine publi⸗
co non tamen efficitur crimen publicum.
12 Satis lucratur qui voluntatem suam adimplet.
13 Dānum satis dicitur ille pati cui aufertur qḋ sibi placet.licet
dānum pecuniarium non sentiat.

1 **Cum seruus.** ¶†Res ob causam da⸗
ta si cā est secuta potest cō
dici etiam si desierit extare dolo vel culpa recipien⸗
tis.⁊ si non fuit translatū dñium pōt agi actione in
rem ⁊ ad exhiben.⁊ etiam condictione furtiua si preter volun⸗
tatem domini contrectauit.h.d.Et primo ponitur vnum di⸗
ctum pompo.vsqꝫ ibi labeo.Secundo ponitur aliud dictum
Labeonis quod videtur illi cōtrariari vsqꝫ ibi sed proculus.
Tertio ponitur dictum proculi reducentis predicta ad cōcor⸗
2 diam cū distinctione.¶†No.primo ꝙ potest dominus seruū
suū tradere alteri vel iudici vt ipsum torqueat.an autē liber homo possit
seipsum tradere alteri vel iudici vt ipsum torqueat vel de ipso
vindictam sumat.vide per glo.⁊ Bar.in.l.interdum.§.qui fu⸗
rem.ꝭ.de fur.¶In tex.ibi summo supplicio affecit.supple alio
nō doc.sed credidit simplici verbo istius titij absqꝫ aliqua cō⸗
fessione istius serui ꝙ furtum cōmisisset tradidit eum prefecto
asserendo ꝙ cōmiserat ⁊ petendo vt ipsum suspenderet vnde
prefectus nō curauit vlterius inuestigare postꝗ̄ ille asserebat
esse suum sed male fecit quia ipse dominus non posset interfi⸗
cere sine causa nec in ipsum imodice seuire:vt.l.j.§.j.de his q
sunt sui vel alie.iur.multominus prefectus ad eius instātiam
debuit

debuit facere. ¶ In text. ibi ages cū tibi .s. cōdictione ob cām.
quia causa nō est secuta. nam dedisti vt si repertus fuerit in cri
mine remanet apud eū ⁊ non fuerit repertus: quia nō fuit cō
fessus. potest etiā agere actione prescriptis verbis pacto appo
sito de restituēdo si non fuerit repertus. vt. s̄. dum dicit sub ea
causa .i. pacto ⁊c. ⁊ qđ no. in. l. j. ff. de dona. in glo. magna. ⁊ dixi
3 s̄. eo. si donaturus. ¶ † In tex. ibi dare eū .i. transferre dñium
in te que translatio dicit̄ restitutio vnde condictio ob cām dat̄
ad restituendum id qđ semel fuit: vt. l. videamus. ff. de vsur. que
restitutio est datio vt hic patet est enim actio personalis vt in
4 gl. videbatur autē † ꝙ nō possit agere ad ipsum seruum. quia
non erat rerū natura: vnde videbat̄ ille liberatus per interitū
rei debite: vt. l. si ex legati causa. de verbo. obli. sed non est verū
quia cum esset debitus anteq̄ desineret esse in rerum natura
⁊ postea desijt esse dolo vel culpa illius recipientis seu debito
ris non fuit extincta actio sed perpetuata sicut quādo interue
nerit mora: vt. l. si seruū. in prin. ⁊ §. fi. de verbo. obli. ⁊ l. qđ te.
s̄. si cer. pe. ⁊ hoc vult dicere litera dū subdit quia est ante mor
tem poterit etiam fieri condēnatio in ipso seruo sed fiet execu
tio in estimatione. poterit etiam fieri cōdēnatio in ipsa estima
tione: vt no. in. l. vinum. s̄. si cer. pe. sed ipa estimatio nō potest
peti quia nō est in obligatione quando est in obligatione rem
dari vt erat hic. si autē rem restitui ⁊ nō dari ⁊ sic merum factū
tunc re non extante succedit obligatio ad estimationem. ⁊ pōt
ipsa estimatio peti. vt. l. in re furtiua. ff. de condi. fur. quod dic p
Bar. in. l. stipulationes non diuiduntur. ver. celsus. de verbo.
5 obli. ¶ † In tex. ibi labeo ait istud dictum videtur cōtrarium
precedenti dicto: quia actio ad exhibēdum datur domino vel
ei qui se dominū asserit. sed. s̄. patet ꝙ nō erat dominus: quia
dicit ꝙ agis vt tibi detur ꝑpter hoc proculus distinguit vt si
trāstulisset in ipsum dominiū habeat locum primum dictum
⁊ nō dictum labeonis. si autem dñium non transtulisti tūc ha
bet locum dictum labeonis ⁊ nō primum dictum. ⁊ vltra hoc
etiam erat cōdictio furtiua: quia contrectando preter tui volū
tatem rem tuam cōmisisset furtum. sed si trāstulisti dominium
non cōmisisset furtū quia contrectaret rem suam. ⁊ furtum est
6 contrectatio rei aliene. fit † ergo isto casu quando nō trāstuli
sti dominium dabitur rei vendicatio vtilis que datur contra
illū qui dolo desijt possidere ⁊ actio ad exhibendū: vt. s̄. si cer.
pe. l. rogasti. §. fi. ⁊ cōdictio furtiua ad rem vel ad estimationē:
7 vt. d. l. in re furtiua daretur etiam condictio ob cām † quia cō
tra furem degenerat omnis cōdictio. ⁊ hoc no. in. l. pce. in vlti.
glo. quia nemo cōdicit rem suā preterq̄ a fure: vt instit. de act.
§. si itaq3. ¶ In gl. iij. que incipit ꝙ mortem. ¶ Quero posito
ꝙ iste seruus esset culpabilis vtrū iste prefectus vigilū fuisset
iudex cōpetens ad imponendam penā mortis dicunt quidam
ꝙ nō: sed prefectus vrbis ⁊ ꝙ propter hoc solum ista condēna
8 tio ⁊ snīa fuit iniusta ⁊ si fuisset culpabilis. ¶ † No. istam glo. ⁊
tene menti: ꝙ sentētia nulla ex defectu iurisditionis vel etiam
a alio potest dici iniusta[a] ⁊ sic libellus non esset ineptus si qs eā
peteret iniustam pronūtiari ⁊ postea nō appareret nisi de nul
litate. quia potest pronnntiari nulla ⁊ pronuntiatio non est di
uersa a petitione pro hoc vide glo. in simili in aut. de heredi. ⁊
9 fal. §. exheredatos. † nam quicquid est nullum: quia factū con
tra dispositionem legis sicut dicitur largo modo iniustū. ⁊ fa
cit. l. j. de leg. in verbo iusta cum sua glo. nam illa est iusta sentē
tia que est solēnis ⁊ valida vt ibi habetur ergo illa que est nul
10 la ⁊ non solēnis est iniusta. † Alij dicunt ꝙ imo iste prefectus
fuit competens: quia hoc delictum est priuatu3 licet imponat̄
11 pena publica iudicij. ¶ † No. istam glo. ꝙ quandocūq3 per sta
tutum de aliquo crimine priuato imponitur pena mortis vel
alia capitalis que solet imponi pro crimine publico non pro
pterea efficitur crimen publicum: sed remanet priuatum ⁊ vti
litas est magna: quia non admittetur ad accusandum nisi ille
qui offensus est vt no. in. l. fi. ff. de priua. delic. Sed si efficeretur
12 publicum admitteretur quilibet de populo. ¶ † Vltimo no.
glo. fi. que semper allegatur ꝙ satis lucratur qui volantatem
13 suā adimplet facit de fur. si pignore. §. j. sic econuerso † satis di
citur dānū pati ille cui aufert̄ qđ sibi placet. licet dānum pecu
niarium non sentiat vt no. ff. de sol. l. paulus rn̄dit creditorem
in glo. ⁊ facit. s̄. de vsu ⁊ habi. l. fi. in fi.

2 ☞ Venditor speciei non tenet̄ ad dandum sed solum ad tra
dendum ⁊ quid si tradens est dominus.
3 Pactum de transferendo dominium an sit contra naturā em
ptionis ⁊ venditionis. ⁊ qđ aliquando transferatur in alium
contractum. ⁊ nu. 4.
4 Verbum dare appositum iuxta contractum emptionis ⁊ ven
ditionis. qđ ponatur pro tradere.
5 Venditor generis tenetur dominiū transferre ex natura obli
gationis generis.
6 In contractu emptionis ⁊ venditionis non agitur ad resolu
tionem sed vt contractus impleatur vel ad interesse post mo
ram ⁊ post mortem. ⁊ nu. 7.
7 In contractibus nominatis non habet locū condictio ob cau
sam. ⁊ nu. 13.
8 Obligatus ad dandum rem: si tradidit eam sed non transtulit
dominium potest conueniri vt det ac si non tradidisset etiam
anteq̄ euincatur.
9 In contractu transactionis habet locum cōdictio ob causam
ad resolutionem contractus ex capite cause non implete si im
plere debens non fecit ꝙ in eo erat. aliter agitur vt cōtractus
impleatur.
10 Qui tenetur dare tenetur taliter dare ꝙ auferri nō possit. ⁊ sic
tradendo nō liberat̄ nisi caueat de euictione. ⁊ quid operetur
talis cautio licet possit adhuc res euinci.
11 Si datur pecunia alicui. vt det speciem in quibus differat iste
cōtractus ab emptione ⁊ venditione. ⁊ nu. 2. et. 12.
12 Si ille tradidit speciem ⁊ non cauit de euictione quare nō pos
sit agi principaliter ad ipsam cautionem sed ad dādum quasi
non dederit.
13 Donatio an sit contractus.
14 An sit nominatus vel innominatus.
15 In donatione ob causam datur cōdictio ob causam ex capite
cause non implete non autem ex penitentia.
16 Quando contractus nominatus est mixtus cum innominato
habet locum condictio ob causam ex capite cause non implete
non ex penitentia.
17 In 3ctibus bone fidei qn̄ possit peti cautio iure actionis.

1 Dedi tibi pecu. † Si do tibi pecuniā
vt mihi speciem des
non dicit̄ cōtractus emptionis ⁊ vēditionis sed cō
tractus inominatus do vt des. ideo si adhuc nō de
disti vel dedisti ⁊ non cauisti de euictione tanq̄ re integra ⁊ cū
nondū secuta possum repetere datū per condictionem ob cām
vel ꝑpter defectū cause vel per penitentiam qđ nō esset si esset
cōtractus emptionis ⁊ vēditionis: quia non possem repetere
datū ⁊ sic agere ad soluendum sed deberem agere ad implen
dum cōtractū. hoc dicit ista singularis ⁊ subtilis. l. in text. cum
glo. ⁊ primo terminat̄ vna. q. vsq3 ibi. ⁊ ideo postea ponuntur
2 trāslationes. licet gl. dicant ꝙ fuit rationis. ¶ † Circa primū
casum huius. l. oppo. ꝙ iste sit cōtractus emptionis ⁊ vēditio
nis postq̄ ex vna parte datur pecunia ⁊ ex alia species vt. l. na
turalis. §. j. de prescri. verbis. Sol. ibi dedi pecuniam vt stichū
acciperem qđ verbum est latum ⁊ potest intelligi per solā tra
ditionem absq3 trāslatione dominij qđ conuenit cōtractui em
ptionis ⁊ vēditionis hic vt stichū dares qđ importat dominij
translationē. ⁊ hoc non cōuenit cōtractui emptionis ⁊ vendi
tionis in quo venditor nō tenetur ad dānum sed solum ad tra
dendum: vt. l. si ita. §. j. ff. de cōtrahen. emp. ⁊ hoc voluit glo. sup
verbo procliuior. ¶ Sed cōtra hanc glo. oppo. de. l. cū manu a
3 sata. §. fi. ff. de cōtrahen. † Sol. ꝙ transferatur dominium si tra
dens est dominus nō est cōtra naturam emptionis ⁊ vēditio
nis imo sm naturam. ⁊ ideo si apponeretur pactum ꝙ nō trās
feratur non dicit̄ cōtractus emptionis. sed innominatus sicut
hic casus est notabilis ibi. sed ꝙ venditor obligetur ad trans
ferendum bene est cōtra vel preter naturam emptionis ⁊ ven
ditionis ⁊ ita intellige hanc gl. ¶ Sed tunc opp. si ita est ergo
tale pactum deberet vitiari ⁊ remanere contractus in sua fir
mitate per. l. cum precario. ff. de preca. Sol. ibi quando consta
bat de voluntate partiū quem contractum volebat facere quo
casu pretium postea oppositum 3 naturā illius vitiatur ⁊ non
vitiat quādo est omnino extraneū ⁊ aliquando transfertur in
alium cōtractum. vt. l. vbi ita donatur ⁊ qđ ibi per Barto. ff. de
dona. cā mor. sed hic non constabat: quia dedi vt stichū dares:
ideo illud pactū de dando facit presumi. vt. s. voluerimus illū
4 contraciū facere cui magis conuenit. † Quid autem si consta
bat ꝙ voluerimus facere contractum emptionis qđ presumit̄
si dedi ꝓ pretio talis rei hoc acto vt debeas ipsam dare videt̄
ꝙ tale pactum tūc vitietur. per. d. l. cum precario. contra dico
quia verbum dare appositum iuxta contractum emptionis ⁊
venditionis de quo constat ponitur pro tradere vt est tex. in. l.
si stipulatus. ff. de vsur. ⁊ quotidie videmus in instrumentis in
quibus dicitur dedit vendidit ⁊ tradidit. qđ si expresse diceret̄
ꝙ transferretur dominium adhuc dico non vitiari: quia nō est
omnino cōtra naturam cōtractus. secus in casu. l. cum pretio.
5 ¶ † Vltimo adhuc oppo. de. l. ex empto. in princi. de act. emp.
Sol. hic dedit pecuniam vt dares aliquā speciem: si autem ali
quid cōsistens in genere esset cōtractus emptionis ⁊ venditio
nis: quia ille qui tenet̄ in genere tenetur trāsferre dominium:
etiā in cōtractu emptionis ⁊ vēditionis tunc nō est ex natura

[a] ¶ Iniusta. add Sozi. cōsi. inci. circa primū consultationis articulum numerū tibi ponere non possum: qr non sunt impressa l3 nūc iprimant̄.

ipsius cõtractus sed ex natura obligationis generis.l.qui cõ-
cubinam.§.fi.de lega.iij.⁊ ibi no.per Bar.in.l.ij.§.si cer.peta.
6 ¶ †Nunc circa illationes no.ꝙ licet sint tres ⁊ tẽdunt tamẽ in
vnũ finẽ ostendendo ꝙ postq̃ est cõtractus innominatus põt
ille qui impleuit agere contra implentẽ ad resolutionem con-
tractus ⁊ repetitionem soluti per condictionem ob causam tã
ex capite cause nõ implete si fuit in mora implenda q̃ ex capi-
te penitẽtie qd̃ non esset in cõtractu emptionis ⁊ venditionis
in quo non agere͂ ad resolutionem sed vt cõtractus implea͂:
vt in.l.inciuile.C.de rei vendi.⁊ hoc vult dicere glo.magna:ꝙ
7 † in cõtractibus nominatis non habet locum cõdictio ob cau
sam.Exemplificatur autem illa illatio hic tribus modis.scilꝫ
in eo qui nec dedit nec fecit qd̃ potuit nec amodo dare potest
quia stichus erat mortuus.Item in eo qui non dedit quia nõ
transtulit dominium fecit tamen qd̃ potuit tradẽdo. Item in
eo q dedit ⁊ tradidit non tamen perfecte.quia non cauit de eui
ctione cum res posset auferri per hypothecariã ab eo cui per
prius obligasset primo exemplo posset intelligi text.ꝙ possit
peti pecunia ex capite cause non implete.⁊ tũc oportet intelli-
gere tex.ꝙ fuit in mora dandi anteq̃ morere͂ stichus ⁊ sic erat
nata conditio que per mortem nõ extingui͂:vt.§.eo.l.iij.§.sed
si tibi.⁊.l.pecuniam.§.fi.§.eo.secus si non fuisset in mora ⁊ ita
loqui͂.l.naturalis.§.sed si sciphum.j.de pscriptis verbis.põt
etiam intelligi ꝙ repetatur ex capite penitentie etiam si mora
nõ precessit ⁊ tunc oportet intelligere tex.ꝙ ille non fuit vẽdi-
turus al's secus q remanet in dãno.§.eo.l.si pecuniam.§.fin.⁊
hoc casu potest intelligi.d.§.sed si sciphum.⁊ hoc voluit gl.q̃
incipit imo.Si autem esset cõtractus emptionis ⁊ vẽditionis
tunc non posset repeti solutum.Sed si venditor fuisset in mo-
ra tradẽdi etiam post mortem posset agi ad interesse:vt.l.j.in
prin.de act.emp.⁊ hoc vult gl.sequens super verbo dares.sed
si nõ fuisset in mora ad nihilũ potuisset agi.quia periculũ spe-
ctat ad emptorem post venditionem perfectam vt.j.de peri.⁊
8 cõmo.rei vendi.l.necessario.¶ †Circa scd̃m exemplum quã-
do tradidisti sed dominium non trastulisti debes scire ꝙ non
es liberatus.ideo possum te conuenire vt des ac si non tradi-
disses etiam anteq̃ a me euincatur ⁊ hoc est generale vbicũq̧
quis est obligatus ad dandũ vt.l.cum quis.§.qui hominẽ.j.
de solu.non sic in contractu emptionis ⁊ venditionis vbi non
potest agi anteq̃ euinca͂ vt.l.habere licere.de euic.⁊.l.vnica.
de re.permuta.nisi venditor fuisset sciẽs:vt.l.seruus.ff.de act.
emp.⁊ per hoc est expedita gl.super verbo feceris.¶ Sed op.
extra glo.qd̃ si fecisti qd̃ in te fuit tradendo nõ possis repetere
datum licet dominium transtuleris vt in.l.si pro fundo.C.de
9 transac.† Sol.⁊ tene menti.speciale est in contractu trãsactio-
nis ne lis resuscitetur ꝙ sicut non potest agi ex capite peniten
tie ad resolutionem contractus vt.l.q̃uis.C.de transac.ita nec
ex capite cause non implete contra illum qui fecit ꝙ in eo fuit
tradendo licet dominiũ vt tenebatur non transtulerit.sed de-
bet agi vt impleatur ꝯtractus vt est casus in.d.l.si pro fundo.
singularis ⁊ ibi no.doc.dum opponunt de isto tex.secus si nõ
fecisset quod in eo erat tunc contra nõ implentem haberet lo-
cum condictio ob causam ad resolutionem contractus ex capi
te cause non implete vt.l.cũ proponas.C.de pac.¶ Circa vlti
mum exemplum quãdo dicit sed nõ cauit potest adhuc repeti
solutum ex duplici capite vt dictum est:quia nõ fecit quod de-
buit nec est liberatus.¶ Sed contra extra glo.ipse tenebatur
10 dare ⁊ dedit:ergo fecit qd̃ debuit.† Solu.ille qui tenetur dare
tenetur taliter dare ꝙ auferri non possit al's non videtur de-
disse ⁊ potest perinde conueniri ac si non dedisset etiam anteq̃
euincatur.l.si rem meam.j.de solu.⁊ propter hoc nõ liberatur
nisi caueat de euictione.¶ Sed tunc cõtra.nam si hoc est etiã
si cauit nõ debet esse liberatus quoniam adhuc potest euinci.
Sol.ista cautio succedit loco pfecti implementi ⁊ irreuocabi-
lis dationis ⁊ facit illum liberari.licet euinci possit vt hic sub-
tiliter colligitur.⁊ ita limitatur illa.l.si rem meaꝫ.ista fuerunt
verba Bar.singularia ⁊ subtilia.in.l.cum quis.§.qui hominẽ.
11 de solu.vbi omnino vide.¶ †Sed tunc oppono in princ.glo.
magne ꝙ non possit repeti solutũ sed debeat agi vt caueatur:
vt.j.de euic.l.ij.Solu.ibi in contractu emptionis ⁊ venditio-
nis qui in vno assimilatur illi de quo hic.quia sicut hic tene͂
dare de euictione se obligare ita ⁊ ibi tenetur tradere ⁊ de eui
ctione se obligare:vt in.l.j.de reruꝫ permutatione:sed in aliis
tribus differunt:quia hic si nõ cauit potest repeti solutum ibi
no sed agitur vt caueat vt in glo.Item hic licet dederit si non
cauit nõ videtur dedisse nec est liberatus ab obligatione qua
tenebatur dare:ideo potest iterum cõueniri vt det vt.d.§.qui
hominẽ.⁊.l.si rem meam.Sed in cõtractu emptionis bene vi-
de͂ tradidisse:licet potest euinci ⁊ est liberatus ab obligatione
qua tenebatur tradere nec iterum posset cõueniri.ad traden-
12 dum sed ad cauendum.† Item si hic vellet agere ad cauendũ
nõ posset agi principaliter ad tradendum:quia cautio nõ est
in obligatione cũ sit contractus stricti iuris ⁊ nõ contrahitur
obligatio nisi ad id qd̃ deuenit i cõtractu:debet ergo agere ad
dandum quasi nõ dederit ⁊ cõsequitur solam cautionem.l.iu-
lianus.§.qui fundũ.de verbo.oblig.⁊ facit.l.iij.§.itẽ iulia.j.de
eo qd̃ cer.lo.⁊ qd̃ ibi no.sed in ꝯctu emptionis ⁊ vẽditionis cũ
sit bone fidei nõ solum cõtrahi͂ obligatio ad id qd̃ deuenit in
contractu.s.ad tradendũ:sed etiam ad omnia que sunt de na-
tura contractus ⁊ sic vt caueat vnde ista cautio potest de dire-
cto peti.⁊ ita intellige principiũ gl.⁊ ex istis remanet text.enu-
13 cleatus.†Sed quare ista lex fecit istã inuestigationem:vt ostẽ-
deret ꝙ cõdictio ob causam ad retractationem contractus hꝫ
locum in cõtractibus innominatis:non autem in nominatis
vt colligitur a cõtrario sensu ⁊ melius in.d.l.inciuile.Sed cõ
tra ꝙ etiam in contractibus nominatis vt in donatione:vt.C.
de dona.q̃ sub modo.l.j.glo.dicit ꝙ fallit ibi.¶ Hic sunt tria
videnda primũ est an donatio sit contractus quidã ꝙ nõ quia
non est vltro citroq̧ obligatorius:vt.l.labeo.de verbo.signi.
contrariũ dicunt.l.si donationis.C.qd̃ metus cau.vbi enume
ratur inter contractus preterea stipulatio cõtractus est nomi
natus:vt.l.j.§.de pac.⁊ tamen non est vltro citroq̧ obligato-
ria.fateor tamen ꝙ proprie loquẽdo illi sunt cõtractus q sunt
14 vltro citroq̧ obligatorij.¶ †Scd̃o est vidẽdũ an est nomina-
tus vel innominatus in hoc sunt tres opi.gl.ꝙ olim erat ĩno-
minatus:quia nõ contrahebatur solo cõsensu.hodie non no-
minatus:quia cõtrahitur solo cõsensu nõ facit propterea dici
contractũ nominatum cũ etiam aliqui qui non ꝯhuntur solo
cõsensu sed re vel verbis sunt nominati.Itẽ in.l.si quis argen
tum solo cõsensu nõ contrahi͂ donatio sed cõuentio de donã-
do ⁊ non dici͂ donatio nisi ĩteruenia͂t datio ⁊ sic traditio cũ di
catur doni datio.Alia fuit opi.Ja.bu.ꝙ olim ⁊ hodie sit con-
tractus innominatus quia stat in nomine generis verificatur
enim in donatione simplici ⁊ ĩter viuos ⁊ in donatione causa
mortis ⁊ de donatione ob causam ⁊ in legato vt.l.legatũ.⁊ de
leg.ij.ergo ⁊c.⁊ no.C.de re.permu.in rubrica.Tertia fuit opi.
Bar.ꝙ olim ⁊ hodie sit cõtractus nominatus ⁊ habet nomen
elegãs ⁊ speciale qd̃ non cõuenit nisi donationi simplici. Sed
donatio ob cãm vel causa mortis non possunt dici simplices
donationes.ideo appellatione donationis nõ veniunt.vt.l.j.
in prin.j.de dona.⁊.l.filiusfa.Itẽ probatur in.l.aristo.eo.titu.
vbi dicitur ꝙ nõ habet locum penitentia ⁊ si fuisset innomina
tus de iure veteri haberet locũ.⁊ istã partẽ puto veriorem li-
cet dñs Rapha.teneat precedentẽ.sed non curo recitare dicta
sua quia modica est vtilitas.¶ Tertio ⁊ vltimo est videndum
si ita est quare locũ habet condictio ob causam cũ regulariter
sit contrariũ:vt.d.l.j.de do.que sub modo.dicit Bar.ꝙ pactũ
appositũ iuxta donationem non informat actionẽ.ex contra-
ctu quia nulla est cum donatio incipiat a traditione ⁊ donans
nullam habet actionem que possit informari:vnde quia actio
ex cõtractu informata non potest dari ad id qd̃ deuenit in pa-
cto loco eius datur cõdictio ob causam secus si ex pacto infor-
maretur actio.Ista ratio salua pace sua nihil valet:quia posi-
to ꝙ hic nõ possit dari actio ex contractu informata potest tñ
dari prescriptis verbis oriens ex pacto vestito coherentia tra
ditionis iuxta no.in.l.j.de do.in gl.magna.⁊.l.legem.C.de pa.
quare ergo recurri͂ ad condictionẽ ob causam vt resoluatur
15 cõtractus postq̧ potest agi ad implemẽtũ cause.† vnde Bar.
melius in.l.ij.C.eo.dicit ꝙ quando dona͂ ob causam nõ dici͂
donatio licet tradens vta͂ isto verbo:sed dici͂ datio ob cãm ⁊
sic cõtractus innominatus nõ tñ per oĩa ⁊ hoc addo ad verba
sua:quia nõ potest dari cõdictio ob causam ex penitẽtia:vt.d.
l.aristo.sed potest dari ex capite cause nõ implete vt in.d.l.j.de
16 dona.que sub modo.†Est ⁊ alius casus in quo habet locũ simi
liter ex eodẽ capite nõ ex capite penitentie qñ esset mixtus cõ-
tractus nominatus cũ innominato:vt si venderem tibi rem p
x.hoc acto ꝙ scribas mihi librũ ⁊ non scribis dum tñ probem
ꝙ nõ fuissem al's venditurus:quia possum repetere librũ ⁊ re
stituere pretium.iste est casus singularis in.l.cum te.C.de pac.
inter emp.⁊ vendi.in hoc differt iste casus a precedenti quia si
dono vt scribas librũ ista causa presumitur finalis etiã si nihil
aliud pbetur:quia nihil aliud venit per me explicandũ.secus
si vẽdo quia habes soluere pretium vnde causa finalis nõ psu
mitur nisi probetur.cetera vide hic per Bar.qui latius distin-
guit.sed ex predictis remanent omnia clara.Qd̃ autem.§.dixi
in ꝯctibus bone fidei posse peti cautionẽ iure actionis:qr obli
gatio ꝯhitur ad omnia que sunt de natura cõtractus pbatur
expresse in.l.ex empto.§.fi.de actio.emp.ibi ex empto actionẽ
esse ⁊c.⁊ vna ⁊ eadem actio que datur pro omnib⁹:vt not.Bal.
in.l.pompo.in negotiis.§.de nego.gest.ante fi.probatur etiã
distinctio

diſtinctio quā feci inter contractū ſtricti iuris. ⁊ bone fidei in.l.
fi.j.ti.j.que eſt optima ad hoc.

¶ De cōdictione ob turpem vel iniuſtam cām. Rubrica.

1 ☞ Cauſa proprie loquendo qḋ dicaꝛ de preterito: ſed de fu-
turo nō dicitur cauſa niſi largo modo: ſed res.
2 Quod iſte titulus non habeat locum quādo datur ob cauſam
iam preteritam ⁊ impletam.
3 Cum datur ob turpē cām ſi verſaꝛ turpitudo ex parte recipiē-
tis tantū: habet locum condictio ob turpem cauſam.

Vnequod. Datur.l.iſta in pn. ponit triplicem di-
ſtinctionē prima per quam ponitur differen-
tia inter precedentē tractatum. ⁊ iſtum ex vna
parte ⁊ alios ſequentes ex altera: quia omne
quod datur aut ob rem. id eſt cauſam de futu-
ro ⁊ tunc loquitur titulus precedens ⁊ iſte. aut ob cauſam de
1 preterito. tunc loquuntur duo ſequentes. ¶ † Et ex iſta not. ꝙ
cauſa proprie loquendo dicitur de preterito ſed de futuro nō di-
citur cauſa: ſed res: largo tamē modo etiā illa appellaꝛ cauſa
vt patet ex rubrica precedentis tituli ⁊ etiā iſtius. Scḋa diſtin-
ctio per quā patet differētia inter precedentē titulum ⁊ iſtum:
quia cū datur ob rem de futuro. aut honeſtam ⁊ loquitur titu-
2 lus precedens: aut inhoneſtā ⁊ tunc loquitur iſte titulus. † Et
aduerte ꝙ titulus iſte non habet locū quando daꝛ ob cauſam
iam preteritā ⁊ impletam cuius cōtrariū dicit gl. rubrice: ſed
3 male vt no. doc. C. eo. ſup rubrica. ⁊ eſt caſus in.l.pe.j.eo. † Ter-
tia diſtinctio concernit iſtū ſolum titulum: quia cum datur ob
cām turpē aut verſatur turpitudo ex parte recipientis: ⁊ tunc
habet locū condictio ob turpem cauſam: aut ex parte vtriuſq̃
vel dantis tantum: ⁊ tunc locum non habet.
2 ☞ Cōdictio ob cauſam in quo differat a cōdictione ob tur-
pem cauſam. ⁊ nu.1.
3 Datū ob turpem cauſam iam impletam: non repetitur: tanq̃
ſponte donatum.
4 Qui tenetur aliquid facere vel non facere gratis ſi pecuniam
recipit iniuſte recipit.
5 Datum iudici vt ferat ſententiam iuſtam pro ſe poteſt repeti:
ſecus ſi iniuſtā vel ſimpliciter fuit datum.
6 Quod in omnib' illis caſibus ſnīa ſit ipſo iure nulla ⁊ iudex
puniaꝛ ⁊ an poſſit pars q̃ dedit purgare per penitentiam.
7 Si dedi pecuniam alicui ꝙ teſtificaretur pro me etiā in bona
cauſa ⁊ ſcḋm veritatem talis teſtis dicitur corruptus: ⁊ falſa-
rius etiam in ſtatutis.
8 Meretrix que publice ſe exhibet omnibus quod recipit ſuū
efficitur: ⁊ de illo poteſt eleemoſynam facere ⁊ quicquid vult.
ſecus ſi non publice omnibus ſe exhibeat: quia tūc poteſt ſibi
auferri a fiſco.
9 In pari turpitudinis cauſa melior eſt cōditio poſſidentis.
10 Pignus datū ob turpem cauſam qualiter poſſit repeti: ⁊ an
debeat probari dominium. ⁊ nu.11.
11 Turpitudinem ſuam poteſt quis allegare replicādo: ⁊ defen-
dendo intentionem ſuam non autem agēdo: ⁊ in turpitudine
ſe fundando.
12 Si res indiuiſibilis detur partim ob turpē cām ⁊ partim ob
aliquā cauſam honeſtam an tota repetaꝛ. ⁊ nu.8.
13 Promiſſum meretrici an poſſit peti: ⁊ quid econtra ſi mulier
promittat cauſa libidinis.

1 Ob rem igitur. † Quando datur ob cauſam
de futuro honeſtā illa imple-
ta nō competit repetitio per condictionē ob cauſam: ſed ſi daꝛ
ob cauſam turpem ⁊ verſatur turpitudo ex parte recipientis
tantū locum habet per hanc condictionē etiam ſi cauſa poſtea
impleatur. ſecus ſi verſaꝛ ex parte vtriuſq̃ vel dantis tantum
2 h.d. vſq̃ ad.l.idem.in fi.§.ſi tibi iudiciū. † ⁊ ſic no. illam diffe-
rentiam inter iſtam condictionem ⁊ aliā de qua in ti. precedē-
ti: quia illa non datur ſi cauſa ſubſequaꝛ. iſta vero ſic hoc non
3 eſt verum ſi ſequaꝛ poſt dationem † ſecus ſi prius erat imple-
ta ⁊ poſtea deꝛ: quia nō repetitur tanq̃ ſponte donatum: vt.j.
4 eo.tit.l.penul. ¶ † Item no.in.l.ij. ꝙ quando quis teneꝛ aliqd
facere vel non facere gratis ſi pecuniā recipit iniuſte recipit. ⁊
5 dans iuſte det probaꝛ etiam in.l.fi.j.eo. ¶ † Item not.in.§.ſed
ſi dedi.cum.l.ſeq. duos caſus quando dedi pecuniam iudici vt
ferat ſententiam in cauſa mea. nam aut dedi vt ferat ſententiā
iuſtam ⁊ tūc cauſa dandi eſt iuſta ⁊ honeſta ipſa vero receptio
eſt inhoneſta: quia debebat hoc facere gratis ⁊ ꝓpter hoc daꝛ
mihi repetitio ſoluti. licet cauſa ex parte mea ſit honeſta ipſa
tn̄ datio eſt inhoneſta: quia res mali exēpli: ⁊ tendit ad corrū-
pendū iudicem. ⁊ ꝓpter hoc licet nō perdā qḋ dedi bene tamē
perdo cām ⁊ iſte eſt verus intellectus illius.§. ſcḋm ſecundam
lec. gl. ⁊ ſic ille ver. ſed hic non corrigit principiū.§. ad hoc vt.l.
ſequens aliquid addat. Interdū do vt ferat ſnīam iniuſtam. ⁊
tunc tam cauſa dandi q̃ ipſa datio q̃ etiam receptio dicūtur
iniuſte. ideo perdo qḋ dedi ⁊ etiam cauſam ſm gl. ⁊ bene. In-
terdū do ſimpliciter. ⁊ iſte caſus ponitur in.l.j.C. de pena iudi.
qui male iudi. ⁊ in aut. ibi poſita: quia idē qḋ in ſcḋo caſu ho-
6 die. † ⁊ in omnibus iſtis caſib' eſt ſnīa nulla ipſo iure: vt.l.ve-
nales.C.qn̄ prouo. nō eſt ne. ⁊ iudex punitur: vt in.d.l.j. ⁊ aut.
ibi poſita pars tamē que dedit poteſt purgare ꝑ penitentiam
7 qḋ dic vt ibi ⁊ eſt argumentū iſte.§. ſed ſi dedi. ꝙ † ſi dedi pecu-
niā alicui ꝙ teſtificareꝛ pro me etiam in bona cā ⁊ ſm veritatē
talis teſtis diciꝛ corruptus ⁊ falſarius ⁊ perinde puniꝛ acſi fal-
ſum dixiſſet. ⁊ ſi ſtatutū dicat ꝙ producens falſum teſtem ꝑdat
8 cām ille perdit. ⁊ adde qḋ not. Bar.in.l.j.j. de ſica. ¶ † Vltimo
circa.l.iiij.§. ſed qḋ datur. Debes ſcire ꝙ loquitur de illa que
publice ſe exhibet omnibus. nā tunc qḋ recepit ſuum efficitur
⁊ de illo poteſt eleemoſynā facere ⁊ quicquid vult nec ſibi pōt
auferri per fiſcum tanq̃ turpiter acquiſitum. Secus ſi nō pu-
blice omnibus ⁊ tūc qḋ recipit ob libidinem iniuſte recipit: q2
adulterium cōmittit vel ſtuprum non efficitur ſuum nec inde
poteſt facere eleemoſynam: quia ſibi poteſt auferri a fiſco. ⁊ ita
no. Cy. C. eo.l.cum te. ⁊ de queſtione hic no. per glo. dic vt ibi. ⁊
l.ij.eo.tit. ⁊ per eundem de queſtione autem no. hic per glo. in
l.iij. de re indiuiſibili data ob duplicē cauſam. vide Ioā.and.
in mercu. in regula in pari. de reg. iur. ⁊ fuit queſtio diſputata
ꝑ Mar. ⁊ Pe. de cernetis de Bononia antiquos aduocatos.
9 ¶ † In glo. que incipit quid autē dic ꝙ intentio glo. fuit iſta.
nam ſi promitto tibi decē ob cauſaȝ turpem ex parte vtriuſq̃
a non poſſum repetere[a] quia oporteret me fundare in turpitu-
dine mea ⁊ hoc non poſſum agendo facere ⁊ ſic melior eſt con-
10 ditio tui poſſidentis in pari turpitudinis cauſa. † ſed ſi nō ſol-
ui qḋ promiſi ſed tradidi pignus poſſum illud repetere ꝑ rei
vendicationem: quia tunc non fundo me in turpitudine mea:
11 ſed in meo dominio. † ſed ſi tu excipias ꝙ ipſum tradidi ꝓ tali
promiſſione potes replicare ꝙ illa promiſſio fuit turpis: licet
ergo non poſſem agendo me fundare in mea turpitudine: poſ-
ſum tamen replicando defendere intentionem meam in turpi-
tudine non fundatam: vt.s̃. de iureiurā.l.aľs. ⁊ ibi no. ⁊ hec eſt
intentio glo. an habeo neceſſe probare dominium dic ꝙ nō ſi
confiteris a me recepiſſe tanq̃ a domino: quia nō poteſt mihi
refricare queſtionem dominus idem ſi non confiteris: ſed ego
probo iuxta ea que nota.j. cōmo.l.commodare.cum.l.ſequen.
12 ¶ † In glo.l.iij.in fine. dic ꝙ repetitur pars eſtimationis: vt
l.cum filius.in prin. de lega.ij. ⁊ ſic cōditio recipientis erit me-
lior in hoc. quia totam rem retinebit. quod autem dicit glo. de
equo ꝙ ſit res indiuiſibilis non videtur verum: quia licet non
poſſit diuidi corpus quia deſtrueretur corpus poteſt tamē di-
uidi dominium gl. habuit bonum reſpectum ꝙ nec hic cadat
diuiſio dominij: quia dans forte non vult habere cōmunionē
cum recipiente in eodem ſeruo vel equo nec alter ſolum cogi-
tur: vt.l.ſi non ſortem.§. qui centum.j.tit.j. ideo peruenitur ad
13 eſtimationem ſicut in ſeruitute. ¶ † In glo. que incipit noua-
tio in fi. d octo. tenent contra glo. in.l.ij.C.eo. ⁊ vide Cy.in.l.ea
que. de dona. ante nup. que facit pro gl. quia ibi erat turpitu-
do ex parte promittentis tantum: ⁊ tamen promiſſum non pe-
titur. Item Bar. qui tenet cōtra gl. videtur ſibijpſi contraria-
ri: quia in.l.j. ipſe tenet ꝙ quando eſt turpitudo ex parte ꝓmit-
tentis tantū. licet valet promiſſio ipſo iure poteſt tamē agere
vt liberetur ⁊ ſi ita eſt ſi cōueniatur anteq̃ liberetur habet exce-
ptionem ſicut ille cui legata eſt liberatio: vt in ti.j.ſi non forte.
§. adeo. ⁊ qḋ ibi no. in glo. ⁊.l.ſi creditoris.C. de fideicō. vna gl.
videtur verior. ecōtra vero ſi mulier promiſiſſet viro cauſa li-
bidinis eſſet magis turpis promiſſio ⁊ ex ea non poſſet conue-
niri ſm doc. per.l.fi. de act. ⁊ obli.

a ¶ Repetere. Sȝ an ille qui depoſuit ob rē turpē peragēdā poſſit agere vt depoſituȝ reſtituatur. vide Bal. conſi. lxxxviij. incipi. Sex ſunt. ⁊ vide eūdē 2ſi.v.li.iij. circa fi. cōſilij.

2 ☞ Criminoſus vel particeps criminis nō mereꝛ premium
pro indicatione etiam ſi miſſum ſit preconium qḋ qui reuela-
uerit tale maleficium habeat certū premium ⁊ ſi recipit ꝙ te-
neatur reſtituere danti.
3 Furem nemo teneꝛ indicare alicui priuato nec etiam iudici ad
inſtantiā priuati: ſed ex officio ſuo inquirenti ſic.
4 Licet poſſit licite recipere vt indices maleficiū mihi vel iudici
ad inſtantiam meā: non tamē potes recipere vt indices iudici
ex officio ſuo inquirenti.
5 Iudex maleficiorum quod in caſu accuſationis poſſit ex offi-
cio ſuo inducere teſtes: ⁊ examinare eos etiam per accuſatorē
iductos: ⁊ proſequi proceſſum inchoatum ſi accuſator ex toto
deſiſteret.
6 Quod etiā poſſit iudex ꝓ reo inducere teſtes ad defenſam etiā
eo inuito cū etiam reipu. interſit innocentes abſolui.

Idem & si.

1 Si tibi iudicium. †Si datur vt maleficiū īdicet: ex neutra parte versatur turpitudo. & ideo causa secuta nō repetit datū nisi recipiens cōmiserit maleficiū vel fuerit particeps eius: q; tūc versat turpitudo ex parte ipsius dūtaxat & pōt repeti ab eo ad quem pecunia pertinet si in ea nō est turpitudo. lz in dante fuit. Si vero dat ne maleficiuz indicet versat turpitudo ex parte vtriusq;: ideo cessat repetitio nisi pecunia pertineat ad alium ꝙ dantem qui non sit in turpitudine: quia tunc ille potest repetere. h. d. cum. l. seq. & est bonus. §. cum glo. & primo loquitur quando fuit datum vt maleficium indicetur vsq; ibi: ꝙ si a fugitiuo & cum ista parte debet cōiungi ver. sed si ipse. Secūdo quādo fuit datum ne indicetur. s. in ver. qđ si a fugitiuo. & cum ista parte debet coniungi. l. sequēs. In prima parte ibi non poterit repeti supple si causa est secuta: sed si nō esset secuta posset repeti per condictionem ob cām: q; fuit da-
2 tum ob cām honestā. ¶ †In tex. ibi: sed si ipse. not. ex isto ver. ꝙ criminosus vel particeps criminis nō meret premium pro indicatione & si recipit turpiter recipit & tenetur restituere danti per istum text. dicit Barto. fuisse terminatum ꝙ cum fuisset missum preconium ꝙ qui reuelauerit tale maleficium habeat certum premium & quidā particeps criminis reuelauit ꝙ nō debeat habere premiū: quia preconiū generale debet intelligi de non criminoso.[a] facit. l. lucius. §. lucius titius dāmā. de le-
3 ga. ij. & dicit Bar. ꝙ ille fuit suspensus. ¶ †In glo. magna ibi
4 ex hoc probatur ꝙ quis nō tenetur indicare furē. † Istud dictum limitatur in glo. ibi a me compelli non possit. qđ verum est aliquem non teneri indicare alicui priuato nec etiam iudici ad instantiam alicuius priuati bene tenetur indicare iudici ex officio suo inquirenti. & ex hoc sequitur ꝙ licet licite possis recipere vt indices mihi vel etiā iudici ad instantiam meā non tamē sic vt indices iudici ex officio inquirēti: quia illud debes
5 facere gratis. † Itē Bar. alleg. gl. in illo ver. licet a me ad qōnē disputatam per euz que incipit iudex maleficiorum: ꝙ in casu accusationis iudex maleficiorum potest ex suo officio īducere testes & examinare etiam per accusatorem inductos: q; vterq; istorū dicit minister reipublice & tendit ad vindictā publicam & sic alter alteri debet suffragari. ar. c. super hoc. de here. li. vj. quinimo si accusator ex toto desisteret pōt iudex ex officio pro-
6 sequi processum incboatū: vt. l. peñ. in princ. de pub. iudi. † sic etiam potest iudex pro reo inducere testes ad defensam etiam eo inuito per. l. si nō defendatur. ff. de penis. sicut reipublice interest maleficia puniri: vt. l. si qs. §. penul. de fideiuss. & l. ita vulneratus. ad legem aquil. ita innocentes absolui: vt. l. absentē. de penis. ¶ In gl. ibi: sed contra videtur. forma istam oppositionem si non tenetur quis maleficium indicare similiter non tenet non indicare: quia ista sunt correlatiua & qđ de vno dicit de alio dicendum est: vt in. l. fin. de accepti. l. ij. C. de indi. vidui. Circa principium: ergo si est licitum recipere pro indicādo: vt hic. & ita deberet esse licitum pro non indicando cuius cōtrarium dicitur. s. ea. l. versi. itē si dederit. & hic in versi. ꝙ ad neutrum tenetur se astringere. sed ad indicandum. ideo licet recipere: quia hoc tendit ad publicam vtilitatē. sed recipere astringere se pro non indicando. ideo non licet: quia tendit cōtra publicam vtilitatem hoc vult glo.

a ¶ Criminoso. a Vide Jo. an. in addi. ad Spe. in rubr. de fur. vbi format. q. d. eo q passus est dānū p furto & pact' fuerat cum titio ꝙ si sibi idicaret fures. & ī aliquo teneret ꝙ ipsuz liberaret: ꝙ si titius fuit de furibus ꝙ pactuz non habuit sibi prodesse.

b ¶ Eadez causa. adde Anch. ꝯsi. ccc. incipiē. visa pdicta. Joā. an. ī addi. ad Spec. in tit. de sol. §. j. ver. illud qrit.

2 ☞ Promittēs per metū si postea tempore solutionis subsit eadē causa metus poterit solutū repetere: & quid si nō suberat causa metus.
3 Stante statuto ꝙ contra instrumentū guarentigie nulla possit obijci exceptio quominus executioni mandetur & de pmissione facta per metum factum sit instrumentum ꝙ postea solutum possit repeti.
4 Venditione facta per metū: si postea cessante metu recepi pretium: ꝙ possim contractum improbare.
5 Promissio facta ex turpi causa ex parte promissoris tm̄ valet cū effectu ex parte stipulatoris tantū valet mero iure sed dat exceptio ex parte vero vtriusq; est ipso iure nulla.
6 Quod inspiciatur causa proxima.
7 Si eodē tpe soluo & tu causam imples an videar soluere ex necessitate quasi nō esses impleturus nisi tantū soluerem.
8 Solutum pro vsuris quando possit repeti.

1 Ob turpem. ¶ †Solutū ob causam turpem iā impletam nō repetit p hanc cōdictionē etiā si erat turpitudo ex parte recipientis tm̄: q; censetur sponte donatum. quādo autē est turpitudo ex parte vtriusq; indistincte nō repetitur siue solutū sit ex causa nondum impleta siue iam impleta. h. d. fm cōem intellectum glo. & doct. & sic loquuntur quando solum erat turpitudo ex parte recipientis tantū vsq; ibi porro. Scđo quando ex parte vtriusq; & prima pars legit duobus modis in glo. Primo ꝙ turpitudo fuerit in causa. Secundo ꝙ fuit in modo contrahendi obligationem. fm primum ponitur casus cum nolles mihi restituere depositū promisi tibi decem vt restituas postea restituisti. deinde ego soluo dicitur hic ꝙ repetere non possum: quia nulla necessitas cogebat me ad soluendū precisa vel causatiua. de prima patet quia ex illa stipulatione. ideo poteram cōueniri in effectu sed habebam exceptionem: quia si solutum causa nō impleta poteram repetere: vt. s. eo. l. j. in fi. fortius nō solutum possum retinere. & sic nō poteram precise compelli: sed nec causatiua necessitas fuit. s. ꝙ restituas depositum cū iam restituisses: sed si nō restituisses anteꝙ soluerem videret subesse necessitas causatiua vt restituas depositum propter quē non videor donare: vt. l. hoc iure. §. j. de dona. ideo possum repetere licet postea restituas. hic vero donare videor nulla necessitate me cogente. quando autem versatur turpitudo ex parte vtriusq; etiā si soluam anī causam impletam repetere non possum hoc vult versi. porro.
2 vt aliquid addat ad prin. † Ponitur casus alio modo ꝙ turpitudo fuerit in modo cōtrahendi obligationē quia per metū me coegisti ad pmittendum postea nullo subsistēte metu solui non possum repetere quia purgatur metus precedens: vt. C. quod me. cau. l. ij. secus si metus īteruenisset etiam in solutio-
b ne: vt in. l. precedenti. idem si subesset eadem[b] causa metus vt si promisi timore tyrāni minantis mihi mortem vel aliud malum. postea cessantibus minis: sed durante eodē tyrāno solui:
3 vt no. per Inno. † in. c. causam matrimonij. de offi. deleg. facit l. j. §. que onerande. quarū rerum act. non da. idem si solui nō subsistente causa metus tamen ex necessitate precedentis obligationis quā euitare non poteram vt si statutū diceret ꝙ aduersus instrumētum guarentigie nulla possit obijci exceptio quominus executioni mandetur & de tali promissione facta p metum fuit confectum instrumentum. nam si soluo nō videor soluere sponte etiam metu cessante: sed necessitate imposita a statuto: quia sciebam non posse euitare solutionem. ideo repetere possum: vt not. Bar. in. d. l. ij. C. quod metus cau. predicta in solutione que tendit in preiudicium soluētis. receptio vero que tendit in fauorem non preiudicat vt per eam videatur qs
4 contractum approbare † vt si vēdidi per metum: & postea metu cessante recepi a te pretiū videor enim recepisse vt mihi magis cautum sit. & ideo postea possum cōtractum improbare. vt in. l. iiij. C. quod metus cau. & ibi no. per Bar. & per Inno. in. c.
5 super hoc. de renun. ¶ †No. scđm primam lecturam ꝙ pmissio facta ex turpi causa valet mero iure. patet: quia hic dicitur ꝙ aduersus eam datur exceptio. Sed contra no. in. l. iurisgentium. §. si ob maleficium. s. de pac. vbi glo. dicit ꝙ ipso iure est nulla. Bar. hic intelligit ꝙ loquatur de exceptione intētionis & sic fatetur eam nullam. vel dic melius ꝙ quando versat turpitudo ex parte stipulatoris tantum tunc valet mero iure sed datur exceptio vt hic est casus. si autem ex parte vtriusq; tunc ipso iure est nulla vt in illa glo. & in. l. generaliter. §. j. & l. si plagij. de verbo. obli. Si autem ex parte promissoris tantum tūc scđm doctores valet cū effectu & nō obstat exceptio: vt ipse no. l. ij. C. eo. sed glo. s. eo. l. iiij. §. datur que incipit noua dicit idē
6 ꝙ in primo casu vt obstet exceptio: vt ibi dixi. ¶ † Item not. in tex. ibi: quia proxima causa ꝙ inspicitur causa proxima. facit. ff. rerum amotarum. l. si mulier. cuz de viri vita. fm Oldra. & no. extra de cau. pos. & proprie. c. cum ecclesia. in. iij. glo. & ff. de excep. rei iudi. cum de hoc & l. vxori. de auro & argen. lega. & qđ ibi per Bar. facit qđ no. in. l. iij. §. ex pluribus. de acquirē. pos.
7 per glo. ¶ †Quero quid si eodem tempore soluo & tu causam imples. dicit hic Bar. ꝙ videor soluere ex necessitate quasi nō esses impleturus nisi tūc soluerem. & ista faciunt ad qōnē vsu-
8 rarij. † nam si mutuasti pecuniā sub vsuris quicquid tibi soluo quousq; pecunia est apud me nō videor sponte soluisse sed timore ne auferas pecuniā. & ideo possum repetere condictione indebi. vt. ff. titu. j. l. si nō sortem. Si autem postꝙ totam pecuniam restitui videor sponte soluisse quia nihil timeo. ideo non possum repetere tanꝙ donum. Si autem eodem instanti quo restituo sortem soluo etiam vsuras videtur idem quod in primo casu. sed si in contrarium: quia si vellem soluere sortem solam non posses recusare & si recusares possum deponere & liberor saltem ope exceptionis ergo si soluo vsuras spōte soluo non sic quando soluo ne restituas depositum: quia si non soluerem non restitueres tene menti.

2 ☞ Actio ex cōtractu stricti iuris nō competit nisi ad ea que deuenerunt in contractu.
3 Condictio ob turpem causam cōpetit etiā in cōtractibus nominatis: & concurrit cū actione ex illo contractu.

Actio

4 Actio ex testamēto est stricti iuris sicut actio ex stipulatu quo ad quedam tamen habet instar bone fidei.

1 **Investimenta.** ℭ† Qđ quis recipit vt faciat id ad qđ obligatus est ꝛ teneł ex ɜctu bone fidei vel stricti iuris cẽseł etiã illicite recipere qꝛ gratis facere tenetur ꝛ illo casu potest repeti nõ solū per cõdictionem ob turpẽ cām: sed etiã actione ex eo ɜctu que cū bone fidei est large nature ꝛ cõpetit non solū ad ea que deueniunt in ɜctu vel sunt de natura cõtractus: sed etiã ad ea que nõ sunt de natura ꝛ de quibus nullo modo fuit cogitatū: sed equum est ea venire vt restitutio predicta. scđo vero casu repetitur solum p cõdictionẽ ob tur-
2 pem causam: † quia actio ex ɜctu stricti iuris nõ competit nisi ad ea que deuenerunt in ɜctu. h. d. ista no. l. que melius decla-
3 rat naturã ɜctus bone fidei ꝛ stricti iuris q̄ aliqua alia. † No. ergo ꝙ condictio ob turpem cām competit etiã in ɜctibus nominatis secus in cõdictione ob causam vt no. in. l. fi. š. ti. p̄xi. ꝛ
4 cõcurrit cū actione ex illo cõtractu. Item no. circa fi. † ꝙ actio ex testamento est stricti iuris sicut actio ex stipulatu quo ad q̄dam tamen habet instar bone fidei. vt in. l. in minorū. ꝛ ibi no. C. in qui. cau. in integ. resti. non est necessaria.

ℭ De condictione indebiti. Rubrica.

1 ☞ Indebitum solutum per quẽ errorem repetatur.
2 Indebiti quot sint species. ꝛ nu. 1.
3 Solutum scienter non repetitur ꝛ an ista sit ꝓprie donatio vt requiratur insinuatio.

1 **Nunc videndum.** ℭ† Ista lex ponit duas regulas. vnã affirmatiuã aliam negatiuam. Prima ꝙ indebitū solutū p errorẽ repetit qualiter autẽ intelligał gl. declarat ponẽdo tres spẽs indebiti ꝛ in p̄mis duabus sufficit quicū q̄ error in tertia requirił error facti iustissimus ꝛ exẽplificat modis multis. sed vltramonta. reprehẽdunt quedam extra gl. s. illud de chirographo ante bieniū: quia dicūt nullã obligationem natam esse ante bieniū. quidã dicunt ꝙ vtraq̄ de hoc dixi. š. si cer. pe. l. qui pecuniã. Item reprehendūt illud de legato in minus solẽni voluntate quia etiã naturaliter non debetur ꝛ sic defectus solẽnitatis facit vt nulla nascał obligatio: vt. l. j. §. eū qui. j. de consti. pecu. qꝛ vbi agił de obligatione querendi si nõ valet qđ ago vt ago puta vt stipulatio non valet vt valere potest puta vt pactū nudū vt ibi ꝛ in. l. i. de verbo. obli. §. si quis ita. in vltima voluntate defectus solẽnitatis dꝫ impedire etiã naturalẽ ꝛ si non valet vt testamentū non valet etiã vt codicillus: vt. l. nõ codicillum. C. de testa. reprehendunt etiã aliud exemplū de eo qđ detrahił per falcidiã: quia dicunt illud non deberi etiã naturaliter per. l. linea margaritarū. ꝛ p l. plautius. ad lc. falci. vbi dꝛ ꝙ falcidia resecat ipso iure legata quorum opi. plenissime recitat Cy. in. l. si qs. C. de iur. ꝛ facti igno. quã ipsi subtiliter solẽnizarunt. Bar. item nitił in oĩbus defensare glo. ꝛ impugnare eos ꝛ loquił etiã multū eleganter
2 ꝛ subtiliter. † Adde tres alias species indebiti scilꝫ per exceptionẽ perpetuam: ꝛ tūc an possit repeti distingue inter odiosam ꝛ fauorabilem: vt. j. eo. qui exceptionẽ. Itẽ per exceptionẽ temporalẽ: ꝛ ista nõ inducit repetitionem: vt. j. eo. qđ nomine. cum tribus seq̄ntibus. Item per exceptionem dubiam an sit
3 tẽporalis vel perpetua. ꝛ de ista dic vt. j. eo. sufficit. † Scđa regula affirmatiua est ꝙ solutum scienter nõ repetitur: ratio est qꝛ videł donatū: ꝛ hoc addił ad istã. l. per. l. cuius per errorem. de reg. iur. an autẽ ista sit proprie donatio vt sic requirał insinuatio dic p gl. ꝛ Bar. in. l. j. j. de do. ꝛ per Dy. in regula qđ semel. de regu. iur. videł autẽ tunc esse verū ꝙ sit donatio qñ recipiẽs scit idebitū esse ꝛ soluebał sciẽter. ꝛ sic animus vtriusq̄ concurrebat in idẽ. si autem credebat ꝙ esset debitū vel ꝙ solueret ignoranter tūc habet animū recipiendi in donum quia ignorat ꝙ soluens velit donare. ideo donatio nõ perficitur. tñ cessat repetitio ꝓpter animum soluentis qui nõ soluit animo repetendi: ꝛ hoc totū probał in. l. si ego. si cer. pe. ꝛ. l. si tibi dederim. de do. Item ista regula ꝓcedit quando aliquid soluitur tanq̄ principale debitū. si autem tanq̄ accessorie puta soluit vsuras ad quas sciebat se nõ teneri sufficit error in principali debito si credebat se ad illud teneri cum non teneretur quātū ad hoc vt possit repetere vsuras vt est casus. j. eo. si nõ sortem. §. j. qui incipit si quis falso.

1 **Si quis sic.** ℭ† Si apponitur pactuꝫ ꝙ solutum restituatur si appareat indebitum repeti potest indistincte etiaꝫ si fuit scienter solutum ꝛ non solum per condictionem indebiti: sed etiam per actioneꝫ p̄scriptis verbis que oritur ex pacto vestito coherentia traditionis. hoc dicit tex. cum gl. no. ad quod vide omnino. j. eo. ꝙ quis in text. ibi: negotium enim scꝫ celebraturus est contractus super restitutione ꝛ sic agitur ex contractu sed condictio indebiti oritur ex distractu. ꝛ not. j. eo. qui certo loco.

2 ☞ Legata indebite soluta in quibus casibus repetātur per verum heredem: ꝛ non per putatiuum qui soluit: ꝛ cui ablata est hereditas etiam sine cessione facta per putatiuum heredeꝫ soluentem. ꝛ nu. 4.
3 Quod tunc legatarij teneantur quatenus sint facti locupletiores: ꝛ non vltra nisi mala fide receperint quia tūc tenentur insolidum.
4 Heres putatiuus bona fide soluẽs: etiam de bonis hereditarijs: nõ teneł vero heredi. ꝛ si soluit de suo an possit hoc imputari vero heredi. ꝛ tantum retinere de hereditate.
5 Non est nouū ꝙ vnus indebitū soluat: ꝛ alius repetat.
6 Aditio hereditatis facta a minore si rescindatur per restitutionem in integrum: rescinduntur etiam legata que per talem aditionem fuerunt cõfirmata: ꝛ quod minor remaneat etiam heres nomine.
7 Quod per talem restitutionem nõ rescindantur tabule pupillares ꝛ tutele.
8 Hereditate adita ꝛ solutis legatis: si post multum tẽpus emerserit es alienum quod absorbeat hereditatem quod hodie legata repetantur per creditores: ꝛ non per heredem si confecit inuentarium.
9 Legatum in codicillis reuocatū repetitur per ipsum heredeꝫ qui soluit vt sibi retineat.
10 Heres facto inuẽtario ꝛ ignorans codicillos si soluit integraliter legata in testamento relicta legatarij codicillorūꝫ si nihil superest ꝙ eis possit solui possunt agere cõtra primos vt ipsi contribuant.

1 **Si quid ex testamen.** ℭ† Solutū idebite repetitur ab eo ad queꝫ ex postfacto apparet negotium pertinere: licet ipse
2 non soluerit. hoc dicit Barto. vsq̄ ad. l. si procurator. ℭ† In tex. ibi: vel ruptum esse apparuerit ꝛ istis casibus repetuntur legata indebite soluta per verum heredem non autem per putatiuum qui soluit ꝛ cui postea hereditas fuit ablata vt in fin.
3 huius. §. ibi mandamus ꝛc. cum. l. seq̄. † ꝛ quatenus legatarij sunt locupletiores non vltra si receperunt bona fide credẽtes legata valere ꝛ consumpserunt bona vt dicitur in. l. seque. quod no. ad quid contrahitur ista condictio vt hic. ꝛ. j. eodẽ. in summa. §. frumento. ꝛ. l. si non sortem. §. libertus. in fine. secus. si mala fide sciens legata non tenere: quia tenetur insolidum.
4 † heres autem qui soluit si bona fide soluit etiam de bonis hereditarijs nõ tenetur vero heredi: quia nihil est quod sibi im-
5 putet. vt in. l. seq̄. quod etiam no. † Si autem soluisset de suo an possit hoc imputari vero heredi ꝛ tantum retinere de hereditate dic vt plene not. glo. in. l. si quid possessor. in fine magne glo. š. de peti. heredita. competit autem hec condictio vero heredi etiam cessione non facta per putatiuum heredem soluentem vt euitetur circuitus: vt no. j. eodẽ. l. si procurator. ante fi. vltime glo. magne. ꝛ sic alius soluit alius repetit quod non est nouum ꝛ hoc probat iurisconsultus per aliud exemplum in. l. nec nouum de minore restituto aduersus aditionem qđ exem-
6 plum singulariter no. † nam ex eo apparet ꝙ si rescindał aditio per restitutionem in integrum rescinduntur etiam legata que per aditionem fuerunt cõfirmata nec sustentantur: sed minor non obstante restitutione remaneat heres nomine: vt. l. si suis. §. sed qđ papi. š. de mino. ꝛ sic nudum nomen heredis nõ
7 cõseruat particularia legata. casus est hic ꝯm Bar. † sed bene confirmaret tabulas pupillares ꝛ tutelas que per talem restitutionem nõ rescinderentur: vt. l. si filius qui patri. ꝯm vnam
8 lec. de vulga. ꝛ pupil. ℭ† In tex. ibi: vel si post multum tẽpus emerserit es alienū supple qđ absorbeat hereditatem: ꝛ sic redebat legata nulla etiam hoc iure: vt in. l. si vniuerse. C. de leg. ꝛ hoc casu repetuntur legata per heredem scriptuꝫ qui soluit vt soluat creditoribus hodie vero si confecit inuentariū: quia non debet a creditoribus molestari postq̄ alij soluit sine fraude repetent ipsimet creditores: vt in. l. fin. §. licentia. C. de iure
9 delibe. in seq̄nti etiã casu † dum dicit vel codicilli ipse heres qui soluit repetat vt sibi retineat postq̄ legatum fuerit reuoca-
10 tum in codicillis. ℭ† In tex. ibi vel diminutionem: quia alijs quoq̄ legata relicta sunt tene menti singulariter istum text. ꝙ si in testamento sunt facta legata ꝛ etiã in codicillis ꝛ bona nõ sufficiunt ad soluendum omnibus heres autem ignorans codicillos soluit integraliter legata in testamento relicta veniūt postea legatarij codicillorꝫ ꝛ nihil superest qđ eis possit solui.

vult iste tex. q agat contra primos vt contribuant cum secundis. et iste casus non ponit in d. §. licentia. sed solum ponit de creditoribus vnde per istu tex. videt idem esse in legatariis vt si confectu est inuentarium et post solutionem factam quibusdam veniunt alii legatarii et nihil est q possit eis solui possunt ipsi agere contra primos vt ipsi contribuant sicut creditores: sed iure iusto agebat ipse heres et liberabatur cedendo actionem. hodie non est necessaria cessio per illum. §.

2 ☞ Procurator generalis soluens debitu de pecunia et noie ipsius dni tenet ipsam rescindere dno. si dns non ratificat: nisi habuisse iustissimam causam soluendi.

3 Si tunc soluit pecunia suam et habuit instissima causam solue di an poterit eam a domino repetere.

4 In generali madato procuratoris ad negotia venit vt possit soluere de pecunia dni: vel etiam sua et tuc repetet a dno si debita sint efficacia.

5 Testator si mandauit heredi vt solueret omnia sua debita dz intelligi de efficacibus.

6 In his q cadunt in mandato no est necessaria ratihabitio.

7 Soluens vero procuratori statim liberatur etiam anteq pcurator portet ad dominum.

8 In generali mandato ad negotia venit vt possit exigere debita secus si ad iudicia.

9 In generali mandato non veniunt illicita nec ea que de iure fieri non debent.

10 Procurator si virtute generalis mandati velit aliquid facere per qd dns incideret in penam: qd tamen non cadit in mandato: que sit practica. et nu. 9.

11 Tutor vel procurator pupilli soluens indebitum: an illud repetat.

1 Si procurator. † In generali mandato no venit vt possit quis soluere vel recipere indebitum. et ideo si dominus non ratificat solus pcurator repetit si soluit et non dns et econuerso a solo procuratore repetitur. si repetit et no a domino sed bene venit vt possit soluere vel recipere debitum. et ideo etiam alia ratificatione no subsecuta si soluit liberat dominu et si recipit liberat soluentem a domino. hoc dicit in effectu. et primo loquitur quando procurator soluit. secudo quando recipit postea loquitur in procuratore et tutore simul. secunda ibi: idem labeo. tertia ibi: paulus ait. et quelibet ex primis continet duos casus vnum in indebito alteru in vero debito. † Et potest intelligi duobus modis prin. huius. l. primo fm glo. q iste procurator generalis soluit indebitum de pecunia ipsius domini nomine ipsius. certe si ipse non ratificat tenetur ipsa refundere domino: quia imputet sibi quare soluit indebitum et ipse potest repetere ab eo cui soluit non aute dominus et repetiit per vtilem condictionem indebiti non p directam: quia solutio non fuit facta suo nomine: sed nomine domini: vt in simili habetur in. l. si absentis. C. si certu peta. et hoc dicit glo. q autem dixi ipsum teneri refundere domino et per cosequens periculum nomine ipsius recipietis pertinet ad eu non ad dominum procedit nisi ipse habuisset iustissimam causam soluendi: puta si reperiisset inter instrumenta sibi assignata instrumentum cuiusdam debiti qd tamen erit solutu et ipse ignorabat solutionem si iterum soluit non est quid sibi imputetur sed domino quare ipm de hoc non instruxit: et ideo tanq hoc cecidisset in generali mandato non tenebitur ipse refundere domino nec periculum nois illius pertinet ad ipsum: sz ipse dominus ad quem negotiu pertinet repetere poterit ab eo cui solutum est: vt. s. eo. l. iii. in fi. vbi bene probatur. ☞ Sed oppo. q si soluit pecuniam domini non possit ipse condicere: quia cum transtulit dominium ex quo illud non veniebat in mandato. Timore huius glo. prima dicit q debemus intelligere q habet generale mandatum cum libera et virtute illius libere potuit transferre. hoc non est verum quia procedit quatum ad illa que cadunt in mandato: sed q soluat indebitu no cadit in mandato: ergo ad hoc non habet liberam. dic ergo q est verum q transtulit dominium tamen potest condicere cosumptione secuta. vel dic etiam non secuta potest condicere sic possessionem vel detentationem qua in illum transtulit: vt. j. eo. l. indebiti. §. sed si numi. † Secundo modo potest intelligi q soluit pecuniam suam et tunc si dominus non ratificat non potest eam repetere a domino sed ab eo cui soluit. Quid aute si habuit iustissimam causam soluendi: vt. s. dictum est an poterit computare et ab eo repetere dic vt no. in simili in putatiuo herede soluenti indebitum: an poterit repetere a vero herede. vt no. in. l. si quid possessor. in fi. magne gl. s. de peti. here.

4 ☞ † Item not. hic in ver. quonia ideo. q in generali mandato procuratoris ad negotia venit vt possit soluere debita de pecunia domini vel etiam sua et tunc repetet a domino: hoc intellige de debitis efficacibus al's reputantur potius indebita vt si erat debitum naturale dutaxat. vt si is cui. §. flauius ianuarius. j. de solu. vbi est text. nota. per quem patet † q si testator

5 mandauit heredi vt solueret omnia sua debita debet intelligi

6 de efficacibus. et ita dixit Dy. per illum tex. ☞ † Item no. q in his que cadunt in mandato non est necessaria ratihabitio domini: per hoc videtur q sint superflua verba q apponutur in instrumetis procuratoru q dominus promittit ratum et gratum habere quicquid per procuratore gestum fuerit et q licet instrumentum hoc non contineat non ppterea dicatur mandatu insufficies. adde qd no. in. c. constitutus. de religio. domi. doc. tame videntur dicere q illa verba important concessione libere in his que comprehenduntur in mandato vt dixi in. l.

7 qua tuberonis. §. alia cau. j. de pecu. ☞ † Item no. i ver. celsus ait. tex. expressum de eo quod dixi in. l. si procuratori falso. s. ti. ij. q ille qui soluit vero pcuratori statim liberatur etia anteq procurator portet ad dominum. igitur si est falsus tanq vero soluitur ea intentione vt statim liberetur. male ergo dicut gl. dum dicunt q soluitur eo animo vt faciant in futurum soluetem liberari a domino. s. cum sit portabit pecunia et q interim

8 in ipsum procuratorem voluerit dominiu transferre. ☞ † Item no. q in generali mandato ad negotia venit vt possit exigere debita non sic ad iudicia: vt. l. hoc iure. j. de solu. non ergo requiritur speciale mandatum de recipieda solutione: vt hic patet. adde. l. vero procuratori. cum ibi nota. j. de solu. et ibi habetur

9 quis dicatur verus procurator quantum ad hoc. ☞ † Ultimo no. in versi. q si indebitu qui semper allegatur q in generali

a mandato no veniunt illicita[a] nec ea que de iure fieri non de-

10 bet. ideo dicit † Bar. q si velit aliquid facere per qd dominus incideret in pena si faceret q admittitur virtute generalis madati qd no cadit in eo. vt si vellet aliquid tractare decisum per sententiam arbitroru: quia incideret in penam compromissi. facit. l. iij. §. qd si procurator. s. qd quisq iur. qui etiam allegat ad hoc. est etia practica vt possit aduersarius facere dominu requiri an velit insistere in eo qd procurator petit. et si respondet q sic incidit in penam si respondet q no repellet procuratorem tanq non habentem sufficiens mandatum. et ista practica communiter seruatur. per predicta tractaui sniam cuiusdam magni domini qui condenauerat dnm actione iniuriaru propter quosdam articulos datos per procuratorem suum cotra ipsum quod illud non credebat in generali mandato. debuit ergo agi actione iniuriarum contra ipsum procuratorem: vt d. l. iij. §. si iniuriarum. cum ibi no. per Bar. nisi habuisset spe-

11 ciale madatu vt ibi patet. ☞ † Pro intellectu gl. magne opp. contra fi. in versi. pau. qui al's habet pro prin. l. qd videatur cotrariari prin. l. si procurator. quia ibi dicitur in tex. q si procurator generalis soluit indebitum ipse repetit et non dominus si no ratificat in fi. vero dicitur contrarium in tutore seu procuratore pupilli soluentibus indebitum q non possunt repetere. Solu. si volunt isti repetere proprio nomine vtili actione tanq domino non habente ratum non possum repetere: quia non dicitur dominus non habere ratum quado no posset ratum habere: vt quia est pupillus. argu. in. l. pater seuerinam. de condi. et demon. sed si esset procurator maioris tuc posset dominus no habere ratu et procurator repetere suo proprio nomine vtili actione. licet autem primo casu non possit tutor vel procurator minoris repetere nomine pupilli cui fuit acquisitum ius. s. vtilis actio ex cotractu tutoris vel procuratoris celebrato iure ipsius pupilli: vt. l. post morte. quando ex fac. tut. postq vero pupillus erit effectus maior poterit ratum no habere. et tuc illa vtilis actio sibi acquisita resoluitur et rediit ad tutorem seu procuratorem soluentes vt causa intentetur proprio nomine. nec nouum hoc per. l. absentis. C. si cer. hoc vult glo. magna vsq ad ver. vt autem postea ponit vna distinctionem que est clara. ideo vide per tex.

2 ☞ Species indebite soluta si non extat qualiter coueniatur qui recepit et in quo teneatur.

1 Quod indebitum. ☞ † Si soluit indebite species etiam illa eade repetitur si vero quatitas repe-

2 titur tantunde. h. d. tex. cu glo. † et primu dictu pcedit quado species extabat idem si non extabat tamen non interuenerat dolus vel culpa recipientis in desinendo extare: vt est casus. s. ti. ij. l. penul. fiet tamen tunc condenatio in estimatione officio iudicis. Si autem sine dolo vel culpa tunc condictio indebiti no proponit ad ipsam rem sed ad id in quo recipiens remansit locupletior: vt. s. eo. l. iij. in fi. et. s. eo. si non sortem. §. libertus. ante fi. et in. l. in summa. §. in frumento. et istud voluit dicere glo. circa fi. ibi: interdum datur in plus interdu in minus

a ☞ Illicita. Facit qd voluit Sozi. cosi. incipie. dns labia apiat &c. circa primu consultationis articulum q petes executionez instrumeti guarentigiati tanq coiuncta psona no potest facere debitorem incarcerari: quia requirit speciale mandatum: et posset dns incidere in penaz q posset experiri actione iniuriarum confirmat per ea q voluit Lud. ro. consi. clxiij.

in minus:sed quãdo proponitur ad id in quo recipiens est fa-
ctus locupletior ꝙ locum non habet nisi quãdo recipit bona-
fide ⁊ sine dolo vel culpa desijt rem habere nam ista conditio
datur ex equitate naturali:vt.j.eo.ĩdebi.in prin.⁊ equitas na-
turalis dictat ꝙ talis non teneatur nisi quatenus locupletior
est ne locupletetur cum aliena iactura:vt.j.eo.naturaliter cuȝ
l.seq.si autẽ recipit malafide vel dolo vel lata culpa desijt ha-
bere dicta ꝙ teneatur insolidum.ideo tunc opp.ad eandẽ rem
⁊ fit condẽnatio in vera estimatione.
2 ☞ Exceptio dubia quia potest esse temporalis vel perpetua
pendente dubietate regulariter reputatur perpetua.
1 **Quod nomine man.** †Tutus exceptio-
ne ne exigaṫ vltra ꝙ̃ facere possit solutum per erro
rem nõ repetit.h.d.cum.l.seq.ratio est quia ista ex-
ceptio non elidit debitum vel actionem sed moderatur condẽ
nationem ⁊ est temporalis quousq; perueuerit ad pinguiorẽ
fortunam ergo ⁊c.vt.l.in diem.non autẽ est perpetua ⁊ sic non
facit indebitum.posset tamen esse perpetua si nunꝙ̃ perueni-
ret ad pinguiorem fortunam.sed hoc non consideratur.ar.in
2 l.si defunctus.C.arbi.tut.¶†Regulariter autem exceptio du
bia:quia potest esse temporalis vel perpetua dubietate pẽden
te reputatur perpetua:vt.j.eo.l.sufficit.sed hic reputatur tem
poralis:quia odiosum est presumere:vt.d.l.defunctus.gl.op-
ponit de.l.si maritus.de consti.pecu.gl.hic soluit ibi promisit
non animo nouandi si autem nouãdi animo distingue:vt no.
glo.no.in.l.si prior.solu.matri.
1 **In diem.** †Exceptio temporalis nõ inducit
cõdictionẽ indebiti.h.d.cum.l.seq.
⁊ ista.l.loquitur qñ tempus erat certuȝ.l.qñ iunctum
quia poterat augmentari peculium.
1 **Si fundi mei.** †Si tradidi vsumfru-
ctũ fundi mei ĩdebite cõ
dictio ad repetendũ transmittiṫ ad heredem meum
h.d.videbatur ꝯ̃rium:quia petitio vsusfructus nõ
transmittiṫ ad heredẽ quia sicut per mortem finiṫ vsusfructus
cõstitutus ita ⁊ actio cõpetens pro vsufructu constituendo:vt
l.sempronius attalus.de vsufruc.leg.sed ista ꝓcedunt in vsu-
fructu formali.sed isto casu cũ ꝓprietas sit apud me.licet vsus-
fructus qui erat apud te esset formalis cũ tamẽ mihi restituiṫ
a nõ potest esse formalis[a] sed causalis quia coniunctus cum ꝓ-
prietate sicut ergo transmittitur proprietas ad heredem meũ
ita repetitio vsusfructus. De questione autem hic formata p
glo.dic vt in.l.quã allegat.s̃ de vsufruc.
2 ☞ Naturalis obligatio non impedit repetitionem soluti p
errorem facti.
3 Pupillus sine tutore naturaliter obligaṫ in eo in quo factus
est locupletior:⁊ an etiam ciuiliter.
1 **Naturaliter.** ¶†Naturalis obligatio
2 impedit repetitionẽ soluti
⁊ ei potest accedere fideiussor.h.d.cũ.l.se.†Primũ
dictum ĩtellige si fuit solutũ per errorẽ iuris secus
3 si facti.vt.l.error.C.ad le.fal.⁊ no.in.l.j.s̃.eo.†Et no.in fi.ꝙ pu
pillus sine tutore naturaliter obligaṫ ĩ eo quo factus est locu-
pletior.glo.⁊ doc.videntur dicere ꝙ tunc etiã ciuiliter sed non
placet quia equiparat pupillũ seruo qui nõ obligaṫ ciuiliter.
nec ob.ꝙ tunc contra pupillũ potest agi ⁊ actio nõ oriṫ ex sola
naturali:quia fallit hoc casu nõ vt oriatur.sed ex rescripto di-
ui pij datur:hoc vult tex.in.l.iij.in p̃n.j.cõmo.⁊ ita semp mihi
visum fuit.⁊ ex hoc soluiṫ vnum contrariũ difficile in.l.inter-
dum.j.eo.⁊ patet nõ habere locum id qđ no.gl.in.l.j.s̃.eo.s.de
sola naturali vel de sola ciuili:quia procedunt illa qñ ex tali-
bus non oriṫ actio si autem oriatur vel datur ex sola naturali
vel ex sola ciuili vt in chirographo post biẽnium tũc ĩdistin-
cte nõ conceditur repetitio quia nõ potest dici solũ p errorem
etiam facti cũ sit debitũ efficax sicut esset naturalis ⁊ ciuilis ita
intellige fi.huius.l.qñ pupillus est factus locupletior:sed qñ
non oritur actio tene gl.in.l.j.s̃.eo.
2 ☞ Accessiones naturales solute indebite possunt cõdici re-
cta via licet nõ fuerint solute etiã iure actionis ⁊ veniũt a tem
pore obligationis contracte etiam ante moram.
3 Verbum restitui importat plenam restitutionem.
1 **Indebiti solu.** †In hac condictione
veniũt accessiones na
2 turales:qꝛ introducta est ex equitate naturali.h.d.
⁊ dic† ꝙ possunt condici recta via lȝ non fuerũt so-
lute etiã iure actionis vt dixi.s̃.de condi.ob cau.l.q se debere.
§.fi.⁊ veniũt a tpe obligationis contracte etiã ante morã:quia
3 est in obligatione rem restitui† qđ verbum importat plenam
restitutionẽ:vt.l.videamus.§.in fauiana.j.de vsur.

2 ☞ Declaratio ad regulam nemo cõdicit rem suam.
3 Mutuans nũmos alienos potest ante consumptionem secu-
tam eorum possessionem condicere.
4 Quod videaris habere a me dñium:si habuisti a me titulum
vel causam prescribendi.
5 Desinens sine dolo ⁊ culpa habere possessionẽ rei quã indebi-
te recepit ⁊ restituere tenetur an sit liberatus.
6 Consumptio qđ dicaṫ interueniente facto consumentis.
7 Ad possessionem rerum immobilium regulariter dantur in-
terdicta:⁊ rerum mobilium actiones ciuiles.
8 Recipiens pecuniam vel possessionem rei debite ⁊ scienter si
habet bonam fidem aduersus dñm non aduersus tradentem
potest vsucapere vel prescribere.
9 Si postꝙ̃ egi contra te condictione indebiti tu effectus domi-
nus per prescriptionem possis mihi auferre rem per rei vẽdi-
cationem an cũ condico possis opponere exceptionem dolo fa
cis:quia petis ⁊c.⁊ nu.10.
10 Mutuum reconciliatur non solum consumptione:sed etiam
vsucapione.
11 Si in te transtuli indebite nudã proprietatem fundi cum vsu-
fructu qui pertinebat ad titium sed ego vtebar ⁊ fruebar de fa
cto possum cõdicere proprietatẽ ratione dominij:⁊ vsumfru-
ctum ratione quasi possessionis.
12 Si non habuisses vsumfructum a me de iure vel de facto sed
tua industria an ego condicã a te fundũ pleno iure ⁊ an possis
excipere de iure fructuarij.
13 Si transfero in te directum dominium fundi ĩdebite:⁊ tu ex-
pulisti emphyteotam ⁊ condicã a te directũ dñium quare nõ
potero condicere vtile:⁊ nu.14.
14 Seruitus predialis vel personalis vt vsusfructus non potest
obijci ei qui habet ius principale si non pertinet ad obijcien-
tem:sed ad tertium.⁊ nu.12.
15 An quis possit obijcere de iure tertij.
1 **Sed ⁊ si.** †Si sola possessio sit trãslata indebite illa
sola condiciṫ nisi occasione traditionis ac-
cesserit recipienti proprietas:quia tunc condicitur etiam pro-
prietas sicut si a soluente fuisset a principio translata.Si vero
sit translata sola ꝓprietas nuda sine vsufructu illa sola condi-
citur.h.d.⁊ est solẽnis.§.⁊ semper allegatur cum suis gl.Pri-
mo loquitur quando fuit trãslata sola possessio vsq; ibi:sed si
vsusfructus.Secundo quãdo nuda ꝓprietas.Et prima pars
continet tria dicta.Primũ est quando sola possessio ⁊ non ꝓ-
prietas fuit translata:quia tradens eã transferre non potuit:
qꝛ non erat dñs licet transferre voluerit.Scđm est quãdo po-
tuit ⁊ tamen noluit:qꝛ nõ putabat se teneri nisi ad possessionẽ
⁊ illam solam transtulit.Tertium est quando post translatio-
nem solius possessionis accessit recipiẽti ꝓprietas per vsuca-
pionẽ.scđa ibi:quẽadmodum.tertia ibi:sed ⁊ si possessioneȝ.⁊
ista tertia debet referri ad primum casum quando non potuit
trãsferre ꝓprietatẽ sed bene voluit:tunc enim recipiens potest
vsucapere non sic in scđo casu qñ noluit:qꝛ sicut non transfert
dominiũ si est dñs ita si non est nõ transfert vsucapiendi con-
dictionem per regulam que est in.l.clauibus.j.de ꝯ̃hen.emp.
2 ¶†No.ex primo ⁊ scđo dicto declarationẽ ad multa iura.pri-
mo ad illa que dicunt ꝙ nemo cõdicit rem suã vnde si tradidi
tibi rem meã ⁊ nõ transtuli dominiũ ratione erroris vel alia
cã nõ possum illam cõdicere rõne ꝓprietatis:sed debeo illam
vendicare vel per actionẽ ad exhibendũ petere:vt.s̃.de condi.
ob cau.l.iij.§.subtilius.⁊.l.pe.in fi.certe saltem possum condi-
cere possessionẽ:qꝛ illã bene transtuli cũ facilius transferatur
etiã ex cõtractu nullo vel erroneo:vt in.l.j.§.si iure.de acqui.
pos.⁊ hic per istũ tex.⁊ hoc vult glo.fi.in ver.item quid si id qđ
3 tibi trado.† ⁊ eodem modo in mutuo si numero tibi nũmos
alienos non cõtrahitur mutuũ nisi consumptione secuta:⁊ sic
non possum cõdicere ratione ꝓprietatis:vt.l.nã ⁊ si fur.si cer.
peta.saltem possessionẽ possum cõdicere per istum.§.not.sic ⁊
alibi in simili nõ possum cõdicere rẽ meã ratione ꝓprietatis:
sed ratione possessionis que est apud aliũ bene possum qđ dic.
4 vt.l.si rem aliquam.de acquirẽ.posses.¶†Item no.in ver.sed
si possessionem ꝙ videris habere a me dominiuȝ si habuisti a
me titulum vel causam prescribendi.⁊ eo casu quo si transtu-
lissem teneris mihi restituere ⁊ transferre dñium.⁊ eodẽ casu
si non transtuli dñium sed vsucapiendi condictionem comple
ta vsucapione vel prescriptione teneris restituere ac si a prin.
transtulissem.⁊ hoc vult gl.⁊ ꝓbaṫ in.l.si alienũ.de dona.cau.
mor.hoc tamẽ limita per gl.in.l.ꝓculus.j.de iur.do.gl.istius
5 §.sunt valde subtiles.¶†Et circa primum dictũ queritur in
glo.ij.que incipit.i.saltem si recipiens sine dolo ⁊ culpa desijt
habere illam possessionem ad quam restituendam tenetur an
sit liberatus dubiũ stat in videndo an dicatur debitor speciei

a ¶Formalis.ad-
de etiã tu qui di
caṫ vsusfructus
formalis ⁊ q cau
salis per Bar.⁊
doc.in.l.j.v̇. cir-
ca quartuȝ.j̃. so.
ma.p Floria.de
sancto Petro.ĩ
rub.de vsufruc.
p Cepo.in trac.
de ser.rusti.p̃di.
ĩ ti.de vsu.⁊ no.
maxime p Ale-
xã.de imo.in.l.si
stipulat⁹.§.si ti-
tius.j.đ v̇b.ob.
Fran.Cur.

quia tũc esset liberatus saltem ope exceptionis:vt.l.si ex lega-
ti causa.de ver.obli.⁊.l.cũ fundus.§.seruũ tuum.vbi no.in gl.
s̃.si cer.peta.an dicamus ipsum debitorẽ in genere:qꝛ tunc nõ
esset liberatus per.l.incendiũ.C.si cer.pe.Et ꝙ vltima pars sit
verioꝛ videtur ꝙ ista obligatio cõtrahiť ad quãtitatẽ.In cõ-
trarium qꝛ hoc ꝓcederet si ꝯheret respectu ꝓprietatis:sed hic
non cõtrahitur nisi respectu possessionis que non potest dari
nisi in certo coꝛpoꝛe nõ autẽ requiriť possessio alicuius gene-
ris qđ est quid imaginabile nõ coꝛpoꝛeũ.teneris ergo de pos-
sessione illoꝛum coꝛporũ que tibi tradidit.perditis ergo istis
coꝛpoꝛibus debet esse extincta obligatio.breuiter glo.vult ꝙ
bene sit extincta in qđ fuit cõtracta.s.ad restitutionem posses-
sionis:qꝛ illam nunc nõ habes imo est extincta sed ꝙ ꝯhatur
foꝛtius.s.respectu ꝓprietatis:qꝛ talis ꝓprietas habet vim cõ-
sumptionis ⁊ reconciliat solutionẽ ⁊ facit haberi perinde ac si
dñium a pꝛincipio transtulisset.tu dic istud esse verũ si illa pe-
cunia est cõuersa in tui vtilitatẽ vel si nõ est cõuersa tamen est
perdita tuo facto vt quia lusisti vel aľs etiã bona fide in aliuꝫ
6 trãstulisti.† Si v̇o neutrũ istoꝝ fit vt qꝛ fuit tibi furto subtra-
cta nõ potest dici consumpta sed perdita quia cõsumptio di-
citur interueniente facto cõsumentis.patet ex his que habenť
in.l.nõ omnis.§.si pupillus.⁊ ibi tetigi de hoc.s̃.si certum pe.
7 ⁊ allegaui hãc gl.⁊ istud vꝫ esse de mente †Jaco.bu.licet Bar.
transeat cũ gl.ꝙ autẽ gl.in fi.dicit regulariter ad possessionẽ
dari interdicta non actionẽ personalem ꝓcedit in possessione
rerũ immobiliũ:sed pꝛo possessione rerum mobilium nõ sunt
interdicta inuenta sed actiones ciuiles:vt.l.rem que nobis.de
acqui.posses.⁊ no.in.l.si rem.§.fi.de pig.act.¶ In gl.seq.que
incipit sed videť in fi.ibi vel ibi dño hec vera.nã ibi fuit debite
trãslata in dominiũ nimirum si nõ condicitur per cõdictionẽ
8 indebiti hic vero indebite ⁊ nõ in dominũ.¶ †In glo.seq.ta-
men ignoꝛares me indebitum soluere doc.dicunt etiam si sciẽ
bas me indebitũ soluere si tamẽ credebas pecuniam vel rem
esse meam ⁊ sic habebas bonam fidem respectu domini cõtra
quem vsucapis vel ꝑscribis potes vsucapere:quia bona fides
requiriť aduersus dñm non aduersus tradentem:vt.l.si quis
fundum.j.de acqui.pos.certe eo casu quo scienter recipiens cõ
mitteret furtũ:vt in.l.quoniã.cũ ibi no.j.de cõdi.fur.sicut non
trãsferť dominiũ si tradens erat dñs ita nec vsucapiendi con-
9 ditio si nõ erat dñs.⁊ ita limito dictum doct.¶ †Pꝛo decla-
ratione gl.q̃ incipit quid ergo opp.contra ver.sed si possessio-
nem rem quã tradidi tibi nõ possum eã cõdicere cuius cõtra-
rium ibi diciť.nam ista cõdictio datur ad ꝓprietatem quã so-
lum a pꝛincipio transtuli vt in pꝛincipio.§.postꝗ ergo condi-
xero tu qui es effectus dominus ꝑ pꝛescriptionẽ poteris mihi
auferre per rei vendicationem:ideo cum condico potes me re
pellere ꝑ exceptionẽ dolo facis gl.respõdet ꝙ cõtrarium ꝓce-
deret si solam possessionem cõdicerem sed certe nunꝗ pꝛescri-
psisti cõdico etiam ꝓprietatẽ vnde non poteris mihi auferre ⁊
per consequens nec per exceptionem me repellere.nec obstat
ꝙ pꝛopꝛietatem a me nõ habuisti sed a domino a quo per pꝛe
scriptionem euellitur:quia verũ est hoc vere sed ficte videris
a me habuisse in.c.si nũmos alienos quos mutuaui vsucepis-
10 ses.† nam mutuũ recõciliatur nõ solum ꝯsumptione sed vsu-
ca.⁊ hoc vult dicere gl.in effectu ⁊ vere ⁊ verum vsucepisti vel
pꝛescripsisti ex traditione per me facta ⁊ titulo pꝛo suo sed si ex
alia causa ꝓcederet apposito quia nõ videris a me habere do
11 minium.¶ †In gl.fi.que est valde singularis ⁊ subtilis foꝛmã
tur quatuoꝛ.q.Pꝛima circa pꝛin.huius.§.nam tex.loquiť qñ
in te trãstuli solam ꝓprietatem sed vsumfructũ nõ:nec de iure
nec de facto:quia vsufructuarius tenebat ⁊ possidebat fundũ.
potuit autem trãsferre ~~nullã~~ ꝓprietatẽ inducendo te in fundũ
de facto iuxta ea que habenť.j.de fun.do.l.si fundum.in text.⁊
gl.tunc ergo solam ꝓprietatẽ cõdicam:vt in tex.⁊ gl.sed quid
si transtuli vsumfructũ de facto ⁊ titius ad quẽ pertinebat nõ
possidebat:sed ego vtebar ⁊ fruebar de facto an potero cõdi-
cere fundum pleno iure gl.remittit ad not.in.l.fructus.de rei
ven.Dicas breuiter ꝙ ꝓprietatẽ condico rõne dominij:qꝛ eã
trãstuli.Sed vsumfructũ rõne quasi possessionis:quia illã so-
12 lam a me habuisti vt in pꝛinci.§.¶ †Scđo querit glo.quid si
nõ habuisses vsumfructũ a me de iure vel de facto:sꝫ tua idu-
stria:qꝛ vsufructuariũ expulisti nunc ego cõdico a te fundum
pleno iure tu excipis de iure illius fructuarij ⁊ dicis ꝙ vis re-
tinere vsumfructũ eatenus quatenus esset duraturus penes
titiũ:qꝛ nõ habuisti a me sed tua industria que nõ dꝫ pꝛoficere
mihi sed tibi quid iuris glo.rñdet ꝙ debeo cõdicere pꝛimo so
lam a me habuisti ⁊ postꝗ eam fuero cõsecutus agam contra
te negatoꝛia dicendo ꝙ fundus meus nõ debet tibi seruitutẽ
vsusfructus ⁊ obtinebo nec potes mihi obijcere ꝙ licet nõ de-
betur tibi debeť titio:qꝛ potero replicare quãtũ ad te pertinet

liberum fundum habeo sicut si obijceres de seruitute pꝛediali
argu.in.l.loci coꝛpus.§.competit.si serui.vendi.⁊ bene dixit:
sed quare requiritur iste circuitus nõne possum fundo existen
te penes te intẽtare illam negatoꝛiã.⁊ per cõsequẽs vtrũqꝫ iu-
diciũ simul.respõdeo nõ.qꝛ quousqꝫ ꝓprietas est apud te non
competit mihi negatoꝛia que non dať nisi dño:vt.l.ij.si serui.
vendi.⁊ ego nõ sum dominus adhuc cũ illã in te trãstulerim.
sed postꝗ eam fuero cõsecutus per cõdictionem indebiti com
petit negatoꝛia.¶ Not.ergo ex ista gl.ꝙ regula posita in.d.§.
cõpetit.qui loquitur quando obijcitur de seruitute pꝛediali q̃
nõ est pars dominij:sed ipsum dominiũ aliquãtulum incom-
modat nõ autem diminuit vt de illa nõ possis mihi obijcere
quãdo nõ debetur tibi sed alteri locum habet etiã in seruitute
personali vsusfructus qui est pars dominij ⁊ ipm diminuit vt
nõ possis mihi de illo obijcere tene menti perpetuo istam gl.
13 quia nõ habemus tex.hoc expꝛesse dicẽtẽ.¶ †Sed querit gl.
in fi.quid si alius nõ habebat seruitutẽ pꝛedialem vel persona
lem:sed vtile dominium:quia erat emphyteota transtuli in te
dominiũ tu expulisti emphyteotam.nũc ego cõdico a te dire-
ctum dominiũ ⁊ postea volo cõdicere illud vtile tu excipis de
iure illius ego replico ꝙ quãtum ad te liberũ fundum habeo
an possum.gl.hic mirabiliter sentit ꝙ nõ dicens ꝙ aliud isto
casu.Et sic innuit ꝙ possis retinere rẽ quousqꝫ erat duratura
penes ~~emph~~yteotam dũmodo recognoscas me in dominũ di
rectũ:⁊ assignat rationẽ diuersitatis:quia vsusfructus est ius
ꝑsonale ⁊ cõcernit personã vsufructuarij dũtaxat ergo ille so-
lus potest obijcere de illo iure non sic in vtili dominio ꝙ si est
ius ꝑsonale.ideo etiam alius ad quẽ res peruenit põt obijce-
re.ista ratio nõ est bona:quia seruitus pꝛedialis nõ est ius ꝑso
nale:⁊ tamẽ de illa nõ potes mihi obijcere sed ille solus cuius
14 fundo debeť:vt in.§.cõpetit.† dic ergo ꝙ seruitus ꝓdialis vel
personalis vt vsusfructus sunt quedam iura accessoꝛia rei nõ
eque pꝛincipalia.ideo de talibus iuribus nõ potest obijci ei q
habet ius pꝛincipale si nõ pertineret ad obijciẽtem:sed ad ter-
tiũ in scđa.q.gl.sed vtile dominium est ius eque pꝛincipale ad
directum qđ potest per se stare ⁊ non dicitur accessio.ideo dño
directo potest de illo iure obijci:posito ꝙ ad obijcientem non
pertineat.ita intelligit Bart.istam gl.⁊ dicit eam nõ esse alibi
sed vnũ facit cõtra gl.⁊ contra Bar.quia istud ius equiparať
iuri seruitutis:vt.l.si tibi homo.§.fi.de leg.j.dum dicit ab hac
seruitute liberetur ⁊ sic videtur idem qđ in casu pꝛecedenti vt
non possit obijci.nam sine dubio dominium directum est su-
perius vtili vnde possunt dici eque pꝛincipalia tamen in de-
15 cidendo non esset recedendum a glo.⁊ doc.† Quid autem ecõ-
uerso si emphyteota agat vtili rei vẽdicatione cõtra posses-
rem an ille possit obijcere sibi ꝙ cecidit a iure suo ꝓpter cano
nem nõ solutum ⁊ reuersum est ad dominũ habes glo.oꝛdina
riã qđ no.in.l.ij.s̃.si ag.vect.⁊ no.in aut.qui rem.de sacrosan.
eccle.per doc.in.l.solẽnibus.s̃.de rei vendi.de illo vero passu
an extra illos casus possit qs obijcere de iure tertij.dic vt ple-
ne no.in.l.seruum.C.de ser.fugi.⁊ plenius ꝑ Bar.i.l.ij.j.de ex-
cep.rei iudi.vbi doc.distinguũt an sit exclusus iur.agẽdi ipso
iure ⁊ potest obijci:vt.l.fi.C.de rei vendi.aut ope exceptionis
⁊ tunc secus.vt.d.l.ij.

2 ☞ Cõditio pꝛincipaliter fit per si sed dies fit per cum.
3 Dictio si pꝛincipaliter facit cõditionem secundario diem in-
certum.⁊ ecõuerso dictio cum facit pꝛincipaliter diem secun-
dario cõditionem.
4 Debitũ cõditionale vel in diẽ solutũ ante conditionẽ vel ante
diem tanꝗ purũ quando possit repeti tanꝗ indebitũ:⁊ que in
hoc sit differentia inter ꝯctus ⁊ vltimas voluntates.

1 **Sub conditione.** ¶ †Debitũ cõ-
ditionale solu-
tum cõditione pendente per erroꝛem tanꝗ purum
repetiť per hanc actionẽ nisi esset talis cõditio que
fuisset oĩno extitura:quia tunc debitũ nõ suspẽdit nisi cõditio
euenerit ante factã repetitionẽ.Item debitũ in diẽ certũ solu-
tum ante euẽtũ diei simiľr repetitur nisi ante repetitionẽ dies
euenerit ⁊ nisi dies sit oĩno extitura licet ignoꝛeť qñ hoc dicit
cũ duabꝰ.ll.seq.⁊ pꝛimo loquiť de debito cõditionali vsqꝫ ibi
qđ autẽ sub certo ⁊ tñ in ista parte coniunge.l.sub ea.Scđo lo
quitur de debito in diẽ incertum.⁊ pꝛimo loquiť qñ erat dies
incertus an ⁊ bene erat incertus quãdo sed nõ an in.l.nam ⁊ si
cũ moꝛiar.ꝺm vnum intellectũ gl.⁊ bonum limita tñ ꝙ hic di
in pꝛimo casu per ea que habenť.s̃.de cõdi.ob cau.l.qui se de-
2 bere.in ver.si autem vere.⁊ qđ ibi no.in gl.ibi tetigi.† ⁊ aduer
te quia cõditio pꝛincipaliter fit ꝑ si.vt.j.e.q ꝓmisit.⁊ ibi no.sed
dies fit per cũ.l.si titio.qñ di.leg.ce.Tamen omne debitũ cõdi-
tionale est etiã in diem ⁊ ecõuerso omne debitũ in diem incer-
tum an ⁊ quando est etiam conditionale in hoc tñ est differen-
tia:quia

3 tia:† quia dictio si principaliter facit cōditionem secundario facit diē incertū: ⁊ ecōuerso dictio cū facit principaliter diem
4 secundario cōditionē: vt.d.l.si titio. ¶ † In debito ergo cōditionali soluto conditione pendente. Dic aut erat cōditio que se habebat ad esse ⁊ nō esse si nauis ex Asia venerit. ⁊ tūc solutū conditione pendente tanq̄ purum ⁊ per errorē iuris vel facti repetit̄ tanq̄ indebitū q2 nulla interim subsistebat obligatio ar.in.l.cedere diē.de vbo.sig.secus si fuisset solutū sciēter.s3 an tunc repetit̄ alia cōdictione an autē videat̄ donatū distingue vt dixi in.d.l.qui se debere.qd̄ autē soluit̄ simplr̄ ⁊ tunc censet̄ donatum ob causam de futuro implēdam per recipientem: ⁊ tunc secus: q2 ea non secuta repetitur per condictionē ob cām. Itē qn̄ soluit per errorē si ante repetitionē vel etiam lite pendente sup ea vel etiā lite finita ⁊ ante restitutionē soluti existeret conditio impediret̄ repetitio. ⁊ ita intellige tex.hic dum dicit cōditione antē existēte repeti non potest ⁊c. Si autem erat talis conditio que se habebat ad esse tm̄ nec poterat deficere: tunc dicitur conditio necessaria ⁊ oīno extitura vnde nō impedit naturalē ⁊ ciuilem obligationem oriri nec reddit debitu3 conditionale. Sed an reddat ipsum in diem refert an certum est q̄ existet ⁊ q̄ de presenti est vera vt si promitto tibi si digito celum non tetigeris ⁊ nō reddit debitum etiā in diem vnde statim potest peti. Interdum habet in se tempus certum an ⁊ qn̄: vt promitto tibi si hinc ad annum orirēt sol: tūc h3 diē certum. Interdum habet diem incertū vt ꝑmitto tibi cū moriar q̄ istis casibus ante diem nō pōt peti: sed solutū ante diē non repetitur qm̄ dies ꝑducit exceptionē dilatoriā que non inducit repetitionē soluti siue sit certa siue incerta dū tamē obligatio nata sit.vt.s̄.eo.in diem.cū.l.seq. ¶ Si autē debeo tibi in diē incertū quia facta fuit ꝑmissio per eū: ⁊ tūc aut erat incertus dies an ⁊ qn̄ vt cū titius cōsul factus fuerit vel cum nauis ex Asia venerit: ⁊ tunc est cōditionale l3 nō principaliter insit conditio nec distinguit̄ inter contractū ⁊ vltimā voluntatem hoc casu ⁊ idem ꝑ omnia dic.vt.s̄.in conditionali. ⁊ isto modo intelligit̄ iste ver.qd̄ autē.fm̄ vnum intellectū quē ponit gl.fi. q̄ incipit vel dic in fi. ⁊ tunc dum text.dicit die existēte subaudi secus si adhuc nō existat aut erat incertus dies qn̄ sed non an vt dies mortis tunc nō impedit naturalē ⁊ ciuilē obligationē oriri: ideo solutū interim non repetit̄ licet ante mortē non potuisset peti: vt hic in.l.nam ⁊ si.hoc tamen verū in 3ctibus sed in vltimis volūtatibus talis dies incertus impositus grauato facit conditionem ⁊ si quis legat alicui cum heres suus morit̄: vt.l.heres meus.in prin.de condi. ⁊ demon.nam si legatarius moriatur ante heredē non trāsmittit ad heredem suū secus in cōdictione ex cōtractu si debeo tibi cū moriar. ⁊ hoc voluit glo.hic que incipit nec ante. Si ergo essem debitor ex vltima voluntate cū moriar soluendo ante mortē possem repetere quia nō erat certū debitū iri: secus si ex contractu: vt hic patet. potest etiā iste ver.qd̄ autē intelligi in casu quo loquit̄.l.sequēs ⁊ tūc tex.dū dicit die existente exponit̄ idē si nō existente. ⁊ hoc voluit glo.que incipit sed nec. ⁊ sequens glo.in prin.

2 ☞ Debitor si liberat̄ ex aliqua dispositione legali in penam creditoris tunc solutum per errorē facti repeti potest.

3 Statutū qd̄ creditor negligens per quinquēnium petere debitum cadat a iure suo q̄ nō inducat peccatū si elapso quinquēnio debitor nō soluat ⁊ q̄ secus sit: si statutum dicit q̄ debitor prescribat per lapsum quinquēnij. ⁊ nu.4.

4 Stante predicto statuto ⁊ oībus exemplis in ista lege positis. licet debitor sit liberatus ab obligatione ciuili: q̄ tamen in foro conscientie tutior sit opinio q̄ teneatur.

1 **Si pene causa.** † Si debitor liberatur ex aliqua dispositione legali in penam creditoris nō tollit̄ obligatio naturalis ideo solutū per errorē iuris non repetit̄.h.d. ¶ In tex.ibi obligatio naturalis manet supple etiā non elisa sed ciuilis tollitur si illa dispositio legalis erat d̄ iure ciuili q̄ potest tollere ciuilem obligationem sed si de iure pretorio tūc ciuilis non tollit̄ sed eliditur ⁊ quid iuris sit dic vt no.p Bar. j.eo.l.iul.

2 ¶ † In tex.ibi: ⁊ ideo solutū supple nō per errorem facti: quia tūc bene repeteret̄.vt.j.ad macedo.l.si per errorē iuris.quia exceptio est odiosa.vt.j.eo.qui exceptione. ⁊ hoc casu erat dubium hic: q2 exceptio erat perpetua: vnde videbat̄ inducere repetitione3 sicut si esset oīno indebitum: sed certe hoc esset verum si dispositio esset fauorabilis.i.inducta in fauorē debitoris liberati: sed hic loquit̄ quando est odiosa ⁊ inducta mere in odiū creditoris vt in exemplis hic positis in gl.si autem esset soluta ex certa scientia nō haberet dubium quia tūc etiā si esset mere fauorabilis ⁊ omnino indebitū nō repeteret̄.

3 per illum tex.† videtur si statutum dicat q̄ creditor negligēs
a per quinquēnium[a] petere debitum cadat a iure suo posito q̄ statutum valeat habet locum ista.l.vt tollatur ciuilis non naturalis ⁊ solutum per errorem iuris nō repetitur. quidam tamen dixerūt nō valere: quia inducit peccatū si debitor sciebat se debitorem ⁊ sic malefidei possessor nō potest prescribere. hoc tenet Jo.an.in.c.fi.de excep.lib.vj. ⁊ Bar.in.l.omnes populi. de iusti. ⁊ iure.sed si esset bonefidei puta heres debitoris contraxerat.vt in regula qui in alterius.de regu.iur.tunc nō habet locum statutum vel dic q̄ ista distinctio procederet si statutum diceret q̄ debitor prescribat per lapsum quinquennium conferendo verba in debitorem nam.nam tunc si est malefidei non potest prescribere. ⁊ si statutum diceret contrarium nō valeret quia īduceret peccatū: sed si dicat q̄ creditor cadat a iure suo: videtur secus: quia tūc non liberatur debitor prescriptione: sed penali dispositione statuti: ⁊ hoc semp fuit mihi visum esse verum. ⁊ potest saluari sic qd̄ not.in.l.sequitur.§.māda.de

4 vsuca. ⁊ vidi magnos doc.istud idem tenere. ⁊ dicit hic † Bar. q̄ in omnibus exemplis hic positis per glo.licet debitor sit liberatus ab obligatione ciuili: tamen in foro conscientie tenet̄ cum naturaliter teneat̄ obligatus: qd̄ mihi non placet postq̄ eos.l.liberat ⁊ credo ipsum non peccare si non vult soluere cū non teneatur: quia non debet esse clementior lege. Sed scd̄m Bar.peccaret.tutior tamen est opinio Bart.propter periculū anime.argu.in.c.iuuenis.de spon. Ultimum tamē exemplum glo.non est bonum quātum ad hanc legem: quia exceptio macedo.nō tollit ciuilem obligationem.vt.l.j.cum ibi nota.j̄.ad macedonia.

2 ☞ Soluens vt heres vel simpliciter quando ⁊ a quo repetat solutum si non sit heres ⁊ quando censeatur soluisse ꝑ sua obligatione.

1 **Quāuis.** ¶ † Soluens debitū alienū suo tamē nomine ꝑ errorē repetit l3 recipiēs debitum sibi receperit ⁊ ideo verus debitor non liberat̄ q2 vna solutio

2 non debet parere repetitionē ⁊ liberationem.h.d. ¶ † In glo. ibi: solutio si suo noīe ⁊c.sed certe non videtur istud posse ꝑcedere: quia iste soluit tanq̄ heres ⁊ sic non suo nomine sed hereditario.nam suo diceretur soluere si solueret tāq̄ titius ⁊ tāq̄ obligatus etiā si non esset heres: sed istud nō erat hic q2 soluit debitum hereditariū ad quod non putabat se teneri nisi esset heres.istud non declaratur alicubi per doc. ⁊ semper fecit me dubitare.vnde dico sic q̄ interdū certitudinarie putabat se heredem ⁊ tunc putabat se obligatum si soluit cēsetur soluere ꝑ sua obligatione que contrahitur in adeundo hereditatem in qua aditione quasi cōtrahitur cum creditoribus ⁊ legatarijs. vt.l.hic autem.in fi.quibus ex cau.in pos.ea. ⁊ verisimile est q̄ si sciuisset se non esse heredem non soluisset ⁊ isto modo nō loquitur iste tex. Interdū dubitat an sit heres vel non: quia forte lis erat sibi mota de hereditate.tunc si soluit cēsetur soluere pro se si non est heres: sed si est heres censet̄ soluere pro herede vero vel pro hereditate q̄ isto modo loquuntur contraria allegata hic in glo.q̄ non poterit repetere ab eo cui soluit: quia talis solutio liberauit verum heredem vel hereditatem sed cōsulitur sibi aduersus verum heredem: quia cū petat ab eo hereditatem poterit qd̄ soluit imputare illi ⁊ tantominus restituere vel ex hereditate retinere.

2 ☞ Solutū indebite ratione possessionis reconciliatur consumptione: vt possit condici etiam ratione ꝑprietatis.

1 **Si fallo.** ¶ † Si soluo nūmos quos habeo cōes cū alio ⁊ volo repetere partem meā fit diuiso numero non autem per singula corpora.h.d. Simile.s̄.si cer. peta.l.nam ⁊ si fur.qd̄ dic vt ibi declaraui. ⁊ hoc scd̄m vnā lec.

2 glo. † Legitur alio modo q̄ nolebat repetere partē socij quia tunc non transtulit dn̄ium non condicam ratione ꝑprietatis: sed ratione possessionis. ⁊.l.inde.§.sed si nūmi.s̄.eo.nisi essent a consumpti.vt ibi no.in glo.

1 **Si putem me.** ¶ † Soluens rem nō debitam pro ea que erat debita repetere potest.hoc dicit. ¶ In text.ibi: nec enim pro eo quod debes. ⁊ sic non poteris retinere Pamphilum pro sticho quem debeo quia non admittitur compensatio de specie ad speciem secus in quātitate indebite soluta que potest retineri pro alia quātitate debita.vt.j.eodem.eleganter.§.si post. ⁊.l.si non sortem. post princi.

2 ☞ Fideiussor habens exceptionem excussionis si ea non opposita vel facta soluit potest repetere.

1 **Si duo rei.** ¶ † Si duo pariter ⁊ insolidum obligati pariter ⁊ insolidum quilibet soluit repetit quilibet dimidiam si erat simplex obligatio si vero alternatiua ⁊ ambo soluunt quālibet rē ex alternatiuis datur electio recipiendi qd̄ illorū restituere velit non autē soluentibus: quia ab ipso prin.non admittebat̄ solutio pro parte.h.d.

a ¶ Quinquēniū. De hoc statuto vide Ancha.ɔs. cclxiiij.p Sozi. cōsi.inci.dn̄s labia mea apiat. capiendo p̄mū ɔsultationis articulum vbi late ponit q̄liter debitor possit prescribere l3 sciat se debere.d̄ quo articulo etia3 p Ludo.ro.consi. ciiij.p Anch.ɔs. cxxiiij.per Ful. consi.clxxxvij.

cum duabus.ll.seq. ¶ In text.ibi.xx.pariter soluerūt:quia cū
quilibet sciret se obligatum insolidum ad.x.credebant ꝙ non
sufficeret vna solutio tamē sufficiebat ⁊ ideo recipiens qui nō
debebat habere nisi.x.tenetur.x.restituere:videbat hanc cōdi
tionem nō cōpetere:quia cū quilibet esset obligatus ad.x.qli
bet soluendo decem videtur soluere debitū non indebitū:sed
certe tempore solutionis cū pariter soluant:diuidit illa obli
gatio ⁊ quilibet censet quinqꝫ soluisse indebite:cum vnica tan
tum solutio sufficiat.⁊ nō debeat soluere qlibet decē sed qnqꝫ.

2 ¶ †No.glo.in.l.si reus.q̄ tenet ꝙ fideiussor habens exceptio
nem excussionis si ea nō opposita vel facta soluit potest repe
tere ⁊ sic nō habet hodie locū ista lex:vt ambo repetant parte
si ambo simul soluerūt:sed solus fideiussor repetet.Bar.tenet
contrariū.in.l.iulia.j.eo.⁊ non recordatur ista glo.dicit enim
ꝙ exceptio excussionis est exceptio inuenta gratia rigoris iu
ris cōseruandi:ꝙ ideo inducit repetitionē sicut nec exceptio li
tis pēdentis vt in.l.iul.j.eo.Sed ista gl.vult cōtrarium ⁊ forte
melius loquit.nam si principalis est soluēdo fideiussor nō te
netur cū effectu:ideo videt indebitū soluere.tene menti:quia
istud potest quotidie de facto cōtingere:⁊ est casus singularis
⁊ in dubio debemus adherere gl.quando non reperimus eas
reprobatas per doc.

2 ☞ Error iuris vel facti iniustus quando tractatur de dāno
euitando non nocet:⁊ quando dicatur quis tractare de dam
no euitando.

1 **Sed ⁊ si me.** ¶ †Indebitū omni iure so
lutū etiā per errorē iniustū
2 repeti potest.h.d.⁊ semper allegat † ꝙ quando tra
ctat de dāno euitando error iuris vel facti iniustus
nō nocet.⁊ dicit tractare de dāno euitando qui soluit cū nullo
iure esset obligatus ciuiliter vel naturaliter tm̄:sed non effica
citer.vt no.gl.in.l.j.s̄.eo.idem ciuiliter tamen non efficaciter:
quia per exceptionem poterat vtraqꝫ elidi:si tm̄ erat exceptio
fauorabilis secus si odiosa.vt.j.e.qui exceptionē.Si autē erat
debitū naturale tantū licet esset inefficax ad agendū non dice
ret tractare de dāno euitando al's si diceremus eū tractare de
dāno vitādo etiā ille qui recipit diceretur similiter tractare de
dāno euitando:⁊ ideo melior est conditio ipsius rei:vt not.gl.
j.man.l.si fideiussor.§.nō male.que incipit.s.quia.sed in prece
dentibus casibus recipientis dicitur tractari de lucro captā
do:ideo agens qui tractat de dāno euitando prefertur.

2 ☞ Si vendo tibi fundum per quem facio transitum ⁊ trado
tibi non imposita seruitute consulitur mihi per incerti condi
ctionem ad nudam retraditionem fundi retinēdi quousqꝫ ser
uitutem itineris constituas.
3 Condictio incerti an competit:vbi alia actio ex ꝯtu cōpetit.
4 Condictio indebiti ꝙ interdum detur ad incerta.

Cum iter ex. ¶ †Quādo soluit debitū tamen ali
ter ⁊ pinguius ꝙ̄ debeatur absoluē
tis incōmodū consulitur soluēti per condictionem incerti vt
restituat res restituenda quousqꝫ fiat quod fieri debet.h.d.Et
pone hic casum per.l.si binarū.s̄.de serui.vr.pred.nam si ha
beo duos fundos vicinos ⁊ per vnū eorū facio trāsitum ad al
terum nō propterea ille p quem facio transitū dicitur debere
seruitutem alteri ad quē transeo:quia vna res mea non potest
alteri rei mee seruire.vt.s̄.de serui rusti.pdi.l.vnus ex sociis.
2 † si ergo vendo tibi fundū per quē facio transitum trado non
imposita seruitute transibit ad te liber ⁊ ammodo transire nō
potero.est ergo cōsilium ꝙ tēpore venditionis agam tecum vt
debeas mihi seruitutē constituere ⁊ si hoc faciam non dicitur
constituta anteꝙ̄ tradam:quia adhuc sum dn̄s ⁊ cum trado ⁊
desino esse debeo mihi facere constitui si hoc nō facio:⁊ trado
simpliciter per errorē nō soluo aliquid indebitū:quia fundus
tibi debeat nec sine causa:quia suberat causa venditionis.ista
tamē solutio facta fuit aliter ꝙ̄ deberet fieri ⁊ pinguius:quia
debuit tempore traditionis effici seruus ⁊ nō fuit factus non
habet locum cōdictio indebiti nec sine causa nec cōsulit mihi
condictione incerti vt retradas mihi fundū:nō quo ad domi
nium nec quo ad possessionem sed ad nudam retraditionē fa
cti retinendū quousqꝫ constituas ⁊ quia omne factū est incer
tum competit mihi incerti cōdictio:⁊ hoc vult iste tex.possum
etiam agere recta via actione ex vendito informata cum pacto
vt seruitutē constituas.d.l.si binarum.per quā iste text.§.sup
pletur.⁊ per quā videtur confundi opi.Bar.dicit hic reprobo
glo.ꝙ illa nihil facit vt ibi patet:quia non loquit de ista con
dictione icerti:sed de prescriptis verbis que dicitur incerti qn̄
datur ad factum ⁊ illa concurrit cū actione cōtractu informa
3 ta a pacto.vt.l.si vir vxori.eo.ti.† ⁊ ꝙ ista condictio incerti nō
competit vbi alia actio ex cōtractu cōpetit.per.l.pmisisti.j.de
prescrip.ver.licet glo.hic teneat cōtrarium:qd concurrit cum
alijs specialibus actionibus pro qua glo.videt casus in.d.l.si
binarū.pōsset tamē responderi ꝙ ibi considerat ad diuersa:
quia actio ex vendito competit vt seruitus cōstituatur sed cō
dictio incerti vt res retradatur.Bar.autem loquitur respectu
eiusdem ꝙ si alia causa cōpeteret vt res restituatur nō compe
teret cōdictio incerti sed certe sicut certi cōdictio generalis cō
currit cū alijs specialibus cōpetētibus ad certū nisi cū actio
ne ex stipulatu quando interuenit stipulatio quia tunc illa so
la competit no.hic glo.quā tenent omnes.nam ista condictio
incerti est generalis sicut certi condictio ⁊ sicut illa non habet
specialem titu.sed incidenter fit de ipsa mentio in titulo si cer
tum petatur.ita nec ista sed incidēter fit hic mentio.⁊.j.eo.qui
exceptione.§.si pars.sed principaliter ad istum.§.remittitur.
pro notitia huius cōditionis quā examina.vt hic not.p Bar.
4 exceptis his que.s̄.dixi quibus teneo cōtra ipsum.† Sed do.
Rapha.intelligit istum text.ꝙ non loquatur de condictione
incerti sed de condictione indebiti vt conueniat titulo.que cō
dictio datur interdū ad incerta:vt patet.s̄.eo.si fundi mei iun
cta.l.vbi autem.vbi.§.si vsumfructum.de verbo.obli.nec ob.
ꝙ iste fundus fuit debite solutus quia potest dici ꝙ imo inde
bite propter id qd̄ deficiebat per.l.si quis cum a fideicōmissa
ri.j.eo.ti.licet ipse pulchre moueat non recedas a cōmuni in
tellectu glo.⁊ doc.

1 ☞ Solutū ex causa trāsactionis qn̄ possit repeti.⁊ nu.8.
2 Eo casu quo nō valeret trāsactio non valeret etiam compro
missum de iure ⁊ de facto.
3 Instrumentū si ex forma statuti habet executionem paratam
⁊ ꝙ contra ipsum non possit opponi facit rem liquidam sicut
sententia que transiuit in rem iudicatam.
4 Statutū ꝙ cause inter cōsanguineos debeant cōpromitti nō
habet locū si alter consanguineus contra alterū hꝫ sñiam vel
instrumentū habens ex forma statuti executionē paratam.
5 Res iudicata dicitur cum a sentētia non potest appellari:sed
anteꝙ̄ hoc sit dicitur sententia non res iudicata.
6 Sententia lata contra transactionē valet non sic ecōuerso nec
sententia contra sententiam.
7 Exceptio transactionis impedit litis ingressum.
8 Quod possit obijci in quacunqꝫ parte litis:ad impediendum
reliquum processum ⁊ quomodo.
9 Debitor qui semel soluit si iterum conueniatur vt soluat cum
non possit probare solutionem:⁊ iterum soluit ⁊ postea supue
niant ei probationes puta instrumentum solutionis an pote
rit solutum repetere.

1 **Eleganter.** ¶ †Premitte ꝙ indebite so
lutū ex causa trāsactionis nō
repetit etiā si fuit per errorē solutū:quia ipsa trās
actio facit ipsum debitū:vt in.l.ij.C.eo.⁊ no.per gl.
in fi.huius legis si petebas a me cētum in quibus nō tenebar
⁊ timore huius transegi tecum pro quinquaginta que solui ⁊
tu liberasti me a residuo:nam licet velim probare ꝙ illud erat
indebitum ⁊ ꝙ per errorē solui ⁊ transegi non repeto:nā satis
est ꝙ euitaui litē.⁊ hoc solū facit ad illud debitum hoc verum
quando transactio interuenit ⁊ fuit resoluta.⁊ quando tu eidē
trāsactioni stetisti:quia postea me nō conuenisti:quocūqꝫ au
tem istorum deficiēte secus est:quia possum repetere:⁊ vult to
ta ista.l.vsqꝫ.ad.§.fi.que ponit sex casus ꝑm glo.tu dic ꝙ non
sunt nisi.v.tres ponūtur vsqꝫ ad.§.si post.quartus ponit vsqꝫ
ad.§.si quis.post ibi ponit.v.vsqꝫ ad.§.fi.Primus est qn̄ cre
didi transactionē fuisse factam puta per pcuratorem meum
vel illum cui successi ⁊ non erat facta.Secūdus quando solui
ob transactionem futuram que postea non est secuta.Tertius
quando est secuta ⁊ postea fuit resoluta cōmuni consensu par
tium.Quartus est qn̄ transactio fuit nulla:vt quia facta post
sententiā qua transiuerat in rem iudicatā vel super alimentis
non interueniēte decreto pretoris.vt.l.cum hi.s̄.de trāsactio.
Quintus est quando fuit valida sed tu postea ei non stetisti qꝛ
me conuenisti ad integrā summā ⁊ obtinuisti qꝛ non opposui
exceptionē transactionis quā poterā opponere ⁊ te repellere.
nam sentētia nihilominus valet ⁊ si eius virtute postea soluā
integram summam repetere potero qd̄ prius solueram causa
trāsactionis:quia redacta est ad non causam postꝙ̄ ei non ste
tisti hoc vult ista.l.not.⁊ pulchra not.in.§.si post.ꝙ non valet
transactio post sñiam que trāsiuit in rem iudicatam:⁊ de qua
non dubitatur ratio est:qꝛ transactio debet fieri super re du
bia ⁊ lite incerta.vt.l.j.s̄.de trāsac.sed hic amplius non est du
bia:qꝛ sñia facit eam claram ⁊ notoriā:nec est amplius lis:qꝛ
sñia lata fuit.secus si foret appellatum ⁊ appellatio adhuc du
ret vel de sñia non constaret:vt hic patet quia cessarent rōnes
2 predicte.¶ †Et per istū tex.dicunt doc.ꝙ eo casu quo non va
let transactio non valeret etiā cōpromissum de iure ⁊ de facto:
quia talem

q2 tale cōpromissum bene habet vim trāsactionis: vt in aut. si
3 vero. C. de iudi. ⁊ idē dicūt† si de debito extaret instrumentum
qḋ ex forma statuti habet executionē paratā sicut sentētia ⁊ cō
tra ipsum nō pōt opponi q2 tale instr̄m facit rem liquidā sicut
ex s̄nia que transiuit in re iudicatā dicūt etiā si statutū dicat ꝙ
4 cause† inter consanguineos debeant cōpromitti nō habebit lo
cum tale statutum si alter consanguineus contra alterū habet
sententiā vel tale instrumentū: q2 statutū debet intelligi de cau
a sis cōpromittibilibus.[a] sed ista est cōpromittibilis obstātibus
5 p̄dictis. Adde qḋ habet̄ i.c. exposita. extra de arb. ¶ †No. etiā
s̄m quosdā ꝙ res iudicata tūc dicitur cū a s̄nia nō pōt appella
ri: sed anteꝙ̄ hoc sit dicitur s̄nia nō autem dicitur res iudicata
glo. hoc reprobat sed de hoc dic plene. vt not. in. l. j. j. de re iudi.
nam pro ista opi. facit quod habemus in. c. de per se. tit. de sent.
⁊ titu. de re iudi. ⁊ in decretalibus. rubrica de sentē. ⁊ re iudi. et
6 sic ponuntur vt diuersa. ¶ †In. §. si quis post. No. in princi. q2
s̄nia lata cōtra trāsactionē valet nō sic ecōuerso. vt in. §. prece.
nec valet s̄nia contra s̄niam. vt. l. j. C. q̄n̄ puoc. nan est neces. ⁊ sic
pt3 ꝙ maioris vtilitatis est s̄nia ꝙ̄ trāsactio. dic vt. l. j. ⁊ ij. §. de
7 iureiur. ¶ †Itē no. in versi. poterit tamen. tex. qui semper alle
gatur ꝙ exceptio transactionis impedit litis ingressum vt pt3
hic dum dicit volenti litem cōtest. ⁊c. nō enim tenet̄ quis respō
dere libello nec lit. contest. cum actor venit contra transactionē
8 de hoc in. c. j. de lit. contesta. lib. vj. ¶ †Item no. in ver. sed et si
post. ꝙ sicut si transactio esset facta ante litem ceptam ⁊ postea
mihi moueres litem possum te repellere ab ingressu litis. vt in
ver. precedenti. ita ⁊ si facta est post lit. contest. ⁊ eo non obstan-
te vis postea litem prosequi possum te repellere a prosequutio
ne sic ergo exceptio transactionis potest obijci in quacūqꝫ par
te litis ad impediendum reliquum processum si facta est post li
tem ceptam sed si fuisset facta ante ⁊ nō fuisset opposita ad ini-
tium litis nō posset opponi ad impediēdū reliquū processum:
et sic in vim dilatorie: sed posset opponi in vim peremptorie ad
victoriam obtinendam s̄m doc. ¶ Ultimo no. ꝙ si venisti con-
tra trāsactionem ⁊ obtinuisti me condēnari ⁊ iterum solui pos-
sum repetere qḋ prius solueram ex causa transactionis q2 non
est conueniens vt illud retineas postꝙ̄ veniēdo cōtra trāsactio
nem impugnasti et repetam p condictionē sine causa: q2 causa
redacta est ad non causam. vt. j. tit. j. l. si fullo. nō per cōdictionē
indebiti q2 tempore quo solui erat debitū ex causa transactio-
nis ⁊ per istum tex. ego dico in questione que formatur p doct. in
l. j. C. eo. tit. ⁊ si ego debitor soluerā tibi debitū ⁊ hoc nō obstāte
egisti contra me: ⁊ q2 nō potui probare solutionē fui condēna-
tus ⁊ iterum solui: si postea peruenerūt ad me pbationes puta
instrumentum solutionis qḋ prius nō poterā repetere vtrum
possum repetere solutum.[b] doc. vident̄ dicere ꝙ non: q2 indebi
tum solutū p s̄nias nō pōt repeti. vt. l. fideiussor. §. in omnibus
j. manda. nec p cōdictionē sine causa: ego dico ꝙ aut volui repe
tere illud qḋ solui virtute sententie: ⁊ verum dicunt doc. aut vo
lo repetere quod prius solueram: ideo q2 contra solutionē ve-
nisti ⁊ ei nō stetisti ⁊ possum per condictionē sine causa q2 cau-
sa ob quam solui videtur redacta ad nō causam per istum tex.
⁊ per glo. in. l. iul. j. eo. in prima glo. magna. circa mediū ibi dū
dicit videtur redire ad non causam: tene menti: q2 quotidianū
est aliquid ibi tangam.

2 ☞ In actionibus que efficiuntur penales ⁊ sic crescunt pro-
pter negationem solutum indebite repeti non potest.
3 Solutū indebite in quibus casibus repetatur.

1 **Si qua lex.** †Q̄n actio est penalis a principio solu
tum per errorem repeti potest sicut in
2 actione non penali. h. d. † Sed quando non a principio sed ex
postfacto efficeretur penalis propter negationē vt est actio le-
gis aquil. tunc secus: quia solutum censetur quodammodo ex
causa transactionis: voluit enim primo soluere ꝙ̄ subijcere se
periculo negationis ⁊ sic periculo dupli: si de facto probaretur
contrarium. vt. l. ea que. C. eo. tit. tn̄ glo. dicit ꝙ ratio illius. l. ea
que est. q2 ibi debet poni casus ⁊ ab aliquo fuit damnum illatū q2
si a nullo datū fuisset posset repeti ⁊ non haberet locum illa. l.
sed p̄supposito ꝙ aliud dederit si ego soluo tanꝙ̄ ego dederim
ego non repeto q2 l3 ego soluā indebitū tu tn̄ recipis debitum
certe illa. l. cōfundit̄ per. l. fine pene. §. j. §. eo. ⁊ q2 soluo meo no
mine non illius qui dedit. dic ergo ꝙ ratio est ibi: q2 euito peri
culum negationis ⁊ pene: ⁊ dico: soluere pretium periculi. vt in
l. periculi. j. de nauti. feno. ⁊ videtur esse quedā trāsactio sicut so
3 lutū ex cā trāsactionis non repetit̄ ita nec hic† postea glo. enu-
merat casus in quib⁹ indebite solutū repetit̄: sed certe in omni
bus suis causis pōt dici ꝙ nō sit solutū indebitū imo debitum
q2 transactio ⁊ sententia per iusiurandum de non debito faciūt
debitum. ppie aūt casus fallētie ponunt̄ in. l. cum his. §. si mu-
lier. j. eo. ibi enim nec erat debitum nec effectū debitum.

1 **Si is qui.** ¶ †Sicut indebitum scienter solu-
tum nō repetit̄: ita sciēter p̄missum
debet necessario solui nec potest condici liberatio. h. d.
tacit. l. fi. C. ad leg. fal.

1 **Cum duo.** ¶ †Ex pluribus soluētibus idē
debitū ei qui vltimo soluit con
cedit̄ repetitio. h. d. Bart. ¶ †In tex. i. bi: tribus a
reo solutis declara sic nam reus q soluit tria debite
soluit q2 tenebat̄ ad decē. ideo illa tria nō repetunt̄ q2 debita so
luta restant septem. primus fideiussor soluit quiqꝫ simpliciter:
illa debite sunt soluta ergo nō repetunt̄: restāt duo vltimus fi-
deiussor soluit quinqꝫ. ⁊ sic duo debite tria indebite: igitur ipse
repetet illa tria que reperiuntur soluta vltra ꝙ̄ deberētur. nā
debebantur decem ad que quilibet istorū erat insolidum obli-
gatus: vnica tamen solutio sufficiebat ⁊ iste reperitur habere
xiij. erat ergo dubitatio quis istorum soluentium illa tria repe
teret ⁊ dicitur quod vltimo soluēs secus si simul ⁊ semel omnes
soluissent: tūc enim quilibet repeteret pro parte. vt. §. eo. l. si pe
ne cum. l. sequen.

2 ☞ Prohibitio legis ne contrahatur impedit naturalē obli-
gationem oriri.
3 Statutum si phibet ne mulier aut vir sine certa solēnitate con
trahat: ⁊ sine illa solēnitate contrahatur non oritur naturalis
obligatio.[a]
4 Usure indebite solute possunt hodie repeti in curia seculari.
5 Quelibet vsura quātūcūqꝫ pauca hodie dicit̄ indebita omni
iure licet interueniat stipulatio. ⁊ quod de facto seruetur
contrarium.
6 Ubi contingit dubitatio an sit vsura vel nō de isto articulo nō
potest iudex secularis cognoscere: sed ad curiam ecclesiasticam
fiet remissio.
7 Reus conuentus si fatetur se recepisse vsuras ꝙ poterit in cu-
ria seculari condēnari.

a ¶ Cōpromitti-
bilib⁹. adḋ vltra
ea que ibi posui
Bald. ꝯsi. cxciij.
ancha. ꝯsil. clxxx
iij. Sozi. cōsi. in-
cip. in cā appel-
lationis ⁊ ibi qḋ
si sit statutum ꝙ
agens vigore in
strumēti guaren
tigiati nō possit
cogi ad compro
missum an cū pe
titur liquidatio
possit cogi ad cō
promissum.

1 **Si non sortem.** ¶ †Usure naturali
ter tm̄ debite p erro
rem iuris solute nō repetunt̄ nec in sortē reputātur
sed si erāt omni iure debite imputant̄ in sortē si nō
erat adhuc sors soluta et non repetuntur sed si soluta erat vel
simul cum eis soluitur repetunt̄ eodem modo quo sors indebi
te soluta repetitur ⁊ tunc dicuntur nullo iure debite q̄n contra
prohibitionē legis fuerunt promisse vt sunt vsure vltra cente-
simam vel vsure vsurarum vel supra taxationem legis de quo
in. l. eos. C. de vsur. h. d. vsqꝫ ad. §. si qs falso. ¶ In tex. ibi: si sor
ti debitas soluit. iste tex. videtur sibi contrariari: q2 primo dixit
quod soluit vsuras indebitas. ⁊ hic dicit quod erant debite sor
ti sed dic quod erant indebite ciuiliter: q2 non interuenerat sti-
pulatio: sed erant debite naturaliter: q2 promisse per pactum
nudum q2 erant debite sorti: idest conueniebant sorti: q2 nō ex-
cedebant legitimum modum taxatum in. l. eos. C. de vsur. non
ergo tunc repetūtur si sunt solute per errorem iuris nec in sor-
tem imputantur sed si per errorem facti secus. iuxta not. in. l. j.
§. eo. huic etiā promissioni ius non resistit postꝙ̄ nō sunt vltra
legitimum modum sed nec assistit q2 non interuenit stipulatio
vnde seruatur media via vt distinguat̄ inter errorē iuris ⁊ facti
Si autem excedebant legitimum modum ⁊ si sunt vltra centesi
mas vel vsure vsurarum: tunc etiam si eueniat stipulatio nullo
iure sunt debite: q2 prohibitio legalis impedit obligationem
naturalem oriri: vt. l. cum lex. de fideius. ideo solute etiā p erro
rem iuris vel in sortem imputātur vel repetuntur vt sequitur
2 et ad hoc semper allegatur ista lex † ꝙ phibitio. l. ne contraha
3 tur impedit naturalem obligationem oriri† idem si statutum
prohiberet ne mulier aut vir sine certa solēnitate contraheret
4 tene menti. ¶ †In tex. ibi: quasi sors indebita. istum tex. alleg.
Bal. quod vsure indebite solute possint hodie repeti in curia
seculari: q2 repetuntur vt sors indebite soluta: vt hic. ⁊ clarum
est quod sors indebite soluta repetitur in curia seculari si solu-
5 ta sit laico ⁊ est clarum hodie quod quelibet vsura quantum-
cunqꝫ pauca dicitur indebita omni iure quantūcunqꝫ interue
niat stipulatio: q2 non solum contra prohibitionē iuris diuini:
sed etiam iuris canonici. iuxta not. in. l. cunctos populos. C. de
sum. trini. ⁊ in aut. ad hec. C. de vsur. ⁊ quicquid dicat Bal. ta-
men seruatur de facto cōtrarium quia in curia ecclesiastica dic
6 hoc: vt no. in cle. ij. de iud. ⁊ ad illā curiam fieret per iudicem
secularem remissio. q2 posset contingere dubitatio an esset vsu
ra vel non: ⁊ de isto articulo non posset cognoscere iudex secu-
7 laris. iuxta not. in. l. titia. sol. mat. per Bar. † si tamen reus con-
uentus fatetur se recepisse vsuras: non [illegible] quare in curia se
culari non posset condemnari ad earum restitutionem: q2 hic
nullus articulus spiritualis versatur et curia secularis debet
suffragari curie ecclesiastice quod patet quia compellit ad ob-

b ¶ Solutum. ad
de Rapha. Ful.
consi. xvij.

seruantiam iuramenti ad instantiam ecclesiastice.in.c. licet mulieres.de iureiur.

1 **Si quis falso.** ¶†Error in sorte p̃ncipali tollit effectũ cõsensus in accessorio et indebitũ dicitur etiã subsistente naturali ⁊ ciuili obligatione si tamen obstabat exceptio ꝑpetua ac fauorabilis.h.d. cũ.l. seq.⁊ tene menti istum primũ.§.qꝛ notabilis.⁊ quẽ allegani in l.j.s̃.eo.¶In tex.ibi:qꝛ nec videt̃ sciens qꝛ nõ soluit animo donandi:sed ne vexetur etiã putatiuo debito.et sic nõ ob.l.j.s̃.eo. qꝛ ibi qñ nõ suberat alius respectus:vnde videt̃ soluisse animo donandi in se.§.vbi sed si per aliquam exceptionẽ puta velleiani lꝫ ibi subsistat naturalis ⁊ ciuilis obligatio ⁊ istam speciẽ indebiti glo.omisit.l.j.s̃.eo.⁊ equiparatur illi speciei qñ est indebitum omni iure quo casu siue ꝑ errorem facti siue iuris soluat̃ repetitur licet non sicut qñ erat debitum naturaliter tñ ⁊ non est elisum per exceptionem.vt in prin.huius legis.

2 ☞Si res datur insolutũ ꝑ iudicẽ vel ꝑ partẽ ꝓ maiori debito q̃ debeat̃ ꝑ errorem vitiabitur datio in totũ.⁊ obligatio prima remanet incorrupta.⁊ nu.1.

3 Si non fuit erratum in summa debita sed in estimatione rei qꝛ plus valebat:⁊ datio facta fuit a parte nihil restituitur ⁊ qd si facta fuit a iudice:⁊ in quo aliquo casu vitiet̃ datũ insolutum.

4 Nõ põt quis inuit⁹ cõpelli ad cõionẽ.et qd si testator mãdauit heredibus quod non debeant diuidere bona.

5 Res debitoris si occasione illius debiti peruenit ad manũ creditoris lꝫ nõ sit obligata pro illo debito põt retineri quousq; illud ⁊ etiam aliud debitum pro quo erat obligata soluatur.

6 Scriptor an possit retinere quinternũ pro pretio scripture.

7 In habentibus symbolum facilior est transitus.

a ¶Vitiabit̃. Adde bal. ꝯsi.cccxxxviij. vbi formaliter sequit̃ opiñ. Bar.⁊ adde old. cõsi.ccviij.

b ¶Mãdauit. lꝫ qs testator fecit eos iurare ꝙ nõ diuident vsq; ad x.annos an possint postea diuidere ⁊ remittere sibijnuicẽ iuramenta. vide per Old.ꝯsi.ccxlj.

1 **Si centum.** ¶†Si species datur in solutũ ꝓ maiori quãtitate q̃ debeat̃ ꝑ errorẽ non extinguitur debitum ⁊ pro tota re cõpetit condictio indebiti lꝫ pro debito retineri possit hoc primo.sed si detur quantitas pro quantitate etiam diuersi generis fit cõfusio vsq; ad cõcurrentẽ quantitatem residuũ vero repetit̃ hoc secũdo: idẽ si quantitas detur pro tota specie:cũ tantũ pars deberetur hoc tertio ⁊ vltimo vsq; ad.§.adeo. secunda ibi idem marcellus ait. tertia ibi: 2 idem marcellus dicit.¶†No.primo casum quotidianũ quando aliqua res datur in solutum per iudicẽ vel per partẽ:qꝛ pro maiori debito q̃ debeatur etiam si vno nũmo vel aureo: qꝛ tenebar tibi in decem ⁊ putabã me teneri in.xj.⁊ pro.xj.dedi rem in solutũ qꝛ tantũ fuit estimata vitiabit̃[a] datio in totũ:qꝛ potest res repeti ⁊ obligatio ꝑma remanet incorrupta nec in aliquo est sublata ⁊ istud nõ habetur ita bene alibi ⁊ tene menti: qꝛ vtilissimum ⁊ quotidianum.sis ergo cautus in vitando in aliquo 3 erratum sit in tali datione si vis eam residere.†Sed ponamus quod non fuit erratum in summa debita sed in estimatione rei qꝛ debebam decẽ ⁊ pro decẽ dedi tamen res valebat plus:quid erit.respondeo aut datio fuit facta a parte ⁊ nihil restituitur qꝛ tantũ rem suam estimasse videtur.de leg.ij.l.imperator.§.si centum.versi.enimuero.aut fuit facta datio a iudice.⁊ dicvt in.l.j. C.de iu.do.impe.⁊ adde quod no.Bar.in.l. a diuo pio.§. si pignora.j̃.de re iudi.Adde etiam alium casum in quo vitiat̃ da- 4 tio in solutum.in.l.si aliam.j̃.de sol.¶†Item no.in ver. nemo qui semper allegatur ꝙ nõ potest quis inuitus cõpelli ad cõmunionem ⁊ glo intelligit fiendã de nouo per persistẽtẽ in ea ⁊ facit in arg.ꝙ si testator mandauit[b] heredibus ꝙ non debeãt diuidere bona an valeat mandatum. nam ipse potest adijcere legem quam vult in rebus suis. ¶In contrarium ꝙ non valeat facit iste tex.potest dici ꝙ aut mandauit vt nõ diuidãt vsq; ad certum tempus ⁊ tunc valet:aut ꝙ nunq̃[c] ⁊ tunc secus sicut distinguitur in pacto.vt.s̃.cõmuni diuidũ.l.in hoc iudicio.§.si conueniant.iuncta.l.qui chirographũ.de lega.iij. vbi bona est argumentatio de contractibus ad vltimas voluntates.vbi nõ est dare rationem diuersitatis.⁊ adde quod not.Bar.in.l.quin- 5 tus.de annu.leg.¶†Itẽ no.in ver.aget autem qui semper allegatur quod si res debitoris peruenit ad manũ creditoris lꝫ nõ sit obligata pro illo debito potest retineri quousq; debitum soluatur:licet si creditor eam non haberet nõ posset per hypothecariam aduocare:sed istud est verum quando peruenit ad manus suas occasione illius debiti ⁊ ita fuit hic:qꝛ fuit tradita in solutum pro illo debito licet datio in solutum non valeat ⁊ hoc etiam probatur in.l.eleganter.§.quin reprobos.j̃.de pign.act. Idem si non peruenisset occasione illius debiti.tamẽ erat obligata pro alio debito:non potest retineri etiam pro illo pro quo nõ est obligata particulariter.C. ob chirographariã pecuniã. alʼs vero non posset retineri nisi pro debito contracto occasione 6 illius debiti.vt in gl.vnde inducitur ad questionẽ†de scriptore an possit retineri quinternũ pro pretio scripture.⁊ docto.distinguũt aut loquit̃ de quinterno scripture ipsius ⁊ potest retinere:qꝛ occasione ipsius est contractum debitum:aut de quinterno exemplaris ⁊ tunc secus qꝛ non occasione ipsius nec erat pro aliquo debito obligatus.⁊ per hoc vide per Cyn.in.l.fi.C. cõmo.⁊ hic per Bar.in.l.petenti.j̃.de pigno.act.vbi dicit aliqd 7 hic addendum.¶†Vltimo no. in ver.idem marcellus. iuncto principio.§.ad illud vulgare quod facilior est transitus in habentibus symbolum idest similitudinẽ.nam vna quãtitas habet similitudinem cum altera etiã diuersi generis ideo fit pro rata confusio non sic species cum quantitate ideo non fit vt in prin.facit.l.sed cum patrono.j̃.de bo.pos.

c ¶Aut ꝙ nunq̃. Adde ꝙ hãc decisionem sequit̃ do.Alex. d̃ imo. in ꝯsi.cxj.col.iij. in p̃n. in.iij. vol. ⁊ in ꝯsi.xxix.col. pe.v̓.inq̃tũ aũt. in.v.volu. Cur.

2 ☞Liberatione legata debitori per creditorem quibus remedijs liberetur debitor.

3 Rebanniendus vel absoluendus ab exulatione habetur pro rebannito vel absoluto vt sic non possit impugne offendi ex forma statuti vel ciuitatis.

1 **Adeo autem per.** ¶†Legatum liberationis parit exceptionẽ que 2 soluti repetitionẽ inducit.h.d.premitte†ꝙ si creditor legat debitori suo liberationẽ vel mãdat heredi vt ipsum liberet anteqũ liberatio fiat per heredem est ciuiliter ⁊ naturaliter obligatus qm̃ ille obligationes que fuerunt a principio contracte cõsensu vtriusq; non potuerunt sola voluntate creditoris tolli. iuxta ea que habentur in.l. pomp.de nego. gest. si ergo soluit anteqũ liberetur videtur quod non possit repetere quasi soluerit debitum:sed contrarium hic determinatur qꝛ saltẽ erat tutus ope exceptionis si heres ab ipso voluisset petere ⁊ ista exceptio facit esse omnino indebitum cum sit fauorabilis.vt.s̃.e.§. indebitum.⁊ ista est intentio huius.§.facit.l.si creditoris.C.de fideicom.habet etiam ipse legatarius actionẽ ex testamẽto ⁊ liberatur aliquando per acceptilationem aliquando per pactũ. vt in.l.iij.§.nunc de effectu.de lib.leg.⁊ etiam iudicis officio vt declaretur nõ esse debitorem vt imponatur silentium actori vt ipsum non molestet.vt.l.aurelius.§.si centum.eo.titu.⁊ sic tria remedia quod plene examina per Bar.in.d.§.nunc de effectu. 3 et facit iste tex.†ꝙ ille q est rebanniendus vel absoluendus ab exulatione habetur pro rebannito vel absoluto vt sic non possit impune offendi ex forma statuti vel ciuitatis.⁊ vide qd̃ not. Bar.in.l.iij.§.si seruus.de acqui.pos.

2 ☞Contrahens cum filiofamilias in causa peculiari põt sibi soluere.⁊ liberatur a patre nisi sciebat ademptum peculium.

3 Contrahens cũ monacho cõstituto syndico a monasterio ignorans eum esse fugitiuum ⁊ sic mãdatum reuocatum an habeat actionem contra monasterium.

1 **Qui filiofami.** ¶†Si ignorans reuocatũ mãdatuꝫ soluit repetit sec⁹ si sciẽs h.d.Et hoc vltimũ allegatur pro casu in questione quã format 2 glo.in.l.si ꝓcuratori falso.de condi.ob cau.†Premitte ꝙ illi q contraxerunt cũ fil.ofa.in cã peculiari possunt sibi soluere:⁊ liberantur a patre.per.l.qd̃ seruus.j̃.de solu: hoc verum durãte apud eum peculio: alʼs secus.si tñ ignoraret ademptũ peculiũ 3 adhuc liberaret̃ sec⁹ si sciuit.¶†In tex. ibi liberabit̃ supple ⁊ non repetit qꝛ eadẽ solutio nõ parit liberationẽ ⁊ repetitionẽ vt.j̃.eo.l.cum is.§.j.sed nec etiam in sequẽti casu repetit alia tñ ratione:nõ quia liberetur :sed qꝛ donare videtur cum sciat vel scire debeat mandatum reuocatum.glo.inducit istũ.§.ad questionem de monacho.constituto syndico a monasterio si aufugiat clarum est ꝙ mandatum syndicatus censetur reuocatum vt.s̃.si cer.pet.l.rogasti.§.fi.⁊.j̃.de pecu.l.libera.Queritur si aliquis ignorãs eũ reuocatum vel fugitiuũ secum cõtrahat an habeat actionem contra monasterium.⁊ inducit glo.ꝙ sic secus si sciat.sed iste.§.non videtur.bene facere:qꝛ loquitur in debitore soluente:vnde fauore liberationis ⁊ cõcurrente ignorãtia mãdatum habetur pro non finito. ¶Sed glos.querit an idem sit ad effectũ agendi in quo nõ est tantus fauor vult.glo. idem qd̃ not.pro hoc.l.sed ⁊ si pupillus.§.j. de instito.qd̃ faciat ad id qd̃ dixi.in.l.si procuratori falso.in glo prin.

2 ☞Non potest quis venire contra factum suum ad suum cõmodum ex persona alterius sed cõtra ille qui fecit aliquid alieno nomine bene potest.

3 Si vnus ex heredibus agens pro parte sua succubuerit:⁊ successit coheredi potest iterum agere pro parte illius hereditario nomine.

1 **Si filiusfami.** ¶†Tut⁹ exceptione odiosa soluens alienam pecuniam non repetit etiã si dño pecunie succedat lꝫ ille potuisset vẽdicare.h.d. 2 in effectu†⁊ allegatur ꝙ non potest quis venire contra factum suum ad sui commodũ etiam ex persona alterius qd̃ no.sed cõtra ille qui fecit aliquid alieno noĩe bene põt contra suo noĩe vt.j̃.qñ li.ab emp.dis.l.titius.⁊ adde de bo.li.l.qui in seruitute. et.j̃.de distrac.pig.l.si is.que est bona ad hec.¶In text.ibi pecuniam

cuniam supple paternam. ¶ In tex. ibi: excep. submouebit videbatur contrariũ q2 pater si viueret posset vendicare: vt in. l. si filius. §. si cer. peta. ergo filius heres eius tanq̃ heres nõ tanq̃ filius: sed ista cõsequentia non est vera: q2 filius veniret contra factum suum secus si nõ veniret ꝛ ita ꝑcedat cõtrariũ preterea huic filio superueniret dominiũ pecunie ꝛ istud nõ debet nocere creditori: sed potius ꝓdesse q2 ius superueniens actori prodest mihi. vt. l. vir prediũ. vt. §. de excep. l. modestinus. ibi ex persona sua: solue vt. §. dixi: q2 ibi nõ veniebat contra factũ suum
3 l3 † enim vnus ex heredibus agens pro sua parte succubuerit si successit coheredi potest iterũ agere pro parte illius hereditario nomine quia non venit contra factum suum in ista enim parte nunq̃ egit nec succubuit sed in sua tm̃ ꝛ illa nec non egit. tene méti. hic enim si soluisset pecuniam suam repetere nõ posset quia erat tutus exceptione odiosa idem si alienam si postea ad eum superuenit dominium etiam si velit repetere ex persona primi domini.

1 **Si quis quasi.** ¶ † Sciẽter soluẽs indebitum ne incidat in aliud debitum putatiuum repetere potest. h. d. Bar. simile. §. ea. l. §. si quis falso. Premitte ex sentẽtia arbitri non oritur actio vel obligatio ad id quod cõtinetur in sententia sed si ei nõ paret oritur ex stipulatione penali si ergo aliquis est mihi cõdẽnatus ad aliquam rem dandam per sententiã arbitri ꝛ ipse mihi eã tradat ne incidat in penã quã putabat ꝓmisisse ꝛ non ꝓmiserat scienter soluit indebitũ q2 scit vel scire potest ꝙ ad illam rem dandam nõ erat mihi obligatus vnde videbat̃ ꝙ non posset repetere s3 cõtrarium est q2 non fecit animo donãdi sed ne incidat in penam quam putabat promisisse. sufficit ergo error in hoc ꝛ hoc intendit iste. §. ꝭm verum intellectum alij intelligunt ꝙ nõ erat condemnatus: sed tunc non haberet dubium.
2 ☞ Sententia lata inter heredem verum ꝛ eum qui mouit litem de hereditate facit ius quo ad omnes alios qui de hereditate non contendunt.

1 **Heredi vel bonorum.** ¶ † Soluens indebitũ heredi putatiui creditoris repetit indistincte: sed si soluit debitũ repetit si ille in questione de hereditate succumbat. h. d. Pone casum quod tu tanq̃ heres titij occupasti bona ei ego credens te heredem solui tanq̃ heredi postea alius mouit tibi lites super hereditate ꝛ obtinuit: q2 causam non defendisti. querit̃ an possum repetere qđ solui. ꝛ respondet̃ ꝙ si solui indebitũ indistincte repeto siue succubuisti siue etiam obtinuisti. Sed si solui debitum defuncto repeto ita demum si succubuisti: q2 causam nõ defendisti nã solui vt heredi ꝛ nunc apparet ꝙ nõ est heres vñ q2 me oportet soluere vero heredi a quo non solum liberatus
2 repeto a te. ¶ † Pro declaratione glo. opp. ꝙ licet succumbas cum illo qui mouit litem tibi: illa sententia nõ facit preiudicium tibi quãtum ad mo. vt. C. res inter alios acta. per totum: ergo non haberes pro non herede. glo. fatetur ꝛ vult quod hic cum repeto a te tanq̃ non herede habeo necesse probare quod non ẽs heres ꝛ quod illa sententia non prodest mihi ad hoc probãdum. Tu dic contrarium ꝭm doct. quia cum sit lata inter principales personas que de hoc contendunt facit ius quo ad oẽs alios qui de hereditate non contendunt: sed habẽt ire contra illum qui heres est vt sunt legatarij ꝛ creditores. vt. l. papi. in fi. de inoffi. testa. ꝛ in. l. j. ꝛ. ij. cum ibi not. de execu. rei iudi.

2 ☞ Per condictionem indebiti debet repeti vel illud idem qđ solutum est vel tantumdem in genere suo. ꝛ an etiam ꝛ qualis estimatio.
3 Libertus ad quas operas teneatur naturaliter patrono ꝛ que sint opere obsequiales remissiue ꝛ q̃ officiales seu fabriles vel artificiales. ꝛ nu. 5.
4 Promittens operas non specificando quas intelligitur ꝓmittere illas quas scit facere.
5 Libertus naturaliter est obligatus patrono ad operas officiales: non tamen compellitur eas prestare iure actionis vel officio iudicis.
6 Quod illa naturalis obligatio impediat repetitionem soluti. et quid si per errorem solutum sit. ꝛ nu. 1.
7 Debitor ex vna causa si credens se teneri ex altera soluit nõ repetit ꝛ quid si ex nulla causa erat debitor.
8 Obligatio ad antidora non impedit repetitionem soluti quãdo soluitur illud ad quod non erat contracta.
9 Libertus ꝙ ad operas fabriles vł artificiales nec ciuiliter nec naturaliter sit obligatus nisi promiserit per stipulationem vel iuramentum.
10 Facta non possunt repeti ꝛ que sint repetibilia.
11 Opere diuersarum personarum quod non possint dici eedem neq3 similes. ꝛ an hoc sit verum.
12 Si soluatur pars ex rebus alternatiue debitis an competat liberatio vel detur repetitio.

1 **Libertus cum.** ¶ † Si libertus soluat patrono operas officiales vel earũ estimationẽ credens se ad illas efficaciter teneri ꝑ errorẽ iuris cum non teneatur nisi naturaliter tunc repetere non potest ob stante naturali obligatione que impedit repetitionẽ soluti per errorem iuris. hoc primo. sed si soluat operas fabriles vel artificiales non promissas: tunc q2 ille nullo iure debentur etiã naturali l3 non possint repeti ille eedem: q2 non sunt in rerum natura nec etiam alie similes: quia non reperiuntur similes propter diuersitatem personarum que habent diuersificare operas vt non sint eedem nec similes cum etiam opere eiusdẽ persone non sint eedem ille que prestantur ab illis que olim prestite sunt propter mutationem status hominis nihilominus poterit quatenus patronus est effectus locupletior ex prestatione illarum operarũ quod est quatenus fuisset ab alio cõductu rus si iste solute nõ fuissent. hoc secũdo. ꝛ in primis operis officialibus etiã si sint debite vtroq3 iure: q2 promisse bene potest libertus inuitus alteri delegari si tamen delegatus est ꝛ soluit non repetit. In secundis vero. s. in fauorabilibus vel artificialibus si debite sunt: vt q2 ꝓmisse bene potest inuitus alteri delegari. hoc tertio ꝛ vltimo dicit iste. §. solẽnis ꝛ difficilis cũ suppletionibus necessarijs ad tex. diuide in tres vt in summario.
2 scđa ibi: sed si operas. tertia ibi: sed si delegatus. † Itẽ secunda subdiuiditur in quatuor: q2 primo formatur questio vsq3 ibi: ꝛ celsus. secunda arguit ad partem negatiuam quod non habet locum repetitio: q2 neq3 potest fieri de eisdem nec de alijs similibus ꝛ hoc probat iurisconsultus constat autem per hanc conditionem debere repeti vel illud idem quod solutum est vel tãtumdem in genere tuo: sic aliud simile. vt. §. e. l. quod indebitũ. ꝛ hoc vsq3 tibi sed he. Certe arguit ad partem affirmatiuã qđ saltem possit repeti estimatio earum: l3 illa non sit eadem res que soluta est nec sit alia similis propter naturam cõdictionis indebiti que potest nasci ꝛ dari etiam ad aliud omnino diuersum ꝛ hoc probat per aliqua exempla vsq3 ibi: sed ꝛ in proposito seruando mediam viam qđ possit repeti nõ integra estimatio operarũ sed quatenus patronus factus est locupletior dũtaxat. idest quatenus fuisset ꝯducturus ꝛ possibile est ꝙ fuisset conducturus minori pretio ꝙ illa valeant vel nullo modo conducturus. ꝛ tunc nihil repeteret: q2 non esset facturus locupletior. Item prima pars ꝛ secunda loquuntur quando opere nõ erant promisse ꝛ sic vel erant debite naturaliter tm̃: si erant officiales vt in prima parte vel nullo modo si erant artificiales vel fabriles. Ultima vero pars potest intelligi etiam quãdo erant promisse: ꝛ sic debite vtroq3 iure: q2 dicit ꝙ in artificialibus vel fabrilibus potest alteri inuitus delegari quod non esset si nullo modo essent promisse q2 nullo iure essent debite † premitte ꝙ
3 cum libertus receperit maximum beneficium a patrono: q2 libertatem que est inestimabilis obligatur sibi de iure naturali ad antidora ex equitate illa vt benefacientibus benefaciamus de qua habetur in. l. sed ꝛ si lege. §. consuluit. de peti. here. ꝛ per glo. in. l. ex hoc iure. de iusti. ꝛ iure. ꝛ in. l. si testamẽto. circa fi. de fideiuss. hoc probatur ex his que habẽtur in. l. j. §. j. de bo. lib. et ista obligatio cõtrahitur primo ad obsequia q̃ non sunt proprie opere cum non sint diurnum officium sed quedam reuerẽtie ꝛ gratitudines de quibus loquitur titu. de obsequijs. ꝛ quedam consistunt in faciendo. quedam in non faciendo. vt habet̃ hic in prin. glo. magne que etiam ponit differentiam inter ea ꝛ ad talia obsequia potest compelli iudicis officio. vt. l. j. §. cũ patronis. de offic. prefec. vrb. glo. nostre intellexerunt primã partem huius. §. in talibus obsequijs ꝛ posuerunt casum ꝙ libertus putabat se teneri ex promissione cum non teneatur: sed ex dispositione legali certe iste non est bonus intellectus ꝭm doc. q2 tunc non dicentur soluisse aliquid indebitum imo debitum vnde non pertineret ad ipsam materiam ꝛ posito quod soluisset etiam per errorẽ facti forte q2 putabat promissionem fuisse factam per suum procuratorem cui dederat mandatum cũ nõ esset facta non daretur repetitio q2 non est solutum indebitum Sunt autem quedam opere officiales que concernunt personam liberti ꝛ personam patroni vt seruire patrono pro famulo sociando ipsum vel seruiendo in mensa. ꝛ ad istas obligatur libertus naturaliter tm̃ non tamen potest compelli etiam iudicis officio ad istas prestandas. de istis proprie loquitur prima pars huius. §. ꝭm intellectum Bar. ꝛ optime vt si libertus per errorem iuris credat se efficaciter teneri ꝛ posse compelli non potest petere obstante naturali obligatione. §. eo. l. naturaliter et. l. si pene. secus dico si per errorem facti vt no. in. l. j. eo. et de ista specie operarum. glos. ꝛ doct. antiqui non faciunt mentionem nec habuerũt notitiam. Sed dicas ꝭm Bar. quod omnia

que glo. hic dicunt in operis incertis habēt locum in illis operis fabrilibus vel artificialibus. illa enim concernunt patrimonium patroni non autem personas ꝛ ideo ad illas libertus nec ciuiliter nec naturaliter obligatur nisi fuerunt promisse per stipulationem vel iusiurandum si ergo promisse non sunt libert? tamen credēs se teneri illas prestat per errorem iuris vel facti pōt repetere quatenus patron? est fact? locupletior: vt in secūda parte huius. §. opere autē erronee non faciunt aliud genus
4 operarum † qꝛ qui promittit operas non specificando quas intelligitur promittere illas quas scit facere ideo si scit facere pictorias illas videtur promisisse: ꝛ sic de alijs. vnde stipulatio lʒ prima facie videtur incerta hoc tamen attento est certa debes tamen scire quod ista promissio ita demum valet si scit simpliciter secus si sub cōditione si patronum offenderit qꝛ tunc nō valet promissio tanꝗ facta causa honorande libertatis: vt. l. j. §. q
5 honorande. ff. quarum re. act. nō da. ℂ † No. ex prima parte. §. quod ad operas officiales libertus naturaliter est obligat? patrono non tamē compellitur eas prestare iure actionis vel officio iudicis: ꝛ in hoc differunt ab obsequialibus ad quas cōpellitur prestare officio iudicis. vt dicit glo. j. que intelligit istum tex. in obsequialibus. ꝛ non bene qꝛ tunc solueretur debitū nō
6 indebitum. ℂ † No. secundo ꝙ illa naturalis obligatio impedit repetitionem solu. Sed contra qꝛ ista dicitur obligatio ad antidora que non impedit repetitionem soluti per errorem. vt no. glo. in. l. ex hoc iure. de iusti. ꝛ iure. que incipit sed actiones ibi dum dicit potest tamē dici. ꝛ allegat istū. §. in secūda parte. Item solet ad hoc allegari. l. si testamēto. §. j. in fi. de fideiusso. Solue ꝑm doct. aut talis obligatio contrahitur ad certum genus beneficij vt in liberto qꝛ contrahitur ad operas personales ꝛ tunc si ille prestantur non repetuntur qꝛ prestatur res debita ꝛ ita loquitur hic aut non contrahitur ad certū genus beneficij sed in genere vt beneficia: ꝛ tūc si putat se teneri ad certum quid ꝛ illud soluat potest repetere ita intellige illam glos. sicut si aliquis esset obligatus ad hominem in genere ꝛ credēs se teneri precise ad stichum ꝛ illum tradat. vt. j. eo. l. cum is. §. si.
7 ℂ † No. etiam ex glo. j. duo. l. si debeo tibi aliquid ex vna causa et credens me teneri ex altera tibi trado etiā si erro vel in facto vel in iure non possum repetere: qꝛ glo. intelligit quod iste putabat se teneri ex promissione nō tenebatur ex illa sed iure naturali ꝛ qꝛ poterat compelli videtur soluisse debitum licet non soluerit ex illa causa ex qua debebat sed ex qua nō debebat indistincte nō repetit: qꝛ distinctio an ꝑ errorē iuris an facti non habet locum quando soluitur debitum sed quādo indebitum. hoc vult glo. not. etiam quod quando sola naturalis producit ius agēdi etiam officium iudicis facit vt dicatur debitum sicut si ciuiliter ꝛ naturaliter deberetur ideo tunc habet locū distinctio. l. j. §. eo. ꝛ dixi. §. eo. l. naturaliter. ꝛ idem si sola ciuilis pro
8 duceret ius agendi vt in chirographo post biennium. ℂ † Ex secunda parte no. primo illud quod. §. dixi qō obligatio ad antidora non impedit repetitionē soluti quando soluitur illud ad quod non erat cōtracta. nam ad operas fabriles ꝛ artificiales que concernunt patronum non erat hic contracta qꝛ non receperat beneficium patrimoniale sed personale: si ergo putabat se teneri ad istas operas repetit quatenus patronus factus est locupletior. ꝛ hoc voluit dicere glo. in. d. l. ex iure dum allegat
9 istum. §. ℂ † Item not. hic illud quod vult glos. quod ad tales operas fabriles vel artificiales libertus nec ciuiliter nec naturaliter est obligatus nisi promiserit per stipulationem vel iura
10 mentum al's esset idem quod in precedentibus. ℂ † Item no. quod facta non possunt repeti: et ad hoc allegatur sed hoc non est semper verum quia sunt quedam facta repetibilia vt si possessionem tradidi quod facti est vel liberaui indebite vt in. l. si
11 quis accepto. §. de condi. ob causam. ℂ † Item no. quod opere diuersarum personarum non possunt dici eedem neqꝫ similes quinimo etiam opere eiusdem persone propter mutationē status: primum dictum est verum nisi duobus cōcurrentibus scʒ ꝙ sint eiusdem peritie ꝛ qō ita fuerit actum inter creditorem ꝛ
12 debitorem. vt. l. nemo est qui nesciat † alternatiue nō possit se liberare a parte obligationis soluēdo partē vnius ex reb? alternatiue debitis ne sequat inconueniens. de quo. §. pōt tñ delibe rari per acceptilationē vt in cōtrario: qꝛ tūc nō pōt sequi illud inconueniens: nam remanebit in obligatione altera pars eiusdem rei ꝛ altera integra: ꝛ habet necesse debitor vel illam dimidiā soluere que in obligatione remansit vel alterā integram.

1 **Idem ait et.** ℂ † In obligatione alternatiua solutione partium in diuersis reb? nō contingit liberatio pro parte lʒ ad plures heredes creditoris vel debitoris peruenerit obligatio. h. d.

2 ☞ Recipiēs indebitum ꝑ errorē soluētis sortit forum in loco vbi recipit ratione quasi contractus si ibi reperitur ꝛ in alijs locis poterit conueniri vbi sortitur forum.

1 **Qui loco certo.** ℂ † Sicut ille qui ꝓmisit in certo loco soluere potest conueniri in quolibet alio loco idoneo in quo forum sortiatur ita ille qui recipit indebitū certo loco per errorem soluentis credētis se illo loco teneri ad soluendum potest conueniri condictione indebiti in quolibet
2 alio loco idoneo. h. d. ꝑm verum intellectum doc. † potest ergo conueniri in loco vbi recipit si ibi reperitur: qꝛ sortitur ibi forū ratione quasi contractus et etiam in alijs locis vbi sortit forū. ℂ Et Guil. de cu. intellexit hāc legem quod in loco vbi recipit non possit conueniri dicens ꝙ in loco distractus non sortitur quis forum licet sortiatur in loco contractus ꝛ hoc voluit. d. l. ꝑm eum. dicitur autem locus distractus qꝛ quis non soluit vt obliget recipientem sed vt liberet se ab ea obligatione qua putat se teneri. communis opinio. est in cōtrarium quod etiam in loco distractus sortiatur quis forum: lʒ inde oriatur obligatio preter intētionē partiū. per. l. oēm. §. de indi. vbi dicit ꝙ omnis obligatio ꝗtum ad sortiendum forum habet pro contractu vt ibi quis sortiatur forum vbi contractus cū obligatione nascit sed in loco solutionis statim nascitur ergo ꝛc.

1 **Iudex si male.** ℂ † Uerus debitor ꝑ sententiā absolutus remanet naturaliter obligatus ideo soluens ꝑ errorē iuris nō repetit lʒ esset tut? exceptione ꝑpetua. h. d. hoc plene examina. vt in. l. iul. j. e. et ibi videbitis. ℂ In tex. ibi sua sponte. s. per errorem iuris. al's non habet dubium videbatur contrarium. nā etiam si quis est naturaliter ꝛ ciuiliter obligatus si tamen habet exceptionem perpetuā ac fauorabilē perinde est ac si nullo modo esset obligatus vt sic soluens per errorem iuris repetat. vt. l. si nō sorte. §. indebitū. ꝛ. §. adeo. fortius hic vbi per sententiā erat sublata ciuilis ꝛ remanserat sola naturalis. ꝛ vltra hoc habebat exceptionē rei iudicate que est perpetua et non est odiosa. tamē alia subest ratio quare denegetur repetitio: qꝛ ista exceptio est introducta ad merum rigorem iuris ꝛ per eam obligatio naturalis in nullo eliditur nō sic in legibus contrarijs qō dic vt. d. l. iul.

2 ☞ Pupillus soluens debitū efficax sine tutore lʒ pecuniā extantē possit vendicare. postꝗ tamē est consumpta: nec vendicare potest nec condicere. cum cedat in solutum ꝛ ipsum liberet.
3 Indebitum vt repeti possit que requirantur.
4 Pupillus si soluat debitū naturale tantū an poterit illud repetere nō prehabita restitutione in integrum. ꝛ nu. 5.
5 Quid in furioso vel prodigo.
6 Si persone ꝛ etiam adultus soluerūt indebitū cum autoritate suorum administratorum: tunc eis cōpetit cōdictio indebiti eo casu quo cōpeteret alteri al's secus: sed tunc habēt beneficium restitutionis in integrum.

1 **Interdum.** ℂ † Persone hic enumerate qꝛ nō habēt administrationem bonoꝝ suorū si soluāt indebitū sine autoritate suorum administratorum indistincte possunt repetere ꝛ propter qualitatem personarū suarū etiā vbi alij repetere nō possent hoc dicit ista. l. subtilis ꝛ difficilis. ꝛ glo. ꝗ mul
2 tum subtiliter hanc legem glossauit. ℂ Pro declaratione gl. que subtiliter loquit oppo. sex modis. primo ꝙ si pupillus soluat sine tutore licet pecuniā extantē possit vēdicare: qꝛ non potuit dominium transferre postꝗ tamen est consumpta nec vendicare potest nec cōdicere: qꝛ cedit in solutum ꝛ ipsum liberat. vt. l. non omnis. §. si pupillus. §. si cer. peta. ꝛ. j. de sol. ꝙ si forte. §. fi. Solue ibi quando soluit debitum efficax ad quod poterat compelli tūc interest sua quod cedat in solutum ꝛ liberetur. hic vero quando debitum inefficax vnde nō interest sua qō cedat in solutum ꝛ quod illud debitum extinguat quia non posset repetere cum eadem solutio nō pariat liberationem et repetitionem. ℂ Sed tunc opponitur secundo si intelligamus hanc. l. in debito inefficaci qꝛ dicit potius indebitū nulla erat specialitas in personis hic cōtentis. nam etiam alie persone possunt
3 repetere vt in toto hoc tit. † Solue. alie persone non possunt repetere indistincte imo multe adhibentur distinctiones prima an scienter an per errorem iuris vel facti. tertia an sit omni iure indebitum an altero tm̄. quarto quando altero tm̄ an naturaliter debitum ꝛ ciuiliter indebitum vel econuerso. quinto an sit debitum vtroqꝫ iure sed indebitum ope exceptionis perpetue vel temporaliter. sexto quando perpetue an sit fauorabilis vel odiosa. vt plene not. in. l. j. §. eo. sed in istis personis cessant iste dictiones ꝛ possunt indistincte repetere quocūqꝫ modo sit indebitum taliter quod ad illud soluendum compelli non poterant inuiti nec potest eis obijci qō ex certa scientia soluerunt que nō cadit in eis nec habet necesse allegare errorē q similiter in eis

in eis nō cadit. nā error est applicare animum ad partē falsam sed iste persone non possunt applicare: qꝛ animū nō habent cū careant intellectu vt pupillus ꝛ furiosus vel fingitur carere vt prodigus qui equiparatur furioso. vt. l. is cui. de tut. ꝛ cura. da. ab his. sufficit ergo allegare ꝙ soluerunt indebitum ad quod soluendum non poterāt compelli ꝛ ꝙ sunt tales de quibus hic ꝙ soluerūt sine autoritate administratorum vñ etiā in casibus in quibus cessat condictio indebiti. in alijs qui no. §. e. l. eleganter. in fi. non cessat istis ẜm glo. intellige sane nisi qñ cessat ex eo qꝛ de indebito effectum est debitū vt ex causa transactionis rei iudi. iureiurando. vt in. d. §. si. dixi qꝛ tunc poterāt compelli. videtur dicere glo. ꝙ si erāt tute exceptione temporali locum, habeat repetitio in istis personis licet secus in alijs. vt. s. e. in diē.

4 ¶ †Sed tertio opp. ẜm hoc si pupillus soluat debitum naturale tm̄ poterit repetere lꝫ alius non posset quando solueret p errorem iuris. vt in. l. prece. ꝛ. l. si non sortē. in pn̄. s. e. quod etiā glo. fatetur. sed. l. cauetur expresse contrariū. j. ad treb. l. si eius. quod si soluat ei cui naturaliter tenetur puta creditori vel eius heredi ante restitutam hereditatem vel fideicōmissario post restitutam non potest repetere lꝫ si solueret ei cui non tenetur puta heredis creditoris post restitutam hereditatē. ꝛ sic post naturalem obligationem trāslatam in fideicōmissario bene posset repetere vt ibi habetur. timore huius glo. intelligit hanc. l. quod pupillus possit repetere prehabita tamen resti. in integ. ꝛ tunc soluitur contrarium quod non potest repetere mero iure. vt. d. l. si eius. sed ꝑhabita restitutione sic vt hic ꝛ essent duo iudicia. s. rescindens per quod impetratur restitutio iudicij et officio nobili ꝛ rescissorium: qꝛ illa obtenta intentabit cōdictionem indebiti vt hic in fi. ꝛ ita glos. intelligit ꝛ firmat et pro ista opi. quod sit necessaria restitutio. facit. l. illud. §. de demō. ꝛ. l. fi.
5 C. si aduer. sol. ¶ †Sed tunc opp. quarto si hoc est ꝙ sit necessaria restitutio frustra fit hic mētio de pupillo. nā etiam adultus minor. xxv. annis si soluit indebitū pōt mediāte restitutione in integrum repetere etiam eo casu quo alius repetere nō posset vt. d. l. illud. ꝛ. d. l. fi. glo. fatetur contrarium dicens quod hic dicitur de pupillo gratia exempli. nam idem est in maiore: sed durum est hoc dicere ꝙ iuriscōsultus frustra de pupillo fuerit loquutus: maxime qꝛ loquitur de alijs qui magis equiparantur pupillo ꝙ adulto. vt. l. certi condictio. §. quoniam. s. si cer. pet.

6 ¶ †Tamen retenta opi. glo. adhuc opp. quinto si ita est quod mero iure non possit petere naturale debitum solutum sequitur necessario quod illa pecunia conuertitur in solutum naturalis debiti ꝛ ipsum extinguit ꝛ liberat pupillū debitorē ab eo post ꝙ ergo non producit repetitionem saltem debet producere liberationem quod etiam glo. fatetur ante fi. ibi: si quidem a pupillo cedit in solutum debiti naturalis. ꝛ. c. cum vero postea petat in integrum resti. ad rescindendum solutū sicut sibi restituitur pecunia ita ꝛ aduersario restituit naturalis obligatio sublata. C. si aduer. transac. l. j. ꝛ. ij. ꝛ si ita est cum postea volet intētare condictionem indebiti opponetur sibi exceptio compensationis de debito naturali. vt in. l. etiam. j. de cōpen. ꝛ sic condictio indebiti nō habet effectum per quod etiam videtur quod possit excludi a petendo restitutionē in integrum: qꝛ talis petitio non sortietur effectum. glo. respondet ꝙ hoc casu tali debito naturali nō poterit obijcere compensationem ne leges que concedunt repetitionem talis debiti soluti sint frustratorie ꝛ ludibrio ꝛ idem dicit glo. in. l. cum is. §. j. j. e. lex ergo etiam debet intelligi ꝙ possit obijci compensatio de debito naturali petenti non autem repetenti idest ꝙ si debeo tibi decem naturaliter tm̄ ex vna causa ꝛ tu debes mihi alia decem ciuiliter ꝛ naturaliter si petam ista potest obijcere compēsationē de primis que tibi debeo lꝫ a me petere posses sed quando non ago ad alterā quantitatem sed ad illam eādem quam naturaliter debebam ꝛ per errorem soluerā quo casu datur mihi repetitio si posses compēsationem obijcere non daretur repetitio ergo leges cōcedentes essent frustratorie ꝛ hoc vult glo. que semper allegat. Pla. autē nō tenuit istum intellectū glos. ꝙ sit necessaria restitutio: qꝛ nihil hic dicitur de hoc ꝛ sic intelligitur quod mero iure possit repetere. Item fundat se per. d. l. si eius. vbi dicitur ꝙ si soluit heredi post restitutā hereditatē potest repetere mero iure. sed glo. illam legem retorquet cōtra eum. nā tunc ibi ideo est qꝛ soluit ei cui non debet. debebat autem tunc fideicom. non heredi sed si soluit ei cui debet puta heredi ante restitutionem hereditatis vel fideicōmissario post ibi dicitur expresse ꝙ non repetit quod est cōtra Pla. ꝛ in hac glo. melius loquitur ꝛ stat
7 in sua opi. ¶ †Sed tunc vltimo loco oppo. lꝫ istud posset tolerari in pupillo qui saltem habet aliqualem intellectū si est proximus pubertati ꝙ patet: qꝛ potest naturaliter se obligare sine tutore. vt in. l. de noua. ꝛ eodem modo naturalem obligationē soluere soluēdo vt sic cedat insolutum ꝛ extinguat naturalem obligationē ꝛ per cōsequens mero iure denegetur sibi repetitio non tñ possunt ista ꝓcedere in furioso vel prodigo qui similatur sibi. nam primus caret omnino intellectu ꝛ secundus fingitur carere hinc est ꝙ contrahendo naturaliter nō obligantur. vt. l. is cui bonis. de verb. ob. ꝛ. l. expresse dicit ꝙ alia est causa pupilli ꝛ alia furiosi: qꝛ pupillus potest aliquid gerere furiosus non vt in. l. in negotijs. de reg. iur. si ergo furiosus vel prodigus soluunt naturale debitū etiā consumptione sequuta nō cedet in solutum nec extinguitur obligatio naturalis nec liberatur a tali debito: qꝛ non adest eius voluntas: qꝛ interest sua qꝺ nō extinguatur vel liberatur ad hoc qꝺ possit repetere mero iure. glos. fatetur de plano istud contrarium qꝺ lꝫ pupillus indiget restitutione qꝛ propter aliqualem consensum potuit sibi facere pretium vt cedere insolutum ꝛ mero iure denegetur restitutio nō sic potuit facere furiosus vel prodigus. ꝛ ideo tenet gl. ꝙ tales poterunt repetere per condictionē sine causa ex equitate si me ꝛ titium. §. si cer. pe. que ꝯditio nō requirit aliquā voluntatem soluentis: sed oritur ex equitate naturali ne cum alterius iactura efficiatur locupletior: nō autem datur condictio indebiti: qꝛ illa presupponit aliquā voluntatem soluētis: scꝫ qꝛ voluit liberari ꝛ in casu quo nō liberaretur presumitur velle repetere. voluntas adest in pupillo: sed in furioso nō simile not. in. l. j. §. furioso. si certū pet. in prima glo. ꝛ ista est intentio totius glo. breuiter ista opi. ꝙ sit necessaria restitutio nō pōt procedere. pmo qꝛ absurdū est ꝙ hec lex q̄ est posita in hoc tit. tractaret de materia restitutionis in integ. de qua loquitur ti. de mino. ¶ Itē qꝛ tex. de ea nullā facit mētionem. item qꝛ ponit istas personas tanꝙ pares: vnde si nō est necessarium furioso vel prodigo nec etiam pupillo. Item per rationem viuam quā facit Iaco. but. ꝛ subtilem cui nō est dare responsum. nā si per prius impetraret restitutionē esset postea necessaria cōdictio indebiti: qꝛ per restitutionem recuperaret pecuniam nam illud restituit restitutio qꝺ abstulit lesio ꝛc. l. sed ꝛ si sine. §. restitutio. de mino. sed lesio abstulit pecuniam ergo ꝛc. sed iste tex. in fi. dicit ꝙ locū habet condictio indebiti ergo non precessit restitutio. ipse tamen Iac. volēdo sustinere glo. intelligit cū dicit cōditio: idest in integrum restitutio qꝺ est destruere literā. Sed Iac. de are. dicit ꝙ per restitutionē non recuperatur pecunia sed rescindit obligationem naturalem que suspēdit repetitionem soluti. ꝛ istud idem videtur tenere Bart. volendo sustinere glos. sed miror de hoc. nam tenēdo ꝙ mero iure cesserit insolutum qꝺ est necesse dicere volendo sustinere glo. illa naturalis iam erat extincta ꝑ solutionem nō ergo amplius pōt extingui per restitutionem. Bar. autem dicit quod non solum pupillo sed nec etiā adulto est necessaria restitutio: qꝛ in. l. illud nō dicitur de restitutione sed salua pace hoc est falsum vt patebit ex sequentibus. Dicas ergo ꝙ opi. Pla. si ipsa veritas ꝛ ꝙ non sit necessaria. nō tamē per. l. si eius que potius facit cōtra ipsum: sed per istam. l. ꝛ per ea que. s. dixi. ꝛ sic dico ꝙ solutum non liberat pupillum a naturali debito nec cedit in solutū: qꝛ interest sua quod ita sit ad hoc ꝙ mero iure competat repetitio ꝛ ista est intentio huius legis. Restat respondere ad. l. si eius ad quam de facili respōderi potest ibi quod pupillus erat locupletior ex cōtractu ꝛ sic soluit debitum efficax. vnde nec mero iure: nec per restitutionem repetit. vt. s. eo. naturaliter. in fi. nos loquimur quādo nō erat effectus locupletior ꝛ sic dicebatur indebitum. ꝛ si dicatur si erat effectus locupletior non erat debitum naturale tm̄. imo etiam ciuile prout vbiqꝫ videntur tenere glo. patet qꝛ tunc datur actio contra eum. vt. l. iij. in prin. j. cōmo. respondeo ꝙ imo erat naturale tm̄. ptꝫ in. d. l. naturaliter. vbi equiparat pupillum in tali debito seruo. ꝛ constat quod seruus nō nisi naturaliter obligatur ergo nec pupillus: lꝫ sit effectus locupletior nec obstat ꝙ actio qꝛ illa nō est natiua sed datiua ex rescripto diui pij: vt patet in d. l. iij. in prin. ꝛ vbi leges de hoc faciunt mentionem loquitur de rescripto diui pij qꝺ potuit ꝓducere ius agēdi ex sola natura
6 li. †Simile in operis obsequialibus. vt no. in. l. libertꝰ. in. j. gl. et ita est ipsa veritas. si autem iste persone soluerunt indebitū cum autoritate suorum administratorum tunc esset dicendum idem quod in alijs personis soluentibus vt eo casu quo alteri competeret condictio indebiti ꝛ etiā istis competat ꝛ inspicietur error ipsius administratoris non istarū personarū q̄ nō posset errare: eo vero casu quo cōdictio non cōpeteret alijs personis nec etiā istis competit mero iure qꝛ cum talibus administratoribus potuerunt sibi preiudicare tamen tunc cōceditur in integrum resti. ex priuilegio speciali ꝛ non solum pupillo sed etiā furioso ꝛ prodigo per glo. que est in. l. ij. C. de cur. furio. ꝛ no. in l. marcellus. de fideiuss. idem dico in adultis si habent curatorē et soluunt sine eo. idem per omnia quod in pupillo. si aūt cū eo vel non habent tunc eo casu quo alius mero iure repeteret nec ipsi repetunt: et eo casu quo non repeteret nec ipsi repetunt

quia potuerunt mero iure preiudicare: tamẽ habent beneficiũ restitutionis in integrum. ⁊ ita intelligit. d. l. illud. de mino. et d. l. fina. C. si aduer. solu. ⁊ ex istis remanet ista lex optime declarata cum glos.

1 ☞ Condictio indebiti non habet locũ in cõtractibus noĩatis sed debet agi ad obseruantiam contractus.

2 Quãdo hincinde debetur quãtitas ex diuersis causis nec sit casus in quo admittatur compensatio. quando solutum non repetitur idem si admittatur compensatio non tamen erat facta ipso iure ⁊ quando repetatur.

1 **Ultro citroque.** ¶ † Ista lex legitur vno modo sm doct. ꝙ loquaẽ
qñ hincinde est debitũ ex vno ⁊ eodẽ contractu puta vltro citroqꝫ obligatorio vt in emp. ⁊ ven. venditor enim teneẽ ad rẽ tradendã ⁊ emptor ad pretiũ soluẽdũ ⁊ si petatur res p̃tio nõ soluto vẽditor habet exceptionem perpetuã. vt l. iul. §. offerri. de act. emp. quid ergo si trado rem nõ soluto pretio an possim repetere p cõdictionẽ indebiti dicitur hic ꝙ non qꝛ cessat equitas que inducit condictionem cũ sibi consulaẽ per aliam viã vt possim pretiũ petere. repetitio aũt conceditẽ qñ per aliam viam soluenti non consulitur: ⁊ no. ꝙ sicut in contractibus nominatis ei qui impleuit cõtractũ ex parte sua contra nõ implentẽ nõ daẽ cõdictio ob causam: vt plene no. in. l. fi. de condi. ob causam. ita non datur cõdictio indebiti vt hic: sed debet
2 agi ad obseruantiam contractus. ¶ † Secundo modo legitur sm gl. ꝙ hincinde erat ex diuersis causis vt si debebã tibi decẽ ex vna causa ciuiliter ⁊ naturaliter. ⁊ tu mihi alia decem ex altera cũ si erat casus quo nõ admittebaẽ cõpensatio si soluam nõ repeto: sed petere debeo qđ mihi debeẽ. idẽ si admittebaẽ compensatio non tamen erat facta ipso iure. nã anteq̃ opponatur exceptio debitũ hincinde consistit in suis viribus ⁊ licet si petatur sim tutus exceptione compensationis soluendo tamen per errorem iuris vel facti non repeto qꝛ mihi cõsulitur per aliam viam: vt possim petere qđ mihi debeẽ ⁊ sic cessat equitas. secus ergo si non consuleretur vt si debitum ad qđ mihi teneris erat naturale tm̃ ⁊ sic non est sufficiens ad agendum sed ad compensandum sic. vt. l. etiam. j. de cõpen. tunc posset repetere: qꝛ adest equitas sm doc. idem si cõpensatio fiebat ipso iure: qꝛ tunc desinebat esse debitum vt apparet ex glo.

1 **Is qui plus.** † Qui promittit plus q̃ debeat per errorem condicit liberationem. h. d.

2 ☞ Si ex duabus rebus alternatiue debitis simul solutꝰ vna perierit censetur perijsse illa que fuit indebite soluta.

3 Si primo vna res soluta fuit ⁊ postea altera tũc condictio indebiti cõtrahitur de vltima soluta quid si pereat ante moram recipientis extinguitur condi. indebi.

4 Si debens decem aut stichum. vtrũqꝫ soluit simul ⁊ postea decem perirent dabiẽ cõdictio indebiti ad decem in genere. secus si pereat stichus.

1 **Cum is qui.** ¶ † Si ex duabꝰ rebꝰ alternatiue debitis simul solutis. altera perierit altera remaneat insolutum extin
2 guitur cõdictio indebiti. h. d. † Et no. ꝙ cẽseẽ perijsse illa que fuit indebite soluta nec curandũ est hoc casu cuiꝰ fue
3 rit electio ⁊ loquiẽ iste tex. qñ simul fuerũt soluta † sed si primo vna postea altera tũc condictio indebiti cõtraheretẽ de vltimo soluto dũtaxat: qꝛ prima fuit debita soluta. vt. j. eo. cum duo. et ideo si illa petit extinguitur condictio indebiti si periret prima secus qꝛ periret recipienti. Itẽ debet intelligi qñ recipiens nõ fuit in mora restituendi: aꝉs perit sibi ⁊ teneẽ restituere vel aliã que superest vel estimationem perempte. vt. l. stichũ. circa prin
4 cip. j. de solu. ¶ † Item loquitur quando due species debebantur alternatiue puta stichus aut pamphilus ⁊ ambe fuerũt solute. si vero decem aut stichus debebãtur si vtrũqꝫ soluit simul si postea decem perirent non extingueretur condictio indebiti que datur ad decem in genere ⁊ ad stichum: quia decem in genere non possunt perire. vt. l. incendiũ. C. si cer. pe. secus si periret stichus que decem remanent in soluto. ita intellige glo. loquiẽ etiam qñ ex re perempta recipiens nõ remãsit locupletior aꝉs teneretur ad illud qđ locupletior est. vt in. §. libertus.

2 ☞ Fideiussor si succedit reo non potest sibi repetenti vno iure obijci compensatio de eo quod debet altero iure.

3 Casus in quo cõdictio indebiti iã orta extinguiẽ. ⁊ liberatio q̃ non fuit orta a principio oritur ex postfacto.

1 **Fideiussor.** ¶ † Solutio que fideiussori parit condictionẽ indebiti non parit reo liberationem: secus si reus fideiussori succedit qꝛ tunc extinguitur cõ
2 dictio iam nata ⁊ sequitur liberatio. h. d. † ⁊ idem puto cõtra si fideiussor succederet reo non potest sibi repetẽti vno iure obijci
3 compẽsatio de eo qđ debet altero iure vt hic ptꝫ. ¶ † Sic ergo no. ex predictis casum in quo condictio indebiti iam orta extinguitur ⁊ liberatio que non fuit orta a principio oritur ex postfacto quando condictio indebiti peruenit ad obligatũ vel ecõuerso obligatio accedit habenti conditionem videbatur autẽ quod sicut fideiussor poterat condicere ita et reus principalis sibi succedens ⁊ quilibet heres eius: sed nõ est verum qꝛ alia est ratio in reo. si enim repetere vult vt heres põt repelli exceptione quod ipse debet ⁊ idem econtra si fideiussor successisset reo si vellet repetere vt ipse põt repelli ex eo ꝙ debet vt heres.

2 ☞ Mulier dans dotem pro filia vel aliam impensam faciẽs pro ea. quando possit repetere.

3 Dotans mulierem si non paciscitur vel stipulatur sibi reddi. videtur donare etiam quãdo credit se teneri ex aliqua causa pia errans in iure.

4 Mulier nupta sine dote non potest postea compelli ad se dotãdum: ⁊ si putãs se posse cõpelli dotẽ dedit nõ poterit repetere.

1 **Si mulier.** ¶ † Qñ error causatur a pietate cessat repetitio. h. d. no. pone casum sm glo. et
2 doct. † ꝙ mulier quedam credens se teneri ad dotãdam filiam suam vel sororem cũ tamen de iure non teneretur ipsam dotauit an poterit repetere vel a marito vel ab ipsa dotata videbatur quod sic: qꝛ fuit error iuris ⁊ erat oĩno indebitum tam ciuiliter q̃ naturaliter ergo ⁊c. vt. s. e. sed ⁊ si me putem. ⁊ plene no. in. l. j. contrarium hic dicitur ⁊ speciale est hoc casu: qꝛ iste error causatur a pietate: quia illa erat filia vel soror vel alumna inter quas dicitur esse pietas. sublato ergo errore remanet pietas q̃ repetitionẽ impedit. ⁊ aduertendũ qꝛ hic sunt due cause quare non repetit. s. ipsa pietas que iure subsistebat qꝛ illa erat vere filia vel soror secus si putabatur esse: qꝛ tũc cessaret ratio de qua hic pro quo: idest nec apud. ⁊. l. si pater. C. de here. instit. secus si error causabaẽ non a pietate: qꝛ putabat se illi teneri ex aliquo contractu ⁊ propter hoc dedit dotem pro illa. vt. s. de condi. ob causam. l. qui se debere. alia ratio est fauor dotis. ⁊ ideo si aliaꝫ impensam fecisset pro illa licet error proueniret a pietate quia credebat se teneri ad soluẽdũ debita illius eo qꝛ erat filia vel soror cum non teneatur bene posset tũc repetere: qꝛ illa causa nõ est fauorabilis sicut causa dotis. ⁊ non debemus istum text. extendere vltra terminos in quibus loquitur: qꝛ est contra regulam generalem quod indebitum omni iure per errorem iuris solutum repetitur. fallit hic. Itẽ intelligo quãdo sequutum est matrimonium aꝉs daretur repetitio per. l. si ego in princi. j. de iure do. qꝛ tunc causa dotis est fauorabilis quando matrimo
3 nium sequitur non aliter vt ibi probatur. ¶ † No. ergo hic singulariter quod illud quod dicitur. C. de rei vxo. ac. §. accedit vt videatur quis donare mulieri qñ dotat eam ⁊ non paciscitur vel stipulatur sibi reddi locum habet nõ solum quando dotat sponte sciens se non teneri: sed etiam quando credit se teneri ex aliqua causa pia errans in iure vt est casus hic singularis. pos
4 set † etiã poni casus hic ꝙ aliqua mulier nupsit sine dote debeo scire ꝙ non poterat postea compelli ad se dotandum et imputet sibi maritus. vt in. l. obligatur. §. sepe. j. de actio. et obliga. ⁊ ibi no. pone ergo ꝙ putans se posse compelli dotem dedit non poterat repetere. istud sensit hic do. Rapha. ⁊ bene.

2 ☞ Debitor hominis in genere si credens se precise teneri ad stichum cum dederit repetere potest. ⁊ in quibus sit similis ei q hominem aut decem promisit. ⁊ nu. 3.

3 In obligatione alternatiua si debitor credens se posse cõpelli ad alteram illam tradat non repetit.

1 **Qui hominem.** ¶ † Debitor generis si credens se precise teneri ad aliquam speciem ⁊ illam soluat repetere potest tanq̃ indebite solutam. h. d. Uidebatur contrarium quia ipse erat verus debitor: sed hoc non sufficit ad denegandum repetitionem nisi cum soluit id quod debet. vt. s. eo. si penc. ver. si putem. sed hic nulla species erat in obligatione quelibet tamen erat in solutione. ⁊ tamen ad solutionem peruenitur illa censetur in obligatione postq̃ soluitur in. l. meuius. §. duobus. de lega. ij. respondetur hoc esse verum si solueret sponte nullo errore interueniẽte: sed hic interuenit quia putabat se precise ad illam speciem teneri.
2 ¶ † Pro declaratione glos. que est satis verbosa oppo. contra tex. quia ratio quam hic ponit potius facit contra decisionem q̃ pro. dicit enim quod non repetit iste debitor generis: qꝛ illa obligatio generis est similis obligatiõi alternatiue puta si de
3 beo tibi decem. aut hominem. † sed certe in obligatione alternatiua si debitor credens se posse compelli ad alteram illã tradat non repetit. licet non teneretur vt est casus singularis in. l. si is cui. de leg. ij. ergo. idem deberet esse in creditore generis cuius contrarium hic dicitur timore huius glo. hic ponit plures solutiones ⁊ finaliter dicit quod ista ratio que ponitur hic non est ratio

est ratio decisionis finalis:sed vult dicere ꝙ obligatio generis
habet similitudinem cum obligatione alternatiua in duobus:
qꝛ in vtraq; debitor habet electionẽ ⁊ in neutra tenetur precise
plus ad vnam ꝙ ad alteram:sed in aliis duobus differũt:qꝛ in
illa obligatione alternatiua quelibet species de alternatiua est
in obligatione:vt in.l.si duo.j.de constit.pecu.sed in obligatio-
ne generis nulla species contenta sub genere est in obligatio-
ne que licet sit in solutione ⁊ ex hoc descẽdat alia differẽtia quã
tum ad effectum repetendi:qꝛ debitor alternatiuus si per erro
rem tradat vnam speciem de alternatiuis non potest repetere:
qꝛ tradat rem debitam.⁊ iste est casus in.l.contraria. que tamẽ
repetit multas alias contrarietates de quibus vide ibi subtili
ter per Dy.⁊ Bar.sed si debitor generis tradit vnam speciẽ ꝑ
errorem repetit:qꝛ nõ tradit rem debitam.vt in hoc.§.⁊ in hoc
consistit tota intentio glo.

2 ☞ Condictio indebiti ꝙ etiam oriatur ex nego.gest. ꝙ nego
tium sit quasi contractus.

3 Pro impensa necessaria facta in reficiẽdo edificiũ alterius ꝙ
non detur retentio:sed actio ⁊ que actio detur ⁊ quid pro impẽ
sa edificij de nouo facti.⁊ nu.1.⁊.2.

1

I in area. ¶ † Pro impensa quã quis fa-
cit in re aliena de nouo,edifican
do siue possidetur ꝑ dñm siue ꝑ ipsum facientẽ solũ
ius retinẽdi competit si bona fide fecit.si autem rem
domino restituat non recuperata impensa nullam actionẽ ha-
bet ad repetendum.h.d.¶ No.⁊ semper allegatur. Primo lo-
quitur quando area tua super qua edificauit de nouo possiде-
batur ꝑ te vsq; ibi:sed ⁊ si is.secũdo qñ ꝑ me ⁊ postea in te trãs-
tuli possessionem. ⁊ intellige hanc.l.quãdo edificaui bona fide
credens me esse dñm:⁊ sic nomine meo ⁊ non habebã animum
aliquem obligandi:si aũt mala fide sciens me non esse dominũ
videor donasse ⁊ sic nec retentionem haberem pro tali impensa
cuius contrarium hic dicitur in fi.⁊ in.C.de rei vend.l.ij.⁊.l.do
mum.⁊ ad le.aquil.si seruus seruum.§.si oliuam. Itẽ si non no
mine meo:qꝛ non tanq̃ in re mea sed tanq̃ in re tua:tũc videor
habuisse animũ te obligandi ⁊ gerendi tua negotia ⁊ haberem
actionẽ neg.gest.vt in vlti.glo.⁊ in legibꝰ allegatis ꝑ eũ.in pri-
mo ergo casu huius.l.ideo non datur condictio indebiti: quia
illa oritur ex neg.gest.inter dantem ⁊ recipientẽ.cum enim sol
uo pecuniam indebitam trãsfero in te dominium ⁊ tacite vide
tur actum inter nos vt si non sit debita.mihi restituas:sed cum
edifico in area tua non transfero in te dominiũ pecunie: qꝛ illã
non trado tibi: sed magistris.nec dominium edificij: qm̃ illud
nunq̃ fuit apud me:sed cum incepit fieri incepit tuum esse: qꝛ
edificium cedit solo.l.j.de rei ven.occupas ergo quod tuum est
non autem aliquid a me recipis nec edificium nec dominiũ la-
pidum transfero qꝛ illi non considerantur per se:sed cũ vniuer
sitate edificij.vt in.l.eum qui edes.de vsucap.nec aliquod geri
tur negotium inter te ⁊ me:qꝛ poterat illud facere te absente et
ignorante:⁊ sic nec tibi assentio nec tu mihi non sic quando sol
uo pecuniam:qꝛ ego tibi assentio in tradendo ⁊ tu mihi in reci
2 piendo. ¶ † No.ergo condictionem indebiti oriri ex neg.gest.⁊
glo.dicit quod istud negotium non est contractus sed quasi cõ
tractus vult dicere qꝛ non intendo contrahere sed distrahere.i.
me liberare.⁊ hoc dicitur quasi contractus:qꝛ videtur actũ ta-
cite presumptione iuris quod si non sit debita mihi restituas:
et sic oritur extra id quod expresse agitur:vt in.l. si is qui.j.cõ-
mo.in fi.In secunda vero parte videbatur cõpetere condictio
indebiti:qꝛ saltem possessionẽ facio tuam quam prius non ha-
bebas:sed ego.sed certe hoc non facio indebite sed debite. pote
ris enim me ad hoc compellere agendo contra me rei vendica
tione:⁊ ista est ratio per quam soluuntur contraria in glo. for-
mata de.l.indebiti.§.si nummi.s. eod. quia indebite transtuli
in te possessionem:qꝛ non eras dñs.⁊.d.l.exceptionẽ.§. si pars.
j.eo.qꝛ ibi dominium habebas a me.hic non.⁊ tex. hic dũ dicit
qꝛ nihil accipiens faceret intellige indebite:sed bene facit debi
te.s.ipsam possessionem.⁊ vide hic omnino qđ not.Cy.C.de rei
ven.l.si quis sciens.⁊ not.qꝛ hic loquitur in impensa edificij de
nouo facti pro qua non competit nisi retentio:qꝛ non reputaꝛ
3 impensa necessaria lꝫ vtilis.† sed pro facta in reficiendo datur
actio:qꝛ reputatur necessaria.vt in.l.domũ.C.de rei vendi. ego
habui istam causam vltra montes:qꝛ quidam florẽtinus eme-
rat vnam possessionẽ a non domino ⁊ ibi fecit pulchra edificia
bona fide:postea fuit actum contra ipsum rei vendi.⁊ condem
natus ad restitutionem ⁊ facta est executio sentẽtie nulla facta
mentione nec opposita exceptione de impensis factis in edifi-
cando. volebat ille eas repetere cõtra quem allegabatur ista
lex:⁊ qꝛ maxima resultabat iniqtas:qꝛ possessio valebat in du-
plo plus propter edificia que ille bona fide fecerat quod forte
propter modicum errorem aduocatorum seu procuratorũ de-
beret perdere omnes impensas conabar ipsum adiuuare per
aliam viam quod ageret actione in factum ex equitate.l.si me ⁊
titiũ.si cer.peta.qꝛ dominus efficiebatur locupletior ex re pos-
sessoris cum iactura illius.

2 ☞ Heres qui coactus ad instantiam fideicõmissarij vniuer-
salis adiuit hereditatem et restituit nec dãnum nec vtilitatem
debet sentire.⁊ nu.4.

3 Condictio indebiti an deꝛ ad solutum gratia conditionis im-
plende.⁊ sic ad causam de futuro.

1

Scui heredi. ¶ † Quãdo dispositio
efficitur indebita solu
tum causa conditionis implende repetitur.h.d.pre
2 mitte ꝙ † heres qui coactus ad instãtiam fideicom-
missarij vniuersalis adiuit hereditatẽ ⁊ restituit: nec dãnũ nec
vtilitatẽ debet sentire de illa aditione.vt.l.qꝛ poterat ad treb.
3 cum simi.† si ergo fuerat grauatus in fundo ꝓprio sub cõditio
ne ꝙ sibi darentur decẽ ⁊ coactus adiuit nõ teneꝛ illũ fundũ da
re:qꝛ sic remaneret in dãno:si ergo legatarius dedit sibi decem
vt fundum haberet ista causa non potest sequi repetit per cõdi
ctionem ob causam ſm vnũ intellectũ vel per cõdictionẽ inde-
biti ſm aliũ. Sed tunc contra:qꝛ nõ soluit vt debitũ ⁊ ex causa
de preterito:sed ob causam de futuro vt fundum haberet.dicit
Bar.ꝙ etiã tũc pñt cõpetere cõdictio indebiti qñ illa cã nõ ve-
nit implenda ꝑ recipiẽtẽ sed ipso iure impleꝛ. breuiter nõ bene
loquiꝛ:qꝛ ponẽdo ꝙ hic grauatus esset in re ꝓpria:qđ est neces
se dicere ſm vnũ intellectũ veniebant implendi ꝑ heredẽ:qꝛ qñ
legatur res heredis non trãsit dominiũ in legatariũ ipso iure:
sed ita demũ si ipse heres tradat.vt not.in.l.papi.de seruitu.et
posito ꝙ ipso iure veniret implẽda cã sine facto recipiẽtis ⁊ in-
continenti facta solutione adhuc nõ cõpetit cõdictio indebiti:
sed ob causam.vt ptꝫ in.l.si procuratori falso.ver.nõ enim.s.de
cõdi.ob cau.ꝑ quã confundiꝛ dictũ Bar.qꝛ si soluo debitũ falso
ꝓcuratori creditoris datur cõdictio ob causam nõ indebiti. vt
vt ibi.tñ si fuisset verus sequuta fuisset liberatio statim ipso iu
re ⁊ sine aliquo facto recipiente ⁊ etiã anteq̃ traderet dño.vt.l.
si ꝓcurator.v.celsus.s.eo.dic ergo ꝙ si volumus intelligere ꝙ
detur hic condictio indebiti ad hoc vt cõueniat tit. pñt dici ꝙ
soluit tanq̃ debita:qꝛ ista cõditio dãdi fuit apposita ei qui po-
terat grauari vt fideicõmissario vniuersali:vñ si heres sponte
adiuisset potuisset cõpellere fideicõmissariũ ad dãdũ sibi decẽ:
⁊ fundum recipiendũ.vt.l.fideicõmissi.§.cũ esset.de lega.ij. sed
hic non tenebaꝛ:qꝛ legatũ erat effectũ inutile ꝓpter coactionẽ.
4 ¶ † No.ibi:imo etiã quartã.hoc verũ si nõ fuisset coactus adi-
re perdit quartã trebel. ⁊ omne illud cõmodũ qđ ex testamẽto
cõsequuturus erat vtilitatẽ.l.qui suspectã.ad trebel. ¶ In ea
glo.ibi:qui sufficiũt ad quartã.dic melius qui sufficiũt ad esti-
mationẽ fundi:⁊ tũc oportet intelligere quod fuit grauatus in
fundo ꝓprio ꝙ fieri potest si fructus equiualent fundo:vt.l.fi-
liussa.§.si apud marcellũ.de leg.j. sed si ita est quare repetit qđ
dedit gratia conditionis implende postq̃ legatũ valuit.glo.fi.
ante fi.dicit ꝙ licet valuerit a principio tñ postea effectũ est in-
ualidum ⁊ nõ dicit propter quid.dicas quod propter coactam
aditionem:qꝛ sicut non debet prosequi lucrum ex ea:ita nõ de-
bet remanere in dãno. vt.l.qꝛ poterat. ad trebel.cum igitur fi-
deicõmissa.non possit habere fundum debet repetere decem q̃
dedit vt haberet fundum.

2 ☞ Promittens aliquẽ defendere vel iudicatũ solui que pro
missio continet clausulam de defendendo si non defendit inci-
dit in penam promissam vel in stipulationẽ ad interesse: sed re
integra potest moram purgare.

3 Si tempore quo poterat moram purgare soluit penã vel inter
esse non poterit postea solutum repetere.

1

Ui obrem. ¶ † Potestas purgãdi mo
ram nõ facit vt videaꝛ solu-
2 tum indebitũ.h.d. ¶ † No.ꝙ ille qui ꝓmisit aliquẽ
defendere vel ꝓmisit iudicatũ solui q̃ promissio con
tinet clausulã de defendẽdo si nõ defendit incidit in penã pro-
missam vel in stipulatione ad interesse.⁊ sic efficitur debitor pe
ne vel interesse: potest tñ purgare moram re integra:⁊ sic desi-
3 nit esse debitor.vt.l.iij.§.fin.iudi.sol. ¶ † Queritur ergo si tem-
pore quo poterat moram purgare soluit penam vel interesse:
an dicatur soluisse indebitum:⁊ sic possit repetere videbatur sic
quando nõ videtur esse debitor postq̃ poterat desinere esse de-
bitor:⁊ sic erat in sua potestate:⁊ sic non poterat compelli preci-
se:contrarium dicitur in hac lege:qꝛ vere debitor est ciuiliter ⁊
naturaliter obligatus:⁊ istud quod possit desinere esse debitor
non attenditur postq̃ spõte soluit:nec recuperat.⁊ ad hoc sem-
per allegatur ista lex.⁊ hoc quando facta est executio ab homi
ne:idem si a lege ſm doct.vt in.l.is cui.de leg.ij.⁊ per Dy. in.l.
seruum.§.de illo.de verb.oblig.

2 ¶ Si quis pignori recepit rē alienā a nō dn̄o: quā dominus petat. quādo non teneatur dn̄s restituere pecuniam.

Seruus cuiusdam.

¶ † Qui recipit pignori rem alienam a non domino scienter cōmittit furtum ꝛ pecuniā quā recipit vt illā restituat restituere tenetur per condictionē ob tur. cau. q2 turpiter recepit. si autē ignoranter non cōmittit furtum ꝛ pecuniam quā recepit non tenetur restituere: q2 recepit nomine veri debitoris. h. d. ista singula. ꝛ semel istā legē allegaui pro casu Florētie: cum famulus cuiusdam surripuerat sibi vestes ꝛ eas portauit feneratori ꝛ pignorauit pro decem: ꝛ aufugit ꝛ dominus iuit perquirendo et finaliter reperit habentem: ꝛ cum ille restituere nollet nisi accepta pecunia eam soluit ꝛ recuperauit vestes. postea volebat repetere querebaꝶ an posset ꝛ quo iure ꝛ qua actione dixi ꝙ erat casus hic ꝙ si sciēter recepit tenebatur restituere: secus si ignoranter. ꝛ plures doct. erant admirati ꝛ etiam aliqui turbati cōtra cuius decisionē in hoc secundo casu facit q2 tex. dicit ꝙ non repetit quando soluit nomine veri debitoris: sed in casu isto nō apparet ꝙ nomine soluentis. Sol. ad hoc vt sit bona distinctio quam facit hic litera inter accipientē ignoranter ꝛ sciēter oportet in dubio intelligere quod videbatur solutum nomine veri debitoris quando recepit ignorāter: secus si sciēter odio ipsius q2 fur. si enim constaret quod sibi fuisset solutū nomine veri debitoris: tunc ꝛ eo casu quo scienter recepisset cessaret repetitio. vt. j. eo. repetitur. ꝛ not. in. l. si pene. §. j. s. eo.

2 ¶ † Item opp. fortiter quod dominus non tenetur restituere pecuniā etiā quādō ignoranter recepit. vt in. l. si mancipium. ff. de rei vend. Sol. fatetur si tamen soluit sibi imputet quādo possessor recepit pignori: ꝛ sic extabat verus debitor. casus est hic secus si sciuisset: et sic non extabat verus debitor cuius nomine videtur solutum. et sic potest intelligi. l. contraria. tene menti quia est casus notabilis.

Seruum meum.

Pretium solutū pro inualida venditione per hanc actionem condicitur. h. d.

2 ¶ Obligatio naturalis solum inter duos fratres in eiusdē patris potestate constitutos mutui datione contrahitur ꝛ primo acquiritur filio mutuanti ꝛ eodē instanti patri nisi mutuū factum sit nomine patris. ꝛ nu. 1. 6. ꝛ. 11.

3 Si postea patre mortuo ambo equaliter succedant patri: ꝛ ille qui accepit mutuum puta. x. totā pecuniā mutuatā ꝑ errorē iuris aut facti soluat: an poterit repetere pro dimidia. ꝛ nu. 26.

4 Et si pater prelegauerit ei qui recepit mutuū peculiū suū quod prelegatū tenet pro dimidia: ꝛ ex dicto prelegato petat illam dimidiā ꝙ alter non teneaꝶ tradere nisi facta declaratione illorū quinqꝫ in quibus alius mutuanti tenetur. ꝛ nu. 26.

5 Creditor peculiaris extraneus si non agit cōtra fratrē creditorem alterius qui contraxit cum eo extraneo ante mortē patris pro dimidia pro qua patri successit qui tenebaꝶ de peculio ipsi extraneo. sed ago contra alium fratrem debitorē alterius ꝛ in solidum obligatum: an iste frater debitor possit postea ab altero fratre creditore suo aliquid recuperare.

6 Inter patrem ꝛ filium in potestate nō oritur ciuilis obligatio ex contractu: sed naturalis tm̄.

7 Plures filij vna cū patre inter se habētur ꝓ eadem persona.

8 Debitum contractum per filium vel seruum quare diciꝶ onus peculij. ꝛ nume. 29.

9 Peculium si transit ad alium titulo vniuersali dicitur trāsire cum illo onere: ꝛ quid si titulo singulari. ꝛ nu. 29.

10 Quod quis debet facere aduersus alium debet etiam facere aduersus seipsum.

11 Filiusfamilias quot modis potest habere peculium ꝛ reducūtur ad tres: ꝛ in quibus filius habeat dn̄iū ꝛ administrationē.

12 Filiusfamilias si mutuat pecuniaꝫ castrensis peculij vel quasi alteri fratri noīe patris ꝙ pater teneatur ciuiliter ꝛ naturaliter ipsi filio mutuāti actione neg. gest. ad restitutionem nisi mutuauerit animo donandi ꝛ mortuo patre ad quid teneatur frater debitor ꝛ quid si frater mutuauit suo noīe. ꝛ nu. 15.

13 Si mutuo pecuniam meā nomine tuo teneris mihi actione neg. gestorum a qua liberaris cedendo mihi actionem cōtra illū ꝛ an presumatur tunc animus donandi de ascendente in descēdentem vel econuerso.

14 Si filius mutuat pecuniam nomine patris quando requiraꝶ ratihabitio vt patri acquiratur actio.

15 Inter patrem ꝛ filium hodie in aduentitijs oritur non solū naturalis obligatio: sed etiam ciuilis casu quo pater non habet vsumfructum.

16 Eo casu quo habet vsumfructum ꝙ sit legitimus administrator. ꝛ qd̄ possit sibiipsi soluere de bonis filij sicut tutor. ꝛ qd̄ non videatur ꝙ filius ciuiliter obligetur patri: sed ecōuerso sic.

17 Ex mutuo cōtracto inter duos fratres in eiusdē potestate cōstitutos: an oriantur due obligationes naturales quorum vna acquiratur patri: ꝛ altera remaneat apud filium mutuantē ꝛ an habebunt se tanꝙ duo rei credendi. ꝛ nu. 19. ꝛ. 21.

18 Filius qui recepit mutuum si successit patri pro dimidia: an ab vtroqꝫ obligatio sit sublata pro dimidia. ꝛ nu. 19.

19 Debitor si vere soluit vni ex duobus reis credendi non tenebitur iste cōmunicare alteri correo quādo debitum fuerat cōtractum de pecunia istius cui fuit solutum.

20 Pater vel dominus conuentus ab extraneo de peculio vnius ex seruis: vel vnius ex filijs potest deducere non solū quod debetur sibi ab illo seruo vel filio: sed etiam qd̄ debetur ab eodem fratri suo vel conseruo ex cōtractu cum eis celebrato ꝙtum ad nomen. non obligationem. ꝛ nu. 17.

21 Pater obligans se filio quod non potest pro illa obligatione dare fideiussorem.

22 Debitum duobus reis credēdi si contractū sit de pecunia vnius tm̄. ꝛ debitor illi soli succedat. liberatur ab altero.

23 Unus ex duobus reis credendi exigens debitū. quando teneatur cōmunicare correo.

24 Pater an ex persona filij recipientis mutuum teneatur naturaliter de peculio alteri filio mutuanti sicut econuerso ex persona ipsius mutuantis sibi acquiritur naturalis. ꝛ nu. 25.

25 Filius si recipiat mutuum ab extraneo an ꝛ que actio detur cōtra patrem de peculio.

26 Licet hereditas representet personā defuncti pro ea parte pro qua quis est heres. tamen peculium nō representat personam filij vel serui aut patris.

27 Si filius debet tibi decem ꝛ decem sint in peculio: ꝛ de istis pater donauit tibi quinqꝫ non tolliꝶ obligatio de peculio in quinqꝫ sed tm̄ videꝶ actū vt in debitū sibi compenses. ꝛ nu. 28.

28 Si de peculio fratris debētis decē alteri fratri illa peruenerūt ad fratrem creditorem ex diuisione mortuo patre. extinguitur obligatio in quinqꝫ. ꝛ an iure solutionis.

29 Si debeo tibi decem ꝛ solutio venit fienda de certo corpore pecunie vel fructuum: ꝛ de illa pecunia vel fructib9 dono tibi tantum qd̄ sufficiat ad debitum videor donare animo cōpensandi cum debito. ꝛ quid si de certo corpore nō esset fienda solutio.

30 Si filius vel seruus erat debitor patris vel dn̄i. ꝛ pater vel dn̄s adimit sibi peculiū. liberatur ab illo debito. ꝛ quid si filius vel seruus erat obligatus alicui tertio.

31 Mutuum an possit consistere inter patrem ꝛ filium.

32 Contract9 qualiter possint celebrari inter patrē ꝛ filiū. remis.

Frater a fratre.

1 ¶ † Inter duos fratres. i. eiusdē patris potestate constitutos mutui datione sola naturalis obligatio cōtrahitur que per filiū mutuantem patri acquiritur ꝛ quatenus recipiens mutuū patri succedit iure confusionis extinguitur pro parte vero qua succedit mutuans ad ipsum reuertitur nisi de peculio recipientis tm̄ peruenerit quod sufficit ad illud debitum: q2 tunc etiam pro illa parte extingueretur iure solutionis: qm̄ est debitum peculiare quod de peculio est soluendum vel deducēdum vel compensandum cū eo: ꝛ quatenus obligatio reperiatur extincta solutū quocunqꝫ errore repetitur quatenus nō secus naturali obligatione impedientem. h. d. fm̄ Jac. But. ꝛ Bar. Uel sic ꝛ breuius. Naturalis obligatio qua filius teneꝶ patri extinguitur iure confusionis pro parte vero coheredis quatenus de peculio filij debitoris ad coheredem peruenit extinguitur iure solutionis ꝛ quatenus reperitur extincta solutum quocūqꝫ errore repetitur et talis obligatio dicitur onus peculij ꝛ sequitur peculiū ad quēcunqꝫ vadit. h. d. in effectu. Diuide in quinqꝫ partes: vt in glo. tamen aliquātulum latius: q2 primo ponitur thema ꝛ questio vsqꝫ ibi respondi. secundo ponitur bimembris solutio vsqꝫ ibi naturalem. tertio ponitur ratio secundi membri vsqꝫ ibi adeo ex qua ratione colligitur quedam alia ratio tacita. quarto illā tacitam rationem probat tribus exemplis vsqꝫ ibi porro. quinto et vltimo concludit ad propositum.

2 † et premitte illud quod dixi in primo summario: q2 colligitur hic licet non dicatur expresse. nam tex. principalter tendit ad declarandum an solutū per errorē possit repeti: sed presupponit quedam que in primo summario dixi ꝙ si non duo fratres in eiusdem patris potestate constituti puta titius ꝛ meuius ꝛ vterqꝫ ipsorum habet pecuniam ꝛ titius mutuat meuio. x. de suis peculijs prefat9 meuius obligatur ex hoc mutuo naturaliter tm̄ non ciuiliter et que sit ratio quod non ciuiliter. j. tangetur. ꝛ ista obligatio primo loco acquiritur titio mutuanti ꝛ eodem instāti acquiritur patri per regulaꝫ que erat isto iure quod id quod acquiritur filio in potestate statim acquirebatur patri. vt. l. placet. de acqui. here. et in. l. j.

et in.l.j.ſi quis a pa.fue.ma numiſ.⁊ ſic meuius reperitur debi-
tor patris in ipſis decē.†ſi poſtea pater moꝛit̃ ⁊ ambo iſti fra-
tres equaliter ſuccedunt pro parte qua ſuccedit meuius talis
obligatio iure confuſionis extinguit̃ qua debitor creditori ſuc
cedit pro altera vero parte pro qua titius ad ipſum tanq̄ ad he
redem reuertitur ⁊ ſic meuius reperit̃ debitor fratris ſui tanq̄
heredis in quinq̧ tm̄.Debes etiam ſcire ꝙ peculia iſtoꝝ mor
tuo patre deſinunt eſſe peculia ⁊ vna cum alijs rebus heredita
rijs debent inter eoſdē equaliter diuidi.ponamus ergo ꝙ mor
tuo patre ⁊ adita hereditate meuius ſoluat titio integra.x.ſup
ple per errorem iuris vel facti ignorans obligationem fore ex-
tinctam queritur an poſſit repetere reſpondetur quod pro di-
midia in qua ipſe ſucceſſit ſine dubio poteſt repetere q2 erat ex
tincta ipſo iure ⁊ ſic erat indebitum vtroq̧ iure quo caſu quo-
cunq̧ errore ſoluatur repetitur.vt not.in.l.j.s.eo.pro altera ve
ro dimidia qua titius mutuans ſucceſſit non fuit extincta iure
confuſionis q2 in illa debitor non ſucceſſit creditori ſed reuerſa
eſt ad ipſum titium tanq̄ ad heredem ſi tamen ex diuiſione pe
cunie ipſius meuij debitoris tantū peruenit ad titium credito
rem ꝙ ſufficiat ad illa quinq̧ etiam pro illa parte repetitur:q2
naturalis obligatio pro parte illa lʒ nō fuerit extincta iure cō-
fuſionis extincta tamen fuit iure ſolutionis:qm̄ iſtud eſt onus
peculij ⁊ de ipſo peculio venit exoluēdū ⁊ ideo poſtq̄ ad illum
tm̄ peruenit qđ ſufficit illud in hoc debitum compēſari ad hoc
autem probandum ꝙ ſit onus peculij ⁊ veniat de ipſo ſoluen-
dum ⁊ per cōſequens debeat titius illud qđ ad eū peruenit in
hoc debitū cōpenſare adducunt̃ tres caſus ſimiles in ver.adeo
⁊ poſtea in ver.porro.cōcludit̃.primū ergo exemplū ad hoc pro
4 bandum eſt iſtud†preſuppoſito eodem themate de quo.s̄.ꝙ ti
tius frater mutuauerit meuio fratri ſuo.x. ſi pater poſtea prele
gauit hic meuio peculiū ſuū qđ prelegatum tenet pro dimidia
quā titius erat habiturus iure hereditario ſi prelegatū nō fuiſ
ſet certe ſi meuius ex dicto prelegato petit a titio illā dimidiā:
non tenebitur titius tradere niſi facta declaratione illorum.v.
in quibus ipſe meuius tenetur ſibi tanq̄ heredi ex obligatio-
ne naturali ad ipſum reuerſa.ad qđ.j.de pecul.l.cui cōſequēs.
et ſi ita eſt ergo ſi non eſt prelegatum ⁊ ſic remanet illa dimidia
penes titiū debet ea in dictis quinq̧ que ſibi debentur compe
5 ſare. Secundū eſt:†ponamus in alijs terminis ꝙ meuius nō
contraxit cum fratre ſuo ſed cum quodam extraneo ei obliga
tus eſt in decem debemus ſcire ꝙ ex contractu duplex obliga-
tio naſcitur.ſ.vna principalis qua obligatur tanq̄ meuius:et
illa eſt ciuilis ⁊ naturalis q2 filiuſſa. ex omni cōtractu preterq̄
in mutuo ⁊ voto obligatur efficaciter.alia eſt obligatio acceſſo
ria qua pater tenet̃ de peculio ipſi extraneo.nā obligatur ad ſi-
militudinē fideiuſſoris.vt.l.cum filius.de verb.obli.⁊ quelibet
iſtarum datur inſolidum mortuo patre ⁊ ambobus equaliter
ſuccedentibus illa obligatio de peculio qua obligat̃ pater diui
ditur inter eos ⁊ pro vna dimidia tranſit paſſiue ad titium fra
trem ⁊ ſic pōt cōueniri ab illo titio actione de peculio qua tene
bat̃ pater pro dimidia qua ſucceſſit quatenꝰ ad ip̄m de peculio
meuij ꝑuenit.vt eſt caſus in.l.queſitū.§.j.j. de pec. ꝓ altera v̊o
dimidia extinguitur q2 non poteſt tranſire ad meuium qui te-
netur principaliter ex ſua perſona ne reperiatur teneri vt p̄nci
palis ⁊ vt acceſſorius.vt.l.generaliter.de fideiuſ.obligatio ve-
ro p̄ncipalis qua ipſe meuius tenebatur remanet in ſuo ſtatu.
ponamus ergo ꝙ creditor ille cum poſſit cōuenire titium pro-
dimidia actione de peculio tanq̄ heredem non cōuenit ſed eli-
git agere contra meuiū inſolidum obligatum principali qua
ille tenetur ⁊ ab eo exigit decem.certe poterit meuius ab ipſo
titio repetere eatenus quatenus ille creditor actione de pecu-
lio potuiſſet a titio cōſequi.puta dimidiā ſi tm̄ ad eū peruenit
de ſuo peculio lʒ ipſe ſoluerit virtute ſue obligationis ⁊ hoc to
tum procedit ex eo q2 iſtud debitū licet ipſe ſit nomine ſuo obli
gatus reputatur onus peculij ⁊ reputatur peculium quodcū-
q̧ erit ⁊ ſicut ipſe titius poterat compelli ab illo tertio credito-
re actione de peculio ad ſoluendum dimidiam.ita ⁊ ſi meuius
frater eius illi totum ſoluerit cum titiū liberauerit ab ipſa obli
gatione de pecul.pro illa dimidia poterit ab illo recuperare ꝑ
actionem ſa.herci. ⁊ ſi res eſſet integra q2 adhuc non ſoluiſſet
titius peteret diuidi bona ⁊ etiam peculiū meuij non tenetur
meuius tradere illam dimidiam ſui peculij niſi preſtita partiū
cautione de conſeruando ipſum indēnem aduerſus illum cre-
ditorem vt videlicet refundat ſibi illa quinq̧ ſi habebat neceſ-
ſe ſoluere cōuentus ſua obligatione principali. ⁊ hoc eſt tertiū
exemplū ex quibus infert quod ſi titius tenetur defendere me-
uium in hac obligatione peculij aduerſus creditorē extraneuʒ
eo caſu extraneo tenetur eodem modo ⁊ fortius tenetur eū de-
fendere aduerſus ſeipſum eo caſu quo tenetur ſibi non extra-
neo:vt eſt in caſu propoſito quādo recepit mutuum ab eo ⁊ iſta
defenſio ſit computādo.ſ.in illud debitum quatenus ad ipſum
titium de peculio meuij peruenit.⁊ hec eſt ſubſtantia huiꝰ diffi
cilis tex.ex quo multa ſunt notanda ex ſummario:⁊ ex his que
6 s̄.dixi:†ſed principaliter allegatur text. dum dicit naturalem
quaſi dicat non ciuilem quia inter duos fratres in eiuſdem pa
tris poteſtate conſtitutos ex contractu non oritur obligatio ci-
uilis ſed naturalis tantum eodem modo inter patrem ⁊ filium
vt.j.e.l.§.queſitum.ratio huius eſt quia pater ⁊ filius reputan
7 tur eadem perſona†⁊ eodem modo ſi ſint plures filij vna cum
patre ⁊ inter ſe habētur pro eadem perſona.vt.l.ſi.C.de impu.
et ali.ſubſti.⁊ hoc eſt introductum de iure ciuili quo fuit intro
ducta patria poteſtas.⁊ in.l.nam ⁊ ciuium.s̄. de his q ſunt ſui
vel alie.iuris.ſi ergo oriretur ciuilis obligatio cum etiam illa
ſit de iure ciuili videtur eadem perſona ſibiipſi obligata quia
eſſe non poteſt ſed obligatio naturalis eſt de iure gentium quo
iure non fuit introducta patria poteſtas.ſi ſic illo iure non re-
putatur eadem perſona ⁊ ſic ceſſat ratio de qua ſupra: ⁊ iſta eſt
communis ratio doctorum quam etiam Barto.approbat ipſe
8 tamen reddit aliam rationem de qua vide hic per eum.†Item
allegatur principaliter quod debitum contractum per filium
vel ſeruum dicitur onus peculij:quia de peculio venit exoluē-
dum:⁊ ſic exoluit nō ſolum liberatur pater vel dominus actio-
ne peculij ſed etiam ipſe filius vel ſeruus obligatione principa
9 li qua ipſi tenentur.vt.j.de pecu.l.ſi noxali.in ſi.princi.† ideo ſi
peculium trāſit ad alium dicitur tranſire cum illo onere.Hoc
tamen eſt verum quando trāſit titulo vniuerſali vt hic iure he
reditario ſi autem ſingulari tunc idem ſi tranſit cum ſeruo. vt
l.⁊ ancillarum.§.ſi ſeruus.j.de pecu.al's ſecus.vt.j.quando ac.
10 de pecu.eſt anna.l.j.§.item heres.⁊ ibi tetigi.¶†Ultimo not.
ſi.quod illud quod quis debet facere aduerſus aliū debet etiā
facere aduerſus ſeipſum ⁊ eſt pulchrum dictum.facit.j.man. ſi
negotio.⁊ ibi glo.allegat bonas concordantias.facit etiā.l. an-
tepe.j.de admi.tut.j.glo.mag.diuiditur in tres:q2 primo decla
rat de qua pecunia potuit fieri hoc mutuum vſq̧ ibi: nā et tūc
ſm̄ Bart.vel dic melius vſq̧ ibi:⁊ ſic due naturales. Secundo
declarat cum obligatio iſta naturalis acquiſita filio mutuanti
acquiratur patri incontinenti vt hic preſupponitur an taliter
acquiratur quod nihil apud ipſum filiū remaneat finaliter te-
net quod non:⁊ hoc totum proſequitur vſq̧ ibi ad verſic. item
quero.tertio loco examinat vnam queſtionē an vtrum ſicut pa
tri queritur obligatio naturalis ex perſona filij recipiētis mu
tuum obligetur de peculio naturaliter eideʒ filio mutuāti. nā
ſicut patri per filium obligatur de peculio ⁊ iſtam proſequitur
vſq̧ in ſi.gloſ.recitādo tres opi.⁊ finaliter tenet tertiā que fuit
Azo. ꝙ non obliget̃ naturaliter ⁊ probat quatuor vel quinq̧
11 modis.¶†Ex prima parte glo.not.quot modis filius pōt ha-
bere pecuniā qui modi reducunt̃ ad tres nā poteſt habere pe-
cuniam caſtrēſem vel quas ⁊ in his duobus filius habet domi
nium ⁊ adminiſtrationē.Itē pecuniā paternā vel etiā aduenti
tiam que etiā eſt paterna.differunt tn̄ q2 paterna ꝓprie eſt quā
pater ſibi acquiſiuit nō per filiū:ſʒ aduētitij peculij quā acqui-
ſiuit per filium iure iſto.⁊ in iſtis duabus pater dn̄ium habet ⁊
adminiſtrationē:filius vero nihil niſi ſolā detentationē.poteſt
etiam habere pecuniā peculij profectitij quā pater ſeparauit
a ſuis rationibus ⁊ conceſſit filio ⁊ in illa pater habet dn̄ium ſi
lius adminiſtrationē:⁊ ꝑ conſequens poteſt transferre dn̄ium
abſq̧ alia voluntate patris:ſed in alijs precedentibus duabus
nō.Secūdo recollige ex glo.ꝙ iſte tex.pōt intelligi duobꝰ mo-
dis.ſ.ꝙ iſte mutuauerit noīe patris.Item ꝙ mutuauerit noīe
ſuo ꝓprio.Tertio ꝙ ſi mutuauit noīe patris ꝓcedunt ſine ſcru
pulo ea q̄ hic dicunt̃ in qualibet de iſtis pecunijs.ſupple etiaʒ
in caſtrenſibus vel quaſi.de quibus eſt magis dubiū q2 per in-
de eſt ac ſi pater iſte mutuaſſet de voluntate filij quo caſu proce
derent oīa q̄ hic dicuntur:q2 filius recipiens mutuū eſſet obli-
gatus naturaliter tm̄. vt in.§.proxi.Tu dic ꝙ non procedunt
ſine dubio ⁊ primo q2 gl.intelligit ꝙ obligatio naturalis in pri
mo caſu huius legis primo loco acqrit filio mutuanti ⁊ poſtea
tranſit ad patrē. ſed ſi mutuum eſt factū nomine patris recta
via acquiritur obligatio ipſi patri.vt.l.certi condictio.§.ſi nū-
12 mos.s̄.ſi cer.pet.¶†Itē ⁊ hoc tangit Bar.ſi mutuauit pecu
niam caſtrenſis peculij vel quaſi nomine patris tenetur pater
ciuiliter ⁊ naturaliter ipſi filio mutuāti occaſione negotiorum
geſtorum ad reſtitutionem illius pecunie niſi mutuauerit ani-
mo donandi:quia facto ſuo acquiſiuit patri obligationem: et
ſic vtiliter geſſit negotium ſuum. et ex hoc ſequeretur ꝙ patre
poſtea mortuo ⁊ ambobus ſuccedētibus talis obligatio paſſi-
ua qua tenebatur pater diuiditur in heredes ⁊ pro parte qua
ſucceſſit titius mutuans extingueretur quia creditor ſucceſſit
debitori pro parte vero qua meuius ſucceſſit tranſiret contra
cum econuerſo illa obligatio naturalis qua filius recipiens te

nebatur patri diuideretur ⁊ pro parte qua ipse successit extin-
gueretur quia debitor creditori successit: pro altera vero parte
transiret ad filium mutuantem ⁊ sic iste filius recipiens mutuū
reperiretur teneri ad duas dimidias ipsius debiti diuersis tñ
obligationibus. s. ad vnā dimidiā ciuiliter ⁊ naturaliter ex per
sona patris tanꝙ̄ eius heres pro altera eius dimidia ex perso
na sua tanꝙ̄ meuius naturaliter tm̄ igitur soluēdo nihil repe-
teret qꝛ si allegaret extinctionem vnius obligationis pro par-
te qua ipse successit obijceretur cōpēsatio de alia dimidia obli-
gationis qua ipse tenet̃ qꝛ ipse successit ⁊ sic non diceretur sol-
uisse indebitū cuius cōtrariū hic dicit̃ nisi ponamus ꝙ mutua
uerit animo donandi: ⁊ tunc potest saluari ista glo. ſm eū not.
13 istud dictū singulare qđ allegaui in. §. si nummos † qñ mutuo
meam pecuniā tuo noīe an videor tibi donare ꝙ lꝫ ipse nō de-
clarat sed hic ꝙ nō imo teneris mihi actione neg. gest. liberta-
tis tñ cedendo actionē cōtra illū: qꝛ ideo teneris ꝙ actionē ha-
bes facto meo. vt in. l. quod debet̃. j. de pec. in casu tñ isto videt̃
ꝙ ex coniunctione ꝑsonarū presumat̃ animus donādi de ascē-
14 dente in descendentē vel econuerso per ea q̃ idē † Bar. no. in. l.
que dotis. solu. mat. Bar. etiā hic videt̃ requirere ꝙ pater ha-
beat ratum qñ filius mutuauit noīe patris de quacunqꝫ pecu-
nia. nā si in castrēsi vel quasi requirit̃ ratihabitio ad hoc vt pa
tri acquiratur actio. ꝑ. l. si absente. C. si cer. pe. hoc non placet qꝛ
acquiratur absenti ⁊ ignoranti. ⁊ non solū patri sed etiā extra-
neo. vt. l. certi condictio. §. si nūmos. s̃. si cer. pet. nisi dicas verū
esse de acquisitione reuocabili que finitur nō facta si postea nō
habet ratum. ⁊ qđ Bar. dicit intellige de acquisitione irreuoca
bili ⁊ hoc placet. si autē mutuauit pecuniā paternā vel peculia
rem aduentitiā requiritur ratihabitio patris ad hoc vt dñium
transferat̃ ⁊ mutuū contrahat̃. cū sine sua voluntate transferre
non possit qꝛ nō habet administrationē in illa ⁊ ad hoc bene fa
cit. l. si absentis. q̃ loquit̃ hoc casu. tñ aduerte qꝛ hoc procederet
si mutuaret extraneo sed ex quo mutuat fratri in eiusdem pote
state constituto non video quid operet̃ in hoc voluntas patris
nā etiā si ratificat dñium pecunie non transfert̃ in filiū qꝛ si trās
ferretur eodē instanti reuerteretur ad partē ⁊ sic esset trāslatio
momentanea ⁊ sine vtilitate de qua iura nō curāt nec eā indu-
cunt. vt in. l. qui sic. de solu. puto ergo dicendū ⁊ nullus tangit
ꝙ tale mutuū nō ꝯtrahat nisi sequuta cōsumptione per filium
etiam si pater ratum habeat vel ipsemet mutuet. vt in. §. quesi-
tum. quem sic intelligo. ⁊ extūc oritur ista obligatio naturalis:
et non prius sicut si mutuarem tibi pecuniam alienam vel meā
eo casu quo non possem transferre dominium. nā contraheret̃
obligatio mutui nisi consumptione sequuta. vt. l. nō omnes. §.
si pup. si cer. pet. nisi forte ad restitutionē possessionis. vt in. l. in
15 debiti. §. sed si nūmi. j. eo. ¶ † Quarto ⁊ vltimo recollige ex glo.
ꝙ si filius mutuauit suo noīe lex ista nō posset procedere in pe-
culio castrensi vel quasi qꝛ tunc cōtraheretur ciuilis ⁊ natura-
lis obligatio cum in ea habeatur pro patrefa. ⁊ nō acquiretur
patri cuius contrariū vult iste tex. intellige tñ si fieret mutuum
in causa in qua cessaret mace. non aliter. Itē hodie etiā in aduē
titia pecunia ſm glo. nō haberet locum. l. ista qꝛ esset idē quod
in castrensi vel quasi. ¶ No. istam glo. que semper allegatur ꝙ
etiam hodie in aduentitijs inter patrē ⁊ filiū oritur non solum
naturalis obligatio sed etiā ciuilis ⁊ sic potest esse iudiciū inter
eos ⁊ sic cessat ista lex quātum ad primū. vt. l. lis nulla. de iudi.
quātum ad secundū. idē no. in aut. vñ si parēs. C. de inoffi. test.
⁊ probatur in. l. iubemus. §. j. C. ad treb. ꝙ ꝓcedit ſm doc. eo ca
su quo pater nō habet vsumfructū al's pecunia aduentitij pe-
culij esset sua cum vsusfructus nō separet̃ a ꝓprietate in talibꝰ
vt in titu. de vsufru. earū rerū que vsu consu. ⁊ sic esset idem qđ
16 in pecunia paterna. † Item qꝛ eo casu quo habet vsumfructum
est legitimus administrator ⁊ potest sibijpsi soluere de bonis fi
lij sicut tutor. vt in. l. fistulas. §. qui fundū. de contrahen. emp.
⁊ non videt̃ ꝙ filius ciuiliter obliget̃ patri. ꝑ. l. serui ⁊ filij. j. de
17 fur. sꝫ ecōuerso sic: qꝛ cessat ratio illius legis ſm Bar. ¶ † Cir-
ca secundā partē glo. q̃ est difficilis infrascata ⁊ inepte compo-
sita. debes scire ꝙ glo. in prin. illius particule posuit duo dicta
quorum vnum est ꝙ ex isto mutuo fuerunt orte due naturales
obligationes quarum vna fuit acquisita patri ⁊ altera reman
sit apud filium mutuantem. alterū dictum est ꝙ ex eo qꝛ filius
qui mutuū recepit successit patri pro dimidia sublata est vtra-
qꝫ obligatio pro dimidia. ⁊ ista duo dicta ponuntur in ꝑncipio
illius secunde particule que incip. ⁊ sic due. vsqꝫ ad ver. hec pro
bantur postea glo. laborat improbando vtrūqꝫ dictū ⁊ vtrūqꝫ
probat duobus modis ⁊ vtroqꝫ format vnā oppositionē vsqꝫ
ad ver. item quero. ⁊ nō loquitur ordinate. primum ergo dictū
quod fuerunt orte due obligationes naturales ⁊ qđ vna remā
serat penes filium probatur in versi. ⁊ hoc probat tali ratione.
nam ponēdo quod istud mutuū fuerit factum de pecunia pro-
fectitij peculij. certū est ꝙ istud peculiū ꝑtinet ad patrē quantū
ad dñium ⁊ ad filiū ꝙ̄tū ad administrationē. ergo dicamus ꝙ
nascāt due obligationes vna respectu dominij ⁊ illa remaneat
penes patrē. altera respectu administrationis ⁊ illa remaneat
penes filiū. ⁊ vtraqꝫ erit insoildū ⁊ sic habebūt se pater ⁊ filius
tanꝙ̄ duo rei credendi ⁊ hoc vsqꝫ ibi ideoqꝫ postea in alio ver.
qui incipit item ꝙ filio ꝓbat alio modo qꝛ tex. l. dicunt ꝙ si pa-
ter vel dñs conuenit̃ a quodā extraneo de peculio vnius ex ser
uis vel vnius filij ipse potest deducere non solum qđ debet̃ sibi
ab illo seruo vel filio: sed etiā qđ debet̃ ab eodē fratri suo vel cō
seruo suo ex contractu celebrato cum eis. vt. l. sed si dānum. §.
peculium. j. de pecu. si ita est ergo sequitur ꝙ fratri suo vel con
seruo debet̃ ab eo ex contractu celebrato cum eo al's ille tex. fal
sum diceret. ⁊ si ita est ergo aliqua obligatio remāsit peneseos
que non fuit acquisita patri vel dño: al's nō diceretur sibi debe-
ri ⁊ illi tex. artauerunt glo. ad hoc dicendum postea in ver. seq.
qui incipit videtur tamen opponit ꝙ imo nulla remanserat pe
nes filiū per. l. placet. de acqui. here. vbi habetur quod momē-
to non residet penes eum sed acquiritur patri. glo mirabiliter
respondet ꝙ illud procedit in ciuilibus acquisitionibus vt est
aditio hereditatis secus in naturalibus que fiūt per actus na-
18 turales † postea glo. in ver. ideo nititur probare ſm dictum qđ
per successionem tollatur dimidia non solū illius naturalis q̃
fiunt acquisita patri de qua non est dubium qꝛ debitor successit
creditori sed etiam dimidia que remansit penes filium de qua
est maius dubium: qꝛ debitor in illa nō successit creditori ⁊ pro-
bat sic. iste pater ⁊ filius habent se tanꝙ̄ duo rei credendi sed in
duobus reis credendi est hoc quod si debitor soluat vni ex eis
liberatur non solum ab illo sed etiam correo si in totum soluit
vel a parte si soluit partem. Item successio habet vim solutio-
nis. cum ergo iste filius debitor successerit patri pro dimidia.
perinde est ac si si sibi soluisset dimidiam istius debiti: sed si sol
uisset liberatus fuisset a filia pro illa dimidia: ergo ⁊ nunc. et si
dicatur ista non est bona argumentatio: qꝛ a lege expresse caue
tur contrariū quod licet debitor soluēdo vni liberet̃ ab vtroqꝫ
succedendo tamen vni nō liberat̃ nisi ab illo. vt. l. vrānius. j. de
fideius. glo. sentiens hoc contrarium dicit quod licet pater ⁊ fi-
lius sint vt duo rei. tamē pater plus iuris habet ꝙ̄ filius ⁊ po-
tentior est ratione patrie potestatis. q. d. l. vrānius. debet intel-
ligi quando sint pares sed si vnus est potentior ⁊ succedebatur
potentiori liberatur etiam ab altero. ⁊ ita loquitur quod dixi.
¶ No. illam glo. pro intellectu illius. l. ⁊ hoc vsqꝫ ibi: sed si pa-
tri. aliā rationē ponit glo. in ver. est ⁊ alia ratio que talis est. Si
mutuum fuit factū de pecunia istius mutuantis certū est quod
illud peculium post mortem patris venit cōicandū cū fratre. vt
in. l. certum. C. fa. her. ergo ⁊ obligatio peculij cū ergo fuerit cō
tracta in decē cōicetur cū fratre vt liberet̃ in quinqꝫ qm̄ alia cō
municatio nō cadit. ⁊ sic videt̃ ꝓbatum ꝙ etiā illa naturalis q̃
remansit penes filium fuerit sublata pro dimidia. postea in v̄.
sed si patri opponit cōtra seipsum. nam intelligēdo ꝙ sint due
obligationes ⁊ ꝙ se habeant tanꝙ̄ duo rei credendi pater ⁊ fi-
19 lius sequitur tale inconueniens. † certum est enim ꝙ in duobꝰ
reis credendi si debitor soluat vni vere tenetur illi cōmunicare
correo neg. gest. vt dicit glo. q̃ semper allegatur ad hoc ergo si
soluat ficte. cum ergo nunc successerit in dimidia ⁊ sic ficte sol-
uerit dimidiā patri ista dimidia venit cōicāda cū fratre mutuā
tis ⁊ sic pro duobus cum dimidio. ⁊ pro alijs duobus cum di-
midio. extinguitur igitur iste recipiens mutuum nō poterit re
petere integram dimidiaꝫ de decem sed dimidium dimidie. cu
ius contrariū dicitur. glo. non respondet. tu respōde ſm Bart.
ꝙ tunc correus tenetur cōmunicare qñ debitum fuit contractū
de pecunia cōmuni secus si fuit cōtractū de pecunia illius cui
fuit solutum. vt in. l. in lege fal. hoc obseruandū. ad. l. fal. ita no.
in. l. qui hominē. §. i. j. de solu. sed ista pecunia erat patris quā-
tum ad dominiū ⁊ si fuisset sibi vere solutum non tenebatur cō
municare filio ergo nec nūc heres eius. ⁊ ex his remanet expe-
dita ista particula ꝙ̄tum ad corticem litere glos. Breuiter ista
glo. reprehenditur in tribus. Primo inquātum vult quod na-
scantur due ⁊ vna remaneat penes filium quia hoc nullo iure
cauetur vnde teneas quod non nisi vna ⁊ illa acquiritur primū
filio postea patri ⁊ penes filiū nō remanet nisi nudum nomen
20 sicut nō erat nisi nuda administratio peculij. † ⁊ isto modo itel
ligantur leges dicētes deduci de peculio quod debet̃ fratri vel
conseruo. s. qđ debetur qnātū ad nomen nō quod apud eum sit
aliqua obligatio si enim aliqua remaneret falsum esset qđ dici
21 tur in. l. si quis pro eo. §. i. de fideiusso. † ꝙ si pater se obligat fi-
lio nō pōt pro illa obligatione dare fideiussorem: qꝛ cū obliga
tio fideiussoria nō descendit a patre acquiret̃ ipsi patri ⁊ sic re-
perit̃ obligatus eidē pro eodē qđ esse nō dꝫ. si enim aliqua obli
gatio cōtra fideius. remaneret penes filiū hoc nō esset verū qꝛ
quātum

quãtum ad illam nõ esset obligatus eidẽ pro eodẽ sed filio pro
patre cuius cõtrariũ ibi dicit. ⁊ hãc rationẽ inducit Bar. subti
liter ad cõfusionẽ huius opi. glo. ex hoc sequit ꝙ etiã glos. male
dicit ꝙ pater ⁊ filius se habent vt duo rei credendi q: in duob⁹
reis credẽdi sunt due obligationes. vt in. l. iiij. §. fi. de duo. reis.
⁊ hic non est nisi vna ⁊ posito ꝙ essent due ⁊ tamen diuersi ge-
neris q: vna ex contractu: altera ex dispositione legali ergo nõ
possunt esse duo rei q: debent esse obligationes eiusdem gene-
ris. vt no. in. l. qui seruum. s. de interrog. act. bene tamen potest
solui filio licet penes eum non sit obligatio. vt in. l. si vnus. post
prin. s. de pac. q: contractus fuit per ipsum celebratus. non ta-
men habet aliquam cõmunionẽ in illa obligatione quesita pa
tri q: si haberet patre mortuo tota cõsolidaret in eũ sicut actio
de dote que est cõis patris ⁊ filie. in. l. ij. §. quod si in patris. sol.
mat. cuius contrariũ patet in ista. l. q: non trãsit ad ipsum nisi
pro dimidia. ⁊ pro altera extinguitur reprehẽditur etiam glo.
Quãtum ad intellectũ legis placet q: naturales acquisitiones fa-
cilius transeunt de vna in alterã ꝙ̃ ciuiles vt ptʒ in. l. si eius. in
prin. ad treb. cum ibi no. si ergo ciuiles querebant patri fortius
22 naturalis sm Bar. † Est tamen glo. not. in duobus primo quãtũ
ad intellectũ. l. vrãnius. nam si essent duo rei credẽdi debitum
esset contractum de pecunia vnius tm̃ si debitor illi soli succe-
deret liberaretur ab altero ⁊ non haberet locum illa lex q: ille
reputabatur potentior cum nõ teneatur cõmunicare cũ correo
23 imo si correus exegisset teneretur sibi restituere. † Est etiam no
tanda glo. dum dicit ꝙ vnus ex reis credendi exigẽs debitum
tenetur correo cõmunicare declara ⁊ examina plenius p Bar.
in. l. qui hominem. §. j. de sol. ⁊ in. l. si titio. de leg. ij. Item quod
nulla obligatio remanserit penes filium mutuãtem probatur
manifesta ratione q: si remansisset illa non fuisset extincta pro
parte qua recipiens mutuum successit patri q: in illa non suc-
cessisset debitor creditori: q: non pater sed filius mutuãs in illo
erat creditor. ⁊ per consequens non posset repeti solutum etiã
24 pro dimidia qua successit cuius contrariũ hic dicit. ¶ † Circa
tertiam particulam glo. que incipit in ver. item quero. Notan-
dum est diligenter ⁊ miror ꝙ Bart. non tangit ꝙ questio glos.
procedit. presupposita opi. glo. que firmauit in precedenti par-
ticula. s. ꝙ aliqua obligatio naturalis remanserit penes filium
mutuantem que non esset quesita patri. nã si hoc est verũ pater
ex persona filij recipiẽtis mutuum posset accessorie de peculio
obligari naturaliter filio mutuanti q: cum apud ipsum sit pn-
cipalis obligatio cõtra fratrem potest esse etiam accessoria cõ-
tra patrem: sed presupposita opi. contraria que est vera ꝙ nul
la remanserit penes filium cõtra patrem: ista questio non pro-
cedit q: cũ apud ipsum nõ esset principalis cõtra vnũ non põt
esse accessoria cõtra alium. non enim potes mihi teneri vt fide-
iussor nisi sit aliquis qui teneatur mihi vt pncipalis. ⁊ ideo ista
questio glos. superflua ⁊ presupposita vera opiñ. nec est necesse
ipsam recitare: sed q: oportet intelligere id qd gl. intelligere vo
luit presupposita illa falsa. opi. glo. in hac questione qua queri
tur vtrum pater ex persona filij recipientis mutuum teneatur
naturaliter de peculio filio mutuantis sicut ecõuerso ex perso-
na ipsius mutuantis sibi acquiritur naturalis cum videamus
quod sicut patri acquiritur per filium ita pater per filiũ obli-
gatur. vt. j. de pecu. l. per totum. glo. recitat tres opi. quarũ pri
ma fuit quorũdam antiquorum ꝙ non tenetur nec per mutuã
tem sibi acquiratur hec op. in hoc secũdo dicto falsa est q: si sibi
non acquirat nõ pcederet ꝙ hic habetur in tex. quod pro par-
te qua recipiens mutuum successit repetat indistincte. nã alia
ratio subesse non potest nisi q: pro illa parte extincta est obliga
tio naturalis confusione: q: debitor successit creditori: sed si nõ
esset acquisita hoc non esset verum. Secunda fuit opi. Hugo. q
25 tenuit cõtrarium † quod sicut acquiritur ex persona mutuãtis
et ita obligatur de peculio ex persona recipientis. nã qd iuris.
de naturali ⁊ ciuili obligatione qñ possunt ambo oriri vt si fi-
lius recipiat mutuuʒ ab extraneo quo casu pater illi extraneo
ciuiliter ⁊ naturaliter obligat de peculio sicut ⁊ filius idẽ debet
esse de naturali tm̃ quãdo illa sola contrahitur etiam si recipit
mutuũ a fratre. ar. in. l. que de tota. de rei ven. Tertia fuit opi.
Azo. qui tenuit ꝙ lʒ ex persona mutuantis acquirat ⁊ ex per-
sona recipientis obligetur extraneo tamen non obligat alteri
fratri. nã si recepisset ab extraneo nõ esset verũ ꝙ pater fuisset
obligatus illi ciuiliter ⁊ naturaliter sed ciuiliter tm̃ ex qua so-
la ciuili fuisset orta actio de peculio si recepisset mutuo a fratre
nec ciuilis obligatio nascitur cõtra patrẽ q: illa nõ potest esse
inter patrem ⁊ filiũ nec naturalis q: in actione de peculio non
esset dare naturalem obligationeʒ. ⁊ sic arg. Hug. retorquetur
contra ipsum. istam opi. tenet hic Bar. ꝙ non sit dare natura-
lem obligationẽ in actione de peculio cũ deficiant fundamenta
ipsius. nam illa obligatio vel oritur ex consensu vel ex equita-
te aliqua iurisgentium. vt. l. hoc amplius. §. his natura. de reg.
iur. sed deficit consensus q: pater ⁊ dñs etiam inuitus ⁊ cõtra-
dicens obligatur de peculio. vt in. l. si quis seruũ. in fi. j. de pec.
Item deficit equitas iurisgẽtiũ qm̃ istud qd pater teneatur de
peculio ex contractu filij vel serui non fuit introductũ de iure-
gentium sed ex edicto pretoris. de quo in. l. j. in prin. j. de pecu.
ꝙ ius pretorium est pars iuris ciuilis. vt. l. nam ⁊ ipsum. de iu
sti. ⁊ iure. ⁊ sic oritur ciuilis tm̃ que est sufficiẽs ad producendũ
actionẽ de pecul. que est pretoria sicut ⁊ als in obligatione lite-
rarum que est ciuilis tm̃ et produxit actionem ⁊ econuerso in-
terdum sola naturalis sufficit ad agendum: vt dixi. s. e. l. natu-
raliter. in. l. si non sortem. §. libertus. certe istud dictum videtur
impugnari. nam imo videtur quod adsit consensus q: videtur
eoipso quod concessit pecuniam cum sciat vel scire debeat edi-
ctum pretoris consentire vt possit obligari ad vires peculij nec
attenditur conditio postea superueniens quousqꝫ peculiũ nõ
admit. ⁊ sic intelligitur illa. l. si quis seruũ. in fi. vnde potest dici
quod in actione de peculio sit dare naturalẽ obligationeʒ sicut
ciuilem, quid alij. vt refert Cy. in. l. dominium. C. quod cum eo.
dicunt quod neutrum est dare quia non est actio in rem cũ ha-
beat similitudinem cum illa. vt. l. quesitum. in prin. j. de pecu. q̃
opinio est falsa. vt ibi dixi: ⁊ contra tex. in. l. in summa. in fi. eo.
titu. ⁊ insti. de act. §. in personam. quidam vero dicũt quod ista
est personalis. tamen est datiua nõ actiua. ideo nullam presup-
ponit obligationem que opi. est falsa ⁊ contra tex. in. l. deposui
in fi. princi. in verbo obligatur. j. de pecu. ⁊ in. l. iij. §. si filius. in
verb. esse obligatum. Secunda ratio quã adducit Azo est mul
tum extranea arguendo de seruis ad filios: hoc modo si domi
nus conuenitur ex persona vnius serui a quodam extraneo de
peculio. l. cauet: qd ipse potest deducere de peculio illius illud
quod ille debet conseruo. vt. j. de pecu. l. si seruus meus ordina-
rius. ⁊ eodẽmodo si cõuenietur ex persona vnius filij posset de
ducere illud quod ille filius debet fratri: sed si ipse pater vel do
minus ex persona illius filij vel serui pariter teneretur natura
liter alteri filio vel conseruo creditori illa lex diceret falsum: q:
istud debitũ quo teneret pater dñs cõputaret i peculio ipsius
filij vel serui creditori. vt. l. quã tuberonis. §. fi. j. de pecu. si com
putaretur habetur pro soluto si haberetur pro soluto nõ debe
retur ab illo filio vel seruo ex quorum persona conuenitur ⁊ sic
falsum dicerent illa iura nõ ergo debetur ab ipso domino vel
patre sed a conseruo vel fratre: ⁊ hoc vult glo. in effectu per ver
ba satis inepta ab illo ver. pro eo. vsqꝫ ad ver. preterea. manife-
stior ista argumentatio non valet vnum obolum. nam fateor ꝙ
si deberetur computaretur in peculium fratris creditoris et ex
hoc efficeretur peculium maius: sed propter hoc habetur pro
soluto hoc est falsum. nam ⁊ si debes mihi centum illa compu-
tantur in meo patrimonio. tamen non habẽtur pro solutis nec
es a me liberatus. preterea non solum id quod debet pater vel
dominus computatur in peculium eius cui debet sed etiam id
quod debet frater vel conseruus. vt in. l. si dãnum. §. j. de pecu.
sed si habetur pro soluto nõ deberetur ⁊ sic est implicare cõtra-
dictionem ⁊ glo. met hoc tenet in ver. posset tamen ꝙ ipse con-
seruus debet nõ dñs: sed certe nec conseruus deberet si illa ra-
tio esset vera adducit etiam aliam rationem in ver. item proba
tur. q: si pater deberet sequeret ꝙ ipso mortuo ⁊ ambobus suc
cedentibus esset debitor in ver. ⁊ creditor in alijs ver. q: obliga
tio quesita patri actiue ⁊ illa qua pater tenetur passiue diuidit
inter eos vnde hincinde fiet compensatio ⁊ sola successio suffi-
ceret ad extinguendum totum indebitum quod est falsum sm
glo. Ego nescio videre quomodo istud possit procedere ꝙ alter
alterius sit debitor ⁊ creditor imo dico ꝙ solus mutuãs est cre
ditor ⁊ solus recipiẽs reperitur debitor. nam obligatio actiue
acquisita patri cõtra filium recipiẽtem mutuum pro dimidia
qua ille successit extincta est pro altera dimidia reuersa est ad
fratrem mutuantem tanꝙ̃ heredẽ: ⁊ sic in illa est creditor tanꝙ̃
heres in quinqꝫ et frater debitor non tanꝙ̃ heres sed tanꝙ̃ me
uius. in alijs quinqꝫ ⁊ econtra obligatio naturalis qua pater
teneretur filio mutuanti passiue pro dimidia qua ipse successit
fuisset extincta quia creditor successit debitori pro altera dimi
dia transisset contra fratrem tanꝙ̃ contra heredem. ⁊ sic in illa
dimidia frater mutuans tanꝙ̃ Titius esset creditor fratris sui
tanꝙ̃ heredis patris sui sicut erat ipsius patris reperitur er-
go creditor in his quinqꝫ diuersis actionibus ⁊ frater eius de-
bitor in his quinqꝫ: nam frater soluendo mihi repetit etiã pro
parte qua successit: quia licet vna obligatio sit extincta. altera
tamen tenebatur quia pars nõ est extincta ideo si repeteret pos
set offici compensatio. et iste textus indistincte vult quod repe
tat ⁊ hoc forte voluit dicere glos. sed inepte et inconsideranter
loquuta est. Ultimo adducit Azo aliam rationeʒ que est quod
si ipse pater teneretur ex persona recipientis ipsi mutuanti se-

queretur hoc inconueniens ꝙ illa eadem obligatio statim reacquireret ipsi patri: ⁊ sic reperiret pater sibi obligatus ꝙ esse potest ⁊ qđ reacquratur eidē. glo. ostendit sic qñ obligatio de directo descendit a patre ⁊ in filiũ vt cõtingit qñ filius contrahit cum patre illa nõ acquiritur ipsi patri: sed remanet apud filiũ vt ptz. j. e. l. quesitũ. ⁊. j. e. si id qđ. sed qñ non directo descendit a patre qꝛ nõ cõtrahit cũ eo sed cũ alio illa bene acquirit ipsi patri vt ptz hic: qꝛ cõtrahit cũ fratre ⁊ obligatio quã quesiuit contra fratrē fuit acquisita patri. ⁊ ꝓpter hoc dicit lex ꝙ si pater cõtrahit cũ filio ⁊ se ei obligat pro tali obligatione non põt dare fideiuſ. qꝛ lz obligatio qua obligat pater filio remaneat apud filium obligatio tamē qua obligaretur fideiussor qꝛ nõ descendit de directo a patre nõ remaneret penes filiũ sed remaneret patri: et sic reperiretur fideiussor obligatus ipsi patri pro ipso eodē patre. vt habet in. l. si quis pro eo. §. j. de fideiuſ. Sed in casu nostro ipse filius non contraxit cũ patre sed cũ fratre ergo si pater teneretur sibi ista obligatio tanq̄ descendēs de directo a patre reacquireretur ipsi patri sed salua pace. gl. ista arg. nihil valet. nã illa obligatio acquirit patri ꝑ filiũ qua ipse pater nõ ligatur filio sed quidam tertius qꝛ tunc nullũ resultaret inconueniens illa vero obligat pater siue ex cõtractu celebrato cum patre siue cũ alio non reacquiritur ipsi patri nec resultat illud inconueniens ꝙ sit obligatus sibijpsi. non ergo est curandũ ꝙ ista naturalis non descēdit ex contractu celebrato cũ patre sed cum fratre. Postea glo. in ver. nũquid ergo reuocat in dubiũ illud qđ posuit pro cõstanti. in ver. est ⁊ alia aliquãtulũ clarius declarat. sic ergo ex ꝑdictis opi. Azo. nõ remanet multũ bene fundata nisi ex eo quod dixi super tertio arti. in ver. itē qđ probat. melior est ergo ratio qꝛ penes filiũ mutuantē nulla remansit obligatio principalis cõtra recipientē sm verã opi. ergo pater non potest sibi teneri accessorie naturaliter de peculio. dicit tamen Bart. qui dictam rationē non tangit lz tenet opi. Azo. ꝙ lz ipsi filio mutuanti non sit obligatus naturaliter de peculio creditoribus tamen ipsius filij mutuantis peculiaribus tenetur ciuiliter ⁊ cũ effectu tali ratione qꝛ lege cauetur ꝙ in peculio ipsius filij computatur id quod sibi debet. vt. d. l. sed dãnum. §. j. sed computari non posset nisi deberet ciuiliter ⁊ efficaciter. vt ptz in. l. iij. §. id qđ. ad le. fal. vbi vero computat in hereditate id quod naturaliter tm̃ debetur: sed ciuiliter nõ posset deberi a cõseruo vel filio. ergo debetur ab ipso patre. ego nescio quo spiritu Bart. fuerit motus. nam aliud potest deberi creditoribus de pecu. ab isto filio mutuante puta species. aliud potest deberi a filio recipiente. puta pecunia dicere ergo ꝙ pater tenetur illis creditoribus ex persona dãtis mutuũ ad illud qđ ipse recipiens non tenetur mutuanti esset erroneum dicere. nã si sum debitor tuus in specie ⁊ titius est debitor meus in centũ licet ista centum computentur in meo patrimonio. ego tamen non sum debitor tuus in istis centum sed in specie. ex dicto vero Bar. sequeretur oppositũ ꝙ lz creditoribus istius filij mutuantis deberent species cum ipso filio mutuante: ipse tamen pater teneretur eisdem ad pecuniam ad quã recipiens mutuũ tenebat ipsi mutuanti: quod est falsum nec est verum fundamētum Bar. verũ est ꝙ debitũ naturale qđ nõ habet effectum exactionis nõ computatur in patrimonio sed in casu isto iste pater de peculio filij debitoris potest recipere ⁊ ponere in peculio filij creditoris ex mutuo ꝓpria autoritate vnde de dicto Bart. non curo vnum obolũ. tene ergo qđ dixi. ⁊ est expedita ista gl. benedicta cum alijs appenditijs. ¶ In glo. sup verb. post mortem pro eius declaratione aduerte ad quatuor casus. nam aut vterq̧ istorũ adiuit hereditatem patris ⁊ tunc procedit qđ hic habetur in text. ꝙ pro parte qua recipiens mutuũ successit repetit solutũ: qꝛ obligatio erat extincta. pro alia vero parte qua successit mutuans nõ repetit: qꝛ obligatio nõ erat extincta sed ad ipsum reuersa nisi tm̃ de peculio eius ꝑuenerit quod sufficiat. aut erat adita ꝑ mutuantē tm̃ non aũt per recipientem et tunc idem vt pro parte qua successit mutuãs non repetatur sed pro parte qua successit recipiēs repetat indistincte nõ ex eo ꝙ obligatio sit extincta cũ adhuc hereditatē non adiuerit sed ex eo qꝛ pro illa parte est debitor hereditatis non autē fratris sui ergo ⁊c. vt. s. eo. l. si pene. §. j. ⁊ si sequatur postea aditio multo
26 magis † sed si sequeretur repudiatio anteq̄ repeteret qꝛ illa accresceret facto ⁊ sic reperiretur debitor fratris non repeteret sit ergo cautus repetere anteq̄ repudiet si repudiare intēdit aut neuter eorũ adiuit: ⁊ tũc totũ posset repetere: qꝛ totũ esset indebitum respectu filij mutuantis. nam filius recipiēs est debitor hereditatis in tota quantitate interdum adiuit filius recipiēs non autem filius mutuans ⁊ idem quod possit totum repetere quia obligatio pro illa dimidia qua illa adiuit est extincta pro altera dimidia tenetur hereditati non fratri suo qꝛ adhuc non adiuit. ¶ In glo. in ver. minus. ibi: lz sic in hereditate accipiat

ratio est qꝛ hereditas representat ꝑsonã defuncti pro ea parte pro qua quis est heres. vt no. in. l. causa a matre. C. de rei vend. sed peculium nõ representat personã filij vel serui aut patris: ideo non tollit obligatio nisi quatenus ad creditorez peruenit sm doc. ¶ In fi. glo. ibi: ex qua ibi oritur actio si tm̃ peculiũ fratris debitoris non peruenisset cum effectu ad fratrē creditorē non ex eo qꝛ non esset peculiũ: sed qꝛ fuit prelegatum filio debitori ⁊ frater creditor suam dimidiam tradidisset causa prelegata nõ facta deductione huius debiti quã facere potuisset vt hic in ver. adeo bene posset repetere ꝑ cõdictionem indebiti vel incerti. ⁊ sic. l. qui exceptione. §. si pars. s. eo. ⁊. l. si is qui hereditatem sm Bar. ¶ In alia glo. mag. que incipit hoc quidã ibi em̃ alteram partem peculij nõ a fratre sed a patre ⁊c. ⁊ sic videt ꝙ ad extinguendũ illam dimidiã istius naturalis obligationis pro qua successit frater creditor non sufficeret dimidia peculij alterius fratris debitoris que ꝑuenit ad ipsum iure diuisionis tanq̄ sua sed requirat ex parte fratris sui tm̃ peruentum quod sufficiat. nam si debes mihi quinq̧ ex causa mutui ⁊ restituis mihi quinq̧ que habes de meo non liberaris a primis quinq̧ qm̃ ad vtraq̧ quinq̧ tenebaris. In ea. glo. ibi: ꝙ hic filius debet onus peculij supple totius vt faciat ista ratio ad propositũ et sic concernit istud debitũ totũ peculiũ. ⁊ per consequens quãlibet eius partē. Sed si opi. illa esset vera ꝙ ad extinguendam istud debitum qđ remansit in quinq̧ requiritur ꝙ ad fratrem creditorem ꝑuenire de parte peculij pertineret ad fratrem debitorum tm̃ ꝙ sufficeret istud debitum nõ cõcerneret quãlibet partē peculij: dũtaxat partē illius fratris debitoris. igit ne hoc sequatur dicendum est ꝙ etiã portio ipsius fratris creditoris ad hoc sufficiat. ¶ Sed cõtra hoc oppo. in glo. in ver. itē nec dicat retorquēdo ipsum ꝯtra Jo. nã si hoc erit istud debitũ videt cõcernere dũtaxat partē peculij ipsius fratris creditoris qđ est cõtra iã dicta. Solue nos habemus cõsiderare totum qđ fuit a principio cõtractũ in decē ⁊ istud ꝯcernebat totũ peculiũ nunc ergo dimidia pars peculij fratres debitoris vna cum dimidia aliarum rerũ hereditariarũ extinxit vnã dimidiã istius debiti iure successionis ⁊ solutionis ⁊ sic habuit suã partē oneris. consequens est ergo ꝙ altera dimidia peculij fratris creditoris extinguat alterã dimidiã debiti ⁊ sic eã compenset sibi in hoc debito nã ad istã partē debiti illa dimidia peculij fratris debitoris se nõ extendit sed suis finibus contenta est hoc vult glo. in illo ver. multum subtiliter ex qua no. ꝙ pro illa parte qua successit frater debitor extinguit obligatio non solum iure confusionis sz iure solutionis si ipse habebat peculiũ ⁊ penes ipsum remansit portio peculij sufficiēs ad illã dimidiam. probat etiã
27 Jo. alia ratione † qꝛ si filius meus debet tibi decem ⁊ per consequens ego actione de peculio ⁊ in peculio sint decē de istis decē dono tibi quinq̧. tollit obligatio de peculio de quinq̧ qꝛ non potest in plus durare q̄ in peculio remanserit. ⁊ tñ illa qũinq̧
28 non ꝑuenerũt ad te iure solutionis sz iure donationis: † ergo eodē modo si de peculio fratris debitoris peruenerũt ad fratrem creditorem ex diuisione debet tolli obligatio in quinq̧ lz non peruenerunt iure solutionis sed diuisionis ⁊ tanq̄ sua. et hoc voluit dicere glo. in illo ver. licet obstare. Sed aduertendũ quia ista ratio non videtur concludere ad propositum qꝛ si peculium quod erat in decem minuitur in quinq̧ lz actio de peculio deficiat in quinq̧ non tamē extinguitur sed cessat qꝛ si peculium augeretur inciperet de nouo competere. vt. l. quesitum in prin. j. de pecu. glo. vero inducit illam rationem ad probandum quod obligatio sit extincta ⁊ sic perpetuo non reuiuiscat. Solue sm Bar. dicas sustinendo glo. loquendo melius q̄ glo. loquatur ꝙ quando donatur de peculio ei qui est creditor peculiaris videtur actum vt indebitum sibi compenset: ⁊ sic lz augeretur peculium non reuiuisceret actio de peculio sed secus si alio modo si diminueretur. non est ergo illa ratio quam ponit glo. quod ideo tollat qꝛ non plus sit in peculio: sed est ideo qꝛ videt actum qđ sibi indebitum compenset ⁊ tunc facit ad pro
29 positum. ¶ † Ex hoc not. diligenter ꝙ si debeo tibi decem ⁊ solutio venit fienda de certo corpore pecunie vel fructuum: ⁊ ego de illa pecunia vel fructibus dono tibi tantũ ꝙ sufficiat ad debitum videor donare animo compēsandi cum debito. nã istud debitũ venit exoluendũ de ista pecunia. ⁊ Bar. vult ꝙ ista donatio propter hoc videatur facta animo cõpensandi quod nõ esset si de certo corpore non esset fienda solutio tene menti dicit etiã Joã. aliã rationē in ver. item ꝓbatur q̄ colligit ex isto tex. in v. idē maxime cũ sequēti. ⁊ est talis si istud debitũ fuisset ꝯctũ cũ tertio ⁊ postea peculiũ esset diuisum inter istos fratres portio peculij ꝑueniēs ad titiũ subijciet illi oneri ꝓ dimidia qꝛ posset ille tertius ipm ꝯuenire actiõe de peculio pro illa dimidia ⁊ illã extorquere si nõ erat maior q̄ dimidia debiti: iđ si ꝯctũ est cũ ipso titio silr dz huic oneri subijci ꝓ illa dimidia vt debeat

eam in istud

eam in istud debitũ cõpensare. nã ⁊ si frater suus solueret totũ
30 debitũ illi tertio repeteret ab eo illã dimidiã ꝑ actionẽ fa. herc.
¶ † In glo. circa fi. ibi: item nunquid in hac questione dic bre-
uiter si filius vel seruus erat debitor patris tunc si pater vel do
minus adimit sibi peculiũ liberatur ab illo debito qꝛ cum de ipso
peculio sit soluendũ ⁊ si solueret ipso existẽte penes filium libe-
raretur: ergo si est penes patrem per ademptionẽ debet sibi in
debitum computare. casus est de hoc in. §. quesitum. circa prin.
ibi: si nihil ex peculio apud patrẽ remansit a cõtrario sensu aut
filius vel seruus erat obligatus cuidam tertio. tunc per adem-
ptionẽ peculij non liberatur filius vel seruus ab illo tertio. ca-
sus est in. l. si quis cũ filio. in. l. seq. §. j. de pecul. sed nec etiã ipse
pater ab actione de peculio si hoc fecit in fraudẽ. vt in. l. si vna.
eo. titu. al's secus.

31 **Quesitum est.** † Inter patrẽ ⁊ filium mutui da
tione contrahitur obligatio na-
turalis dũtaxat que sequit̃ filiũ actiue ⁊ passiue etiã post emã-
cipationẽ nisi apud patrem remanserit eius peculium qꝛ tunc
non sequeret̃ ipsum passiue si peculium sufficiebat imo esset a
patre liberat⁹. h. d. Et ponit duos casus. s. qñ pater mutuauit
vsq₃ ibi contra. ⁊ ecõuerso qñ filius mutuauit patri. ¶ In tex.
ibi: si nihil ex peculio ergo si apud patrẽ remãsit peculiũ filius
ab illa obligatione naturali fuit liberatus sicut si filius de illo
peculio soluisset patri: ⁊ sic est hic casus de eo quod querit glo.
j. ⁊ etiã glo. magna. s. e. l. que incipit hoc quidã. in fi. ¶ Sed op
po. ꝙ mutuum non possit cõsistere inter patrẽ ⁊ filium quia si
pater mutuat filio suam pecuniam non transfert dominiũ qꝛ si
trãsferret non reuerteretur ad eum solutio: vt dixi in prin. l. in
tellige quod ista pecunia fuit consumpta al's nõ oritur ista na-
turalis obligatio vel dic ꝙ trãsfert quasi dominium si mutuat
in causam peculij quia filius in peculio censet̃ quasi dominus
32 ratione administrationis † cetera qualiter possit celebrari con-
tractus inter patrem ⁊ filium tangitur hic per Barto. ⁊ in. l. si
quis pro eo. §. j. j. de fideiusso.

1 **Si quis cũ a fi.** ¶ † Qui soluit nõ re-
cepta cautione debita
repetere potest. h. d. glos. exẽplificat multis modis
potes exemplificare in relicto vsusfructus pro quo
vsufructuarius tenet̃ cautionẽ prestare si ergo heres ea nõ pre-
stita ꝑ ignorantiã tradat põt cautionẽ ꝯdicere. vt. l. hoc senat⁹.
§. j. de vsufru. ea. re. q̃ vsu cõsu. põt etiã poni in relicto facto sub
modo. nam legatarius tenet̃ prestare cautionẽ de implẽdo mo
dum. vt in. l. quibus diebus. §. fi. de condi. ⁊ demon. si nõ presta
tur cõdicit̃ ⁊ dicas ꝙ agit' cõdictione incerti vt restituat̃ res re
tinẽda quousq₃ prestat̃ cautio. vt in. l. j. §. qui pars. ⁊. d. l. hoc se-
natus. §. j. nõ condictione indebiti: qꝛ solutum erat debitum l₃
aliter solutum fuerit q̃ deberet. vt. l. sed ⁊ si me putẽ. §. cũ inter.
s. eod. ¶ Et poneremus ꝙ esset indebitũ vt in primo exemplo.
glo. de relicto facto sub conditione negatiua ꝙ ante conditio-
nem impletam vel habitam pro impleta nullo iure debetur et
illa conditio non potest vere impleri ipso viuente sed bene po-
test haberi pro impleta si prestet̃ cautio mutiana certe si ea pre
stita soluatur dicitur solutum indebitũ: ⁊ ideo repetitur quod
solutum est. vt. s. e. l. si sub conditione.
2 ☞ Tutus exceptione odiosa soluens per errorem facti repe-
tit solutum. ⁊ numero. 1. et quid si super ea lata sit sententia ab-
solutoria. nu. 5.
3 Exceptio fauorabilis dicitur illa que ꝑncipaliter fuit inducta
in fauorem eius cui conceditur. l₃ secũdario in odium eius cõ-
tra quem conceditur.
4 Statutũ qualiter dicatur fauorabile vel odiosum.
5 Statutũ ꝙ extãte filio masculo femina nõ succedat si extat ne-
pos ex masculo habebit locũ. ⁊ quid si extat neptis.
6 Mulier tuta exceptione velleiani soluens per errorem iuris
an repetat. ⁊ nu. 7.
7 Tutus exceptione rei iudi. soluens per errorem iuris quare
non repetat solutum.
8 Tutus exceptione odiosa q̃ nõ sit cõtra naturalẽ equitatẽ ⁊ ex
ceptione metus vel doli quocũq₃ errore soluens ꝙ indistincte
solutum repetat. ⁊ vide nu. 5.

1 **Qui exceptionem.** ¶ † Tutus ex-
ceptione ꝑpe-
tua ⁊ fauorabili si soluat ꝑ errorẽ iuris repetit secus
si erat odiosa. h. d. ⁊ ista distinctio nõ ita bene reperi
tur alibi: ideo ista. l. tanq̃ magistra semꝑ allegat̃ ad hoc et pro-
2 cedit ista distinctio qñ fuit solutũ ꝑ errore iuris: † secus si facti
qꝛ tunc indistincte repetit̃ siue sit fauorabilis siue odiosa. arg.
in. l. fi. j. ad macedo. ⁊ vide Cy. in. l. cũ quis. C. de iur. ⁊ fact. igno.
3 in. v. q. ⁊. j. e. l. iul. in fi. j. glo. ¶ † Et no. hic quod illa dicitur exce
ptio fauorabilis que principaliter fuit inducta in fauorẽ eius
cui conceditur l₃ secundario in odium eius contra quem conce
datur vt est exceptio velleia. ⁊ illa dicitur odiosa que principa-
liter conceditur in odium creditoris. ⁊ secũdario in fauorẽ de-
4 bitoris vt est exceptio maced. † et istud allegatur ad statutũ an
dicatur fauorabile an odiosum qꝛ debemus inspicere propter
quod emanauit. si enim excludit feminam extante masculo nõ
potest dici odiosum mulieris. non enim sunt digne odio si non
delinquunt sed in fauorẽ masculorũ vt salua sit dignitas agna
tionis ⁊ bona in agnatione remaneant ⁊ non transeant ad ex-
traneas personas: ideo tanq̃ fauorabile debet censeri. vt. l. lo-
quitur de filio extendatur ad nepotẽ ex eo. alij ꝙ ex parte ma-
sculi est fauorabile: ideo ampliandũ vt ex parte femine est odio
5 sum. ideo est restringendum † vt si statutũ dicat extãte filio ma-
sculo femine non succedant si extat nepos ex masculo habebit
locum sed si extat neptis non habebit locum. vt no. in. l. ij. C. de
in ius voc. contrarium puto qꝛ ratio statuti etiam tunc locum
sibi vendicat ⁊ non debet esse melioris conditionis neptis q̃ fi
lia. vt. l. si viua matre. C. de bo. mat. maxime si descendit ex filia
nam ipsa exclusa ⁊ omnis eius posteritas censetur exclusa etiã
masculorum. vt no. Bar. in. l. fi. j. ad tertul. ⁊ Bal. in. l. maximũ
vitium. C. de libe. prete. ⁊ habetur in. l. simili. in titu. qui feu. da.
pos. circa fi. debes etiam scire quod illud quod hic dicitur de ex
ceptione odiosa procedit nisi super ea lata sit sententia absolu-
toria. si enim filius fuisset conuentus ⁊ absolutus per exceptio
nem maced. postea soluendo repeteret. ita not. Cy. elegãter. C.
6 de proba. l. exceptione. in. iij. q. vbi vide omnino. ¶ † Cõtra pri
mum dictum huius legis oppo. debitum naturale tm̃ per erro
rem iuris solutum non repetitur. vt. s. e. si non sortem. in prin.
sed mulier l₃ tuta exceptione velleiani tam naturaliter q̃ ciui-
liter tenetur ergo non debet posse repetere multominus solu-
tio: magis est efficax naturalis obligatio que nunq̃ fuit cõiun
cta cum simili. per consequens nec elisa per aliquã legis dispo
sitionem vel facto contrahentiũ vt in contrarijs q̃ illa que iun
cta fuit ⁊ per aliquã legis dispositionẽ vna cũ ciuili eliditur. nã
hec elisio facit haberi ꝑinde ac si neutra extaret ⁊ sic esset oĩno
indebitum. vt. l. si non sortem. §. indebitum. §. adeo. s. eod. tunc
autem non est coniuncta cum ciuili qñ nõ interuenit solennis
ꝓmissio sed per pactũ nudũ oritur vel ex equitate naturali. tũc
eñ lex non resistit sed nõ assistit sed qñ fuit coniuncta ⁊ ꝓduxe-
runt actionem sed lex eas infringit tunc dicit̃ resistere facit eas
7 oĩno impotentes. ¶ † Item adhuc op. nã tutus exceptione rei
iudicate non est tutus exceptione odiosa sed potius fauorabi-
li vt lites finiantur ⁊ tamẽ solutum non repetit. vt. j. eo. l. iulia-
nus. ⁊. s. eo. iudex. glo. hic dicit ꝙ fallit in illa exceptione nõ ex
eo quod sit odiosa sed est inducta ad iuris rigorem conseruan-
dum. Bar. dicit ꝙ ista non est ratio. nam ad iuris rigorem con-
seruandum dicitur inducta exceptio litis pen. ⁊ exceptio excus-
sionis nõ exceptio rei iudicate. dicit ergo quod ratio est qꝛ per
sententiam non tollitur obligatio que impedit repetitionẽ so-
luti certe nec per senatusconsultum vellei. tollit̃ naturalis obli
gatio quinimo nec ciuilis ⁊ tamen inducit repetitionem soluti
vt fortius exceptio rei iudicate deberet inducere que saltẽ tol-
lit ipso iure ciuilem. vnde idem Bar. in. l. vlt. dicit ꝙ l₃ tollat ci
uilem. naturalẽ tñ nullo mõ tangit nec elidit sed velleia vtrãq₃
elidit certe hoc est verũ: sed que est ratio diuersitatis non decla
rat ideo recurre ad rationem glo. qꝛ ideo nõ elidit qꝛ ad rigorẽ
iuris conseruandũ introducta est qꝛ si absoluitur verus debi-
tor ius naturale vel gentiũ suadet ipsum non liberari per iniu
stam sñiam sed rigor iuris suadet cõtrariũ gratia litiũ minuẽ-
darum ergo seruat̃ media via vt possit se tueri exceptione si nõ
soluit ex hac iniusta sñia: sed si soluit non possit repetere atten
to iure naturali vel gentium sed pro muliere intercedẽte nõ so-
lum facit rigor senatuscõsulti sed etiã iuris naturalis vel gen-
8 tium ꝓpter fragilitatẽ sexus: ideo naturalis eliditur. ¶ † Vlti
mo circa scđm casum qñ quis est tutus exceptione odiosa ⁊ tex.
ponit exẽplum in exceptione maced. que est odiosa de iure spe-
ciali in contractu mutui quid si est odiosa de iure cõmuni vt ex
ceptio metus vel doli. glo. hec in prin. videtur idem dicere vt di
stinguatur sicut maced. an soluerit ꝑ errorẽ facti vel iuris. Cy.
in. l. cum quis. recitat opi. quorũdam dicentiũ ꝙ tunc nõ repe-
tit indistincte siue soluat ꝑ errorẽ facti siue iuris. sed in. l. ij. C. qđ
me. cau. in addi. quã puto fuisse Guil. de cu. dicit melius ꝙ tũc
indistincte repetit quocũq₃ errore soluerit qꝛ qđ hic dicitur pro
cedit in exceptione odiosa introducta contra naturalem equi-
tatem. nam equitas naturalis suadet ꝙ filiusfa. qui recepit pe-
cuniam mutuo non locupletet̃ cum aliena iactura sed restituat
sed rigor dictat cõtrariũ ⁊ sic ꝑmittit ipsum locupletari. vt. l. s₃
si pater. §. hoc senatus. j. ad macedo. sed exceptio metus vel do
li per quã quis fuit inductus ad ꝓmittendũ non est contra na
turalem equitatẽ sed ſm eam: qꝛ equum ⁊ iustũ est vt ille q non

sponte promisit sed coactus vel deceptus non teneatur l3 ergo sit odiosa odio dolosi vel metum inferentis inducta tñ idē est in ea q̄ fauorabili ꝛ ista est veritas l3 Bar. hic transeat cū glo. ꝛ de dicto Cy. meminit ꝛ tetigi in. l. qui habere. de condi. ob causam quod autem Barto. dicit exceptionem excussionis non induce re repetitionem soluti videtur expresse contra glos. si reus. §. e. dic vt ibi.

2 ☞ Domus legata si ī totū extincta sit vt reficiat postea p testatorem censet legatū reuocatum si vero ab herede reficiat tunc legatario debetur refectis tamen expensis.

1 **Si pars domus.** ¶ † Pro impēsis nō retē tis cōpetit cōdictio indebiti vt res retradatur. h. d. in glo. que incipit sine culpa ꝛ refecta fuit per heredem debet dicere per testatorem ꝛ sic est corru

2 pta vitio scriptoris † si enim domus legata extincta est in totū extinctum est legatum domus remanet tamen legatū aree vel eius quod superest puta parietum. vt. l. grege. de lega. j. si ergo postea per testatorē reficiatur dicitur noua domus nec illa debetur q2 non fuit legata nec etiam area q2 edificando super illa cēsetur testator legatum aree reuocasse ꝛ reuocari poterat sed si reedificetur per heredem qui nō poterat legatum aree reuocare cum dominium aree transiuerit in legatarium edificium cedit solo ꝛ sic legatario debetur refectis tamen expensis vt hic l3 ergo tex. dicat de parte domus idem esset si tota fuisset cōbusta ꝛ per heredem refecta.

1 **Si pactus fuerit.** † Opere per pactū remissē si per errorē soluantur possunt repeti. h. d. declara vt in glo.

1 ☞ Pupillus qui nō est proximus pubertati vel est ꝓximus sed contrahat cum tutore etiam naturaliter non tenetur.

1 **Quod pupillus.** † Intex. ibi: ꝛ soluerit supple etiā3 maior factus nā si existēs pupillus nō est dubiū. vt §. e. l. interdū. Uel dic q̄ illa loquit qñ soluit sine tutore hic qñ ꝓmisit ꝛ postea soluit cū tutore. nā q2 erat oīno indebitum tam ciuiliter q̄ naturaliter indistincte repetit siue sit solutū p errorē iuris vel facti q error cadit in tutore non in eo ipso pupillo per rationē quā. §. dixi. in. l. interdum. siue ex certa scientia tutoris. nam in pupillo non cadit q2 tutor nō potest donare rem pupilli ex certa scientia nec excludit a repetitione ratione presumpte donationis. vt. l. cuius per errorem. de reg. iur. ¶ Intellige hanc. l. dū dicit q̄ promittēdo sine tutore etiā naturaliter nō obligat qd non erat proximus pubertati et sic nō erat doli capax vel erat tñ se obligauit suo tutori qui nō poterat autorari ꝛ ꝯtractus erat cōtra ꝓhibitionē legis. vt. l. obligari. de auto. tut. extra istos casus obligaretur naturaliter tñ vt in. l. j. de noua. de quo glo. op. si autē maior fact⁹ solueret sciēter non repeteret mero iure nisi esset minor. xxv. an. ꝛ non haberet curatorem. tunc enim repeteret per restitutionem in integrum. vt in. l. illud. §. de mino.

1 **Pene nō solent.** † Lex ista vult illud idē qd vult. l. qui ob rem. §. eo. q̄ si aliqs ꝓpter morā incidit in penā ꝛ cū posset morā euitare: ꝛ euitare penā hoc nō fecit sed penam soluit nō repetit qd videt verū indistincte etiam si p errorem hoc fecit q2 non soluit indebitū sed debitū l3 erat tale debitum qd poterat effici indebitū per purgationē more et in hoc stat intellectus illius. l. ꝛ istius.

1 **Si quis iurasset.** † Tutus exceptione iurisiurādi soluēs p errorē repetit. h. d. intellige facti vel etiā iuris q2 sublata erat naturalis obligatio vt. §. de iureiuran. l. fi. ꝛ ciuilis elisa sicut p pactū de nō petendo vt in. l. si vnus. §. pactus. §. de pac. si enim ciuilis obligatio tñ nō elisa nō impedit repetitionē soluti quocūqꝫ errore. vt no. glo. in. l. §. eo. multominus elisa per iusiu. vel per pactum vt hic.

1 **Repetitio nulla.** † Solutum noīe veri debitoris l3 ab eo qui non erat debitor nō repetitur. h. d. ₛm intellectū gl. sic. §. l. seruus cuiusdā. circa fi. ibi ei⁹ noīe a quo pignus accepit ꝛc. nō sic si soluisset suo noīe tāq̄ ipse eēt debitor cū nō esset. vt in. l. si pene. §. j. §. eo. qd declara vt ibi.

2 ☞ Uendēs hḋitatē si bona hḋitaria tradat nō deducto qd sibi debet p indebiti cōdictionē illud repetere potest.

3 Soluens rem singularem quā non teneatur soluere nisi solutis expensis qualiter aget.

1 **Is qui.** ¶ † Qui ex hereditate nō deducit quod sibi a defuncto debebat potest condicere. h. d. Et intelligit Bart. quo d condicit ipsam summam debitam nō autem restitutionem rerum hereditariū3 nec obstat. l. qui exceptionē. §. si pars. quia hic loquitur quando restituit hereditatem que continet vniuersitatem creditorum ꝛ debitorum ex qua poterat deducere ibi quando soluit rem singularem que hoc non continet ꝛ dic quod ratio est quia vniuersitas hereditatis dicit diminui ratione ipsius debiti non sic res singularis prout in simili dicitur in. l. quod dicitur. de impensis. si ergo bona hereditaria valebant centum: ꝛ ego heres poterā deducere decē que mihi debebantur a defuncto ꝛ per aditionem hereditatis fuerat confusum debitum l3 bona valeant centum hereditas nō dicitur valere nisi nonaginta sicut ꝛ dos que est vniuersitas potest minus valere propter impensas necessarias q̄ valeant bona hereditaria q2 debitum deducitur de vniuersitate non de rebus singu

2 laribus. vt in. d. l. quod dicitur. † si ergo vendidi tibi illam hereditatem nō tenebar tibi dare totū quod erat in bonis sed illud quod erat in vniuersitate ꝛ sic nonaginta. Si ergo decem tra

3 didi omnia bona videor decē soluisse vltra q̄ debeo ergo † repeto non sic rem singularem poteram retinere pro impensis: q2 ille nō diminuunt ipsam rem. vt. d. l. quod dicitur. ideo si eā integraliter soluam non soluo plusq̄ debeam sed aliter q̄ debeam: q2 nō tenebar soluere nisi solutis expensis non ergo repeto rem condi. indebi. q2 debita est soluta sed condictione incerti ad retraditionē rei non ratione proprietatis vel possessionis sed nude retraditionis. vt. d. §. si pars.

1 **Si heredis.** † Soluēs indebitum alieno noīe ꝛ de illius pecunia non repetit ipse sed illius cuius noīe soluit vel pecuniā vendicando si sine sua voluntate soluta est ꝛ extat vel condicendo si cum eius voluntate soluit sed non extat. h. d.

2 ☞ Si per errorem credens me teneri promittā decē p stipulationem stipulatio valet mero iure: ꝛ oritur obligatio ciuilis et naturalis tñ habeo exceptionē doli. ꝛ nu. 7.

3 Si titius eodem errore pro me fideiubeat tūc exceptio mihi cōpetens competet etiam sibi.

4 Fideiussor censetur habere mandatū de soluendo ꝛ in quibus casibus possit agere mandati contra principalem anteq̄ soluat. remissiue.

5 Licet ad soluendum indebitum requiratur speciale mandatū quando non precessit aliud mandatum in cuius consequentiā istud veniat tñ qñ precessit mandatum ꝛ de fideiubendo nō requiritur aliud speciale mandatum.

6 Habens mandatum ad agendum videt habere in consequentiam ad omnia que occasione litis euenerint incidenter.

7 Ratihabitio domini non requiritur ad ea que cadunt in mandato.

1 **Indebitam.** ¶ † Habens mandatū ad fideiubendū etiā debto censet habere mādatū ad soluendū ꝛ si soluit nomine mandantis: et pro illius obligatione non repetit ipse ab eo cui soluit sed a mandante mandans vero ab eo cui solutum est. Si vero soluit pro sua obligatione ipse repetit ab eo cui soluit non mandans ꝛ quatenus ab illo recuperare non potest repetit a mandante. h. d. ista lex pulchra ꝛ notabi

2 lis et magistra. ¶ † Premitte quod si per errorem credens me teneri promittam per stipulationem. ex. stipulatio valet mero iure ꝛ orit obligatio ciuilis ꝛ naturalis habes tamen exceptio

3 nem doli. vt in. l. ij. §. circa de doli excep. † ꝛ si titius pro me fideiubebat eodem errore exceptio competens mihi competet etiam sibi. vt in. l. si quis postq̄. j. de fideius. censetur tamen habere mandatū de soluēdo ex quo habuit de fideiubendo. ideo si soluit meo nomine repetit a me per actionem mādati sed ab eo cui soluit non. quia non ipse sed ego cuius nomine solutum est videor soluisse. vt. §. l. pri. ꝛ ideo ego repeto ab illo sed si suo nomine ꝛ pro sua obligatione ipse repetit quia ipse cēsetur soluisse non ego sed si non potest totum recuperare recuperat a

4 me per actionem mādati. † not. ergo illud ad quod semper allegatur ista lex quod fideiussor censetur habere mādatum de soluendo et propter hoc anteq̄ soluat non potest agere mandati contra creditorem principalem quia non censetur fecisse illud quod habuit in mandatis nisi in certis casibus qui not. j. man. lucius. ꝛ. C. eo. tit. l. si pro ea quarum legum ratio sumitur ex eo

5 quod hic habetur. ¶ † Item no. quod licet ad soluēdū indebitum requiratur speciale mandatum quādo non precessit aliud mandatum in cuius consequentiam istud veniat. vt. §. l. si procurator quando tamen precessit mandatum de fideiubendo non requiritur aliud speciale mandatum casus est no. hic ꝛ ideo di

6 cunt doc. † q̄ ille qui habet mandatū ad agendū vr̄ habere in ꝯsequentiā ad oīa que occasione litis euenerint incidēter. arg. l. ad rē mobilē. ꝛ. l. ad legatū. de ꝓcur. si cōtingat q̄ ledat in aliquo articulo cause ꝛ sic casus in quo cōcedatur in integrū resto

vel ratione

vel ratione etatis mãdantis nõ ꝓpter iustũ errorem vel impe-
dimẽtum ex clausula gñali si qua mihi iusta cã. vt.l.j.in fi. qui
bus ex cau.ma.poterit iste ꝓcurator sine alio spãli mãdato pe-
tere in integrũ restitutionẽ virtute mãdati ꝑncipalis de agen-
do in eius consequentiã hoc venit.lꝫ si illud nõ haberet nõ pos
set petere sine spãli mãdato.vt.l.illud.§.fi.j.de mino.⁊ ita no.ꝑ
Inno.in.c.suscitata.de resti.in integ.⁊ ꝑ Bart.in.l.cũ ꝓcur.de
ope.no.nũ.⁊ idem in oĩbus aliis in quibus requiritur specia-
le mandatum vt possint in consequentiam alterius mãdati ex
7 periri sine alio speciali mãdato qđ not.ad multa. ¶†Ultimo
no.ꝙ q̄ꝫtum ad ea q̃ cadunt in mandato nõ requiritur alia ra-
tihabitio dñi sicut.s.e.l.si procurator.¶Queritur hic quid in
dubio cuius noĩe videtur soluisse respõdeo suo noĩe ⁊ pro sua
obligatione.l.ij.j.man.l.pap.⁊ ibi not.⁊.l.stichum.§.si manda
to.de solu.⁊ plene examina per Bart.in.l.modestinus.eo.titu.
¶Quero quo errore fuit facta promissio. respondeo ꝙ potest
intelligi errore facti.⁊ tunc potest quis condicere liberationem
tam sue obligationis q̄ꝫ obligationis fideiussorie põt etiã in-
telligi ꝑ errorem iuris ⁊ tunc si erat omnino indebitum vel na
turaliter tñ ante ꝓmissionem idem aũt erat debitum saltẽ na-
turaliter ⁊ sicut ab eo solutum ꝑ errorem non repeteretur simi
liter nõ põt condicere liberationẽ quo ad se qꝛ solutio ⁊ ꝓmis-
sio equiparantur.vt.s.eo.si is qui.sed isto casu poterit cõdicere
liberationẽ fideiussoris.casus est singu.in.l.si patronus.§.fi. de
deposi.qđ examina vt ibi plene ꝑ Bart.⁊ in.l.j. circa prin. vt in
pos.leg.ista tñ.l.loquitur qñ non cõdixit liberationem sed fuit
ꝓcessum ad absolutionẽ si aũt ex certa sciẽtia ꝓmisisset nõ con-
diceret liberationem nec quo ad se nec quo ad fideiussorem. vt
l.sed ⁊ si quis.§.fi.s.si quis cautio.tene menti ꝑpetuo predicta.
¶Uidetur etiam hic tex.dum dicit indebitam iuregẽtium ⁊c.
quod ex stipulatione nõ oriatur naturalis obligatio que est de
iuregentium.vt.l.hoc amplius.§.is natura.de regu.iur. qꝛ hic
interuenit stipulatio ⁊ dicit quod soluit pecuniam indebitã iu
regentium.contrarium tamẽ est.vt.j.e.l.si fideiussor.vbi est ex-
pressum lꝫ stipulatio sit actus ciuilis qꝛ habet cõsensum ex quo
oritur naturalis.vt in.l.j.§.de pac.lꝫ quidam tenuerunt prece-
dentem opi.pro quibus facit iste tex.sed respõde ꝙ exponitur
iuregẽtium.i.per exceptionem doli que est ex equitate iurisgẽ-
tium.vt in.l.qui equitatem.de doli excep.
2 ☞Dictio si principaliter facit conditionem secũdario tem-
pus ⁊ dictio cum econuerso.
3 Stipulatio vel vltima voluntas collata in volũtate debitoris
ꝑ dictionẽ cũ valet sed collata per dictionem si non valet.
1 **Qui promisit.** ¶†Soluens ante con-
ditionis euentũ põt re-
petere qꝛ soluit oĩno indebitũ cũ nulla sit nata obli
gatio.h.d.sic.s.e.l.si sub conditione. quod intelligo
qñ soluit ꝑ errorẽ etiã iniustũ.vt.s.e.l.sed si me putem.al's si ex
certa sciẽtia sciens se nõ teneri.secus.vt.l.j.in fi.§.eo.nisi solue-
rit ob aliquam causam de futuro que non fuit impleta.vt.s.de
condi.ob cau.l.qui se debere.⁊ quod ibi no.in ver.sin autẽ vere.
2 in glo.†⁊ allegatur ista.l.cum glo.ꝙ dictio si principaliter facit
conditionem:secundario tempus est dictio cũ ecõuerso est aũt
3 vtilis in hoc ꝓpter hoc qđ glos.dicit †ꝙ stipulatio vel vltima
voluntas collata in voluntatem debitoris per dictionem cum:
vꝫ qꝛ non teneret' collata substãtia sed tempore solutionis: sed
collata per dictionem si nõ valet cum substantia obligationis
censetur collata qđ esse non debet.vt.l.sub hac.de act.⁊ obliga.
⁊ habetur in legibus allegatis in glo.
2 ☞Ille cui indebita solutio facta est si non est soluendo ⁊ sin-
gularis eius successor habeat causam lucratiuam qualiter tũc
agi possit.
1 **His solis.** ¶†Ista ꝯditio est ꝑsonalis nõ
in rem scripta.ideo non dať nisi
contra illũ cui solutũ est nõ cõtra illum cui proficit
solutio.h.d.ratio est qꝛ ista oritur ex quasi cõtractu
qui resultat in solutione.ideo non datur cõtra singularem suc
cessorem pecunie cum quo quasi contractus non est celebratus
vt in.l.fi.in fi.j.de contrahen.emptio.nisi in subsidium duobus
2 concurrentibus quod †ille cui solutio est facta sit non soluẽdo
et singularis successor habebat causam lucratiuã ⁊ tũc ex equi
tate.l.si me ⁊ titium.agitur contra ipsum condictio sine causa
al's actione in factum non condictione indebiti.iuxta ea q̃ no.
l.interdum.in fi.mag.glo.s.eo.
1 **Quod quis.** †Soluens scienter indebitum
non repetit etiam si habuit ani
mum repetendi in mente retentum.h.d. Si autem ex-
presse egit de repetendo si apparebit indebitum bene repetit ꝑ
actionẽ prescriptis verbis non per condictionẽ indebiti vt hic
in glo.s.eo.l.ij.in prin.⁊ ibi tetigi.

1 **Ex quibus causis.** ¶†Pro eo
ad qđ qs non
habet actionẽ anteq̄ꝫ soluat sed retentionẽ tm̃ post-
q̄ꝫ soluit non habet repetitionem.h.d. pone casum
per.l.si area.s.eo.¶Sed oppo.de.l.si is qui hereditatem.s.e.
nam heres pro eo quod sibi debebat defunctus post aditã he-
reditatem habet solum retentionem non autẽ actionem qꝛ cõ-
fusa est ⁊ tamen ibi dicitur quod si vẽdit hereditatem habet re
petitionem eius quod poterat retinere certe ad hoc tendit con
trarium formatum in glo.nam tutus exceptione perpetua ha
bet exceptionem ⁊ non actionem ⁊ tamen si soluit repetit.Sol.
hic loquitur in eo qui erat creditor.ideo pro illo credito nõ ha
bebat actionem sed retentionem.vt in.l.si in area contrarium
gl. procedit in eo qui erat debitor quia tanq̄ꝫ debitor soluit sed
ista solutio non sufficit ad.l.si is qui.nam ⁊ ibi erat creditor et
pro credito non habebat nisi retentionem sed collige solutio-
nem ex his que ibi dixi et ex.l.qui exceptionẽ.§. si pars. ¶In
tex.ibi:petitionem autem non habemus supple anteq̄ꝫ solua-
mus non habemus etiam post.et sic non loquitur de illa peti-
tione de qua statim subijcit vnde non repetit idẽ per idem nec
loquitur fatue vt quidam dicebant quos glo.refert.
2 ☞Quando solutio fit ob causam de preterito non obligato-
riam sed falsam presumitur soluens scienter soluisse nisi pro-
bet contrarium.⁊ tunc posset solutum repetere casu quo iuris
ignorãtia repetitionem inducit vel illa causa de preterito esset
vera.
3 Causa non obligatoria nunq̄ꝫ presumitur nisi probetur et an
sufficiat probare quod is qui dedit non fuisset al's daturus nisi
intentionem suam expresserit in presentia recipiẽtis ⁊ quid in
vltimis voluntatibus.
4 Exceptio doli nõ semper est odiosa neqꝫ semper impedit repe-
titionem soluti.
1 **Damus aũt.** ¶†Solutio ob causam de
preterito nõ obligatoriam
lꝫ si falsa non repetitur sed si ob causam de futuro ⁊
2 illa nõ sequatur repetitur.h.d.†Primum dictum
procedit quando sciebat eam nõ esse obligatoriam quod in du
bio presumitur ex quo ita erat de iure qꝛ non presumitur igno
rantia iuris cum leges ab omnibus sciri debeant vt in.l.leges
C.de legi.si autem posset probari quod errabat in iure ⁊ crede
bat eam obligatoriam tunc posset repetere vt in toto isto titu-
lo eo casu quo iuris ignorantia inducit repetitionem. ꝯm not.
in.l.j.eo.titu.quando autem scit vel scire presumitur eam non
esse obligatoriam.ideo non repetit quia censetur donare. arg.
in.l.in summa.§.j.j.eo.Sed quando illa causa si esset vera erat
obligatoria potest repetere qꝛ presumitur ignorantia facti qđ
sit falsa presumitur credidisse quod sit vera.¶Oppo. contra
primum dictum huius legis quia videtur destruere totũ istum
titu.dicit enim quod si solui ob causam de preterito falsam nõ
possum repetere sed certe totus iste titulus dicit cõtrarium qꝛ
si credo me esse debitorem tuum ⁊ tanq̄ꝫ debitor tibi solui cum
non sim ⁊ sic ex causa de preterito falsa repetere possum.Solu.
interdum illa causa si esset vera obligaret me ad soluẽdum pu
ta credebam me vel illum cui successi tecum contraxisse cũ nõ
contraxerim vel illum contractum me obligare cum non obli-
get:⁊ tunc habet locum iste titulus quia tunc non puto dona-
re cum credam me posse compelli ad soluendum.Interdũ illa
causa si esset vera nõ esset obligatoria vt quia putabam te ges-
sisse negotia mea cum non gessisses.⁊ posito quod gessisses non
propterea tenebar propter hoc dare si nihil expendisti de tuo
vel putabam te mihi donasse aliquid cum non donasses ⁊ po-
sito quod donasses non erã tibi obligatus aliquid dare in spe
cie lꝫ in genere sim naturaliter obligatus ad antidora ex equi-
tate quia benefacienti benefacere debemus:tunc habet locum
iste tex.cum sciam vel scire debeam me non teneri posito quod
illa causa esset vera lꝫ eidem credens eam esse veram cum non
sit non possum repetere qꝛ video donare.vt in.l.in summa.§.j.
j.eo.secus si posset probari quod ego putabam me teneri errã-
do de iure vt dictum est.¶Sed contra hoc opp. transactio nõ
est causa obligatoria.vt in.l.siue apud.C.de transac.tamẽ si sol-
ui ob transactionem quam putabam interuenisse cum non in-
teruenerit possum repetere nec videor donasse.vt.s.l. elegan-
ter.in prin.sol.non est verum quod trãsactio non sit causa obli-
gatoria lꝫ aliquando hoc fit.s.quãdo facta pacto nudo:si tamẽ
interuenerit stipulatio bene est obligatorio.vt.l.cum mota.⁊.l.
si pro fundo.C.de trãsac.⁊ hoc modo debet intelligi.l. elegãter
scꝫ ꝙ putabam interuenisse trãsactionẽ factam ꝑ stipulationẽ.
¶Sed tertio opp.ad idem quod posito quod nõ sit obligato-
ria ex quo tñ putabatur vera cũ esset falsa cõceditur repetitio
3 ar.in.l.cum tale.§.falsam.de cõdi.⁊ demon. Sol.†si posset pro

bari ꝙ non fuisset al's daturus si sciuisset te non gessisse negotia mea procederet contrarium per illam legē sed hoc debet intelligi qñ de hoc nō constabat nec hic presumitur in dubio. nā causa nō obligatoria nunꝙ̄ presumit̄. ad hoc allegatur ista.l. nisi probetur sed quādo de sui natura est obligatoria presumitur fuisse finalis ⁊ qð nō fuisset al's daturus qð dic. vt in.l.ij.in fi.ſ.de dona. Aduertendum tamen quod non sufficit hic ꝓbare ꝙ non fuisset al's daturus nisi hanc intentionem meam expressiſſem in presentia tui recipientis per.l.quod quis.§.codē. sed in vltimis voluntatibus que dependent ex voluntate vnius tm̄ si testator ob aliquam causam de preterito falsam non obligatoriam mouetur ad legādum sufficit probare qualitercūꝙ̄ de intentione sua ꝙ non fuisset al's legaturus lꝫ illam non expresserit legatario per rationem quam dixi.qꝛ ex voluntate sola sua dependet.vt no.in.l.inter vestem.de aur.⁊ arg.leg. nō sit contractus vel quasi contractus:ideo in eis non sufficit intētio in mēte retenta sed debet specificare coram parte ⁊ pars debet consentire al's secus.vt no.glo.in.d.l.quod quis. ¶ Ultima gl. format vnum contrarium quod venit potius ad illū.§.falsam. ꝙ̄ ad istum.⁊ solue per ea que habētur in.l.qui se debere.de cōdi.ob cau.qꝛ exceptio doli nō semper est odiosa:ideo non semꝑ impedit repetitionem.

2 ☞ Dominus suo nomine non condicit seu vendicat.

3 Relictum libertatis qñ non tenet.non potest seruus soluere de pecunia peculiari.cā cōditionis implēde in eo relicto apposite.

4 Dñ seruus nō soluit sed alius eius amicus iussu serui nec tale relictum libertatis teneat quis tunc repetat solutum.

5 Circuitus est euitandus.

6 Que requirant̄ vt cōpetat vtilis actio sine cessione in casib⁹ in quibus cessio requireretur.

1 Dominus testamēto. ¶ † Solutū idebite si non est translatum dominiū vendicatur a domino:sed si est translatum cōdicitur immediate ab eo ad quem in veritate spectat negotium vt euitetur circuitus

2 hoc dicit Bar. ¶ † No.ex prima parte ꝙ dominus suo nomine non condicit seu vendicat bene ergo probatur hic ꝙ nemo cōdicit rem suam.

3 ¶ † Item not.quando relictum libertatis nō tenet non potest seruus soluere de pecunia peculiari causa implende cōditionis apposite in relicto libertatis si enim posset transferret dominium ⁊ sic iste dñs serui nō vendicaret sed cōdiceret cuius contrarium hic dicitur secus quādo teneret vt in

4 l.iij.§.fi.de condi.ob cau. ¶ † Circa vltimū casum qui est subtilis quādo seruus non soluit sed alius eius amicus iussu serui dicitur hic quod postꝙ̄ nō tenet relictū libertatis ⁊ si penes me illa.x.sunt sine causa ⁊ per cōsequens debēt restitui. vt.ſ.l.p̄xi. de rigore iuris repetitio cōpetit domino istius serui qui est verus heres sed de equitate competit recta via illi soluēti que est ratio primi dicti.respondeo qꝛ ille soluens fingitur primo tradidisse illi seruo ⁊ seruus postea tradidisse mihi voluntate sui dñi sed si ita fuisset in veritate repetitio ꝯcederet vero domino qꝛ cum tradita sunt seruo acquisita sunt vero dño ⁊ eodē momēto de ipso faciunt transitum in me et sic si seruus esset liber homo competeret sibi repetitio mero iure si ille amicus soluisset animo donandi et non sibi vt in.l.si donaturus.in princip.de condi.ob cau.ita si est seruus competit vero domino de rigore sed intentio soluentis non fuit donare domino nec ꝙ illa pecunia domino ꝓficeret ipsi seruo quem ex hoc putabat esse liberum cum ergo non ꝓficiat quia non efficitur si illa conditio que de rigore acquirit̄ domino remanet apud eū hoc esset contra intentionem dantis ne ergo hoc contingat ⁊ quod ipse dominus efficiatur locupletior ex pecunia illius dātis preter eius voluntatē eq̄tas dictat vt ille dñs teneat̄ sibi cedere contra me.vt.l.si me ⁊ titium.si cer.pet.⁊ postꝙ̄ ita est ꝙ actio est cedenda vt euitetur circuitus melius est dicere ꝙ recta via sine cessione cōpetat vtilis:prout in simili habet̄ in.l.cum fundum. §.seruum tuum.si cer.pe.⁊ hec est intentio tex.⁊ gloss.⁊ per hec soluitur oppositio fortis que posset fieri ad vtrumꝙ̄ dictum.l. si donaturus primo ⁊ scđo responso de condic.ob causam.aut iste amicus soluit animo donandi ⁊ tunc debet posse repetere ipse dñs tam de rigore ꝙ̄ de equitate non ipse soluens: vt.d.l. si donaturus.in prin.sicut ipse solus seruus repeteret si esset liber homo et ille voluisset sibi donare vt ibi:aut non soluit aīo donandi tunc ipsi soli soluit videt̄ concedi repetitio tam de rigore ꝙ̄ de equitate postꝙ̄ causa nō est secuta: vt in.d.l.si donaturus scđo responso.⁊ per cōsequens videtur ꝙ ista duo dicta que hic ponuntur simul stare non possunt sed vel ꝙ sit falsum vnū vel sit falsum aliud.sed respōde ꝙ predicta ꝓcederēt si ille tertius amicus soluisset pro libero homine volendo implere conditionem pro eo tunc eīn si animo donandi ille solus repeteret non ipse non secuta causa vt in.d.l.si donaturus.in principio.si non animo donādi tunc ipse sed non ille hic soluit pro seruo alterius ⁊ animo ꝓficiendi seruo ⁊ non dño:nec aliquid dꝫ sequi contra voluntatem dñi cum igitur de rigore iuris acquiratur dño causa non secuta ⁊ contra voluntatem dātis esset ꝙ apud euꝫ remaneret equitas dictat ꝙ ipse repetat vtili actione ⁊ hoc qñ solui animo donandi si autem non animo donandi adhuc procedat qð hic dicitur.nec obstat illa.l.si donaturus secūdo responso per quā vr̄ ꝙ etiā de rigore iuris detur sibi repetitio cuius contrarium hic dr̄ qꝛ illa lex loquitur qñ a seipso dedit non iussu vel mandato eius pro quo dedit ⁊ sic ipse gessit negotium ergo sibi soli datur repetitio si autem iussu eius pro quo dedit tunc ipse cuius iussu dedit vr̄ dedisse argu.in.l.quod meo de acqui.pos.vbi dr̄ ꝙ ille possidet cuius nomine possidet̄ si igitur esset liber homo dare t̄ sibi conditio ⁊ illa habet̄ ꝓ postea restituere illi soluenti nunc qꝛ est seruus competat dño ⁊ ipse hꝫ restituere soluenti ⁊ ita etiā tetigi in.l.si extraneus de condi. ob cau.que per.l.istam declaratur.vt ibi dixi.⁊ etiā illa.l.si donaturus. ¶ Adhuc oppo.quod etiam quando tertius amicus soluit pro seruo competat dño.i.heredi rei ven.cuius contrarium vult iste tex.quod si ꝓbatur qꝛ perinde est ac si primo loco soluisset seruo ⁊ postea seruus soluisset mihi prout glo.dicit circa pri.per.l.iij.§.fi.de dona.inter vi.sed si hoc fecisset statim ꝙ tradidisset fuisset dñium acquisitum dño sine cuius voluntate seruus non potuisset in me postea trāsferre ⁊ competeret vendicatio sibi ergo idem in casu isto.glo.non bene declarat tu responde quod imo si tradidisset seruo cum hac cōditione vt traderet mihi statim non fuisset dño acquisitū dominium propter voluntatem tradentis qui non tradit illa intentione vt acquiratur dño sed mihi vt est casu in.d.l.sed si pater.§.j.ſ.ad macedo.tunc enim acquireretur dño si fieret traditio simpliciter non enim dicta cōditione fieret acquisitio momētanea. Idem ergo in casu isto vbi non tradidit seruo sed mihi licet fingatur tradidisse seruo. ¶ Item adhuc op.ista conditio acquirit̄ domino de rigore sed de equitate acquiritur soluenti ne fiat contra intētionem suam quod remaneat penes dominū cui ipe voluit proficere. Contra qꝛ non dꝫ cōpetere soluenti nisi postꝙ̄ cessa fuerit per ipsum dñm postꝙ̄ ipsi dño de rigore fuit acquisita.nam non separatur ab eo nisi mediante cessione nec tunc separatur directa sed vtilis vt.ſ.de pecu.l.quis ergo casus.et.l.iij.pro socio. Timor huius gl.vr̄ fateri circa medium dum dicit ⁊ si cedit condictio indebiti satis est ⁊c. Sed cōtrarium cōmuniter tenetur ꝙ postꝙ̄ est cedenda ad hoc vt euitetur circuitus com-

5 petit vtilis sine cessione † ⁊ ad hoc semper allegatur ista.l.in fin. ꝙ circuitus est euitandus ⁊ hoc colligit gloss.circa fin.⁊ sic sentit istum intellectum quod non requiratur cessio. ¶ Sed tunc op.qꝛ scđm hoc frustratorie sunt leges q̄ dicunt requiri cessio-

6 nem postꝙ̄ sine causa competit vtilis † preterea multa iura dicunt oppositum qð anteꝙ̄ fiat cessio licet veniat necessario fienda non datur vtilis nisi in subsidium si ille qui debet cedere nō reperitur vt in.l.j.in fin.ſ.de insti.iuncta.l.ij.circa princi.ſ.ad.l. rho.de iac.et.l.possessio.§.et si possessio.de acqui.poss. So.illa iura procedunt nisi duobus concurrentibus.s.quod ille contra quem fienda est cessio sit locupletior factus ex re illius cui cessio fienda et etiam qui tenetur cedere ⁊ cedendo liberetur his enim concurrentibus etiam non in subsidium competit vtilis sine cessione vt hic.⁊.l.cum fundus.§.seruum tuum.s.si cer. pe.aliquo vero istorum deficiente procedit contrariuꝫ quod nō nisi facta cessione. ¶ Ultimo debes scire quod ista.l.melius staret in titu.dē condi.ob causam.quia ista decem non repetuntur condictione indebiti quia non fuerant soluti tanꝙ̄ debita ⁊ ex causa de preterito sed gratia conditionis implende ⁊ sic de futuro vnde competit condictio ob causam vt.l.j.si parandi.de condi.ob causam.

2 ☞ Ex contractu celebrato cum predone debitor soluendo sibi liberatur.⁊ nu.l.

3 Habens mandatum ad contrahendum videtur habere etiam ad solutionem recepiendam.⁊ si non habebat mandatum ad contrahendum ⁊ contraxit super re aliena ꝙ debitor ex tali cōtractu sibi soluendo liberetur.

4 Debitor ex contractu celebrato cum predone si adhuc non soluit non poterit verus dominus agi contra illum debitorem nisi dominus sit persona priuilegiata vt miles vel ecclesia.

5 Ex contractu locationis celebrato cum falso prelato intruso. quando conductores sibi soluentes liberantur.

6 Seruus quando locauit operas suas conductor soluendo sibi pensionem liberatur.⁊ quid si soluat predoni sine voluntate domini.⁊ nu.l.⁊.7.

7 Fructus veri domini qui peruenerunt ad manus predonis possunt ab eo condici.

Si vrbana

1 Si urbana. †Solutū predoni ex contractu celebrato cum eo liberat soluentē a vero dño ideo ipse nō repetit a predone sed verus dñs. Sed si soluitur ex cōtractu celebrato cum vero dño vel cū eius seruis nō liberat soluentē. ꝛ ideo ipe potest petere a predone nō autem verus dñs nisi fuerūt soluti nummi vel etiā res pertinētes ad dñm iure dñi. h. d. ista singularis. l. melius in sua materia ꝙ sit forte in corpore iuris. ¶ Et primo loquitur qñ fuit solutū ex cōtractu celebrato cū predone vsq ibi nam si seruus. Scdo qñ ex cōtractu celebrato cuꝫ seruo veri dñi vsq ibi qd si vecturas. Tertio qñ est cōtractus celebratus cum vero dño vsq ibi: qd ergo dici solet. Quarto respōdet cuidam tacite obiectioni que poterat fieri contra decisionē tertij casus. ꝛ in primo casu. ideo liberatur soluens qꝛ tenebatur predoni ꝛ nō vero dño postq cū predone cōtraxerit lꝫ super re veri dñi. In tertio vero casu. ideo nō liberat: qꝛ non tenebatur predoni sed vero dño cū quo contraxerit ꝛ solutio non liberat
2 nisi fiat vero creditori vel eius vero procuratori. ¶ †Circa primum casum qñ contractus est celebratus cum predone liberat debitor soluendo sibi. hoc intellige si soluit bonafide ignorans ipsum esse predonem ꝛ credens esse verū dñm vel heredē si autem sciebat non liberatur. tex. est no. in. l. si filie. in fi. ff. de solu. ꝛ adde qd dixi. ff. de in rem verso. §. versum. in fi. in tex. tñ illius. l. filie videt dicere hoc esse verū qd tūc nō liberetur qñ predo nō est soluendo al's qꝛ verus dñs habet regressum contra predonem liberat postq secū cōtraxerat tamē ibi loquit in nō predone qꝛ gerebat negotia veri dñi. ꝛ sic bonefidei al's indistincte videtur nō liberari ꝛ hoc tene mēti ꝛ vide qd no. Bar. in d. l. filie
3 qui dicit qd ibi habemus. l. †ꝙ qui habet mandatum ad contrahendū videt habere etiā ad solutionē recipiendā ꝛ soluēdo sibi debitor liberat: vt. ff. de sol. l. ꝙ seruus. ꝛ deposi. l. ꝙ seruus sed si nō habebat mandatū ad cōtrahendū cōtraxit sup re aliena qd debitor ex tali contractu sibi soluendo liberet ꝛ dicit nescire alibi reperiri quam in illa. l. certe imo est casus hic expressus ꝛ miror qd ipse dicat ista est. l. vulgaris ꝛ vult plus qd etiaꝫ si contraxit suo nomine ꝛ tanq verus dominus possit solutionem recipere ꝛ liberetur soluens etiā si recipiens sit malefidei.
4 ¶ †Sed queritur quid si adhuc nō soluit an verus dñs possit agere cōtra illos qui cū predone cōtraxerunt. glo. hic sup verbo repetetur dū primo exponit. idest petet innuit qd nō. ꝛ iste est vnus intellectus tex. ꝛ est hoc verū qꝛ ex cōtractu predonis nō acquirit vero dño pro hoc. s. de pac. l. si tibi. §. cuꝫ possessor. hoc verum nisi dñs sit persona priuilegiata vt miles vel ecclesia cui potest acquiri ex cōtractu intrusit ex priuilegio persone.
5 ar. in. d. l. filie. ꝛ in. l. si vt proponas. C. de rei vendi. ¶ †Ex predictis apparet qd si falsus prelatus intrusus locauit bona prelature conductores sibi soluentes liberantur. ꝛ ita dicit Innocē. per hāc. l. in. c. nihil est. de electio. ꝛ in. c. literis. de resti. spo. ꝛ ibi eum refert Jo. an. circa prin. in ver. alij vero fm Inno. ꝛ allegat hanc. l. pro casu dummodo obtinuerit confirmationem a superiore que tamen ex aliqua causa nō valebat al's soluentes non haberent iustam causam soluendi sed si contraxisset cū vero prelato nō liberaretur qd dic vt ibi.[a] nā si diu stetisset in prelatura ꝛ sic haberetur ab oībus pro vero prelato equitas dictat
6 qd liberatur. ¶ †Circa scdm casum qñ seruus locauit operas suas conductor soluendo sibi pensionem liberatur quia soluit ei cū quo cōtraxit ꝛ pecunia sibi soluta statim acquiritur vero dño si ergo postea soluat predoni sine volūtate veri domini nō transfert dñium potest ꝛ vendicari ꝛ etiam condici. In tertio vero casu soluentes nō liberantur etiā si habeant iustā causam soluendi qꝛ forte ostēdebat testamentum in quo erat institutus ꝛ hoc si erant debitores in genere vel quantitate que perire nō possunt. Si autem in specie liberarentur ope exceptionis vt. l. cum fundus. §. seruum tuum. ꝛ ibi no. in vltima glo. si cer. pe. eo tamen casu quo nō liberaretur verus dñs non potest repetere a predone sed debet agere contra soluentes qui non sunt liberati ꝛ si dicit imo videt qd possit agere contra predonem p regulaꝫ que est qd fructus qui peruenerunt ad manus predonis possunt ab eo condici iurisconsultus respondit illam regulam procedere qñ peruenissent ad eum fructus qui erant veri dñi pone exemplum in ver. nā si seruus. qꝛ illa pecunia erat effecta veri dñi quia fuerat tradita seruo fm hanc. l. ipsi soluentes nō soluerunt seruo dñi sed ipsi predoni vnde nunq fuit effecta illa pecunia veri dñi non ergo potest eam repetere a predone sed agat contra soluentes: sed certe etiā in primo casu huius. l. soluerunt predoni. ꝛ sic nunq fuit effecta veri dñi ꝛ tñ ibi dicitur ꝙ verus dominus repetit a predone. dicit gl. timore huius qd nō tanq fructus sed tanq obuētiones qd nihil est. dic ergo quod ibi verus dominus non habebat regressum contra soluentes: quia erant liberati soluendo predoni ex cōtractu secū celebrato. sed hoc in versi. qd si vecturaꝫ habebat regressum quia non erant liberati fm Bar. ꝛ bene.

2 ¶ Exclusionis causa habet vim exclusionis perpetue.
3 Dispositio in dubio presumitur perpetua.
4 Promittere mihi ad certam diem vel promittere simpliciter ꝛ postea facere pactum de non petendo vsq ad certam diem. an sint paria.
5 Dubia exclusionis causa non hꝫ vim exclusionis perpetue qñ presens status rei non tendit ad exclusionem.
6 Represalie concesse pure diuersis personis qd per reformationem postea factam quod omnes debeant per quosdam reuideri: ꝛ que videbuntur cassande cassentur possint interim exerceri ꝛ quare.
Dictiones donec tandiu ꝛ quousq inducunt conditionem extinctiuam.
8 Statutū si dicat qd quousq masculus existat filia femina non succedat. ꝛ tpe mortis testatoris existat masculus postea moriatur: an tunc filia femina fingatur non exclusa.

1 Sufficit ad causam. ¶ †Exceptio potest esse perpetua ꝛ tpalis in dubio presumitur debere esse perpetua. ꝛ ideo inducit repetitionem soluti
2 per errorem. h. d. †ꝛ semper allegatur qd exclusionis causa ha
3 het vim exclusionis perpetue† ꝛ qd dispositio in dubio presumitur perpetua. facit. l. iurisperitos. §. cum oriundus. de excu. tu. ꝛ. l. ambiguitatem. C. de vsufru. versi. si aūt talis. ꝛ qd no. in cle. ꝛ si principalis. de rescrip. in glo. que incipit sed prouisionem. ꝛ
4 eo. ti. c. si. lib. vj. ¶ †In tex. ibi vt enim pactum probat ꝙ dixerat hoc modo. nam sicut ista sunt paria promittere mihi ad certam diem vel promittere simpliciter: ꝛ postea facere tibi pactū de non petendo vsq ad certam diem vtroq enim casu habes exceptionem temporalem ad certam que nō inducit repetitionē. ita ista sunt paria. pmittere mihi quousq titius fuerit cōsul vel promittere simpliciter postea facere tibi pactum de petendo quousq titius sit cōsul. nam vtroq casu habes exceptionē dubiam potest esse perpetua ꝛ temporalis ꝛ hꝫ vim cōditionis idest stipulationis conditionalis que inducit repetitionem cōditione pendente. vt. l. sub conditione. ꝛ. l. qui pmisit. s. eo. ꝛ ita sunt quatuor proportionalia duo ꝛ duo que sunt inter se paria vt dicit glo. Sed cōtra qd nō sint paria vt in. l. iul. ff. de iur. do. glo. non clare soluit. dicas qd ista sunt paria quantū ad effectū solutionis qꝛ neutro casu tenetur quis soluere ante euētū diei certe vel incerte nō quantū ad initium obligationis. na si pmittis mihi vsq ad annū nō oritur actio nisi post annū: lꝫ oriatur obligatio. iuxta plene no. per Cy. in. d. l. j. C. vt act. ab here. ꝛ cōtra here. ꝛ per Bar. in. l. ita stipulatus. de ver. ob. Sed si pmitto pure statim oritur actio. ꝛ si facio pactum de non petēdo vsq ad certum diem actio non tollitur sed eliditur vsq ad illam diem. Iteꝫ si promittis mihi cū titius erit consul promissio est conditionalis ꝛ ante conditionis euentum nulla est nata obligatio ꝛ actio. l. cedere diem. de ver. ob. Sed si promittis mihi pure nascit obligatio ꝛ actio si postea paciscor non petere quo vsq titius erit consul nulla ipsarū tollitur sed elidit. ¶ Opp. extra glo. qd solutum dubietate pendente non possit repeti: vt in ea. l. iul. So. ibi in omnē euentum erat debenduꝫ hic nō sed
5 ita demū si titius efficiatur consul. ¶ †Sed adhuc contra. naꝫ dubia exclusionis causa non habet vim exclusionis perpetue vt. l. sub conditione. de assighā. lib. ꝛ. ff. de in diem adiec. l. iiij. §. si marcellus. ꝛ. l. non ideo minus. de rei ven. solue fm Bar. in. d. l. iul. in fi. ꝛ tene menti qꝛ sunt verba notabilia ꝛ fuerunt Ray. Interdum presens status rei tendit ad exclusionem. ꝛ tunc habet vim exceptionis perpetue. ꝛ ita loquitur. l. ista. declaro licet Bar. nō declarat. nam hic feci pactum de non petendo donec titius consul fiat. istud pactum est purum ꝛ statim inducit exceptionem ꝛ si vellem agere posses me repellere. ꝛ sic presens status rei tendit ad exclusionem sed est dubium quantum debeat durare ista exceptio qꝛ si nunq fiet cōsul semper durabit si fiet ex tunc finiretur interim ergo quousq est dubiū habet vim exclusionis perpetue. idem si diceret quousq vel quādiu omnes enim iste dictiones ponunt ad durationē actus nō ad originē dispositionis sed si facerem pactū de nō petendo cū titius erit consul. tunc istud pactum esset cōditionale non purū qꝛ dictio cū secundario facit conditionem: vt. s. eo. qui promisit vnde nō induceret statim exceptionem pacti sed tunc demum cū titius erit consul. cum igitur presens status pacti nō tendat ad exclusionem non haberet vim exclusionis perpetue: vt in. l. alleg. in contrarium. ꝛ sic videtur qd isto casu solutum non possit repeti tamen quantum ad hoc forte dicenduꝫ esset qꝛ licet nō inducat exceptionem pacti anteq conditio existat propter spem existentie tamen videtur qd inducat interim exceptionē doli.

[a] ¶ Qd dic vt ibi. adde bonū tex. i l. i. §. si rē. ff. dpo. Bal. in. l. ij. C. de ser. Bar. i tract. de tyran. vide in vj. q.

ar.in.l.si pecuniā.s.eo.si cer.pe.⁊ facit qd no.s.eo.si non sortez.
§.adeo.⁊ sic induceret repetitionem q2 nō esset exceptio odiosa
in alia tamen materia nō haberet vim exclusionis perpetue p
6 dicta iura. ¶†Et istud inducit Bar.ibi:ad qdnē cōcesse erant
represalie diuersis personis pure postea facta est quedā refor-
matio qd debeant omnes reuideri per quosdā ⁊ que videbun-
tur cassande cassentur. Queritur an interim anteq̄ videantur
possint ipse vel alique ipsarum exerceri.⁊ determinat qd sic q2
presens status represaliarum non tendit ad excludendum cuz
fuerint concesse pure ⁊ simpliciter sed an in futurum indicatur
exclusio per remissionem est dubium q2 poterit esse qd sic quia
cassabuntur ⁊ poterit esse qd nō interim ergo nō h3 vim exclu
sionis perpetue. vidi maximam altercationem Florentie inter
duos ciues quorum vnus fuit extractus ad vnuz officium sed
erat dubium an deberet deuetum vel non ⁊ suberat causa que
poterat sibi dare deuetum perpetuū vel tēporale isto interim
fuit alius extractus ad idem officiū erat dubiū inter eos an va
luerit scda extractio ⁊ fuimus oēs doc. impediti pro vtraq3 par
te ⁊ tota disceptatio erat super eo qd habetur hic an dubietate
pendente istud deuetum presumeretur esse perpetuum vel tem
7 porale ⁊ aliqui intelligebant vno modo alij alio. ¶†Ultimo
no.qd iste dictiones donec tandiu quousq3 inducunt conditio-
nem extinctiuam faciunt enim durare conditionem quousq3
aliquid existat. ⁊ postea ipsum extinguunt facit.l.j.in fine.de
vend.in pos.mit.⁊.l.siue manifestum.§.tādiu.de condi.fur.⁊.l.
fi.in prin.de execu.tu.⁊ per hoc determinat Bar.in.l.fi.j.ad ter-
8 tul.†Si statutum dicat qd quousq3 masculus existat filia femi
na nō succedat si tempore mortis existat masculus excludatur
femina sed mortuo masculo fingitur non exclusa ⁊ extunc ad-
mittet sic erit casus in quo ille qui semel fuit heres desinit esse
heres ⁊ alius incipit esse heres directo sicut contingit in testa-
mento militis:vt.C.de testa.mili.l.certi iuris regulariter con-
tra:vt.l.ei qui soluendo.de here.insti.secus si diceret extātibus
masculis quod exponitur. idest si extiterint. nam tunc sufficit
masculos extare tempore mortis quantum ad perpetuam ex-
clusionem feminarum:vt insti.de here.ab intesta.§.ita demum
⁊ in primo casu si masculus est institutus ⁊ femina preterita te-
stamentum non est nullum a principio sed mortuo masculo cū
admittatur ad successionez femina annullatur ⁊ fingitur retro
nullum.secus in secundo casu in quo nullo modo annullat̄ s̄m
Bar.ibidem ⁊ Ray.de forli.consuluit contrariuz. ⁊ idem sit in
primo casu qd in secundo vt nō annulletur per.l.imperatores.
de ma.testa.⁊ per id quod no.Inno.in.c.bone.de eta. ⁊ quali.
Bal.autem.⁊ do.Fran.tigri.tenuerunt testamentum annulla-
ri sed non fingi retro nullum.de quo vide per Bal. in.l.si quis
filium.C.de inoffi.testa.⁊ in.l.ij.de libe.prete.
2 ☞ Indebitum solutū procuratori falso non habenti ad hoc
mandatum repetitur ab ipso procuratore si dominus non ha-
buit ratum.
3 Electio mala nō nocet in electione personarum cōtra quas est
agendum:⁊ quid in electione remediorum ⁊ actionum.
1 **Um indebitum.** ¶†Pro inde-
bito soluto per
tutorez noīe pupilli competit ipsi pupillo indebiti
conditio hoc primo. Et solutuz indebite procurato
ri nō habenti ad hoc mādatū repetitur ab eo alias a dño.h.d.
tota lex.primū dictum huius legis d3 intelligi qñ tutor soluit
per ignorantiam iuris vel facti inducit repetitionē.nā idem est
hoc casu qd si maior soluisset si autē sciret non deberi videretur
donasse ⁊ imputandū esset sibi qñ autem pupillus sine tutore
soluisset dic vt.s.eo.l.interdum. ¶Item intellige q̄ habuit iu
stam cām ignorandi quo casu ipse non d3 remanere in dāno.⁊
ideo h3 imputare ipsi pupillo cū reddit rōnem administratio-
nis ⁊ ipse pupillus h3 repetere.⁊ sic periculum noīs erit ipsius
pupilli nō tutoris ne officiū suū sit sibi damnosum sine sui cul-
pa sed si nō habuisset iustā cām ignorandi non posset imputa-
ri ipsi pupillo ⁊ ipse nō haberet repetere ⁊ periculuz ad ipsum
tutorē pertinet ⁊ hoc vult dicere glo. Itē etiā in precedēti casu
si reddidisset administrationem pupillo ⁊ hoc indebitū solutū
non imputaret sibi.⁊ sic desineret esse consultum sibi aduersus
pupillum extunc posset repetere ab illo qui soluit ne remane-
2 ret in dāno ⁊ ille in lucro ⁊ hic est casus in.l.fi.§.j.j.eo. ¶†Cir-
ca primum.§.no.vnum quod melius declaratur hic q̄ in toto
hoc titu.qd indebitum solutum procuratori falso non haben-
ti ad hoc mandatum repetitur ab ipso procuratore si dñs non
habuit ratum. nam licet in.l.si procuratori falso. de condi.ob
cau.⁊ in.l.si procurator.s.eodem dicatur q̄ tale solutum debet
repeti non tamen declaratur a quo sed gl.⁊ doct.dicunt ab isto
3 procuratore vt hic est tex. ¶†Ultimo not. in fi.qd in electione
personarum contra quas est agendum non nocet mala electio
si quis eligit personam incompetentem pro competenti non
enim perdit ius agendi contra alterum cōpetentem qd videtur
indistincte intelligendum etiam si ex certa scientia eligat cum
hic non distinguatur sed in electione remediorū vel actionum
si quis eligat remediū incōpetens vel actionē incompetentem
ex certa scientia preiudicat sibi etiā incōpetēti quinimo etiam
per ignorantiā videtur sibi preiudicare mero iure licet iuuetur
beneficio restitutionis in integruz si error fuit iustus iuxta le
ne no.in.l.fi.C.de codicil.facit.l.habebat.in prin.de instito.⁊.l.
mater.de inoffi.testa.
2 ☞ Si testator instituit quendam mortuū quē putabat viuere
in quadrante.⁊ quendā viuū in dodrante.⁊ postea instituit ti-
tium sine parte:an titius vocabitur in illum quadrantem.
1 **Eruo manu.** ¶†Cōditio impossibi
lis quā testator putabat
possibilem vitiat legata.h.d.ista.l.no.Bart. sed qñ
testator sciebat ipsam impossibilem vitiat̄ conditio
⁊ non legatum:vt.l.obtinuit.de cōdi.⁊ demō.cū similibus que
omnes limitantur p hāc.l.singularē.de quo vide plene p eundē
in.l.j.de cōdi.insti.⁊ sic pt3 ex predictis qd conditio impossibi-
lis quā testator putabat possibilez ⁊ habebat iustā cām putan
di nō habet̄ pro impossibili:sed habet̄ pro possibili ⁊ defecta
quo casu facit deficere legatū ⁊ ad hoc probandū inspicit̄ opi.
testatoris vt habeatur pro vero illud qd putabat testator esse
verū ⁊ debeat iudicari acsi verum esset allegat optimam.l.j.de
here.insti.l.quo loco.§.si iam mortuo. naz si testator distribuit
totum assem inter aliquos.⁊ postea instituit vnū sine parte cē-
setur transisse ad dipondium ⁊ ille institutus sine parte habeat
alium assem:sed si non distribuit totum assem tunc institutus
sine parte non vocatur ad alium assem sed ad illud qd restat di-
2 stribuendum.†Pone ergo qd institui quendam mortuuz quē
putabam viuere in quadrante ⁊ quendā viuū dodrante postea
institui sine parte queritur inquātū vocabitur titius ⁊ videtur
qd in quadrante:q2 institutio mortui non valuit.⁊ sic nō distri-
buit totum assem inter primos sed dodrantē tantū. vocabitur
ergo titius in quadrantem nō distributuz cōtrariū ibi dicitur
qd imo vocabitur in alium assem q2 cū putassem illum viuere
debet haberi pro viuo inspecta opi.mea.⁊ sic distribuit totum
assem licet nulliter quantū ad quadrantem sed hoc non d3 at-
tendi sed mea opinio vt sic voluerim ad dipondium transire vt
est ibi casus singularis qui allegat̄ simul cū ista.l. qd verba de-
bent intelligi s̄m opi. testatoris ⁊ debet haberi pro vero id qd
testator putabat esse verum quantum ad interpretandū inten
tionem eius quid noluerit fieri.
2 ☞ Ex stipulatione quando oriatur naturalis obligatio.
1 **I fideiussor.** ¶†Solutio fideiusso-
ris que sibi parit repeti
tionem nō parit reo liberationem.h.d. ⁊ idem dicit
qd.l.cū is.§.j.s.eo.⁊ hic est tex. expressus s̄m q̄ au-
2 diui a Bal.in voce†q̄ ex stipulatione oritur naturalis obliga-
tio quidā dixerunt cōtrarium q2 cū sit cōtractus iuris ciuilis nō oritur
nisi ciuilis obligatio pro quibus facit.l.indebitum.s.eo.ibi dū
dicit indebituz iuregentiū sed expone vt ibi dixi. ¶In tex.ibi
naturale vinculū.idest naturalē obligationē qua reus tenebat̄
nec etiā ciuilem cū inducat sibi repetitionē. ¶Et aduerte q2 p
hoc videt̄ qd iste tex.nō probet illud qd Bald.dicit nō enim lo
quitur de ipsa naturali obligatione qua tenebat̄ fideiussor qui
nō nisi per stipulationē obligatur.vt in.l.blāditus. de fideius.
sed de naturali qua tenebat̄ reus principalis q poterat esse ob
ligatus ex alio contractu vel possumus intelligere qd loquat̄
de vtraq3 obligatione si enim fideiussor erat liberatus a ciuili
ex aliqua dispositione iuris ciuilis ⁊ remanserit naturalis sol-
uendo postea per errorē qui inducat repetitionez talis solutio
nec tollit illam naturalē que remāserat nec illaz qua tenebatur
reus:q2 non cedit insolutū sed inducit repetitionē:vt in.d.l. cū
is.§.j.⁊ ibi no.in glo.nec obstat qd no.in glo.in.l. interdū. ante
finem.glo.magne ibi si quid a pupillo cedit insolutum debiti
naturalis ⁊c.q2 ibi loquit̄ glo.qñ solutio non inducit repetitio
nem ipso iure sed mediante restitutione in integrū s̄m suā opi.
quā ibi t3 vnde tunc cedit insolutū ⁊ extinguit naturalē vt ali-
quem effectū sortiat̄ nos loquimur qñ inducit repetitionē ipso
iure sine restitutione.⁊ tunc nō cedit insolutū ⁊ sine dubio opi.
Bal.est vera ⁊ q2 licet stipulatio sit contractus iuris ciuilis tñ
nō cōtrahit̄ sine cōsensu qui est de iure naturali.⁊ ideo parit na
turalem obligationē:vt in.l.j.in ver.adeo.in fi.s.de pac.
2 ☞ Qui est in casu dubio nō d3 esse melioris cōditionis quā il
le qui est in casu certo.⁊ nu.3.
3 Exceptio litis pendentis est ppūe inducta ad rigorē iuris con
seruandum ⁊ soluti repetitionem non inducit ⁊ qd si postea se
quatur absolutio.⁊ nu.18.

4 Solutum poſt ſententiam abſolutoriam: quando poſſit repeti. ⁊ nu.5. ⁊ nu.11. ⁊.12. ⁊.18.

5 Exceptio preſcriptionis qđ tollat ciuilē obligationem ⁊ elidat naturalem ex qua eliſione inducitur ſoluti repetitio.

6 Debitum ex vnica obligatione cōcepta in plures cōditiones ſi ſoluatur an repeti poſſit. ⁊ nu.5.

7 Abſolutio q2 actor non probauit eſt diffinitiua: ⁊ cuius effectus ſit.

8 Abſolutio ab obſeruatione iudicij eſt interlocutoria: ⁊ quando impediat iterum agi. ⁊ nu.19.

9 Qui exceptionem opponit licet eam nō probet non videt fateri intentionem agentis nec actoris intentio ex hoc eſt fundata.

10 Ille qui ſoluit ſi fuit condemnatus ex eo quod non potuit ſolutionem probare ⁊ iterum ſoluit poterit poſtea quod primo ſoluit repetere per condictionē ſine cauſa ſi ſuperueniant probationes.

11 Obligatus ex inſtrō guarentigie cōtra qđ ex forma ſtatuti nō poteſt probari ſolutio niſi per inſtrumentū publicū ſi ſoluat ⁊ nō fuit confectum inſtrm. ⁊ ſic fuit coactus iterū ſoluere poteſt repetere primo ſolutum per condictionem ſine cauſa.

12 Reus qđ poſſit abſolui duobus modis.

13 Si partes promiſerunt ſtare laudo: ⁊ nō reducere ad arbitriū boni viri ſub certa pena: ⁊ pena petatur a parte que petijt reduci ⁊ ſuccubuit an poterit probare qđ iniuſte ſuccubuit.

14 Si queſtio pene ſit inter diuerſas perſonas q̄ inter quas datū fuit laudum etiā ſi fuit pronuntiatū equum qđ poſſit allegari ⁊ probari iniquum ad euitandum penā per aliam perſonam.

15 Laudum ſi fuit pro parte reformatum tanq̄ iniquū: ⁊ pro pte confirmatum tanq̄ equum: an committatur pena in compromiſſo appoſita.

16 Contra ſententiam qđ admittatur probatio per confeſſionem partis. ⁊ nu.22.

17 Illud in quo quis ſemel ſuccubuit agendo qn̄ nō poſſit in alio iudicio refricare excipiendo ⁊ quid econuerſo.

18 Obligatio naturalis lꝫ non tollat per ſn̄iam abſolutoriā cum declaratione latam qđ reus nō ſit debitor: tamen adeo offuſcatur qđ non poteſt per creditorem allegari contra repetentē ſolutum: ⁊ quando. ⁊ nu.11.

19 Sn̄ia abſolutoria nō tollit naturalem obligationē nec etiā tollit ciuilem ſed eaꝫ elidit nec tollit actionē ſed ea elidit per exceptionem. ⁊ nu.23.

20 Sn̄ia cōdēnatoria pro actore inducit actionē in factū: ⁊ an appelletur actio iudiciaria: ⁊ ciuilem obligationeꝫ producit: ⁊ an etiam naturalem. ⁊ nu.22. ⁊.24.

21 Sententia nō ſemper facit ius vel de aliquo nihil vel de nihilo aliquid.

22 Aliud eſt dicere qđ ſententia facit ius aliud qđ habeatur pro veritate.

23 Per pactū de nō petendo tollitur obligatio naturalis ſed ciuilis remanet. ⁊ etiā actio ſed eliditur per exceptionem. ⁊ nu.27.

24 Sn̄ia non recipit vires a cōſenſu partiū ſed ab autoritate. l. ad rigorem iuris conſeruandum. ⁊ nu.18.

25 Equitas iuriſgentium eſt vt maioribus pareamus.

26 Obligatio naturalis oritur etiam vbi deeſt cōſenſus ſi tamen ſubſit aliqua equitas iuriſgentium.

27 Exceptiones tollentes vtrāq3 obligationē ⁊ etiam actionē vel vnam tantum: ſed alteram elidentes etiā actionē que ſint ⁊ qđ in iſtis omnibus quocunq3 errore ſiue etiam iuris ſolutum repetatur. ⁊ nu.30.

28 Exceptio ſolutionis vel acceptilationis tollit vtrāq3 obligationem ⁊ etiam actionem ipſo iure.

29 Per exceptionem iuriſiurandi tollitur naturalis ⁊ eliditur ciuilis ⁊ actio.

30 Exceptio rei iudicate ex ſn̄ia vel preſcriptionis tollit ciuilem ⁊ elidit naturalem ⁊ etiam actionem.

31 Per exceptionem velle. vel mace. neutra tollitur ſed vtraq3 eliditur. ⁊ ſolutum per erroreꝫ iuris repetitur: ⁊ quid in exceptione rei iudicate: vel ex ſententia iniuſta per quā ciuilis tollit nō naturalis nec etiam eliditur.

32 Exceptio per quam neutra tollitur nec eliditur: ſed actio differtur: vt eſt exceptio litis penden. non inducit repetitionem ſoluti.

33 Exceptio tunc proprie dicitur quando ſubeſt actio.

34 Promiſſio ſiue nauis ex aſia venerit ſiue non an ſit pura vel conditionalis.

35 Quando id quod pure debebam promiſi ſub cōditione animo nouandi ſi interim ſoluam non potero repetere cum in omneꝫ euentum ſim debiturus.

36 Quod tibi debebam pure ſi promiſi ſub conditione animo nouandi an interim agere poſſis.

1 Iulianus. †Solutū dubietate pendente nō repetit qn̄ ſoluēs in omnē
euentū erat debiturus ſecus ſi nō ipſe in omnē euē
tum erat debiturus ſed ipſe vel alius. h. d. in effectu
iſta. l. eſt ſingularis ⁊ ſubtilis. Et primo terminat vnum caſum
ſm Iuli. vſq3 ibi ſimilē. Secūdo adducit tres alios caſus quo
rum primus eſt ſimilis vt ceſſet repetitio ſecundi. Secūdus eſt
diſſimilis ſm quoſdam: ſed ſm alios eſt ſimilis vt etiam ceſſet
petitio. Tertius eſt diſſimilis ſm omnes q2 repetitio nō ceſſat
vſq3 ibi: ſed diſſimiliter. Tertio ponit diſſimilitudinem que eſt
inter ſecundū ⁊ tertium caſum ex quo colligitur qđ ſecūdus eſt
magis ſimilis primo vt repetitio ceſſet ſicut in caſu Iuli. q̄ ſi
tertio q2 in illo ſecundo idem eſt debiturus in omnem euentuꝫ
ſed ignoret ex qua obligatione. ideo dꝫ repetitio ceſſare ſicut in
primo caſu ⁊ in caſu Iul. ſed in tertio caſu nō eſt debiturus ſed
ipſe vel alius. ⁊ iſte eſt verus intellectus ſm doc. ¶ Cōtra deter
minationem Iul. in caſu quē ponit anteq̄ veniat ad glo. opp.
2 tribus modis. primo de. l. ſufficit. ſ. eo. † vbi ſolutum dubietate
pendente repetitur ſed hic iſtud debitū licet eſſet verum tamē
propter motionem litis erat effectū dubium. ergo ⁊c. vt. d. l. ſuf
ficit. ſolue in omnē euentū ſoluens nō erat debiturus hic ſic. q2
etiaꝫ ſi fuiſſet ſecuta ſn̄ia abſolutoria lꝫ eſſet ſublata obligatio
ciuilis remanſiſſet naturalis q̄ īpedit repetitionē ſoluti. ſ. eo.
ſi non ſortem. in prin. ¶ Secundo opp. qđ ex motione litis ori
tur conuento exceptio litis pendentis per quā repellit agentē
volenteꝫ litem in alio loco vel iudicio incohoare: vt. l. vbi ceptū
ſ. de iudi. ergo cum ſit tutus exceptione videtur qđ ſoluendo
poſſit repetere: vt. ſ. eo. ſi nō ſortem. §. indebitū. ſolutio iſta ex
ceptio litis pendentis non tangit nec ledit obligationem ciui
lem nec naturalem ſed ſolum impedit aliud iudiciū vnde facit
3 de debito indebitum ⁊ ad hoc allegatur iſte text. † q̄ exceptio
litis pendentis non inducit repetitionem ſoluti. ⁊ dicit Bart.
qđ iſta eſt proprie exceptio inducta ad rigorem iuris cōſeruan
dum que repetitionem non inducit: vt. ſ. eo. l. qui exceptioneꝫ.
Item allegatur propter id qđ dixi in prima oppoſitione q̄ nō
debet eſſe melioris conditionis ille qui eſt in caſu dubio q̄ ille
qui eſt in caſu certo. nam ſi eſſet cōdemnatus vel abſolutus eſ
ſet in caſu certo. ⁊ tn̄ ſoluens poſt abſolutionem non repeteret
multominus ſi ſoluat lite pendente quo tpe adhuc nulla obli
gatio eſt ſublata licet ſperet ciuilis tolli ſi ſequatur ſn̄ia abſo
lutoria ad iſtud non facit. j. de li. cā. l. ordinata. §. ſi is qui. ⁊ qui.
ad lib. procla. nō li. l. iiij. ⁊. j. de compen. l. ſi. de acq. here. euꝫ qui
duobus. de leg. iij. l. j. in prin. de inoffi. teſt. l. qui de inofficioſo.
4 Tertio opp. † q̄ imo ſi fuit abſolutus poſtea ſoluens repetat.
vt dixi. ſ. eo. l. qui exceptioneꝫ. allegando Cy. C. de probatio. l.
exceptione. Sol. id qđ ibi dixi procedit qn̄ ſententia abſoluto
ria fuit iuſte lata: q2 reus habebat exceptionem quo caſu etiaꝫ
ſi illa erat odioſa ⁊ per ſe non induceret repetitionem: ſecuta ta
men abſolutoria inducit quia efficitur fauorabilis hic vero qn̄
fuit abſolutus iniuſte reſpectu iuſtitie partis vel reſpectu iudi
cis q2 erat verus debitor ⁊ nullaꝫ exceptionem habebat: tamē
fuit abſolutus q2 actor non probauit vel q2 iudex de facto ita
voluit. tunc enim tollitur ſolummodo ciuilis obligatio: natu
ralis autem non: q2 ſententia eſt de iure ciuili. ⁊ ſic non pōt tol
lere naturalia iura: vt īſti. de iur. na. §. ſed naturalia. ⁊. l. ij. ſ. de
5 vſufru. ea. rerum que vſu. conſu. ¶ † Sed contra. nā etiam pre
ſcriptio eſt de iure ciuili ⁊ tamen tutus exceptione preſcriptio
nis ſi ſoluat repetit: vt not. per glo. in ſi. l. ij. rem ra. ha. Solue
preſcriptio prouenit ex ſn̄ia que ſemp eſt iuſta. ⁊ ſic tollit ciuilē
⁊ elidit naturalem ex qua eliſione inducitur repetitio: ſed ſn̄ia
iudicis iniuſta licet de rigore tollat ciuilem nō tamen elidit na
turalem. ⁊ ita intelligitur hic. ¶ Sed adhuc opp. qđ etiam na
turalis non eliſa inducat repetitionem ſoluti per errorem fa
cti: vt. l. error. C. de iur. ⁊ fac. igno. hic indiſtincte dicitur contra
rium. Sed ſoluo ſm Bar. illud quando naturalis nunq̄ fuit
coniuncta cum ciuili hic auteꝫ ſemel fuit coniuncta ⁊ produxit
actionem. vnde potentior eſt vt indiſtincte ~~non~~ inducat repetio
nem ſiue ſolutum ſit per errorem iuris quo caſu certum eſt ſiue
per errorem facti. ita intelligit ipſe hanc. l. Sed glo. l. qui exce
ptione. ſ. eo. ſentit contrarium dum equiparat exceptioneꝫ rei
iudi. exceptioni macedo. ⁊ tn̄ conſtat qđ tutus exceptione mace
do. ſoluens per errorem facti repetit: vt. j. ad macedo. l. ſi. ⁊ ſic
videtur tutius intelligere dn̄ dicit nec abſolutus qđ hic loqua
tur quando ſoluiſſet per errorē iuris ſecus ſi facti. vt. l. contra
ria. ⁊ hanc opi. tꝫ dn̄s Ang. in repetitione. l. j. C. de iudi. ¶ Cir
ca ſcđam partē in primo caſu no. qđ eſt ſimilitudo inter illum ⁊
caſum Iul. quantum ad impediendum repetitioneꝫ ſoluti. ſed
in alio eſt diſſimilitudo quia in caſu Iul. ſoluens tempore ſo
lutionis erat ciuiliter ⁊ naturaliter obligatus licet ſperaretur
tolli ciuilis obligatio: ſed in illo ver. ſimileq3. ſi promittis mihi

siue nauis ex asia venerit siue nō anteq̄ sis certus eam venire vel non venire nec ciuiliter nec naturaliter es obligatus quia ista promissio reputatur conditionalis per.l.huiusmodi.ʃ.qñ di.le.ce.⁊ interim stipulator agere non potest tamē sperat obligari in omnem euentum.ideo soluens interim nō repetit licet omni iure sit indebitum qđ est mirandū multofortius in casu
6 Jul.vbi erat vere debitum.†Secundus autē casus.in ver.vbi autem differt a primo qm̄ in primo vnicus tantū est cōtractus ⁊ vnica tantum obligatio concepta in duplicem euentū alternatiuum sed in illo ver.vbi autem erant duo contractus ⁊ due obligationes sperabantur tollere primam.ideo quidam dixerunt soluentem interim posse repetere q̄ licet in omnem euentum sit debiturus tamen tempore solutionis non constabat ex qua obligatione debiturus erat an ex prima conditio secunde non existeret:an ex secunda.Sed breuiter vt colligitur ex fi.l. hoc non debet attendi postq̄ idem erat debiturus:quia potest dici qđ interim soluendo videatur soluere ex prima que adhuc non est sublata.⁊ si conditio secunde eueniat videatur soluisse ex secunda sed certe cum soluendo tollatur prima ipso iure nō videtur quodammodo posse committi secunda licet conditio eius veniat q̄ fuit interposita animo nouandi ⁊ nūc postq̄ prima est sublata per solutionem nō potest per nouationem sicut si esset sublata interitu rei debite iuxta not.in.l.inter stipula.ʃ. pe.de ver.ob.⁊.l.quoties.de noua.vel dicamus per illam solutionem non tollatur obligatio prima pura ad hoc vt si existat conditio secunde habeat quid nouet ⁊ quid tollat.⁊ hoc dicunt doc.in simili in.l.pecuniam.si cer.pe.⁊ tūc procedit illud qđ.ʃ. dixi qđ si conditio non eueniat videbitur solutū ex prima si eueniat videbitur solutū ex secunda.⁊ sic sequetur mirabile q̄ illa solutio nō liberat soluentē interim ⁊ nihilominus repetionē non inducit fm̄ vnum intellectum:sed hoc non est nouū: vt patet.ʃ.eo.l.neratius.vbi vna solutio potest neutrum effectū operari nec liberationem:nec repetitionem.❡Pro declaratione glo.prime opponitur contra tex.in ver.quia nec est absolutus. nam tex.innuit qđ postq̄ soluit lite penden. potest adhuc condemnari vel absolui diffinitiue ex eadē lite.Sȝ cōtra q̄ nō potest absolui nisi interlocutorie ab obseruatione iudicij:vt insti. de perpe.⁊ tēp.act.ʃ.fi.Solue.fateor ɔ̄rium fm̄ glo.nec iste tex. vult dicere oppositum sed vult facere cōparationē de eo q soluit lite pendente ad illum qui soluit lite finita per cōdēnationē vel absolutionem.nā hoc vltimo casu repetere nō posset multominus in primo:q̄ lite pēdente subsistit vtraq̄ obligatio sed lite finita per absolutionem sublata est ciuilis ⁊ remansit naturalis.⁊ sic in illo ver.sed nec absolutus mutat casum.de eo qui soluit lite pen.ad eum qui soluit lite finita.quidā vero dicunt posse intelligere tex.etiam qđ non mutet casum ⁊ qđ talis soluens possit postea condemnari vel absolui diffinitiue ⁊ sicut si hoc accideret non repeteret.ita si neutrum accidit ⁊ ad contrarium rñdet qñ de solutione constaret q̄ facta esset in iudicio vel etiam extra in presentia testium siue notarij sed si cōstat q̄ nec in iudicio nec in presentia testium tunc reus cum allegat ⁊ non probat non absoluitur:q̄ soluit sed si nec actor probat debitū absoluitur:quia actor non probauit ⁊ si probaret debitum condemnaretur ⁊ oporteret ipsum iterum soluere:posset tamē fm̄ glo.repetere quod primo soluit si probationes superuenirent: q̄ licet sit solutum ex causa veri debiti tñ illa causa reducit̄ ad nō causam.⁊ sic per condictionē sine causa repetitur.h.d.gl.vl. q̄ ad ver.scđm primum.❡
7 †Ex qua glo.no.plura primo q̄ absolutio q̄ actor non probauit est diffinitiua licet multi ignorātes dicunt contrarium ⁊ effectus huius q̄ licet postea probationes superuenerunt nō posset postea iterū agere: vt.C.de re iudi.sub specie.⁊.ʃ.de re iudi.imperatores.⁊.ʃ.de eden.argen-
8 tarius.ʃ.cum autē.qđ non esset si esset interlocutoria.†Sed absolutio ab obseruatione iudicij est interlocutoria ⁊ nō impedit iterum agere potest tñ fieri ex pluribus causis vel ideo q̄ reus soluit.⁊ tunc bene impediret iterū agere.vel q̄ libellus est ineptus vel instantia est perempta.⁊ tunc secus qđ dic per Bart.
9 in.l.titia.de accusa.❡†Scđo no.ex glo.q̄ si reus op.excep.solutionis ⁊ eam non probat.nō tamen ex hoc fundata est intentio actoris qđ patet q̄ glo.dicit qđ si nec actor probat reus absoluitur qđ non esset si intentio ac.sup debito esset fundata: q̄ qui exceptionem op.non videtur fateri intentionem agentis: vt in.l.nō vtiq̄.ʃ.de excep.extra eo.ti.cū venerabilis.Sed Dy. tenuit contrariū in.c.nullus pluribus.de reg.iur.⁊ dicta iura intellexit qđ cū protestatione q̄ nō intendit fateri intentionem agentis opposuit.quem Bar.reprobat per istam glo.q̄ vult expresse contrarium ⁊ per dicta iura.❡Tertio no.ex ista gl.manifeste illud de quo tetigi in.l.eleganter.ʃ.si post.ʃ.eo.ʃ.ti.j.l.si
10 fullo.ad limitationem eorū que tangunt doc.in.l.j.C.eo.ti.†q̄ ille qui soluit si fuit condemnatus quia non potuit solutionem probare ⁊ iterū soluit nō potest repetere solutū vel p condictionem indebiti vel sine causa:q̄ hoc est verum in scđo soluto sed qđ primo soluit bene potest repetere per condi.sine causa non per condictionem indebiti q̄ tpe solutionis erat debitū sed causa so.redacta est ad non causam postq̄ creditor ei nō stetit hoc
11 vult hic glo.expresse†quā etiā Bar.induxit ad illū qui est obligatus ex instrumento guarētigie cōtra qđ ex forma statuti nō potest probari solutio nisi per instrumentum publicū si soluit ⁊ nō fuit cōfectū instrumentū.⁊ sic fuit coactus iterum soluere potest repetere primo solutū per cōdictionē sine causa.Breuiter iste secundus intellectus quē ponit glo.nō pōt pcedere in hac.l.q̄ soluit lite penden.sublata est obligatio ciuilis ⁊ naturalis si postea absoluerēt diffinitiue nō esset verum qđ hic dicitur qđ remaneret naturaliter obligatus post absolutoriam.est ergo necesse intelligere istum ver.qđ nec in eo qui fuit absolutus anteq̄ solueret non in eo qui soluit anteq̄ solueret.⁊ sic mutat casum.tene ergo primū intellectū glo.❡Sed contra ipsum opp.in ver.finautem.lȝ per sñiam absolutoriā non tollatur naturalis obligatio.tamē adeo offuscat̄ qđ per creditorē non potest allegari q̄ si ipsam allegaret veniret ɔ̄ sñiam que transiuit in rem iudi.qđ facere nō potest cū habeatur pro veritate: vt.l. res iudicata.de reg.iur.⁊ paria sunt obligationē naturalē nō subsistere vel subsistere ⁊ nō posse eam allegare.l.qui habebat: in fi.cū sua glo.ʃ.de ma.testa.⁊ qđ no.in.l.lecta.si cer.pe.in glo.
12 que incipit mēsem.†Sol.reus pōt absolui duobus modis.primo cum declaratione qđ non sit debitor q̄ forte suscepit in se onus probandi.⁊ tunc procedit contrariū:q̄ si creditor a quo repetitur allegaret ipsum fuisse debitorem ⁊ remansisset saltē naturaliter de directo diceret contra sñiam que contrarium dicit expresse.potest etiā absolui simpliciter q̄ actor nō probauit absq̄ eo quod declaretur non esse debitor.⁊ tūc procedit qđ hic dicitur q̄ potest ipsum allegare debitorem nec aliquid dicit cōtra sñiam cum in sententia non sit declaratum ipsum non esse debitorem:sed solum fuit absolutus a petitione actoris.ita dicit glo.singularis.❡Et per istā glo.determinat Bart.questionem quotidianam in qua consuluit Dy.in consilio qđ incipit
13 Ptholomeus manentis†si partes promiserunt stare laudo ⁊ non reducere ad arbitriū boni viri sub certa pena.ista promissio intelligitur facta sub conditione si laudū erit iustū:vt.l.si libertus ita iurauerit.de ope.lib.⁊ in.c.quintaualllis.de iureiur. pone enim qđ altera pars petijt reduci ⁊ succubuit.certum est si obtinuisset nō incidet in penā per iura predicta.nūc petitur ab eo pena ipse vult pbare qđ iniuste succubuit.q̄ laudū erat iniquum.⁊ sic qđ incidit in penam an possit ⁊ Breuiter ipse determinat qđ aut succubuit q̄ laudum erat iustum.⁊ ita inde pronuntiauit.⁊ tunc in illo iudicio in quo pena petit̄ non pōt probari cōtrarium q̄ veniretur contra sñiam:aut succubuit q̄ non probauit de iniquitate.⁊ tunc bene poterit in iudicio probari per istā glo.fm̄ Bar.hic.⁊ in.l.qui rome.ʃ.duo fratres.de ver.ob.Primum dictum limita nisi petēs reduci habuerit iustam causam petendi:q̄ sicut excusat̄ quis ab expēsis litis propter iustam causam litigandi:vt.l.qui solidū.ʃ.etiā.de leg.ij.⁊ ibi no.ita excusatur ab ista pena.⁊ ita no.Jo.an.in addi.Spe. in ti.de arbitro.ʃ.fi.in addi.que incipit.ʃ.de pac.⁊c.fm̄ Gui.de suza.⁊ allegat.l.si quis forte.de pe.⁊ de peti.here.l.si debitor.
14 Item limitat†q̄ procedit qñ questio pene est inter easdem personas inter quas laudū datum fuit si autē inter diuersas tunc etiam si fuit pronuntiatum equū potest allegari iniquū ⁊ probari ad euitandā penam per aliam personā.⁊ ita no.Bar.in.l.
15 quidam cū filio.de ver.ob.❡†Quid autem si fuit pro parte reformatum tanq̄ iniquum pro parte confirmatū tanq̄ equum an committat̄ pena.vide Bald.in.l.fi.qui tangit hunc passum
16 C.de arbi.†Item limita qđ nō potest allegari vel probari contra sñiam scȝ per testes vel instrumenta sed per confessionē alterius partis sic.⁊ ideo in casu quem ponit glo.quando fuisset absolutus q̄ non erat debitor si ipse cōfitetur se indebite absolutum.tamen diceret se tutū virtute sñie nō posset repetere cōtra presumptionem iuris.⁊ de iure que resultat ex sñia que habetur pro veritate:vt.l.res iudi.de reg.iur.admittitur probatio per confessionem partis:vt no.in aut.sed iam necesse.C.de dona.ante nup.⁊ in corpore vnde sumitur per glo.⁊ p Cyn.qđ etiam tangit hic Bar.fm̄ Nico.ma.hoc puto verum quantum ad hoc vt aduersarius possit contra ipsum excipere de iniquitate sententie non quantum ad hoc vt possit agere si nō soluisset q̄ per illam sñiam sublata est obligatio ciuilis ⁊ elisa actio nec propter confessionē partis reuiuiscit vel remouet̄ elisio vt agi possit.licet probetur subsistere natura obligationis que sufficit ad excipiendum quando soluit.❡Sed nunc opp.qđ licet sit pronuntiatum ipsum non esse debitorem adhuc non potest repetere quia ista pronuntiatio potest saluari in ciuili tantum obligatione

obligatione. naʒ potest dici nō esse debitor ille qui ciuiliter nō tenetur licet teneaꝛ naturaliter: vt. l. credi. ꝛ. l. creditor. de verb. sig. vnde cum sñia sit stricti iuris videꝛ qḋ debeat intelligi de il lo tantum indebito propter. h. d. Bar. ſm Ja. bu. qḋ ista glo. dz intelligi quando iudex pronuntiauit ipsum nullo mō esse debitorem. ꝛ sic nec ciuiliter nec naturaliter. si autem simpliciter ad huc potest probari qḋ est debitor naturaliter nec veniret cōtra sñiam. nō placet: qꝛ negatio quicquid reperit destruit: vt. l. hoc genus. in fi. glo. de condi. ꝛ demon. vnde si pronuntiauit ipsum nō esse debi. videtur pronuntiasse nullo mō esse debitorē nec ciuiliter nec naturaliter. ℭ Cōtra aliū casum qñ fuit absolutus qꝛ actor nō probauit op. qḋ etiā tūc nō possit ꝓbari cōtrariū in alio iudicio: vt. l. impera. ꝭ. de re iudi. Solue. si vellet probare cō trarium agendo nō posset vt ibi: sed si excipiendo sic potest: vt in hac glo. no. ratio est ſm Bar. qꝛ hoc scōm iudicium est diuersum a primo ꝛ tendit ad diuersū finē. ideo licet succubuerit in primo agendo pōt probari cōtrariū in hoc scōo per. c. veniens. extra de testi. ista ratio nō placet qꝛ imo tendit ad eundem finē cū primo scʒ vt pecuniam in primo petiit ꝛ succubuit nunc retineat sicut videmus in exceptione cōpensationis qꝛ dicitur tendere ad eundem finem ad quē tendit actio: vt not. per eundem Bar. in. l. si autem. ꝭ. fi. ꝭ. de neg. gest. dicas ergo qḋ ratio est: qꝛ sñia non operatur vltra intentionem iudicis: vt in. l. si testamēto. in prin. de excep. rei iudi. Sed in primo iudicio cuʒ absoluit reum qꝛ actor nō probauit. intentio iudicis fuit reum eximere a veratione actoris non autē vt ipse reus actorem vexare posset. ex quo igitur soluit. ꝛ nunc vult illum vexare petendo non potest se iuuare de sententia absolutoria si ille vult eam probare iniquam qꝛ soluendo abstulit sibi defensionem quam iudex

17 absoluendo sibi dedit ꝛ ista est veritas. ℭ † Sed nūc fortiter op. de eo qḋ no. Inno. in. c. fi. de ord. cogni. qui dicit qḋ illud in quo quis semel succubuerit agendo nō potest in alio iudicio refricare excipiendo qꝛ si succubuit in maiori debet similiter in minori. non sic econuerso si prius succubuisset in excipiendo qꝛ non prohibetur deducere in alio agendo: vt. l. si autem. ꝭ. fi. de neg. gest. ꝛ. ꝭ. de compen. l. qḋ in diem. ꝭ. si ratione. Solue intelligo dictum Inno. nisi superuenerit nouatio vt fuit hic: quia postq̄ succubuit in primo aduersarius sibi soluit si autem non soluisset. ꝛ ipse actor qui succubuit vellet deducere illud debitum in alio iudicio excipiendo. puta opponendo exceptionem cōpensationis de illo debito tunc non posset postq̄ succubuit agendo. ꝛ ita no. per glo. in. l. quecūq. ꝭ. de cōpensa. ꝛ aduerte hic circa istum passum cuʒ queritur an illud in quo quis succubuit in vno iudicio agendo possit deducere in alio excipiendo vel ecōuerso dic qḋ aut veniret contra primam sñiam ꝛ nō potest etiaʒ si scōm iudicium tendat ad diuersum finem vt patet in questione quam. ꝭ. posui p Bar. ꝛ qḋ ipse no. in. l. ꝭ. vi bono. rap. ꝛ Cy. in. l. vnica. qñ ciui. act. quando lata est sñia contra aliquē in ciuili: an faciat sibi preiudicium in criminali vel econuerso cū tendat ad diuersos fines: aut non venitur contra sñiam: ꝛ tunc aut secundum iudicium tendat ad diuersum finē: ꝛ tunc sine dubio potest refricari: vt. l. vendicantem. in fi. cuʒ. l. seq. ꝭ. de euic. ꝛ etiā patet in questione. ꝭ. dicta de pena quia illud iudicium tendit ad finem diuersum aut tendit ad eundem finem: ꝛ tunc aut succubuit excipiendo. ꝛ sic in minori iudicio ꝛ prohibetur refricare in alio agendo: vt. d. l. qḋ in diem. ꝭ. si rationem. ꝛ. d. l. si autē. ꝭ. fi. aut econuerso succubuit agendo: ꝛ tunc aut superuenit noua causa ꝛ potest refricare excipiendo: vt in hac glo. aut non superuenit noua tunc secus per glo. que est in. d. l. quecunq. ꝛ per id quod no. Inno. in. d. c. fi. tene menti qḋ ista non tangunt do

18 cto. ℭ † Et recollige distinctionem quando ille qui fuit absolutus soluit post absolutionem. ꝛ nunc vult repetere aut fuit absolutus iuste ꝛ post sine soluerit per errorē iuris siue facti per ea que dixi in. l. qui excep. ꝭ. eo. aut iniuste. ꝛ tunc aut ipse fateꝛ hoc indistincte nō repetit siue fuerit absolutus qꝛ actor nō probauit siue qꝛ non erat debitor. dum tamen soluerit scienter vel per errorem facti: vt. ꝭ. dixi ſm opi. glo. ꝛ dñi Ange. in. l. ꝭ. C. de iud. aut ipse non fatetur. ꝛ tunc fuit absolutus qꝛ nō erat debitor. ꝛ potest repetere nec potest allegare cōtrarium qꝛ licet obligatio naturalis non sit sublata: est tñ obfuscata aut qꝛ actor non probauit: ꝛ tunc repetere non pōt si aduersarius vult nūc probare de iniquitate: quia est sublata nec subumbrata: vt ista l. cum glo. dum tamen soluerit per errorem facti: vt. ꝭ. dixi aut dubitatur ex qua causa fuerit absolutus: ꝛ in dubio presumiꝛ absolutus qꝛ actor non probauit. ita tenent doc. communiter p istum tex. qui loquitur de reo absoluto nec dicit ex qua causa ꝛ glo. intelligit qꝛ actor nō probauit. alias nō procederet litera. Item per. l. circa. ꝭ. de proba. Item per rationes qꝛ sententia est stricti iuris ꝛ ex ea non probatur nisi quatenus de necessitate ex ea infertur ſm do. qui allegāt ad hoc. l. pe. ꝭ. de his qui sunt

sui vel alie. iur. melius facit. l. vnica. C. si plu. vna sñia. ꝛ sunt verba Bar. hic: ꝛ in. l. si expressim. ꝭ. de app. in. ij. col. sed ad absolutionem rei sufficit actorem nō probasse licet reus sit verus debitor. ergo absolutio non intelligitur facta ex eo qḋ nō sit debitor cum istud non sit necessariū. hoc etiam tenet Cy. in. l. vnica. C. qñ ciui. actio. ex predictis sustentata est opi. glo. tñ Py. antiquo glossatori cuius opi. glo. recitat. in fi. non placuit hec lec qḋ in isto ver. quia nec mutetur casus ꝛ qñ loquatur in eo qui soluit postq̄ fuit absolutus. nam ipse dicit qḋ tunc indistincte repeteret qꝛ cum habeat exceptioneʒ rei iudi. que est perpetua est fauorabilis debet intelligi in casu in quo loquitur prin. qñ soluit lit. pen. quo tempore nullam exceptionem habebat sed erat debitor ciuiliter ꝛ naturaliter. ꝛ sic soluit debitū ꝛ vult dicere tex. ſm eū qḋ nō pōt repetere siue duret lit. pen. qꝛ nō sequitur alia sñia siue etiam non duret: qꝛ sequiꝛ sñia condēnatoria vel abso. nam posito qḋ sequaꝛ absolutoria nō potest propterea facere quominus fuerit solutum debitum: qꝛ nō retrahitur retro. ꝛ verum est dicere qḋ tpe solutionis subsistebat debitum intelligo dictum eius qualitercunq absolutoria subsequatur siue qꝛ actor nō probauit siue qꝛ non erat debitor. nam verum est qḋ tēpore sñie non erat debitor postq̄ prius soluerat. distinctio ergo quam fecit glo. ꝭ. locū habet tempore quo soluit post absolutionem. sed qñ soluit ante solutionem qualitercūq post ea absoluatur repetere non potest qꝛ aduersarius pōt probare qḋ tempore solutionis erat debitum nec propter hoc venit contra sñiam qꝛ declarat ipsum nō esse debitorē qꝛ verū est tempore sñie sed ipse vult probare qḋ tpe solutionis erat debitū. ꝛ in hoc optime dicit Py. sed inquantū damnat precedentem lect. nō bene dicit qꝛ iste ver. qꝛ nec. nō potest intelligi nisi in eo qui soluit post absolutionē ꝓpter id qḋ dicit qḋ licet sit absolutus remanet debitor naturaliter qꝛ si soluisset fuisset liberatus ab omni obligatione sed qñ est iniusta non fundatur nisi in rigore iuris ciuilis qui est vt lites sopiantur ꝛ ꝓpter hoc sñia est seruanda nō autem in iustitia naturali. ideo ista exceptio diciꝛ inuenta ad rigorem iuris conseruandum: vt dicit glo. sequens. in fi. ꝛ. l. qui excep. in prin. ꝭ. eo. nec eliditur nec tollitur naturalis obligatio per eam. ꝛ istud est fundamētū huius legis. Sed qñ sñia est iusta eliditur. ꝛ ideo quocunq errore solutū repetitur.

19 ℭ † In glo. seq. recollige ex hac glo. qḋ sñia abso. nō tollit naturalem obligationem. ꝛ hoc habetur in tex. nec etiā tollit ciuilem sed etiam elidit ꝛ vltima glo. circa fi. dum dicit nō tollit. sed elidit intellige. scʒ ciuilem. Item intellige de sñia absolutoria nec etiam tollit actionem ꝛ hoc habetur circa medium gl. dum dicit qḋ potest prodesse reo etiam si nō pereat actio ꝛ est casus pro glo. in. l. cum a te. ꝭ. de dolo. bene tamen eliditur actio sicut

20 ciuilis obligatio per exce. rei iudi. ℭ † Itē recollige ex glo. qḋ sñia cōdemnatoria pro actore inducit actioneʒ que appellatur actio in factum. ꝛ quidam dicunt qḋ appellatur actio iudiciaria qḋ dic: vt. l. miles. ꝭ. iudicari. de re iudi. Item producit ciuilem obligationem: vt patet ex glo. ante fi. dum dicit sed certe ciuilem inducit supple sñia condemnatoria ꝛ dum sequitur ꝛ ciuilem tollit supple absolutoria sñia qḋ tamen postea negat an autem inducat obligationem naturalem gl. hic non tangit sed tacite innuit qḋ non. dum loquiꝛ tantum de ciuili ꝛ oēs isti passus veniunt hic examinandi. ℭ Tertio recollige ex glos. de eo qui est tutus exceptione an soluendo repetat quē passum non

21 perfecte examinat. ℭ † Itē a quarto. in prin. glo. no. qḋ nō semper sñia facit ius. idest de aliquo nihil vel de nihilo aliqd. hoc enim est speciale in quibusdā casibus no. in. l. papi. in fi. ꝭ. de in offi. testa. bene tamen regulariter est verū qḋ sñia habeꝛ pro ve

22 ritate in eo qḋ cōtinetur. vt. l. res iudi. de reg. iur. † nā aliud est dicere qḋ facit ius: qꝛ tunc inducit veritateʒ faciendo de aliquo nihil vel de nihilo aliquid. aliud est dicere qḋ habeatur pro veritate qꝛ tunc veritatem non inducit. ideo cōtra sñiam admitteretur probatio in contrarium per confessionem partis ad detegendum veritatem in contrarium vt dixi in gl. precedēti circa primū articulum de veritate sñie absolutorie inquantum dixi non tollere naturalem obligationem dicas esse verum qñ talis obligatio naturalis fuisset orta ex fortiori principio. puta ex cōsensu secus si ex pari. puta ex sñia scōm ea que statim dicā que tunc qꝛ per aliam sñiam ſm Bal. hic ꝛ bene argu. in. l. put quis. ꝭ. de sol. ℭ Quantum ad scōm dum glo. tenet qḋ non tollaꝛ ciuilis contrarium tenuit insti. de exceptio. ꝭ. item iudicio. ꝛ illa vera per istū tex. dū dicit naturaliter debitor permanet. q. d. non ciuiliter. ꝛ quia illa prouenit ex pari principio. scʒ de iure ciuili ex quo etiam prouenit sententia. ergo potens est sñia ad ipsam tollendam non sic in naturali que prouenit ex principio fortiori. hoc tamē est verum qḋ tollaꝛ ciuilis nisi fuerit absolutus ipso ad iudiciū prouocante ꝛ intentante aliquod remediū iuris pretoris si minor obligatus petiit se restitui aduersus

obligationem ꝛ fuit restitutus ꝛ absolutus. nam ciuilis nõ tollitur. nam remediũ pretoris qđ intẽtauit nõ potest illã tollere cũ proueniat ex fortiori principio. ꝛ hoc voluit glos. ordinaria in. l. iij. §. sed verũ. in glo. que incipit lꝫ enim. ff. de mino. Si aũt intentasset remedium iuris ciuilis tũc bene tollereť ciuilis: vt ff. eo. l. si pene. ponendo exemplum per. ll. quas ibi glo. allegat.
23 ¶ †Circa tertiũ qđ per absolutoriã non tollať actio op. q2 si tollitur ciuilis ergo ꝛ actio que in sola naturali non potest stare. So. sola naturalis non potest actionem producere sicut mulier sine viro que se hꝫ vt mater ꝛ ciuilis vt pater ad actionem producendam. sed postꝗ est in esse producta potest remanere in sola naturali sicut in sola ciuili vt cõtingit qñ fit pactũ de nõ petendo: quia tollitur naturalis ꝛ remanet ciuilis ꝛ etiam actio. l. si vnus. §. pactus. ff. de pac. ¶ Item adhuc op. actio est de iure ciuili sicut ꝛ sñia. §. deinde. ff. de ori. iur. ergo debet posse tolli per sñiam cum procedant a pari prin. Solu. actio licet fuit inuenta de iure ciuili oritur tamen mediante naturali obligatione ꝛ etiam ciuili. vnde sicut sñia nõ tollit naturale ita nec actionem que trahit a naturali hoc robur. ꝛ ideo si esset dare casum in hoc actio esset orta ex sola ciuili vt in actione de peculio tenendo opi. Azo. ꝛ Bar. no. in. l. frater a fratre. posset dici cõtrarium qđ tunc tolleretur per sñiam. ¶ Itẽ adhuc opp. qđ imo tollatur actio p sñiam: vt. ff. eo. l. si pene. in prin. que innuit ꝗ sola naturalis obligatio remanet. Solu. ibi quando fuit absolutus reus ipso principaliter ad iudicium prouocante creditorem ꝛ intentando remediũ iu. ci. ita videtur intelligere Bar. illam. l. nos loquimur qñ absolutus a creditore prouocante. ꝛ tunc nõ est tante potentie absolutio. ¶ Item adhuc opp. ad idem de. l. si plures. de fideiuſ. que innuit qđ actio tollať dum dicit qđ restituitur. Solue qđ. ff. dixi actionem non tolli procedit nisi reus fuit absolutus apposita aliqua excep. peremptoria. nã licet illa nõ tollat actionẽ anteꝗ perueniať ad conflictũ postꝗ tñ puentum est: q2 fuit opposita ꝛ secuta sñia tolliť ipso iure ꝑm Bart. per illã. l. hic ꝛ ibi ꝛ fuit originaliter inuestigatio Pe. vt refert Cy. in. l. exceptionem. C. de proba. istud videť mihi durũ. nam ꝑm hoc tutus exceptione pacti si eam opponat ꝛ obtineat tolliť actio ꝛ tñ anteꝗ opponeret nõ erat actio sublata maioris ergo virtutis erat exceptio pacti ꝗ ipsum pactũ qđ actionẽ nõ tollit qđ videť absurdũ cũ non nisi a pacto vires habeat nec etiam iudex per suam sñiam plus iuris tribuere intendat ꝗ habeat ex ipso pacto. nec obstat iste tex. in quo Bar. se fundat q2 põt intelligi de restõne facti que est quantũ ad effectũ q2 restituit actioni effectus quẽ pdiderat nõ autẽ restituiť ipsa substantia actionis q2 nõ erat extincta p obiectũ exceptionis vel p sñiam sicut nec p pactũ pro ipso tñ facit qđ habeť in. l. si oleũ. §. j. ff. de dolo.
24 ¶ †Circa scđm articulũ de viribus sñie cõdemnatorie late in actione psonali nõ est dubiũ qđ illa pducit actionem ꝛ qualiter vocetur illa actio an actio in factũ an iudicati dic vt not. in. l. j. C. de iud. ꝛ in. l. cum antea. de arbi. ꝛ in. l. miles. §. iudicati. de re iud. Itẽ nõ est dubiũ qđ producit ciuilẽ obligationẽ q2 obligat nos scđm nr̃e ciuitatis iura ꝛ q2 de iure ciuili recipit sñia somẽtum. ꝛ hoc tꝫ hic glo. circa fi. dũ dicit nõ tollit ſꝫ elidit ꝛ inducit exceptionẽ. scꝫ ciuilẽ. Dubiũ autẽ restat an inducat naturalẽ ꝛ in hoc plures fuerunt opi. quidã ꝗ nõ cũ illa oriať ex consensu ꝛ sñia ꝛ iudicia exercenť ꝯ inuitũ. l. inter stipu. §. j. de verb. ob. alij dicũt qđ si acquieuit sñie q2 nõ appellauit cũ potuerit etiã tũc adest cõsensus ar. l. j. C. si qs in integ. rest. postuleť. ꝛ. l. j. de postu. ꝛ sic oriatur naturalis al's secus. ſꝫ probant doct. q2 sñia nõ innititur nec vires recipit a cõsensu partiũ ſꝫ ab autoritate l. iuxta no. in. l. si diuersa. C. de trãsac. vnde nihil ad rumbũ qđ pars cõsenserit q2 nihil infert ad vires sñie iste cõsensus. Bar. tenet ꝛ hoc placet qđ oriať indistincte naturalis obligatio non
25 rõne cõsensus. †sed ex equitate iurisgentiũ q̃ est vt maioribus
26 pareamus: vt. l. veluti. ff. de iusti. ꝛ iur. ꝛ cõstat †quod naturalis obligatio diciť de iuregẽtiũ: vt. l. hoc amplius. §. is natura dꝫ. de iureiur. vñ nõ solũ oritur ex cõsensu sed etiã vbi deest cõsensus si tñ subest aliqua equitas iurisgentiũ. ꝛ hoc ptꝫ ex gesto negotiorũ ex quo oritur naturalis obligatio ꝯ ignorantẽ ppter equitatẽ iurisgen. vt. l. ij. ff. de neg. gest. ꝛ etiã cõtra pupillum vel furiosum. vt. l. iij. §. pupillus. cũ seq. eo. ti. Itẽ qñ pupillus effectus est locupletior ex re alterius naturaliter obligať lꝫ nõ consentiat. vt. ff. eo. l. naturalis. ista tñ naturalis q̃ oriť ex illa equitate vt maioribus pareamus si nõ adest aliqua equitas fortior quã preceptũ superioris potest esse iniusta nec est ita efficax ꝛ fortis sicut illa que oritur ex cõsensu vel alia equitate. ꝛ ideo potest per aliam sñiam ꝯriam qđ nõ est in illa naturali que oritur ex cõsensu vel ex alia fortiori equitate vt ex neg. gest. vel q2 esset
27 effectus locupletior ex re aliena. ¶ †Circa tertiũ articulum de eo qui est tutus exceptione debes scire qđ exceptiones repe-
28 riuntur multiplicis generis: †q2 quedã est exceptio per quam vtraꝗ obligatio ꝛ etiã actio tolliť ipso iure. vt est exceptio solu-
29 tionis vel acceptilationis †quedã per quam vna tollit ꝛ altera eliditur. vt exceptio pacti vel iurisiurandi p quã tolliť natura-
30 lis ꝛ ciuilis eliditur etiã actio †vel exceptio rei iudicate ex sñia iniusta vel prescriptionis p quas tolliť ciuilis ꝛ elidiť naturalis. ꝛ etiam actio in istis oĩbus quocũꝗ errore solutũ iuris vel facti repetitur. vt. ff. eo. si nõ sortẽ. §. indebitũ. ꝛ. l. sed ꝛ si me putẽ.
31 quedã est †exceptio per quã neutra tolliť: sed vtraꝗ eliditur vt est exceptio vell. vel macedo. ꝛ in illis loquiť. l. q exceptionẽ. ff. eo. vt si est fauorabilis vt velleianus idẽ qđ in precedentibus si odiosa vt macedo. solutũ per errorẽ iuris nõ repetiť vt ibi sed per errorem facti sic vt in. l. fi. ad maced. quedam est exceptio per quã ciuilis tollitur: naturalis vero nec tolliť nec elidiť vt exceptio rei iudicate ex sñia iniusta de qua loquiť ista. l. ꝛ tũc ꝑm intellectum Bar. solutũ quocũꝗ errore nõ repetiť. ꝛ ita intelligit hanc. l. q2 tũc diciť inuenta solũ ad rigorẽ iuris conseruandum ꝛ deficit equitas iuregentiũ: sed scđm intellectũ quẽ. ff. posui dꝫ hic distingui an per errorẽ iuris ꝛ loquať hic an facti. ꝛ tũc idem qđ in excep. macedo. ꝛ hoc vult glo. in. l. qui exceptionem. Que-
32 dam †vero exceptio est per quã neutra tollitur nec eliditur sed actio differtur. pone exemplum in exceptione litis pendentis que facit vt actio in illa lite deducta non possit in alio iudicio deduci quousꝗ pẽdet lis. vt in. l. vbi ceptum. ff. de iudi. ꝛ illa exceptio non inducit repetitionẽ: vt etiã probatur in hac. l. pone exemplum in dilatoria solutionis. vt. ff. eo. in diem. ꝛ. l. si cũ ma-
33 ior. †ꝛ not. qđ tunc ꝓprie dicitur exceptio qñ subest actio cum sit actionis exclusio: vt est exceptio pacti: vel iurisiurandi: vel rei iudicate. Si autem nõ subest presenti semel vt in excep. solutiõis ꝛ acceptilationis adhuc dicitur exceptio sed nõ proprie sed magis intentionis exclusio. vt no. in. c. j. de litis cõtest. li. vj. Si vero nec est nec vnꝗ fuit vt q2 ex contractu orta est semel naturalis vt inter patrem ꝛ filium vel inter dominũ ꝛ seruum vel inter seruum ꝛ extraneũ vel sola ciuilis sine effectu vt chirographo ante biennium scđm quosdã tunc nec ꝓprie nec improprie dicitur talis obligatus habere exceptionem. ꝛ isto casu loquiť glo. que est in. l. j. ff. eo. que distinguit an erat indebitum ciuiliter tñ sed naturaliter debitum vel econuerso. qđ dic vt ibi. ꝛ. l. cũ quis C. de iur. ꝛ fac. igno. ꝛ ex predictis remanet expeditus ꝑmus ca-
34 sus Jul. ¶ †Nunc circa primum casum qui deducitur in versimileꝗ. queritur an ista promissio siue nauis ex asia venerit siue non sit pura vel conditionalis. gl. magna hic que incipit dissolutionis. circa prin. dum dicit habetur ergo pro pura ꝛ etiam sequens glo. que incipit. s. male tenent expresse qđ ex ista ꝓmissione obligatio dicatur pura q2 concepta sub cõditione omnino extitura que nõ reputať cõditio. vt in. l. pupillus. §. sub conditione. de noua. secus in obligato sic relicto q2 illud esset cõditionale vt. l. huiusmodi. qñ di. le. ce. ratio diuersitatis est q2 in ꝯctu certum est promissorẽ in oẽm euentũ debiturũ etiã si stipulator decedat anteꝗ sit certũ nauem ex asia venire vel non venire cũ contractus etiã cõditionalis ad heredem trãsmittitur vt insti. de ver. ob. §. conditionalis. nõ sic in legato q2 si legatarius decedat anteꝗ sit certũ nõ trãsmitteret ad heredẽ. ꝛ sic nõ est certum debitum vel omnẽ euentũ debendũ: vnde habeť pro conditionali. Sed glo. in. l. necessario. §. si ita. de peri. ꝛ commo. rei ven. tenet expresse ꝯrium ꝗ imo etiã stipulatio vel alius contractus hoc modo cõceptus sit cõditionalis. ꝛ istã partẽ videť hic tenere Bar. lꝫ istam glo. nõ allegat ꝛ reprehendit istã que incipit sed male: ꝛ hoc esse verum probat qđ non potest agi ex tali contractu anteꝗ sit certũ nauem venire. vt not. hic in glos. que incipit. idest dissolutionis. in fi. quod nõ esset si esset pura. Breuiter mihi videtur ꝗ ista promissio dicatur potius concepta in diem incertum quando: sed certũ an quando dicatur pura vel conditionalis: cum certum sit alterum istorũ euenturum ꝛ per cõsequens in omnẽ euentum debendũ qui dies incertus qñ sed certus an nõ reddit contractũ cõditionalem lꝫ bene reddat legatũ cõditionale. vt. l. dies incertus. de condi. ꝛ demon. ꝛ patet in. l. nam si. vel cum titius morietur. nam certum est ipsum moriturum sed an cũ moriar. ff. eo. ti. ꝛ ibi no. sicut si promittere tibi si titius vel certum qñ ista promissio nõ est conditionalis cum sit certũ debitũ sed in diẽ incertũ non sic in legato. l. heres meus. ꝛ. l. quibus diebus. §. quidã titio. de condi. ꝛ demon. ꝛ talis dies impedit interim agi sicut conditio. ꝛ sic bene dicit glo. ista magna. in fi. ꝛ etiã quantum dicit qđ habetur pro puro hoc debitum quasi dicat nõ est omnino purũ q2 illud diciť omnino purũ qđ non hꝫ neꝗ diẽ neꝗ cõditionẽ. vt. l. j. de cõdi. ꝛ demõ. sed habeť pro puro respectu cõditionis nõ respectu diei incerte: si autem dies esset incertus an ꝛ qñ puta cum titius erit consul tũc reddit ꝯctum cõditionalem sicut legatum. vt no. in. l. nam si cum moriar. ꝛ in. l. seq. ꝛ per hec est expedita ista glo. magna que ponit multas solutiones. ad. l. huiusmodi. sed tene quod dixi.

35 dixi. ❧ †Circa ver. tibi autem. qñ id qđ pure debebā promisi sub conditione animo nouādi si interim soluā an possint repetere cū in omnē euentū sim debiturus. quidā dixerūt ꝙ sic. vt habetur in tex. qꝛ lꝫ sim in oēm euentū debiturus nō tamē constat ex qua stipulatione non sic in casu precedenti vbi est vnica tantū stipulatio. sed an ista opi. sit vera: quidā dicunt ꝛ bene ꝙ non: qꝛ nō potest assignari bona ratio diuersitatis inter precedentem casum: ꝛ istum; postꝙ eadem psona debitura est licet in isto sint due ꝛ ibi sit vna. nā etiam ibi est duplex euentus ꝛ ignoratur ex quo euentu soluaꝛ. Preterea iuriscōsultus. in fi. legis videtur opi. istam reprobare dū dicit qđ vltimis casus in ver. idem qꝛ vbi clarum est qđ datur repetitio non est similis huic: qꝛ in illo nō eadē persona est debitura in omnē euentuꝫ hic sic. ꝛ ista est vera opi. gl. tamē fm Jo. tenet cōtrariū ꝙ bene dicāt isti qꝛ qui stipulaꝛ sub conditione aliud qđ sibi debeꝛ pure censetur renuntiasse pure stipulationi: ꝛ sic facere eā conditionalē. ista ratio est falsa: qꝛ si videꝛ renuntiasse nō existente postea cōditione nō posset redire: ad cuius contrariū dicit hic gl. pe. que incipit qꝛ vnius patet in. l. pecuniā. si cer. peta. tene ergo precedentem ꝛ cōclude qđ qñ soluens erat in oēm euentū debiturus lꝫ soluerit dubietate pendente nō repetat vt in casu Jul. ꝛ in casu qui ponitur. in ver. similem qꝫ. ꝛ in alio qui poniꝛ in ver. vbi autē. siue sit debitum ex vna ꝛ eadem stipulatione siue ex diuersis. secus si non erat ipse idem omnino debiturus vt in vltimo casu qui ponitur in ver. idemqꝫ esset. ꝛ hec est cōclusio istius. l.

36 ❧ †Sed hic quero quādo id qđ debebam pure promisi sub cōditione animo nouandi an interim agere possis. videtur quod sic postꝙ in omnē euentū sim debiturus pro hoc est tex. in. l. aliquando. §. fi. nam sicut si nō soluo nō repeto vt hic. ita videꝛ ꝙ possum cōueniri. cōtrarium videnꝛ tenere doc. in. l. pecuniaꝫ. si cer. peta. qꝛ videꝛ actū qđ interim nō agatur ex pura ad hoc vt eueniente conditione habeat illa stipulatio quid nouet cum sit interposita animo nouandi. nam si possit agi tollereꝛ solutione ꝛ illa inanis efficeretur ꝛ hoc pridie tangebatur in quodaꝫ examine quando autem non eadem persona est debitura vel nō eidem persone est debendum qꝛ qđ tibi debebaꝫ pure alteri tuo nomine vel mandato promisi sub conditione animo nouandi clarum est qđ interim agere nō potes ne fiat illi preiudicium. ꝛ iste est casus in. d. l. pecuniam. cetera vide per Bar. hic qui multum solenniter istam legem cōmentauit tetigi quicquid boni ipse tangit in substantia licet ipse multa verba effundat: ꝛ etiā multa dixi que ipse non tangit.

1 Tutores. ❧ †Pupillo in integrū restituto aduersus aditionem hereditatis solutiones facte creditoribus bonafide nō retractant per alios creditores nisi quatenus indebite facte sunt. h. d. distingue ergo an alij creditores possint retractare alias solutiones factas prioribus creditoribus dic aut fuit solutum plus ꝙ eis debeꝛ ꝛ indistincte possunt alij retractare etiam si bonafide tutor soluit: vt hic in fi. aut non est solutū aliquid indebite. ꝛ tunc aut tutor soluit malafide qꝛ cum tu instares qđ tibi solueret ego etiam instabam ꝛ tibi debebantur centum ꝛ mihi centum ꝛ in hereditate non erant nisi centuꝫ ꝛ ipse tutor gratificatus est tibi ꝛ soluit tibi integra centum ꝛ tūc possum retractare pro dimidia qꝛ sic debebat distributio fieri iter competitores: vt. l. si non expedierit. §. j. j. de bo. auto. iud. pos. ꝛ hic in glo. que incipit sed si dolo aut soluit bonafide qꝛ tu instabas ego non ꝛ tutor forte credebat non esse alium creditorē ꝙ te: ꝛ tunc aut ego eram immissus in possessionē bonoꝝ ex primo decreto. ꝛ tunc idem vt fiat retractatio pro parte etiam si tutor hoc ignorabat. ꝛ sic bonafide solui totum aut nō fuerā missus in possessionem. ꝛ tunc aut tu extorsisti. ꝛ tunc secus vt non fiat retractatio vt hic iuncta. l. qđ autē. §. sciendū. que in frau. credi. ꝛ. l. pupillus. ꝛ hic. in glo. fi. cetera dic vt plenius habeꝛ ꝛ distinguitur per doc. in. d. l. pupillus.

2 ☞ Quod ista duo possint simul stare negatiue: quod vna ꝛ eadem solutio non parit liberationem nec repetitionem. ꝛ quid affirmatiue.

3 Si iuraui tibi soluere vsuras soluendo liberor a iuramēto nihilominus possum eas repetere.

1 Eratius. ❧ †Solués rē debitam nō perfecte nec liberatur nec repetit.
2 hoc dicit. †Et sic not. ꝙ ista duo possunt simul stare negatiue qđ vna ꝛ eadem solutio non parit liberationem nec repetitionem: vt dixi etiam. s. eo. l. si non sortem. §. decem. vbi ponitur alius casus similis huic quantum ad hoc sed affirmatiue quod inducat repetitionem ꝛ liberationem secus vt. l. si fideiussor. cum similibus. s. eo. pone casum quod promisi tibi dare stichum qui erat seruus titij certe ad hoc vt liberer debeo taliter dare quod in te transferam dominium ꝛ taliter qđ euelli non possit aliter non liberor si dominium nō transtuli. vt. l. fi. de condi. ob causaꝫ. siue transtuli sed potest euelli. vt l. si rem meam. de solu. debebam ergo a titio redimere ꝛ soluere. Sed pone quia non redemi titius autem me heredeꝫ instituit ꝛ huic seruo reliquit libertatē sub conditione: interim ego sum dominus: si ergo tibi trado transferro dominium: sed potest a te auocari existente conditione ideo non sum liberatus sed quia solui rem quam debebam non possum repetere nō sic si eram obligatus in genere ad hominem ꝛ traderem tibi stichum statuliberum quia stichus non est debitus cum in obligatione generis nulla species sit in obligationeꝫ igiur nō sum liberatus possum repetere quia non solui rem debitam. ꝛ hoc
3 habetur hic in glo. ꝛ bene. ❧ †Sed opp. qđ eadeꝫ solutio inducat liberationem ꝛ repetitionem. nam si iuraui tibi soluere vsuras ꝛ soluendo liberor a iuramento ꝛ nihilominus possum repetere: vt in. c. debitores. de iureiur. glo. j. in fi. format istud contrarium ꝛ non soluit dicas quod per iuramentum sum obligatus deo ꝛ non tibi. vnde eadem solutio bene potest me liberare ab vno ꝛ parere mihi repetitionem aduersus alterum vt in cōtrario aduersus eundem a quo liberor non vt in. l. si fideiussor. cum similibus pro hac solutione bene facit. l. fina. §. titius. j. eo. vide ibi.

2 ☞ Obligatio naturalis qđ sit de iuregentium.

3 Iusgentium duplex. scꝫ primeuum ꝛ secundarium.

4 Seruus cuius iuris sit capax. ꝛ. nu. 1. 2. 3.

 Si id quod. ❧ †Dñs obligatur seruo suo naturaliter tantuꝫ ꝛ ista obligatio sequitur seruum etiam manumissuꝫ ꝛ impedit repetitionem soluti per errorem iuris. hoc dicit. patet ergo hic qđ obligatio naturalis qua dñs obligaꝛ seruo remanet apud seruum ꝛ non acquiritur dño ꝛ sic seruus est capax huius obligationis alias si nō remaneret apud eū istud solutum esset omnino indebitum ꝛ repeteretur cuius contrarium hic dicitur. ❧ Sed contra quia quesita per seruū ipsi seruo non remanent etiam momento penes eum sed statim queruntur dño. vt. l. placet. de acqui. here. glos. h. d. qđ ibi loquitur de acquisitione ciuili cuius ipse seruus nō est capax secus in acquisitione obligationis naturalis. doc. reprobāt ne acquisitiones naturales vt dñiuꝫ acquiranꝛ domino. dic ergo qđ ea que seruus acquirit ab alio ꝙ a dño bene acquiruntur domino ꝛ si alius se obligaret seruo etiam naturaliter tantū talis obligatio acquiritur dño: sed obligatio naturalis qua dñs obligatur ipsi seruo nō acquiratur sibi dño qꝛ esset dicere quod dominus esset creditor. ꝛ debitor suijpsius ꝛ sibijpsi esset obligatus quod esse non potest: vt. l. frater a fratre. s. eo. qđ inconueniens nō se-
2 quitur qñ alius se obligat seruo. ❧ †Sed adhuc opp. fortiter extra glo. nā obligatio naturalis est de iuregentium. vt. l. cum amplius. §. natura. j. de reg. iur. sed de iuregentium seruus pro nihilo reputatur: vt. l. attinet. de reg. iur. nam ibi ponitur ius ciuile pro iuregentium quo iure fuit introducta seruitus ꝛ dñatio: vt hic dicitur in text. ꝛ. l. manumissiones. s. de iusti. ꝛ iure. ideo talis obligatio qua dñs obligat se sibi nō videꝛ posse cadere in seruo nec apud eum remanere sicut non caderet in asino
3 suo vel equo qꝛ idem est de seruis qđ animalibus. †Solue fm Bar. eleganter nos habemus considerare duplex iusgentium scꝫ primeuum qđ fuit eoipso qđ gētes esse ceperūt ꝛ illo iure nō fuit introducta seruitus imo omnes liberi nascebantur ꝛ hoc vult dicere tex. hic dum dicit. vt enim libertas naturali iure ꝛc. expone. idest iuregētiū primeuo nō aūt intelligas de iure naturali qđ est cōe oībus animalibus illo enim non consideratur libertas. sed iuregentium qđ est cōe hominibus tm̄ ꝛ illud primeuum vocatur ius naturale. vt in. c. ius naturale. j. dist. ꝛ eodem iure fuit introducta naturalis obligatio. nā statim qđ gētes esse ceperunt orta est fides inter vnū hominē ꝛ alterum ꝛ cogitatio vt promissa seruenꝛ. talis enim obligatio naturalis introducta de iuregentiū primeuo bene cadit in seruo cuius status illo iure non erat annihilatus imo illo attento ꝛ considerato habetur ꝑ libero hinc est qđ secuta manumissione redit ad illum statuꝫ qꝛ fingitur nunꝙ fuisse seruus qꝛ manumissio est detectio libertatis quam habuit in substantia licet esse obum-
4 brata: vt no. in. d. l. manumissiones. †Aliud iusgentiū est illud qđ fuit postꝙ gentes conuenerunt ꝛ inter se plura statuerunt ꝛ de isto iure loquitur. l. ex isto iure. de iusti. ꝛ iur. vbi ponuntur que fuerunt de isto iuregentiū secundario introducta vt seruitus ꝛ dominatio ꝛ illo iure bene fuit annihilatus status seruorum. ideo illa que fuerunt introducta iure illo vt dominiū non cadit in seruo etiam si dñs rem ipsam transferat: qꝛ non transferret dominium sed remaneret apud eundem dominum. illa vero que fuerunt introducta primeuo iuregentium bene cadunt non obstante hac annihilatione status ꝛ hoc vult dicere

iste tex. qui obscure loquitur vt debeamus respicere cu3 tractamus de repetitione soluti an illud solutu3 esset naturaliter debitum seruo vel non q2 potest esse naturaliter debitum. libertas fuit introducta de iure naturali que fuerit introducta naturalis obligatio ad obseruationem fidei ⁊ promissorum non obstante qd iuregentium secundario fuerit introducta dominatio ⁊ seruitus per quas status seruoru3 annihilatur ⁊ illo iure inspecto non caderet.

2 Transactio de indebito facit debitum.

3 Quando apparet de euidenti calumnia seu dolo actoris litigantis vel inducentis aduersarium ad transigendu transactio est ipso iure nulla. ⁊ nu. 4.

4 Dolus dans causam cotractui stricti iuris no reddit cotractu ipso iure nullum ⁊ quid in contractu transactionis.

5 Condictio indebiti non solu datur ad illud qd est solutum sed etiam ad accessiones ⁊ ad pretium eius si res non extat.

6 In condictione indebiti si recipiens est bonefidei non tenetur vltra q effectus sit locupletior sed si scienter recepit tenetur ad integrum pretium.

In summa. ¶ † Quia omne qd dat aut datur ob causam de preterito aut ob rem siue causam de futuro: vt. s. eode. l. damus. iurisconsultus in hac. l. quodlibet membru ex istis distinguit ⁊ primum subdistinguit in tres casus qn datur ob causam de preterito non autem ob causam trasactionis an ob aliam causam non obligatoriam aut ob causam que si esset vera esset obligatoria. Secundum membrum subdistinguit in duo. nam aut datur gratia conditionis implende qd participat de causa futura ⁊ preterita aut vt aliquid fiat vel obtingat ⁊ sic ob causa3 de futuro tantu. ⁊ sic in effectu sunt quinq3 membra in quibus dubitatur de repetitione ⁊ hoc vsq3 ibi equide3 ibi prosequitur primum membrum quando ob causam transactionis vsq3 ibi id quoq3 ibi secundum quando ob causam de preterito non obligatoriam vsq3 ibi sed agere. tertium autem membrum quando ob causam de preterito obligatoria si esset vera quo casu loquitur iste ti. iurisconsultus incipit prosequi in ver. ei qui indebitum vsq3 in fi. ⁊ ibi ponit plura dicta circa ipsum quedam vero ad secundum casum principalem quando ob causam de futuro. primum membrum sc3 cum datur causa conditionis implende prosequitur in versi. sed ⁊ agere. aliud membrum quando vt aliquid per recipientem. ⁊ sic ob causam mere de futuro prosequitur in ver. qd ob re3. ⁊ istud sufficit pro

2 summario totius legis. ¶ † No. hic in ver. equidem qd transactio de indebito facit debitum si enim petebas a me centu in quibus nullo iure tibi tenebar si tamen transegi ⁊ vt recederes a lite promisi quinquaginta debentur ⁊ sufficit qd a lite recesseris.

3 ¶ † Item no. ⁊ semper allegatur iste tex. ⁊ forte non est alibi quod quado appareat de euidenti calumnia litigantis trasactio est ipso iure nulla glo. cotra hoc opponit fortiter de. l. sub pretextu. §. j. C. de transac. vbi habetur quod dolus non reddit transactionem nullam ipso iure sed parat exceptionem gl. hic soluit notabiliter qd aut dolus fuit in agente ⁊ redditur transactio nulla aut reo resistente. ⁊ tunc secus vt in. l. contraria. q2 fauorabiliores sunt rei q actores: vt. l. arrianus. de act. ⁊ obli. doc. videntur respondere ad hac distinctionem q2 hic no distinguitur inter actorem ⁊ reum nec in. l. contraria certe si bene inspiciatur tex. loquitur de calumnia actoris qd patet q2 loquit de eo quod fuit datum per reum ex causa transactionis du dicit hoc ipse dum a lite discedit non ergo ipse fuit in calumnia sed actor. alij dicunt quod non est nulla ipso iure sed audiatur mediante exceptione vel replicatione. ista3 reprobat Bar. ⁊ dicit quod alij dicunt ⁊ ista sibi placet qd non distinguamus inter reum ⁊ actorem: sed an dolus fuerit commissus in litigado ⁊ est transactio nulla siue per actorem siue reum q2 actor petit qd sibi non debetur vel reus repetit cum repetere no debeat quia tenetur ⁊ est ipso iure nulla vt hic q2 cum gratis debet a lite calumniosa recedere recipiendo pretiu3 turpiter recipit. ⁊ sic condictio ob turpem causam competit sm eum aut dolus committitur inducendo aduersarium ad transigendum ⁊ talis dolus non reddit transactionem nullam: vt in. l. contraria. Jacobut. tenet verum esse illud quod dixi in vltimo casu sed in primo quando committitur in litigando dicit esse distinguendu3 inter actorem ⁊ reum Bar. in. l. sub pretextu. respodit ⁊ melius q2 magis deberet transactio reddi nulla ex dolo dante causam transactioni q dante causam liti q2 est magis proximus ⁊ proxima causa inspicitur: vt in. l. penult. de condi. ob turpem causam. ideo tenet ipse distinctionem gl. indistincte qd siue dolus committatur in litigando siue in inducendo aduersarium ad transigendum debeat distingui an committatur per actorem. ⁊ tunc redditur transactio ipso iure nulla. ⁊ hic est casus singularis in hoc. §. aut committitur per reum. ⁊ tunc secus ratio diuersitatis est illa qua. s. dixi. ⁊ q2 actor subripit pretori non sic

4 reus ar. in. l. si quis obrepserit. de fal. ¶ † Sed contra q2 transactio est contractus stricti iuris ergo propter dolum non debet reddi nulla ipso iure: vt. l. eleganter. §. non solum. de dolo. ⁊. l. si quis cum aliter. de verb. ob. Solutio. speciale est in contractu transactionis vt reddatur nullus secus in alijs cotractibus stricti iuris odio calumniose litis. Bar. autem videtur distinguere an fiat super contractu stricti iuris ⁊ non est nulla ipso iure. aut super contractu bonafidei. ⁊ tunc secus quam distinctione reprobat Bal. in. d. l. pretextu. dic vt ibi.

5 ¶ † Ultimo no. in. §. ei qui plura. sc3 qd condictio indebiti non solu datur ad illud qd est solutum sed etiam ad accessiones ⁊ ad pretiu3 eius si res no extat.

6 ¶ † Item quod recipiens si est bonefidei non tenetur vltra q effectus sit locupletior: ⁊ ad hoc semper allegatur sed si scienter recipit tenetur ad integrum pretium licet res no extet sit effectus locupletior.

2 Dictio per coiuncta tpi significat continuatione teporis.

3 Testis si deponat qd talis sic fecit per dece annos quando intelligatur. idest quolibet anno. ⁊ quando cotinue sine aliqua interruptione. ⁊ nu. 2.

1 **Stichus.** ¶ † Datum causa conditionis implende non secuta causa repetitur nisi sit tale qd ad recipientem pertineat. h. d.

2 ¶ † In tex. ibi per octo annos. not. hic quod dictio per coniuncta tempori significat cotinuitate temporis si ergo testis diceret quod talis per. x. annos sic fecit si est actus habes causam interpellatam vt est solutio debet intelligi. idest quolibet anno de dictis. x. dedit † si habet causam continuam ⁊ possessio intelligitur qd continue possedit sine aliqua interruptione. ⁊ istud quotidie practicatur per procuratores facientes articulos: dicunt enim. x. annis ⁊ per dictum tempus ⁊c. vt significet continuitatem. ¶ Glo. hic querit qua actione repetatur cu hic non dicatur. ⁊ tenet quod codictione ob causam non indebiti Bar. qd condictione indebiti per. l. is cui. s. eo. sed ad illud potest responderi vt ibi ideo teneo glo. licet posset dici cu plures. ll. in isto ti. loquantur de eo quod datum est gratia conditionis implende: vt. s. in. l. in summa. §. sed ⁊ agere. ⁊. l. dns testamento. qd vna cum condictione ob causam competat etiam condictio indebiti q2 soluens no solum habuit respectu ad causam de futuro sed etia ad impositionem conditionis que est de preterito ⁊ inducit quandam necessitatem causatiua si vult re3 consequi ⁊ illa sufficiat ad causandam codictione indebiti sicut quando necessitatem precisam.

2 Conditio ex. l. si me ⁊ titiu si certu petat non solu competit contra illum qui locupletior factus est ex re mea casu quo contra illum non est mihi prouisum: sed etia si fuit prouisum: sed postea desijt esse prouisum.

1 **Tutor creditori.** ¶ † Si tutor cu reddit administrationem tutele no imputauit pupillo indebitum qd bonafide soluit nomine pupilli codictio indebiti que inceperat copetere pupillo. ar. s. eo. cum indebitum sit prin. desinit sibi copetere ⁊ incipit competere tutori nec remancat in damno q2 non potest modo recuperare a pupillo ⁊ recipiens in lucro. h. d. scdm intellectum glos.

2 ¶ † Et sic no. qd condictio ex. l. si me ⁊ titium. si cer. pe. non solu competit contra illum qui locupletior factus est ex re mea an casu quo contra illum non est mihi prouisum. vt ibi not. sed etiam si fuit prouisum: sed postea desijt esse prouisum casus est hic tene menti.

2 Ex parte rei potest cotitui procurator in re sua no tamen in preiudicium actoris sed ex parte actoris potest etia reo inuito constitui ⁊ quomodo.

3 Venditio bonoru vel hereditatis tibi facta cu pacto qd debeas soluere oibus creditoribus debet intelligi de illis qui erant tepore veditionis ⁊ quid si venditor alicui solueret vel postea soluit quando ab emptore repetat.

1 **Titius cum multos.** ¶ † Ex duobus soluetibus ide3 debitum ei qui vltimo soluit copetit repetitio. hoc dicit Bart. ¶ In tex. ibi vt suis creditoribus faceret per hoc pactum iste titius debitor non liberauit se a suis creditoribus nec iste emptor istis creditoribus incipit teneri: sed bene incipit teneri ipsi venditori vt soluat creditoribus: vt. l. epistola. §. j. s. de pactis. ⁊ si non solueret posset conueniri emptor ex vendito: vt. l. ij. C. de heredi. vel act. vendi. ⁊ propter hoc iste emptor dicitur procurator in rem suam quia soluendo egit rem suam: quia liberat se a veditore nec recuperat qd soluit licet soluat pro obligatione venditoris. quando autem soluens potest recuperare ab eo pro quo soluit non dicitur procurator in rem suam. et sic not'

2 ſic no.† ꝙ ex parte rei pōt iſto modo conſtitui ꝓcurator in reꝫ
ſuam nō tñ quantũ ad preiudiciũ creditoris ſed ex parte acto-
ris pōt conſtitui etiam inuito reo quia poſſuꝫ cedere iura mea
3 contra titium etiam ipſo ignorante vel inuito. ¶†In text.ibi
que iam a titio fuerunt ſoluta.ſ. anteꝗ viderem ⁊ ſic no.ꝙ ſivē
do tibi bona vel hereditatem cum pacto ꝙ debeas ſoluere om
nibus creditoribus debet intelligi de illis qui erant tempore
venditionis ſed ſi alicui ſolueram ante conditionem ille non
comprehenditur in pacto nec poſſum a te repetere quod ſolui
nec retinere pro hoc vide.l.cum filius.§.dominus.de leg.ij.ſed
ſi poſt venditionem alicui ſolvereꝫ tunc quia ſolutio ad te per
tinebat poſſum a te repetere licet ſoluendo me ſſliberaueraꝫ per
l.ſoluendo de neg.geſt.quia vna ſolutio poteſt mihi parare li-
berationem quo ad vnum ⁊ repetitionem quo ad alterum vt di
xi.ſ.eo.l.neratius.

2 ☞ Quod illa verba in inſtrumentis appoſita.ſ. renuntiauit
ꝯdictioni indebiti ⁊ condictioni ſine cauſa ⁊ omni alij iuri non
faciā preiudicium erranti.

1 **Idem queſiuit.** ¶†Per ꝓmiſſionē de non
mouendo controuerſiaꝫ non
tollitur cōdictio indebiti.h.d.Et ſemper allegatur ⁊ eſt quoti-
dianus ſi ego ſolui tibi per errorē indebitũ ⁊ cōfectũ eſt inſtrm
in quo promiſimus ad inuicem non moleſtare alter alterũ oc-
caſione iſtius debiti non propterea prohibeor repetere quia
quo errore ego ſolui videor etiam promiſſionē feciſſe arg.in.l.
2 doli.§.diuerſum.j.de noua.† per qđ ptꝫ ꝙ illa verba que ap-
ponunt notarij in inſtrīs videlꝫ renuntiauit cōdictioni indebi
ti ⁊ cōdictioni ſine cā ⁊ omni alteri auxilio legis nullũ faciunt
preiudicium erranti qꝛ quo errore facit principalem contractũ
eodem errore apponit iſta verba ⁊ conſului ſemel per iſtũ text.
⁊ per ea que tāgit hic Bar.¶Cum quidam fratres diuiſiſſent
bona paterna ⁊ materna ⁊ etiam fraterna equaliter inter ſe et
promiſiſſent non venire contra diuiſionem ⁊ alter alterum nō
moleſtare occaſione dictorum bonorum poſtea apparuit ꝙ bo
na fratris mortui pertinebant ad alteruꝫ tm̃ ⁊ quia erat vtrin-
ꝗ coniunctus ſed alter ex vno latere tm̃ ⁊ ſic non veniebāt diui
denda ſed illi ſoli applicāda volebat repetere et venire contra
opponebatur ſibi de illa diuiſione ⁊ de pacto de non veniendo
contra dixi ꝙ illud pactum per errorē interpoſitũ nō preiudi-
cabat ſibi vt hic eſt caſus.

2 ☞ Quod peti poteſt officio iudicis nobili non finitur finito
principali.ſed quod officio iudicis mercenario peti debet fini-
tur finito principali.

1 **Lucius titius.** ¶†Reſtitutio ꝯceſſa ſuper ſor-
te nō principali extēdit ad vſu-
ras ſolutas vt eas poſſit repetere virtute reſtōnis conceſſa po
teſt tñ de nouo peti reſtō ſuper eiſdē ⁊ anteꝗ imputareť poteſt
de alijs obijci cōpenſatio qꝛ adhuc nullo iure debentur lꝫ debe
ri ſperentur.h.d.iſte ſingularis.§.¶In tex.ibi pecuniam cer-
tam credidit ſupple que non fuit conuerſa in vtilitatē ſuā ⁊ ſic
lꝫ fuerit obligatus ciuiliter ⁊ naturaliter ſi interuenit autori-
tas curatoris vel curatorem non habebat tñ aduerſus ambos
poterat petere reſtitutionē in integrum ne teneretur ſortem reſti
tuere quā trāſmittit ad ſuos heredes.vt.l.nō ſolum.ſ.de in in-
teg.reſt.ꝓmiſit etiā vſuras ꝑ ſtipulationē ⁊ ſoluit aliquos an-
nos ſic debituꝫ ſoluit poſtea heres impetrauit reſtōnē ne tene
retur ſoluere ſortē dubium eſt vtrũ virtute iſtius reſtitutionis
conceſſe ſuper ſorte poſſit repetere vſuras ⁊ videbať ꝙ ſic qꝛ ſi
ſors fuit effecta indebita ergo ⁊ per ꝯñs ēt vſure que nō pote-
rant deberi ſine ſorte certe iſtud eſſet verum ſi vſure non eſſent
adhuc ſolute qꝛ non teneretur eas ſoluere poſtꝗ liberatus eſt
a ſorte.vt.l.eos in princi.C.de vſu.⁊ quantuꝫ ad vſuras futuri
temporis vt amplius non currant.vt.l.j.§.j.de colla.bono.ſed
quantum ad vſuras iam ſolutas quia debite fuerunt ſolute ta
lis reſtitutio nō porrigit effectum ſuum vltra illud ſup quo cō
ceſſa eſt hic caſus ſingularis cum gloſ. notabili non negatur
quin de nouo poſſet ſuper eis reſtitutio poſtulari.nec obſtat.l.
2 iiij.ſ.de depoſi.† quia ibi loquiť in eo quod poterat peti iudi-
cis officio mercenario quod finitur finito principali ſed iſta re-
ſtitutio poterat peti officio iudicis nobili qđ non finitur finita
principali ⁊ hoc vult gloſ.attēto igitur ꝙ poteſt impetrari re
ſtitutio ſuper dictis vſuris ⁊ ea obtenta debebuntur heredibꝰ
huius minoris dubitatur ſi heres minoris anteꝗ impetret cō
ueniatur a creditore ex alia cauſa poſſet obijcere compenſatio
nem de dictis vſuris ⁊ dicitur ꝙ non quia adhuc non ſunt de-
bite licet poſſint effici debite ſed hoc non conſideratur poſtꝗ
non poſſunt effici debite niſi per beneficiuꝫ reſtitutionis quod
eſt extraordinarium de iure ſpeciali.compenſatio eñ fit de de-
bito ad debitum non de indebito quod poteſt fieri debitũ non
tamen adhuc eſt.hoc vult tex.cum glo.

¶De condictione ſine cauſa. Rubrica.

2 ☞ Condictio ſine cauſa in quibus differat a condictione in-
debiti ⁊ condictione ob cauſam ⁊ ob turpē cauſam.⁊ nu.3.
3 Si credebā me teneri ad debitum ex alia cā ⁊ ꝓpter hoc ſpon-
te promiſi per errorem tunc repeto liberationem per cōdictio-
nem ſine cauſa vel incerti.

1 **Stet hec ſpecies.** †Condi-
ctio ſine
cauſa eſt generalis.⁊ concurrit cum alijs condi
ctionibꝰ ſpecialibus puta condictione indebi-
ti ⁊ condictione cauſa data ⁊ etiam ob turpem
cauſam ⁊ vltra hoc etiam locum habet vbi nul
la iſtarum competit vel cum aliquid ſine cauſa promittitur vel
cum aliquid datur ob cauſam veram que poſtea reducitur ad
2 non cauſam.hoc dicit.in effectu tota.l.† et ſic iſta contradictio
datur pro eo quod datum eſt ob cauſam de futuro que non eſt
ſecuta.et etiam pro eo quod datum eſt ob cauſam de preterito
falſam ſed precedentes non ſic quia ſi condictio ob cauſaꝫ ⁊ ob
turpem cauſam ſolum pro eo quod datum eſt ob cauſam de fu
turo ⁊ condictio indebiti ſolum pro eo quod ob cauſaꝫ de pre
terito.Item ille dantur pro eo qđ eſt datum ſeu eſt aliquod da
tum ex quo caſu etiam interdum dantur pro eo quod nō eſt da
tum.vt.l.in ſumma.§.frumento.ſ.titu.j.ſed iſta datur etiā cuꝫ
nihil eſt datum ſed promiſſum vt fiat liberatio quo caſu non
competunt precedentes ⁊ ita ſentit hic glo.vel dic ꝙ aut credo
me teneri ad ꝓmittendum cum nō teneor ⁊ tūc ſi ꝓmitto poſ-
ſum petere liberationem etiam per cōdictionē indebiti. vt.l.is
3 qui plus.ſ.titu.j.† aut nō credebā me teneri ad promittendũ
ſed credebam me teneri ad debitum ex alia cā. et propter hoc
ſponte promiſi per errorem ⁊ tunc non repeto liberationē per
condictionem indebiti ſed per cōdictionem ſine cā vel incerti ⁊
ita intelligatur hic.⁊.l.qui ſine.j.eo.

2 ☞ In ꝯtũ locationis ⁊ cōductionis q celebrať grā vtriuſꝗ
vt fullonis vt habeat mercedē.⁊ domini vt habeat operas ful-
lonis venit leuis culpa.
3 Verbum inuenit non verificatur dũtaxat cũ venit ad notitiaꝫ
vbi res eſt ſed requiritur etiam realis apprehenſio.
4 Statutũ ꝙ inuentus cum armis ſoluat tantā penam ⁊ fami-
lia poteſtatis vidit aliquem tranſeuntem cũ armis nō tamen
ipſum cepit non debet ipſe penam ſoluere.
5 Actio ex cōtractu bonefidei datur nō ſolũ de eo qđ deuenit in
contractu ſed etiam ad illud quod partes nunꝗ cogitauerũt
tamen eſt equum venire.
6 Fullo qui veſtimenta lauanda cōduxit ⁊ amiſit ⁊ ſoluit ⁊ poſt-
ea dñs ea inuenit quot remedia contra dominum habeat ⁊ an
cenſeatur emiſſe veſtimenta.
7 Verbum conuentus ꝙ etiā poſſit verificari in cōuentione ex-
traiudiciali.
8 Condictio ſine cā cōpetit etiā ad ſolutũ virtute ſnīe qñ cā que
ſuberat virtute ſententie redacta eſt ad nō cauſaꝫ ⁊ agens non
contradicit ſententie.
9 Si poſt primam ſolutionem quam probare non potui iterum
coactus fui ſoluere per ſententiam.et poſtea ſuperuenerint mi
hi probationes potero primo ſolutum per condictionem ſine
cauſa repetere.
10 Quod idem ſit ſi fui coactus iterum ſoluere virtute inſtrumen
ti guarentigie cōtra quod ex forma ſtatuti non admittebatur
exceptio ſolutionis niſi per inſtrumentum. ⁊ poſt ſecũdam ſo-
lutionem probaui primam per teſtes.
11 Iurans ſoluere vſuras dꝫ iuramentum executioni mādare ſꝫ
poſtea non prohibetur eas repetere.

1 **Si fullo.** ¶†Si res ꝓ qua ſolui eſtimatio
nem ei a quo cauſaꝫ habui redeat
ad eum pōt agi cōdictione ex eo ꝯtu ⁊ etiam cōdi-
ctione ſine cā ad ipſam eſtimationem reſtituendam
quia cā ꝓpter quā dedi videlicet qꝛ ſibi aberat res ſua redacta
eſt ad nō cām.h.d.eſt.l.vulgaris ⁊ primo format queſtionē vſꝗ
ibi ⁊ ait.Scđo ponit deciſioneꝫ caſſij ꝙ cōpetat duplex eo.ſ. ex
eo contractu ⁊ iſta condictio vſꝗ ibi ergo puto.tertio reuocat
in dubium hoc ſecundum ⁊ non obſtante dubio concludit ideꝫ
2 ⁊ reſpondet ad dubium. ¶†In text. amiſſis. his ſcilicet ſine
culpa interueniente etiam leui cum iſte ſit contractus locatio-
nis et conductionis qui celebratur gratia vtriuſꝗ ſcilicet ful
lonis vt habeat mercedem ⁊ dñi vt habeat opas fullonis et ſic
venit leuis culpa.vt.l.ſi vt certo.§. nunc videndum.j. commo.
ergo ad eſtimationem quam ſoluit ſed poſtea recuperat. vt.j.
3 ſequitur.¶†In text.ibi inuenerit gloſ.ſupplet ⁊ habuit et ſic
no.ꝙ iſtud verbum inuenit vel inuentus non verificatur dum
taxat cum venit ad notitiam vbi res eſt.ſed requiritur ꝙ etiam

realiter apprehendat facit.l.barsatorem.C.de fideiuss.et per hoc
4 dicunt doc.ibi in.l.j.de acquiren.posses.† si statutum dicat ꝙ in
uentus cum armis soluat tantam penam ⁊ familia potestatis
vidit aliquem transeuntem cum armis non tn̄ ipsum cepit nō
debet soluere penā quia nō dicit inuentus nisi fuerit captus ⁊
ad palatium ductus vel dederit fideiussores de comparendo
5 vt.s.in ius voca. vt eant aut satisfa. ¶ † In text.ibi ex condu-
cto agere. Not. ꝙ actio ex contractu bonefidei non solum da-
tur de eo quod deuenit in cōtractu sed etiam ad illud quod par
tes nunꝙ cogitauerunt est tamē equum venire.nam iste fullo
non cogitauit nisi de mercede habenda ⁊ tamen actio ex loca-
to vel conducto non solum datur ad mercedem sed etiam vt re
cuperet pretium vestimentorum que dedi de quo nunꝙ cogi-
6 tauit sic.s.de condi.ob tur.causam.l.fina. † Aduerte tamen ꝙ
actio ex contractu datur alternatiue ad duo.s. vt vel restituat
estimationem postꝙ habuit vestimenta vel restituat vestimen
ta quasi per fullonem videntur empta ex quo soluit pretium.vt
j.commo.l.in commodato.§.si.⁊.l.si vt certo.§.j.vbi est tex. sed
condictio sine causa datur solū ad repetendum estimationem si
precise illam vult.si autem precise vellet vestimenta tanꝙ em-
pta daretur sibi vtilis rei vendicatio vel publiciana vel per.l.si
culpa.s.de rei vendica.de quibus actionibus ista.l. mentionem
non facit. glo.tamen finalis videtur sentire contrarium ꝙ hoc
casu non competant ille actiones quia fullo habuit cām a dn̄o
tunc enim ille actiones cōpetunt quando ille qui soluit estima
tionem nō haberet causam a dn̄o ita loquitur.l.culpa. quod vr̄
tenere Bar.dicens ꝙ habuit causam censetur soluisse pretium
culpe non pretium rerum videtur res emisse.⁊ per consequens
eas non potest petere sed quādo habuit causam tunc censetur
soluisse tanꝙ pretium rerum ⁊ sic res emisse.⁊ ista ratio cōfun
ditur per tex.expssum in.l.si vt certo.§.j.j.commo.vbi si cōmo-
datarius habuit eam a domino ⁊ sine culpa perdidit ⁊ postea
estimationem soluit censetur rem emisse quia text.dicit ꝙ dn̄s
recipiendo estimationem facit rem ipsius offerentis.s. commo
datarij ꝙ non esset nisi videretur rem emisse.patet etiam in.d.
l.in commodato in fi.quia si non videretur emisse actio com-
modati non daretur alternatiue ad rem vel pretium recupe-
randum sed simpliciter ad pretium tene ergo quod dixi nō re-
fert an habuerit causam vel non vt semp ꝯpetant iste tres actio
nes aliter tamen ⁊ aliter vt.s.dixi ⁊ ita videtur sentire idē Bar
to.post Ja.bu.in.d.l.in commodato in fi.preterea ista glos.fin.
sibijpsi videtur contradicere quia primo vult ꝙ ille qui nō h3
causam sit melioris conditionis ꝙ qui h3.qꝛ censet rem emisse
⁊ ille non ⁊ sic potest habere rem si vult etiam recuperare pre-
tium si magis vult quādo autē habet causam non potest recu-
perare rem sed solum pretium ⁊ postea in fi.dum allegat simi-
le dicit expresse contrarium ꝙ ille qui h3 causam est melioris
conditionis ꝙ ille qui nō h3.qꝛ si dolo desierit possidere ⁊ pro-
pter hoc estimationem soluerit.secundo non ceditur actio con
tra possessorem.vt.s.de rei ven.l.si is qui dolo sed primo sic vt
j.de re iudi.l.in depositi.cum Bar.de ista contrarietate nō per
pendit. ¶ Op.pro declaratione prime glo.nam hic dicit ꝙ ille
fullo conuentus ex locato vel conducto actione prestitit pretiū
vestimentorum ⁊ sic virtute sentētie ⁊ nihilominus postea re-
petit contra quia solutum virtute sn̄ie diffinitiue que transiuit
in rem iudicatam non potest repeti etiam si ante sn̄iam erat om
nino indebitum qꝛ sn̄ia de indebito facit debitum in.l.j.C.de
con.inde.⁊.l.si fideiussor.§.in omnibus.j.mā.multo minus de-
beret posse repeti quando ante sn̄iam fuisset debitum ꝑut hic
erat quia iste fullo ꝑpter sui culpā tenebatur actione ex eo con
tractu ad pretium.⁊ tn̄ hic dr̄ contrarium timore huius gloss.
soluit duobus modis.primo ꝙ imo non soluit virtute sentētie
7 sed extra iudicium.† Nec obstat tex.dum dicit conuentus quia
istud verbum potest verificari etiam in conuentione extraiudi
ciali ⁊ allegat quoddam dictum beati Augustini in quodam
sermone qui legitur in festo natiuitatis qui incipit hoc modo.
Uos inquā conuenio o iudei qui vsꝙ in hodiernum diem ne-
gastis filium dei ⁊c.q.d.dicatis mihi vos iudei ⁊c.ista enim ver-
ba dicuntur quedam conuentio extraiudicialis ⁊ tunc nō ob-
stat contrarium.simile not.in.l.debitores.C.de pigno. vel me-
lius fm glos.vt stet proprie ⁊ loquatur de conuentione iudicia
8 li † ꝙ solutum virtute sententie non repetitur per condictio-
nem indebiti vt in contrarijs.Sed in condictione sine causa sic
vt hic.⁊ ista est vera quantum ad casum huius.l. quoniam hic
agendo condictione sine causa non contradicebat sn̄ie nec dice
bat illam fuisse iniuste latam imo iuste sed dicebat causam que
9 suberat tēpore sentētie redactam esse ad non causam. † qd au-
tem si contradiceret sentētie puta soluit tibi quod debebā post
ea conuenisti me tanꝙ non soluissem:⁊ cum non potuissem ꝑ-
bare solutionem fui condemnatus ⁊ iterum solui postea super-
uenerunt mihi probationes volo repetere quod solui an pos-
sim. glos.in.§.in omnibus videtur tenere ꝙ sic nō per condi-
ctionem indebiti vt ibi sed per condictionem sine causa vt hic.
doc.in.d.l.j.reprobant quia hoc casu contradico sentētie ⁊ dico
illam iniuste fuisse latam non respectu iudicis qui non potuit
eam ferre nisi fm acta ⁊ probata sed respectu veritatis quia nō
tenebar soluere postꝙ semel solueram.constat autem ꝙ postꝙ
sentētia transiuit in rem iudicatā cum habeatur pro veritate.
vt in.l.res iudicata de reg.iur.non potest allegari de ipsi⁹ ini-
quitate vel iniustitia vt.l.si pretor.in prin.s.de iudi.⁊ sic rema-
nebo in dāno.ego semper dixi ⁊ dico ꝙ istud dictum doct.de-
bet intelligi quando vellem repetere illud quod vltimo solui
quia non possum sed si volo repetere quod primo solui tanꝙ
causa redacta sit ad nō causam postꝙ illi solutioni non stetisti
imo ea non obstante me conuenisti bene possum repetere ꝑ cō-
dictionem sine causa non indebiti quia tunc erat debitum.⁊ h̄
dico per tex.in.l.eleganter.§.sed ⁊ si post de condi. inde. ⁊ gl.
que est in.l.vlti.eo.titu.circa medium prime glos. magne iūcta
etiam ista.l.⁊ adde quod no.Cyn.in.l.j.C.de re iudi.⁊ vide om
nino quod not.in addi.spec.de instru.edi.§.postꝙ in addi.que
10 incipit per easdem.l.fi.† Quid autem si post primam solutionē
quam probare non potui.iterum fui coactus soluere non per
sententiam diffinitiuam sed per instrumentum guarentigie
quod habet vim sententie et contra quod ex forma statuti non
admittebatur exceptio solutionis nisi ꝓbaretur per aliud in-
strumentum publicum vel per aliud cancellatum et neutrum
istorum erat ⁊ sic fui coactus iterum soluere si possum probare
me primo soluisse per testes an possim repetere.dic ꝙ sic. etiā
illud quod vltimo solui sufficit enim ꝙ executio fuerit facta qꝛ
statutum solum hoc vult ꝙ executio non impediatur per ali-
quam exceptionem dubiam quasi instrumentum faciat rem li
quidam non tamen prohibet postꝙ fuerit facta quominus pos
sit allegare ꝙ indebite facta fuerit ⁊ contra iustitiam ⁊ proba-
11 ri prout in simili habetur.in.c.debitores de iureiuran.qꝛ † qui
iurat soluere vsuras debet iuramentum executioni mandare
non tamen postea prohibetur repetere quā executio indebi-
te facta fuerit ⁊ hoc est quod voluit Barto.in.l.j.circa princi.j.
ꝙ vi aut clam ⁊ in.d.l.iulian⁹.s.ti.j.Uidi tamen florētie ꝙ post
quā executio est facta nullus audet venire ad ipsam retractan
dam de quo miror.

2 ☞ Condictio in certi et condictio sine causa an sint diuerse
actiones.

1 QUi sine causa. † Cum aliqd ꝓmittitr
sine cā competit incer-
2 ti condictio ⁊ etiam ista vt fiat liberatio.h.d.† et sic
sunt diuerse actiones condictio incerti ⁊ cōdictio si
ne causa. Jo.aūt dicit ꝙ nō erat nisi cōdictio sine cā que datur
ad hoc factum quod est incertū ⁊ ita intelligas hanc gl. nō aūt
reperitur condictio incerti tu dic aliter vt plenius no. in.l.sed
si me penitet.§.cum inter.s.titu.j.

2 ☞ Consanguineus presumitur habere notitiam de suis cō-
sanguineis ⁊ etiam eorum factis.
3 Matrimonium illicitum qn̄ per iudicē ecclesiasticum debeat
pronuntiari nullum.
4 Matrimonium quod interuenientibus verbis de presenti et
etiam consensu etiam sine copula carnali dicatur cōsummatū.
5 Dos data ꝓ matrimonio ꝓhibito qn̄ possit repeti.⁊ nu.3.
6 Si matrimoniū prohibitum consummatū est per copulā car-
nalem.⁊ mulier sciuit factum ⁊ ius tantum applicabitur fisco⁊
habebit locum pena incestus nisi ignorantia iuris vel facti in-
teruenerit.nec matrimonium tenet.⁊ nu.7.
7 Quod tunc filij quātū ad ignorantes possint esse legitimi.

1 AUunculo. † Datū in dotem ꝓ matrimo
nio futuro et ꝓhibito per.l.
ipso nō secuto de facto repeti pōt per hanc condi-
ctionē.hoc dicit.Et primo loquitr quādo erat prohi
bitum rōne consanguinitatis vsꝙ ibi nouerca. postea quādo
ratione affinitatis pro declaratione gl.prime no.ꝙ circa intel-
2 lectum.l.refert tres opi.quarum vna fuit Pla. † ⁊ ponitur.in
princi.glos.ꝙ.l.ista dum dicit mulierem repetere quod dedit
nomine matrimonij prohibiti locum habet non solum si igno
rauit ius vel factum sed etiam si sciuit vtrūꝙ.s.ꝙ ille erat auun
culus vel attinens ⁊ ꝙ non poterat contrahere qꝛ vtrobiꝙ ha
bet locum ratio textus.quia non dedit ob causam turpem vt
committeret incestum sed ob honestatem.s.matrimonij ⁊ ꝙ sci-
ret factum patet quia cōsanguineus presumitur habere noti-
tiam de suis cōsanguineis ⁊ etiam eorum factis.vt.l.ortā vnde
cog.⁊.l.de tutela.C.de in integ.resti. ⁊ ꝙ sciret etiā ius p3 ex ra
tione quam facit.s.ꝙ ex parte sua videbatur turpitudo ideo re
petitur quia inspicitur causa proxima.vt.l.pe.de cōdi.ob tur.
cau.

cau. sed si ignorasset ius & putasset matrimonium ꝯhere nulla esset hic turpitudo licet enim ignorantia non sit iusta excusat tamen a dolo. vt. l. igitur de li. cau. & no. s. si quis ius di. non ob temp. l. vnica. in fi. ij. glos. magne que incipit hic. no. turpitudo autem non potest subesse nisi subsit dolus & mala fides glos. re probat hanc opi. per. l. ij. de condi. ob cau. alia est opi. quam re fert glos. in fin. q. l. ista debet intelligi eo casu quo ignorauit factum. & per consequens etiam ius quia ignorabat consanguinitatem quo casu potest esse iusta ignorantia. Si vero sciuit factum licet ignoraret ius vel sciret vtrumque non potest repete-
3 re quia ignorantia non est iusta. † Tertia est opi. vt distinguatur si sciuit tñ & ius nõ potest repetere qr est in dolo ipso iure p nuntiatur nullum matrimoniũ aut ignorauit alterum eorũ & tunc potest repetere Bartol. dicit hanc opi. glos. procedere qñ secutum esset matrimoniũ per verba de presenti nõ tñ est secuta copula carnalis. nam tũc põt recedere a matrimonio sua autoritate quia requiritur declaratio iudicis ecclesiastici hodie & olim etiam secularis vñ hꝫ locuꝫ rõ glos. q ipsius scelere pronuntiatur nulluꝫ vñ dꝫ repetere qd dedit per. d. l. iij. de condi. ob cãm. qñ sciuit ius & factum secus si alterũ ignorauit aut nõ fuit secutum matrimoniũ p verba de pñti sed solum sponsalia & tunc hꝫ locũ opi. Pla. qr nõ est necessaria declaratio iudicis sed põt a spõsalibus ppria autoritate recedere vt. l. j. C. de spõ. Et sic cessat rõ gl. preterea nullo modo fuit matrimoniũ secutum vñ põt penitere & euitat penam. vt. l. qui falsaꝫ. ĩ. de falsis.
4 Sed † qñ est secutum p verba de pñti vł ꝯsummatũ qr ꝯtrahe rat matrimoniũ a lege prohibitũ. nã etiã sine copula carnali dr cõ summatum interueniẽtibus verbis de pñti & etiã consensu. vt l. nuptias de reg. iur. & sic non hꝫ locũ pñia ad euitandum pe-
5 nam. l. qui ea mẽte. ff. de fur. † ego alias ꝯ istã opi. allegabaꝫ q si sciuit ius & factum lꝫ non fuerit cõtractũ matrimoniũ p vba de pñti non possit repetere alia rõne qr videł donasse cũ dederit ob cãm impossibilem sequi quã sciuit impossibilẽ per glos. in. l. milite & in. l. si dicam. C. de cõdi. ob cãm. non ergo prohibeł repetere eo q cõsummauerit delictum sed eo q donasse videł vt etiam tenui. in. l. iij. §. si liber homo de condi ob cãm nunc reperio. d. Rapħ. mouentẽ hanc opi. & tenenteꝫ ꝯ Barto. & Pla. q non possit repetere sed alias ad hãc rõnem rñdebaꝫ q glo. in ꝯtrariũ allegata loquił cũ qs non dedit aĩo repetẽdi vllo tẽ pore ob cãm quã sciuit impossibilẽ. Sꝫ datũ in cãm dotis datł aĩo repetendi saltẽ soluto matrimonio vnde nõ presumił ani-
6 mus donandi lꝫ sciuerit ius & factũ & sic tene opi. Bart. que est pulchra. ℭ † Circa aliam gl. no. que querit qd iuris esset si consummatũ est matrimoniũ per copulã carnalẽ q casus nõ ponitur hic & tꝫ glo. q tunc non possit repetere nisi ignorauerit ius & factũ si sciuit vtrumque vel alterũ tm̃ phibeł repetere nõ tamẽ remanebit penes virũ sed applicabitur fisco. per. l. qui ꝯ de incest. nup. & j. de ritu nup. l. inceste qr hoc casu requiritur error iustissimus vt excusetur a pena. vt. d. l. q ꝯ. dum dicit acerrimus. Barto. dicit q istud est verũ quantũ ad lucra municipalia qr nihil potest lucrari ab altero cõiuge qui contraxit incestas nuptias nisi ignorauerit ius & factuꝫ quodcunque sciuerit talia inde auferunł sibi a fisco quantũ vero ad perditionem bonoruꝫ suorum vt in hoc puniał non sufficit error sed requirił sñia vt in auł. inceste ibi posita sed perditio dotis & perditio bonoruꝫ suorum ergo istam penam nõ patitur qñ ignorauit factum vel
8 ius sed tunc si vtrumque sciuit sed matrimoniũ indistincte nõ tꝫ etiam si ignorauerit vtrũque. ℭ † Item an filij sint legitimi dic vt in glo. quia quãtũ ad ignorantes possunt esse legitimi. Iteꝫ si queritur quãtum ad euitandũ penã incestus similiter distinguitur q siue ignorauerit ius siue factum euitał illa pena per l. si adulterium cũ incest. ĩ. de adul.

ℭ De condictione furtiua. Rubrica.

1 ☞ Agens cõdictione furtiua hꝫ necesse in libello se allegare dñm sed non probare dominiũ sed sufficit pbare furtum. & qd si conuentus probet contrarium. & nu. 2.
2 Agens rei vendicatione ꝯ spoliatorem probando spoliationẽ habet intentionẽ suam fundatam in dominio.

1 In re furtiua. † Quero hic an ille qui agit condictio furtiua habeat necesse probare dominium ad hoc vt obtineat. videł q sic. quia non cõpetit nisi domino. sed certe sm hoc nõ differt ista cõdictio a rei vendicatione & sic possit competere contra quemlibet possessorem sicut & vendicatio vel actio ad exhibendum. vt. l. de eo. §. fi. s. ad exhiben. cuius contrarium habetur. j. eo. l. v. quod non datur nisi contra furem vel heredem eius. si autem dicatur q non habeat necesse probare dominium frustratoria esset ista lex. dic licet doctores non tangant q habet necesse in libello se allegare dominum & ita intelligit hic: non tamen habet necesse probare dominium sed sufficit p
2 bare furtum & hoc ipso censetur fundata intentio agentis † sicut videmus in eo qui agit rei vendica. contra spoliatorẽ quia probando spoliationem habet intentionem suam fundatam in dominio. vt. l. si quis emptionis. §. hoc super illis. C. de prescrip. xxx. anno. si tamen conuentus probaret contrarium videtur q actor debeat excludi si intentauerit condictionem furtiuam quia inepte intentauit non tamẽ prohibetur recurrere ad alia remedia postquã reus absoluitur ex eo q actor ineptã actionem intentauit. vt si men. fal. mo. dixe. l. j. & in. c. examinata de iudi.

2 ☞ Contra filium alicuius defuncti non est fundata intentio agentis probando q sit filius nisi pbet q se immiscuerit vt teneatur tanque heres patris.
3 Agere volens contra furiosum vel infantem debet dictare libellum ꝯ curatorem vel tutorem. & illos facere citari.
4 Si contra pupillum vult agere: potest libellum dictare vel contra tutorem vel contra pupillũ in electione agentis sed si facit pupillum citari: debet expresse dicere quod compareat cum tutore. & nu. 3.
5 Si vero agit cõtra maiorem pupillo vt in adulto in electione actoris est an agat contra curatorem vel adultum. et si contra adultum & ledatur potest adultus restitui & si adultus simpliciter citatus sine curatore cõpareat potest ab actore repelli.

1 Conditione. † Etiã illi qui nõ pñt furtũ cõmittere vt infantes furiosi pñt hac condictione teneri ex psona tñ alterius qui committere potuit si sunt heredes illius.
2 h. d. ℭ † In text. ibi cum heredes necessarij supple tm̃ vt serui quia obligant cũ effectu. si autẽ sunt sui & necessarij vt filij in potestate tunc obligantur mero iure sicut mero iure efficiunł heredes sed nõ cum effectu pter beneficiũ abstinẽdi qd habent a pretore. & hoc vult dicere glo. vñ nõ est fundata intentio agẽtis probando q sit filius nisi probet q se immiscuerit. vt pbał in. l. necessarius. de acqui. here. & in. l. si cum dotẽ. §. trãsgrediamur. sol. matri. sed in seruo non est necesse pbare immixtioneꝫ.
3 ℭ † In tex. ibi q̃uis cum eis agi non possit per hũc tex. patet q q̃uis quis vult agere contra furiosum vel pupillum infantem non debet dictare libellũ ꝯ eos nec facere eos citari sed cõtra tutorem vel curatorem & illos facere citari al's non valeret quicquid actũ esset. qd etiã ptꝫ in. l. iiij. in prin. de in ius voc. tene menti. si aũt maior est infante est tamen pupillus tunc põt dictare contra pupillũ vel ꝯ tutorẽ. tamen in electione tutoris est vel per se litigare sine pupillo vel facere pupillũ litigare et
4 sibi autoritatem prestare. † Si autẽ est maior pupillo tũc est in electione actoris an velit litigare cũ curatore: an aũt cũ maiore autoritate illius vt hec habentur in tex. no. in. j. §. sufficit de admi. tut. si tñ facit citari pupillum dꝫ expresse dicere q cõpareat cum tutore. si aũt nõ diceret adhuc Bart. in. d. §. sufficit. et in. l. qui habet. §. si pupillus. ĩ. de tutel. videtur tenere q valeat citatio & quod intelligatur q compareat legitime: sꝫ habui in practica istum articulum & procuratores & aduocati videntur tenere cõtrarium per. l. hoc autẽ. qui. ex cau. in pos. ea. qr pupillus sine tutore non habet legitimã personam standi in iudicio
5 ideo non debet citari simpliciter † nõ sic in adulto quia si non habet curatorẽ habet legitimam personã lꝫ posset restitui si ledatur tamen acta non sunt nulla secus in pupillo: & ideo videtur q adultus possit simpliciter citari tñ dꝫ cõparere cum curatore: al's si actor velit põt ipsum repellere.

2 ☞ Fur cũ semper sit in mora nõ liberał p interitũ rei & potest condici ipsa res vel ipsa estimatio re perempta. & nu. 1.
3 Si monachus cui delata est hereditas moriatur anteque adeat q potestas adeundi remaneat penes monasterium & q secus sit in seruo vel filiosa. & nu. 1.

1 Si condicatur. † In hac actione venit etiã interesse consistens in lucro. h. d. ℭ In tex. ibi heres est institut⁹ id est iste seru⁹ subtract⁹ anque subtraherel vel post & dñs nõ potuit sibi iubere vt hereditatem adiret & ille seruus est mortuus apud furẽ certe ptãs adeũdi nõ põt transire in dominũ qui nõ põt acquirere hereditateꝫ delatam seruo. vt. l. iij. C. de here. insti. nisi ipso seruo adeunte cuꝫ ergo perdat hoc lucruꝫ facto ius recuperat ab eo officio iudicis deseruiente huic actioni similiter et pretium serui postquã seruus restitui non potest: ideo ad ipsum seruum agi potest vt patet circa fi. dum
2 dicit hominem condicat: qr † cum fur semper sit in mora non liberatur per interitum rei. vt. l. j. §. rectissime. de vi et vi arma. potest etiaꝫ condici ipsa estimatio re perempta. vt. ĩ. eo. re fur-

3 tiua. ¶ † Quid autem in monacho cui delata est hereditas si moriatur anteq̃ adeat an potestas adeundi remaneat penes monasterium Bar. inducit ipsum tex. q̃ nõ q̃ iura que loquũtur in seruis locum habent in monachis. ⁊ dicit no. Innoc. in c. cum olim. de priui. Bald. multum bene examinat istum passum in. l. j. C. qui admit. ad bo. pos. ⁊ Joan. an. in. c. presentia. de proba. in fi. glos. magne. vbi recitat quandam opi. q̃ aliud sit i monacho hoc casu quia nõ habeat velle vel nolle quãdo hereditas per se fertur sibi censetur delata monasterio et abbas viuente monacho potest eam adire. et non requiritur factum monachi. quam opi. pluries fui secutus consulendo ⁊ sic non equiparatur seruo vel filiofa. quia in eis diuersa est ratio si bene inspiciatur.

2 ☞ Quando concurrunt ista duo quod ad aliquem peruenit res furtiua vel aliquid ex ea ⁊ ipse habet in potestate furẽ potest contra eum dari condictio furtiua licet ipse non cõmiserit furtum vel sit heres furis.

3 Sicut filiusfamilias obligat̃ ex cõtractu vel quasi preterq̃ in mutuo ⁊ voto ita obligat̃ ex delicto.

4 Condictio furtiua quare sit magis stricte nature q̃ actio furti. ⁊ numero. 1.

1 **Si seruus.** † Ex furto serui vel filij datur hec actio ɔtra patrem vel dñm quatenus ad eos peruenit q̃ filius nõ põt dari pro noxa. sed hñ dat̃ ɔ ipsum filiũ ⁊ qui furtũ non committit vel nõ est heres eius q cõmisit nõ tenet̃ hac actione etiã si opẽ vel cõsiliũ prestiterit l3 teneat̃ actione furti. h. d. cũ duabus legibus sequentibus. ¶ † Not. primo q̃ quando concur-
2 runt ista duo q̃ ad aliquem peruenit res furtiua vel aliquid ex ea ⁊ ipse habet in potestate furem potest dari hec actio contra eum licet ipse nõ commiserit furtum vel si heres furis alte-
3 ro autem deficiente nõ potest. vt in. l. se. ¶ † Item not. ex illa. l. q̃ sicut filiusfa. obligatur ex contractu vel quasi p̃terq̃ in mutuo ⁊ voto. vt. l. filiusfa. de actio. ⁊ oblig. ita obligat̃ ex delicto ⁊ in tex. ibi dum dicit condici potest supple nõ a patre ad quem nõ peruenit ⁊ ad hoc ꝓbandũ q̃ nõ a patre sequit̃ in text. nũq̃
4 enim ⁊c. etiã noxaliter l3 secus sit in dñο. ¶ † Tertio no. in. l. proinde. q̃ ista condictio est magis stricte nature q̃ actio furti quia non põt dari cõtra illũ qui nõ cõmisit furtum vel qui nec est heres furis vel vniuersalis successor licet prestiterit opem vel cõsilium ⁊ tñ actio furti hñ datur ɔ illos. videbat̃ contrariũ cũ sit penalis: ⁊ sic magis odiosa: vñ si illa dat̃ fortius ista que est persecutoria. vt in. l. proxi. sed rationem diuersitatis sume ex his que no. per glos. in. l. nec legatarius. j. eo. ¶ Glo. hic oppo. de. l. sepe. de ver. sig. Solue q̃ ibi non loquit̃ de cõdictione furtiua que non datur contra illum qui prestitit opem vel consilium etiam si res ad ipsum peruenit si nõ habet furem in sua potestate sequitur de certi condictione generali vt in secũda solutione glo. ⁊ hoc propter regulam que ponitur in ista. l. ex furtiua versi. nunq̃ enim.

1 **Si pro fure.** † Per trãsactionem factam super actione furti non tollitur ɔdictio furtiua. h. d. sunt em̃ actiones diuerse et ad diuersa tendentes. vt in ꝑñ. §. veruʒ vna sublata nõ tollitur altera. vt. s. de iureiuran. si actor vñ põt intelligi hic duʒ dicit decisione. id est snĩa absolutoria super actione furti quod tamen est verum si non fuit pronuntiatum super facto al's secus vt si pronuntiauit ipsum non commisisse furtuʒ vnde si fuit intentata actio furti ad penam non possit postea agi condi. furtiua quia veniret contra sententiã que transiuit in rẽ iudicatam per ea que not. in. l. iul. verum debitorem. ⁊ ita videtur sentire Bartol. in. l. si duo patroni. §. idem iul. de iureiur. ⁊ idem in iuramento. vt ibi Pau. de ca.

Furti actio. Persecutoria non tollit̃ per penalez vel econuerso qñ proueniunt ex delicto vel eius dispositione ad hoc semper allegat̃. rõ est quia tũc põt peti res ⁊ pena. iõ si petijt alterã ⁊ obtinuit nõ prohibetur alteram petere ita loquitur iste tex. si autẽ succũbit dic vt statiʒ dixi. qñ autem proueniunt ex ɔctu tunc regulariter non potest peti res ⁊ pena. vt. l. rescripto. §. si pacto. s. de pac. ⁊. l. apud celsum. §. idem labeo. de doli excep. ⁊ ideo si agit ad vnam ⁊ obtinuit repellitur ab altera nisi fuisset dictum rato manente pacto. vt. l. qui fidem. s. de transac. Item limita hunc tex. quãdo a prin. actio fuit penalis si ex postfacto q̃ tunc colligit̃ per persecutoriam vel ecõuerso. vt in. l. metum. §. licet. s. qd met. cau. et ibi no. Item habet locũ iste. §. quando in pena nõ est rei persecutoria al's si fuisset actum penali ⁊ exactum tolleretur rei persecutoria. vt in. d. §. licet. ⁊ ibi not. et vide bonam glos. institu. si qua paupe. fe. dicatur. §. fina. et. s. nau. cau. stabu. et ita. §. fina. ⁊ quod not. per Bartol. post Dyn. in. l. j. §. dixerit aliquis de publicanis.

2 ☞ Actiones ex delicto qd nõ dentur contra heredẽ nisi quatenus ad eum peruenit vel nisi sit lis cõtestata.

3 Condictio furtiua an sit ex delicto ⁊ an dicatur extraordinaria. ⁊ numero. 2.

1 **Cõdictio rei.** † Hec actio datur ɔ heredẽ in eo qd ad eum peruenit qualitercũq̃ res perierit. h. d. in hoc ergo ista condictio h3 naturã actionis
2 ex ɔctu non ex delicto † q̃ actiones ex delicto nõ dant̃ ɔ heredẽ nisi quaten⁹ ad eũ ꝑuenit vel nisi sit lis cõtesta. C. ne ex delic. defun. l. vnica. sed inquantũ dat̃ noxaliter ɔ dñm ex delicto serui habet naturam actionis ex delicto quia actiones ex ɔctu non dantur noxaliter. ideo ista ɔdictio dicitur extraordinaria vt no. super glos. rubrice ⁊ etiã ꝓpter qd habet̃ in. l. j. s. eo. q h3 naturam ɔtrã aliarũ ɔdictionũ: ideo h3 strictã naturã. vt p3 ex l. furtiua. cum. l. seq. ⁊ qd no. i. l. sed nec legatũ. j. eo. ⁊ dicit glo. q̃ nec ex ɔtractu nec ex maleficio sed ex varijs figuris causarum.
3 † Doct. autem dicunt q̃ imo est ex maleficio. vt est casus. in. l. si ambo. §. quoties. j. de compen. ⁊. l. si mulier. §. plane rerũ amo. non tamen sequitur in omnib⁹ naturã actionũ ex maleficio vt patet hic. ideo est extraordinaria. ratio aũt quare in heredẽ datur l3 ad eum nihil peruenit ponit̃ hic in tex. que est persecutoria que tñ ratio in alijs orientibus ex delicto nõ esset sufficiẽs vt dentur ɔ heredẽ si ad eũ nihil peruenit etiam si sint persecutorie: sed ista est bona ratio ad denotandum diuersitatez inter istam cõdictionẽ ⁊ actionez furti q̃ actio furti nõ daretur ante litem. nõ contest. vt in. l. j. de priua. delic.

2 ☞ In obligatione rem restitui q̃ succedat obligatio ad estimationem re perempta: ⁊ an debeat peti ipsa res vel estimatio. ⁊ numero. 3.

3 In obligatione rem tradi seu in obligatione faciẽdi post morã succedit obligatio ad estimationẽ etiam re nã perempta.

1 **In re furtiua.** † Ista condictio competit ad corpus rei subtracte si extat vel etiam si non extat: si tñ mora per oblationem nõ fuit purgata: al's sec⁹ põt etiã cõdici estimatio si res est perempta mora non purgata ⁊ venit estimatio quanti plurimi fuit a tẽpore more. Item etiam veniũt fruct⁹ ⁊ alie vtilitates. h. d. tota lex. ⁊ Bar. facit magnũ festum de ista
2 l. in. l. stipula. non diuidunt̃. de ver. ob. † q̃ in obligatione rem restitui succedit obligatio ad estimationẽ re pempta nõ prius nam quousq̃ res extat d3 condici ipsa res vt patet hic. in prin. postq̃ vero est perempta mora nondum purgata cũ fur semp sit in mora durat condictio vel ad ipsuʒ corpus l3 non sit in rerum natura. vt. s. e. l. iij. in fi. dum dicit si mortuũ hominẽ cõdicat ⁊ deuenitur ad estimationẽ officio iudicis vel etiã põt peti ipsa estimatio recta via ⁊ iure obligationis. vt est tex. hic dum dicit durat ɔdictio estimationis etiam re perempta post morã sed d3 peti ipsa res. vt in. l. vbi autem: ⁊ in. l. si seruum. §. fin. de verb. obli. ⁊ si peteret̃ estimatio inepte ageret ⁊ succũberet. qd dic vt no. in spe. de obli. solu. §. sequitur videt̃ videre versic. qd
3 si libellus. † In obligatione autem rem tradi post morã succedit obligatio ad estimationem etiaʒ re non perempta. vt. l. j. in prin. j. de act. empt. ⁊ idem in qualibet obligatione faciendi vt in. l. si quis ab alio re de iudi. seu in obligatione rem restitui adhibetur media via qua extante non succedit sed ea perẽpta sic. vt est hic text. notabilis. ⁊ adde quod not. j. de do. cau. mor. l. si filio per glo. ⁊ doc.

1 **In cõdictione.** † Hec actio dat̃ ɔ heredem ꝓ hereditaria portione nõ inspectõ an ad eum puenerit vel quantũ puenerit. h. d. Sup glo. ibi cõmo. l. iiij. in. §. heres sed certe ille. §. loquit̃ in actionibus bonefidei ⁊. l. si quis §. j. s. de eden. loquitur qñ agitur officio iudicis quo cum agatur ex equitate debet instar bonefidei. tunc enim verum est q̃ si vnus ex heredibus h3 facultatem rei restitu. insolidum potest insolidum conueniri l3 sit heres ꝓ pte sed in actione stricti iuris non sic est vt patet in. §. si tibi homo. §. si fundus. de leg. j. solutio verum est cum actione stricti iuris personali non concurrit rei vendi. ⁊ ita loquitur ille. §. si autem concurrat tunc sicut ipsa rei vendica. daretur in illũ solũ qui h3 facultatem rei restituende ita ⁊ illa actio personalis ita loquitur ista gl. q̃ ista condictio non competit nisi domino qui h3 rei ven. ⁊ ista fuerunt verba Dyn. in. l. qui fundum. §. si tu ex parte. j. ad. l. fal. de quibus Barto. facit magnum festum. in. l. eadem. §. cato. de verb. obli. vbi pulchre ⁊ subtiliter examinat istum passum et habetur per Cyn. in. l. pro hereditarijs. j. de here. actio. si tamen lis fuit conte. cum defuncto tunc non daretur cõtra heredem etiã habentẽ facultatem rei restituende nisi pro hereditaria portione. vt hic in fi. glo. per. l. ij. §. fin. j. de preto. stipu. quod dic vt ibi

qꝛ est.§.difficilis.⁊ adde.ṡ.de rei ven.ſi in rem cum.l.ſeq.
2 ☞ Fur manifeſtus dicit̃ ille qui fuit depꝛehẽſus in furto etiã ſi furtiua res non ſit per dominũ ſibi ablata.
3 Si res furtiua ſit per dñm ablata.cõdictio furtiua domino nõ dabitur.
4 Fur quãdo dicatur in furto depꝛebenſus.
1 Sine man. †Iſta cõditio cõpetit ꝯ quẽlibet furum manifeſtuʒ vel nõ manifeſtuʒ niſi poſſeſſio rei ad dñm ſit reuerſa.b.d.
2 †No.ꝙ dicit̃ fur manifeſtus ille qui fuit depꝛebenſus in furto etiam ſi res furtiua nõ ſit per dominuʒ ſibi ablata
quia in depꝛebenſione aut occidit ſeruum furtiuum aut effregit vas ſubtractum:aut effudit oleum vel vinum ⁊ iſtis caſibꝰ
3 datur condictio.† ſed ſi fuit res ablata non dareť vt bic in ver.
ceterum.cum detur ad recuperationem rei ⁊ ipſe eam bʒ arg.
4 in.l.j.§.interdictum.ĩ.vti.poſ.† tunc auteʒ dicitur depꝛebẽſus
in furto quando cum acclamatione viſus fuit cum re furtiua
anteꝗ̃ perueniret ad locum quo deſtinauerat illa die ire cum
illa re ſecus ſi ſine acclamatione viſus fuit vel poſtꝗ̃ ad illum
locum perueniſſet.quod dic vt.ĩ.de fur.l.ſi quis in ſeruitute cũ
l.pꝛeceden.
2 ☞ Dictio tãdiu ꝙ inducat cõditionẽ extinctiuam.
3 Deficiente cauſa actionis dande ad ipſam rem recuperãdam
vt dominium deſinit etiam actio competere quando facto illiꝰ
cui competebat deficit: et quid ſi detur ad penam, ſeu ad intereſſe.
4 Re extante apud furem:poteſt dominus eam alienare ⁊ dñiuʒ
in alium tranſferre.⁊ qualiter poſſit boc eſſe.
5 Condictio furtiua non tranſit in ſingularem ſucceſſoꝛem et
quare.
6 Legatarius rem ſibi legatam furto ſubtractam ꝙ poſſit vendica. ⁊ an ei competat condictio furtiua ⁊ quid de actione furti.⁊ numero.11.
7 Condictio furtiua tranſit in vniuerſalem ſucceſſoꝛem vbi res
non fuit alteri legata.
8 Condictio furtiua poteſt alteri cedi ſi apud cedentem eſt dñiũ
vel etiam non eſt:non tamẽ receſſit facto ſuo.
9 Si duo empbyteote diuidãt et res empbyteotica adiudicetur
illi qui ad diuiſionem pꝛouocauit dʒ ſolui dño laudemium. ſecus ſi pꝛouocato adiudicetur.
10 Pꝛobibitus alienare ſi pꝛouocatus eſt ad iudiciũ non ꝓbibeť
bona fide tranſigere ſup re alienari pꝛobibita ⁊ quomodo capiatur bona fides.
11 Re furto ſubtracta ſi mutetur poſtea dñium an ex noua ꝯtrectatione committatur nouuʒ furtum:⁊ an oꝛiatur noua actio ⁊
que ⁊ nu.12.13.⁊.14.
12 In ſucceſſoꝛem vniuerſalem tranſeunt actiones etiam penales
quando competunt pꝛo damno rei familiaris ſecus ſi ad vindictam.
13 Furatus rem aliquam bic:ſi eam poꝛtet bononie ⁊ ibi eam contrectet ꝙ pꝛopter mutationem iuriſditionis committat nouum furtum et quod ratione delicti ibi commiſſi poſſit ibideʒ
ſuſpendi.
14 Quare nouo domino beredi vel legatario poſſit committi
nouum furtum ex noua contrectatione licet ipſi nunquaʒ poſſederint.
1 Tãdiu. †Hec actio dať dño ⁊ eius ſucceſſoꝛi vniuerſali non ſingulari ⁊ durat quouſqꝫ res alienata ſit ⁊ etiam poſt ſi ſine facto ſuo alienata eſt ex cauſa neceſſaria.b.d.cum.l.ſequẽti ⁊ ſeq.vſqꝫ ad.§.neratius. ⁊ pꝛimo loquiť
quando fuit alienata facto ſuo interueniente vſqꝫ ad.l.⁊ ideo
§.ſed ⁊ ſi dominiuʒ. poſtea quando ſine facto ſuo ⁊ ex cauſa neceſſaria.Item pꝛima pars cõtinet duo.ſ. ꝙ deſinit competere
ipſi dño ⁊ etiam beredi eius poſt aliena.Aliud eſt ꝙ nec tranſit in illum in quẽ facta eſt aliena titulo ſingulari ſed ſi nõ eſſet
facta bene tranſiret in ſucceſſoꝛem vniuerſalem. ſecunda in.l.
2 nec lega.¶†No.de ſignificato illius dictionis tandiu vnde al
legatur ad queſtioneʒ quam dixi in.l.ſuffi.de conditio. indebi.
3 ¶†Item no.ꝙ deficiente cã actionis dande puta dominium
deſinit etiam actio competere quando facto illius cui competebat deficit.quod eſt verum de actione que datur ad ipſaʒ reʒ
recuperandam:ſecus ſi detur ad aliud.puta ad penaʒ vt actio
furti vel ad intereſſe.vt.ṡ.de ſer.coꝛ.l.ſed ⁊ beres.de qua gloſſ.
mag.oppo.ṡ.ad.l.aquil.l.buic ſcripture.⁊.ĩ.de act.⁊ obli.l.que
cunqꝫ.la.ij.circa fi.titu.que facit ad dictam diſtinctionem bar.
4 ¶†Item not.ꝙ de re extante apud furem põt dñs eam alienare ⁊ dñium in alium trãſferre ſed boc qualiter eſſe põt cum
requiratur traditio vt in.l.traditionibꝰ.C.de pac.⁊ bic nõ põt
interuenire.reſpon.pꝛout loquiť de alienatione facta inter viuos pone quod vẽdidit vel donauit ipſi furi quo caſu alia traditio non erat neceſſaria.vt inſti.de re.diui.§.interduʒ.⁊.l. qua
ratione.§.interdum.de acqui.re.domi.ꝓut aũt loquiť de alienatione facta in vltima volũtate per viã legati clare ꝓcedit ſiue ſit legata ipſi furi ſiue alteri qꝛ tunc traditio nõ requiritur.
vt.l.cum pater.§.ſurdo de leg.ij.poſſet etiã ꝓcedere in alienatione facta inter viuos etiam alteri ꝗ̃ furi in caſu q ponit̃ in.l.
5 ⁊ ideo.§.in cõi.ĩ.eo.qd dic vt ibi per glo. ¶†Item no.in.l.nec
legatarius ꝙ in ſingularem ſucceſſoꝛem non tranſit bec actio.
ratio eſt:qꝛ eſt perſonalis ⁊ natura perſonaliũ nõ eſt trãſire in
ſingularem ſucceſſoꝛem ſine ceſſione.vt.ĩ. vſufru.quemad.ca.l.
6 oẽs.§.fi.† realis autem actio bñ tranſit in illum in quẽ tranſit
dñium vt etiam bic babeť dũ dicit ꝙ legatarius põt vendicare.
7 ¶†Item no.ꝙ iſta actio bñ trãſit in ſucceſſoꝛẽ vniuerſaleʒ
qd eſt verum vbi nõ fuit alteri legata aľs nec beredi cõpeteret
qꝛ facto defuncti receſſit ab eo dñiuʒ.vt.§.tãdiu.ver.vñ celſus.
8 †Sed an poſſit bec actio alteri cedi videtur dicendũ ꝙ ſi apud
ſedentem eſt dñium vel etiã nõ eſt nõ tñ receſſit facto ſuo.vt.l.
⁊ ideo.§.in cõi poſſit alteri cedi:qꝛ illa ꝗ ſunt trãſmiſſibilia ad
beredeʒ ſunt etiam ceſſibilia.vt.l.pluribus.cũ ibi no. de admi.
tuto.aľs ſecus cum deſinit ſibi competere non põt eam per ceſ
9 ſionem in alium tranſferre.¶†Vltimo.l. ⁊ ideo.§. in cõi.allegatur ad queſtionem ſi duo empbyteote diuidant ⁊ adiudiceť
vni ſi quidem ille ꝓuocauit ad diuiſionẽ debeat ſolui domino
laudemium ſecus ſi pꝛouocato adiudiceť. de boc vide bic per
Guil.⁊ Bar.⁊ per iſtũ etiam.§.in cõi determinat Bald.C. de fi
10 deicõ.in.l.quoties.† qd pꝛobibitus alienare ſi pꝛouocatus eſt
ad iudicium nõ ꝓbibeť bonafide trãſigere ſup re alienari ꝓbibita quaſi ſit alienatio neceſſaria ⁊ dicitur bona fide qñ deficiẽtibus pꝛobationibus boc facit.vt in.l.tutoꝛ.in pꝛincip.ṡ. de iureiuran.ſecus ſi ipſe ꝓuocauit quaſi tunc ſit alienatio voluntaria.vt.l.alienationes.ṡ.fa.ber.⁊ no.quia pulcbꝛa eſt inductio.
11 ¶†Pꝛo declaratione gloſ.magne permitte ꝙ ſi ex pꝛima contrectatione facta tpe furti facti nata eſt actio furti ſi fur poſtea
millies ꝯtrectaret amplius non naſciť nec nouũ furtũ cõmittitur ſi nulla contingit mutatio dominij ex tpe dñi nec poſſeſſionis ex parte furis nec rei furtiue nec ad dñm fuit poſſeſſio reuerſa ſed ſemper apud furẽ.vt.l.ei qui.ĩ.de fur.Si vero poſſeſſio reuerſa eſſet ad dñm ⁊ iterato ſubꝛipereť cõmitteretur nouum furtum ⁊ noua actio naſcereť.vt in.l.interdũ in pꝛinci. de
furtis.idem ſi ex pꝛima cõtrectatione non fuiſſet nata actio qꝛ
poſſet naſci ex ſequenti.vt in.d.l.ei qui.idem ſi contingat mutatio dñij ex parte domini qꝛ trãſferť in vniuerſalem vel ſingularem ſucceſſoꝛem.nam ex cõtrectatione nouiter facta nouum
furtum fieret etiã noua actio oꝛiť nouo domino.vt.ĩ.de fur.ſit
dominiũ.qꝛ quod facit reuerſio poſſeſſionis ad dominum facit mutatio dominij vt bic dicit idem ſi poſſeſſio fuit mutata
ex perſona furis puta tranſlata in beredẽ eius nã beres nouiter contrectando nouũ furtum cõmitteret ⁊ ex perſona ſua teneretur.vt no.ĩ.eo.ſi pꝛo fure.§.j.in gl.idem ſi contingeret mutatio ex parte rei.ĩ.e.ſi ſeruus.§.bone. His pꝛemiſſis ex gloſſ.
due colliguntur oppoſitiones quarũ vna concernit.§.tandiu.
verſi.vnde inquantũ dicit ꝙ res furtiua fuit legata condictio
furtiua nõ datur beredi ipſius domini qꝛ facto defuncti dominium in legatariũ eſt tranſlatum.Contra boc oppo.circa medium gloſ.in ver.item no.de.l.ſed ⁊ beres.ṡ.de ſeruo coꝛ.gloſſ.
ibi non ſoluit ſed poſtea in ver.ac ſingulari. ibi dum dicit pꝛo
veteri beres ⁊c.ſoluit aut loquimur in condictione furtiua ꝗ
datur pꝛo recuperanda. ⁊ illa non competit beredi poſtꝗ̃ res
fuit legata qꝛ non intereſt ſua recuperare rẽ cũ ad eum nõ pertineat ſed ad legatarium. ⁊ ita loquitur bic.aut loquimur de
ctione furti que datur ad penã vel de actione ſerui coꝛrupti et
ille bene dantur beredi quia ſufficit ſemel interfuiſſe licet ĩtereſſe deſierit.vt.d.l.ſed ⁊ beres.l.inter omnes.de fur.⁊.ṡ.eo.l. in
re furtiua.poſt pꝛincip.⁊ pꝛo boc.ṡ.ad legem aquil.l. buic ſcripture. et iſta eſt vera ſolu. ¶Secundum contrarium concernit.l.ſed nec legatarius.inquãtum dicit legatario non competere cõdictionem cõtra tex.expꝛeſſe.ĩ.de fur.ſi dominium.in fi.
vbi dicit actionem legatario competere gl.ſoluit duobus modis.pꝛimo intelligendo illã.l.ꝙ loquatur de condictione furtiua ſicut iſta ꝙ ex veteri contrectatione non competit legatario vt bic pꝛopter regularẽ naturã actionuʒ perſonalium que
eſt vt in ſingularem ſucceſſoꝛem nõ trãſeant ſed ex noua cõtrectatione facta poſtquã ad ipſum peruenit dominium. ſic vt in
l. contraria.qꝛ nouum furtum cõmittitur pꝛopter mutationeʒ
dominij ⁊ cõmittitur ipſi legatario vt in iſtis text.ſed ex noua
competit legatario.in.d.l.ſi dominium non beredi qui non eſt
dominus.iſta ſolu.repꝛebenditur quia cõtra generalitateʒ buius.l.que legatario cõcedit ſolũ.rei ven.vnde ſoluiť ſecũdo modo ꝙ bic loquatur in ꝯdictione furtiua ꝗ nõ cõpetit legatario
nec ex veteri nec ex noua contrectatione ſed nec etiam beredi

cōpetit postq̄ res est legata alteri nulli ergo competit.l. autē cōtraria loquitur de actione furti: qd̄ patet q: situata est in ti. illo: illa eñ bñ pōt cōpetere legatario saltem ex noua ꝯtratio ne ꝛ ista est vera sol. que aũt sit ratio diuersitatis cum prima fa cie videretur potius dicendū ecōuerso: q: actio furti est pena lis ꝛ magis odiosa. gl. in fi. assignat duas rationes. dicvt in ea. que per oēs doc. tenet. ¶ Sed restat declarare an huic legata rio competat actio furti etiā ex veteri ꝯtratione. in gl. sunt due opi. vna q̄ sic sicut in successore vniuersali. vt in.l. si cū quis in hostiū. ͭ. de fur. ꝛ sic habebit duas actiones furti: vnam ex vete ri: aliā ex noua ꝯtatione. alia fuit opi. Hug. q̄ lꝫ successor vni uersalis possit habere duas. vt in. d.l. si quis. §. i. successor tamē singularis vt legatarius non pōt habere nisi vnā ex noua cō trectatione non ex veteri. primo per text.l. si is qui rem. §. i. ͭ. de fur. secūdo per rōnē q: actio furti ex prima ꝯtrectatione fuit orta ipsi dño ꝛ cum sit psonalis nō trāsit in singularē successo rem. nam si non transit actio personalis cōpetens pro eadem re pro recuperando vt est condictio furtiua. ͭvt in hac.l. multo minus competens ad aliud. s. penā nisi fuisset legata res cum omni actione competenti occasione illius rei sed in vniuersa lem successorem bene transit actio personalis: et ista est vera opi. quidam alij dixerūt ꝛ fuit tertia opi. q̄ ex veteri contrecta tione non pōt cōpetere actio nisi veteri dño nō autē successori etiam vniuersali quā glo. ante fi. recitat in ver. alij dicūt ꝛ dūz glos. dicit dari veteri dño supple non nouo etiā succedenti ti tulo vniuersali quam opi. glo. reprobat p.l. si dñium. sed illa lo quitur competente ex noua ꝯtrectatione vñ melior est reproba

12 tio † q: in vniuersalē successorē actiones trāseunt etiā penales qñ cōpetunt p dāno rei familiaris. secus si ad vindictā vt est actio iniuriarum. vt in.l. i. de priua. delic. nunc retenta secunda opi. q̄ ex noua ꝯtrectatione possit cōpetere noua actio furti tā vniuersali successori q̄ singulari: sed ex veteri dumtaxat vni uersali op. de.l. ei qui de fur. solue vt patet ex his que. s. dixi q̄ illa lex loquitur multis cōcurrentibus sed quādo mutat dñiū

13 non hꝫ locū ꝛ per hoc determinat † Bar. q̄ idem sit si mutetur territorium ꝛ iurisditio. vt.l. si aliquis furatus est aliquam rē hic ꝛ ipsam portet Bononie vel Florentie ꝛ ibi cum contrecta ret propter mutationē iurisditionis cōmittat nouū furtū ibi dem ꝛ sic rōne delicti ibi cōmissi poterit ibi suspendi. lꝫ ibi non sortiatur alia rōne forū: ꝛ ista opi. practicat p totū mundum et assessores ꝛ iudices habent eā pro euāgelio. sed Bal. eam im

14 pugnat. C. de fur.l. si abducta. dic vt ibi per eū ꝛ p Ang. † Ulti mo op. q̄ nouo dño heredi vel legatario non possit committi nouum furtū ex noua ꝯtrectatione cū ipsi nō possideant nec vn q̄ possederint. vt. ͭ. de prescrip. ver.l. si rem. §. fin. ꝛ.l. si homo. de vsuca. solue hoc contingat facto furis non restituentis rem vn de nō debet ipsi furti prodesse in hoc tamen arti. an ei qui non possidet possit furtum cōmitti. vide hic per Bart. ꝛ in dicta.l. si homo.

2 ☞ Contra eum qui rē furto subtraxit seu ad rem furtiuam que remedia ꝛ quibus personis cōpetant.

3 Actor si narrat veritatem videbit intentata illa actio que con grui mere libello nec cogitur nomē actionis exprimere.

4 Emens rem a fure bona fide qualiter possit cōueniri.

5 Si quis a possessione alicuius rei cecidit. ꝛ nō pōt probare do minium nec spoliationē qualiter sibi subueniat ꝛ quid in rebus ecclesiasticis. ꝛ nu. 6.

Tideo eleganter.

1 Neratius. † Ei q nō est dñs sꝫ hꝫ ius in re lꝫ non det ista ꝯdictio dat

2 tamē condictio incerti. h. d. ¶ † In glo. fi. ibi.l. si col. innuit qd̄ det cōdictio ex illa.l. ꝛ. h. d. glo. C. de fur.l. manifeste. §. cū ibi. se cundo vbi est similis gl. Sed Pe. ꝛ Cy. dicunt ex illa.l. cōditio nem nō dari nisi possessori. idem dicunt. C. loca.l. si pro fundo. detentori vero ex cōmodatario datur actio in factū vel officiū iudicis ad recuperationem rei subtracte qm̄ equum est ipsum agere posse. ideo in subsidiū deficientibus alijs actionibꝰ recur ritur ad actionē in factū. vt in.l. quoties. de pscrip. verbis. q̄tū vero ad actionē furti que dat ad penā non est differentia inter istos: q: illa nō solū dat dño sed etiā nō dño cuius interest rem non subtrahi ex iusta ꝛ honesta cā siue ratio iuris q̄ habeatur in re siue rōne possessionis siue rōne detentationis ꝛ custodie. qd̄ dic vt.l. is cuius in prima quarta. cum.l. seq. p tres vel qua tuor col. in quibus iuriscōsultus istam materiam prosequitur ͭ. de fur. ꝛ plene per glos. in.l. manifestissimi. C. eo. titu. q̄ incipit ad hoc. Sꝫ qd ꝑdest ista inuestigatio glo. de diuersitate actio num ad rem recuperandā si verū est qd̄ dixi. s. eo.l. i. q̄ ille qui agit condictione furtiua non hꝫ necesse ꝑbare dominium sed sufficit q̄ alleget se dñm ꝛ probet furtum factum. quilibet eniꝫ etiam nō dñs poterit hoc facere ꝛ intentare condictionem fur tiuam. rñdeo q̄ prodest q: si aduersarius probaret contrariuꝫ succumberet actor qui dixisset se dñm quia videretur intentas se condictionem furtiuam cū sibi non cōpetat non ponat actor

3 se in dubio ne habeat exoluere expensas † sed narret veritatē ꝛ tunc videbitur intentata illa actio que congruit mere in libel lo deducta arg. in.l. gallus. §. i. de lib. ꝛ posth. ꝛ ibi no. per doct. non autem habet necesse exprimere nomen actionis. vt not. in l. edita. C. de eden. loquit aūt hec glo. quādo possessio est apud

4 furem et contra eum agitur. † Quid autem si sit apud euꝫ qui emit a fure bona fide an habeat locum ista glos. dic q̄ sic. gl. est ordinaria in.l. inciuile. C. de fur. Sed Nico. de ma. tenuit ibi cō trarium q̄ propter titulū possit repellere agentem nisi alleget dominium. Bal. autē tenet glo. postq̄ actor vitio furis a posses sione cecidit quia titulus datus a fure non potest plus prodesse emptori q̄ apud dantem sit: sed si res apud furē non posset re pellere agentem ergo vel ille qui habuit causā a fure sit melio

5 ris conditionis q̄ autor eius. vt. ͭ. ad velleia.l. fi. §. i. † Si autē aliquis a possessione cecidisset non ex vitio furis sed ex violen tia expulsionis qualiter sibi subueniatur puta possum proba re q̄ semel per aliquod tps aliquā rem possedi nunc reperitur penes te non possum probare dominiū ꝛ sic esset fatuū inten tare rei vendicationē nec possum probare me spoliatum ꝛ sic non possum intentare interdictum vnde vi qualiter mihi sub ueniatur si pretendo ius habere. Breuiter aut possum proba re titulū ꝛ tunc intentabam publicianā si tu titulū non habe bas tunc distinguitur aut ab eodē a quo habebā aut ab alio. quod dic vt. s. de publi. siue aūt. §. fin. cum.l. seq. Si autem non possum probare titulum tunc si potes probare nō possū age re quia si ego possiderem posses a me per publicianam aduo care: ꝛ qui potest agere fortius excipere. vt in.l. i. §. q̄ ait. de su perfi. Si vero neuter nostrum potest probare tunc aut possum probare q̄ clādestine possessionem adeptus fuisti: puta q: tem pore quo possidebam me absentaui ꝛ possessio remansit vacua vel naturalis incōtinenti vel etiam ciuilis. si per longū tēpus stetit absens. no. C. de seruis fugi.l. i. in fi. magne glo. ꝛ tunc pos sum intentare possessorium.l. cum querebat. C. vnde vi. si autē non possum probare id quod dixi sed solum quod semel pos sedi aliquo tempore et tunc reperitur possessio penes et tunc

6 dicit Innocen. † eleganter in.c. sepe. de restitu. spolia. q̄ pos sum intentare conditionem ex.l. si coloni. de agri. ꝛ censi. quod est valde singulare pro illis qui non possunt aliter de iure suo probare nam cum possessio mea precessit tuam que sequit pre sumitur iniusta nisi ostendat ex qua causa ad te peruenit. arg. in.l. improba. C. de acqui. pos. in rebus autē ecclesiasticis pro uisum est per canonem reintegranda. iij. q. i. super cuius intel lectum Innocē. variauit: vno modo intellexit. in. d.c. sepe. q̄ cō petat cuicunq̄ in dicto casu aliud sentit. in.c. cū ad sedem. eo. tit. quod illud.c. non inducit nouum remedium sed loquit fm̄ ordinaria remedia iuris. Sed do. Cal. tenuit q̄ inducat nouū remedium et in rebus ecclesiasticis tantum non in alijs habe

a mus etiam remedium.c. sepe. eo. titu. quod[a] datur contra illū qui successit scienter in vitium vt quia emit a spoliatore contra quem non daretur interdictum vnde vi. vt.l. cum a te. ͭ. de vi et vi arma. sed datur condictione ex illo.c. non solum in rebus ec

b clesiasticis sed etiam quibuscunq̄.[b] ꝛ adde quod not. Jo. an. in nouella. vel in.c. illud. extra de prescrip. eccle. per Bart. in.l. pe. ͭ. de consti.

a ¶ Qd̄ dat ꝯ illū ꝛ q̄ remediū. d.c. reintegrāda det ꝯ titulo vitioso possidētē. Adde Ang. i ꝯsi. cxiiij. incipien. In xpi noīe dictꝰ libellꝰ ꝛ late ale. d imo. in ꝯsi. cxviij. i se cūdo volu. Cur.

b ¶ Quibuscūq̄. addo alex. d imo. i ꝯsi. xciiij. col. fi. v. ex hoc infert. i fi. in qnto vol. et late p do. Bart. sozi. i.l. rē q̄ no bis. ͭ. de acqren. pos. Cur.

Ex argento.

1 † Res facta ex materia fur tiua cōdicit p hāc actionem ꝛ si peruenit ad estimationē q: res non restituat ha betur ratio melioratiōnis etiā cōtingentis facto fu ris. h. d. ¶ In tex. ibi procula facta supple ꝛ postea contrecta ta. arg. in.l. pxi. §. boue. al's ratione ꝯtrectationis facte de ma teria non videtur dari hec conditio pro poculis que videntur esse res diuerse quia cōsistunt in materia ꝛ forma ab ipsa sim plici materia sed secuta noua contrectatione. ideo nascitur no ua cōditio pro poculis. quia illius sunt pocula cuius erat ma teria cum possint ad simplicem materiam reduci. vt.l. adeo. §. cum quis. ͭ. de acquirendo rerum dominio. ¶ In text. ibi in condictione poculorum supple peremptorum ante moram purgatam. Et sic deuenitur ad estimationem vnde fit quan ti plurimi fuit. vt. s. eodem in re furtiua. §. i. etiā si expensa vel labores furis plurimi fiunt. vt est casus hic ꝛ not. et glos. ponit rationem.

2 ☞ Habens ius de presenti: lꝫ speret tolli in cōditionis euen tum ad cōmodum tertij pōt nihilominus illud in iudiciū de ducere ꝛ quādo istud procedat.

3 Jus actoris si lite pendente deficiat reus absolutur. et an ab obseruatione iudicij an vero diffinitiue. ꝛ nu. 9.

Jus superueniens

4 Jus superueniens actori lite pendente non inducit condem- nationem nisi superueniat ex causa de preterito. sed superue- niens reo etiam ex causa de presenti bene inducit absolutio- nem. ꝛ nu. 3.

5 Quando ius actoris desinit lite pendente dolo rei condẽnatur reus ac si nõ desijsset ꝛ quid si desinit pro parte.

6 Quando pendente dubio an ius agentis debeat extingui vel non peruenit ad sententiam pro eo non debet reus condẽnari in integra estimatione rei si res non traditur sed in estimatio- ne dubie litis.

7 Res ꝙ dicatur tantũ valere quantum vendi potest qualiter intelligatur remis.

8 Re in diem vel sub conditione legata ante euentũ diei nõ trã- sit dominium in legatarium.

9 Si ante euentum diei fuit furto subtracta interim nõ cõpetit legatario cõdictio furti sed heredi: que extinguit̃ ꝯditione exi- stente nec transit in legatariũ. ꝛ nu. 1.

10 Factum defuncti reputatur factum heredis.

11 Venditor si dixit ꝙ nolebat teneri nisi pro dato et facto suo tantum. nihilominus tenetur de dato ꝛ facto defuncti cui ipse successit.

12 Actio furti postꝙ̃ semel incepit mihi ꝯpetere q2 mea intererat non desinit cõpetere l3 desinat mea interesse siue facto meo siue alterius ꝛ quid in condictione furtiua.

1 Si seruus. † Si res legata sub cõditione ea pendente subtrahat̃ põt he- res eam condicere ꝛ si lite pendente cõditio existat cõuentus absoluit̃ q2 ius agentis extinguit̃ nisi do- lo conuenti hoc contingat. si vero conditione pendente perue niatur ad condemnationẽ debet fieri condemnatio in estima tione litis que reputatur tantum valere quantum posset ven- di inspecto dubio euentu. et licet conditio postea eueniat non tenetur illud postea restituere legatario nec interim restituen do cauere. h. d. ꝛ est valde subtilis tota ista lex. diuide in qua- tuor. secunda ibi et lite. tertia ibi: quod si pendente quarta ibi cauere autem. Et loquitur ista lex quando primo fuit legata et postea subtracta. sed. l. siue manifestus. §. tandiu. cum. l. se- quen. loquitur econuerso quando primo fuit subtracta ꝛ post

2 ea per dominum alteri legata. No. ex primo dicto ꝙ † ille qui habet ius de presenti l3 speretur tolli in cõditionis euentũ ad cõmodum tertij potest nihilominus illud in iudicium deduce re concordat. l. non ideo minus de reiuendi. cũ concor. Sed cõ- tra de. l. pecuniam. si cer. pe. So. aut illi tertio ad cuius commo dum speratur tolli ipso sublato subuenitur cõtra illũ qui de presenti ius habet ꝛ vult nunc agere ꝛ tunc loquit̃ quod dixi. nam herede rem recuperante legatarius ab eodẽ petere pote- rit existente conditione legati aut illi ꝯtra agentẽ subueniret̃ ꝛ tunc interim agere non potest in preiudiciũ illius. ita loquit̃. l.

3 pecuniam. ℂ† Ex secunda parte no. ꝙ lite pendente si deficiat ius actoris reus absoluitur ex quo sequit̃ ꝙ ius superueniẽs reo lite pendente inducit absolutionem quod verum est etiam

4 si superueniat ex causa de presenti † non sic in iure superueniẽ te actoris lite pen. vt inducat condemnationem nisi superue- niat ex causa de preterito cum habente ante lit. contest. vt. l. si rem. §. fi. de pigno. iuncta. l. non potest videri ꝛ. l. queadmodũ.

5 s. de iudi. de quo articulo vide per Bar. in. l. j. de excep. † Ite3 no. ibi ꝛ hoc si res. ꝙ quando ius actoris desinit li. pen. dolo rei non absoluitur reus sed condẽnatur ac si non desijsset. concor. s. de rei ven. si post acceptam. vt ibi not. Quid autem si desinit

6 pro parte. vide text. ꝛ etiam Bartol. in. l. si constante. in fi. solu. ma. † Ex tertia parte not. ꝙ quando pendente dubio. an ius agentis debeat extingui vel non peruenitur ad sentẽtiã pro eo non d3 cõdẽnari reus in integra estimatione rei si res non tra-

7 ditur sed in estimatione dubie litis. † Itẽ ꝙ res tm̃ dicit̃ vale- re tm̃ quod potest vendi qõ qualiter intelligat̃ vide hic per Bar.

8 ℂ† In glos. j. ibi conditione pendente supple vel die certa nã tunc ante euentum diei non transit dominium in legatarium. vt. l. sempronius attalus. de vsufru. leg. interim ergo est apud heredem ꝛ adueniente postea conditione vel die si legatarius acceptat nõ fingitur retro dñium fuisse suum q2 in vltimis vo luntatibus conditio non trahit̃ retro. vt. l. j. §. j. ꝛ ibi no. ad fal-

9 leia. ℂ† In glo. seq. ibi. l. sed ꝛ legatarius. illa lex loquit̃ in ca- su econuerso. vt. s. dixi quãdo res primo fuit subtracta ꝛ postea legata sed si primo legata ꝛ post mortem subtracta pendente conditione legati si adueniente cõditione fingeretur retro fuis- se legatarij illud furtum censeret̃ cõmissum illi legatario vnde sibi competet cõdictio furti sed q2 non fingitur retro illud fur- tum fuit commissum heredi q2 tunc erat dñs ꝛ condictio furti orta ex illa ꝯtrectatione extinguit̃ extincto dominio nec trãsit in legatarium nec etiã ex noua ꝯtrectatione orit̃ noua cõditio legatario qui non erat dominus tẽpore furti facti. vt. d. l. s3 nec cum ibi no. in fi. glo. magne. ꝛ sic ista glos. bene loquitur ita de- clarata. ℂ In glos. ij. in princi. ibi procedi non debet. innuit er- go ista glo. ꝙ quando ius agentis extinguitur lit. pen. re9 ab- soluitur ab obseruatione iudicij sicut quando lit. pen. reus sol- uitur. vt insti. de perpe. ꝛ tempo. actio. §. fi. quod vident̃ tenere doc. nam vtroꝗ casu non debet ad vlteriora procedi posset di- ci ꝙ si lis non erat contesta. vel erat non tamẽ erãt seruati om- nes termini ita ꝙ possit ad diffinitiuam perueniri tũc ꝓcedat quod dixi: si autem possit ad diffinitiuam perueniri solutione vel estimatione nõ facta sc3 condẽnatoria similiter ipsis factis poterit perueniri ad diffinitiuam absolutoriam: et isto modo potest saluari opin. quorumdam admirantiũ quare non ab- soluitur diffinitiue postꝙ̃ soluit si soluisset ante litem inchoa- tam ꝛ postea fuisset opposita exceptio ꝛ hoc satis placet. ℂ In

10 glos. ibi heres voluisse. † Not. istam glo. que semper allegat ꝙ factum defuncti reputatur factum heredis vnde allegatur ꝙ

11 si venditor. † dixit ꝙ nolebat teneri nisi de dato ꝛ facto suo tm̃ nihilominus tenetur de dato ꝛ facto. defuncti cui ipse successit quia reputatur factum suum. ꝛ no. per Bar. in. l. dãni. §. sabini de dam. infec. in. ij. col. Adde glos. sequẽ. in fi. que videtur hoc

12 clarius velle. ℂ† In glo. sequen. que incipit non ergo ibi tu ve ro dic. iunge ambas istas solutiones ꝛ dic ꝙ aut loquimur in actione furti et illa postquã semel incepit competere. quia mea intererat non desinit competere. l3 desinat mea interesse siue fa cto meo siue facto alterius. vt. l. inter omnes. j. de fur. aut loqui mur de condictione furtiua an desinit interesse facto meo ꝛ de- sinit mihi competere in. l. siue manifestus. §. tandiu. aut non fa cto meo sed facto alterius ꝛ tunc secus. vt in. l. ꝛ ideo. §. in cõmu ni. vbi no. in ver. in glos. que incipit communem puta seruum tecum habeo in fi. s. eo. in glos. in ver. inuenerit. ibi ad legem aquil. l. si debitum. dicas ꝙ casus sunt diuersi nam hic loquit̃ quando actor habeat ius de presenti l3 speretur tolli in condi- tionis euentum. ideo fit condẽnatio de presenti ꝛ executio ad estimationem litis in. l. cõtraria actor non habebat ius de pre senti sed sperabat habere in futurum. ideo seruato quod ibi di citur ꝛ hoc declaratur per Bar. in. l. locum. §. condẽnatio. de ta bulis exhiben.

2 ℂ Sicut variato dominio ex parte eius cui fuit commissũ furtum secuta noua contrectatione cõmittit̃ nouũ furtum ita si contingat variatio circa rem furtiuã quia dissoluat̃ totum ꝛ remaneant partes diuerse a toto ꝛ cõtrectentur cõmittit̃ fur- tum in partibus.

3 Si ago ad interesse contra te ex eo quod destruxisti mihi do- mũ. ꝛ probo ꝙ domus valebat centum: non erit fundata inten tio mea vt debeas in centum condemnari: ꝛ quid aliud proba re debeam.

4 Debitor soluendo partem in quotam liberatur ipso iure ab il la si vero non quotam tunc non ipso iure sed ope exceptionis liberatur.

5 Pars rei quando peti possit.

6 Exceptiones cõpetentes occasione rei transeunt in singulare3 successorem habentem cãm ab illo cui cõpetũt secus in actioni bus personalibus.

7 Sententia condẽnatoria non d3 prodesse condẽnato sed noce- re. ꝛ quãdo condẽnatus habeat exceptionem rei iudicate.

8 Actor si recepit partem. ꝛ petat totũ debet cõuentus reliquam partem confessatam offerre qua3 actor recusat recipere si vult absolui ab obseruatione iudicij. sed ad moram euitandam ꝙ tunc nõ sit necessaria oblatio.

9 Si peto plusquã mihi debeatur puta decem cum debeantur quinꝗ ꝛ probo de quinꝗ debet reus in illis condẽnari. ꝛ a re- siduo absolui.

10 Actor potest super parte quam probare non potest iuramen- tum deferre.

1 Boue surrepto. † A fure possum condicere rem meam ꝛ etia3 qõ ex illa superest si noua ꝯtrectatio supuenit ꝛ q cõsecutus est totũ non põt petere partem. qui võ consecutus est partẽ põt petere resi duum ꝛ etiam subtilis est iste. §. h. d. iste. §. cum glo. suis. venio

2 ad casum. ℂ† In tex. ibi ꝛ bouis. s. ex pma ꝯtrectatione ex qua nata fuit cõdictio ad bouẽ nec fuit extincta p mortẽ bouis nõ purgata mora furis. vt. s. eo. in re furtiua. ꝛ. l. iij. nec condictio extenditur ad coriũ ꝛ carnes q2 sunt res diuerse sed illa potest condici ex noua ꝯtrectatione ex qua nouũ furtũ cõmittitur ꝛ hoc est qõ sequitur si ꝛ coriũ ꝛ caro ꝛc. ꝛ sic not. ꝙ sicut variato dño ex parte eius cui cõmissũ est furtũ secuta noua ꝯtrectatio ne cõmittitur nouum furtũ. vt in. l. si dominiũ. j. de furtis. ita si contingat variatio circa rem furtiua3 quia dissoluatur totum ꝛ remaneant partes que sunt res diuerse a toto si partes con-

trectentꝛ cōmittitur nouum furtū in partibꝰ qđ prius commis-
5 sum non fuerat. sꝫ dumtaxat in toto. ¶ † Circa fi. detracto p̄tio
corij. Not. istum tex. qꝛ facit ad id qđ no. Bar. j. arbo. fur. cesa. l.
faciendi. ⁊ de dam. infec. l. cum emptor. §. fi. ꝙ si destruxisti mi-
hi domuꝫ ego ago ad interesse ⁊ probo ꝙ domus valebat cen-
tum an sit fundata intentio mea vt debeas in centum cōdēna-
ri ⁊ dicit ꝙ non qꝛ de isto pretio dꝫ detrahi pretium aree et ce-
mentorum que penes me remanserūt. debeo ergo ꝓbare q̄tuꝫ
illa valent: al's ꝓbatio per me facta est incerta ⁊ nō pōt sequi
condēnatio per illos text. ⁊ dicit se vidisse peritissimos docto.
errare in hoc. ⁊ pro isto dicto facit iste text. qꝛ de pretio totius
bouis debet detrahi pretium carnis ⁊ corij qđ actor fuit conse-
cutus. ¶ In tex. ibi doli mali innuit ergo ꝙ fur non fuit libe-
ratus ipso iure de pretio partis sed ope exceptionis. Sed con-
4 tra ꝙ imo ipso iure. vt in. l. si stipulatus. j. de solu. Solu. † aut
debitor totius soluit partem quotam ⁊ ipso iure liberatur ab
illa ⁊ remanet obligatus dumtaxat in alia quota. vt in. l. con-
traria. aut non soluit quotā vt qꝛ non soluit tertiam vel dimi-
diam estimationis bouis sꝫ soluit estimationem carnis ⁊ corij
que non faciunt quotā ⁊ tunc non liberatur mero iure ab obli
gatione totius vel alicuius partis eius sed ope exceptionis li-
5 beratur a parte vt hic. ¶ † In glos. magna ibi. vel dic hec ve-
ra ⁊ sic ad. §. duobus allegatum pro contrario. respōde ꝙ quo
usq̄ partes sunt coniūncte cum toto non possunt peti singule
partes. ⁊ ita loquitur ille. §. pars tamen quota totius bene pos
set peti. puta dimidia vel tertia per. l. si stipulatus. j. de sol. post
quā vero sunt separate a toto quia totum est dissolutum bene

a ¶ Et sic no. ad h̄ dicta Pau. d̄ ca. addō alex. d̄ imol. in. l. qdā estimauerūt colū. j. s̄. si cer. peta. Cur.

possunt peti singule vt hic. ⁊ ad. l. aut ei qui. j. de fur. responde
ꝙ ibi loquitur quando nulla ꝯtingit mutatio dominij ex par
te agentis nec possessionis ex parte conuenti nec rei furtiue
quo casu ex noua contrectatione non committitur nouuꝫ fur
tum nec nascitur noua conditio furtiua. hic vero contingit ex
parte rei furtiue quia de toto peruentum est ad partem disso-
luto toto. ideo committitur nouum furtum in partibus ex no
ua contrectatione non ex veteri. ¶ In glos. ibi sed tamen hec
glos. voluit oppo. nam si ita est ꝙ totum et partes eius ita dis-
solute censentur diuerse sequitur ꝙ licet dominus fuerit conse
cutus estimationem totius non prohibetur agere ad partes
per. l. cum queritur de exceptio. rei iudi. cuius contrarium hic
dicitur. Sed responde ꝙ contrarium loquitur quando essent
res oīno diuerse quia vna in altera nunq̄ fuit cōprehensa. licꝫ
vero sint diuerse quantū ad hoc qꝛ totum consideratur vt con
positum ex anima ⁊ corpore partes vero considerantur vt sim-
plices sine anima. tamen alio respectu non dicuntur partes
res diuerse omnino a toto quia semel in eo fuerunt compre-
hense vnde si recepit estimationem totius receperat necessa-
rio etiam estimationē illarum partium tanquā coniūctarum
cum toto. non ergo dꝫ amplius agere ad eas tanq̄ separatas
ne bis idem consequatur. vt in. l. bona fides. de reguris iuris.
6 ¶ † In gloss. ibi idem dici potest in extraneo supple habente
causam a fure qui fur soluit estimationem totius vt sicut ipse
fur habet exceptionem rei iudicate si conueniatur ad partes
ita ⁊ extraneus qui partes illas emit a fure si conueniatur ad
eas hꝫ eandem exceptionem qm̄ exceptiones cōpetentes occa-
sione rei transeunt in singularem successorem habentem cām
ab illo cui competunt. vt. l. etiā in reꝫ. s̄. de iureiu. lꝫ secus sit in
actionibus personalibus. quod dicvt plenissime no. per Dy. ⁊
Bart. in. l. si tertius. §. si quis. de aqua plu. arcen. Si vero non
haberet cām ab eo cui competit exceptio tunc in ipm nō transi
7 ret exceptio. vt in. l. illicite. de rebus eorꝫ. ¶ † In glo. ibi nec
ob. l. euidenter. scilꝫ que dicit ꝙ sentētia condēnatoria non dꝫ
prodesse condemnato sed nocere. hic autē videtur prodesse qꝛ
dicitur ꝙ si fur condemnatus soluit estimationeꝫ totius hꝫ ex
ceptionem rei iudicate si cōueniatur ad ptes. glo. rñdet ꝙ a ta-
li prodesse ⁊c. hoc em̄ nō cōtingit ꝓpter solā condēnationē sed
propter solutionē quā si non fecisset exceptionem rei iudicate
non haberet qꝛ cōdēnatio non debet prodesse sed nocere vt in
cōtraria: illa enim exceptio oritur ex sentētia absolutoria non
condemnatoria. Item si nō fuisset cōdēnatus ⁊ soluisset simi-
liter non haberet exceptionē rei iudicate sed solutionis: iūcta
vero condēnatio cū solutione hꝫ exceptioneꝫ rei iudicate sicut
si fuisset absolutꝰ quod est mirabile vt hic no. in. d. l. euidenter
⁊. l. si quis totum. §. plane in glo. sup verbo submouebitur. ibi
nihil prestat ꝙ intellige verum qñ bos legatꝰ mortuus est ante
moram heredis ⁊ nō fuerat testatoris sed heredis vel alterius
quo casu erat debitus dūtaxat actione personali. ideo autem
dñium erat legatarij qꝛ non heredis sed testatoris. vt. l. vnum
ex familia. §. si rem de leg. ij. ⁊. l. pap. in glos. s̄. de serui. igitur re
perempta extinguitur obligatio nec remanet obligatus in eo
quod superest ex re debita. vt. l. ex legati causa. de verbo. oblig.

iuncta. d. l. boue. ⁊ qđ plene no. Bar. in. l. stichus. de verb. obli.
vbi vide: sed illud qđ superest ex re mea bene est meum et pos-
sum ipsum petere vt hic. ⁊. l. solum. §. meū. de rei vendi. ⁊ si res
8 legata fuisset testatoris esset idem vt. l. grece. de lega. j. ¶ † In
glo. que incipit imo. sed certe imo debet offerre. sed ad quid est
necesse fieri hanc oblationem: nam posito ꝙ fur cōfiteatur se
teneri ad residuum puta soluit tria pro corio ⁊ carnibus ⁊ bos
integre valebat. x. conuenitur nunc ad totum: fur dicit se soluis
se tria ⁊ sic se nō teneri nisi ad septem. ista glos. cum tex. videtur
velle quod habet necesse offerre illa septem: certe videtꝛ ꝙ non
habeat necesse quia cum actor petat totuꝫ non est verisimile ꝙ
velit recipere partem nisi offerat se paratū recipere partem cō
fessatam nec est in mora. ipse conuentus si partē confessatā nō
offert nisi ille offerat se paratum recipere. ita not. Bar. elegan
ter. in. l. qui solidum. de leg. ij. cōtra. quē fortiter facit iste tex. cū
glos. quia hic non offerebat se paratum recipere al's non esset
opus obligatione sed volendo sustinere opi. Bart. qꝛ pulchra
possumus dicere ꝙ hec oblatio non sit necessaria quantuꝫ ad
euitandā moram qꝛ etiam si non fiat nō cōstituitur in mora. vt
Barto. dicit. sed est necessaria si vult absolui sed si fiat absolui-
tur ab obseruatione iudicij sicut si soluisset. l. si reus paratꝰ. s̄.
de procu. ⁊ statim nec vlterius litigaturus. sed si nō offert tunc
vlterius procedit in lite ⁊ postq̄ confitetur condēnabitur in il-
9 la parte ⁊ a residuo absoluetur. ⁊ ita intelligo. † ⁊ sic not.[a] ꝙ si
a peto plusq̄ mihi debeatur puta peto. x. cuꝫ debeantur quinq̄
si probo de quinq̄ debet in illis condēnari. videbatꝛ ꝯriū quia
non petij quinq̄. sed. x. sed certe in maiori summa continetꝛ mi
nor. vnde si peto. x. videor petere quālibet partē eius ⁊ ꝓ qua-
cunq̄ parte probauero sententiā obtinebo ac si illā petijssem.
ita no. Cy. in. l. j. C. de lit. contest. ante fi. debet tñ absolui a resi-
duo al's non valeret sñia in. v. vt no. in. l. j. C. si ad rem iud. quia
10 super toto eo qđ petitum est ferenda est sententia. † Et adde ꝙ
dicit Guil. de cu. ꝙ si actor super parte quam probare nō pos-
set vellet referre iuramentū dꝫ audiri vt ipse no. j. de tribu. l. ꝙ
ī heredē. ⁊ eligere p. l. de rebꝰ. rerū amo. nec pōt dicere reꝰ dese
ratur iuramentū sup toto si vult ꝙ iuret.
2 ☞ Condictio furtiua ꝙ sit ex maleficio.
1 **Celsus.** † In actione furti noxa caput sequitꝛ secus in
2 cōdictione furtiua. h. d. † Uñ videtur ꝙ nō sit
ex maleficio quia in actionibus ex maleficio regulariter est ve
rum ꝙ noxa caput sequitur cōtrariū tñ est. solutio. dic ꝙ fallit
in hac actione extraordinaria vt ⁊ alia de qbus. s̄. e. l. si ꝓ fure. §. fi.
2 ☞ Cōmodatarius si vtatur re cōmodata aliter quam sit sibi
permissum a cōmodāte committitur furtū in vsu nisi deneget
rem restituere qꝛ tunc cōmittit furtum in tota re.
3 Contra cōmodatariuꝫ. que sit differentia an agatꝛ conditione
furtiua an actione cōmodati. ⁊ nu. 4.
4 Cōmodatarius quādo teneatur de casu. ⁊ nu. 1.
1 **Qui furtum.** † In re commodata vel de-
posita si commodatarius
vel depositarius preter volūtatem dñi aliter se ha-
beant q̄ debeant cōmittitꝛ furtum ⁊ pōt hac actione
res condici ⁊ in cōdictione furtiua re perempta etiā sine dolo ⁊
culpa rei non liberatur reus secus in actione ex ꝯctu vel quasi
h. d. ¶ In tex. ibi condictione quoq̄ ex cā furti constringitꝛ. iste
tex. facit contra opi. Jo. quam tenuit glo. in. l. qui iumēta. j. de
2 fur. videlꝫ † ꝙ si commodatarius vtatur re commodata aliter
q̄ sit sibi permissum a commodante puta accōmodaui equuꝫ
vt ires vsq̄ ferrariam: iuisti Bononiam. certuꝫ est ꝙ cōmittis
furtum vt hic. ⁊ ibi dicit Jo. ꝙ committis furtum in vsu nō in
re: ideo dꝫ depulari iste vsus contra voluntatē dñi non autem
estimatio rei. alij tenuerunt cōtrariū pro quibus facit iste text.
qꝛ si non cōmitteretꝛ furtū in re nō posset res ꝯdici hac actione
cuius contrarium hic dicitur: et ita tenuit Jacob. de ra. per
hunc text. et ita not. Cy. in. l. j. C. de ser. fugiti. potest dici distin
guendo ꝙ interdum commodatarius denegat rem restituere
⁊ tunc quia intēdit totam rem lucrari committit furtum in to-
ta re ⁊ ita loquitur hic interdum nō denegat restituere lꝫ fue-
rit vsus vltra intentionem domini. ⁊ tūc nō intēdit lucrari to-
3 tam rem sed dumtaxat illum vsuꝫ ⁊ procedit opi. precedēs † in
tex. ibi que differt ab actione commodati intellige sane scilꝫ in
casu alio non in isto de quo hic. nam in isto casu cum commise
rit furtum. ⁊ sic dubiū est si conueniretꝛ actione cōmodati quia
dolus precessit casum teneretur de casu. vt in. l. rebus. j. com-
4 mo. † si autem nec dolus nec culpa precessit nō tenetur de casu
in primo tamen casu si quidam commisit furtum denegando
restituere rem indistincte tenetur de casu postea contingente
quacunq̄ actione cōueniatꝛ qꝛ semp censetꝛ esse in mora. vt. j. eo.
l. fi. sed cōmisit vtendo aliter quam deberet tunc si propter istā
culpam casus euenit quia cum iret romam in itinere perdidit
equum

equũ.tũc idem:sed si nõ ꝓpter istã culpã euenit casus q2 rediuit de roma cum equo sano ⁊ saluo. et postea alio casu peremptus est equus sine dolo ⁊ culpa sua tunc in actione commodati nõ teneretur de isto casu.arg.in.l.nõ omne.de statulibe.⁊ qđ plene no.in.l.si vt certo.§.sed si inter.ĵ.commoda.per Guil.de cug.⁊ tetigi in.l.si vehende.§.ĵ.ĵ.ad.l.rho.de iactu.

2 ☞ Que comparatio sit de oblatione rei furtiue ad stipulationem animo nouandi interpositã ꝙtum ad tollendum condictionem furtiuam seu moram furis ⁊ an fur liberaẛ ab actione furti post purgationẽ more.

1 **Parui refert.** †Oblatione et nouatione purgatur mora furis.h.d.

2 Bar. ¶ †In tex.ibi ad tollendã ꝯditionẽ.i.morã vt ptʒ.ĵ. circa fi.ibi cũ moram que veniebat ⁊c. tunc est bona cõparatio ꝑ oĩa de oblatione rei furtiue ad stipulationẽ aĩo nouãdi interpositã q2 ꝑ vtrãqꝫ morã tolliẛ:vel intellige ꝓprie ꝙ tollatur ipsa codictio furtiua sed tunc nõ est bona comparatio q2 per oblationẽ non tolliẛ nisi interitus subsequatur vt hic in glo.sed per stipulationẽ animo nouãdi statim tolliẛ si est pura. In tex.ibi nec me mouet videbatur ꝯͣrium q2 sublatio more contingit in hac stipulatione animo nouandi virtute cuiusdam ficte oblationis.arg.eius qđ diciẛ in prin.l.vt sicut per verã oblationẽ purgaẛ mora ita ꝑ fictã que censeẛ fieri cũ quis animo nouãdi id qđ ex cã furtiua eum dare facere oportet:sed vbi nõ põt fieri vera oblatio propter absentiã rei nõ põt fingi facta fuisse.q2 ibi non põt habere locũ veritas nec fictio vt ptʒ in.l.qui ad certũ.š.loca.vbi furiosus nõ fingiẛ consentire q2 vere consentire nõ põt cõtrariũ determinatur. naꝫ verũ est si res esset presens tẽpore stipulationis censetur ficte oblata q2 pote rat vere offerri:sed si nõ est pñs licet mora non purgeẛ ratione ficte oblationis purgatur tñ ex eo q2 cõdictio furtiua cui mora coheret tolliẛ per illam stipulationem interpositam animo nouandi sicut tollereẛ ꝑ delegationẽ alteriꝰ debitoris qua sublata non põt stare mora per se q2 mora tendit ad perpetuandam oblationem in qua cõmissa est.si ergo illa oblatio extincta non hʒ quid opereẛ hoc intendit ista.l.subtiliter qñ vero res est presens duplici ratione purgatur mora.s.ratione ficte oblatiõis. Item ex eo q2 principalis oblatio cui coheret tolliẛ.sed quando non est presens purgatur ex secunda dũtaxat nõ ex prima. effectus aut est q2 post moram purgaẛ si res intereat sine dolo ⁊ culpa furis liberatur fur a cõdictione furtiua.vt.l.si ex legati causa.de ver.obli.lʒ nõ actione furti.vt.l.inter oẽs.ĵ.de fur.sed si mora nõ est purgata non liberaẛ:⁊ ad eandẽ rem lʒ interemptam cõueniri põt ⁊ deuenitur ad estimationẽ iudicis officio. ideo ipsa estimatio peti potest.vt.š.eo.l.iiĵ.⁊ in.l.in re furtiua. ¶ In glo.ĵ.ibi vt tollatur statim supple.vt.l.qui.x.in princi.ĵ. de solu.vbi habeẛ ꝙ nõ tollitur nisi re postea perempta:⁊ tunc si erat debitor speciei tolliẛ ipso iure si quãtitas ope exceptionis. ¶ In glos.ibi quicquid ex cã furtiua quo casu nõ valet q2 non censetur stipulatus rem suam sed solum illud quod veniebat in condictione furtiua ⁊ sic rei restitutionem. ¶ In glos.fi. in fi.plenius ꝙ glo.dicas ꝙ per oblationem rei furtiue veram statim purgatur mora furis:vt hic in prin. sed si nõ offert rem sed offert se velle stare iuri ⁊ litigare per hoc nõ tolleretur mora.casus est.ĵ.eod.l.si per stipulationẽ.an vero tollaẛ distingue aut res erat presens ⁊ tolliẛ indistincte siue fuerit interposita animo nouãdi siue non. Item siue fuerit pura siue conditionalis.⁊ hoc virtute cuiusdam ficte oblationis que censetur interuenire in tali stipulatione:aut res non erat presens ⁊ tunc aut stipulatio non fuit interposita animo nouandi ⁊ non tollitur mora nec ratione ficte oblationis nec rõne peremptionis actionis prime cum illa nõ perimatur. vt in.l.allegata pro contraria ſm vnũ intellectũ glo.ꝙ aut fuit interposita animo nouandi ⁊ tunc aut pure ⁊ statim tollitur mora nõ ratione ficte oblationis postꝙ nõ poterat interuenire vera sed rõne peremptionis actionis prime qua statim tolliẛ.⁊ ita loquiẛ hic in ver.nec me mouet.aut fuit conditionalis ⁊ tunc ante cõditionis euentum non est purgata mora nec ratione ficte oblationis nec ratione peremptionis:q2 non est perempta.vt.l.quoties.in prin. ĵ.de noua.post euentũ vero cõditionis bene tolliẛ q2 actio prima perimitur.⁊ sic mora non põt per se subsistere ⁊ hoc modo imitor quod dicunt doct. in.d.l.quoties. ꝙ per stipulationem cõditionalem interpositam aĩo nouandi non purgatur mora q2 verum est condictione pendente sed postea necessario tollitur.⁊ ideo pridie in examine dicebam miratus ꝙ doc. ita simpliciter loquũtur ⁊ omnes doc.assenserunt mihi in hoc. cetera vide per Dy.⁊ Bar.in.d.l.quoties. qui ponũt vnã distinctionem satis confusam q2 in ista materia sunt leges valde difficiles.⁊ valde inuicem contrariantes in titu. de ver.obli. ⁊ in tit. de nouationibus.

2 ☞ Per solutionem factã falso creditori qñ non transferatur dñium.⁊ qualiter falsus creditor cõueniatur.⁊ nu.ĵ.

1 **Quoniam.** †Falsus creditor accipiendo indebitũ scienter furtũ facit et

2 cõdictione furtiua solẽni teneẛ.h.d. ¶ †In glos.ibi vel melius hic errauit debitor. tʒ ergo ista glos.ꝙ si soluo indebitũ falso creditori si habebã eius psonã notã nõ cõmittit furtũ siue ignoranter siue scienter receperit indebitũ q2 intentio mea fuit in ipm trãsferre dñium ⁊ trãstuli.⁊ per cõsequens nõ põt cõmittere furtũ in re propria.vt est casus in.l.pe. š.de condic.ob cãm.⁊ in.l.falsus.§.ĵ.ĵ.de fur.⁊ ita loquiẛ totus titulus de cõdi.inde.⁊ tunc cõpetat dumtaxat indebiti condictio.si aũt errauí in personã q2 nõ habebã eam notã. puta putabam me esse debitorem cuiusdã titij quem nunꝙ viderã sed nominari audiueram cũ tamen non esset:solui sempronio quẽ putabam illum titium ⁊ ipse scienter recepit tunc non fuit intẽtio mea ⁊ ipsum transferre dominium ideo cõmittit furtum et hoc casu loquitur illa.l. Bart.autẽ dicit ꝙ etiam si non errauí in persona si tñ ipse induxit me ad soluendũ ostendens forte instrumentũ falsum debiti adhuc nõ videor trãsferre dominium q2 videor soluisse sub conditione si sit veruʒ qđ asseuerat vnde cũ nõ sit verum ⁊ sic deficiat cõditio dñium non est translatum vt.l.sub conditione.de noua. et ita videtur innuere tex.in.d.l. falsus.in prin.⁊ hoc etiam modo potest intelligi ista.l.si autem me nõ induxit ad soluendum sed a meipso ductus errore solui nec ille aliquid falsum mihi ostendit.tunc transfero dñium q2 videor soluere pure ⁊ simpliciter nõ sub aliqua conditione. ideo siue ignoranter siue scienter furtum non committit et habet locum titulus de condi.inde. Sed certe contra dictum suũ videtur esse casus in.l.si legatarius.š.de dolo.vbi legatarius induxit heredem ad credendũ ꝙ legatum solidum debebatur nec erat detrahenda falcidia ⁊ fuit solutũ ⁊ dicitur ibi ꝙ habet locum actio de dolo. Sed certe si non fuisset translatum dominium cessaret actio de dolo:q2 cõpeteret rei vendicatio ⁊ actio de dolo nõ cõpetit quando alia cõpetit. vt.l.ĵ.§.ait pretor. eo. titu.ibi aũt cessabat cõdictio indebiti quia saltem naturaliter erat debitum:⁊ ideo videẛ tutior opi.glo.ꝙ nõ solum cõmittatur furtum qñ soluens labitur in personam. ¶ In cõtrariũ videtur ꝙ quãdocũqꝫ sciẽter receperit etiã si soluẽs labaẛ in personam nec recipiens induxit soluentem cõmittaẛ furtũ:q2 licet soluens soluerit animo transferendi dominiũ recipiens tñ nõ eo animo recepit sed animo furandi cum sciret se non esse creditorem et admissum idest delictum: contrariam voluntatem ostendit vt dixit tex.in simili.l.si extraneus.de acquirẽ.heredi. ergo ⁊c. vt.l.si ego.š.si cer.peta.cogita super hoc: quia mihi videtur satis dubium ⁊ non reperio declarandum quod autẽ titulus.de condi.indebi.loquatur etiam cum sciẽter recipi videtur tex.in.l.in summa.§.si seruus.de condi.inde.glo. tamen ibi aliter intelligit.

2 ☞ Interpellatus ante moram quod soluat si offert se paratum stare liti non constituitur in mora si habuit iustam causam litigandi.

1 **Licet fur.** †Fur nõ purgat morã lʒ paratus sit iudicium suscipere.h.d. aliud est ergo offerre rẽ. vt.š.eo.l. parui. aliud dif-

2 ferre iudiciũ vt hic. †Sed cõtra. vt.ĵ.de vsur.l. si qs solutioni.§.ĵ. Solue aut quis semel fuit in mora. ⁊ tunc lʒ post ea offerat se paratũ stare liti non purgat morã: vt hic aut non erat cõstitutus in mora ⁊ offert se paratũ stare liti ⁊ queriẛ an constituaẛ in mora per interpellatiõnẽ ꝙ soluat si nõ vult soluere sed litigare:et tunc distinguiẛ aut habuit iustam causam litigandi ⁊ non constituatur in mora:aut non:⁊ tunc secus. vt in.d.l.si quis solutioni.in prin.

¶ De condictione ex lege. Rubrica.

2 ☞ Uerba preteriti vel presentis temporis a lege prolata extenduntur ad futura cum semper lex loquatur: ⁊ quid si sint a testatore prolata.

3 Ex lege an oriatur ius agendi vel facultas:⁊ qñ oriẛ ius agendi an sit actio vel officium iudicis ⁊ qñ est actio an sit cõdictio ex.l.vel actio in factũ vel prescriptis verbis.remissiue.

1 **Si obligatio.** †Qñ nulla subest materia vel causa vñ actio oriaẛ nisi sola dispositio legalis oriẛ condictio ex.l.nisi aliud nomen actionis exprimatur.h.d. exemplificaẛ ista.l. duobꝰ modis. primo per leges florum veteres.ĵ.de adulte. si postulauerit.in fi.sed tunc obstat.tex.dicit lex noua.solu. illud verbum noua determinat verbum obligatio:nõ verbum lege

vt sit sensus qđ noua obligatio introducta sit.l. scilꝫ noua vel
veteri: vel dic ꝙ determinat verbum lege ꝙ omnis.l. dicit no
ua respectu.l.xij.tabularum.que fuit prima vetus.secũdo exẽ
plificato per.l.condi.iustiniani factas post istas de quibus po
nit plura exempla ⁊ etiam alia plura: possunt dari puta per.l.
si per impressionem.quod met.cau.⁊.l.iubemus. de sacrosanc.
eccle.potest etiam exemplificari.de.l.municip. vt oriatur con
dictio ex statuto: sed huic exemplificationi obstant duo: scilicet
ista: quia ista lex non videtur cogitasse de illis que postea fie
rẽt: ad quod respondetur ꝙ imo in genere potuit cogitare nõ
2 in specie.argu.in.l.qui iure.de testa.mili. ¶ †Item obstat.qꝛ
tex.dicit introducta sit que sunt verba preteriti ⁊ presentis tẽ
poris ⁊ sic non extenduntur ad futura.argu.in.l.si ita.de auro
et argen.lega.timore cuius glos.in fi.exposuit sic: idest erit.que
expositio non est necessaria: et contrariũ loquitur quãdo pro
feruntur a testatore qui semel loquitur: quando autem a lege
que semper loquitur extenduntur ad futura.vt patet in.l. illi
citas.in princi.s̃.de officio presi.dum dicit violentias factas ⁊
extortas.et tamen loquitur de his que fiunt in futurum. ⁊ hoc
3 per.l.arriani.C.de here. ¶ †Extra glos.oppo.qđ ex.l.nõ oria
tur ius agendi.sed quedam facultas.argu.in.l.viam publi.de
vi publi.et posito qđ oriatur ius agendi illud non sit actio sed
officium iudicis.vt.l.qđ si minor.§.fina.s̃.de mino.et posito ꝙ
sit actio non dicitur condictio ex.l.sed actio in factum. vt.s̃. de
condi.ob causam.l.iij.§.fina.vel prescriptis verbis.vt.j.de pre
scrip. ver.l.quoties.cum ibi plene no. ¶ Timore horum con
trariorum Barto.repetijt hanc.l.et examinauit hos tres pas
sus: scilicet an ex.l.oriatur ius agendi vel facultas et quando
agitur ius agendi an sit actio vel officium iudicis ⁊ quãdo est
actio an sit cõdictio ex lege vel actio in factum: vel prescriptis
verbis.et habuit originem ab his que not.per Cy.in.l.ex pla
cito.de rerum permuta.et multum subtilizauit et dixit multa
pulchra potius ꝗ vtilia.ideo vide hic per eum potius ad ex
ercitationem et informationem intellectus plurium legum
quam ad vtilitatem.

¶ De condictione triticaria. Rubrica.

2 ☞ Condictio triticaria cũ quibus alijs condictionibus ha
beat similitudinem.et nu.5.
3 Condictio triticaria quare non cõpetat pro pecunia numera
ta: et ꝙ fuerit inuenta pro rebus quarũ estimatio variatur ex
tempore.
4 Ad quid fuit necesse inducere triticariam condictionem.⁊ nu
mero.5.
5 Si subtraxisti mihi rem in qua non habebam dominium nec
ius sed dumtaxat possessionem dabitur mihi condictio triti
caria non alia.
6 Contra possidentẽ rem meam lꝫ nõ possim cõdicere rem quia
mea sit ꝙ tamen possim condicere possessionẽ per condictionẽ
ex.l.si coloni.C.de agri.⁊ censi.
7 Ad quid est vtilis illa inuestigatio ꝙ a fure seu violento pos
sessore si sum dñs possum condicere rem. etsi non sum dñs sed
eram possessor possum condicere possessionem non rem.⁊ nu
mero.8.
8 Forma libelli quãdo condicit̃ res vel possessio a fure vel violẽ
to possessore.

1 Vi certam. †Condictio triticaria
competit pro qualibet
re debita siue consistat in specie siue in pondere
vel mensura: siue sit certa siue incerta siue cor
poralis siue incorporalis.⁊ ex quacunqꝫ causa
debeatur.scilicet ex contractu vel quasi delicto
vel quasi.fallit in pecunia numerata quenon petitur per hanc
actionem sed per certi condictionem generalem.fallit etiam in
re propria que per hanc actionem non condicitur sicut nec per
alias condictiones nisi a fure vel raptore vel violento possesso
re a quibus potest quis condicere rem si erat sua vel possessio
nem solam si illam dumtaxat habebat. hoc dicit cum.l.sequen
2 ti.text.cum glo. †Est igitur ista condictio quo ad quid genera
lior quod certi condictio vel condictio incerti quia competit
ad certum vel incertum cum certi condictio non detur nisi ad
certum ⁊ incerti ad incertum .et ad quid est specialior cum non
competat pro pecunia numerata sed certi condictio sic se ha
bet ergo se vt excedentia ⁊ excessa.⁊ not. in.l.certi condictio. in
princip.s̃.si certum petatur.item alie condictiones aut sunt ex
quasi contractu vt condictio ob causam ⁊ indebiti. aut ex deli
cto vt condictio furtiua.ista vero competit pro re debita tam
ex contractu vel quasi quam ex delicto vel quasi: et non nisi pro
re debita.vt in glossa super verbo res.per quod videtur repro
bari id qđ dicit glo.que incipit quod de possessione. que loqui
tur de possessione nõ debita an possit condici per hãc actionẽ
⁊ determinat ꝙ sic cũ alijs autem condictionibus habet simi
litudinem.qꝛ sicut al's nemo condicit rem suã preterqꝫ a fure
vel raptore vel violento possessore.vt.s̃.si certũ peta.si quis ne
causam.§.si.ita nec per hanc condictionem. Item sicut per con
dictionem indebiti ille qui nõ habebat dominium sed posses
sionem non condicit rem sed possessionem.vt.s̃.de condi.inde.
5 l.indebiti.§.si nũmi.versi.ita per istam cõdictionem. ¶ †Que
ritur quare ista condictio nõ competit pro pecunia numerata.
certe male potest assignari ratio.docto.dicunt ꝙ ista condictio
fuit adinuenta pro rebus quarum estimatio variatur ex tem
pore.vt.j.eo.l.in hac.sed estimatio pecunie regulariter est vni
4 formis.vt.j.titu.proxi.l.⁊ ideo in arbitrium. ¶ †Item quero
ad quid fuit necesse inducere hanc triticariam condictionem
cum non competat nisi pro debito ex aliqua causa et qñcunqꝫ
aliquid debetur efficaciter ex aliqua causa semper est dare ali
quam specialem actionem ex illa causa orientem.⁊ sic non esset
dare specialem saltẽ erat dare generalem vel certi condictionẽ
si erat certum vel condictionem incerti si erat incertum. vide
5 tur ergo esse superflua †sed certe est reperire casũ ĩ quo alicui
specialis non datur vt si subtraxisti mihi rem in qua non ha
bebam dominium nec ius sed dũtaxat possessionẽ non compe
tit cõdictio furtiua que soli dño datur nec cõdictio incerti que
datur ei qui habet ius in re.vt.l.⁊ ideo.§.neratius.de condic.
furti.nec certi condictio quia datur ad restitutionẽ possessio
nis que est facti.⁊ omne factũ reputatur incertũ. recurrit̃ ergo
ad hanc cõdictionẽ.vt not.in.d.§.neratius.per glo.sed quia in
congruum erat in hoc solo casu eam dari fuit sibi attributa ge
neralis materia ⁊ generalior ꝗ alijs vt dictum est sicut in simi
li.vbi debetur certũ cõiter est dare speciales actiones ⁊ tñ fuit
producta certi cõdictio generalis qꝛ est reperire casum in quo
specialis nõ datur vt si fuit stipulatus aliquid certũ.vt not.in
d.l.certi cõdictio.⁊ etiam in mutuo ſm vnam opi.⁊ tamen fuit
sibi attributa generalis natura ꝙ competat etiã vbi speciales
6 cõpetunt. ¶ †Vltimo glos.que incipit quid querit si possides
rem meam licet non possem rem cõdicere qꝛ est mea an possim
condicere possessionẽ qꝛ illa non est mea.responde ꝙ sic certe si
hoc est verum factum est intentare rei vendicationem in quo
habeo necesse probare dñium ⁊ quo possũ agere ad possessio
nem in qua non habeo necesse probare sed dũtaxat me posside
re.preterea ista cõdictio datur pro re debita sed hic ista posses
sio non debebatur a te mihi ex contractu vel quasi: delicto vel
quasi: nec eras in aliquo obligatus.ideo glos.nõ videtur bene
dicere sed si eam mihi surripuisti bene esses obligatus ex male
ficio vnde tunc bene põt cõpetere sed vt dixi in.l.ideo.§.nera
tius. Inno.in.c.sepe.de resti.spoli.videtur dicere ꝙ possit con
dicere possessionem cõdictione ex.l.si coloni.C. de agri.⁊ censi.
7 †Querit̃ etiã ad quid est vtilis inuestigatio de qua in.l.seq.ꝙ
a fure vel a violento possessore si sum dñs possum cõdicere rẽ
si non sum dñs sed etiam possessor possum condicere possessio
nem non rem.nam etiam si sum dñs ⁊ condico rem non conse
quor nisi possessionem non autem dominium quod est penes
8 me. †respondeo qꝛ quando condico rem videor asserere me do
minum: ⁊ si aduersarius probaret me nõ dñm succũberem lꝫ si
non probarem presumerer dominus.vt.l.j.de condi.furtiua.si
ego non possum probare dominium sed possessionem non de
beo dicere in libello: ⁊ dico rem sed possessionẽ scđm ea que di
xi.in.d.§.neratius.

2 ☞ Obligatus mihi actione bonefidei ad aliquã rem tradẽs
post moram mihi ignoranti eã deterioratã. non liberatur ab
obligatione qua tenebatur tradere vel dare vel restituere et cõ
sequar tunc nisi quod mea interest ⁊ quid si ex contractu stricti
iuris.
3 In condictione triticaria si res non redditur vel redditur dete
riorata qualiter fiet condẽnatio super estimatione.⁊ quod pro
betur estimatio vel interesse per testes.

1 In hac actione. †Si post morã esti
matio rei debite cre
uit fit condẽnatio in illa estimatione que maior fuit
vsqꝫ ad tempus sñie inclusiue: si res non prestetur si
autem decreuit fit in illa que erat tẽpore more que potuit com
mitti vel per interpellationem verã vel per lapsum diei que est
interpellatio ficta vel per lit.cõte.si nulla interpellatio preces
sit ⁊ etiã habetur consideratio loci vbi mora fuit cõmissa.h.d.
ista.l.cum seq.⁊ primo loquit̃ quando estimatio creuit vsqꝫ ibi
in vtroqꝫ. secundo quando decreuit qꝛ res fuit deterior facta
prima pars ponit tres casus.⁊ primus est quando res extabat
tempore sententie ⁊ vsqꝫ tunc creuerat .secundus est quando
prius fuit perempta ⁊ vsqꝫ ad peremptionem creuerat: et tunc
inspicitur

in spicit tps peremptionis. tertius est qn ante peremptionem fuerat maior & postea decreuit & tpore peremptionis erat minor qr tunc inspicitur tps quo fuit maior. Item secunda subdiuiditur. primo enim determinat inspiciendu tps more postea in. l. fi. declarat quando dicatur mora commissa & in quo loco.
2 ¶ † In gl. super verbo liberari ibi vel dic. dicas in hoc articulo q aut eras obligatus actione bone fidei ad aliqua re & tunc si tradis ea deterioratam post morte mihi ignoranti no liberaris ab obligatione qua teneris tradere vel dare vel restituere: & sic possum te couenire ad rem tradenda ac si no tradidisses no tamen psequor nisi q mea iterest. vt. j. como. l. ij. §. j. & ita pot intelligi hic qr hec actio pot proponi pro re debita ex contractu bonefidei: aut eras obligatus ex cotractu stricti iuris & tuc liberaris de obligatione qua teneris tradere. sed loco illius succedit actio de dolo. vt. l. elegater. §. no solu. de dolo. vel actio in factu vt. C. ad exhibe. l. ad exhibitionis. cetera dic circa istu articulu vt not. in. d. §. no solu. & . j. de verb. obli. l. iul. §. j. & in. d. §. si redita & . j. de so. qui sibi. §. stichu. per Bar. & Cy. in. d. l. exhibitio-
3 nis. ¶ † In glo. magna. format in effectu duo cotraria. primu est de secuda parte huius legis. vbi dicit inspici tepus more ad primu vbi dicit inspici tepus snie vel mortis tepus rei debite vel tepus precedens morte & ponit tres solu. tene vltimam que ponitur inversi. dicas qua etia posui in summario & in diuisione q prima pars loquit quado estimatio creuit post mora. secundo quado decreuit & hoc in glo. vsq ibi sed sine tps. Secundum contraru est de lega. iij. §. in hac. j. commo. vbi dicit q in actionibus stricti iuris inspicit tepus lit. cotestat. in bonefidei inspicitur tepus iudicande rei: sed ista conditio est stricti iuris qr no reperit in actionibus bonefidei. insti. de actio. §. actionu: & tame hic de tepore lit. cotest. non fit metio. timore huius contrarij intellectus glo. fuit obtenebratus vbicumq de ista materia tractat ta hic q in. l. vinu. si cer. peta. q etia in. d. §. in hac. & glo. loquit magis clare sed in. §. in hac obscure & truncate. in l. vero vinu. seruat media via. ponit gl. hic tres opi. ex quibus resultant tres solutiones. prima fuit solutio pla. q loquit quado hec actio proponit pro contractu bonefidei cu sit generalis quo casu vult pla. q ista actio reputet bonefidei sicut actio specialis cu qua cocurrit sed in bonefidei no inspicitur tps lit. cotesta. sed tepus snie vt ibi dicit & hoc idem dicit in prin. & sic cocordat ista. l. cu illa glo. reprehedit. qr lz cocordet cu prin. discordat a fi. qr in bone fidei inspicit tempus snie vt ibi & hic in pn. sed hic in secunda parte dicit q inspicit tps more: ergo discordat ab illa. pla. respondet q tps snie & tepus more sumunt pro eodem: qr cu mora committit debuit iudicare certe fm hoc ide diceret principiu huius. l. q finis & sic finis esset superfluus et ista responsio no ponitur in glo. sed alie due ponunt q esset nimis restringere hac. l. ad cotractus bonefidei. Itez dicit q hec lex no loquit in terminis in quibus loquit ille. §. qr ibi loquit de iuramento in litem. qd non prestatur nisi cum quis petit q suum est. hic aute quod non est suu sed ibi debitu vnde expedit probare per testes interesse. & hoc vsq ibi alij distinxerut. secunda fuit opi. Hugo. q hic loquit quando debet species quo casu est distinctio huius. l. ibi qua do quatitas quo casu seruada est distinctio illius. §. vt in bonefidei inspiciatur tepus rei iudicate. in stricti iuris tepus litis cotesta. glo. dicit q no intelligit qualiter isti intelligut debere inspici tepus lit. cotesta. in stricti iuris. na aut intelligunt q inspiciat tanq tepus a quo aut tanq tepus ad qd. si intelligut primo modo est sensus q tps precedens no inspiciatur sed tepus seques & fm hoc si ante lit. cotesta. plus valuit post mora non codemnabitur in illo sed in eo q valuit tepore lit. contesta. vel incepit postea valere. certe iste intellectus no est bonus: qr etia tempus precedes debet inspici postq fuit in mora qr tepus lit. contesta. no inspicitur nisi ratione more que comittitur in ea si aliter mora no precessit. vt in. l. fi. si ego precessit illud tepus debet inspici & qr esset iniquu q in mora sibi no noceret cu tunc esset debitor sed lis non esset contestata. si intelligunt secudo modo est sensus q no inspiciatur tepus post litis contesta. sed tempus precedens a tempore more vsq ad cotestationem vt si illo tempore plus valuit fiet condenatio si postea incepit plus valere in illo no fiat & hoc in stricti iuris in quibus arbitrium iudicis debet restringi ad tepus lit. cotesta. sed in bonefidei habet largiores habenas vt extendatur vsq ad tepus sententie & no vltra si hoc modo intelligunt dicit glo. q fateri hanc opi. remordet coscientiam sua et naturale equitate & no dicit propter quid. dicas q ideo qr lit. cotesta. no debet nocere actori sz prodesse vt in regula iuris: qr nemo per cotestationem facit sua coditionem deteriore qr si no fuisset cotestatus lite postq debitor erat in mora semper pot crescere estimatio ad danum rei & comodum actionis: & postq est facta contestatio non potest amplius crescere qr esset iniquum imo multomagis deberet crescere. qr est in duplici mora. Item intellige. l. cotrariam quando debet qtitas est ridiculum qr loquitur in commodato & regulariter qtitas no commodatur & hoc in glo. vsq ibi. & hic ponitur tertia solutio Ioan. que vult hoc in effectu q casus istarum legum sunt diuersi quia hic loquitur qualiter debeat fieri condenatio propter moram super estimatione rei debite si illa no prestatur vel sit deterior est distinguendum inter cotractus bonefidei & stricti iuris nec etia quid debeat ad seruada est distinctio hui9. l. vbi loquit qn propter mora dz fieri cdenatio in accessionibus naturalibus vt in fructibus rei debite quo casu in bonefidei veniunt a tempore more. vt in. l. mora. §. in bonefidei. & l. videamus. §. ex causa. de vsur. & ita dz intelligi. §. in hac. dum dicit tps rei iudicate: nam exponitur. i. more qr tunc debuit iudicari & etiam accessiones ciuiles vt vsure veniunt in bonefidei a tepore more. vt in. d. §. in bonefidei. & l. lucius. j. deposi. Sed in stricti iuris vsure non veniunt ex mora sine stipulatione. vt in. l. j. C. de condi. inde. in fructibus aut & accessionibus naturalibus distinguit. aut peto q no est nec vnq fuit meu sed mihi debitu & veniunt a tempore lit. contest. vt in. l. cum fundus. in prin. s. si cer. peta. & l. videamus. §. si actione. j. de vsuris. & hoc casu debet intelligi ille §. in hac. in fi. dum dicit in stricti iuris inspici tempus lit. cotest. si vero peto qd est vel fuit aliqn meum tunc ide qd in bonefidei vt veniant a tepore more. vt. d. l. videamus. in princi. & §. in fauiana. & . s. de rei ven. l. item si verberatu. §. fi. cu. l. vtiq. cu similibus. & hec est snia Ioan. in effectu in quo glo. residet. breuiter ista solu. non est bona qtum ad istum. §. qr etiam ibi loquitur quando pter mora deuenitur ad condenatione super estimatione rei non super accessionibus vt ibi colligit du dicit quanti res sit. & ideo docto. posuerunt alias solu. quas Bart. recitat ibide: sed vera sol. Guil. de cu. qua Bar. sequit est q ibi loquit qn deuenitur ad estimationem per iuramentu in lite quo casu seruandu est qd ibi dicit hic vero qn no p iuramentu qr no peto quod est vel vnq fuit meum sed est mihi debitum quo casu habeo necesse probare estimationez vel interesse rei per testes. Et hoc etiam dicitur hic in gl. in reprobatione prime opinio. Place. ibi dum dicit nec potest dici que autem sit ratio diuersitatis. dic vt not. per Barto. in. d. §. in hac. Et ista etiam tetigi in. l. vinum.

¶ De eo qd certo loco dari oportet. Rubrica.

2 ☞ Promissio soluendi certo loco hz in se no solum locu. sed etiam tepus quo promissor possit comode accedere ad illu locum. & si non fuit in mora ex eo quod non potuit accedere: non habetur ratio interesse actoris. sed interesse rei si alibi conuenitur. et nu. 3. & 5.

3 Promittens certo loco soluere. q in loco destinate solutionis dicatur sortiri forum: & si ibi non reperiatur an poterit ibidez citari.

4 Si promisisti hic dare decem Bononie no possum te conuenire hic vbi celebratus est contractus vere si alia ratione no sortiris forum.

5 Creditor non cogitur solutionem alibi recipere quam in loco destinate solutionis: nisi offeratur sibi omne damnuz et interesse quatenus interest sua potius recipere in loco destinate solutionis.

6 Promittens certo loco soluere an possit alibi conueniri.

1 Lio loco quam. ¶ † Qui promisit certo loco soluere non solum in illo conueniri potest sed etiam in quolibet alio vbi sortiatur forum ne promissio reddatur inutilis si in loco collate solutionis nunq reperiretur. h. d. text. cum
2 glos. ¶ † In text. ibi alijs locis necessario distringeretur per hoc apparet q non est necesse vt debitor vel promissor fuerit in mora accedendi ad illum locum quantum ad hoc vt possit alibi conueniri quod patet: quia si ir alio loco distringitur vt ad illu accedere no possit: non est tn in mora vt in. l. sed in reipu. in princi. de vsu. & tamen potest alibi conueniri vt hic patet quod est verum dum transiuerit tantum tempus q cessante impedimento potuisset commode ad illuz locum accedere: quia talis promissio habet in se no solum locum: sed etiam tempus quo possit commode accedere vnde ante lapsum illius temporis ageretur ante diem quod fieri non posset. et hoc habetur in. l. si testamento. §. fi. de fideiusso. dico tamen q hoc casu quando promissor non fuit in mora: qr no potuit ad illum locum accedere si alibi conuenitur no habetur ratio interesse actoris: sed
3 interesse rei sic: vt not. glo. in. l. seq. in prin. ¶ † In glos. ibi: sed an in eo pot &c. sic intellige questionem glo. vt habeat dubium

qñ in illo loco non sortiebatur forum alia rõne puta domicilij vel originis proprie vel paterne. tunc enim non esset dubium: sed dubiũ est an ꝓpter hoc solũ ꝙ collata est solutio dicaꝛ ibi sortiri forũ ⁊ certe sic quia ꝯtus fingitur ibi celebratus: vt in. l. cõtraxisse. allegata in glo. ⁊ cõstat ꝙ in loco vbi est celebratus ꝯtus vel quasi quis sortitur forum vt in. l. ij. C. de iurisdi. om. iudi. ⁊ l. heres absens. §. j. de iudi. Itẽ vbi fingitur celebratus Et per hoc etiam dico ꝙ determinatio glos. procedit si ibi reperitur habens pergulam vel armariũ non tanꝗ viator al's sicut non posset conueniri in loco vbi vere celebratus est cõtractus: vt. d. l. heres absens. in prin. ⁊ §. j. ⁊ not. in. l. assumptio. §. si filius. ꝧ. ad munici. ita nec in loco vbi fingitur celebratus poterit tñ ibidem citari: licet ibi non sit si ibi nõ compareat poterit fieri missio in possessionẽ rerum quas ibi habet ⁊ si non habet pronuntiari vt fiat missio in bonis alibi sitis ⁊ scribetur iudici vbi sunt ꝙ missionem faciat sicut fieret si nõ conueniretur in loco vbi contractus vere esset celebratus vt in. c. romana. §. cõtrahentes. de foro compe. li. vj. ꝙ quidem statutum est de iure cano. sed de subtilitate iuris ciuilis videtur ꝙ illa determinatio non procedat: qꝛ si non cogitur ibi litigare vel se defendere si ibi nõ reperiꝛ: ergo non debet ibi fieri ex eo qd̃ se ibi nõ defendit ⁊ mirandũ est de illa decisione ad vlteriora vero nõ ꝓcedit postꝗ ibi nõ reperiꝛ etiam si esset causa in qua etiã lit. nõ cõtest. posset perueniri ad diffinitiuam vel de iure cõi vel statuto: sed in loco domicilij conueniri etiã si reperiꝛ ibi nõ solũ vt fiat missio in possessionem si se nõ defendat sed etiam si procedatur ad vlteriora vsqꝫ ad sñiam si est cã in qua posset procedi vsqꝫ ad sñiam lit. nõ cõte. qꝛ in illo loco tenetur se defendere et si se absentat procuratorẽ dimittere non sic in alio loco in quo forũ sortiaꝛ alia rõne. ⁊ totũ est introductum ne quis extra proprium domiciliũ trahaꝛ: qꝛ satis indispendium ⁊ incõmodum est alibi litigare ideo iura abhorrent quẽ trahi extra propriũ domicilium. in. c. statutum. de rescrip. lib. vj. ita intelligo istam materiam post multa in qua diu musaui ⁊ nisi ita legas inuenies te perplexum si bene iura percũctatus fueris. ¶ In eadẽ glo. ibi: sed nõ anteꝗ possis ad locum peruenire intellige sane anteꝗ transeat tẽpus infra quod impedimento cessante perueníre potuisset: al's glo. loqueretur contra text. istum qui ꝙ si in alio loco distringitur: ⁊ sic non potest peruenire nihilominus possit alibi cõueniri. qꝛ ista glo. sentit qd̃ etiam in loco destinate solutionis possit ibi conueniri si tamen potuit illuc accedere quod intellige cum limitatione quam supra dixi ⁊ adde qd̃ no. Inno. in. c. si aduersarius. de eo qui mitti. in pos. cau. rei seruã.

a ¶ Habilitate. vide no. in. l. j. C. de sacrosan. eccle. et text. in. l. j. §. j. de cõsti. pec. ⁊ ibi vide. q. p Paul. de cast. cui adde qd̃ voluit Sozi. ꝯsi. dñs labia mea. trita est hec consultatio.

4 ¶ † Sed quero si promisisti hic dare. x. Bononie an possum te
cõuenire hic vbi celebratus est cõtractus vere: lꝫ fingatur celebratus Bononie si alia rõne non sortiris forum videtur ꝙ sic: qꝛ si possum in loco vbi ficte videtur celebratus fortius in loco vbi vere celebratus est ne plus operetur fictio ꝗ veritas. arg. in. l. filio. de libe. ⁊ posthu. Cõtrariũ tamen tenet glo. ista ⁊ doc. in. l. j. C. eo. ⁊ in. l. iij. de bonis auto. iudi. possi. ⁊ not. in. l. eum q. §. j. ꝧ. de cõsti. pec. qꝛ adeo fingitur alibi celebratus ꝙ hic censeꝛ nullo modo celebratus. de hoc etiam not. in. l. heres absens. §.
5 fi. in glo vltima. ¶ † In glo. seq. que incipit: qꝛ sicut iste ad hãc
rationem glo. non respondet sed respondeas ꝙ creditor nõ cogitur recipere alibi verum est nisi offeratur sibi omne damnũ ⁊ interesse quatenus interest sua potius recipere in loco destinate solutionis: tunc enim bene cogeretur recipere vt. l. qui rome. in prin. cum ibi not. ꝧ. de verbo. obli. ergo eodem modo debitor poterit alibi conueniri dummodo habeatur ratio sui interesse quatenus interest sua potius ibi soluere ꝗ hic: vt. ꝧ. l. pxi. in princi. Sed ad sequentem rationem glos. respondet. in fi.
6 ¶ † In glo. fi. Bar. ẜm Nico. mat. dicit glo. procedere quando
vellem alibi te conuenire non vt ibi soluas: sed vt cõdemneris ad soluendum in loco destinate solutionis et tunc non possum te conuenire nisi vt sortiaris forum: sed si volo te conuenire vt ibi soluas vbi te conuenio possum in quocũqꝫ loco etiam vbi non sortiaris propter naturam arbitrarie actionis que est extraordinaria: vt not. in glo. rubrice ⁊ propter hoc: qꝛ grauaris habetur cõsideratio tui interesse ⁊ si aliud diceremus ista. l. seruiret nobis de vento: qꝛ etiam sine ipsa clarum est ꝙ vbi sortiris forum possum te cõuenire: ideo generalitas istius. l. ⁊ aliarum que simili modo loquuntur non debent recipere limita-
a tionem de habilitate[a] per doctrinam Jaco. de are. in. l. j. §. j. de
ope. no. nũtia. mihi videtur ꝙ hec opi. nõ sit vera ⁊ habeamus tenere glo. indistincte. nam ridiculum est dicere ꝙ in pluribus locis possim te conuenire quando promisisti mihi certo loco dare quo casu restringimus nos ad certum locum ꝙ si promisisses simpliciter quo casu non possum te conuenire nisi in loco idoneo vbi sortiaris forum nihilominus in primo casu. nec obstat ratio Barto. quia multum ista. l. operatur nec seruit nobis de vento: quia videbatur ꝙ non possem te conuenire nisi in loco destinate solutionis per rationes quas glos. precedens sed hec. l. hoc remouet quod imo etiam in alijs locis supple idoneis: et sic satis operatur et ista est veritas et communis opinio.

2 ☞ Que actio dicatur arbitraria.
3 Actiones bonefidei quare non sint arbitrarie. et quãdo actiones stricti iuris sint arbitrarie.
4 Si promisisti mihi centũ capue. ⁊ qꝛ fuisti in mora accedẽdi capuam cõuenio te hic vbi sortiris forum ⁊ interest mea potius habuisse ibi quã hic in. x. possum petere centũ. x. lꝫ tua intersit potius ibi soluisse quã hic in quinqꝫ que cũ deducanꝛ de meis decem condẽnaberis in centũ quinqꝫ.
5 Quod tunc non habeam necesse in petitione mea hoc dicere ꝙ deducas tuũ interesse lꝫ possim.
6 Si promisisti mihi centum corbes frumẽti capue ⁊ cõuenio te hic ⁊ frumentũ plus valet ibi quã hic cuius ⁊ qualiter habeaꝛ ratio interesse. ⁊ nu. 7.
7 An habeaꝛ rõ culpe vel more qꝛ vt actor accessit ad locum vel misit. ⁊ reus nõ accessit cũ posset ⁊ quid econtra.
8 Ad petendum restitutionem aduersus contractum inspicitur statutum vel consuetudo loci vbi agitur: nõ vbi cõtractus fuit celebratus.
9 Ad solẽnitatem contractus non dꝫ seruari solennitas requisita per statuta loci vbi agiꝛ sed vbi fuit contractus celebratus. ⁊ nume. 11.
10 Ad solennitatem iudicij quod inspiciatur locus vbi agitur. et nume. 11.

1 Arbitraria. ¶ † In actione arbitraria ratione loci venit i nteresse
2 actoris et rei. h. d. † Et premitte ꝙ actio arbitraria
dicitur quandocũqꝫ conceditur iudici arbitriũ faciendi condẽnationem vltra illud ad qd̃ obligatio erat cõtracta ⁊ pre-
3 ter naturam ipsius actionis. † et ideo non sunt arbitrarie nisi
actiones stricti iuris. bonefidei aũt non sunt arbitrarie ꝙ licet fiat cõdẽnatio vltra illud ad qd̃ obligatio prius fuit ꝯcta hoc tñ nõ est preter naturam: sed ẜm naturam que est vt eis veniat quicquid equum est venire vt pꝫ. s. de cõdi. ob tupem cau. l. fi. iuncta. l. in bonefidei. ꝧ. eod. sed natura actionis stricti iuris regulariter abhorret vt in plus fiat cõdẽnatio. l. quicquid astringende. de verbo. obli. fallit in quibusdam vt in illis que cõtrahuntur rõne doli in quibus datur iudici arbitrium si nõ restituatur exactum faciendi cõdemnationẽ in quadruplũ: vt. ꝧ. de dolo. l. arbitrio. in princi. ⁊ qd̃ met. cau. si cum exceptione. §. hec actio. ⁊ insti. de actio. §. preterea quasdam, fallit etiam qñ est appositus locus solutionis si in illo loco nõ soluatur: sed alibi vt ibi dicatur arbitraria et veniat interesse loci preter naturam actionis nõ sic veniret interesse tpis cõsistens in lucro: qꝛ illud esset vsura que non venit in stricti iuris sine stipulatione vt. l. j. ⁊ ibi not. C. de cõdi. inde. sed rõne loci venit interesse non solũ dãni sed lucri: vt. ꝧ. eo. l. iij. §. fi. dicitur ergo hic ꝙ non solum in-
4 teresse actoris: sed etiam rei venit. ¶ † In text. ibi ꝗ intentatũ
est no. ergo ꝙ si promisisti mihi centum Capue ⁊ quia fuisti in mora accedendi capuam conuenio te hic vbi sortiris forum et interest mea potius habuisse ibi ꝗ hic in decem possum petere centum ⁊ decem: licet tua intersit potius ibi soluisse ꝗ hic in quinqꝫ cũ illa quinqꝫ deduceꝛ de meis. x. cõdẽnaberis in cen-
5 tum. v. † nõ tñ in petitione mea habeo necesse hic dicere ꝙ de-
ducas tuum interesse: sed ad te pertinet: ⁊ ita intelligit Barto. istum tex. reprobando glo. in. §. fi. ꝧ. ea. l. que videtur sentire cõtrariũ non eñ actor hꝫ necesse de iure rei mentionẽ facere posset tñ si vellet: vt. l. ij. ⁊ ibi per eundẽ Bart. C. si aduer. rem iudi.
6 ¶ † In glos. ibi: vt si actoris ⁊c. tenet ergo ista glos. ꝙ vno ⁊ eo-
dem respectu non possit interesse actoris ⁊ rei puta rõne pretij vt si promisisti mihi centum corbes frumenti capue ⁊ cõuenio te hic. nam si frumentum plus valet ibi ꝗ hic interest mea ibi habuisse ⁊ non tua. econuerso si minus valet ibi ꝗ hic interest tua ⁊ non mea. sed in diuersis respectibus potest interesse mea ⁊ tua puta mea. quia incidi in penam ex eo qd̃ ibi nõ habui cũ alteri promisissem ibi dare sub certa pena: tua vero potest interesse ratione pretij si minus valebat ibi frumentũ ꝗ hic fiet ergo cõpensatio de interesse tuo ad interesse meum vsqꝫ ad cõ-
7 currentem quantitatem ⁊ in residuo fiat condemnatio. ¶ † In
glo. ibi dico rõnem habendã si culpa vel mora posset imputari supple ⁊ nõ actori: puta quia actor accessit ad locum vel misit aliquẽ ad recuperandũ. reus vero cũ posset accedere ⁊ non accessit ⁊ his duobus concurrentibus venit interesse actoris: si autem actor etiam fuisset in mora: qꝛ ad locum nõ accessit mora rei non fuisset sibi nociua cum etiam si reus accessisset non haberet cui solueret. ideo vna mora cum altera cõpensaretur. ⁊

inde veniret interesse actoris.argu.j.de vsur.cum quidam.§.si
pupillo ⁊ pecunie.⁊ in fi.argu.s.si quis in ius vo.non ierit.l.ij.
§.fi. Si autẽ neuter fuisset in mora: q² reus fuit impeditus ac-
cedere:actor aũt successit tunc etiam nõ veniret interesse acto-
ris ne reus puniatur sine culpa.¶ In gl.ibi: sed rei habeẽ ra-
tio semper.i.etiam si ipse reus fuit in mora: sed istud videtur
iniquum ꝙ mora sua debeat actori nocere:satis enim nocet si
de interesse actoris detrahatur interesse doc.hoc nõ declarãt.
Mibi videtur glo.intelligendo eo casu quo nõ nocet actori de
tractatio interesse rei.puta promiserat mihi centũ corbes fru-
menti capue valebant centũ si ibi recepissem vendidissem cen-
tum vel dedissem insolutum pro centum:q² nõ soluisti ago hic
vbi valet centum quinqꝫ certe si das mihi hic frumentum qđ
valeat centum satis est:q² tm̃ habeo q̃tum ibi habuissem si ibi
soluisses sed si ex hoc dãnificor:puta si mihi ibi soluisses cibas-
sem familiam meã ibi existentẽ.q² non soluisti reduxi eam huc
et oportuit me emere centum corbes que valebant hic centum
quinqꝫ si deduceres esset mihi dãnum:ideo puto ꝙ non dedu-
cas ne tua mora sit mihi dãnosa ⁊ ita limito hanc glo.ne resul-
8 tet iniquitas. ¶ † In glo.ibi: sed q² si interest ista glos.semper
allegatur nã in formando qõnem innuit ꝙ quãtum ad peten-
a dum restitutionẽ[a] aduersus ꝯctum inspiciatur statutũ vel con-
suetudo loci vbi agiẽ nõ vbi cõtractus fuit celebratus: q² si in
loco vbi agitur nõ potest peti ex forma statuti: lꝫ in loco ꝯctus
possit peti de iure cõi nõ concederetur.Nec ob.l.si fundus.j.de
euic.q² ẽm Guil.de cug.qui tenet hanc glos.illa.l.loquiẽ in his
que concernunt substantiã ꝯctus:puta solẽnitatẽ vel validita-
tem:secus in his que conceduntur ex postfacto contra contra-
ctum vt in hac glo.no.ẽm eum.sed Bar.reprobat gl.per.l.sem
per in stipulationibus. de regu.iuris. vbi generaliter dicitur
inspici debere locũ cõtractus ⁊ sic nõ solũ ad solẽnitatem eius
sed etiam ad ea que tẽpore contractus ex aliqua equitate tunc
existente habẽt originẽ nam si in loco ꝯctus quis lediẽ ꝯhendo
statim succedit equitas iuris cõis ꝓpter quã causatur iudicis
officium ⁊ possit peti restitutio aduersus eum ⁊ per consequẽs
ille cõtractus statim fuit affectus equitate pretoria. Ubicunqꝫ
ergo deducatur in iudiciũ cũ illo vulnere deduciẽ ⁊ affectione
vt iudex illius loci non dꝫ inspicere statuta illius loci vbi agi-
tur:sed loci vbi fuit celebratus et concedere restitutionem. hoc
9 idẽ Bald.in.l.cunctos pplos cõmendans hanc sñiam † Bar.
de subtilitate ⁊ addit q̃tum ad probationem ꝙ si in loco con-
tractus sufficiebant duo testes ad probandum: sed in loco vbi
agitur requiruntur tres debebit seruari cõsuetudo loci ꝯctus
et sufficient duo:q² hoc pertinet ad decisionem litis:⁊ ita dicit
esse consultum.per do.Joã.cal.de bononia.⁊ vidi de hoc facto
Florentie ⁊ quidam magnus aduocatus istud dictum allegat
idem Bal.not.in.l.j.C.ne fi.pro pa. Dicit si dictat statutum ꝙ
instrumẽta cõtinentia preceptũ guarentigie mittanẽ executio-
ni vbicũqꝫ fuerunt cõfecta ⁊ nulla exceptio possit opponi ⁊ pro
ducaẽ instrumentũ alibi cõfectũ:⁊ in loco illo vbi confectũ erat
bene poterant obijci exceptiones: q² lꝫ illud instumentum de
beat mitti executioni in alio loco:quia hoc pertinet ad moduꝫ
procedendi bene poterunt opponi exceptiones ẽm statutum
alterius loci vbi est cõfectũ q² hoc nõ pertinet ad modum pro-
cedendi:sed potius ad decisionem:hoc dictum videẽ mihi du-
bium ꝙ imo nõ ad decisionem sed ad modũ procedendi execu-
tiuum:nõ enim decidiẽ dubiũ:sed reseruaẽ post factã executio-
nem ⁊ hoc verius puto vt sicut proceditur executiue ẽm statu-
tum loci vbi petitur executio ita debeat executio fieri expedite
scđm statuta eiusdem loci vt non admittaẽ exceptio.hoc eñ est
pars executionis dubiũ tñ restat eo casu quo debet inspici lo-
cus ꝯctus de quo loco hoc intelligatur an de illo vbi fuit colla
ta solutio an de illo vbi fuerũt cõcepta verba cõtractus ⁊ glos.
ista si bene inspiciatur sentit de loco vbi fuit collata solutio. de
illo enim loquiẽ dum dicit ꝙ si interesset rei conueniri:non eñ
põt loqui de loco vbi cõtractus vere fuit celebratus:q² ibi non
põt cõueniri qñ alibi est collata solutio si alia rõne nõ sortitur
forũ:sed in loco collate solutionis vt dixi in precedenti.⁊ Bar.
in.d.l.cunctos populos.videtur tenere contrarium et dicit ita
tenere Dy.in.l.ꝯxisse ꝙ inspiciatur locus vbi fuerunt celebra
10 ta verba ꝯctus.⁊ istã glo.non ponderauit.† potest dici ꝙ quã-
tum ad solennitatẽ cõtractus verũ sit dictum Barto.vt debeat
seruari illa solẽnitas que requiraẽ ẽm statuta illius loci al's nõ
valeat ꝯctus.arg.in.l.ij.quẽadmo.testa.aperian.sed quantum
ad concedendum restitutionem aduersus ꝯctum debet inspici
locus vbi est collata solutio.q² ibi potest conueniri ⁊ restitutio
conceditur ad hunc finẽ vt conueniri nõ possit. quantum vero
ad solennitatẽ iudicij inspicitur locus vbi agitur:vt.l.ij.in fin.
de test.⁊.C.de epis.⁊ cleri.l.cũ clericis.in fi.⁊ ibi per Cyn.cetera
circa istam glo.vide hic per Bar.

1 Hec autem actio. † Actio rõne loci tunc dr arbitraria qñ est stricti
iuris vt cum oritur ex stipulatione.h.d.idẽ si ex testamento vel
ex mutuo:vt.l.si heres.cum.l.seq.secus quãdo est bonefidei vt
l.in bonefidei.rationem dixi supra.
2 ☞ Si promisisti mihi.x.ephesi aut capue hoiem.⁊ ago ephe
si debeo in libello narrare qualiter ꝓmisisti mihi.x.ephesi aut
capue hoiem. nec sufficit dicere ꝙ promisisti mihi.x.ephesi et
qualis debeat esse cõclusio.
3 Si tunc eligas hoiem potius soluere capue nec lis sit contesta
ta qualiter habeatur ratio tui interesse.
1 Si quis. † Qui agit in vno de locis alternatiue posi
tis dꝫ in narratione facere de altero men-
2 tionem ne videaẽ plus petere loco.h.d. † Si ergo ꝓmisisti mi-
hi decem.Ephesi aut capue hoiem ⁊ ago Ephesi debeo narra-
re in libello qualiter promisisti mihi decẽ Ephesi aut capue ho
minem ⁊ non sufficit dicere ꝙ promisisti.x.Ephesi tunc videtur
plus petere loco ⁊ cã:vt insti.de act.§.plus in conclusione in ve
ro libello nõ debeo petere te condẽnari ad dandum decem vel
Capue hoiem: sed possum petere te cõdẽnari ad dandum tibi
x.vel hoiem:⁊ isto mõ intelligiẽ.l.sequens.in.§.j.circa mediuꝫ
ibi quare putat posse ab eo peti.⁊c. tu tñ habebas electionem
rerum.⁊ si eligas soluere.x.actio non est arbitraria q² agitur
in loco vbi collata fuit solutio de decem vt.j.eod.l.qđ si ephesi.
3 in prin.† Si eligas hoiem tunc si ante lit.contest.actio erat ar-
bitraria si dicas velle potius soluere hominem Capue ⁊ habe
bere considerationem tui interesse quatenus tua plus interest
soluisse Capue q̃ hic:nõ tñ euitabis condẽnationem vel solu-
tionem hic Ephesi fiendam secus si post lit.cõtesta. eligeres.vt
j.l.proxi.§.j.ver.⁊ generaliter.vbi iste tex.declarat.¶ In glos.
ibi expone.i. detracta vtilitate vult dicere glos.j.ꝙ dꝫ actor di-
cere vt de quantitate per eum petita detrahiẽ interesse rei: sed
est falsum per principium.l. vt ibi ẽm Bar.tene ergo sequentẽ
declarando vt dixi.
2 ☞ In alternatiua rerũ electio est rei vt quid debeat non cui
debeat.nisi actum sit contrarium.
3 In alternatiua rerum vna perempta altera remanet in obli-
gatione et quid si debitor velit rei perempte soluere estima-
tionem.
4 Si promisisti mihi decem ephesi vel capue electio loci in quo
petam pertinet ad me.
5 Electio si nõ trahit secũ executionem:potest vsqꝫ ad litis conte
stationem variari vel vsqꝫ ad sententiam.
6 Si habeo plures iudices diuersorũ locorũ vel etiam eiusdem
coram quibus te possum conuenire in electione mea est coram
quo velim agere fallit in scholaribus ⁊ idem si habeo plures
actiones.
7 In alternatiua locoꝝ an electio sit debitoris in quo loco soluat
⁊ qñ habeatur ratio sui interesse.
8 In alternatiua locorũ ⁊ rerum ꝙ electio loci sit creditoris vbi
petat sed quo ad solutionem qđ ante litem contesta. sit electio
debitoris.

a ¶ Restitutionẽ. an debeat ĩspici locus iudicij vel ꝯctus ad petẽdũ restitutionẽ vide not.in.l.j.et.ij.C. vbi ⁊ apud quẽ.

1 Non vtiqꝫ. † In alternatiuis electio debi
toris est quid debeat nõ auteꝫ
an debeat vel equipollens.h.d.vsqꝫ ad.§.si quis ita.
el.ij.j.eo. Bar.continua ad precedentem.§.nam ibi
probatur ꝙ si promisisti mihi Ephesi an Capue possum te cõ-
uenire in vno de istis locis. debeo tñ facere mentionẽ in libel-
lo de vtroqꝫ.sic ergo electio in hac alternatiua locorum perti-
net ad debitorẽ:sed ꝯ:q² in alternatiuis electio est debitoris:vt
l.plerũqꝫ.in fi.de iure do.ad hoc rñdet iuriscõsultus ꝙ hoc nõ
est verum semper:q² imo qñqꝫ pertinet ad actorẽ ⁊ ponit duas
2 regulas vnam affirmatiuam alteram negatiuam.† Prima est
ꝙ in electione rei est quid debeat.Scđa ꝙ in electione ius non
debet esse an debeat.illatio ex hac scđa est ꝙ electio loci vbi pe-
tatur non est in electione rei:q² esset in eius electione an debe-
ret.ad probandum aũt dictas regulas ⁊ illationẽ subijciuntur
tria exempla.vnum de alternatiua rerum tm̃ in.§.qui stichuꝫ.
vsqꝫ ibi quare aliud de alternatiua locorũ tm̃ vsqꝫ ibi proinde
aliud de alternatiua rerũ ⁊ locorũ.⁊.h.d.glos.j.ꝙ primũ exem
plum:id est prima regula ꝓbaẽ per primũ ⁊ tertiũ responsum
id est per primũ ⁊ tertiũ exemplũ. scđm vero id est secũda regu
la probaẽ per oĩa exẽpla.tu dic melius ꝙ imo he ambe regule
probanẽ per quodlibet de dictis exemplis illatio vero probaẽ
per scđm ⁊ tertiũ exemplum in alternatiua rerũ vt si promittis
stichum aut pamphilũ vtroqꝫ mõ electio pertinet ad te virtu-
te prime regule quia sic erit in arbitrio quid debeas mihi non
an debeas intelligi sane nisi ꝯriũ sit actum iuxta plene no.in.l.
3 lucius.j.de lega.ij.† altero vero mortuo nõ est in tua electione
imo alter vnius solus in obligatione remanet quia si posses

eligere esset in tua electione an deberes: eligeres eñ semp mortuũ ⁊ ille fingeref solus in obligatione deductus ꝙ si essem per eius interitũ esset liberatus nõ interueniẽte mora vel culpa. vt l. si ex legati cã. de ver. obl. Sed cõtra ꝙ posses eligere mortuũ ff. de lega. j. l. cũ res. §. sed si stichus. hoc cõtrariũ voluit signare glo. q̃ incipit altero ⁊ non clare soluit. dicas ꝙ non põt eligere mortuũ rõne predicta et sic solus viuus in obligatione remanet. tu tñ potes liberari prestãdo estimationẽ mortui si sine do lo ⁊ culpa tua mortuus est. in cõtrario. nã põt esse vnũ in obligatione ⁊ aliud in solutione. vt. l. si stipulat⁹ fuero decẽ in mel-
4 le. de ver. ob. † Circa scdm̃ exẽplũ si pmittis mihi decẽ Ephesi vel capue possum eligere locũ in quo petã non aũt pertinet ad te electio ne sit in tuo arbitrio an debeas. et sic probaf scda regula: qꝛ si pertineret ad te ⁊ ego agerem in vno diceres te velle conueniri in altero et postea agerem in altero diceres te velle
5 cõueniri in primo. ⁊ sic esset circuitus ⁊ nunq̃ esset finis. † Sed cõtra si semel elegisti cõueniri in altero videf ꝙ electio sit consumpta. et non licet postea variare. arg. l. apud aufidium. ff. de optio. leg. Sol. illud est verũ qñ electio trahit secum executionem: alʼs licite est semp variare vsq; ad contesta. litis vel etiam post vsq; ad sententiã scdm̃ quosdã. qđ dic vt. l. eum qui certarũ. in fi. de ver. obli. ⁊ hoc vult glo. hic que incipit imo possum ego te cõuenire in vno de istis etiã nõ facta mentione alterius vt in tex. ¶ Sed contra de. §. precedenti. gloss. hic magna dat multas sol. illa est vera que ponif in versi. vel opponetur ꝙ in narratione facti debeo facere mẽtionẽ de vtroq; dicẽdo ꝙ pro misi. Ephesi aut capue dare. sed in conclusione ⁊ petitione non habeo necesse petere te condẽnari ad dandũ Ephesi vel capue sed possum petere te cõdẽnari Ephesi vbi ago sicut si agerẽ in
6 tertio loco nõ adiecto in cõtractu. vt. s. eo. l. j. † Ro. ⁊ ad hoc allegatur ꝙ si habeo plures iudices diuersorũ locorũ vel etiam eiusdem corã q̃bus te cõuenire possum in electione mea est coram quo velim agere non tua coram quo conueniaris ne sit in tuo arbitrio an debebas: quia semper posses variare. ⁊ hoc habetur in. l. fi. C. de iurisdi. om. iudi. eodem modo habeo plures actiones. vt. l. qđ in heredem. §. eligere. de trib. fallit in scholaribus qui possunt conueniri coram pluribus ⁊ in electione eorum est corã quo. vt in aut. habita. C. ne fi. pro pa. ⁊ vide ibi bonam glo. sup verbo optione. tu aũt cõuentus ante litẽ cõtesta. potes eligere in quo loco soluas. vnde si conuenio te Ephesi potes dicere te velle soluere Capue intellige sane non vt euites dãnationẽ ⁊ solutionẽ fiendam. Ephesi vbi conueniris sed vt habeaf ratio tui interesse: perinde ac si Capue tñ soluere pmisisses ⁊ ego te alibi cõuenirem: vt. s. eo. l. j. ⁊. l. ij. in prin. quod ita sane intellige glos. super verbo petitionem dũ dicit sed soluere potest alibi: sed expone. i. eligere vbi potius velit soluere vt habeatur ratio sui interesse. litem vero contesta. non potest eligere: qꝛ habetur perinde ac si pmisisses soluere in loco vbi
7 ago. † Ex hoc apparet an actio sit arbitraria qñ te cõuenio in vno de locis alternatiue positis. glo. mouet hoc dubium super verbo alternatiuis. ⁊ primo tenet vnum postea tenet aliud ⁊ sic hijs si videf cõtrariari. dicas ꝙ si eligas ante lit. cõtest. est arbitraria respectu tui vt habeatur ratio tui interesse quatenus interest tua potius alibi soluere sed non est arbitraria respectu mei postq̃ ago in vno de locis appositis: vt. ff. eod. ꝙ si Ephesi et sic non veniret interesse meũ quatenus mea interest potius Capue recepisse post lit. cõtest. cum eligere nõ possis nõ est arbitraria nec respectu mei perinde ac si ille locus solus appositus fuisset: vt. d. l. ꝙ si Ephesi. in prin. si tñ consentirem tibi volenti soluere Capue possem cõsentire soluto interesse meo: quatenus interest potius recipere Ephesi. et isto modo intelligo illam glo. dum dicit si dicat conuentus non hic sed Capue soluam statim ratio habetur actoris ꝙ Ephesi non soluitur. ista glo. innuit ꝙ potest me cõpellere ad recipiendũ Capue ꝙ non est verum nisi in casu. l. ꝙ si Ephesi. §. imo possum te cõpellere ad soluendũ: qꝛ si agerem in loco nõ adiecto possem te cõpellere ad ibi soluendũ: vt. s. ead. l. fortius si in vno de locis adiectis
8 ⁊ hec est veritas. ¶ † Ultimo circa tertium exemplũ de alter-
a natiua rerũ ⁊ locorum[a] vt si promisi decem Ephesi aut Capue hoiem. tex. dicit ꝙ possum eligere locũ vbi petam etiã in consequentiã etiã rem ibi collatam ex quo sequitur ꝙ si ago Ephesi possum te petere cõdemnari ad decẽ ⁊ nõ habeo necesse petere te condẽnari ad decẽ vel hoiem: qꝛ si pmisisti decem aut hominem non possem petere te condemnari ad decem tm̃: qꝛ viderer plus petere causa: vt institu. de act. §. plus. solue vt ex tex. colligitur: qꝛ illud verũ in alternatiuis rerum tñ sꝫ in alternatiua rerum ⁊ locorũ cum ad me pertineat electio loci vbi agam pertinet etiam electio rei ad quam agam qđ est singulare: puto tñ ꝙ ante lit contesta. poteris dicere velle potius soluere hominem Capue vt sic habeatur ratio tui interesse: vt in casu pre-

a ¶ Locorum. de alternatiua locorum ad materiã vide tex. in. l. ei apud quẽ. §. j. ff. deposi.

b ¶ Bononie. ad de tex. in. l. luci⁹. la. §. j. ff. depositi. et ibi Bar. ac idem Pau. ⁊ an cũ qs voluit vbiq; posse cõueniri si aliquo loco fuerit inuẽtus ei⁹ pcurator cũ mercib⁹ an possit ibi conueniri.

cedẽti: nec cõpelleris soluere precise. ex. l. licet. ex. tñ potuerim petere ratione predicta sed poteris soluere hominem per. l. plerũq;. in fi. ff. de iure do.

2 ☞ Si quis promisit soluere bononie florẽtie ⁊ vbicũq; locorũ vbi fuerit inuentus qđ p talia verba in instrumẽto apposita videatur actũ qđ in quolibet loco possit peti tota summa et quid si promisit ibi litigare.

3 Promittens in aliquo loco rñdere quod videatur promittere soluere ibi.

4 Quando plura loca apponuntur copulatiue ad solutionẽ nõ cõmittitur electio reo vel actori sed lex ipsa declarat.

1 **Si quis ita.** † Inter plura loca copulatiue posita videtur summa pro rata diuisa. h. d. et istud est verum qñ sunt plura loca determinatiue posita ita ꝙ diuisio non afferret incommoditatẽ secus si generaliter posita vel tot determinata ꝙ facta diuisione resultaret incommo
2 dum. scdm̃ † Bar. vt quotidie contingit: qꝛ in instrumẽtis appo-
b nitur ꝙ promisit soluere bononie[b] Florentie ⁊ vbicũq; locorũ vbi fuerit inuentus. si eñ diuidif summa reduceref ad nihilũ ideo videtur actum ꝙ in quolibet loco possit peti tota summa scdm̃ eum: ⁊ bene ⁊ notandum ꝙ tũc põt agi in loco apposito qñ promisit ibi soluere: secus si pmisit ibi litigare: qꝛ propter hoc nõ videref ibi cõtraxisse: ⁊ sic nõ haberet locũ. l. contraxisse. de actio. ⁊ obli. nec propter hoc videref prorogata iurisditio illius loci: vt. l. si cõuenerit. de iuris. om. iudi. quod dic vt ibi p Bart.
3 † Quid autem si promisit ibi respondere respondet notabiliter videtur ibi promisisse soluere per. l. eam quam. C. de fideicõ.
4 in verb. rñdere. ⁊ ibi per † Bald. non ergo committitur in casu istius. §. electio reo vel actori quando plura apponuntur copulatiue: sed. l. ipsa declarat. ⁊ sic facit ad materiã de qua in prin. huius. l. scdm̃ Bar.

2 ☞ Que tacite insunt stipulationi nõ semper sunt in rei potestate. sed interdum actoris. ⁊ interduꝫ lex declarat ⁊ interdum redditur stipulatio nulla.

1 **Si quis insulam.** † Si promittif opus fieri coherens loco ⁊ nõ exprimatur locus vbi fiat non valet promissio. h. d. secus si promittuntur opere personeꝫ circa solũ exhibẽde: vt. ff. de ope. liber. per totũ. l. interdũ. §. j. de ver. obli. scdm̃ Bar. ⁊ vide per eundem in. l. si nõ sortem. §. libertus. s. de condi. indebi. sic ergo lꝫ locus tacite insit eius tñ declaratio nõ committitur actori vel reo nec lex ipsa declarat sed vitiatur stipulatio. ⁊ sic facit ad materiam
2 de qua in prin. l. scdm̃ eundẽ Bar. vt nõ sit verum indistincte † ꝙ ea que insunt tacite stipulationibus sint in rei potestate: imo interdũ actoris interdũ lex declarat: vt in. §. precedẽti interdũ reddif stipulatio nulla nec per aliquẽ fit declaratio vt hic.

2 ☞ Si agif cõtra fideiussorẽ transacto tẽpore quo reus possit accedere ad locũ destinatum solutioni. sed fideiussor nõ potuit attenta qualitate sue persone male agitur.

3 Si promisisti ephesi vel capue an intelligatur qđ insit tantum tẽpus qđ possis ad vtrunq; accedere.

4 Impossibilitas circa solutionem non reijcitur de cõtractu stricti iuris sed vitiatur secus si est bonefidei vel habet instar bonefidei.

5 Impossibilitas si concernit substantiam obligationis vitiat omnem contractum etiam bonefidei ⁊ quid in vltimis voluntatibus.

1 **Si quis ita.** † Si solutio conferatur in certũ locũ inest tacite tẽpus in quo possit ad locũ pueniri ⁊ impossibilitas vitiat stipulationẽ. h. d. ¶ In text. ibi agat supple alibi vbi sortiatur forũ vel Ephesi si citius ad illũ locũ peruenit actor q̃ reus: qđ esse põt: vt. l. qui testõ. §. j. ff.
2 de fideius. ¶ † Sed q̃ro qđ si agaf ꝯ fideiussorem transacto tẽpore quo reus possit accedere fideiussor non tñ potuit attenta qualitate sue persone rñdeo male agif: qꝛ inest tm̃ tẽpus quo vterq; põt accedere q̃tum ad hoc vt conueniatur fideiussor: vt
3 in. d. §. j. † Itẽ qđ si pmisisti Ephesi vel capue ⁊ trãsiuit tm̃ tempus ꝙ potuisti accedere Capuam: qꝛ inest tm̃ tps ꝙ potes accedere ad vtrũq;: vt no. gl. in. §. j. huius. l. sup vbo petat. circa fi.
4 q̃ incipit capue. ¶ † Ultimo allegaf iste text. ꝙ impossibilitas circa solutionẽ nõ reijcif de ꝯtu stricti iuris sed vitiaf ꝯtus: secus in ꝯtu bonefidei de quo reijcitur. vt. j. loca. l. insulã. §. j. idẽ si hꝫ instar bonefidei: vt. l. si mihi ⁊ tibi. §. si quis seruos. j. de
5 leg. j. secus † si impossibilitas cõcernit substantiã obligatiõis: qꝛ tunc vitiat oẽm cõtractũ etiã bonefidei: vt. l. nõ solũ. de act. ⁊ obli. sed vltimã voluntatẽ nõ: imo vitiaf ⁊ nõ vitiat: vt in. l. obtinuit. de cõdi. ⁊ demon. et. l. j. de cõdi. insti. Pau. de cast.

2 ☞ Promittens fabricare insulã in vno loco ⁊ fabricauit alibi quare nõ ita cõsequif liberationẽ sicut ille qui promisit rem dare in vno loco ⁊ dedit alibi.

Itẽ iulianus

1 **Item iulianus.** †Qui soluit adiecto alibi q̄ in loco destinato nō liberaꝛ sed propter interesse durat petitio sortis.h.d.Bar.ꝛ primo ponuntur duo dicta iul.vsq; ibi marcellus.secūdo ponitur rn̄sio marcelli in vtroq; dicto cum adiectione cuiusdā casus similis vbiq; ibi sed mihi.in tertio p̄ sceuolā autorē hui⁹.l.reprobaꝛ il la similitudo:nō tn̄ declaratur quis illorū melius dicat sed est dicendū s̄m doc.ꝙ melius dixit Iul.cū limitatione tn̄ videt ꝙ nō sit liberatus:vt dicit Iul.ꝛ ideo possit peti adhuc ipsa sors vt dicit marcellus.tn̄ nō cōsequitur nisi interesse ꝛ ita intelligatur istud qđ dixit Iul.interesse petendū.i.sors propter interesse ꝛ vt interesse solū cōsequaꝛ:nisi enim duraret petitio sortis interesse p̄ se nō posset peti cū nō sit in obligatione ȝ in officio iudicis mercenario:v.j.ꝑxi.§.qđ non pōt per se principaliter intētari:vt.C.deposi.l.iiij.j.eo.cētum Capue. Sed qñ ꝓmisisti insulam fabricare in tali loco ꝛ fabricasti alibi nō es liberatus ꝛ durat petitio ad insulā ac si eam nō fecisses ꝛ in his duobus iste casus est similis casui precedenti qñ ꝓmisisti soluere mihi aut titio Capue ꝛ soluisti alibi titio:sed in alio est dissimilis:qꝛ in hoc casu de isula durat petitio ad insulā ꝛ consequar vt fiat insula in loco destinato quasi nihil sit factum: qm̄ alia est insula facta in vno loco alia facta in altero:vnde nihil videris fecisse:sed in casu precedenti nō consequar nisi interesse : qꝛ cā obligationis cōsistit in translatione dn̄ij nō vitiaꝛ dn̄ium ȝ sit solutum in alio loco.tale em̄ est dn̄iū rei tradite in vno loco qua le tradite in alio.ꝛ ista est melior rō q̄ sit ista quā ponit hic glo. super verbo insule. ¶In text.ibi liberationē contigisse q̄uis inuitus accipere nō cogar supple ergo ꝛ eodem mō si soluatur adiecto debet cōtingere liberatio:qꝛ paria sunt q̄tum ad cōsequendā liberationē soluere adiecto:vel etiā principali:vtroq; enim casu liberaꝛ ipso iure.ȝ certe hoc est verū qñ soluiꝛ in loco vbi debet solui in forma qua solui debet:si autem in alio loco vel alia forma longe differūt isti casus:quia si soluitur principali contigit liberatio:qꝛ recipiendo sciēter pōt sibi preiudicare:ꝛ videtur remittere omne interesse suū:vt.j.eo.l.fi.in fi.sed si soluitur adiecto secus qꝛ ille reputatur ꝓcurator pricipalis ꝙ ptȝ qꝛ tenetur sibi restituere actione mādati qđ solutū est:vt in.l.iul.j.de ver.obli.ꝛ ꝓcurator nō pōt preiudicare dn̄o : vt.l. qui rome.§.callimachus.de ver.obli.sic ergo argumentū marcelli nō valet ꝯ iul. ¶In tex.ibi plane.hic reprehēdit scđm dictum Iul.inq̄tum dixit durare petitionē ad interesse:qꝛ si primum dictum Iul.est verū ꝙ non cōtingit liberatio dȝ durare petitio integre summe sicut in casu sequentis versi.quēadmodū.certe verū est hoc nec.Iul.voluit dicere ꝯrium:sed ꝙ nō cēsetur durare in effectu nisi petitio interesse:ȝ enim possit peti integra summa:qꝛ nō est liberatus:nō tn̄ cōsequitur nisi interesse:ꝛ ita dȝ intelligi qđ habeꝛ hic in fi.dum dicit ꝙ est solū interesse petendū intellige.s.q̄tum ad effectū.tn̄ mero iure pōt peti integra summa vt in simili habetur.j.cōmo.l.iij.§.si reddita.sed ad quid fuit necesse ꝙ duraret petitio sortis postq̄ illaȝ nō cōsequitur amplius.rn̄deo possit consequi interesse:qꝛ nisi duraret ad sortem nō posset interesse petere qđ in obligatione
2 nō est:vt.s̄.dixi. ¶†In glo.sup ver.insule ibi q̄ voluntas recipiendi preiudicat dn̄o.male dicit glo.ex his q̄.s̄.dixi ꝛ etiaȝ sequēs glo.sentit ꝙ nō preiudicat.iō ista rō nō est bona.sequens aūt rō bona est.ȝ not.per oia vnde dicas vt dixi ꝙ cū aliud sit opus factum in vno loco aliud in alio loco sic et ipsa loca sunt diuersa si promisisti facere in vno loco ꝛ fecisti in alio nō fecisti qđ promisisti.sed si promisisti dare.i.dn̄ium transferre ȝ solueris in alio loco q̄ promiseris dn̄ium trāstulisti : ꝛ sic fecisti qđ promisisti nō tn̄ eo mō vel in forma.ideo nō cōsequor nisi interesse ȝ in precedenti consequar totū. ¶In glo.q̄ incipit hic loquitur. Oppo.in gl.ꝯ fi.huius.l.dū dicit ꝙ interesse solū petēdum primo.de.l.fi.j.eo.vbi nō pōt peti:qꝛ videꝛ remissum.tene primā solutionē glo.ꝙ ibi fuit facta solutio ipsi principali qui potuit remittere interesse hic adiecto qui non potuit quia nō recipiebat ad vtilitatem suam sed principalis. ¶Item oppo. ꝙ interesse solū nō possit peti:vt.j.eo.centum Capue in fi.glos. Glo.se innoluit dicas verū esse ꝙ nō potest peti per se qꝛ est in officio iudicis ꝛ non in obligatione sed potest peti sors et consequitur interesse vt hic.ꝛ si dicaꝛ quare nō ibi sicut hic.respondeo ꝙ ibi liberatio contigerat a sorte:qꝛ erat soluta in loco debito vel ipsi principali sine interesse vtile non poterat peti interesse nec per se nec mediante petitione sortis hic non cōtigerat liberatio a sorte:qꝛ erat soluta adiectio:ꝛ i alio loco hec est
a clara ꝛ vera[a] solutio.
2 ¶Ex promissione facta certo loco qñ reus vel actor dicatur in mora ꝛ qñ veniat interesse actoris tm̄:vel rei tm̄ seu vtriusq; vel nullius.
3 In arbitrarijs ꝙ veniat interesse lucri cessantis prouenientis ex negotiatione ꝛ in quibus alijs habeat locum. et quomodo probetur.
4 Lucrū intra rem qđ dicaꝛ:ꝛ qđ istius lucri habeaꝛ cōsideratio etiā de iure veteri ꝛ etiam in nō arbitrarijs.
5 De lucro ex re vt fructuum remis.
6 Quod aliud dicaꝛ lucrū ipsius rei vt si post morā creuit estimatio rei debite ꝛ postea decreuit ꝙ habeaꝛ cōsideratio huius lucri contra morosum.

1 **Nunc de officio.** †Si agiꝛ in loco non destinata actio est arbitraria et in ea habetur ratio interesse actoris ꝛ rei tam intrinseca q̄ extrinseca ꝛ eius qđ cōsistit in damno siue lucro ꝯsueto.h.d.vsq; ad.l.qđ si Ephesi. ¶In glo.ibi:sed post suam morā tm̄ hoc est falsum:vt ptȝ.s̄.eo.l.j.ꝛ ibi dixi:ȝ enim requiraꝛ ꝙ transiuerit tantum tempus ꝙ ~~nō~~ potuerit illuc accedere ad hoc vt possit alibi agi:vt.s̄.ea.l.§.si quis ita.nō tn̄ requiriꝛ ꝙ debitor fuerit in mora ꝛ hoc potest esse:puta si fuit impeditus : vt.d.l.j.colligitur casu quo reus est in mora.ꝯrium glo.nō obst.quominus non debet interesse suum venire.sed eo casu quo fuisset in mora adhuc venit.dum tn̄ ex hoc non redditur condictio actoris
2 deterior qđ declara vt dixi.s̄.eo.l.ij.in prin. †Et aduerte:quia interdum vterq; est in mora/interdum neuter/interdū reus tm̄ a interdū actor tm̄.Item interdum venit interesse actoris tm̄.in terdum rei tm̄.interdū vtriusq;.interdū nullius.primū qꝛ veniat interesse actoris tm̄ procedit quādo reus fuit in mora : qꝛ potuit accedere ꝛ nō accessit.actor vero non:qꝛ accessit ꝛ nō reperit qui solueret ꝛ si veniret interesse rei actor remaneret i dāno propter moram rei.his concurrentibus venit interesse actoris tantū.scđm ꝙ veniat rei tantū procedit quando reus non fuit in mora:qꝛ fuit impeditus illuc accedere trāsiuit tn̄ tantū tempus quo si nō fuisset impeditus potuisset accedere.nam ex quo nō fuit in mora nō dȝ puniri in interesse actoris : vt dicit glos.in.l.ij.s̄.eo.ꝛ hoc siue actor non fuerit in mora siue fuerit multomagis qꝛ nō accessit. Tertiū ꝙ veniat interesse vtriusq; procedit qñ reus fuit in mora. actor vero non quia ad locum accessit et non redditur conditio actoris deterior propter hoc ꝙ veniat interesse rei prout declaraui in.d.l.ij.ꝛ intelligiꝛ hic. Quarto ꝙ neutrius interesse veniat procedit quod agitur in loco destinato:vt.j.eo.l.ꝙ si Ephesi.in prin.si erat vnus locus
3 tm̄.dic vt dixi in prin.huius.l.super glo.fi. ¶† In glos.seq.ibi facere solitus est intellige hoc verum quando est certū ꝙ fuisset lucratus si pecuniam habuisset vt quia probatur ꝙ habuit
b pre manibus mercantiam de quo fuisset lucratus. [b] ꝛ quia pecuniam non habuit non potuit emere vel alio modo potest cōstare.secus si erat incertum.nam non sequitur consuetus est lucrari aliquādo:ergo si habuisset fuisset lucratus:quia possibile est ꝙ non cum multa potuerunt euenire in contrarium et vide bonum tex.in.l.quemadmodum.§.si nauis.in fi.ad.l.aquil. ꝛ.j.de acqui.rerum.do.l.naturalem.§.j.in fi. ¶Ultimo oppo. ꝙ non habeatur ratio lucri vt in glo.seq.de lega.ij.§.portio.j. ad.l.rhod.de iac. Solu.ꝙ ibi non agitur contra culposum vel morosum hic sic. ¶Item oppo.de.l.si is cui.in fin.j.de furtis. Solu. ibi erat tale lucrū quod nō sine iniuria alterius venire poterat vt lucrū vsurarum:hic sic.ꝛ vide quod ibi notatur per glos.ꝛ docto. ¶Item oppo.fortiter de.l.fi.j.de periculo ꝛ cōmodo rei vendi.vbi nō venit lucrū etiā consuetum ꝛ etiā cum agitur contra morosum vt in actionibus bonefidei. Breuiter dic ꝙ actiones arbitrarie ratione loci sunt in hoc pinguioris b nature q̄ actiōes bonefidei vt veniat tale lucrum vt hic:secus in bonefidei vt ibi.et.l.si sterilis.§.si per venditorem.de actio. empt. ¶Ultimo oppo.quod istud quod veniat interesse lucri fuit introductum per.l.j.C.de senten.que pro eo.solue s̄m glo. de iure veteri fuit introductum in certis casibus qui notantur in dicta.l.cum per venditorem. hodie generaliter introductū est per dictam.l.vnicam. et ista opinio placet. Pet.vero quem etiam sequitur Barto.ibidem tenet quod idem debet esse olim quod hodie per illam.l.que videtur hic innuere : sed non placet per illam.l.finalē.de pericu.ꝛ cōmo.rei vendi.ꝛ per dictum §.cum per venditorem.ad quas non sufficienter respondetur per eos.vnde ille leges vidētur corrigi per illam.l.vnicam. vt hodie in actionibus bonefidei cōtra morosum veniat interesse lucri.limita tamē s̄m hunc.§.ꝛ id qđ.s̄.dixi quando actor consueuit lucrari : quia erat negotiator et lucrum erat certum secus si dubium vt supra dixi.ꝛ predicta procedunt in lucro pro
4 ueniente ex negotiatione quod dicitur lucrum extra rem.†est autem quoddam aliud quod dicitur intra rem: quia rei coheret et ipsam sequitur quocunq; vadat. et istius lucri habetur consideratio etiam iure veteri et etiam in non arbitrarijs.pone exemplum.s̄.de condic.furtiua.l.iij.ꝛ.j.de euicti.l.venditor hominis. in seruo meo vel mihi debito herede instituto:qꝛ nō

[a] ¶Et vera. vide qđ dicit Ang.in l.si marito.§.fin. j.sol. mat.ꝛ cum Bar.transit etiā Bald. hic ꝛ vide gl.in.l.iiij.C.de posi.

[b] ¶Lucratus.vide Inno.in.c.sacro.extra de sen. excōi.Abb.in.c. cuȝ venerabilis. de excep.ꝛ in.c.p vestras.de donatio.inter viruȝ ꝛ vxo.Bart.in.l.j. C.de sen.q̄ pro eo qđ interest.pfe.

restituisti vel non tradidisti ⁊ fuisti in mora. ⁊ propterea nō po
tui iubere vt adiret. ⁊ sic hereditatem perdidi. nam habet̃ consi
deratio dicti lucri est ⁊ aliud qđ dicitur lucrū ex re vt lucrum
fructuū. ⁊ de hoc dic vt. l. videamus. ĵ. de vsur. ⁊ no. glos. in. l. in
hoc. s̃. de triti. circa fi. est ⁊ aliud qđ dicitur lucrū ipsius rei vt si
post morā creuit estimatio rei debite ⁊ postea decreuit. nā ha-
betur consideratio huius lucri contra morosum etiam hoc iu-
re. vt. d. l. in hac. cum similibus.

2 ☞ Qñ agit̃ in loco destinato solutioni cuius vtilitatis seu in
teresse ratione temporis debeat haberi consideratio.

3 Dānum non extrinsecum non consideratur ratione tēporis:
etiam in contractibus bonefidei.

1 **Quod si ephesi.** † Quando agit̃ in lo
co destinato actio nō
est arbitraria nec habet̃ cōsideratio ad interesse ra-
tione loci sed rōne tēporis sic si fuit in stipulatione
deductum vel etiam si nō fuit. ⁊ erat interesse damni. hoc dicit
2 tex. cum glo. † pro declaratione. glos. oppo. contra tex. ibi vel si
temporis vtilitas ⁊c. Innuit quod de vtilitate ratione tempo-
ris debet haberi ratio etiam si non fuit in stipulatione dedu-
cta. sed contra de. l. j. cum ibi not. C. de condi. indebi. quia talis
vtilitas est vsura que non venit in cōtractibus stricti iuris nisi
deducatur in stipulationem: solue expone vel pro etiam. ⁊ tūc
non obstat. sed dicitur illud idem: vel dic quod de vtilitate cō-
sistenti in lucro non habetur ratio nisi fuerit deducta in stipu-
latione vt in contrario: sed consistenti in damno vitando sic in
3 tellige sane † de dāno non extrinseco. illius enim nō habet̃ cō-
sideratio ratione temporis etiam in contractibus bonefidei.
vt. l. ratio. §. si per venditorem. de act. emp. ⁊ si propter moram:
qꝛ non soluisti familia mea perijt vel domus dirupta est: quia
non potui eam reficere: sed bene habetur ratio interesse intra
rem vt si post moram deterior facta est vel decreuit estimatio.
vt in. l. in hac. de triti.

a ¶ Ex toto. adde Bar. in. l. societatē. §. arbitrorū. v. extra glo. ĵ. ꝑ socia. Bart. i. l. j. C. de iuris. om. iud. ⁊ ibi an arbitramentū sit trāsactio ꝑ Bal. ī. l. fi. in. j. opposi. C. de ꝯhen. em. ⁊ in rubri. de rer. ꝑmu.

2 ☞ Quod actio de qua hic sit arbitraria: licet iudex non con-
demnet in plus vel minus ꝙ̃ sit obligatio contracta: sed in to-
tum absoluat.

3 Arbiter vel arbitrator qđ possit reum ex toto absoluere vel
condemnare. et nu. 4.

4 Arbitramentum qđ sit quedam transactio.

1 **Interdum.** † In loco nō destinato etiā vbi sor-
tiat̃ forum reus nō cōpellit̃ soluere
quando in loco destinato obtulit congruo loco et tempore vel
consignauit ⁊ deposuit ⁊ non fuit qui acciperet vel quando de
facili potest illic solui. h. d. multum not. ⁊ singu. ⁊ sic limitat. l. j.
§. eod. vt debeat intelligi preterꝙ̃ in casu huius. §. quem perpe
2 tuo tene menti. † Not. ꝙ ista actio dicitur arbitraria etiam quā
do iudex nō condemnat in plus vel minus ꝙ̃ obligatio sit con
tracta: sed in totum adsoluit vt in casibus de quibus hic vide
batur ꝯrium: qꝛ ideo appellatur arbitraria propter arbitriū
qđ habet iudex in condēnando in plus vel minus etiā in casi-
bus de quibus hic vtitur arbitrio in discernēdo an sit equum
3 debitorem ad locum remitti. ⁊ ꝓpter hoc allegat̃ iste tex. † ꝙ si
fuit factum cōpromissum in aliquos tanꝙ̃ in arbitros ⁊ arbi-
tratores cum potestate auferendi de iure vnius ⁊ dandi alteri
a ꝙ dicti arbitri poterunt reum ex toto[a] absoluere si eis videt̃ ⁊
nihilominus dicuntur vti arbitrio eis dato videbat̃ cōtrariū
4 qꝛ † tale cōpromissum ⁊ arbitramentū est quedam trāsactio: vt
C. de iudi. aut̃. si vero. ⁊ in corpore vñ sumitur. et transactio nō
dicitur nisi aliquo dato vel retēto. vt. C. de transac. l. transac. et
hic nihil datur ab vna parte sed dic qđ illud in vera trāsactio-
ne sed compromissum vel laudum nō est proprie trāsactio: sed
largo modo dicit̃: qꝛ est quidā discessus a lite sicut iuramētum
dicitur largo modo transactio. vt. l. ij. s̃. de iureiuran. ⁊ ita no.
Bar. hic. ⁊. s̃. de infa. l. furti. §. qui iussu. vbi oīno vide sic econ-
uerso si in totū cōdemnarent adhuc dicerent̃ vsi arbitrio ⁊ va-
leret: vt not. Bal. C. de execu. rei iudi. l. ij.

b ¶ Penitere. vide eius cōsi. inci. in cā que vertit̃ corā nobili in secundo impressis nu. xciij.

2 ☞ Differentia ꝙ actio tūc dicatur arbitraria qñ originali-
ter est stricti iuris ⁊ non actio bonefidei: que non dicitur arbi-
traria rōne loci ad quid sit vtilis.

1 **Si heres.** † Actio tunc dicit̃ arbitraria qñ
originaliter est stricti iuris etiā
si habeat instar bonefidei vt est actio ex testamento
secus in actione bonefidei que nō dicitur arbitraria
2 ratione loci hoc dicit cū duabus. l. sequen. † Quero ad quid sit
vtilis ista inuestigatio. et est differentia inter actiones stricti
iuris ⁊ bonefidei. nam sicut in stricti iuris arbitrarijs est inter
esse officio iudicis mercenario: vt patet in. l. centum capue. cir
ca fi. et. s̃. eod. l. iij. §. nunc de officio. ita et in bonefidei vt hic in
prima glo. bonefidei. et. l. si vt certo. in princi. ĵ. commo. Solue
propter id quod habetur in. l. centum capue. iuncta. l. quero.
cum ibi not. ĵ. loca. nam quando est stricti iuris ⁊ propter locū
est arbitraria cum illud interesse non veniat propter origina-
lem naturam actionis fideiussor simpliciter intercedens non
censetur ad illud interesse se obligare: vt in. l. centū capue. ver.
nec oportebit sed in actionibus bonefidei: qꝛ venit scđm origi-
nalem naturā: secus: vt. d. l. quero. cū ibi not. in glo. ⁊. ĵ. rem pu.
sal. fore. l. si postea. Spec. tamen videt̃ dicere in ti. de fru. ⁊ inter
esse. §. viso. ver. ⁊ hoc in cōtractibus ꝙ in bonefidei interesse sit
in obligatione nō in officio iudicis: sed hoc nō est verū: vt. d. l.
si vt cer. in prin. ⁊ prima glo. huius. l.

2 ☞ Aliud est vendere vel locare aliud est promittere de locā-
do vel vendendo.

3 Si quis promisit alicui vendere an ille cui facta est promissio
si aliquid soluit pro venditione futura possit nō emere ⁊ repe-
tere datum.

4 Actio sicut dicitur arbitraria qñ promittis mihi dare in certo
loco ita quando promittis simpliciter ⁊ ego promisi nō petere
nisi certo loco.

5 Si promisisti simpliciter tunc videtur actū vt soluat̃ vbi petitū
fuerit dūmodo petat̃ in loco vbi sortiris forum.

In bonefidei.

1 **Si tamen.** † Legit̃ duob⁹ modis in gl.
iste ver. ꝭm primā dicit ꝙ si ꝑ
stipulationē promittis mecū facere aliquē ꝯctū bonefidei licet
actio que orit̃ ex cōtractu bonefidei nō sit arbitraria: illa tñ q̃
oritur ex ista stipulatione si collata est in certū locū erit arbitra
2 ria: qꝛ est stricti iuris. ⁊ not. istā lec. † aliud est em̃ vendere vel lo
care aliud est ꝑmittere de locādo vel vēdendo: ⁊ habeo nunc de
3 facto istū casum. † qꝛ quidā promisit vendere: querit̃ an ille cui
facta est promissio si aliqd soluit pro vēditione futura an pos-
b sit penitere[b] ⁊ non emere ⁊ repetere datū si nō stat per promis-
sorem quominus vendat. ⁊ videtur ꝙ non quasi venditio ha-
betur pro facta: vt. l. labeo scribit. ĵ. de ꝯhen. empt. quo casu al-
tera pars esset alteri obligata ⁊ nō posset penitere. C. de rei ven
di. l. inciuile. In cōtrariū: qꝛ aliud est vendere aliud per stipu-
lationem promittere. nam hoc secundo casu promissor obliga
tur stipulatori non econuerso: qꝛ stipulatio non est contractus
vltro citroqꝫ obligatorius: vnde cum non sit obligatus in po-
testate sua est ne obligetur vt. s̃. si cer. pet. l. qui pecuniam. ⁊. l. si
pecuniam. de condi. ob causam. ⁊ sic poterit repetere datū tan-
ꝙ̃ causa ob quā dedit non sit secuta: qꝛ noluit ⁊ potuit nolle: vt
de condic. ob cām. l. j. §. si petendum. nec obst. l. labeo. qꝛ ibi con
tracta fuit venditio sub conditione que nō pendebat aut arbi-
trio ementis dumtaxat sed alterius vnde non potest resilire a
venditione iam facta lꝫ conditionaliter: qꝛ erat perfecta ꝙ̃tum
ad hoc vt. l. necessario. de peri. ⁊ commo. rei vendi. secus si sub
conditione que penderet ex sua mera voluntate: qꝛ potest eam
non implere ⁊ non perficiet̃ vēditio. ita sentit Bar. elegāter. s̃.
de iureiur. si quis cuꝫ debitore. in fi. in intellectu illius. l. labeo.
multo magis si non fuit venditio etiam conditionaliter facta
sed fuit facta promissio dumtaxat de vendendo tene menti: qꝛ
defendi per hoc vnum militē de vno magno labyrintho ī quo
se inuenit: qꝛ nō caute cōtraxit nec habuit bonū cōsiliū peritoꝝ
qꝛ aduersarius quedā ꝑmissa nō vult attendere ⁊ nō pōt intra
4 re per aliā viam ꝙ̃ ꝑ istā † ꝭm aliā lec. dicit ꝙ sicut dicitur arbi
traria quādo promittis mihi in certo loco dare: ita quādo pro
mittis simpliciter ⁊ ego promisi non petere nisi certo loco. tene
menti: qꝛ vtraqꝫ lect. est notabilis. de hac tñ vltima vide quod
not. in. l. nemo potest. de leg. j. ¶ † Vltimo queritur quid si pro
misisti simpliciter ⁊ ego te conuenio in alio loco ꝙ̃ vbi ꝑmissio
facta est dixit Guil. de cug. esse arbitrariā: qꝛ videt̃ actuꝫ quod
soluas in loco promissoris ⁊ ego te alibi cōuenio. argu. ad hoc
s̃. de arbi. si cum dies. §. si arbiter: ibi videtur actum ꝙ feratur
snīa vbi factum est cōpromissium. Bart. dicit ⁊ melius ꝙ imo
videtur actū vt soluat̃ vbi petitū fuerit dūmodo petat̃ in loco
vbi sortiat̃ forū per. l. vinū. s̃. si cer. pet. ⁊. l. fi. s̃. de triti. ⁊ alia rō
est in arbitratu si bene consideretur.

2 ☞ Fideiussor propter suam moram potest cōdemnari ad in-
teresse ratione loci siue reus principaliter sit in mora siue non
qꝛ fuit impeditus ad locū accedere. sed fideiussor non transiuit
tamen tm̃ tempus ꝙ cessante impedimento vterqꝫ istorum po
tuisset accedere.

3 Fideiussor potest in plus teneri ꝙ̃ principalis quātum ad ac-
cessorium proueniēs ex postfacto rōne culpe vel more.

4 Fideiussor in obligatione facti nō pōt ex sua mora teneri.

5 Fideiussor qui nō fuit in mora ꝙ propter moram rei principa
lis non possit condēnari ad interesse ratione loci. ⁊ quid de in-
teresse rōne tēporis. ⁊ nu. 8.

6 Soluta forte vel quatenus est soluta non durat petitio eius

qđ debebatur

quod debebatur iudicis officio mercenario.

7 Qui recepit sortem sine interesse scienter videtur interesse remittere.

8 Mora rei principalis qn̄ noceat fideiussori: ⁊ ad quas vsuras teneatur fideiussor.et nu.9.

1 entum capue. †Si fideiussor simpliciter accept⁹ conueniatur in alio loco ꝙ̄ destinato propter suā morā condēnatur ad interesse ratione loci: sed si ipse non fuisset in mora propter solam morā rei non condēnaretur. ad vsuras vero per stipulationem promissas per reum etiā propter solam morā rei teneretur ⁊ condēnaretur.⁊ illud quod habetur iudicis officio mercenario soluta sorte vel quatenus est soluta pro rata peti non potest:q2 petitio eius per se subsistere non potest.h.d.tota.l.primo ponit vnum dictum an ꝓpter moram suam possit ad interesse condēnari vsqꝫ ibi nec oportebit. Secundo ponitur aliud an propter moram solius rei condēnari debeat vsqꝫ ibi:neqꝫ enim.Tertio respondet cuidam oppositioni que poterat fieri cōtra deteriorationē huius secundi casus vsqꝫ ibi:eiusqꝫ. Quarto ⁊ vltimo ꝓbat responsionē quā
2 fecit ad dictā tacitam oppositionem.¶†No.ex primo dicto ꝙ fideiussor propter suam moram potest condēnari ad interesse ratione loci.⁊ istud dictū ꝓcedit siue reus principalis etiam sit in mora siue non sit:q2 fuit impeditus ad locū accedere: sed fideiussor non:iuxta ea que habent̄ in.l.j.§.eo.trāsiuit tn̄ tātum tempus ꝙ cessante impedimento vterqꝫ istoꝝ potuisset accedere:al's non potuisset fideiussor alibi conueniri.vt.l.si testamen-
3 to.§.fi.de fideius.¶†Sed tunc opp. quia scd̄m hoc in plus tenebit̄ fideiussor ꝙ̄ reus principalis.nam si reus nō fuit in mora nō tenet̄:nec potest condēnari ad illud interesse.vt not.ꝑ gl. in.l.ij.§.eo.tamen fideiussor sic vt hic.sed contra de.l. hi qui. et de.l.grece.§.illud.de fideius.solue quātum ad id quod principaliter fuit deductum in obligatione in principio non potest fideiussor in plus obligari ꝙ̄ principalis vt ibi: sꝫ quātum ad accessorium qd̄ prouenit ex postfacto ratione culpe vel more
a bene potest fideiussor in plus teneri.[a] vt hic patet. ⁊ ꝓpter hoc dicit hic Bar.not.ꝙ licet principalis non promiserit penā vel vsuras:fideiussor tamen bene potest ꝓmittere qd̄ intelligo:scꝫ propter suam morā nō propter morā principalis. ⁊ ita limito
4 dictū eius.⁊ ideo dicit hic.⁊ in secūdo respōso. ¶†Itē adhuc opp.ꝙ fideiussor ex sua mora non possit teneri.vt.l. si libertus moram.de ope.liber.⁊.l.cum filius.§.j.de verbo. obliga. Sol. verum est in obligatione facti si promittis facere domū ⁊ promittis fideiussorem:non enim possum interpellare fideiussorē vt faciat domum:quia factum coheret persone ⁊ explicandum a te non ab ipso:secus in obligationibus dādi ꝙ fideiussor potest interpellare vt det illud ad qd̄ tenetur: quia datio non sic coheret persone.⁊ ita potest explicari ab eo sicut a principali: ideo dicimus ꝙ conditio dandi vni apposita potest per alium
5 impleri.vt.j.de condi.insti.l.fi.†ex secūdo dicto non.in ver.nec oportebit ꝙ propter morā rei principalis fideiussor q non fuit in mora nō potest condēnari ad interesse:q2 ꝓpter moram rei obligatio fideiussoris non debet augeri.⁊ istud dictū debet intelligi vt procedat et habeat dubiū ꝙ transiuit tantū tēpus ꝙ vtriqꝫ cessante impedimento potuisset accedere: al's enim fideiussor etiam ad sortem conueniri non posset vnde non haberet dubium ꝙ eius obligatio non augeretur:ipse tamē fideiussor fuit impeditus accedere:reus vero non:nihilominus potest fideiussor alibi conueniri.vt.l.j.§.eo.videbat̄ ergo ꝙ etiā ad interesse actoris posset condēnari ꝓpter moram rei quasi simpliciter fideiubēdo censeret̄ se obligasse in omnē causam q̄ occasione istius obligationis contingere potest. vt.j. de fideius.l. si quis pro eo.§. si nūmos. et sic in eo quod posset accedere huic obligationi ꝓpter morā rei:cōtrariū tn̄ est ⁊ illud ꝓcederet in eo qd̄ posset contingere s̄m naturā obligationis originalē. pone exemplum in.d.§.si nūmos.sed istud accederet preter naturam originalem:qm̄ obligatio de se est stricti iuris. facit quod not.glos.mag.in fi.in.l.certi condictio.in princi.§.si cer. peta.⁊ isto modo soluitur cōtrariū.de.l.quero.cū ibi not.j.loca.super quo vtraqꝫ.gl.mag.huius.l.laborat s̄m veram opi.Ioā.quia ibi loquit̄ in vsuris debitis officio iudicis ex contractu bonefidei que lꝫ non sit in obligatione:tamē quia ex natura actionis principalis veniunt fideiussor simpliciter accedens videtur se ad illas obligasse.⁊ ista est ratio diuersitatis inter officium iudicis deseruiens actioni bonefidei ⁊ officium iudicis deseruiēs arbitrarijs vt dixi in legibus precedentibus.Et aduerte:quia vsure quantum ad principale sunt in officio iudicis nō in obligatione:quia non promisit sed quādo ad fideiussorem sunt in obligatione:q2 non videt̄ solū promisisse sortē:sed quicqd sorti posset accedere ex natura obligationis. et hoc colligit̄ ex.d.l. quero.⁊ de hoc etiā no.in.l.fin.j.eo. procedit etiā istud scd̄m dictum nō solū si fideiussor accessit a principio obligationis contracte vel etiam si post ante morā rei:sed etiam post morā rei ⁊ sic post ortum officiū iudicis ad interesse s̄m tertiam opi.per.l. fi.j.eo.vbi est casus:quia lꝫ mora sit contracta adhuc tn̄ potest dici qd̄ non ortum est officium iudicis quod non oritur solum per solam moram:sed oritur ex illa.et oritur etiam ex eo: quia agitur alio loco ꝙ̄ destinato.nam si in loco destinato non esset arbitraria.vt.l.qd̄ si ephesi.in princi.si aūt accederet post morā ⁊ postꝙ̄ actor incepisset agere in alio loco:tunc q2 iudicis officium erat ortum ad illud interesse fideiussor simpliciter accedens videretur ad illud obligasse se.arg.eius ꝙ hic dicitur de vsuris per stipulationē promissis:ad quas ideo fideiussor censetur se obligasse:quia iam erat orta causa pro vsuris debēdis licet cōditionaliter idem:ergo si est orta causa pro interesse debendo.⁊ hoc modo potest saluari opi.Azo.de qua infra subijciam.⁊ id quod no.hic glo.j.mag.in.v. sol.ibi vel clarius not. tria ⁊c.vsqꝫ in finem.est ⁊ tertia limitatio huius ver. quia procedit fideiussor accessit in omnem causam potest dici propter generalem ⁊ effusum sermonē qd̄ obligauit se etiā ad aliud qd̄ potuit accedere preter naturam originalē actionis et imputet sibi quare tam effuso sermone locutus est.arg. in.l.fi.C.de do. promis.sed qn̄ simpliciter.l.nō ita interpretatur. ⁊ istud fuit de mente quorūdā in solutione dicti cōtrarij:esset ergo idē hoc casu de interesse qd̄ de vsuris:sed qn̄ simpliciter accedit est differētia inter istud interesse ⁊ vsuras debitas ex officio iudicis ex
6 cōtractu bonefidei.¶†Ultimo no.in fi.ꝙ soluta sorte vel quatenus est soluta nō durat petitio eius qd̄ debebat̄ iudicis officio mercenario.ratio est:quia nō potest per se stare. vt.l.iiij.C. de pos.⁊ dic.§.eo.l.iij.§.item iul.additur alia ratio per.l. fin.in
7 fi.§.eo.†q2 q recipit sortē sine interesse scienter videt̄ interesse remittere.ista tn̄ ratio non haberet locū si ignorāter sed precedens bene haberet locum.intendit autem iuriscōsultus in ver. eiusqꝫ probare id qd̄ dixerat in ver.neqꝫ em̄ ꝙ aliud in vsuris promissis:q2 ille debētur iure actionis ⁊ obligationis et aliud interesse isto ꝙ non debet̄ nisi officio iudicis mercenario. ⁊ ad a boc probandum inducit ꝙ soluta sorte nō remanet petitio interesse pro rata qua soluta est sed si esset obligatus:secus vt patet in.l.C.de iudi.in hac.l.sunt due glo.magne quarum prima fuit glo.noua recitans opi.multoꝝ.alia fuit gl. Azo. antiqua.
8 ¶†Et ex istis glo.colligunt̄ tria cōtraria.vnū est de.l.mora.j. de verb.obli.⁊ istud venit cōtra scd̄m casum in ver.nec oportebit.vbi dicit̄ ꝙ mora rei principalis nō nocet fideiussori vt augeat eius obligationē vbi dicit̄ cōtrariū qd̄ nocet gl.j.mag.in prin.allegat illā.l.ꝓ cōtraria.⁊ non soluit quicquid in ea dicit̄ tendit ad solutionē tertij cōtrarij.de.l.quero.j.loca.gl.vero.ij. in prin.soluit ⁊ bene qd̄ nocet quantū ad perpetuandū obligationem vt per interitū rei debite nō extinguat̄: nec quantū ad principalē nec quātum ad fideiussorē:sed si reus non fuisset in mora fuisset extincta quantū ad vtrūqꝫ.qd̄ dic vt not.§. de dolo.si fideiussor.quātū vero ad augendū vt teneat̄ vltra summā principalē nō nocet vt hic.¶Scd̄m contrarium est.de.l.j.C.de condi.inde.que in glos.non allegetur:sed ex verbis eius colligitur.⁊ istud tendit ad prin.l. vbi habet ꝙ fideiussor potest teneri ⁊ condēnari ad interesse ratione loci:sꝫ cōtra q2 ipse tenet̄ actione stricti iuris in qua non veniunt accessiones nisi sint in stipulatione deducte.vt.l.j.⁊ istud interesse non fuit deductuꝫ: ergo ⁊c.solue.verum est de accessionib⁹ odiosis vt sunt vsure: secus in interesse.Et ista oppositio colligit̄ ex gl. ij.in prin. ibi: sed opponitur ⁊ videt̄ vsqꝫ ad ver.adhuc videtur.¶Tertium est cōtrarium.de.l.quero.cū ibi no.j.loca.⁊ istud cōcernit scd̄m casum in ver.nec oportebit:q2 ibi dicitur ꝙ fideiussor tenet̄ ad vsuras propter moram rei:lꝫ ipse nō sit in mora.⁊ etiā plus ibi colligitur in fi.principij illius.l.qd̄ lꝫ ille vsure respectu principalis sint in officio iudicis mercenario respectu tn̄ fideiussoris sunt in obligatione ex sua promissione ad qd̄ multo magis videtur debere teneri:quia non est odiosum sicut vsure. timore huius contrarij prima glo.mag.tota laborat super eo. ⁊ posuit quinqꝫ intellectus ex quibus colliguntur quinqꝫ solutiones.⁊ vltima fuit opi.Ioā.in qua glo.videtur residere. secūda vero gl.ab illo ver.adhuc videt̄ vsqꝫ in fi.que similiter tota sup boc cōtrario laborat.posuit duos alios: scꝫ intellectū Pla. Itē Azo.⁊ istam vltimā Azo.videtur glo.tenere in.l.fi.j.eo. et etiam multi alij. vt Dy.Marsi.⁊ Iaco.bu.sed Bart. sequitur intellectum Io.prima ergo solutio est ꝙ hic fideiussit in sorte dūtaxat ibi vo simpliciter vel generaliter.⁊ ista solutio reprobatur in.ij.glo.mag.in fi.q2 si fideiussisset in sorte dūtaxat non esset differētia inter istud interesse ⁊ vsuras per stipulationem promissas.nam etiam ad eas teneretur.vt.l.fideiussores.§.j.j. de fideius.cuius contrariū hic dicitur in ver.neqꝫ enim. Secū-

a ¶Plus teneri. An ex mora rei augeat̄ obligatio fideiussoris. Adde quod no. Bar.in.l.fi.j.eo. ⁊ qd̄ not. Moder.insti.de act. §. preterea. per Lud.roma.cōsi. ccccxviij.

da.solu.q intelligatur quod fideiussit in omnē casum simpliciter ⁊ q fateamur contrarium vt ꝓpter moram rei augeatur obligatio fideiussoris ad interesse quātū ad obligationē vt in contrario:sed si soluatur sors sine interesse vel per reum vel fideiussorem non remanet petitio ad interesse. et ita intelligitur iste ver.nec oportebit.dum dicit obligationē fideiussoris non augeri.i.non remanere auctam soluta sorte.glo. contra istam opponit ⁊ soluit.tu dicas q ista non est vera: qꝛ iste casus non ponit̄ hic in ver.nec oportebit. sed in fi. huius.l. Itē si verum esset q augeretur quātum ad obligationē: qꝛ fideiussor censetur se obligasse ad illud interesse non esset verū q soluta sorte extingueretur petitio:imo duraret quo ad fideiussorem: licet non quo ad reum:quia quo ad fideiussorem esset in obligatione sed quo ad reum non:sed in officio iudicis.⁊ hoc voluit glo. in.l.fi.§.eo.in fi.glo.ibi.item quid si reus. Tertia solu.est qđ hic ideo non augetur obligatio fideiussoris propter moram rei: quia non poterat ad sortem conueniri:quia nō transiuerat tātum tempus quo potuisset accedere:lȝ reus potuerit: vel quia fideiussor erat debitor:vel quia in loco magis remoto.sed in.l. contraria poterat conueniri ad sortem. ista solutio non est vera:qꝛ hic innuit q ad sortem conueniebat̄.glo.dicit q nō conueniebat̄ inuitus sed sponte volebat soluere.truffa est:quia in prin.l.innuitur contrariū nec haberet dubium iste tex. Quarta solutio est q ideo hic non augetur:qꝛ cōueniebatur capue.⁊ sic in loco destinato.⁊ sic non veniebatur interesse ratione loci. vt.l.qđ si ephesi.in prin.sed vsure per stipulationē bene veniūt certe vsure etiam in bonefidei deberent venire:quare ergo dū taxat excipit de promissis per stipulationē.glo.rn̄det.dic vt in ea.ista so.⁊ intellectus est contra text.expressum hic.in prin. dū dicit vt si alibi q̄ capue petatur ⁊c. Quinta fuit solutio Ioan. quam glo.recitat per multa verba ab illo ver.vel clarius vsq in fi.⁊ est ista qđ.l.cōtraria.loquit̄ in vsuris que veniūt in contractibus bonefidei.⁊ sic ex materia contractus: vnde ad illas fideiussor simpliciter intendens censetur se obligasse.vt ibi. hic loquitur de interesse qđ venit in hac arbitraria rōne loci: et sic p̄ter naturam originalem actionis cum sit stricti iuris.vnde ad illas non censetur fideiussor se obligasse nec cogitasse. et gl. ponit rationem diuersitatis inter istas vsuras ⁊ vsuras ꝓmissas etiam per stipulationem ⁊ etiam inter illud interesse et vsuras que veniunt officio iudicis in actione bonefidei: et vtitur multis verbis Marsi.et Pet.et Dy. reprehendunt. primo qꝛ cum istud interesse veniat ratione pacti ⁊ conuentionis habite a prin.dicitur esse de natura contractus:quia illa que incontinenti fiunt insunt etiam in contractibus stricti iuris. vt in.l. in ea.ver.dicebam.si cer.peta.⁊ istud inesse facit censeri de natura. Preterea si tenetur ad vsuras que sunt interesse fortius ad istud interesse qđ non est odiosum. Preterea posito qđ non sit de natura actionis considerata ipsa actione in esse primeuo et in simplici sua natura:si tñ consideratur cum adiectione loci:⁊ sic cū qualitate:qꝛ est arbitraria censetur esse de natura sicut in simili dicitur in extraordinarijs ordo est ordinem non seruare ita in arbitrarijs stricti iuris de natura est id quod venit propter hanc qualitatem:qꝛ arbitraria lȝ non sit recta qualitate. ¶In glo.vero scđa ponit̄.v.opi.Pla.in ver.ȝ adhuc qđ in.l. quero fideiussit in oēm causam hic simpliciter. Io.dicit idem ibi si fideiussisset simpliciter p.l.si postea rem pup. sal. fo. cum pluribus alijs per ipsum allegatis in quibus est expressum:et sic ista solutio non est bona. Septima fuit opi. Azo. vt distinguatur tempus quo fideiussor accessit: an aut post moram rei cōmissam et post qñ interesse cepit deberi vel etiam vsure iudicis officio mercenario: et tunc fideiussor simpliciter accedens censetur se ad illas obligasse.ita intelligatur illa.l. quero. aut ante morā et anteq̄ interesse vel vsure inciperent deberi:et tūc secus.⁊ ita intelligatur iste ver.j.nec oportebit.idē esset in vsuris per stipulationē promissis:qꝛ si fideiussor accederet añ stipulationē vsurarū non teneret̄ ad vsuras postea promissas:ȝ tunc tenetur qñ post promissionē:licet em̄ adhuc non debeant̄ pure debentur tamē conditionaliter rōne promissionis. Sed interesse vel vsure promisse anteq̄ cōmittat̄ mora nec pure nec conditionaliter debentur.⁊ istam solu.sequunt̄ predicti docto. Sed ista solu.in vtroq dicto videt̄ falsa primo inquantū vult qđ si fideiussor accedat post moram rei tenetur ad interesse: qꝛ hoc videt̄ contra casum.l.fi.§.e.ver.ꝓpter istū casum facta est ⁊ cōtrarium terminare videt̄ Azo dicens q ibi non determinat̄ iste casus:licet formetur ista questio sed nō soluitur ȝ soluitur quedā alia:sed non est verisimile qđ iurisconsultus formasset eam ⁊ non soluisset: vel dic ꝓm Azo. si dicatur qđ soluatur ibi qđ fideiussor intercesserit ibi in sorte tantū.certe tunc nō haberet dubium in secundo membro q qñ intercesserit ante morā non teneat̄ ad vsuras currētes ex mora postea secuta est falsa et contra tex.in.l.si postea.rem pup.sal. fo. ⁊ contra mentem.l. quero.ideo Barto.residet in opi.Ioā.⁊ siue fideiussor accedat ante morā siue post nō teneat̄ ad istud interesse: sed ad vsuras in contractibus bonefidei teneat̄ siue accesserit ante morā siue post.nec obstat q postq̄ cōmissa est mora istud officium iudicis quantū ad interesse non oritur nisi cū actio executioni mādatur:qꝛ incipiat deduci in iudiciū.⁊ istum tex. multū ponde-
9 rauit Bar.⁊ subtiliter.†fatendū est ergo qđ fideiussor accessit postq̄ creditor incepit agere in alio loco et sic incipit interesse deberi ⁊ officium iudicis est ortum tenetur fideiussor. arg.d.l. quero.Si aūt ante nō nisi fideiussisset in oēm cām. arg. eiusdē l.quero.Sed ad vsuras in contractibus bonefidei etiā si simpliciter accedat vel ante morā vel anteq̄ agatur censet̄ se obligasse:qꝛ veniunt ex originali natura actionis: et sic ista causa censetur a prin.interesse non potest istud cōtra alio modo meliori solui.cetera dic vt dicam in.l.fi.

2 ☞Reus non compellitur soluere alio loco q̄ in loco destinate solutionis nisi habita ratione sui īteresse ⁊ qualiter istud procedat.

1 Si qui certo. †Creditor non cogitur recipere alibi q̄ in loco destinate solutionis hoc verū nisi offeratur etiā interesse ꝓm doc.per.l.qui rome.cū ibi no.in princi.de
2 ver.obli.† ⁊ sic ecōuerso reus non cōpellitur soluere alio loco nisi habita rōne sui interesse.vt.l.ij.§.e. qđ declara vt ibi. Sed distingue aut fuerunt apposita plura loca alternatiue in stipulatione:et tunc potest debitor eligere ante lit. contesta. in quo loco soluat ⁊ inuito stipulatore nō quantū ad hoc vt nō possit alibi soluere:sed quantum ad hoc vt habeat̄ ratio sui interesse qꝛ ibi non soluit.vt.§.eo.l.iij.§.generalr̄.⁊ ibi dixi aut fuit appositus vnus locus:⁊ tunc aut gratia promissoris ⁊ potest illi fauori renūtiare:⁊ sic soluere in quocūq loco vult inuito stipulatore non q precise compellatur si non vult recipere: sed si nō recipit constituitur in mora:⁊ postea periret quantitas oblata liberaretur ope exceptionis.vt.l.qui decem.in prin.de sol. aut gratia stipulatoris vel vtriusq. ⁊ tunc non compellitur alibi recipere vt hic.⁊ sic non constituitur in mora nisi debitor offerat etiam interesse.vt.d.l.qui rome.

2 ☞Solutio simpliciter facta qñ primo cedat in vsuras: et in residuo cedat in sortem.
3 Interesse dicitur pena ex parte soluentis.
4 Si conuenio fideiussorem qui recuperaturus est a reo qđ censeatur ipse reus conueniri.
5 Recipiens sortem scienter videtur remittere interesse: secus si ignorabat et quid in pena.
6 Creditor cū recipit sortē nō potest per ꝓtestationem reseruare sibi petitionē interesse q est in officio iudicis mercenario nisi soluens acquiescat protestationi.et nu.7.
7 Protestatio q non prosit in his que non dependent a voluntate protestantis.

1 Si post moram. †Fideiussor simpliciter acceptus etiā post moram rei nō tenetur nec obligatus est ad interesse actoris rōne loci.⁊ simplex solutio nō censetur facta pro rata sortis et interesse: sed tota cedit in sortem vsq ad cōcurrentem quantitatem sortis ⁊ soluta sorte sine interesse qđ erat in officio iudicis mercenario non durat petitio interesse:qꝛ censet̄ remissum.h.d.ista.l.que videt̄ magis difficilis quā.l.centum capue.ꝓm Bar.⁊ venit ad suppletionē istius legis:qꝛ illa loquit̄ qñ fideius.accessit a princi. vel ex postfacto ante moram rei.hic vero post moram quo casu erat maior ratio dubitandi quasi tūc interesse cepisset deberi cum officium iudicis esset ortum:tamē determinat̄ idem quando actor nondum egerat: sed agere volebat.⁊ primo formatur questio vsq ibi adeo.secūdo ponunt̄ due illationes que sequuntur si teneamus partem negatiuam q fideiussor nō teneatur:vsq ibi nisi. tertio circa primam illationem mouetur vnum dubium propter qđ videtur eam non habere locum vsq ibi quod non puto.quarto illud dubium tollitur:propter quod iurisconsultus innuit soluta sorte nō remanere petitionem interesse maxime: qꝛ videtur remissum quasi dicat.tum qꝛ nō est in obligatione: sed in officio iudicis mercenario.quod per se stare non potest: tum quia remissum videtur a creditore scienter recipiente ex quibus colligit̄ sol.ad.q.primo loco formatam qđ fideius. non tenetur.⁊ qđ illud interesse non debetur ab eo: nec est in obligatione:quia sic etiam soluta sorte duraret petitio ipsius. soluitur ergo ista.q.hic ꝓm verū intellectū.lȝ Azo dixerit contrarium. ¶In tex.ibi.cum arbitraria vellet agere pondera text. propter id quod dixi in.l.centum capue. nam si iam incepisset agere interesse incepisset deberi a reo principali saltem officio iudicis

cio iudicis:ideo si fideiussor simpliciter accedens ad istud teneretur:sed anteq̃ incipiat agere in loco non destinato non incipit deberi posito q̄ reus fuerit in mora:quia poterit esse q̄ nō agetur nisi in loco destinato:⁊ tunc non debebitur interesse.vt s.eo.l.qd si ephesi. ¶In text.ibi.non debeatur nec sit obligatus.pondera hunc tex.q2 quantum ad ipsum principalem clarum est q̄ nō est in obligatione:bene tamē debetur officio iudicis mercenario si agetur in loco non destinato. Sed si diceremus deberi a fideiussore quasi videatur illud promisisse: tunc quantum ad eum erit in obligatione ⁊ sic durius videbit obligatus q̄ principalis:sed certe non est obligatus in plus re et loco vel tēpore:sed efficacius ⁊ istud nō ꝓhibetur. nam et soli naturali obligationi potest fideiussor accedere qui erit obligatus naturaliter ⁊ ciuiliter.vt.l.j.de fideius. ¶In text.ibi.adeo hic dicit quod si teneamus partem negatiuam q̄ nō sit in obligatione fideiussoris sequētur duo.primum q̄ soluta sorte cessabit officium iudicis super interesse: quia non durabit petitio eius. Item qd si agetur in loco destinato similiter cessabit innuit ergo a contrario sensu qd si esset in obligatione fideiussoris soluta sorte non cessaret arbitrium et sic duraret petitio interesse.quod videtur esse falsum.vt.s.eo.centum capue.in fi. Item innuit a contrario sensu qd si ageretur capue adhuc duraret petitio interesse si deberet iure actionis qd etiam videt falsum.vt.l.qd si ephesi.glo.hic super isto verbo adeo videtur vtrūq̄ fateri.et sic qd non debeamus hic recipere ista. argu. a cōtrario sensu ex quibus resultat prauus intellectus. vt.C.de condi.inser.l.iij.⁊.l.conuenticulam.de episco.et cleri.et glo. sequens.super verbo capue.que obscura videt sentire hanc rationem quātum ad primū: q2 cum fideiussor nō possit durius obligari q̄ principalis sicut quantum ad principalem respectu cuius non est in obligatione: sed in officio iudicis soluta sorte extinguitur petitio ad interesse.vt.l. centum capue. in fi.ita respectu fideiussoris posito qd quantum ad eum sit obligatus ne sequatur aliud inconueniens qd reperiat se obligatum durius.⁊ ista promissio interesse tamen succedat loco officij iudicis mercenarij sapit illius naturam vt extinguatur soluta sorte sicut ⁊ illud. ¶Sed ad hoc glo.opp.q̄ reperit se durius obligatū:sc3 iure obligationis ⁊ principalis iudicis officio tantum qd est debilius.vt patet in.l.cum postulassem. cum ibi nota.de dam.infec.⁊ respondet quod non est obligatus in plus aliquo de quatuor modis.et illud dūtaxat prohibet non autem quod efficacius.breuiter quātum ad primum do. Azo non bene dixit:quia imo:licet non duret petitio respectu principalis:quia quo ad eum non est in obligatione respectu tamē fideiussoris bene durabit si dicamus quo ad ipsum esse in obligatione.et hoc expresse voluit glo.fi.in ver. Item quid si reus. et ad rationem Azo.faciliter respondetur qd id quod dicit gl. quia nō reperit se obligatum in plus:licet durius:idest efficacius:quātum ad scd̄m vero dicit Azo q̄ arg. qd hic colligitur a contrario sensu est falsum:q2 posito q̄ esset obligatus quantum ad fideiusso.si ageret in loco destinato cessaret arbitrium iudi.q2 cessaret interesse ratione loci.ergo cessaret actio cōpetere.vt.j.man.si procuratorem.§.mandati. ¶In text.ibi. nisi si quis.hic format vnum dubium cōtra primā illationem: q2 si debentur centum pro sorte.⁊.xx.pro interesse.si soluūtur centum non propterea extinguat petitio interesse:q2 non censent soluta solum pro sorte:imo partim pro sorte ⁊ partim pro interesse:et sic remaneat petitio residue sortis: et residue partis pro interesse sic in simili dicitur in.l.centum capue. in fi.sed ad
2 hoc respondetur in ver.seq.q̄ non puto q̄ istud non est admittendū:imo ista solutio censetur facta pro sorte tantū. ¶†Sed opp.qd imo videtur primo facta pro interesse.vt.C.de solu.l.j. istud contrarium signat glos.fin.et non soluit.dicas q̄ ibi erat debitor sortis ⁊ vsurarum vnde solutum simpliciter. primo cedit in vsuras et residuum in sortem. hic vero erat debitor sortis tm̄:non autē interesse anteq̄ ageret in loco non destinato:si autem esset:puta postq̄ esset actum posset illud idem dici vel aliud est in vsuris aliud in interesse:quod perpetuo tene men-
3 ti.⁊ no.tex.†dum dicit penā q̄ interesse dicitur pena hoc est verum ex parte soluentis:q2 soluit qd sibi nō abest non respectu recipiētis:quia recipit qd sibi abest.et sic aliquid vno respectu potest dici pena alio non sed ad interesse: aliqñ autem quo ad vtrūq̄ dicitur pena cum quis soluit qd sibi non adest et alter recipit qd sibi nō abest:⁊ tūc mera est pena. Interdum dicitur mere interesse cum quis soluit vel restituit qd sibi adest et alter recipit quod sibi aberat.de his vide.s. ne quis eum qui in ius voc.est.l.pe.§.hoc iudicium.in glo.super ver.in singulos.cum seq.qualiter autem fiat hec cōputatio.glo.ponit vnā fm Ioā. alteram fm Mar. ¶In tex.ibi qd non puto. iste ver. refertur re vera ad proxime precedentē nō ad.q. formatā in prin. tamē ex eo qd hic dicit tacite intelligit responsio ad q̄onem formatā q2 hic dicit q̄ cessat petitio interesse soluta sorte:q2 videtur remissum:ergo sequit qd non debetur nec est in obligatione fideiussoris:q2 tunc nō cessaret eius petitio.⁊ sic ɔfundit opi. Azo.
4 q2 tenuit cōtrarium in.ij.gl.mag.l.centum capue.† Concludе ergo q̄ fideiussor nō teneāt ad interesse ratione loci propter solam morā rei etiam si fideiusserit post morā contractā p istam legē sicut qñ ante morā per.l.centū capue.q2 vtrobiq̄ est eadē ratio:sc3 q̄ istud interesse nō est ex natura actionis originalis et adhuc non deberet si nō inceperat agi in loco nō destinato: secus si inceperat agi.arg.huius.l.in prin.a cōtrario sensu idē si generaliter se obligauit in oēm causam:l3 nō incepisset agi. arg.in.l.quero.§.loca.nec obstat si dicatur si non inceperat agi non debebat a reo etiā post morā.vt.s.dixi.ergo nec potest deberi a fideiussore posito q̄ generaliter se obliget: q2 teneretur in plus qd esse non potest ꝓpter morā rei dūtaxat bene possit esse propter suā vt dixi in.l.centū capue.nam dico q̄ eoipso qd incipit agi contra fideius.in loco nō destinato incipit interesse deberi ab ipso reo sicut si ageret contra ipsum: q2 conuenio fideiussorē:q2 recuperaturus est a reo censet ipse reus cōueniri. vt infra quarū re.act.nō da.l.j.§.exceptiones. vbi hū ꝓbat: s3 si nō cōueniret fideiussor extra locū non destinatū fateor q̄ nō teneret:talis eni ꝓmissio generalis h3 in se conditionē si agit extra locū destinatū ⁊ agit cōtra fideiussorem vel reum. ⁊ tunc fideiussor recuperabit interesse ab ipso reo:quia propter eius morā soluit ⁊ actor habuit necesse agere in loco non destinato.
5 ¶†Ultimo no.tex.q̄ recipiendo quis sortem videt remittere
a interesse[a] quod est verū qñ sciebat sibi interesse deberi: secus si ignorabat per id qd no.s.de tritica.l.in hac. in glos. super ver. liberati.in fi.An autem idem sit in pena vt videat remissa. dic q̄ pena legalis nō:q2 debet ⁊ potest peti vna cum principali. vt.l.si pro fure.s.de condi.fur.in cōuentionali idem si poterat peti vna cum principali:quia fuit apposita clausula rato manente pacto.vt.l.qui fidem.s.de trāsac.regulariter secus: quia debet esse altero cōtentus.vt.l.apud celsum.§. labeo. et de do. excep.⁊.§.de.l.cōmissoria.l.post diē.⁊.l. de lege.§.fi. in iudiciali
6 vero pena dic vt in.l.ij. in prin.si quis cau.†Sed vtrum creditor possit cum recipit sortem per protestationem reseruare sibi petitionē interesse qd est in officio iudicis.tantū videt q̄ sic qñ apparet de animo recipientis quod non intendit remittere in cōtrariū:q2 subest alia ratio propter quā nō durat: q2 debetur officio iudicis mercenario qd per se stare nō potest. Barto.distinguit qd aut recipiendo sortem liberauit soluentem a sorte faciendo finem ⁊ quietationem.⁊ tunc vera est scd̄a pars: q2 nō est in potestate recipientis ɔseruare sibi iudicis officiū contra naturam ipsius officij vt possit per se principaliter intentari: ⁊ sic ꝓtestatio sua nihil operat per.l.alimenta.de neg.gest. que
7 vult†q̄ protestatio non prosit in his que nō dependent a potestate protestantis aut non liberauit eū expresse a sorte.⁊ tunc recipiendo simpliciter sortē cum protestatione predicta censet velle qd non extinguatur petitio sortis:vt sic iterum possit in iudicium deduci non vt eam consequar:sed interesse.vt.s.eo.l. iij.§.item iulia.Sed certe ibi loquit qñ solutio fit adiecto qui non potuit preiudicare principali vnde ipsa.l.reseruat petitionem ad sortem ne principalis indebite declaratur facto adiecto recipientis solutionē alio loco q̄ destinato nos loquimur quando sol.fit ipsi principali quo casu cessat dicta ratio. et sic lex ipsam non reseruat:vnde videtur qd nec ipse sibi reseruarē possit:q2 erat in sua potestate nō recipere sortē sine interesse imputet ergo sibi:finaliter dico q̄ si soluēs acquiescit protestationi nec cōtradicit procedit determinatio Bar. secus si expsse cōtradiceret ratione supra dicta:q2 non potest inuito soluente sibi reseruare actionem aliter q̄ ius disponat. ad hoc vide qd no.in.l.fi.item si predixerit nau.cau.stabu.

a ¶Interesse. an soluta sorte possit peti interesse vide Bal. consi. clj.⁊ vtrū soluta sorte remaneat pena seu accessoriū in petitione. vide Bar.in.l.si cui.§.sacruz. de sol.ibi alleg.istā l.qd autē qñ pena cōuētionalis succedit loco interesse.vide.l.ꝓdia.§.de act.empti.qd etiam qñ pena succedit loco cōtēptus. vide.l.ita demū.s.de arbi.⁊ in.l.itē si duo.§.itē si duo.s.si qs cau.⁊ an accipiendo partē videat remissa p pte. vide in.l.in executione.§.p pte.§.de ver.obli.⁊an maritus q post morā recipit dotē possit de p se petere fruct⁹ vt accessionē. vide Ang.⁊ Imo. in l.si insulā.i vlti. char.ver.restat. de,verbo.oblig. Bal.i.l.fi.§.pe. C.de iure dot.

¶De constituta pecunia. Rubrica.

1 ☞Ex pacto nudo non oritur actio de iure ciuili.
2 Pactū nudum si fiat super debito precedenti qd tunc oriatur actio que est pretoria.
3 Actio de constituta vocatur quando quis constituit se soluturum id qd ipse vel alius debet ciuiliter vel naturaliter tātum ex quacūq̄ causa ciuili vel pretoria ex ɔtractu vel quasi.ex delicto vel quasi dūmodo sit tale debitum q̄ solutum per errorem iuris repeti non possit.
4 Masculinum genus concipit femininū si est eadem ratio ⁊ verba proferuntur a lege etiam in materia penali vel etiā ab homine in materia fauorabili.
5 Lex qñ dicit ex aliquo contractu quē obligari debet intelligi dū modo sit habilis ad se obligandum.

6 Statutū ꝙ cōtra instrumentū guarentigie nulla possit obijci exceptio ꝙ eo non obstante possit obijci exceptio ꝙ ille qui se obligauit non erat habilis ad se obligandum.

7 Actus tendens ad obligandū si peccat in forma ⁊ sic nō valet vt agitur non valet vt valere potest: secus si tendat ad liberandum vel non peccat in forma.

8 Exceptio que non cōcernit obligationē sed estimationē: vt qđ non exigatur vltra ꝙ̄ facere possit potest obijci post sententiā et post constitutum.

9 Exceptio que inducit condictionē indebiti impedit constitutum: ⁊ quid si qs sciebat sibi exceptionem competere.

10 Constitutor potest se obligare in plus tēpore quā principalis debitor sed fideiussor non potest. et nu. 18.

11 Fideiussor nō obligaṫ nisi verbis: constitutor vero solo cōsensu: ⁊ potest cōstitutū fieri inter absentes per nuntiū vel epistolam non sic fideiussor.

12 Fideiussor non potest se obligare nisi ad illud ad qđ est obligatus principalis: sed constitutor etiam ad aliud.

13 Fideiussor ꝙ possit accedere ante obligationē ⁊ post: ⁊ an constitutor nisi post debitum.

14 Ad quid sit necessarius titulus de fideiussoribus cū plenius prouideatur per titulū de constituta pecunia. et nu. 10.

15 Constitutum quibus verbis fiat.

1 Hoc edicto. ¶ † Premitte ꝙ ex pacto nudo nō oriṫ actio de iure ciuili. vt. l. iuregentiū. §. igitur nuda. ff. de pac.
2 † Sed pretor per suū edictum induxit actionem oriri eo casu quo tale pactum fiat super debito precedenti propter duplicem obligationem. ⁊ sic duo inutilia faciunt vnum vtile.
3 † ⁊ ista actio est pretoria ⁊ notatur de constituta quando constituit se soluturū id qđ ipse vel alius debet ciuiliter vel naturaliter tantū ex quacūq; causa ciuili vel pretoria ex contractu vel quasi: ex delicto vel quasi dūmodo sit tale dubium qđ solutum per errorem iuris non possit repeti: secus si repeti posset. h. d. in effectu: vsq; ad. l. eum qui. ⁊ habetur insti. de actio. §. de constituta. Et primo cōmendat edictū pretoris: vsq; ibi: ait pretor. Scđo ponit eius verba truncate que glo. supplet ⁊ alia verba cōtinebātur que habentur. j. eo. l. si duo. §. ait pretor. ⁊ hoc vsq; ibi. ⁊ sic. Tertio incipit exponere verba. ⁊ primo verbū qui vsq; ibi: eum q. scđo verbū cōstituit vsq; ibi: an potest. tertio verbum debitū[a] vsq; ad. l. eū qui. declarando in singulis aliqua dubia q̄ occurrunt.
4 ¶ † No. in. §. j. ꝙ masculinū genus concipit femininū. de hoc tractat hic Guil. de cu. et dicit ꝙ vbi nō est eadem ratio nō cōcipit. vt. l. quisquis. C. ad. l. iul. maie. sed si est eadem ratio aut verba proferuntur a lege: ⁊ concipit etiam in materia penali ⁊ odiosa. vt. l. quicūq;. C. de ser. fugi. ⁊ ibi per Cy. de hoc brocardo aut proferunṫ ab hoīe. et tunc aut in materia fauorabili. et idem. vt. l. qui duos. de lega. iij. aut in materia odiosa: ⁊ tunc secus vt si quis exheredauit filios non videṫ exheredare filias. vt in. l. j. de ven. in pos. mit. plenius. vide per Bar. in. l. j. de verb. signi.
5 ¶ † Itē no. in. §. de pupillo. ꝙ qñ lex dicit ex aliquo contractu quem obligari debet intelligi dūmodo sit habilis ad se obligandū: al's secus ⁊ istū text. inducebā semel cum statutum
6 Florentie † dicat contra instrumentū guarentigie nullā posse obijci exceptionem eo nō obstāte potuit obijci exceptio ꝙ ille qui se obligauit per instrumentū guarētie nō erat habilis[b] ad se obligangum: vt quia erat pupillus vel minor ⁊ se obligauit sine autoritate administratoris. ⁊ postea reperi Joā. an. ita expresse determinare ti. de sen. §. vt autē. in addi. Spec. facit. l. nō
7 erit. §. dato. cum ibi no. de iureiurā. ¶ † Item not. in. §. eū qui. qđ actus tendens ad obligandū si peccat in forma: ⁊ sic si nō valet vt agitur non valet vt valere potest. ad hoc allegaṫ iste text. in. l. j. §. si quis ita. de verbo. oblig. secus si tendat ad liberandū vt. l. si vnus. §. penul. ff. de pac. Item secus quādo nō peccat in forma. vt. l. tam angusti. ff. de serui. de hoc vide per Cy. in. l. nō
8 codicillum. C. de test. ¶ † Item no. in. l. qđ si maritus. in princi. ꝙ exceptio potest obijci post sentētiam: q: nō concernit obligationem: sed estimationē: vt ꝙ nō exigatur vltra ꝙ̄ facere possit nec impedit constitutum nec impeditur ab eo: q: poterit obijci etiā post constitutū sicut obijcitur post sententiā: nō ergo videṫ
9 ei renuntiare per constitutum. ¶ † Item no. in. §. j. ꝙ exceptio que inducit condicti. indebi. impedit constitutum: quia qđ solutum pōt repeti constitutum necessario nō debet solui: quod autem solutum non repeteretur constitutum necessario debet solui. ⁊ hec est intentio tex. gl. ibidē. in fi. ¶ Querit ibi gl. quid si sciebat sibi exceptionē cōpetere. ⁊ tenet glos. ꝙ tūc tenebiṫ cū effectu: q: censeṫ donare. expone. i. censeaṫ remittere exceptionem quā habebat. ⁊ sic dabitur contra eū replicatio. et primū debitum efficietur vtile sicut in simili. ff. de pac. l. si vnus. §. pactus. cōtrariū eius qđ hic dicit gl. videṫ dicere. j. eo. l. eatenus.
10 §. fi. sʒ dic vt ibi dicā. ¶ † Vltimo no. l. sed ⁊ si citeriori. cū glos. ꝙ lʒ fideiuss. nō possit se obligare in plus ꝙ̄ sit obligatus principalis etiā tēpore. vt patet in. l. si testamento. §. fina. de fideius. cōstitutor tamen potest: ⁊ sic nō reputatur ita accessorius sicut fideiussor. Sed contra de. l. hactenus. §. fin. eo. solue. in plus re non potest se obligare constitutor sicut nec fideiussor: vt ibi: sed in plus tempore sic. vt ibi. ad quid ergo necessarius est ti. de fi-
11 deiusso. cum plenius prouideaṫ per istū. † nam fideiussor non obligatur nisi verbis. vt. C. de fideius. l. blanditus. constitutor vero solo consensu ⁊ potest fieri cōstitutum inter absentes per nuntium vel epistolam. vt. j. eo. cum qui. §. iul. sed fideiussor nō sic. vt in. l. j. circa princi. de verbo. obliga. Item si fideiussor nō potest se obligare in plus aliquo modo ꝙ̄ sit obligatus princi
12 palis constitutor sic saltem tempore. vt hic. ¶ † Item fideiussor nō potest se obligare nisi ad illud ad qđ est obligatus principalis: sed constitutor sic. vt in. l. j. §. an potest. ⁊. j. eo. qui autē.
13 §. sed et si quis. † Breuiter responde per ea que no. per glo. magnam. j. manda. l. si vero non remunerandi. §. si post creditum. nam est dare casum in quo plenius videtur per illum tit. q: fideiussor potest accedere ante obligationem ⁊ post. vt institu. de fideius. §. fideiussor. sed cōstitutor non nisi post: q: semper precederet debitum. vt ibi no. glo. tamē ista non videṫ bona responsio. nam lʒ quis possit fideiubere pro obligatione futura non tamē obligatur nisi postꝙ̄ illa erit cōtracta: q: conferṫ in illud tempus ⁊ eodē modo posset dici ꝙ posset quis constituere pro debito futuro ⁊ obligabiṫ cōstituto postꝙ̄ illud erit cōtractū.
14 vnde † nō video aliam rñsionem nisi ꝙ prouisio titu. de fideius. introducta est de iure ciuili a qua prouisione non est recessum per prouisionem iuris pretorij postea subsecuti: sed si precessisset prouisio iuris pretorij plenior non fuisset necessaria prouisio iuris ciuilis minus plena. arg. in. l. si te solum. de heredi. insti.
15 † Quibus autem verbis fiat constitutum dic si dicat constituo me soluturum vel promitto soluere vel satisfacere id quod debeo vel alius debet qđ dic vt. C. eo. auṫ. si quando. ⁊ no. j. eo. eū qui. §. sed si quis.

Eum qui. Varietas loci non impedit constitutum. hoc dicit.

2 Legatus sui municipij si repertus in alio loco ibi conueniatur quando habeat ius reuocandi domum ne impediatur legatio. et nu. 3. et. 5.

3 Roma est cōis patria et quilibet ibi repertus potest cōueniri.

4 Qñ solutio cōfertur in aliū locū non sortiṫ quis locum in loco vbi fuerunt celebrata verba cōtractus nisi alia rōne sortiatur sed quo ad solēnitatem contractus bene debent inspici statuta illius loci non illius vbi fuit collata solutio.

1 Julianus. ¶ † Qui in loco legationis existēs constituit se soluturū ibidem perdit ius reuocandi domū ⁊ tenetur ibi soluere: secus si ibi non existens et constituit se solutum in loco legationis future. h. d. ꝑm tertiā
2 lecturam quam puto veram: † requirūtur ergo duo ad hoc vt perdat ius reuocandi domum: scʒ qđ illo tempore sit in loco legationis ⁊ ꝙ expresse ꝓmittit ibi soluere. ⁊ iste est casus huius §. sed si non existat ibi: sed conferat solutionem in illum locum si postea reperiatur ibi legatus habebit ius reuocandi domū. et iste est secūdus casus huius. §. idem si ibi existat cum promisit simpliciter: non autem specifice ibi soluere non censetur voluisse renuntiare exceptioni quam habet. ⁊ iste est casus in. l. si quis in legatione. ff. de iudi. quam glos. allegat pro contraria ad primum dictum huius. §. et est difficile contrarium qđ glo. soluit quatuor modis. tene solu. primā do. octo. autē cōiungunt vltimam cum prima mihi videtur ꝙ tertia sit melior ⁊ clarior
3 et magis amica vtriq; litere. † Premitte qđ roma est cōmunis patria et quilibet ibi repertus potest conueniri etiā si alia ratione non sortiebatur forum. vt. l. roma. ad muni. nisi ibi repeπatur tanꝙ̄ legatus sui municipij. nam habet ius reuocandi domum ne impediatur legatio. vt. l. ij. §. legatis. ff. de iudicijs. et hoc est verum nisi in legatione existens constituat se ibidem soluturum quod prius debebat: quia tunc perdit ius reuocandi domum: vt in primo casu huius. §. sed si promisit simpliciter non censeṫ promisisse soluere ibi: sed in suo domicilio: ideo non perdit ius reuocandi domum. vt. l. si quis in legatione. et si priusꝙ̄ illuc accedat promittat ibi soluere non censetur promisisse eo casu quo reperiatur ibi tanꝙ̄ legatus: sed tanꝙ̄ si nō legatus: ideo si ibi reperitur vt legatus adhuc non poterit ibi
4 conueniri. et iste est casus huius. §. et oia sunt plana. ¶ † Vltimo glos. j. que incipit imo. videtur tenere qđ quādo solutio cōfertur in alium locū sortiaṫ quis forū etiam in loco vbi fuerūt celebrata verba contractus vt sic ibi possit conueniri propter hoc solum: lʒ alia rōne non sortiaṫ forū contrarium tñ tenent doc. vt

a ¶ Debitū. In §. debitum. q̄ sit ratio ꝙ cōstitutū nō hʒ locū in obligatione ciuili. vide Bal. ī l. pe. C. de nō nu. pecu. an autē cōstitutū sit pactū nudū vel cōtractus noīatus. vide Bar. in. l. iurisgentiū. §. nuda. ff. de pactis. Host. ⁊ do. Ant. ī. c. per tuas. de arbi.

b ¶ Habilis. facit quod voluit Alexā. cōsil. iiij. stāte statuto qđ cōtra instrumētum guarētigie nulla possit opponi exceptio ꝙ poterit opponi exceptio qđ stipulatio cōtenta in instrumento est sine cā. et ad de qđ voluit ro. ꝯsi. xlij. ⁊. ccliiij.

doc.vt dixi in.l.j.§.ti.j.⁊ gl.determinat cōtrariū in.l.j.de eo qđ cer.lo.⁊ in.l.heres absens.in fi.de iudi.⁊ doct. illam sequunt̄ ꝑ l.quero.§.de solu.quātum vero ad solēnitatē cōtractus debent inspici statuta ⁊ cōsuetudines illius loci nō illius vbi fuit collata solutio ſm Dy.in.l.cōtraxisse.de act.⁊ oblig.⁊ Bart.in.l.
5 cunctos populos.de sum.trini.¶†In glos.iiij.ibi.vel dic hec vera quantū ad istud cōtrariū.vt patet ex his que.s.dixi.conuenieť ergo rome si ibi reperieť non tanꝗ̄ legatus:tū qꝛ est cōmunis patria:tum qꝛ est ibi collecta solutio:sed si reperitur vt legatus ex neutro capite poterit ibi conueniri:qꝛ priuilegium legationis preferťur vtriqꝫ cause.

2 ☞Quando verba legis sunt prolata in rem comprehēdunt quecūqꝫ:secus si in personam.
3 Statuta negotiatoꝝ ⁊ mercatoꝝ sunt inter eos seruāda.
4 Si mercator cōueniatur nō corā cōsulibus mercatorū:sed coram potestate qui est iudex generalis: an ibi debeant seruari statuta mercatorum.
5 Illud qđ dicitur ꝙ possis constituere te soluturū ꝙ ego debeo: debēt intelligi dummodo constituas tanꝗ̄ debitum a me ⁊ de mea voluntate.

1 **Quod exigimus.** ¶†Sufficit esse debitū: lꝫ nō debeat qui cōstituit
2 hoc dicit.†No.ꝙ qñ verba legis sunt prolata in rem cōprehendunt quecūqꝫ:secus si in personā facit.l.si seruum.§.non dixit. de acqui.here.⁊.l.hec verba.cum ibi no.de adul.⁊ qđ Bart.in
3 l.iij.§.si titio.de adimen.lega.⁊ ex hoc determinat.q.† nam dixit.l.ij.in fi.C.e.ꝙ statuta negotiatorum ⁊ mercatoꝝ sunt inter
4 eos seruanda.†quero si aliquis mercator nō cōueniatur corā consulibus mercatoꝝ:sed coram ptāte qui est iudex generalis ⁊ vniuersalis.⁊ sic quilibet coram eo potest conueniri:lꝫ habet alium iudicem specialem.vt in.l.j.C.de offi.prefec.vrb. vtrum ibi debebūt seruari statuta mercatoꝝ:an aūt dūtaxat qñ conueniretur coram cōsulibus.⁊ breuiter aut illa statuta loquuntur in rem.puta ꝙ si credať libris mercatoꝝ per se vsqꝫ ad tantam quantitatem ⁊ debebūt seruari coram ptāte:qꝛ sunt approbata de re cōi in.d.l.ij.⁊ etiā solent approbari a cōitate:ergo sunt seruanda per quēlibet magistratum illius ciuitatis: aut sunt collata in personam consulum si dicat statutum ꝙ cōsules artis vel mercatoꝝ debeant tale quid facere vel possunt tales ꝓbationes admittere:⁊ tunc potestas non tenebitur illud statutum seruare:qꝛ de eo nō loquitur nec loqui posset: quia illi nō possunt statuere aliquid extra personas sibi subditas. vt in.l. fi.C.de iurisdi.om.iudi.⁊ ita expresse determinat Bal. in.d.l.j.
5 et plura alia bona dicta.ponit ibi circa istam materiā.† Ultimo qđ hic dicitur ꝙ possis constituere te soluturū qđ ego debeo debet intelligi dūmodo constituas tanꝗ̄ debitum a me: secus si tanꝗ̄ a te.vt.s.de condi.indebi.l.si pene.§.j.⁊ est casus.j.eo.l. fi.⁊ dum dicitur qđ potest cōstituere te soluturum alteri id quod mihi debetur debet intelligi de mea voluntate: alˢ secus.⁊ est casus.l.sed si filio.§.fi.j.eo.

2 ☞Constitutū an possit fieri inter presentes per epistolā.
3 Si apparet de debito ⁊ de qualitate cōstitutor tenebitur: lꝫ non appareat de mandato.
4 Si iudex dicat condēno te ad dandū quolibet anno tali vnum par caponū scōm ꝙ tui antecessores soluerunt quare tenearis lꝫ non constet qđ antecessores dederint.
5 Si aliquis inuestiat aliquē de feudo scōm qđ antecessores sui consueuerunt inuestire:licet nō appareat de inuestitura antecessorum tamen valebit.

1 **Julianus quod.** ¶†Per epistolaꝫ potest fieri cōstitutū inter absen
2 tes.h.d.†Sed an inter presentes fiat per epistolā.dic vt not.j.
3 eo.tit.l.titius.¶In tex.ibi.ſm mandatū seij.†No.ꝙ lꝫ de isto mandato non appareat:si tū apparet de debito ⁊ de qualitate tenebitur iste.arg.hic.⁊.l.admonendi.s.de iureiuran.in prin. Et
4 istud inducitur ad.q.†si iudex dicat condēno te ad dandū quolibet anno tali vnū par caponū scōm qđ tui antecessores soluerunt:lꝫ non appareat ꝙ antecessores dederint tenebitur tamen dare:qꝛ illa verba nō faciunt conditionē sed causam: exponūtur.i.qꝛ vt est tex.in.c.abbate sane.de verbo.signi.⁊ no. in.l.pe. C.de insti.⁊ substi.sub condi.fac.hoc idē ponit Joā.in simili in
5 addi.Spe.in ti.de feu.§.j.†si aliquis inuestiat aliquē de feudo scōm ꝙ antecessores sui consueuerūt inuestire:lꝫ nō appareat de inuestitura antecessoꝝ nihilominus valebit. facit.l.j. et ibi
a no.per Bal.C.de episco.⁊ cleri.⁊ anno preterito habui consulere de facto in ciuitate Feltri.[a]

2 ☞Comes an ex ꝯtu suo possit obligare subditos suos.
3 Cōmunitas qui potest facere legem inter subditoꝝ suos: si facit syndicum cū potestate obligandi singulares personas: an poterit eas obligare.
4 Uerba obligatoria ⁊ executiua cōstituti si cōcipianť in personam alterius:puta titij me recipiente promissionem nō valet constitutū:nisi sim in titij potestate constitutus.
5 Si verba obligatoria concipianť in personā meā ⁊ executiua in personam titij nisi sim illius legitimus administrator vel in eius potestate cōstitutus nō acquiriť illi actio:sed mihi si mea interest:⁊ quid si sim eius procurator.
6 Quod tunc si sum in potestate acquiram directam: ⁊ si administrator vtilem.

1 **Sed si quis.** ¶†Per constitutum potest quis se obligare non antē alium etiam si sit illius procura.secus si esset illius legitimus administrator vel esset in potestate illius.h.d.vsqꝫ ad.l.lꝫ si filio.§.si mihi.Ex primo dicto qđ quis non possit alium obligare sed seipsum ⁊ he
2 redem suū dūtaxat semel dixi de facto†Florentie:qꝛ quidā comes contraxit cū quodam mercatore Florentino ⁊ ꝓmisit certam quātitatem ⁊ ꝓmisit ⁊ obligauit se et oēs subditos suos in instrumento postea ille Florētinus reperit quēdam subditum suum Florentie quē fecit capi tanꝗ̄ obligatum virtute illius instrumenti ego consului ꝙ non erat obligatus: qꝛ comes nō potuit eum obligare.l.inter stipulantem.in princip.de verbo. obli.lꝫ potuerit obligare ius vasallagij qđ habebat in ipsum qꝛ illud erat illius comitis.vt.l.pro herede.§. qui tamen. cum ibi no.de acquir.heredi.⁊ fuit obtentum:qꝛ ille fuit relaxatus. In contrarium tamen facit:qꝛ contractus illius qui potest legem facere habetur pro lege.vt.l.cesar.de publi. ⁊ ibi not. per
3 Barto.in.l.ciuitas.s.si cer.peta.†qui pro hoc determinat si cōmunitas que potest facere.l.inter suos subditos.facit syndicū cum potestate obligandi singulares personas poterit obligare sicut si fecisset de hoc statutum.de hoc etiam per eū in.l.iiij. §.si actor.de re iudi.sed talis comes potest facere.l. inter suos subditos.vt.l.forma.C.de offi.prefec.preto. respōdeo qđ Bal. theoricam Barto.non tenet imo reprobat pulchris rationibꝰ
4 vt.l.j.C.ne fil.pro pa.et ibi vide.†Circa secundam partem aduerte.quia si verba obligatoria ⁊ executiua concipianť in personam alterius:puta constituis vel promittis te titio soluturū sibi me recipiente promissionem non valet constitutū nec acquiritur obligatio vel actio mihi vel titio per.l.quecūqꝫ gerimus. de actio.et oblig.nisi sim in titij potestate constitutus: quo casu verba possunt concipi in quēcunqꝫ nostrum.ita intellige.§.
5 si.huius.l.cum.l.seq.†aut verba obligatiua concipiuntur in personam meā ⁊ executiua in personam alterius vt promittis mihi dare ⁊ titio:tunc si non sum illius legitimus administrator nec in illius potestate nō acquiriť illi actio: qꝛ per liberam personā alteri acquiri nō potest etiā si sim procurator eius.ita intellige hic ver.qđ si mihi.⁊ ver.in.l.mihi vero bene acquireretur si mea interesset.vt.j.de ver.obli.l. stipulatio ista.§. qđ si insulam.secus si mea non interesset ⁊ ibi.et in.§.alteri.videtur tamen ꝙ si eram ꝓcurator eius etiam si alio modo nō interesit acquirať mihi vt possim illi cedere:lꝫ in contrarium faciat iste tex.in ver.in.l.vbi dicitur requirere qđ etiam verba executiua debeant concipi in personam ꝓcuratoris: ⁊ tūc mihi acquiriť vt cedere possim.ita no.in.l.huiusmodi.in prin.de leg.j. si antē erā illius titij administrator:tunc siue cōcipiā verba in perso
6 nam meā siue illius acquiriť isti actio vtilis.vt hic in ver.†Item tutori.cum seq.etiā si obligatiua verba sicut qñ essem in potestate illius in hoc tū differunt:quia si sum in ptāte acquiro directam si sum administrator acquiro vtilē.⁊ in hoc stat intellectus hoꝝ textuū:vnde hodie cū pater sit legitimus administrator in aduentitijs.vt in.l.j.C.de bo.ma.idē poterit pater qđ tutor.⁊ ad hoc vide glo.j.de pig.l. si legati.

a ¶Feltri. Uide eius ꝯsi.cccxij.⁊ Bal.ꝯsi.cxc.j.li.⁊ ꝯsi.lxx.iiij.lib. Jas.may.in.d.l. admonendi.

Sed et si filiofa.

1 **Si mihi.** ¶†Adiecto nō potest cōstitui: lꝫ principali creditori constituēdum est:⁊ postꝗ̄ ei fuit cōstitutū impediť facultas soluēdi adiecto vel alteri correo credēdi.h.d.vsqꝫ ad.l.hactenus.si ergo stipulatus sum a te mihi aut titio cū obligatio et actio acquirať mihi ⁊ nō titio:lꝫ possis titio soluere si postea cōstituis aut cōstituis illi titio ⁊ nō valet cōstitutū.qꝛ requiriť vt debitū precedat ⁊ in personam eius non subsistat debitum.⁊ iste est primus casus quem intellige nisi de voluntate mea cōstituisses. vt.s.e. eum qui.§.qđ exigimus.in fi.⁊ ibi tetigi.facit.l.stichum.§.fi.j. de noua.aut cōstituisti mihi.⁊ tunc si quidē simplr̄ vt mihi aut titio idem erit in actione de constituta qđ in prima: qꝛ acquiritur mihi ⁊ poterit soluere titio.vt.l.si vero.in princi.aut constituisti te soluturum mihi ⁊ non erit idem:qꝛ non poteris amodo soluere titio etiam virtute prime obligationis ⁊ cōtractus qꝛ censeť tibi adēpta facultas soluēdi vt hic in ver.ꝙ si postea. Sed contra quod hanc facultatem tibi auferre nō possum: vt

l.aliud.ff.de solu.circa fi.titu.Solue verum est sine tua volun-tate.Sed si tu constituis te soluturum mihi adest tua volūtas per quā tibi preiudicas ꝛ imputes tibi quare mihi soli.si ergo soluas titio repetis ab eo per condictionem indebiti: quia nō liberaris a me.idem si titius ꝛ ego sumus duo rei credēdi ꝛ sic vtriqꝫ competit actio vt si constituas te soluturū mihi nō pos-sis amodo soluere titio: quia videor preoccupasse hoc debi-tum sicut per lit.contest.vel stipu.animo nouandi.in hoc tamē differunt:quia per litis contest.vel stipu. animo nouandi sta-tim liberaꝛ a titio ipso iure:sed constitui te soluturū per pactū qꝛ per hoc non inducitur nouatio nec sublatio prime actionis vt.ff.eo.l.item illa.§.fi.nō est liberatus a titio ipso iure:sed ope exceptionis si a te peteret.potes enī repellere eum: qꝛ preoccu-pauit per constitutum:ꝛ sic sibi soluēdo nō liberaris a me hoc vult tex.cum glo.in.l.idem est.

2 ☞Debitor quando est captus ab hostibus an valeat consti tutum.et nu.3.

3 Debitor si est deportatus ꝙ non valeat constitutum et quid si debitor decessit sine herede.

1 Hactenus. ¶†Sufficit esse debitū:lꝫ non appareat persona debentis vt valeat cōstitutum.h.d. ¶In tex.ibi.ante aditā he-reditatē isto casu:lꝫ nō appareat certa persona que debeat apparet tamen ficta:scꝫ ipsa hereditas iacens que per-sonam defuncti representat.vt.l.here.de acq.re.do. ꝛ ipsa here ditas est mihi obligata:ideo possum agere cōtra eum faciēdo sibi dare curatorē.vt in.l.j.de cu.bo.dan.

2 † Sed in seq.casu qñ debitor meus captus est ab hostibus ipso existente apud ho-stes non apparet nec vera nec ficta persona ꝙ mihi debeat. nā ipse cū sit seruus hostiū nō debet sꝫ exemptus est ab obligatio ne nec est adhuc dare hereditatem eius quousqꝫ viuit in quem transeat ista obligatio:ꝛ ideo videtur stare in aere:qꝛ non ha-bet subiectū in quo resideat passiue.ad qd vide not.in.l.si ego. ff.de neg.gest.ꝛ tamen valet constitutū:qꝛ est extincta obliga-tio sed cessat ista sunt diuersa.vt no.in.l.ij.de verbo.oblig.per glo.

3 †si autem debitor meus esset deportatus non valeret con-stitutum sicut nec pro eo posset accedere fideiussor.[a] vt.l.si debi tor.ff.de fideius.ratio est:qꝛ tunc obligatio transiuit in fiscū. vñ debet accedere pro fisco non pro eo.vnde quādo est captus nō transiuit in aliquā obligationē nec valet constitutū etiā si pro eo intercedat:qd autem si aliquis decessit sine herede: qꝛ here-ditas fuit per oēs repudiata.ꝛ sic incipiūt dici bona vacantia: adhuc videꝛ idē qd in capto ab hostib⁹ qñ precessit obligatio in persona defuncti:sꝫ si nō precessit noua obligatio nō possit incipere.ad hoc vide.l.postqꝫ.vt.l.no.ca.cum ibi no.ꝑ glos.hoc inducit ad ea que fiunt dignitate pendente idest vacante vt va leant de hoc.vt in.c.j.ne sede vacante.

2 ☞Constitutor lꝫ possit se in plus obligare tpe ꝙ̄ principalis sit obligatus non tñ re.ꝛ sic plus est re quā tempore.

3 Constitutum an valeat iure donationis qñ cōstitutor scienter plus debito se soluturū cōstituit:ꝛ quid si precedebat debitum sed obstabat exceptio.

1 Si quis. †Qui plus debito cōstituit se soluturū te-neꝛ vsqꝫ ad summā debitā ꝛ non vltra.h.d. cū duab⁹.ll.seq.

2 †no. ergo ꝙ lꝫ cōstitutor possit se in plus obli gare tēpore ꝙ̄ principalis sit obligatus.vt.ff.eo.l.sed ꝛ si cite-riori.cum ibi no.in glo.nō tamē re vt hic ptꝫ.ꝛ sic plus est re ꝙ̄ tēpore.

3 †in glos.ibi.sed hodie cōtra istā gl.videꝛ alia gl. que est ff.eo.l.qd si maritus.in.§.j.sup versi.exceptionē.in fi.q̄ simpl'r tenet constitutū valere iure donationis[b] si constituit scienter ꝛ nō interdū precedebat debitum:tamē obstabat exceptio. ꝛ tūc loquiꝛ illa glo.ꝙ etiā iure veteri ꝛ etiam cōstitutū: qꝛ censetur renūtiasse illi exceptioni: vñ cū duret actio pma. vt.l.si vnus. §.pactus.ff.de pac.poterit agi ex causa.ꝛ si op. exceptio repli-cabitur ꝙ ei videꝛ renūtiatū p cōstitutū.prout diciꝛ in.d.§.pa-ctus.aut nullum precedebat debitum: et sic nulla subsistebat actio ipso iure.ꝛ tunc loquiꝛ ista glo.iure veteri per hoc consti tutum nudo pacto factū non inducit donatio:secus si interue-nisset stipula.vt in.l.si diuor.ff.de ver. obli. vbi est casus hodie vero ſm glos.qꝛ valet nudum pactum donationis ꝛ producit actionem.vt.l.si quis argentū.de dona.sꝫ si nō valet iure con stituti valebit iure donationis.ꝛ hoc idem videnꝛ sequi docto. qd mihi nō placet.qꝛ.l.si quis argentum. loquiꝛ qñ expresse p pactum promisit animo nouandi:qꝛ resultarent noue singula ritates: vna ꝙ pactū nudū produceret actionē: altera qd psu-matur animus nouandi quarum quelibet est contra regulas iuris per ea que not.in.l.j.C.de do.promis. et si diceremus se-queretur qd omnia iura vetera que dicunt ex pacto nudo non oriri actionem essent correcta per illā.l. si qs argē.qd est absur-dum. et ita expresse deter.do.in.l.iuregen.§. quinimo. circa fi.

a ¶Fideiussor.fa cit quod voluit Spec.in titu.de actore.ver. item qd est bānitus ꝛ in ti.de cessione act.ver. item qd est deportat⁹. ꝛ i tit.de ꝑcu.§. ra-tione cōstituen-tis.ver. item qd est seruus.

b ¶Donationis. Uide eundē.i.l. iurisgētiū.§.sed cum nulla.ff.de pact.Bal.i rub. C.eo.in.ij.col.

c ¶Curaturum. Adde Bald.in rub.de cōsti.pe. Ang.ꝛ Imo.in l.inter stipulan-tē.de verb.obli. Ro.ꝛ Pau.i.l. stipulatio ista.i prin.de ver.obl. ꝛ vide Fede.ꝯsi. ccij.Bart.consi. incip.marit⁹.ꝑ-misit.Bal.cōsil. xcvj.j.lib. Ant. de bu.i.c.gēma. de spōsa.Bart. sozi.cōsil. incip. dñs labia mea aperiat in causa dñi Frā. vbi la-te ad qd teneaꝛ ille q ꝑmisit se facturū ꝛ cura-turum.

d ¶Estimationē. Adde Lud.ro. consi.clxxx.

e ¶Nūtio.Adde qd Bal.in tit.de pace cōstā. dicit ꝙ nūtius etiam ignorās reuoca tur.ꝛ lꝫ sit diffe-rētia inter nun-tiū ꝛ ꝓcuratorē vt habeꝛ i Spe. de ꝓcu.dicit tñ Bald.ꝯsi.clxxx-iiij.ij.li.qd dñs q est solitus ra-tificare ꝯctus ꝑ nūtiū bonafide gestos nō pōt di cere in vno ego nolo hꝛe hūc ra tum.

post Cy.et Pe.ff.de pac.de quibus Bar.hic non fuit recorda-tus:quia non tenuisset istam glo.

1 ☞Constitutū non vitiatur ratione incertitudinis:qñ potest certificari per relationem ad aliud.

2 Dispositio quelibet rōne incertitudinis nō vitiaꝛ:qñ per rela tionem ad aliud certificari potest.

1 Qui autem. ¶†Ratione incertitudinis nō vitiatur constitutum quādo po test certificari per relationem ad aliud. hoc dicit text. cum gloss.

2 †idem in quacūqꝫ alia dispositione incerta. vt.l.ait pretor.§.j.de re iudi.et.ff.de contrahen.emptio.l.hec venditio. §.huiusmodi.

2 ☞Licet illud qd deducitur in constitutū nō sit debitum: sed de accessorijs valebit constitutum.

3 Si quis constituit se pignus daturum non expressa certa re: dabitur actio de constituta contra constituentem que est per-sonalis.

1 Si quis consti. ¶†Ualet cōstitutum de pi-gnore cōstituendo.h.d.

2 †non ergo requiritur ꝙ illud qd quis promittit sit debitum dūmo-do sit de accessorijs debiti.vt hic.ꝛ.ff.proxi.§. vel ꝑpter debitū promittatur.vt.ff.l.j.§.an potest.

3 ¶†In tex.ibi.si pignus da-tum supple non expressa certa re: ꝛ sic datur actio personalis de cōstituta vt pignus constituatur.Si autem fuisset expressa certa res tunc statim esset pignus constitutum qd potest consti tui solo consensu.vt.l.j.de pig.actio.et sic daretur actio hypo-thecaria que est realis non autē ista.ita not.Guil.de cu.ꝛ Bar. ibidem certe hoc esset verum si fuisset vsus verbis presentis temporis dicendo constituo tibi pignus super tali re si autem futuri temporis vt hic:qꝛ constituit se daturum talem rem pi-gnori non est constitutum pignus anteqꝫ aliter cōstituā.ꝛ ideo tunc etiam dabitur actio de constituta contra constituentem que est personalis non hypo.contra quēlibet possessorem: vel ita intelligo hic: et est veritas.

2 ☞Si quis promittit factum alicuius sup debito precedenti valet promissio ꝛ videꝛ promisisse se facturū ꝛ curaturū si vero non super debito precedente non valebit.

3 Libellus iste peto vt restituas mihi boues meos vel eque bo-nos an procedat an autem petam boues si extant ꝛ si nō extāt tui culpa vel mora te ad estimationē eorū condēnari.

1 Sed et si. †Per constitutum potest quis se obliga-re ꝙ alia persona fideiubeat pro debito: ꝛ si illa fideiubere nolit aut post mortem constituentis decesserit remanet constituens obligatus ad dandā aliā personam eque idoneā:sꝫ si ante morā decessit liberatur cōstituēs sicut solet li-berari interitu speciei debiti.h.d.ecce casus.

2 ¶†In gl.j.ibi tū

c se curare promisit certe hic nō diciꝛ ꝙ promisit se curaturū:sꝫ ꝙ constituit certā personā fideiussoriā. ꝛ nihilominus vult qd valeat promissio.dic ergo notabiliter ꝙ quādo quis promit tit factū alicuius super debito precedentis valet ꝑmissio ꝛ in dubio videꝛ promisisse se facturum ꝛ curaturū.ꝛ ita intelligaꝛ iste tex.sed si nō super debito precedente talis promissio nō va

3 leret.l.stipulatio ista.circa prin.de verbo.obli. ¶†In glos.ibi no.de prestatione similis persone.ꝛ istud facit pro eo quod no. Spec. in ti.de obliga.ꝛ solu.§.sequiꝛ videre.in fi.ꝑcedat iste li bellus peto vt restituas mihi boues meos vel eque bonos. sed Cy.in.l.ij.ad leg.aquil.dicit nō reperiri iure cautum: sꝫ debeo petere boues si extāt:si nō extāt cui culpa vel mora interueniē

d te ꝛ cōdēnari ad estimationē[d] eor.vt.l. si seruum.§.fi.de verb. obli.l.vnū.cum ibi no.ff.si cer.peta.ꝛ nō allegat istū tex.quiꝛ videtur destruere dictū eius nec etiā Spe.qui dicit cōtrariū.

2 ☞Constitutum quando fit per nuntium:tunc nuntius con-cipit verba in personā domini:sed procurator concipit in per-sonam suam.

3 Contractus vbicūqꝫ potest fieri inter absentes requiritur nū-tius vel epistola.

1 Constituere. †Cōstitutum potest fieri inter ab-

e sentes interueniente nuntio[e] vel epistola nec tunc acquiritur actio ꝑ nuntiū:sꝫ per seipsum me-

2 diante ministerio nuntij.h.d.cū.l.sequen.†ratio est: qꝛ cōcipit verba in personā domini sed procura.concipit in personā suā. et sic diceretur per eum actio acquiri domino si acquireretur. ideo non acquirit:qꝛ esset contra regulas iuris.arg.ff.eo.eum

3 qui.§.iul.ꝛ adde†ꝙ vbicūqꝫ inter absentes potest contractus fieri requiritur nuntius vel epistola:alꝛs fieri nō posset. vt no. glo.in.l.consensu.de act.ꝛ obliga.

1 Si duo. †Constituendo possunt fieri duo rei debendi ꝛ in cōstituto potest adijci lo-cus et tempus ꝛ erit actio arbi. ratione loci. hoc dicit vsqꝫ ad.§.ait pretor.

Si constituisti

2 ¶ Si constituisti te soluturum stichū ꝛ anteꝙ̄ esses in mora mortuus est: an duret actio de constituta.
3 Ubicūꝗ̄ precedit obligatio de aliquo dando vel faciendo: et postea sequantur verba negatiua legis vel hominis si non dederit alias fecerit: debent intelligi ꝙ fuerit in mora soluēdi vel faciendi.
4 Si precedat talis obligatio in personā alterius vt si promisisti soluere mihi qḋ titius mihi deberet si ipse titius nō soluet qḋ illa verba negatiua verificentur siue titius sit in mora siue decedat anteꝙ̄ det vel faciat.
5 Si non precedat obligatio de aliquo dādo vel faciēdo: tūc illa verba si nō dederis vel nō feceris aut titius nō dederit seu nō fecerit nō verificant̄: nisi desieris posse dare vel facere.
6 A verbis legis qḋ debeamus recedere vt euitemus absurditatem et ea supplere: prout expedit et multomagis in verbis testamenti.
7 In constituto quando reus dicatur in mora.
8 Reus si fuit in mora q2 non soluit in die apposito in constituto potest per solam oblationem morā purgare vsꝗ̄ ad lit. contesta. si actor non habuit iustam causam recusandi: et an etiam post lit. contesta.
9 Actor dicitur esse in mora: quādo recusat oblationem sine iusta causa: ꝛ que dicatur iusta causa.

1 **Ait pretor.** † Hic exponit quedā verba edicti ptoris que sequebantur post illa de. quib9 habetur. s. eo. l. j. §. j. ꝛ erant in effectu ista ꝙ si alius constituerit se soluturum vel facturū: ꝛ postea non fecit neꝗ̄ soluit. et p actorem non stetit quominus fieret vel solueretur ꝗcquid de re postea contingit: puta quia pereat casu fortuito remanet cōstitutor obligatus non autem liberatur interitu rei circa q̄ verba occurrunt aliqua dubia circa personam rei inquantū dicit si non soluit vel non fecit que declarantur vsꝗ̄ ad. l. Item illa ꝛ aliqua circa personam actoris dum dicit neꝗ̄ per actorē stetit quominus fieret vel solueretur ꝛ illa. ꝛ h. d. illa declarātur in. l. item illa prima pars interitus rei debite contingens ante morā debitoris pertinet ad creditorē: licet verba edicti prima facie innuerint contrarium sed debent sane intelligi dū dicūt si non soluit nec fecit: q2 debet suppleri sed per eū stetit quominus solueret vel fieret: et sic fuit in mora si non contingat post morā pertinet ad debitorem: q2 vere non liberat̄ per interitū. ꝛ dicitur esse in mora si non soluit in die vel tempore apposito in constituto: l3 non sit contestata potest mora purgari per solam oblationē postea factā vsꝗ̄ ad litē contesta. si actor sine iusta causa recusat excipere: ꝛ ex tunc euitabit periculū. h. d. vsꝗ̄ ad. l. item illa. ꝛ sunt tex. aliquantulū scrupulosi. Et primo declarat ad quē pertinet interitus rei debite vsꝗ̄ ibi: nec autem. Secūdo qn̄ dicatur debitor in mora constitutus vsꝗ̄ ad. l. sed si alio. Tertio an possit morā purgare ꝛ qualiter ꝛ vsꝗ̄ ad quā-
2 tum tēpus. † Est ergo primū dubiū si constituisti te soluturū stichū ꝛ anteꝙ̄ esses in mora mortuus est stichus an duret actio de constituta si per me nō stetit quominus mihi solueretur nec etiā per te: q2 nō fuit in mora sed stetit per rerū naturā. ꝛ videbatur ꝙ sic inspecta cortice verborū edicti que sunt simplr negatiua: sc3 si nō fecit vel non soluit. nam verū est dicere ꝙ non soluisti: ergo durat actio quicqd de re cōtigerit. iuriscōsultus dicit cōtrariū: q2 sequeretur incōueniens ꝛ cōtra regulā iuris que est ꝙ interitu rei debite liberat̄ debitor si non fuit in mora vel culpa. verba ergo edicti pretoris dicūt suppleri dum dicit neꝗ̄ soluisse neꝗ̄ fecisse: sed per eum stetisse quominus fecerit
3 vel soluerit ꝛ sic fuit i mora. ꝛ hoc no. singulariter. † q2 vbicūꝗ̄ precedit obligatio de aliquo dando vel faciēdo ꝛ postea sequūtur verba negatiua legis vel hoīs si nō dederit: al's fecerit debent intelligi cū suppletione: sc3 ꝙ fuerit in mora soluendi vel faciendi nec aliter illa verba verificant̄. tex. est no. hic. ꝛ hoc qn̄ precedit obligatio in persona eiusdē ad quem verba negatiua referunt̄: vnde si pmittis mihi stichū: ꝛ si non dederis pmittis penā si moriatur anteꝙ̄ sis in mora: l3 verū sit dicere ꝙ nō dederis nō tn̄ tenearis ad penā. cuius ꝯtrariū dicit gl. ꝛ male. s. q satisda. cog. l. si decesserit. in fi. mag. glos. que p oēs reprobat̄.
4 † Si aūt pcedit obligatio in personā alterius tūc illa verba verificant̄ siue ille sit in mora siue decedat anteꝙ̄ det vel faciat: l3 non sit in mora. hic est tex. no. in. l. fideiussor obligari. j. de fideiusso. vt si pmisisti mihi soluere qḋ titius mihi d3 si ipse titius nō soluet. nā si titius sit in mora statim purificet̄ obligatio tua siue moriat̄ anteꝙ̄ sit in mora sed neutro istorum interueniēte
5 obligatio tua est conditionalis. † Si autē nō precedat obligatio de aliquo dando vel faciendo tūc illa verba negatiua si nō dederis vel nō feceris aut titius nō dederit vel non fecerit nō
6 verificantur nisi desieris posse dare vel facere. vt. l. ita stipu. in prin. ꝛ. l. an illa stipu. si kalēdis. de ver. obli. ꝛ sic no. hic. † ꝙ debemus recedere a verbis. l. vt euitemus absurditatē. ꝛ ea supplere: prout expedit multomagis vbis test. cuius magis intē-
7 tio ꝙ verba spectāda est. vt. l. cū virū. C. de fideicō. † secūdū dubiū qn̄ reus dicat̄ esse in mora respondetur qn̄ nō soluit vel facit in tpe apposito cōstituto cū facere non potuerit: l3 lis non sit cōtest. supple si non fuit apposītū tps si nō soluit cū fuit interpellatus. vt in. l. si penū. qn̄ dies le. ce. al's cōmittit̄ tēpore cōte-
8 stationis. vt. s. de triti. † Ultimū dubiū est quid si reus fuit in mora: q2 nō soluit in die apposito in cōstituto: postea tū obtulit ꝛ actor recipere noluit dicit̄ ꝙ si non habuit iustam causam reus purgat morā p solā oblationē vsꝗ̄ ad tēpus lit. contesta. quasi dicat nō post l3 cōtra: q2 qn̄ offert̄ id qḋ petit̄ potest fieri oblatio vsꝗ̄ ad tēpus sentētie. vt insti. de perpe. ꝛ tēp. act. §. fi. solu. ꝛ no. verū est quātū ad hoc vt reus absoluat̄ ab obserua. iudicij re existente sed vt purget morā ꝛ euitet periculum sola oblatio nō sufficit nisi vsꝗ̄ ad lit. cōtest. postea vero requiritur consignatio ꝛ depositio. ita intellexit Bart. singulariter istum tex. hic. ꝛ in. l. insulā. j. de verb. obli. ꝛ refert se habuisse altercationem sup intellectu huius. l. cū dn̄o Ray. de for. qui fuit magister eius ꝛ se istum intellectū tenuisse: l3 ille repugnaret ꝛ nō est alibi istud dictum illa verba edicti neꝗ̄ fecisse. ad hoc vt teneatur de interitu debēt intelligi: sc3 tpe apposito in cōstituto
9 nec potest. † Si eñ petijt tpe apposito sed non post: q2 obtulit actor sine iusta causa recusauit recipere perinde est acsi per eū non stetisset ꝛ nō habet locū dispositio edicti vt teneat̄ de interitu haberet aūt iustā causam si esset dānificatus ex mora rei ꝛ nō offerret̄ sibi interesse. iuxta not. in. l. si cū dies. in fi. cū. l. seq. s. de arbi. p glo. ¶ In tex. ibi excep. sc3 qn̄ debebat̄ quātitas q̄ fuit oblata ꝛ postea perempta. nā liberatur debitor ope exceptionis ꝛ ꝙ sequit̄ vel iusta interpretatione: sc3 qn̄ debebatur species quo casu liberat̄ ipso iure. vt. l. qui decē. j. de solu.

2 ¶ Debitor si ante diem que eius fauore apposita est vult soluere: debet denuntiare creditori ꝙ veniat ad locū destinatum solutioni. et nu. 10.
3 Si debitor velit post diē soluere in loco destinato solutioni et morā purgare: tenet̄ etiā denuntiare dn̄o ꝙ veniret: ꝛ creditor accedere dūmodo debitor offerat expensas itineris.
4 Obligatio qn̄ habet diē ꝛ locum creditor tenet̄ accedere ad locum illa die ante vero non.
5 Si assignatus est terminus partib9 octo dierū ad pbandū vel articulandū ꝛ vna pars ante vltimā diē velit dare suos articulos vel inducere testes: debet citari facere alterā partē.
6 Quando assignatur certa dies pro termino: puta octaua dies ad articulandum tunc ante illam diem non potest articulari etiam parte citata.
7 Producens testes ante vltimā diem dilationis si non fecit citari partem valebit productio. sed non preiudicat alteri parti quominus possit obijcere contra personas testium etiam post publicationem.
8 Citatus post publicationē testiū non potest obijcere in personas nisi protestatus fuisset ꝙ essent sibi salue exceptiones.
9 Creditor si fuit impeditus accedere ad locū destinatum solutioni illa die qua fiēda erat solutio dicit̄ per eū stetisse quominus reciperet ꝛ sic dicit̄ in mora: l3 secus esset in reo: ꝛ ꝙ in illa mora creditoris excuset reum a mora.
10 Creditor non cogitur ante diē eius fauore apposītū solutionē recipere nec ad locum solutionis accedere nisi debitor offerat sortem cum interesse.
11 Debitor si ante diē nō offert solutionē creditori: sed in psentia testiū dicit se velle libenter soluere si esset qui reciperet sibi nō prodest quominus in morā recidat in die constituta.
12 Creditor debet ire ad locum rei vt sibi soluatur: ꝛ qd si sunt de eodem domicilio. et nu. 14.
13 Creditor ꝛ debitor si non sunt de eodem domicilio: qn̄ teneat̄ debitor ire ad creditorem.

1 **Item illa.** ¶ † Per actorē non dicit̄ stetisse quominus reciperet si tēpore quo solutio veniebat fienda reperit se in loco vbi fienda erat ꝛ fuit paratus recipere sed nō fuit q solueret: l3 ante diē vel etiā post in loco illo nō fuerit paratus recipere: si autē in illa die nō reperit se in loco nec paratus est recipere: licet ante vel post sic dicitur per eum stetisse etiam si fuit casu impeditus quominus ibi esset: et sic reus non constituitur in mora si illa die nō soluisset. h. d. Mo. istam. l. q̄ semper
2 allegatur. ¶ † In text. ibi. ad diem constituti: non enim tenebatur actor ad illum locum accedere ante diem vel etiam post si debitor erat ibi ꝛ erat paratus soluere: ꝛ ita forte fuit protestatus coram testibus. nam creditor non habebat necesse hoc imaginari: debebat ergo debitor si volebat ante soluere denuntiare creditori qḋ veniret: quia paratus erat ibi soluere

et non expectare diem quod facere poterat si dies erat apposi-
tus fauore ipsius rei.vt.l.stipulatio ista.§.iter certam.de verb
3 obli.&.l.post mortem.C.de fideicō.† Si vero post diem adhuc
hodie tenebatur denuntiare qđ veniret: quia paratus erat sol
uere & purgare moram & tenebatur creditor accedere dūmodo
debitor offerret etiam expensas itineris quas actor necesse ha
bet facere propter moram precedentem:quia habet necesse ad
4 eundem locum redire.vt hic in.ij.glo.in princi.† Sic ergo no.
qđ quando obligatio habet diem & locum creditor tenet acce-
dere ad locum illa die:ante vero non.& istud inducitur ad que-
5 stionem no.† si assignatus est terminus partibus octo dierum
ad probandum vel articulandum & vna pars ante vltimā diē
velit dare suos articulos vel inducere testes:an habeat necesse
alteram partem facere citari[a] et certus sum: quia non teneba-
tur altera pars accedere ante vltimam diem nisi citata:q2 non
habebat credere ꝙ ante illum velit aliquid facere sed si in vlti-
ma die termini hoc faciat non est pars citanda: quia illa dies
interpellat vtrāq; partem.ita colligitur ex ista.l.singu. et ha-
betur in.l.ij.circa prin.et ibi per Bart.C.de tempo.appel.per
6 eundem in.l.qui ante kalendas.de verbo.oblig.† Secundo
opp.ꝙ etiam ante diem vltimam non possit hoc facere etiam
si faciat partem citari per ea que no.in cle.quāuis.de appel.in
glo.Sol.interdū assignatur certa dies pro termino puta octa
ua die ad articulandum:& tunc ante illam diem nō potest arti-
culare etiā parte citata aut nō certa dies:sz ꝙ infra octo dies
& tunc potest in quacūq; parte dilationis hoc facere: q2 verba
patiuntur:nam infra octo dicitur fieri etiam quod fuit añ vlti
7 mā diem debet tamen pars citari.vt dictum est.† Sed quid si
produxit testes:nec fecit citari partem:an valebit exceptio dic
qđ valebit tamen non preiudicat alteri parti quominus pos-
sit obijcere cōtra personas testium etiam post publicationem
8 testium ita disputando terminatum fuit. vt not.† Joan. and.
in.c.in nomine domini.extra de testi.& per ipsum ī regula pre-
sumitur.de reg.iur.in mercu.si fuisset pars citata. post publi-
cationem testium:nō potest obijcere in psonas nisi ptestatus
fuisset ꝙ essent sibi salue exceptiones. vt in.c. ex parte. de testi.
9 † In tex.ibi proinde si valitudine no.hic ꝙ licet nō dicatur
stetisse per eum quominus soluerit quando ipse fuit impedi-
tus soluere & sic non fuit in mora.l.qđ test.s. si certū peta. bene
tamē dicitur stetisse per actorem quominus reciperet: licet ipe
fuerit impeditus recipere vt est hic casus.& videtur Bart. sen-
tire qđ actor dicat in mora:licet fuerit impeditus: nō sic reus
tu dic qđ imo non est in mora:licet fuerit:quia mora est delictū
et ipse non deliquit si impeditus fuit:tamen quia istud impe-
dimentum actoris debet potius nocere sibi ꝙ alteri:vt hic di-
citur in tex.excusetur reus a mora si non soluit postꝙ non fuit
qui reciperet.vt hic.& .j.de vsur.l.pecunie.in fi.&.l. cum quidē.
§.pupillo.et hoc puto verum siue reus accesserit ad illum lo-
cum & fuerit paratus soluere:siue non accesserit postꝙ nō fuit
ibi qui reciperet.argu.s.de arbi.l.ar.kalendis. et.s. si quis in
ius voc.non ie.l.ij.in fi.† Oppo.pro declaratione glo.ij. dum
tex.hic dicit & puto diem constitui referendū ꝙ debeat intelli-
gi vel etiam.vt.s.l.proxi.in fi.glo.fatet & dicit istam.l. supplen
dam per illā & ꝙ hic dicit est quantum ad significationem ver-
borum.Tu dic melius ꝙ illa loquitur in eo qui fuit negligēs
et in mora soluendi in die constituta: tamen postea offerebat
ad morā purgandam & dicitur ꝙ hoc facere potest et actor te-
netur recipere si non habet iustam causam non recipiendi:hic
loquitur in actore qui fuit diligens in die cōstituta in acceden
do ad locum & non reperit qui solueret:vnde non tenetur am-
plius accedere:ideo si post illam diem in presentia testium di-
ceret se paratum soluere et offerret et deponeret non euitaret
moram nisi faceret actorem citari vt redeat:quia vult soluere &
offert etiam se paratum soluere expēsas:vt hic in glo. in prin.
dum dicit intersit.et ipse si reus postea accederet ad actorem &
sibi offerret:quia teneretur recipere:al's non est quid imputet
10 sibi actori.† Item oppo.ꝙ imputet actori etiā si ante diem
fuit paratus:quia debitor potuit ante diem soluere.vt.l.quod
in diem.j.de solu.gloss. dicit illud verū si dies erat appositus
gratia ipsius rei.hic vero gratia actoris quod est diuinare.dic
ergo qđ actor non tenetur ante diem illuc accedere nisi fuerit
requisitus a reo: q2 retulit soluere & non expectare diem. & hoc
si dies fuit appositus fauore rei:si autem fauore actoris nō te-
neretur accedere ante diem nisi offerat sortem cum interesse p
ea que not.in.l.qui rome.in princi. de verbo. oblig. Recollige
ergo distinctionem per te aut dies fuit appositus fauore acto-
ris aut rei.& hoc secundo casu aut reus offert solutionem acto
11 ri presenti vel absenti et tenetur eam recipere† aut non offert
sibi sed in presentia testium dicit se libenter soluere si esset qui
reciperet: et tunc si hoc facit ante diem non prodest sibi quomi

a † Citari. Vide Bal.i.l. si qñ.C. de testi. & ꝙ in pductione testiuz vel instrumētorū reqratur citatio tenet Ang.i l.pperādū.C.de iudi.in.§.sinaūt reus.& vide Lu do.ro.cōsi.cliiij.

nus incidat in moram si postea in die constituta actor se ibi re-
perit & non fuit qui solueret nec purgat morā si postea hoc fa-
12 ciat per istum tex.† Queritur in alia glo.iste tex.in ver.pro-
inde loquitur quando actor non erat in domicilio rei tempo-
re solutionis fiende & vult ꝙ actor teneatur accedere ad illum
locum al's reus non constituitur in mora nec tenetur accedere
ad domicilium actoris.Quid si sunt de eodem domicilio. glo.
dicit ꝙ tunc reus tenetur accedere ad domum actoris vt pur-
get moram.i.non incidat in morā per lapsum diei:non autem
econtra actor ad domum rei & pro hoc allegāt docto.l.ij.C. de
iure emp.& semp allegat ista gl.& aduerte:q2 loquitur quando
obligatio habebat diem que interpellat:si autem nō haberet
tunc q2 requiritur interpellatio hoīs actor habet necesse acce-
dere ad ipsum reum & ipsum personaliter recipere etiā si sit in
13 eodem domicilio & ipsum interpellare.† Item ꝙ dicit glos.
quādo actor non est de eodē domicilio reus nō tenet accedere
ad eum:sed ecōuerso dicas ꝙ fallit in tribus casib9 in quibus
tenetur accedere.Primus vt in debitore operarū.vt.l.qđ nisi.
§.j.de oper.li.Secundus in eo qui vult soluere gratia condi-
tionis implende vt aliquod lucrū consequat.vt.l.tales condi-
tiones.§.fi.de condi.& demon.Tertius est in eo qui semel fuit
in mora & vult soluere vt ipsam purget.nam debet vel ad ipm
accedere.vt in.d.§.fi.vel requirere vt veniat offerendo se para
tum omne dānum & interesse expensarū reficere:lz ista glos.vi-
deat innuere contrariū dū dicit vt purget:sed expone vt dixi:
q2 loquit de illo qui nō fuit in mora:sz vult soluere ne in illam
incidat:si enī fuisset & vellet soluere ad ipsam purgandā indi-
stincte dz ad ipsuz actorē accedere. † Itē qđ dixi ꝙ qñ sunt in
eodem foro debet reus accedere ad actorem:est verum quando
debetur res que potest portari sine sumptu et labore: vt pecu-
nia.Si autem acquirat sumptus & labor puta es debitor vini
vel frumenti:tunc non tenetur reus portare ad domū actoris
sed ipse actor debet mittere & portare sumptibus suis. vt.j. de
peri.& cōmo.rei vendi.l.j.§.pe.vel fin.ad qđ vide quod no. per
Bar.in.l.j.j.de ali.& ciba.leg.in Specu.de emp.& vendi.§.j.in
fi.cetera vide hic per Barto.qui tangit aliquas questiones vti
les.de quibus vide per eum ibi.

2 Si quis actione temporali tenet illa actio per cōstitutum interrūpitur:& prescribēs postea in actione prima non liberatur ab actione de constituta.et nu.3.

3 Prescribens non est similis soluenti quo ad omnia: sed quo ad quid sic.

4 Actus perfectus non vitiat:licet peruenerit ad casum a quo incipere non potest.

Quod adijcitur.

1 † Sufficit debitum fuisse tē pore cōstituti:lz postea de-
2 bitum esse desierit.h.d.† In tex. ibi.dies temporalis actio-
nis exierit:sz quomodo potest exire:nam si tenebaris actione
temporali lz et postea constituas te soluturum interrumpitur
prescriptio & perpetuatur actio.C.de prescrip.xxx. anno. cum
notissimi.§.si quis. Barto.dicit cogita.dicas qđ ibi loquitur
de iure codi.q2 de iure ffo:non erat inuenta prescriptio.xxx.
vel.xl.annor.vt no.glos.in.l.qui occidit.ff.ad leg.aquil.& in.l.
iul.al's incipit nō solum in.j.glo.s.ex qui.cau.ma.Et ad decla
rationem huius vide Bar.in.l.fi.j.rem ra. habe. an liberatus
tempore remaneat obligatus naturaliter.& loquit in actioni-
bus sui natura perpetuis hic in temporalibus:vel dic ꝙ bene
interrumpitur prescriptio non tamen perpetuatur ad.xxx.an
nos:quia hoc non fit nisi per contest.lit.sed si est necessaria no-
ua prescriptio eiusdē vite & temporis:vnde si prima actio erat
annalis per constitutū interrupta est prima prescriptio & post
constitutum est necesse vt currat nouus annus quo elapso ex-
tincta erat actio prima sed nōn actio de cōstituta:& hoc placet.
3 † In glo.que incipit no.duo.primo ibi non est similis soluē
ti:quia soluens liberatur ab vtraq; actione.vt in fi.huius.l.lz
prescribens in actione prima non liberatur ab actione de con
stituta.nec obstat.l.si pupillus.de admini.tuto.quia est similis
4 soluenti quo ad quid non quo ad omnia. † In ea.gloss. ibi.
de his que pro non scrip.l.iij.dic ꝙ hic actus erat perfectus:
ideo non vitiatur:licet peruenerit ad casum a quo nō poterat
incipere ibi non erat perfectus.de quo per Dy. in.c. actus. de
legitimis.de regu.iur.no.in.l.pluribus.§.& si placet. de verb.
obliga.† In seq.glos.in fi.ibi.§.iniuriarum. dic ꝙ ibi subro-
gatur actio accessorie:quia non super eo ad quod actio prima
principaliter competebat:sed super alio competebat accesso-
rie ad illud:puta vt si steterit in iudicio: hic vero subrogatur
eque principaliter:q2 contrabitur obligatio ad illud idem ad
qđ erat contracta prima facie.j.eo.titu.

2 Quando due actiones competentes ad idem oriuntur ex eadem causa: tunc electione tolluntur: et idem si ex diuersis

causis contrarijs inuicem.

3 Succumbens in actione de constituta potest redire ad primam et quid econtra.

4 Nouatio actionis prime non fit etiam interuentu noue persone iure isto. per secundam conuentionem stipulatione non vallatam. nec etiam hodie. etiam si interueniat stipulatio nisi sit expresse actum.

1 **Uetus fuit.** †Quando sunt due actiones competentes ad idem et orientes ex diuersis causis electione vnius altera non tollitur: sed per solutionem

2 tolluntur ambe. hoc dicit. †quando autem oriuntur ex eadem causa: tunc electione tolluntur. vt. l. quod in heredem. §. eligere de tri. idem si ex diuersis causis contrarijs inuicem. vt. C. de

3 fur. l. j. †postq͂ ergo non tolluntur hic electiones si succumbit in actione de constituta poterit redire ad actionem primam: vt §. de iureiuran. si actor: vbi est casus: sed ecõtra si succumberet in actione prima sine qua non potest dare constitutum videretur repelli ab actione de constituta per. l. iusiurandum. eodem titu. per. l. duobus. §. qui iurauit. ¶ †Ultimo no. hic quod per secundam conuentionem non vallatam stipulatione factam sine per eodẽ nõ fit nouatio actionis prime etiam interuentu noue persone iure isto concor. l. si mandato titij. in. fi. j. manda. secus quando interueniebat stipulatio: sed etiam tunc hodie non fieret nisi sit expresse actum. vt in. l. fi. C. de noua. ⁊ no. p Bar. in. l. singularia. si certũ petatur. vbi de isto tex. facit magnum festum.

2 ☞ Debitum pure si constituatur sub conditione: an poterit agi actione prima: que erat pura.

1 **Et quod sub con.** †Siue fiat cõstitutum super debito conditionali siue super puro ⁊ fiat sub conditione non potest agi de constituta anteq͂ eueniat cõ

2 ditio. hoc dicit. hoc †tamen secũdo casu poterit agi actione prima que erat pura: nec speratur tolli vel nouari per actionem de constituta: licet conditio postea eueniat. vt. §. proxi. ⁊. j. eo. titius in fi. vt. l. vbi. ⁊ ita no. hic glos. ⁊ sic innuit a contrario sensu q͂ si speraretur nouari non possit ex pura. licet in omnem euentum debiturus sit debitor eidem ⁊ hoc vt secunda obligatio in euentum conditionis habeat quid nouet. ⁊ ita no. per doc. in. l. pecuniam. si cer. peta. ⁊ dixi in. l. iul. de condi. inde.

2 ☞ Si imponitur onus publicum alicui certe quantitatis secundum estimationem suarum facultatum et descriptus sit puta. x. quod inspiciatur tempus impositionis quousq͂ fiat aliud estimum. licet diminuantur facultates vt quia aliquid vendat nisi aliud actum sit cum emptore.

3 Licet tale onus iungatur persone ꝓpter res q͂ tñ respublica si venditor nõ solueret possit agere hypothecaria ꝯ possessorem

4 Actio de constituta non sortitur naturam actionis prime.

1 **Si pater.** †Sufficit debitum fuisse tempore constituti: licet desinat. h. d. cum. l. seq. ⁊ istum tex.

2 inducit †Guil. de cu. ad. q. quotidianam si alicui est imposita instantia vel onus publicum certe quantitatis scd͂m estimationẽ suarum facultatum et descriptus in libro: puta. x. licet postea diminuantur facultates non propterea diminuitur onus ad qd͂ fuit obligatio contracta quousq͂ durat aliud estimũ vel distributio: sed cum fiet nouum estimum diminuetur onus. sit ergo cautus si aliquam rem vendat q͂ faciat pactum cum emptore et pro illa habeat soluere quod ipse remaneat obligatus reipu

3 blice. †cum sit onus quod iungitur persone propter res: et ita de facto seruatur Florentie. res tamen publica habet illam rem obligatam: vt. l. imperatores. de publi. ⁊ si venditor non solueret possit agere hypothecaria contra possessorem: ⁊ hec vera quando fuit impositum onus certe quantitatis. vt dixi. si autem bona dumtaxat fuerunt posita in estimo nec fuit specificatum onus certe quantitatis: sed venit specificandum cum venit tempus soluendi non iputatur nisi pro bonis: que tñ reperitur possidere: ⁊ sic cũ vendit remouet de libro vnius. ⁊ ponit in libro alterius in. l. seq. ¶ In tex. ibi pertinet ad constitoriam actionẽ supple: sed ad actionem de peculio que crescit ⁊ decrescit scd͂m quod peculium. vt. l. questitũ. in princ. de pecu. ista vero postq͂ fuit cõtracta ad certam quantitatem que tunc erat in peculio postea

4 nec crescit nec decrescit. ⁊ sic no. † quod ista actio non sortitur naturam actionis prime. vt. l. item illa. §. quod adijcitur.

2 ☞ Pretium seu estimatio rei perempte post moram q͂ est in officio iudicis: ⁊ sic in solutione potest in constitutum deduci tanq͂ accessorium rei: licet non debeatur iure actionis.

3 Promittens stichum censetur promittere dare. ⁊ non tradere.

1 **Promissor stichi.** †In cõstitutũ põt deduci estimatio rei perempte post moram. h. d. ⁊ etiã ipsa res vt. j. e. promissor. ⁊ illa sola est in obli. prima propter

2 moram. †pretiũ vero est in officio iudicis: ⁊ sic in solutione: q̄ res non potest prestari. vt. l. si seruus. §. j. de ver. obli. et propter hoc potest deduci in constitutũ tanq͂ accessorium rei debite: ꝫ

3 nõ debeat iure actionis. vt. §. eo. quia aũt. §. j. ¶ †No. gl. dũ dicit promissor stichi pro illo qui ꝓmittit stichũ censet promittere dare ⁊ non tradere. ⁊ ita allegat Barto. istum tex. in. l. si fundum certo die. de verb. ob. facit. j. de contrahẽ. emp. l. si ita. §. j.

2 ☞ In alijs debitis preter q͂ in constituto inest tempus ad soluendum arbitrio iudicis.

3 Tempus decem dierum q͂ inest constituto ad soluendum. non constituit eum in mora. cum detur a lege miserationis causa.

4 Ignorantia iuris in damnis vitandis q͂ excuset.

1 **Si sine die.** †In constituto inest tempus. x. dierum ad soluendũ. h. d. Et est speciale in con

2 stituto q͂ insit certũ tẽpus. †in alijs aũt debitis non est tẽpus specificatũ: sed inest arbitrio iudicis. vt. l. qd͂ dicimus. j. de solu.

3 Sed †an istud tempus. x. dierũ cõstituat eum in mora si non soluit. glo. hic q̃ incipit ex equitate videt tenere q͂ sic: q̄ dicit q͂ eo impleto non videt debitor fecisse qd͂ ꝓmisit. idẽ sentit glos. i. l. si duo in fi. sup verbo cõstituto dũ dicit vel tacite intelligit. vt. j. e. promissor. §. j. cõtrariũ puto verius: q̄ istud tẽpus dat a. l. mise

a rationis[a] causa ad soluendũ. vnde non hꝫ illã vim quam hꝫ tẽpus appositũ ab ipsis cõtrahẽtibus. vt. l. si cũ militi. §. cũ ita. j. de cõpen. illud eñ magis inficit ⁊ interpellat: q̄ magis põt preuideri: q̄ nõ potest pretendere ignorantiã in facto suo: ꝫ istud consistit in iure quod multis est ignotũ: ꝫ oẽs scire debẽt: tamẽ

4 iuris ignorantia in dãnis vitandis excusat. †vt. l. iuris ignorãtia. de re. iur. ¶ In glo. que incipit ex equitate. circa fin. ibi que est contra. tu dic q͂ nõ est cõtra: q̄ fateor q͂ statim obligat hic et ibi: sed quantũ ad exactionẽ inest tẽpus vt hic. ⁊ etiã ibi non tñ certũ vt hic. sed certificandũ arbitrio iudicis. vt. d. l. quod dicimus. ¶ Sed oppo. q͂ etiã quantũ ad exactionẽ non insit tempus. vt in. l. j. §. est autem. j. deposi. Solue vt ibi dixi.

2 ☞ Statutum q͂ pro tali crimine condẽnetur quis in centum. qui si non soluerit infra. x. dies amputetur sibi manus. an ille dando fideiussorem euitabit penam.

3 Non dicitur non posse qui idoneum fideiussorem dat. nisi bona eius essent verisimiliter peritura.

4 Dubitans condemnari q͂ possit soluere sub conditione si eum condemnari contigerit: vt non incurrat periculum corporalis pene si massarius communis velit recipere.

5 Nemo cogitur recipere pecuniam per quam obligetur.

1 **Constituto.** †Qui promisit soluere nõ liberatur prestando satisdationẽ: sed q ꝓmisit

2 satisdare liberat dando fideiussorẽ vel pignus. h. d. † Et primũ dictũ videtur si statum dicat q͂ pro tali crimine cõdẽnetur quis in centũ qui si nõ soluerit infra. x. dies amputetur sibi manus ⁊ ipse cum nõ habeat pecuniam velit dare bonos fideiussores vel

3 pignus: qd͂ nõ fuit recipienda nec ꝓpter hoc euitabit penã. †q̄ non dr̄ soluere: secus si statutũ dicat si soluere nõ poterit: q̄ nõ dicit nõ posse q idoneũ fideiussorem dat in. l. nemo dubitat. de reg. iur. nisi bona eius essent verisimiliter peritura. vt in. l. ij. so. ma. ⁊ ita no. Bar. j. qui. mo. pig. vel hypo. sol. l. item liberat. §. j.

4 vbi etiã dicit. †q͂ dubitãs cõdẽnari põt soluere sub cõditione si eũ cõdẽnari cõtigerit. vt. l. sub cõditione. de sol. ad hoc vt nõ incurrat periculũ corporalis pene. hoc tñ verũ si massarius cõis vult recipere: al's nõ: q̄ nõ secuta cõdẽnatione tenetur restitue

5 re per condictionem sine causa. †⁊ nemo cogitur recipere pecuniam per quam obligetur. vt. l. qui pecuniam. §. si cer. peta.

2 ☞ Constitutum ab herede vbi transfertur in fideicommissarium vniuersalem requiritur cessio. ⁊ si heres agat poterit debitor opponere de iure tertij.

3 Actio acquisita per possessorem hereditatis quod non trãseat in verum heredem quare differat a casu huius legis.

1 **Si post con.** †Constitutum ab herede debet transferri i eũ in quẽ ex postfacto transfert hereditas. ¶ Oppo. quod nõ transferat actio in aliũ: q̄ sufficit q͂ tẽpore constituti esset mihi debitũ: licet postea desierit. vt. j. eod. l. ita illa. §. quod adijcitur solu. si desijt nec in aliũ transfert fateor q͂ hec actio nõ desinit mihi cõpetere vt ibi. sed si definit in aliũ trãsfert ad quẽ

2 pertineret etiã ista trãsferri dꝫ: vt hic. ¶ † Itẽ oppo. in gloss. q̄ ista actio acquisita per heredẽ nõ est hereditaria. nam illa sunt hereditaria q̃ habuerũt initium in persona defuncti: sed actio habuit initiũ in persona heredis: ergo trãsit in fideicõmissariũ vniuersalẽ in quẽ trãseunt dũtaxat hereditaria. vt. j. ad treb. si heres pecuniã. solue fateor q͂ nõ transit sola restitutione hereditatis: ꝫ requiritur cessio vt ibi habet: ⁊ ita dꝫ intelligi hic dũ dicit deneganda est tibi pecunie cõstitute actio supple in effectu q̄ cõpelleris cedere fideicõmissario ⁊ sic denegatur post cessio

a ¶ Miserationis ꝫ an istud statempus. x. dierũ sit statutũ a lege vel sit statutum a iudice ⁊ cuius sit hic effectus vide imo. i. l. liber homo. §. decem. de verbo. obli. bar. i. l. ita stipulatus in. j. q. de ver. ob. et vide Bald. in rub. C. eo. in. iij. q. ⁊ insti. de acti. §. in personam.

nem factam ⁊ etiam anteꝗ necessaria est fienda: ⁊ sic poterit debitor opponere de iure tertij. ¶ † Oppo. circa fin. de. l. si tibi. §. 3 cum possessor. ſ. de pac. vbi actio acquisita per possessorem hereditatis non transit in verum heredem: quia ibi dicitur quod conuentio illius non nocet nec prodest vero heredi. ⁊ iste tex. innuit contrarium: quod decernitur vero heredi: quia hereditatē a vero possessore euincit. gloss. non soluit. dic quod debet intelligi de possessore non nudo: sed qui habebat ius: licet ex postfacto fuerit peremptus vt si erat verus heres qui postea aduersus aditionem restitutus est vel contra quem fuit intentata querela ibi loquitur in nudo possessore qui nullum ius habebat et ita soluit Bar. in. d. §. cum possessor.

1 Promissor. † Res perempta post morā potest in cōstitutum deduci et in iuramentum. ſ. de iureiur. l. eum qui. §. j. ⁊ in stipulatione animo nouandi ⁊ etiam petitionem: quia durat obligatio ad ipsum vt. l. si seruum. §. effectus. ⁊ §. nouari. de verbo. obli. ⁊ patet. ſ. de condi. furti. l. iij.

2 ☞ Verbum debeo qualiter inducat dispositionem. sicut verbum promitto.

3 Epistola quando inducat obligationem.

4 Epistola quod possit interuenire inter presentes.

5 Tutor qui finita tutela se obligat ꝓ debito pupilli pōt cōueniri: sed si tutela durante non poterit ea finita conueniri. ⁊ quare.

6 Procurator etiam durante officio se obligando videtur se obligare suo nomine proprio ⁊ tenetur officio finito.

1 Titius seio. † Propter secundā promissionem factam animo nouandi in qua intercessit stipulatio tollitur prima obligatio ⁊ scda succedit in locū eius: secus si nō interuenerit stipulatio: q̄r tūc nō tollitur: sed accedit ⁊ oritur actio ad sortem non ad vsuras. h. d. 2 ¶ † In text. ibi quos reddere debeo. no. quod non dixit ꝓmitto qd est verbū dispositiuū: sed debeo: qd est denuntiatiuum: ⁊ tñ inducit dispositionem: et perinde est ac si dixisset ꝓmitto vt hic patet: quia apparet qd dixerit aīo se obligādi: ⁊ istud verbū est ꝓlatū pricipaliter ꝓpter se. 3 ¶ † Sed oppo. ꝙ nō inducatur obligatio: sed ꝓbatio. vt. l. publia. in fi. j. deposi. so. verū est ꝙ nō est ꝓlatū animo se obligandi: vel qñ nō poterat obligatio cōtrahi per epistolam: al's inducit obligationem vt hic: q̄r iste cōtractus pōt fieri inter absentes: ⁊ etiam per epistolam. 4 ¶ † In tex. ibi si intercessit stipulatio: sꝫ quomodo potest intercedere stipulatio inter absentes. dicit. Barto. qd quātū ad hoc debet itelligi ꝙ partes erāt presentes nec obstat ꝙ hic dicitur de epistola: q̄r nihil ꝓhibet iter presentes interuenire epistolam aut schedulā de vno in alterum scđm eum dummodo interuenerunt verba. 5 ¶ † Not. etiam hic ꝙ tutor qui finita tutela se obligat pro debito pupilli potest conueniri: quia cēsetur obligare se suo nomine ꝓprio: secus si tutela durāte: quia tunc tutorio nomine: ⁊ sic finita tutela non posset cōueniri. vt. l. post mortem qñ ex fac. tu. ⁊ no. ſ. de ꝓcur. l. ꝓcu. qui pro euic.[a] 6 per glo. † sed procu. etiam durante officio se obligando videtur se obligare suo nomine proprio ⁊ tenetur officio finito.

a ¶ Qui pro euic. adde in hac materia vide plene. d. Sozi. consi. in cip. dominus labia mea aperiat circa primuꝫ cōsultationis articulum.

b ¶ Epistolā. bal. in aut. si quādo. C. de consti. pec. dicit qd hic est vnic⁹ casus: vnde habes ꝙ si ꝑ epistolam confiteor illud quod al's debituꝫ erat ex tali confessione oritur actio de constituto et ꝙ dicitur in. l. publia. deposi. ꝙ ex confessione non oritur actio hoc limitat Bal. i. d. aut. nisi talis cōfessio emanaret ab administratore: quia inducit ꝓbationem per l. fi. de insti. ⁊ vide quod voluit Bald. in. l. cōtractus. in. v. col. de fide instr.

2 ☞ Si in constituto de soluendo vnam de rebus alternatiue debitis: non fuit apposita dictio taxatiua dumtaxat vel tantū non perditur facultas soluendi alteram.

3 In obligatione alternatiua vtraꝗ species est in obligatione. ⁊ quid in obligatione generis.

4 Quod tam in alternatiua ꝙ̄ i obligatione generis res q̄ postea soluitur fingat ab ipo pricipio fuisse i obligatione. ⁊ nulla alia.

1 Illud autem. ¶ † Qui constituit se soluturum vnaꝫ de rebus alternatiue debitis perdit facultatē soluendi alterā 2 h. d. ⁊ gl. tetigit. † qñ fuit apposita dictio taxatiua dūtaxat vel tantū: al's secus per. i. si ita stipulatus. j. de solu. 3 † allegatur iste tex. cū gl. ꝙ in obligatione alternatiua vtraꝗ species est in obligatione ⁊ est verū hoc. ⁊ probat in. l. si duo. allegata i glo. ratio tamē quā gl. facit nō est bona. s. si non esset debita nō posset in cōstitutuꝫ deduci. q̄r videmus ꝙ res etiā nō debita deduci pōt propter debitā. vt. ſ. e. ꝓmissor. in prin. ⁊ l. qui aūt. §. j. et. l. j. §. an pōt. In obligatione vero generis nulla species est in obligatione. licet quelibet sit in obligatione qd dic vt habet i. l. 4 cū his. §. fi. ſ. de condi. inde. † ⁊ adde ꝙ tam in alternatiua ꝙ̄ in obligatione generis res q̄ postea soluit fingit ab ipo principio in obligatione fuisse ⁊ nulla alia. vt dixi in. l. iij. de eo qd cer. lo.

2 ☞ Honestius facit qui refert iuramentum ꝙ̄ qui iurat. ⁊ ꝙ nō multum honestum sit. nec ad grauem virum pertineat iurare.

1 Si iureiurando. † Si iuratur constitutum vel relato potest agi de constituta. h. d. dic ꝙ agetur vtili actione vel in factum que oriuntur ex iuramen. vt. l. sed si possessori. 2 §. fi. ſ. de iureiur. ¶ † Et not. hic bonum tex. ꝙ honestius facit qui fert iuramentum ꝙ̄ qui iurat: ⁊ sic non multum est honestū nec ad grauem virum pertinet iurare: ⁊ potius presumitur facilitas ꝙ̄ grauitas. vt dicit hic tex. no.

1 Quidam. ¶ † Constitutum pōt fieri ꝑ epistolam[b]. h. d. sic. ſ. ti. j. l. j. §. titius. et. l. qui aūt. §. fi. ¶ Opp. de. l. fi. j. de institó. vbi ex tali epla. nō potest scribens conueniri. nam hic erāt verba enuntiatiua sicut ibi. glo. dicit ꝙ ibi nō dixit aīo se obligādi hic sic dic ꝙ ibi erat institor ipsius debitoris: vnde non videtur dixisse animo se obligandi: sed ad fidem mere protestandi: et erant verba enuntiatiua si autem depositiua: tunc esset obligatus etiam institor. vt. ſ. de ꝓcu. l. ꝓcurator qui pro euictione. hic autem non erat institor: vnde videtur dixisse animo se obligandi non tanꝗ factor vel institor vel negotiorum gestor cum non esset: ideo licet sint verba enuntiatiua: quia tamē sunt emissa principaliter propter se obligauit scribentē. vt et. ſ. eo. titius et quod not. in. l. ex hac scriptura. de dona. per Bar.

2 ☞ Constituenti quando detur actio negotiorum gestorum vel mandati ad repetendum ⁊ quando non.

3 Protestatio facta alicui ꝙ non faciat illud ad quod faciendūꝫ tenetur non valet nec tenetur ille sibi obedire.

4 Si ego debitor titij in centum mandaui debitori meo in centū titio absente ⁊ ignorāte ꝙ illa centum que mihi debet solueret titio pro me. ⁊ cancellauit me de libro suo ⁊ posuit tituꝫ pro creditore. an potero mandatum reuocare anteꝗ soluat.

1 Utrum presente. † Potest quis cōstituere ꝓ me absente ⁊ ignorante vel etiam inuito ⁊ postꝗ quis obligatur pro me denuntiatio mea quod nō soluat nō attendit nec ipm nec me liberat ab obligatione. h. d. 2 † In text. ibi hoc amplius: in hoc tñ differt iste casus a precedētibus: q̄r hic non daṫ cōstituēti ad repetēdū actio. neg. ge. vel mandati. vt. j. mā. l. si pro te. sed in precedentibus bene dareṫ. vt. l. qui patiṫ. j. man. ⁊ l. fideiussor. ſ. de neg. gest. ¶ In tex. ibi si postꝗ quis cōstituit pro alio supple volente vel. mandāte vt clarius procedat quod sequitur: ⁊ sic differt a precedentibus. 3 ¶ † Et not. hic quod protestatio facta alicui ꝙ non faciat illud ad qd faciendū tenetur non valet nec tenetur ille sibi obedire. facit. l. si quis prohibuerit. ſ. de publi. ⁊ no. per Barto. in. l. non solum. §. fina. de ope. noui nuntia. 4 ¶ † Et facit iste tex. ad vnam questionem in qua Dy. consuluit ⁊ etiam quidam alij vt refert Jo. and. in titu. de deposi. super rubri. in additio. si eram debitor titij ad centum ⁊ tu eras debitor meus similiter in centum titio absente et ignorāte dixi tibi ꝙ illa centū que mihi debebas solueres titio ꝓ me tu cācellasti me de libro tuo ⁊ posuisti tituū ꝓ creditore anteꝗ sib soluas inhibeo tibi ꝙ nō soluas queriṫ an si postea soluas possis a me cōueniri. ⁊ vṙ ꝙ sic: q̄r potui reuocare mandatū re integra vt. l. si cū cornelius. de solu. Dy. ꝯsuluit ꝙ si notificasti titio et titius ratū habuit ꝙ factum erat licet alia promissio inter te ⁊ ipsum non interuenerit non potui tibi inhibere: quia non videtur res integra: secus si adhuc notitiam non habuisset vel non ratificasset quod dictum perpetuo tene mēti: quia quotidianum: quia interdictum. campsores habentes pecunias alterius recipiunt ab illo mandatum de soluendo alteri. nam si statim scribunt in libro amouendo vnuꝫ ⁊ ponēdo alium. quid iuris sit patet ex predictis. si autem non scripserit in libro: tunc mandatum posset reuocari quousꝗ solutio sit facta vel quousꝗ interuenerit aliqua promissio per dictam. l. si cum cornelius. nisi mandatum esset factum contemplatione ipsius mandatarij: quia tunc si paratus est implere non potest reuocari etiam re integra. vt est text. not. in. l. si cum fundum. ſ. de pact. videtur etiam posse dici in casu Dy. quod licet adhuc absens non ratificauerit: si tamen esset verecundia vel turpitudo secundum consuetudinem campsorum postꝗ scriptum est in libro. inde ammouere quod non possit reuocare mādatū: si tamen scripsit de voluntate mandantis: sed si non mandasset quod scriberet sed solueret et scripsit sibi imputetur: quia excessit fines quod j. de sol. l. si stichum. in fine. ⁊ facit quod dixi in. l. si tutor. §. cum heres. j. ad velle. facit etiam iste tex. ad questionem notatam per gloss. in. l. si fideiussor. j. de fide. quod omnino vide. ad id quod dixi de verecundia bene facit. l. quintus. j. manda.

1 Ubi quis con. † Per constitutum non tollitur actio prima. h. d. sic. ſ. codem. l. iij. item illa. §. fina.

Qui iniuriam. Etiam actiones ex delicto possunt in constitutuꝫ deduci. h. d.

2 ☞ Per solutionem factam adiecto in constituto liberatur soluens ipso iure ab actione de constituta: sed quando soluitur principali

principali liberatur ipso iure ab vtraq; actione.s.prima et de constituta.

1 Si quis duobus. †Per solutionem factã adiectam in cõstituto qui nõ erat adiectus in principali tollitur pricipalis obligatio ope exceptionis nõ ipo

2 iure.h.d. ¶Oppo.† q per solutionem factã adiecto liberetur soluens ipo iure:qz soluit de voluntate creditoris:qz paria sunt soluere mihi vel alteri de mea voluntate: vt.l.vero ꝓcuratori. de procura.solue.verũ est q ab actione de constituta in qua fuit appositus iste adiectus liberatur soluens ipso iure soluendo adiecto.ꝛ ita procedit contrarium:sed ab actione prima in qua non fuit appositus adiectus non liberatur ipso iure:sed ope exceptionis.vt hic.Sed cõtra:quia per solutionem tollitur ipso iure vtraq; obligatio tam prima q̃ illa de cõstituta.vt.s.eo.l. item illa.§.fin.solu.verum est quando solueretur ipsi principali cui soluens tenetur vtraq; obligatione.secus si soluantur adiecto in constituta tñ iste est casus hic.ꝛ ex his apparet quid voluit dicere gl.quod quidã diuinãt ꝛ in intellectu huius.l.credo q propter dicta cõtraria que sunt difficilia:ꝛ ista lex est fundata in mero rigore.ꝛ si ipsam non haberemus quilibet respõderet contrarium prima facie quod ipso iure liberatur.

2 ☞Si non valet contractus de quo fuit confectum instrumentum guarentigie non valet etiam preceptũ guarentigie etiã stãte statuto q talia instrumenta vel pcepta mittantur executioni.

3 Si statutũ dicat q cõtra instrumẽtũ vel preceptũ guarentigie possit opponi exceptio:an poterit opponi exceptio de nullitate

1 Lucius titius. ¶†Qui cõstituit se soluturum quod alius debet tanq̃ ipse deberet non tenebitur. Opponitur qđ iste tenetur:qz potuit cõstituere se soluturũ ꝓ alio.i. pro vero herede.vt.s.eo.vbi quis.ꝛ.l.eius qui.§.exigimꝰ.Sol. verum est quando scienter hoc fecisset sciens alium esse debitorem non se.ꝛ sic constitueret tanq̃ debitum ab alio non tanq̃ debitum a se:sed hic ignorabat aliũ esse debitorẽ vel verum heredem:ꝛ credebat se esse cum non esset.ꝛ sic cõstituit tanq̃ a se debitum per errorẽ vnum cum deficiat principale debitum i sua

2 persona deficit etiam constitutum.¶†Et ꝑpter hoc Bal.allegat istã.l.pro casu in.l.si absentis.C.si cer.pe.q si non valet contractus de quo fuit confectũ instrumentũ guarentigie nõ valet etiam preceptum guarentigie:ꝛ sic non habet locum statutum quo cauetur quod talia statuta vel precepta mittũtur executio-

3 ni.†intellige dictũ eius sane quando non erat statutũ q cõtra talia precepta vel instrumenta exceptio possit opponi:sed solũ dicerent q mittanꝛ executioni.nam non poterit opponi etiã de nullitate contractus:quia data tali nullitate datur etiam nullitas precepti facti ad corroborationem cõtractus.arg.huius.l. sed si diceret q nulla exceptio possit opponi aut diceret cõtra talia precepta.ꝛ idem videtur dicendũ:quia ad hoc vt habeat locum statutum requiritur q sit preceptum.sed data nullitate contractus non est preceptum sicut nõ dicit sententia q̃ est nulla vt in.l.fi.C.de sen.ex peri.reci.sed si diceret non posse opponi exceptionem contra talia instrumenta cõtinentia preceptũ:tũc non posset opponi nisi exceptio que redderet instrumentũ nullum:puta qz non cõfectum a notario:vel qz caret solẽnitate:qz requiritur q si instrumentũ ad hoc vt statum habeat locũ.arg. in.l.diuus.ff.de testa.mili.q̃ bene facit.constat aũt posse cõficere instrumentum validum etiã super contractu nullo.ideo nõ posset obijci exceptio de nullitate contractus:qz per hoc non argueretur nullitas instrumenti nisi ꝓcederet ex eo quod debitor non potuisset se obligare:puta qz pupillus sine tutore.vt dixi.s.eo.l.j.§.de pupillo.ꝛ isto modo intellige plene not.per Bar.in.l.j.in prin.j.quod vi aut clam.tene menti.

¶Commodati. Rubrica.

2 ☞Contra commodatarium datur actio ad restitutionem rei.et etiam ad eius estimationem si non redditur.et etiam ad interesse deteriorationis.ꝛ quid de interesse loci.

3 Habitatio qualiter possit commodari.

4 Habitatio prout sumitur pro actu habitandi ꝛ sic pro commoditate quod vsu consumatur.

5 Habitatio interdum sumitur pro re que inhabitatur.

6 Legans habitationes domorum suarum videtur legasse seruitutem habitationis non proprietatem:ꝛ quid si legauit omnes habitationes suas.ꝛ num.5.

7 Qui legauit emptiones videtur legasse res emptas per eum.

8 In commodato cũ sit donatio vsus q transferatur ius in vsu.

9 Statutum si dicat q in omni contractu in quo transfertur ius soluatur tanta gabella:an de cõmodato debebit solui gabella.

1 At pretor. †Ex contractu cõmodati datur actio ꝛ cõmodatum dicitur illud quod datur ad vtendum et consistit tam in rebus mobilibus q̃ immobilibus et etiã in iuribꝰ incorporalibus q̃ possunt

2 cõmmodari.h.d. vsq; ad.§.impubes. ¶†In tex.ibi iudicium dabo.i.actionem que cõtrahitur ad restitutionem rei:ꝛ ẽt ad estimationẽ eius si nõ restituatur ꝛ etiã ad interesse deteriorationis.oĩa enim ista possunt peti iure actionis.vt patet.j.eo.l.iij.§.si reddita.ꝛ.l.si vt certo.§.si duobus.in fin.sed interesse ratione loci non petitur iure actionis.sed officio iudicis mercenario huic deseruienti.vt in.l.si certo.§.j.j.eod. ¶In tex.ibi quantũ inter genus ꝛ speciẽ hoc est bene verũ.tñ exemplum qđ statim sequitur ad hoc probandũ non est bonũ videlicet q ad vtendum posset dari tam res mobilis q̃ immobilis: sed commodari nõ possit nisi res mobilis:imo res immobilis potest cõmodari ꝛ non solum corporalis:sed etiã incorporalis vt subijcitur de habitatione.nam habitio est seruitus personalis.vt.C.de vsufru.l.cum antiquitas.et.s.de vsu ꝛ habi.per totum.ꝛ omnis seruitus dicitur ius incorporale.vt.s.de re.diui.

3 l.j.§.incorporalis.† potest ergo commodari habitatio non qđ transferatur in commodatarium ipsum ius seruitutis.imo remanet penes cõmodantem sicut remanet dominiũ in re corporali commodata ꝛ transfertur dũtaxat cõmoditas.vt.l.necessario.§.fi.s.de peri.ꝛ commo.rei vendi. ¶Oppo.pro declaratione gloss.quod habitatio prout est seruitus non commodatur:quia in his que vsu consumuntur non cõsistit cõmodatum vt.j.eo.l.iij.in fin.sed habitatio consumitur de die in diem:nec cadit restitutio in habitationem preteriti temporis.ꝛ de natura cõmodati est q contrahatur obligatio ad rem restituendã propter hoc quidã fatentur cõtrarium.ꝛ propter hoc dicunt q hoc verbum habitatio non sumitur pro habitatione vt est seruitus:sed pro domo que inhabitatur quo casu dicitur commodatum rei ꝛ habitatio huius.gloss.tenet contrarium:sed non respondet ad oppositionem.dic q habitatio prout est ius incorporale non consumitur vsu:quia nec trãsfertur sed remanet pe-

4 nes commodantẽ.† sed habitatio prout sumitur pro actu habitandi qui consistit in facto:ꝛ sic pro cõmoditate bene consumitur vsu:ꝛ idem in quolibet alio cõmodato:ꝛ cõmoditas be-

5 ne consumitur vtendo non autem ipsa res cõmodata.¶†Not. tamen gl.q interdũ habitatio sumitur pro re que inhabitatur vnde inducit q aliquis legauit alicui oẽs suas habitationes videtur legasse oẽs domos suas pro hoc etiam qđ not.glo.in.l. cum antiquitas.C.de vsufru.sed Guil.de cu.dicit ibi esse distinguenduum:aut dixit lego habitationes meas:ꝛ verũ est quod

6 dixi.†aut lego habitationes domorũ mearũ.ꝛ videtur legasse seruitutem habitationis nõ ꝑprietatẽ domorũ.ꝛ pro ista distinctione bene facit.l.qui concubinam.§.qui quattuor.de leg.iij.

7 et † eodem modo si quis legat oẽs emptiones videtur legasse res emptas per eum.arg.huius gloss.facit.l.mortis sue causa.

8 in fi.de do.causa mor. ¶†No.etiam glos.dum dicit quod in cõmodato est donatio vsus:ergo in eo transfertur ius.vnde facit

9 ad statutũ†quo cauetur q in omni cõtractu in quo trãsfertur ius soluatur tanta gabella vt est Bononie q de cõmodato soluatur gabella.quia transfertur ius in ipso vsu cũ donet ꝛ estimabitur quãtũ valeat ille vsus.forte melius eẽt dicere statutũ debere intelligi de cõtractu in quo trãsfertur ius in re vel est aptũ trãsferri sed in commodato non transfertur ius in re:sed in solo vsu.

2 ☞Pupillus non doli capax vel etiam furiosus ex cõmodato facta sine tutoris vel curatoris autoritate non obligatur ciuiliter nec naturaliter:nec etiam postea factus pubes vel sane mentis.sed tunc conuenietur actione ad exhibendum vel rei vendicatione.

3 Si pupillus vel furiosus ex commodato factus sit locupletior tunc obligatur naturaliter ꝛ dabitur contra ipsum actio commodati.que est potius data q̃ natiua.

4 Pupillus si est doli capax obligaꝛ indistincte naturaliter etiã si nõ sit factus locupletior.ꝛ cõ eũ dabitur actio si dolũ cõmisit.

5 Inspicere debemus statũ quẽ cõtractus cõsumpsit ab initio.si tñ non fuit aptus producere actionẽ ex postfacto nõ producit.

6 Qui caret consensu potest obligare naturaliter si factus est locupletior:que obligatio oritur ex equitate iurisgentium.

7 Vbicunq; ex sola naturali datur actio quod illa sit datiua et non natiua.

1 Impuberes. †Commodati si commodatũ ab initio nullo iure subsistit ex postfacto non reconualescit:secus si saltem iure naturali subsistit. h.d.vsq; ad.l.iij.§.si reddita.Bar.ꝛ hoc scdm intellectum glos. scdm quem iste.§.debet intelligi in pupillo non doli capace qui nec naturaliter obligatur:ꝛ sic nullo iure subsistit.l.autem.iij.

in prin. in illo qui erat doli capax. ⁊ sic saltem iure naturali consistebat. ⁊ ita videtur sentire gloss. que diuisio non placet: quia illa. l. in princi. videtur loqui eodem casu quo supra: licet addat casum quando est effectus locupletior. ideo summo aliter.
2 pupillus† non doli capax vel etiam furiosus ex cōmodato facto sine tutoris vel curatoris autoritate non obligatur ciuiliter ⁊ naturaliter nec etiam postea factus pubes vel sane mentis poterit ex cōtractu conueniri: sed cōuenietur actione ad ex
3 hibendum vel rei ven.† fallit si est effectus locupletior: quia tūc obligatur naturaliter ex qua obligatione datur contra ipsum actio commodati ex rescripto diui pij que est potius datiua q̄
4 natiua. h. d. scdm intellectū quē puto verū† si aūt esset doli capax obligatur indistincte naturaliter etiā si non sit factus locupletior. vt. l. j. §. de noua. sed si querit: an contra istū detur actio dicas ꝙ sic si postea dolū committit nō aliter. vt. §. deposi. l. j. §. an in pupillū sic sunt paria esse effectum locupletiorē: vt hic et esse doli capacem ⁊ dolum cōmittere vt ibi per illum. §. supple
5 tur ꝙ hic habetur.† no. hic in fi. istius. §. debemus inspicere statuʒ quem cōtractus cōsumpsit ab initio. si tñ nō fuit aptus producere actionem ex postfacto nō producit. facit. l. serui ⁊ filij. in prin. §. de fur. ⁊. l. insulam. §. bienniū. de verbo. oblg. not. etiam
6 scdm intellectum quē dedi in. l. iij.† ꝙ etiam ille qui caret cōsensu potest obligari naturaliter si est effectus locupletior. ⁊ ista nō oritur ex cōsensu: sed ex equitate iurisgentium de qua in. l. nam natura. §. de condi. indebi. iuncta. l. hoc amplius. §. is natura debet. de reg. iur. glo. vero in fi. intelligit quando erat doli ca
7 pax quod non placet.† Item quod ex ista sola naturali datur actio ex rescripto diui pij. ⁊ sic est datiua non natiua. non enim tenetur ciuiliter: licet sit locupletior postq̄ non interuenit tutoris autoritas ⁊ ex sola naturali nō potest actio oriri. ideo oportet dicere ꝙ sit datiua. ⁊ sic ponderabis omnes tex. qui dicunt actionem dari contra pupillum qui est effectus locupletior. dicunt actionem dandam ex rescripto diui pij ad significandum quod sit datiua. l. interduʒ. §. de condi. indeb. ⁊ per hoc soluitur vnum difficile contrarium: de quo ibi.

2 ☞ In actione bonefidei reddens rem deterioratam si actor ignorauit deteriorationē non liberatur ab actione primitiua. et agitur ad restitutionem rei: non vt actor eam consequatur postq̄ habet: sed interesse deteriorationis. ⁊ nu. 6.

3 In actione stricti iuris si redditur res deteriorata quod liberetur soluens ab actione primitiua. licet teneatur actione de dolo si deteriorauit per dolum: ⁊ quando non liberetur soluens rē cum diminutione iuris. ⁊ nu. 6.

4 In actione bonefidei qui tenetur ad duo soluendo vnum liberatur ab illo. et remanet obligatus in altero tantum. et si tenetur ad vnum soluendo partem liberatur ab illa remanet obligatus in alia.

5 Interesse deteriorationis rei commodate que redditur deteriorata quod possit peti de per se si acto vult. ⁊ ꝙ etiam peti possit officio iudicis cum ipsa re. ⁊ nu. 4.

1 Ed mihi videtur.

Si reddita. † In actiōe bonefidei nō vi res reddita q̄ deterior red
2 dit. h. d. iste. §. et etiam oēs seq. quotidie allegātur: qꝛ sunt notabiles ⁊ magistri. ¶ † In tex. ibi non videtur reddita. ergo non est liberatus ab actione primitiua qua tenetur reddere: perinde ac si non reddidisset ergo poterit conueniri iterum ad restitutionem rei non vt eam consequatur postq̄ habet: sed vt consequatur interesse deteriorationis prout habetur in simili in. l. iij. §. item iul. de eo quod certo loco. ⁊ hoc si commodator ignorauit deteriorationem: quia erat latens si autem sciuit videtur remisisse omne interesse. vt. l. si. §. de eo quod certo lo. in fin. et no. per gloss. in. l. in hac. super ver. liberari. de triti. quia nō tenebatur recipere rem sine interesse deteriorationis. vt. l. qui sibi §. j. ⁊ ibi no. §. de solu. Si tamen recepisset cum protestatione:
3 dic vt dixi in. l. fina. de eo quod cer. loco. ¶ † Oppo. pro declaratione gloss. quod si reddatur res deteriorata commodatarius liberatur ab actione commodati licet teneatur actione de dolo si deteriorauit per dolum. vt. l. eleganter. §. nō solū. de dolo vel in factum si per culpam. C. ad exhi. l. exhibitionis. cuius contrarium vult iste tex. dum dicit quod nō videtur res reddita: et sic non est liberatus. Solu. contraria loquuntur in eo qui tenetur actione stricti iuris: secus si actione bonefidei: vt hic. et l. j.
4 §. si res. §. deposi. † Sed contra quod idem si actione bonefidei: quia quando quis tenetur ad duo soluendo vnum liberatur ab alio et remanet obligatus in altero tantum: et si tenetur ad vnū et soluat partem liberatur ab illa parte ⁊ remanet obligatus in alia parte. vt. §. de solu. l. si stipulatus. §. j. Sed commodatarius qui rem deteriorauit tenetur ad duo. s. ad restitutionem rei. Item ad interesse deteriorationis. si ergo restituit rem debet esse liberatus ab illa ⁊ remanere obligatus solum ad interesse et illud dumtaxat potest peti et non res cuius contrarium dixi super tex. Jo. glossator fatetur contrarium. ⁊ ita intellexit istum text. nec ob. secundum eum. l. iiij. C. deposi. quia ibi loquitur in accessione que non erat in obligatione: sed in officio iudicis mercenario quod extinguit finito negotio principali nisi iudex qui tulisset sententiam eadem die suppleret interesse. nos loquimur in interesse qd erat in obligatione: qꝛ erat actio bonefidei habens largam naturam. gloss. est in contraria opi. quod imo non liberetur ad restitutionem rei ⁊ quod possit iterū agi ad ipsam rem vt consequat interesse ⁊ ad cōtrariū in quo Joā. se fundat. respondet ꝙ aliud est quando debetur vna et soluitur pars eius integraliter puta debebas stichum ⁊ soluisti dimidiam remanes obligatus in altera dimidia tātum: qꝛ illa pars soluta est perfecte idem ⁊ fortius si debebas duo ⁊ soluis vnum perfecte aliud est in casu nostro quando soluis rem deterioratam: quia non soluis eam perfecte ꝑpter deteriorationem: ⁊ licet videaris teneri ad duo: tñ non reputatur nisi vnum ⁊ pretiū deteriorationis debetur ꝑpter id quod deficit in re ratione deteriorationis. ⁊ sic tenet glo. ꝙ agetur ad rem: vt cōsequatur interesse. innuit ergo ꝙ non possit aliter cōsequi ⁊ sic ꝙ non sit in obligatione: sed in officio iudicis sicut ī simili habetur in. l. iij.
5 §. iulia. §. de eo quod cer. lo. sed † Jo. voluit cōtrarium dicas ꝙ est in obligatione ⁊ potest peti solum interesse si actor vult. et in hoc Jo. bene dixit: potest etiam agi ad ipsam rem ⁊ consequatur interesse officio iudicis. ⁊ in hoc gloss. melius dixit q̄ Joā. qui voluit contrarium. Nam licet sit in obligatione non pro
6 pterea minus est in officio iudicis. ¶ † Sed vltimo oppo. qd idem sit in actionibus stricti iuris vt soluens rem cum diminutione non liberetur: sed possit iteruʒ conueniri ad eandem rem cuius contrarium supra dixi. vt. l. etiam. §. de solu. ⁊. l. si rem. et. l. iul. §. j. de verbo. oblig. interdum soluitur res cum diminutione alicuius iuris ratione cuius diminutionis potest auferri: vt quia soluitur res alteri obligata vel sine cautione de euictione eo casu quo debebat prestari. ⁊ tunc non liberatur soluens et iterum potest conueniri vt consequatur illud actor quod deficit. ⁊ isto casu loquuntur leges contrarie: et isto casu actiones stricti iuris sunt eiusdem nature cuius sunt bonefidei. Interdum soluitur res deteriorata ratione cuius non potest res auferri ⁊ tunc actiones bonefidei differunt ab hac actione stricti iuris: quia in primis non liberatur: in secundis sic: et tenetur actione de dolo vel in factum: vt in prima oppo. gloss. quid autem si deficit ius seruitutis. dic quod aut debebat tradi cum seruitute ei debita ⁊ fuit tradita sine ea ⁊ non liberatur et iterum ad rem potest conueniri. vt. l. huiusmodi. §. edes. de leg. j. aut fuit tradita res serua. i. debens alteri seruitutem cum deberet tradi libera. ⁊ tunc distinguitur aut erat seruitus vsusfructus que diminuit de dominio ⁊ non liberatur soluens: aut erat alia seruitus realis que non diminuit: sed incommodat dominiuʒ ⁊ tunc liberatur nisi debebatur vti optimus maximusq̄ erat et sic liber. vt. §. de euic. l. pe. ⁊ de leg. j. seruo legato. §. si fundus quod dic vt plene habetur in. l. meuius. §. fundo. de le. ij. per gl. et Barto. qui. §. est difficilis. cetera vide per Barto. in. d. l. iul. §. j. de verbo. obli. ⁊. l. qui sibi. §. j. de solu.

2 ☞ Iuramentum in litem affectionis non defertur nisi propter dolum aduersarij in actione bonefidei. ⁊ nume. 1.

3 Sed propter culpam iuratur in litem veritatis quod ⁊ in actionibus stricti iuris procedit. ⁊ an etiam propter dolum.

4 Verba q̄ti res sit an denotant veram estimationem. et nu. 3.

5 Quando iuratur in litem. quod tempus debeat inspici quo ad estimationem.

1 In hac actione. † Cum venitur ad estimationem rei per iuramentum in litē qd est affectionis vt in actionib' bonefidei inspicit tēpus sententie quando vero per iuramētum in litem quod est veritatis vt stricti iuris inspicitur tēpus lit. con. h. d. iste. §. scdm intellectūm doctorum. qui fuit originaliter Gui. de cu. ⁊ ipsuʒ sequitur Barto. glo. vero non intellexerunt istū. §. et propter ipm fuit obtenebratus intellectus gl. quia nesciuerunt soluere cōtraria difficilia. §. de. l. vinū si cer. pe. ⁊. l. in hac. ⁊. l. fin. de tritica. ⁊ gloss. que est hic loquit inepte ⁊ inuolute ⁊ dat nobis laborē sine vtilitate ⁊ clarius loquitur in. l. in hac ponēdo opi. multorū de quibus gloss. hic truncate videtur voluisse facere mentionē. ¶ In gloss. j. ibi in primo fuit in dolo ⁊c. Intentio huius gloss. est ista quod primū dictū huius. §. dum dicitur ꝙ iurat in litē non pōt intelligi nisi quando cōmodatarius erat in dolo: quia non nisi propter dolum tale iuramentum qd est affectionis defertur
2 Secundum dictum inquantū dicit † qd inspicit tēpus rei iudi
3 cate † quanti res sit non potest intelligi nisi quādo fuit in culpa

quia illa

quia illa verba quanti res sit denotant veram estimationem:
sed si fuisset in dolo non veniret ad verã estimationẽ:sed ad il-
lam quam actor iuraret et scdm̃ suam affectionem ⁊ nõ diceret
tex.quãti res sit:sed inquantum in litem fuit iuratum. Tertiuȝ
dictuȝ quod loquitur in actionibus stricti iuris potest intelligi
siue sit in culpa siue in dolo:quia in stricti iuris etiã ratione do
li nõ defertur iuramentũ in liteȝ qd̃ est affectionis:sed quod est
4 veritatis tu dic totum.§.intelligi quando erat in dolo. † nec
ob.dum dicit quanti res sit:quia hoc debet referri ad estima-
tionem iurantis non ad rei veritatem.nã tanti dicit̃ esse quan-
5 tum iurauit inspecta sua affectione:licet non communi.¶ † Ex
gloss.magna pro ipsius declaratione no.ꝙ colligunt̃ quinq̃ cõ
traria quorum duo concernunt scdm̃ dictum huius.§.dũ dicit̃
ꝙ inspicitur tempus rei iudicate ⁊ alia tria concernunt vltimũ
dictũ dum dicitur ꝙ in stricti iuris inspicitur tẽpus lit.cõte.pri
ma oppositio intelligitur ex prin.gl.de lege hominẽ.j.manda-
ti.vbi dicitur qd̃ in actionibus bonefidei inspicitur tẽpus con
tractus:⁊ hic dicit̃ ꝙ tẽpus sententie.Solu.hic loquit̃ quando
petebatur res iure actionis ⁊ ad estimationẽ veniebat̃ iudicis
officio mercenario:ibi vero quando petebatur ipsa estimatio
iure actionis vt in.l.fundum cornelianũ.j.de noua.⁊ hec est ve-
ra ⁊ bona solutio.vt dixi in.l.vinũ si cer.pet.⁊ hoc in gloss.vsq̃
ibi ac in contractu.lȝ postea in pluribus alijs locis huius glos.
faciat mentionem de.d.l.hominem ⁊ videtur velle dare alias
solutiones:sed ista est vera.Secundũ contrariũ respiciens hoc
dictum colligitur circa fin.glo.in ver.Item ꝙ dicat ibi q̃uis.i.
cum ⁊c.⁊ est de vltimo dicto huius.§.nam in stricti iuris inspi-
citur tempus cõtestationis vt si postea efficiatur res deterior dȝ
condemnari in eo qd̃ valebat tpe cõtesta.vt hic.⁊ in.l.fi.s̃.de tri
tica.fortius in bonefidei ⁊ tamen hic dicit̃ ꝙ tẽpus rei iudica-
te quando post contestationem res est effecta melior.vt.s̃.de tri
tica.l in hac.si aũt deterior tunc inspicit̃ tẽpus cõte.cum ĩ stri-
cti iuris similiter inspiciatur.et hoc vult iste tex.scdm̃ quosdam
qui exponunt q̃uis pro cum:⁊ sic arguit a minori:q2 si in stricti
iuris de quo minus videtur inspicitur tẽpus quo plus valuit
post moram fortius in bonefidei hoc est verum in se:sed tunc
differũt actiones bonefidei stricti iuris.⁊ iste tex.videtur deno
tare differentiam:ideo alius est intellectus.vt.j.patebit. Nunc
venio ad alia cõtraria que cõcernunt vltimum dictũ et primuȝ
cõtrarium est de.l.in hac.in fi.de tritica.⁊ de.l.vinum.si cer.pe.
vbi habet̃ ꝙ inspicitur tẽpus more ⁊ loquit̃ in actione stricti iu
ris.⁊ hic de illo tpe nõ fit mentio.ex glo.colligũtur tres solutio
nes ⁊ nulla est bona.prima colligitur ibi ac in contractu ꝙ hic
loquit̃ qñ post morã res est effecta deterior ibi qñ melior ⁊ dicit
gloss.ꝙ loquitur hic qñ debebat̃ quantitas:sed in vtroq̃ dicto
male loquitur.nam quãtitas vt quantitas non cõmodat̃: vt in
fine huius.l.¶ Item scdm̃ solutionẽ glo.cõtra morosum inspi-
ciebatur quanti plurimi fuit a tempore more:q2 si post moram
effecta est melior:⁊ si tempore contesta.plus valet:inspicit̃ quã-
tum valebat tẽpore more precedentis vt in contrarijs:sed si est
effecta deterior ⁊ sic minus valet tẽpore cõtes.q̃ more inspicitur
tẽpus cõte.qd̃ est cõtra oĩa iura q̃ dicunt inspici quãti plurimi
fuit tempore more.vt.s̃.de cõdi.fur.l.in re furtiua.§.j.⁊.l.ratio.
§.si per venditorem.de ac.emp.alij dicunt ꝙ hic loquitur quan
do debebat̃ species ⁊ qñ post morã res est effecta deterior sicut
in.ll.cõtrarijs:⁊ in his duobus melius dicunt. Item ꝙ ibi lo-
quitur qñ mora precessit lit.conte.vt inspiciatur tũc tẽpus mo
re hic vero nõ precessit:sed cõmittit̃ in cõtesta.ideo illud inspici
tur tanq̃ tẽpus more.vt.d.l. vinum.et.d.l.fi.de tritica.⁊ ita col
ligitur ex glo.dum dicit.sed hic loquitur qñ in specie ⁊ demum
lit.contes.fuit in mora.⁊ ista etiã so.est bona in se tñ non differũt
ĩ se actio bonefidei ab actione stricti iuris.Tertia solu.est Azo.
que colligitur in ver.sed Azo que primo reprehẽdit intellectuȝ
Joan.quem gloss.posuit in.l.in hac.de tri. qui dixit istum.§.
loqui qñ queritur de accessionibus naturalibus ⁊ fructibus vt
inspiciant tẽpora de quibus hic.sȝ.ll.cõtrarie qñ querit̃ de esti-
matione rei.Azo.reprehẽdit primũ dictũ:q2 imo hic loquitur
qñ queritur de estimatione rei vt patet in tex.dũ dicit quanti sit.
Unde ipse soluit cõtrarium.s̃.formatũ ꝙ tempus more inspi-
citur in illis.ll.tanq̃ tempus a quo potest estimatio crescere et
quantum ad hoc nõ differũt actiones bonefidei ab actionibus
stricti iuris.Sed si querimus de tempore ad qd̃ vt in bonefidei
inspicitur tẽpus sententie vt vsq̃ ad illud possit crescere:sed in
stricti iuris tempus cõte.glo.in.d.l.in hac.istam opi.non tenuit
dicẽs ꝙ remordet cõscientiã suã.Et ego ibi declaraui vnde con
trarium remanet insolutum ⁊ alie so.ponunt̃ ibi. Generaliter
hoc.dicũt ꝙ ille.ll.loquuntur qñ deuenit̃ ad estimationeȝ aliter
q̃ per iuramentũ in litẽ qñ aũt per iuramentũ habet locum iste
§.vt in bonefidei inspiciatur tẽpus sentẽtie ⁊ reddit Bar.ratio
neȝ:q2 tũc causatur iudicis officium cũ aliud iuramentũ causat̃

propter contumaciã non parendo iudici certe etiam defertur
propter doluȝ cõmissum in desinendo possidere.vt.l.sed si lege
§.hec verba.de pe.he.ideo ista ratio nõ videt̃ bona.dic ergo ꝙ
ratio est:q2 nõ dȝ inspici affectio p̃teriti tẽporis:sed p̃sentis cuȝ
defertur iuramẽtũ si em̃ olim habui carã.xx.hodie.x.debeo iu-
rare quãtũ habeo carã hodie nec aliud dãnũ patior si non con
sequor scdm̃ affectionẽ preteriti tẽporis.ideo intellige hic de tẽ
pore secunde sententie si precessit prima de restituendo vt sic in-
spiciatur tempus quo iuramentum defertur ⁊ quo venit fien-
da condemnatio ĩ estimatione iurata:sed in stricti iuris vbi nõ
defertur iuramentũ affectionis:sȝ veritatis nõ debemus inspi
cere presens tẽpus si forte nunc minus valet:q2 remanerem in
dãno igitur inspicitur tẽpus contest.lit.si tunc plus valuit et si
mora precessit:⁊ si tunc plus valuisset inspicit̃ tempus more:et
si post cõtestationeȝ valuit plus illud inspicitur:q2 hoc iuramẽ
tum succedit loco vere probationis.sed si per veras ꝓbationes
deueniretur ad hoc interesse deberet inspici tempus quo plus
valuit ita ⁊ nũc ita videtur supplere Barto.istum tex.¶ Nunc
venio ad secundũ cõtrariũ qd̃ colligit̃ ex gl.ibi:si vero species.
ꝙ etiam in stricti iuris non inspiciatur tempus contest.sed tem
pus sententie si res extat vel si non extat tempus quo desijt exta
re.vt in.d.l.in hac.in prin.§.j.solu.ibi quando per moram res
fuit effecta melior:⁊ sic plus valuit tempore sententie. vnde si
extat inspicitur illud tempus ⁊ si desijt extare hic vero quando
est effecta deterior si volumus intelligere scdm̃ terminos illarũ
legum:sed alius est intellectus vt.s̃.dixi.Tertium cõtrariũ est
de.l.iul.scribit si hominem.s̃.de rei veñ.post prin.vbi etiam in
stricti iuris inspicitur tempus sententie.glo.in illo ver.si vero
species.⁊ in ver.⁊ hoc si aliuȝ cõuenio videtur soluere quod hic
loquitur quando aliquẽ conuenio ꝓpter culpam vel moram.si
autem per dolum loquitur.l.contraria.tu dic quod ibi loquit̃
quantuȝ ad accessiones naturales hic q̃tum ad estimationẽ:et
sic nihil facit ad predicta patet in effectu quid glo.voluit:⁊ for-
te non est glo.in corpore iuris magis tediosa et displicibilis et
fine substantia.cetera vide hic per Bar.qui multum ordinate
procedit.⁊ cum ista gloss.coniunge glo.dicte.l.in hac.
2 ☞ Obligatio primitiua que contrahitur ad restitutionem rei
est diuidua ⁊ ꝙ quantum ad solutionem dicatur indiuidua.
3 Si res deponitur apud plures quilibet obligatur ꝓ parte ad
restitutionem rei nisi sit actum ꝙ quilibet teneatur insolidum.
4 In obligatione stricti iuris:vt in actione ex testamento. vnus
ex heredibus non conuenitur nisi pro hereditaria portione:li-
cet habeat facultatem rei restituende ⁊ quid in actione bonefi-
dei.vel si conueniatur officio iudicis ꝙ secus sit.
5 Si cum actionale personali concurrat rei vendicatio ꝙ idẽ sit
in actionibus stricti iuris quod in bonefidei.⁊ quid si lis conte
stata cum defuncto.

1 Heres. † Quilibet ex heredibus depositarij tenetur
ad restitutionem rei pro hereditaria portione
nõ vltra nisi habeat facultatẽ totius rei restituende:q2 tenet̃ de
2 equitate ⁊ potest in subsidiuȝ conueniri.h.d. † No.ex primo di-
cto no.ꝙ obligatio primitiua que contrahitur ad restitutioneȝ
rei est diuidua qd̃ patet.q2 diuiditur inter heredes hoc est ve-
rum in se:sed q̃tum ad solu.dicit̃ indiuidua:quia nullus ex he a
redibus liberatur per restitutionem partis:sed debet fieri re-
stitutio totius:vt.j.deposi.si duo.in fi.de ver.ob.l.stipulationes
nõ diuidũtur.⁊ hoc voluit glo.in.l.j.§.si apud deposi.nec obst.
de ver.obli.l.stipulationes.quia obligationes sunt diuidue q̃
tum ad substantiam earum:sed indiuidue q̃tum ad solutioneȝ
vt patet in obligatione generis alternatiui:vt.l.ij.et.l.in execu
3 tione.de verbo.oblig.⁊ istum tex.voluit glo.in.d.§.si apud † qd̃
si res deponitur apud plures quilibet obligatur pro parte ad
restitutionem rei nisi sit actum quod obligatur quilibet insoli-
dum:quia sicut diuiditur inter heredes ita et inter plures de-
positarios.⁊ istud est verum vt ibi dixi.q̃tum ad secundum di
ctũ quod si habeat facultatem restituende rei insolidũ vnus ex
heredibus possit insolidum conueniri:dic ꝙ istud procedit de
equitate non de rigore.sed cõtra de.l.si tibi homo.§.cũ fundus.
4 de lega.j. † solue in obligatione stricti iuris vt est actio ex testa-
mento in qua vnus ex heredibus nõ conuenitur nisi pro here-
ditaria portione:licet habeat facultatem rei restituende hic in
a bonefidei.[a] Quid autem si conuenitur iudicis officio nobili di-
cas idem quod in bonefidei.vt.s̃.de eden.si quis ex argentarijs
§.j.ver.quod si plures.Sed oppo.quod idem sit in stricti iuris.
vt.s̃.de condi.fur.l.in conditio.cum his que ibi dixi.et in.l.si
5 plures.j.de vi ⁊ vi ar. † Sol.vt dixi in.d.l.in conditione.quia
si cum actione personali concurreret rei vendicatio:idem esset
in actionibus stricti iuris quod in actionibus bonefidei:vt no.
per Dy.in.l.qui fundum.§.si tu ex parte.j.ad.l.fal.secus si non
concurrat rei vendi.vt in.l.si tibi homo.§.cum fundus. Item

a ¶ Bonefidei.vi-
de Bal.in.l.pro
hereditarijs.C.
de here.acti.⁊ vi
de eundẽ Pau.
in.d.§.cum fun-
dus.vbi dicit ꝙ
si ĩ casu.§.illius
fuisset legata res
testatoris: post-
ea possideretur
per vnum ex he
redibus tantuȝ
ꝙ nedũȝ contra
eum insolidum
posset agi rei vẽ
di. vt dicit ibi
Bart.sed etiam
act.ex testamen-
to que est de casi
bus in quibus
potest concurre
re rei ven. et per
sonalis iuxta ea
que leguntur et
not.in.§.sed no-
stra insti.de leg.

predicta vera nisi lis fuisset contest.cum defuncto:quia tunc transiret pro parte contra illum qui habet facultatem rei restituende:vt in.l.ij.§.fin.de preto.stipu.et.ꝫ.de rei ven.l.si in rem actum sit.cum.l.seq.ꝛ que ibi no.Cetera circa istum articulum vide per Bartol.in.l.eadem.§.cato.de verbo.oblig.ꝛ Cy.post Pe.in.l.pro hereditarijs.C.de here.actio.

2 ☞ Pater dicitur tunc legitimus administrator filij quando habet vsumfructum in bonis aduentitijs vel existentibus penes filium:alias si non habet vel in illis in quibus non habet non dicitur legitimus administrator.

3 Pater vbi non est legitimus administrator debet iudicium agitari cum ipso filio non autem cuꝫ patre.secus quando est legitimus administrator.ꝛ quod autoritas patris non requirat.

1 **Si filiofa.** †Ex contractu celebrato cum filio vel seruo filius tenetur insolidū pater ꝛ dominus de peculio ꝛ de dolo ipsorum nō culpa habet ratio.h.d. licet ergo cōmodatarius cui⁹ gratia fit cōmodatū teneat de leuissima culpa pater tn̄ ꝛ dn̄s qui tenerentur ex psona eoꝝ de peculio ꝛ quorū gratia non fuit factū cōmodatū nō tenent nisi de
2 dolo vt hic patet i fi.dū dicit fraus dūtaxat.† Hic est vna gl.q̃ semper allegat.ex qua collige tria. primū est ꝙ tūc pater dr legitimus administrator filij qn̄ habet vsumfructū i bonis aduētitijs vel existentibus penes filiū.si aūt nō hꝫ vel in illis in quibus non hꝫ nō dicitur legitimus administrator.ꝛ ita no.i aut.
3 excipitur.C.de bo.que lib.ꝛ in hoc bene dicit.†Item vbi pater non est legitimus administrator iudicium debet agitari cū ipo filio cum patre nō:secus qn̄ est legitimus administrator vt in l.j.C.de bo.mater.ꝛ in hoc etiam bene dicit.subdit ꝛ tertium in fi.gloss.ꝙ saltem debebit pater cōsentire filio vt legitimet eius personam per.l.cum non solum.§.fi.de bo.que libe.in gl.reprehenditur per doc.quia ista autoritas patris nō requiritur ad legitimationem filij.vt ibi not.secundum opin.Lot.recitatam. per glo.postq̃ pater non habet vsumfructuꝫ nec est legitimus administrator.ꝛ est hodie casus in.c.fi.de iudi.lib.vi.

2 ☞ Si dico commodo tibi istam pecuniam vel frumentum ꝙ non fit commodatum:sed mutuum.

3 Si cōmodo tibi pecuniam non vt cōsumas.sed vt diues appareas:licite possum recipere mercedeꝫ ꝛ non est vsura.

1 **Non potest.** †Commodatū non cōsistit in his q̃ vsu cōsumunt nisi sit traditū vt non consumatur.h.d.cū.l.seq.ratio primi dicti est:qr in cōmodato cōtrahitur obligatio ad resti.eiusdē corporis:vt.l.ij.circa princi.ꝫ.si cer.pe.sed qn̄ vsu cōsumunt nō potest restitui idē corpus
2 sed aliud in suo genere vnde potius est mutuū.†vnde si dico cōmodo tibi istam pecuniā vel frumentū nō propterea est cōmodatum:sed verbū cōmodo sumit pro verbo mutuo facit.l.vete-
3 res.de ac.emp.†Ex secundo dicto dicūt cano.ꝛ cōiter doc.theo
a lo.ꝙ si commodo tibi pe.nō vt cōsumas:sꝫ vt diues[a] appareas licite possum recipere mercedem ꝛ nō est vsura.qr recipio pro eo quod meū est:sed qn̄ trāsfero dominium nō possum recipere licite:quia non recipio de meo:sed de tuo quod est cōtra ius naturale vt habeam commodum de re tua ratione temporis.

a ℭ Diues. Adde quod istud cōsuluit in terminis Lu.ro. consilio cccclxxx.

1 **Et vt certo.** ℭ†In hac actione venit interesse ratione loci officio iudicis mercenario sibi deseruiendi.hoc dicit.ꝛ sic videtur casus cōtra spe.qui tenet ꝙ in cōtractibus bone fidei tale interesse veniat iure acti.vt dixi in.l.in bonefidei.ꝫ.de eo quod certo loco.sed eius dictū potest saluari in alio interesse quod venit ratione loci vel more:sed venit ratione doli vel culpe:vt no.secundum opi. Jo.in.l.iij.§.si redditus.ꝫ.eo.in gloss.

b ℭ Leuis. qd̄ in commodato venit dolus et leuis culpa limita verum nisi cōmodās dicat cōserua eam rem arbitrio tuo:qr re perdita non tenetur commodatarius.secundum Lu.roma. sing.suis.fo.xiij.

1 **Si quis hac.** †Litis estimatio vim emptionis habet.h.d.ꝛ ꝓ istū tex.dixi ꝫ glo.ꝛ Bar.in.l.si fullo.ꝫ.de cōdi.sine cau.q tenēt ꝙ si ille qui hꝫ causam a me vt in depositario vel cōmodatario soluat mihi litis estimationē nō videatur soluisse tanq̃ pretiū rei:sed tāq̃ pretiū culpe vel doli:secus in illo qui nō habebat a me causam:sed tenebat rē meā et poterā ipm conuenire rei ven.qr tunc vr̄ soluere tanq̃ pretiū rei certe idē si habebat a me causam vt hic patet als eiū nō haberet vim emptionis nec fieret res sua cuius ꝯtrariū hic dicitur in glo.ibi res presens.i.hoc apud depositariū et hoc sufficit licet nō sit pn̄s tēpore quo soluit:vt.l.qua ratione.§. interdum.de acqui.re.do.ꝛ.l.certi.condictio.§.fi.si cer.pet.

2 ☞ Depositarius ꝙ in duobus casibus teneatur de dolo et lata culpa.ꝛ quando etiam de casu.

3 Contractus non dicitur celebratus gratia vtriusq̃ qn̄ principaliter actum fuit ab vna parte.licet in consequentiam altera pars sentiat commodum.sed bene qn̄ principaliter hoc actum fuit ab vtraq̃ parte.ꝛ tunc venit etiam leuis culpa.

4 Commodatum si fit gratia commodatarij tantum venit leuissima culpa si gratia commodantis duntaxat dolus:si gratia vtriusq̃ dolus ꝛ etiam leuis culpa.

5 In actione contraria que datur cōmodatario contra commodantem ꝙ veniat duntaxat dolus commodantis.

6 In precario licet fiat gratia recipientis tantum:non venit nisi doluꝫ et lata culpa.

7 Estimatio in quo non transfertur dominium ꝛ cōtrahitur obligatio ad restitutionem rei facit venire casum fortuitum.quando de natura cōtractus veniebat leuissima culpa ad hoc vt aliquis operetur:ꝛ si veniebat nisi dolus facit venire culpam leuissimam non casum.

8 De casu fortuito regulariter quis non tenetur nisi culpa precesserit casum.

9 Commodatarius tenetur plus diligere rem commodatam q̃ seipsum.ꝛ si non potest ambas res saluas facere tenetur preferre rem commodatam.

10 Circa homineꝫ regulariter non tenetur quis de custodia. quia scit se custodire.nisi ratione etatis vel ex forma commodati appareat de contrario esse actum.

11 Judices si ponunt aliquem ad torturam non bene ligatum qui postea rumpitur ꝛ tortus perijt qualiter teneantur.

1 **Nunc videndum est.** †In contractu q celebratur grā dātis tantū venit dolus ꝛ lata culpa si vero grā dātis ꝛ recipiētis venit etiā leuis.si vero recipiētis tm̄ venit etiā leuissima.casus aūt fortuit⁹ nō venit nisi fuerit res data estimata vel nisi p̄cesserit culpa que tribus modis potest committi.s.si potuit rē saluā facere ꝛ ipse pretulit suam.Item si nō adhibuit custodiam diligentem ad quam tenebatur. Item si fuit vsus re commodata aliter q̃ sibi fuerit permissum vel concessum.h.d.vsq̃ ad.§.deniq̃ et est magistralis.§.ꝛ semper allegatur.ꝛ no.quod ista distinctio adhibetur etiam in vltima voluntate quando queritur de qua culpa teneatur heres in rebus alijs relictis.dic vt
2 j.ad treb.l.mulier.§.sed si quis.l.cū res.de leg.j.per Bart.†Et circa primū casuꝫ de deposito ꝙ non tenetur depositarius nisi de dolo ꝛ lata culpa p̄ter q̃ in duobus casib⁹ si interuenit pretium vel si cōtrariū fuit actū adde alios casus de quibus tenet de casu fortuito qui ponuntur per glo.in.l.j.§.sepe.j.deposi.et alium qui ponitur in illo.§.in ver.sed si quis quando deposita-
3 rius se obtulit quo casu tenetur de leuissima.† Circa scd̄m ca-
b sum qn̄ cōtractus celebratur gratia vtriusq̃ ꝙ venit etiā leuis[b] culpa procedit qn̄ principaliter hoc actū fuit ab vtraq̃ parte. Si autem principaliter actum fuit ab vna parte:licet in consequentiam altera pars sentiat commodū non dr̄ celebratus gratia vtriusq̃ sed illius tantum de quo principaliter actum est:vt l.rogasti.in fi.princi.ꝫ.si cer.pe.ꝛ no.in.l.si quis nec causam.eo.
4 ti.ℭ†Circa tertium casum de cōmodato ꝙ teneatur cōmodatarius etiam de leuissima:dic esse verum in proprio cōmodato quod fit gratia cōmodatarij dūtaxat.Si autē gratia cōmodantis tunc veniret dolus dūtaxat sicut in deposito:vt.j.eodē.§.interdum.ꝛ si gratia vtriusq̃ dolus ꝛ etiam leuis culpa:vt.l.in re-
5 bus.§.hec ita.Item est verum in actione depositi directa.†Sꝫ in contraria que datur commodatario contra commodantem venit duntaxat dolus cōmodantis:vt.j.eo.in rebus.§.itē qui sciens.Item procedit in cōmodato qd̄ a principio est voluntatis ꝛ ex postfacto necessitatis:vt.j.eod.in commodato.§.sicut.
6 Sed in precario †quod tam a principio q̃ ex postfacto est voluntatis pendet ex mera liberalitate concedentis:licet fuit gratia recipientis tantum non venit nisi doluꝫ et lata culpa:vt.l.
7 quesitum.§.illud.j.de preca.ℭ†Ulterius no.in.ver.ꝛ si forte. ꝙ estimatio in qua non transfertur dominiū ꝛ cōtrahitur obligatio ad restitutionem rei facit venire casum fortuitum qn̄ de natura cōtract⁹ veniebat leuissima culpa ad hoc vt aliquid operetur ꝛ si veniebat nisi dolus facit venire culpam leuissimam nō autem casum qr satis est ꝙ operetur in primo ꝛ vtroq̃ modo potest intelligi iste tex.secundū gl.cetera circa istū articulū quid operetur estimatio:vide per Cyn.in.l.j.C.codeꝫ.ꝛ hic per
8 Barto.post Guil.de cu.ℭ†Ulterius no.in versi.qd̄ vero regulariter quē non teneri de casu fortuito nisi culpa precesserit casum concordat.l.que fortuitis.C.de pig.qn̄ autē culpa precessit an indistincte teneatur Guil.tangit hic ꝛ ego retuli verba sua
9 in.l.si vehenda.§.j.ad le.rho.de iac.ℭ†Item not.hic mirabile in versi.si forte.ꝙ commodatarius tenet plus diligere rem cōmodatam q̃ seipsum qr si non potest saluas facere ambas tenetur preferre rem cōmodatam ꝛ eam saluam facere ꝛ cōtingit hoc propter libertatem cōmodantis ꝛ si nō fecit dr̄ esse in cul-
10 pa latiori:vt.j.deposi.qd̄ nerua.ℭ†Item no.in ver.custodiaꝫ. ꝙ regulariter circa homineꝫ non tenet quis de custodia qr scit se custodire fallit nisi rōne etatis vel ex forma commodati appareat de cōtrario esse actū vt si tradatur seruus ligatus videtur actum vt teneatur in eodem statu:ꝛ si contra fiat est in dolo presumpto

11 presumpto: vt hic ⁊ in.l.si hominē.in prin.j.de po.¶† Ultimo
no.in.§.sed interdum.post medium contra iudices qui ponunt
aliquē ad torturam non bene ligatum.naz si postea funis rum
pitur ⁊ tortus perijt tenerentur de culpa non de dolo nisi appa
reat ꝙ sciuerint nō bene ligatum de hoc per Cy.C.de adult.l.
graccus.⁊ per Bar.in.l.questiones.j.de questio.

1 **Deniqꝫ ait.** †Si commodās nō patiatur cōmoda-
tarium vti ad eum vsum ad quem ac-
commodauit tenetur commodati directa et etiam furti.h.d.
¶In tex.ibi teneri me tibi contrario iudicio.scilicet ad inter-
esse:quia non potest probare hoc debitum ex quo de leui ⁊ sic
ad totum illud condemnabor:quia debebam pati hanc cautio
nem ibi stare quousqꝫ illud debitum exegeris:quia sic videtur
actum ex quo ad istum finem ⁊ vsum commodaui.

2 ☞ Uendens equam videtur vendere pullum qui eā sequitur.
3 Si vendo equum videor vendidisse illa ornamenta que fuerūt
ostensa cum equo.nisi aliud sit de consuetudine.

1 **Usqꝫ adeo.** †Non solum debetur custodia seu dili-
gentia in re cōmodata:sed etiā debetur
2 custodia in re accessoria.h.d.† per istum text.dicit Guil.de cu.
a si vendo tibi equam videor vendere pullum[a] qui eam sequi-
3 tur.†et si vendo equum videor vendere sellam ⁊ frenum ⁊ om-
nia eius ornamenta nisi habeant arma ipsius vendentis:quia
illa concernunt personam suam:nec esset decēs ꝙ ad aliū trans-
irent ad qđ vide.l.ediles.in prin.j.de edi.edic.potest dici quod
illa ornamenta que fuerunt ostensa cum equo videantur in du-
bio vendita nisi aliud sit de consuetudine:alia vero que non fue
runt ostensa secus quia nō videtur cogitatum de illis.

2 ☞ Uestes pretiose ⁊ iocalia que tradit sponse maritus vel
vxori vt ornatior sit non censentur donata:sed commodata.et
quid de quotidianis vestibus.
3 Uolens ire ad videndum ludum si concessit lusoribus vestes
vel illa que exercentur in ludo.censetur eas commodasse sui
gratia.ideo lusores non tenentur nisi de dolo ⁊ lata culpa si res
ille perdantur.
4 Commodans quando se obtulit absqꝫ eo ꝙ fuerit requisitus
non tenetur commodatarius nisi de dolo ⁊ lata culpa.et forma
libelli ⁊ positionis.
5 Commodatum presumitur factum ad requisitionem commo-
datarij si aliud non appareat.

1 **Interdum plane.** †Si commodatum fuit
grā dantis vel eius spō-
tanea voluntate oblatū nō venit nisi dolus si ita conuentū fuit
h.d.notabiliter ⁊ limitat illud qđ habetur in.§.nunc videnduz.
2 ¶In tex.ibi sponte vel vxori.No.⁊ tene mēti scđm Bar.†ꝙ ve
stes pretiose ⁊ iocalia q̄ tradit sponse maritus vel vxori vt or-
natior sit non cēsentur donata:sed cōmodata.ideo mortuo ma
rito debent remanere penes heredes eius nisi cōsuetudo in con
b trarium se habeat.vestes aūt quotidiane[b] sunt vxoris non do-
nate vxori:sed ex debito solute ⁊ tenetur subire onera matri-
monij.vide quod no.Bar.in.l.i his.§.j.solu.mat.⁊ in.l.j.§.nec
3 castrense.de col.bo.¶† In tex.ibi vel si quis pretor ludo seden
tis.No.ꝙ si aliquis volens ire ad videndū ludū cōcedit lusori-
bus vestes vel illa q̄ exercentur in ludo cēsetur eas cōmodasse
sui grā.ideo ipsi lusores nō tenentur nisi de dolo ⁊ lata culpa si
4 res ille perdantur:tene menti perpetuo.¶† In tex.ibi vltro cō
modauit.no.singulariter ꝙ quādo cōmodans se obtulit absqꝫ
eo quod fuerit requisitus non tenetur commodatarius nisi de
dolo ⁊ lata culpa:sis ergo cautus quando repetis cōmodatuz
ꝙ dicas in libello te cōmodasse ad requisitionē ipsius et pro-
bari conueniris si vis ipsum condemnari de leuissima culpa ⁊
si requisitus cōmodati facias articulos ꝙ sponte obtulit:⁊ non
facit.j.deposi.l.j.§.sepe.ver.sed si quis.⁊ de fur.si seruus com-
munis.in fi.prin.ver.hec ita puto vera in dubio si aliud nō ap-
pareat presumam factum ad requisitionem ipsius commodata
rij.et ita est de natura.vt.s.eo.l.§.nunc videndum.

2 ☞ Quādo res mea tibi cōmodata p te pignoratur qualr agā.

1 **Nunc videndum.** † Si res cōmodatur vt
pignoretur si non luatur
datur hec actio vt luatur vel actio cedatur expēsis ipsius cōmo
datarij.h.d.Et distingue p declaratione huius.§.C.eo.l.pe.et
2 ibi plene no.glo.⁊ adde.l.petenti.j.titul.proxi.¶ † In fin.text.
ibi quia commodatarius accepit ⁊ hoc ideo quia eius tantum
gratia fuit factum:alr̄s secus vt.j.de ac.emp.l.si ea res.in prin.

2 ☞ Culpa hominis.s.serui commodati cum re:quare non ita
excusat commodatarium sicut dolus.

1 **Si me rogasti.** †Culpa hominis commodati
cuz re cōmodatariū nō excusat
secus si in dolo.h.d.Bar.⁊ iste.§.fecit semper me dubitare po-
test intelligi iste tex.duobus modis.primo ꝙ iste seruus cōmo-
datus cū lance anteꝙ̄ ad commodatarium perueniret ⁊ lancez
sibi traderet ⁊ eā perdidit ī itinere vel cum ea aufugit vt primo
casu mihi tenearis secundo nō. Itē potest intelligi ꝙ iā puenit
ad te ⁊ lancem tibi tradidit.tu vero postea illā eidem commisi-
sti nunc difficile est videre rationem diuersitatis inter culpam
serui ⁊ doluz.nam ponendo casum secūdo modo vr̄ ꝙ tenearis
etiam de dolo:qr ego ei nō commisi custodiaz: sed tu ergo ⁊c.vt
j.eo.eum qui.in fi.cum.l.seq.quod ego puto verū.et ideo nō pu-
to posse intelligi dicto casu nisi ponamus ꝙ in primo casu hu-
ius.§.quādo cōmisit culpā sibi custodiaz cōmiseras.vnde tene-
ris de culpa quasi culpa sua cēseatur tua:sed in secūdo casu qñ
cōmisit dolum sibi non commiseras:sed ipse attulit.vnde ideo
non teneris videt̄ potius iste casus fortuitus si fecisti illud qđ a
diligentissimus fecisset.tamen illud est diuinare hic:licet Bar.
sentiat debere poni casum isto modo:sed gloss.j.proxi.in prin.
videtur intelligere quod debeat poni primo modo quando tra
didisti huic seruo lancem et anteꝙ̄ ad te perferret perdidit il-
lam sui culpa:vt tunc tenearis:sed si aufugit cum ea non tenea-
2 ris.†sed que est ratio huius distinctionis.nam et sibi tradidi
de tuo mandato ⁊ videtur quod vtroqꝫ casu mihi tenearis ac si
tu sibi tradidisses per.d.l.euz qui.in fin.cum.l.seq.aut sine tuo
mandato ⁊ eo casu tenearis vt.d.l.eū qui.ver.sed si duz refertur
breuiter fateor ꝙ si te tuo mandato tradidi vtroqꝫ casu tenea-
ris mihi.Sed sine tuo mandato procedit distinctio huius.§.
vt si perdidit per culpam fingar tradidisse de mandato tuo et
mihi tenearis:si aufugit cū ea fingar tradidisse tuo mandato
et non tenearis.nec ob.illa.l.eum qui.§.j.ver.sed si dū refertur
quia ibi loquitur in nuntio mei cōmodantis qui non iuit cum
re:sed missus vt rem referret mihi hic in seruo commodato
cum re misso vt ad te referret. Item non obst.l.rem mihi.§.in
exercitu.j.eod.vbi dolus serui commodantis non excusat cō-
modatarium:quia ibi in seruo qui nec fuit cōmissus nec com-
modatus cum re.hic sic scilicet commodatus et missus cum re:
tamen cū plus cogito ⁊ reuoluo in mente tanto minus video
bonam rationem istius distinctionis que est multum singula-
ris:⁊ adde quod dicam in.§.seq.

a ¶Pullum.Ad de Bar.in.l.cuz qui.§.non soluz j.de fur.facit qđ ipse not.in.l.de quibus.circa fi.s.de legi.⁊ vide Cepo.veronen.in.d.l.ediles.

b ¶Quotidiane.vltra ea que posui in.d.l.in his.in apostillis ad Barto.in stampa de tor.Adde Bar.Sozi.consi.incipi.domin⁹ labia mea aperiat:viso instrumento dotis ⁊ testamento.

2 ☞ Positione custodis facta a deponente quando liberetur
depositarius a custodia.
3 Si potestas posuit vnuz in carceribus.et non confidens de cu-
stode posuit alium custodem a principio ⁊ nihilominus aufu-
git:non tenebitur custos carceris.
4 Scholaris quādo teneatur de custodia equi conducti si locās
misit famulum.

1 **Si de me.** ¶†Positio custodis facta ex postfacto
per deponentem non liberat depositariū
a custodia.h.d.secundū verū intellectū Azo.¶Quero de intel
lectu vltimi ver.respondeo due sunt opi.in glo.vna Azo.quod
corrigat dictum Labeonis inquantum ipse dixit quod si appo
suit custodem periculum ad me pertinet.nam dicit iurisconsul
tus hoc non esse verum.nam pertinet ad te penes quem res re-
licte sunt nisi aliud nominatim conuenit.et istum intellectum
sequuntur doct.quia appositio custodis non facit videri no-
minatim conuentum de contrario nec liberare quominus te c
nearis de custodia quam semel in te recepisti.Jo.tenet ꝙ nō cor
rigatur:sed addatur vt non solum in casu labeonis cum custo-
dem apposuit pertinet ad me periculum:sed etiam quando no
minatim ita conuenit nos possumus reducere ad concordiam
vt si claues triclinij remanserunt penes te vera sit opi.Azo.qr
tunc videntur res penes te remansisse ⁊ tu videris custodiam
apud te retinuisse aut fuerunt mihi tradite ⁊ vera sit opin. Jo.
quasi per hoc videaris renuntiasse custodie:et ego totuz super
me recepisse de hoc est glo.ordinaria in.l.dominus horreoruz.
2 in princi.j.loca.¶Sed tunc oppo.†quod etiam primo casu pe
riculum pertinet ad me saltem vno casu quando dolo ipsius cu
stodis fuissent perdite:quia aufugisset cum illis rebus vt.s.
proxi.§.in fin.Solue secundum gloss.ibi seruus fuit appositus
a princi.anteꝙ̄ recepisses custodiam rei nec ex postfacto postꝙ̄
recepisti vel dic quod ibi seruus non fuit positus ad custodiam
sed fuit commodatus cum re quo casu adhibetur distinctio de
3 qua ibi:sed hic fuit positus ad custodiam.¶†Sed vltimo op.
de.l.si soluturus.in fine.de solu.cum alijs allegatis in gloss.
Solue q̄tum ad illas bene procedit illa solu.quod aūt custos
fuit appositus a prin.⁊ videris liberatus a custodia vt ibi aut
ex postfacto ⁊ tunc secus vt hic quod tamen intellige vt supra
dixi ⁊ ista inducuntur ad questionem si potestas posuit vnum
in carceribus et non confidens de commentariensi apposuit
c alium custodem[c] et nihilominus aufugit:an teneatur cōmen-
tariēn.et videtur distinguendum an ab ipso principio ⁊ nō te-
netur quasi custodiam non receperit:an ex postfacto postꝙ̄ re-
4 cepit ⁊ non videtur a custodia liberatus.†Itē pone scholaris

c ¶Custodez.An per appositionē custodis videatur remissa custodia.vide Bal.in l.ex diui.C.locati.Bart.in.l.j.§.quemadmoduz j.de libe.agno.Ang.in.l.qui rome.§.callimachus.de ver.ob.

conduxit equum vsq ad talem locum et secum famulum loca-
toris: vt duceret et gubernaret equum perijt anteꝙ ad locum
perueniret culpa famuli et propter malam custodiã: an tenebi-
tur scholaris. gloss. in. l. pe. §. vsufru. quemad. ca. dicit ꝙ sic ista
gloss. videtur dicere contrariũ postꝙ a prin. duxit. doct. dicunt
distinguendo aut fuit cõmodatus cum equo: quia sic requisiuit
scholaris. et tunc tenenda est distinctio. §. precedentis: aut non
fuit cõmodatus: sed locator misit ipsum pro custodia: ⁊ tunc si
hoc apparet ꝙ ad custodiendum non teneatur scholaris si pe-
rijt propter malam custodiam: qua si videatur releuatus ab om
ni custodia. vt in hac gloss. aut non apparet quod miserit pro
custodia: et tunc potius videtur missus vt reduceret eum quasi
ꝙ custodiret. vnde non videtur scholaris releuatus a custodia
et ita videtur ꝙ possit procedere gloss. contraria ⁊ predicta si pe
reat anteꝙ scholaris applicet ad locum vel etiam post anteꝙ si
bi retradat vt reducat. si antẽ post tunc distincte non teneatur
scholaris per. l. eum qui. §. circa. fi. ff. eo.

2 ¶ Duo non possunt esse domini insolidum respectu eiusdem rei et dominij.

3 Duo non possunt eandem rẽ insolidũ possidere respectu eiusdẽ possessionis: sed diuersarum sic. ⁊ qualiter. ⁊ nu. 7. 8. ⁊. 9.

4 In cõmodatarios nõ transfertur dñium nec possessio: sꝫ vsus.

5 Usus vehiculi quare non possit esse plurium insolidum sicut vsus balnei ⁊ porticus.

6 Si vehiculum sit cõmodatum pluribus simul quare quilibet teneat pro parte ad restitutionẽ nisi cõtrariũ sit actũ. ⁊ nu. 13.

7 Quot sint possessiones. ⁊ nu. 10.

8 Animus possidẽdi qui potest esse penes plures insolidũ nõ est possessio: sed instrumentum quo possessio acquirit vel retinet.

9 Qualiter penes eandem personam eodem tempore possint esse ambe possessiones ⁊ ciuilis ⁊ naturalis. ⁊ qualiter perdat naturalem. ⁊ nu. 10.

10 Naturaliter possidens non prescribit. nec incipit vsucapere. do nec adeptus sit ciuilem. ⁊ nu. 9.

11 Seruitus vsus est indiuisibilis respectu ipsius iuris et etiam actus vtendi inspecta persona vtentis. sed inspecta re potest esse diuisibilis.

12 Si fuit commodatus fundus amplus duobus vel habitatio ample domus: an ad quemlibet eorũ videatur peruenisse vsus insolidum in obligatione primitiua que contrahitur ad restitutionem rei. ⁊ nu. 13.

13 Obligatio rem restitui est diuidua quo ad obligationem: licet indiuidua quo ad solutionem: nisi actum sit contrariũ obligatio vero rem tradi est indiuidua etiã quo ad obligationem.

14 Ubi vehiculum duobus simul cõmodatur ⁊ dolus vel culpa insolidum committatur. ⁊ sic habent se tanꝙ duo rei debendi: tunc vna soluente alter liberatur.

15 Quod respectu tertij qui rẽ surriperet habeant se vt duo rei credendi. ⁊ ꝙ vno agente ⁊ preoccupante alterius actio tollatur.

16 An tunc isti cõmodatarij habeant beneficiũ diuisionis ex communi dolo ⁊ ꝙ non habeant beneficium cessionis.

17 Quando duo sunt mihi obligati ad idẽ. si alter ipsorum sentit totam vtilitatem alter nihil. ⁊ ego cõuenio illum qui vtilitatem non sentit potest excipere ꝙ prius conueniatur alter periculo excipientis. ⁊ an subministrabit expensas litis.

18 Debitor si vni ex fideiussoribus tradidit pecuniam vt solueret creditori. ⁊ ille non soluit si creditor conueniat alium fideiussorem. ⁊ ille hoc allegat ⁊ offerat se paratum ostendere quis debeat prius conueniri.

19 Creditor quod possit incipere conueniri quem vult ex reis debendi: si tamen sunt soluendo habent beneficiũ diuisionis vt neuter conueniatur nisi pro parte ⁊ quid si tota vtilitas contractus ad alterum ipsorum peruenit.

20 Si vnus ex cõmodatarijs deteriorauit rem suo dolo vel culpa quod nihilominus alter qui non deteriorauit possit conueniri ad emendationem damni: si potuit resistere ⁊ non fecit.

21 Ex duobus tutoribus quorũ vnus male gessit ⁊ alter neglexit quod possit secundus cõueniri ratione culpe tamen habeant beneficium ordinis vt primo conueniatur qui gessit.

22 Quando culpa vnius ex correis preponderat: qualiter ⁊ inquantum debeat actio cedi alteri soluenti ⁊ qui ex facto alterius conuenitur. ⁊ an sine cessione habeat vtilem. ⁊ nu. 28.

23 Si habeo contra te duas actiones ad idem orientes ex diuersis causis ⁊ ex persona mea principium habentes. si ago vna et exigo debeo alteram remittere quatenus cum illa concurrat.

24 Penalis actio quod non tollatur per persecutoriam.

25 Condemnatus de vulnere non facta mẽtione de cicatrice. vtrũ possit iterum accusari vel inquiri vt condemnetur in duplo pluri ratio qualitatis omisse. si per statutũ imponitur maior pena propter cicatricem.

26 Quando habeo plures actiones orientes ex delicto. si plus est in vna ꝙ in altera ⁊ egi ex illa in qua minus erat et exegi non prohibeor agere altera: quatenus plus est in ea. ⁊ quid si altera esset ex contractu.

27 Qui egit commodati contra commodatarium pro re commodata deteriorata an etiam poterit agere actione. l. aquilie. ad duplum ratione negationis: an vero sit ipso iure sublata.

28 Quando vnus ex fideiussoribus soluit totum. indistincte debet sibi cedi actio contra principalem in totum ⁊ contra fideiussorem pro rata.

29 Inter correos non fit cessio si nõ habent beneficiũ diuisionis.

1 **Si duobus.** ¶ † In obligatione primitiua ꝗ cõtrahit ad rẽ restituendã quilibet ex pluribus commodatarijs tenet pro parte qꝛ nõ potest insolidũ ad quẽlibet peruenire. sed in obligatione secundaria ꝗ contrahitur ratione doli vel culpe si quilibet eorum dolum vel culpã commisit quilibet tenetur insolidum quia pro parte delinqui non potest. Item quando agitur contra vnum ex facto alterius debet ei cedi actio contra illum quia si contra ipsum ageretur actio pro rata tolleretur. h. d. cum. l. seq. ⁊ seq. Barto. ⁊ primo loquitur scdm vnum intellectum doct. de obligatione primitiua que contrahitur ad restitutionem rei vsq ibi sed verius postea de obligatione secundaria que contrahitur ad interesse ratione doli vel culpe vsq in fi. Sed glo. habuerunt aliũ intellectum ꝙ totus loquatur de obligatione primitiua ⁊ quod vsq ad ver. sed verius loquatur iurisconsultus arguendo ibi vero questionem decidendo sed non est bonus intellectus quia tunc oportet subaudire ad textum quod fuisset expresse actum quod quilibet teneretur insolidum. qđ gloss. super ver. habebũtur fatetur quod est diuinare ideo tene lec. quam dixi que fuit Jaco. butr. ⁊ Marsi. ⁊ aliorum antiquorum quam sequitur Barto. Itẽ quelibet pars subdiuiditur in quattuor. nam primo ponitur thema et questio vsq ibi et ait. secundo arguit. ꝙ quilibet teneatur pro parte non insolidum vsq ibi vsum autem tertio econtra arguit quod quilibet teneatur insolidũ vsq ibi verũ. quarto respondet vltimo argumento ex qua responsione colligitur solutio questionis pro prima parte. s. ꝙ quilibet teneatur pro parte. Item secunda pars similiter subdiuiditur: quia primo determinat quemlibet teneri insolidum vsq ibi: quare. secundo ex dicta terminatione ponit quattuor illationes que sequũtur vsq ad. l. vnde queritur. tertio circa eam format duas questiones vel dubia vnum in prin. l. vnde queritur vsq ad versi. sed si legis aliud in illo ver. et ista vltima pars etiam potest subdiuidi. quia primo format dubium vsq ibi. nam et si. secundo arguit ad partem affirmatiuam inducendo casum similem vsq ibi nisi forte. tertio respondet dicte similitudini et dimittit du-

2 bium insolutum. sed gloss. vltima soluit. † Ex prima parte not. illud vulgare ad quod semper allegatur et non est melior text. quod duo non possunt esse domini insolidum respectu eiusdem rei supple ⁊ respectu eiusdem dominij: nam diuersorum sic. nam vnus potest esse dominus insolidum respectu directi dominij et alter insolidum ratione vtilis vt fructuarius vel emphyteo

3 ta. † Item ꝙ duo non possunt eandem rem insolidum possidere: intellige respectu eiusdem possessionis: sed diuersarum sic quia vnus potest habere ciuilem insolidum ⁊ alter naturalem vt in gloss. ⁊ in illo ver. ⁊ ait forma casum sic obligatio cõmodati re contrahitur ⁊ in obligatione que re contrahitur. l. dicit qđ non potest in plus contrahi ꝙ peruenerit. l. j. in princi. §. de pac. Sed ad plures cõmodatarios non potest res peruenire insolidum qđ patet: quia non possunt esse plures domini insolidum vel possessores et si dicatur. imo possunt quia plures possunt esse domini eiusdem rei: ⁊ hoc est clarum. ⁊ nullus eorum potest ostendere partem suam ⁊ hoc est etiam clarum ergo sequitur qđ quilibet erit insolidum Respondetur qđ consequentia non est bona: licet enim nullus possit ostendere partem suam ad oculum: non tamen sequitur ꝙ quilibet sit dñs insolidum imo quilibet pro parte pro indiuiso in non oculum demonstrari. nam pars potest esse demonstrabilis ⁊ potest esse ꝙ non. et hoc

4 vult ver. quemꝙ. † Sed contra ꝙ quilibet tenetur insolidum ostendere in ver. vsu. nam argumentatio. s. facta de dominio et pos. videtur impertinens: quia in cõmodatarios non transfertur dominium: nec possessio: sed vsus vt. ff. eo. rei cõmodate.

5 certũ est autem † ꝙ vsus potest esse plurium insolidum in eadẽ re vt in balneo porticu vel campo. ergo per primam argumentationem que retorquetur insolidum videtur quod quilibet teneatur insolidum si contrahitur catenus quatenus peruenit: sed iurisconsultus ad hanc rationem respondet in versicu. verũ ꝙ in balneo porticu vel campo bene possunt habere quilibet vsum insolidũ: quia per vsum vnius non impedit vsus alterius insolidum: ⁊ tantũ vtor si sum solus quantũ si ibi est alius non ita in vehiculo

ita in vehiculo.et assignat text.unã rationem que non est bona: quia non omnia loca vehiculi teneo certe idem in balneo.ratio ergo bona est:quia in vehiculo per usum alterius usus meus diminuitur.nam si essem solus possem ducere vehiculum quãdo vellem et ubi vellem:sed si habeo sociũ nõ.sed oportet nos con-
6 cordare.nõ sic in balneo:quia est res immobilis.† ex hoc cõcluditur quod usus dicitur pervenisse ad quẽlibet pro parte et quilibet pro parte tenetur:quod intellige verũ nisi cõtrarium sit actum ut hic in gl.super verbo habebunt.in fi.et no.in.l.j.§.si apud duos. in fi.ff.depos.et.ff.loca.l.si divisa.et.l.cum apparebit.et tunc erunt proprie duo rei debendi:quia tunc ex cõuentione nõ ex natura cõtractus necessitate:et sic iura duorum reorum habebũt locum in eis:sed in sequenti particula:licet quilibet teneatur insolidũ: quia non est ex conventione:sed ex natura contractus vel necessitate nõ sunt proprie duo rei:ut dicit tex.unde iura loquentia de duo.reis nõ habent locum in eis.sed iura que loquuntur in pluribus tutoribus vel curatoribus qui eodem modo obligãtur insolidũ ex quadã necessitate bene habebunt locum.ut.l.j.§. nunc tractemus.de tu.et ra.di.et quod plene not.in.l.j.de transac.et patet in.d.l.j.§.si apud duos.ubi equiparat tutoribus et ibi teti gi supra in prima parte hui9.§.pro declaratione gl.magne pre
7 mitte quod sm veram opi.† Jo.due sunt possessiones scilicet civilis que retinetur animo:naturalis que retinetur corpore quam opi.disputando tenuit Dy.in.c.sine possessione.de reg.iu.Azo vero tenuit quod non erat nisi una possessio naturalis que aliquãdo retinetur naturaliter ut quãdo quis corpore insistit in re aliquãdo civiliter animo ut quãdo corpore nõ insistit.Bar.autem dicit esse triplicem possessionẽ scilicet civilem naturalem et corporalem quod dic ut per eum plene.in.l.j.de acqui.pos.retenta opi.Jo.glo.hic tenet quod neutra dictarum possessionũ possit esse penes duos insolidum nec naturalis de qua est dubium:quia ubi ego sedeo tu nõ potes sedere et quod ego retineo tu nõ possis retinere.ut.l.iij.ex cõtrario.de acqui.pos.nec etiam civilis de qua est magis dubiũ quia plures possunt habere animũ eandem rem insolidũ possidendi:et sic nõ videt repugnare natura.tamẽ alia ratione glo.tenet idẽ quia si esse posset penes duos cum sola civilis tribuat causam usucapiendi vel prescribendi.ut.l.j.§.per servum.de acqui.pos.et per usucapionẽ acquirit dominiũ ut.l.j. de usuca.sequeret quod quilibet posset usucapere et effici dominus insolidum quod est prohibitum ut hic.ergo et id per quod pervenitur ad illud.preterea sicut eadẽ substãtia rei corporalis que circunscribitur loco sm naturam non potest esse in diversis locis ita et eadem substãtia iuris corporalis ut est civilis possessio que non residet in loco:sed in persona sm naturã non potest esse penes diversas personas aliud est enim substãtia possessionis civilis que
8 nõ potest esse penes plures insolidũ.† aliud est instrumẽtũ per quod illa possessio acquirit vel retinet ut est animus hominis et ille bene potest esse penes plures insolidũ.ideo fallũtur illi qui dicũt quod civilis potest esse apud plures isolidũ eo quod plures possunt habere animũ insolidũ possidendi.quia ille animus non est possessio sed instrumẽtũ quo acquiritur vel retinet et postea declarat gl.qualiter iste possessiones possunt esse penes diversas personas scilicet penes unũ civilis et penes alterũ naturalis ab
9 illo ver.sed quid usque ad ver.† Item sm Jo.est clara.ibi autem querit retenta opi.Jo.an penes eandẽ personã eodem tempore possint esse ambe dicte possessiones in eadẽ re.et glo.recitat tres opi.cõfuse tamẽ scilicet opi.Joã.et sic videt quãdo ipse est in re vel etiã est extra rem:sed in conspectu quia eandẽ videt.nam habet civilem animo et corporalẽ corpore quãdo est in re vel in cõspectu:quia solũ aspectus sufficit ad acquirendũ ergo forti9 ad retinendũ.Si autẽ nõ est in re nec in cõspectu solam civilem retinet.naturalẽ autẽ perdit quã alius ingrediẽdo acquirit ut.l.clã possidere.§.qui ad nundinas.de acqui.pos.et sic duo possident eandẽ rem insolidũ non eodem genere possidendi nec eadẽ specie possessionis sed diversis et sic intelligitur.l.si duo.in prin.uti pos.per quã incõuincibiliter probatur opi.Jo.quod sint due possessiones cũ ibi dicit quod duo possunt insolidum possidere eandẽ rem quod esset impossibile si nõ esset nisi una possessio.retinet autẽ civilem qui se absentavit quousque reversus non fuerit admissus vel suspicatus fuerit posse repelli vel negligens fuerit p decẽniũ recuperare naturalẽ.ut.d.§.qui ad nundinas.cũ seq.l. et.l.si forte.§.j.et quod no.in.l.j.in fi.ma.glo.C.de ser.fugi.et postquam
10 fuit perdita accessit ei quam habebat naturalẽ.† et ex tunc ille potest incipere et usucapere vel prescribere nõ prius sm illã gl.no.que semper allegat sola enim naturalis nõ sufficit ad prescribendũ ut l.acquiritur.§.fi.de acqui.re.do.quod autem eodem tempore possint esse penes eundem due possessiones civilis vel naturalis cũ est in re vel in cõspectu probatur in.l.licet.C.de acqui. poss.ubi dicitur quod ille qui possidet fundum se absentat retinet possessionem animo hoc nõ potest intelligi nisi de civili:quia naturalem

perdit:si ergo retinet civilem se absentans:ergo tanquam se absentaret eam habebat aliter nõ diceret retinere:sed de novo acquireret.de naturali autem constat quod eã habebat sm omnes antequam se absentaret ergo habebat utrãque et ista est vera opin.Quidam alij dixerũt quousque est in fundo habet naturalem et nõ civilem. postquam vero se absentat habet civilem et non naturalem sed primũ dictũ est contra illam.l.licet sm dictũ sit verũ in se.alij dixerunt quod in illa parte fundi quã occupat insistẽdo habet naturalem et non civilem:sed in alijs partibus quas nõ occupat habet civilem et nõ naturalem que opi.est falsa.imo habet naturalẽ in toto fundo licet in corpore suo nõ occupet nisi portiũculã.ut.l.iij. in prin.de acqui.pos.nisi alius etiã ipso ibi existente ingrederetur in alia parte.ut.l.quod meo.§.fi.eo.titu.Retinendo autem opi. Azo.quod non sit nisi una possessio scilicet naturalis questio non procedit quia illam retinet sive sit in fundo sive extra fundũ scilicet naturaliter primo casu civiliter cõtra quã opi.glo.arguit: quia si hoc esset sequeretur quod plures possent habere eandẽ naturalem.nam se absentando eã retinet sm Azo.et.l.cavetur si ali9 ingrediat possessionẽ acquirit.ut.d.§.qui ad nũdinas.si nõ est nisi una possessio acquirit illã civilem quã absens retinet quod est impossibile:ut hic:sed Azo respondet quod diversis respectib9 nõ est impossibile:quoniam absens retinet eã civiliter ingressus vero naturaliter que responsio nõ est bona:quia etiã diversis respectibus eadẽ substantia sm naturã non potest esse penes diversas personas ista aũt accidentia nõ diversificant substantiã nititur etiã glo.respõdere ad.l.licet.in qua Jo.se fundat dũ ibi dicitur quod possessionẽ retinet et Jo.dicit civilem.ergo civilẽ prius habebat.Azo vero quã retinet scilicet naturalẽ quã solã habebat civiliter.tamẽ cũ prius retineret naturaliter:licet illa naturalis alio respectu possit dici civilis appellatione iuris civilis hec est intentio glos.per que remanet clara:et sic videt hic adherere opin. Azo.etiã in.d.l.licet.sed in.ff.novo adheret opi.Jo.que est vera
11 et dirimit infinitas cõtrarietates.† Ultimo op.in gl.que incipit sic contra ver.verũ.de.l.usus pars.ff.de usu et ha.Sol.servitus usus est indivisibilis respectu ipsius iuris et etiã act9 utẽdi inspecta persona utẽtis ita intelligit illa.l.sed inspecta re in qua utitur potest esse divisibilis:quia nõ utitur re in totũ et ita intelli-
12 gitur hic.† Sed quero extra glo.et doc.quid si fuit cõmodatus fundus amplus duobus vel habitatio ample dom9 quod potest fieri.ut.ff.eo.l.j.§.j.et sic usus unius nõ impeditur per usum alterius.et per cõsequẽs ad quẽlibet eorũ videt pervenisse usus insolidũ in obligatione primitiva quam contrahitur ad resti.rei contrahet cõtra quẽlibet insolidũ videt quod sic arg.hic a cõtrario sensu breviter si quilibet eorũ haberet facultatẽ rei restituẽde insolidũ posset hoc dici.ut.ff.eo.l.iij.§.heres.als cõtra quẽlibet pro
13 parte quia sic cõmuniter doc.vident dicere.† quod obligatio rem restitui est dividua quo ad obligationẽ:licet individua quo ad solutionẽ nisi sit actũ cõtrariũ obligatio rem tradi est individua etiã quo ad obligationem nec dividitur inter heredes nec inter plures principales.ut.l.stipulationes nõ dividũtur de ver.ob. que sit ratio diversitatis:dic ut ibi per Barto.et etiã hic tangit. ¶ In tex.ibi sed verus.Querit pro declaratione gl.super verbo habebuntur de ipsius intellectu gl.intelligit ut hic solvatur questio supra formata quod obligatio etiã primitiva cõtrahit contra quẽlibet insolidũ et recitat duas op.una est quod contrahat cõtra quẽlibet insolidum etiã si nõ fuit hic expresse actum usque ibi nec dicatur ibi latenter videt recedere ab ista opi.quod nõ contrahat contra quẽlibet insolidum nisi fuerit expresse actum:et ita intelligit istũ tex.quod actũ fuerit tenẽdo primã opi.Gl.op.de.l.si duo. in fi.ff.depo.Solutio cõtrahitur cõtra quẽlibet insolidũ et quilibet insolidũ potest cõveniri ut hic:sed quilibet cõdemnatur pro parte ut ibi.hoc non habet in se rationem:quia si quilibet tenetur et convenitur insolidũ deberet posse insolidũ condemnari gl.ibi nititur hoc colorare:sed male. Potest adhuc retinere hãc opi. de.l.rem mihi.§.in exercitu.in eo.ubi quilibet tenetur pro parte.Solue.ibi ita fuit actum ut ibi glos.et quando quantum ad hoc. Tertio op.quod saltem hodie quilibet tenetur pro parte ut in aut.de duobus reis.in prin.glo.fatetur et sic hodie iste tex.esset correctus sed male loquitur quia per illã aut.nihil inducit de novo quãtũ ad modũ obligandi plures reos sed quãtum ad modum exigendi.quia hodie licet quilibet teneatur insolidũ habent beneficium divisionis si sint presentes et solvendo unde non corrigetur sed esset dicendum quod haberet beneficiũ divisionis breviter ista opi.non est vera quia obligatio rem restitui est dividua inter heredes.ut.ff.l.iij.§.heres.ita debet esse dividua iter plures cõmodatarios nisi contrarium fuerit actum unde cum hic dicatur quod quilibet teneatur insolidum dicamus sm glos.quod fuit actum maxime hodie per dictam aut.nec dicat quis quod ibi loquitur quã est in obligatione aliquid dividuum sed rem restitui est individuũ quia dicit glo.quod nõ est individuũ nisi agatur quod

sit vel nisi quādo vnus solus est obligatus. Tu dic ꝙ semper est
diuiduum. ⁊ sic ista obligatio est diuidua quātū ad ipsam obli-
gationē. ⁊ eius substantiā sed quātum ad solutionē non qr siue
sit vnus obligatus siue plures per restitutionē partis nō con-
tingit liberatio pro parte nec est hoc nouū. nam ⁊ alibi videm⁹
idem in oblig. generis vel alternatiua. vt. l. in executione. §. pro
parte de ver. ob. ad istū autem tex. nō expedit subaudire ꝙ fue-
rit actum quia esset diuinatio sed dicēdū est ꝙ loquitur de alia
obligatione scʒ secundaria ⁊ sic mutat casum ⁊ illa cōtrahitur
14 insolidū: † qr vbi insolidū dolus vel culpa cōmittitur ⁊ sic ha-
bent sed tanꝙ duo rei debendi ⁊ sic sequitur ꝙ vno soluēte alter
15 liberatur ⁊ hoc respectu cōmodātis. † ⁊ habēt se vt duo rei cre
dendi respectu tertij qui rem surriperet. nā quilibet eorū posset
agere cōtra illū cōdictione furtiua ⁊ actione furti insolidū quia
cuiuslibet interest cū insolidū teneātur ⁊ vno agente ⁊ preoccu-
pante alterius actio tollitur sicut in duo. reis credendi arg. l. ij.
in fi. ff. de duo. reis. quod dicit de cōdictione furtiua intellige sa-
ne non vt illa proprie cōpetat cōmodatarijs qui non habēt ius
in re sed illa actio que loco illius datur iuxta ea que habētur in
l. ⁊ ideo. §. neratius. de cōdi. fur. ⁊ in. l. non tantū. per gl. s. de pe.
16 here. posset autē † hic queri vtrū habeāt inter se beneficiuʒ di-
uisionis. nā hic nihil dicitur de hoc dic ꝙ sic sicut plures tuto-
res quib⁹ isti cōparātur: vt. l. j. §. si apud duos. ff. depo. iuncta. l. j.
§. nunc tractem⁹. de tu. ⁊ ra. di. Bar. in. l. iij. §. fin. de duo. reis. in
ij. q. licet quidā dixerūt cōtrariū. beneficiū autē cessionis vel vti
lis actionis si cōueniunt ex cōmuni dolo nō habent. vt. d. l. nūc
tractemus sed si ex cōmuni culpa sicut ibidē. ⁊ ita sentit Bar. in
l. reos. in. iiij. q. ff. de duo. reis. quādo aūt vnus cōuenit ex facto
alterius dic vt. ff. l. proxi. §. sed si legis. hic enim loquitur quādo
ex cōmuni dolo vel cōmuni culpa ne plus alter ipsorū lucri ha
17 beat ꝙ alter sed in. l. seq. secus. ¶ † In. l. vnde queritur no. dili-
genter ꝙ quādo duo sunt mihi obligati ad idē si alter ipsorum
sentit totā vtilitatē alter nihil ⁊ ego cōuenio illum qui vtilitatē
nō sensit potest excipere ꝙ prius cōueniatur ⁊ excutiatur ille qui
vtilitatē [a] sensit suo periculo hoc est dicere ꝙ si ille reperiat nō
soluendo redeatur ad eum super principali ⁊ expēsis factis ⁊ vi-
detur ꝙ etiā teneatur subministrare expēsas litis: vt. s. eo. si vt
certo. §. nunc videndū. in fi cum iste casus mihi accideret de fa-
cto Bononie feci deponi expensas vt excluderem agentē ⁊ par
tem meā offerre vt alter excuteretur suo periculo: ⁊ procurator
qui erat satis practicus ⁊ intelligēs istud non intelligebat ⁊ fi-
naliter obtinui licet cū magno labore posset dari ad intelligen-
dum ⁊ facit ad predicta. l. actione. §. si communis. ff. pro socio. et
loca. cuʒ in plures. §. ij. ⁊ de pec. inde. que. §. potest. ver. certe per
18 que etiā iura dicit Guil. de cu. in. l. j. C. vt nemo inui. † ꝙ si debi-
tor vni ex fideiussoribus tradidit pecuniam vt solueret credito
ri ⁊ ille non soluit si creditor conueniat ad alium fideiussorem ⁊
ille hoc allegat ⁊ offerat se paratum ostendere debet prius ille
cōueniri interim ipse debet absolui ab abseruatione iudicij: id
est non cogitur litigare. ita intellige hic. pro hoc etiā dicit Bar.
no. in. l. iij. §. si. de duo. reis. in. vj. q. ꝙ licet non habeam⁹ expres-
19 sum maxime iure aut. † ꝙ duo rei debendi habeant inter se be-
neficium ordinis: id est vt alter prius insolidum conueniatur et
excutiatur imo potest incipere creditor a quo. vt. l. j. C. de duo.
reis. si tamen sunt soluendi bene habent beneficium diuisionis
vt neuter cōueniat nisi pro parte ⁊ hoc est introductum de iure
aut. per aut. de duobus reis. si tamen tota vtilitas contractus
peruenit ad alterum ipsorum ⁊ conueniatur alter poterit pete-
re vt prius conueniatur ille qui sensit vtilitateʒ periculo ipsius
per istum tex. ⁊ iste erat casus quem habui bononie. ⁊ aduerten-
dum ꝙ si sunt ambo soluēdo pro vna dimidia de qua venit al-
ter cōueniendus est beneficio diuisionis nō expedit quod dicat
ꝙ conueniatur suo periculo ⁊ suis impensis vt patet ex not. per
Bar. in. d. l. ij. in. vj. q. sed pro illa dimidia pro qua iste veniebat
conueniendus si ad se peruenisset vtilitas ⁊ nunc cōuenitur: qr
non peruenit: sed conuenitur socius expedit dicere ꝙ conuenia
tur suo periculo ⁊ suis impensis. ⁊ ita intellige istū passum pro-
cedunt etiam predicta quando non fuit actum inter creditores
⁊ eos ꝙ tota vtilitas peruenisset ad vnam: sed fuit actum soluʒ
inter se. si autem cum creditore fuisset actuʒ tunc ille haberetur
pro principali ⁊ alter licet se principaliter obligasset haberetur
pro fideiussore per id quod not. glo. in aut. de fideiuss. circa prin-
cipium ⁊ sic principalis est conueniendus prius ⁊ excutiendus
anteꝙ perueniatur ad fideiussorem vt in illa auten. et ita in isto
casu: ⁊ sic non expedit dicere quod excutiatur suo sumptu ⁊ pe-
riculo. imo sumptu et periculo creditoris ⁊ si ante executionem
agit male agit: quia non est aperta via agendi: sed in casu hu-
ius. l. bene agit: quia est aperta via. si tamen offerat ꝙ suo peri-
culo ⁊ sumptu repellitur ab agendo: ⁊ in hoc stat diuersitas ab
agendo inter istos casus et in hoc etiaʒ habui laborare dare ad

a ¶ Vtilitatē. ad- de Lud. ro. cōsil. cxiiij. ⁊ adde tex. ⁊ ibi Bar. in. l. cū in plures. §. ve- stiméta. ff. loca. et no. ꝙ si substituo aliquē meo peri culo ⁊ ipe suo de fectu in aliquo deficiat non te- neor. l. ad simili- tudinē ⁊ ibi bal. C. de epi. ⁊ cleri.

b ¶ Iterū accusa ri. Adde Ange. consi. clxxxvj.

intelligendum illi procuratori ⁊ patēt predicta ex subtiliter no.
per Bartol. in loco preallegato habentur etiā hic litere duple.
quidā habēt conuenire: quidā cōueniri tene secundā ⁊ sic labor
cōueniendi pertinebit ad cōmodantē: sed ſm primā pertinet ad
20 ipsum cōmodatariū qui cōuenitur in ver. sed si legis. ¶ † Not.
hic ꝙ si vnus ex commodatarijs deteriorauit rem suo dolo vel
culpa ꝙ nihilominus alter qui non deteriorauit potest conue-
niri ad emendationē dāni: sed cōtra ꝙ imo ille sol⁹. vt. ff. deposi.
l. j. §. si apud duos. in fi. vt in. l. si depositi. in fi. cum. l. seq. ⁊ ar. ff.
[...] eos. Solu. verum esset si iste qui conuenitur in nulla peni
tus culpa fuisset: sʒ hic debet intelligi ꝙ fuit in aliqua culpa: qr
potuit resistere ⁊ non fecit maior tamen culpa fuit illa quando
deteriorauit rem. ideo illa preponderat. ar. l. item si obstetrix. in
fine. ad. l. aquil. ⁊ hoc est ꝙ voluit glos. que incipit imo videtur
ꝙ ex eo ꝙ dixi illam preponderare dico ꝙ iste qui conuenitur
habet beneficium ordinis si ille qui deteriorauit est presens et
soluendo vt ille prius debebat conueniri sicut dicitur in princi.
21 huius questionis. † ⁊ sicut videmus in duobus tutoribus quo-
rum vn⁹ gessit ⁊ male: ⁊ alter neglexit nam potest hic secundus
conueniri ratione culpe: tamen habet beneficiuʒ ordinis vt pri
mo cōueniatur qui gessit. vt. C. de diui. tu. l. fin. hic vero intelligi
debet quando ille erat absens vel erat soluendo vel non fuit ap-
22 posita ista exceptio ordinis ⁊ fuit coact⁹ ille soluere. † Et not. ex
ratione predicta: quia culpa illius preponderat debet huic sol-
uenti cedi actio. l. aqui. quia conuenitur ex facto illius ⁊ ista est
questio que hic formatur ⁊ non soluitur gl. tamen soluit: vt dixi
⁊ satis colligitur ex mente litere: dic tamen ꝙ debet cedi eate-
nus quatenus commodator ab ipso conuento consequitur et
non vltra. ⁊ ideo si per actionem commodati consequatur inter
esse non est cedenda actio. l. aqui. quatenus in ea plus est ex pe-
titione. xxx. dierum vel ratione negationis ad duplum: puto
etiam ꝙ licet non cedatur actio tamen habeat vtilem sine ces-
sione sicut in tutoribus quando vnus conuenitur ex facto alte-
rius vel ex communi culpa. vt. l. j. §. nunc tractemus. de tu. ⁊ ra.
dis. ⁊ qua actione dicitur vt ibi no. Bar. in. l. reos. ff. de duobus
23 reis. ¶ † Vltimo nota. ꝙ si habeo contra te duas actiones ad
idem orientes ex diuersis causis si ago vna ⁊ exigo debeo alte-
ram remittere saltem quatenus concurrat cum illa: sed quate-
nus excedit non hoc est verum quando habent ambo princi-
pium in persona mea sed si vna in persona mea: altera in perso-
nam alterius cui postea successit secus quia altera per alteram
non tollitur imo ex qualibet earum potest agi ⁊ exigi sicut qui-
libet nostrum potuisset agere ⁊ exigere. ff. de actio. emptio. l. non
24 est nouum. ¶ † In glo. fin. ibi ſm Ioan. ista communiter tene-
tur nam in primo casu quando agitur ad penam negationis
agitur ex causa diuersa ex qua prius fuit actum nam fuit actuʒ
ratione damni dati ad interesse nunc agitur ratione negatio-
nis ad penam et penalis non tollitur per persecutoriam: vt. l. si
pro fure. §. j. de condi. fur. sed in secundo cuʒ agitur ad id quod
plus valuit. xxx. diebus retro dicitur agi ⁊ ex eadem vnde non
potest per rationeʒ que ponitur in. l. contraria. quia illud plus
accedit simplo ⁊ sublato simplo per solutioneʒ: quia illud plus
stare non potest quasi veniat officio iudicis mercenario: vt
C. deposi. l. iij. de eo quod certo loco. l. centum capue. in fin. ⁊ hoc
25 inducitur ad questionem † si aliquis fuit condemnatus de vul
nere non facta mentione de cicatrice remanente et per statu-
tum imponitur maior pena quando remanet cicatrix vtrum
b possit iterum accusari [b] vel inquiri vt condemnetur in duplo
pluri ratione qualitatis omisse in prima accusatione vel inqui
sitione ⁊ ille tex. videtur determinare ꝙ non de qua ratione vi-
de per Barto. in. l. senatus. ff. de accu. contra istam tamen solu-
26 tionem ⁊ contra illum tex. opp. de. l. j. ff. vi bo. rapt. † Solue ſm
Dy. ⁊ not. ꝙ quando habeo plures actiones orientes ex deli-
cto si plus est in vna ꝙ in altera ⁊ egi ex illa in qua minus erat
⁊ exegi non prohibeor agere altera. quatenus plus est in ea. ita
loquitur illa. l. prima. Sed quando vna est ex contractu altera
ex delicto si egi illa que est ex contractu et exegi simplum non
possum agere illa que est ex delicto etiam in ea quod plus est
in ea quam in alia. et iste est casus not. in. d. l. qui seruum. §. fin.
27 ¶ † Item adhuc oppo. fortiter contra primuʒ dictum ꝙ si egi
commodati et exegi. x. non possum agere actione. l. aquil. ad
duplum ratione negationis quia per illam exactionem non est
sublata actio commodati sed etiam actio soluʒ aqui. quatenus
competit ad simplum quia sunt persecutorie. vt. s. de constitu.
pecu. Item ille. §. finalis. ⁊ sic non potero intentare actionem. l.
aqui. ad simplum ergo non potest interuenire negatio propter
quam possum agere ad duplum et sic iste tex. secundum istum
intellectum non potest stare. ista est difficilis oppositio. Barto
lus dicit ꝙ imo non tollitur actio. l. aqui. ipso iure sed ope exce
ptionis sicut nec per iuramentum. vt. s. de iureiuran. l. cuʒ qui.

ego multū

ego multū miror de dicto suo: q2 falsum est: q2 licet per iuramē-
tum non tollatur ipso iure: sed solū tollitur naturalis ⁊ eliditur
ciuilis ⁊ actio per solutionē: tamen omnis tollitur obligatio et
actio ipso iure si essent mille que concurrerēt ad idem. vt. ꝺ. l. itē
illa. in fi. vnde reperi quandā apostillam Pet. in. l. contraria. q
sensit istā oppositionē ⁊ dicit ꝙ ad hoc vt ꝑcedat ista solutio et
nō obstet. ꝺ. oppositio oportet ponere casuʒ ꝙ egi primo actio-
ne. l. aqui. ⁊ fuisti cōdēnatus ad duplū ⁊ negasti anteq̄ exigereʒ
egi postea cōmodati ⁊ fuisti cōdēnatus in simplo ⁊ soluisti ⁊ pos
sum postea agere ex illa sententia ad duplum qd non exegi: ita
debet intelligi iste tex. certe ista est vna magna inuolutio. nō vi
deo tamen pro nūc ꝙ possit aliter solui. vnde non esset absurdū
dicere vt quidā dixerunt volendo cōcordare istū tex. cū illo duʒ
tex. dicit nisi forte qui dixerit subaudi. sʒ male. ⁊ dū ī fi. dicit qd
videtur habere rationem non refertur ad proxime dicta vt ve-
lit approbare quod illi dicebant: sed vult respondere ad. q. pri-
mo loco formatā ꝙ actio est edenda simpliciter: q2 nō potest cō
petere actio. l. aqui. in plus postq̄ est exactū simplū: ⁊ ista est ma
28 gis tolerabilis. ¶ In fi. gl. ibi sic ergo in duo. reis. ¶ † Not. istā
glo. singulariter ꝙ quando vnus ex fideiussoribus soluit totuʒ
indistincte debet cedi actio cōtra principalem scilicet in totum
q̄ contra fideiussorem pro rata: quia semper conuenitur ex fa-
cto alterius. vt. l. cum alter. de fideiusso. sed si vnus ex reis prin
cipaliter obligatus soluit totum si quidē ipse conuenitur ex fa-
cto alterius similiter debet sibi cedi actio contra illum quatenꝰ
ex facto illius conuenitur videtur auteʒ conueniri ex facto illiꝰ
si vtilitas contractus ad illum peruenit vel quatenus peruenit
vt in princi huius. l. si mutuo. x. tibi ⁊ titio ⁊ quilibet se obligat
principaliter insolidum: tota tamen pecunia remansit penes
te. si titius soluit totum ceditur sibi actio contra te in totum si
remansit dimidia ceditur pro dimidia ⁊ primo ꝙ non cederet
cōpeteret actio quod dic vt not. Barto. in. l. duos. de duo. reis.
Sed si tota esset conuersa in vtilitatem soluentis in nihiluʒ ce-
deretur: quia diceretur conueniri ex facto suo. si vero in neu-
trius vtilitatem conuersus est contractus vt si se obligauerunt
ex causa lucratiua volentes mihi donare. x. quibus se obliga-
bunt insolidū tanq̄ duo rei tunc tenet id quod vltimo loco di-
cit hic glos. nota. ꝙ aut habebant beneficium diuisionis: quia
erant ambo soluendo et presentes: tunc vnus conuentus ad to-
tam summam poterit euitare cōdemnationeʒ pro dimidia op-
ponendo illud beneficium. si vero nō opposuit debeat sibi cedi
29 actio pro dimidia quam poterat euitare. † si autem non habeat
beneficium diuisionis: vel quia alter non erat soluendo vel quia
renuntiauerunt ⁊ tunc non est fienda cessio: quia non dicitur cō
uentus ex facto alterius: sed ex proprio cum quilibet illorum
voluerit donare: ita salua istā gl. que est singularis: licet aliqui
eam mordeant.

2 ☞ Commodans equum quē sciebat nō posse ferre laborē te-
netur contraria cōmodati ipsi cōmodatario ad interesse. si pro-
pter hoc ꝙ equus in via defecit damnificatus est.
3 Si tunc gratis commodauit ⁊ pereat ꝙ commodatarius non
teneatur.

1 **EUm qui rem.** ¶ † Ad vsum ad queʒ res cōmodata est com-
modatarius non obligat̄ nisi ei sit annexa culpa. hoc
dicit. sic. ĵ. eo. l. si. ponitur. ratio facit. l. arboribus. §. si
nauis. s̄. de vsufru. ⁊. ĵ. ad. l. rhod. l. ij. §. si conseruatis. plus vide
2 tur per illam. l. si. dum dicit † ꝙ commodator est in culpa si cō-
modauit equum quem sciebat illum laboreʒ non posse ferre ꝙ
ipse teneatur contraria commodati ipsi commodatario ad in-
teresse si propter hoc ꝙ equus in via defecit damnificatus est
3 vt. l. in rebus. §. item qui † sciens. ĵ. eo. ⁊ multi laici idiote vt plu
ries vidi erant dicentes ꝙ quando res commodatur gratis si
pereat qualitercunq̄ teneatur commodatarius emendare et
habent istud quasi pro lege: ⁊ istud est erroneum: vt hic patet. et
in. ꝺ. l. finali.

2 ☞ Si traditur res alicui: vt eam inspiciat dicitur contractus
innominatus. ⁊ si traditio ei fiat gratia tradētis nō tenetur reci
piens nisi de dolo ⁊ lata culpa: sed si gratia recipientis etiaʒ de
leuissima culpa.
3 Si cōstat eam rem ad recipientem peruenisse presumit̄ eā ha-
bere: nisi probet ꝙ perdidit.
4 Perditio quomodo probetur.
5 Perditione probata: an habeat necesse recipiens probare qd
sine sui culpa perdita est.

1 **Si rem in.** ¶ † Contractus innominati indican-
tur ſm naturam contractuū nomina-
a torū [a] quibus assimilātur ad hoc semper allegatur. ĵ. de posi. l.
j. §. si quis seruum. et. ĵ. de prescriptis. ver. si gratuitam. §. papi.
2 Nam † quando res traditur inspectori nec est depositum: q2 nō
tradatur vt custodiatur nec commodatum: quia non tradatur
vt recipiens vtatur: sed est cōtractus innominatus trado vt in-
spicias ⁊ sic traditio fiebat gratia mei domini tantum: quia vo-
lebam explorare pretium cum vellem ipsum vendere assimila-
tur contractui depositi. ideo non venit nisi dolus ⁊ lata culpa:
sed si gratia recipientis puta vestem quā petijt vt sibi ostenderē:
q2 volebat ostendere marito vt faceret aliū sibi similem assimi-
latur contractui commodati qui fit gratia accipientis tantum
3 venit latissima culpa. ¶ † In gl. super verbo dolum. dic ꝙ duo
sunt videnda: primum est si ille cui tradidi dicat se perdidisse ha
b beat necesse probare quod perdidit [b] ⁊ nisi probet presumatur
habere ⁊ hic dicas ꝙ sic si constat ad ipsum peruenisse: q2 presu
mitur adhuc esse nisi cōtrarium probetur hec est glo. ĵ. man. cre
ditor. §. si inter. in fi. Si autem non constaret ad eum peruenisse
tunc eoipso quod dicit non habere fundata est eius intentio nisi a
contrarium probetur vt not. ĵ. de proba. cum de lega. ⁊. C. de in.
4 delibe. l. fin. §. licentia. † probatur autem perditio vel directo si
ablata fuit per vim vel per coniecturas si clam per furtum pro-
bando effractionem domus vel alterius clausure no. in. l. si qs
5 ex argentarijs. §. si. de eden. † Secundo videndum est probata
perditione an habeat necesse probare qd sine sui culpa perdita
est: an autem hoc presumatur nisi per actorem probetur cōtra-
rium dic ꝙ quedam est perditio que semper presumitur eueni-
re propter culpam male custodie vt furti. l. cum duobus. §. dā-
na. ⁊ quod ibi nota. ĵ. pro socio. vel incendij. vt. ĵ. de peri. ⁊ com-
mo. rei vendi. l. si venditor. ⁊ de offic. prefect. vrb. l. iij. §. j. ⁊ tunc
habet necesse probare ꝙ sine culpa quod facere potuit proban-
do diligentem custodiam alias presumitur in culpa. Quedam
est perditio que consueuit fieri sine culpa vt violentia vel incur
sus latronum et tunc allegans dolum vel culpam habet neces-
se probare. et ita debet intelligi ista glos. et vide Bartol. in. l. si
quis ex argentarijs. §. fin. ⁊ hoc vult glo. insti. de ob. que re con b
trah. §. si.

a ¶ Nominatorū. idē tenet Bar. in l. cuʒ ꝑponas. C. de dolo. ī. §. sʒ si.

b ¶ Perdidit. ad de old. cōsil. cxl-viij.

2 ☞ Si res commodata datur nuntio cōmodatarij: an pereat
commodanti.
3 Obligatus in specie soluens nuntio portanti literas falsas vel
famulo consueto creditoris ⁊ sic habens iustam causam creden
di liberatur ope exceptionis. secus si est obligatus in genere vel
in quantitate.

1 **Sed si dum.** ¶ † Si res perijt culpa nuntij re-
ferentis si quidem fuit missus a cō
modante vt referret perit commodanti si autem non vt refer-
ret sed vt cōmoneret perit commodatario. Si vero missus fuit
ab ipso commodatario perit ipsi commodatario ⁊ si commoda
tum erat factum sui gratia tantum venit leuissima culpa in eli-
gendo nuntium si gratia commodantis venit dolus ⁊ lata cul-
pa tantū. hoc dicit. vsq̄ ad. l. si is qui. Et primo loquitur quan-
do fuit missus a cōmodante seu tradente vsq̄ ibi si vero. Secun
do ibi quando a recipiente vsq̄ ad. l. si mei causa. §. cōmodata.
Tertio reddit ad primū casum limitādo qd dixerat ⁊ loquitur
quando fuit tradita inspectori vt in precedenti vel commodata
2 rio: vt patet in. §. commoda. ¶ † Oppo. pro declaratione glos.
c super verbo elegerit cōtra secundum casum ꝙ si nuntius [c] fuit
missus per commodatariuʒ non pereat commodatario: sed cō- c
modanti. ĵ. eo. l. argentū. solue ſm quosdā. ⁊ bene iste tex. potest
intelligi quando fuit expresse actum ꝙ remitteret per alium sed
per seipsum portaret quo casu si per alium remittat quātūcūq̄
diligentissimum eoipso ꝙ fecit contra formā pacti vel commis-
sionis fuit in culpa. vt. l. diligenter. in prin. ĵ. man. ⁊ ideo tenetur
de communi casu contingenti culpa nuntij vel etiam sine culpa
contrarium loquitur quando non fuit expresse actum ꝙ repor
taret per se. Vel dic ꝙ hoc potest intelligi etiam quando nō fuit
expresse actum ꝙ reportaret per se ⁊ sic non fecit contra formā
mandati. tunc ergo est distinguendū ꝙ aut fuit in culpa eligen-
di nuntium: quia elegit talem queʒ diligentissimus paterfa. nō
elegisset ⁊ culpa nuntij perijt. ⁊ tunc perijt cōmodatario ⁊ idem
videtur si sine culpa nuntij: quia par culpa precessit in electione.
Si autem elegit talem quem quilibet diligentissimus elegisset:
3 tunc loquitur. l. contraria. ¶ † Querit glo. in. §. commodatum.
quid si nuntius mentitus est: quia cum esset missus causa com-
monendi dixit se missum ad reportandum: ⁊ tamen commoda
tarium non excusari: quia non debet esse credulus. Tu aduerte
quia interdum quis est obligatus in genere vel quantitate. tūc
glos. dicit verum indistincte etiam si debitor habuit iustam cau
sam credendi vt puta portauit literas falsas vel falsum instru-
mentum quia talis debitor tenetur de casu. vt. l. incendium. si
cer. peta. et hoc probatur in. l. si hominem. §. in nullo. de solu. ⁊. l.
si quis vxori. §. apud labeonem. in tex. et glos. ĵ. de fur. aut erat
obligatus in specie: ⁊ tunc aut non habuit iustam causam cre-
dendi ⁊ idem et ita debet intelligi ista glo. aut habuit quia por

c ¶ Nuntiꝰ. adde Alex. in. l. si finita. §. si. de dā. infec. ⁊ in. l. argētū. ĵ. eo. ⁊ vide ꝙ voluit Bal. consil. ccccxxvj. iij. lib.

tauit instrumentũ falsum vel qꝛ erat famulus consuetus mitti pro talibus et tunc liberatur saltem ope exceptionis. quia non habet nec dolo desijt habere. et. l. cum fundus. §. seruum tuum imprudens. in vltima glo. §. si cer. pe.

1 **Is qui.** †Dominus qui recipit estimationez litis a cõmodatario tenetur cauere de restituendo ei rem si ad manus eius peruenit. hoc dicit. supple ad estimationẽ. vt. ꝭ. eo. in commodato in fi. est enim in eius electione ⁊ sic non videtur cõmodatarius simpliciter emere sed sub cõditione. quod est verum si res nõ erat apud eum sed si erat ⁊ cõmodatarius sciebat videtur simpliciter emere ⁊ nõ posset commodatarius postea restituere estimationem ⁊ repetere rem.

2 ¶Usure etiã si mutuãs suscipiat in se periculuz pecunie mutuate. ꝙ nõ sint licite. ⁊ quid si etiam recipiat periculum lucri.

3 Tradens alteri pecuniã si recipiat vtrũqꝫ periculum tam sortis ꝙ̃ lucri: vt si lucretur habeat partem: si non lucretur nihil et si perdatur damnum sit cõmune ꝙ tunc sit contractus licitus societatis.

1 **Si quem.** †Utilitas rei nõ debet pertinere ad illuz
2 ad quẽ nõ ptinet eiꝰ periculũ. h. d. ¶†No. bonã regulã per quã patet quare vsure nõ sunt licite qꝛ periculum pecunie mutuate nõ pertinet ad mutuantẽ ergo non debet de illa vtilitatẽ habere etiam si recipiens cuz illa lucretur certe etiam si periculum ad mutuantẽ spectaret adhuc non licite recipit nisi etiam in se suscipiat periculũ lucri. si enim vellet in omnem euentũ habere lucrũ de pecunia siue recipiens cum ea lucretur siue non licitũ non esset etiam si suscipiat mutuans in se periculum capitale. vt. l. periculum. ꝭ. de nau. feno. per totuz vbi hoc non obstante appellantur vsure. ⁊ est tex. in. c. ciuitate. extra de vsu.
3 † ⁊ si recipiat vtrũqꝫ periculũ tam sortis ꝙ̃ lucri vt si lucretur habeat partem si non lucretur nihil ⁊ si perdat̃ dãnuz sit
a cõmune ⁊ tunc est contractus licitus[a] societatis. vt. ꝭ. pro socio. cum duobus. §. Item ex facto. non ergo sufficit suscipere periculũ alterius istorum sed debet suscipere periculum vtriusqꝫ et istam theoricam liges ad digitum ⁊ nunꝙ̃ errabis. nam si non susciperem periculuz sortis licet susciperem periculum lucri ꝙ ita demum mihi des vtilitatem si lucreris cum ea ⁊ non aliter ⁊ adhuc non est licitum per istum textũ. contra illius lucro debet esse res ad cuius periculum est. vt. ꝭ. pro socio si vnus. §. item si vnus. ⁊. l. si mãcipia. de iu. do. ⁊ vide quod no. Bar. in. l. quia poterat. ꝭ. ad trebel.

a ¶Licitꝰ. quãdo vnus ponit pecuniã ⁊ alter operã cũ hoc ꝙ dãnuz ⁊ lucrũ sit cõmune licet multi teneãt ꝙ licituz sit tamen vide quõ intelligi debeat per Sozi. ꝯsi. in. c. i. domineꝰ labia mea viso instro.

2 ¶Frequẽter extra id quod agitur tacita resultat obligatio.

1 **Si libero.** ¶†Ex contractu celebrato cum libero homine qui putabatur seruus nascitur obligatio ⁊ actio inspecta veritate potius ꝙ̃ opi. contrahentis qui putabat non nasci. ¶Item condictio indebiti nascitur preter intentionem soluentis qui non soluit eo animo vt repeteret.
2 hoc dicit. †Et idem in alijs condictionibus ob causam vel sine causa qui dicuntur oriri ex quasi contractu ⁊ extra id quod agitur ⁊ ad hoc semper allegatur iste tex. ꝙ frequẽter extra id quod agitur tacita resultat obligatio quia inspicitur potius quod est in veritate ꝙ̃ qđ est in ope. facit. l. regula. §. qui ignorauit. de iu. ⁊ fac. igno. ꝙ est veruz in his que non dependent dumtaxat ab animo: alias secus vt in aditione hereditatis que pendet mere ex animo vnde si inspicitur quod est in opi. vt si putabat se non posse adire licet reuera possit non valet aditio vt. l. cum quidaz. §. quod dicitur ⁊ qđ ibi no. de acqui. hered. ¶In tex. ibi vel prescriptis verbis dicit Ric. mal. ꝙ dictio vel ponitur correctorie contrariũ formatum in. l. at qui natura. §. si libero. de nego. ge. quia potius concordat. Sed oppo. extra glo. ꝙ nulla nascatur actio vel obligatio postꝙ̃ contrahens errabat et putabat non nasci. vt. l. si ergo. §. si certũ peta. Solue ibi errabat in contractu vel erat dissensus in ipso contractu quia vnus putabat facere vnum alter alterum hic non erat dissensus in contractu sed erat error in iure quod ex cõtractu sequebatur scilicet in actione vel in obligatione que non putabatur nasci posse cuz posset ⁊ iste error nõ impedit natiuitatẽ: vt hic patet idem si erat error in antecedenti qꝛ soluit quis ex causa qua putabat se teneri cum non teneretur vt in fi. huius. §.

b ¶Quidã alius. Uide Bart. ⁊ ibi per Jo. de imol. ⁊ noui. in. l. si alienã. sol. mat. ⁊ ibi per Bal. distinguentẽ vt ibi per eũ ⁊ vide Bar. in l. legata. ꝭ. de adi. leg. Bal. in. l. nec creditores. C. de pig. ac. ⁊ an venditor possit mihi emptori opponere ꝙ non erat: dñs: vide glo. in l. cũ res. C. de pb.

2 ¶Seruus in alienatione rei: ⁊ translatione dominij nõ potest preiudicare domino.

1 **Si seruus.** ¶†Ex eodẽ facto possunt oriri due actiones cõtrarie diuersis respectibus. hoc dicit. Et sic possunt cõcurrere in origine: sꝫ in executione nõ imo vna electa altera finitur nunꝙ̃ nata. vt. C. de fur. l. j. no. tamen ꝙ actio commodati nascitur hic ex ꝯtractu: sed actio furti oritur ex malignitate recipientis ⁊ sic sunt cause diuerse: oriũtur tamen ex eodem facto si ergo eligo actionem commodati videor ratificasse contractum scõm: ⁊ sic non videris recepisse contra voluntatem meam: quia ratihabitio retrotrahitur: ⁊ sic fingeris non commisisse furtum econtra si ago actione furti ⁊ condictione furtiua videor reprobasse contractũ: ⁊ sic fingitur actio ex contractu mihi nõ acquisita. Sed contra quia hoc non est in potestate mea cum seruus acquirat domino etiam inuito. vt. l. seruus vetãte. de ver. obli-
2 ga. †Solutio verum est ex contractu ex quo solum acquiratur nõ aũt ex eo contingit aliqua alienatio: vel translatio rei ipsius dominij. nam in illa non potest seruus preiudicare domino: vt l. seruus. C. de pactis.

2 ¶Re aliena commodata ⁊ cuz cõmodante agente concurrat dominus agendo rei vendicatione ꝙ dñs preferetur: ⁊ quid si non ageret: sed denuntiaret.

3 Contra cõmodantem agentem ad restitutionem rei: non potest obijci exceptio dominij ꝙ ipse non est dñs: sed alius: ⁊ quid in alijs contractibus.

4 Cõmodator si agat rei vendicatione videt̃ se astringisse ad probandum dominiũ quod non probaret producendo instrumentum commodati.

5 Modi probandi dominiũ remis.

6 Spoliatus agens rei vendi. contra spoliatorẽ sufficit ꝙ probet possessionis spoliationẽ non dominiũ.

1 **Commodare.** ¶†Ex cõmodato etiã de re aliena facto orit̃
2 cõmodati actio ad restitutionẽ rei. h. d. †si tamẽ dominus concurreret cum eo agendo rei vendicatione preferetur dominus. vt. ꝭ. deposi. l. bona fides. ver. latro spolia. si autẽ non ageret: sed denuntiaret depositario vt non restitueret tali denuntiationi nõ staretur. vt ibi not. gl. ⁊ in aut. de depo
3 sito ⁊ denun. in prin. sic ergo patet †ꝙ cõtra cõmodantẽ agentem ad restitutionem rei non potest obijci exceptio dominij ꝙ
b ipse nõ est dominꝰ: sed quidã alius[b] etiam si cõmodatarius sit paratus hec probare: quia hec exceptio nõ excludit intentionem agentis secus si obijceret de dominio ꝓprio. vt. d. l. bona fides. §. fin. quod tamen limita vt ibi dixi nisi ageretur cõdi. l. si quis cõductionis. C. locati. que vtilis locum habet in alijs contractibus vt no. in. l. rem alienam. ꝭ. titul. j. glo. hic tenent ⁊ bene
4 fm Joan. ⁊ Azo. †ꝙ si ageret cõmodator non tanꝙ̃ cõmodator nec ex contractu cõmodati: sed tanꝙ̃ dominus rei vendicatione videtur se astringisse ad probandum dominium non sufficeret producere in iudicium instrumentũ cõmodati: quia non probaret dominiũ tamen non possit fieri de re aliena: sed habet necesse probare plenum dominium. dic vt no. in. l. cum res. C. de
5 proba. fallit in spoliato qui agit rei vendi. cõtra spoliatorẽ. †nã
6 non habet necesse probare dominiũ. †Qui autẽ sint modi probandi dominium: sed sufficit probare possessionis spoliationẽ: quia presumitur dominus in odium spoliantis: ita intelligo. l. no. quam gl. allegat. C. de prescri. xxx. anno. si quis emptionis. §. sed hoc super illis.

2 ¶Actio commodati directa dicitur principalis. ⁊ contraria accessoria.

3 Ex cõtractu qualiter ⁊ quãdo nascitur actio directa ⁊ contraria vel due directe vna vni altera alteri remis.

1 **In cõmodato.** †Actio cõtraria que datur cõmodatario potest stare ⁊ intentari absqꝫ eo ꝙ intentetur directa per cõmodantẽ. h. d. Pone exẽplũ si res cõmodata fuit restituta: nã potest agi pro expẽsis in ea factis: vt. ꝭ. eo. rebꝰ.
2 §. possunt. ⁊. §. fi. †Et no. ꝙ directa dicit̃ principalis ⁊ cõtraria
3 accessoria qualiter autẽ ⁊ quãdo ex cõtractu nascatur †directa ⁊ cõtraria vel due directe. vna vni. altera alteri. dic vt no. glo. in l. consensu. de actio. ⁊ obli. ⁊ hic per Bar.

2 ¶Contractus a principio sunt voluntatis ⁊ ex postfacto necessitatis.

3 Qui potest non cõtrahere potest contractũ modificare.
Actio cõmodati est ciuilis. ibi.

4 Non debet quis decipi ex beneficio seu legis autoritate.

5 Commodatum est illud qđ fit ad certum ⁊ determinatũ vsum. ⁊ non potest reuocari anteꝙ̃ ille sit expletus.

6 Precariũ ꝙ non fiat ad certum vsum. ⁊ ꝙ ideo possit quandocunqꝫ reuocari.

1 **Sicut autem.** †Si cõmodans nõ patiatur cõmodatarium vti ad vsum destinatum tenetur cõmodati cõtraria ad interesse. h. d. Et incipe ca
2 sum. ꝭ. de ver. igit̃. ⁊ vsqꝫ illuc pmittit quedã ad euidentiã. †No. primo illud ad quod allegatur ꝙ cõtractus a principio sunt vo
3 luntatis ⁊ ex postfacto necessitatis. ¶†Itẽ no. ꝙ qui potest nõ contrahere potest contractũ modificare facit. l. videamus. §. pe.
4 ⁊. l. in actionibus. de in litem iuran. †Item ꝙ actio commodati est ciuilis. ¶Ultimo not. in fin. ꝙ nõ debet quis decipi ex beneficio

neficio al's.l. autoritate facit.l.j.C.de his qui veniam eta.impe.
5 Item † allegat iste tex.ꝙ cõmodatũ est illud qd fit ad certũ et
determinatum vsum ⁊ anteꝙ ille sit expletus nõ potest reuoca-
6 ri.† Precariũ [a] vero nõ fit ad certũ vsum:ideo potest reuocari
a quandocũqꝫ:quia si nõ posset nunc nec vnꝙ posset.ideo ꝓprie-
tas redderetur inutilis que ratio cessat in cõmodato.ita intelli-
ge glo.super verbo officium.
2 ☞ Creditor in decẽ ꝙ possit petere quinqꝫ tantũ.⁊ ea quinqꝫ
debeat petere tanꝙ ex decem debitis.
3 Quod tunc aduersarius possit excipere ꝙ creditor vel petat to-
tum vel nihil.⁊ si nõ opponit valet processus.

1 **Duabus rebus.** †Ex pluribus rebus sepa-
ratis põt vna peti non. autem certa pars vni' corporis.h.d.intellige de parte integra:sed
pars quota bene posset peti puta dimidia vel tertia.vt in.l.sti-
pulatus.j.de solu.¶ In tex.ibi qui caruca que cõficitur ex plu
ribus reb' simul iunctis.vt.l.peculiũ.§.quadrige.de leg.ij.idẽ
põt dici in letitia fulcita ⁊ multominus quando est vna res tan-
tum indiuisibilis.puta equus:qr non possum petere pedẽ nisi
partes sint separate a toto.vt in.l.si seruus.§.pone.de cõdi.fur.
2 sed † pone debes mihi.x.an possũ petere.v.tantũ.respõdeo sic
vt patet in.l.si ex toto.§.j.de le.j.⁊ in.l.ij.al's.iij.de duo.reis vbi
possum cõuenire quẽlibet ex pluribus reis debẽdi pro parte di
cunt tñ doc.ꝙ non debeo petere.v.tanꝙ mihi debita:sed tanꝙ
pars maioris summe mihi debite.vt no.in.l.scire debemus.de
ver.ob.sed certe si sunt mihi debita ergo ⁊ quelibet pars istius
summe alias non posset peti vnde non videtur illud necessariũ.
3 dicit tamẽ † Guil.de cu.ꝙ licet possim petere [b] aduersarius po
b test excipere ꝙ vel petam totum vel nihil ne in plura iudicia di
stinguatur ar.l.ne in plures.s̄.de exercito.si tamen nõ opponat
valet processus ⁊ debet condemnari.quia recte petitum est hoc
etiam no.in.l.quidam estimauerunt.s̄.si cer.pe.sed si peterẽ par
tem integralem puta pedẽ equi etiam si non opponeretur exce-
ptio debet sequi absolutio:quia nõ recte petitum est vt hic dici-
tur:⁊ ita declaro dictum Guil.
2 ☞ Cõmodatario qui soluit estimationẽ pro re commodata
qualiter ⁊ quando cõpetant tres actiones contrarie cõmodati:
quando res reuersa est ad dominũ.⁊ nu.3.
3 Qd tunc electio istarũ actionum sit cõmodatarij:sed quo ad so-
lutionẽ ꝙ electio sit cõmodatoris ante litem cõtestatam:an sol-
uat estimationẽ receptam vel rem:nisi cõmodatarius iam esset
effectus dominus vel quasi.

1 **Rem cõmodatã.** †Actio cõmodati ꝯtra-
ria cõpetit vt cõmodãs reddat rem in suã potestatẽ reuersam vel estimationẽ receptã.
2 hoc dicit.¶ In fi.gl.ibi primũ est verior tu dic sm † Jac.bu.et
Bart.ꝙ huic cõmodatario cõpetũt tres actiones cõtrarie cõ-
modati q̃ dant alternatiue ad rem vel estimationẽ vt hic ⁊ si ista
intentet verum dicit gl.ꝙ erat in electione cõmodãtis ⁊ poterit
eligere vsqꝫ ad sentẽtiã quã restituat.l.plerũqꝫ in fi.de iure do.
iunctis his q̃ habẽtur in.l.cũ qui certarũ.de ver.ob.Item cõpe
tit cõditio sine causa ad repetẽdum estimationẽ tanꝙ causa re-
dacta ad nõ causam.vt.l.ij.de cõ.sine causa.⁊ si ista intẽtetur ha-
bebit cõmodator facultatem restituẽdi rem vsqꝫ ad litem cõte.
3 super estimatione postea nõ.† Sed debebit fieri condẽnatio ꝙ
plus est.vt.l.si stipulat' fuero.x.in melle.de sol.⁊.s̄.de eo.ꝙ cer.
lo.l.iij.§.j.ver.⁊ generaliter.Item habet rei vendicationem vel
publicianam ⁊ ista cõpetit ad ipsam rem quã videt cõmodata-
rius emisse soluendo estimationem ⁊ si ista intentetur videntur
sentire predicti docto.ꝙ possit cõmodator soluere estimationẽ
vsqꝫ ad lit.cõtesta.nõ potest:quia istarum actionũ electio est cõ
modatarij cui cõpetunt:sed rerũ electio cõpetit cõmodãti mo-
do predicto per.d.l.iij.§.j.tu dic melius ⁊ subtilius in hoc vlti-
mo ⁊ plene no.per Dy.in regula possessor.de regu.iur.in.vj.nã
rei vẽdicatio nõ cõpetit nisi quãdo soluens estimationem habe
bat rem penes se:⁊ recipiens sciebat tunc enim statim efficitur
sua.vt in.l.eius rei.cum.l.sequen.s̄.de rei ven.idem si nõ erat pe
nes eum:sed postea adeptus est possessionem de voluntate cõ-
modãtis que semper presumitur ex quo recepit estimationem.
sed si nõ erat nec possessionem adeptus est vel erat et cõmoda-
tor ignorabat effectus dominus vel quasi dominus ⁊ hoc casu
quando nõ est adhuc effectus loquitur iste tex.vt.l.ij.de condic.
sine causa.⁊ ꝓcedunt tria que superius dicta sunt:sed si iam effe-
ctus est dominus vel quasi dominus potest agere ad rẽ nec au-
ditur cõmodator offerẽdo estimationem etiam ante lit.cõtesta.
sed precise cõpellitur restituere per.l.si culpa.s̄.de rei vend.in fi.
vbi est casus idem videtur si nõ adhuc est effectus dominus vel
quasi.tamen cõmodator cederet sibi rei vendicationem contra
possessorem.vt eo.l.si culpa.ver.cum tamẽ.quia illam actionẽ
poterit intentare contra ipsum cedentẽ:vt in illa.l.si culpa.ver.

ipso quoqꝫ.ad quod vide quod not.Bartol.in.l.j.§.fin.de ope.
no.nun.
2 ☞ Culpa leuissima est non facere illud qd diligentissim' pa-
terfamilias faceret.⁊ quid sit leuis vel lata culpa remis.
3 Casus fortuiti dicũtur illi quibus resisti nõ potest humano in-
genio vel diligentia.
4 Culpa quando precessit casum non dicitur proprie casus for-
tuitus.
5 Commodatũ licet fiat gratia accipiẽtis tantũ aliquãdo tamen
fit gratia vtriusqꝫ ⁊ aliquãdo dantis tantũ.⁊ tunc nõ habet cer
tam naturam cõmodati.
6 Mandatarius quando teneatur de leuissima calpa. ⁊ quando
de leui vel de dolo ⁊ lata culpa.

1 **In rebus.** †Cõmodatarius tenetur de le- a
uissima culpa si sui gratia tantum fuit factũ cõmodatum nõ de casu fortuito nisi
culpa precedat:sed si gratia vtriusqꝫ tenetur de leui
2 tantum.h.d.vsqꝫ ad.§.siue.† allegatur ista.l.ad plura.primo ꝙ
culpa leuissima est nõ facere illud qd diligentissimus paterfa.fa
ceret:vt in prin.l.quid autem sit leuis culpa vel lata:dic vt in.l.
3 qd nerua.j.deposi.† Item allegatur post princi.ꝙ illi dicuntur
casus fortuiti quibus resisti nõ potest humano ingenio vel dili-
4 gentia.† Item allegatur ꝙ qñ culpa precedit casum nõ dicitur
proprie casus fortuitus.ideo quis de tali casu tenetur intellige
quãdo precessit talis culpa de qua ipse tenetur nõ aliter.nam si
esset contractus gratia vtriusqꝫ vel dantis tantum ⁊ precederet
culpa leuissima de qua nõ tenetur similiter nõ tenebitur de tali
5 casu.¶ † Item not.ꝙ licet cõmodatum fiat gratia accipientis
tantum aliquando fit gratia vtriusqꝫ vt hic.⁊ aliquãdo dantis
tantũ.vt.l.si vt certo.§.interdum.⁊ tunc nõ habet certã naturã
cõmodati:quia nõ venit leuissima:sed leuis tantũ quando gra-
tia vtriusqꝫ vel dolus ⁊ lata culpa quãdo dantis tantũ.vt in.d.
6 §.interdũ.† Quid aũt in mãdato quidam distinguunt eodem
modo gl.hic q̃ incipit hãc.dicit semper venire leuissimã per.l.a
ꝓcuratore.C.man.dic hoc verum quando mãdatur aliquid qd
requirit exactissimã diligentiã vt in procuratore cõstituto ad
lites:⁊ ita loquitur illa.l.si autem extractam tantum vt in con-
stituto ad gerenda negotia tenetur de leui si autem nullam vt in b
fideiussore qui habet mandatum de soluendo in quo non venit
aliqua industria tenetur de dolo ⁊ lata culpa vt in.l.si fideiussor.
man.⁊ ita tradit Bar.in.d.l.ꝙ nerua.⁊ in.l.cũ qui.j.de fur.vbi
omnino vide.

a ¶ Precarium. Qũo differat a cõmodato: vide Bart.in.l.ij.s̄.si cer.pe.gl.in.l.cõ tract'.de reg.iu. Bal.in.l.ij.C.e. Bal.in.l.si.in.ij. col.C.de cõpen. vbi dixit ꝙ pcariũ magis accedit cõmodato ꝙ deposi.

b ¶ Possim petere.adde Bar.in l.quidã estimauerũt.si cer.pe.⁊ in l.nõ est nouũ.de act.em.An.Jo. de imol.Bal.i.l. j.j.de acqui.her. Bal.in.l.si mihi ⁊ tibi.de lega.j. Bar.in.l.scire debem'.de ver.ob. ⁊ ibi imo.An.in l.cũ quedã puella.de iur.om.iu. Bart.Ang.Ro. in.l.si idẽ cũ eodẽ.de iu.om.iu. Bart.i.l.ptor.§. si plures.ad fi.j. iniurijs.Inno. in.c.cũ.m.ferrariẽsis.de cõstit. Bar.in aut.qui semel.de pba.

1 **Siue autem.** † Pro culpa cõmissa in faciendo
cõpetit actio ex eo cõtractu ⁊ etiã l.aqui.⁊ facta exactione ex vna tollitur altera.hoc dicit. Sed si
cõmittit in non faciendo actio.l.aquil.nõ competit.vt.s̄.de vsu-
fruc.l.si cuius.§.de preteritis.¶ In tex.actum fuerit supple et
exactum qui sunt persecutorie.vt.l.item illa.in fi.s̄.de cõstit.pe-
cu.⁊.j.pro socio.l.rei cõmunis.cum.l.sequen.⁊ quod ibi not.vi-
detur tamen ꝙ actio.l.aqui.in eo quod excedit non tollitur per
actionem cõmodati.vt.s̄.eo.vnde queritur circa fi.vel dic vt ibi
dictum fuit.
2 ☞ Impense pertinent ad illum qui habet vsum ⁊ vtilitatẽ ex
re que cibatur.
3 Qd iuris est de impensis cibariorum idẽ de alijs si sint parue.

1 **Possunt iuste cause.** ¶ Pro expensis
factis in re cõmo data competit cõmodatario actio cõtraria:nisi sint expense ci-
2 bariorum vel alie parue expense.h.d.† not.⁊ semper allegatur
ꝙ impense pertinent ad illum qui habet vsum ⁊ vtilitatẽ ex re
que cibatur.⁊ ideo ad creditorem qui habet rem pignori vel ad
depositarium non pertinent:quia non habuit vsum rei.vt.j.tit.
3 proxi.si necessarias.in princi.¶ † Item no.quod iuris est de im
pensis cibariorum idem de alijs si sint parue.Sed in preceden-
tibus non distinguitur sint parue vel magne.non est ergo curã
dum de modico quãtum ad illum qui habet vsum rei vt hic nec
ꝙtum ad restitutionem in integrum.vt.l.scio.de in integ.restit.
nec ꝙtum ad actionem de dolo extra istos duos casus secus vt
institu.de re.diui.§.gallinarum.⁊ no.per Dy.in.l.si.proprieta-
rius.de dam.infec.
2 ☞ In contractib' qui celebrantur gratia vtriusqꝫ ad quid te-
neatur qui tradidit rem vitiosam.

1 **Item quis.** † Cõmodans tenetur actione cõtra-
ria solum de dolo et lata culpa.h.d. Quod ergo dicitur in.l.si vt certo.§.nunc videndũ procedit in
actione directa cõmodati in qua venit culpa leuissima: quia fit
gratia commodatarij:sed in cõtraria venit dolus ⁊ lata culpa
tantum:quia nõ fit gratia commodantis.vt hic.⁊.j.eo.l.penul.
in actione autem depositi contraria venit leuissima culpa.vt.l.
2 quod seruus.§.si vero.j.de condi.fur.† In alijs autem cõtracti

bus qui celebrantur gratia vtriusq; aut loquimur in contractu emptionis ⁊ venditionis: ⁊ tunc ad quid teneatur qui vendidit vas vitiosum. dic vt. j. de act. emp. l. tenetur. §. sed si vas. ⁊ l. iulia. in cõtractu vero locatoris dic. l. sed addes. j. locati. in contractu vero mandati dic. vt. d. l. seruus. §. qđ vero.

2 ☞ Actio quomodo sit vtilior q̃ exceptio.
3 Expense vtiles ꝙ possint repeti: licet excedant valorem rei.
4 Si peto a te. xx. ⁊ tu obijcias compensationẽ de aliquo debito
in quo tibi teneor in. xxx. ꝙ fiat cõpensatio in. xx. ⁊ in residuo nõ
debeam cõdemnari nisi per viam reconuentionis petijsses me
cõdemnari: al's petitur in alio iudicio.

1 **Quod autem.** † Cõmodatarius pro expensis
non solũ habet actionẽ cõtrariã
sed etiã habet exceptionẽ ⁊ retentionẽ: tamẽ actio potest esse vti
2 lior. vt quatuor probat exẽplis. hoc dicit. ¶ † In tex. ibi s3 fieri
potest respondet tacite obiectioni. nam postq̃ prouidet per viã
excipiendi ⁊ retinẽdi ad quid fuit vtile prouidere sibi de actio-
ne cõtraria: ⁊ respõdet quia potest esse vtilior actio q̃ exceptio.
⁊ hoc probat quatuor exemplis. primum si res commodata va
lebat. xx. ⁊ expense ascendebant ad. xxx. nam non sufficeret exci-
pere nisi vsq; in. xx. expedit ergo posse agere quia consequere-
3 tur. xxx. ¶ † Not. ergo mirabile ꝙ licet expense excedant valo-
rem rei si erant vtiles possunt repeti. In contrarium facit. l. si
4 seruus. j. tit. j. ¶ † Item per istum text. terminauit Guil. de cug.
ꝙ si peto a te. xx. ⁊ tu obijcias compensationẽ de aliquo debito
in quo tibi teneor in. xx. ꝙ debeat fieri cõpensatio in. xx. in resi-
duo nõ debeo condemnari: ⁊ hoc patet: quia dicitur hic ꝙ ha-
bet necesse illud petere in alio iudicio. ⁊ ita no. in aut. cõsequen
ter. C. de sen. de quo casus hic. hoc verum nisi per viam reconuẽ
tionis petijsses me cõdemnari: vt ibi no. alia exẽpla sunt clara
que hic ponuntur.

1 **Adeos qui.** † De dãno dato a tertio nõ tenet cõmodatarius vel cõductor intellige nisi culpa precedat vel datũ sit propter inimicitias quas ille habebat cum cõmodatario vel conductore. vt. l. si merces. §. culpe. j. locati.

1 **Argentum.** † Si culpa nuntij [a] perdat perijt periculo cõmodãtis si cõmodatarius res remittẽs nõ fuit in culpa male electionis videt autẽ fuisse in culpa si fuisset actu3 tacite vel expresse vt remitteret per aliũ: sed per seipsum vt not. j. eo. eum qui. cum. l. sequẽ. Ite3 loquitur ista. l. in debitore certe speciei non quantitatis vel generis sicut casus ipsum nõ excusaret. l. incendium. C. si cer. peta. ita nec culpa. vt. l. si quis vxori. §. apud labeonem. ⁊ quod ibi per Dy. ⁊ Bar. j. de fur. ⁊ eo. tit. si seruus. §. hec ita puto vera.

a ¶ Nuntij. Vide a Bal. in. l. j. C. depositi. cano. in. c. j. de cõmo. vbi dicunt ꝙ furtũ factũ a famulo dicit casus fortuitꝰ ꝙ tenet Bal. 9si. lxxxviij. j. libro.

1 **Rem mihi.** † Commodator surripiendo rem sibi cõmodata3 non tenetur actione furti cõmodatario: sed tenet actione cõtraria ad restitutionẽ estimationis quã recipit. h. d. ¶ In glo. sup verbo vtile ibi de condictione sine causa. l. ij. hoc reprobat Bar. nam ibi agendo condictione sine causa non impugnat sententiã: sed hic impugnaret postq̃ tempore quo soluit estimationem res erat apud cõmodantem: ⁊ sic non debeat solui in. l. cõtraria nõ erat vnde iuste fuit soluta. dic ergo ꝙ hic non competit condictio sine causa sed solũ actio cõmodati contraria per quam nihil datur contra sententiam si peto interesse meum ⁊ vide Cy. de re iudi. l. j.

1 **In exercitu.** † Dolus serui cõmodantis non cõmodati cum re nõ excusat ab actione directa commo. sed facit ipsum teneri furti noxaliter. hoc dicit. Et istud potest esse minus q̃ teneri actione commodati. videbatur ꝙ isti contubernales essent excusati duplici de causa. Primo quia cum negligentia omnium etiam istius commodantis res perijt: sed certe ad hoc respõdet glos. j. nam satis est ꝙ ipse commodans damnificetur in rata sua. quia fuerunt ista vasa tradita communi periculo: vnde non poterit recuperare ab alijs nisi pro parte secus quando plures sunt in dolo: quia vnus conuentus ex communi alius non recuperat ab alijs. vt in. l. j. §. nunc tractemus. de tuto. ⁊ ra. dist. alia ratio videbatur quia istud furtum fuit factum per seruum ipsius commodantis. vnde non videbantur alij teneri: vt. s. eo. si vt certo. §. si me rogaueris. in fine. Sed certe ibi loquitur in seruo commodato cum re cuius dolus nocet commodanti hic in non commodato cum re et ibi not. ¶ Vltimo not. ꝙ quilibet teneatur insolidum hac actione secundaria que datur propter comunem culpam. vt. s. eo. si vt certum. §. si duobus. in fine. Sol. hic videtur actum ꝙ quilibet teneatur pro parte: quia fuit dictum ꝙ cõmuni periculo: idest ꝙ ad quemlibet periculum pertineat pro parte: vt ibi not.

b ¶ Tres differẽtias. adde inquãtũ ponit differẽtia inter pignus p̃toriũ ⁊ cõuẽtionale ꝙ alia ẽ differentia. qꝛ in pignore p̃torio debitor liberat in totu3 licet pignꝰ nõ sit idoneu3 vt est tex. i. l. a diuo pio. §. si pignore. de re iud. secꝰ in 9uẽtionali. l. creditor. ꝙ non est idoneũ. s. si cert. pe. ⁊ vide not. in aut. hoc si debitor. de pigno.

1 **Si seruus meus.** † De furto facto per seruum cõmodatu3 commodans tenetur noxaliter tantum si fuit ignorãs: sed si sciens tenetur insolidum. hoc dicit. ¶ In text. ibi contraria autem cõmodati. s. ad emendationẽ damni. ⁊ vt nõ possit tradere seruũ pro noxa: sed precise cõpellatur emendare.

1 **Si commodauero.** † Ista. l. fuit lecta cum. l. eum qui. s. eo. ⁊ sic non summatur.

¶ De pignoratitia actione. Rubrica.

1 ☞ Differentia inter pignoratitiam actionem et hypothecariam.
1 ¶ † Que sit differentia inter pignoratitiam actionem ⁊ hypo-
thecariam vide gl. que semper allegatur in prima constitutio-
ne huiꝰ voluminis que incipit obligatus. §. iij. Insuper ⁊ ex gl.
huius rubrice colliguntur tres differentie. nam ista est persona
lis. illa est realis: ⁊ sic datur contra quẽlibet possessorẽ. l. si fun-
dus. §. vendicatione. j. de pig. ista nõ nisi cũ quo fuit celebratus
cõtractus vel herede eius. Itẽ illa datur solũ creditori ista vero
debitori directa ⁊ creditori cõtraria. j. e. si necessarias. Item ista
nõ datur nisi debito soluto vel aliter satisfacto. illa vero tunc nõ
datur. imo extinguitur sicut personalis: vt. j. quib. mo. pig. vel
hypo. sol. l. soluitur. in prin. §. j.
2 ☞ Hypotheca potest cõtrahi solo cõsensu sine traditione. ⁊ si
sequit postea traditio ⁊ res sit mobilis dicitur ꝓprie pignus.
3 Aliud est pignorare: aliud est dicere velle pignorare: nisi proce-
datur ad verba de presenti.
4 Differentia inter pignus pretorium ⁊ conuentionale.
5 Obligatio pignoris vel hypothece non potest constitui nisi in
certo ⁊ determinato corpore. ⁊ nu. 6.
Accidens non potest stare sine subiecto. ibi.
6 Venditio potest contrahi in re incerta ⁊ indeterminata.
7 Contractus quãdo non valet ex eo ꝙ vna pars fuit decepta vel
per dolum inducta valebit: tamen si pars decepta vult.
8 Dictio preter quãdo ponatur inclusiue vel exclusiue. remi.
9 Si reperitur in instrumento ꝙ aliquis mutuauit mihi. x. super
tali re. ista verba important vt videar rem illam obligasse.
10 Debitor dando pignori rem ercam si affirmauit aurea3: an te-
neatur crimine falsi cum decepit creditorem. remissiue.

1 **Pignus.** ¶ † Obligatio pignoris so-
lo cõsensu cõtrahitur ⁊ si par
tes cõsentiunt in certo corpore in illo contrahi-
tur: sed aliud corpus tradatur vel licet nõ sit eiꝰ
bonitatis cuius fuit dictum hoc casu tamen cõ
tra debitorẽ recipiẽtem datur creditori pigno-
ratitia. h. d. ⁊ cõtraria ꝓpter vltimu3. l. ista fuit posita in hoc ti-
tulo. nam propter plura melius caderet in tit. de pig. ⁊ incipias
casum in ver. si igitur videbatur enĩ si ostẽdisti mihi vas aureũ
quod dicebas te traditurũ pignori: postea dedisti aliud nõ au-
reum: sed ereum ⁊ ego recepi per erroreꝫ: quia erat simile illi ꝙ
pignus esset cõtractũ in secũdo nõ in primo: qꝛ pignus dicitur
a pugno ⁊ nõ cõstituitur nisi in re que traditur. vt. j. eo. si rem. §.
ꝓprie. sed cõtrarium est. qꝛ imo fuit cõstitutũ in primo. licet non
fuit traditũ: qꝛ in illo cõsensimꝰ ambo: sed in hoc scdo nõ 9sensi.
nec obstat cõtrariũ: qꝛ hic loquit de pig. improprie. i. de hypo-
2 theca. † que potest cõtrahi sine traditione solo cõsensu vt in pn.
huius. l. ⁊ dicitur pignus largo modo. sed postq̃ peruentu3 est
ad traditionẽ si erat res mobilis dicitur pignus proprie loquẽ
3 do. ¶ † Sed oppo. si tu dixisti te traditurum pignori obligatio
nõ est adhuc cõtracta: qꝛ fuisti locutꝰ per verba de futuro. aliud
enĩ est pignorare aliud dicere te velle pignorare. et ad hoc. s. de
cõsti. pecu. l. qui autem. §. j. dicit Guil. de cug. ꝙ ibi quando non
dixisti de certo corpore hic quãdo de certo vel aliter etiam si di-
xisti de certo corpore per verba de futuro non esset contractum
pignus si vlterius non esset processum ad verba de presenti vt
ibi dixi. Sed hic fuit processum quia fuit traditũ aliud per ver
ba de presenti: que verba trahuntur ad primũ vas in quo con-
4 sensi ⁊ in hoc secũdo nihil operãtur. hoc vult iste tex. no. ¶ † In
b glo. iij. in fin. adde alias tres differentias. [b] nam pignus preto-
rium potest contrahi in re minoris vel pupilli. vt. l. hec autem.
qui. ex cau. in pos. ea. sed conuentionale non nisi subsistat causa ⁊
cum decreto iudicis per titulum de re. eorum. Item de pignore
pretorio non attenditur ordo temporis. vt. l. si finita. §. si plures.
de dam. infec. Sed in conuentionali sic. vt. j. qui po. in pig. ha.
per totum. et in regula qui prior. de regu. iur. Item pignus pre-
torium tenetur quis restituere nõ solum cũ sibi soluitur si pro-
pter non solutionem fuit cõstitutum: sed etiam cum cauetur de
stando iuri quando fuit constitutum propter contumaciam se

non defendendo

non defendendo.vt.l.si pecunie.§.j.vt in pos.le.sed conuētionale non tenet creditor restituere nisi soluto debito vel aliter satisfacto.vt.j.eodem.si rem.§.omnes.τ nota istam glo.que semper allegatur de differentijs que sunt inter pignus conuentionale τ pretorium.¶ In glo.super verbo quod magis ibi non tenet
5 quia non potest ostendi τc.¶ †Not.glos.ꝙ obligatio pignoris vel hypothece non potest constitui nisi in certo et determinato corpore.ratio est quia est obligatio realis τ contrahitur in ipsa
6 re.† requirit ergo subiectum sine quo accidens stare non potest
7 vt.l.si seruum.§.j.j.de act.emp.† venditio bene potest contrahi in re incerta τ indeterminata quia ex ea non contrahitur obligatio realis sed personalis vnde non requirit subiectum rei vel persone.potes enim mihi vendere hominem in genere sed non obligare.vult ergo dicere glos.ꝙ in.l.qui tamen.allegata pro contraria ideo non valet venditio in re quando fuit erratū in substātia eius qui putabatur esse de auro τ erat de ere quia licet non valeat in illa remaneat valida in alia re in genere que sit de auro.et sic poterit conueniri venditor vt det rem auream in genere quia sic videtur facta venditio nō autem illa quā ostendit.sed in pignore si non valeret in re ostensa non remaneret validum in alia re non ostensa in genere.quia sic contrahi nō potest.sic ergo sequitur ꝙ ideo ibi nō valet venditio quia interest emptoris decepti quod nō valeret in illa re.sed in alia.hic ideo valet pignus quia interest creditoris quod valet in illa re.quia si nō valeret.non valeret in alia.τ hec est intentio gl.ex qua not. ꝙ quādo cōtractus non valet ex eo ꝙ vna pars fuit decepta vel per dolum inducta illa pars vult nihilominꝰ valere:et valebit. τ non poterit contra eam allegari deceptio licet ipsa bene posset allegare pro se si vult non valere.facit.j.de.l.cōmissoria.l.ij. cum concor.τ no.in.l.elegāter.in princip.ff.de dolo.per Barto.
8 ¶ † In glo.fi.de natura istius dictionis preter[a] quando pona
a tur inclusiue vel exclusiue vide.j.de annu.le.l.seio.§.vxori.per Bart.τ adde ꝙ idem nota.in.l.patronus.§.ij.de lega.iij. Item
9 scias ꝙ si † reperitur in instrumento ꝙ aliquis mutuauit[b] mihi
b x.super tali re ista verba impōrtāt vt videar rem illam obligasse.vt.j.de leg.ij.l.codicillis.§.instituto.τ ibi per Barto.adde.l.
10 fundus de annu.le.† Item an in vltimo casu huius.l.debitor teneatur crimine falsi qui decepit creditorem vide in addi.specu. in titu.de falsis.

2 ☞ Debitor ꝙ rem pignoratam sed non traditam alteri vendendo τ tradendo transferat dominium.
3 Res aliena ꝙ non possit obligari.

1 SI debitor. † Secūdus creditor non potest succedere in ius prioris creditoris τ cōuentione facta cū debitore cū desinit esse dominus rei pignorate.hoc dicit.secus ante dummodo plura con
2 currāt que not.per glos.in.l.aristo.j.que res pig.ob.po.¶ † In textu ibi pignori datam supple τ non traditam creditori vnde si debitor alteri vendat τ tradat transfert dominium cum sua tamen causa obligationi.vt.j.eodem.l.si conuenerit.§.fundus. si ergo postea recipiat ab alio pecuniam mutuo vt creditori soluat illa eadē res sit illi mutuanti obligata τ succedit in ius cre
3 ditoris tale pactum non valet † quia factū super re aliena quā ipse debitor obligare non potuit:vt.j.eodem.aliena.secus si alteri non vendidisset vel saltem non tradidisset.τ sic adhuc esset dominus in dicta.l.Aristo.

2 ☞ Venditor non censetur habere fidem de pretio quando tradit rem non percepto pretio si sperabat statim se percepturum τ non percepit nō transfert dominium.τ quo remedio ei succurratur.τ nu.3.
3 Restituens pignus sub spe statim percipiendi debitum si non percepit habet actionem ad exhibendum.τ etiam hypothecariam τ actionem furti ad penam ac pignoratitiam contrariam ad interesse.

1 SI quasi. † Qui restituit pignus sperans se statim percepturū debitū si nō percepit nō censet ius pignoris remisisse.h.d.τ allega
2 tur † ꝙ vēditor non censetur habere fidem de pretio quando tradit rē non percepto pretio si sperabat statim se percepturum τ non percepit.τ ideo non transfert dominiū vt.j.de tributo.l.procuratoris.§.si plures.circa fi.τ adde ꝙ ibi dixi ſm
3 Bal.in textu ibi cōtraria pignoratitia.scilicet ad interesse.† Si habet ergo iste creditor actionem ad exhibendum ad rem.vt in tex.τ etiā hypothecariā q2 pignus non est extinctum que datur cōtra quēlibet possessorē τ de ista non fit hic mentio habet etiā actionē furti ad penam.vt.ff.τ pignoratitiā contrariā ad interesse vt hic.τ vide qđ no.Cy.C.de rei ven.l.in ciuili.τ dicit Ray. ꝙ ista.l.nō est alibi.

2 ☞ Si inter debitorem τ creditorē actum sit ꝙ possit pignus vendere vel nihil actū sit ꝙ ante venditionem requiratur vna denuntiatio:τ etiā lapsus certi temporis si aliud non apparet actum.
3 Si fuit actum ꝙ pignus non vendatur ꝙ tamen poterit vendi trina monitione seu denuntiatione premissa.cum lapsu alicuiꝰ temporis.τ nu.10.
4 Quod vltra illas denūtiationes requiratur alia admonitio vt debitor veniat τ assistat venditioni pignoris si vult.τ si non fiat valet tamen venditio:sed tenetur venditor ad interesse.
5 Potest per pactum fieri ꝙ nulla fiat admonitio.
6 Casus in quo ille qui non est dominus transfert dominiū.
7 Si creditor nō possidens agit hypothecaria contra tertiū possessorē.τ ab eo recepit litis estimationē quia nō restituit quare ille non efficiatur dominus. a
8 Creditor si tempore quo vendit rem obligatam nō possidet:sed inducat emptorē in predium ꝙ transferat dominiū.
9 Si dixit vendo ius qđ habeo in hac re:non transfert dominiū rei:sed ius pignoris.
10 Quare sufficiat petere apostolos.sepe sepius τ instanter.
11 Quando requiruntur tres denūtiationes quantū interuallum requiratur:tunc inter vnā denuntiationē τ alteram.τ quantū inter tertiam τ venditionem pignoris.

a ¶ Preter. Uide tex.i aut.hoc ampliꝰ ibi ponderatum a Bal.C.de fidei.τ vide Old. cōsil.clix.Roma. cōsil.cccxxxviij.

1 SI conuenerit. † Creditor potest iure creditoris pignꝰ vendere τ transfert dominiū licet illud non habeat siue fuerit expresse actum quod non possit siue nihil dictum fuerit siue nō etiā actum fuerit quod possit dummodo b hoc vltimo casu interueniat terna denuntiatio.hoc dicit cum.l. sequen.τ semper allegatur in glos.ij.ibi nulla denuntiatione facta glo.in.l.creditor hypothecas.C.de distr.pig.dicit ꝙ in primo casu huius.l.quando fuit actum quod possit vendere nulla denuntiatio est necessaria nec olim nec hodie:sed in secūdo casu quando nihil fuit actum requiritur vna denuntiatio.τ illa sufficit.quod videtur intelligendum ſm istam gl.ꝙ requiratur ho
2 die.sed non olim.in tertio vero casu ꝙ requiratur terna.† mihi videtur ꝙ tam in primo casu ꝙ̄ in secundo requiratur denuntiatio vel aliud quod pro denuntiatione habetur per quod constituatur debitor in mora puta lapsus temporis.posito enim ꝙ c sit data licentia vendendi debet intelligi data sub conditione si debitor est in mora.alias nō debet puniri τ ista esset magna punitio:quia perit dominium rei sue:τ istud sit verum non solum hodie:sed etiam olim.nec ob.l.fin.de iure do.impe.quia dico ꝙ olim requirebatur denuntiatio τ debitore constituto in mora statim poterat creditor vendere.hodie vero declaratur per illā l.ꝙ si fuit actum specialiter aliquid super venditione illud ser
c uetur[c] si non apparet aliter actum:tunc vltra denuntiationem per quam fuit constitutus in mora requiritur etiam lapsus
3 certi temporis de quo ibi et ad hoc additur ad iura vetera.† et aduertendum.quia per illam.l.non corrigitur id quod hic habetur in tertio casu de terna monitione.nam etiam hoc requiritur si fuerit actum ꝙ non vendatur:sed vltra illas admonitiones requiritur etiam lapsus illius temporis:τ hoc etiā sentit gl.sequens magna:quia si requiratur eo casu quo nihil fuit actum quo casu sufficit vna monitio fortius quando fuit actū ꝙ non vendatur quo casu requiritur terna.Item sciendum ꝙ iste monitiones fiunt ad finem et effectum vt creditor acquirat potestatem vendendi et nisi fierent non valeret venditio nisi vt
4 vt dixi haberetur pro facta puta per lapsum temporis.† sed postꝙ̄ acquisiui potestatem vendendi:tamen venit ad actum venditionis requirit in quolibet casu alia admonitio nō vt soluat vt priores facte sunt:sed vt veniat τ assistat vēditioni si vult τ sic ad tollendum fraudem τ fraudis presumptionem τ de ista loquitur illa.l.creditor hypothecas.C.de distrac.pigno.que si non fiat nihilominus valet venditio:quia potestatem habe
5 bat:quia conuenitur ad interesse.† potest autem fieri per pactū ꝙ nulla fiat admonitio.vt in.l.in titio.§.fina.j.ad muni.et ibi per Barto.τ vide ꝙ ibi not.et etiam Cyn.in.d.l.creditor.et in
6 l.alio.de ali.τ ci.le.per eundem.† Et not.in ista.l.casum in quo ille qui non est dominus transfert dominium quia facit autoritatem.l.et ex presumpta voluntate domini.Sed contra:quia creditor vendendo non transfert dominium.ff.de rei.vendi.l.redemptores.§.primo.cum.l.sequen.solue ibi pignus non tenebat in effectu:quia datū a muliere intercedēte hic sic.¶ † Sed
7 quero quid si creditor non possideret agit hypothecaria contra tertium possessorem:quia non restituit recipit ab eo litis estimationem:an illo efficieꝰ dominus videtur ꝙ sic:quia litis estimatio vim emptionis habet.vt.l.litis estimatio.j.pro empt.ergo τc.vt in hac.l.¶ In contrarium tamen videtur tex. cum glos.in.l.si creditor qui rem.j.eodem.τ sic ista.l.habet locum in vera venditione vt dominium transfert non in ficta que
8 fit recipiendo estimationem litis.¶ † Item quero si tēpore quo

b ¶ Mutuauit mihi.sequit Rom. sing.suis.f.xiiij.

c ¶ Seruet. An valeat pactū de vendendo pign. absꝙ denuntiatione tex.est τ ibi Bar.in.l.titio.§. titius.ad muni. Bal.in.l.creditores.τ ibi gl.C.de distrac.pig.bal. in.l.fin.C.de iu. do.impet.ang.τ Imo.in.l.debitoribꝰ.j.de re iu.

vendidit ipse non possidebat induxit tamen emptorem in pre⸗
dium an hoc sufficiat.nam constat ꝙ in domino vendēte bene
sufficit vt dominium transferat.vt.l.si fundo cum ibi nota.ĵ.
de fundo dotali.sed in creditore qui non est dominus est maius
dubium.text.tamen videtur ꝙ idem sit ſm Nicol.ma.et Bald.
C.de actio.⁊ obliga.l.si creditore.vbi omnino vide.Itē hic lo⸗
9 quitur quando vendidit rem obligatam.†Quid si dixit vendo
ius quod habeo in hac re certe tunc non transfert dominiū rei
sed dumtaxat ius pignoris ⁊ sic poterit emptor intentare hypo
thecariam non autem rei vendicationem.⁊ colligitur.C.de he⸗
10 re.vel act.ven.l.ex nominis.tex.⁊ glos.†Ultimo quod hic dici⸗
tur in fin.furti.obligatur ⁊c.verum est nisi iustus error ipsum
excuset vt.ĵ.de distrac.pigno.l.j.in alia glos.magna in princi⸗
pio ibi respondeo non.sed triduum ⁊c.ratio est quia dicendo si⸗
mul vno contextu solue solue non censetur pluries denuntiasse.
sed sepius fuisse locutus de lega.ij.meuius.§.eum qui.sed in cō
trarium facit cle.Quis de ap.vbi sufficit vno contex.petere apo
stolos sepe sepius et instanter.solu.illud receptum est propter
vsum litigatorum et de iure speciali non ſm rationem vnam vt
ibi habetur in tex.cū enim text.dicat petendos esse apostolos
sepius ⁊ instanter requiritur interuallum temporis inter vnā
petitionem et alteram et nisi per illam cle.statutum esset contra
riū.¶Itē adhuc opp.ꝙ sufficiat vna interpellatio.vt.ĵ.de vsu.
l.mora.⁊ ibi no.in princi.in glos.super verbo repetendum ⁊ ha
betur in.l.titia seio.§.vsuras.de lega.ij.⁊.l.traiectitie.de actio.
⁊ oblig.in ver.alioquin.⁊ per Bart.in.l.qui rome.§.duo.de ver
bo.oblig.⁊ per eundem in.l.de pupillo.§.si quis ipsi pretori.de
pe.non nu.in.iij.oppo.solue verum est regulariter quantum ad
constituendum debitorem in mora vt decetero res debita sit eiꝰ
periculo sed quantum ad hoc vt creditor possit vendere pignꝰ
eo casu quo fuit actum vt non vendat requiritur trina denun⸗
tiatio.vt hic.Sed quantum interuallum debet esse inter vnam
et alteram glos.dicit ꝙ triduum.docto.videntur dicere ꝙ qua⸗
libet die possit fieri vna ⁊ sic sufficiant tres dies per glos.quam
glos.allegat.ĵ.de pub.iudi.l.inter accusatorem mihi videtur ꝙ
sit relinquendum arbitrio iudicis quia fiunt vt ille soluat vnde
non debet venire creditor cum sacco paratus vnde potest dici
ꝙ inter primam denuntiationem et secundam debeat iste la⸗
psus saltem.x.dierum.argu.in.l.si promissor.§.fina.de constit.
pecu.⁊ quod not.in.l.si debitori.ŝ.de iudic.sed inter secundam
et tertiam sufficiat minus et inter tertiam ⁊ venditionē adhuc
minus propter precedentes ꝙ relinquitur iudicis arbitrio ar.
l.j.de iure delibe.

a ¶Nō cogitur. vide no.p Bar. in.l.a diuo pio. §.sed illud.ĵ.de re iu.bene facit.l.j. §.si tabule.et qđ no.Bar.ĵ.ð tab. exhib.⁊ i.l.sicut. §.illud.ĵ.quib. mo.pig.vel hy⸗ po.sol.

2 ☞Non cogitur quis vti pacto in eius fauorem apposito.
3 In alternatiua si vnum est in obligatione ⁊ aliud sit appositū
ad cautelam creditoris electio non est debitoris.
4 Creditor missus in possessionem bonorū:si debitor adhuc nō
soluit non prohibetˀ ipsum capi facere si statutū dicat ꝙ mittatˀ
instrumentum executioni realiter.⁊ personaliter.
5 Quando due vie ad cautelam ⁊ securitatem creditoris inuente
sunt.licet elegerit vnā viam q̄ sibi non prodest: non prohibetur
ad alteram redire.
6 Casus in quo creditor cogitur vendere.

b ¶Nō prohibe⸗ tur.adde qđ vo⸗ luit Ro.cōsi.ccc xxxviij.vbi de creditore qui in cepit a p̄cepto ⁊ deinde fecit car⸗ cerari debitorē.

1 Quamuis. †Creditor non cogitur [a] ven
a dere pignus sed cogitur osten
dere debitori vt vendat dummodo sibi idonee cauea
tur.hoc dicit.Et vide tex.⁊ etiam Barto.in.l.a diuo.
§.sed illud.ĵ.de re iud.¶Et primo ponit duas opi.contrarias
vsq; ibi melius autem ibi reducit eas ad concordiam cum dist.
2 ¶†Et no.hic in princ.⁊ etiam in fi.ꝙ non cogitur quis vti pa⸗
cto in eius fauorem apposito cum possit suo fauori renuntiare
vt.C.de pact.si quis in conscribendo hoc etiam probatur.vt.l.
ij.C.de leg.cōmis.et de in diem adiec.l.sabinus de peri.⁊ cōmo.
rei vēdite.l.si vina.de seruis expor.l.j.vnde inducit Guil.ad.q.
3 si promisisti † mihi dare centū in pascha vel dare obsides aut
pignora si non soluis in paschate:an possim compellere te pre⸗
cise ad soluendum an autem possis euadere offerendo obsides
aut pignora ⁊ videtur ꝙ sic quia in alternatiua electio est debē⸗
tis:vt.l.plerūq;.in fine de iure do.contrarium ipse determinat.
nam illud est verum quando cadit alternatiua inter plures res
debitas vt si promittit stichum aut pamphilum: sed hic cadit
inter pecuniam ⁊ dationē obsidum seu pignorum que nō sunt
debita:sed dantur pro securitate debiti ⁊ sic in fauorem credito
ris videtur actum de dandis obsidibus aut pignoribus nō au
tem in fauorem debitoris vnde non cogitur vti dicto pacto ne
quod sui fauore apposuit ⁊ pro sua cautela vtatur in damnū:
quia si non apposuisset non esset dubium ꝙ lapso termino pos
set ipsum compellere precise ad soluendum.⁊ pro ista doctrina.
facit tex.in.l.causam.§.puella.ĵ.de manumis.Et adde quod no.
Bart.in.l.cum proponas.de transact.bene etiam facit.l.j.§.ex
hoc rescripto.de ven.inspi.⁊ quod not.Archidia.super rubri.
de eo qui mit.in posses.lib.vj.⁊ Bart.in.l.cōsentaneū.C.quō et
4 quādo iudex.vbi dicit † ꝙ licet creditor sit missus in possessionē
bonorum si debitor adhuc nō soluit nō prohibetur ipsum face⸗
re capi si statutum dicat ꝙ mittatur instrumentum executioni
5 realiter ⁊ personaliter † qr licet elegerit vnā viam si illa sibi nō
b prodest prohibetur [b] ad alterā redire cum ad eius cautelam et
6 securitatem inuente sint.†Ultimo scias ꝙ est dare casū in quo
creditor cogetur vendere.ĵ.de fideiussori.l.inter creditorē quem
casum vide ⁊ tene menti.

2 ☞Creditor nō debet percipere vtilitatem ex pignore:sed fru
ctus perceptos cōputat in sortem.
3 In actione pignoratitia veniunt vsure ex mora.⁊ qualiter cre⸗
ditor dicatur in mora.
4 Actio pignoratitia lꝫ fuerit inuenta principaliter ad recupera
tionem rei pignorate ꝙ nihilominꝰ datur ad restitutionē pretij
ꝙ nunq̄ fuit traditum.

1 Si creditor. ¶†Creditor qui pignꝰ vēdidit co⸗
gitur restituere superfluū pretij per
actionē ⁊ etiā vsuras in tribꝰ casibꝰ hic cōtētis.h.d.cū.l.seq.ra⸗
2 tio primi casus est:† qr sicut nō debet percipere vtilitatē ex pi⸗
gnore imo fructus perceptos cōputet in sortem:vt.l.j.⁊.ij.C.e.
ita nec ex pretio redacto ex pignore quatenꝰ habet vltra q̄ sibi
3 debeatur.† ideo lucrum perceptum restituit.ratio secundi est
quia si conuertitur in suam vtilitatem perinde est ac si esset in
mora quia ista sunt paria facit.ĵ.mandati:idemq;.§.si procu⸗
rator.versicu.ꝙ si non exercuit.ratio tertij est:quia ista est actio
bonefidei in qua veniunt vsure ex mora:vt.l.mora.§.bonefi⸗
4 dei.ĵ.de vsuris.¶†No.ergo hic ꝙ hec actio:licet fuerit inuen⸗
ta principaliter ad recuperationem rei pignorate.et ideo ei di⸗
citur contrahi:nihilominus quia est bonefidei datur ad resti⸗
tutionem pretij quod nunq̄ fuit traditū:quia succedit loco rei
tradite.

2 ☞Res pignorata licet sit perempta tamē creditor nō perdit
ius qđ habet ad repetendum expēsas necessarias in ea factas.
idem in commodatario.

1 In necessarias. ¶†Pro necessarijs
expensis factis in re
pignorata datur creditori contraria pignoratitia.
hoc dicit.Sicut ergo eis non vtitur ne habeat com⸗
moditatem ex re ita nec est iustum ꝙ tales impensas faciat de
suo quantūcūq; minimas:non sic in commodatario:qui habet
2 vsum rei in.l.rebus.§.possunt.ŝ.titu.j.¶Not.† ergo hic ꝙ li⸗
cet res pignorata sit perempta creditor tamen non perdit ius
quod habet ad repetendum expensas in ea factas ⁊ hoc quan⸗
do fuerunt necessarie sic in commodatario:vt patet.in.l.in rebꝰ
in fine.titu.j.

Si pignori. Si creditor vendidit ⁊ de euictione
promisit debet sibi a debitore caueri.
ri.Item si cessatur in solutione patri potest totum pignus ven
di.hoc dicit cum.§.sequen.Premitte ꝙ creditor qui vendidit
non tenetur de euictione:sed ipse debitor in cuius vtilitatem pe
cunia inde percepta conuersa est.vt.ĵ.de euictioni.l.in credito⸗
re.si tamen ipse obligauit tenetur de euictione: quia forte non
poterat aliter commode vendere debet conseruari indemnis
a creditore ⁊ propter hoc poterit retinere alias res pignoratas
vt hic dicitur.⁊ si non haberet quid retineret posset agere con⸗
traria pignoratitia vt ipsum indemnem conseruet:vt in princi.
huius.l.

2 ☞Promittēs in tribus terminis.si dedit pignus cū hoc.vt
si sua quaq; die pecunia soluta nō fit liceat creditori illud ven⸗
dere.⁊ nō soluit in primo termino quare non liceat creditori pi⸗
gnus vendere nisi elapsis alijs terminis.
3 Dictio quaq; ſm legistas est vniuersalis sicut dictio omnis.et
quid de dictione quisquis.
4 Indefinita ꝙ equipolleat vniuersali ⁊ quando.
5 Negatio preposita signo vniuersali facit equipollere suo cōtra⸗
dictorio.

1 Si annua. ¶†Ad veritatem vniuersalis collecti
ue requiritur concursus omniū nec di
citur vera si in vno est falsa vel falsificari potest:sed perticularis
oratio verificatur in vno.hoc dicit in effectu.Et semper allega⸗
tur:⁊ primo loquitur de vniuersali collectiua vsq; ibi:sed si tibi.
2 Secundo de particulari.¶†In text.ibi placet ante omnium
pensionum dies ⁊c.Sed quare hoc.nam postq̄ transiuerunt ter
mini poterit vendi pignus propter cessationem factam in pri⸗
mo termino:licet in secundo vel tertio non cessauerit soluere:vt
patet infra in versi.sed omnibus quare ergo expectatur lapsus
secundi vel tertij postq̄ in omnem euentum vendi poterit siue
cessetur in secūdo vel tertio siue nō postq̄ fuit cessatū in primo.
nam

nam frustra expectatur euentus conditionis cuius nihil ope-
ratur euentus: vt.l.aliquādo.§.fi.ad velleia. In hoc stat diffi-
cultas ⁊ intellectus huius.§.Et responde ꝙ istud est verum si
in secundo vel tertio termino soluetur dūtaxat pro illis ⁊ non
id qđ erat soluendum in primo debet intelligi versi. sed omni-
bus.Si autem soluatur id quod erat soluendum in primo se-
cus est imo etiā si primo ⁊ secundo totaliter cessauerit si postea
in tertio soluat integra triginta ⁊ sic non solum id qđ erat sol-
uendo in tertio.imo etiam qđ fuerat etiam soluēdum in primo
⁊ secundo non poterit pignus vendi: qꝛ censetur data licentia
debitori purgandi moram primi et secundi termini in vltimo
termino.⁊ hoc vult gloss.hic posita. est ergo sensus verborum
iste ꝙ nisi tota pecunia soluta sit infra dictos terminos:licet vē
dere pignus.posito ergo ꝙ sit cessatum in primo ⁊ secūdo ter-
mino:tamen si in vltimo potest solui tota pecunia non est veri-
ficata tota conditio:quia ista vniuersalis negatiua:licet sit ve-
rificata in primo ⁊ in secundo termino potest in vltimo falsifi-
cari:tamen si in vltimo termino non soluatur nisi pro illo tunc
poterit vendi excessione facta in primo ⁊ secundo vel etiam in
solo primo.⁊ ita loquitur versi.sed omnibus.Sed vnde proue-
nit ista vniuersitas dic ꝙ prouenit ex natura dictionis queq;.
3 †nam dictio quisq; ſm legistas vniuersalis est sicut dictio oīs
secus in dictione quisquis: qꝛ est signum particulare.l.qui li-
beris.§.hec verba.de vulga.⁊ pupilla.qđ plene declara vt no.
Barto.in.l.hoc articulo.de heredi.institu.alij dicunt ꝙ proue
nit ex natura istius verbi pecunia qđ fuit indefinite prolatum
vnde intelligitur de tota pecunia.⁊ ſm hoc glo.colligit not.in
4 fine.†ꝙ indefinita equipollet vniuersali qđ est verum quando
est eadem ratio omnium sub diffinita comprehēsorum qđ dic
vt plene not.in.c.vt certa.de elec.lib.vj.per glo.⁊.l.si pluribus.
5 de lega.ij.per docto.¶†Sed opp.nam quādo negatio prepo-
nitur signo vniuersali facit orationem equipollentem suo con-
tradictorio.nam ista sunt paria dicere non oīs homo currit et
quidam homo non currit:vt.l.legitimos.§.an ergo.⁊ ibi no.j.
de legiti.tuto.sed hic est huiusmodi: quia fuit dictum.nisi sua
quaq; die.nam illa dictio nisi exponitur.i.si non ⁊ sic negatiua
preponitur signo vniuersali quaq;:perinde ergo videtur: acsi
fuisset dictum:si aliqua die:sed si ita dictum fuisset statim quod
cessasset in primo termino posset pignus vendi:vt in fi.ergo et
hic in primo casu solue.licet ſm dyalecticos ita sit et aliquādo
ſm legistas: vt not.dicto.§.an ergo.non tamen semper inspe-
cta mente contrahentium qui ignorāt dictas equipollentias.
ita dicit hic Bart.qđ no.⁊ adde ꝙ etiā in primo casu huius le-
gis si.post orationem vniuersalem subijcerent aliqua particu-
laria censeretur recessum ab vniuersali et staretur particulari:
vt.j.de vsu.l.seia.⁊ ibi no.
2 ☞Verba quando sunt prolata in re comprehenduntur oēs
quos res tangit de proprietate verborum:⁊ quid si sunt prola-
ta in personam.
3 Statutum ꝙ ꝓ tali delicto imponatur talis pena: an etiā cō-
prehendat dantē opem vel mandantem.

1 **De vendendo.** †Quod quis facit pro se cen-
setur etiam facere pro herede
suo lꝫ de ipso mentionē nō faciat ad hoc semp allegatur.⁊ no.
2 †ꝙ qñ verba sunt prolata in re cōprehenduntur oēs quos res
tangit de ꝓprietate verboꝝ nō sic qñ in personā:tñ etiā tūc cō-
3 prehendit res eius†si ergo statutū dicat ꝙ pro tali delicto im-
ponatur talis pena:qꝛ loquitur in rem illa pena nō solū debet
imponi ei qui principaliter deliquit:sed etiam opem danti vel
mandanti non sic si loqueretur in personā puta si qs cōmiserit
tale delictum nam non semper cōprehendit mandans vel opē
prebens de hoc dic vt dixi in.l.hec vba.de adul.facit.l.si seruū.
§.non dixit.de acquir.here.
2 ☞Pignoratitia directa potest ꝓ dānis ⁊ interesse cōpetere
ante solutionem sortis.
3 Creditor agens ad debitum si non offert rem quam habet pi-
gnori repellitur exceptione etiam a iudice ex officio si est noto
ria exceptio.
4 Debitor qui dedit pignora si iterum dat alia pignora vel fi-
deiussores non liberant priora pignora:⁊ quid si fuerit dictum
contrarium.
5 Iuri offerēdi qđ habet debitor ꝓ recuperatione rei sue pigno
rate nō prescribit⁊ quid in iure offerendi qđ habet secūdus cre
ditor aduersus primum.

1 **Si rem alienam.**
Omnis pecunia. †Pignorati-
tia directa na-
scitur cū omnis pecunia soluta est creditori vel aliter satisfa-
ctum.h.d.idem si non est soluta:sed fuit oblata ⁊ consignata et
deposita si facta est oblatio est iudiciū:qꝛ statim liberatur debi
tor a personali⁊ etiā res a reali:vt in.l.obsignatione.C.de solu.
2 idē si facta est sola oblatio in iudicio tm̄:vt.j.ea.l.§.fi.¶†Item
predicta quātū ad pignoratitiā q̄ datur ꝓ restitutione rei:sꝫ ꝓ
dānis⁊ interesse potest cōpetere ante solutionē sortis:vt.j.ea.l.
3 †Ecōtra creditor agens ad debitū debet offerre rem quam hꝫ
pignori al's repellit exceptione.j.de doli excep.l.apud celsum.
§.item querit si vniones qđ no. diligenter.nā creditor quando
habet pignus si agat ad debitū in libello non offert se paratū
restituere pignus debitor venit absolueadus qđ perpetuo tene
menti.hoc tamē videt si ipse excipiat certe etiā si nō excipiat et
exceptio sit notoria videtur ꝙ index ex officio possit repellere.
4 ¶†In text.ibi ad hoc recedat ꝑ hoc patet ꝙ si debitor q dedit
pignora: iterum postea dat alia pignora vel fideiussores non
propter hoc liberantur priora pignora:sꝫ ista eis accumulant
nisi forte fuerit dictum contrarium vt hic patet hoc verum nisi
in hac secūda datione sit repetitum debitū principale et dedu-
ctum in nouam obligationem. ita declarat Bar.elegāter in.l.
5 valerianus.in fi.de pre.stipu.¶†Et no.hic glo.magnam.in fi.
que tenet ꝙ iuri offerēdi qđ habet debitor pro recuperatione
rei sue pignorate possit prescribi spatio longissimi temporis.⁊
sic perdit ius recuperādi qđ habet debitor. sed ista gl.per oēs
docto.reprobatur qꝛ illud ius offerendi qđ habet debitor non
est proprie ius:sed que/dam facultas q̄ venit ad executionem
iuris sui qđ habet in re.s.dominij:vnde si per mille annos sta-
ret ꝙ non offerret debitum quam●docūq; potest offerre⁊ recu quandocunq;
perare per.l.viam publicam.de vi publi. posset autem proce-
dere gl.in iure offerendi qđ habet secundus creditor aduersus
primum ⁊ possit ei offerre qđ ei debetur et succedere in locum
illius. quod dic vt plene not.in.l.cum notissimi.C.de prescrip.
xxx.anno.per Cy.
☞Si impetraui iudicē delegatū cōtra te sup cōtractu condi
tionali tanq̄ puro:⁊ lite coram eo cōtestata superuenit cōditio
quare nō poterit delegatus te condēnare.
3 Quādo superuenit ius nō ex causa de preterito:sed ex illa que
habet originē post lit.cōtesta.an possit sequi cōdēnatio: ⁊ quid
si fuit actū nulla causa expressa.
4 Creditor si agat cōtra fideiussorē vel pignorum detentorē non
excusso principali ⁊ fiat excussio post lit.cōtesta.⁊ reperiat non
soluēdo poterit sequi cōdēnatio.
5 Si ius excipiendi superueniat reo lite pendente: quod veniat
absoluendus.
6 Oblatio sola facta in iudicio ita liberat sicut consignatio ⁊ de-
positio facta extra iudicium excepta personali obligatione a
qua sola oblatio in iudicio non liberat: ⁊ quid si dies erat obli
gationi appositus.

1 **Qui ante.** †Quando ius intentatū vel actio supue-
nit post lit.cōtest.ex causa de preterito po
test sequi cōdēnatio.ad hoc semper allegat iste not.§.intellige
hoc verū quādo ius vel actio superuenit post lit.contesta.ante
cōclusionem tamen in causa al's secus qꝛ que fiunt post conclu
sionem censent fieri post sententiam.ita videtur limitare Bar.
istum.§.in.l.si mater.§.eandē.in fi.j.de excep.rei iudi.vbi oīno
vide ⁊ adde qđ not.per eundem in.l.si titius.j.de verbo.oblig.
2 ¶†Sed quero qd si impetraui iudicē delegatum cōtra te sup
contractu conditionali tanq̄ super cōtractu puro ⁊ coram illo
dedi libellū ⁊ fui contestatus litem⁊ post lit.cōtesta.euenit con-
ditio queritur an ille iudex poterit te condemnare. videtur qđ
sic per istum tex.cum glos.qꝛ superuenit mihi actio ex causa de
preterito.⁊ ita videtur tenere Pe.⁊ Cy.C.si contra ius velvti-
lita.publi.l.prescriptione.Bald.ibi no.tenet contrarium ⁊ vi-
detur intelligere istum tex.quādo lis est mota coram iudice or-
dinario secus si coram delegato modo predicto:qꝛ delegatio vi
detur surreptitia ex quo facta est tanq̄ super debito puro cum
esset conditionale qđ vitium surreptitionis non tollitur: licet
conditio postea existat ⁊ dicit esse casum in.c.fi.de offic.delega.
3 quod perpetuo tene mēti.⁊ hoc ipse ponit in.ix.q.†Quid autē
quando superuenit ius nō ex causa de preterito:sed ex illa que
habet originem post lit.contesta.legiste tenent indistincte non
posse sequi condemnationem: sed ad solutionem et esse opus
nouo iudicio:vt in.l.non potest videri.s.de iudi.sed canoniste
habent vnum.c.abbate sane.de re iudi.quod cōpilauit Inno.
in.l.iiij.qui fuit summ⁹ legista in quo distinguitur mirabiliter
quando fuit actum rei vendicatio per illum qui non erat do-
minus:sed superuenit dominium post lit.contesta.ex causa de
presenti ꝙ si quidem fuit actum generaliter:quia asseruit se do
minum ⁊ nō dixit ex qua causa qꝛ tunc sufficiat dominium su-
peruenisse post litē contesta.ex quacunq; causa vt possit sequi
condemnatio aut si restringit se dominum ex donatione facta
per talem que tamen adhuc facta non erat sed post lit.cōtesta.

facta fuit ꝛ tunc non prodest vt sequatur condemnatio. Pe. de bel. pertica derisit illam decisionem. ꝛ dicit qȝ Inno. in primo casu nõ fuit bonus legista ꝛ non potest de iure ciuili sustineri: ꝙ quando fuit actũ nulla causa expressa possit sequi cõdemnatio ex causa postea superueniente qȝ dic vt plene nõt. per Cy. ꝛ
4 per alios in. l. vnica. C. de alie. iudi. ¶ †Et per istũ tex. determinatur ꝙ si creditor agat contra fideiussorem vel pignorũ detentorem nõ facta excussione principalis debitoris vt fieri debuit per aut. presente. C. de fideiusso. ꝛ sic male egit qꝛ non erat apta via agendi si post litem contestatam facit excussionem fieri et non reperiatur soluendo poterit sequi condẽnatio: qꝛ superue
5 nit ius ex causa de preterito ꝛ pdicta ex parte agẽtis † ex parte vero conuenti si ius excipiendi superuenit lite pendente non refert an ex causa de presenti vel de preterito superueniat: sed indistincte venit absoluendus: vt. l. tigni. §. fi. ș. ad exhibẽ. ꝛ de condic. fur. si seruus. in princi. ꝛ per Barto. in. l. j. ɉ. de exceptio.
6 ¶ †Item iste tex. principaliter allegatur ꝙ sola oblatio[a] in iudicio facta liberat qȝ facit qꝛ producit pignoratitiã: vt hic ptȝ. sed si fieret extra iudiciũ non sufficeret ad liberandũ: sed requireretur consignatio ꝛ depositio: vt. l. designatione. C. de solu. et qȝ not. ș. de condi. furti. l. parui. in prima glo. aduertendum tamen ꝙ sola liberatio facta in iudicio liberat pignus: non autem liberat debitorem a psonali obligatione. ita singulariter not. Bar. ɉ. de solu. l. si debitor. vbi oĩno vide ꝛ ita intelligit istũ tex. Sȝ consignatio ꝛ depositio facta extra iudicium liberat nõ solum pignus: sed etiam debitorem a personali actione: vt. d. l. obligatione: quia habet vim solutionis. ¶ Ultimo intelligas istum text. ꝙ sufficiat obligatio facta post litis contestationem quãdo dies nõ erat appositus obligationi vel solutioni. si autem fuit appositus per lapsum ipsius debitor fuit in mora: si postea persistat in mora ꝛ negligentia offerendi vsq; ad lit. contesta. inclusiue non sufficit sola oblatio postea facta nec moram purgat. ita not. limitat Bal. istum tex. in. l. ꝛ si post tres. ș. si qs cau. in repe. in. v. col. cũ sequenti. per glo. que est in. l. si ita quis. §. seia. de verbo. oblig.

a ¶ Oblatio. adde Bar. i. l. interdũ §. fi. de ver. obli. Bart. i. l. pe. ɉ. de distra. pig. Bal. in. l. inuicẽ. C. de cõpẽ. ꝛ i. l. si residuũ. C. de distr. pig. gl. ꝛ Bal. in l. si prius. C. e. ti. gl. in. l. acceptã. C. de vsur.

1 **Solutum non.** †Nouatio que fit per cõtesta. lit. nõ producit pignoratitiam secus in alia nouatione voluntaria per quam obligatio tollit. h. d. vsq; ad. §. si quasi rationem dic: vt in glo.

1 **Si quasi.** †Pignoratitia potest agi si principalis oblatio nõ perficitur vel perfecta tollatur acceptilatione vel pacto. h. d. et sic no. q ad hoc vt cõpetat hec actio nõ requirit ꝙ oblatio pignoris cõtrahatur: sed sufficit ꝙ res sit data ob causam pignoris: vt ptȝ in primo ꝛ secũdo casu huius. q. ꝛ. ș. eo. l. si rem. §. is quoq;.

b ¶ Cõductorẽ. facit iste tex. ad. q. de qua p Bal. in l. edẽ. C. lo. in. ij. colũ. an possim expellere illũ cui colon⁹ meus locauit si non soluat pẽsionẽ ꝛ an locator dicatur possidere ĩuecta ꝛ illata p inquilinũ. de qua per Bal. ꝛ Sali. i. d. l. certi. ĩ. xi. co. C. lo. qd aũt si obligaui tibi rẽ meã ꝛ non tradidi tñ ad te puenit an tenearis pignoratitia actiõe ad restituendũ. dic ꝙ sic vt not. in. l. inglino. ɉ. de dã. infec.

1 **Si in sortem.** †Sufficit soluere quãtitatem p qua pignus est obligatum vt cõpetat pignoratitia. h. d. si tamẽ alia quãtitas debebat pro qua non erat obligatũ poterit creditor pro illo retinere: lȝ liberatũ sit pignus: vt. C. ob cyrographa. pecu. l. vnica. quã glos. allegat pro contraria in solutione multũ se inuoluit: sed non expedit: qꝛ nec hoc negatur hic.

1 **Sine autem.** †Pro vsuris debitis naturaliter tantũ vel officio iudicis mercenario tenetur pignus datum pro sorte ita demum si specialiter ꝛ expresse fuit p eis obligatũ. Si autẽ fuerint debite vtroq; iure tenet etiã si specialr nõ fuit p eis obligatũ. si autẽ nullo modo fuerunt debite nõ tenet etiã si sit expresse obligatũ. h. d. in effectu ꝛ sic ponit tres casus ꝛ incipit a secũdo vsq; ibi: sine nõ. ibi ponit de primo vsq; ibi: alia causa est ponitur de tertio. ¶ In tex. ibi: si tamen pignus referas istũ ver. ad pxime precedentes dũ dicit siue nõ vt sit sensus ꝙ etiã vsure si nõ sint deducte in stipulationem: sed in pactũ nudũ. ꝛ sic nõ sunt debite ciuiliter: sȝ naturaliter tñ. si tamẽ pignus fuit expresse obligatũ p eis tenetur ꝛ sic nõ datur pignoratitia nisi soluant non autẽ referas ad primũ casum qñ fuerunt deducte in stipulatione qꝛ tunc pignus simpliciter traditum pro sorte censetur traditũ etiã obligatum pro vsuris. ꝛ ad hoc glo. que est. ș. proximo. §. in ver. vel refert que declarat istum. §.

1 **Si creditori.** †Nisi soluatur omnibus heredib⁹ creditoris potest pign⁹ vendi. h. d. ꝛ eodẽ modo nisi heredes debitoris soluant. ș. eo. l. necessarias. §. si vnus.

2 ☞ Debitor tuus soluendo alteri tuo noĩe recipienti: sȝ nullũ mandatũ habenti. ꝛ cui postea tu eidem successisti liberat: ꝛ qñ nõ tenearis ratificare.

3 Si soluo creditori creditoris habenti bona mea obligata liberor ipso iure: etiam bona mea: etiam si soluam contra voluntatem creditoris mei ꝛ quid si ille non haberet me vel bona mea obligata.

4 Primus locator quare habeat obligata bona inuecta per secundum conductorem pro pensione secũde conductionis: ꝛ nõ personam.

5 Pro inuectis ꝛ illatis per secũdum conductorem quare possit agi pignoratitia soluta mercede primo locatori: ꝛ quid ecõtra si conductor recedat cum illis rebus non soluta pensione qualiter agatur.

1 **Solutam.** †Siue soluam debitum creditori siue alteri de voluntate creditoris expressa vel tacita cõpetit pignoratitia. Item inuecta ꝛ illata per scõm
b cõductorẽ[b] sunt obligata nõ solũ primo cõductori ꝛ secũdo locatori: sed etiã primo locatori ad pensionẽ debitam per ipsum secundũ cõductorẽ ꝛ pro eis potest agi pignoratitia soluta pensione. h. d. in effectu ꝛ primo determinat vnum casum vsq; ibi: vnde. secũdo ex illa determinatione infert ad aliũ casum vsq; ibi: plane. tertio circa hunc scõm casum mouet vnum dubiũ ꝛ respõdet vsq; ibi: vñ videt. quarto ꝛ vltimo respondet cuidam
2 tacite oppositioni que posset fieri. †In prima parte ibi voluntate eius supple tacita vel expressa. ꝛ primo ponit exemplũ de tacita si solui titio recipienti nomine tuo cũ nullũ habeat a te mãdatum ꝛ tu postea eidẽ successisti. nã teneris ratificare solutionẽ illam: qꝛ si nõ ratificares ꝛ ageres cõtra me ad debitum possum te cõuenire tanq̃ heredẽ illius qui tenebatur facere te ratificare. ꝛ ita intellige primã glo. sed si ille non recepisset tuo nomine nõ teneris ratificare: vt no. ɉ. eo. rem alienam. §. j. Itẽ hodie si fecisses inuentarium non teneris ratificare si vires hereditatis nõ sufficiunt sicut eidem nõ successisses: vt. C. de iure delibe. l. fi. §. in cõputatione. cum ibi not. ꝛ in. l. cũ a matre. C. de reivendi. postea ponit exemplum de expressa voluntate quãdo
3 procuratori vel seruo constituto ad pecunias exigendas. †In secũda parte in ver. vnde dic ꝙ infert ad alium casum quando solui alteri qui non habebat voluntatem tuam expressam nec recipit tuo nomine sed suo puta si erat creditor tuus: quia tibi locaui rem pro decẽ tu autẽ mihi pro quinq; si ergo soluo locatori tuo quinq; nascit mihi pignoratitia quasi videor soluere de volũtate tua tacita: quia teneris illi soluere. ꝛ in hoc differt ille casus a precedenti: qꝛ hic etiã si ille recepit suo noĩe ꝛ si sibi nõ successisti teneris habere ratam illam solutionem: qꝛ per eã liberaris ab illa: vt. l. soluenda. de neg. ge. ꝛ aduertendũ qꝛ hoc casu qñ soluo creditori creditoris mei q habet bona mea obligata liberor ipso iure: etiã bona mea. ita intelligunt docto. nã iste primus locator habet obligata inuecta ꝛ illata p me secundum cõductorẽ: vt. ɉ. in ver. plane. sed si creditor creditoris mei nõ haberet me vel bona mea obligata liberarer ope exceptionis: vt. l. si onera. de exceptio. do. Item isto casu liberor etiam si soluo cõtra voluntatẽ tuã: qꝛ saluo pro liberando me vel bona mea ꝙ facere possum etiã te inuito ꝛ contradicente per. l. vtrũ. de cõsti. pecu. si ille nõ haberet me vel bona mea obligata tunc soluendo contra voluntatẽ tuã libero te ab illo: vt. l. soluendo. de neg. gest. sed me a te nõ libero per. l. si pro te. ɉ. manda. ꝛ in. l.
4 inuito. C. de sol. ꝛ istud videtur hic tenere † Bar. agam ergo pignoratitia p rebus inuectis et illatis que sunt tacite obligata tam tibi q̃ illi locatori tuo: vt in versi. seq. licet ergo personalr non sim obligatus nisi tibi in glo. ꝛ si dicatur quomodo potest ille habere obligata bona mea si nõ habet obligatã personam meã: qꝛ hypotheca sine principali nõ pot stare. rñdeo ꝙ habet illa obligata p debito tuo. nam possum obligare bona mea p tuo debito sicut ꝛ personã meam: vt in toto titulo de fideiusso. tunc autem cõpetit ista pignoratitia pro istis rebus inuectis ꝛ illatis qñ fuerũt inclusa per te qȝ facere potuisti si pensionẽ nõ soluebam: vt. ɉ. qui. ex cau. pig. taci. contra. l. est differentia. ꝛ. l. vtiq;. ɉ. de dam. infec. ꝛ plene no. in. l. certi iuris. C. loca. possunt etiã includi per illũ primũ locatorẽ vt agam contra includentem. ꝛ ita intelligatur iste text. lȝ quidam dicant me non posse agere nisi cõtra vt hic no. in glo. qȝ nõ est verum ѕm doc. Tertia est clara. dicit etiam ꝙ nõ sunt obligata primo locatori nisi vsq; ad quãtitatem mercedis qua conduxit secũdus cõductor: qꝛ nõ esset iustũ ꝙ pro vniuersa pẽsione primo cõductori essent
5 obligata si illa est maior. ¶ †Item in vltima parte opp. ꝙ nõ possunt esse obligata primo locatori: quia non posset resultare ista obligatio nisi ex cõtractu celebrato per te mecum: et sic illa res acquirit obligationem pignoris qȝ esse non potest si non est in potestate illius: vt. ɉ. proxi. §. ad hoc respondetur ꝙ imo ex conuentione facta inter te ꝛ me resultat quedam tacita et ficta conuentio inter me ꝛ illum. ꝛ ex ista acquiritur sibi obligatio ꝛ sic sibi proderit tua tacita ꝛ ficta cõuentio. nõ autẽ cõuentio primi tenacularij. i. primi conductoris. in glos. magna. circa mediũ ibi: sed qualiter opp. p declaratione glo. ꝙ pro inuectis ꝛ illatis non possit agi pignoratitia soluta mercede: qꝛ pignoꝝ actio re

actio re cõtrahitur ⁊ nisi pignus fuit datũ creditori nõ cõpetit
sed inuecta ⁊ illata nunꝙ̃ fuerũt tradita locatori:ergo ⁊c.solue
fingitur tradita eoipso ꝙ fuerunt in domo inuecta patet quia
potest ea includere ꝓpria autoritate ꝙ nõ esset si nõ fingerẽtur
tradita imo priuarentur iure suo:vt.l.extat.qd met.causa. ⁊ ex
hac ficta traditione oritur pignoratitia si sequatur inclusio.⁊ hoc
vult dicere glos.dũ dicit cũ per rei traditionẽ facta primo vult
dicere:qꝛ nulla facta est: sed certe imo facta fingitur vt sequitur.
intellige ꝙ fingintur facta traditio nõ dico ꝙ sit translata pos-
sessio.lꝫ glo.innuat contrariũ qd patet qꝛ si cõductor recederet
de domo cũ illis rebus nõ soluta pẽsione possit locator agere
interdicto saluiano pro dictis rebus qd interdum est adipiscẽ-
de possessionis:ergo prius possessionem non habebat:al's non
esset adipiscende sed recuperande.

2 ☞ Si mihi rem aliquã obligasti lꝫ eã tradas ꝓcuratori noĩe
meo recipienti tamẽ eius possessio mihi nõ acquiritur.
3 Casu quo per alterum mihi nõ acquiritur ꝙ per eundem etiã
non obligor.
4 Pignus licet non fuerit contractũ: nec quãtum ad dominum
nec quantum ad procuratorem:tamen potest agi pignoratitia
pro restitutione rei ⁊ quare.
5 Ex cõtractu ꝓcuratoris qñ ipse teneatur proprio noĩe vel non:et
quãdo possit agere vel dñs.
6 Possessio ⁊ dominium quare potius acquiratur per procura-
torem q̃ obligatio.

1 Per liberam. †Per liberam personam nostre
potestati nõ subiectam nõ potest
nobis acquiri obligatio pignoris sicut nec obligatio persona-
lis sed possessio rei tradite bene acquiritur nobis.h.d.⁊ primo
determinat vnũ casum vsqꝫ ibi:sed nec mutat. postea respõdet
cuidam oppositioni que posset fieri in contrarium vsqꝫ ibi: si
2 procurator.†Et in primo dicto pone casum ꝙ cum esses mihi
obligatus in decem ex cõtractu celebrato mecum vel cũ eo cui
successi: postea rem quandã pro isto debito tradidisti pignori
procuratori meo.queritur soluto debito cõtra quẽ possis age-
re pignoratitia:an contra illum:an cõtra me. ⁊ respõdetur cõtra
illum tñ:qꝛ per illum nõ fuit mihi acquisita obligatio pigno-
ris per regulam generalẽ que est ꝙ per liberã personam alteri
nõ acquiritur obligatio que locũ habet nõ solum in obligatione
personali sed etiã in reali qd est notandũ. ex quo igitur ius nõ
fuit mihi acquisitũ ex cõtractu illius eodẽ modo non debeo ex
cõtractu illius teneri.nec ob.ꝙ per liberã personã nobis acq-
ritur possessio ⁊ dñium. nã fateor ꝙ si mihi obligasti illam rẽ:
⁊ postea tradas procuratori noĩe meo recipienti bene acquire
retur mihi possessio.sed hic nõ obligasti mihi sed illi.vnde nec
obligatio est mihi quesita nec etiam possessio rei que venit in
3 consequentiam obligationis.h.d.iste.§.difficilis.¶†In text.
ibi:⁊ ideo.ex isto tex.colligit Bartol.vnum not.ꝙ eo casu quo
per alterum non mihi acquiritur ꝙ per eundẽ etiam non obli
gor qd notabile non videtur verũ ⁊ cõtra text.in.l.j.§.est antẽ.
j.de exerci.vbi ex contractu magistri non acquiritur exercitori
sine cessione ⁊ tamen bene obligatur exercitor.dic ergo ꝙ ratio
huius tex.est qꝛ pignoratitia re contrahitur.cum igitur res nõ
fuerit tradita dño:sed procuratori non obligatur dñs sed ipse
procurator: qꝛ sicut obligatio que re cõtrahitur non poterit in
plus cõtrahi q̃ peruenerit:vt.l.si tibi.in prin.de pac.ita nõ po
4 terit cõtrahi in personã illius ad quẽ non peruenit.¶†Item
no.hic ꝙ lꝫ nõ fuerit cõtractum pig.nec quãtum ad dominum
vt hic in tex.nec quantum ad ipsum ꝓcuratorem qꝛ apud eum
non erat principalis obligatio nihilominus agitur pignora-
5 titia pro restitutione sic.s.ea.l.§.si quasi.†Item idem Bart.in
l.si procurator qui pro euictione.s.de procur.vbi de isto tex.fa-
cit magnũ festum colligit aliud notabile ꝙ quãdo ex cõtractu
procuratoris mei sibi nõ acquiritur ipse non agit: secus si sibi
acquireretur:dic vt ibi per eum.Breuiter hic nõ dicitur ꝙ acqui
ratur procuratori obligatio pignoris: nec potest procedere si
apud eũ non erat obligatio principalis:sꝫ si procurator meus
principaliter contraheret: tunc esset distinguẽdum an sit talis
cõtractus ex quo acquiritur actio directa ⁊ tunc eodem modo
ipse obligatur vt ex contractu vltro citroqꝫ obligatorio. ⁊ hoc
probatur in.d.l.procurator qui.⁊ in.l.seruum titij.j.man.sed si
est talis contractus ex quo sibi nõ acquiritur sed dũtaxat obli
gatur vt si non erat vltro citroqꝫ obligatorius: puta promisit
per stipulantem vel per constitutum soluere debitum meum.⁊
tunc finito officio proprio nomine non tenetur. et iste est casus
in.l.fi.j.de insti.lꝫ alius intellectus possit dari ad illam legẽ vt
ibi dixi.lꝫ ergo dictum Bar.sit pulchrũ et per alias leges pro-
hetur non tamen probatur per istum text.in quo principaliter
se fundat ad dicendum ꝙ eo casu quo procuratori acquiritur
eo casu obligatur.et non potest conueniri nomine proprio: qꝛ
non dicitur hic quod sibi acquiratur obligatio pignoris nec
est verum ponendo casum vt posui non: ergo obligatur ex
isto capite ꝙ sibi fuerit acquisita obligatio sed ex eo quia rem
recepit. Sed ponamus in alijs terminis ꝙ procurator meus
principalem contractum celebrauit nomine suo et rem recepi
pro eo certe aut tunc est talis contractus ex quo mihi acquiritur
actio principalis sine cessione vt mutui: vt.l.certi condictio.§.
si nummos.s.si cer.pe.⁊ tunc acquiritur mihi obligatio pigno
ris:vt in.l.fi.C.per quas personas nobis acqui.allegata in gl.
vltima pro contraria aut est talis ex quo mihi non acquiritur
sine cessione sed sibi acquiritur directa quod est regulare: vt.l.
possessio quoqꝫ.§.si possessio.de acquirẽ.posses.tunc obligatio
pignoris similiter acquireretur sibi: et postea mihi cum actio
principalis cederetur etiam si de pignore non fuit facta mẽtio:
qꝛ cessa principali censetur etiã cessa accessoria.l.si a creditore.
6 C.de actio.⁊ obl.ita intelligo istum tex.†Quare autem potius
acquiritur possessio ⁊ dominium per procuratorem q̃ obliga-
tio.respondeo qꝛ in primis interuenit traditio sine qua nõ po
test acquiri quia est actus naturalis: vnde facilius acquiritur
q̃ solo cõsensu vel verbo que dicuntur quãtum ad hoc potius
actus ciuiles:vt.l.ea que ciuiliter.de acquir.re.do.in glo.j.ibi:
tu dic istam tenent doc.⁊ precedens non videtur vera qꝛ ꝓcu-
rator ex vna parte ⁊ tutor ⁊ curator ex altera ponuntur vt par-
tes.sed per procuratorẽ non acquiritur etiam vtilis sine cessione:
ergo nec per tutorem vel curatorem: certe etiam ista videtur
peior qꝛ si tutor vel curator contrahunt super negotio sibi non
cõmisso sed cum tutor diuisa tutela non dicatur contrahere vt
tutor aut curator sed vt penitus extraneus.⁊ tamẽ text.loquitur
quãdo vt tutor vel curator.Preterea etiam tunc possessionem
nõ acquireret nisi secuta ratihabitatione ⁊ in illo nudum man
datum habet a lege vel ab hoĩe: vt.l.si ego.cũ ibi not.de nego.
gest.⁊ tamen hic tex.in ver.nec mutat vult ꝙ indistincte nobis
possessionẽ acquirat ergo in negotio sibi cõmisso recepit vnde
valet tutior precedẽs solutio lꝫ obstat id qd dixi:⁊ vere istud est
difficile contrariũ in quo semper dubitaui.

2 ☞ Tutor vel curator possunt pignorare rẽ pupilli vel adul-
ti mobilem seu immobilem cum decreto iudicis:⁊ pro contra-
ctu conuerso in vtilitatem pupilli vel adulti seu ꝓ debito eorũ
efficaci.
3 Procurator in tribus casibus et quibus possit obligare rem
domini:⁊ licet non valeat obligatio tamen creditor possidens
ꝙ habeat ius retentionis.
4 Eo casu quo tutor aut curator vel procurator tradent rem do-
mini pignori: et valet pignoratio ꝙ eis acquiratur directa pi-
gnoratitia:⁊ etiam dño vtilis.
5 Qd tales persone eam actionẽ directã possint intentare ꝓprio
nomine:sed tamẽ ꝓcurator cauere debet de rato.
6 Procurator ad litem ea finita nõ potest actionẽ acquisitam ex
sententia in iudicium deducere.
7 Ex cõtractu celebrato per ꝓcuratorẽ sicut potest ei solui:ita po
test ex illo agere prestita cautione de rato.⁊ nu.5.
8 Consuetudo mandantis inspicitur vt ſm illam debeat man-
datum interpretari.
9 Consuetudo testatoris inspicitur vt ſm illam debeant verba
eius intelligi.sic et consuetudo principis: et quid in consuetu-
dine loquentis.

1 Sed si. †Dixit.s.quando procurator meus vel tutor
aut curator recepit pignora pro me hic contra
quando dedit pignori rem meam pro debito meo et dicitur ꝙ
datio valet quando fit per tutorẽ ⁊ curatorẽ qui habent legiti-
mam ministrationem cum libera cum per procuratorem valet
ita demum si habebat speciale mandatum ad hoc vel generale
ab eo qui consueuit pignorare.nam tacite videtur dedisse man
datum.de hoc ⁊ eo casu quo valet pignoratio eo casu acquiritur
eis pignoratitia ⁊ possunt ea agere.h.d.cum.l.sequenti.¶In
tex.ibi: ꝙ in procuratore ita procedit.s.vt possit pignori dare.
2 ¶†No.ergo ꝙ tutor vel curator indistincte possunt pignora-
re rem pupilli vel adulti.intellige sane.scꝫ mobilem vel immo
bilem non sine decreto:vt.l.j.§.fi.j.de reb⁹ eoꝝ.Item intellige
scꝫ pro contractu conuerso in vtilitatem pupilli vel adulti seu
pro debito ipsorũ efficaci:al's secus ꝙ dic vt.j.eo.tutor.in prin.
3 cum glo.vbi de vtroqꝫ habetur.¶†Item nota ꝙ procurator
potest obligare rem dñi in duobus casib⁹ pro debito domini.
⁊ glo.addit tertium quando habebat generale cũ libera extra
istos casus:licet habeat mandatum ad recipiendum mutuum
vel alium contractum faciendum non propterea potest pigno
rare rem domini:vt in.l.dominium cum ibi nota.¶In glo.j.
qd iussu.sed licet non valeat obligatio si tamen creditor possi-
det habet ius retentionis qd est not.vt.C.si alie.res pig.da.sit.
4 l.j.¶†Tertio no.ꝙ eo casu quo tutor aut curator vel procu-

rator tradant rem dñi pignori: valet pignoratio eo casu acquiritur sibi directa pignoratitia: sed an domino acquiratur vtilis. dic quod sic per tutorem vel curatorem: vt. s. de constitu. pecu. l. eum qui. §. si actori. et etiam per procuratorem per. l. quod procurator ex re. s. de procura. et sic non obstat. §. precedens. quia ibi non
5 ex re domini hic sic. j. argumento proxi. ¶ †Item not. quod istam directam possunt isti intentare proprio nomine intellige quantum ad procuratorem dummodo caueat de rato quod est mirandum cum intentet actionem competentem sibi et teneatur de rato cauere: vt est casus in. l. non solum. §. sed interdum: vt. s. de pcur. nec obstat. l. si procurator meus. eo. titu. ibi non potest procurator agere vel directam illam intentare: quia ibi loquitur quando
6 dñs contradicebat hic nō. † vel melius dic quod ibi erat constitutus ad litem tm̄ et lis erat finita: vnde actionem quesitam sibi ex sententia non potest in iudicium deducere licet eam habeat proprio nomine nec petere executionem sententie: sed hoc pertinet
7 ad dominum. hic vero erat cōstitutus ad contrahendum. † vnde sicut ex cōtractu celebrato per eum potest sibi solui: vt. l. quod seruus. s. deposi. ita potest ex illo agere vt hic est casus no. pre-
8 stita tamen cautione vt dixi. ¶ †Ultimo not. in. l. seq. quod inspicitur consuetudo mandantis. et sm̄ illud debeat mandatum in-
9 terpretari. † sic et cōsuetudo testatoris sm̄ illam debeant verba eius intelligi. j. de vsufruc. leg. l. sempro. §. fi. et consuetudo principis. j. ne quid in loco publico. l. scōm. §. merito. aliquando tamen consuetudo loquentis non inspicitur vt quando non sit vniformis sed interpellata: vt. j. de annu. leg. l. seio. §. medico. et ibi per Bartol. quando erat reprehensibilis: vt in questione illa de eo qui consueuerat dimittere equum in pascuis sine custode. nam non propterea nego. gest. vel procurator deberet illud facere vel tenetur: quod dic vt no. in. l. si negotia. s. de negotijs gestis. ¶ Item in alio casu quē ponit Cy. in. l. j. C. de probatio. de illo qui consueuit fenerari ad tantum pro centenario. nam si restitui sibi sortē et repeto vsuras debeo ostendere me vsuras sibi soluisse nec sufficit probare quod consueuit fenerari ad tm̄: quod dic vt ibi per Bal. nō sunt alia. glo. est expedita.

> a ¶ Pacto. l. cōmissorie. circa hoc vide late Alex. in consi. ex. per totum in. j. volu.

2 ☞ Paciscens ad meā vtilitatē: si actionē quā ex pacto acquirit tenetur mihi cedere tenetur etiā debitorem ad instantiam mei liberare.
3 Actionem habens ad mei vtilitatem tenetur de illa facere quod mihi placet.
4 Creditor cum vēderet pignus si pactus sit quod quādocūque vellet restituere pretiū teneretur emptor retrouēdere poterit tū debitor agere vt creditor sibi cedat.
5 Quod creditor nō poterit hoc pactū remittere inuito debitore.
6 Ex pacto legis cōmissorie vel adiectionis in diē trāffertur directū dñium sine noua traditione: sed ex pacto de retrouēdendo vel restituendo transfertur vtile tantum.
7 Ex pacto alterius apposito in traditione rei mee etiā q̄ nō duret mea acquiritur mihi actio si apponitur in mei fauorē.

1 **Si cum venderet.** †Ex pacto creditoris facto in fauorē debitoris potest debitor agere vel petere vt sibi cedatur actio. h. d. Bart. et est singularis. l. ¶ In tex. ibi: licet ei supple debitori et sic fuit conceptum in personā debitoris. et nihilominus ipsi creditori vendenti acquiritur actio directa: scilicet ex empto informata ex isto pacto quam tenetur cedere: vt. j. subijcit. et eodem modo actio prescriptis verbis que oritur ex pacto incōtinenti apposito que etiam dicitur in factum et etiam vtilis rei vendicatio oblato pretio quas oēs dico cōpetere ipsi creditori vendenti et paciscenti et tenetur eas cedere debitori ad cuius vtilitatem tale pactum apposuit et nihilominus recta via etiam non facta cessione competunt vtiles
2 ipsi debitori: vt. j. subijcitur. †Quid ergo operetur cessio respōdeo non transfert vtiles que etiam sine ea translate sunt sed exercitium directarum sic ergo no. hic quod si paciscens ad meam vtilitatem teneris actiōe quam acquiris ex pacto mihi cedere teneris etiam debitorem liberare ad instantiam mei: vt. j. māda. l. idemque. §. si cui. et de doli excep. apud celsum. §. mandaui. et de iure dotium. l. mulier bona. §. fin. et. s. de pac. l. si cum emptor. §.
3 fina. et ita consuluit Bar. per illa iura quod †quando habes actionem ad mei vtilitatem teneris de illa facere quod mihi placet.
4 ¶ †Sed quero quid si creditor non concepit pactum in personam debitoris sed suam tantum: puta dixit quod quandocunque velle restituere pretium emptor tenetur sibi reuendere. respondeo tunc debitori non queritur actio sine cessione tamen etiam tunc potest debitori agere vt creditor sibi cedat. est tex. no. j. de distra. pigno. l. si creditor. in prin. et quilibet prima facie diceret oppositum quasi videatur ad sui tm̄ vtilitatem apposuisse pactum: sed ex illa. l. patet contrarium quod etiā tunc videbatur ad
5 vtilitatem debitoris. †Sed an possit debitor hoc pactū remittere inuito debitore. vide Bartol. qui hoc tangit in. l. qui rome flauius hermes. de verbor. obliga. et videtur tenere quod sic quod placet per. l. si partem. §. fin. quemadmodum seruitus amitta. nec obstat ille. §. qui ibi loquitur in seruo cui non erat perfecte acquisitum ius. ¶ In tex. ibi: autem vēdicare. sed vnde oritur ista vendicatio. nam ex pacto de retrouendendo vel restituendo non videtur oriri per glo. que est in. l. ij. C. de pac. inter emp. que dicit esse speciale in pacto. l. commissorie vel adiectionis in diem vt ex solo pacto retransferatur dominium. nā in tali pacto agitur vt res sit inempta: et sic tendunt ad resolutionem cōtractus: sed pactum de retrouendendo vel restituendo non sic
6 vt ibi not. in glo. respondeo: potest dici † quod ex pacto. l. cōmissorie[a] vel adiectionis in diem transfertur dominium directum sine noua traditione iuxta plene not. in. l. j. de dona. in glo. magna. sed in pacto de retrouendendo vel restituendo transferatur vtile tātum per istum text. singularem vbi videtur casus quod not. quia quotidie contingit de facto in vsurarijs qui apponūt pactum de retrouendendo vt statim oblato pretio translatum sit dominium.[b] et sic possit postea debitor rem a quocunque possessore vendicare quod non esset si translatum nō esset et habui istum casum de facto: quia talis vsurarius rem illā alteri vendidit et dubitabat debitor offerēdo pretium an possit rem recuperare et multi dicebant quod nō: quia ex tali pacto solum oritur actio personalis contra vsurarium primū emptorem in cuius potestate amodo non est postque in alium transtulit. contradicebam per hanc legem singularem. et hoc si obtulit antequam vsurarius in alium transferret: si vero post est maius dubium. tamen idem videtur quia poterat transferre nisi cum sua causa et sic oblato pretio vsurario resoluitur ius ementis ab eo: vt. l. vectigali. j. de pignori. est etiam vtile propter fructus postea perceptos qui pertinebūt ad debitorē tanque percepti ex re sua secus si dominium nō esset translatum: vt. d. l. ij. de pac. inter empto.
7 ¶ †Ultimo no. ex hac. l. quod ex pacto alterius apposito in traditione rei mee etiam que non duret mea: acquiritur mihi actio si apponitur in fauorem fortius si duret mea: vt in. l. penul. C. ad exhibendum. sed quando apponitur super re paciscentis distinguitur an durat sua vel non: vt. l. publi. in princi. et ibi dixi j. deposi. non obstat ergo. §. per liberam. cum similibus: quia ibi quando non super re mea nec super sua quod facit. l. quod procur. ex re. de procura.

> b ¶ Dñium. adde et vide do. Alex. in dicto cōsi. ex. q. tenere vr̄ contra Pau. in hoc. et Ripa. §. dominum 35. de leg.

1 **Uenit autem.** †In hac actiōe venit lata culpa leuis nō autem leuissima nec casus fortuitus. hoc dicit cū. l. sequen. tex. cum glo. quia iste contractus celebratur gratia vtriusque. ergo &c. l. si vt certo. §. nunc videndum. per titu. proxi.
2 ☞ Si pignoratur res immobilis cui debentur seruitutes tenetur creditor illis seruitutibus vti ne per non vsum perdant alias tenebitur pignoratitia.

1 **Creditor.** †Creditor cum reddit pignus debet cauere de suo dato facto
2 et de neglecto. hoc dicit Bartol. † not. ergo hic in fi. quod si pignoratur res immobilis: quia debebant seruitutes creditor tenetur vti illis seruitutibus ne per nō vsum perdantur alias tenebitur pignoratitia: vt hic patet quod est verum si debitor ipsum certificauit de illis seruitutibus alias nō esset quod ei imputetur vt in glo.

1 **Tutor lege.** †Tutor et curator pro debito eorū quorum negotia administrāt possunt obligare res mobiles nō aūt immobiles sine decreto. h. d. tex. cū gl. dic vt in ea.

1 **Contrariam.** †Debitor decipiens creditorē in pignore tenetur cōtraria pignoratitia siue scienter siue ignorāter recipiat sed quando scienter tenetur etiā crimine stellionatus et non dicitur deceptus creditor si sciuit in quo autē cōsistit illud interesse creditoris si res pignorata erat aliena dic vt no. glo. j. cum debitore.
2 ☞ Feudū nō potest sine consensu dñi pignorari nec alienari: nec etiā venit in generali obligatione bonorum.
3 Emphyteota licet nō possit vēdere vel alienare irrequisito domino: potest tamē rem emphyteoticam obligare.
4 Licet ius obligatum nō sit directum sed vtile tempore quo debitor obligauit cōpetit tamen creditori hypothecaria directa: sed si debitor non habebat tale ius: sed postea superuenit cōpetet vtilis tantum.
5 Creditor si tunc solueret pensionem habenti directum dominium solueretur ius obligantis et per consequens ipsius creditoris recipientis.

1 **Etiam vectigale.** †Habens dominium vtile potest illud pignori da-
2 re saluo iure habentis directum. h. d. † fallit hoc in feudatario qui habet

qui habet vtile dñium: vt plene not. in vsi. feu. de capi. conra. in
gl. mag. ⁊ tamē nō potest feudum obligare sicut nec alio modo
alienare sine consensu dñi: vt in. l. imperialē. de probi. feu. alie.
per Fede. In generali autē obligatione bonorū facta per eum
a non venit feudum[a] quo specialiter obligari non poterat: vt in
3 c. in generali. si de feud. fue. controuer. † emphyteota vō lʒ non
possit vendere vel alienare irrequisito dño videtur tamen ꝙ
obligare possit: vt hic: dum loquitur de predio vectigali vel su
4 perficiario. ¶ † Et no. ꝙ creditori cōpetit hypothecaria dire-
cta: lʒ ius obligatum non sit directum: sed vtile vt plene not. p
Barto. j. eo. l. rem alienam. ⁊ hoc quando debitor habebat tale
ius tempore quo obligauit: sed si nō habebat: sed postea supue
nit siue directum siue vtile tunc cōpetit hypothecaria vtilis:
5 vt. d. l. rem alienam. in princ. † ⁊ si creditor non solueret pensio-
nem habenti dominium directum solueretur ius obligantis:
⁊ per consequens ipsius creditoris recipientis: vt in. l. lege ve-
ctigali. j. de pigno.
2 ☞ Creditor habens nomen debitoris obligatum habet cō-
tra ipsum nomen actionem vtilem personā. ⁊ pro rebus vtilē
hypothecariam.
3 An tunc debeat fieri excussio principalis debitoris obligātis
anteꝗ̄ agatur contra nomen obligatum.
4 An in generali obligatione omniū bonorum veniāt nomina
debitorū ⁊ an presentia ⁊ futura.
5 De specie ad quantitatem non fit compensatio: secus si ex vna
parte debet quantitas: ⁊ ex altera debetur species: aut quanti-
tas alternatiue.
6 Actio ꝙ debeat reputari res mobilis vel immobilis scd̃m id
qd̃ in ea deuenit.
1 **Si conuenerit.** † Nomē debitoris po-
test pignori obligari
⁊ qd̃ inde exigitur vel cōpensatur vel pignoris loco
2 retinetur. h. d. Bar. ¶ † In tex. ibi: vt te in exigēda
pecunia: sed quam actionem habet creditor cui nomen debi-
toris est obligatū contra ipsum nomen respondeo habet vtile
quā debitor qui obligauit habebat directam ⁊ sic personalem.
quidam tamen dixerunt ꝙ habet hypothecariā que est realis
vt not. in. l. iij. C. de here. actia. ⁊ in. l. grece. §. j. j. de pigno. ꝙ po
test pcedere si erat debitor cum pignoribus vt competat vtilis
personalis ad exigendum debitum ⁊ vtilis hypothecaria pro
b rebus obligatis: al's sola vtilis[b] personalis: vt not. in. l. nomē.
3 C. que res obliga. pos. † Sed an debeat fieri excussio principa-
lis debitoris obligantis anteꝗ̄ agatur contra nomen obliga-
tum. Cy. tenet ꝙ non. ⁊ etiā Barto. hic. sed Bal. aliter dicit ſm
Nicol. de mata. in. d. l. iij. C. de heredi. actio. vbi omnino vide.
4 ¶ † Item an in generali obligatione omniū bonorum veniāt
nomina debitoꝝ. glo. in. d. l. iij. que non est alibi distinguit: aut
est expressa obligatio omniū bonorū ⁊ veniunt: aut tacita ⁊ tūc
secus qd̃ vltimum per omnes reprobatur. ⁊ dicūt idem esse in
tacita qd̃ in expressa vt veniant: vt ibi plene not. in hoc tamen
plus est in expressa qꝛ veniunt presentia ⁊ futura. vt in. l. fin. C.
que res pigno. obli. pos. sed in tacita videtur ibi tenere Bal. ꝙ
non veniant nomina debitorū postea acquisita per id qd̃ ha-
betur. j. man. l. heredē. in prin. in glo. super ver. actiones. p hoc
vide qd̃ no. in addi. Specu. de cessione act. §. j. in addi. que inci-
5 pit a versi. pater huiusꝗ ⁊c. ¶ † Ultimo allegatur iste tex. in fi.
ꝙ de specie ad quantitatem non fit cōpensatio. Sed quid si ex
c vna parte debetur quantitas ⁊ ex altera debetur species:[c] aut
quātitas alternatiue dic esse locū cōpensationi: vt. C. si. ma. fac.
6 ra. ha. l. j. ⁊ etiā iste text. † ꝙ actio debeat reputari res mobilis
vel immobilis ſm id qd̃ in ea deuenit: vt not. in aut. de nō alie.
§. j. vel dic vt dixi in. l. ꝗ̄ tuberonis. §. j. ⁊. §. in peculium. j. de pe
culio. ⁊ Bar. in. l. nō potest. de auto. tuto.
2 ☞ Jurisditio prorogata ꝙ sit eadem cum prima.
3 Si aliquod castrum obueniat ciuitati vel regi an debeāt in eo
seruari statuta regni vel ciuitatis.
4 Statuta ciuitatis sunt seruāda in terris comitat⁹ nisi ex pmis-
sione superioris ille terre haberent statuta propria: tunc si illa
deficerēt recurritur ad statuta superioris ciuitatis.
1 **Si nuda.** † Quod iuris est de ipso principali: idem
est de eius augmento. ad hoc allegat̄ con-
cor. l. etiam. j. de iure do. ⁊. j. de pact. dota. l. inter socrum. §. cum
2 inter. in fi. ⁊ est arg. † ꝙ iurisditio prorogata sit eadem cum pri
3 ma. de quo per Dyn̄. C. de epi. audi. si qui ex consensu. † Item
ꝙ si aliquod castrū nouiter obueniat regi vel ciuitati debeant
d in eo seruari statuta regni vel ciuitatis[d] sicut in alijs que prius
erant lʒ illa terra habeat statuta de se que si fiunt contraria sta
tutis regni vel ciuitatis non sunt seruanda. ⁊ ita inducit Guil.
de cu. ipse tamen tenet cōtrarium. Bartol. distinguit an addat
accessorie: quia fiat de regno vel comitatu ⁊ procedit primū di-
ctum aut eque principaliter vt accidat in regno frācie cui obue
nit comitatus tholosanus: ⁊ sic vocatur rex ⁊ comes. ⁊ tūc sunt
seruāda statuta ipsius comitatus in ipso comitatu. adde quod
4 no. in. c. j. ne sede vacan. et per Bart. in. l. j. ad le. falci. ¶ † Item
adde glo. que est in. l. ex ea parte. s̄. de posthu. que dicit ꝙ statu
ta ciuitatis sunt seruāda in terris comitatus nisi ex pmissione
superioris illi terre haberent statuta propria: tunc etiā illa vbi a
deficerent recurreretur ad statuta superioris ciuitatis per. l. de
quibus. s̄. de leg. vbi recurritur ad cōsuetudinē vrbis rome in
defectū specialium consuetudinum.
2 ☞ Emens fundū p. xx. alteri obligatū p quadraginta: si ipm
meliorauit adeo ꝙ valet. xl. ꝙ creditor agēs hypothecaria cō-
tra emptorē non poterit augmentum aduocare.
1 **Si fundus.** † Res obligata transit ad quēcūꝗ cū
sua causa. ad hoc semper allegatur ⁊
loquitur hic in pignore cōuentionali idem in pretorio: vt. C. vt
in pos. lega. l. post qui. Item loquitur in obligatione pignoris
que est realis vt transeat cum re idem in quocunꝗ onere reali
vt seruitute: vt. l. viam constituto. §. si fundus. s̄. de serui. rusti.
predi. secus si nō erat onus reale sed personale licet circa illam
rem: vt. j. de cōtrahen. emp. l. fi. §. fi. ¶ In tex. ibi: sicut in partu
ancille. s. obligate nō est obligatus sicut ipsa ancilla ⁊ sicut fru
ctus rei obligate: vt. C. in qui. cau. pig. ta. cōtra. l. iij. ⁊ qd̃ plene
2 no. j. de. l. j. §. cuʒ predium. ¶ † Quero pone ꝙ pignorasti mihi
fundum qui valebat. xx. postea ipsum vendidisti ⁊ emptor ipm
meliorauit ita ꝙ nunc valet. xl. ago hypothecaria contra ipm b
et volo aduocare totum fundum: qꝛ fuit mihi obligatus p. xl.
licet non valeret nisi. xx. emptor offert mihi tantū quātum va-
lebat tempore quo fuit obligatus an possit me excludere. ⁊ vi-
detur ꝙ non: qꝛ augmentum est mihi obligatum sicut princi-
pale: vt. s̄. §. proxi. cōtrarium videtur determinare Bart. C. de
predi. nauicu. l. ij. in fi. lib. xj. vbi omnino vide per illum tex. et
tene hoc perpetuo menti.
2 ☞ Materia excisa de sylua obligata est creditori obligata
tanꝗ̄ fructus sylue obligate.
3 Totū differt a suis partibus integralibus ipsa re.
4 Debitor potest mihi auferre ius pignoris transferendo mate-
riam obligatā in speciē que non sic potest mihi auferre alienā
rem obligatam. c
5 Si debitor non esset soluendo: an in subsidiū possit agi hypo-
thecaria p specie cōfecta ex materia obligata: ⁊ qualiter debi-
tor teneatur pignoratitia cōtraria. ⁊ nu. 6.
6 Heres si de materia legata faciat speciē legatū nō extinguitur
⁊ qualiter teneatur heres.
7 Si res tua in qua aliquis habet vsumfructū mutata est p te in
aliā speciē vel formā qñ extinguatur vsusfructus.
8 Idem iuris est in partu ancille ꝙ in ipsa ancilla.
1 **Si quis.** † Species cōfecta de materia obligata nō
est obligata: qꝛ est res diuersa ab ipsa ma-
2 teria nisi cōtrarium sit specialiter actum. hoc dicit. ¶ † In text.
ibi: non esse pignori. sed ipsa materia excisa de sylua obligata
est bene mihi obligata tanꝗ̄ fructus sylue obligate: vt. s̄. pxi.
3 §. et quod ibi dixi. ⁊ sic no. hic: † ꝙ totum differt a suis partib⁹
integralibus re ipsa. nam aliud est domus aliud sunt cementa
ex quibus domus consistit: tamen per omnia censetur res di-
4 uersa: quod dic vt. s̄. de condic. furti. l. seruus. §. donec. ¶ † Itē
no. hic: ꝙ debitor potest mihi auferre ius pignoris transferen
do materiam obligatam in specie: quia desinit esse materia et d
incipit esse species sicut si alio modo corpus rei obligate extin
gueretur similiter ⁊ pignus. ⁊ hoc voluit hic gloss. magna non
sic potest mihi auferre alienam rem obligatam: vt. s̄. proximo
5 §. qꝛ tunc non desinit esse res. ¶ † Item intellige istum tex. ſm
Guil. nisi in subsidium si debitor esset nō soluendo: quia posset
agi hypothecaria pro specie confecta ex materia obligata: licet
non sit proprie obligata. argu. de lega. j. plane. ⁊. l. fina. s̄. de eo
per quem fact. erit. opp. pro declaratione glo. de. l. seruum filij.
6 §. si pocula. de lega. j. vbi † si de materia legata fiat species non
extinguitur legatum. ⁊ hic dicitur contrarium ꝙ si de materia
pignorata fiat species extinguitur pignus qd̃ patet quia spe-
cies non est obligata ⁊ materia desinit esse materia dicit gloss.
ꝙ ibi cessaret dies legati ⁊ sic erat acquisitum dominium lega-
tario qd̃ per heredem nō poterat auferri. ista solu. est bona ad
l. lana. de lega. iij. Et ad illud quod dicit glo. hic in princi. quia
si testator de materia legata faciat speciem legatū extinguitur
nō sic si heres postꝗ̄ legatarius incipit esse dominus. Sed nō
est bona quātum ad istum tex. quia etiam hoc ius erat quesitū
creditori. vnde non videtur ꝙ debitor possit ipsum extingue-
re sicut nec ibi heres. vnde dicūt quidam ꝙ ibi legatarius ha-
bebat dominium quod est potentius: creditor hic habebat ius
hypothece tantum quod facilius extinguitur que solutio non

a ¶ Feudū. an feudū possit obligari in gñali obliga. vide p Ro. cōsi. xxv. et an p aīa legati possit ibidem.

b ¶ Utilis. vide Bal. ī. l. iij. C. de hered. act. Bar. in. l. iul'. de v̄. ob.

c ¶ Species. vide Bar. in. l. diuortio. §. ob donationes. j. so. mat. et limita qd̃ hic dr̃ ſm Joan. de imo. in. l. si cū dotem. §. si mater. j. solu. ma. ꝗ̄uis Bar. in. l. hmōi. §. cū pr̃. de leg. j. Bal. in. l. qm̄ in prioribus. de inoffi. testa.

d ¶ Uel ciuitatis. Uide Alex. in. l. dāni īfecti stipulatio. §. is q edes j. de dā. īfe. Bal. in. c. trāslato. de cōsti. Inn. ī. c. cū ex iniuncto. de oper. no. nū. Jo. and. in addi. ad Spe. ī ti. d̃ treu. ⁊ pace. Bar. plene ī trac. de alluuio. Frā. cur. cōs. xlviij. Abb. cōsil. lxj. Ludo. roma. cōsi. ccxx.

placet quia eadem est ratio. alij distinguunt: an materiatum possit reduci ad materiã an non per.l.quesitũ.§.illud fortasse. de lega.iij.sed nec ista placet. quia contra dictum.§.si pocula. dum loquitur de lana ꝛ vestimento quod non potest reduci ad lanam.dico ergo ꝙ ibi non dicitur ꝙ legatarius non desierat esse dominus materie legate si heres illam transfert in materiatum: sed bene dicitur ꝙ legatum non extinguitur: vnde si heres erat bonefidei:q2 ignorabat legatum extinguitur dominium legatarij sicut si alio modo corpus rei legate esset pemptum ꝛ ipse heres efficitur dominus materiati vel speciei quia species facta de aliena materia cedit specificato si erat bonefidei: vt.l.adeo.§.cum quis.de acqui.re.do.durat tamẽ actio ex testamento psonalis ad materiam legatam:quia facto heredis est extincta:vnde tenebit ad estimationem: lʒ ignorans fecerit l.cetera.in fi.de lega.j.in fin.factum suum alteri sit nociuum et eodem modo dico hic ꝙ extinguatur ius pignoris: tamẽ debitor tenetur pignoratitia cõtraria: quia facto suo fuit extinctũ:
7 vt.s.eo.l.tutor.§.cõtraria.†Quid autem si habebant vsumfructum in re tua que fuit mutuata per te in aliam speciem vel formam an extinguitur vsusfructus doc.videntur hic dicere indistincte qđ sic per.l.vsumfructum.ff.de vsufru.siue materia conuersa sit in materiatum siue econuerso.tu autem distingue: vt
8 ibi habetur et melius in tex.et glos.¶†Item adhuc oppo.in gloss.contra rationem que hic ponitur. nam et partus ancille obligatus est diuersus ab ancilla:et tamen quia ab illa descendit est obligatus: vt.s.proximo.§.ergo eadem ratione species descendens ex materia obligata. gloss.dicit:ꝙ ancilla pariendo nõ desinit esse: sed materia cum transfertur in materiatum desinit esse et effundit multa verba.ista solutio nihil valet.concludit autem quãtum ad ius pignoris quod est in materia vel in ancilla vt primum non extinguatur secundum sic.nã quantum ad materiam quod est in rerum natura sic partus ancille et descendit ex re obligata. dic ergo ꝙ partus ancille est quedam accessio ipsius ancille: vnde idem iuris est in ea quod in principali: sed materiatum non est accessio materie: imo res magis principalis quoniam attrahit ad se materiam et extinguit nomen eius.ꝛ ista est vera solutio cetera que sunt in gloss. vera sunt in se.

2 ☞Potest quis ratũ habere nõ gestum suo nomine quãtum ad sui preiudicium.

a ¶Impunita.vide Bal.in.l.pperandũ.§.finaũt victus.C.đ iudi. Alex.in fi.illius legis.Bald.in.l. dãni.§.cũ pariete.j.de dã.ifec. ꝛ i.l.nõ ignorat. C.de fru.ꝛ lit.expen. Sali.i.l.pperãdũ.§.finau tẽ alterutra.C.đ iudi. Bald.in.l. oẽs.§.cautione. C.de appel.

1 **Aliena res.** †Res aliena potest pignorari cõsentiente domino a principio vel ex postfacto.hoc dicit.videtur autem cõsentire si presens est ꝛ non contradicit: vt no.j.eo.caius vel si se subscripsit in instrumento in quo obligabatur sciens eius tenorẽ: vt.j.de pigno.l.fideiussor.§.j.iuncta.l.fina.C.plus valere qđ agitur ad idem si sigillauit: vt in.l.ij.C.de re.nõ alie. idem si pro debitore fideiussisset sciens eum obligasse rem suã: vt est no.in.l.gratuitam.§.fina.j.in qui.cau.pig.taci.contrahi. ¶In gloss.ibi:al's non.hoc verum nisi in illam habeat titu.et bonã fidem ꝛ sic inceperit vsucapere vel prescribere. nam etiã domino consentiente potest obligare ratione iuris qđ habet: sʒ querendi dominij. et sicut preter obligantem tuetur in publiciana. ita tuetur creditorem in seruiana.i.in hypothecaria: vt.j.de pigno.l.si ab eo.vbi est text.not.in fi.gloss.ibi:ꝛ est ratio vbi de quo etiam dic vt no.in.l.si siue.C.ad velleia.nam venditor non agit vt cõstituat ius in re: sed obliget personam suam qđ potest facere licet res non sit sua:quia nihil facit in ea sed in se propter eam.pignorans vero agit vt constituat ius in re qđ facere non potest:si nõ est dñs:quia immittit falcem in messem alienam:vt.l.secuti.§.aristo.s.si ser.vendi.¶In gloss.sequen. ibi:si eo tempore quo cõuenit hoc est verum quãtum ad preiudicium consentientis vt ratihabitio retrotrahatur nõ quantum ad preiudiciũ alterius cui interim ius esset quesitum. ar. in.l.si partem.§.fina.quemadmo.serui.amitta.vnde si interim de voluntate domini esset alteri obligata: ꝛ postea dñs ratam haberet primam obligationem.iste secundus prefertur primo. ꝛ ita not.in.l.cum mihi.§.j.j.de solu. ꝛ in.l.si indebitum.§.j.ratio not.in Specu.de solutio.§.j.versicu.item pone obligasti.et
2 versicu.quid si.¶†No.ergo ꝙ potest quis ratum habere non gestum nomine suo quantum ad sui preiudicium: vt hic et.l.si fundus.§.j.j.de pignori.non vt faciat negotium suum ꝛ acquirat actionem negotiorum gestorum:vt.s.de nego.gestis.si pupilli.§.si ego.

1 ☞Qui pares sunt in tempore sunt pares in iure.

1 **Si pluribus.** †Intellige istum.§.ꝙ est equalis cõditio:quia quilibet cẽsetur obligatus pro rata vt si sunt tres quilibet pro rata tertia pars pro indiuiso pro toto suo debito: sed si separatis temporibus: tunc quilibet censetur obligatus insolidum quis sit effectus horum dic vt.j.de pignori.si debitor. et.l.si fundus.§.si duo.de saluiano interdic.l.fina.

1 **Interdum et si.** †Cõtra agentes pignoratitia potest obijci exceptio dominij postea quesiti.h.d.iste.§.

1 **Domo pignori.** †Qđ superest ex re obligata obligatur est sil'r qđ edificatur sup ea vel imponit.h.d.ꝙ ergo dicit in domo ꝙ si meum qđ superest ex re mea:vt.l. solũ.de rei vẽ.qđ edificet in meo cedit solo.C.de rei vẽ.l.j.vel.ij. idẽ in re mihi obligata:lʒ dñs nõ sim vt hic.

2 ☞Condẽnatus in aliqua interlocutoria ꝑpter cõtumaciã si obtineat in negotio principali p sñiam an reus in expẽsis condẽnatus restituet expensas habitas ꝑ interlocutoria.

3 Illud qđ per condictionẽ indebiti cõsecutus est creditor a debitore an imputetur in debito.

1 **Si pignore.** †Qđ creditor percipit occasione rei pignorate ab alio ꝙ̃ a debitore sibi cõputat in debitum: secus in pena quã a debitore consequitur.h.d.Et de hoc secundo ponit duo exempla vnum in ver.sed quod. aliud in versi.idem papinia.Ratio primi dicti est:q2 creditur nullum lucrũ facere ex re obligata qm̃ illa recipit pro sua securitate dũtaxat: vnde sicut fructus ex ea perceptos nõ lucratur sed consumptos cõputat in sortem.l.j.et.ij.C.eo.ita ꝛ quicquid aliud consequitur
2 occasione:vt hic.†Ratio secundi dicti est:q2 si penam quã consequitur ab ipso debitore in sortem cõputarent delictum debitoris remaneret impunitũ qđ esse non debet: vt.l.ita vulneratus.circa fi.ad le.aquil.vnde inducitur iste tex.in ver.sed qđ. cum sequenti.ꝙ si litigo tecum si propter aliquam cõtumaciã cõmissam in processu fui tibi condẽnatus in expensis ſm.l.sancimus.C.de iudi.si postea obtineo in negotio principali p diffinitiuam sententiam ꝛ condemnaris mihi in expensis non censeris cõdemnatus ad restitutionem eius quod tibi solui: quia illud non possum recuperare ne contumacia mea remaneat
a impunita.[a] facit.l.id quod pene.j.de solutio.et de dam.infec.l. damni stipulatio.§.fi.ꝛ quod not.de lega.ij.cum pater.§.libertis.per Guil.de cu. In contrarium tamẽ facit.l.cum autem.§. redhibetur.j.de edi.edic.sed ibi in redhibitoria que omnia reponit in pristinum statum. facit.l.quoties.j.de iure dot.¶In glos.j.ibi: non credito tenet.i.dicere ꝙ non duplatur nec quadruplatur quantitas debiti dũtaxat:sed etiam estimatio rei vt si rem valentem.xx.obligaui pro.x.duplatur enim.x.ꝛ viginti: q2 in vtroꝗ pretẽdis interesse. ꝛ propter vtrũꝗ interesse agis furti.si extraneo surripuit cum tenearis ad emendationem rei si culpa perijt.Sed si ego dñs surripui nõ teneris ad emendationem rei postꝙ̃ habes eam penes me:sʒ propter interesse tui
3 crediti agis furti ꝛ illud tantũ duplatur ꝛ etiam vsure.¶†In glo.que incipit.i.debitor ibi dic ergo ſm Azo.tu dic melius vt colligitur ex his que habenẽ in glo.fi.ꝙ aut creditor per condictionẽ incerti fuit cõsecutus a debitore surripiente ipsam rem ꝛ tunc soluto debitore illam recuperat: q2 pro illa competit pignoratitia verum nõ cedit lucro creditoris aut fuit cõsecutus estimationẽ eius:ꝛ tunc q2 pro illa non cõpetit pignoratitia eã nõ recuperat nec in debitũ cõputatur expedit ergo sibi potius tradere rem ꝙ̃ estimationẽ:vt in illa glo.

2 ☞Si predo dedit pignus creditori bonefidei: tunc creditor fructus perceptos ꝛ cõsumptos cõputat in sortẽ si vero malefidei eos restituet vero domino.

1 **Si predo.** †Etiam predo potest agere pignoratitia pro re et fructibus.h.d.quero circa fi.in quo proderit predoni bona fides creditoris.gloss.dicit: ꝙ propter bonam fidem efficitur dñs fructuum. ex quo sequitur duplex vtilitas debitoris vna quia consumpti cõputantur in sortem q2 dñs fundi eos condicere nõ potest: sed si esset malefidei non efficeretur dominus ꝛ dominus fundi posset etiã consumptos condicere:ideo non computantur in sortem postꝙ̃ habet eos restituere vero domino.Secunda vtilitas est: q2 postꝙ̃ est effectus dñs si non sunt consumpti ꝛ agatur pignoratitia restituit eos predoni.ꝛ sic transfert in ipsum dñm:sed si nõ esset bonefidei non transferret: q2 non habet ipsum.ista gloss.videtur pessime loqui lʒ docto.cum ipsa transeant:quia non est verum ꝙ creditor efficiatur dominus fructuum perceptorum ex re pignorata cum eam non possidebat tanꝙ̃ dominus: vt patet: q2 dicti fructus sunt sibi obligati: vt dixi.s.eo.si conuenerit.§.si fun
2 dus.ergo non possunt esse sui:vt.l.neꝗ pignus.de regu.iuris. dic ergo † ꝙ prodest in hoc solum: quia est bonefidei licet non fuerit effectus dominus si tamen cõsumpsit non habet eos restituere vero domino propter bonam fidem suam: ideo cõputantur in sortem: et sic bona fides eius reputatur bona fides predonis

predonis et ex ea predo lucrabitur quod est notandum valde: sed si esset malefidei habet necesse restituere vero domino: ergo non pariunt liberationem predoni obliganti: nec computantur in sortem per.l.et ea que not.in.l.cum eis.§.j.de condictio. indebiti.

2 ☞In actione contraria qñ agitur de fide rupta iurat in litẽ sicut in directa.

1 **Si post distra.** †Si debitor non restituit pignus: prout debet tenetur cõtraria pignoratitia ad interesse.h.d.procedit qñ semel fuit traditum pignus: et postea per creditorem sibi retraditum precario: et sic fuit contracta pignoratitia directa; et per consequens etiam contraria.sed si nunꝙ fuisset traditũ non fuisset orta directa que re cõtrahitur: ergo nec cõtraria: et ad traditionem rei teneretur hypothecaria: sed in casu huius.§.tenetur etiam in-
2 terdicto de precario et interdicto unde vi.vt in gloss. ¶†Et no. ipsam ꝙ in actione contraria quando agitur de fide rupta iuratur in litem sicut in directa: als secus. et not.in.l.actionibus. de in litem iuran.

2 ☞Procurator non solum potest facere que consueuit facere dñs: sed etiam illa que per alios cõiter fieri cõsueuerũt in actu ad quẽ habet mandatum.

3 Procurator cõstitutus ad vendendũ potest cõsentire ꝙ in instrumento venditionis apponantur clausule consuete: et etiam renuntiationes.

4 Procurator vel negotiorũ gest.si taliter agit ꝙ de presenti resultet dño vtilitas certitudinarie: licet in futurũ possit resultare dãnum propter hoc non dicit fuisse in dolo vel culpa sed videtur tanꝙ paterfa.diligens fecisse.

5 Creditor qñ taliter vendidit pignus: ꝙ de euictione tenet pretium perceptũ nõ liberat debitorẽ: sed est in pẽdenti an sequat euictio ea secuta an agit actione prima. et nu.6.

6 Qualiter tũc vsus pecunie redacte ex venditione quã creditor habuit penes cõputetur cũ vsuris.

1 **Si creditor.** †Creditor qui vendendo pignus promisit duplum pro euictione et soluit si vtiliter gessit et in nulla culpa fuit eam recuperat a debitore: als recuperat solum debitũ ꝙ si erat vsurarius etiam vsuras medij temporis. Si vo nõ duplam sz simplam promisit et prestitit nõ recuperat vsuras sed cum eis compensare debet vtilitatem quam habuit ex pecunia interim anteꝙ res esset euicta. h.d.not.cum.l.sequenti. ¶In text.ibi: an haberet regressum. supple ad duplam.nam ad debitum nõ est dubium: vt in prin.
2 l.sequen. ¶†In text.ibi: sine culpa et dolo. quod potest contingere tribus modis scz si ita erat cõsuetudo: vt in princi. qd not. per hoc patet ꝙ procurator non solum potest facere ea que cõsueuit facere dñs: qr censeret ad hoc mãdatũ habuisse: vt.s.eo. vel vniuersorum. sed etiam que per alios cõiter fieri consueuerunt in actu ad quẽ habet mandatum. nam creditor cum vendi-
3 dit pignus quodãmodo est procurator debitoris: et †ideo procurator constitutus ad vendendum potest consentire ꝙ in instru-
a mento venditionis apponantur clausule consuete[a] per notarios et etiã renuntiationes cõsuete et nocebit hoc dño. arg.hic. et.l.ꝙ si nolit.§.qui assidua.de edi.edic. et tangitur per Bart.in l.fi.in prin. que in frau.credi. et in.l.si procura.de iure fisci.dicit etiã nõ esse in dolo vel culpa si nõ aliter reperiebatur emptor. argu.eius qd no.j.eo.l.eleganter.§.si vẽdiderim.vel si propter hanc promissionem duple vendidit rem maiori pretio: ita ꝙ quilibet diligens paterfamilias hoc fecisset: vt colligitur.j.dũ dicit. Si vero nullũ emolumentum talis venditio attulerit sed
4 tanti vendiderit a contrario sensu. ¶†Et sic not. diligenter ꝙ quãdo procurator vel negotiorum gestor taliter agit ꝙ de presenti resultet domino vtilitas certitudinarie lz in futurum possit resultare damnũ vt erat hic: qr vendebat rem maiori pretio tamen pmittebat duplam si euinceretur: sed hoc erat incertum debere euinci vel nõ. et in casu quo euincatur sequebat damnũ nõ inspicitur hoc qd venire potest vt dicat ppter hoc fuisse in dolo vel culpa potius inspicitur vtilitas que est de presenti vt videat tanꝙ paterfamilias diligens fecisse. tene menti qr vix alibi reperitur in.l.seq.ibi: sed si stipulatio referas istũ versi.ad prime precedentẽ casum qñ non recuperat duplam: qr fuit in culpa pmittendo: sed recuperat summã debiti dũtaxat.nam si patitur dãnum in duplo nõ censetur interim aliquod emolumẽtũ habuisse ex pecunia quã habuit penes se si multa fuisset cũ ea lucratus postꝙ eam restituit duplicatã. et ideo consequit vsuras medij tẽporis: sed si duplũ non prestitisset sed simplum tm̃ tunc nõ recuperat vsuras: qr debet cũ illis cõpensare vtilitatem quã habuit vel habere potuit ex pecunia redacta ex venditione que fuit penes se interim anteꝙ esset euicta.et sic no.ꝙ
5 lz isto casu† qñ creditor taliter vendidit ꝙ de euictione tenet et pretiũ perceptũ non liberat debitorẽ sed est in pendenti an sequatur euictio vel nõ et ea secuta agitur actione prima: vt ha-
6 betur in.l.rescriptum.§.j.circa fi.de distra.pig.†prodest tamen debitori vsus pecunie redacte et ex venditione quã creditor habuit penes se vt debeat illum cũ vsuris cõpensare quãdo debitor prestitit causam creditori vt haberet dictum vsum et vtilitatem. et lz illum nõ debeat cõpensare cũ debito principali: vt in d.§.j.compensat tamen vsuras vt hic in fi. ¶Nunc oppo.extra glo.ꝙ creditor cum vendidit pignus nõ teneatur de euictione in aliquo: vt.j.de act.emp.l.emptorem.§.sententiam. Solue verum est quãdo non pmisit vt hic: et aduertendum: qr in primo casu quãdo tenetur pretium perceptũ statim liberat debitorẽ: et sic extinguitur actio prima et re euicta succurritur emptori contra ipsum debitorem in cuius vtilitatem pretium est conuersum: et sic non fuit euicta sed perempta vel prescripta succurritur vero dño: nec debitor cum illius iactura lucrum liberationis sentiat. secũdo vero casu qñ de euictione tenetur pretiũ perceptũ nõ liberat debitorẽ sed est in suspẽso. et si nõ sequatur euictio nec ex tũc sequi possit. si antẽ sequitur nõ est liberatus: et ideo creditor redit ad actionẽ primam quãtum ad summam debiti. ita debet intelligi principiũ.l. nec enĩ eo casu quo potest eum recuperare habet pignoratitiã cõtrariam. ita dz intelligi iste.§.nec enĩ ad illam potest cõpetere actio prima. et hec colliguntur ex.d.l.rescripto.§.j.quã oĩno vide.

2 ☞Datio insolutum habet vim emptionis et venditionis.

3 Dñium rei mee qñ possit ab imperatore mihi auferri: et alteri cum codi.lz sit de iuregentiũ.

4 Que sunt de iure ciuili põt imperator auferre vt sunt actiões.

5 Casus in quo debitũ ex vnã causa cõuertitur in alterã: lz nõ sit parata solutioni.

6 Quare per dationẽ insolutum sit finita obligatio et contractus pignoris.

7 In permutatione vbi dat species pro specie tenet vtraꝙ pars transferre dominium.

8 In datione insolutũ si fuit actũ expresse ꝙ nõ discederetur ab obligatione prima nisi res fieret accipientis: tunc secuta euictione potest creditor redire ad actionẽ primam.

9 Factũ principis plus reputat factũ partis: ꝙ factum iudicis: et qñ factum iudicis reputetur factum partis.

10 Si dedisti damnum in re tibi pignorata: cum incepisti mihi teneri pignoratitia: licet illam postea dem tibi insolutum: remanes tamen obligatus ad illud interesse: etiam si illa res a te euincatur.

1 **Eleganter.** †Si res data traditur insolutum creditori per iudicem vel per partẽ ea euicta non agitur actione prima vel pignoratitia quoniã per dationem insolutum sunt extincte: qr censetur a primo debito recessum et cõtracta quedã venditio: ideo igitur vtili exempto ad summam debiti et etiam interesse que possunt in compensationem deduci si econuerso debitori aliquid debetur a creditore occasione illius rei. hoc di-
2 cit no.† et semper allegatur ꝙ datio insolutum habet vim ven-
3 ditionis et emptionis. ¶†In tex.ibi: pignus possideres iure dominij: vt glo. de qua loquitur glo.C.de iure do.impe. potest ergo auferre mihi dominium rei mee hoc casu et cõcedere tibi habenti eam obligatam: alias non posset nisi ex causa publice vtilitatis vt si assignet militibus pretio mihi dato: vt.l.item si verberatum.§.j.de rei vendica. et.j.de euic.l.lucius. quia domi-
4 nium est de iuregentium qd imperator tollere non potest† secus in iure mihi cõpetenti de iure positiuo: vt est omnis actio quoniam sunt actiones de iure ciuili: talia enim iura possunt auferre extra causas predictas: vt not.plene.l.fina.C.si contra ius vel vtilitatem publicam. per docto. et in.c.que in ecclesiarũ. de constitu. per Inno. ¶In tex.ibi: an habeat contrariam pignoratitiam. et videbatur ꝙ sic: quia ex quo fuit euicta presumitur quod fuerit euincentis cum presumatur pro sententia: vt.l.herennius.§.caia.j.de euicti. et sic debitor pignorauit rem alienam: ergo tenetur pignoratitia contraria.s.eo.l.tutor.§.j. sed istud est verum si nõ fuisset data insolutum vel censetur recessum a contractu pignoris sic sublata est pignoratitia cõtraria et etiam directa et extinctum primum debitum et conuersum in pretium rei et celebratus alius contractus.s.venditionis qui est sufficiens ad agendũ: vnde agitur vtili ex empto vt sequit non actione prima ad debitũ nec pignoratitia cõtraria. ¶In tex.ibi: vtilis ex empto. sz quare non directa. potest dici ꝙ ideo quia pretium non erat paratum solutioni: vnde non potest dici proprie cõmissum in pretium rei et sine pretio nõ est proprie emptio. Si autem fuisset paratum solutioni posset dici ꝙ competeret directa: tunc potest cõuenire in aliam causam: iuxta ea
5 que plene habentur in.l.singularia.s.si cer.petat. ¶†Et not.

a ¶Cõsuete. Amplia vt p Ang.l.si qs heredẽ.i fi. C.de insti. et substit. et vide qd voluit Bal.in rub. C.de cõsti.pecu. et adde qd voluit Abb.in.c.iiij.de pca.vbi dicit no. Angel.ꝙ rector ecclie põt Scttuz initũ noĩe ecclie cõualidare cum appositiõe pene dũmodo Sct[us] sit rõnabilis. et vide Bal.in.l.hñ a se none.C.de qdri. pscri. et Ange.in l.si qs phibuerit de publi. et an procurator possit q ad preiudicialia ad qd dñs erat solitus. vide Ludo.singula.suis. fo.xi.

conuersum / conuerti

hic casum q̄ debitum ex vna causa conuertitur in alteram: licet non sit parata solutioni ppter hoc datur insolutum: q2 soluere non potest tamen est proprie cõuersio sicut quãdo est parata so
6 lutioni: ideo datur vtilis actio et non directa. ¶ † Quero que sit ratio q̄ per dationẽ insolutũ sit finita obligatio ⁊ cõtractus pignoris. glo. j. mag. in princi. dicit q̄ ideo: q2 creditor per hoc efficitur dñs: ⁊ sic nõ potest illã rem habere obligatã: vt. l. neq3 pignus. de regu. iur. sed contra de. l. debitor. j. ad trebel. Solu. ibi fuit effectus dñs tamen reuocabiliter q2 tenebaẗ restituere hereditatẽ: ⁊ sic desinebat esse dñs: secus qñ irreuocabiliter: vt dictum est. ¶ Item adhuc cõtra de. l. ex sextante. §. latinus. de excep. rei iudi. glo. dicit q̄ ibi nõ fuit effectus dñs: q2 p errorẽ fuit facta traditio. tu dic melius vt ibi not. q̄ immo ibi fuit effectus dñs tamen reuocabiliter nõ quo ad dominiũ sed iure hypothece suberat secũdus creditor qui habebat eã hypothecatam. vnde si primus creditor efficitur dñs si dicamus q̄ sit finitum pignus secũdus creditor posset ab eo rem aduocare: quia ibi erat secũdus nũc efficeretur primus. et sic primus creditor efficeretur deterioris conditionis ex eo q̄ factus esset dñs qđ esse nõ debet: vt. l. j. C. si antiquior credi. ⁊ ideo causa pignoris nõ finitur dicto casu: vt in. d. §. latinus. breuiter fundamẽtum gl. nõ videẗ bonũ in casu huius legis: q2 ex quo res fuit euicta: ⁊ sic presumiẗ euincentis p dationẽ insolutum factã a debitore vel a principe vel a iudice eius noĩe quorũ factũ reputaẗ debitoris: vt. l. si ob causam. C. de euic. non fuit translatũ dñium qđ debitor nõ habebat ⁊ princeps nõ intendebat preiudicare tertio: qñ erat dñs s3 soli debitori. est ergo alia ratio que colligiẗ ex tex. q2 per hanc dationem fuit recessum a primo contractu ⁊ principali debito. perinde enĩ est acsi debitor soluisset creditori debitum ⁊ postea creditor restituisset eidem p pretio rei pignorate insolutum date: vt. l. iij. j. de dona. inter emp. ⁊ vẽdi. cõstat aũt q̄ si ita vere factũ esset extinctum esset debitum principale iure vere solutionis iure cõtracto ⁊ extincto debito principali extinguiẗ cõtractus pignoris dicta rõne nõ autẽ pignus in re aliena. §. eo. aliena res. in princi. valuit tñ pactus vt ex ea possit agi pignoratitia directa ⁊ cõtraria: l3 non fuerit cõstitutũ ius in re. §. eo. si pignore. §. si predo. ⁊. l. tutor. §. j. ⁊ ita sane intellige text. cũ dicit pignoris obligatio. i. pactus pignoris nõ autẽ ius cõstitutum in re qđ nunq̄ fuit constitutum fateor tamen q̄ si creditor efficiatur dñs pignus extinguitur. si irreuocabiliter per. d. l. si neq3 pign⁹. secus si reuocabiliter. s. siue possit reuocare vtile dominium: vt. d. l. debitor siue iure hypothece: vt. d. l. latinus.
7 ¶ † Item opp. de. l. si aliã. j. de solu. Solue vt in fi. glo. hic fuit datum insolutũ species p quãtitate ⁊ sic assimilatur vẽditioni vnde diciẗ venditio in qua nõ teneẗ venditor trãsferre dñium: l3 ergo res fuit euicta non declaraẗ venditio retro nulla. ⁊ per q̃ñs nec recessus a primo declaratur retro nullus vbi vero species pro specie ⁊ sic assimilaẗ permutationi in qua teneẗ vtraq3 pars trãsferre dñium: vt. l. j. j. de re. permu. si ergo res tradita fuit euicta apparet q̄ nõ fuit translatũ ⁊ sic debitor nõ fecit qđ d3 ⁊ declaraẗ traditio retro nulla: ⁊ p q̃ñs non fuisse recessum ab actione prima: vt in. l. fi. §. de cõdi. ob cau. ⁊ ibi not. in seq. gl.
8 in contrario de. l. libera. C. de sen. dicit tñ ista glo. † ⁊ etiã illa q̄ etiã in primo casu qñ species p quãtitate si fuisset actũ expresse q̄ nõ discedereẗ a prima obligatione nisi res fieret accipientis secuta euictione posset redire ad actionẽ primã. qđ est verum in se ⁊ not. fm Bart. vñ sis cautus semp hoc facere apponi in datione insolutũ qđ nõ intelligatur recessum a primo debito vel actione nisi res fiat accipientis. ⁊ sic pstatio conseruat actionem que al's extingueret: vt. l. fi. ⁊ ibi no. §. de eo qđ certo loco. posset quis dicere postq̄ res euinciẗ in casu huius legis: et sic reuocatur quare dicimus nõ fuisse extinctã causam pignoris sicut in. l. debitor. j. ad trebell. r̃ñdeo q̄ hic fuit factus transitus ad aliũ pactum qui fuit ad agendũ: vñ nõ expedit redire ad primum: sed ibi non vnde si extinguereẗ non consuleret creditori.
9 ¶ † In glo. seq. que incipit. s. si plus not. ex ista glo. fm doc. qđ factum principis plus reputaẗ factum partis q̃ factum iudicis: q2 si princeps dat insolutum perinde est p oĩa acsi debitor dedisset vt re euicta teneatur ad interesse: s3 qñ iudex vel executor dat nõ sic reputaẗ factũ debitoris: q2 non teneẗ ad interesse: sed solum ad summam debiti cum vsuris: vt. l. si plus. §. j. j. de euic. in aliquo tamẽ factũ iudicis reputatur factũ patris: vt. l.
10 si ob causam. C. de eui. ¶ † Ultimo no. vltimã gl. q̄ si dedissem damnũ in re tibi pignorata sicut incepisti mihi teneri pignoratitia: l3 illam rem dem tibi postea insolutum remaneas tamen obligatus ad illud interesse. qđ perpetuo tene menti: ⁊ plus videtur etiam si illa res a te euincatur. nã nõ propterea nõ reputatur aliena quãtum ad hoc vt mihi non cõpetat actio p deterioratione. tene mẽti: q2 alibi nõ credo reperiri. ideo facias vnã magnã manum in ista glo. que incipit q2 forte.

a ¶ Quã donationis. dicit Bal. in l. j. in. j. col. C. de cõdi. inde. q̄ soluens scienter cũ fraude nunq̄ p̄sumiẗ donare: s3 requiriẗ liberalitas mera.

b ¶ Reprobã. qđ si duo ludũt ad impar ⁊ par vel ad azardũ ⁊ in numero cõputabiẗ vide Jo. and. in addi. ad Spe. in rubri. de fal. ⁊ q̄ denarius falsus nõ veniat appellatiõe denariorũ est gl. i. l. ij. C. de here. ⁊ vide i hac materia Alexã. cõsi. ciiij. li. ij.

2 ¶ Animus donandi nunq̄ presumiẗ qñ aliqua causa subest vel subesse potest.
3 Campsor qui dolo vel lata culpa approbauit pecuniam reprobatam solutã creditori teneẗ creditori ad interesse si alio modo nõ potest sibi consuli.
4 Condemnato si debebat extrahi oculus dexter vel amputari manus dextra ⁊ sinister per errorem fuit extractus: vel sinistra manus amputata: non d3 ei extrahi dexter: vel manus dextra amputari.
5 Debitor qui soluit pecuniã reprobã: si postea soluat probam anteq̄ rehabeat reprobam: poterit reprobam per cõdictionẽ sine causa recuperare.

1 **Qui reprobos.** † Reprobata pecunia nõ liberat soluẽtem d3 tñ restitui nec aliter cogitur soluere probam. h. d. ¶ Oppo. contra finem q̄ non tenetur creditor restituere probam: q2 videtur donari si scienter fuerũt soluti: vt in. l. j. §. de cõdi. inde. solue hic suberat
a alia causa q̃ donationis:[a] sc3 verum debitum a quo presumiẗ voluisse liberari. ⁊ ob hoc expresse soluit vnde non presumitur animus donandi. ⁊ ad hoc allegatur iste tex. ⁊. l. si cum aurum.
2 de solu. et. l. cãpanus. de oper. liber. † q̄ animus donãdi nunq̄ presumiẗ quando alia causa subest vel subesse potest. qõnibus
3 autẽ glos. dic vt in ea ⁊ adde vt in prima † q̄ campsor q approbauit dolo vel lata culpa teneẗ creditori ad interesse si alio modo potest sibi cõsuli. puta q2 debitor recessit post solutionem ⁊ sic nõ habet ad quẽ recurret et hoc per. l. j. §. si mes. fal. mo. dixe.
4 secus si nõ fuisset in dolo vel lata culpa: vt ibi. ¶ † Item allegatur iste text. fm Guil. de cu. q̄ si condemnatus est aliquis vt extrahatur oculus dexter vel amputetur manus dextera ⁊ per errorem fuit sinistra amputata vel sinister extractus nõ debeat extrahi dexter vel amputari dextera ex quo sinister restitui nõ
5 potest arg. hic in fi. ¶ † S3 quero quid si debitor postea soluat
b probam anteq̄ rehabeat reprobam[b] quã soluit an potest p viã agendi recuperare reprobã glo. sup verbo reddendam. innuit q̄ nõ: sed solũ per viam excipiendi si nõ soluit ⁊ ab eo petatur ergo nõ video quare hoc sit. iõ dico contrariũ p cõdictionẽ sine causa poterit petere reprobã postq̄ nõ videẗ donata nõ per cõdictionem indebiti: q2 suberat verũ debitũ ⁊ ppter ipsum fuit soluta. ⁊ ita potest saluari glo.

2 ¶ Creditor vendens pignus q̄ possit habere fidem de pretio ⁊ facere terminum de soluendo vt debitor teneatur habere ratum.
3 Procurator fisci vel ecclesie vel minoris vẽdens nõ potest habere fidẽ de pretio. ⁊ quid in alio procuratore.
4 Creditor vẽdens pignus si habet fidẽ de pretio: an debitor sit statim ab eo liberatus.

1 **Si vendiderit.** † Creditor q vendidit ⁊ adhuc pretium nõ percepit nõ potest cõpelli per debitorẽ quatenus plus vẽdidit q̃ sibi debeaẗ: sed debet expectari q̄ percipiat vel debeat cedere actionem cõtra
2 emptorem suo periculo. h. d. ¶ † No. q̄ creditor cum vẽdit iure creditoris potest habere fidem de pretio ⁊ facere terminum de soluendo ⁊ tenebitur debitor hoc habere ratũ etiã in eo q̄ venditũ est vltra q̃ debeatur: videbaẗ cõtrariũ q̄ hoc nõ potuerit facere in preiudiciũ alterius: sed in preiudiciũ sui sicut quatenus sibi debetur. ego puto hoc verũ si nihil potest sibi imputari: q2 nõ poterat aliter vendere: vel q2 ita erat cõsuetudo: vt. §. eo. si pignore. §. fi. al's si potuisset vendere presenti pecunia non potuisset facere gratiam de alieno. argu. ad hoc in. l. qui rome. §. callimachus. de verb. oblig. vbi nuntius cõstitutus ad solutionẽ recipiendam nõ potest facere terminũ debitori. ⁊ iste creditor censetur quodãmodo pcurator debitoris cũ vendidit pi-
3 gnus: vt dixi in. d. §. fi. † In alio autem vero pcuratore constituto ad vẽdendum: an possit facere fidẽ de pretio ⁊ dare terminum. dic q̄ pcurator fisci vel ecclesie vel minoris non potest vt l. si pcurator. de iure fis. Sed alius pcurator si habebat mandatum de vendendo certo pretio non potest: q2 dando terminum nõ videreẗ vẽdere illo pretio ppter interusuriũ medij tpis: qđ diminueretur de pretio: vt. l. si cõstante. §. quoties. solu. ma. ⁊ sic excederet fines mãdati idem si pretio iusto tamẽ cõuertẽdo in aliã causam: q2 non fieret ista cõuersio. al's bonafides posset habere fidẽ de pretio. ar. hic. ⁊ eorũ que. §. dixi. ⁊ ita no. per Bar. in l. a diuo pio. §. sed si emptor. de regu. iur. et tangitur per Cy. in
4 l. inciuile. C. de rei ven. ¶ † Sed quero qñ creditor habet fidem de pretio vtrum debitor sit ab eo liberatus statim acsi pretium percepisset. r̃ñdeo nõ vt pt3 expresse in. l. quesitũ. j. de distr. pig. ⁊ ideo si non posset ab emptore exigere ex aliquo casu superueniente post venditionẽ perfectã: ⁊ sic nõ fuit in culpa creditor si nõ diuinauit poterit redire contra debitorẽ ad actionẽ primã nõ fuit extincta: vt est ibi casus no. secus si nõ possit exigere ex casu de

casu de nouo superueniente:sed quia tempore venditionis nõ
erat soluendo tunc esset imputandũ ipsi creditori ⁊ non posset
redire ad debitorẽ vt hic colligit dũ dicit ꝙ debet cedere actio
nes suo periculo vt etiam habetur in glo.

2 ☞ Habens pignori aliquod castrum potest homines illius
castri punire de maleficijs cõmissis per eos: ⁊ non tenetur de-
bitori tanꝙ male eos tractauerit.
3 Habentes castra vel feudum ab ecclesia romana vel ab impe-
rio si inhoneste ⁊ male tractant subditos recipiendo vxores vel
filias eorum cadunt a iure feudi per sententiam.
4 Emphyteota si rẽ emphyteoticã deteriorauit cadit a iure suo.

1 **Et si res.** †Si creditor male tractat rem pignoratam
vel inhoneste soluitur ius pignoris hoc vl-
timo casu.⁊ in primo tenetur ad interesse.h.d.vsq͡ in fi.¶No.
2 in ver.plane.ſm Bald.†ꝙ si aliquis habebat pignori aliquod
castrum potest homines illius castri punire de maleficijs com-
missis per eos et non tenetur debitori tanꝙ male tractauerit
subditos cum ex iusta causa hoc fecerit.facit.l.si ergo.§.si he-
3 res merentem.de leg.j.⁊.l.seruum.de verbo.obliga.¶†Item
no.in fi.ar.contra illos qui habent castra in feudum ab ecclesia
romana vel imperio si inhoneste ⁊ male tractant subditos reci
piendo vxores vel filias eorum cadunt a iure feudi intellige ꝑ
4 sententiam: vt in titu.de feu.sine cul.non amit.in vsi.feu.†⁊ idẽ
habemus in emphiteota si rem emphiteoticam deteriorauit.
C.de sac.sanc.eccle.aut.qui rem.

2 ☞ Debitor pignorans seruum quẽ inceperat ponere ad ar-
tificium ad discendum dicitur tacite voluisse ꝙ etiam creditor
idem faciat.
3 Faciens illud qđ dñs vel eius debitor facere incepit ꝙ videat
facere voluntatẽ domini vel debitoris ⁊ quando non.
4 Creditor qui fecit expensas circa rem pignoratam quas expẽ-
sas recuperet a debitore.⁊ nu.1.⁊.5.
5 Creditor non faciens impensas necessarias in pignore cõuen
tionali quando teneatur de dolo vel culpa: ⁊ quid in habente
pignus pretorium.
6 Contra nimis delicatos ⁊ cõtra nimis pertinaces ⁊ onerosos.
⁊ sic ex duobus cõtrarijs eligitur quoddam tẽperamentum.

1 **Si seruos.** †Creditor recuperat a debito-
re expensas factas in re pigno
rata de volũtate debitoris tacita vel expressa ita de
mum si sunt necessarie ⁊ vtiles ⁊ etiam moderate ꝙ
iudicis arbitrio relinquitur.⁊ est pulchra.l.⁊ determinat ista.l.
duo scilicet an creditor possit recuperare expẽsas quas fecit in
rem pignoratam.⁊ circa hoc dic ꝙ sunt tres casus in quib⁹ re-
cuperat integras:scilicet quando eas fecit de voluntate tacita
2 debitoris: vt in primo casu huius legis:†quando debitor pi-
gnorauit seruum quem inceperat ponere ad artificium ad di-
scendum.nam dicitur tacite voluisse ꝙ etiam creditor idem fa
3 ciat.arg.s̃.eo.vel vniuersorum.†nec obst.s̃.de vsufru.l.vsufru
ctuarium.vbi non censetur quis tale velle ꝙ fiat ab alio quod
ipse incepit facere.vnde solue vt in glo.nec etiam.l.j.§.si defun
ctus.j.de reb.eorum.quia ibi fauore pupilli nõ videtur pater
voluisse per tutorem ꝙ fiat illud qđ ipse pater disposuerat fa-
cere:quia non ita diligenter per tutorem fieret si poterat pretẽ
dere preiudicium intelligo etiam istud primũ dictũ si res per-
seuerabat in eodem statu:al's secus vt si inceperat debitor face-
re aliquam magnam expensam in re pignorata ⁊ post pignora
tionem lapsus est facultatibus.nam non est verisimile illam ex
pensam cõtinuare.arg.in.l.cum quis.in prin.de solu.in ratio-
4 ne sui.†Secundus casus est quando interuenit voluntas ex-
pressa debitoris.adde tertium quando esset expensa necessaria
quasi nõ facta res esset peritura.Si autem est vtilis nõ tamen
necessaria tunc adhibet distinctio:de qua hic an sit nimis one-
5 rosa debitori vel non ꝙ relinquitur arbitrio iudicis.†Secun
do determinat ꝙ creditor tenetur talem expensam facere et si
non facit tenetur de dolo vel culpa hoc intelligo quando erat
necessaria que non facta erat deterior futura vel peritura al's
secus.Item intelligo quando cõmode poterat eam facere: al's
non tenet se incõmodare nec distrahere res suas vel pecunias
ad vsuram recipere.arg.hic a contrario sensu.debet tamen de
nuntiare ⁊ significare debitori vt ipse habeat facultatẽ facien-
di si vult ⁊ si nõ potest denũtiare non tenetur.arg.j.locati.l.itẽ
queritur.§.exercitu.Item predicta in pignore conuentionali.
quid in habente pignus pretorium:an possit recuperare expẽ
sas quas fecit: ⁊ an teneatur facere.vide.l.pretor.§.ex his.j.de
bo.auto.iudi.pos.⁊ in.§.precedenti.⁊ quod habetur in.l.si fini
ta.§.si quis damni.de damno infec.per Bar.quia non tenetur
nisi de dolo ⁊ lata culpa:sed habens conuentionale ⁊ tenet etiã
de leui.Item ille recuperat expensas quas putauit vtiles: li-
cet non essent:vt in.d.§.ex his.cum precedenti.§.no.Inno.ex-
presse vt in.c.cum venisset.de eo qui mit.in pos.cau.rei seruan.
sed habens cõuentionale non recuperat nisi sint vtiles: nec suf
ficit putasse ꝙ essent vtiles:vt.l.sed an vltro.§.j.s̃.de neg.gest.
6 et etiam requiritur ꝙ non sint onerose:vt hic.¶†Vltimo no.
text.in fi.qui potest ad multa allegari contra nimis delicatos
⁊ contra nimis pertinaces ⁊ onerosos.facit de verbo.obliga.l.
continuus.§.ij.

2 ☞ Pignus pretorium ad hoc vt constituatur qualiter fien-
da sit missio in possessionem ex primo decreto.⁊ nu.3.
3 In secundo decreto nõ requiritur immisso nuntij in possessio
nem si creditor erat immissus in primo decreto ⁊ quid aliud re
quiratur.
4 Quantũ duret facultas petendi se immitti per nuntium ei qui
pronuntiatus est mittendus.
5 Debito soluto pro pignore pretorio recuperãdo potest agi pi-
gnoratitia:⁊ quid econtra.
6 Argumentum de iudice ad testatorem ꝙ valeat.

1 **Non est mirum.** †Per missionẽ in
possessionem ex pri
mo decreto constituitur pignus pretorium postꝙ
2 realiter facta est immissio non prius.hoc dicit.†et
semper allegatur.iudex enim pronuntiat aliquem esse immit-
tendum in possessionem.ista pronuntiatio non facit vt ille di-
catur habere pignus postea committit nuntio vt ipsum reali-
ter immittat postꝙ hoc factum fuerit ⁊ ductus fuit ad locum ⁊
missus realiter in possessionem ex tunc habet pignus pretoriũ
et non sufficit ꝙ nuntius ostendat sibi ad oculum possessionẽ:
⁊ dicat immitto te in possessionem illius rei.imo requiritur ꝙ
ingrediatur eam per istum text.⁊ not.Barto.in.l.j.in princi.in
iiij.q.princi.de acquiren.posses.nec obstat.l.quod meo.§.si per
venditorem.eo.titu.quia ibi loquitur in possidente qui potest
possessionem quam habet in alium transferre per aspectũ: sed
nuntius possessionem illam non habet.dicit etiam Spec.per
istum textum fatuos esse nuntios qui cum habent in commis-
sionem de mittendo aliquem in possessionem omnium bono-
rum immittunt eum in vno dicentes ꝙ habeatur pro immisso
in omnibus:nam non habetur pro immisso nisi in illo: vt ipse
3 not.in titu.de primo decreto.in.§.iam.circa prin.¶†Quid au
tem in secũdo decreto dic ꝙ sit de illo:quia iam erat immissus
ex primo non requiritur alia immissio:sed sufficit iudicis offi-
cium ꝙ decetero possideatur ex secundo decreto ⁊ transfertur
in eum dominium.argu.de acqui.re.do.l.qua ratione.§.inter-
dum.Si vero non erat immissus requiritur immissio ſm Dy.
vt refert Ioan.an.in addi.Specu.de secundo decreto.in addi.
que incipit sed Dy.qđ autem dixi ⁊ hic dicitur procedit quan-
do potest realiter fieri missio.sed si non potest:puta pronuntia
uit iudex me mittendum in possessionem bonorum tuorum tu
nulla bona habebas tunc vel si habebas erãt occupata ꝑ aliũ
vel inundatione fluminis:certe si postea acqris vel cessat inun
datio sine alia missione fienda dicitur per nuntium constitutũ
pignus ⁊ propria autoritate possum occupare:vt singulariter
habetur in.l.cum vnus.§.fi.cũ.l.seq.tex.⁊ glo.s̃.de bo.auto.iu-
di.pos.⁊ si occupantur per alium cui non nocet pronũtiatio iu-
dicis absq͡ missione nuntij potest in me transferri ex primo de
creto ⁊ secundo ius quod tu contra quem facta est pronuntia-
tio habes in proprietate prout disputando tenuit Mar.vt re-
fert Ioan.an.in ti.de primo ⁊ secundo decreto.⁊ Bar.in.l.a di
uo.§.si super rebus.de re iudi.⁊ Bal.in.l.ob maritorum.C.ne
4 vxor pro ma.que aliter loquitur ꝙ Bart.†Quantũ autẽ duret
facultas petẽdi se immitti per nũtium ei qui pronuntiatus est
mittẽdus.vide in.l.si finita.§.illud.⁊.§.cũ tamẽ.de dam.infect.
5 ¶†Vltimo scias ꝙ postꝙ constituitur pignus pretorium so-
luto debito pro ipso recuperãdo potest agi pignoratitia ⁊ ecõ-
tra ipse immissus potest agere hypothecaria sicut pro pignore
conuentionali:vt no.in.l.si quis missum.§.iudex.de dam.infect.
⁊ per glos.l.j.C.de preto.pig.⁊ vide qđ no.Bal.in.l.si postꝙ.C.
vt in pos.le.q̃ sit ratio qr in pignore pretorio requiritur realis
missio:licet cõuẽtionale pignus solo cõsensu sine traditione cõ
6 trahitur: vt.l.j.s̃.eo.†not.etiã hic ar.de iudice ad testatorẽ:vt
illud qđ potest facere testator possit facere iudex.⁊ ideo sicut po
test ꝓhibere alienationẽ ⁊ si postea fiat nõ valet. vt.l.cũ pater.
§.libertis.de leg.ij.ita ⁊ iudex:vt.l.de pollicitationibus.in fi.j.
de polli.⁊ vide Bart.in.l.cẽtesimis.in fi.de verb.obli.ad istã cõ
parationem dicunt etiam quidam qđ hoc non fuit prosecutus
propter scholares qui fuerunt impatientes.

2 ☞ Si res data sit creditori vt eã apud aliũ pignori poneret:
in quo differat a re data creditori pro pignore.
3 Res mea tibi nõ obligata si ad te peruenit occasione in quo te-
neor quando possis eam retinere quousq͡ soluam.
4 Actio prescriptis verbis põt cõcurrere cũ actione cõmodati.

1 DEtenti mutuam. †Creditor qui recepit rē a de-
bitore non pignori: sed vt pignori pro se apud aliū
poneretur soluto debito potest compelli ad ipsam
luendam per actionem prescriptis verbis vel cōmodati ꝛ post
ꝙ luit ad ipsam restituēdam eisdē actionibus ꝛ etiā actione in
rem iudi.ad exhibendum.h.d.tex.cū glo.ꝛ sic differt ab alijs le
2 gibus huius tit.que loquūtur in re data pignori.†hic vero nō
fuit data pignori sed vt pignori creditor apud alium poneret.
ꝛ differūt isti casus in multis:qꝛ ī primo casu creditor acquirit
ius in re illa.in secūdo non. Itē in primo casu si creditor illam
alteri pignoret qđ potest: vt.l.grece.§.j.de pig.censetur pigno-
rare ius qđ habet in re:ꝛ sic suo nomine ex quo sequit̄ ꝙ soluto
sibi debito cū ius suū pignoris extinguat̄. vt in.l.si rem.§.oēs.
s̄.eo.extinguitur etiam ius secūdi creditoris ꝛ desinit esse sibi
obligata:vt.j.eo.debitor.§.fi.sed.in secundo casu cū nō habeat
ius in re non censetur obligasse ius suum sed rem de volūtate
dñi debitoris.ꝛ ideo licet sibi soluatur debitū nō ꝓpterea libe-
ratur a scđo creditore nisi primus creditor sibi soluat.ꝛ ita itel-
ligunt glo.istā.l.super verbo videatur ꝛ super verbo tradat̄ et
bene.Item in primo casu soluto debito competit pignoratitia
pro recuperanda sed in secūdo casu competit actio prescriptis
verbis vel ad exhibendum:vt hic in primo casu nō potest debi
tor agere nisi debitum soluat.vt.d.§.omnes.In secundo vero
casu sic.vt in glo.fi.hoc etiā tenent ꝛ sequuntur doc.¶In tex.
ibi vt pignori apud alium creditorem poneret supple ꝛ postea
ipse debitor soluat creditori debitum ꝛ ille nō restituebat rem
predictam:vnde querit̄ qua actiōe sibi subueniatur.nā pigno-
ratitia sibi nō cōpetit:quia illa datur pro re pignorata:sed ista
res non fuit pignorata primo creditori sed tradita vel commo
data vt pignoret pro se ꝛ respōdetur vt sequitur qꝛ iā liberaue
rat eam ꝛ habeat penes se datur actio ad exhibendū ꝛ supple.
ꝛ post exhibitionem rei vendicatio sed si non liberauerat actio
nes predicte non competunt cū non habebat penes se sic ꝛ nec
facultatem exhibendi vel restituendi vnde datur actio perso-
nalis vt in fine que oritur ex contractu innominato facio vt fa
cias.ꝛ sic prescriptis verbis que datur in factum vel etiam com
modati. vt.s̄.cōmoda.l.si vt certo.§.nunc videndum.al's inci-
pit rem tibi: differt tamen ista lex ab illo.§.quia hic tradēs vel
commodans erat debitor recipientis ibi non est.adde ꝙ etiam
in precedēti casu quando habebat rem penes se possunt dicte
actiones personales dari vna cūm reali nec aliquid prohibet.
¶In glo.fi.in fi.hic autem agi non potest vt dixi:ꝛ sic gloss.te
net debitorem agere possē ad recuperationem huius rei etiaꝫ
anteꝗ̄ soluat debitū qđ videntur tenere doct.nam siue agatur
actione cōmodati nō potest retineri propter aliud debitum.vt
in.l.ij.C.cōmo.vel prescrip.verbis.si ille contractus innomina
3 tus assimilatur cōmodato ergo. vt.l.eū qui.s̄.tit.proxi.†Sed
contra eam determinationē facit qđ not.in.l.si non sortem.§.si
centū.de condi.inde.in fi.vbi habetur ꝙ si res mea est tibi non
obligata peruenit ad te occasione debiti ī quo teneor potes eā
retinere quousqꝫ soluam debitum ad qđ.s̄.eo.eleganter.§.qui
reprobos.in fi.ꝛ.l.j.C.si aliena res pig.da.sit.solu.verū est quā-
do illam rem tradidissem insolutū pro debito illo licet illa da
tio insolutum alio respectu non valeret vel si fuisset tradita pi-
gnori pro illo debito.licet pignoratio non valeret secus si non
modis predictis ad te deueniat:licet occasionaliter propter de
bitū nisi enim iste fuisset debitor rem hanc non tradidisset cre-
ditor tamen quia non fuit data insolutū non potest eam credi-
tor retinere pro debito:vt in hac glo.no.quā adde ad id qđ di-
4 xi.in.d.§.si centū.†no.etiam ex ista glo.ꝙ actio prescript.verb.
potest concurrere cum actione commodati.

1 SI creditor. †Vendicās rem repellitur
exceptione nisi soluat pos-
sessori ꝙ ipse possessor alij pro alia re soluit si illud
est conuersum in vtilitatē agentis.h.d.al's secus:vt
in.l.mancipiū.C.de rei ven.¶In tex.ibi nisi forte.innuit ergo
a contrario ꝙ si offerat sibi bene potest ab eo vendicare. Sed
contra:quia creditor recipiendo litis estimationem censetur eā
sibi vendidisse.arg.l.litis estimatio.j.pro empt. ꝛ sic transtulit
ipsum dominium:vt.s̄.eo.si conuenerit.ꝛ.l.si vt certo.§.j.s̄.tit.
j.ergo debitor amplius vendicare non potest.sol.intellige hoc
ꝙ non habebat potestatem vendendi vel dic ꝙ posito ꝙ habe
ret non censetur vendidisse in preiudicium alicuius. arg.licet
in preiudicium sui:vt in contrario quando erat dominus:tene
mēti:quia hoc est singulare ꝛ per glo.ꝛ doc.nō tangitur hic:ta-
men ibi aliter loquitur.ideo omnino vide.

1 Si seruus. †Ex pignore tradito seruo agitur hac
actione contra dominum.h.d.

2 ☞ Habēs quasi dominiū in re aliena:ꝛ sic titulum ꝛ bonā fi
dem:si eam pignori dederit valet pignoratio:ꝛ tunc creditor vi
detur possidere nomine debitoris.

3 Si verus dominus illius rei postea instituerit creditorem he-
redem incipit tunc suo nomine possidere ꝛ vsucapio debitoris
interrumpitur.

4 Conditio ex.l.si quis conductionis titulo.C.loca.non solū ha-
bent locum in contractu locationis:sed etiam in contractu pre
carij.

5 Agens ad restitutionem quando non possit excludi per exce-
ptionem proprij dominij.

1 SI rem alie. †Si dominium rei pignora-
te cepit esse creditoris pign⁹
extinguitur ꝛ eius possessio decetero debitori nō ꝓ-
dest ad vsucapionem complendam precarium tamē
2 a debitore rogatum durat.h.d.¶†In text.ibi ꝛ mihi pignori
dederis. No.ꝙ hoc casu valet pignoratio rei aliene in qua ha-
bebas quasi dominium.s.titulum ꝛ bonam fidem ꝛ vsucapie-
bas ꝓpter que dabatur tibi publiciana cōtra quēcūqꝫ excepto
vero domino videris ergo illud ius mihi obligasse.ꝛ ideo pre
tor me tuetur in seruiana cōtra quēcūqꝫ possessorē ꝛ te ī publi-
ciana:vt.j.de pig.si ab eo.vbi est casus. Et no.ꝙ si rem tradidi
sti transtulisti in me ciuilem ꝛ naturalem possessionem tamē vi
deor possidere tuo nomine ꝛ ꝓficiūt tibi ad vsucapionē cōplē-
dam contra verum dñm.vt.l.qui pignoris.de acquirē.pos.ꝛ.l.
serui nomine.de vsur.etiā si postea tibi eandē possessionē preca
rio concedam ꝛ multomagis qꝛ plus iuris habes ꝗ̄ anteꝗ̄ cō-
cederē.vt.d.l.qui pignoris.hec vera si non essem effectus dñs.
3 †sed cum efficiar dñs ante vsucapionē impletā incipio posside
re meo nomine:ꝛ sic mea possessio amplius tibi nō prodest.ꝛ ꝑ
cōsequens tua vsucapio interpellatur.i.interrumpitur durat
tamen precarij rogatio vt per interdictum de precario possim
ad te possessionē aduocare:quia ꝑ acquisitionē dominij extin-
4 guitur pignus:vt in.l.neqꝫ pignus.de re iudi.¶†Ultimo no.
finē vltime glo.ꝙ cōdictio ex.l.si quis conductionis.C.loca.nō
solū habet locū in cōtractu locationis sed etiā in cōtractu pre-
5 carij ꝛ per istā glo.†dicūt doc.illam vtilem habere locū in quo
cūqꝫ contractu vbi cōtrahitur obligatio ad restitutionē vt cō-
modati depositi vel pignoris vt si non possit recipiēs exclude-
re agentem etiam per exceptionē proprij dominij:sed si ageret
actione ex eo cōtractu bene excluderet:qꝛ nō tenetur in re pro-
pria.vt.j.depo.l.qui rem.ꝛ ibi tetigi:qꝛ illa cōditio habet vim
possessorij recuperande possessionis: vnde negando restitutio
nē rei cēsetur tradentē spoliare.l.colonus.de vi ꝛ vi arma. ꝛ in
possessorio recuperande non admittitur exceptio proprietatis
cum spoliatus ante omnia sit restituendus.ar.l.si quis a te fun
dum.C.vnde vi.ꝛ.l.si maritus.C.de dona.inter virū ꝛ vxorem.

2 ☞ An possit dari licentia creditori ꝙ rem obligatam vel de
bitam capiat ꝛ qualiter illa licentia intelligatur.

1 QUi ratiario. †Creditor qui propria au
toritate occupauit rē obli
gatam tenetur de casu postea contingente in illa re
secus si licētiam habuit a debitore capiendi hoc di
cit.¶Et dicebat Bal.ꝙ ista erat lex Inno.quam alleg.in plu
ribus locis ꝛ specialiter in.c.verum.de foro compe.ꝛ circa pri-
mum dictum dic ꝙ tenetur de casu etiam qui euenisset si nō oc
cupasset quia cum ipse fuerit in culpa in faciendo non adhibe-
tur distinctio illa an casus in omnem euētum euenisset:vt not.
per Guil.de cug.in.l.si vt certo.§.sed interdum.s̄.titu. proxi.et
2 dixi in.l.si vehenda.§.idem iure.ad le.rho.de iac. ¶†Circa se-
cundum dictum an possit dari licentia creditori ꝙ rem obliga
tam vel debitam capiat ꝛ qualiter illa licentia intelligatur.vi-
de plenissime et vtilissime per.l.iij.per Bart.C.de pign.quam
ipse repetijt in text.ibi inuito ratiario quod presumitur in du-
bio nisi contrarium probetur vt innuit hic in fi.dum dicit sua
voluntate concessisset ꝛc.nam requiritur expressa concessio ad
hoc vt dicatur adesse voluntas eius.vt patet in.l.ex stipulatio
ne.de acqui.pos.vbi creditor dicitur predo si rem debitam pro
pria autoritate occupauit nō traditam a debitore.

1 SI seruus. †Delictum serui pignorati obli-
gat debitorē ignorantem vsqꝫ ad
noxe deditionē:scientē vero obligat insolidum.h.d.

1 CUm debitore. †Pignorās rē alie-
nam sciēter tenetur
contraria pignoratitia ad interesse in quo autē con
sistat istud interesse si ipse debitor erat soluēdo glo.
hic declarat per plura exempla quā not.qꝛ per eā declaratur.l.
tutor.§.contraria.s̄.eo.vbi allegaui hanc glo.

2 ☞ Antiphona idem est quod preparatio.

3 Debito soluto pro recuperanda tenuta quā creditor habet ex
primo decreto potest agi pignoratitia.

1 Si pecuniam. †Actio pigno. compe-
tit etiam pro pignore p-
torio.h.d.fm intellectũ docto.qui probatur etiã per
l.nõ est mirũ.s.eo.al's frustra poneretur illa.l.i hoc
2 titulo.probatur etiã in.l.si is.§.j.j.de pigno.†vbi habetur de
isto vocabulo antiphona.nam idem est dicere ꝙ preparatio vt
patet in antiphona psalmorum ⁊ tenuta que conceditur ex pri
mo decreto dicitur esse quedam preparatio ad secũdum decre-
3 tum.ideo recte potest appellari antiphona†debito ergo solu-
to pro recuperanda tenuta quam creditor habet ex primo de-
creto potest agere pignoratitia.⁊.h.d.ista.l.sed gloss.intelligit
de scriptura vel apocha quam creditor habet de manu debito
ris vt soluto debito pro ista recuperanda detur pignoratitia si
cut pro recuperatione pignoris quam lec.no.datur etiam con-
dictio ex lege.vt.C.de condi.ex lege.l.dissolute. vel officium iu
dicis:vt ibi nota.
2 ☞ Pactũ factũ a principio contractus ꝙ si nõ soluero infra
talem terminũ res tibi pignorata sit insolutũ pro pecunia da-
ta quare non valeat ⁊ quid si pro pretio estimando.seu vt illud
habeat fideiussor que soluit.⁊ nu.4.
3 Mulieri que soluit pro alio quare non ita subuenitur.sicut qñ
obligat se pro alio.⁊ nu.2.
4 Si res pignorata est apud debitorẽ.tunc nõ valet pactũ vel sti
pulatio ꝙ detur insolutum:vt ex illa possit compelli ad dãdũ.
dũmodo velit soluere debitum.
1 Titius. †Pactum ꝙ pignus sit insolutum
pro debito factũ ex postfacto valet
2 ⁊ non potest reuocari.h.d.fm†Guil.de cug.secus si
fuisset factum a principio cõtractus: puta mutuas
mihi pecuniam et ego pignoro tibi rem cũ hoc pacto ꝙ si non
soluero infra talem terminũ illa res sit tua pro illa pecunia. nã
dicitur pactũ legis cõmissorie qd in pignoribus est reprobatũ:
q2 cõtra publicam vtilitatẽ.debitores autem indigentes pecu
nia vt eã habeant de facili apponerẽt hoc pactum ⁊ res posset
valere longe plus postq̃ autẽ habuerint pecuniã non sic de le-
ui inducũtur ad tale pactũ faciendũ vnde magis subuenitur in
3 primo casu q̃ in secũdo†prout ĩ simili videmus in muliere cui
magis subuenitur qñ se obligat pro alio: q2 hoc faciliter facit
q̃ quãdo pro alio soluit:q2 nõ sic faciliter. vt.j.ad.l.vell.l.sed si
ego.⁊.l.q̃uis.§.interdũ.C.de pact.pig.l.fi. Item etiã in primo
4 casu†valet interdũ pactũ qñ nõ agitur vt ipse creditor habeat
sed vt habeat fideiussor qui pro debitore soluit:vt est casus no.
j.de cõtrahen.emp.l.fi.in prin.similiter etiã valeret si ageretur
ꝙ haberet insolutũ pro iusto pretio tm̃ estimãdo nõ aũt pro pe
cunia debita vt est casus nota.i.l.si fundus.§.fi.j.de pig.actio.
⁊ predicta vera quando res pignorata est apud creditorẽ si au-
tem apud debitorẽ tunc pactũ vel stipulatio ꝙ detur in solutũ
nõ valet vt ex illa possit cõpelli ad dandũ dũmodo velit solue-
re debitum.casus est singularis qui non est alibi in.l.q̃uis.al's
incipit calipodium.j.de solu.vbi omnino vide per Bar.de pre
dictis quam etiam glo.alleg.hic pro contraria.
2 ☞ Pecunia per debitorẽ soluta simpliciter ꝯuertitur prius
in vsuras q̃ in sortẽ.si vsure sint ciuiliter ⁊ naturaliter debite.
⁊ pro illis erat pignus obligatum.⁊ nu.3.
3 In quo differat iste casus a pecunia redacta ex venditione pi-
gnoris.
4 In creditorem transit ciuilis ⁊ naturalis possessio rei pignora
te.⁊ ꝙ videatur possidere nomine debitoris.
1 Cum est sortis. † Pecunia redacta
ex vẽditione pigno-
ris conuertitur prius in vsuras etiã naturaliter tm̃
debitas deinde si quid superest in sortẽ.h.d.text.cũ
2 glo.†Sed pecunia per debitorẽ soluta simpliciter cõuertitur
prius in vsuras q̃ in sortem.argu.C.de solu.l.j.dũmodo vsure
sint debite ciuiliter ⁊ naturaliter ⁊ non aliter.vt.l.in his.§.im-
3 perator.de solu.†⁊ in hoc differt iste casus a precedẽti.s.de pe-
cunia redacta ex venditione pignoris : quia illa cõuertitur in
vsuras etiam naturaliter tm̃ debitas : vt in.l.paulus.§.pau-
lus.j.de solu.differt etiam in alio fm glo.quia in precedenti ca
su quando pecunia soluitur ita demum conuertitur in vsuras
vtroq̃ iure debitas si pro illis erat pignus obligatum al's se-
cus:sed pecunia redacta ex venditione pignoris cõuertitur in
vsuras naturaliter tm̃ debitas etiam si pro illis nõ erat pign9
obligatũ per illum.§.paulus.ita tenet hic glo.sed in hoc ma-
le:sed contrarium ibi tenet glo.⁊ illa cõmuniter tenetur quod
ita demũ si pro illis erat obligatum pignus.cetera circa istam
materiam vide per Bar.plenissime.
1 Pignus. †No.in in isto.§.ꝙ in creditorem trãsit ci-
uilis et naturalis possessio rei pignorate
videt̃ tñ possidere noĩe debitoris vt sic debitori pficiat illa pos
sessio ad complendam vsucapionẽ nisi creditor interim domi-
nium acquisiuerit.vt.s.eo.si rem alienam.
1 Si quis. †Si pro pignore cõstituto aliud
subijcitur furtum ꝯmittitur secus
si in constituendo aliud pro alio soluatur.h.d.vsq̃
ver.sed ⁊ si quis. In text.ibi furti teneris: quia hoc
casu aurũ qd mihi pignorasti preter voluntatẽ meam retinui-
sti ⁊ ex quo nõ pignorasti tradidisti: sed in sequenti casu nõ sic: Lego mihi
quia aurũ nunq̃ pignorasti: sed es qd dicebas esse aurũ. ideo
non teneris furti:quia non cõtrectasti mihi rem obligatã pre-
ter mei voluntatem.⁊ adde quod habetur.§.eo.l.j.
2 ☞ Pignorans rem alteri pignoratam tanq̃ non pignoratã:
quare non teneatur de crimine falsi. sicut vendens rem alteri
prius venditam.
3 Debitor vel creditor pupilli in parua quantitate non prohibe
tur esse tutor.
1 Sed et si quis. †Qui obligat rem alienã vel al
teri obligatã stellionatũ cõmit-
tit si res cuilibet debitori sufficiat.h.d.¶ In text.ibi eo crimi-
2 ne plecteretur.†Sed an teneatur de crimine falsi qui pignorat
rem alteri pignoratam tanq̃ nõ pignoratã dic ꝙ nõ ar.hic.se-
cus in eo qui vendidit rem suam quã alteri prius vẽdidit: vt.j.
de fal.qui duobus ⁊ que sit ratio diuersitatis tangit hic Guil.⁊
3 Bar.¶†In tex.ibi plane.iste ver.allegatur ꝙ si aliquis est de
bitor pupilli vel creditor in parua quãtitate nõ prohibeat̃ esse
tutor eius per aut.minoris debitor.C.qui tu.da.pos.vt ibi.
1 Si mihi pignus. †Per locationẽ cre
ditoris factam debi-
tori retinet creditor possessionem.h.d.¶ Est ergo hic
tex.expressus ꝙ creditor possidet rem obligatã nõ debitor: li-
cet quidã tenuerunt contrarium.⁊ not.in.l.notissimi.C.de pre-
scrip.xxx.an.⁊ sic.s.e.cum est sortis.§.fi.⁊.l.si rem alienam.
1 Pupillo. †Ut detur pignoratitia cõtra pupillum
debet interuenire autoritas tutoris cum
res ignorata sibi tradatur.h.d.
2 ☞ Presens ⁊ non contradicens quãdo videatur consentire a ¶ Subscribit. vide glo.i.c.quã to.de his que fi. a prel.sine cõ.ca. ibi all'. hanc.l. Bart.i.l.sicut.§. non videtur qui. mod.pig.vel hy po.sol.⁊ vide la- te per eũdẽ pau. consilio. ccxxx.
⁊ quid si non sit presens sed scit ⁊ patitur actum geri.⁊ nu.4.
3 Subscribens se non vt testis si scit contenta in scriptura.vide-
tur se subscribere animo approbandi et facit sibi preiudicium
idem in sigillante.
1 Caius seius. †Qui se subscribit[a] vt te-
a stis nõ videtur approbare
2 cõtẽta in scriptura.h.d.¶†No.glos.hic oppo.de.l.
fideiusso.§.pater.j.de pigno.p quã videt̃ ꝙ subscri-
bendo videatur contractum approbasse et dat plures solutio-
nes.prima ⁊ secũda sunt vere in se finaliter ponit vnã propter
quã ista.l.semper allegatur ꝙ aut actus cui me subscribo est ta
lis qui nõ poterat fieri me inuito vel contradicente vt si pigno
ras rem meam quo casu intendis cõstituere ius in re.quod fa-
cere non potes nisi me volente.vt.s.eo.l.si aliena res. ⁊ tunc vi
deor cõstituere vt in contrario.aut poterat fieri me inuito vt si
vendis vel donas rem meam.nam tunc nõ intendis cõstituere
ius in re sed obligare tuam personam qd facere potes me inui
to ⁊ tunc nõ videor consentire vt hic.Tu aduerte ꝙ ista distin-
ctio glo.procedit in eo qui fuit presens ⁊ nõ cõtradixit ⁊ querit̃
an taciturnitas habeat̃ pro cõsensu.tũc em̃ distingue aut actus
cõcernit vtilitatẽ tacentis ⁊ censetur cõsentire.vt.j.man.l.q pa
titur.⁊ in tex.⁊ glo.⁊ in.c.qui tacet.de reg.iur.aut cõcernit dam
nũ vel preiudicium suum:⁊ tunc aut gerebat nomine istius ta-
centis.⁊ idem vt in.d.l.qui patitur:fm alium intellectum.⁊ qd
no.Inno.i.c.ex parte decani.de rescrip.vnde si scio ⁊ video ali-
quem agere nomine meo ⁊ patior ⁊ videor sibi mandare ⁊ sen-
tentia contra eum lata mihi preiudicat fm Inno.licet Barto.
aliter videatur dicere in.l.fi.j.de re iudi.facit.j.titu.j.l.j.§.ma-
gistrũ.⁊.l.fi.j.qd cũ eo.aut gerebat̃ non noĩe tacẽtis sed ipsius
gerentis.⁊ tunc tene distinctionẽ huius glo.ꝙ aut tacẽtes po-
terant cõtradicẽdo actũ impedire:⁊ tunc tacẽdo videtur assen-
tire.vt.d.l.fideiussor.§.j.aut non:⁊ tũc secus vt hic.⁊.l.qui vas.
§.veterare.de fur.⁊.l.inuitus.de procu.⁊ ibi per Cy.⁊ per Dy.
3 in regula qui tacet.†Sed i eo qui se subscribit adhibet̃ alia di-
stinctio aut se subscripsit vt testis vel autoritatẽ prestans ⁊ non
videtur fecisse animo consentiendi vel faciendi sibi preiudiciũ
vt hic in.l.titia.testamento.§.lucia.de lega.ij.aut non vt testis:
⁊ tunc videtur se subscribere animo approbãdi et facit sibi pre
iudicium: vt in.l.sicut.§.non videtur.ver.ꝙ si subscripseras.j.
qui.mo.pign.vel hypo.sol.l.titius..§.fi.eo.titu.⁊ ideo facit sibi
preiudiciũ si sciebat cõtẽta in scriptis.al's secus. vt.C.plus va
lere qd agitur.in.l.fin.⁊ qd dixi in scribente idẽ est in sigillante.
vt.l.ij.C.de re.alie.non alie.et adde quod not.Cyñ.in.l.certi iu
4 ris.C.loca.in.iij.q.¶†Item ad distinctionem vide bonũ tex.

in.l.iiij.§.qui.ad liberta.procla.non licet.adde etiā.l.ij.C.si alie.
res pigno.da.sit.que loquitur in illo qui scit ⁊ patitur actū ge
ri licet non sit presens.⁊ idem est ꝙ si esset presens.si de facili po
test contradicere.

2 ☞Emptio rei sue an valeat.⁊ nu.4.
3 Qui nō admittitur vt ipse interdū admittitur vt alius: si esset
contrarietas inter intentionem ⁊ potestatem.

1 **Debitor.** †Si debitor vel filius eius de pe
cunia patrisemat rem pignoratā
a creditore vendēte iure creditoris nō valet emptio
⁊ pretium solutū cōuertitur in causam debiti ⁊ libe
rat pignus nisi sit minus q̄ debitū.h.d.cū.§.seq.¶In tex.ibi
aut dominium vendicet.idest petat rem sibi tradi per actionē
ex empto:sed oppo.ꝙ creditor teneatur sibi tradere si vēdidis
set pro minori pretio q̄ sibi deberetur tenetur illi tradere.ergo
huic debitori:q: non debet esse deterioris cōditionis q̄ quili
2 bet alius.†Sol.si alius emisset valet emptio.ideo teneretur si
bi tradere sed nūc non valet emptio rei sue.vt.l.sue rei.§.de cō
trahen.emp.vnde non parit aliquam actionē ad rem traden
dam si vult eum oportet agere pignoratitia ⁊ agere non potest
3 nisi totum debitum offerat.vt.s.eo.si rem.§.omnes.¶†Item
oppo.ꝙ licet nō admittatur vt dominus ad emendū debet ad
mitti vt quilibet alius.vt arg.de adopt.l.si pater.§.j.cum glos.
sua.solu.hic ideo nō admittitur vt alius:q: intentio sua cōtra
riatur potestati.nā emendo intendit per traditionē effici dn̄s
cum ad hūc finem fiat. vt.l.cum manu sata.§.nemo.de contra
hen.empt.sed effici nō potest cum iam sit. vt.l.sequitur.§.lana.
de vsucap.sed si esset cōtrarietas inter intentionē ⁊ potestatem
tunc procedit cōtrariū ꝙ qui nō admittitur:vt ipse interdū ad
4 mittitur vt alius.vt.d.l.si pater.§.j. ¶†Sed tertio opp.de.l.si
tibi mādauero.§.filij quorum.j.mā.quam glo.hic allegat pro
cōcor.sed contradicit. solutio. emptio rei mee non valet:vt hic
Sed mādatū tibi factū per me ꝙ eam emas tuo nomine valet
vt in cōtrario.q: cessat ratio de qua.s.⁊ acquiritur tibi domi
niū ⁊ postea per actionē mandati teneris ipsum in me trāsfer
re.ita intelligitur contrarium:sed si mandarem ꝙ emeres no
mine meo nō valet:quia videretur fieri emptio per me:vel dic
ꝙ etiam tunc tenet mandatum vt emas de facto:hic de equita
te ⁊ ibi innuitur. ¶Ultimo opp.de.l.si in emptione.§.sue rei.
j.de contrahen.empt.solu.emptio rei nō valet quādo fit ratio
ne proprietatis que est penes me. vel simpliciter quo casu non
fieret ratione ꝓprietatis:si vero fiat ratione possessiōis que est
penes vendentem in quo ipse est potior me. tunc bene valet vt
in contrario sicut precarium et conductio. vt.l.si rem aliquam.
in fi.⁊ ibi plene no.j.de acqui.pos.⁊ propter hoc vna gloss.que
est hic super verbo cogetur que format istam questionē ⁊ deter
minat contrarium.per.l.seruum meū.de condic.inde.nō bene
dicit ⁊ reprehēditur per doc.qui dicūt ꝙ loquitur cōtra casum
illius.§.sue rei.vel dic ꝙ ille.§.loquitur quando venditor ha
bebat possessionē ab alio q̄ a domino.hic vero a domino. pre
cedens tamen magis placet:quia eadem videtur ratio.

1 **Soluta.** †Per solutionē debiti liberat̄ res a credi
tore ⁊ etiā ab alio cui rem obligasset etiam
si debitū illi nō soluatur.h.d.ratio est q: soluto iure datoris re
soluit̄ ius acceptoris.vt.l.lege vectigali.j.de pign. ¶Nec ob.l.
petentis.s.eo.q: respōdet vt ibi notaui.¶In tex.ibi nec quic
q̄ amplius p̄stare cogit̄.petebat em̄ sortē debitor postq̄ solue
ret debitū ꝙ creditor restitueret sibi pignus ⁊ etiam solueret
secundo creditori cui ipse pignorauerat ne postea secūdus cre
ditor ad ipso aduocaret per hypothecariā licet non est necesse.
ideo creditori sufficit restituere possessionē quam haberet ad
aliud cogi nō potest q: ius illius secūdi creditoris fuit extinctū
per solutionem debiti factā primo creditori ⁊ hoc est qd̄ sequi
tur.vnde non potest debitor timere ne a se aduocetur.

2 ☞Ius meū confirmatur ex iure superueniente autori meo
quātum ad vtilem actionem et quid quo ad directam.⁊ nume
ro.4.⁊.5.
3 In hypothecaria vtili nō habet necesse creditor probare rem
fuisse in bonis debitoris tēpore obligationis:sed sufficit ꝙ pro
bet incepisse esse in bonis post obligationem.secus in directa.
et nume.7.
4 Heres nō tenetur habere ratū factū vel contractū defuncti ce
lebratū super re ipsius heredis ad hoc vt ex illo facto vel cōtra
ctu detur actio cōtra heredē.⁊ quādo teneatur habere ratū.
5 Ex superuenienti iure autori meo confirmatur ius meum quo
ad excipiendum:si sciebam rem esse alienam.
6 Cautela ꝙ creditor agens hypothecaria contra debitorem ꝙ
asserat eam fuisse in bonis debitoris tempore obligationis.
7 Ex iure sup̄ueniēte autori meo nō cōfirmatur ius meū sine no
ua traditione quo ad dn̄ium:sed eo casu dat̄ mihi publiciana
8 Agens hypothecaria si dicat alternatiue rem fuisse in bonis
debitoris tempore obligationis vel ꝙ superuenit post:poterit
excipere ꝙ declaret super qua velit insistere.
9 Qualiter ꝓbabit rem fuisse in bonis vel incepisse esse post obli
gationem.
10 Creditor si dicit ī libello ꝙ res erat in bonis debitoris ⁊ nō di
cit ꝙ possideret videtur intentasse hypothecariam tantum: si
autem dixit ꝙ possidebat tempore obligationis nec dixit ꝙ es
set in bonis videtur intentasse saluianū interdictū.⁊ quādo vi
deatur intentasse vtrumq̄.
11 Qui agit seruiano interdicto dicit rem sibi obligatam.⁊ est in
terdictum adipiscende possessionis ⁊ qualiter formetur libel
lus.⁊ nu.10.

1 **Rem alienam.** †Si debitori qui rem
alienā pignorauit su
perueniat dn̄ium recōualescit pignus qd̄ a princi
pio nō valuit quātū ad hoc vt det̄ vtilis hypotheca
ria nō autē directa.nō sic si dn̄s rei obligate ⁊ etiam debitor:q:
hic nō sufficit vt det̄ hypothecaria directa vel vtilis ex quo tp̄e
obligatiōis res nō erat debitoris obligātis nec per hoc pign⁹
obligatur nisi debitor obligasset tanq̄ suā:q: tūc dn̄s sibi suc
cedens ⁊ hypothecaria conuentus nō posset resistere asserēdo
contrarium: quia redargueret defunctū de mēdacio qd̄ facere
sibi non permittitur postq̄ est ei⁹ heres.h.d.ista singularis lex
habēs materiam vtilem ⁊ quotidianā ⁊ ad quā semper recurri
tur:quia in ipsa deducitur in practica tota materia pignor̄. di
uiditur in duas partes.nā primo loquitur quādo debitor qui
pignorauit rem alienam successit dn̄o ⁊ sic sibi superuenit do
miniū:vnde hic cōfirmat̄ pignus ex iure superueniēte vsq̄ ibi
nō est idē.scd̄o ecōuerso qn̄ dn̄s rei successit debitori ⁊ sic super
uenit sibi debitū pro quo res sua fuit per alterū obligata ⁊ ista
subdiuiditur in tres.q: primo dicit ex hoc pignus nō cōfirma
ri vsq̄ ibi nec vtiq̄. Secūdo remouet quandā obiectionē que
posset fieri vsq̄ ibi.sed si cōuenisset.⁊ iste due particule loqū
tur qn̄ debitor simpliciter se obligauit non asserendo rem esse
suā. Tertio quādo asseruit rem esse suā quo casu si dn̄s heres
eius asserat contrarium redarguit defunctum de mēdacio qd̄
facere non potest postq̄ est eius heres.ideo licet pignus nō sit
cōfirmatum:tamen potest agi cōtra eū hypothecaria ac si esset
verū qd̄ defunctus asseruit.q: heres eius nō pōt resistere asserē
do cōtrarium ne illum de mendacio redarguat. ⁊ aduerte ꝙ si
cōtra eum intētabitur hypothecaria directa creditor asseret
defunctū fuisse dn̄m ⁊ q: heres eius non potest contrariū asse
rere vincet actor:licet reuera actionē nō habeat prout habet̄ in
simili in.l.qui habebat.in fi.cum glo.j.de ma.testa.⁊ qd̄ no.s.si
cer.pe.l.lecta.in glo.que incipit in mensem.⁊ extra de excep.cū
ecclesiastice.⁊ dum in fi.dicit vtilis actio expone.i.efficax: non
autem intelligitur de illa vtili de qua loquitur principium.q:
illa datur pro pignore qd̄ constat fuisse nullū ⁊ ex postfacto cō
firmatur hic datur pro illo qd̄ licet reuera fuerit nullū tn̄ con
stat postq̄ nō potest heres hoc asserere ⁊ sic habet̄ pro vtili si tn̄
creditor agēs fatetur:tūc ipsum excluderet:quia contra proba
tionē iuris ⁊ de iure admitteretur probatio in contrariū p̄ ei⁹
confessionem.vt no.in aut̄.sed iam necesse.de dona.ante nupt.
nam non heres redargueret defunctum de mendacio hoc casu
sed ipse actor:⁊ eius confessione appareret de non iure suo ita
intelligo istum tex.⁊ miror ꝙ doct.non declarant ⁊ ista lex:non
loquitur de pign.proprie loquendo sed hypothecaria patet ex
princi.glo.prime.⁊ melius staret in tit.de pig.¶In tex.ibi nō
est idem quia superius peruenit autori meo : quia dn̄s rei qui
successit autori meo non fuit autor meus cum ab ipso causam
nō habuerim.¶In tex.ibi nec vtiq̄ sufficit istud procedit qn̄
hodie reperitur ille qui est dn̄s rei pignorate etiā debere pecu
niam pro qua pignorata est non tn̄ tēpore quo fuit pignorata
reperiebātur ista duo cōcurrere.ideo consequentia non est bo
na:sed ad hoc vt sit bona requiritur ꝙ tempore quo quis rē pi
2 gnorauit sit dn̄s ⁊ debitor.¶†No.ergo ex prima parte tria.pri
mo ꝙ ex iure superuenienti autori meo cōfirmatur ius meū.
de hoc vide plene per Bart.in.l.cum vir.j.de vsucap. Secūdo
ꝙ non cōfirmatur quantū ad directā actionē sed quantum ad
3 vtilem†Tertio ꝙ in hypothecaria vtili non habet necesse cre
ditor probare rem fuisse in bonis debitoris tēpore obligatio
nis sed sufficit ꝙ probet incepisse esse in bonis post obligatio
nem secus in directa.vt.l.q̄ nondū.§.ꝙ dicitur.j.de pig.de qua
glo.j.in fi.opponit:⁊ non ponit veram solutionem : sed ista est
4 vera.¶†Ex secūda parte not.ꝙ heres non tenetur habere ra
tū factū vel contractū defuncti celebratum super re ipsius here
dis quantū ad hoc vt ex illo facto vel cōtractu detur actio con
tra heredē ⁊ ad hoc allegatur iste tex.fallit qn̄ ex resistentia he
redis redargueretur defunctus de mēdacio. vt in fi.qd̄ est sin
gulare

gulare vt in pꝛin.huius.l.⁊ etiā in fi.credo ꝙ nō reperiatur ali
bi.adde aliū caſum in quo teneť habere ratum.ſ.qñ defunctus
illū cōtractū feciſſet nomine heredis. vt.ſ̄.eo. ſolutū.§.ſolutā.
circa pꝛin.⁊ ibi tetigi.⁊.ĵ.rem ra.ha.l.fi.in pꝛin.⁊ quod ibi not.
Quantū vero ad hoc vt heres repellať exceptione ſi agēdo ve-
niat cōtra factū defuncti ſuper re ipſius heredis an teneať ra-
tificare ⁊ nō poſſit venire cōtra.diſtinguiť aut teneť de euictio-
ne ex pſona defuncti ⁊ repellitur ſi venit cōtra eatenus quate-
nus tenetur.vt.ĵ.de euic.l.vendicantem.⁊ ſic ſi non fecit inuen-
tarium.C.de rei ven.cum a matre:ſi vero fecit inuētarium qua
tenus bona ſupererunt.vt not.in.l.fi.§.in cōputatione.de iur.
delib.Si vero nō tenetur de euictione tūc repellitur quatenus
ex perſona defuncti lucruz ſentit.vt.l.ſi cum dotem.§.ſi pater.
ſolu.ma.¶Ex gloſſ.j.colliguntur quatuoꝛ oppoſitiones.qua-
rum pꝛima reſpicit ſecūdum not.vſqꝫ ibi.ſed videtur. alia duo
reſpiciunt pꝛimū vſqꝫ ibi.ſed confirmatur.quarta reſpicit ter-
tium no.¶Sequēdo igitur oꝛdinē glo.cōtra ſecūdū not.ꝙ ex
ſuperuenienti dominio cōfirmetur pignus etiam quo ad dire
ctam hypothecariā dandā:qꝛ licet a pꝛincipio nō valuerit pꝛo-
pter carentiā dominij:tūc poteſt valere cū dominiū adſit: et ſic
ſaltem vt ex nunc: ergo datur hypothecaria directa: qua nihil
adeſt qđ obſit:Solu.ſi appareret de expꝛeſſa vel tacita volun-
tate debitoꝛis ꝙ vellet ꝙ ex nunc valeret:quia obligaret de no
uo vel ratificaret obligationē pꝛimā pꝛocederet cōtrariū. Sed
hic debet intelligi ꝙ de hoc non conſtabat: vnde nec ex pꝛima
obligatione qua noluit obligare potuit cōpetere directa:quia
tūc non potuit nec ex noua qꝛ nō apparet ꝙ nūc velit. ideo per
ſuperuenientiam dñi ſolam non concurrente voluntate tacita
vel expꝛeſſa datur vtilis:quia fit cōfirmatio a lege de equitate
non de rigoꝛe:ſed ſi appareret de volūtate fieret ab ipſo homi
ne:⁊ ſic eſſet potētioꝛ. vnde expone glo.tñ dicit nunc cū pōt nō
vult.ideſt non apparet ꝙ velit ⁊ foꝛtius ſi apparet ꝙ non vult.
nā etiam tunc cōfirmatur quo ad vtilē: quia nō pōt impedire
diſpoſitionē legalem:de qua hic.Nūc circa iſtum paſſum extra
glo.adhuc opponitur ꝙ confirmetur quo ad directā.vt.l.iij.§.
cum ex cauſa.ĵ.qui po.in pig.ha.¶Sol.iſte tex.debet intelligi
quādo tempoꝛe obligationis ille debitoꝛ nullum ius habebat
in re nec ad rem:ſed ſolam foꝛte poſſeſſionem:ſi autem habuiſ-
ſet ſaltem ad rem:puta res illa licet non eſſet ſua erat ſibi debi-
ta ex cōtractu emptionis vel donationis vel ſtipulationis:nec
erat adhuc ſibi tradita. tūc ſi ipſum obligat nō eſt a pꝛincipio
obligatio nulla:ſed cenſetur obligata illa actio perſonalis:⁊ ſi
poſtea virtute ipſius ſibi tradať tunc incipit obligari ipſa res
⁊ extinguitur obligatio actionis ſicut ipſa actio extinguitur. ⁊
ideo quia dominium ſuperuenit debitoꝛi ex cauſa de pꝛeterito
habuit oꝛtum ante pignoꝛationem ⁊ etiam ex actione que erat
obligata confirmatur pignus etiam quo ad directam actionē
ita intelligo cōtrariū.⁊ qđ not.in.l.j.in pꝛin.ĵ.de pig.idē ſi non
habeo ius in re nec ad rem tamē obligaſſet ſub conditione. nā
tunc non vult ſtatim valere pignus:ſed cum ſua erat vel condi
tio exiſtet.ſufficit ergo ꝙ tunc cum voluit eſſe obligatus ceſſet
impedimentū ⁊ cauſa nullitatis vt valeat etiā quo ad directam
actionē.licet a pꝛincipio nō valuerit ſed fuerit in ſuſpēſo.vt.l.ſi
fundus.§.aliena res.ĵ.de pig.ſed quādo obligauit pure voluit
ſtatim valere.vñ cū valere non poſſit nō recōualeſcit ex poſtfa
cto de rigoꝛe ſimile videamus de legato puro ꝙ ſi a pꝛincipio
non poteſt valere nō recōualeſcit ex poſtfacto licet eſſet impedi
mentum pꝛopter regulam catonis. vt.l.cetera.§.j.de leg.j.non
ſic in conditionali ſi tempoꝛe conditionis exiſtētis ceſſet ratio
nullitatis pꝛopter rationem pꝛedictā. vt.l.fi.vel pe.de re.cato.
ex quibus ſequitur ꝙ iſta lex loquitur in ſpeciali hypotheca ſi
autem generaliter quis obligaſſet oīa bona ſua pꝛeſentia ⁊ fu
tura.tunc in rebus poſt obligationē acquiſitis teneret obliga-
tio etiā quo ad directā hypothecariam:qꝛ in illis cenſetur con
tracta obligatio ſub cōditione ſi efficiantur ſue ſic intelligiť.l.
j.in pꝛin.ĵ.de pig.debet ergo limitari iſta lex quādo debitoꝛ ī re
re obligata nō habebat ius ī re nec ad rē ⁊ obligať pure ⁊ ſpe-
5 cialiter nō autē generaliter. ¶†Oppo.cōtra pꝛimū no.glo.ꝙ
ex iure ſuperuenienti autoꝛi meo nō cōfirmetur ius meū quo
ad agendum ſed ad excipiendū tm̄: vt.d.§.j.in fi.pꝛin.ĵ.de pig.
ſolu.hic creditoꝛ credebat rem eſſe debitoꝛis ⁊ ſic debitoꝛ obli-
gans rem alienā tenebatur ſibi pignoꝛatitia ad intereſſe: vt.ſ̄.
eo.l.tutoꝛ.§.contrariam:vnde intererat debitoꝛis ꝙ ex ſuper-
uenienti dominio confirmaretur pignus ne teneatur ad inter-
eſſe in.l.cōtraria.ſciebat eſſe alienā vnde debitoꝛ nō tenebatur
ſibi contraria. vt in.d.§.contrariā.in fi.ergo ſua non intererat
cōfirmari quo ad agendū: ſed quo ad excipiendū. vt ibi habe-
tur.⁊ hec eſt vera ſolutio ex qua ſequitur ꝙ glo.ĵ.eo.l.que inci-
pit.imo dum dicit ꝙ hic creditoꝛ ſciuit non bene dicit ⁊ contra
riatur huic ⁊ ſi dicatur ſi nō cōfirmať qñ ſciuit ergo non pōt ſe
tueri qꝛ nō eſt obligata:reſpōdetur ꝙ nō valet conſequētia: qꝛ
cū ad creditoꝛē peruenit occaſione huius debiti poteſt retineri
loco pignoꝛis.licet pignoꝛata nō ſit. vt.ſ̄.eo.l.eleganter.§.qui
repꝛobos.in fi.⁊.l.ſi nō ſoꝛtem.§.qui centū.in fi.ſ̄.de condic.in-
debi. dico tñ hoc caſu quādo creditoꝛ ſciuit ſi debitoꝛ expꝛeſſe
obligaſſet de euictione teneretur ſicut in emptione ⁊ venditio-
ne.C.de euic.ſi fundū.ideo confirmaretur pignus quo ad agē-
dum:quia tua intereſſet.⁊ hoc tenet Barto.in.d.l.j.ĵ.de pigno.
¶Ex pꝛedictis patet ſolutio ad ſequens contrariū.glo.ꝙ ten
dit ad idem.ſ̄.de.l.ſi ſeruo.ĵ.qui ⁊ a qui. vbi nō cōfirmatur ma
numiſſio facta de ſeruo alieno ꝑpter ſuperueniēs dominiū qꝛ
manumiſſoꝛ non tenebatur in aliquo manumiſſo: et ſic ſua in-
tererat cōfirmari.pꝛedicta autē diſtinctio an ſciuerit vel igno-
rauerit creditoꝛ ꝓcedit ſi ipſe ageret cōtra extraneū poſſeſſoꝛē
hypothecaria vtili.Si autē cōtra debitoꝛē qui obligauit gl.vi
detur dicere ꝙ etiā ſi ſciuit poſſit agere.qꝛ ille nō pōt referre q̄
ſtionem dominij not.glo.mag.in.d.l.j.in pꝛinc.⁊ in.l.ſi titio.in
fi.⁊.ĵ.e.l.in glo.que incipit.imo ibi vel ibi.⁊c. Bart.ibi videtur
dicere contrarium.tu dic glo.pꝛocedere ſi creditoꝛ agat contra
debitoꝛem poſſidentem hypothecaria directa aſſerens ipſum
fuiſſe dñm tēpoꝛe obligationis facte nō auditus debitoꝛ volēs
pꝛobare contrariū ꝙ tunc non erat dñs ꝙ creditoꝛ hoc ſciebat
quia allegaret turpitudinem ſuam cum obligauerit tanꝗ do-
minus:⁊ ſic non poteſt referre queſtionē dñij: ſicut nec contra:
nec creditoꝛ ſibi agenti pignoꝛatitia:vt.ſ̄.eo.ſi pignoꝛe.§.ſi pꝛe
do.ita intelligo qđ no.in Specu.de oblig.⁊ ſolu.⁊.j.ver.quid ſi
pꝛobo.ſi autem creditoꝛ fateretur ꝙ tempoꝛe obligationis de-
bitoꝛ non erat dominus:ſed diceret ꝙ poſtea ſuperuenit domi
nium.⁊ eſt confirmatum pignus quo ad vtilem actionem. tūc
dico ꝙ audiretur debitoꝛ dicens ꝙ ipſe creditoꝛ ſciebat eū non
eſſe dominum.⁊ per conſequens ꝙ nō potuit confirmari quo
ad agendum:quia tunc non allegaret turpitudinem ſuam nec
ſe fuiſſe mendacem poſtꝗ creditoꝛ hoc detegit.⁊ iſto modo in-
6 telligo illam legē in pꝛinc.foꝛtius†ſi creditoꝛ nō diceret ſuper-
ueniſſe dominiū:qꝛ poſtꝗ fateretur illū nō fuiſſe dominū: nec
nunc eſſet ſeipſum excludit hypothecaria.ſit ergo cautus cum
agit cōtra debitoꝛem ꝙ aſſerat rem fuiſſe in bonis tēpoꝛe obli-
gationis:⁊ tunc debitoꝛ non poterit contrarium aſſerere ⁊ iſta
7 eſt veritas male relata per alios. ¶†Ultimo circa iſtum arti-
culū extra glo.oppo.ꝙ ex iure peruenienti autoꝛi meo nō con
firmatur ius meum ſine noua traditione.vt.l.ſi a titio.cum ibi
not.ſ̄.de rei vendi.Sol.hic loquitur in pignoꝛe quod nudo cō
ſenſu ſine traditiōe ꝯſtituitur.l.j.ſ̄.eo.ibi loquitur in dominio
qđ nō transfertur ſine traditione.⁊ ideo ſi vendidiſti mihi rem
alienam ⁊ tradidiſti.licet poſtea dñs efficiaris:ego tamē domi
nus nō efficioꝛ niſi interueniat noua traditio vel aliud qđ pꝛo
traditione habeatur:⁊ ſic non datur vlli rei vendicatio. ſed pu
bliciana etiā contra te dñm ſi res ad te peruenit eſt caſus ſpe-
cialis in quo publiciana datur cōtra dominum.vt.d.l.ſi a titio
nec etiā hoc caſu cōfirmatur vēditio:qꝛ illa erat valida etiā de
re aliena facta:vnde nō indigebat cōfirmatione: vt.l.rem alie-
nam.ſ̄.de contrahē.emp.ſed ſi fuiſſet caſus in quo nō voluiſſet
vt facta a marito de re dotali ex ſuperuenienti dominio cōfir-
maretur etiam ſi emptoꝛ fuiſſet fictus quantum ad agendum:
vt.l.cum pꝛedium.de vſucap.nec obſtat illa.l.de pig.quia ſolue
vt ibi no.per Bart.¶Contra tertium no.oppo.ꝙ nō ſufficiat
creditoꝛi agēti hypothecaria pꝛobare ꝙ poſt obligationez res
incepit eſſe in bonis debitoꝛis.imo debet pꝛobare ꝙ erat tēpo
re obligationis cōtracte.vt.l.⁊ que nondū.§.quod dicitur.ĵ.de
pigno.glo.hic dicit in fi.ꝙ iſte debitoꝛ tēpoꝛe obligationis cō-
tracte habebat titulum ⁊ bonam fidem in re obligata ibi ſolaz
poſſeſſionem.certe ſi hoc eſſet in caſu huius.l.etiam ſi non ſu-
perueniret aliud dominium valuiſſet obligatio a pꝛincipio:qꝛ
habet titulum ⁊ bonam fidem cum ipſe vſucapiat vel pꝛeſcri-
bat diciť habere quaſi dominiū ⁊ ſic ius in re ratione cuius po
teſt per publicianam aduocare a quolibet poſſeſſoꝛe pꝛeterꝗ a
domino illud ius cenſetur obligaſſe.⁊ eodē modo creditoꝛ po-
terit aduocare:vt eſt caſus in.l.ſi ab eo.ĵ.de pigno. ¶Sed iſte
tex.facit vnam queſtionē ꝙ poſtea incepit eſſe ſua ⁊ ſic innuit ꝙ
ante non valebat pignus nec potuiſſet aduocare poſtea poteſt
per vtilē hypothecariā.ſed dic ꝙ hic nō habet titulum ſed ſolā
poſſeſſionē:⁊ ſic nō erat in bonis ſuis: qꝛ nullum ius habebat
in re nec ad rem:pꝛopter qđ poſſet ab eo aduocare. ideo nō va-
luit pignus:ſed poſtea cōfirmatur:ſed ad contrarium reſpon-
de ꝙ ibi loquitur quantū ad directam hypothecariam in qua
illud eſt neceſſarium hic quātum ad vtilē:ſi ergo creditoꝛ agēs
narrat rem fuiſſe in bonis debitoꝛis tempoꝛe obligationis vi-
detur intentaſſe directam:ideo non opoꝛtet ꝙ illud pꝛobet ⁊ ſi
pꝛobat ꝙ ſuperuenit poſt non obtineret:quia pꝛobaret in vti-
li quam non intentauit ⁊ ſuper qua non eſt facta litis conteſt.l.

nō potest videri.s̄.de iudi.Si vero narrat rem esse effectā ī bonis post obligationē:tunc censetur intentasse vtilem.ꝛ.d.probatio sibi proficeret ꝛ si probaret in directa qd̄ erat tp̄e obligationis succūberet:quia illam nō intētauit eadem ratione qua

8 s̄.facit.l.habebat.ſ.de insti. †Quid autem si dixit vtrū alternatiue qd̄ erat tunc vel superuenit post dico ꝙ reus potest excipere:ꝙ declarat super qua velit insistere: qꝛ videtur intentasse duas cōtrarias actiones ar.in.l.j.C.de fur.nisi incertitudo peruenisset ex facto rei.vt.l.j.§.qd̄ ait.quorum lega.sed si non exciperet procederet libellus.vt.l.fi.C.de anna.exce.ꝛ in quacunq̄

9 probaret obtineret.¶†Qualiter autē ꝓbabit rem fuisse in bonis vel esse incepisse post.rn̄deo siue probet debitorē habuisse directū dominiū siue vtile.vt.s̄.eo.tutor.§.fi.cū.l.seq.siue quasi dn̄ium vt titulū ꝛ bonā fidem. vt.d.l.si ab eo.ſ.de pign.siue ius pignoris.vt.l.grece.§.j.et.ti.ꝛ.s̄.proxi.§.nā per omnia ista potest aduocare rē a quolibet possessore idē si habebat vsumfructū qd̄ est ius in re.secus si aliā seruitutē predialem:qꝛ licet sit ius in re ꝑ cōfessoriā tn̄ que pro illo iure cōpetit nō pōt aduocare rem a possessore.sed illā tm̄ seruitutē. ideo ratione huius iuris realis nō posset rem obligare:ad qd̄ facit qd̄ habet subtiliter in.l.meuius.§.si fundo.de leg.ij.ꝛ in quolibet predictorū casuum quibus dixi ipsum posse obligare si tale ius habebat tēpore obligationis cōpetit directa hypothecaria : tn̄ si superuenit post cōpetit vtilis:si aūt nullū ius in re habebat sed solā possessionem:tunc aut agit contra ipsum debitorem et sufficit ꝙ narret ipsum habuisse ius in re tēpore obligationis nec habet necesse hoc probare:qꝛ nō pōt referre questionē in ↄtrariū quinimo nec habet necesse ꝓbare possessionē tēpore obligationis:sed tp̄e quo agit sic.qꝛ si nō possideret tūc nō dicit̄ cōtra eū hypothecaria que est in rem actio ꝛ presupponit aduersarium possessorē.si autē agit cōtra tertiū possessorē quidā distinguūt an habet causam a debitore.ꝛ idem quia non debet esse melioris cōditionis ꝙ̄ eius autor.arg.in.l.fi.§.j.ad velle.an non habet causam:et tūc habet necesse probare rem fuisse in bonis debitoris aliquo ex predictis modis:vel tēpore obligationis indirecta vel postea inutilis al's succumbat. Barto.primū dictū quādo habet causam reprehēdit:qꝛ illud attēditur quādo ipse ageret vt nō fiat melioris cōditionis ꝙ̄ eius autor:nō sic quando ipse cōuenitur.l.an vitiū.de diuer. ꝛ tēp.prescrip.ꝛ sic indistincte ꝙ sit necesse probare rem fuisse in bonis qn̄ agit̄ contra tertiū breuiter dictū suū puto verū quādo possessor nō allegaret ad sui defensionē se habere titulum a debitore vnde nec creditor hoc allegare posset ad victoriam suā si autem ipse possessor allegaret puta dicendo se emisse a tali q obligauerat agēti. dico primam opi.veriorem ꝛ ꝙ hoc solū sufficit quādo videtur fateri rem fuisse in bonis illius ex quo ab eo habuit tanꝙ̄ esset in bonis eius:ꝛ sic videtur ꝙ idē in debitore ꝛ istud fuit de mēte Spec.in titu.de oblig.ꝛ sol.§.j.ver.sed pone hoc.tamen si eiꝰ titulus precederet obligationem pignoris. al's non sufficeret ad obtinendum in hypothecariā:sed in saluiano interdicto sic: vt no.glo.C.de salui.interdic.l.j.ꝛ si dicatur: fatuus est qui intentat hypothecariā ī qua difficilis est probatio ex quo potest intentare saluianum interdictū in quo est facilis.s.probare solā possessionē tp̄e obligationis:rn̄det ꝙ hypothecariā pōt intētare si erat in bonis debitoris tp̄e obligationis:licet nō possideret.poterat em̄ rem suā obligare:licet alius possideret. sed in saluiano interdicto vt quis possit obtinere necesse est probare ꝙ debitor possidebat ꝛ forte nō potest probare:quia nō possidebat:sed potest probare ꝙ erat in bonis. vnde iste actiones

10 nō sunt superflue†si ergo dicat in libello ꝙ erat in bonis:ꝛ nō dicat ꝙ possidere videtur intētasse hypothecariam tantū si dixit ꝙ possidebat tēpore obligationis ꝛ non dixit ꝙ esset in bonis videtur intentasse saluianū interdictū tm̄ qd̄ est adipiscende possessionis ꝛ sufficiat probare possessionē.si dicat vtrumq̄ qd̄ erat in bonis tenebatur per eū tanꝙ̄ res sua videtur intentasse vtrū ꝛ procedit libellus.quia nō sunt cōtraria.nam petitoriū potest intētari simul cū possessorio adipiscende : vt in.c. pastoralis.de causa pos.ꝛ ꝑprie.ꝛ.l.cum fundum.§.fi.de vi ꝛ vi ar.ꝛ hoc dico ꝙ licet nō probet rem fuisse in bonis.ꝛ sic nō probet in hypothecaria:si tn̄ probet ipsum possedisse tp̄e obligationis obtinebit in saluiano interdicto:ꝛ ita semel cōsului in ciuitate Pistorij:licet cōmuniter ꝓcuratores ꝛ aduocati nō subtiliter cōsiderātes videant̄ tenere hoc ꝑ expedito ꝙ talis agēs debeat succūbere quod mihi nō videtur ratione predicta: tenementi. quia est de pane lucrando:ꝛ multos processus sustinebis:ꝛ ista sunt verissima ꝛ iste passus est quotidianus.cōsidera semper verba libelli an sit deductū saluianū interdictū. nam licet dixerit rem sibi obligatam ꝛ rem fuisse in bonis ꝛ non pro-

11 pterea minus videt̄ deductū interdictū saluianū.†nā ꝛ ille qui agit saluiano dicit rem sibi obligatam ꝛ si aliud diceret seipm excluderet cū nō detur nisi pro re obligata ꝛ non pōt dici obligata nisi fuisset in bonis:tamen non habet necesse hoc probare:sed sufficit ꝙ alleget ꝛ probet solam possessionē qd̄ sufficit: vt obtineat in hoc possessorio.ꝛ isto modo potest saluari glo.q̄ est in.l.cū res.C.que res pig.oblig.pos.que tenet sufficere agenti probare solam possessionem que glo.cōmuniter reprobatur sed potest saluari modo quo dixi.Cetera vide per Bar.qui nō declarat ita bene nec subtiliter.

2 ☞Creditor si vendidit pignus plus ꝙ̄ sibi debebatur et habuit fidem de pretio.ꝛ an quando debitor teneatur recipere cessionem a creditore pro eo pluri contra emptorem.

1 Creditor.†Si creditor vendidit rem pignoratā plus ꝙ̄ sibi debeat̄ tenet̄ ad restitutionē residui nec audiet̄ si velit emptorem delegare.h.d.oppo.de.l.elegāter.§.si vendiderit.s̄.eo.vbi videtur dici directe cōtrariū ꝙ creditor nō cōpellitur soluere si fidē habēt de pretio imo potest se liberare cedēdo actionem cōtra emptorē glo.ponit hic quinq̄ vel sex solutiōes

2 ꝛ quelibet est bona in se†vnde recollige distinctionē talem ꝙ aut creditor recepit pretium ꝛ tenetur precise pretiū soluere vt in hac.l.ſm primā solu.glo.aut nō recepit sed fidē de pretio habuerat ꝛ tunc aut debitor est paratus expectare diem solutionis ꝛ non cogitur recipere cessionem vt hic ſm secundā solutionem.aut nō vult expectare diem:sed vult statim sibi solui.ꝛ tūc creditor vult emptorē delegare et non cogitur debitor delegationē recipere. vt hic in.iij.solutione glo.qꝛ per eā liberaretur creditor itemq̄ venditor.vt.l.j.C.de noua.ꝛ debitor non cogitur ipsum liberare quousq̄ sit sibi solutū aut ipse creditor vult credere vel mandare actionem contra emptorem per quā cessionem nō liberatur:quominus ad ipsum rediri possit si ille reperiatur nō soluēdo ꝛ tunc aut ipse fuit in culpa in habendo fidē de pretio ꝛ tunc cogitur debitor recipere cessionē:vt hic ſm quartam solutionē:aut nō fuit in culpa ꝛ tunc aut creditor nō vult cedere suo piculo ꝛ idē vt hic in quinta solutione.aut vult cedere suo periculo:ꝛ tunc tenetur debitor cessionem recipere. ꝛ ita loquitur contrariū ꝛ sic ille.§.recipit plures limitationes que colliguntur ex solutionibus huius glo.ꝛ no.predictam distinctionem vtilem ꝛ substantialem.

1 Pignori fundum.†Pignoratitia directa ꝑ damnis ꝛ interesse competit etiam ante solutum debitū:pro restitutione rei nō.h.d.¶Et no.limitationē ad.l.si rem.§.omnes.s̄.eo.circa finē ibi pignoratitia agere.s.pro recuperatione rei non pro dānis ꝛ interesse ad que non tenetur creditor si non data opera instrumentū nō restituit:sed quia non potuit si autem data opera tunc tenetur ad damnum ꝛ interesse ad quod potest agi pignoratitia etiam non soluto debito vt sequitur.

2 ☞Magistratus vel resp.pro aliqua executione fiēda potest recipere res priuatorū inuitis dominis vt aīal pro mittēdo aliquē ad iustitiam vel annonam ad exercitum.

1 Titius pecuniam.†Damnum datum autoritate curie ad creditorem qui non deprehenditur in

2 culpa non pertinet.h.d.allegatur iste text.†ꝙ magistratus vel respublica pro aliqua executione fienda potest recipere res priuatorum inuitis dominis vt animal pro mittendo aliquem ad iustitiam vel pro mittēdo annonam ad exercitum.vt hic patet dum dicit missus ex officio annuo.

¶De exercitoria. Rubrica.

1 ☞Obligatio qua quis obligatur ꝑ suū factorē vel eius filiū: vel seruū dr̄ accessoria.qꝛ principaliter obligatur ipse factor filius vel seruus secūdario ipse dn̄s ex dictis pretoris.

¶In isto titu.ꝛ quasi in omnibus sequentibus huius libri:et etiam in sequentibus tractatur de illis qui per alios obligan-

1 tur:puta per factores eorū filios vel seruos eorū†que obligatio dicitur accessoria.qꝛ principaliter obligatur ipse factor filiꝰ vel seruus cōtrahentes:secūdario ipse dn̄s:ꝛ prima obligatio potest esse ciuilis ꝛ pretoria ſm naturam contractuum.sed ista accessoria semper est pretoria:quia de iure ciuili nō obligatur ille cū quo non est contractum. sed obligatur ex edictis pretorum.ꝛ ideo glos.hic in rubrica dicit ꝙ est accessoria.

1 ☞Habēs nauē propriam vel conductā cū qua negotiatur si preponit aliquē illi naui ꝛ negotiationi ꝛ dat coadiutores preponens dicitur exercitor prepositus dicit̄ magister vel factor.

2 Inter ipsum magistrum ꝛ preponentem ꝙ contrahatur contractus locationis.

3 Quare ex cōtractibus celebratis per magistrū obligetur exercitor qui eum preposuit.

4 Prepositus negotiatiōi terrestri vocatur institor ex cuius cōtractibus

tractibus obligatur preponens.
5 Ubi periculū est in mora vel in actibus qui non recipiunt dilationē si quis gerat tales actus in loco vbi nō est copia peritoꝝ facilius sibi subuenitur si errauit in iure.
6 Potestas non tenetur ex contractibus familie sue: sed ex delictis cōmissis in officio sic.
7 Ex contractibus celebratis per famulos apothece quibus nō est cōmissa tota administratio: si sunt positi tanq̄ coadiutores nō tenetur preponēs. secus quando cum principali institore.

1 Utilitatem. †Premitte qd̄ si aliquis habens nauem propriam vel conductam cum qua negotiatur preponit aliquem illi naui ꝛ negotiatiōi ꝛ dat coadiutores ille preponens dicitur exercitor. ꝛ ad ipsum pertinet omne lucrum: vt. ī. ea. l. §. exercitorem. prepositus autē dicitur magister in vulgari dicitur
2 factor: cū quo contrahentes negotiantur † ꝛ inter ipsum ꝛ preponentem contrahitur contractus locationis: quia locat operas suas. ministri vero dicuntur naute anteq̄ autē esset factū edictum pretoris si aliqui contrahebāt cū dicto magistro: ipse solus magister obligabatur: non exercitor cuius forte contemplatione contraxerunt qui credebāt ꝙ ille magister esset principalis dominus: vnde remanebāt decepti: quia ille magister remouebatur ꝛ recedebat ꝛ ipsi non habebant quem conuenirent propter quod impediebatur negotiatio: quia multi retrahebant se a contrahēdo volentes inuestigare de qualitate persone an esset principalis dominus vel nō. ꝛ tempus ꝛ locus nō
3 patiebantur. † ꝛ propter hoc fuit prouisum per pretorē per suū edictum: vt ex talibus contractibus obligaretur exercitor: et sic non habet inuestigare de conditione persone. nam etiam si credunt illum esse principalem dominum ꝛ si nō credant obligari nisi solum ipsum nihilominus obligatur exercitor et fuit hoc expediens. vt dicitur in prin. huius. l. sicut in contractibus
4 celebratis cum illo † qui prepositus est negotiationi terrestri q̄ vocatur institor. nam obligatur preponēs fortius hic. nam ibi locus ꝛ tempus patitur ꝙ de conditione eius possit informari: hic non propter rationes quas ponit hic gloss. ideo fuit succurrendum. ¶No. illa verba posita hic in fi. in prin. locus tempus nō patitur: quia semper allegantur. ꝛ facit in ar. ꝰm Guil.
5 † ꝙ vbi periculum est in mora vel in actibus qui non recipiunt dilationem si quis gerat tales actus in loco vbi non est copia peritorum facilius sibi subuenitur si errauit in iure q̄ ī alio lo
6 co. † Item no. in. §. j. ar. ꝙ potestas non tenetur ex contracti-
a bus familie sue. sed ex delictis cōmissis in officio sic.[a] de hoc vi
7 de per Bart. in. l. j. §. familie. de publi. ¶ † Item no. argu. ꝙ ex contractibus celebratis per famulos apothece quibus non est cōmissa tota administratio si sunt positi tanq̄ coadiutores nō teneatur preponens secus quando cum principali institore. de hoc. ī. de insti. l. fi.

2 ☞Substitutꝰ a generali administratore vel procuratore ad negotia dicitur substitutus a principali domino: quando ipso sciente ꝛ patiente substitutus est: al's non.
3 Si aliquis sciente ꝛ patiente superiore exerceat officium tanq̄ locūtenens eius: licet non appareat ꝙ fuerit deputatus ad illud valent gesta coram eo.
4 Si aliquis cognoscit de aliqua causa tanq̄ delegatus sciente ꝛ patiente ordinario. videtur ordinarius eum delegare.
5 Agens tanq̄ procurator meus me sciente ꝛ patiente an videatur habere mandatum a me vt sententia lata contra eum mihi preiudicet.
6 Prepositus negotiationi nauali potest aliū substituere inuito dn̄o. secus in institore preposito negotiationi terrestri.

1 Magistrum. † No. hic ꝙ isti generales administratores vel procuratores ad negotia possunt aliū substituere etiam sine speciali mandato nō sic in procuratore ad lites qui nō potest ante lit. contest. sine speciali mandato: vt. l. cū quis. de procura. ꝛ adde. l. si procuratorē.
2 §. j. man. ¶ † Itē no. ꝙ substitutus a talibus dr̄ substitutus a principali dn̄o: quādo ipso sciente ꝛ patiēte substitutus est al's nō ab ipso sed a substitutis tantū censetur habere mandatum.
3 ¶ † Tertio no. ꝰm Guil. ꝙ si aliquis sciente ꝛ patiēte superiore exerceat officiū tanq̄ locūtenens eius licet non appareat de locūtenentia. i. ꝙ fuerit deputatus ad illud. valēt gesta coram
4 eo quia tacite videtur eū imposuisse. facit. ī. qd̄ cū eo. l. fi. † ꝛ idē si aliquis tanq̄ delegatus ab ordinario ipso sciente ꝛ patiente de aliqua causa cognosceret. nam eoipso videtur eū delegare.
5 † Facit ꝙ si aliquis agat tanq̄ procurator meus me sciēte ꝛ patiente videor sibi mandatū dedisse ꝛ sic sententia lata contra eū mihi nocebit. licet de alio mādato non appareat. ꝛ videtur voluisse Innocē. in. c. ex parte decani. de rescrip. ꝛ Barto. videtur aliter dicere in. l. j. in fin. ī. de re iudi. ꝛ vide quod not. Barto. in
6 l. falsus. C. de fur. ¶ † Ultimo not. casum specialem in quo factor vel procurator meus potest aliquem substituere me inuito
b hoc propter periculum[b] quod est in mora. et hoc ne decipiantur contrahentes qui non habuerunt tempus inuestigādi al's secus. et ideo ꝰm Guil. hoc non habet locum in institore preposito negotiationi terrestri: quia ibi contrahentes habent tempus inuestigandi. qd̄ etiam tenet Bal. C. eo. super rubrica.

2 ☞Prepositus negotiationi si ꝯtrahat extra causam ad quā fuit prepositus quando obligetur preponens.
3 Si inter duos mercatores fit contracta societas vsq̄ ad quinquennium ꝙ ex contractibus celebratis cum altero ipsorum finito quinquennio alter nō teneatur: secus si fuisset societas cōtracta simpliciter.
4 Prepositus negotiationi si contrahit in causa in qua fuit prepositus expresse vel tacite si pecunia non fuit in illā causam cōuersa quando non teneatur exercitor.
5 Testator si mandauit distribui bona sua inter pauperes quod illa que sunt distributa illis qui seruiunt pauperibus dicātur distributa inter pauperes.
6 Expensa facta in nautis dicitur facta in vtilitatem domini seu nauis.
7 Abbas si recepit pecuniam pro induendis monachis: postea non induit sed sibi imbursauit: an eo mortuo teneatur ecclesia.

1 Non autem. † In isto. §. ponuntur due regule. vna negatiua ꝙ si aliquis contrahat cū magistro extra causam ad quam fuit prepositus expresse vel tacite non obligatur exercitor: ꝛ plura exempla ponit. ī. in ver. igitur. licet ergo contrahentes non habeant inuestigare de conditione persone cum qua contrahunt an sit principalis dominus vel factor alterius: vt in prin. bene tamen habent inuestigare an ad istum contractum habeat mandatum vel non: al's eis imputatur: vt. l. qui cum alio. de regu. iur. ꝛ per hoc semel defendebam quēdam mercatorem Uenetum qui habebat quendam institorem Bononie qui institor recepit mutuum a quodam vt solueret legato qui tunc erat: et ille mutuans fecit
2 capi dictum Uenetum cum veniret † Bononiam. certe non tenebatur: quia ad dictum mutuum recipiendum non fuit prepositus tacite vel expresse: cum illa pecunia non fuerit conuersa in vtilitatem suam. al's secus: vt si pro saluādo merces illius que fuissent ablate per superiorem: nisi soluissent: tunc bene teneretur: quia censetur ad hoc habuisse mandatum tacitum: et
3 etiam hic colligitur. Item al's consului † Florentie cū duo mercatores fecissent societatem vsq̄ ad quinquennium ꝙ ex cōtractibus celebratis cum altero ipsorum finito quinquennio non tenebatur alter: licet contrahentes ignorarent finitam esse societatem: quia debuerunt informari: secus si fuisset contractus simpliciter: quia tunc teneretur. licet postea esset dissoluta: nisi fecisset proclamari ꝛ notificari omnibus ꝙ erat dissoluta. et sic loquitur. ī. de instito. sed ꝛ si pupillus. §. j. quasi omnes docto.
4 Italie se subscripserunt. quia erat questio ardua. † Alia regula est affirmatiua ꝙ quando contrahit in causa in qua fuit prepositus expresse vel tacite tenetur exercitor si in illam causam pecunia fuit conuersa vel aliter appareat. Si vero nō fuit conuersa tunc aut dicit se in illam causam recipere ꝛ postea fidē fefellit idem quia hoc debet magis nocere preponenti q̄ contrahentibus: aut hoc non dicit: ꝛ tunc aut concurrētibus his duobus: quia nec dixit: nec conuertit ꝛ non tenetur preponēs. h. d. vsq̄ ad. l. si plures in effectu. ꝛ vide quod not. Bar. in. l. ciuitas ī. si cer. peta. ꝛ Azo. hic in summa qui declarat ꝛ no. hoc ar. ꝰm
5 † Oldra. ꝛ si testator mandauit distribui bona sua inter paupe
c res ꝙ illa que sunt distributa in illos qui seruiunt[c] pauperibꝰ
6 dicuntur distributa inter pauperes. † sic hic expēsa facta ī nautis dicitur facta in vtilitatem domini seu nauis que sine nauta c
7 non poterat nauigare. ¶ † Facit etiam iste text. ꝙ si abbas recipit pecuniam pro induendis monachis postea nō induit: sed sibi pecuniam imbursauit ꝙ eo mortuo teneatur ecclesia. intellige tamen hec vera si cōcurrebāt alia de quibus. ī. eo. l. si oportebat indui eos vel nauis indigebat refectione et non fuit mutuatum vltra q̄ est necesse.

2 ☞Contrahentes non recusantur si ignorant cōditionē sub qua ille cum quo contraxerunt fuit appositus.
3 Statutum ꝙ ex contractu vnius de socijs mercatoribus teneantur alij: an habeat locum si aliqui contraxerunt societatem cum conditione ꝙ nullus eorum sine altero possit aliquid facere.
4 Quando plures sunt constituti in vno officio: an censeatur quilibet constitutus insolidum: vt in iurisditione pluribus tutoribus ꝛ curatoribus: ꝛ in pluribꝰ magistris prepositis negotiationi nauali.

a ¶Sic. Qualiter teneatur officialis ꝓ delictis familie sue. vide per Pari. d̄ pu. plene ī tract. suo de simili. offici.

b ¶Periculum. Ratione periculi ꝙ possit esse ī mora iudex incō petēs examinat testes ad eternā rei memoriam: vt per Frāc. are. consi. xlvj.

c ¶Seruiunt. vide eius consi. xj.

5 Quid in pluribus executoribus vltime voluntatis remis.
6 Quãdo agitur ꝙ aliquis administrator sine alio vel cõsilio alicuius nihil possit agere an hoc restringat eius potestatem.
7 Si cõsilium eius qui debet cõsilium dare sit malũ:an teneatur consulens ⁊ quid si non vult illud dare remis.
8 Consultor requisitus si recusat dare consilium ⁊ postea vult illud dare an debeat expectari remis.
9 Qñ inter plures sunt diuisa officia ĩ eo qđ est cõmissum vni alter habetur tanꝗ priuatus acsi non esset officialis.

a ¶Teneant̃ alij Adde qđ voluit Pet. de ancha. ei⁹ cõsi.ccclxxxiij.

1 **Si plures.** †Si sint plures magistri in eadẽ naui simpliciter constituti quilibet censetur constitutus insolidũ.⁊ ideo alter sine altero contrahendo obligat exercitorem insolidũ:sed si diuisa sint officia inter eos nullus eorũ obligat nisi in officio sibi cõmisso. Item si non simpliciter sint cõstituti. sed cũ conditione ꝙ alter sine altero gerere nõ possit nullus de per se obligat:sed omnes simul.h.d.iste.§. not.quẽ Bar.solenniter repetijt.⁊ multa bona hic tractat.⁊ habet tria dicta.primũ quando simpliciter fuerũt constituti non diuersis officijs nec apposita aliqua cõditione vsq₃.ibi ⁊ si diuisim.secundũ quando officia fuerũt diuisa:quia vnus negotiationi salis:alter negotiationi frumenti vsq₃ ibi:sed ⁊ finali.tertium quãdo apposita conditione.⁊ istud tertiũ dictũ potest referri tam ad primũ casum ꝙ ad secundũ:quia vtrũq₃ potest re
2 stringere.¶†Et no.ex ista vltimo dicto ꝙ non excusantur coherẽtes si ignorant conditionẽ sub qua ille cũ quo contraxerũt
3 fuit appositus.qđ facit ad ea que dixi in.§.precedẽti.¶†Et sic est ar.si statutũ dicat ꝙ ex contractu vnius de socijs mercatori
a bus teneãtur alij[a] ⁊ aliqui contraxerunt societatem cũ conditione ꝙ nullus eorũ sine altero possit aliquid facere ꝙ tũc non habet locum statutũ.⁊ si non fuit seruata forma conuentionis: quia alter sine altero contraxit quasi statutum debeat intelligi eo casu quo societas fuit simpliciter contracta: nec excusantur contrahentes si ignorant dictã cõditionẽ. istud tamen videtur iniquũ:quia sic poterunt fraudare statutũ.vide quod no.Bal.
4 C.eo.sup rubri.†in hoc.§.duo sunt principaliter vidẽda.Primũ est quando plures sunt constituti in vno officio an censeatur quilibet cõstitutus insolidũ:vt sic quilibet per se ⁊ sine alio possit actũ gerere ad quod tendit primus casus huius.§.et in hoc est dicendũ ꝙ sic duobus concurrentibus:scilicet ꝙ administratio cõmissa sit vniuersalis. Item ꝙ sit ordinaria ⁊ altero deficiente secus.pone exemplũ in administratione publica autoritate ⁊ vtilitate: vt est iurisditio.nã si sunt plures iudices ordinarij in eodẽ tribunali quilibet habet iurisditionẽ ⁊ exercitium insolidũ:vt in.l.j.§.de offic.cõsul.⁊ hoc quando sunt plures vt singuli secus si vt plures vel vniuersi puta plures cõsules vel anciani in vno officio:quia nõ nisi omẽs simul possunt actũ gerere:vt.l.magistratus.ff.ad municip.vide de hoc per canonistas.in.c.prudẽtiã.de offi.deleg. Itẽ pone exemplũ in administratione publica autoritate vel vtilitate priuata:vt in tutela ⁊ cura.quilibet enim ex pluribus tutorib⁹ ⁊ curatorib⁹ cẽ
b setur habere officiũ insolidũ[b] vt hic in.ij.glo. ⁊.l.ij.ff.de admi. tuto. Item in administratione priuata autoritate ⁊ vtilitate vt in pluribus magistris prepositis negotiationi nauali.est enim vniuersalis administratio:vt hic.idem in pluribus institorib⁹ prepositis vni apothece si vero nõ est vniuersalis vel nõ est ordinaria.tũc secus vt in pluribus delegatis ad vnã causam quotũ alter sine altero nihil potest:vt.l.duo.ff.de iudi.vt in plurib⁹ actoribus institutis ab vno tutore: ⁊ in pluribus procuratoribus:quorũ neuter censetur insolidũ cõstitutus nisi sit expresse dictum:vt in.d.c.si duo.de procura.in.vj.⁊ not.in.l.pluribus. de procura.etiã si habent mãdatũ generale:vt habetur in.c.pe
5 titio.de pcur.nã aliud est vniuersale aliud generale.¶†Quid autẽ in pluribus executoribus vltime volũtatis.dic vt in.c.si. de testa.lib.vj.⁊ plene per Bald.in.l.nulli.C.de episco.et cleri.
6 †Secũdo est videndũ quãdo agitur ꝙ aliquis administrator sine alio nihil possit agere an hoc habeat eius potestatẽ restringere si nõ appositis his verbis posset gerere:⁊ in hoc est dicendũ ꝙ aut fuerũt constituti plures in eodẽ officio cũ hac clausula ꝙ alter sine altero nihil possit.⁊ tũc habẽtur loco vnius ⁊ sic alter sine altero nõ potest vt in vltimo casu huius.§.cũ glo.aut fuit positus vnus vel plures ĩ vno officio cũ hac clausula ꝙ nihil possint facere sine cõsilio talis qui nõ erat deputatus ad idẽ officium.⁊ tũc aut nec poterat deputari ⁊ tũc illa verba nõ habent restringere:⁊ sic potest requirere de benignitate si vult sed non tenetur.⁊ iste est casus in.l.quidã decedens.§.papi.de ad mi.tuto.allegata in glo.pro contraria aut nõ erant tamen poterant esse ⁊ tunc aut illud officiũ cõcedebatur ab homine qui constituit non autẽ a lege:⁊ tunc tale consiliũ est adhibendum de necessitate:al's non valeret actus.sic intelligunt docto.in.l. idemq₃.§.fi.ff.eo.manda.aut potestas officij potius habetur a lege ꝙ ab homine:vt est potestas tutoris.licet enĩ testator possit tutorem dare idest nominare: potestas tamen quam tutor habet datur a lege.ideo dicitur publica autoritate:⁊ tunc si talis restrictio sit ab ipsa lege:que dat potestatẽ valet ⁊ est seruanda.vt.l.impuberib⁹.ff.de excu.tu. Si vero ab homine:tũc aut ille cuius consiliũ est requirendũ erat in eodem officio ⁊ debet de necessitate requiri aut nõ.⁊ tunc secus.vt.l.titium ⁊ meuiũ. de auto.tu.in prin.⁊ isti passus terminãtur hic per Bart.⁊ vlterius se extendit eo casu quo consiliũ alterius est requirẽdum
7 vtrum teneatur requirẽs illud sequi.†Item quid si dedit malum cõsilium an teneatur cõsulens. Item quid si non vult dare. Item quãdo sentẽtia est ferẽda de cõsilio sapiẽtis format ꝙ plures questiones.de quibus vide in addi.Spe.de requisitione cõsilij.⁊ in tit.de instru.edit.§.nunc vero aliqua.in addi.que incipit Iaco.de are.⁊ qđ not.per canonistas modernos in.c.si
8 pro debilitate.de offi.dele.per Inno.†⁊ quid si ille cõsultor requisitus recusat dare consiliũ postea penitet ⁊ vult dare an debeat expectari.vide qđ no.in.c.si pro te.de rescript.lib.vj.in no
9 uella.¶†Ultimo no.ex secundo dicto ꝙ quando inter plures sunt diuisa officia in eo qđ est cõmissum vni alteri cui nõ est cõmissum habetur tanꝗ priuat⁹ acsi non esset officialis.adde qđ plene no.in.l.j.C.de transac.

b ¶Insolidũ.vide Bal.in.l.cum magistra.C.quãdo prouo.nõ est neces.⁊ in aut.§ amplius.C.de si deicõ.⁊ in.l.fi.C. cõmunia de leg. Bal.cõsil.clv.ij. lib.

c ¶In contrariũ Adde ꝙ hoc dictũ Pau.sequitur Sozi.consil. incip.dñs labia mea aperiat presens cõsultatio.

2 ¶Actio que datur contra exercitorẽ potest dici datiua: sed illa que datur in magistrum est natiua.
3 Exercitor nõ potest ex contractu magistri nisi cessa actione vel in subsidium agere vel nisi magister sit in potestate exercitoris vel periculũ sit in mora ⁊ magister nõ sit presens.⁊ nu.5.
4 Factores moderni mercatorum an teneantur ex contractibus quos gerunt.

1 **Exercitorem.** †Ex cõtractu magistri non solũ tenetur exercitor actione pretoria ⁊ accessoria ex isto edicto:sed etiã ipse magister actione principali ex cõtractu ⁊ põt cõtrahẽs eligere quẽ vult sed ex cõtractu magistri nõ potest exercitor agere sine cessione nisi in subsi
2 diũ illo absente vel nõ cedente.h.d.¶†No.ꝙ actio que dat̃ cõtra exercitorẽ põt dici datiua ⁊ pretoria:q2 nõ oritur ex cõtractu celebrato secũ sed propter contractũ celebratũ cũ magistro datur a pretore in exercitorẽ.⁊ illa ꝗ datur in magistrũ est ciuilis ⁊ natiua:q2 oritur ex cõtractu.¶In tex.ibi.q2 nõ eodẽ auxilio indigebat.nã hic auxilium emanauit in fauorẽ cõtrahentium cũ magistro:q2 habẽt tẽpus ad inuestigandũ de cõditione magistri an sit principalis dñs vel magister an factor alien⁹.vt in prin.l.nõ autẽ emanauit in fauorẽ exercitoris qui habuit tempus ad deliberandũ de cõditione magistri: vnde sibi imputat
3 si eligit malũ.vt.ff.ea.l.ver.vnde querit ꝯfilius.ĩ fi.¶†In tex. ibi:mãdati agere potest.s.contra magistrũ vt ibi cedat actionẽ cõtra illos cũ quibus cõtraxit:puta vẽdidit merces ⁊ non recepit pretiũ ⁊ si magister nõ est presens ⁊ periculũ est in mora poterit agere sine cessione de equitate vtili actione.⁊ hoc est quod sequitur:plane solẽt ⁊c.⁊ probatur.ff.de insti.l.j.in fi.cũ.l.seq. et per istũ tex.anno hoc de facto respõdi cũ quidã hebreus habi
4 tãs †Uenetijs deputasset quendã aliũ hebreum in terra Pesauri ad faciendũ prestum vsurarũ.⁊ ille preposit⁹ recepit plura pignora a quodam milite:⁊ postea remotus fuit ab officio: miles agebat cõtra eũ pro suis pignorib⁹ ⁊ nolebat soluere.ille dicebat se nõ teneri:q2 cõtraxit tanꝗ factor alienus ⁊ factoria erat finita:videbat̃ ꝙ bene diceret p.l.fi.ff.de instito. vbi videtur casus.¶Itẽ per id qđ no.Ange.in.l.ea.de duo.reis.vbi dicit ꝙ factores moderni mercator nõ tenẽtur ex cõtractibus
c quos gerũt.ego dixi ꝙ hic erat casus in cõtrariũ[c] maxime post ꝙ fuit prepositus ab absente:q2 cõtrahẽtes nõ habuerũt respectũ ad preponentẽ sed prepositũ cũ quo cõtrahebãt.ar.in.l.eũ qui.C.si cer.pe. ¶Nec obstat.l.fi.ff.de instito.quia ibi nõ fuerũt verba obligatoria:sed enũtiatiua.⁊ ita sentit hic Bart.¶Nec ob.dictum Ange.q2 potest procedere in factoribus:q2 sunt potius nostri ꝙ habeant administrationem sicut etiam hic dicitur in naui:ex quo cõtractu nõ tenetur exercitor. vt.§.ea.l.§.j.
5 †Quod autẽ dixi exercitorem agere nõ posse ex cõtractu magistri nisi actione cessa vel in subsidium procedit nisi magister sit in potestate exercitoris vt filius vel seruus: tũc etiam acquiret actiones etiam si esset magister alterius.vt.ff.eo.l.si cũ.quas tenetur cedere illi cuius esset magister.vt ibi habet̃.fortius quãdo est magister proprius patris vel domini.

2 ¶Quando filius vel seruus ex rebus peculiaribus exercet aliquam negotiationem naualem tunc pater vel dominus cõsentiens tenetur exercitoria ⁊ sic insolidum.
3 Si vero patre vel domino non consentiẽte sed sciente ⁊ patiente siue etiam cõsentiente ⁊ exerceat fili⁹ vel seruus negotiationem terrestrem.dabitur in patrem vel dominum tributoria.⁊ inquantum detur.⁊ nu.2.

Si vero

4 Si vero patre vel dño ignorantibus: tũc datur in eos actio de
peculio: ⁊ pater vel dominus deducit quod sibi debet̃ vsqꝫ ad
vires peculij.
5 Actio quod iussu oritur qñ pater vel dñs consensit in aliquo con-
tractu speciali qui fit a filio vel seruo.
6 In exorbitantibus a iure: non debemus recedere a verbis le-
gis vel statuti.

1 **Si is qui.** †Si filius vel seruus nauẽ exerceat volũ
tate patris vel dñi ex contractibus gestis
cum eius magistro datur hec actio in patrẽ vel dñm. h. d. licet
ipsi non sint exercitores sed filius vel seruus. hoc primo. sed si fi
lius vel seruus exerceat negotiationẽ terrestrem etiã patre vel
dño consentiente: tunc ex cõtractibus sui institoris nõ datur ꝯ
patrẽ vel dñm institoria actio insolidũ: sed actio tributoria: q̃
non est ita plena sicut institoria vel exercitoria. hoc secũdo. ideꝫ
in exercente negotiationẽ naualem: nõ tñ patre vel dño consen
tiente: sꝫ ipsis scientibus ⁊ patientibus: vt det̃ actio tributoria
hoc tertio. si vo ipsis ignorantibus tunc datur actio de peculio
que adhuc est minus plena. h. d. in effectu vsqꝫ ad. §. hec actio. ⁊
est valde difficilis ⁊ pauci intelligunt nec etiã videt̃ gl. habuis
se bonum intellectum vt patebit ex sequentibus. ⁊ diuide quia
primo ponit vnũ dictũ. secundo illud limitat vsqꝫ ibi. ideo aũt
tertio. Tertio rñdet cuidã obiectioni: que posset fieri vsqꝫ ibi sꝫ
si scienter. quarto declarat vnũ dubium vsqꝫ ibi: in potestate.
quinto declarat quedam alia dubia. ⁊ premitto: ꝙ si pater vel
dñs incepit vel inuenit negotiationẽ naualẽ ⁊ eideꝫ preposuit
filium vel seruum: tũc ipse pater vel dñs dicitur exercitor: fili⁹
vel seruus dicitur magister: ⁊ tunc non est dubiũ ꝙ ex contra-
ctibus celebratis cuꝫ magistro detur hec actio insolidum con
tra patrẽ vel dñm sicut si preposuisset quendam extraneũ vt in
toto isto tit. ⁊ de isto casu non loquitur hic. Interdum pater vł
dñs non inuenit sed cõcessit filio vel seruo peculium ⁊ ipse fili⁹
vel seruus incepit vel inuenit ⁊ quẽdam magistrũ naui prepo-
suit ⁊ tunc est dubiũ an hec actio detur contra patrẽ vel dñꝫ ex
contractibus celebratis cum illo magistro. nã edictum pretoris
loquitur de exercitore: sed ipse pater vel dñs tũc non est exerci
tor sed filius vel seruus. breuiter contrariũ respondet̃: si patre
vel dño consentiente filius vel seruus exercebat talẽ negotia-
2 tionem. ⁊ in hoc extenditur edictum pretoris. ¶ †Sed contra
hoc oppo. ꝙ imo nõ dicitur exercitoria sed tributoria q̃ est mi-
nus plena. nam qñ filius vel seruus in reb⁹ peculiaribus exer-
cet aliquã negotiationem patre vel dño consentiente vel patiẽ
te datur in patrem tributoria vel in dñm. vt. j. de tribu. per to-
tum. que non dicitur insolidum: sed quasi insolidum. eo q̄ dat̃
vsqꝫ ad vires peculij: ⁊ sic nõ insolidũ: tñ pater vel dñs in mer-
cibus peculiarib⁹ in quibus negotiat̃ nõ hꝫ priuilegiũ vt pos-
set ante oĩa deducere qđ sibi debet̃ a filio vel seruo sed vocatur
in tributũ vna cum alijs pro rata. vt. j. de tribu. per totum. li
cet secus sit in actione de peculio in qua pater vel dñs hꝫ priui
legium deducendi. vt. l. sed si damnũ. §. j. de pecu. ⁊ propter hoc
actio tributoria dicitur esse quasi insolidum: ad hoc rñdet iu-
riscõ. ꝙ illud procedit qñ exercent terrestreꝫ negotiationẽ nos
loquimur quando naualem in qua maior versat̃ vtilitas publi
ca. ⁊ ideo pinguius fuit prouidendum cõtrahentibus vt licet
ipse pater vł dñs negotiationẽ nõ exerceat nec inuenerit sꝫ ipe
filius vel seruus in rebus peculiaribus: ipso tñ volente detur
3 hec actio insolidũ cõtra eũ. ¶ †Sed circa hoc querit̃ in ver. sꝫ
si sciente. qđ si pater vel dñs expresse nõ cõsensit sed sciuit ⁊ pas
sus est an idẽ erit. ⁊ rñdet̃ ꝙ non q̄ edictũ pretoris loquitur de
patre vel dño consentiente. sed aliud est consentire ⁊ aliud scire
pati: tunc ergo dabitur tributoria que est minus plena vt dixi
sed qñ exercet negotiationẽ terrestrẽ. tunc siue consentiat expſ-
se siue sciat ⁊ patiat̃ dat̃ tributoria tm̃. non aũt institoria que so
4 let dari ꝓ negotiatione terrestri ⁊ datur insolidũ sicut ista. †Si
vero ipsis ignorantibus tũc datur actio de peculio que adhuc
est minus plena: cum detur vsqꝫ ad vires peculij ⁊ pater vel do
minus habet priuilegium deducendi qđ sibi debetur vsqꝫ ad
vires peculij ⁊ hoc probatur in ver. ⁊ in potestate. lꝫ etiã Bart.
plura alia dicat. ¶ Ex predictis apparet ꝙ gl. nõ bene intelle-
xit dum dicit ꝓ hoc actio datur in patrẽ vel dominum in casu
huius. §. qñ affuit ipsorꝫ voluntas expressa vel tacita. nam si in
tellexit tacita eo ipso ꝙ sciuit ⁊ passus est non bene dicit. imo ꝯ
ver. sed si alio modo possit constare de voluntate ꝑ aliquas cõ-
iecturas: licet non expressisset posset gl. procedere. ¶ Oppo. et
5 videtur †ꝙ si pater vel dñs expresse cõsentiat detur cõtra ipm
actio ꝙ iussu. non aũt exercitoria vel tributoria vt. j. qđ iussu. ꝑ
totã glo. j. in fi. q̃ se inuoluit. Tu dic sm Mar. ⁊ Jac. but. ꝙ ille
tit. loquitur qñ pater vel dñs consensit in aliquo speciali cõtra
ctu q fit a filio vel seruo. si ergo vniuersali negotiatione tũc nõ
recurritur ad actionẽ qđ iussu. sed ad exercitoriam si est naua-
lis vt hic ⁊ ad tributoriam si est terrestris: si nõ ꝯsentit expresse
sed scit ⁊ patitur indistincte recurritur ad tributoriã siue sit na
ualis siue terrestris. vt hic in ver. sed si sciẽte. ¶ Et no. illũ text.
6 qui semper allegat̃ †ꝙ in exorbitantibus a iure non debemus
recedere a verbis legis vel statuti. nam exorbitat quando pa-
ter vel dñs teneatur insolidũ ex ꝯctu in quo spãliter nõ consen
sit sꝫ tollat̃ a iure ꝓpter cõsensum adhibitũ vniuersaliter in ne
gotiatione nauali ꝓpter publicã vtilitatẽ. debem⁹ ergo stare
verbis que loquuntur de cõsentiente. sed qui scire patit̃ nõ pro
prie cõsentit sed tenet mediũ: vt hic ⁊. j. de tribu. l. j. §. scientiaꝫ
⁊ ibi no. in gl. super verbo velle.

2 ☞ Actio exercitoria contra preponẽtẽ est datiua sꝫ cõtra ma
gistrum est natiua.
3 Hec actio ꝙ sit accessoria sꝫ illa qua tenet̃ magister sit pñcipa
lis ⁊ ꝙ isti teneant̃ tanq̃ principalis ⁊ fideiussor: nõ tanq̃ duo
rei debendi: ⁊ qs effectus ex hoc resultet.
4 Interruptio prescriptionis facta contra vnum puta exercito-
rem non censetur facta contra alterum puta magistrũ nec eꝯ.
5 Sñia absolutoria lata ꝓ exercitore non prodest magistro: ⁊ qđ
in iureiurando.
6 Solutio facta ab exercitore simpliciter censetur facta pro sua
obligatione tantum sed tollit obligationem magistri per exce
ptionem.
7 Quod ista actio sit pretoria sꝫ illa qua tenet̃ magister possit esse p̃-
toria ⁊ ciuilis sm naturam contractus.
8 Qñ plures tenent̃ ad idem debitum diuersis actionib⁹ si actuꝫ
est contra vnũ ⁊ exactum alter liberatur.
9 Qñ vnus tenet̃ principalr alter accessorie: soluente principali
tollitur vtraqꝫ obligatio ipso iure: et qđ si soluat ille qui tenet̃
accessorie. ⁊ an ex interuallo possit ei fieri cessio.

1 **Hec actio.** †Qñ plures tenentur ad idem debituꝫ
diuersis actionibus vno soluente libe-
2 ratur alter. h. d. ¶ †No. hic primo in ver. dabatur ꝙ hec actio
est datiua alś natiua nõ datiua vt dixi. s. e. l. §. est aũt. in princ.
l. ⁊ ita dicit expresse Bart. in. l. eadem. de duo. reis. in. vij. qõne.
3 ¶ †Item not. dũ dixit ex persona magistri ꝙ hec actio est ac-
cessoria sꝫ illa qua tenetur magister est pñcipalis. ⁊ ita dicit gl.
rubri. ⁊ etiam Bar. in. d. l. eadẽ. in. viij. q. dicens ꝑ hoc ꝙ isti nõ
habẽt se tanq̃ duo rei debendi cũ alter teneat̃ principaliter: al
4 ter accessorie: sed tanq̃ principalis ⁊ fideiussor. ¶ †Et ex hoc
sequunt̃ plures effectus. s. ꝙ interruptio prescriptionis facta ꝯ
vnũ non censet̃ facta cõtra alterum sicut in principali ⁊ fideius
sore. vt no. in glo. que nõ est alibi in. l. cũ quis. §. si quis vero. de
solu. non sic si essent tanq̃ duo rei. vt. l. fin. C. de duo. reis. Item
5 sequitur †ꝙ sñia absolutoria lata pro exercitore non ꝓdest ma
gistro sicut nec lata pro fideiussore prodest principali. licet sec⁹
sit in iureiurando vt no. in. l. duobus. §. fideiussorem. de iureiu
ran. per Bar. non sic si essent tanq̃ duo rei ⁊ essent socij: q̄ lata
pro vno ⁊ alteri prodesset. vt not. idem Barto. in. l. duobus. eo.
6 tit. in. iiij. q. †Sequitur etiam ꝙ solutio facta ab exercitore sim
pliciter censet̃ facta pro sua obligatione tm̃ ꝓ obligatione ma
gistri. ⁊ ideo suam tm̃ tollit ipso iure. sed obligationẽ magistri
per exceptionẽ sicut in fideiussore simpliciter soluente vel mã-
datore: vt. j. mand. l. papini. ⁊. l. stichum. §. si mandato. j. de so-
lu. ⁊ sic etiam ex interuallo possit illa cedi: q̄ ipso iure durat nõ
sic quando teneretur eodem genere obligationis. vt. l. modesti
7 nus. j. de solu. ⁊ statim dicam. ¶ †Item no. in versi. honoraria
ꝙ ista actio est pretoria: sed illa qua tenetur potest esse pretoria
et ciuilis sm naturam contractus. vt. j. eodem. si eum. §. j. ibi:
dum dicit que mihi vel ciuili iure vel honorario cõpetit. Item
8 no. †quod quando plures tenentur ad idem debituꝫ diuersis
actionibus si actum est contra vnum liberatur alter. intellige
sane quando est actum ⁊ exactuꝫ alś secus siue egit ⁊ obtinuit
nondum tñ facta est executio siue succubuit non ꝓpterea alter
9 liberatur. vt. C. de fideius. l. fi. ¶ †Ultimo no. ꝙ qñ vnus tenet̃
principaliter alter accessorie soluente principali tollit̃ vtraqꝫ
obligatio ipso iure. nam ipsa principalis pro qua censet̃ solu-
tum in dubio tollitur sine dubio ipso iure: ⁊ in consequentiam
etiam accessoria que sine illa stare non potest. Si vero soluat il
le qui tenetur accessorie tũc iste tex. non declarat an ipso iure vł
ope exceptionis. Sed dic ꝙ siue soluat ꝓ sua obligatione: siue
pro principali minuitur obligatio. glo. vero ordinaria in. d. l.
papi. melius declarat dicẽs ꝙ si soluit ꝓ obligatione principa
li illa tollitur ipso iure ⁊ in consequẽtiã etiã sua: si vero soluit ꝓ
suo qđ in dubio presumit̃ qñ teneretur diuersis generib⁹ obli-
gationum: tunc sua tollitur ipso iure: sed principalis ope exce-
ptionis: non sic quando teneretur eodem genere obligationis
quia tunc vtraqꝫ tollitur ipso iure: vt in duobus tutoribus vel
in duobus reis debendi. Si vero vnus soluat pro totali obliga
tione qua tenetur vterqꝫ censetur soluisse ⁊ vterqꝫ soluitur ipso

iure. ⁊ ideo cõtra aliũ ex interuallo nõ potest fieri cessio nisi de
cedendo tpe solutionis fuerit actũ. vt. d. l. modesti. non quando
ipso iure non tollitur vt ibi plene no. per Bar. ⁊. C. de fideiuss.
l. cum alter. per Cy. ⁊ per. d. l. papi.

2 ☞ Si sunt plures eandem negotiationem exercentes: an et
quando ex contractibus celebratis cum vno: quilibet obliget
insolidum.

3 Ex cõtractu vnius ex socijs oĩm bonoꝝ: qui non exercebãt eã
dem negotiationem non tenentur alij nisi quatenus in arcam
communem fuerit versum.

4 Si vni ex pluribus dominis vel iudicibus vnius castri cõmit
tatur quod habeat cognoscere de aliqua causa. ille dicitur co-
gnoscere vt delegatus et appellatur ad condominos: vel con-
iudices.

1 **Si plures.** †No. ꝙ. §. si plures[a]. s. e. l. loquit quã-
a do erat vnus exercitor sꝫ plures magi
stri hic ecõuerso qñ vnus magister sed plures exercitores socij
habentes diuersas portiones in negotiatione nauali ⁊ dicit ꝙ
ex contractu magistri quilibet eorum obligatur insolidũ licet
vnus insolidum soluat recuperet a socijs ꝓ rata ⁊ hoc nõ quã
do plures rei debendi socij si vnus soluit isolidũ recuperat ab
alijs ꝓ rata qđ dic vt. l. j. C. de duo. re. ⁊ dicit Bar. in. l. eadẽ. de
duo. re. in. viij. q. ꝙ isti cũ teneant eodem genere obligationis:
qꝛ oẽs accessorie ⁊ quilibet insolidũ põt dici tãꝙ plures rei de
bendi: vt sic iura loquẽtia de duo. reis locũ habeant in eis: qđ
interruptio contra vnũ censeatur esse facta contra alteruꝫ ⁊ ꝙ
sñia lata ꝑ vno ꝓsit alteri ⁊ vno soluente liberentur oẽs ipso
iure vt dixi in. §. precedenti. ꝙ est no. ⁊ ideꝫ esset in plurib⁹ mer
catoribus ⁊ socijs exercentibus eandem negotiationeꝫ ꝑ aliũ
non factorem nec institorem: vt ex contractibus illius quilibet
obligetur insolidum de iure cõmuni. Si vero exercẽt negotia
tionẽ per seipsos nullo ibi preposito tunc quilibet conuenitur
ꝓ rata quã hꝫ in negotiatione. vt in prin. l. si tñ plures. de quo
Bar. in. l. eadẽ. in. vj. vel. vij. q. facit magnũ festũ ⁊ dicit ꝙ Pe.
⁊ Cy. in. l. cũ te in gallia. C. si cer. pe. loquuntur ꝯ casum huius
2 legis. qꝛ †dicũt ꝙ si sunt plures mercatores eandem negotia
tionẽ exercentes ex cõtractibus celebratis cuꝫ vno qlibet obli
gatur insolidũ ꝙ est expresse ꝯtra istũ tex. vnde ipse distinguit
aut exercent in eodem loco ⁊ tũc quilibet obligatur ꝓ rata quã
hꝫ in negotiatione vt est casus hic qꝛ non censet alter alterum
preposuisse. vt hic dicitur aut in diuersis locis ⁊ tunc posset ꝓ
cedere dictum Pe. ⁊ Cy. qꝛ alter alterum videtur preposuisse ĩ
eodem loco per. l. eius qui in prouincia. s. si cer. pe. circa fi. iun-
cto ver. sed si plures ⁊c. Breuiter iste tex. põt intelligi ꝙ cõtra-
ctus fuit celebratus cum oĩbus simul ⁊ tunc non facit ꝓ Bar.
nec contra Cy. si autem cum vno tm̃ tunc si consueuerunt con-
trahere separatim aliquando vnus aliquando alter sine alte-
ro. tunc Bal. in. d. l. cum te. tenet opi. Pe. etiam si sunt in eodeꝫ
loco quasi alter alterius censeatur prepositus. secus si nõ con-
sueuissent contrahere nisi omnes simul ⁊ tunc procedit dictum
Barto. quando in diuersis locis: fatendum est Barto. bene di
cere. Sed contra omnes predictos doct. opp. de. l. antepe. ff. ꝓ
socio. per quam videtur quod ille solus obligatur qui cõtraxit
3 ¶ †Solue ibi erant socij omnium bonorum non tamẽ exerce
bant eandẽ negotiationẽ vnde ex contractu vnius non tenent
alij nisi quatenus in arcam communẽ fuerit versum vt not. s.
si cer. pe. si socius. nos loquimur quando exercebant eandẽ ne
gotiationẽ per statuta tamẽ ciuitatum vt Florentie vel Vene
tijs prouidetur vt indistincte ex contractu vnius ex socijs mer
catoribus teneatur quilibet insoliduꝫ. ¶ Ultimo in ver. si ser
uus plurium. debes scire ꝙ in vltimo ver. ⁊ ideo plures. fuerũt
duo intellectus in gl. vnus ꝙ ille ver. corrigat principium illi⁹
l. si tamẽ plures. ⁊ iste intellectus non est bonus: alius ꝙ corri-
gat principiũ illius. §. sed si seruus. ꝙ vult vt si seruus pluriũ
dñorum exerceat nauẽ ꝙ ex contractu eius obligentur dñi ꝓ
rata quam habent in seruo sicut plures exercitores ꝑ seipsos
exercentes: vt in prin. iuriscon. hoc corrigit per hanc rationem
qꝛ si exercet de voluntate vnius tm̃: ille solus obligatur insoli
dum: ergo si de voluntate oĩm quilibet debeat insolidum obli
gari: allegatur etiam iste ver. sed si plures. ꝭm Ray. de forli. ꝙ
4 †si sint plures domini vni⁹ castri vel plures iudices ordinarij
⁊ vnus eorum per alios committatur quod habeat cognosce-
re de aliqua causa. ille dicatur cognoscere vt delegatur ⁊ sic ap
pelletur ad condominos vel ad coniudices: non autem ad aliũ
superiorem.

a ¶ Plures. vide plene Bar. i. l. et an eadẽ. de duo. re. ⁊ ad istũ text. vide. l. iã tñ. §. si plures. j. iu. sol.

b ¶ Cõuersa. qũo ꝓbet ꝯuersum ĩ vtilitatẽ alicui⁹. vide bal. ĩ. l. j. C. si aduer. cred. pe trũ. d anc. ꝯs. vlt. ⁊ an assertio reci piẽtis sufficit ad ꝓbãdũ versionẽ vide Bar. in. l. a diuo pio. §. sed sciendũ. de re iu. ꝑ cano. ĩ. c. qđ q-busdã. de fideiu. ꝑ Sozi. consilio xxxviij.

2 ☞ Actio exercitoria lꝫ sit pretoria est tñ perpetua: tã respectu
tpis ꝙ̃ etiam transmissionis ad heredes.
3 Exercitoria an sit ꝓprium nomẽ actionis an adiectio.
4 Actio que datur contra exercitorem ⁊ illa q̃ datur cõtra magi
strũ ꝙ non sit eadem.

Si tamen plures.
1 **Si seruus.** †No. hic ꝙ lꝫ ista actio sit ac
cessoria ꝑ estimationẽ. tamẽ
principalis non extinguit. nã principalis respectu dñi est illa
qua tenet seruus exercitor vel etiã magister. vt. s. e. l. j. §. si is q
nauem. ⁊. §. est aũt. ⁊ tñ illa lꝫ principalis extinguit ꝑ mortẽ ser
ui qui nõ hꝫ heredem vel per mortẽ magistri decedentis etiaꝫ
sine herede nõ desinit dñs esse obligatus vt hic ptꝫ: qꝛ licet ac-
cessoria nõ possit cõtrahi sine principali. põt tñ cõtracta rema
nere: ꝙ dic vt. l. intelligere. C. de luitio. pig. ⁊. l. cuꝫ notissimi. C.
de prescrip. xx. ann. ⁊. l. postꝙ̃. in prin. cum ibi no. vt. le. no. ca. et
2 de fideius. l. si debitor. ¶ †Itẽ no. in. §. ꝙ licet ista actio sit ꝑto-
ria. vt. l. j. §. pe. s. eo. est tñ perpetua tam respectu tpis ꝙ̃ etiam
transmissionis ad heredes. ⁊ hoc ideo qꝛ est persecutoria nõ pe
nalis ⁊ non datur cõtra dispositionẽ iuris ciuilis al's secus. vt
l. in honorarijs. §. si cum rescissa. j. de act. ⁊ ob. ⁊ instit. de perpe.
3 ⁊ temp. act. †Et aduertendum ꝙ gl. hic dicit ꝙ istud non est ꝓ
priuꝫ nomẽ actionis: s. exercitoria. sed est adiectio ⁊ idẽ in actio
ne de pecu. ⁊ in tributoria ⁊ institoria. h. d. ꝙ proprium nomẽ
est illud qđ habet actio principalis ex contractu celebrato cum
4 magistro. †Innuit ergo ista glo. ꝙ vna ⁊ eadem sit actio q̃ dat
contra magistrũ ⁊ que datur contra exercitorem que dominat
a contractu sed qꝛ extenditur ad exercitorem ex accidenti voca
tur exercitoria: ⁊ hoc non placet imo sunt actiones diuerse: vt
ptꝫ in actione de peculio que est diuersa ab illa qua tenetur fi-
lius. vt. j. ꝓxi. sol. l. si id quod. §. si filius. patet qꝛ ista semper est
pretoria: sed illa que contra magistrum potest esse ciuilis ⁊ pre
toria. vt. j. l. proxi. §. j. in fi. potest ergo melius dici qđ est ꝓpriũ
nomen actionis ⁊ vno respectu est datiua quantum ad obliga
tioneꝫ que datur a lege sed alio respectu est datiua: quia ex illa
obligatione pretoria nascitur sicut dicimus in actione de pecu
lio. qđ dic vt plene no. ꝑ Cy. in. l. dñium. C. qđ cũ eo. ⁊ ꝑ Bar. in
l. frater a fratre. j. de cõdi. inde.

2 ☞ Obligatio accessoria lꝫ nõ possit in plus cõtrahi ꝙ̃ princi
palis põt tñ efficacius contrahi.

1 **Si eum.** †Contrahens cum magistro etiaꝫ
in potestate constituto habet exerci
torem obligatum ⁊ actiones acquisite per taleꝫ ma
gistrũ acquiruntur ipsi domino in cuius est potesta
te. quas tenetur cedere exercitori. h. d. ¶ In tex. ibi: ex locato:
tamen mutat causam. nam supra quando dominus serui erat
2 creditor. hic quando exercitor. ¶ †Nota ergo ex primo casu ꝙ
obligatio accessoria licet non posset in plus contrahi ꝙ̃ prin-
cipalis: potest tamen efficacius contrahi. naꝫ si preposuisti ser
uum meum ⁊ ego secum contraxi. principalis obligatio est il-
la quã tenetur seruus. ⁊ illa non est nisi naturalis ⁊ non produ
cit actionem vt. l. frater a fratre. de condictione indebiti. Sed
exercitoria qua tu teneris ꝓcedit ex obligatione ciuili seu pre-
toria que producit actionem: simile in fideiussoria obligatione
que potest accedere obligationi naturali tantum. vt. l. j. de fide
iusso. ⁊ sic efficacius contrahitur non tamen in plus vt. l. grece.
§. illud. eo. tit.

1 **Item si seruus.** †Licet hec actio datur contra
exercitorem non tamen impe
ditur contrahens vti actione principali contra magistrũ: qꝛ ꝑ
hoc edictum additur actio actioni non aũt vetus tollitur. h. d.
⁊ sic ptꝫ ꝙ sunt due.

2 ☞ Mutuãs institori in cãm ad quã prepositus est lꝫ nõ ap-
pareat ipsum cõuertisse in vtilitatẽ preponẽtis: que debeãt cõ-
currere ⁊ habeat preponẽtem obligatum.

1 **Lucius.** †Mutuans magistro in refectionẽ
nauis habet obligatum exercitoreꝫ
concurrentibus quinqꝫ de quibus habetur in hac
l. posito etiã ꝙ pecunia non sit nec appareat cõuer-
sa in refectionẽ nauis. h. d. ista. l. singularis q̃ semper allegatur
2 in istis coniecturis mirabilibus de quibus hic. †⁊ idem in mu
tuante institori in causam ad quam prepositus est: lꝫ nõ appa-
reat ipsum conuertisse in vtilitatem preponentis. ⁊ iste casus
est quotidian⁹. primum ergo ꝙ requiritur est vt expresse dicat
se recipere in refectionem nauis vel aliam causam necessariaꝫ
b si enĩ non diceret ⁊ pecunia in illã cãm non est conuersa[b] nõ te-
neretur exercitor. vt. s. eodem. l. j. §. quod si ab initio. Secũduꝫ
qđ requiritur est vt refectio reuera sit necessaria vel subsistat
iusta causa. ⁊ in hoc ista. l. supplet. l. j. §. qd si mutuaui. versi. vñ
querit offilius. s. eo. vbi simpliciter dicitur ꝙ si recepit in refe-
ctione nauis. licet tamen illa non committat tenetur exercitor
No. ex hoc secũdo dicto ꝙ non cogitur quis esse procurator al
terius vel gerere aliena negotia. facit. l. postulante. in fine. j. ad
treb. Tertio requiritur quod mutuans sciat illum esse prepo-
situm

situm nauis et nauem refectione indigere. nam tunc censet habuisse animũ obligandi exercitorem. secus si ignorat ad quod vide omnino quod no. Bal. in. l. si pupilli. §. i. circa medium. de negestis. Quarto requiritur quod nõ mutuet maiorem pecuniam quam sit necessaria alias non haberet actionem nisi vsque ad necessaria. Quinto et vltimo requiritur quod mutuet in loco vbi possit nauis refici vel impleri illo propter quod fuit mutuata pecunia. his concurrentibus posito quod non appareat esse conuersa in vtilitatẽ nauis tenetur exercitor etiam si ad recipiendam pecuniam mutuo non dederat expressum mandatum quia saltem tacitũ censetur dedisse ad omne illud sine quo negotiatio vel nauigatio ad quam preposuerat non poterat expediri vt patet in. l. i. §. nõ autem. s. eo. et arg. in. l. ij. s. de iuris. om. iu. et. l. ad rẽ mobilẽ. et. l. ad legatum. s. de procu. Si vero appareret conuersa in vtilitatem nauis: tunc etiam istis non concurrentibus haberet exercitorem obligatum: vt. C. quod cũ eo. l. ei qui. in fi. et presumeretur conuersa si nauis reperitur refecta licet non probaretur quod de illa pecunia quia presumitur alio non apparente. vt. l. ij. de alimen. pupil. prestan. Item quando habuit mandatum expressum ad recipiendũ pecuniam mutuo sufficit quod dicat se recipere in casu ad quem prepositus est licet alia: de quibus hic non interueniant. ita videtur sentire Azo in sum. et Bar. in. d. l. si pupilli. §. j. et. l. ciuitas. si cer. peta. quinimo videtur quod etiam si non dixerit se recipere in illam causam ex quo habuit mandatum expressum sufficiat vt. C. eo. tit. l. si mutuam. Item ista procedunt quando quis mutuauit preposito a persona non priuilegiata. alias non videtur ista sufficere: sed quod creditor debeat probare pecuniam vsam in vtilitatem: vt in aut. hoc ius porrectum. in fine. C. de sacrosanct. eccle. et. l. ciuitas. si certum peta. vel dic quod illa iura itelliguntur secundum banc. l. quod tunc sit necesse probare eam versam in vtilitatem quando non concurrunt illa de quibus hic: puta dixi in. l. i. §. non autem. de abbate qui recepit pecuniam vt induceret monachos: et postea non inducit vt teneatur successor: vel etiam si concurrant ista de quibus hic: tene menti quia ista. l. est singularissima.

¶ Ad legem rhodiam de iactu. Rubrica.

1 ¶ Locatio interdũ ponitur pro cõductione et econuerso.
2 Ago contra te vt cõtra titium agas seu vires eius retineas: in subsidium vero agere potero cõtra titiũ casu quo possem. et aliquando non in subsidium.
3 Domus destructa a vicinis ne ignis vlterius transiret: qualiter debet resarciri a vicinis pro rata.
4 Si ex mercibus plurium mercatorum absconditis manifestate sint a conductore res vnius tantum ei qui volebat omnes merces auferre. et alie salue remanserunt: an ablate debent per alios resarciri.

1 **Lex rhodia.** †De questione fide iussorum quam tãgit hic glo. dic vt no. per Cy. in. l. j. in. ij. q. C. de duo. reis. et per Bar. in. l. modestinus. j. de solu. et per gl. in. d. l. si plures. de administra. tutorũ.
2 ¶ †In. l. seq. no. hic tex. cum glo. quod locatio interdum ponatur pro conductione et econuerso: quia sunt nomina correlatiua et ad positionem vnius sequitur positio alterius ideo permissiue interdum ponitur vnum pro altero. vt in simi
3 li habetur in. l. veteres. j. de acti. empt. ¶ †Item no. nouũ modum agendi. s. ago contra te vt agas cõtra titiũ vel vices ipsius retineas. sic. j. locati. l. cum in plures. §. messem. in subsidium vero eo casu quo possem sic agere daretur mihi actio recta via cõtra illum contra quem volo te agere. vt. j. titu. px. l. j. in fi. cum l. seq. et. s. tit. px. l. j. in fi. cum. l. seq. et. s. tit. px. l. j. §. est autem. et ita intellige gl. que est hic. sed aliquando etiam non in subsidiũ videlicet quando ille contra quem volo te agere fuerit effectus locupletior ex re mea. et tu liberaris cedendo mihi actionem contra illum vt. s. si cer. peta. l. cum fundũ. §. seruum tuum imprudẽs.
4 et. l. dominus testamento. s. de condi. inde. ¶ †Ultimo no. in fi. argu. ex tex. et glo. secundum Guil. de cu. quod si ortum est incendium in vicinia et domus mea fuit destructa ne ignis transiret vlterius et incenderet alias: quod damnum meum quod sensi pro saluãdis domibus aliorum debet mihi resarciri[a] ab hominibus pro ratã vel distingue vt plenius habetur. j. quod vi aut clam. l. si alius. §. est et alia. vbi est bonus tex. semel etiam consului in simili† cũ merces plurium mercatorum per quendam fuissent portate in Frãciam et ad notitiam illius peruenit quod superior volebat omnes auferre et occultauit plures et manifestauit res cuiusdã tantum ad hoc vt ille; vlterius non perquireret et sic euenit et sic ille fuerunt perdite et alie salue facte fuerunt petebat ille contribui per alios dicebatur sibi quod res sue perierant sibi. argum. in. l. pi

gnus. C. de pig. act. et eadem. l. §. si nauis. in ver. quod quero predones. sed contrarium est quia propter manifestationem in illa re. cetere salue facte sunt vt hic.

2 ¶ Cautela quando mercatores vident tempestatem: et non dubitant periclitari vt non dicãt magistro quid habeat agere.

1 **Si laborante. Si conseruatis.** †Pro deterioratione nauis: aut instrumentorum eius non fit contributio nisi fiat voluntate vectorum vel iusto metu pro saluanda naui cum reus. hoc dicit. facit s. de vsufru. l. arboribus. §. nauis. et. l. vtique. §. si. de rei ven. In tex. ibi que nauis gratia parantur vt sunt instrumenta nauis. pro quibus non fit contributio: quia satis est quod habeat mercedẽ. ¶ In tex. ibi et earum supple iactatarũ pro quibus fit cõtributio. quia vnus mercator non recipit mercedem ab alio pro rebus suis etiam si iaciuntur pro saluandis rebus aliorum cõueniẽs est vt cõtributio fiat. ¶ In textu ibi: sed si voluntate vectorum
2 ¶ †Nota cautelam quod quando mercatores vident tempestatem si non dubitant periclitari non debent magistro dicere quid habeat agere: quia si dicunt quod faciat tale quid: puta quod nauem exarmet vel aliquid aliud quod sibi resultet in damnum poterit ab alijs repetere tanquam fecerit de ipsorum volũtate vel mandato. idem si fecit ne periclitaretur: vt. j. dũ subijcit vel aliquem metum.

a ¶ Resarciri. ad de Bar. i. l. si alius §. est aũt. s. quod vi aut clã. et vid bal. c. j. de ca. q curiã vendidit. vbi an baro q vocatur ad exercitum arma pdidit possit illa recupare. de quo p Inn. in. c. sicut. el. iij. de iu reiu. et vide Flo. i. l. si loc. §. cũ via j. queadmo. ser. amit. et quod no. i. l. hec qd. in princ. j. de icẽ. rui. et nau. p Angel. i ꝯsilio clxxij. inci. in cã incendij.

2 ¶ Mercator si in aliqua balla pannorum posuit aliquas gemmas vel annulos: et non nũtiauit gabellario quod eas nõ perdat.
3 Pro annulis quos quis portat in digitis vsus sui gratia non tenetur soluere gabellã.
4 Pro iactu vestimentorum fit etiã collatio.
Cedenti bonis non auferuntur vestimenta. ibi.
5 Tpe famis et sic necessitatis licitum est rapere panẽ alienum.

1 **Cum in eadem.** †No. hic quod gemme annuli et margarite dicunt merces vt patet hic in prin. dum dicit merciũ et postea illis subijcit ꝯtrium videt voluisse gl. in prin. huius. l. que incipit. s. merces alias vidi
2 magnã questionem de hoc cum quodam mercatore† cum quidam mercator in quadã balla pannorum posuisset quedam de predictis et non nuntiasset gabellario et statutum dicebat quod de mercibus tantum soluat alias perdat salma vnde volebat superior quod esset confiscatio: dicebatur quod non erãt merces et allegabantur certe consuetudines mercatorum de quibus non recordor: et cã
3 fuit mihi cõmissa: et pronuntiaui pro mercatore. †Facit etiã in argumentum quod pro annulis quos quis portat in digitis teneat b
b soluere gabellã secundum Barto. sed in ꝯtrium quia vsus sui gratia[b] por
4 tat: vt in. l. censoria. de verbo. signifi. ¶ †Not. etiã quod pro vestimentis fit collatio: et sic est arg. secundum Guil. de cu. quod si aliquis cedat bonis et sic oportet oia dimittere etiã vestimenta sibi auferant contrarium tamen ipse determinat ne moriatur et quia vituperium
5 esset contra publicã honestatem. ¶ †Ultimo no. in fi. ar. secundum eundem quod tpe famis licitũ est rapere panem alienum. adde quod no. xij. q. ij. fraternitati.

b ¶ Sed an gabella sit soluẽda de his q portat quis sui grã. vid per Anch. ꝯsi. cclv.

1 **Si res.** †Not. hic secundum Guil. de cu. si statutũ dicat quod illi de villa teneãtur emendare dãnum quod aliquis passus est in eorum territorio: vt dicit Bononie non inuenitur qui dedit dãnũ: quod si a principio ignoratur postea venit ad lucẽ antequam sit facta emenda non teneat emendare et sic illa verba: si
c ignorat[c] malefactor. s. a pricipio et ex postfacto nec sufficit quod a principio ignoretur: si vero iã facta est emendatio non debet retractari sed villa potest recuperare ab illo qui dãnum dedit: per istum textum.

2 ¶ Collatio pro iactu non debet fieri nisi de rebus que reperiũtur et secundum estimationem illarũ.

1 **Nauis onuste.** †Sicut confert pro re- c bus trãslatis in scapham ita et pro rebus: que perijt si ex hoc nauis salua facta est etiã si postea perierit: si tamen res perempte recuperent. h. d. Prim⁹ casus istius. l. vsque ad ver. cõtra iũcto tertio casu qui ponitur in ver. sed si nauis. vsque ad ver. eorum si vero nauis non sit facta salua sed scbapha non perierit et sic econuerso: non confertur pro rebus in scapha saluatis quia non sunt saluate propter peremptionem illarum et eo modo si res iactate et perempte fuerunt recuperate nõ habẽt conferre illis quorum merces in naue perempte sunt hoc dicit. ¶ Secũdus casus huius. l. in versi. contra iuncto quarto casu qui ponit eodem versi. et sic sunt quatuor casus vsque ad. §. cum autem. in primo et tertio fit collatio. in secundo et quarto non. et ratio colligitur ex his que dixi quod in primo fuerunt res saluate propter peremptionem in secundis non. ¶ In textu ibi iactus in tri-

c ¶ Ignorat. facit quod ipse consuluit eius ꝯsi. cccxcv. i ij. parte. in. ij. impressis.

butum nauem saluauerit vult dicere ꝙ tunc iactus venit in tri
butum.i.fit contributio pro iactu qñ res iactate pereunt ⁊ na-
uis salua mãsit:hic econuerso contingit.⁊ sic cessant verba le-
gis.facit.j.e.l.amisse.vel dic meliorem rõnem quã.s̃.dixi.quia
scapha non est salua propter peremptionẽ nauis.sed si perijs-
set scapha ⁊ non nauis.respondeo illi qui habebãt in naui nõ
debent contribuere illis qui habebãt in scapha:qꝛ euentꝰ pro
pter quem fuit facta trãslatio non euenit.s.ꝙ saluarent᷑ qõ itel
ligo verũ etiã si res in naui perempte fuerũt postea recupera-
te.nec obst.ver.vsus.qꝛ loquitur quãdo a principio nauis fuit
facta salua licet in alio loco perierit.⁊ sic incepit cõpetere ius
illi q habebat res in scapha ⁊ perempte sunt:vnde nõ tollitur
per peremptionem nauis postea subsecutam totaliter:sed su-
spenditur ad tempus si contingit res nauis recuperari cessat
suspensio.hic vero loquit᷑ quãdo ab ipso principio non fuit na-
uis facta salua.⁊ sic illis qui habebãt in scapha non fuit q̃sitũ.
¶ In tex.ibi eorũ vero. ponit casum econuerso ad precedentẽ
nam in precedenti res iactate fuerunt perempte ⁊ non recupe-
rate sed res que remanserunt in naui fuerunt perempte ⁊ recu
perate.⁊ dicitur ꝙ pro illis debent contribuere illis quorũ res
fuerint iactate:quia semel fuerunt salue facte propter iactum ⁊
licet postea fuerunt perempte.ex quo tamẽ fuerunt recuperate
perinde est ac si non fuissent perempte.hic ponit casum ecõuer
so quando res iactate fuerunt recuperate:sed res perempte in
naui non ⁊ dicit᷑ quod ꝓ recuperatis non fit collatio illis quo
rum res sunt perempte ⁊ non recuperate:quia non potest dici
ꝙ ille res sint perdite pro saluandis rebus iactatis nec res ia
ctate ⁊ recuperate fuerunt iactate propter peremptionẽ illarũ.
2 ¶ †Sed oppono contra casum precedentem.nam innuit lite
ra a contrario sensu quod si ibi non fuissent recuperate non fie
ret collatio.sed contra quia semel res vtiliter gesta fuit ꝓpter
iactum qꝛ fuerunt saluate:licet ergo postea perierint non vide
tur cessare actio.arg.s̃.de nego.gest.l.sed an vltro.Solue ver
esset si esset actio mere personalis.sꝫ hic censet᷑ esse quodammo
do in rem scripta qꝛ nõ dꝫ fieri collatio nisi de rebus que repe-
riuntur ⁊ ꝺm estimationẽ illaꝝ.vt.s̃.e.l.ij.§.cum in eadem.sed
hic nulle.reperiuntur.ergo ⁊c.sicut videmus in actione de pe-
culio.vt.j.de pecu.l.quesitum.in prin.⁊ hoc voluit gl.in effectu
super verbo vrinatores.

2 ☞ Qui tenetur specialiter omni anno ad tale quid: puta ad
xx.pro aliqua impensa facienda si postea iniungat᷑ onus gene
raliter oĩbus propter talem impensam an ille teneatur contri
buere cum alijs.

a ¶ Derelictis. sꝫ qd de illis facere debeãt eoꝝ inuentores.vide p Fed.ↄsil.ccxliiij. ⁊ ibi: an possint retineri cũ bona conscientia.

1 **Cum autem.** †Si res vnius que remanserũt in naui post iactum deteriorate sunt:
non tamen propter iactum debent cõtribuere in iactu ꝺm pre-
sentem estimationem sed pro tali deterioratione non cõfertur
eis.Si vero deteriorate sunt propter iactum tunc si onus colla
tionis maius est q̃ꝫ pretium deteriorationis deducto ꝑtio pre-
dicto teneretur ad residuum oneris.Si vero maius sit pretiuꝫ
deteriorationis tunc ad onus collationis nullo modo tenetur
sed pro tali damno deteriorationis conferẽdũ est sibi ab alijs
quorum res salue sunt.⁊ non deteriorate.hoc dicit.vsqꝫ in fin.
l.⁊ est difficilis.⁊ gloss.non bene intelligunt.dic ergo ꝙ ponit
duos casus principales.licet glo.dicat quod tres.Primus est
vtrum pro rebus remanentibus ⁊ deterioratis debeat fieri col
latio illis quorum res iactate fuerunt ⁊ perempte ⁊ istud pro-
sequitur quasi vsqꝫ in finem.in ver.hic.Secundus an pro tali
deterioratione debeant illi quorum ille res sunt conferri ab
alijs habentibus in eadem naui res suas ⁊ non deterioratas:
⁊ in vtroqꝫ casu oportet ponere quod ad minus erant tres ha
bentes res in naui ⁊ res vnius fuerunt iactate ⁊ perempte res
alterius que remanserunt fuerunt deteriorate ⁊ non perempte
⁊ res alterius nec deteriorate nec perempte.licet glo.ponat de
duabus personis.¶ Item prima pars concernens primuꝫ ca
sum subdiuiditur quia primo ponitur thema ⁊ questio vsqꝫ ibi
vero quod. secundo arguit ad partes ⁊ primo ad negatiuã:ꝙ
non teneatur conferre res deteriorate ne duplici damno vsen
tur vsqꝫ ibi:sed defendendum.Secundo ad confirmatiuam:ꝙ
imo teneantur conferre saltem pro eo quod nunc valent non ꝓ
eo quod valuerunt ante deteriorationem vsqꝫ ibi potest.Ter-
tio determinat pro ista parte affirmatiua pro eo casu quo illa
non euenerit propter iactum.Si vero propter iactum quia fue
runt nudate cum prius essent cooperte de rebus iactatis:et sic
venit pluuia ⁊ eas destruxit: vel vnda maris non contigisset
si iactus factus non fuisset:⁊ tunc procedit prima opinio quod
non teneantur conferre in iactu vsqꝫ ibi:sed distinctio.Quarto
hoc non obstante postea istum casum subdistinguit quod aut
maius est onus collationis q̃ꝫ pretium deteriorationis.puta si
non fuissent deteriorate tenebatur conferre in decem deterio-
rate sunt in duabus:debent illa duo deduci de onere collatio-
nis tenebitur ad octo.Si vero ecõuerso onus collationis erat
in duobis ⁊ deteriorate sunt in decem non tenetur in aliquo cõ
ferre quinimo debet eis conferri ab alijs qui habent in eadem
naui res saluas ⁊ non deterioratas quia hoc damnuꝫ deterio
rationis passus est dominus earum propter communem vtili
tatem oĩum scilicet vt fieret actus sicut ⁊ ille cuius erant res ia
ctate postq̃ꝫ propter iactum euenit deterioratio que nõ euenis-
sent si factus non fuisset.¶ Et no.gl.hic ꝙ secundus casus inci
piat in ver.potest tamen.ꝙ non est verum imo incipiat in ver.
2 sed hic.iuxta fi.§.⁊ vsqꝫ illuc prosequitur primũ casum.¶ †Vl
timo Guil.de cu.multum pulchre inducit illum ver.sed hec di-
stinctio facit ad questionem:quidam subditus tenebat᷑ suo do
mino quolibet anno dare viginti pro induendis famulis illiꝰ
domini:postea ille dominus cuꝫ faceret nuptias ⁊ vellet famu
los induere solennius iniunxit omnibus subditis generaliter
certam quantitatem pro induendis famulis vtrum ille qui te-
nebatur quolibet anno dare.xx.teneatur conferre pro rata in
hac generali induitione:⁊ dicit esse distinguẽdum vt hic quod
aut illud quod tangeret eum pro rata transcendit.xx.in qbus
tenebatur.⁊ tunc debent computari illa.xx.in illa maiori sum
ma ⁊ sic vt non teneatur ad vtramqꝫ integram sed ad illa.xx.⁊
etiam quatenus ista rata transcendit.vltra autem illud qõ tan
geret eum pro rata est minus.puta.x.⁊ tunc ad illam non tene-
tur sed sufficit quod soluat.xx.ratione sue ordinarie ⁊ annalis
obligationis.istum etiam casuꝫ vidi in simili Bononie cũ que
dam villa existens in territorio cuiusdam castri teneretur quo
libet anno dare.x.cõmunitati castri pro reparatione cuiusdaꝫ
aque propter magnam inundationem oportuit facere magnã
impensam ⁊ fuit indicta vna magna quantitas omnibus vil-
lis territorij dicebat illa villa se nõ comprehendi in hac gene-
rali induitione cum specialiter teneatur ad dandum quolibet
anno viginti.ergo nõ videtur sensum de ipsa sed de alijs.argu
mentum in.l.sanctio legum.j.de penis.cum concordãtijs.cer-
te videtur determinari per istum tex.⁊ ꝺm predictã distinctio-
nem vt inspiciatur ꝙ onus sit maius an speciale: an generale
tene menti.

1 **Nauis.** †Pro impẽsis factis ad nauẽ instruẽ
dam non fit collatio.h.d.⁊ loquit᷑ quã
do nauis nõ fuit in periculo perditionis.⁊ sic nõ fuit
facta impensa vt saluaretur.al's secus.vt.j.l.proxi.
in fine.

1 **Vi leuande.** †Qui res suas ꝓijcit ex ali-
qua necessitate non censetur
a eas habere pro derelictis[a] ideo non conceduntur occu
pationes.h.d.

2 ☞ Consuetudo non vincit legẽ sed vincit᷑ a lege qñ expresse
reprobatur a lege.
3 Leges ⁊ statuta domini alicuius prouincie vel territorij cohe
rentis mari sunt seruanda in illo mari coherenti cum sit pars
illius territorij.
4 Capiens piratas in mari coherenti territorio in quo habet iu
risditionẽ potest de eis iustitiã facere ⁊ dicit᷑ coherens vsqꝫ ad
centum miliaria.
5 Imperator qualiter sit dñs mundi.
6 Imperator an possit dare terras imperij.

1 **Deprecatio.** †Bona naufragorum non
conceduntur occupãtibus
etiã si consuetudo sit in contrarium qꝛ talis consue-
tudo a lege reprobatur.hoc dicit ꝺm verum intelle-
ctum quem tãgit glo.⁊ Barto.in.l.ij.in fine.C.que sit long.con
sue.in repetitione.¶ In text.ibi.ducti sumus.i.depredati vir-
tute cuiusdam consuetudinis quam ibi pretendebãt que con-
suetudo a multis legibus reprobatur vt ptꝫ.j.eodem.naufra-
gis.⁊ de fur.l.in eum.⁊ in aut.nauigia.¶ In text.ibi:ego qui-
dem mundi dominus.quasi dicat:non solum terre sed etiã ma
ris qꝛ comprehendit᷑ appellatione mundi.ergo leges mee ser-
uãde sunt non solum in terra sed etiã in mari.cum ergo repro-
bet expresse hanc consuetudinem non est seruanda sed ille ser-
2 uãde sunt que non reprobãtur a lege:⁊ hoc intendit.¶ †Et sic
not.quod consuetudo non vincit legem sed vincitur a lege.quã
do expresse reprobatur.l.vt hic.⁊ in.d.aut.nauigia.C.de fur.et
C.de sacrosanc.eccle.aut.cassa.communia de succes.aut.omes
peregrini.secus si non reprobatur expresse vt in.d.l.ij.C.que sit
3 long.consuetu.¶ †Item not.hic argumen.arguendo de to-
to ad partem quod si aliquis est dominus alicuius prouincie.
vel territorij coherentis mari leges eius ⁊ statuta sunt seruan
da in illo mari coherenti qꝛ dicitur esse pars illius territorij vt
4 l.insule.s̃.de iudi.⁊ ex hoc sequitur †qõ habẽtes ibi iurisditio-
nem.vt domini Veneti ⁊ Genuenses si capiunt piratas in tali
mari

mari in flagranti crimine et si sortiuntur forum ibidem possunt de ipsis iustitiam facere. et ita dicit Bar. in tracta. de insulis se pluries fecisse pisis cum ibi assideret et dicit quod dicitur coherens usque ad centum miliaria. dic ut ibi. et vide quod no. in l. idem. C. de classicis
5 lib. xi. ¶ †No. etiam quod imperator dicitur dominus mundi. intellige non eo modo quo quis est dominus fundi ut possit dominium ad heredem transmittere quia in mundo non habet heredem successorem in dignitate: nec ut possit alienare sicut potest quis fundum suum: sed est dominus ratione iurisditionis universalis que equiparatur dominio. ut l. quod furere. §. de statu ho. et ratione libere administrationis sicut tutor et curator ut l. interdum. §. quod tute. ff. de fur. cum tamen
6 bene gerunt non aliter ut ibi no. glo. et ideo ut †quod imperator non
a possit donare[a] terram imperii sicut nec tutores pupilli: quod est verum quantum ad totalem alienationem ut nullo modo subsint imperio hoc autem facere non potest nisi in ecclesiam romanam ut in c. fundamenta. de elec. li. vi. quia illa non dicitur alienatio: sed resignatio in manu superioris quia deus est dominus et per consequens eius vicarius super imperatorem iuxta ea que no. per Inn. in c. licet suspecto. de foro compe. vide quod no. Jo. and. in addi. Spe. in tit. de iurisdi. om. iud.
2 ☞ Verba contrahentium semper sunt inspicienda: et eorum proprietas quando dubitatur quid actum sit et intelliguntur secundum mentem eorum: sic et tenor scripture vel privilegii.
3 Locans operas si prohibetur eas prestare sine sui culpa et ex casu contingente ex parte conductoris vel rei sue debet habere mercedem ac si operas prestitisset.
4 Infirmitas locantis operas suas debet sibi nocere et non conductori.
5 Quando promittitur merces pro his que portabuntur censetur promissio conditionalis si deportabuntur.
6 Naute an debeatur merces pro onere imposito in navi an vero pro deportato quando nihil aliud actum esset: et quid si eveniat impedimentum vel casus in personam locatoris operarum.

1 **In vehenda.** †Si vectura fuit promissa pro impositis[b] quod in dubio presumitur sufficit onerosa fuisse imposita: licet non fuerant deportata sine culpa conductoris secus si pro deportatis. h. d. ¶ †No. hic in ver. paulus. quod verba contrahentium semper sunt inspicienda et proprietas eorum quando dubitatur quid actum sit quia semper sunt intelligenda secundum mentem eorum. ut l. si in venditore. et ibi no. in ff. s. eo. pred. et mens et intentio colligitur ex proprietate verborum. facit. l. semper in stipulationibus. de reg. iur. concor. cum hoc text. l. si quis stipulatur stichum aut pamphilum. de ver. ob. sic tenor scripture vel privilegii. l. fideiussorem magistratuum. §. pro aurelio. de fideiusso. et c. porro.
b
2
3 de privi. ¶ †Item no. ex primo casu quod qui locat operas si prohibetur eas prestare sine sui culpa et ex casu contingente ex parte conductoris vel rei sue debet habere mercedem ac si operas prestitisset. facit. l. qui operas. ff. loca. †secus si prohiberetur propter casum contingentem in persona sua vel infirmaretur nam ille casus debet nocere sibi et non alteri. et iste est casus in l. si uno. §. item cum quidam. ff. locati. ibi plene de ista materia per gl. quam allegat hanc l. et etiam per Barto. ¶ †Item no. quod quando promittitur merces pro his que portabuntur censetur promissio conditionalis si deportabuntur et ideo si non portantur licet per eum non stetit nec per casum contingentem in eius persona non debetur merces. quod ergo. s. dixi procedit quando promissio est pura et tunc distinguitur ex qua parte casus eveniat. ¶ †Ultimo quero textus dicit in fi. sufficere si probetur fuisse impositum quod si apparet impositum non tamen per quem Bar. in l. ii. ff. de condi. et demon. videtur dicere quod non sufficiat naute ad petendam vecturam nisi probet per se fore impositum quia non sufficit aliquid esse factum pro actione consequenda. ut ibi: et ita dicit de facto respondisse vel dic quod aut fuit deportatum quia operam prestitit licet non appareat per se fuisse impositum vel de sui voluntate debetur merces. si vero non fuit deportatum ut in casu huius legis potest procedere quod dicit Barto. tanquam pro imposito nisi probetur per se. vel de sui voluntate fuisse impositum.
4
5
6

2 ☞ Quando culpa est ordinata ad casum: quia ex illa posset casus contingere tenetur quis de casu alias secus.
3 Dolus facit quem teneri de casu: licet non sit ordinatus ad casum.

1 **Si ea.** †Non tenetur quis de casu si culpa precesserit si talis casus evenisset etiam culpa non interveniente. h. d. no. facit. l. si alius. §. est et alia. ff. quod vi aut clam. et l. is qui. de actio. et oblig. limitat ergo iste. §. omnes leges dicentes quem teneri de casu quando culpa precessit: ut. s. commo. l. in rebus. et l. si ut certo. §. sed interdum quia intelliguntur quando casus evenit propter culpam qui alias evenisset. alias secus ut hic et istud est verum etiam si culpa consistit in faciendo dum tamen non cadat in delictum ut hic est casus. secus si caderet delictum quia tunc tenetur etiam si eodem modo casus evenisset ut in l. ita vulneratus. s. ad l. aquil. quando autem consistit in non faciendo: que est minor culpa. tunc indistincte videtur procedere quod non teneatur de casu quando non evenit propter culpam. immo eodem modo
2 evenisset. ut. l. in totum. ff. de impen. ¶ †Item predicta quando culpa est ordinata ad casum quia ex illa posset casus contingere alia indistincte non tenetur de casu secundum Guil. de cu. in l. omne.
3 de statulibe. ut ipse no. et etiam †Bart. in d. l. si ut certo. §. sed interdum. ubi omnino vide. secus in dolo qui facit quem teneri de casu licet non sit ad casum ordinatus. ff. depositi. l. i. §. si rem depositam. ¶ In tex. ibi in fine. ibi publice retentus subaudi sine dolo et culpa sua et sic non potuit navigare opportuno tempore: sed navigavit postea tempore tempestuoso et postea navis periit et a multo minus tenetur iste quia non fuit in culpa in isto casu sed in casu precedenti sic: secus si fuit in culpa: quia propter merces illicitas fuisset detentus vel quia fraudavit gabellam. C. de nau. feno. l. cum proponas. secundum Guil.

¶ Donare. qualiter imperator dicatur dominus mundi: et an possit donare terras imperii. vide per eundem paulum consi. cclxxvii.

1 **Idem iuris.** †In obligationibus facti difficultas contingens etiam ex parte debitoris excusat a mora et etiam pena que propter moram evenit committenda ad hoc semper allegat quid autem in obligationibus dandi dic ut dixi in l. quod te. si cer. peta. distinctio ergo quam feci in princi. l. an casus vel impedimentum eveniat propter casum contingentem in personam locatoris operarum vel conductoris procedit quando queritur an debentur merces vel non ac si operas prestitisset: quia non debentur si ex parte sua evenit et sic casus non prodest quantum ad excusandum a mora et per consequens a pena bene prodest ut est casus hic in ver. idem iuris in eodem genere ibi nautam morbo impeditum et procedit quod hic dicitur tam in contractibus ut hic quam in iudiciis ut. s. si quis cau. l. ii. §. si quis in iudicio quam etiam in arbitriis ut ff. de doli exceptio. l. apud celsum. §. si in arbitrium. et adde quod habetur in c. brevi. de iureiuran. idem et fortius si quis impeditus fuerit facto creditoris: ut in l. i. §. si res. s. de eo per quem facta est. et adde quod no. Dy. in regula peccatum. de reg. iur. circa fi. an in pena legali quis excusatur propter iustam causam impedimenti vel litigandi. et quod noc. Bar. in l. ii. in fi. C. de epis. audientia.

Si conduxisti. †Si vectura fuit promissa pro ponderibus pro quibus navis est capax debetur pro omnibus licet non omnia fuerint imposita secus si pro ponderibus que imponentur hoc dicit in dubio gl. dicit quod videtur promissa pro his que imponentur. Gui. distinguit aut dicit conduco navem pro tanta quantitate vel etiam simpliciter conduco navem et videtur promisisse pro numero ponderum quibus est capax aut dixit ad rationem tante quantitatis pro quolibet pondere et censetur promissa pro ponderibus que imponentur et non pluribus. arg. ff. loca. l. qui insulam. §. quod edem. de contrahen. emptio. l. si debitor. §. i. et debet hic poni casus quod naves locabantur secundum numerum ponderum quibus erant capaces ut pro maiori navi plus daretur pro vectura et aliquis conduxit navem non expressa certa quantitate et imposuit pauciora pondera quam navis esset capax petebatur vectura pro omnibus quibus erat capax quia per conductorem stetit quominus eam oneraret. distinguitur ergo ut. s. dixi. si enim fuisset expressa tota quantitas non haberet dubium quia illa tantum debentur. ¶ In tex. ibi. et amphoras. s. quasdam puta mille non duo milia ut erat capax. b

¶ Impositis. sed quid si imposita moveretur puta conduxi navem pro centum bobus vel equis: et aliqui moriuntur an tenear pro omnibus. vide per Ro. singu. suis folio xviii.

¶ De institoria. Rubrica.

2 ☞ Institor debet referre preponenti omnia lucra que facit: sicut illa que facit magister navis.
3 Alter per alterum facilius obligatur de voluntate sua quam sibi per alterum liberum hominem acquiratur.
4 Actio que est cedenda non competit mihi antequam cedatur: nisi in subsidium.
5 Ex contractu celebrato cum procuratore qualiter tenetur dominus: et qualiter agat.

1 **Quum pretori.** †Ex contractu celebrato cum institore convenitur preponens institoria actione sed agere non potest ex tali contractu: nisi cessa actione vel in subsidium: etiam ea non cessa vel nisi sit in potestate preponentis. h. d. cum
2 l. sequenti. ¶ †In tex. ibi: sicut commoda sentimus: quia omnia lucra que facit institor decet referre preponenti sicut illa que facit magister navis. ut. s. de exer. l. i. §. exercitorem. ¶ †In tex.
3 ibi sed non idem. facit hic quod facilius alter per alterum obligatur

de voluntate sua φ sibi per alterū liberum hominem acquiratur. ¶ In tex. ibi acquisitis sibi actionibus. supple etiam directis ꝛ idem si esset filius in eius potestate sed si alius tunc directe acquiruntur sibi si est liber homo vel si seruus alienus acquiruntur domino. tenetur tñ eas cedere preponenti ꝛ ad hoc possunt conueniri ꝛ hoc φ sequit in ver. finanté. ꝛ facta cessione habebit vtiles. ¶ In. l. sequenti. ibi si modo aliter rem seruare non pōt vt qꝛ forte abest institoꝛ qui debet cedere vl' mortuus est sine herede ꝛ sic non est qui cedere possit. ad hoc. C. ad treb. l. sancimus. ꝛ no. de dam. infec. l. damni infecti. §. fi. ꝛ sic no
4 ta † φ actio que est cedenda non cōpetit mihi anteφ cedatur. ¶ Sed contra de. l. cum fundum. §. seruum tuum. ff. cer. pe. cōpetit etiam in subsidium. solue vt ibi dicam qꝛ difficile contra
5 rium est. ¶ † Quero hic quid in procuratore: qꝛ institoꝛ dicit ille qui prepositus est negotiationi questuarie procuratoꝛ vero qui negotiationi non est prepositus aliter habet mandatū
6 respondeo † φ ex contractu celebrato cum illo dominus tenetur vtili institoria non directa qꝛ non est prepositus negotiationi. ꝛ similiter ex contractu celebrato cum illo pōt agere in subsidium ad similitudinem tutoris nisi sit factus super re domini qꝛ tunc potest dominꝰ agere etiam non in subsidium: vt hic habetur ſm diuersas lecturas. ff. de actio. empti. l. iuli. §. si procuratoꝛ vendiderit. iuncta. l. quod procuratoꝛ ex re. de procura. qđ ibi no. Bar. in. l. possessio quoφ. §. si possessio. de acq. renda posses.

2 ☞ Fullo vel habens apothecam questuariā volēs se absentare si dimisit discipulos ad custodiā apothece qui aufugerūt cum vestimentis alicuius an teneatur.

3 Litere credentie qñ preiudicent dño.

1 Institoꝛ. † Institoꝛ[a] est qui aliene negotiationi vniuersali questuarie preponitur etiam certo loco non designato ꝛ obligat preponentem cuiuscūφ conditionis sit negotiatio: secꝰ si rei vel negotio non questuario tunc eīn magis dicitur procura. ꝛ obligat dominū si ad hoc habeat mandatum expressum: vel tacitum. h. d. cum. l. sequenti. vsφ ad. §. non tñ omne. ¶ In
2 ver. fi. ibi: † sed cum fullo ꝛc. pone hic casum φ quidā fullo vel alius habens apothecam questuariam cum vellet se absentare ꝑ aliquibus diebus dimisit quosdam discipulos ad custodiā apothece vt eam teneant apertam ꝛ cuidam vicino recommēdauit eos vt eos instrueret ille vicinus tradidit eis certa vestimenta illi cum eis aufugerunt. postea repetebat a domino reuerso dicitur hic φ si illos discipulos fecerat institores qꝛ dederat eis mandatum de emendo ꝛ vendendo qꝛ tunc tenetur. sed si hoc non fecit sed solū de custodiendo ꝛ tenendo apothecam apertam tunc secus qꝛ nō sunt institores sed procuratores nisi dixisset illi vicino φ crederet illis de his que illi dicerent sibi.
3 hoc dicit. ¶ † Et no singulariter istud dictum vltimum qđ ponitur in ver. plane. qꝛ per hoc determinat Bar. in. l. lucius. ff. de
b fideiussori. vbi tractat de literis credētie[b] si trado tibi ligeras dirigendo ad aliquem ꝛ scribo quod credat de his que tu dices mei ex parte ꝛ tu facis mutuare pecuniam vel alium cōtractum fecisti si quidem eras procuratoꝛ meus vel factoꝛ talis litera est sufficiens ad me obligandum: allegat pro casu istū tex. sed si non eras ꝓcuratoꝛ vel factoꝛ meus. tunc secus quia non importat vt debeas sibi credere in aliquo quod possit tendere in mei preiudicium. facit. ff. mandati. l. si vero non remunerādi. §. cum quidam.

a ¶ Institoꝛ. qs dicat institoꝛ ꝛ qliter conueniat. vide Ab. ꝯs. lxxiij. Ange. ꝯsilio. ccl. lxxxv. Alex. ꝯsi. cliiij. j. li.

b ¶ Credētie. De lrīs credētie vide ꝑ. Bal. consil. lxxxiij. j. li. ꝛ ꝯsi. ccccxlj. iij. lib.

c ¶ Pro pretio. Adde φ voluit Ro. ꝯsi. cxiiij.

2 ☞ Dominus si concessit emphyteote quod venderet ipse vero permutauit res incidit in commissum ac si sine volūtate dñi alienasset.

3 Qui hꝫ mandatū ad emēdū videt habere mandatum ad recipiendū pecuniā mutuo necessariam pro pretio.

4 Habēs mādatū ad vendendū: censetur etiam habere tacitum mandatum de accipiēdo pignus vel fideiussores de pretio soluendo.

5 Institoꝛ vel ꝓcuratoꝛ generalis habens mādatū de vendēdo pōt facere fidē de pretio vsφ ad certū terminū exoluēdo ꝛ trāsferunt dñium. secus in procuratore speciali.

6 Creditoꝛ vendens iure creditoris vel ꝓcuratoꝛ fisci: an possint habere fidem de pretio. remis.

7 Idem est iudicium de his que veniunt in cōsequētiam vel seqlam qđ de ipso principali.

1 Uicumφ igitur. Non tamen. † Institoꝛ nō obligat ꝓponētē nisi contrahat in causa vel negotio ad quod prepositus est expresse vel tacite principaliter vel in consequentiam. h. d. vsφ ad. §. fi. ꝛ ponit plura exempla qñ in consequentiam. vt in ver. sed si pecuniam. ¶ No

2 ta hic arg. † ſm Guil. de cu. in ver. sed neφ. φ si dñs emphyteote cōcessit φ vēderet ipse vero permutauit res incidit in cōmissum ac si sine volūtate dñi alienasset qꝛ nō cōcessit in vendicatione licet permutatio quādam similitudinē habeat cum ea. iuxta nota. in. l. j. C. eo. vt iu. cū reuera aliud est vendere: aliud permutare: vt. j. de rex. permu. l. j. facit. l. sicut. §. venditionis. q bus modis pi. vel hy. sol. ꝛ. l. si quis mihi bona. §. fi. de acq. he.
3 ¶ † Item no. in ver. sed si pecu. φ q habet mādatū ad emēdū videtur habere mādatū ad recipiendū pecuniam mutuo neces
c sariam ꝑ pretio.[c] simile. s. de exerci. l. j. §. qd si mutuaui. ¶ Itē
4 no. in ver. itē si institoꝛ. † φ qui hꝫ mādatū ad vendendū censet etiā habere tacitū mādatū de recipiēdo pignꝰ vel fideiussores de pretio soluēdo. ꝛ ideo si recipit ex tali exceptione obligatur
5 mandans ꝛ hoc intendit dicere. ¶ † Item not. ſm Guil. de cu. φ institoꝛ vel procuratoꝛ generalis habēs mādatū de vendendo pōt facere fidem de pretio. i. vendere ꝛ tradere non presenti pecunia sed in futurū certis terminis exoluenda ꝛ transferunt dominiū nisi cōtrariū fuerit expresse dictū nō sic in ꝓcuratore speciali habente mandatum ad vendendū qꝛ dꝫ vendere ꝑsente pecunia al's non transfert dominium φ dic vt plene no. per
6 Bar. † in. l. a diuo pio. §. si post aditum. ff. de re iudi. in creditore vero qui vendidit iure creditoris. an possit habere fidē de ptio dic vt. l. eleganter. §. fi. de pign. act. in procuratore fisci dic vt. l. si
7 procu. ff. de iur. fi. ¶ † Ultimo no. tex. in fi. φ idē est iudiciū de his que veniunt in consequentiam vel sequelam φ est de ipso principali bene facit de eden. l. quis ex argentarijs. §. rationē. in fi. ꝛ hoc est vtile ad plura ꝛ facit ad id quod habetur in. l. ij. C. vbi cause fis.

2 ☞ Tutoꝛ ꝛ curatoꝛ ꝛ generalis ꝓcuratoꝛ ad negotia possunt incipere aliquam negotiationem questuariam ꝛ ibi preponere institorē ꝛ quando ex contractibus cū illo celebratis teneatur pupillus.

3 Pupillus potest esse institoꝛ sꝫ nō procuratoꝛ ad negotia nisi habeat decem ꝛ septem annos: nec ad iudicia nisi habeat. xxv. annos.

4 In contractu quem pupillus vel minoꝛ gerit nomine alterius non requiritur tutoris vel cura. autoritas si ex illo nō obligat

5 Statutum quod minoꝛ vel mulier non possit contrahere sine presentia consanguineorum non hꝫ locum si contrahunt ꝓcuratorio nomine.

1 Si a balio. † No. hic in prin. φ mādatū institoris non finit morte preponentis sic. j. eo. si quis mancipij. §. impubes. sed. s. de. l. si eius q in prouinciam. in prin. s. si cer. pe. Solue ibi mutuauit statū institoꝛ. qꝛ de ser
2 uo factus est liber ꝑpter mortē dñi hic non. ¶ † Itē no in fi. φ tutoꝛ ꝛ curatoꝛ ꝛ generalis ꝓcuratoꝛ ad negotia pñt incipere aliquam negotiationē questuariā ꝛ ibi preponere institorem ꝛ ex ꝯtibus cum cum illo celebratis tenebit pupillus qđ est no. hoc intellige verū cū talis negotiatio exercebatur ꝑ patrē pupilli. ꝛ sic conueniebat pupillo. al's secus si non cōueniebat pupillo qꝛ esset in culpa. vt. s. de neg. gest. §. si negotia facit ad pri
3 mū dictū. l. j. §. si defunctꝰ. de re. eo. ¶ † Ultimo no. in. l. si quis in fi. φ pupillus pōt esse institoꝛ nō sic procura. ad negotia: nisi habeat decem ꝛ septē annos: vt insti. q ma. non pos. s. si cadem ꝛ in. c. qui generaliter. de procu. li. vj. sed ad iudicia non nisi ha
4 beat. xxv. annos. vt. s. de procu. l. si minoꝛ. ¶ † No. etiam quod in cōtractu quē pupillus vel minoꝛ gerit noīe alteriꝰ non reqritur tutoris autoritas vel curatoris si ex illo non obligat ꝛ sic
5 est arg. † si statutū dicat φ minoꝛ vel mulier nō potest cōtrahere sine presentia consanguineoꝝ quod si contrahunt procuratorio nomine valet contractus quantum ad preiudicium dñi non quantum ad proprium. vt ex illo obligentur. ad hoc. s. de mino. l. cum mandato.

2 ☞ Reuocatio generalis mādati seu societatis qualr fieri debeat. ꝛ nu. 4.

3 Ignorantes reuocationem mandati iusta ignorātia sicut liberant soluēdo vel ipso iure vel ꝑ ope exceptionis. ita ꝛ si cōtrahūt habent actionem cōtra dñm.

4 Edicta que fiunt de reuocatione mādati generalis vel societatis qualiter fieri debeant.

5 Libellus est dandus in vulgari vel literali sermone ſm stylū ꝛ consuetudinem curie.

6 Non debet audiri qui dicit se ignorasse illud quod ab omnibꝰ communiter sciebatur vel non vidisse illud quod ab omnibus videbatur.

7 Non ꝓdest posuisse edicta in locis publicis de reuocatiōe mādati generalis vel societatis si statim fuerūt remota sed debēt esse continuo arbitrio tamen iudicis.

8 Oculus obscuratus habetur ꝓ non oculo. sicut nec scriptura obscurata habet pro scriptura: ꝛ an effodiens talem oculū puniatur

niatur pena statuti de effodiente oculum.

Sed ⁊ si pupillus.

1 De quo palam. †Cōtrahētes cū institore reuoca-
to non habēt hanc actionē ⁊ talis reuocatio ad hoc vt prosit
reuocāti dꝫ fieri palā ⁊ publice taliter ꝙ transit in notitiaꝫ ser-
natis his de quibus in istis tex. vsqꝫ ad. §. cōditio ad hoc vt ꝓ-
sit reuocāti. h. d. ⁊ semꝑ allegant͛ isti tex. qꝛ sunt nota. ad multa.
2 ¶ †No. primo qualiter dꝫ fieri reuocatio gn̄alis mādati. qꝛ dꝫ
a fieri publice[a] taliter vt trāseat in notoriuꝫ si illud mandatū sil'r
trāseat in notoriū vt est mandatū institoris qd̄ exercet͛ ꝑ actus
continuos qui oculis subijciunt͛. de hoc ꝑ Cy. in. l. mandatum
C. manda. ⁊ ideo florentie qn̄ dissoluunt͛ societates inter merca
tores bannitur per totam ciuitatē ad hoc vt de cetero cōtractu
celebrato cum vno non teneant͛ alij. ⁊ hoc per istū tex. notabilē
3 Item no. ꝙ †ignorātes reuocationē mandati iusta ignorātia:
sicut liberantur soluendo vel ipso iure vel ope exceptionis: vt
in. l. eius qui in prouinciam. post prin. ff. si cer. pe. l. cuꝫ quis. §.
j. de sol. ita ⁊ si contrahunt habent actionem contra dn̄m: ac si
ille non fuisset reuocatus vt hic ptꝫ. ꝙ no. ꝑ his q̄ dicam in. l. si
procuratori falso. de condi. ob cām. super prima gl. qꝛ gl. ⁊ doct.
vident͛ dicere ꝙ sit speciale fauore liberationis vt non noceat
reuocatio ignoranti. imo non est speciale cū idē in obligatione
4 ⁊ actione vt hic ptꝫ. ¶ †Item no. in. §. prescribere. qui semꝑ al
gatur qualiter debent fieri ista edicta que publice ponūtur in
valuis palatij vel ecclesiarū qꝛ debent poni basse ita ꝙ ab omi
bus possint legi vt ptꝫ in ver. de plano. al's non ligant. ¶ Itē
si ille contra quē proponunt͛ habebat habitationem vel locum
in ciuitate vbi consueuerat morari vel stare debent affigi in il-
lo loco etiam in locis publicis vt cle. causam que. de elect. iūcto
5 isto tex. ¶ †Itē no. arg. ſm Guil. de cu. ꝙ libellus est dandus
in vulgari literali sermone ſm stylum ⁊ consuetudinē curie vt
est Florentie in curia mercatoꝝ ⁊ parisij in curia regis vbi om
6 nia acta sunt in vulgari. ¶ †Item in ver. certe. no. bonum tex.
ꝙ nō debet audiri q dicit se ignorasse illud qd̄ cōiter ab oībus
sciebatur vel non vidisse illud qd̄ ab oībus videbatur quia est
7 crassa ignorantia. facit. l. regula. ff. de iur. ⁊ fac. igno. ¶ †Item
no. in ver prescriptum ꝙ non prodest posuisse talia edicta in lo
cis publicis si statim fuerunt remota: sed debent esse continuo
sed certe hoc intelligo in arbitrio iudicis non in secula seculo-
rum taliter ꝙ in notorium debuerit venisse ita ꝙ sciatur ꝑ to-
8 tam ciuitatem. ¶ †Ultimo no. ſm Guil. in verbo obscurato ꝑ
prescriptione ꝙ oculus obscuratus non habetur pro oculo si-
cut nec scriptura obscurata habetur pro scriptura ⁊ ideo effo-
diens talem oculū non videtur puniēdus pena statuti de effo
diente oculuꝫ ipse tamen terminat contrarium quia hic habe
bat iustam causam ignorandi si litera erat obscurata: sed non
b sic habebat iustam causam effodiendi oculum obscuratum:[b]
dat enim causam rei illicite: ideo debet puniri acsi obscuratus
non esset.

2 ☞ Contrahentes nō excusant͛ si ignorāt sub qua forma ⁊ sub
qua lege fuerit institor ꝑpositus si contrahant non seruata for
ma vel lege.

3 Iudex si facit aliquem locumtenentem quoties eum abesse cō
tigerit ⁊ cōtingat casus ꝙ iudex vna die sit absens alia die pre
sens quod valeant acta coram illo locumtenente etiam illo die
quo fuit presens.

4 Contrahentes ꝙ nō debeant decipi in his que pendent ex vo
luntate nostra adiectio contra naturam actus facit actū trāsi-
re in aliam speciem. ⁊ nume. 5.

6 Positus ad custodiam rerum que sunt in aliquo territorio ꝙ
possit vendere tꝑe perituras.

Conditio.

1 †Cōditio ⁊ forma prepositionis inspi
cit͛ que sit non seruat͛ nō tenet͛ ꝑponēs:
nisi ei possit varietas imputari. hoc dicit. vsqꝫ ad. §. institoria.
2 ¶ †No. hic primo ꝙ nō excusant͛ contrahentes si ignorāt sub
qua forma ⁊ sub qua lege fuerit institor prepositus si cōtrahāt
non seruata forma vel lege ꝙ facit ꝓ eo qd̄ dixi in. l. j. §. nō aūt.
ff. de exercito. ꝙ si fuit prepositus vsqꝫ ad tempus finito illo tē
pore non obligat preponentem lꝫ tunc contrahentes ignorent
offm̄ finitū qd̄ ergo dꝛ in. §. prece. ꝙ debeat notificari reuocatio
publice ⁊ palam videt͛ debere intelligi qn̄ fuit constitutus sim
pliciter sine presinitione tꝑis. al's secus qd̄ perpetuo tene mēti
3 ¶ †Not. hic in ver. sed si alias. ſm Guil. de cu. ꝙ si iudex facit
aliquem locumtenentē quoties eum abesse contigerit ⁊ contin
gat casus ꝙ iudex vna die sit absens alia die presens ꝙ valeāt
acta coram illo locumtenente etiam illo die quo fuit presens:
ne ex continua variatione litigantes decipiantur. facit. l. barba
rius. de offi. preto. sed si per plures. ⁊ plures dies esset presens
4 secus esset. ⁊ est pulchra inductio. ¶ †No. etiā ibi neqꝫ em̄ ꝙ cō
trahentes non debent decipi. facit ꝯ de exer. l. j. §. magistrū aūt
5 ff. de ardi. l. iij. ¶ †No. in ver. sꝫ si in totum ꝙ in his que pēdēt
ex voluntate nostra adiectio cōtra naturam actus facit actum
transire in aliam speciem. si em̄ preponerē aliquem tanq̄ insti-
torem cum hoc ꝙ iste nihil possit vendere iste non erit institor:
sed custos lꝫ illum institorē appellauerit qꝛ ꝯ naturā officij in
stitoris est illa adiectio ꝙ vendere nō possit cum in nullo alio
consistat q̄ꝫ in vendendo donando vt ptꝫ. ff. eo. si cum villico. ad
hoc facit. l. vbi ista donat͛. de do. cā mor. ꝙ dic vt ibi ꝑ Bar. ⁊ ꝑ
Cy. in. l. ij. C. de iur. emphy. indistincte. facit etiam in argu. iste
6 tex. ſm Guil. † ꝙ si aliquis sit positus ad custodiam rerum que
sunt in aliquo territorio non possit vendere etiā tꝑe perituras
argu. hic in fi. dum dicit nec modicum quid. Contrariuꝫ tamē a
ipse determinat qꝛ magis videt͛ custodire vendendo q̄ nō ven
dendo. facit. C. de admi. tu. l. fi. ff. de iur. deli. l. aristo. ⁊ vt in poss.
leg. l. q legatoꝝ. ff. de cura. bo. dan. l. ij. de peti. here. l. possessor.
ſm Guil. de cu.

¶ Publice. Qꝛ q̄ publice fiūt ꝑ-sumunt͛ sciri: vt i c. j. de postu. p̄la. ⁊ i. c. i tua. q ma. accu. po. ⁊ i. c. qd̄ dictis. xvj. disti. gl. i. l. si tutor. C. de peri. tu. gl. in c. cognoscētes. ꝯ cōsti. gl. de ori. iuris. in v̄. ꝑ nr̄is.

2 ☞ Qui ꝑponit actionē ineptā vel incōpetentē nō ꝓhibet͛ re-
dire ad competentē ⁊ aptā ⁊ qn̄ prohibeatur.

Si institoria.

1 †Institoria actio cōpetit qn̄ seru⁹ negotiat͛ in mercibus dn̄icis si v̄o
in peculiaribus sciente dn̄o tunc datur tributoria. iteꝫ ille qui
eligit actionem competentem si succubuit in ea non pōt redire
ad competentē. secus econuerso. h. d. no. ⁊ primo loquit͛ qn̄ eli-
git competentem vt ptꝫ tex. dum dicit recte actum est cōiuncta
gl. scd̄o, ecōtra qn̄ incōpetentē. s. in ver. sed si non. ⁊ pone casum
ꝙ quidam egit institoria ꝯ dn̄m ⁊ succubuit. nunc vult intenta
re tributoriam ex eodem contractu vtrum possit. ⁊ responde cū
distinctione aut prima vice fuit recte actum quia seruus nego-
tiabatur in rebus dn̄icis tunc non pōt qꝛ isto casu nō competit
tributoria sed institoria: in illa vero institoria succubuit: ergo
nec illam amplius potest intentare nec tributoriam qꝛ non cō
petit aut non fuit recte actum qꝛ negotiabatur in peculiarib⁹:
⁊ non competebat institoria sed tributoria ⁊ tūc ex quo fuit ele
cta actio incompetens: lꝫ in ea succubuerit non prohibetur re-
2 dire ad competentem. h. d. ¶ †No. istud ſm gl. ꝙ qui proponit
actionem ineptam vel incompetentem non prohibetur redire
ad competentem ⁊ aptam. facit. l. j. si mes. fal. mo. dixerit. hoc in
tellige sane qn̄ erat inepta tam actio q̄ꝫ etiam intentio. secus si
actio tm̄. quod dic vt pulchre declarat Inn. in. c. examinata. de
iudi. Item fallit hoc dictū in casu. l. fi. C. de codicillis. vbi eligē
do incompetentem nō potest postea etiam ad competentem re
dire quando ex eadem scriptura vel vltima voluntate nititur
contrarijs vijs.

b ¶ Obscuratum. Uide qd̄ voluit bar. in ꝯs. icip. q̄rit͛ an digit⁹ vbi ponit ꝙ habēs vnū digitū debilē ex ꝑcussiōe ex qua mutata est forma digiti an dicat͛ carere illo ita vt possit agere ꝯ debilitantē: acsi nō haberet.

2 ☞ Emptio ⁊ venditio dicitur licet hincinde ciuilis obligatio
non nascatur.

Si a seruo.

1 †Si seruum tuum institorē feci ex cō
tractu quē celebras cum eo habes hāc
actionem insolidum contra me si ego contra te habeo actionē
de peculio si sine tua voluntate feci eum institorem. h. d. cum. l.
2 seq. no. † hic ⁊ tene menti ꝙ emptio ⁊ venditio dicitur positio:
ꝙ hincinde ciuilis obligatio non nascatur ⁊ ꝑ consequens nec
actio. qꝛ dominus non obligatur seruo vendito. in. c. econuer-
so ciuiliter ⁊ ꝙ talis venditio dat titulū prescribendi non intel
lige verum nisi contractus peccet in forma vel contingit quan
do pupillus sine autoritate tutoris vendit. vt. l. ij. §. si a pupil-
lo. ff. pro emp.

2 ☞ Si egi ad. x. dicēs te mihi obligatū nō exprimēdo ex qua
causa quo casu si nō opponis ꝓcedit libellus ⁊ ꝓsequēdo vnaꝫ
cām eam non probo succumbam.

3 Qd̄ tunc de equitate possum ad aliā cām redire quā ignoraui
mihi competere ⁊ quid in actione reali.

4 Qui astringit se ad aliqd̄ qd̄ non est necessariū succūbit si illud
nō ꝓbat ⁊ qn̄ videatur se ad illud astringere.

5 Si cōtraho tecū cōtēplatione alicuius mandati qd̄ puto te ha
bere cum non habeas tn̄ obligatur dn̄s virtute alterius man-
dati qd̄ vere habes licet ignorauerim.

6 Si aliquis ꝓcessit in aliqua cā tanq̄ iudex delegatus cum nō
sit si tamen habebat in illa causa iurisditionem ordinariam va
lent acta.

Habebat.

c
1 [c]†Agēs institoria pro mutuo fa
cto simpliciter non expresso mā-
dato tacito vel expresso si postea in prosecutione de
ducat tacitum ⁊ non probet ea que sunt necessaria ⁊
sic succumbet de rigore iuris non potest iterum agere eadem
actione ⁊ deducere mandatum expressum sed de equitate si ꝓ-
pter iustam ignorantiam quam habuit de expresso. h. d. multū
notabiliter. ⁊ est difficilis. ⁊ semꝑ allegatur ⁊ pone casuꝫ ſm le-
cturam Azo. Hugo. que ponitur in glo. in ver. ⁊ dic licet Bar.

c ¶ Habebat. Ad declarationē huius. l. vide Bal. no. i. l. fi. C. qd̄ cū eo. ⁊ ꝙ idē voluit i. l. j. vt in pos. le.

videatur ſequi primã lec. Joan. ꝙ ſi iſte agens ſe aſtringit in li
bello certe illud bene eſſet cauſa ꝙ ſi non probat illud ad quod
aſtringit ſed nõ debet eſſe cauſa quominus etiam de rigore po
ſit agere ex alia cauſa per.l.ſi mater.§.j.⁊.ij.j.de excep.rei iudi.
cuius contrarium hic dicitur.plus etiam tenet Bar.ſm Pe.
ꝙ hic non audiatur volens agere ex alia cauſa niſi mediante
reſti.in integ.ex clauſula generali ſi qua mihi iuſta cauſa.⁊ ita
intelligit iſtum tex.dũ dicit tñ Jul.vtilem ⁊c.ſed non placet q̃
de reſtitutione hic fit mentio.dic ergo ꝙ ipſo iure ex equitate
poteſt ad aliam cauſam redire per.l.licet.C.de iudi.⁊ hoc in p̃
ſonali ſecus in reali deducta in iudiciũ ſimpliciter ſine exp̃ſſio
ne cauſe q̃ in proſecutione deducat vnã cauſam ⁊ ſuccũbat ad
aliam poſtea redire non põt ipſo iure.vt in.l.⁊ an eadẽ.§.actio
nes.de excep.rei iudi.¶ In tex.ibi mercis gratia eum accepiſ
ſe ⁊ propter hoc ſuccubuit q̃ reus fuit abſolutus.nã iſte agẽs
deduxit in pſecutione mandatum tacitũ qd̃ reſultat ex eo qd̃
fuit prepoſitus merci olearie.ſ.ad emendũ oleũ nam in cõſequẽ
tiam cenſet etiam datum de recipiendo mutuum quatenus ex
pedit pro illa negotiatione.vt.ſ.eo.l.cuicũq̃.§.ſi ei quẽ debuit
tñ habens probare vel ꝙ pecunia erat conuerſa in illã nego
tiationem vel ſi hoc non poterat probare ſaltem debeat pba
re alia de quibus in.l.fi.ſ.de exerci.ſed hoc facere non potuit:
⁊ ideo ſuccubuit nunc volebat agere virtute mandati expreſſi
in quo nõ requirebatur probatio ꝙ eſſet conuerſa in vtilitatẽ
domini nec etiam illa de quibus in.d.l.fi.ſed ſufficiebat pbare
mandatum ⁊ ꝙ ille aſſeruit ſe recipere virtute dicti mandati vt
l.j.§.vnde querit offilius.ſ.de exerci.⁊ reſpondet vt hic habet
ꝙ non poteſt de rigore q̃ licet mandata ſint diuerſa eadem tñ
eſt actio quam nunc vult intentare cum illa quam prius intẽ
tauit ⁊ ſuccubuit in ea que dedit inſtitori.vt.l.cuicũq̃.§.nõ ta
men omne.ſ.eo.ſed iſta ſunt mandata diuerſa ⁊ per conſequẽs
videntur diuerſe obligationes.ſi ergo proſecutus eſt vnam et
ſuccubuit videtur ꝙ ipſo iure poſſit ad aliam redire vt.j.de li.
leg.l.aurelius.§.fi.timore huius dixit Jo.ꝙ hic preiudicauit
ſibi virtute electionis.q̃ ſe aſtringit in libello deducendo mã
datũ tacitũ.hoc non placet q̃ fortificat contrarium.ſi enĩ vnũ
tm̃ mãdatũ expreſſit in libello ipſo iure reſeruatur ius ex alio
ſicut cum quis egit reali vel etiã mixta actione expreſſa vna cã
vt in.d.l.ſi iure.dic ergo ꝙ imo ſe aſtringit in libello q̃ de nul
lo mandato mentionem fecit ⁊ ſic videt vtrũq̃ deduxiſſe.poſt
ea vero vnũ tm̃ fuit proſecutus ⁊ non probauit verũ ſibi eſt im
putandum[a] quare etiam aliud non fuit proſecutus ſicut quan
do quis agit reali nulla cauſa expreſſa ꝙ videtur omnẽ caſum
deducere ſi poſtea proſequitur in vnã tm̃ ⁊ ſuccumbat non põt
ad aliam redire.in hoc tñ eſt differentia q̃ in reali non poteſt
redire nec de rigore nec de equitate ipſo iure licet per beneficiũ
reſtitutionis poſſit vt dixi ſed in perſonali põt etiã ipſo iure de
equitate tñ:vt.l.licet.C.de iud.⁊ in hoc fundatur deciſio hui⁹.l.
2 ⁊ ſic dico per hanc.l.ſi egi † ad.x.dicens te mihi fore obligatum
non exprimẽdo ex qua cauſa quo caſu ſi non opponis pcedit
libellus.vt.C.de anna.excep.l.fi.poſtea in proſequendo vnã tã
tum cãm deduco ⁊ non probo propter hoc ſuccumbo.nã dico
3 ꝙ † de equitate poſſum redire ad aliam quã ignoraui mihi cõ
petere per hanc.l.⁊ per illam.l.que differt ab iſta in hoc: q̃ ibi
loquitur in vniuerſali actione puta tutele vel neg.geſt.iſta vo
in particulari:⁊ ideo eſt notabilis.ſecus ſi ſciuiſſet illam mihi
competere vt ibi no:⁊ probat.ſ.de arbi.l.de rebus.in fin.ſed in
actione reali ideo ſecus q̃ talis libellus ſine expreſſione cauſe
4 admittitur etiam inuito reo.tene menti.† no.etiã hic ſm Bar.
ꝙ q ſe aſtringit ad aliquod qd̃ non eſt neceſſarium ſuccumbit
ſi illud non probat.facit.c.licet.de proba.⁊ cenſetur ſe aſtringe
re eoipſo ꝙ in libello deducit ſm gl.ſed cõtrarium videt deter
minare Cy.in.l.cum te.C.de proba.qd̃ nõ videtur ſe aſtringere
in dubio ad ea que non ſunt neceſſaria p victoria cauſe licʒ in
libello fuit expreſſa dic ergo ꝙ dictum Bar.procedit quando
expreſſit in libello ⁊ in pſecutione ſed dictum Cy.qñ ſolum in
5 libello.¶ † No.etiam hic ſingulariter ſm Bart.ꝙ ſi contraho
tecum contemplatione alicuius mandati quod puto te habe
here cum nõ habeas nihilominus obligatur dominus virtu
te alterius mandati quod vere habeo licet illud ignorauerim:
6 ⁊ facit ad † queſtionem ſi aliquis proceſſit in aliqua cauſa tan
quam iudex delegatus cum nõ ſit ſi tamen habebat in illa cau
ſa iuriſditionem ordinariam valeant acta licet in illã pceſſerit
vt delegatus.vide de hoc per Innocentium in.c.cum officij.
de preſcrip.bene facit in ratione ſui.l.ſeruum filij.in fi.j.mand.
2 ☞ Ex contractu celebrato cũ inſtitore ſi vnus ex proponenti
bus ſoluit inſolidũ recuperat ab omnibus p actionẽ p ſocio:
vel communi diuidundo ⁊ ſi ceſſarent ambe iſte actiones da
retur actio cõtra quẽlibet pro parte.
3 Si duo vel tres conceſſerunt alicui rem in emphyteoſim p cer

a ¶ Imputandũ. adde Inn.i.c.ex pte.extra d puil. Bart.i.l.j.ſ.de edẽ.⁊ Bald.in.l. edita.e.ti.⁊i.l.he reditas materte re.C.de pet.her. facit ꝙ qñ vnum eſt deductũ i in qſitione.⁊ aliud pbat ꝙ ſequi dʒ abſolutio vt vo luit gl.i.l.j.§.di nus.i vbo abſol ui poſſe.j.de ſic. Bar.i.l.denun tiaſſe.§.qd tñ.d adul.vide p An ge.cõſ.cclxxvj.et qd opet clauſu la libelli non ſe aſtringẽs ⁊c.vi de p Alex.conſi. lxvij.

ta quantitate tanquã propriam:⁊ illi euincatur habet regreſ
ſum de euictione contra concedentes contra quemlibet p pte.
4 Si talis emphytheota de conſenſu illorum vendidit alteri cui
fuit res euicta: qualiter ille poterit agere contra primos con
cedentes.

1 **Si duo.** † Ex contractu celebrato cum inſtitore dat
hec actio inſolidũ contra quemlibet ex ppo
nentibus.h.d.ſic in exercitoribus.vt.ſ.de exer.l.j.in fi.cũ.l.ſe
2 quen.⁊ ibi ponit actio ꝙ † tñ vnus ſoluit inſolidũ recuperat ab
oibus per actionem pro ſocio vel cõi diuidundo:⁊ ſi ceſſarent
ambe iſte actiones daret actio cõtra quẽlibet p parte.⁊ hoc dr
3 in.l.ſeq.in verſi.certe.⁊ inducit per † Guil.de cu.ad.q.ſi duo vel
tres cõceſſerunt rem aliquam in emphytheoſim cuidã p certa
quantitate tanq̃ propriam certũ eſt ꝙ ſi illi euincat illa res hʒ
regreſſum de euictione contra concedentes:vt in tit.de inueſti
tura de re aliena facta in vſi.feu.ſ.contra quẽlibet pro parte q̃
4 contraxit cũ pluribus.† ſed pone ꝙ poſtea de conſenſu illorum
vendidit cuidã alteri ⁊ illi alteri fuit res euicta non primo qua
liter ille poterit agere cõtra primos cõcedentes ⁊ dicit ipſe ꝙ
cotra quẽlibet inſolidũ.q̃ ipſe contraxit cũ vno: ne in plures
diſtinguat vt hic.lʒ ille primus non niſi pro parte q̃ contraxit
cum pluribus iſta ratio ſalua ſua pace non eſt bona q̃ iſte vlti
mus emptor non habet regreſſum de euictione cõtra primos
concedentes q non contraxerunt ſecũ ſed cum ſuo autore licet
ſibi vendenti cõſenſerũt ſed aliud eſt vendere aliud vẽdi cõſen
tire vt in regula iuris.nam ex illo conſenſu non obligat ſʒ red
dit venditionẽ validã q̃ al's non valuiſſet ⁊ vlterius nõ habet
actionem contra illos niſi ſibi cedat per ſuum venditorem:vt
j.de euic.l.ſi res.in fine.venditor autẽ non habet niſi pro parte
contra quemlibet.ergo nõ niſi pro parte poteſt cedere.⁊ iſta eſt
veritas.
2 ☞ Factor vel caſtaldio relictus ad recolligendos fruct⁹ poſ
ſeſſionũ nõ põt rem concedere in emphyteoſim.

1 **Si cum villico.** † In negotio nõ q̃
ſtuario nõ hʒ locũ
2 hec actio.h.d.¶ † Et ſic no ſm Guil.ꝙ ſi quis relin
quit factorẽ ſuum vel caſtaldionẽ ad recolligẽdos
fructus ſuaꝝ poſſeſſionũ nõ poteſt recõcedere in emphyteo
ſim q̃ non habet poteſtatẽ alienandi niſi fructus qui ſeruãdo
ſeruari non pñt:vt etiam dixi.ſ.eod.ſed ⁊ ſi pupillus.§.ſed ſi.
al's in fi.¶ In tex.ibi diſtrahendis mercibus.nam propter hoc
ſ.ꝙ haberet mandatũ de vendendis fructibus non diceretur
inſtitor ſed ſi habet mandatum de emendo ⁊ vẽdendo merces:
forte ex pecunijs quas redegit ex vẽditione fructuum tũc eſſet
inſtitor.

1 **Si quis.** † Actio deſcendẽs ex cõtractu inſtitoris
datur in eum q eũ prepoſuit.h.ſ.
nam ex cõtractu emptionis ⁊ vẽditionis dat actio ex vẽ
dito vel empto ad rẽ tradendã vel ſoluendũ pretiũ
dat etiã actio redhibitoria vel quanto minoris q̃ ſunt pretorie
ſi res ſunt vitioſe.⁊ etiam actio de euictione oẽs iſte dant cõtra
preponentẽ.¶ In tex.ibi nõ ſolum inſtitoria cõpetit ad rẽ tra
dendã ſupple.ſʒ etiã ſequentes ſi tradita eſt.⁊ male glo.format
cõtrariũ de.l.ſi procurator.§.fi.de pcur.ſoluit multis modis:
ſed nõ bene.dic ꝙ ibi ex cautione interpoſita per pcuratorẽ de
iudicato ſoluendo.ideo non dat actio cõtra dñm q̃ ſi ipſe dñs
per ſeipſum litigaſſet nõ habuiſſet neceſſe preſtare illã cautio
nem.ideo cenſetur potius preſtita noĩe pcuratoris q̃ dñi.hoc
tñ intellige verũ niſi habuiſſet expreſſe mandatũ a dño de ipſa
interponenda vt ibi no.Bar.ſed ideo nõ dant iſte actiones cõ
tra preponentem.q̃ ſi contraxiſſet per ſeipſum ſimiliter cõtra
ipſum daretur.⁊ ita ſoluit Guil.⁊ etiam glo.hoc vult in.l.con
traria.⁊ Bar.

1 **Si seruum titij.** † Ex cõtractu celebrato cum
inſtitore non ſolũ cõtra ppo
nentem inſolidũ ſed etiã cõtra illũ in cuius poteſtate erat inſti
tor poſſunt alie actiones dari.ſ.de peculio vel de in rem verſo:
vel qd̃ iuſſu.h.d.
2 ☞ Pupillus obligat ſine tutoris autoritate ex actu celebra
to p defunctũ cuius ipſe eſt heres lʒ obligatio nõ fuit incboa
ta in pſonã defuncti ſʒ pupilli ex facto tñ defuncti.
3 Mandatũ lʒ p ſolã mortẽ nõ finiat heres tñ põt reuocare ex
preſſe ſicut poterat defunctus.
4 Procurator cõſtitutus a pupillo cũ autoritate tutoris p mor
tem tutoris re integra non finitur.⁊ nu.5.
5 Tutor ſolus an poſſit expreſſe reuocare mãdatũ pcuratoris:
lʒ non ſolus conſtituerit:⁊ ꝙ ante lit.conteſta.non poſſit pro
cura.conſtituere.
6 Procurator conſtitutus a prelato per eius mortem cenſet re
uocatus etiam re nõ integra.

Si impubes.

1 **Si impubes.** †Mandatū institoris morte do mini non finit̄ ⁊ ex ɔ̄ctu cū eo celebrato ōr actio contra heredē etiā si sit pupillus vel furiosus vel ɔ̄ hereditatē iacētē.h.d.⁊ semp allegat̄ ⁊ est bonus casus.
2 ¶†In tex.ibi ꝑpter vtilitatē ꝑmiscui vsus.i.negotiationis ⁊ sic non esset idem in alio procuratore etiam generali nō cōstituto ad negotiandū ⁊ hoc ne cōtrahentes decipiant̄.vt.s.e.l.sed si pupillus.§.ɜ̄ si alias.⁊ sic no.pup.obligari sine tutoris autoritate ex actu celebrato per defunctū cuius ipse est heres lɜ obligatio nō fuit incboata in persona defuncti sed initietur
3 in ꝑsona pupilli.ex facto tñ defuncti.¶†Not.tñ ꝙ lɜ per solā mortē non finiat̄ mandatū:heres tñ pōt reuocare expsse sicut poterat defunctus.ar.l.fundū.§.itē si amicus.de acqui.posses.
4 ¶†In tex.ibi queadmodū no.ibi ar.ꝙ ꝓcurator ɔ̄stitutus a pupillo cū autoritate tutoris per mortez tutoris re integra nō
a finit[a] neqɜ desinit esse ꝓcurator qꝛ mādatū hɜ originē ab ipso pupillo.q̄ supuiuit lɜ nō ab ipso solo ɜ̄ sufficit ꝙ semel sit legitimatum mādatum propter interuentum tutoris nec curatur
5 ꝙ postea moriatur.†Sed an ipse solus tutor possit expresse reuocare.licet non solus constituerit eum vide Bar.in.l.si actorem ra.ha.in fi.⁊.in.l.neqɜ.circa fi.C.de procu.in ver.iuxta predicta.⁊.s.ꝙ cuiusɋ̄.vni.l.itē eoꝝ.§.si actor.sed Guil.de cu.videtur dicere contrarium ꝙ morte tutoris finiat̄ mandatum ⁊ allegat.l.qui seruum.⁊.l.si quis alicui.de acquir.hered.sed parū facit dictum tamen suum posset procedere quando a solo tutore fuisset constitutus puta post litem contesta.naɜ ante nō pōt vt.l.neqɜ.C.de ꝓcu.⁊ anteꝗ̄ incipiat aliquid facere tutor mortuus esset.non sic qñ a pupillo cuɜ tutoris autoritate per ea ꝗ̄
6 dixi.†Quid autem in cōstituto a prelato an finiatur per eius mortem.vide cle.fi.de procu.vbi habetur ꝙ sic etiaɜ re integra quod est mirabile.⁊ ratio illius decisionis est satis occulta.licet Inno.dixerit contrariū in.c.dilecti.de fo.compe.cuius dictum colligit̄ per illam cle.ceterum.dic vt.l.eius q in prouinciam.s.si cer.pe.

1 **Proculus ait.** †Ex contractu facto cū institore post prohibitionem ꝓponētis non datur hec actio contra preponentem nisi quatenus est locupletior factus.
2 ¶Mercatorum appellatione an veniant feneratores:⁊ an campsores.

1 **Neum qui.** †Pro negotio nō ꝗ̄stuario nō dat̄ actio directa ɜ̄
2 vtilis.facit.l.iul.§.si ꝓcurator.de act.empti.†Et ex isto tex.cū gl.videtur ꝓbari dum dicit.secus si ꝓpositus erat mutuis dandis qꝛ tūc est negotiatio ꝙ feneratores
b dicuntur mercatores[b] qꝛ negotiari ⁊ mercari idem est sed contrarium est verum ẜm communem vsum loquendi.de quo vide per Bar.in.l.legatis.in princi.de legat.iij.Quid de cāpsoribus an contineantur appellatione mercatorum videtur qd̄ sic per.l.j.C.nego.ne militent.libro.xij.vide per Bartolum in dicta.l.legatis.
2 ¶Institor non dicitur nisi sit prepositus tam pro dandis pecunijs ꝙ pro eis recipiendis.

1 **Si dominus qui.** †Per manumissionez institoris nō finit̄ eius mandatū.h.d.Contra qd̄ op.de.l.si quis seruo.de solu.Solue ibi non erat prepositus ad negotiandū sed ad exigendum hic sic vnde mandatum eius difficilius finitur ꝑpter vtilitatē ꝑmiscui vsus.vt.s.e.l.si quis mancipijs.§.si impubes.sed si cuɜ datione libertatis concurreret etiam mors dñi bene finiretur
2 vt.l.eius qui in prouinciam.s.si certum peta.lɜ altera ipsaruɜ non sufficiat vt ptɜ hic coniuncto.d.§.impubes.¶†In textu ibi pecunijs accipiendis supple ⁊ dandis.al's nō esset institor vt in princi.huius.l.¶In tex.ibi exercuit.i.ꝙ ille remansit in eadem negotiatione ⁊ eam exercuit etiā ignorante dño si vero ipso mandante vel consentiente ⁊ patiente nō haberet dubiuɜ ⁊ hoc qd̄ dixit ptɜ ex ratione que sequitur varietate statuta ⁊c. que ratio locum habet etiam quando ignoranter continuauit idē exercitium per quod ptɜ ꝙ non finitur mādatum sola manumissione si aliter colligeres ꝙ ipso domino mādante vel patiente ⁊ ꝙ primū mādatū fuisset finitum tunc istud esset mādatū nouum ⁊ ratio ꝗ̄ sequitur non bene adaptaretur:qꝛ innuit ꝙ sit vna ⁊ eadem negotiatio que fit post manumissionem cuɜ illa que fuit fuit ante.¶In teɜ.ibi periculi causa qꝛ tenebatur ex contractibus celebratis cū illo post manumissionez sicut ex celebratis ante manumissionem.

1 **Taberne.** †Si dñs fideiubeat ꝓ institore tenebit̄ institoria tanꝗ̄ dñs ⁊ preponens:⁊ ēt tenebitur vt fideiussor tanꝗ̄ quilibet extraneus nec vna obligatio ꝑ alteram tollit̄ sed altera alteri accumulat̄.h.d.¶Oppo.de.l.habebat manumissio.s.eo.Solue ibi secunda obligatio fuit interposita animo nouandi ⁊ tollendi institoria hic nō qꝛ fideiussio nunꝗ̄ intelligit̄ facta aīo nouandi ⁊ tollēdi principalem sed aīo illi accidendi.¶Item oppo.in gl.de.l.j.§.qd ergo.§.qd̄ iussu.vbi si pater fideiubet pro filio cessat actio quod iussu.⁊ conuenitur tanꝗ̄ qlibet extraneus.sol.hic fuerūt duo actus.s.prepositio.⁊ ista facit competere actionem institoriam Item fideiussio ⁊ illa facit competere ciuilem actionem altera
a per alteram non tollitur ibi vero interuenit vnus tm̄ actus.s. fideiussio.per quā lɜ pr̄ videat̄ ratificare factū filij.vt.j.q.cau.pig.vel hypo.tacite ɔ̄tra.l.si gratuitā.§.fi.ꝗ̄ ratificatio hɜ vim iussus nihilominus qꝛ de se fideiussio est apta obligare ciuilr̄ facit cessare actionem ꝙ iussu que est pretoria ⁊ istud voluit in effectu dicere gl.hic.

a ¶Nō finit̄.vide Bal.in.l.mādati.in.iij.oppo.C.mād.Imo.i cle.fi.de procu.

1 **Seruus pecunijs.** †Ex fideiussione facta ꝓ institorem non agit̄ hac actione qꝛ nō cadit in generali mandato eius ɜ̄ ex ꝑmissione facta ꝓ exequendo negotium sibi cōmissum bene agit.h.d. In tex.ibi ꝙ aūt pone casum ꝙ iste seruus fuit prepositus pecunijs fenerandis.⁊ tu requisiuisti seruum ꝙ mutuaret tibi cētum ⁊ cum seruus offerret se paratum fecisti eum ꝑmittere cuidā creditori tuo cui soluere volebas postea ille seruus illi non soluebat.queritur an ille habeat actionem contra me dñm.⁊ videbatur ꝙ non per prin.huius.§.contrarium est verum.nam ibi promissio serui non fuit facta de mandato expresse vel tacito qd̄ haberet a me ista vero censetur facta ex tacito pro executione negotij sibi cōmissi.arg.s.eo.l.quicumqɜ.§.ɜ̄ ei quem.⁊ ego contra te agere potero ac si ista pecunia fuisset tibi mutuata ⁊ hoc voluit glo.in effectu.vñ expone fenerauit.i.fenori accepit ẜm scdām expositionē gl.nam accepisse videris ex quo alteri de tuo mandato promisit.
2 ¶Institor quando teneat̄ suo noīe etiā finito officio ex contractu per eum celebrato.
3 Si scribat alicui epistolam in qua cōfiteatur se habere penes mensam domini sui tantā quantitatem illius cui scribebat:et pollicetur eam sibi reddere certo termino.an ex hoc oriat̄ aliꝗ̄ obligatio.
4 Sufficit ꝙ ɔ̄trahens dicat procurator talis lɜ non adijciat ꝓcuratorio nomine.
5 Factores moderni mercatorum an proprio noīe teneant̄ etiaɜ finito officio.

b ¶Mercatores.an vsurarij veniāt appel.mercatoruɜ.dico ꝙ nō ɜ̄ hñ est filiis mercatori.vñ dicit Lu.ro.ɔ̄silio xciij.ꝙ statutuɜ dictās ꝙ mercatores vel artifices vel alie ꝗ̄cūqɜ ꝑsone possint ꝑnūtiari cessātes ⁊ fugitiui ꝑ ɔ̄sules qd̄ poterit ꝗ̄ ad mercātores cōprehendi vsurarius.ꝑpter dictionem ⁊ alie ⁊c.

c
1 **Lucius titius.**[c] †Cōtrahens cū institore ɔ̄tēplatione officij si ex tali ɔ̄ctu nulla actio q̄rit̄ institori finito officio nō tenet̄ suo nomie.h.d.ista.l.ẜm intellectū quē
2 sibi dat Bar.in.l.procu.⁊ q pro euictione.s.de ꝓcu.solū ergo dabitur actio sibi contra dñm sed si esset act° vltro citroqɜ obligatorius.⁊ sic sequeretur actio institori quam teneretur cedere domino vt est contractus emp.⁊ ven.tunc sicut sibi acquiritur actio que remanet etiam finito officio vt ipsam teneatur cedere.ita ⁊ ipse obligatur suo nomine ⁊ potest conueniri finito officio vt.s.de exercito.l.j.§.est aūt.j.manda.l.seruum titij.⁊ ad
3 mace.l.sed si pater.§ fi.⁊ iste est †intellectus Bar.ibideɜ ɜ̄ dat alium intellectū ꝙ hic iste institor non ɔ̄traxit sed scripsit quādam epistolam in qua confitebatur se habere penes mensam domini sui tantam quantitatem illius cui scribebat ⁊ pollicebatur eam sibi reddere certo termino dicitur ꝙ illa litera non obligat ipsum qꝛ non censetur facta animo se obligandi ɜ̄ ad finem mense protestādum.⁊ iste intellectus magis plɜ ⁊ meli° congruit litere vt ptɜ in fi.sed in alio ꝙ̄ institore secus quia cēsetur facta animo constituendi ⁊ sic orietur actio de constituta vt.s.de const.pecu.l.quidam.quam signat gl.pro ɔ̄traria ⁊ casus est hic.allegatur iste text.dum dicit rem agens octaui feli-
4 cis ⁊c.†ꝙ si aliquis procurator cum contrahit vel actum facit asserat se procuratorem dicendo talis ꝓcurā.talis ⁊c.lɜ non dicat procuratorio nomine nihilominus videtur eoipso hec dicit per illum text.no.⁊ ita no.Cyn.post Iaco.de ra.in.l.ei q in fi.C.qd̄ cum eo.facit.l.cum post.§.j.de admi.tu.in.l.post mortē quando ex facto tut.⁊ vide qd̄ no.Bar.in.l.j.§.j.de ope.no.nū.⁊.l.iiij.§.si forte.iudi.sol.per istam etiam dicit Bart.in.l.eadeɜ
5 de duo.reis.ꝙ†isti factores mercatoruɜ moderni proprio nomine non tenentur nec possunt conueniri finito officio sed certe nihil facit ista lex ẜm intellectum quem dat hic Bar.in contrarium est tex.expresse in.d.l.§.est autem.ideo dic vt dixi ibi.⁊ in.§.j.eiusdem.l.

c ¶Lucius.hāc.l.itellige ꝙ h̄ nō obligat̄ institor qꝛ nō ꝑmisit sed solū ɔ̄fessus est ẜm Bal.in rub.C.de ɔ̄sti.pe.⁊ ti.i aut.si qñ.eo.ti.⁊ istū tex.allegat Bal.in.l.j.ɔ̄ sen.an.in.l.possessio §.fi.de acq.poss.

¶De tributoria actione. Rubrica.

1 ¶Tributoria actio quando detur contra patrē vel dñm:et inꝗ̄tum detur.⁊ in quibus differat ab actione de peculio ⁊ ab

actione qð iussu.⁊ nu.2.3.⁊.4.

2 In actione tributoria nõ deducit dñs vel pater ꝙ eis debetur ante omnia sed equaliter pro rata vocantur vna cum alijs creditoribus.

3 In actione de peculio ante oĩa deducit̃ ꝙ patri vel dño debet̃ de toto peculio qð peculium dicitur vniuersitas sed merces dicuntur corpora illius vniuersitatis.

4 Qñ ad idẽ cõpetunt plures actiones ⁊ ex eadẽ cã dꝫ actor eligere vnã.nec poterit postea redire ad alteram.

5 Inter consentire ⁊ dissentire est medium scilicet scientia et patientia.

6 Emphytheota si vẽdit rem emphyteoticã sciẽte ⁊ patiẽte dño an possit dñs vẽditionẽ retractare.

7 Statutũ si dicat ꝙ si aliqs vendidit rem suam immobilẽ concedat̃ proximiori vicino vel consanguineo.ĩ.annũ pro eodem pretio ⁊ vendidit sciente ⁊ patiẽte vicino vel consanguineo an habeat locum statutum.

8 Presens ⁊ nõ cõtradicens facilius sibi preiudicat in iure acq̃rendo vel ꝙ de presenti incipit queri q̃ȝ in iam q̃sito.

9 Si duo ꝯxerunt matrimoniũ de facto qꝛ erant cõsanguinei,et alter ipsoꝝ [illegible]bat impidimentum alter non an filij nati quantum ad ignorantem erunt legitimi.

1 Alius quoqꝫ. † Premitte qð tituli precedentes loquunt̃ qñ qs incepit exercere aliquã negotiationem cui postea preponit seruum:vel filium vel etiam aliũ quo casu preponens tenetur insolidũ iste vero titulus ⁊ alius.ĩ.de peculio loquunt̃ qñ nõ incepit sed cõcessit peculiũ filio vel seruo: ⁊ ipse filius vel seruus incepit negotiari quo casu aut patre vel dño sciẽte cõsentiẽte vel etiam patiente ⁊ loquitur iste titu.aut ignorãte ⁊ loquit̃ tit.de peculio.⁊ hec est vna differentia inter istũ ⁊ illũ.est ⁊ alia qꝛ iste loquitur solũ qñ negotiat̃ que negotiatio non resultat ex vnico actu tñ sed ex pluribus.titulus võ de peculio generalis loquitur qualitercũqꝫ contrahat etiã nõ negotiando.Est ⁊ tertia qꝛ ista actio cõpetit solũ vsqꝫ ad vires mercium peculiarium ⁊ datur contra dominum vt ipsas distribuat equaliter inter creditores qui contraxerunt in illam causam inter quos etiam ipse pater vel dñs cõputat̃ ex quacunqꝫ causa sibi debeatur a filio vel seruo.actio vero de peculio datur

2 actio vsqꝫ ad vires totius peculij ⁊ est quarta.† qꝛ in ista nõ de
ducit dñs vel pater ꝙ sibi debetur ante oĩa imo equaliter pro
rata vocãtur vna cum alijs creditoribus:propter hoc dicitur
rata quasi insolidũ vt dicit gl.rub.in aliquo tñ sunt melioꝝ cõ
ditionis q̃ȝ alij ⁊ habetur hic in gl.que incipit vocantur.sed in
3 actione † de peculio ante oĩa deducitur ꝙ patri vel dño debet̃
de toto peculio quod peculium dicit̃ vniuersitas sed merces di
cuntur corpora illius vniuersitatis vt colligitur in ea.l.§.pecu
4 culiarem.† ⁊ aliqñ expedit intentare vnã aliqñ alteram.⁊ ideo
dꝫ eligere actor ⁊ electione tollunt̃ qñ ex eadẽ causa proficiscũ
tur.vt.ĩ.e.ꝙ in heredẽ.§.eligere.insti.ꝙ cũ eo.§.is quoqꝫ.dif
fert etiam iste tit.a tit.ꝙ iussu.qꝛ hec actio cõpetit propter solã
sciẽtiam illa non nisi propter voluntatem ⁊ iussum.Itẽ ista
etiam cum cõsensit generaliter illa vero qñ specialiter:cetera
dic vt in.l.j.§.is q nauem.s̃.de exerci.⁊ vide insti.eo.§.introdu
cit.⁊.§.tributoria quare dicitur tributoria ⁊ hꝫ dño capita istõ
edictũ.primo ꝑuidet ꝯ scientem ⁊ patiẽtẽ vt teneatur hac actio
ne ⁊ istã prosegtur vsqꝫ ad.l.illud.§.si cuius.Secũdũ caput ꝑ
uidet ꝯ dolosum.s.minꝰ distribuẽtẽ inter creditores q̃ȝ debeat.
5 licet etiam in prima parte fiat de hoc mentio aliqñ.¶ † Not.§.
a scientiã cum sua gl.ꝙ inter consentire[a] ⁊ dissentire est medium si
scĩetia cũ patiẽtia de hoc etiã habetur in.d.l.j.§.si is q nauẽ.
6 de exerci.⁊ inducit Guil.de cu.† ꝙ si emphytheota[b] vendit rẽ
b emphyteoticã sciente ⁊ patiente dño non possit postea retrahe
7 re,vel ponamus dicit statutum † ꝙ si aliquis vendidit rẽ suam
immobilẽ concedatur ꝑximiori vicino vel proximiori cõsan
guineo infra annũ retractare venditionẽ soluendo illud idem
pretium emptori.certe si vendidit sciente ⁊ patiente vicino vel
consanguineo videt̃ ꝙ perdat ius retractandi sicut hic dñs vl
pater perdat ius deducendi qð sibi debetur facit hic.ĩ.quibus
modis pi.vel hy.sol.l.titius.debꝫ ergo prestari de iure suo nec
8 ob.l.sicut.§.non videtur.eo.tit.† qꝛ ibi loquitur de iure quesi
to cui non censetur renũtiare si presens non contradicat qꝛ scit
ius suum vbiqꝫ durare hic loquitur in iure nondũ quesito sed
qð incipit queri tempore quo venditur vnde facilius impedit̃
acquisitio ⁊ istud est notandum si verum est.nõ tñ pono ꝑ cer
9 to.† Inducit etiam Guil.l.iij.§.in argumentum ꝙ si duo con
c traxerunt matrimonium[c] de facto qꝛ erant consanguinei ⁊ al
ter ipsorum sciebat impedimentũ alter non filij nati quantum
ad scientem non erunt legitimi quantũ ad ignorantẽ sic:de hoc
dic vt.l.q cõtra.C.de incest.nup.

2 Dolus ꝓcuratoris in administratione cõmissus magis nocet dño q̃ȝ dolus tutoris pupillo.

1 Sed ⁊ si seruus. Et ita iulianus. † Primo querit hic iuriscõsul.an sciẽtia tutoꝝ inducat hãc actionẽ ꝯ pupillũ vsqꝫ ibi dolũ.scðo anteq̃ȝ rñdeat format aliã.q.⁊ soluit.s.an dolus eius cõmissus in male distribuẽdo noceat pupillo ⁊ dicit ꝙ nõ nisi quatenus est effectus locupletior.⁊ hoc vsqꝫ ibi qd ergo.tertio soluit primã.q.ꝙ scientia tutoris inducit hanc actionẽ ⁊ sic facit ꝑ opin. Bar.qui tenuit in.l.si duos.de reb.du.ꝙ scientia tutoris de hereditate delata pupillo sufficiat vt pupillus possit transmittere ius deliberandi ad heredes suos etiam de hereditate extranei qꝛ scientia tutoris reputatur scientia pupilli vt hic.facit.l.si ex legati causa.de ver.ob.in vlti.gl.quantum vero de dolo tutoris an noceat pupillo vide bonã gl.in.l.si dolo.ĩ.si qs omis.cã testa.no.plene Bar.in.l.j.§.si ꝓcu.s̃.si qs ius di.nõ ob.⁊ teti gi anno preterito in.l.polla.de his q vt indig.¶ † No.ex.l.ꝓcuratoris.ꝙ dolus ꝓcuratoris in administratione cõmissus magis nocet dño q̃ȝ dolus tutoris pupillo qꝛ imputat̃ sibi ꝙ talẽ eligit.vt.s̃.de exerci.l.j.§.nunc querit offilius.in fi.sic põt iputari pupillo ⁊c.

2 Sufficit quẽ grauari in vno nec dꝫ grauari in altero.

3 Habens bona obligata preferunt̃ alijs nõ habẽtibus obligagata nec illi possunt secũ concurrere.

Procuratoris.
1 Sed est quesitũ. † No.hic ꝑ eo qð dicit gl.in pri.gl.
sup vbo ĩ tributũ ꝙ dñs in hoc est melioris ꝯditiõis q̃ȝ alij cre
ditores qꝛ ꝯcurrit cũ alijs sup mercibus peculiaribus ꝑ oĩ eo
ꝙ sibi debet̃ a seruo ex quacũqꝫ cã ꝯtraxit occasione mercium ⁊
etiam qualitercumqꝫ: alij vero creditores non concurrunt se
2 cũ nisi pro debito contracto occasione merciũ.† Itẽ no.ꝙ suffi
cit quẽ grauari in vno ⁊ nõ dꝫ grauari in altero.facit.l.nauis.
3 §.cũ aũt.s̃.ad.l.rhodiã de iac.¶ † Vltimo no.in fi.ꝙ illi q ha
bent bona obligata preferunt̃ alijs nõ habentibus bona obli
gata nec illi possunt secum cõcurrere facit.ĩ.e.l.§.si plures.vꝰ.
plane ibi nisi fuerit ⁊c.⁊.l.iiij.C.de bo.aut.iu.pos.de priui.cre.
l.neutri.§.in bonis.ver.tñ.⁊.C.q po.in pig.ha.l.eos.si ergo ali
quis mercator fefellit ⁊ creditores capiunt bona ⁊ reperit̃ ali
quis qui habet instrumẽtum publicũ in quo cõiter notarij po
nunt obligationẽ ⁊ hypotecam oĩm bonorum alij vero nõ ha
bent instrumẽtũ sed scripturas priuatas in qbꝰ nõ cõsueuit ap
poni talis obligatio preferunt̃ habentes hypothecã vt primo
eis satisfiat integraliter ⁊ si aliqd superest tradet̃ alijs.casus est
hic.⁊ in.d.l.florentie.est tñ statutum cõtrarium in talibus mer
catoribus cessantibus ꝙ oẽs creditores sint pares ⁊ ꝙ alter al
teri non preferatur hypothece ratione vel priuilegio persona
lis actionis.

2 Idem est iudiciũ de aliquo accessorio qð est de principali cuius gratia illud fuit ꝑparatum.

1 Non autem. † No.hic ꝑ eo qð dixi in prin.l.j.ꝙ
hec actio nõ dat̃ ꝑ toto eo qð est in
peculio.sed solũ ꝑ mercibus in quibus negotiabat̃ seruꝰ scien
te dño vt ille distribuant̃ eq̃liter ⁊ etiã alie q̃erãt ex pecunia re
dacta ex causa mercium negotiationis.⁊ si tñ dñs non vellet su
bire hunc laborem distribuendi posset cedere toti peculio ⁊ tũc
2 totũ distribueretur inter creditores.vt.ĩ.e.l.illud.§.j.¶ † No.
d ibi plerumqꝫ eñ.ꝙ idẽ est iudiciũ[d] de aliquo accessorio ꝙ est
de principali cuius gratia illud fuit preparatum quod potest
ad multa induci.si ergo venditur equus in dubio videtur ven
dita sella ⁊ frenum.facit.s̃.commo.si vt certo.§.deniqꝫ.⁊ de edi
li.edi.l.ediles.

2 Si in apotheca mercatoris fugitiui reperiant̃ res empte de pecunia vnius mercatoris non tamen ille est potior alijs in illis rebus sed distribuuntur equaliter inter omnes ⁊ quando preferatur.

3 Si in tali apotheca reperiantur alique merces vendite per aliquem nec sibi solutũ erat pretium:sed habuit fidem de pretio: ⁊ sic transtulit dominium non prefertur in illis rebus sed distribuuntur.

4 Mercator si posteaq̃ȝ emit tales merces non soluto pretio statim aufugit prefertur venditor in illis.

5 Dñium nõ trãsfert̃ nisi soluto pretio vel al's satisfacto vt qꝛ dedit fideiussorẽ vel habita sit fides ⁊ qd si soluit pecuniã alienã ⁊ quid in alijs contractibus.

6 Posteaq̃ȝ mercator fefellit si veniant aliqui creditores petẽtes sibi solui

sibi solui non debet eis solui nisi predicta cautione si appone-
bant alij creditores ꝙ refundent pro rata.
7 In alijs actionibus q̄ negotiationis qn̄ sit melior cōditio cre-
ditoris occupantis.

1 **Si plures.** †No. istos tex. sequētes meliores q̄ sint de iure in causis istorum mercatorum cedē-
tium ⁊ fugitiuorum vn̄ plures questiones terminantur per istos
tex. quotidiane quas millies vidi de facto occurrere. prima est
si talis mercator habebat traficum vel apothecā in diuersis lo
cis puta florentie. rome. bononie. ⁊ creditores qui contraxerūt
rome nō pn̄t venire florentiā ⁊ petere de bonis ibi existētibus
quousq̄ ibi satisfactum sit plenarie omnibus creditorib9 qui
contraxerūt florentie sȝ debēt petere solum bona q̄ sunt rome:
si tn̄ illa sufficerent ⁊ aliqd superesset de bonis existentib9 flo-
rentie satisfactis creditoribus ibi contrahentib9. tunc illud tri
bueretur contrahentibus rome per id quod habet. ff. de milit.
test. l. si ceterarum. in fi. in prin. ⁊ istud probat in prima pte hu-
2 ius. §. vsq̄ ad ver. si plane. ¶ †Itē per illū ver. plane termia-
tur alia questio si in apotheca talis mercatoris reperiunt res
empte de pecunia vnius mercatoris non propterea ille est po-
tior alijs in illis reb9 imo debent distribui equaliter inter oēs
pro rata debiti nisi essent hypothecate illi ex cui9 pecunia sunt
empte per expressam hypothecā vt hic ptȝ supple vel nisi fuis-
set mutuata pecunia expresse ad hoc vt tales res emerent: tunc
etiam si non fuissent expresse hypothecate talis mutuans ha-
beret priuilegiū in actione personali vt. ff. de priui. credi. l. quod
quis. ⁊ dixi. s. si certum peta. l. creditor. ⁊ intellige gl. hic super
3 verbo tributū. ¶ †Item ex versi. sed si dedi determinatur alia
questio si reperiantur in tali apotheca quedam merces vendi
te per quendā non tn̄ fuerat sibi solutum pretium ꝙ si quidem
habuerat sibi fidem de pretio qr transtulit dominiū dicitur in
creditum fuisse ⁊ ideo tūc ille non prefertur in illis rebus sed
debent distribui inter omnes. si vero non habuit fideȝ pretio:
tunc non transtulit dominium ⁊ ideo ipse preferret in vendicā
do res suas. facit. l. si filius. si. cer. pe. ⁊ l. cum fundus. §. seruum
tuum. ver. qō ad peculiares. in dubio aūt hic gl. tenet no. quod
tradendo videatur habuisse fidem de pretio si aliud non appa
ret ꝙ speraret sibi incōtinenti solui. aliter si emptor pollicitus
est statim sibi portare pecuniā venditor de hoc confisus tradi-
dit non videtur habuisse fidem nec trāstulit dn̄ium si non por
tetur ad quod optime. s. de pig. act. l. iij. de quo dic per Cyn. C.
de rei ven. l. inciuile. ⁊ ista glo. cōiter tenetur ⁊ vidi quoddā cō-
silium Bar. quod incipit quidā titulus in quo tȝ istā gl. ⁊ aliaȝ
que est in. §. vendite. insti. de rerum di. lȝ contraria gl. sit in. l. ij. C.
4 de permut. Bar. vero ⁊ †Ang. in tpe de facto videnī dicere in
l. si cum dotē. §. fi. cum. l. seq. ff. sol. mat. ꝙ si reperiant in apothe
ca res vendite per aliqueȝ cui non erat solutum pretium ⁊ ille
mercator statim postq̄ habuit res fefellit ꝙ ille qui vendidit de
beat preferri quasi videatur tradidisse sub spe recipiendi pecu
niam incontinenti ⁊ ista opi. placet maxime propter consuetudi
nem mercatorum q non consueuerunt vendere ad terminū sed
pro presenti pecunia. multi tn̄ mercatores Florentie faciūt op-
positum qr non vendūt nisi ad terminū vt carius vendant ⁊ in
illis seruandū est qō. s. dixi in contrarium ⁊ ista est veritas. in vē
ditionibus vero aliarum rerum serua istā gl. qr eoipso ꝙ ven-
ditor procedit ad traditionē nō recepto pretio dicitur habuis-
5 se fidem de pretio. ¶ †Et no. hic regulam ad quā semper allegat
iste tex. ꝙ non transfertur dn̄ium nisi soluto pretio vel als sa-
tisfacto vt qr dedit fideiussorem vel habita fide. Quid aūt si em
ptor soluit pecuniā nō suā sed alienam dic non transferre dn̄iū
quousq̄ sit consumpta cū possit vendicari ⁊ sic habetur pro non
soluta de hoc est gl. ordinaria in. §. seruum tuum imprudens.
que incipit condictione indebiti. in fi. Quid aūt in alijs contra
ctibus an sit idem ꝙ in contractu emptionis ⁊ vēditionis vide
per Bar. in. l. si seruus. §. locaui. ff. de fur. ⁊ C. de dolo. in. l. cū pro-
ponas. in gl. super verbo remisit. facit etiā iste tex. ꝙ si vni fuit
legata certa res ⁊ alteri fuit legata quātitas ꝙ pro legato q̄ti
tatis illa res non sit obligata sed legatarius illius preferatur
cum sit dn̄s sicut hic prefert venditor qn̄ non transtulit dn̄ium
hoc tamen verū si hereditas sit soluendo als secus per. l. quere
batur ad. l. fal. ⁊ anno preterito hoc tetigi in. l. j. C. cōmu. de leg.
6 facit. l. si fideiussor. ff. vt in pos. leg. ¶ †Ultimo per. §. fi. cum. l. se
quen. determinatur alia qō in talibus fallitis ꝙ si veniant ali-
qui creditores petentes sibi solui non debet eis solui nisi pre-
stita cautione si apparebūt alij creditores ꝙ refundent pro rata
quia non est melior conditio occupātium nō sic regulariter in
7 alijs †actionibus que non dantur occasione negotiationis qr
debet satisfieri primo venientibus etiam nulla prestita cautio
ne qr melior est conditio occupantium nisi alij fuissent missi in
possessionem vel nisi essent magis priuilegiati qr tūc retracta

retur solutio non facta priuilegiatis. vt. ff. de pecu. l. ex facto. in
fi. ⁊. ff. ti. j. l. iij. ver. nisi quis. iunctis his que habentur in. l. si nō
expedierit. §. j. de bo. aut. iu. pos. ⁊ que in fraudē credi. l. pupill9.
vbi videtur plene per Barto. ⁊ ratio diuersitatis sumit ex isto
§. si plures. dum dicit ꝙ tales creditores videntur magis cre-
dere merci q̄ persone licet Guil. ponat aliam rationē. ⁊ ex illa
ratione etiam sequitur aliud quod non veniunt omnes cōmu
niter ad omnia sed quilibet ad suam negotiationem quod nō
est in alijs creditoribus qui non cōtraxerūt occasione negotia-
tionis. illi em̄ possent ire ad quecumq̄ bona. tenē menti qr ista
sunt singularia.

Quid si domus.

1 **Quid si domus.** †Iste. §. inducit per Gui. qr lȝ aliqs
sit diues ⁊ soluēdo pōt cedere bonis ne subeat laborē vēdendo
ipsa ⁊ soluēdo contrariū tn̄ ipse determinat ⁊ bene qr beneficium
cessionis fuit introductuȝ in subsidium seu refugiū vt. C. q bo.
ce. pos. l. cū ⁊ filij. vn̄ nō dȝ habere locū qn̄ alio mō pōt consuli. ar.
in. l. cause. s. de mino. Itē qr cessat ratio quare fuit introducta
cessio. s. ne qs in carcerē detrudat ⁊ ibi moriatur cū soluere nō
possit. ⁊ iste potest. ⁊ ideo incarcerabitur quousq̄ subeat onus
vendēdi ⁊ soluēdi. nec ob. hic qr dn̄s nō tenebat ex facto fm oc
casionem tn̄ merciū quas habebat. vn̄ si illas vult dimittere nō
debet in plus teneri ad ꝙ bene facit. l. pretor. in prin. ff. de dam.
infe. ⁊ l. cū fructuarius. s. de vsuf. ⁊ qō no. in. l. is q. de aqua plu
ui. arcen. per doc.
2 ☞ Minus dicitur facere etiam q nihil facit.
Cōparatiuum nō semp facit cōparationē. ibi.
3 Si ego ⁊ tu egimus vt qui minus ex nobis duob9 currat sol-
uat tm̄. ⁊ ego curro ⁊ tu non debes soluere.
4 Per negotiationē an efficitur qs melioris conditionis in cō-
perta veritate.

1 **Si cuius.** †Hic incipit scdm caput edicti in quo pro
uidetur cōtra dn̄m vel patrē rōne doli ve
ri vel presumpti cōmissi in male vel nō equaliter distribuēdo
merces inter creditores vt teneatur hac actione etiā si merces
apud se non habeat nec habere possit si dolo ei9 cōtingat si hȝ
etiā si nō cōmisit dolū a prin. cū distribuit cēsetur cōmittere eo
ipso ꝙ illas non restituit. h. d. in effectu. ⁊ no. ver. minus q sem
2 per allegatur †ꝙ minus dicitur facere etiaȝ qui nihil facit ⁊ sic
comparatiuum non semper comparationē facit. s. cū nō repe-
ritur ad qd faciat ad qō vide qō no. Bar. in. l. si seruus legatus
3 §. si ita de leg. j. ¶ †Et inducitur per Guil. ꝙ si ego ⁊ tu egim9
vt qui minus ex nobis duobus currat soluat tantū ⁊ ego cur-
ro ⁊ tu non ꝙ debes soluere qr minus videris cucurrisse. argu
4 mentum hic. ¶ †Ultimo no. in fi. ꝙ per negotiationē efficitur
qs melioris conditionis comperta veritate certe imo deterio-
ris qr multoties perdit beneficium legis. vt. l. si dubitet. ff. de fi-
deiusso. ⁊. ff. de proba. l. cum de indebito. circa medium. C. de nō
nu. pecu. auten. contra qui propriam. nec debemus facere talē
interpellationem vt quis inuitetur ad negandum veritatem:
vt hic patet.

1 **Hec actio.** †Hec actio non est de dolo. ideo dat per
petuo est tn̄ propter dolū. sed qr nō pur-
gatur dolus per actionē ex contractu. ideo non tenet heres in
quātū ad eū puenit. h. d. cū. l. seq. ⁊ prin. sequit Bar. si naūt pur
garet per actionē ex contractu daret insolidū contra heredē vt. ff. de
posi. l. si hominem. §. dat. ꝙ dic vt ibi declarat Barto. hec em̄ actio
tributoria non dat ex cōtractu celebrato inter dn̄m ⁊ creditorē
sed a lege. ⁊ ideo q̄tū ad hoc vt det contra heredē idem seruat
in hac actione qr in actione de dolo vt nō detur nisi quatenus
peruenit sed q̄tum ad tempus non sic actio de dolo datur ho-
die vsq̄ ad biennium continuū ⁊ olim vsq̄ ad annum vtileȝ vt
in. l. fi. C. de dolo. hec vero datur perpetuo qr lȝ non ex contractu
non tn̄ denoiat a dolo nec datur actio de dolo. seruatur ergo
media via. nā actiones ex contractu dantur perpetuo ⁊ etiam
insolidum cōtra heredem actio de dolo non perpetuo nec insoli
dum sȝ quatenus peruenit. ista vero participat de vtraq̄ natura
vt ex predictis ptȝ.
2 ☞ Actiones qn̄ sunt contrarie tollunt electione licet nō com
petant ad idem.
3 Actiones si oriant ex diuersis causis nō tollunt electione ⁊ an
exactione.
4 Qualr dicatur qs eligere an per solā dationē libelli.

Quod in heredem.

1 **Eligere.** †Qn̄ plures actiōes cōpetūt eidē ⁊ ex eadē cā ⁊ ad idē ⁊ contra eūdē cogit
actor alterā eligere ⁊ electiōe fctā nō pt ad alterā redire. sec9 si ex

diuersis causis cõpetunt.h.Bar.ↄ semper allegat iste.§.simili
2 ter† qñ sunt actiões cõtrarie lʒ nõ cõpetũt ad idẽ electione tol
luntur.vt in.l.j.C.de fur.ↄ in.l.fi.C.de colla.ibi tñ cõpetebant
ad idẽ ex eadẽ scriptura seu dispositiõe.Si vo oriãt ex diuer-
sis causis nõ tollunt electione vt hic.sed exactione facta ex vna
si sint persecutorie vt.j.pro socio.l.rei cõmunis.cũ.l.seq.ↄ.l.qui
seruum.cum seq.de act.ↄ oblig.nec etiam exactione tollunt ni-
si quatenus ↄcurrũt ↄ quatenus altera excedit potest peti licet
in altera fuerit facta exactio vt in.d.l.patet.ↄ.j.de act.empti.l.
predicta ↄ dicitur ex diuersis causis.non solum qñ ex diuersis
factis.sed etiam qñ ex eodẽ ex diuersis tñ obligationibus vt si
ex eodem facto resultat actio ex contractu ↄ etiaʒ ex delicto nã
diuerse sunt obligatiões vt in.d.legibus.Quãdo aũt est ideʒ
factum ↄ eadem obligatio tunc electione tollunt.vt hic ↄ.l.j.§.
in tutela.de tute.ↄ ra.dis.ↄ vide quod no.Dy.ↄ Barto.in.l.j.§.
dixerit aliquis.j.de pub.quod aũt hic dicitur nõ posse ad aliã
redire post factam electionem procedit etiam si in electa nõdũ
sit lata sententia.ↄ iste est effectus istius dicti.sed quando nõ to
lũtur requiritur ꝙ lata sit sententia.ↄ facta exactio si a primo
incipias vel hoc vltimum tñ si ab ipso procedat tamen ꝙ hic
dicitur nisi ex ista cã qñ non credebat sibi competere nisi electã
tunc enim licet altera sit consumpta mero iure tamen de equi-
tate potest ad causam redire etiam mero iure sine restitutione
vt.s.tit.j.l.habebat.in principio.qualiter autem dicatur quis
eligerẽ an per solam dationem libelli:an autem demũ facta li-
tis contesta.dic vt no.in.l.cum filius.§.varijs.de leg.ij.per Cy
nũ.C.de fur.l.j.in.vj.q.adde hic ꝙ plene no.Jo.and.in nouel-
la.in.c.nõ solũ.de appel.lib.vj.qñ competũt plura remedia an
sit locus electioni ↄ omnino vide qõ no.per eundem Jo.and.
tit.de libel.concep.§.iuxta.ↄ per Bald.post Nico.de ma.in.l.j.
C.de furtis.

2 ☞Heres q dedit seruo libertatẽ sine cautione vel deductio-
ne ex hoc suo dolo tenetur insolidum.

1 Si seruo.†Ex dolo proprio vero vel presumpto cõ
uenitur heres etiam si ad euʒ nihil perue
nit vel apud eũ reperiatur sed ex dolo defuncti nõ nisi quatenꝰ
ad eum peruenit.h.d.in effectu.℄Opp.primo de.l.ij.§.p con
2 trarium.de do.prele.†Solue.intellige hic fm glo.ꝙ fuit reli-
cta libertas per fideicõmissum.ↄ sic seruus habuit eam recipe
re de manu heredis.vñ heres potuit de peculio retinere mer-
ces peculiares ratione quarum creditores habebãt hãc actio-
nẽ ↄ defunctũ.ↄ per ↄñs cõtra heredem si ergo non fecit fuit in
dolo presumpto.vt in.l.dolo.ad.l.falci.sed in cõtract.fuit reli-
cta libertas directo.vnde non habuit eaʒ recipere de manu he
redis.sed statim adita hereditate fuit factus liber ↄ dicitur li-
bertus orcinus.i.solius defuncti.ↄ statim dominiũ peculij ad
eum transiuit vnde non potuit heres retinere merces ideo he-
res non dicit in dolo ↄ idem no.j.qñ actio de pecu.est annalis.
l.j.§.pegasus.℄In glo.que incipit primo.℄Item opp.de.l.
si vna.§.sed si alij.j.de pecu.Solu.ibi heres tradidit creditori-
bus quibus debebatur ex causa lucratiua.Item ibi loquitur
in actione de peculio in qua potior est cõditio occupãtis.vt.s.
eo.nõ tñ.vnde nõ est in dolo sed soluit primo venientibꝰ etiaʒ
nulla cautione recepta vel deductione facta nõ sic in ista actio-
ne.vt.s.eo.procuratoris.in fin.℄Itẽ adhuc oppo.de.l.quedã
§.si nec.s.de edẽ.sol.ibi nõ fuit in dolo vero vel presumpto: qꝛ
ignorabat ꝓ quo deberet retinere vt etiam ibi dicitur hic scie-
bat ↄ ista colliguntur ex glo.super verbo manumissio.ↄ super
verbo tributoria.

2 ☞Actio de peculio est personalis in rem scripta vt deẽ ↄtra
singularem successorem.

3 Scientia alicuius est quedã qualitas annexa persone que nõ
transit in singularem successorem.

1 De peculio.†Singularis successor nõ te
netur tributoria.sʒ de pecu-
lio sic.h.d.℄†No ergo ꝙ per hoc videtur fm quos
2 dam ꝙ actio de peculio sit actio realis sʒ ↄriũ est ve-
rũ qꝛ imo est actio personalis vt in.l.si vna.j.de pecu.ↄ insti.de
act.§.in psonã est tñ in rem scripta vt deẽ contra singulare suc-
cessorem vt hic ptʒ cum concor.allegatis in gl.ↄ ita not.no.per
Bar.plenissime in.l.frater a fratre.de condi.inde.ↄ tangitur p
Cy.in.l.dominiũ.C.qõ cũ eo.Inquantũ dicit de tributoria te-
3 xtus cũ gl.ꝙ† scietia alicuius est quedã qualitas annexa pso
ne que nõ trãsit in singularem successorẽ ↄ ideo iure veteri ma
a la fides autorisᵃ non nocebat singulari successori in prescriben
do lʒ hodie aliter statuatur.vt.l.ↄ aut.ibi posita.C.de prescrip.
longi tempo.

1 Aliquando etiam.†Actio de pe-
culio põt eẽ vti
lior ꝙ tributoria si patri vel dño nihil debetur a seruo
quod possit deduci de peculio si plus est in peculio ꝙ in merci-
bus.ↄ econuerso tributoria posset esse vtilior si esset econtra.
h.d.videat ergo quam eligat actor ↄ propter hoc emanauit.§.
eligere.Paul.de castr.

1 Alius dumtaxat.†De peculio
deducit ꝙ patri
vel dño debeẽ etiaʒ si illud vel eius pater alteri per
tributoriã habeat tribuere.h.d.in effectu gl.hic di-
cit ꝙ hic formant due questiones sʒ nõ rñdet ad primã sed ad
scdam.nos possumus dicere ꝙ etiã ad primã.q.s.qñ prio fuit
conuẽtus dñs actione de peculio ab vno ↄ querit vtrum possit
deducere illud qõ debet alteri per actionẽ tributoriã vt si illud
debetur etiam sibi a seruo possit deducere lʒ illud habeat tri-
buere vt hic ptʒ qꝛ a dño debebant.xv.vnde tota.xv.põt dedu
ci tñ apud eũ non remanebunt integra.xv.nam aduersus agẽ
tes tributoria cum debeat esse equalis eis qꝛ equaliter mutua
rũt videlicet quelibet.xv.ↄ in peculio non erant nisi.xxx.que ve
niunt equaliter diuidenda ↄ sic quilibet debet habere.x.retine
bat ergo iste aduersus agentes de peculio integra quindecim:
qꝛ integra debentur sibi sed postea contra agentes tributoria
retinebit.x.ↄ tribuit.v.illi ergo ex quo primus prouenit non
habebunt nisi ista.v.ↄ sic restant habere.xv.nec poterunt impu
tare domino quare illa.xv.non retinuit qꝛ non poterat retine
re nisi illud qõ debebat sibi aut suis.sed ista sic non debebãtur
imputent ergo sibi quare non vigilauerint ↄ prius egerũt:nec
poterunt aduocare a primo cuius potior est causa qꝛ occupãt
vt.s.eo.non em.

℄Quod cũ eo qui in aliena potestate est negotium gestum
esse dicatur. Rubrica.

2 ☞Ex contractu filij vel serui quando non teneatur pater vt
dominus.

1 Omnia pro con.†No.ꝙ iste
titulus tra-
ctat de duobꝰ.s.qualiter ex cõtractu celebrato
cum filio vel seruo agatur cõtra patrẽ vel do-
minum de hoc loquit.l.j.ↄ.l.si ex parte.in fin.
ↄ.l.fi.tamẽ ista nõ est principalis intẽtio huius
tituli.sed titulorũ precedentium ↄ etiam sequentium vt ptʒ ex
ista.l.j.ↄ ista pars est cõmunis ad filium vel seruum.Secundo
tractatur qualiter ipse filius factus sui iuris possit conueniri
ex tali cõtractu celebrato tpe quo erat in patris potestate ↄ ista
est principalis intentio huius tituli vt ptʒ ex glo.rubrice.et de
hoc tractant omnes alie leges huius tituli ↄ pertinet ista pars
ad filium nõ aũt ad seruum.vt ptʒ ex glo.rubrice.qꝛ seruus fa-
ctus sui iuris ex contractu celebrato in seruitute nullo mõ po-
test conueniri.vt.C.an seruus de suo facto per totum.qꝛ nõ fue
rit obligatus efficaciter a principio.sed naturaliter tñ per ma
numissionem multominus efficaciter obligatur qꝛ cuʒ manu
b missio faciat ipsumᵇ censeri nouum hominem etiam fuisset effi
caciter obligatus de rigore iuris per manumissionem exime-
retur ab illa obligatione etiam filius eximit lʒ per edictum de
quo habetur in tit.de capi.dimi.restituat actio.vtilis que pmo
erat directa ↄ hoc de equitate ne emãcipatio noceat creditori-
bus cũ ante ipsam esset filius efficaciter obligatus:ↄ poterat
cõueniri ↄ cõdemnari insolidũ.arg.j.co.filiusfa.ↄ.s.de iu.l.taʒ
ex contractibus.sed seruo non.vnde cum nihil perdant credi-
tores per manumissionẽ serui nihil eis restituit sed per emãci-
pationem filij perdebant ideo fuit equum quod cum hoc con-
tingeret sine ipsorum culpa restituerentur actiones.verum qꝛ
illa restitutio fiebat insolidum sicut si directe prius cõpetebat:
ↄ hoc ex equitate.ↄ istud est visum pretori esse nimis rigorosũ
c qꝛ rigorᶜ contrariatur equitati ideo modificauit illam restitu-
tionem per aliud edictum.de quo.j.l.proxi.s.vt nõ possit cõue
niri nisi quatenus facere põt lʒ teneat insolidum.vt.j.l.pe.vsꝫ.
2 insolidum.℄†Vltimo querit hic quid si sumus extra omnes
casus de quibꝰ in ista.l.fit mẽtio.qꝛ filius non fuit prepositꝰ ali
cui negotiationi ↄ sic cessat exercitoria ↄ institoria nec negotia-
bat sciẽte patre in negotio peculiari.ↄ sic cessat tributoria: nec
cõtraxit iussu patris nec in rẽ patris vertit.nec habebat pecu-
liũ.ↄ sic cessant he actiones de quibꝰ in tit seq.rñdeo.non tenet
pater vel dñs ex cõtractu talis filij vel serui vt.C.ne filius.p pa
tre.l.j.ↄ per totum.

2 ☞Filius vt non possit conueniri a creditoribus nisi inquan
tum facere potest: que requirãtur: et qualiter et quando con-
ueniatur.

1 Et pretor.†In sex casibus hic expressis fi
lius sui iuris effectus tenetur in
quantum facere põt.h.d.fm gloss.ↄ Barto.ↄ ita etiam
videtur

a ℄Autoris.Adde.l.si patrẽ.C.cõ
vsu.p.empt.ↄ in
l.j.C.de prescri.
xxx.annorũ.

b ℄Ipsum.adde
l.si seruus lega-
tus.ff.de adi.le.
glos.in.c.vnius.
xxvj.q.

c ℄Rigor.Adde
Host.ↄ Anto.de
but.in.c.dilecti.
de iud.Car.zab.
in.c.in literis.de
resti.spo.

videtur intelligere Cy. in. l. ij. C. eo. sȝ non placet iste intellectꝰ:
2 vt patet ex sequentibus. ideo summa sic. †Filius effectus sui iuris si non obtinet bona paterna vel obtinet non tñ vltra legitimā. non potest conueniri ex cōtractibꝰ celebratis tpe quo erat in patria potesta. nisi quatenus facere potest deducto ne egeat potest etiam deducere qđ debetur alijs creditoribus priuilegiatis ⁊ etiam quod debetur illis qui contraxerunt postq̄ factus est sui iuris ⁊ idem si obtinet hereditatem paternā in qua non est nisi nudum nomē. fallit tñ in quibusdaȝ casibus in quibus cessat dictū priuilegium ⁊ agitur insolidum. h. d. cū. l. seq. ⁊ seq. vsq. §. fi. ⁊ est satis difficile videre intentioneȝ iurisc̄osulti. ¶Tria ergo requirunť ad hoc vt habeat locū q̄ hic dicitur. s. q̄ conueniatur quatenus facere potest. primo q̄ conueniatur ex cōtractibus celebratis tpe quo erat in ptāte patris: nā in celebratis postea cessat hoc priuilegium. quinimo si cōtraxerūt post priores sunt ⁊ debent preferri illis qui cōtraxerūt ante: et hoc habetur in. l. ij. in fi. qđ est no. naȝ per hoc dicit Gui. de cu.
a q̄ si aliquis contraxitª tempore quo non habebat beneficium ecclesiasticum ⁊ postq̄ acquisiuit beneficium cōtraxit cū alijs: qđ in fructibus beneficij isti serui preferuntur patri q̄ꝛ contraxisse videntur occasione beneficij vel eius contemplatione nō sic primi. Secūdo requiritur q̄ conueniatur postq̄ est effectus sui iuris. si eñ tpe quo erat in patris potestate non habet hoc beneficium vt in. ll. s̄. alleg. quinimo potest capi ⁊ incarcerari: ⁊ cedere bonis vt aufugiat carceres. vt. C. q bonis ce. pos. l. cuȝ filij. in quo autē fiet tunc executio cuȝ nihil habeat dic vt. l. iij. §. sed vtrum. in fi. s̄. de mino. ⁊ de nog. a. l. ⁊ si cōdēnatus qđ no. in. l. si filio. la. ij. ƒ. sol. matr. ⁊ no. de fideius. si dubitatur. §. fina. p Bar. ⁊ de dam. infe. l. si finita. §. si de vectigalibus. in fi. C. q bo. cede. pos. l. ij. ⁊ extra de deli. pue. c. ij. ⁊ in. specu. de senten. exeq̄. §. sequitur. ver. quid si filius. ⁊ adde qđ no. per Guil. de cu. s̄. de his qui sunt sui vel ali. iur. l. si de qua pena. potest aūt exire patriam potestatem multis modis per emancipationem. Iteȝ p mortem. Item per dignitatem. Item olim si dabatur alteri in arrogationem. ⁊ isti modi tanguntur in isto tex. cum glo. nō ergo hic sunt casus in quibus habebat locum priuilegiū prout sentit glo. ⁊ doc. sed sunt quedam exempla ad demonstrandum qualiter possit exire patriam potestatem vt sic habebat locum priuilegium quod al's locum non haberet. Tertio requiritur q̄ non habeat bona paterna. vel saltem non habeat vltra legitimam sȝ habeat propria forte acquisita postq̄ effectus est sui iuris ⁊ in illis tñ habet hoc priuilegium. pōt tñ hoc ↄtingere multis modis vel quia exiuit patriā potest. per emancipationē: ⁊ adhuc viuit vel per mortē fuit exheredatus vel fuit institutus ⁊ repudiauit hereditatem: vel non repudiauit: tñ non fuit institutus vltra legitimam vel etiam vltra fuit institutꝰ: tñ hereditas fuit vacua. ⁊ ita intelligo. l. sȝ ex parte: sȝ ⁊ hic ⁊c. in bonis autem paternis quoꝝ contemplatione cōtraxerunt creditores sperantes ea deueniri ad filium si deuenerunt non habet filius hoc priuilegium imo conuenitur vsq̄ ad vnicū nūmum: ⁊ nihil potest deducere. non tamen puto quod conueniatur vltra nec poterit carcerari si omnia etiā que habuit tribuit in creditoribus licet secus tempore quo erat in potestate: nisi cederet bonis. dicta. l. cum ⁊ filij. Idem est dicendum si habebat bona propria tempore quo erat in potestate. puta castrēse peculium vel quasi hodie etiam aduentitium. vt in illis nō habeat hoc priuilegiuȝ: factus sui iuris quia illoꝝ ↄtēplatione videntur creditores contraxisse. doc. tñ non tangunt ⁊ multum male declarant mentē huius ti. cetera dic vt in gl.

1 **Sed ⁊ si ex parte.**

Is qui de peculio. †Qui egit actione de peculio nō pōt redire ad actionē quod iussu mero iure vel ecōtra quando competit ex eadeȝ causa sed ex equitate propter iustum errorem. h. d. intellige quando egit ⁊ nō exegit al's nō haberet dubium sed obtinuit sñiam vel adhuc lis non est finita ⁊ vult dimittere electam ⁊ ad aliam redire ⁊ qđ dixi q̄ ex equitate potest intelligunt doc. s. prehabita restitutione. ⁊ eo modo intelligunt. l. habebat. in princi. de instit. l. fi. C. de codi. mihi videtur in. d. casu. l. fi. hoc verum q̄ꝛ ibi dicitur simpliciter q̄ si elegit vnam viam non competentem non potest ad alteram competentem redire etiam si ignoranter hoc fecerit ⁊ doc. subaudiūt nisi prehabita restitutione ex causa iusti erroris: q̄ꝛ ibi vie sunt contrarie sed hic ⁊ in. l. habebat. tex. dicūt q̄ de equitate potest redire ad alteram nec aliquid dicunt de restitutione: vnde auctoritate harum legum videtur quod redire possit etiaȝ sine restitutione vt ptȝ ex no. in. d. l. habebat. per. l. licet. C. de iud. ⁊ eodem modo videtur debere intelligi. l. quesitum. ƒ. quando actio de pecu. est anna. ¶Et not. hic gl. vbi dicit quod iste sunt actiones diuerse intellige. s. in substantia. ⁊ sic ista nomina non sunt adiectionis: q̄ꝛ tunc non essent actiones diuerse: sed vna actio habens diuersas actiones. intelligunt etiam gl. istum tex. quādo agēs fuit deceptus ab aduersario. q̄ꝛ asserebat nihil sibi deberi a seruo ⁊ sic esset deducendum de peculio certe tunc deducere non posset ꝑpter mendacium. arg. s̄. ea. l. §. interdum. vnde non esset necesse agenti recedere ab actione de peculio intētata ꝑpter hoc ⁊ ire ad actionem q̄ iussu vnde intelligo etiam si non fuit deceptus ab aduersario sed a seipso propter eiꝰ ignorantiam quia ignorabat aliam sibi competere puta sciebat q̄ habebat peculium sed ignorabat quia interuenisset iussus vel econuerso.

2 ☞Quantum ad exceptiones cōcernentes executionē sñie vt est illa ne conueniať vltra q̄ facere possit nō inspiciť tps sñie sȝ tempus quo fit executio.

3 Filiusfa. si obligat se per instrm̄ guarētigie tempore quo erat sui iuris potest obijcere exceptionem ne cōueniatur vltra q̄ facere potest. etiā si statutum dicat q̄ contra tale instrumentū nihil possit obijci.

4 Fideicōmissarius vniuersalis loco heredis habetur.

1

Si filiusfa. †No. hic in prin. q̄ filiusfa. tempore quo est in paterna ptāte: et olim poterat ↄueniri ⁊ condēnari insolidū ⁊ etiā incarcerari vt dixi in. l. j. s̄. e. ⁊ habetur in. l. tā ex cōtractibus. s̄. de iudi. nec habebat tunc priuilegium ne cōueniatur vltra q̄ facere possit. ¶†Item no. q̄ q̄tū ad exceptiones concernentes executionem sñie vt est ista ne conueniatur vltra q̄ facere possit nō debemus inspicere tempus quo lata est sententia sed tps quo fit executio q̄ꝛ lȝ primo tpe nō esset in statu q̄ posset sibi competere. Si tpe reperiť scđo tpe in illo statu: pōt eā opponere vt hic ptȝ. loqtur tñ tex. de actione in factū p quā nō fit executio sed agiť ordinarie tñ tēdit ad finē exequēdi sicut
3 offm̄ iudicis. ⁊ per istū tex. ptȝ† q̄ si filiusfa. se obligat p instrumētum guarentigie ex forma statuti tpe quo erat sui iuris pōt obijcere hāc exceptionē ne fiat vltra q̄ facere potest etiā si statutum dicat q̄ ↄ tale instrm̄ nihil potest obijci vel opponi q̄ꝛ nō obijcitur ↄ instrumentū sed cōtra executionē: secus si dicat q̄ non possit obijci contra executionem sm̄ Barto. sunt ergo bene
4 ne consideranda verba statuti. ¶†Ultimo not. in. §. licet illud quod semper allegať q̄ fideicōmissarius vniuersalis loco heredis habetur. lȝ eñ nō habeat iura directa habet alia que tantumdē videntur valere. argu. s̄. de nego. gest. l. antepenul. certe non per oīa loco heredis habetur cum multa iura sunt que ipsum non transeunt sed remanent penes heredem directum: vt iura sepulchrorum ⁊ iura patronatus ⁊ feudalia ⁊ emphyteotica. vt. l. ⁊ proinde. ⁊. l. si patroni. in prin. ⁊ qđ ibi plene not. per Dy. ⁊ Bar. ƒ. ad trebel. dȝ ergo hic intelligi quod habeť loco heredis. s. in eis que trāsierunt in euȝ ⁊ intellige hic q̄ in bonis paternis que in ipsum transeunt conueniatur insolidum. idest non facta deductione ne egeat. tñ non vltra valoreȝ bonorum ⁊ sic si illa dimittit non potest incarcerari: licet non cedat bonis simpliciter sed tempore quo est in potestate si vult euitare carceres oportet q̄ cedat bonis simpliciter. vt. l. cuȝ filij. qui bonis ce. pos.

1 ☞Filiusfami. propter mendacium perdit beneficiū excipiēdi ne conueniať vltra q̄ facere potest.

1 **Cum qui se.** †Ista. l. dicit ideȝ q̄ lex parte. §. anterdū. q̄ propter mēdaciū perdit beneficium. h. d.

2 ☞Conuentus lȝ non teneatur nisi inq̄tum facere potest: tamen libellus admittitur si petitur insolidum. ⁊ si perueniat ad pinguiorem fortunam poterit executio fieri etiam virtute eiusdem sententie.

1 **Pater filio.** †Si iussu patris fiat mutuū filiofamil. mortuo patre cōpetit actio ↄ heredē patris insolidū cū effectu. ⁊ ↄ ipsuȝ filium insolidū sȝ nō cū effectu si nō est heres patris vltra suā legitimā q̄m hȝ priuilegiū ne exigať vltra q̄ facere pōt
2 h. d. ⁊ per istum tex. in ver. insolidū. dicit Guil. de cu. †q̄ quando agitur ↄ illū qui hȝ beneficium ne exigatur: vel conueniať vltra q̄ facere possit licet in libello petatur q̄ fiat condēnatio: non propterea libellus est ineptus nec reijciendus q̄ꝛ mero iure ita tenetur ⁊ ita potest condemnari: sed executio moderabiť cum postea perueniat ad pinguiorem fortunam vtrū fiat executio virtute eiusdē sñie. in eo qđ deficiebat creditori. Sed si condemnatio esset facta in eo qđ facere poterat esset necesse q̄ iterū fieret si ad pinguiorem fortunam veniret. ⁊ ideo prima practica melior est ⁊ vide q̄ no. Bar. in. l. si dubitetur. §. fi. de fideius. vbi vult idem q̄ Guil. ⁊ allegat istum text. non tamen de Guil. facit mentionem.

a ¶Aliqs contraxit. adde doc. i. c. j. de oblig. ad ratiocinia.

2 ☞Sententia si lata est ꝓut debebat ferri nõ tñ in ea fuit assi
gnata bona cã:sed illa que nõ faciebat ad propositum cũ tamẽ
subesset alia melior põt iudex appellationis ipsam sñiaꝫ refor
mare allegando cãm meliorem.

1 **Institianus.** †Preponens aliquẽ alicui ne
gotiationi censet̃ ipsuꝫ prepo
suisse ad omne illud qđ ipse preponẽs cũ illa nego
tiatione consueuerat exercere.h.d.ꝺm verũ intelle
a ctum pone exemplum in istis campsoribus[a] q tenẽt bãchũ di
rectum ad ministerium cãpsorie:⁊ ab illo principaliter deno
minant̃ tñ plura alia exercent cã lucrandi qꝛ emunt ⁊ vendũt:
b aliqñ faciunt fideiussiones pro alijs[b] de illo lucrãtur si ergo ꝑ
ponam aliquem factorẽ ad banchũ campsorie lꝫ nõ fiat aliqua
mentio de alijs q̃ ipse preponens cõsueuit exercere.poterit tñ
ille ex virtute taciti mandati ⁊ in consequẽtiam illa exercere: ⁊
obligabit dominum ac si faciat aliquam fideiussionem pro ali
quo sicut preponens facere consuetus est.casus est in ista lege.
quẽ perpetuo tene menti qꝛ quotidianus est ⁊ male declaratur
per gl.⁊ doc.⁊ hoc puto verum siuẽ lucrabatur ex talibus secu
ritatibus siue non:si tamen eas cõsueuerit facere ⁊ ita gl sentit

a ¶ Cãpsorib⁹.adde an hodierna cãbia sint licita. vide ꝑ Bar.in.l.ij.de vsu.Bart.ĩ rub.C.de consti.pe.doc.in.c.in ciuitate.de vsuris Jo.de ana.in.c.fi.eo.ti.s.de vsu.

2 ¶ †Allegat̃ ista.l.in fi.ꝙ sñia lata est prout debeat ferri non ta
men in ea fuit assignata bona causa sed illa que nõ faciebat ad
propositũ nõ tñ subesset alia melior ꝙ iudex appellationis po
test reformare sñiam ipsam confirmando allegãdo cãm melio
rem.nam iste primus iudex cõdemnauit dominum ex eo quia
iste prepositus non solum exercuit ministeriuꝫ ad quod fuit ex
presse prepositus sed etiam plura alia ad que non fuit preposi
tus expresse sed ista ratio nõ fuit bona imo potius faciebat in
contrarium ꝙ in alijs nõ ligaret dñm:vt.l.quicũqꝫ.§.nõ tñ.s.
de instit.sed suberat alia ratio melior quia videt̃ exercuisse de
tacita voluntate preponentis qui consueuerat etiam illa facere
tñ per seipsum exercebat negotiationem fenoris ⁊ istam ratio
nem assignauit imperator iudex appellationis potest etiaꝫ in
telligi ꝙ ipse preponens non exercebat illa sed ipso sciẽte ⁊ pa
tiente iste prepositus exercebat vna cum ministerio ad qđ erat
prepositus ⁊ exercebat nomine preponentis ⁊ tanq̃ institor:⁊
ideo obligatur dñs quasi tacite per hoc videtur preposuisse vt
l.j.§.magistrum aũt.s.de exer.⁊ istum intellectum sentit Bar.
in suo summario.al's vero seruus fideiubendo pro alio nõ obli
gat dñm etiam de peculio vt.l.seruus instito.j.de fideius.⁊ istã
rationem allegabat Paulus iurisconsultus qui erat aduoca
tus domini pro ipso domino ne condemnaretur ⁊ dicebat cõ
dẽnationem fuisse iniustam.tñ imperator eã cõfirmauit ⁊ me
liori ratione q̃ primus iudex assignauerat.qd auteꝫ si nõ sub
esset alia melior ratio ⁊ illa fuit assignata nõ est bona an vitie
tur sñia ipso iure.vide qđ plene no.Bar.in.l.is ad quẽ.de acq.
here.⁊ adde quod no.Bal.in.l.ij.de rescin.ven.in.xvj.colũ.vbi
declarat quando iudex possit reformare sñiam.in.l.j.de condi.
inde.in.vij.oppo.

b ¶ Alijs. Adde an fideiussor cãbij teneatur pro mercãtia scripta in libris cãbij vide Pe.de peru.in tract.societatis in.viij.parte q.xl.

¶ Ad senatusconsultum macedo. Rubrica.

2 ☞Delinquendi occasio dari non debet.
Exempla mala euitanda sunt.ibi.
3 Lex vel statutũ si diceret ex aliquo contractu actionẽ non dari
non tñ impedit̃ oriri ciuilis ⁊ naturalis obligatio ⁊ etiã actio:
sed solum paratur exceptio.
4 Lex si ꝓhibet contractuꝫ celebrari vel fieri tũc nulla obligatio
nascitur etiam naturalis.
5 In criminali si lex diceret ex aliquo crimine nõ debere admit
ti aliquã accusationẽ ipso iure accusatio esset perempta.
6 Exceptio macedoniani cõpetit etiam patri aut fideiussori vel
mandatori.

1 **Verba senat.** †Ex mutuo facto
filiofa.nõ cõpetit
actio cum effectu cõtra ipsum etiã factũ sui iu
ris qꝛ obstabat exceptio mace.h.d. ¶ In textu
ibi ⁊ sepe materiã peccãdi:dicebat eñ recipias
hanc pecuniã mutuõ ⁊ eam reddas qñ possis:
reperias moduꝫ ꝙ pos.quod efficiaris tui iuris ⁊ obtineas he
reditatem patris:postea vero quotidie infestabat filium vnde
filius ad euitandum molestiam multoties interficiebat patrẽ
2 propter hoc senatusconsultuꝫ prouidit ⁊ no.†ꝙ nõ debet dari
occasio delinquendi facit.l.conuenire.de pac.do.⁊ quod euitã
3 dã sunt mala exempla.facit.l.si quis seruo.C.de fur. ¶ †Item
nota ex textu.coniuncta glossa quod quando lex vel statutum
diceret ex aliquo contractu actionem non dari non propterea
impeditur oriri ciuilis ⁊ naturalis obligatio ⁊ etiam actio: vt
ptꝫ.j.eo.l.qꝛ naturalis:sed solũ ex istis verbis paratur exceptio
vt dicit Bar.in.l.nam ⁊ postea.de iureiur:quod talis exceptio
4 impedit litis conte.†si aũt lex prohiberet contractũ fieri vel ce
lebrari nulla obligatio nasceretur etiam naturalis.vt.l.cuꝫ le
ge ⁊ ibi no.j.de fideius.⁊.l.si non sortem.in prin.de condi.inde.
5 ¶ †Item in criminali si lex diceret ex aliquo crimine nõ debe
ret admitti aliquã accusationem ipso iure accusatio esset perẽ
pta.vt.C.ne quis vela regia.l.ij.⁊ no.per Bar.post Jac.de are
6 na in.l.j.ad treb.no.†ꝙ non datur actio contra filium sed nec
etiam contra patrem aut fideiussorem aut mandatorem omni
bus eñ istis competit etiam hec exceptio vt.j.eo.sed si pater.§.
non solum.nisi de consensu patris recepisset quo casu daretur
cum effectu contra vtrumqꝫ etiam siue sublato beneficio resti
tutionis in integrum licet filius esset minor.vt.s.de min.l.iij.
§.sed vtrum.post medium.ibi excepta mutui datione ⁊ vide ꝙ
ibi no.in glo.

2 ☞Fictio postliminij trahitur retro:sed restitutio in integrũ
non trahitur retro.
3 Spes perẽptorie exceptionis inducit interim dilatoriã.
4 Aliquid potest dici esse in pendenti ratione futuri euentus qñ
ꝓuenit ex causa q̃ retro fingit non rõne presentis status.
5 Qualiter aliquis põt dici esse in pẽdenti.remis.

1 **Si pendeat.** †Si tpe mutui facti illius nõ erat
in potestate patris sperabat tñ re
uerti in potestatem ex causa que retro fingit locum hꝫ hec exce
ptio tam interim q̃ postq̃ reuersus est:secus si deficit spes re
uertendi.Item si erat in patris potestate licet speraretur exire
si tamen ex causa que non fingit retro similiter habet locum lꝫ
2 postea exigat.h.d.no.⁊ semper allegatur. ¶ †No.ergo quod fi
ctio postliminij trahitur retro vt patet ex primo casu sed resti
tutio in integrum non trahitur retro:vt patet in.ij.casu in ver.
certe.quod facit ad no.plene in.l.gallus.§.⁊ quid si tantum.de
3 libe.⁊ posthu. ¶ †Itẽ not.ex primo casu ibi dum dicit interim
igitur quod spes peremptorie exceptionis inducit interim di
latoriam.nam iste filius quousqꝫ pater est apud hostes sperat
consequi exceptionem peremptoriam macedo.si contingat pa
trem reuerti qnia postliminij fictione fingetur semper fuisse in
patris potestate.⁊ sic habebit hanc exceptionem.interim ergo
quousqꝫ pendet an reuertatur vel ibi moriatur similiter habet
hanc exceptionem:⁊ si contingat ipsum reuerti: extunc appa
rebit quod illa fuit ⁊ est peremptoria.si vero ibi moriatur tunc
est dilatoria quia statim ipso mortuo poterit conueniri cuꝫ fin
gatur mortuus prima hora captiuitatis ⁊ sic filius semꝑ fuis
4 set sui iuris. ¶ †Iteꝫ no.ꝙ aliqd põt dici esse in pẽdenti rõne
futuri euẽtus qñ ꝓuenit ex causa que retro fingit sed rõne pſen
tis statuti non potest dici aliquid esse in pẽdenti qꝛ nõ põt ali
quid esse in statu duplici.nã quousqꝫ pater est apud hostes re
uera filius est sui iuris qꝛ pater cum sit in potestate hostiuꝫ nõ
põt habere filium in potestate sua:sed si reuertitur fingitur nũ
quam fuisse sui iuris: ⁊ rõne istius euent⁹ futuri dicit̃ interim
esse in pendenti non aũt attẽta veritate presentis status.Et vi
de ꝙ no.gl.fi.in.l.cũ pater.s.de neg.gest.⁊ plene ꝑ Bar.e.tit.l.
5 põpo.vbi tractat de hoc articulo.†qualiter aliquis põt dici eẽ
in pendenti.de vsufr.l.si fur.in fi.

2 ☞Statutum ꝙ filiusfa.nõ possit se obligare sine patre q̃q̃
sit cõstitutus in publico officio locum habebit nisi sit talis di
gnitatis que liberet eum a patria potestate ⁊ quid si contrahit
cum repu.
3 Filiusfamilias in castrẽsi peculio habetur loco patrisfam.quo
ad omnia.⁊ quid si mutuum non sit factum in causam castren
sis peculij.
4 Statutũ ꝙ filiusfa.non possit obligari nisi sit mercator vel ar
tifex.⁊ ipse obligat se non in causam mercantie vel artificij nõ
obligabitur.
5 Filiusfa.qñ hꝫ castrẽse peculium an quo ad ipsum sit sui iuris
vere an per fictionẽ.⁊ nu.6.
6 In his que sunt de iure positiuo si lex vel statutuꝫ dicat aliquẽ
haberi pro tali.tunc non habetur ꝺm fictionem sed secundum
veritatem.
7 Differentia inter legitimatũ ⁊ dispẽsatũ:⁊ inter restitutũ nata
libus ⁊ illũ q consecutus est ius aureoꝝ annulorum.
8 Senatuscõ.mace.loquẽs simpl'r de mutuãte filiofa.⁊ sibi dene
gatur actio dꝫ restringi ad illum qui mutuat scienter.
9 Error iuris nõ excusat in dãnis vitandis in his que sunt a iu
re ꝓhibita.⁊ qd in lucris acquirendis.
10 Fama publica dat iustã cãm credulitatis ⁊ excusat ⁊ que dicat̃
fama.⁊ nu.12.
11 Si aliquis non notarius reputatus ꝓ notario conficiat instrã
tanq̃ notarius an instrumenta valeãt.
13 Testis interrogatus super fama respondeat esse publicam fa
mam:quia ita publice dici audiuit an dicatur reddere ratiõnẽ
dicti sui.

In filiofami.

1 **In filiofa.** †Hic ponitur regula q ex mutuo facto filiofa. etiam si sit in dignitate cōstitut⁹ non datur actio cū effectu. et postea ponunt. vj. casus vel. vij. vsq ad. l. sed z iul. Primus est quando habebat castren. pecu. Secundus qñ mutuans credidit illum esse patremfa. iusta ratione ductus. Tertius qñ mutuans erat minor. xxv. an. Quartus qñ erat etiā ipse filiusfa. z mutuauit pecuniam paternam. Quintus est qñ fuit aliter contractum cū filiofa. q mutuando qz senatuscō. non hz locum nisi in mutuo: in alijs contractib⁹ non nisi essent facti in fraudē mutui. Sextus est qñ contractus fuit initiatus tpe quo erat in patris potestate qz tunc spe futurenumerationis p stipulationē promisit sed numeratio facta fuit postq exiuit patriā potestatē. Septimus est qñ filius non recepit mutuū sed pro recipiente fideiussit. ¶ Ex prima regu
2 la no. arg. † q si statutū dicit q filiusfa. nō possit se obligare sine patre: q q sit constitutus in publico officio locū habebit statutū nisi sit talis dignitas que liberet eum a patria potestate vt hic in gl. ¶ Sed z de. l. si quis patrem. ver. vnde iul. que statim sequitur. Solue. aliud est q filius sit in dignitate vel officio publico quia ppter hoc non est verisimile q sit extra patriā pote.
a vt hic ptz. aliud qñ contrahit cū re publica emendo gabellaz[a] vel vectigalia qd tene mēti perpetuo. sed tūc etiā si constaret cōtrahentibus ipm esse in patria po. haberet locū senatuscon. qz
3 ille. versi. inde iul. loquit in dubio. ¶ †Item no. ex primo casu fallentie. q filiusfa. in castrensi pe. loco patrisfa. habet quo ad omnia vt ptz ex gl. z ad hoc semper allegatur. Sed hic querit de duobus primo qd si mutuum nō est factum in causa castrensis pe. respōdeo adhuc hz locū iste tex. vt cesset senatuscō. qz est presumptio iuris z de iure q in illam cām ꝯuerit. tex. est in. l. fi. C. eo. ante fi. vel dic q forte ille tex. loquitur nisi appareat euidē
4 ter contrarium sine aliqua probatione. z istud facit ad. q. si † dicat statutum q filiusfa. non possit obligari nisi sit mercator vel artifex: z ipse obligat se non tñ in cām mercātie vel artificij an valeat: z Bal. ibi distinguit aut hoc constat z tunc non vz: aut non cōstat: z presumitur q in cām mercantie per illum textuz no. z sic statutū illud videtur debere intelligi dummodo cōtrabat in cām mercantie z pluries vidi de facto istam cām florētie
5 ¶ †Item quero vtrū reuera qñ filiusfa. habet castrense pecul. quo ad ipsum si sit sui iuris vel solum per fictionem z videtur quod reuera sit sui iuris quia esse in potestate patris vel nō eē consistit in iure cum paterna potestas sit de iure ciuili vt. s. de his qui sunt sui vel alie. iur. l. item in potestate. cum. l. sequen. z
6 insti. de pat. pote. z regula est † q in his que sunt de iure positiuo. si lex vel statutum dicat aliquem haberi pro tali non habetur fm fictionem sed fm veritatem vt tradit Bar. in. l. si is qui pro emp. s. de vsuca. contrarium est veritas: quia illud procedit quando indistincte z generaliter diceret eum haberi pro tali: vt patet quando filius est in dignitate cōstitutus que hodie liberat a patria potestate. vt in aut. constitutio que in dignitatibus. sed hic non dicit haberi pro patrefami. nisi quantuz ad castrense peculium vnde nō potest esse in patria potestate quo ad quedam: z quo ad quedam non sicut non potest esse seruus quis quo ad quedam z quo ad quedam non. vt in. l. si pater. in fin. de liberali causa. vel legitimus quo ad quedma et quo ad quedam z non. vt no. per glo. in. c. cum. inhibitio. de clandestina despon. sed bene potest esse in patria po. fm veritatē z tamē quo ad fictionem in quibusdam haberi p patrefa. vt hic z idez in seruo z legitimato p eandē rationem. z ita tradit Bar. in. d. l. si is qui pro empt. z ita intelligit istum tex. q facit ad statutum quo cauet quod aliqui forenses habeantur pro ciuibus an ista verba important quod fiant vere ciues: an aūt fm fictionē cū aliud sit esse talem z aliud haberi pro tali. dic vt ibi z in. l. si. ma
7 ritus. de adul. † nam quando aliquis est vere legitimus: seu
b legitimatus omnis macula[b] illegitimitatis radicitus est euulsa. z ideo si impetraret beneficium tanq legitimus non haberet facere mentionem q fuit semel illegitimus z postea fuit legitimatus sed qñ non est vere legitimus lz fictione in quibusdam habeatur pro legitimo tunc dicitur potius dispensatio q legitimatio ideo si aliud postea impetraret haberet facere mētionē vt in. c. j. seu. ij. de fil. presby. lib. vj. facit. s. de in ius voc. l. sed si hac. s. patronus. vbi colligitur dicta differentia inter legitimum dispensatum z inter restitutum natalibus z illuz qui consecutus est ius aureorum annulorum. primus em dicit ingenuus. secundus non sed habet iura ingenuitatis ex dispēsatione. vt. l. iij. C. de iur. annu. aur. z. l. sed z si accepto. de iur. fisci
8 in. l. si quis patrem. in prin. ¶ †No. plura. primo q senatuscō. loquit simpliciter de mutuante filiofam. z sibi denegatur actio tamen debet restringi ad illum qui mutuat scienter z hoc ideo quia inducit aliquid in eius odium vnde non est decens vt puniatur si fuit ignorans: secus quando non induceret aliquid in eius odium principaliter sed in fauorem debitoris vt in senatuscōn. velle. q emanauit in fauorem mulieris non in odiū creditorum. ideo illa exceptio dicitur fauorabilis sed ista odiosa. s. de condi. inde. l. qui exceptionem. certe senatuscō. velle. locū habet in creditore qui ignorabat illam esse mulierē z iustā habuit ignorantiam dummodo mulier non fuerit in dolo nec calide fuerit versata inducendo ipsum ad hanc credulitatem: qz credulitas illius non dz nocere mulieri non decipienti: vt sibi auferat beneficium iuris z hoc colligitur ex. l. ij. s. verba. j. ad velle. in ver. sed ita demum. z. l. si decipiendi. C. eo. z. l. z si fine. a contrario sensu. nec ob. l. sed si ego. j. ad velle. qz ibi mulier fuit in dolo simulando se accipere in cām propriam cum acciperet in alienam creditore hoc ignorante ego loquor qñ in nullo dolo fuit. pone em q in vita fuit induta veste virili certe nō debet
9 sibi hoc nocere. ¶ †No. etiam hic q error iuris[c] non excusat in
c damnis vitandis in his que sunt a iure prohibita als sequere vt. j. de iur. z fac. ig. l. iuris ignorantia. la. ij. que limitat per hāc l. si damnum haberet originem a lucro qz etiam tunc non excusaret vt. j. de acqren. here. l. si duo. z ibi no. in gl. in lucris autez
10 acqrendis nō excusat. vt. d. l. iuris. ¶ †Et no. dictas limitatio
d nes ad illā regulam. ¶ Item not. q excusatur ille qui credit[d] aliqd q cōiter z ab omnibus dicitur. z sic publica fama dat iustam cām credulitatis. facit. l. si preses. C. si seruus aut liber. ad dēcu. aspi. z no. per Bar. in. l. de minore. s. tormenta. de questi. facit etiam. l. si. j. de heredi. instit. z de acqren. here. cum quidaz
11 s. qd dicit. z adde hic. l. j. z. ij. C. eo. z facit iste tex. † si aliquis cōi
e ter habebatur z reputabatur p notario[e] z cōficiebat instrumēta tanq notarius q valeāt lz nō sit ne preiudicetur ignorātib⁹ vel dic vt no. in. l. barbarius. de offi. procon. z leg. in. l. j. C. de te
12 sti. facit etiam iste tex. q † si testis interrogatur super fama respondeat esse publicam famam qz ita publice dici audiuit qd dicatur reddere bonam rationem dicti sui. Sed Bar. videt terminare contrarium. in. s. tormēta. quia potuit dici publice ab vno vel a duobus z tunc non esset fama: qz tunc est fama qñ a maiori parte populi scitur dicendo publice videtur intellexisse eo modo quo deponit. i. a maiori parte populi. z sic exponit publicē. argu. hic dum dicit publice zc. quia multum facit contra Barto.

2 ¶ Fideiussor hodie hz bñficiuz excussionis si principalis est presens sed non duo rei debendi principalr obligati lz habeāt beneficiū diuisionis si sunt soluendo.

3 Qui obligat se vt principalis qñ tamen habeat vt fideiussor. z nume. i.

4 In quibus magis intersit creditoris habere obligatos aliqs vt principales z in quibus vt fideiussores.

1 **Ed iulianus.** †Ille dicitur reus principalis ad quē peruenit tota pecunia sed obligauerit se vt fideiussor z econuerso. ille dicitur fideiussor ad quem non peruenit: sed se obligauit pro principali. premitte q si mutuo tibi pecuniam z filiusfa. pro te fideiubet nemini nostrum datur hec exceptio. vt. s. l. pro. j. sed econtra si mutuo sibi vt tu fideiubes p eo datur vtriq: vt. l. lz si pater. s. nō solū. pone ergo q cū vellē sibi mutuare z tu p ipso velles fideiubere ad hoc vt neutri cōpetat voluit q instrm principalr cātaret in personā tuā z secūdario in personam illius tanq fideiussoris z numeratio facta fuit tibi z ita cātat instrm tñ ab alia manu restitisti totam pecuniam. mīc te cōuenio tanq principalem tu dicis q ille est principalis qz pecunia peruenit ad eum ita fuit actum inter nos: paratus es hoc probare certe dabitur tibi hec exceptio: qz censetur color quesitus z facta fraus senatusconsulto de persona ad personam vel de modo ad modū ꝯhendi. Item debes scire q qñ sunt duo rei debendi pōt creditor incipere a quo vult nec ad hoc habent inter se beneficiuz excussionis. lz secus hodie in fideiussoribus. Pone ergo quod cūm tu velles fideiubere pro filiofami. ego volui quod te principaliter obligares z etiā ipse ad hoc vt tu non haberes hanc exceptionem tāq fideiussor. certe si potest apparere q fuit actum inter nos vt pecunia perueniret ad filium similiter censetur esse facta fraus z competit ex
2 ceptio sicut si fideiussisset. ¶ †Et iste tex. probat optime vnum: quod dicit glo. not. in aut. de fideiusso. in princi. vbi dicitur qd fideiussor hz hodie p illā aut. beneficium excussionis qz pōt petere q principalis primo conueniatur si est presens z excutiat sed duo rei debendi principaliter obligati non habent inter se hoc beneficium. licet habeant inter se beneficium diuisionis. sz pone quod duo se obligauerunt eque principaliter prout quotidie conficiuntur instrumenta conuenio vnum iste dicit q tota pecunia peruenit ad alterū z q ille debet reputari principalis z ipse fideiussor offert se paratum hoc probare et petit illuz prius excuti: an hoc fieri debeat. Glos. hic notan. tenet quod sic

a ¶ Gabellā. adde Bertachi. de firmo in tracta. de gabellis.

b ¶ Ca. Bacula. addō doc. in. c. p venerabilē. q filij sint legi. Anto. rosellum z Lu. de sardis in suis tract. de legitimatiōe.

c ¶ Error iuriz. ad dē an error iuriz sit lata culpa. vide sali. i. l. de eo. in. j. col. de pena iudi. publicetur Cardi. in. c. j. in xviij. q. de con.

d ¶ Credit. adde q vbū credo est verbū dubitatiuū z regulariter nō pbat fm gl. z doc. in. l. testium C. de testi. doct. i c. quoties. d test.

e ¶ Notario. addō Spe. ti. de instr. edi. in. s. restat. v si. qd si is q. z ibi Jo. and. in add. doc. in. c. j. de fid. instru.

q2 quoties prima obligatio non tollitur per sequentem. licꝫ in sequenti qs cōstituat se principalē debitorem nihilominus habebitur vt fideiussor. ita no. illa gl. que incipit no. differentiam ꝛ istud videt̃ pbari in hoc tex. Guil. de cug. videt̃ hic sentire cōtrarium. ꝛ dicit ꝙ hic loquitur in prohibitis: nos loquimur in contractu non prohibito: vnde ille obligando se vt principalis videtur renuntiare beneficio executionis al's qd operetur
3 hoc. † tu aduerte ad tres casus ꝛ tene mēti interdū ille vult ꝓbare ꝙ ita fuit actū a prin. inter creditorem ꝛ ipsos obligatos ꝛ pcedit sine dubio illa gl. etiā in nō ꝓhibitis quasi cesseat color quesitus. arg. hic nec pōt cōqueri creditor ex quo consensit: aut ille nō pōt ꝓbare ꝙ hoc fuerit actū inter creditorem ꝛ ipos bene tñ vult ꝓbare ꝙ tota pecunia peruenit ad illū altero iporum consentiente et tūc etiā si creditor hoc sciuit factū illorum inter se non dꝫ creditori nocere q sibi prospexit faciendo illum principaliter obligari ideo nō cogit̃ alium per prius conuenire ꝛ excutere nisi ille cōuentus petat hoc fieri suo periculo: et impensis: tunc enī ex equitate cogeretur hoc facere per. l. vnde queritur. in prin. s. cōmo. ꝛ ibi Bar. hoc tꝫ. ꝛ in. l. iij. de duobus reis. si aūt nō diceret ꝙ hoc fiat suis expēsis ꝛ periculo quātūcunꝙ velit docere ꝙ ad alium puenit pecunia nō habebit beneficium excussionis sed diuisionis: sic vt quilibet conueniat̃ pro dimidia si sunt soluendo ꝛ sic ꝓcedit dictū Guil. de cu. hoc tñ verū in nō prohibitis. in prohibitis vꝰ ꝙ sufficiat ipsa cōuētio si offert se paratū hoc ostendere. ar. hic in ver. adē ac si duos
4 ꝛ sic † no. casum in quo ille q se principaliter obligauit ad quē nō peruenit pecunia non tñ habetur vt fideiussor: sed vt principaliter obligatus qñ sumus in nō prohibitis ꝛ nō fuit actū inter creditorem ꝛ ipsum: nec ipse petit illum exequi suo periculo ꝛ impensis hic tribus concurrentibus non hꝫ beneficiū excussionis tanꝙ principaliter obligatus sm̄ Guil. de cu. al's secus. Itē in alio prodest ꝙ ille ad quē nō peruenit pecunia pncipaliter se obligat potius ꝙ fideiussorio noīe q2 pōt obligari in plus ꝙ alter lꝫ secus in fideiussore vt. l. grece. §. illud de fideius. ꝛ ita no. p Bar. in. l. qui. in fi. co. tit. Itē q2 iura loquentia de duobus re. ꝙ factum vnius alteri preiudicat vt interruptio prescriptionis facta contra vnum preiudicat alteri vt in. l. fi. C. de duo. reis. secus in facta cōtra principalē que nō censetur facta cōtra fideiussorem. vt. l. cū qs. §. si quis pro reo. ꝛ ibi not. j. de solu. habebūt locū isto casu. Item si sunt plures qui se obligant eq principaliter. puta quatuor si nō fuit dictū ꝙ qlibet in solidum ꝛ pecunia peruenit ad vnū tm̄ quilibet eorum tenetur ꝓ parte tm̄. vt. l. reos. §. cum in talibus. de duo. reis. ꝛ no. in. l. si paternā. C. ad velle. sed si obligaret vt fideiussores quilibet obligaret̃ insolidū etiam si non esset expresse actum. vt instit. de fideius. §. si plures. ꝛ istud est ꝓ obligatis cum magis eorū intersit obligare se principaliter ꝙ fideiussorio nomine precedētia sunt contra eos: cum magis intersit creditoris: in alijs autem duobus habentur vt fideiussores quia si non tenetur principalis ad quem peruenit pecunia nec ipsi tenent̃ vt hic ꝛ exceptio competens principali etiam competit in illis vt hic probatur ꝛ vide quod notat Barto. in. l. ea. de duobus reis. in. v. q. in versicu. circa.

2 ☞ Licet gerēdo negotia tua possum ꝓ te soluere ꝛ te mihi ꝑsonaliter obligare: nō tñ possum ꝓ negotio tuo gerēdo rē tuā obligare sine tuo mandato.
3 Qñ obligo rem tuā noīe meo ꝛ tanꝙ meā: si tibi succedo sicut confirmatur obligatio que a principio fuit nulla. ita si obligaui noīe tuo ꝛ tanꝙ tuā ꝛ postea succedo.
4 Uerbum pecunia in materia odiosa sumitur strictissime ꝓ pecunia numerata ꝛ in qua materia sumatur largissime ꝛ quando large.

1 **Sed etsi.** † In isto. §. seq. ponunt̃ duo casus in qbus cessat senatuscō. ꝛ sex fuerunt positi supra ꝛ sic sunt octo alij. quatuor ponuntur. j. eod. §. ꝙꝙ. vsꝙ in fi. ꝛ sic sunt. xij. Primus est qui ponitur hic qñ recipit mutuū in cām que incūbebat patri necessario. Secūdus est qñ mutuat̃ aliud
2 mutabile ꝙ pecunia nisi hoc fiat in fraudem. ¶ † Et no. ex primo casu ꝙ licet gerendo negotia tua possim ꝓ te soluere et te mihi personaliter obligare vt in toto tit. de nego. gest. nō tamē etiam possum pro negotio tuo gerēdo rem tuam obligare sine tuo mandato vt hic colligitur: dum dicit patris tamen res nō tenebitur. facit. j. qō iussu. l. dñium. nisi forte consueuisses ꝓ talibus negotio res tuas obligare. ar. s. de pig. act. l. vel vniuersor.
3 ¶ † Item no. in fi. quod sicut qñ obligo rē tuam nomine meo: ꝛ tanꝙ meam: si tibi succedo confirmatur obligatio q a princ. fuit nulla. vt. s. de pig. act. l. rem alienam. in prin. ita si obligaui nomine tuo ꝛ tanꝙ tuam si tibi succedo. ¶ Ultimo not. in. §.
4 sequē. † ꝙ verbum pecunia in materia odiosa sumitur strictissime ꝓ pecunia numerata aliquando vero sumitur largissime pro qualibet re etiā immobili: vt in fauorabilibus: aliqñ large pro rebus consistentibus in pondere numero vel mensura. vt in his que non sunt odiosa nec fauorabilia: vt in mutuo: vt l. ij. ꝛ ibi no. s. si cer. pe. in glo. ꝛ plene de hoc in. l. talis scriptura de lega. j.

2 ☞ Quod inspiciatur potius id quod nocet. s. scientia vnius: vt noceat sibi ꝛ alteri: quam id quod prodest. scꝫ ignorantia alterius que non prodest sibi nec alteri scienti: vt in domino ꝛ procuratore.
3 Mutuans pecuniam filiofami. scienter si cedat iura sua alteri qui ignorat esse filiumfami. an isti cessionario obstet exceptio macedo.

1 **Non solum.** † Ista exceptio est in rē ex pte creditoris q2 cōpetit nō solum ꝯ ipsum: sed etiā ꝯ quēlibet eius successorē tam singularē ꝙ vniuersalē hoc primo qñ duo ꝯhunt super eadem cum alio scientia vnius eorum nocet alteri etiam ignoranti hoc secūdo. Itē sciētia creditoris inspicitur ꝗtū ad illum ad quem peruenit pecunia nō ꝗtum ad alterū in quem non peruenit q2 primus reputat̃ principalis. secūdus reputatur fideiussor. licꝫ se principaliter obligauerit. hoc tertio ꝛ vltimo dicit text. cū glo. quam no. pro eo
2 quod dixi in prin. huius. l. no. † etiā diligenter secūdū dictum: in quo inspicitur potius id quod nocet. s. scientia vnius vt noceat sibi ꝛ alteri ꝙ id qō ꝓdest. s. ignorantia alterius ꝙ non ꝓdest sibi nec alteri scienti. ꝛ est ratio sm̄ Jac. de are. q2 verisimile est ꝙ postꝙ simul cōtrahūt cum filiofa. super eo. si alter cognoscit ipsum esse filiumfa. etiā alter presumat̃ scire quasi alter sibi dixerit. ar. j. e. l. pe. vel potest dici ꝙ ideo hic scientia vnius nocet alteri quia ille qui mutuauit reputatur principalis. ꝛ alter qui stipulatus est reputatur procurator eius ꝛ sic intelligit gl. tanꝙ procurator fuerit stipulatus vnde cum sit restitutus domino scientia domini nocet procuratori ꝛ econuerso arg. s. de tribu. l. procuratoris. in prin. secus si non tanꝙ procurator ꝛ sic non esset restitutus. nam sic non noceret sibi exceptio macedoniani. q2 suum recepit vt hic habetur in prima gl. nisi causa lucratiua fuisset stipulatus: ita non nocet sibi scientia alterius ꝛ ad illud brocardum an inspiciatur id quod nocet an quod ꝓ-
3 dest. vide in. l. si quis in graui. cum. l. sequen. j. ad sille. ¶ † Sed quero circa primum casum si creditor qui mutuauit cessit iura sua alteri. an distinguatur prout glo. distinguit an ex causa lucratiua an onerosa. puto quod non quando cessionarius nitit̃ ex contractu cedentis non ex proprio: quia ipse non contraxit cum debitore: vnde si ex illo cōtractu cedenti nata est actio vulnerata prout est hic transit in cedentem cum eodem vulnere: sed ille in quem facta est delegatio nititur ex proprio cōtractu: quia ipse stipulatur a debitore delegante creditore: vt in. l. prima. C. de noua. ꝛ ideo sumatur media via. vt si facta est delegatio ex causa lucratiua exceptio que obstabat delegāti obstat ei cui facta est delegatio: secus si ex causa onerosa. vt. l. doli. j. de nouatio.

1 **Quamꝙ.** † Hec exceptio cōpetit filiofa. ꝛ successoribus suis. non tñ ei q ipm institorē preposuit tacite vel expresse. h. d.
2 ☞ Ex eo ꝙ quis fecit ex postfacto colligit̃ quē animū habuit a principio.
3 Filius qñ est aptus ad discēdū tenet̃ pater si pōt ꝛ filius vult tenere cum in studio ꝛ poterit compelli iudicis officio sicut ad dotandam filiam. ꝛ nu. 4.
4 Quatuor casus in qbus in mutuo facto filiofa. cessat in effectu senatuscon. mace. ꝛ nu. 1. ꝛ 3.
5 Filius si emit libros an illi sint precipui ipsius filij an veniāt cōmunicandi cum fratribus remissiue.
6 Filius mercator si in cā mercantie accepit mutuum ꝙ cesset senatuscō mace. ꝛ qd si non erat mercator sed habebat peculium aduentitium.
7 Si pater ratificat ꝯtū postꝙ est effectus sui iuris ꝑ emācipatione facit cessare senatuscō. ꝗtū ad se si cōueniat̃ actione de peculio nō ꝗtūꝫ ad filiū. si vero tpe quo erat in potestate facit cessare quo ad vtrumꝙ.
8 Filiusfa. nō pōt approbando ꝯtū facere cessare senatuscō. mace. nisi approbet postꝙ factus est sui iuris.
9 Si factus sui iuris soluat partē debiti quare teneat̃ aliā ptem soluere ꝛ sic ꝙ videat̃ ꝯtum tacite approbare ꝛ exceptioni mace. renuntiare. ꝛ nu. 4.
10 Quid si dedit pignus vel index misit creditorē an pdatur exceptio mace. vsꝙ ad vires pignoris tm̄. ꝛ nu. 9.

1 **Quamꝙ.** † Usꝙ ad fi. huius. l. ponunt̃ quatuor casus in effectu in quibus cessat senatuscō. sul. tam quo ad filium quam quo ad patrem. Primus est quādo pater consensisset in tali mutuo: vel expresse vel tacite vel a princip.

a prin. vel ex postfacto ratificando expresse vel tacite vt hic in
in isto primo casu vsq; ad ver. ⁊ proinde circa finē. l. in ver. hoc
2 amplius. †Secundus est qñ accepit ⁊ vertit in causam patris
vel a prin. vel etiā ex postfacto vt in ver. proinde. ⁊ no. illū tex.
q: semp allegat ꝙ ex eo qđ quis fecit ex postfacto colligit quē
animū habuit a prin. ⁊ sic p sequentia declarantur precedentia
ad qđ. C. de natu. li. l. cum quis. ante fi. ⁊ ĵ. re. amo. l. si cōcubi. §.
res amotas. ⁊ l. ventri. in fi. de priui. credi. ꝙ habetur in. c. offi-
3 cij. extra de elec. †Tertius est qđ recipit in causam studij: vt in
a §. qđ dicitur. ex quo no. vna cū glo. ꝙ quando filius est aptus[a]
ad discendum tenet pater si potest ⁊ ille vult tenere eum in stu
b dio ⁊ poterit cōpelli iudicis officio sicut ad dotandam filiam[b]
vt. l. qui liberos. de ri. nup. sm Guil. de cu. qui etiam allegat. l.
fi. de iure do. ⁊ de rei vendi. l. sin autem. cum. l. seq. et in aut. neq;
virum qđ ex dote. §. pe. ad carbo. l. de bonis. §. non solum. ⁊ vbi
pup. edu. debe. l. ij. secus si non esset aptus: vt. l. stichus. de leg.
iij. sm Guil. licet viderim patrem ditissimum ⁊ potentissimuz
denegare hoc filio satis apto ⁊ volenti studere in tantum quod
4 etiam inuituz a studio reuocauit. †Quartus casus est qñ rece
pit pecuniā mutuo vt liberaret se a creditore cui efficaciter tene
batur: vt in. §. si filius. accepit extra istos casus ⁊ alios. de qui-
bus. s̃. competit exceptio tam filio q̃ patri sed alteri qui ipsuz
preposuisset vel sibi mandasset de recipiendo mutuum non cō
peteret sed ipsi filio bene competeret. vt. l. proxi. §. interdum
⁊c. Si tamen filius factus sui iuris incipiat soluere censetur re
nuntiasse exceptioni mace. etiam in residuo. vt in. l. fi. huius. l.
⁊ sic plus valet renuntiatio tacita resultans ex eo ꝙ incepit sol
uere q̃ expressa vel resultans ex taciturnitate quia eam nō ap-
posuit nam illa non valet: vt. ĵ. eod. l. tametsi. ¶ Et circa mate-
riam. §. quod dicitur vltra questiones hic formatas in glo. vi-
de alias que formantur per docto. C. eod. l. macedo. ⁊ in. l. fin. in
qua. l. macedo. docto. videntur tenere sequendo glo. ibi positaz
ꝙ pater inuitus non teneatur tenere filium in studio quantū-
cumq; sit aptus sed glo. hic posita tenuit contrarium post me-
diuz te. ibi si studeat tenetur pater quasi vtiliter ⁊c. ⁊ loquimur
quando contra voluntatem patris erat in studio. illam partez
tenet Guilliel. quam etiam ego puto veram: quia non minus
subest ratio naturalis in hoc q̃ in dotando vel alimentando.
5 ¶ †Quid autē si emit sibi libros an illi sint precipiti ipsius fi-
lij dicit Bald. ꝙ non in. d. l. macedoniani. sed veniunt commu-
nicandi cum fratribus. tu dic plenius de hoc vt not. Bartol. in
l. vbi. §. sed nec castrense. de colla. bo. vt plenius distinguit ⁊ in
6 l. si donatione. C. de colla. †dicunt etiam docto. ꝙ sicut quando
filius recipit in causa studij cessat macedo. idem si erat merca-
tor et accipit in causam mercantie sm Pet. et Cyn. in. l. fin. qđ
no. et procedit etiam si negotiabatur non mercibus peculiari-
bus sciente patre alias non haberet dubium. s̃. in versic. q̃q̃.
¶ Sed si quid nō erat mercator habebat tñ peculium aduen-
titium. respondeo videtur dicendum aut pater non habebat
vsumfructum. ⁊ per consequens nec administrationem ⁊ vide-
tur cessare vsq; ad vires illius peculij sicut in castrensi vel quasi
sic videtur eadem ratio. vt. s̃. eo. l. j. in fi. aut habebat vsumfru-
ctum ⁊ tunc secus. q: nihil potest disponere vel alienare sine vo
luntate patris. l. cum non solum. §. filius autem. C. de bo. que li
be. contra. §. si filius. oppo. ꝙ licet pecunia sit conuersa in vtili-
tatem filij nihilominus habet locū senatusconsultum. vt. ĵ. eo.
si pater. §. hoc senatus. solue verum est nisi mutuata sit specia-
liter ad hunc finem vt in vtilitatem cōuertatur. vt est casus hic
7 qđ not. ¶ †Circa ver. hoc amplius queritur si pater ratificat
contractum postq̃ filius est effectus sui iuris per emancipatio
nem an faciat cessare senatusconcultum. respondeo sic quantū
ad se si conueniatur actione de peculio non quantum ad filiuz.
Si vero tēpore quo erat in sua potestate tunc facit cessare quo
8 ad vtrumq; illa intelligitur iste ver. sm †Pe. ⁊ Cy. C. eo. l. fin.
in. v. q. filius autem non potest approbando contractum facere
cessare senatusconsultum nisi approbet postq̃ effectus est sui
iuris: vt in versi. si pater. et tunc facit cessare quo ad se tantum
9 non quo ad patrem. ¶ †Item contra versi. si paterfa. oppo. ꝙ
filiusfa. factus sui iuris si partem soluat non teneatur propter
ea aliam partem soluere per. l. lucius. §. testator. de leg. ij. quia
cum hoc proueniat ex tacita approbatione que resultat ex solu
tione non videtur resultare nisi quatenus soluitur argu. in. l. j.
§. iulia. de iti. actuq; priua. et in. l. fin. C. ne vxo. pro ma. et in. l.
voluntate. C. de execu. tuto. solue contrarium procedere regula-
riter quando quis esset tutus exceptione fauorabili nō isto ca
su quo odiosa: quia tantum soluendo vnum nummum cense-
tur approbare totum contractum ⁊ renuntiare exceptioni ⁊ est
casus no. hic sicut in simili. C. ad le. fal. aut. sed cuz testator. quā
do heres soluit vnum legatum integrum nō detracta falcidia
Sed contra de. l. si pater. in prin. ĵ. eo. Solu. aliud quando inci
pit soluere vt hic aliud quando tradit pignus et tunc non cen
setur approbare nisi vsq; ad valorem pignoris vt ibi quod est
nota. et est singulare ad materiam aut. sed cum testator. nam vi
detur hic probari quod si heres non soluit integrum legatum
sed dedit pignus pro eo non propterea tenetur alia legata in-
tegra soluere. tene menti que autem sit ratio diuersitatis glo. ĵ.
10 in. d. l. sed si pater tangit. ¶ †Sed queritur circa principium
illius. l. quid si non filius. l. tradidit pignus sed iudex misit cre
ditorem in posses. rei ipsius filij glos. in. l. j. §. hec verba. ĵ. ne vis
fiat ei videtur tenere quod sit idem quod hic vt perdatur exce-
ptio maced. vsq; ad vires pignoris Cy. tenet contrarium ⁊ me
lius. C. de euic. l. si ob causam.
2 ☞ Si aliqd donat monacho cū hac conditione vt in aliū trās
ferat non acqritur monasterio. secus si simpliciter.
3 Solutio facta ei qui pecuniam mutuauit filiofa. an reconcilie
tur cōsumptione si fiat ex pecunia simpliciter donata filio quā
pater poterat vendicare.

Sed et si pater.

1 Si ab alio. †Si filius soluat mutuam
pecuniā sibi donatā ad hoc
vt illi soluat non pōt per patrē illa pecunia vendicari secus si
fuit sibi donata simpliciter. hoc dicit. not. premitte ꝙ si filius q
recipit mutuum tpe quo est in potestate soluat mutuanti pecu-
niā paternā preter voluntatē patris non transfert dñium ⁊ pa
ter potest vendicare. vt. s̃. si cer. peta. l. si filius. Quid ergo si sibi
donetur a quodam tertio ob hanc causam vt illi soluat: vide-
tur idem ꝙ statim ꝙ est tradita filio iure isto fuit acquisitū pa-
tri eodem instanti: vt. l. placet. de acquiren. here. ergo non po-
tuit per filium postea alienari. contrarium hic dicitur. nam est
verum ꝙ non acquiritur patri sed acquiritur illi mutuanti re
cta via postq̃ ob hoc donata fuit expresse secus si simpliciter
tunc enim procederet contrarium hoc intendit. ¶ In text. ibi:
videri a donatore profecta protinus ad creditorem hoc intelli-
ge secuta traditione post filium ante vero q̃ tradat dominium
non recessit a donante quia si recessisset alicui fuisset acquisitū
vt. l. nec vtilem. s̃. quib. ex caus. ma. et si fuisset acquisitum filio:
necessario patri. ⁊ sic postea filius non potuisset transferre in
creditorem sine voluntate patris cuius contrariū hic dicitur
in creditorem autem non potuit esse translatum ante traditio-
nem sibi factam. vt in. l. traditionibus. C. de pac. ⁊ ad hoc quod
dixi vide glo. in. l. si ego. s̃. de neg. gest. ¶ In gl. fi. habet igitur
creditor immediate a donante lz mediante ministerio filij. ⁊ ita
2 vult dicere iste tex. ¶ †Ex quo no. ꝙ si aliquid donatur mona-
c cho[c] cum hac conditione vt in aliuz transferat non acquiritur
monasterio. secus si simpliciter nec tunc valeret pactum quod
monasterio non acquiratur. iuxta ea que plene not. in. l. si alie-
3 nam. in princip. de here. insti. per Barto. ¶ †Ultimo oppo. cō
tra finem dum innuit quod quando simpliciter fuit donata pa
ter potest repetere in omnem euentum quod intellige siue ex-
tet siue sit consumpta. et primo casu potest vendicare: vt in. d. l.
si filius in secundo potest condicere sine causa. Sed contra hoc
sm ꝙ si est consumpta non possit condicere sed reconcilietur so
lu. et contingat liberatio ab obligatione naturali. vt. d. l. si fi-
lius. glo. hic et ibi soluit multis modis illa est vera ꝙ si fuit cō
sumpta bona fide a creditore procedit contrarium. Si autem
mala fide non reconciliatur. vt. l. rogasti. in fin. eo. titu. ⁊ potest
condici condictione sine causa. et ita intelligitur hic vel etiam
vtili rei vendica. tanq̃ possidere desierit vel ad exhibendum: vt
d. l. rogasti. §. fina.
2 ☞ Casus in quo lex permittit aliquem locupletari cum alie
na iactura.
3 Filius si de pecunia matuata ad hoc emerit libros vel posses-
sionem creditorem repetentem pecuniam non repellet secus si
ad hoc non sit mutuata.

1 Hoc senatus. †Ista exceptio cōpetit etiam si
pecunia sit salua penes filium
2 hoc dicit. ¶ †Est ergo hic casus in quo. l. permittit aliquez lo-
cupletari cum aliena iactura propter odium mutuantis regu
lariter secus. vt. s̃. de institu. l. si quis mancipijs. §. fi. ⁊ per istū
3 tex. dicit Bald. C. eo. l. macedo. †ꝙ lz filius de pecunia mutua-
ta emerit libros vel possessionē quos vel quam habet penes se
nihilominus creditorem repetentem pecuniam repellet. Sed
contra de. l. sed ⁊ iul. §. si filius. s̃. eodem. sol. vt ibi dixi quia ibi
fuit mutuata ad hunc finem vt conuerteretur in vtilitatem hic
simpliciter sed filius postea a seipso conuertit. tene menti quia
prima facie diceretur contrariuz ꝙ equitas senatusconsulti nō
debeat habere locum nisi quando pecunia non est salua sed cer
te senatuiconsul. fundatur potius in rigore et in odio credito-
ris q̃ in equitate et ista est ratio huius. §. ⁊ satis colligitur ex

a ¶ Aptus. adde Bar. in. l. macedoniani ad macedo. ⁊ qd si fili⁹ haberet bona separata. an hoc casu pater tenet vide p Bal. in. c. bone memorie. ī vlti. co. de postu. prela.

b ¶ Dotādā filiā. Adde diffuse p Barto. in tract. de alimen.

c ¶ Et qcqd donatur monacho. docto. ī aut. īgressi C. de sac. san. ecc. ⁊ p doc. in. c. in p̄sentia. de pba.

isto dum dicit seueritate senatusconsulti non sic quando verti-
tur in vtilitatem patris: vt. s. l. sed ⁊ iul. §. j. ⁊. §. proinde. tūc em̄
cessat etiā si ob hoc non fuit mutuata vt ibi patet expresse istud
est satis mirabile.

2 ☞ Exceptio cōpetens principaliter trāsit in fideiussorem qñ
talis fideiussor si solueret posset a principali repetere. ⁊ quādo
non competat fideiussori.

3 Quando aliquis fideiussit pro filio de voluntate patris cessat
senatuscon. maced.

4 Non omnis tutus exceptione perpetua soluendo repetit: sed
ille demum qui non liberatur ab obligatione inducta odio vel
in penam creditoris.

1 **Non solum.** †Exceptio macedoniani competit
nō solum filio sed etiam patri ⁊ fide
iussoribus filij nisi intercesserint aīo donandi vel volūtate pa
tris. Item tutus hac exceptione soluendo scienter vel per er-
rorem iuris non repetit: h. d. secus si per errorē facti. vt. j. eo. l.
fi. adde alium casum in quo fideiussor filij non habet hanc ex-
ceptionem. s. si induxisset creditorē ad mutuandū dicendo ⁊ as-
serendo ꝙ ille non erat filiusfa. sed sui iuris. l. si vero nō remu-
2 nerandi. §. si qs mandauerit. ver. hoc amplius. j. man. ¶ †No.
regulam in prin. ꝙ tunc exceptio competens principali trāsit
in fideiussorem quando talis fideiussor si solueret posset a prin
cipali repetere ⁊ tunc est ratio quare facta sit quia si non transi
ret talis exceptio non prodesset principali in. l. qd dictum. s. de
pac. ¶ Circa istum articulum aduerte qñ est talis fideiussor q
potest repetere aut exceptio incepit competere principali post
q̄ ille fideiussit tunc transit in fideiussorē. l. exceptione. §. rei. j.
de except. aut cōpetebat tpe quo fideiussit ⁊ tunc aut fideiussor
ignorabat illam cōpetere ⁊ idem vt. l. si postq̄. cū ibi no. in glo.
j. de fideiusso. aut sciebat ⁊ tunc aut si fideiussor solueret ⁊ repe
teret fieret contra ꝓhibitionem. l. ⁊ idem. vt in exceptione ma-
cedo. ⁊ velle. ⁊ transeunt in fideiussorem. vt hic. ⁊. j. ad velle. l. si
mulier. §. si ab ea. nec fideiubendo censetur ille fideiussor illi ex
ceptioni renuntiare: lz faciat eam cōpetere principali sicut nec
ipse principalis: vt patet ex istis. ll. aut non fieret contra ꝓhi-
bitionem legis ⁊ tunc postq̄ sciebat illam exceptionem cōpete
tere principali fideiubēdo vr̄ illi renuntiare ⁊ ea non obstante
velle teneri. vt. d. l. si postq̄. cum ibi not. et hoc qñ fideiussit aīo
donādi alr̄s distinguit̄ aut si fideiussor possit vti exceptione cre
ditor ꝑderet debitum suū qr non esset aliqs contra quez posset
agere ⁊ tunc non potest vti. ⁊ iste est casus hic ⁊ in. d. l. qd dictuz
aut nō perderet creditum suū qr aliquis cōtra quem pōt agere
⁊ tunc secus vt patet in fideiussore mulieris intercedentis. licet
em̄ competat exceptio vellei. tam mulieri q̄ etiā fideiussori nō
tamen cōpetit principali ⁊ sic creditor non ꝑdit credituz suum
lz mulier ⁊ fideiussor eximantur ab obligatione et ꝓpterea fi-
deiussor mulieris etiam si fideiussit aīo donandi pōt vti exce-
ptione vellei. ⁊ iste est tex. cum glo. in. d. l. si mulier. §. si ab ea. de
qua glo. hic que incipit imo opponit ⁊ non bñ soluit sed remit
3 tit ad ibi no. ⁊ melius. ¶ †Itē no. ꝙ qñ aliquis fideiussit pro fi
lio de voluntate patris cessat senatusconsultū intellige taz quo
ad patrem q̄ quo ad filiū q̄ quo ad fideiussorem qr non hz lo-
cum qñ patris voluntas interuenit ⁊ hic censetur totum cōtra
rium approbasse multomagis si ipsemet pater fideiussit pro fi
lio: vt. j. in qui. cau. pig. ta. ꝯtraha. l. si gratuitam. §. fi. tūc em̄ vi
deretur ratificasse etiam obligationē pignoris factam ꝑ filium
4 de re patris qd dic. vt ibi. ⁊. l. dictum. j. qd iussu. ¶ †Ultimo no
ta. in fi. regulā ꝙ non oīs tutus exceptione perpetua soluendo
repetit sed ille demum q non liberatur ab obligatione inducta
odio vel in penā creditoris ille em̄ non repetit. vt. l. qui pene. in
prin. de condi. inde. ¶ Querit gl. si fideiussor soluat nō repetit
ab eo cui soluat sed an repetit a filio dicit ꝙ non qr imputet si-
bi qui soluit cum esset tutus exceptione perpetua contra quaz
gl. opponit videt̄ sibi non imputari cū ista exceptio censeatur
esse turpis qr concernit dūtaxat odium creditoris ergo ⁊c. vt. l.
idemq;. §. ⁊ generaliter. j. man. Solue illud procederet quando
esset talis exceptio turpis qua ipse principalis non posset vti
sed solus fideiussor alr̄s secus: vt patet ex illo text. sed hic pote-
rat vti ipse filius principalis.

2 ☞ Exceptioni macedoniani pōt renuntiari ꝑ patrem quātū
ad se ⁊ idem in fideiussore: ⁊ quid in filio.

3 Exceptioni velleiani qñ possit renuntiari.

4 Ratio quare exceptio macedonia. et velleiani possint opponi
post sententiam et que alie exceptio. possunt oppo. post senten-
tiam. ⁊ nume. 5.

5 Statutum si dicat qd bannito vel nō soluenti onera cōis non
reddatur ꝙ talis exceptio possit opponi in quacunq; parte iu
dicij ad ea que restant fienda non ad facta sicut exceptio excom
municationis.

6 Per senatuscon. mace. non tollitur naturalis obligatio nec ci
uilis nec actio impeditur nasci.

1 **Tamen si non.** ¶ †Licet soluens sibi
preiudicat in exceptio
ne macedoniani si tamen eam non opponit ⁊ ꝑmit-
tit se ꝯdemnari sibi nō preiudicat quominus possit
post sñiam opponere. h. d. cū. l. seq. ⁊ se. satis not. ⁊ videt̄ proce
dere istud dictum tam in filio q̄ in patre quā etiam in fideius-
sore qbus competat vt post sententiam possint eam opponere
si prius non opposuerunt sed si opposuerūt ⁊ super ea fuit co-
gnitum ⁊ ea non obstante fuerunt condemnati ⁊ sñia transiuit
in rem iudicatā non possent in executione opponere ſm Guil.
de cu. ⁊ bene quasi tacite censeatur etiā super illa pronuntiatū
ꝙ non competat ⁊ hoc per ea que habentur in. l. fi. C. de fide in
stru. in exceptione tali ⁊. l. quod in diez. §. si rationē. de compē.
quod no. pro eo quod dixi in. l. eum qui. §. si mulier. ⁊. §. fi. de iu
2 reiuran. ¶ †Queritur primo an exceptioni macedoniani pos
sit renuntiari. dic ꝙ per partem sic quantū ad se siue filius ad-
huc est in ꝑtāte siue sit emancipatus. vt. s. eo. sed ⁊ iul. §. pe. ⁊ tā
tacite q̄ expresse. ⁊ idez videtur in fideiussore filij ipse aūt filius
nec tacite nec expresse pōt renuntiare tpe quo est in ꝑtāte pa-
tris postea sic tā expresse q̄ tacite. vt. d. l. sed ⁊ iul. in fin. videtur
autem tacite quando incipit soluere ⁊ sic ꝓpter aliquod factū
sed propter non factum. puta si non opposuerunt exceptionē
non videntur renuntiare vt est casus in hac. l. tametsi. que loqui
3 tur indistincte et sic etiā in casu quo possent renūtiare. ¶ †Itē
queritur quid in exceptione velle. glo. dicit ꝙ ei bene potest re
nuntiari. tu dic ꝙ istud non est verum indistincte sed solum: in
iudicio nisi post renuntiationem transiret biennium qd dic vt
in. l. fin. §. fina. j. ad velleia. ⁊. C. eo. l. si mulier. ⁊ ideo. l. fina. nota.
4 ¶ †Tertio quero q̄ sit ratio ꝙ exceptio macedo. ⁊ vellei. pos-
sint opponi post sententiā cū regula sit in contrarium: vt. l. per
emptorias. C. sñiam rescind. non posse. respondeo in exceptio.
macedo. est ratio quia illa opponitur magis contra personam
creditoris q̄ contra intentionem cum sit inuēta propter illius
odium ſm Guil. de cu. contrarium autem procedit in exceptio
nibus que opponuntur contra intentionem. nam intentio seu
actio per sententiam alteratur ⁊ roborat̄ sed ꝑsona non muta-
5 tur nec odium ſm eum que verba sunt notanda. †nā ex eis pa-
tet si statutum dicat ꝙ bannito vel non soluenti onera commu
nis non reddatur ius ista exceptio concernit personam agen-
tis non intentionem. ⁊ ideo in quacunq; parte iudicij et etiam
post sententiam talis exceptio pōt opponi ad ea que restāt fien
da non autem ad ea que facta sunt sicut exceptio excommuni-
cationis. vt in. c. j. de except. lib. vj. nisi talis exceptio personam
concernens cuius vitium purgetur in contestati. lit. vt est exce
ptio procuratoria tu non potes esse procurator que post litem
contest. non potest opponi vt in. l. ita demum. C. de procu. ⁊ ita
declarat Bar. lz Guil. hic non allegetur. s. de condi. inde. l. ele-
ganter. §. si post in exceptione vero vellei. quare possit opponi
post sñiam declarat Bar. in. l. j. C. de iur. ⁊ fac. igno. quia si non
apponeret cēseretur nouiter intercedere ⁊ in omni intercessio
ne iuuaretur. sunt et alie plures exceptiones que possunt op-
poni post sñiam. de quibus gloss. hic tangit ⁊ plenius in. d. l. j.
6 ¶ †Ultimo no. ꝙ per senatusconsultum non tollitur natura-
lis obligatio. sed certe nec ciuilis nec etiam actio impeditur na
sci. vt no. s. eo. l. j. in glo. ver. petitio.

1 **Si tantum.** †Sola patientia patris fa-
cit cessare senatusconsultum
⁊ reuocatio iussus vel mandati que non venit in no
titiam aduersarij sibi non preiudicat ⁊ filius qui se
obligat pro mutuo alteri facto nō iuuatur macedoniana. hoc
dicit. cum. l. sequen.

2 ☞ Senatusconsultum macedonia. licet non extēdatur de pe
cunia ad alias res numerabiles nec de cōtractu mutui ad aliū
contractum tamen extenditur de ꝑsona filij ad ꝑsonā nepotis.

3 Uerbum familias adiectum filio importat: id est in patris po
testate.

4 Qui non est legitimus a se sed indiget ab alio legitimari non
potest alium legitimare.

5 Si concessi tibi rem in emphyteosim vel feudum: et tu eodem-
modo alteri: et secundus vult vendere quod sit requirendus
consensus meus non tuus: et ego debeam recipere commoduz
laudationis non tu.

1 **Filium habeo.** †Senatusconsultū
qd loquit̄ in filiofa.
habet etiam locum in nepotibus constitutis in po-
testate aui ⁊ ad hoc per senatusconsultum nō suffi-
cit voluntas patris sed requiritur voluntas aui in cuius est po
2 testate. h. d. ¶ †Nota. ex primo dicto ꝙ licet senatusconsultum
nō extendatur

non extēdatur de pecunia ad alias res numerabiles. vt. s. e. s; iul. §. mutui. nec de cōtractu mutui ad alium contractū. vt. s. e. l. si filius. §. j. bene tn̄ extenditur de persona filij ad personam nepotis. Sed contra de. l. si vero. §. de viro. solu. ma. vbi consti tutio odiosa vel contra ius cōe non extenditur de persona ad personam. So. dicit Bal. C. e. l. pe. q istud ideo est qr senatuscō sultum loqtur de filio cū adiectione qualitatis dicendo filiosa.
3 †q verbū familias importat. i. in patris potestate constituto. patria potestas est causa vt habeat locum senatusconsultum et in hoc principaliter fundat̄ cū ergo ista qualitas reperiatur in nepote non dicitur extensio de persona ad personā sed potius
4 idētitas que ratio est pulchra ꝛ subtilis. ¶ †Ex secundo dicto no. tex. in fi. q ille qui non est legitimus a se sed indiget ab alio legitimari non potest alium legitimare. cōcor. sunt in gl. ꝛ in-
5 ducitur† per Guil. de cu. vt si cōcessi tibi rem in emphyteosim vel in feudum et tu eodem modo alteri concessisti et secundus vult vendere q sit requirēdus consensus meus qui fui primus dator nō consensus tuus ꝛ ego debeo recipere cōmodū laudationis non tu. j. de ser. expor. l. si titius. post prin. ibi potior habendus est.

1 **Nihil interest.** †Allegat̄ ista. l. cū glo. ad. q. si aliqua ciuitas sit lesa in aliquo ɔtractu vel snia vel in prescriptione vtrum cōpetit sibi restitutio in integ. per. l. respublica. C. ex qui. cau. ma. ꝛ allegatur q non qr respublica nō dicitur esse penes ciuitates que recognoscunt superiorem qr loco priuatorum habentur vt patet ex ista. l. cum gl. ꝛ habet̄ loco maiorū non loco minorum: vt patet hic iuncta. l. iij. §. fi. ꝛ facit l. eum qui vectigal. de ver. signi. dicitur ergo respublica penes imperium ꝛ dicebat̄ olim penes vrbem romanā. Itē penes ci-
a uitates q̄ non recognoscunt superiorem[a] vt Venetias ꝛ Florētiam que dicuntur habere fiscum ꝛ iura fiscalia ex statutis eoꝝ non; autem penes ciuitates eisdem subditas in quibusdam tamen habent priuilegium tales ciuitates subdite. vt in casu. l. fi. de sacrosan. eccl. de dicta questione vide plenissime per Cyn. ꝛ alios in. d. l. respublica.

2 ☞ Si constitui te absentem procuratorem: ꝛ mitto tibi instrumentum pcurationis ꝛ recipiendo non contradicis censeris recepisse officium.

1 **Si filiusfa.** †Not. istam. l. singularem q si recipis aliquaꝫ literam in qua continetur aliquid quod tendit in tui preiudicium ad hoc vt non videaris consentire requiritur quod statim expresse confitearis quod non consentis alias recipiendo et tacendo videaris consentire quod perpetuo tene menti. et ita dicit Barto. post Guil. de cu. s. de constitu. pecu. l. titius. in fin. vbi omnino vide et bene facit clemen. j. de procura. vbi
2 habetur† quod si constitui te absentem procuratorem et mitto tibi instrumentum procurationis eoipso q recipio instrumentum et non contradicis censeris recepisse officium ꝛ loquitur ista. l. de actu in quo ad sui essentiam vel efficaciam requirebatur consensus absentis. ¶ Item quando quis scripsit se de mādato illius facit iste tex. q si te presente et tacente aliquid facio tuo nomine qđ tendit in tui preiudiciuꝫ videaris assentire. Si autem meo dic vt no. in. l. caius. s. de pigno. actio. ꝛ vide hic q nota glo. in. c. cum olim. in glos. iij. de offic. delega. ꝛ. j. manda. l. qui patitur. cum alijs not. ꝛ Inno. in. c. veniens. de fi. presby. de rescrip. c. ex parte decani. Bar. in. l. licet. in fin. C. de procura. et Bal. in. l. fi. C. de re iudi.

2 ☞ Instantia incboata cuꝫ filio super actione principali qua ipse tenebatur ipso filio mortuo transit in patrem vt condemnetur de peculio.
3 Filiusfamilias quod hodie habeat heredem ꝛ pater ei succedit vt heres.
4 Pro obligatione extincta non potest accedere fideiussor. et idem anteq̄ sit extincta sed sub conditione ꝛ ante conditionem extingueretur.

1 **Creditorem.** †Mortuo filiosa. obligatio qua ipse tenebat̄ extinguit̄ ꝛ nō transit in patrē licet sit successor vniuersalis in peculio qr non est heres iure isto. ꝛ ideo pro tali obligatione extincta non potest recipi fideiussor. h. d. no. Et primum dictum procedit de iure isto quo filiussa. nō habebit heredem ab intestato vnde ipso mortuo non reperiebat̄ aliquis qui succederet in vniuersum ius eius et illius personaꝫ representaret merito obligatio qua tenebatur extinguitur necessario qr non erat persona vera vel ficta penes quam resideret et ipsa non potest stare in aere. eodem modo dicitur extingui quando quis decedit sine herede: vt no. in. l. postq̄. in prin. vt le. no. ca. ꝛ. l. stichum. in fi. prin. de solu. ꝛ licet pater succederet in peculio tamen non dicitur heres sed vniuersalis successor in illo peculio non quo ad omnia ꝛ sic non representabat p
2 sonam filij oīno: †instantia tamen incboata cū filio sup actione principali qua ipse tenebatur ipso filio mortuo bene trāsit in patrem vt cōdemnet̄ de peculio: vt est casus no. in. l. tam ex contractibus. in prin. s. de iudic. qđ est mirabile vt nō transeat actio quia filius tenebatur ꝛ tn̄ transeat instantia sup illa actio
3 ne intentata. †hodie vero filiusfa. habet heredem ꝛ pater ei succedit vt heres sic non haberet locū ista. l. in primo dicto qr obli
4 gatio non extingueretur ꝛ hoc vult glo. j. ¶ †Item no. ex secūdo dicto quod pro obligatione extincta non potest accedere fideiussor ꝛ sic accessisset anteq̄ extincta sed sub conditione et ante conditionis euentum extingueretur conditio postea existēs non faceret obligationem fideiussoriam committi vel purificari quia non reperitur extremum habile vt in. d. l. postq̄. cum ibi nota. ꝛ. l. quoties. in fi. de noua. ¶ Oppo. q si iste fideiussor accessit de voluntate patris post mortem filij valeat fideiussio quia pater censetur approbasse contractum. vt. s. eo. sed si pater. §. non solum. ibi. sed si non donandi animo ꝛc. Solu. ibi qn̄ filius viuebat et sic subsistebat obligatio principalis qua ipse tenebatur hic vero erat extincta: vnde approbatio patris non faciebat eam reuiuiscere. et hoc probatur in. l. qui contra. j. de fideiussori. quod autem hic in fine. dicitur quod bene potest pater dare fideiussorem pro obligatione de peculio procedit eo casu quo per mortem filij obligatio de peculio non extinguitur in contractibus non prohibitis in quibus datur infra annum post mortem filij. vt. j. quando actio de peculio est an. per totum sed hic viuente filio non dabatur actio contra patrem de peculio efficaciter cum etiam patri competeret exceptio. vt dicto. §. non solum. vnde etiam si pro eo dedit fideiussorem ex quo tamen per hoc non ratificatur contractus propter rationem quam supra dixi non videtur quod teneat fideiussio. et istud voluit hic glos. ij. in prima solutione que est vera per dictam. l. qui contra. de fideiussorib⁹. vbi indistincte dicit̄ non teneri fideiussorem et sic siue pro obligatione filij siue pro obligatione patris.

1 **Iulianus.** ¶ †Hec exceptio non competit nisi contra eum qui sciuit eu[a] se filiumfami. hoc dicit. In dubio presumitur ignorare nisi publice sciatur contrarium: quia ea que publice per omnes sciuntur presumitur quis scire: vt. j. de iuris ꝛ fact. ignoran. l. regula. §. j. alias presumitur ignorantia vt. l. verius. j. de probatio. non tamen prodest nisi iusta. vt. l. iij. in princip. s. eo. ꝛ iusta presumitur ex quibusdam de quibus ibi alias non nisi probaret se diligenter inquisiuisse et non potuisse veritatem scire per. l. cum alio. de regu. iur. et hoc voluit glos. hic posita quam ita declara.

a ¶ Ciuitatesque nō recognoscūt superiorem. Ad de Alb. in. l. hostes. de captiuis.

2 ☞ Filiusfa. tutus exceptione maced. soluendo qualiter possit errare in facto: ꝛ an solutum repetat. ꝛ nu. 1.

1 **Is cui.** ¶ †Ignorātia facti prodest etiā ei qui tutus est exceptione odiosa vt promittendo vel soluendo eam non perdat. hoc dicit. Differentia ergo que est in. l. qui exceptionem. de condictio. indebi. inter odiosam ꝛ fauorabilem procedit quando errauit in iure non quando errauit in facto: vt hic nec quando scienter soluisset: quia tunc vtramq̄ perdit quod tamen est verum si factus sui iuris solueret vel promitteret prout erat hic quia illo tempore poterat renuntiare exceptioni etiam odiose. vt. s. sed et iulianus. vt in fine. secus si adhuc erat in potestate alias enim etiam si scienter soluisset vel promisisset non posset sibi preiudicare. vt dixi. s. eodem. l.
2 tametsi. ¶ †Qualiter autem iste potuit errare in facto gloss. dicit quia credebat se teneri ex alio actu q̄ mutui quod non placet quia cum ipse contraxerit non potest in hoc pretendere iustam ignorantiam. Pone ergo in exemplum si credebat patrem consensisse qui forte fuit absens: et ipse sibi scripsit relatum fuit sibi quod non contradixit. vt. s. eodem. l. si filiusfami. et sic putabat se efficaciter teneri cum tamen in contrarium est veritas.

¶ De peculio. Rubrica.

¶ An actio de peculio oriatur ex naturali et ciuili obligatione an ex ciuili tantum vide per Barto. in. l. frater a fratre. s. de condictio. indebi.

2 ☞ Peculij diffinitio et etymologia eius remis. ꝛ que actiones dentur ex eo.
3 Edictum de quo hic habet tria capita. primū de peculio. secundum de in rem verso. tertium est in iussu.

Rdinarium autē. Post a
ctiones
que dantur ex contractu filij vel serui insolidū
contra patrem vel dominum vt institoria ⁊ ex⸗
ercitoria vel quasi insolidum vt est tributoria
1 †in isto titu.cum sequenti tractatur de illisque
nec dantur insolidum vel quasi vt est actio de peculio que da⸗
tur vsq̄ ad vires peculij et actio de in rem verso.que daẗ qua⸗
tenus est versum et actio ꝙ iussu que daẗ quatenus est iussus.
2 hoc dicit tex.cum glo.†diffinitio autem peculij ponitur.j̄.eod.
l.depositi.§.fina.et etymologia eius ponitur in.§.precedenti.
¶Et qualiter et quando dicatur peculium concessuʒ habetur
j̄.eo.l.peculia.dicitur autem peculium vniuersitas iuris com⸗
prehendens etiam corpora.vt not.j̄.de euict.l.j.et prout sumi⸗
tur in isto titu.non nisi in illis qui sunt sub aliena potestate.vt
in.l.fi.C.de inoffi.testamen.⁊ non dantur de peculio nisi actio⸗
nes personales non autem reales vel mixte.vt.s̄.de pe.hered.
3 l.si a domino.¶†In tex.ibi ad hūc.scilicet ad hoc edictum ha
bes tria capita.primum est de peculio.secundum est de in rem
verso.tertium est quod iussu ex quibus facti sunt tres tituli di⸗
uersi non autem intelligas ꝙ qui agit de peculio dicatur age⸗
re de in rem verso.vel ꝙ iussu vel ecōuerso ⁊ hoc voluit hic gl.
que incipit hoc ideo.
2 ☞Ex quibus causis aliquis mihi acquirit ex eisdem potest
etiam me obligare.

1 **Si cum impubere.** †Nota casum in quo
nō datur actio de pe
culio nisi quatenus peculium est locupletatū ⁊ gl.ponit alios
ex quo sequitur ꝙ extra illos datur actio vsq̄ ad vires peculij
etiam si in peculium nihil versum est qualitercūq̄ seruus con
2 traxerit.†Item not.in.l.ex ea ꝙ ex quibus causis aliquis mi⸗
hi acquirit ex eisdem potest etiam me obligare quod facit ad
no.per Bar.in.l.procurator qui pro euictione.s̄.de procura.⁊
per.l.solutum.§.per liberam.de pig.act.⁊in.l.frater a fratre.de
condi.inde.nam seruus in quo habeo vsumfructum acquirit
mihi ex re mea ⁊ ex opere suo ⁊ ex eisdem causis contrahendo
datur contra me actio de peculio.

a ¶Laudū emologari.Doct.in.c.qntauallis de iureiuran.

1 **Jcet pretoris.** †No.mirabile ī hoc
princ.ꝙ licet seruus
hereditarius sit in domino hereditatis non tamē in
potestate aliena ⁊ sic ꝑsona ficta vt est hereditas nō
potest possidere.vt.l.j.§.sceuola.si qs test.li.esse ius.fue.ita non
potest habere aliquem in sua potestate q̄ tamen speratur effi⸗
ci in potestate heredis futuri ex contractu celebrato cuʒ illo da
tur actio de peculio contra hereditatem iacentem ⁊ contra he⸗
redem postea adeuntem ⁊ ipsummet seruum si ex substitutione
efficiatur heres ⁊ hoc intendit iste tex.
2 ☞Pupillus vel minor qñ conducit domum vel recipit vxo
rem ⁊ dotem ꝙ inuecta ⁊ illata vel etiam sua bona immobilia
tacite obligentur ex dispositione legis non interueniente tuto
re vel curatore vel decreto iudicis.
3 Tutor et procurator furiosi non possunt concedere peculium
seruo pupilli.

1 **Parui autem.** †No.hic in ver.nō eñ qđ pupil
lus sine tutoris autoritate po⸗
test obligari ex contractu alterius in casibus in quibus maior
pupillo obligatur.ratio est q̄ ista obligatio descendit ex dispo
sitione legali q̄ non indiget tutoris autoritate facit ad no.in.l.
2 certi iuris.C.loca.⁊.l.si constante.sol.ma.†qñ pupillus vel mi
nor conducit domū vel recepit vxorem ⁊ dotem vtrum inuecta
⁊ illata vel etiā bona sua immobilia tacite obligentur ex dispo
sitione legali non interueniente tutore vel curatore vel decreto
iudicis sine quibus per ipsum minorem non possent expresse
obligari.vt in ti.de rebus eorū.⁊ iste tex.facit ꝙ sic cum sit lega
lis obligatio ⁊ non prouenit ex contractu sed ꝑpter ꝯtractum
3 inducitur a.l.¶†No.etiam ꝙ tutor ⁊ procurator furiosi nō pos
sunt concedere peculium seruo pupilli qđ ergo primo dixerat
loquitur qñ fuerat processum a patre qui mortuus erat et per
mortem non finitur concessio.
2 ☞Si statutū dicat ꝙ lauda mittantur executioni et ꝙ nulla
exceptio possit opponi:tñ poterit opponi exceptio ꝙ non va⸗
luit cōpromissum q̄ si hoc est non dicitur laudum.
3 In iudicijs quasi ꝯtrahitur ⁊ sunt duo quasi contractus et ex
lit.contest.obligatur vtraq̄ pars in instantia iudicij.⁊ ꝙ cete⸗
ri actus fieri possint contra absentem ⁊ contumacē vsq̄ ad sen
tentiam inclusiue.
4 Non inspicitur origo iudicij.i.actio super qua agitatū est:sed ti
tulus actionis orientis ex iudicio puta iudicati.
5 Si filius fuit defensus tunc si fertur sententia contra eum sup
eius obligatione potest executio fieri contra patrem in pecu
lio profectitio.
6 In actione de peculio est dare obligationē:⁊ sic ꝙ sit natiua.
7 Argumentum ꝙ fiat de iudicio ad stipulationem.
Si offeratur libellus contra principalem ⁊ ꝓcurator respon⸗
deat an fiat lit.contest.ibi.

1 **Si filiusfa.** †Si seruus intercedat pro alio nō da⸗
tur ex hoc actio de peculio contra do⸗
minum secus si pro dño nec etiā qñ compromittit q̄ non valet
compromissum qđ equiparatur iudicio ⁊ seruus nō potest esse
in iudicio filius vero fa.intercedendo pro alio vel compromit⸗
tendo patrem obligat de peculio etiam litigando si contra euʒ
feratur snīa etiaʒ in causa ex qua originaliter non datur actio
de peculio.Item delinquendo nec filius nec seruus faciunt in
patrem vel dñm actionem dari de peculio sed solum contrahē
do vel quasi contrahendo.h.d.vsq̄ in fi.⁊ in isto.§.j.ponit ca⸗
sum quando intercessisset fideiubendo postea quando mandā⸗
do vt ex litera colligitur.⁊ adde.j̄.de fideiusso.l.seruus inscio.
2 ¶†Guil.de cu.allegat istum.§.si seruus.si statutū dicat quod
lauda mittantur executioni ⁊ quod nulla exceptio poterit op⸗
poni nihilominus poterit opponi exceptio ꝙ nō valuit com⸗
promissum q̄ si hoc est non dicitur laudum ⁊ statutum loqui⸗
tur de laudo pro hoc qđ no.Bar.in.l.j.in prin.j̄.qđ vi aut clam
a ⁊ isto casu non poterat laudum emologari[a] de cōfir.vti.vel in⸗
uti.c.examinata.facit quod no.Ber.in.l.ij.§.pretor.s̄.qui satis
da.cog.Bald.refert hoc dictum Guil.⁊ tenet expresse.C.de exe⸗
cu.rei iudi.l.ij.⁊ ponit etiam de quibusdā alijs exceptionibus
3 que possunt opponi non obstante statuto.¶†Iste.§.sed si fi⸗
lius ante fi.semper allegatur ꝙ in iudicijs quasi contrahatur.
⁊ sunt duo quasi contractus vnus celebratur lite contestata.et
ex hoc obligatur vtraq̄ pars in instantia iudicij.et de hoc loq
tur glo.in.l.ij.in fi.de preto.stipu.cuius effectus est quia ceteri
actus ex post fieri possunt contra absentem ⁊ contumacem vs⸗
q̄ ad sententiam inclusiue non fit ante lit.contesta.Secundus
quasi contractus celebratur in ipsa sententia per quam obliga
tur ad id qđ in snīa contineẗ.⁊ de hoc loqtur iste tex.cum glo.⁊
adde qđ no.in.l.de etate.§.qui interrogatus.de interrog.act.⁊
4 in.l.amplius.rem ra.ha.¶†Item no.hic:ꝙ nō inspicitur ori⸗
go iudicij.i.actio super qua agitatum est sed inspicitur titulus
actionis orientis ex iudicio puta indicati licet enim originalis
actio sit ex delicto ⁊ sic non datur contra patrem vel dominum
de peculio descendens tamen ex sententia non est ex delicto sed
ex quasi cōtractu.⁊ ideo datur ei istum passum que actio inspi⸗
ciatur.vide per Bar.in.l.tutor.j̄.de fideiusso.⁊.C.ad macedo.l.
5 si filius.per Cyn.¶†Et ex isto text.videtur ꝙ si sententia lata
est contra filium super obligatione qua ipse tenetur possit fieri
executio contra patrem in peculio profectitio quod est verum
si filius fuit defensus al's secus.argu.in.l.si ideo.j̄.de euict.et.l.
qui repudiantis.in fi.de inoffi.testa.de quo vide per Barto.in
l.si filio.solu.matri.⁊ no.in.l.si condemnatus.s̄.de noxali.C.de
his qui bo.ced.poss.l.pe.per Cyn.⁊ adde quod idem Bar.not.
6 in.l.si finita.§.si de vectigalibus.de dam.infec.¶†Item nota.
in isto.§.sed si filius.in ver.obligari patrem ⁊c.ꝙ in actione de
peculio est dare obligationem et sic patet ꝙ non est datiua sed
natiua vt hic patet coniuncta.l.iurisgentiuʒ.§.et ideo puto.s̄.
de pac.quod est contra Pet.et Cyn.qui dixerunt in.l.dominū
C.qđ cum eo.ꝙ erat datiua qđ declara vt plene not.Bart.in.l.
frater a fratre.s̄.de condi.indebi.⁊ ꝓbatur etiam qđ dixi.j̄.eo.
7 l.depositi.in prin.in verbo obligatur.¶†Item no.in ver.nā
sicut ꝙ fit ar.de indicio ad stipulationem vnde est ar.ꝭm Bar.
ꝙ si offertur libellus contra principalem ⁊ procurator respon
deat non fiat lit.contesta.sicut si vnus interrogaretur alius re
sponderet contrarium tamen ipse determinat quia in iudicijs
procurator acquirit domino sine cessione.vt.l.in cause.in fi.s̄.
de procura.qđ non est in stipulatione.facit.C.de epis.⁊ cle.aut.
causa que fit cum monacho ⁊ ista equiparatio de qua hic non
est bona per omnia ꝭm eum.
2 ☞Peculium quid sit.
3 Statutum si dicat qđ maritus lucretur dimidiam dotis date
si vxor decesserit in matrimonio:⁊ dos fuit promissa ⁊ non tra
dita an lucretur.

1 **Peculium est.** †In concessione pecu⸗
lij requiritur voluntas
dñi vel patris expressa vel tacita ⁊ etiam realis tra⸗
ditio vera vel ficta sed in diminutione peculij volū⸗
tas non requiritur sed etiā ipso ignorante potest diminui.hoc
dicit.vsq̄ ad.§.si ere alieno.iuncta etiam.l.quaʒ tuberonis.§.
sunt quidā.⁊.l.non statim.j̄.co.in prin.l.ibi nō id cuius seruus
seorsum a ratione domini supple domino ignorante vt ptʒ.j̄.
2 in.§.ex his.vbi declarat qđ hic dicit.¶†In tex.nam eum.vult
dicere ꝙ concessio peculij dependet ex voluntate dñi:et ideo
non est

non est inspiciendū illud quod facit seruus sed id quod voluit
dñs. vnde si seruus aliqđ habet dño ignorante illud nō est pe
culium si aūt dño volēte illud est peculiū etiam interdū si sit vo
luntas nuda sine aliqua traditione vt si dimisit seruo illud in
quo seruus sibi tenebatur. nam illud efficitur peculiū: qꝛ lʒ nō
interuenerit traditio vera cēsetur interuenisse ficta qꝛ dimittit̄
vt. l. qua ratione. §. interduʒ. de acqui. re. dñio. non sic si non di
mitteret sed ꝓmitteret ⁊ nondum tradidisset nam in illo nō cō
sistit peculium: vt in ver. si vero. consistit etiam peculium in eo
qđ seruus habet sciente dño. vt in. §. sunt quidam. lʒ a domino
3 illud nunꝙ fuerit traditum sed per seruum acqsitū. †⁊ no. tex.
ibi re enim et non verbis ad questio. statuti dicentis ꝙ mari
tus lucretur dimidiam dotis date si vxor decesserit in matri
monio ⁊ dos fuit promissa ⁊ non tradita an lucretur et est hic
arg. ꝙ non est. ista questio tangitur per Barto. in. l. iubemus.
C. de sacrosanc. eccle. nam videtur distinguendum aut fuit in
mora ille qui debebat tradere: quia maritus inceperat sustine
re onera matrimonij. et habetur pro tradita. hinc est quod ex
a tunc tenetur ad vsuras et sunt licite[a] etiam hodie. vt not. in. l.
insulam. §. vsuras. solu. matrimonio. ⁊ in. c. salubriter. de vsu.
aut non inceperat sustinere onera matrimonij ⁊ tunc dos nō
erat tradenda et si fuisset tradita fructus interim percepti ef
ficiuntur dotales nec cedunt lucro mariti vt. l. dotis fructus. ff.
de iur. do. vnde tunc non lucraretur qꝛ nec est tradita nec habe
tur nec debet haberi pro tradita.
2 ☞ Habens feudū antiquū si decedat sine liberis feudū nō re
uertitur ad dñm: sed ad agnatos vel descēdentes ab eo qui pri
mo loco fuit inuestitus: ⁊ qđ in feudo nouo.
3 Habens feudū antiquū si cōmisit feloniam vel delictum ꝯtra
dñm propter qđ poterat priuari ⁊ remittatur: an tunc dicetur
feudum nouum.
4 Aliud est peculiū ⁊ aliud sunt res peculiares sicut aliud ē dos
⁊ aliud res dotales.

1 **Si ere alieno.** †Licet peculiū dicitur deducto eo qđ debetur dño anteꝙ tamē
ꝙ fiat realis deductio nō desinūt res esse peculiares ⁊ si debitū
dimittatur peculiū reintegratur ac si nunꝙ fuisset diminutum
⁊ non dicitur nouū sed vetus. h. d. ⁊ semper allegatur propter
2 glo. que est hic que inducit ad. q. de feudo. †nam si aliquis ha
b bet feudū antiquum.[b] i. qđ non habuit originē in sua ꝑsona sʒ
in persona ascendentiū suorū ⁊ ipse decedat sine alijs feudū nō
reuertitur ad dñium sed ad agnatos si quos habet vel descen
dentes ab eo qui primo loco fuit inuestitus: vt in ti. de gradi
bus succedendi in feudo in vsi. feu. sed si habet feudum nouum
i. qđ habuit originem in sua persona quia ipse primo fuit inue
stitus si decedat sine liberis reuertitur ad dominum non auteʒ
3 transit ad agnatos vt ptʒ ex illo titu. †pone ergo in primo ca
su quando habebat feudum antiquum ꝙ ipse cōmisit feloniaʒ
vel delictum cōtra dominum propter quod poterat feudo pri
uari dominus remisit sibi hanc feloniam voluit ipsum priua
re an istud dicetur vetus ꝓut prius erat ⁊ sic transeat ad agna
tos si decedat sine liberis an aūt nouū vt sic reuertat̄ ad dñm.
⁊ iste tex. ꝓbat ꝙ dicatur vetus nam nō est priuatus ipso iure
sed reqritur sñia priuatiua āteꝙ ergo feratur nō desijt esse feu
4 dū vt in tit. de feu. sine cul. nō amit. ¶ †In casu aūt istius. §. no
tandū ꝙ aliud est peculiū aliud sunt res peculiares ꝙ peculiū
est vniuersitas iuris. res aūt sunt corporales sicut aliud est he
reditas aliud est res dotales ⁊ aliud est dos aliud res dotales.
vt. l. quod dicitur. ⁊ ibi no. de impensis. ergo aliquid debet do
minus seruo statim vniuersitas peculij ipso iure minuitur qđ
patet qꝛ in diffinitione peculij dicitur deducto eo quod domi
no debetur. vt in. l. proxi. in fin. ⁊. l. sed ⁊ si dānum. §. j. non tamē
res desinunt esse peculiares quousqꝫ taliter fuerunt deducte:
vt hic. ⁊. j. eo. si noxali. s. est autem. cū seq. vbi hoc colligitur me
rito igitur fit integratio si debitum dimittatur sed si desijssent
esse peculiares secus esset ideo in questione feudi videtur esse
distinguendum an esset casus in quo esset priuatus ipso iure ⁊
tunc desijsset esse feudū et reinciperet esse feudum nouum an
non erat priuatus ipso iure sed veniebat priuandus regulari
ter ⁊ tunc habet locum ista glo.

1 **Non solum.** †In peculij cōcessione fienda vicario sufficit consensus serui ordina
rij. h. d. ⁊ ratio est. qꝛ etiam cōsensus dñi censetur interuenisse q
eo ipso ꝙ cōcessit peculium seruo ordinario videtur concessisse
licentiam constituendi seruo vicario ⁊ hoc est qđ dicit. l. diffini
tio. j. eo. que sequitur post. l. seq.
2 ☞ Ex delicto licet non detur actio de peculio cōtra patrem
vel dominum quando dolus purgatur per actionem ex deli
cto tamen quando purgatur per actionem descendentē ex con
tractu bene datur.
3 In iuramento quasi contrahitur non vere.
4 Filius vel seruus habens liberam administrationē peculij an
possunt iuramentum deferre.

1 **Depositi.** †Actio de peculio datur ex contractu depositi ⁊ etiā precarij ex
2 iuramento. h. d. ¶ †Et sic not. hic. ꝙ licet ex delicto
non detur actio de peculio contra patrem vel dñm
qñ dolus purgatur per actionem ex delicto. vt. s. eodem. l. iij.
§. fina. quando tamen purgatur per actionem descendētem ex
contractu vt si committitur dolus in contractu depositi qꝛ non
agitur actione de dolo que descendit ex delicto sed ex actione
depositi bene datur de peculio vt hic sic et alibi est differentia
quia quando purgatur per actionem ex delicto datur contra
heredem quatenus ad eum peruenit et non vltra ante litem
contesta. vt. C. ne ex delic. defunc. l. vnica. et. l. j. ff. de priua. delic.
sed quando per actionem descendentem ex contractu datur in
solidum. j. deposit. l. si hominem. §. datur. vbi probatur predi
3 cta doctrina. ¶ †No. etiam in isto. §. j. ꝙ in iuramento quasi cō
trahitur non autem vere contrahitur et sic intelligitur. l. qui
iurasse. in fin. de iureiuran. ¶ In tex. ibi: sed in seruum diuer
sum est: ideo dicitur quod seruus nō potest esse in iudicio: ideo
delatio iuramenti ab eo facta non potest habere vim iudicij. ⁊
4 ad hoc. s. eodem. l. iij. §. si seruus. †et distingue quod aut non
habebat liberam administrationem peculij: ⁊ tunc nec seruus
nec filius possunt iuramentum deferre sicut nec procurator: vt
s. de iureiurand. l. iusiurandum quod ex conuentione. §. fina. ⁊
l. seruus. cum. l. sequen. aut habent liberam administrationem
⁊ tunc aut deferunt extra iudicium et quilibet eorum potest de
ferre et sic non deferunt aut in iudicio ⁊ tunc habeat locum iste
tex. vt filius possit deferre seruus non. et sic non intellige et li
mita glo. que incipit imo.

a ¶ Et sunt licite. adde doc. in. c. in ciuitate. ⁊. i. c. nauiganti. extra de vsu.

1 ☞ Peculij nomen vnde deriuatur ⁊ ꝙ potius sit inspicienda
diffinitio ꝙ allusio.

1 **Peculium.** †No. hic allusionem vocabuli sed ponamus ꝙ in peculio erat cōcessa ma
gna quantitas: respondeo adhuc dicitur peculium quia allu
sio vocabuli non necessario concludit et potius est inspicienda
diffinitio ꝙ allusio quando inuicem contrariantur: vt no. per
Barto. ff. de testa.

b ¶ Feudum antiquū. adde qđ dicatur feudū antiquū. vide p bal. aut. defuncto. C. ad tertul. Oldr. ꝯs. clxxviij. pau. de ca. ꝯs. cliiij.

2 ☞ Patientia informis que dicatur ⁊ que formis.
3 Si patior te ire per fundum meum iure seruitutis qualiter pre
sumatur titulus.
4 Si duo fratres habentes bona communia possederunt ipsa
separatim per longum tempus presumuntur bona diuisa si
sunt quasi equalia.
5 Pater si longo tpe passus est filiū tenere aliquā hereditatem
presumit̄ sibi consensisse adeundo ⁊ econuerso.
6 Titulus qñ presumatur ex patientia longi tpis. ⁊ nu. i.
7 In concessione libere administrationis reqritur specialis ex
pressio ⁊ non venit in generali: ⁊ q̄ verba importent liberā ad
ministrationē. ⁊ q dicantur eam habere.
8 Paria sunt cogitasse de aliquo in specie vel genere.
9 In remissione generali ꝙ etiam veniant ignorata. si remittens
fuit huius propositi.

Clam tuberonis.

1 **Sunt quidam.** †Bar. alleg. istum tex. in multis locis
ꝙ formis patientia in his q̄ sunt modici preiudicij habetur ꝓ
cōsensu ⁊ tribuit titulum. secus in his q̄ sunt magni preiudicij
2 vt seq. ver. ibi alia causa ⁊c. †dicitur aūt informis qñ patior te
nere ⁊ possidere rem meā vel aliqđ in ea facere ꝙ non cadit in
aliquā speciem contractus al's diceretur formis vt si paterer te
vendere vel donare rem meam sicut dicimus in iuramento for
miter vel informiter prestito in. l. si duo. §. si quis iurauerit. s.
de iureiur. ⁊ habetur pro consensu et pro titulo qꝛ videtur hic
dominus patiens concedere in peculium: qꝛ istud est modicuʒ
preiudicium non concedatur ad dñium sed sola administratio
nec etiaʒ potestas alienandi dominium sed libera administra
tio per quam conceditur potestas alienandi non censetur con
cessa ex tali patientia: vt in versicu. sequen. et per istam doctri
nam ipse determinat plura in. l. j. cum de in rem verso. de vsu. ⁊
in. l. j. §. penu. de aqua plu. arcen. ⁊ in quadā questione disputa
ta per eum que incipit mulier habens largum patrimonium
3 in solutione. q. ⁊ inter alia †si patior te ire per fundum meum iu
re seruitutis qꝛ istud est modici preiudicij presumitur titulus
si allegat̄. s. ꝙ cōcesserim seruitutē lʒ talis seruitus habēs cau
sam discōtinuā non possit acqri per prescriptionē nisi sit tanti
tpis cuius cōtraria memoria non existit sed si non fundas te in
tēpore sed in titulo ꝙ cōcesserim tibi seruitutem sufficit ad hoc

probandum patiẽtia longi tpis puta.x.annorũ.de hoc est glo. ordinaria in.l.seruitutes.la grãde.de seruitu. et sic.l.cum de in rem verso.loquit̃ in faciente puta soluente p magnum tempus habet locum etiam patiente ⁊ nihil in faciente in his que sunt modici preiudicij vt contra ipsuȝ presumatur titulus.similiter
4 †si duo fratres habentes bona communia possederunt ipsa se paratim puta vnus quosdã fundos alius alios fundos si sunt quasi equales.⁊ ita possederunt per longum tempus presumũ tur diuisisse ⁊ ꝙ cuilibet obuenerunt in partem illi quos ipsi possident ideo posito ꝙ de tali diuisione non appareret nõ poterit alter in possessione per alterum petere partem vel petere ꝙ omnes diuidantur tanꝗ nunꝗ diuisi pro hoc est gl.in.l.pe- nulti.C.communi diui.
5 †Item si pater longo tempore passus est filium tenere aliquã hereditatẽ presumitur sibi cõsensisse in adeundo ⁊ econuerso:vt.C.de peti.hered.l.si filius.⁊.j.de acqr. here.l.qui in aliena.§.j.vel.ij.
6 †Aduertẽdum tamẽ ꝙ in dictis casibus reqritur patientia longi temporis.vt in dictis glo. habetur sed in casu huius.§.non fit mentio de tempore.⁊ sic videtur ꝙ relinquatur arbitrio iudicis quantum tempus sufficiat
7 vt in.l.j.j.de iur.deli. ¶ †Et no.in.§.alia causa que semper allegatur ꝙ in concessione libere administrationis reqritur specialis expressio ⁊ non venit in generali dicunt tamen docto.ꝙ possunt esse aliqua verba que important liberam administrationem lȝ ita non dicatur expresse vt si dicatur concedo tibi plenam administrationẽ:vt.C.de procur.l.si procurator.in tex. et glo.⁊ per Cy.idem si dicatur ꝙ procurator possit omnia q̃ potest dñs.vt.j.manda.l.creditor.§.lucius.idem si promittit dñs in instrumento ꝓcurationis ratũ ⁊ firmum habere quicquid per procuratorẽ fuerit gestũ.vt.s.de offi.proc.cesa.l.j.ſm Bar. ⁊ adde ꝙ oĩs legitimus administrator vt tutor ⁊ curator ⁊ administrator ciuitatis constitutus ad vniuersitatẽ dicũtur habere liberam administrationẽ.vt no.p gl.in.l.mandato generali s.de procura.⁊ adde qđ dicam.s.de iureiur.l.iusiurandũ ⁊ ad pecunias.§.defensor.que autem sit potestas habentis liberaȝ dic vt in.l.procurator cui libera.s.de procura. Si autem non habeat liberam licet habeat generalem.dic vt in.d.l.mandato generali.eod.titu.quando autem patientia prestatur formiter an preiudicet.dic vt nota.l.caius.in glos.no.s.de pig.actio.
8 ¶ †Ultimo no.hic in ver.scire autem.cum gloss.ꝙ paria sunt cogitasse de aliquo in specie vel genere facit.l.qui iure mil.j.de
9 testa.mili. †et ideo in remissione generali veniunt etiam ignorata si remittens fuit huius propositi vt omnia venirẽt etiam que ignorabat vt hic ⁊.d.l.qui iure.⁊ quod no.in.l.sub pretextu specierum.C.de transactio.⁊ sic limitatur.l.qui cum tutoribus. s.de transac.

a ¶Faciendi testamentũ. adde an talis licẽtia extẽditur ad testamẽtum ãtea conditũ:vide p Pau. d ca.i.l.filie mee i.§.si sic.ff.de cõdi.⁊ demõ.⁊ euȝ seqtur Alexã.de imo.i.l.militib⁹ C.de testa.mili.

2 ¶Noĩa debitorum ꝓprie loquẽdo nec dicũtur mobilia nec immobilia:sed tertia species ⁊ an in eis habeat locũ dispositio que fit in reb⁹ mobilibus ⁊ immobilibus.
3 Illud qđ debet dñs seruo debet computari in peculio:⁊ quando non.⁊ nume.4.
4 Qui delinquit non presumitur consentire in pena vt ad illam obligetur.

1 **In peculio.** †In peculio possunt esse mobilia ⁊ immobilia ⁊ etiã noĩa debitoꝝ.h.d.
2 in effectu. †⁊ iste tex.semp allegat̃ ꝙ noĩa debitorũ proprie loquendo nec dicuntur mobilia nec immobilia qr iuriscõsultus facit de ipsis tertiã speciem vt hic.l.a diuo pio.§.in venditione j.de re iudi. Et ego habui casum de facto cũ quidã eṗs de vnga
a ria habuisset licentiam a papa faciendi testamentum[a] de omnibus suis mobilibus ⁊ quesitis de ecclesia ⁊ ipse habebat pecunias apud mercatorem in ciuitate Florentie:vtrum de illis potest testari ⁊ allegabatur iste text.quod non.quoniam appella-
b tione mobilium[b] non continentur:vt hic de isto passu tractat Bar.in.l.pe.j.de auto.tu.⁊.l.mouentium.de verbo. signi.⁊ ſm Jaco.de are.⁊ Dy.ꝙ proprie loquendo non sunt mobilia vel immobilia quia sunt incorporalia et locum non occupant.illa vero nomina conueniunt corporalibus et occupantibus locũ: sed si queratur an in eis habeat locũ dispositio que fit de rebus mobilibus vel alia que fit de immobilibus:tunc est inspiciendum quid in eis veniat si debitor tenetur ad rem immobilem reputatur tamen hoc esse res immobilis.si vero mobilis reputatur mobilis.et hoc voluit glos.j.in.l.ij.C.si aduer.transa.⁊ in aut.de non alie.§.pe.⁊ sic videtur in casu ꝓposito ꝙ dictus episcopus potuerit testari quia debeatur res mobilis scȝ pecunia
3 ¶ †No.etiam hic illud qđ debet dñs seruo debet cõputari in peculio.Sed contra.s.eo.peculiũ.post prin.ibi.si vero nominatim ⁊c.Solue ibi seruus non habebat peculium:⁊ querebatur si dñs sibi aliquid promisit ⁊ non tradidit vtrũ ex hoc solo censetur facta cõcessio peculij ⁊ dicitur ꝙ non.hic vero seruus habebat peculiũ ⁊ dñs ꝯtraxerat cũ eo ex causa peculiari et effe-

b ¶Appellatione mobiliũ.adde.l.ij.C.de ꝯsti.pe.l.litigatoribus.in §.j.ff.de arbi.

ctus erat debitor in decẽ.vult iste tex.ꝙ ista decẽ computentur in peculio vt ex hoc reputet̃ maius ⁊ istud est verum quãdo apparet ꝙ voluit remanere debitor suus.⁊ hoc totum colligitur ex isto tex.al's secus:qr nuda voluntate potest reuocare ⁊ dimi
4 nuere peculiũ.vt.j.l.proxi.in fi. †Quãdo aũt dñs nõ contrahit cum seruo:sed dare damnũ in rebus peculiaribus nõ presumitur velle remanere debitor serui.et ideo estimatio dicti damni nõ cõputatur in peculio ⁊ hoc dicitur in.l.si damnũ. in princi. s.eo.ex qua not.ꝙ ille q delinquit non presumitur consentire in pena vt ad illam obligetur:licet quidã dicũt cõtra vt eoipso ꝙ quis delinquit censetur consentire in penã et sic naturaliter in penam obligetur per.l.j.§.bestias.s.de postbu.sed tex. in.l. sed si dãnum.facit in contrarium iungendo cum text.huius.§. ibi dum dicit debitor manere voluit ⁊c. ¶ Itẽ licet illud quod dñs debet ex cõtractu cõputetur in peculio quantũ ad hoc vt si conueniatur a creditoribus peculiarib⁹ ex illo minuant̃ vires peculij si tamẽ legat seruo peculiũ cũ libertate nõ computatur vt possit tantũ plus petere quantum dñs sibi tenebatur:vt.j. de pecu.leg.l.stichum.⁊ que sit ratio dic vt in.gl.que incipit.scilicet seruus.

2 ¶Uxor relicta ⁊ grauata de distribuendis fructibus qui superent vltra vitam suam inter pauperes:an prius deducat dotem.

1 **Peculium.** ¶ †Id qđ debetur dño non censetur esse in peculio qr tacite videtur a dño esse exceptum vel exactum.h.d.est
2 hic ar.⁊ determinatio ſm Barto. †si maritus relinquat vxorem ⁊ grauat eam ꝙ quicquid supererit sibi de fructibus vltra vitam suam debeat distribuere inter pauperes:⁊ tũc post mortem suaȝ omnia bona sua.⁊ iste maritus receperat ab vxore dotem ꝙ ipsa vxor censetur deduxisse dotem statim post aditam hereditatẽ:ideo fructus vsq ad concurrentem quãtitatem dotis non teneatur dare pauperibus reliquos vero sic deductis expensis suis.

2 ¶Ea que qs censetur facere in ꝓprio negotio censet̃ etiã facere in negotio eius q est sub tutela vel cura.

1 **Preterea.** †De peculio deducit̃ nõ solum id quod debetur patri vel dño sed etiã id qđ debetur ei qui est sub tutela vel cura ipsius dñi vel patris aut cu
2 ius negotia ipsi gerunt.h.d. †⁊ istũ.§.allegat Bart.in.l.gerit. in fi.de acqui.here.ꝙ ea que quis censetur facere in proprio negotio censetur etiã facere in negotio eius qui est sub tutela vel cura.⁊ primo ponit dictum cum limitatione vsq ibi:quoniam secũdo illam limitationẽ probat vsq ibi.nam si.tertio probat dictũ p tres rationes.prima vsq ibi:ideo.secũda vsq ibi:sane tertia vsq ad.§.sed creditor. ¶ Et no.ꝙ iurisconsultus vsq ad l.summa prosequitur vnam materiam circa id quod dictũ est in precedenti.§.ꝙ de peculio deducitur qđ dño debetur. nam circa hoc plura dubia concurrunt que oĩa per ordinẽ ꝓsequtur in tex.ibi quoniam hic probat limitationem quam. s.posui in versi.ꝓxi.s.dũmodo dolo careant ⁊c. ¶ In tex.ibi:nam si.ꝓbat per similitudinem primũ dictum ꝙ sic deducitur ꝙ dño debetur ei q est sub sua tutela vel cura. nam sicut in eo quod sibi debetur censetur preuenisse alios ⁊ sibiipsi soluisse:ita in eo quod debetur suo pupillo vel adulto censetur preuenisse et soluisse suo pupillo vel adulto cuius negotia gerit tanꝗ sua alias tenetur eis actione tutele vel cure.et hec est prima ratio. Iteȝ in eo qđ sibi debetur ratio est:qr non est verisimile ꝙ voluerit illud esse in peculio eadem ratio est in illo qđ debetur suo pupillo vel adulto quorum negotia censeantur sua cura et sollicitudine. Tertia ratio quia si ipse teneretur pupillo vel adulto teneretur a seipso exigere vel ponere ad rationeȝ illorum:vt.l.diuortio.s.de nego.gest.eodem modo.et fortius tenetur exigere a seruo.i.de ipsius serui peculio ꝙ debetur eis ab ipso seruo vt teneatur eis.

2 ¶Dominium rei legate pure etiam momento nõ remanet penes heredem:sed statim transit in legatarium et ei ignoranti acquiritur.

1 **Sed ⁊ si creditor.** †De peculio deducit̃ etiã qđ debetur heredi patris vel dñi nõ tanꝗ heredi lȝ nõ efficiatur dñs serui per aditionẽ vt qr fuit illi relicta libertas pure vel ipse seruus fuerit alteri pure relictus vel fuit ipse mortuus vel manumissus ⁊ agat̃ de peculio infra annũ.h.d.vsq ad.§.fine. Et premitte ꝙ deducitur qđ dño debetur vel censetur ei deberi.pone ergo ꝙ seruus meus debebat tibi.x. ego institui te heredem et seruo legaui libertatem vel seruum legaui titio certũ est ꝙ statim cum adis hereditatẽ efficitur liber in primo casu vel dominiũ eius trãsit in titium et sic per aditionem non acquiris dominiũ serui.nõ potes ergo dicere ꝙ sis dominus nec vnꝗ fueris:si ergo conueniaris

neniaris actione de peculio qua ego tenebar cum in peculio es sent centum. querit an ea. x. que tibi debebant non tanq̃ he redi possis deducere ⁊ videt q̃ nõ es dñs nec vnq̃ fuisti. cõtra rium tamẽ determinatur. nã si iste seruus fuisset mortuus vel manumissus daretur cõtra actio de peculio infra annũ si te in stituo heredem per aditionem hereditatis nõ efficieris dñs ser ui: ⁊ tamen si conueniaris illa actione tanq̃ heres potes dedu cere qd tibi debet non tanq̃ heredi. ⁊ ista pcedũt multomagis si per aditionem efficieris dñs lz non duret dominiũ q2 esset sibi sub conditione relicta libertas. nam pendente conditione heres est dñs. vt. l. si seruus. §. de condi. furtiua. sed ea existente
2 desinit esse dominus. ⁊ ista est intentio istius. §. ¶ †Et per istũ tex. patet sm glo. q̃ dominium rei pure legate etiã momento non est penes heredẽ sed statim transit in legatarium ⁊ ei igno ranti acquiritur. ad hoc. ff. de ser. l. papi. cum ibi no. lz quidam contra. ¶ In tex. circa fi. ibi ad defensionem sententie sue iste ver. refertur ad primum casum quãdo fuit relicta libertas pu re quo casu aditione heres non fit dominus ⁊ sic nec est nec vn q̃ fuit: tamen hoc non facit quominus possit deducere sicut in casu sequenti quando per mortem vel manumissionem serui non efficitur dñs non autem refertur ad casum proxime prece dentem qñ fuisset relicta sub conditione: q2 tunc per aditionem efficeretur dñs conditione pendente. vt in proximo precedenti tex. ⁊ tunc haberet minus dubium. nã licet postea desineret ve rum tamen esset dicere q̃ semel fuit non sunt alia.
2 ☞ Dñs quis fingitur sibi soluisse vel a seipso exegisse nõ fingi tur nisi in simplo nõ autẽ in pena.

1 **Siue autem.** †Ex quacũq̃ causa debeatur dño etiam ex delicto deducitur in sim
2 plum non aũt cum pena. h. d. ¶ †Not. q̃ qñ quis fingitur sibi soluisse vel a seipso exegisse nõ fingitur nisi in simplo non aũt in pena ratio est q2 fingitur mitius debet fingi exegisse a se q̃ ab altero. ad hoc. ff. de euic. l. ei cui. ⁊ vide qd not. Guil. de cu. in l. incerti. C. fami. hercis.
2 ☞ Si teneor tibi ad alimenta non teneor ad medicinas seu expensas infirmitatis que tibi euenisset tui culpa. secus si sine tui culpa.

1 **Sed si ipse.** †Pro damno dato per seruũ in per sona ipsiusmet serui non obligat ser uus dño etiam naturaliter: ideo illud nõ deducitur de peculio sed p impensis factis in curando bene obligatur qñ seruus in seipsum seuit secus si sine culpa sua accidit infirmitas. h. d. no.
2 †p istũ tex. patet q̃ si teneor tibi ad alimenta nõ teneor ad me dicinas vel ad expensas infirmitates q̃ tibi euenisset tui culpa secus si sine tui culpa: q2 hic dicitur si seruus meus seipsum vul nerauit ⁊ curaui ad eum tales expensas mihi naturaliter obli gatur q2 non tenebar eum curare sed si sine eius culpa. infirmi tatem incurrisset ad tales expensas naturaliter nõ obligatur: q2 teneor de iure naturali ipsum curare postq̃ eius operas ha beo. vt. l. in cõmodato. §. possunt. ff. cõmo. tene menti.
2 ☞ Ex peculio serui qualiter deducatur id qd debet dñs alte ri pro seruo. ⁊ nu. l.
3 Pluribus agentibus ex eadem causa melior est conditio oc cupantis.
4 Cum tractatur de iure acquisito preferendo ille dicitur occu passe qui primo ad sñiam peruenit. si vero de iure querendo il le qui primo litem contest. est.

1 **Item deducitur.** †Supra tractat qualiter deducatur de peculio qd debet dño a seruo ex cõtractu celebrato inter ipsum ⁊ seruum. hic tractatur qualiter deducitur id qd debet dñs alteri pro ser uo ad qd iste seruus est obligatus licet non ex contractu cele brato. inter ipsum ⁊ dñm sed quodãmodo ex quasi contractu. ⁊ primo qñ dñs erat obligatus p seruo ex contractu celebrato inter ipsum dñm ⁊ illũ cui est obligatus. secũda ibi: sed si de pe culio. secũdo qñ erat obligatus alteri non ex contractu celebra to per ipsum dñm: sed ex celebrato per ipsum seruum cum illo altero ⁊ sic habebat ille actionẽ de peculio cõtra dñm ⁊ hoc in
2 illo. §. sed si de peculio. cũ. l. seq. †Tertio qñ erat obligatus al teri ex delicto ipsius serui actione noxali. ⁊ hec in princ. l. sed si noxali. postea redit ad primum casum quando erat obligatus ex cõtractu celebrato p ipsum dñm cũ illo altero ⁊ etiã redit ad materiã tex. precedentium de eo qd debet seruus dño declaran do ⁊ limitãdo quedam vsq3 ad. §. est autem. ⁊ in effectu isti tex. hoc volunt q̃ de peculio deducitur id qd dñs soluit alteri pro seruo ⁊ etiã quod nondũ soluit sed damnatus est ad soluendum pro soluto habetur: si tamen nõ soluet sed debet alteri pro ser uo tunc si conuenitur ab alio actione de peculio quã illo cui de bet. puta debeo decem titio pro seruo. tu conuenis me de pecu lio: ⁊ facis me cõdemnari. ego volo deducere illa. x. tunc distin guitur aut eram debitor titij ex contractu: vt quia pro seruo fi deiussi apud titium vel quia titius de mandato meo soluit ex suo ⁊ tunc aduersus te. anteq̃ soluam vel cõdemnetur titio nõ possum deducere realiter: sed debeo soluere totum quod est in peculio si tantum tibi debetur. debes tamen cauere de restituẽ do illa. x. si contingat me cogi ad soluendum titio et hoc vsq3 ibi: sed si de peculio. Si vero illa. x. debeo titio ex contractu ce lebrato inter ipsum et seruum meum et sic habebat aduersus me titius actionem de peculio ad. x. adversus te agentem etiã de peculio nullo modo deducto etiã cautionẽ exigẽdo quia cũ ambo habeatis actionẽ de peculio ille prefertur qui primo p uenit ad sententiam. cũ ergo tu preueneris soluam tibi totum si opus erit et alter non: q2 nihil habeo de peculio non sic in ca su precedenti quando tenor illi ex contractu meo q2 licet pecu lium totum si tradam possum ab illo conueniri insolidũ: ideo dictat equitas vt caueas de restituendo cũ hoc cõtigerit hic vs q3 ad. l. si noxali. Si vero teneor alteri ex delicto serui tunc ille potest agere contra me actione noxali. Si ergo tradidi tibi esti mationem possum deducere aduersus te: sed si dedi pro noxa nihil deduco vsq3 ibi: sed ⁊ si quis. ibi redit ad primum casum ⁊ materiam tex. precedentiũ q̃ si mihi debetur a seruo meo pos sum illud contra te agentem de peculio deducere si erat debitũ purum. Si vero cõditionale ante conditionis euentũ secus: vt si seruus promiserat decem vt ipsum manumitteres. nam post manumissionem est debitũ purũ. ideo si conuenis me infra an num particulã sequentẽ possum deducere id in quo tenebatur mihi ipse seruus: sed si ante manumissionem secus quia est cõ ditionale: idẽ si alia ratione non debetur sed speratur deberi vt q2 seruus exegit. x. a debitore meo preter voluntatem meã. cer te debitor non est a me liberatus nec est seruus mihi obligatus quia non gessit negotium meum anteq̃ ratum habeã: sed post q̃ ratum habuero dicitur gessisse negotium meũ ideo obliga tur naturaliter ad id quod exegit. Si ergo tu agis contra me de peculio deducto qd exegi ⁊ per deductionem seruus a natu rali debito ad quod mihi tenebatur liberatur licet soluat mihi qd est meum q2 nõ potest soluere nisi de peculio ad quod. ff. de condi. ob causam. l. iij. §. fi. hoc dicunt isti tex. infrascati ⁊ diffici
3 les. †Sed ex predictis remanent clarissimi. allegatur. l. si vero q̃ pluribus agentibus ex eadem causa melior est conditio oc
4 cupantis. †Item cum tractatur de iure acquisito preferẽdo il le dicitur occupasse qui primo ad sententiam peruenit. Si ve ro de iure querendo ille qui primo lit. conte. est. vt. l. pluribus de lega. j. dic vt ibi per Bar.
2 ☞ Mulier si propter inopiam mariti egit vt sibi cõsignetur dos ⁊ consignata fuit. ⁊ postea perit: an soluto matrimonio ite rum possit agere.

In noxali iudicio.

1 **Est autem.** †Qd semel deductũ est re et verbo aduersus vnũ nõ po test amplius deduci aduersus aliũ de peculio agentem secus si verbo tantũ. Itẽ in si in primo casu id qd deductum est pereat periculo solius deducẽtis perit. Secũdo casu etiã periculo cre ditorum. h. d. vsq3 ad. §. qd autẽ. Et pone casum q̃ seruus meus habebat in peculio. x. ego deduxi quinq3: ⁊ alia qnq3 sibi solui seruus iste cũ illis qnq3 deductis lucratus est alia quinq3 nunc conuenior a titio similiter ad decẽ volo iterũ deducere quinq3 cõ tradicit titius q2 semel deduxisti ⁊ illa deductio loco solutiõis cedit ⁊ per illam seruus fuit liberatus a naturali obligatione. vt in tex. proxime precedẽti. ergo nõ possum deducere amplius iurisconsultus respondet distinguendo q̃ aut deduxi verbali ter ⁊ realiter auferendo de manibus serui ⁊ procedit ista alle gatio licet eidem seruo postea retradam quia p illam deductio nem fuit liberatus: et istud videtur nouum peculium. aut de duxi verbaliter tantum: ⁊ per illam deductionem non fuit ser uus liberatus ⁊ remanet idem peculium. vt. l. peculium. §. fin. ff. eo. ideo possum iterum deducere aduersus alterum. ⁊ hoc vs q3 ibi: deniq3. Ex his respondetur ad aliud dubiũ. pone in pe culio erat seruus vicarius valẽs quinq3 et etiã alia quinq3 egi sti contra me ad decẽ. ego pro me debito deduxi seruum q post ea mortuus est ⁊ loco illius posui alium cum quo seruus ordi narius lucratus est alia quinq3 agit titius. ad decem volo de ducere seruum surrogatum: pro illis quinq3 contradicit ille q2 primo deduxi alium et sic videor recepisse in solutum ⁊ ille vi carius perijt mihi soli. Breuiter respondetur eodem modo si deduxi verbaliter tantum seruus non fuit a me liberatus et sic sic non perijt mihi soli sed etiam creditoribus vt sic possim de ducere aduersus alium agentẽ de dicto seruo surrogato. sed si realiter deduxissem procederet allegato. et hoc vsq3 ibi: idem
2 recte. †⁊ istũ tex. allegat do. Alexan. de pisis: si mulier propter

inopiam viri egit vt sibi cõsignetur dos ⁊ fuit cõsignata: ⁊ post ea perit an soluto matrimonio iterum possit agere: ⁊ dicit ipse aut fuerunt sibi date insolidum ⁊ nõ potest quia maritus fuit liberatus ⁊ perierunt mulieri: aut simpliciter cõsignate vt fructus percipiat ⁊ tunc perierunt marito et soluto matrimonio aget ad dotem si consistebat in quantitate: secus si in illis rebus non estimatis: et an in dubio censeatur in eam translatum dominium vel facta simplex consignatio. vide per Barto. in. l. si constante. solu. matri. Sed pone tertio ꝙ in peculio non erat nisi vnus seruus qui valebat decẽ ⁊ mihi debebãtur decem egi sti ad decem de peculio: ego tradidi quinqꝫ et illum vicarium retinui tam pro quinqꝫ mihi debitis ꝙ pro istis quos nunc sol ui agit alius ad. x. certe si non deduxi realiter seruus non est liberatus. ideo aduersus illum possum retinere seruum pro decem sed si realiter deduxissem ⁊ eidem seruo retradidissem fuisset liberatus et aduersus alium nihil retinere possem. h. d. iste tex. difficilis ⁊ si non ita poneres casum supplendo multa que dixi in eternum non intelligeres.

2 ☞ Si vendo tibi seruum cum peculio: et constituo pretium vt quinquaginta pro seruo et quinquaginta pro peculio ꝙ sit in electione creditorum peculij an conueniant me infra annuꝫ: an emptorem perpetuo.

3 Creditores peculij si tunc me cõueniãt an possim deducere qđ mihi debetur anteꝙ venderẽ seruum: ⁊ qđ si conueniatur emptor qui nõ deduxit qđ sibi debebať. ⁊ nu. 4.

1 **Quod autem.** †De peculio nõ deducitur ꝙ dñs aliunde consequi põt alia actione de peculio. h. d. vsqꝫ ad. §. non solum. ⁊ facit. s. eo. peculium. §. j. ⁊ qđ ibi no. in gloss. que incipit ab eo. †⁊ premitte ꝙ si vendo tibi seruũ cum peculio constituo pretium pro vtroqꝫ vt quinquaginta pro seruo ⁊ quinquaginta pro peculio est in electione creditorum peculij an cõueniant me infra annũ an emptorem perpetuo. vt. j. eo. l. ⁊ ancillarũ. §. si seruus. secus si pro peculio non esset constitutum certum pretiuꝫ. vt. j. eo. si ex duobus. §. si. cum. l. seq. ⁊ si conueniunt me infra annum possum cõ uenire pro quantitate pretij quam recepi que potest esse maior ꝙ peculium: ⁊ etiam pro quantitate peculij qđ est apud emptorem vt colligitur hic in gloss. que incipit imo video. †hic ergo primo loquitur quando conueniunt me ⁊ volo deducere decẽ mihi debita anteꝙ vẽderẽ seruum dicit ꝙ nõ possum cũ enim vendidissem peculium pro. l. ⁊ peculiũ non dicitur nisi deducto qđ mihi debetur non tenebar tibi tradere nisi qñ superat facta deductione si hoc non feci per errorem possum recuperare a te condi. indebi. vel actione ex vendito: non ergo deduco aduersus creditores agentes. hoc tamen verum qñ tempore venditionis poteram deducere qꝛ tantũ erat in peculio re ipsa: sed si non potui qꝛ non erat re ipsa: sed sperabatur propter quedam credita conditionalia quorũ cõditione non euenit sed post traditionem euenit non est mihi imputandum quare non deduxi ideo deduco aduersus creditores agentes. ⁊ hoc vsqꝫ ibi: idem scribit. ¶ Sed oppo. contra primum casum ꝙ non debeo esse deterioris cõditionis eo ꝙ vendidi ⁊ tradidi peculium ꝙ si nõ tradidissem nec creditores etiam melioris: sed si peculium esset apud me nõ tenerer creditoribus in plus ꝙ deducto eo quod mihi debetur: ergo nec nunc debes teneri. et ista oppositio colligitur ex glo. seq. que incipit primo ibi dum dicit quia in amplius teneri non debet. Certe difficilis est oppositio ⁊ propter ea intelligo istum tex. quando creditor conuenit pro quantitate pretij percepti: sed si pro quãtitate peculij quod est apud emptorem procederet oppositio ⁊ non video quare non posset deducere: ⁊ pro hoc intellectu facitꝙ eadem gl. no. in fi. sui. †Sed

4 pone ꝙ creditores cõueniunt te emptorem tu vis deducere. x. de peculio empto in quibus seruus tibi tenebatur anteꝙ emeres ⁊ pro quibus habebas contra me actionem de peculio an possis. videtur ꝙ non: quia pro illis potest agere ꝯtra me actione de peculio infra annum contrarium respondetur in seq. §. ⁊ assignatur talis ratio. nam si alius emisset esset in electione tua quem nostrum conuenires pro illis. x. ⁊ quẽcũqꝫ conuenisses ⁊ exegisses anteꝙ alij creditores deberes illis preferri quia melior est occupantis conditio. s. eo. si vero. Nunc ergo videris deducere que deductio habet vim actionis: ideo debeas alijs preferri tanꝙ preueneris nec possunt conqueri creditores quia sibi imputent quare inceperunt agere contra te propter qđ tu allegas deductionem que facit te potiorem tanꝙ eos preueneris. nam potuisset incipere a me agere pro tota quantitate peculij que est apud te: quo casu essent priores te qꝛ nõ allegares deductionem ad mei commodum ⁊ sic illi videntur preuenire possunt etiam creditores agere contra me ad quantitatem pretij. ⁊ h. d. potest etiã assignari alia ratio quare possis deducere qꝛ cum habeas peculium apud te non potes amplius agere de peculio contra me: qꝛ illa actio transit cum peculio ⁊ iure solutionis tollitur ex quo peculium de quo debebat solui peruenit ad te creditorem vt hec habentur in. l. frater a fratre. de condi. inde. ista ratio videtur mihi clarior ⁊ melior ꝙ illa quam ponit tex. nec obst. primus casus qꝛ ibi potest ab alio recuperare hic non si non deduceret. cetera dic vt in glo. Ecce ergo casum clarum qui sine istis esset obscurus. Qđ ergo hic dicit aduersus creditorem hꝫ actionem de peculio. i. habebat anteꝙ venderet sed nunc non hꝫ sed est extincta iure solutionis: ⁊ lꝫ creditor ab illis ad quos non venit peculium possit conueniri infra annũ ab emptore: tamen ad quem peruenit peculium conueniri non potest qꝛ debet sibijpsi soluere de peculio. ⁊ hoc facere videtur eoipso ꝙ contra creditores agentes allegat debitũ suũ ⁊ vtitur deductione. hic non sunt alia.

2 ☞ Inter proprietariũ ⁊ fructuariũ non dicitur res esse cõis: lꝫ vsusfructus sit pars dñij: nec etiã inter duos fructuarios: sed inter duos proprietarios sic.

3 Si alter ex duobus dominis eiusdem serui tradit seruo pecuniam vel aliam rem corporalem vt apud eum nihil remaneat: dñium talis pecunie vel rei in socium transfertur totaliter: et quid si concedat noĩa debitorum.

4 Actiones directe sunt inseparabiles a persona creditoris ⁊ per cessionem non transferũtur directe sed vtiles.

1 **Non solum.** †Qñ actio de peculio datur cõtra plures insolidũ ꝓ eodem debito si agatur contra vnũ tantum: ita demũ deducitur ꝙ alteri debeť a seruo si inter eos erat cõio serui ⁊ peculij: secus si neutrius vel alterius tantum. h. d. vsqꝫ ad. l. si seruus meus ordinarius. ⁊ primo loquitur qñ erat cõmunio in vtroqꝫ in hoc. §. cũ. l. seq. ⁊ licet hoc non dicatur ibi expresse in tex. tamen colligitur ex. l. si duo. in fi. ꝙ ita debeat intelligi. secundo quãdo in neutro erat cõmunio ⁊ de hoc ponũtur plura exẽpla in. l. sed nec in emptore. tertio quando erat in peculio non in seruo quia seruus erat factus liber mortuus erat si remanserat peculium cõmune in. l. item cũ. vel alia ratione. vt in. l. seq. vsqꝫ adver. idem dicet. quarto loquitur econuerso quando erat cõmunio in seruo nõ in peculio: ⁊ ponũtur plures casus in. l. quis ergo qualiter hoc possit cõtingere. ratio predictorum est: qꝛ quando est cõio in seruo ⁊ peculio potest alter ipsorum ꝯueniri nõ solũ pro sua parte peculij sed etiam pro parte cõsocij ideo conueniens est deduci qđ debetur socio sicut socius esset cõuentus qꝛ ipse cõuenitur cõi noĩe ⁊ sic noĩe suo ⁊ ⁊ propter hoc deducit debitũ sibi ⁊ noĩe socij ⁊ quasi ꝓcuratorio noĩe ⁊ pro eo qđ pertinet ad socium: ideo deducit debitum socio sed qñ non est cõmunio in altero ipsorum vel est in vno tantum tunc non potest alter ipsorum conueniri nisi pro peculio vel parte peculij ad se pertinente: ideo non deducit nisi debitum sibi qꝛ debitũ alterius non debet deduci de peculio illius et hec volunt gl. hic posite maxime illa que inci-

2 pit nunquid ergo. †no. casum. not. in. l. sed nec in emptorem. ꝙ inter proprietarium ⁊ fructuarium non dicitur res esse communis licet vsusfructus sit pars dominij quia est pars integralis. cõmunio autẽ debet esse in eodẽ ⁊ isti nõ habent cõmunionem in eodem sed in diuersis similiter duo fructuarij nõ dicuntur habere cõmunionem inter se. vt. l. si quo. quod est mirabile sed

3 duo proprietarij sic. ¶ †Item no. in. l. quis ergo. in fin. ꝙ si alter ex duobus dñis eiusdem serui tradit seruo pecuniã vel aliã rem corporalẽ hac intentione vt apud eum nihil remaneat dominium talis pecunie vel rei in socium transfertur totaliter et sic non est cõmunio: sed si concederet noĩa debitorum etiã si diceret se in totum concedere non abdicarentur ab ipso cedente nec acquirerentur socio qꝛ illa coherent ossibus ⁊ sunt insepa-

4 rabilia vt hic in glo. que semper allegatur† ꝙ actiones directe sunt inseparabiles a persona creditoris ⁊ per cessionẽ nõ transferuntur directe sed vtiles. sic. j. pro socio. l. iij. in princi. cum ibi nota. non sunt hic alia.

1 **Si seruus meus.** †Si dñs cõuenitur de peculio vicarij põt deducere id qđ sibi dño debet ordinarius ⁊ etiam qđ vicarius dꝫ sibi aut ordinario. Sed si cõuenitur de peculio ordinarij põt deducere id qđ ordinarius dꝫ vicario. licet illud augeat peculiũ vicarij. Itẽ si legatur peculiuꝫ ordinarij ita demũ deducitur id qđ dño dꝫ vicarius si ipse vicarius habebat peculium nõ aliter. Item si actum est de peculio ordinarij censeť etiã actũ de peculio vicarij qđ est pars eius ideo ex eodem agi nõ potest: secus econuerso. h. d. cũ seq. ⁊ prin. sequẽtis. ⁊ gloss. colligit casum breuiter ⁊ in substantia. ¶ Sed qꝛ tex. est intricatus diuide: qꝛ primo format vnã qõnem si conuenior de peculio ordinarij ex cõtractu celebrato cũ eo. vtrum possim deducere id qđ mihi debet vicarius habens peculium vsqꝫ ibi: ⁊ prima. nam de eo qđ mihi debet ordinarius non est dubium

dubium ꝙ sic.postea anteꝗ̄ ad ista respondeat premittit duo. primo ꝙ peculiũ vicarij tanꝗ̄ pars censet̃ esse in peculio sicut ꝛ ipse vicarius:qđ not.qꝛ ꝑ hoc patet quid iuris est de persona idem iuris est de patrimonio eius:ꝛ hoc vsqꝫ ibi idem: secundo premittit quid iuris esset in casu ecõuerso si cõuenior de peculio vicarij:ꝛ dicit ꝙ tunc possum triplicem deductionem facere.nam de ipso possum deducere id qđ mihi debet vicarius. Item etiam ꝙ vicarius debet ordinario quia si debet illi debet etiam mihi:ꝛ hec habentur per ordinem ab illo ver.hic quidẽ. vsqꝫ ad versicu.his vero ꝙ ipsis debet.Quantum ergo ad primã.q.colligit̃ so.in ver.is vero.qđ ipsi vicarij in verbo dumtaxat.videlicet ꝙ si conueniar de peculio ordinarij nõ deduco ꝙ mihi debet vicarius qꝛ illud non deducitur nisi de peculio vicarij ꝛ non sequitur istud est peculium vicarij ergo ordinarij.sicut nec sequitur habens partem rei ergo totã:sed ecõuerso bene sequit̃.Itẽ nec deducit̃ id qđ vicario dꝫ ordinarius ꝛ hoc dicitur in illo ver.is vero.et assignat̃ ratio quã glo.declarat dicit tñ ꝙ illud auget peculiũ vicarij sicut id qđ dominus deberet vicario:vnde si conuenitur de peculio vicarij illud computaretur in eo ꝛ tãtomagis videret̃.nõ ergo possum facere nisi vnam deductionem.s.qñ cõuenior de peculio ordinarij: qꝛ deduco ꝙ ordinarius mihi dꝫ:non autem debet vicarius nec qđ ordinarius debet vicario.Sed contra ꝙ possum deducere nõ solũ qđ mihi debetur sed etiã qđ debet̃ conseruo.vt eo. ver.sed si quid.ꝛ.l.sed si damnũ.§.peculiũ. Solu.illud est verũ nisi conseruus esset in eius peculio ꝛ esset eius vicarius tũc eñ non deducitur:qꝛ si per vnam manum deduceretur ꝑ aliã reponeret̃ in peculiũ vicini ꝛ sic rediretur ad peculiũ ordinarij vnde esset frustratoria deductio.ꝛ hoc declarat hic glo.super ver.peculiũ nõ sic si non est eius vicarius.Sed pone legaui ordinario suũ peculium cum libertate heres cum tradit peculium vult deducere ꝙ vicarius debebat dño an poterit.Respondetur ꝙ non si vicarius habebat peculiũ ergo si habebat innuit qđ possit. Sed certe illud videt̃ contrarium eius qđ statim dixerat decidendo questionem principalem gl.hic nõ declarat.sed respondeo aliud est qñ conuenior de peculio ordinarij a creditoribus qui tractant de damno euitando vt aduersus eos non deducã quod vicarius mihi debet aliud si a legatario conuenior non de peculio sed pro peculio:qꝛ certat de lucro possum deducere non solũ qđ ordinarius debebat dño cui successi sed etiam qđ vicarius debebat:cetera clara sunt.

2 ¶ Seruus dotalis qcquid acquirit an acqrat marito ꝛ si acquirat cõtẽplatione mulieris an fiant dotalia.

3 Statutũ si dicat ꝙ aliquo decedẽte ab intestato proximiores ex latere patris habeant bona immobilia ꝛ ex latere matris mobilia qñ debeant creditores conuenire.

4 Casus nouiter emergens nõ decisus a iure scripto vel consuetudine si est de materia iuris scripti ꝙ debeat decidi ad similitudinem iuris scripti:si de materia consuetudinis tunc per similem consuetudinem.

5 Mercator si habet res in diuersis locis ꝛ aliqs cõtraxit bononie vbi habebat apothecã ꝙ possit ire florentiam et facere ibi solui si ꝯtractus non respicit mercantiam.

6 Qñ teneor ex causa que respicit aliũ ꝛ illius vtilitatem possum petere primo vt ille excutiatur.

Hinc queritur.

1 Potest autẽ. †Ex contractu celebrato cũ seruo dotali põt maritus conueniri siue respiciat peculiũ qđ est remansurum penes maritũ:siue illud qđ est restituendũ mulieri soluto matrimonio.ꝛ ideo põt sibi deducere qđ sibi debet̃ quẽcũqꝫ illorũ respiciat illud aũt qđ soluat quatenus respicit peculiũ restituendũ poterit a muliere rehabere cũ restituet.sed ex cõtractu celebrato cum seruo in quo qs hꝫ vsumfructũ vel quẽ possidet bonafide si recipit peculiũ pertinens ad ꝓprietatẽ nõ poterit cõueniri vsufructuarius vel bonefidei possessor nisi in subsidiũ proprietario prius excusso.h.d.vsqꝫ ad.§.interdũ.†ꝛ premitte cum 2 maritus sit dñs serui dotalis quicquid acquirit indistincte acquirit marito tamen non totum pertinet ad maritum sed illa tantum que ex re mariti vel opera sua acquirit: quia illa loco fructuum habentur ꝛ maritus debet lucrari fructus propter onera matrimonij.Alia vero vt si fuit institutus heres licet acquirantur marito vel alia que sunt acquisita contemplatione mulieris licet acquirantur marito fiunt dotalia et sunt restituenda soluto matri.sicut ipse seruus ꝛ partus ancillarũ dotalium qui non sunt in fructu.l. vt in.l.pecudum.ſ.de vsur. Sed in seruo fructuario aliud est quia querit fructuario ex re eius et opera sua tantũ ex alia causa acquirit proprietario ipso iure idem in seruo bonafide possesso:et ex hoc resultat differẽtia de qua in text.si maritus conuenitur ex contractu celebrato cum seruo dotali qui habebat duplex peculium vnum que situm ex re mariti vel opera sua aliud qđ erat mulieris solu. matri.licet nũc mariti an deducet ꝙ sibi debetur ex causa que concernit peculium mulieris ꝛ ista est questio que formatur vsqꝫ ibi:que questio. et anteꝗ̄ eam soluat format alteram quando vsufructuaris cõuenit̃ ex contractu celebrato cum seruo in quo habet vsumfructum et determinat ꝙ nõ nisi contractus concernat peculium inspiciẽs vsufructuariũ quia queritur ex re vsufructuarij vel opera sua:si aũt concernat peculiũ ꝑtinẽs ad proprietarium tunc prius dꝫ conueniri proprietarius et in subsidium ne remaneat in damno qui contraxit cum eo q censetur habuisse respectum ad tale peculium venitur ad vsufructuarium in bonefidei possessore vsqꝫ ibi:sed in marito.ibi soluit primum ꝙ in marito aliud est:qꝛ cum vtrũqꝫ peculium sit suũ constante matrimonio potest conueniri etiam discussa muliere ꝛ ꝑ consequens deducere qđ sibi debet̃ etiam si conueniatur ex causa concernente peculiũ ad se pertinens ꝛ velit deducere qđ sibi debetur de peculio pertinente ad mulierẽ.dic tamen ꝙ si soluit aliquid ex causa concernente peculium mulieris solu.matrimo.ab eo recuperabit ꝛ si concernebat vtrumqꝫ eatenus quatenus concernebatur illud.secus si pertinẽs ad se hoc dicit non expediret aliter ponere casum hic qꝛ est satis clarus et vide.l.si seruus dotalis.et.l. dotalem.cum seq. sol.matrimo. 3 ꝛ inducitur iste tex.per Guil.de cug.†si statutũ dicat ꝙ aliquo decedente ab intestato proximiores ex latere patris habeant bona immobilia et proximiores ex latere matris habeant bona mobilia.queritur quomodo debebunt conuenire creditores:ꝛ videtur distinguendum prout hic in vsufructuario ꝛ proprietario:aut agitur ex contractu concernente immobilia ꝛ cõuenirentur proximiores ex parte patris:aut concernente mobilia et tunc proximiores ex parte matris.facit.l. si certarum. §.j.de testa.milit.Sed ipse determinat contrarium qꝛ ille.§.et iste tex.loquitur quando tempore contractus celebrati erãt diuersa peculia:sed in casu nostro viuẽte defuncto cum quo erat contractum non erat nisi vnum patrimonium: quia.l. dicit ꝙ paganus non potest habere nisi vnum patrimonium licet habeat res in diuersis locis:qꝛ omnes faciunt vnum patrimoniũ vt.ſ.de excu.tuto.l.iurisperitos.§.cũ oriundus.lꝫ ergo ꝑ mortem tale patrimonium scindatur ex forma statuti non debet alterari conditio creditorum.vt.l.ij.§.his.de ver.obli.dicit ergo ꝙ debent bona estimari ꝛ ille qui plus habet plus soluat arg. ſ.de reli.l.celsus.cũ seq.ꝛ ad.l.fal.l.si vir vxori.ſm Guil.hoc videtur verum si fecerunt inuentarium et tunc non tenebuntur a vltra vires[a] bonorũ que habẽt sed si nõ fecerunt tenebunt̃.Est vltra aduertendum qꝛ videntur equaliter heredes quantũ ad ius hereditariũ ꝛ alias res videntur habere iure prelegati ex dispositione statuti qđ nõ disponit sup iure sed sup rebus corporalibus.arg.in.l.ex facto.la grande.de here.insti.ꝛ sic tenebũtur equaliter lꝫ nõ habeant equaliter bona ꝑ illã.l.ꝛ hoc si erãt equales in gradu:ita ꝙ de iure cõi equaliter admittebant̃ ad hereditatẽ.si aũt inequales tunc ꝓximiores erũt heredes in solidũ.tñ alij ex dispositione statuti habebũt mobilia vel immobilia ꝛ q sunt heredes debent cõueniri non q habent̃ loco legatariorum.l. quoties.de here.insti.ꝛ sic Guil.imperfecte loqui-4 tur.†inducit̃ etiam per Pe.ꝛ Cy.ſ.de legi.l.de quibus.ꝙ casus nouiter emergens non decisus a iure scripto vel consuetudine si est de materia iuris scripti.debeat decidi ad similitudinem iuris scripti.si est de materia consuetudinis tunc per similem consuetudinem pone exemplum si eueniat casus de cõtractu qui habeat similitudinem cum cõtractu feudali de quo nõ disponit ius scriptũ sed cõsuetudines feudales: non tamen sit cõtractus feudalis debet decidi per similem consuetudinẽ feudorum sed qñ super materia de qua disponit ius scriptum tũc per similitudinem iuris scripti.arg.huius.§.circa mediũ ibi si quidem.ꝛ facit.l.si certorum.§. vlt.de testa.mili.ꝛ.l.sed cũ pa-5 trono.de bono.pos.¶ †No.etiã ibi cum dicit eum eñ qui contrahit totum secũdum peculiũ ꝛc.ad id qđ.ſ.dixi in.l.procuratoris.§.si plures.ſ.de trib.si mercator habet res in diuersis locis ꝛ aliquis contraxit Bononie vbi habebat apothecam an possit ire Florentiam ꝛ facere ibi solui.breuiter si cõtractus nõ respicit mercantiam vt quia vendidit possessionem censet̃ habuisse respectum ad totũ patrimoniũ ideo potest petere ibi sibi solui de mercantijs Bononie ꝛ in subsidium ire Florentiã.ar-6 gu.hic.ꝛ dixi in.d.§.si plures.†no.etiam in ver.certe ꝙ quãdo teneor ex causa que respicit alium ꝛ illius vtilitatem possũ petere primo vt ille excutiatur.facit.ff.commo.l. vnde queritur.ꝛ ibi no.per Barto.

1 Interdum etiam. ¶ †Fructuarius potest agere ꝯ dñm de peculio

a ¶ Ultra vires. Adde Bar.ĩ rubri.ff.de acq.here.Bar. in.l.j.C. de sac.sanc.eccle. bal.ĩ.l. filiũ quẽ habentem. C.fa. her.Jo.an.in.c. ꝗ̄ꝗ̄.de vsur.lib. vj.in nouel.

⁊ ecōuerso sed vnus dñs contra aliū nō: sed habēt inter se iudi
cium cōmuni diui.h.d.cum seq.
2 ☞ Dñs lꝫ nuda voluntate possit seruo adimere peculium si
tñ sint creditores peculij ademptio ista non nocet eis nec tollit
actionem de peculio.
3 Uerbum intricare qualiter hic sumatur.
4 Alienatio facta p illū qui suspicat̃ litem sibi moueri presumit̃
facta in fraudē illius q presumitur litē velle mouere.
5 Inquisitus de crimine capitali suspicans oīa bona publican
da si pendente inqsitione ꝯfessus sit se habere ab aliquo puta
centū que promisit restituere.postea obtinuit gratiā ꝙ non po
terit ille creditor illa centum consequi.
6 Dñs nō dicit̃ in dolo si primo venienti soluit:lꝫ sciat esse alios
creditores ⁊ nihil remanere in peculio nisi essent alij credito
res magis priuilegiati.⁊ tunc retractaretur solutio.
7 Dolus tutoris in administratione cōmissus nocet pupillo me
ro iure sed de equitate non. quia liberatur cedendo actionem
contra tutorem.
8 Actio de peculio est personalis non realis.

a ¶Ex īdicijs.ad de ꝙ dolus ⁊ negligētia sunt paria Bald. in. c.si autē aliqs in. ij. col.de rescrip.

1 Summa cum. †Hec actio cōpetit de
eo qd dolo conuenti in
peculio esse desinit q dolus presumitur si ademptio
vel implicatio vel in aliū translatio nō debite facta
sit ⁊ dolus tutoris nocet pupillo in his q̄ concernunt admini
strationē.h.d.cū seq.premitte ꝙ lꝫ tēpore cōtractus aliquid sit
in peculio ⁊ sic incipiat nasci actio de peculio si postea desinit
esse in peculio desinit actio ⁊ econtra lꝫ tūc nihil esset si postea
incipit esse incipit actio competere.vt.j.eo.quesitum.⁊ hic ista
actio hꝫ similitudinē cū actione reali datur contra possidentēꝫ
si possidet ⁊ desinit dari si desinit possidere.dicitur ergo hic ꝙ
primum dictum pcederet si desinit esse in peculio sine dolo:al's
non videtur desijsse:⁊ ita in rei vendicatione si dolo desijt pos
2 sidere.†no.hic ꝙ lꝫ dñs nuda voluntate possit seruo adimere
peculiū.vt.s.eo.nō statim.in fi.si tamen sint creditores peculij
ademptio ista non nocet eis nec tollit actionem de peculio tan
3 q̄ in peculio nihil sit.¶†Item not.illud verbū intricare ꝙ in
tricatio loco fraudulente alienationis sumitur.⁊ de hoc verbo
4 habet̃.s.de ser.corrup.l.j.§.fi.¶†Item no.in ver.⁊ si quis. ꝙ
alienatio facta per illum qui suspicatur litem sibi moueri pre
sumitur facta in fraudem illiusqui presumitur mouere litem.
5 ¶†Et iste tex.facit ad vnum in quo istis diebus consului cum
contra quendam esset formata inquisitio de crimine capitali ⁊
suspicaretur omnia bona publicanda pendente inquisitione fe
cit codtractum cum quodam ⁊ cōfessus est se habere ab illo du
centa in societate cuiusdam artis⁊ promisit restituere cum par
te lucri postea obtinuit gratiam⁊ restituta sunt bona ⁊ remissa
est condemnatio.iste creditor conueniebat eum ad ista ducēta
ipse dicebat illam confessionē fuisse fictam et causa euitandi cō
demnationem.In cōtrariū dicebatur ꝙ licet istud esse verum
ad preiudicium fisci qr non potest illi preiudicare. iuxta plene
no.in.l.post contractum.ff.de donatio.quātum ad preiudiciuꝫ
sui debet haberi pro vera nisi alter probetur cōtrarium. vt.l.ge
neraliter.C.de non nume.pecu.certe ex presumptionibus po
test apparere contrarium quarum vna est qr cum pendente in
quisitione suspicaretur bona publicanda.arg.hic qr non est ve
risimile ꝙ creditor cū sciret inqsitionem pēdere dedisset sibi pe
cunias suas erant etiam alie vrgentes et clarum est ꝙ ea que
liquido probari non possunt probantur per presumptiones.l.
nō omnes.§.a barbaris.ff.de re mili.⁊ iste simulationes ⁊ frau
des liquido probari non possunt quia non adhibentur testes
a cuꝫ committuntur ideo dolus probatur ex indicijs.[a] vt in.l.do
6 lum.C.de dolo.†Not.etiam ibi sed si alijs ⁊c. ꝙ non dicitur in
dolo dñs si primo veniēti soluit licet sciat esse alios creditores
⁊ nihil remanere in peculio hoc nisi essent alij creditores ma
gis priuilegiati.vt.j.eo.ex facto.§.fin.⁊.s.ꝙ cum eo.l.iij.⁊ tunc
7 retractaretur solutio.¶†Ultimo not.in.§.seq. ꝙ dolus tuto
ris in administratione cōmissus nocet pupillo mero iure sed
de equitate non:qr liberatur cedendo actionem contra tutorē.
vt.s.de tribu.l.fi.⁊.ff.de admini.tuto.l. iij.§.ij.de hoc dic vt in
8 l.polla.C.de his quib.vt indig.†Ultimo no.tex.in fin.ꝙ actio
de peculio est personalis non realis.concor.institu.de actio.§.
in persona.Quidam contrarium dixerunt per.l.et ancillarū.§.
si seruus. j.eo.Sed non obst.quia fateor ꝙ habet naturam rea
lium in quibusdam ⁊.s.dixi. tamen est personalis qd dic: vt.l.
frater a fratre.de condi.indebi.

b ¶De vestib9 cō cessis vxori. Ad de in.l.si vir.⁊ibi doc.ff.so.matri.

1 Curator. †Premitte ꝙ furiosus vel ei9 cu
rator nō possunt de nouo concede
re peculiū.vt.l.lꝫ.§.fi.s.eo.sed si pater furiosi conces
sit vel ipse anteq̄ esset furiosus non desinit esse pecu
lium supueniente furore sed eo durante non dꝫ administrar-
dicitur tamen hic ꝙ curator potest illā administrationē conce
dere seruo ita intelligo istum tex.
2 ☞ Uestes cōcesse p dñm famulo non ad quotidianum vsum
sed ad ornatum possunt repeti si famulus recedat.

1 Id vestimentum. ¶†Ista lex al
legatur ad que
b stionem de vestibus concessis vxori[b] per maritum si
si remaneat vidua an debeant esse sua vel remanere
apud heredes mariti ⁊ facit ista.l.ꝙ si sunt quotidiane vestes
qaus maritus tenebatur facere pertinent ad ipsam sicut dici
tur hic in concessis seruo ꝙ dicunt̃ ille in peculio vestes vero fe
stiue censentur potius facte gratia mariti vt ornatior sit ideo
debent remanere apud heredes mariti.de hoc vide per Bart.
2 in.l.is.j.solu.mat.†⁊ idem in cōcessis per dñm famulo:quia si
ad quotidianum vsum censentur donate. vnde non possunt re
peti si famulus recedat secus si non ad quotidianum vsum sed
ad ornatum:qr videntur potius commodate.facit.s.commo.l.
si vt certo.§.interdum.
2 ☞ Debitū quo tenet̃ seruus dñs cōpensatur cū dolo cōmis
so per dñm vsq̄ ad concurrentem quantitatem.

1 Si semel. †Si semel est habita ratio doli cō
missi p dñm vno agente non debet
amplius haberi alio agente.qr non debet bis compel
2 li ad soluendum pro eodem dolo.h.d.¶†No.ꝙ debitum quo
tenetur seruus dño compēsatur cum dolo commisso per dñm
vsq̄ ad concurrentem quantitatem.

1 Et ancillarum. †Actiones que dā
tur contra patrē vel
dominium ex cōtractu celebrato cum seruo vel filio
masculo dantur etiam ex cōtractu celebrato cum fi
lia femina vel serua habentibus peculium vel nō habentibus
Itē de peculio deducitur qd debetur dño ex causa delicti.h.d.
vsq̄ ad.§.si seruus.
2 ☞ Licet desinam esse dominus non tamen desino conueniri
actione de peculio.tamen actio fit temporalis vbi prius erat
perpetua.
3 Actio de peculio lꝫ sit psonalis datur tñ contra singularē suc
cessorem serui vel peculij.⁊ habet similitudinem cum reali.
4 Duo rei debendi licet teneantur insolidum tamen si creditor
vult ambos conuenire non debet ambos insolidum sed p par
te conuenire:et si vnum tantum conueniat qualiter formabi
tur libellus.
5 Si contraxi cū seruo ⁊ tenetur mihi in centum cum nō sit nata
actio de peculio.cum non subsit psona cōtra quā detur licet ex
postfacto veniat ad casum in quo pōt dari non tñ actio nascit̃
idē si fuit nata ⁊ postea extincta.
6 Si emisti a me seruum cum peculio pro debito contacto ante
emptionem pro quo incepisti contra me habere actionem de
peculio posses me conuenire infra annum sicut ceteri credito
res:⁊ quid computabis.

1 Si seruus. †Si vēdo tibi seruū cum peculio credi
tores peculiares possunt nihilominus
me cōuenire vsq̄ ad annū ⁊ etiā te perpetuo.hoc primo.⁊ pos
sunt ambos conuenire pro parte:et possunt etiam alterum no
strum conuenire insolidum.hoc secundo. ego vero pro debito
contracto cum isto seruo tpe quo erat in potestate mea vel etiā
ante non possum te emptorem de peculio conuenire. Sed ecō
tra tu emptor pro debito contracto anteq̄ esses dñs potes me
nunc ꝯuenire infre annum sicut alij creditores deducto tamen
qd est apud te de peculio.hoc tertio ⁊ vltimo vsq̄ ad.§.si quis
2 cū seruo.¶†No.ꝙ licet desinam esse dñs non tamen desino cō
ueniri actione de peculio tamen actio fit temporalis vbi prius
erat perpetua:⁊ hoc qualitercūq̄ desinam esse dñs vel habere
in mea potestate vel propter alienationem vt hic.qr manumis
sus vel mortuus est ⁊ de hoc loquitur titu.quando actio de pe
culio est annalis:qñ autem vendidi tunc teneor infra annum si
vendidi cum peculio ⁊ fuit cōstitutum pretium non solum pro
seruo sed etiam pro peculio.al's secusquando pro peculio non
esset specialiter constitutum pretium.vt.l.si ex duobus. §.fi.s.
eo.Sed quando mortuus est vel manumissus tunc peculium
3 remanet penes me.vnde indistincte teneor infra annum. †Itē
not.ꝙ actio de peculio licet sit personalis.vt.s.eod.in summa.
§.fin.datur tamen contra singularem successorem serui vel pe
culij regulariter contra:vt.j.de contrahen.emptio.l. fin.§.fi.et
sic ista actio habet similitudinem cum reali que datur contra
quemlibet possessorem.vt.j.eo.quesitum.in prin.⁊ quidam di
xerunt ꝙ erat realis per istum tex.vt not⁊.Cyn.in.l. dñm.C.ꝙ
cum eo.sed falsum est.vt.d.l.summa.§.fi.s.eo.et insti. de actio.
C.in personam.⁊ per Barto.in.l.frater a fratre.de condi. inde.
4 ¶†In.§.illud.not. bonum text.in materia duorum reorum
quorum

quorū quilibet tenet insolidum.nam si creditor vult similiter ambos cōuenire nō debet ambos insolidum cōuenire sed pro parte. Sed si non ambos simul sed vnū tantū pōt insolidū conuenire adijciendo in libello q̄ vna tm̄ solutione cōuentus est al's nō procederet libellus.vt no.Bar.in materia duorū reorū ⁊ adde.l.j.C.si plures vna sen.cōdē.fue.pt₃ etiā q̄ qlibet potest conueniri pro parte si sit obligatus insolidum vnde si es mihi in centū obligatus possum te cōuenire in decem vt videā si testes probant intentionē meā ⁊ postea cōueniā te in residuo al's nō tu tñ potes me cōpellere vt totum petam ne distraharis in diuersa iudicia.vt dixi.s̄.si certū pet.l.quidam estimauerunt.

5 ¶†Itē not.in versi.sed ipsi q̄ si contraxi cum seruo.⁊ tenetur mihi in centum cum non sit nata actio de peculio cū nō sub sit persona contra quā detur licet ex postfacto veniat ad casum in quo pōt dari q̄ subsit persona non tamen actio nascitur q̄ attenditur principium ⁊ si a principio non nascitur ex postfacto nō incipit nasci.⁊ ista est ratio huius ver.ad qđ vide bonū tex. in.l.serui ⁊ filij.in prin.de fur.idem si fuit nata q̄ tempore con tractus erat alienus.⁊ postea fuit extincta q̄ redemi et postea reuendidi: nam non reuiuiscit vt hic in versicul.sed alieno.

6 ¶†No.hic in versic.sed si venditor q̄ si emisti a me seruum cū peculio pro debito contracto ante emptionem pro quo incepi sti contra me habere actionem de peculio posses me cōuenire infra annum sicut ceteri creditores peculiares.debes tamē tibi computare in debito id quod est apud te de peculio.Intelligo aūt vltra pretium qđ soluisti.nam quatenus soluisti non videtur esse argu.in.l.ciuitatibus.§.fi.de leg.j.⁊ hic videtur tex. de eo qđ dixi.s̄.eo.sed si noxali.§.pe.

1 **Si quis cum.** †Ubi est cōmunio serui ⁊ peculij qlibet dñorum tenet insolidū etiam pro peculio qđ est apud aliū ⁊ qđ prestitit ab altero pro sua parte consequitur.h.d.vsq₃ ad.§.si quis seruu₃ dic vt.s̄.e. si noxali in fi.cum.l.seq.Si ergo habemus seruum cōmunem ⁊ peculiū qđ valet centum ⁊ seruus contraxit cum titio ⁊ obligatus est in centum nec liberor volendo soluere dūtaxat quatenus habeo in peculio videlicet quinquaginta:imo debeo soluere etiam ꝓ parte tua oīa centū recupero tñ a te quinquaginta:sed si peculiū non esset cōe q̄ habet quinquaginta a me solo ⁊ quinquaginta a te separata nō possunt conueniri nisi vsq₃ ad vires peculij mei.⁊ ista est intentio huius legis ⁊ aliarum s̄.allegatarum.hic non sunt alia.

1 **Si quis seruum.** †Si creditores peculiares succedunt ei qui tenetur de peculio quatenus succedunt extinguitur actio de peculio et actio de residuo datur cōtra heredes. Item dñs vel pater obligatur de peculio etiam si expresse contradixit.h.d.

2 ¶Qualiter formabitur libellus qñ nihil est in peculio.

1 **Quesitum est.** †In actione de peculio inspicit tempus sniē vt si tūc aliqđ est in peculio fiat cōdēnatio.licet tpe cōtestationis nō fuerit facta in actione in rē ⁊ ad exhibēdum.h.d.idē ecōuerso si tpe cōtestationis fuit sed tpe sniē non est sine dolo ⁊ culpa cōuenti d₃ absolui.vt.j.eo.l.si duobus.§.in hoc verbo decisionis.⁊ sic assimilatur actioni reali.vt hic in.l. sinaūt.§.j.de rei vendi.non tñ est realis.⁊ ideo compellitur qs iudiciū suscipere sup actiōe de peculio sicut in actionibus personalibus.vt.s̄.eo.l.summa.§.fi.nō sic in reali.vt.s̄.de rei ven. l.fi.videbatur hic cōtrarium q̄ si tpe contesta.nihil erat in peculio actio de peculio non erat nata q̄ nō datur nisi quatenus est in peculio.nascitur ergo post ⁊ sic sup ea nō est lis contestata:vnde videbatur sup ea sniam ferri nō posse virtute illius cōtesta.sed esset necessaria noua interpellatio seu iudicium.vt.l. non pōt videri.s̄.de iudic. Sed ɔtrariū est q̄ l₃ nascatur post nascit tñ ex causa precedēti lit.cōtest.⁊ hoc sufficit argu.l.si re₃ §.fi.s̄.de pig.actio.nō in.d.l.nō pōt videri.Sed si cōtractus celebratur post lit.cōtesta.procederet contrarium non deficiebat ius agentis ex parte ipsius q̄ iam cōtraxerat ⁊ seruus erat sibi obligatus naturaliter sed deficiebat ex parte cōuenti q̄ cū nihil esset in peculio non poterat actio intentari cōtra eū sufficit ergo q̄ habilitas extremi superueniat lite pendente.sicut in actione in rem si fuit intentata contra non possidentē nam nō deficiebat ius ex parte agentis qui erat dñs sed ex parte conuēti.vnde sufficit q̄ incipiat possidere post lit.cōtest. d.l.sinautē. §.j.non autem si dominium superueniret sibi post litis contesta.ex causa de nouo superueniente.vt.d.l. non potest videri.

2 †Sed qualiter formabitur libellus quando nihil est in peculio.vide glo.in.l.j.s̄.si pars here.peta.que ponit practica tamē non multum placet quia presupponit q̄ actor in libello asserat nihil esse in peculio.certe si hoc faciat deberet repelli ꝑ id qđ no.glo.in.l.ij.§.q̄ si actor.C.de iura.calum.dico ergo q̄ debet agere tanq̄ si esset in peculio ⁊ petere eum cōdemnari ⁊ tūc admittitur libellus ⁊ fit cōtestatio.licet dñs asserat nihil esse q̄ istud reseruari debet post lit.cōtesta.⁊ tpe sniē inspicitur an aliquid habeat vel non.⁊ hoc voluit hic glo.j.in fi.dū₃ dicit actor asserat esse.⁊ glo.ij.

1 **Si cum herede.** †Hec actio datur contra heredes patris vel dñi pro hereditarijs portionibus ⁊ quatenus quisq₃ ipsorū habet de peculio ⁊ non vltra si tñ filius cum quo fuit contractum succedat patri pro parte pōt cōueniri insolidū ex sua persona sibi tñ ceditur actio cōtra coheredes quatenus in vtilitatem patris vel peculij versum est.h.d. ¶In tex.ibi nec quasi vnum ex socijs. sc₃ insolidum:sed ꝓ hereditaria portione vt sequitur. ¶Sed contra de.l.sed ⁊ si duo.in fi.s̄.eo.Solu.ibi erant duo socij tempore contractus celebrati cum seruo habentes cōmunionem serui ⁊ peculij quo casu quilibet conuenitur insolidum ibi:sed hic tempore contractus nō erat nisi vnus dñs et cōtra ipsum fuit orta actio de peculio que postea diuiditur inter coherētes eius puto tñ q̄ si apud alterum ipsorum non sit tantum de peculio q̄ sufficiat ad patrem eius possit haberi regressus cōtra alios ad quos eēt plus de peculio iure forte prelegati.q̄ actio de peculio ad similitudinem actionis realis sequitur peculiū sicut lepra leprosum.vt dicit glos.in.l.frater a fratre.s̄.de condi.inde.⁊ transit etiam in singularem successorem.vt.s̄.eo.l.ancillarum.§.si seruus.⁊ in.l.ij.§.per contrarium.de dote prele.et ex hoc declarabitur.l.si ex duobus.j.eo.quod dic vt ibi dicam. ¶In tex.ibi atq₃ cum eo agendum erat.supple pro parte hereditaria tantum:non enim potest conueniri insolidum ex sua persona cum viuente domino fuerit obligatus ex suo contractu.vt.C.an seruus ex suo fac.per totū:non sic in filio.vt in seq. ver.si.non filius.

1 **Is qui semel.** †Qui egit de peculio ⁊ non fuit ɔsecutus totū debitū q̄ nō erat tantum in peculio ipso postea aucto iterū agere poterit.h.d.sic in eo q non tenetur vltra q̄ facere possit.

1 **Si annua.** †Si electus fuit vēditor post annū nō nocet electio quominus possit redire ad emptore₃.Sed infra annū non nocet quatenus ab eo actor potuit consequi ex suo defectu non est consecutus.h.d.ꝯm intellectum quem puto verum:premitte id quod habetur in.l.ancillarum.§.si seruus.s̄.eo.q̄ actor potest eligere vel emptorem vel venditorem ⁊ electio vno alter liberatur.vt.j.eo.si ex duobus.Quid autem si eligat vēditorem eo tempore quo desierat teneri puta post annum dicitur hic quod non nocet sibi quominus redeat ad emptorem.⁊ glo.intelligit non nocet.id est de equitate sed de rigore sic per.l.si ex duobus.j.eo. Sed certe ibi loquitur quando eligit infra annum et sic tempore quo adhuc tenebatur vnde videtur quod etiam de rigore hic non noceat quando autem eligit infra annum tunc nocet de rigore non de equitate ibi nisi quatenus potuit consequi a venditore vt hic in secundo casu per quem limitatur illa.l.si ex duobus. Sed quomodo potuit consequi cum text.dicat quod fuit repulsus alia exceptione quā annali.ergo non potuit consequi. respondeo. intelligo potuit. id est potuisset si illa exceptio non fuisset opposita:et quod illa exceptio sui culpa obuenit quia forte fecit pactum de non petendo vel alio modo seipsum exclusit nec aliter video istos text.posse intelligi qui sunt satis difficiles recte intelligendo.

1 **In dolo obijciendo.** †Replicatio doli est tpalis sicut actio de dolo.h.d.not.secus in exceptione doli q̄ est ꝑpetua.vt l.pure.in fi.de doli excep.⁊ rationē dic vt in gl.quā no.q̄ replicatio dat actori in cui⁹ sit potestate agere:si ergo fuit negligēs in agendo censetur fuisse etiam in replicando sed exceptio datur reo in cuius potestate fuit non qñ cōueniretur ideo nō imputatur sibi negligentia.tene menti.

1 **Si ex duobus.** †Si ex pluribus quorum qlibet pōt ɔueniri ad idē actione de peculio fuerit vnus ɔuētus ceteri liberant de rigore iuris:sed de eqtate nō nisi quatenus ille fuerit cōsecutus. Itē in actione de peculio inspicitur q̄tū sit in peculio tpe sniē:nō q̄tū tpe lit.cōte.h.d.vsq₃ ad.§.fi. Et ponit duos casus.s.in pluribus heredibus patris vel dñi. quorum qlibet poterat conueniri pro portione hereditaria dūtaxat ⁊ qnatenus apud eum erat de peculio.vt.j.eo. q̄situm.§. j.si ergo erant tres heredes ⁊ vnus ipsorū fuit cōuentus ꝓ tertia ceteri liberantur de rigore. Sed contra q̄ nec de rigore liberentur.nam snīa lata contra illum nō nocet coheredibus.vt.l. sepe.de re iudi.⁊ sic non nocet ergo nec prodest quia ista proce-

dunt a pari: vt si hoc est in snia fortius in lit. conte. glo. ꝛ doct. hoc nō declarant ꝛ difficilius est oppositio ꝑpter quā dico ceteros nō liberari ꝑ portionibus eorū sed pro portione illius cōuenti: puta ꝑ tertia parte debiti ꝑ qua etiam ad alios poterat haberi regressus si peculiū qđ erat apud illū conuentū nō sufficiebat pro illa tertia ꝛ apud alios erat plus peculio bene liberantur de rigore sed de equitate non quominus ad eos possit haberi regressus preterꝗ̄ in eo qđ cōsecutus fuit. ita intelligo istum tex. ꝛ pro hoc bene facit litera in fi. dum dicit nam q cum seruo contrahat ꝛc. hoc tamen limita. vt. s̄. eo. l. quesitū. §. si annua. Item ponit aliū casum qñ erant plures quorum quilibet poterat conueniri insolidum vt emptor ꝛ venditor serui cū peculio vel in duobus dominis seu bonefidei possessoribus eiusdem serui vel pluribus fructuarijs. vt. s̄. eo. si noxali. §. fi. cuꝫ. l. seq. s̄. eo. ꝛ tunc est magis clarum quod hic dicitur. ¶ Sed contra hunc casum oppo. ꝙ nec de rigore liberetur alter. vt. C. de fideiussori. l. fina. ꝛ. l. reos. ꝛ. j. manda. l. creditor. in prin. Solu. ibi in pluribus quorum quilibet tenebatur ex contractu celebrato cum eo hic tenebatur ex contractu celebrato cum alio: ideo rigor iuris magis subuenit eis quam ibi. et adde. j. eodem quoties. §. si creditor.

1 **Venditor.** †Si ꝑ peculio pretiū expresse non fuit ꝯstitutū is ꝯuenit solus apud queꝫ peculium est. s. emptor. alꝰs etiam vēditor infra annū. h. d.

1 **In bonefidei.** †Pater vel dñs eo qđ dolo fecerūt aut penes eos est conueniuntur insolidum non de peculio tātum. hoc dicit. ꝛ hoc est rationabile quia conueniuntur ex facto proprio sꝫ actio de peculio datur ex facto serui vel filij dumtaxat.

1 **Si creditor.** ¶ †In hereditate defuncti cōputatur id in quo heres defuncti tenebatur per actionem de peculio. hoc dicit in effectu. ¶ In text. ibi illa pars stipulationis quando venditur hereditas ꝑmittit venditor per stipulationem emptori detrahendo ꝛ restituendo quicquid ad eos de hereditate perueniret. vt in titu. de here. vel actio. ven. tenebitur ergo virtute istius stipulationis in illo in quo tenebatur defuncto per actionem peculio.

a ¶ Peculiū cōsistit. adde doc. in rub. de pecu. cle. extra.

1 **Si seruo tuo.** †Si quātitas petatur vt species de ipsa ad aliam ꝗ̄titatem nō admittitur cōpensatio. h. d. ꝭm glo. doct. tñ tenent contrarium in l. cum fundum. §. seruum tuū. s̄. si cer. pe. gl. super ver. vendicare ꝛ ad istum tex. pōt responderi ꝙ licet dicat ex vna parte posse vendicare duo: qꝛ nō erat translatum dñium ꝛ ex altera parte posse agi actione personali de peculio ad duo in genere: ꝛ sic nihil proderit vendicatio: qꝛ per vnam manum recipit per alteram restituit non tamen negat quin si obijceretur exceptio compensationis debeat admitti. ꝛ no. ex isto tex. ꝙ licet seruus possit dominū inuitum obligare de peculio: vt. s̄. eo. si quis seruum. in fi. non tamen potest dominium pecunie pertinētis ad dominium etiam peculiaris sine voluntate domini transferre quia hic non transtulit dominium nisi in eis in quibus dominus consensit in alijs duobus non q non consensit: tamē dominus erat obligatus ad. x. actione de peculio. potest ergo dominus vendicare duo tamen tenetur actione de peculio ad duo q̄ restant soluendo.

1 **Seruum communem.** ¶ †Si agiẗ contra illum que fuit socius meus in seruo postꝗ̄ desijt esse societas condēnatur de peculio quod est apud me quia non possem recuperare per actionē pro socio vel communi diui. postꝗ̄ desijt esse societas vel communio. Item si agitur contra emptorem serui de peculio post annum et sic postꝗ̄ venditor desijt possidere non condemnatur de peculio qđ est apud venditorem secus si infra annum quo poterit venditor cōueniri. hoc dicit in effectu. ꝛ rationem dic vt in glo.

1 **Si actum sit.** †Qđ quis a fructuario cōseq nō potuit ꝑ actioneꝫ de peculio recuperat a ꝑprietario. h. d. sic econtra. vt. s̄. eo. l. hic queritur. §. potest. circa mediū. ꝛ facit ꝑ eo qđ dixi. s̄. eo. quesitū. §. j. ꝛ. l. si duobus. qꝛ actio de peculio seqtur peculium vbicūqꝫ sit ꝛ sic creditor non pōt recuperare ab vno q aliquid hꝫ de peculio agit cōtra alterū de equitate tantū: qꝛ vno conuento de rigore alter liberatur. vt. d. l. si ex duobus.

1 **Nihil interest.** †Ex ꝯtractu celebrato inter fructuariū ꝛ seruū in quo hꝫ vsumfructum datur fructuario actio de peculio cōtra proprietariū computato tamen peculio qđ est apud fructuarium de quo debet sibijpsi soluere.

2 ☞ Verbuꝫ de peculio ꝙ nō denotet nomē actionis: sed ꝙ sit quedam adiectio. ꝛ an sit vnica tantum actio que competit cōtra filium ꝛ contra patrem.

3 Licet habeā ꝯ te actionem ad aliquā rem si illam non intento sed aliā non cōpetentem debes absolui. lꝫ constet iudici me iterum posse agere ad eandē rem alia actione.

4 Peculiū consistit in rebus quarum dñium nō est apud seruuꝫ vel dñm: sed apud tertium.

1 **Deposui apud.** ¶ †Pro re deposita penes filium vel seruum etiam si sit penes patrem vel dominum si tñ filius vel seruus non haberet peculium non agiẗ de peculio sed rei vendi. vel ad exhibendum qꝛ tale depositum nō
2 reputatur peculium. hoc dicit. ¶ †Not. in prin. dum dicit agit depositi de peculio pro eo quod communiter dicunt glos. quia istud verbum de peculio non denotat nomen actionis sed est q̄dam adiectio: nam competit actio ex illo contractu qui celebratus est cum seruo vel filio cum hac adiectione de peculio. vt no. s̄. eo. titu. l. iij. §. si filius. in glos. super verbo mandati que incipit nota. et ꝭm hoc esset vnica tantum actio que competit cōtra filium et contra patrem licet contra patrem sit modificata vsqꝫ ad vires peculij. ¶ Sed in contrarium videtur ꝙ sint due in. l. si id qđ. §. si filius pro socio. ꝛ vna est ciuilis oriens ex contractu: altera pretoria que datur a pretore ex ꝯtractu ꝛ isto modo intelligo istum tex. dum dicit ago depositi. id est propter depositum factum filio ago de peculio contra patrem et ista ma-
3 gis placet. vt. s̄. dixi ꝙ cum eo. in. l. sed si ex parte. §. fi. ¶ †Iteꝫ nota. hic tex. expressum dum dicit nihilomagis et glo. exponit id est non ideo magis qđ licet habeam contra te actionem ad aliquam rem vt erat hic quia habebam rei vendi. ad exhibendum. vt in fin. huius tex. si tamē illam non intento sed intento aliam nō competentē debes absolui lꝫ constet iudici me iteruꝫ posse agere ad eandem rem alia actione. ꝛ ideo si egi contra te depositi et tu fateris rem habere non tamen ex causa depositi sed commodati si ego non probo depositum debes absolui. vt hic. ꝛ. l. habebat. s̄. de institoria. ꝛ. l. naꝫ possumus. s̄. si pars here. peta. et. l. j. s̄. si mes. fal. mo. dixe. et in. c. examinata. de iudi. et
4 nota. Innocen. in. c. j. de lit. contesta. ¶ †Vltimo nota. ꝙ pecu-
a lium consistit[a] in rebus quarum dñium non est apud seruum vel dominum sed apud tertium.

1 **Si nuptura.** †Si ageretur contra patrem de peculio ad hoc solum vt agens liberetur ab obligatione patri quesita per filium debet liberatio fieri insolidum non deducto eo ꝙ debetur patri per filiuꝫ. hoc dicit. ratio ponitur in glo. qꝛ tunc fit deductio ꝛ condēnatur vsqꝫ ad vires peculij quando conuenitur de eo quod ad patrem nō peruenit: si autem conuenit condemnatur insolidum. s̄. eod. in bonefidei. sed hec actio peruenit insolidum: ergo ꝛc. ¶ In tex. ibi promisit supple ꝛ non soluit.

1 **Stichus in peculio.** †Id qđ vicarius seruus dꝫ dño nō deduciẗ sed solū agiẗ de peculio vicarij: ꝛ ideo si vicarius nō hꝫ peculiū qđ est qñcunqꝫ ipse solus est in peculio ordinarij cessat deductio talis debiti. h. d. in effectu vsqꝫ ad. §. seruo ꝛ primo loquitur qñ agitur de peculio vsqꝫ ibi ad idem. ꝛ tunc illud idem habetur. s̄. e. l. si seruus meus ordinarius. circa mediū ibi is vero. Secundo qñ agitur ꝑ ipso peculio ꝛ tunc illud idē habetur in. l. cui cōsequens. que sequitur post illam. l. si seruus meus ordinarius. vbi ponitur idem casus.

1 **Seruo quem.** †Peculiū qđ penes venditorē remāsit nō subijciẗ oneri debito post venditionē contractam: ideo nec illud computatur nec ꝑ illo potest conueniri nec de illo potest deduci. h. d. in effectu vsqꝫ ad finē. ꝛ prima pars summarij colligitur in fi. dum dicit ex quo apparet ꝛ alie tres illationes colliguntẗ ex principio vsqꝫ ad illum ver. per ordinem.

2 ☞ Creditores filij vel serui non possunt petere qđ pater vel dñs tradat eis vestes serui vel filij.

3 Qđ etiam seruus possit facere dñm cōpelli ad se induendum si hoc nō faceret cū teneatur alere illos quorū operis vtiẗ ꝛ eodem modo maritus vxorem.

4 Si tales expellantur ꝙ nō debeant eis vestes auferri.

1 **Peculium.** †Peculium consistit etiam in his que seruus vel filius acquirit sua industria vel parsimonia si pater vel dominus permittit apud ipsos esse non tamē in vestibus quas pater vel dñs tenetur eis ministrare ꝛ potest augeri ꝛ minui ꝛ etiam totaliter extingui. hoc dicit cuꝫ. l. seq. Intellige primum dictum in his que iuste acquirunt non iniuste. vt. s̄. eodē
2 l. peculium est. ꝛ quod ibi not. †Ex alio dicto patet ꝙ non possunt creditores

sunt creditores filij vel serui petere ꝙ pater vel dñs tradat eis
3 vestes serui filij quia non sunt in peculio.†patet etiam qd ser⸗
uus pōt facere dñm cōpelli ad se induendū si hoc nō faceret et
hoc est de iure naturali qꝛ tenet alere illos quorum operis vti⸗
tur.vt.s̄.cōmo.l.in reb⁹.§.possunt.ꝛ eodē modo maritus vxo
4 rem.†patet etiā ꝙ si tales expellantur non debēt ei auferri ve
stes.qd dic.vt.s̄.eo.id vestimentum.

2 ☞Verba debent intelligi aliqñ improprie qñ referūtur ad
personam in qua non possunt proprie cadere.

3 Illud qd debetur seruo debet peti a dño ꝛ non a seruo.

1 **Nec seruus.** †Not.in ista.l.ꝙ debitum ꝑprie loquendo non dicitur nisi illud quod est efficax ꝛ potest peti:ideo hoc ver⸗bū nō cadit in seruo nec actiue nec passiue qꝛ nō po test debere nec sibi deberi nisi naturaliter tantum qd nō est effi
2 cax ad agendū.☙†Itē not.ꝙ verba debent intelligi aliqñ im proprie qñ referunt ad personā in qua nō possunt proprie ca⸗ dere vnde non dicimus seruum debere vel sibi deberi intellige improprie.s.naturaliter tantum vt hic.vt.j.de condit.ꝛ demō.
3 l.quibus diebus.§.dñs seruo.☙†No.ꝙ illud qd debetur ser⸗ uo potest peti a dño ꝛ non a seruo.

2 ☞Verbum petere sicut intelligitur per cōtestationē.ꝛ ante lit.cōtest.non dicitur qs petere sed velle.ita ꝛ verbum agere.

3 Peccatum de non agendo impedit lit.contest.licet non sic in pacto de non petendo.

1 **Si postea.** ☙†Alienans post litē sibi mo⸗tā videtur fraudulenter aliena re ꝛ perinde condemnat ac si nō alienasset.hoc dicit
2 ☙†Et no.hic tex.cū glo.ꝙ sicut verbū petere intelli gitur.s.p cōtestationē ꝛ anteꝙ lis sit cōtesta.non dicit quis pe tere sed velle.vt.l.amplius non peti.j.rem ra.habe.ita ꝛ verbū agere:ꝛ ita allegabat Bald.hanc gl. Alibi dicit Inno. †plus
3 ꝙ pactū de non agendo impedit litis contesta.licet non sit in pacto de non petendo.vt no.per eū in.c.j.de lit.contesta.in.vj. ☙In tex.ibi etiam eius peculij nomine ꝛ est ratio quia si non alienasset forte illud idem acquisiuisset isti veteri dño ꝛ sic fuis⸗ set condemnatus pro illo qꝛ inspicitur tempus ꝯdemnationis non cōtesta.vt.s̄.eo.l.ex duobus.§.in hoc.ꝛ.l.q̄situm.in princi. debet ergo cōdēnari perinde ac si non fuisset alienatus.ꝛ huic veteri dño fuisset facta acquisitio.

2 ☞Pater vel dominus ipso iure non tenetur vltra ꝙ sit in peculio.

1 **Quoties.** †Prohibitio dñi ne ꝯtrahatur cū seruo facit cessare actiones de peculio.hoc primo.Itē seru⁹ fideiubēdo nō obligat dñm de peculio nisi fideiubeat in cām dñi vel pecu⸗ liarē.hoc secundo.Itē ꝯuentus actione de peculio si nō soluit totum qꝛ non tantū erat in peculio non tenetur cauere de sol⸗ uendo dū peculium fuerit auctū.hoc tertio ꝛ vltimo dicit ista l.vsqꝫ ad.§.si creditor.ꝛ p istū.§.si semel patet ꝙ pater vel dñs ipso iure non tenet vltra ꝙ sit in peculio qꝛ si teneretur ipso iu re tñ haberet priuilegium ne exigat vltra ꝙ sit in peculio ꝛ te⸗ neretur cauere de futuro incremēto sicut socius qui habet pri uilegium ne exigatur vltra ꝙ facere possit.vt.l.verū.in prin.j. pro socio tenetur insolidum ipso iure.hoc vult tex.dicere in fi. ꝛ ideo caue.Et hoc vult dicere gl.in.l.quesitū.s̄.eo. in glos.pri⸗ ma dum allegat istum tex.

1 **Si creditor.** ☙†Si creditor peculiaris agēdo contra emptorem serui non fuit to tum consecutus pōt redire ad venditorem pro eo qd est apud eum de peculio vel pretio eius sed lite pendente ꝯtra empto⸗ rem non pōt ad venditorem redire.hoc dicit. Intelligo primuꝫ dictum de equitate non de rigore:qꝛ de rigore vno conuento liberatur alter.vt.l.ex duobus.s̄.eodem.item intellige qd pos⸗ sit redire infra annū ꝛ non vltra.de.l.ꝛ ancillarum.s̄.eo. Opp. contra versi.sed re integra.de.l.ꝛ ancillarum.§.si seruus.versi. illud quoqꝫ.s̄.eo.vbi dicitur ꝙ re integra potest creditor diui⸗ dere actionem et conuenire quemlibet pro parte.hic dicit con trarium.gl.dicit ꝙ ibi loquitur re integra.i.ante datam peti⸗ tionē contra vnū hic vero post datam petitionē contra vnuꝫ ꝛ ante latam sententiam ꝛ hoc dicit ꝛ est vera. et ideo in duobus reis debendi si creditor eodem tempore porrigit libelluꝫ cōtra ambos vel eundem libellum diuersos conueniendo quēlibet pro parte admittitur libellus:sed postꝙ dedit libellum contra vnum ꝛ fecit eum citare si vellet dare libellum contra alterum non admitteretur.ar.hic de hoc articulo:vide plene p Bart. in.l.iij.§.fi.de duo.reis.☙Sed adhuc oppo.ꝙ imo lite pendē te contra vnum possit ad alterum redire.vt.l.creditor.in prin ci.j.mand.gl.format istud contrarium ꝛ non soluit. Dy.in.l.ij. de duo.reis.dicit ꝙ pendente lite principali non pōt redire ad alterum vt hic.lꝫ pendente causa appellat.sic vt ibi:ꝛ idem vi⸗ detur in duobus reis debendi.☙Ja.de are.cuius dictū Bar. sibi appropriat ꝛ de ipso non fecit mentionē:dicit nō esse fien⸗ dam differentiam inter causam appellationis ꝛ cām principa⸗ lem ꝛ ad cōtrariū respondet ꝙ hic loquitur in duobus quorū vno conuento alter liberatur de rigore licet non de equitate:ꝛ equitas dictat quod nō redeatur ad alterum lite pendēte: sed illa finita et illo excusso:ꝛ ibi loquitur in pluribus insolidum obligatis quorū vno cōuento non liberat alter etiam de rigo⸗ re.vt.l.fi.C.de fideius.ꝛ ideo videtur ꝙ lite pendente tā in cau sa principali ꝙ appellationis possit alterum redire pro parte ꝛ idem videtur in duobus reis in qbus non videtur esse diffe⸗ rentia an simul porrigantur libelli contra vtrūqꝫ an diuersis tēporibus qd dic per Bar.in.d.l.iij.

1 **Non tantum.** ☙†Emptor serui cū peculio po test ex cōtractu prius gesto cōue nire venditorem intra annū sicut ceteri creditores peculiares cōputando tñ sibi indebituꝫ id qd apud eum est de peculio:ꝛ si ipse conueniatur ab alio creditore pro peculio qd est apud eū potest aduersus eum vti deductione eius qd sibi debet. hoc di cit.☙In tex.ibi idem patet iul.videtur iungere.ver.dū tamen qui ponit in fi.☙In tex.ibi ꝛ q̄uis deducere ipse pōt.scꝫ si con ueniatur a tertio creditore peculiari.vt.s̄.proxi.§.nam deduce re potest qd sibi debebatur anteꝙ emeret.vnde videbatur ꝙ tā tum sibi consuleretur per hanc viam nō consuleretur per viā agendi contra venditorem sed forte hoc sibi non sufficit qꝛ non erat tantum in peculio qd sufficeret ad debitum vnde interest sua posse agere contra venditorem.

1 **Si seruus.** †Debitū ꝯtractū tpe quo seruus erat in potestate dñi deduci pōt etiā si cōue niatur postꝙ esse desijt:secus in debito ꝯtracto post. ꝛ actio de peculio transit cōtra quēlibet singularem successorem ad queꝫ transit peculium.hoc dicit vsqꝫ in fi. ☙In text.ibi possit vide⸗ batur contrarium quia de peculio deducitur illud qd dño de⸗ betur:sed nunc non debetur dño sed non dño post venditionē ꝛ traditionem:sed certe sufficit ꝙ inceperit deberi dño:et licet postea desinat esse dñs sicut hic non liberatur ab actione de pe culio quo minus intra annum cōueniatur ita non tollit sibi be neficium deducendi.☙In tex.ibi ꝛ si post vēditionem. de hoc dic vt.s̄.deposi.§.fina.

2 ☞Illud quod operatur scientia ꝛ patientia etiam operatur ignorātia si erat tale quid quod verisimiliter si sciuisset passus fuisset.

3 Testamentū qñ rumpitur natiuitate posthumi an conseruent legata per aut.ex causa.C.de lib.prete.

1 **Non solum.** †Etiaꝫ id qd seruus habet ignorante dño ꝯputatur in
2 peculio si erat tale quid†ꝙ si dñs sciuisset verisimi liter dimisisset apud eum.☙No.istud ꝙ illud quod operatur scientia ꝛ patientia operatur etiaꝫ ignorantia si erat tale quid qd verisimiliter si sciuisset fuisset passus ꝛ tene men⸗ ti et facit ad multa ꝛ specialiter ad illam questionem quando
3 †testamentum rumpitur natiuitate posthumi an conseruātur legata.per aut.ex causa nam Bar.distinguit an testator sciuit vxorem pregnantem ꝛ conseruatur:an vero ignorabat ꝛ tunc se cus qꝛ non est credendum si sciuisset ꝙ illa legata fecisset cete⸗ ris si erant talia que verisimiliter fecisset qꝛ communiter oēs faciunt etiam qui habent liberos vt legata pia ꝛ non multum magna conseruabuntur ac si testator sciuisset arg.istius text.q melius facit ꝙ aliquis alius.

1 **Si ignorante.** †Ex qua causa liber hō obligat ciuiliter ꝛ naturaliter ex eadem causa seruus obligatur dño naturaliter tñ. Item ex qua cau⸗ sa qs non obligaretur alteri ciuiliter ꝛ naturaliter ex eadē non obligat seruo suo naturaliter tñ.h.d.Et declara hoc vltimum p.l.nuda ratio.j.de dona.iungendo causam cū isto tex.h.d.

2 ☞Nō inspicit qd euenire pōt nō de iure: sed de facto iniuste.

3 Dubius est euentus litis qꝛ potest sequi sententia iniusta.

1 **In tempore.** †In actiōe de peculio nō dicit cōuētus latitare si ni hil erat in peculio ꝛ ideo pōt pati missionē ex secun⸗ do decreto.scꝫ cum effectu:quoniam hoc postea ap⸗ parente retractabit quicqd factū sit contra eū tanꝙ debitorem cum non sit.vt.l.fulcinius.§.si quis actione. qui.ex cau.in pos. ea.sed anteꝙ hoc constet poterit pati quia statur narrationi actoris que si est talis quod si esset vera sufficeret etiam in du⸗ bio sufficit iuxta ea que habentur in.l.cum quedam puella.de iurisd.om.iudi.ꝛ isto modo pōt intelligi forte contrariū ꝙ for mat hic gloss.de dicta.l.fulcinius.§.si quis actione.☙In text. hi latitat.i.non compareret sed se abscōdit.nā si efficaciter tene⸗

retur diceretur latitare sed hic non latitat l3 actus latitandi fa
cit. ¶ In tex. ibi in bono. pos. supple ex secundo decretto nam
a quantum ad primũ nõ requirit latitatioª sed sufficit ꝙ non defen
datur. vt. l. hec autem. §. non defendi. quib. ex cau. in possess. ea.
2 ¶ In tex. ibi. nec ad rem pertinet. no. quod non inspicit ꝙ eue
nire potest non de iure sed de facto iniuste qꝛ non est verisimile
ꝙ eueniat licet possibile sit euenire. cum autem potest euenire
iuste tunc distinguit aut sunt alique verisimiles coniecture qd
debeat euenire aut non. vt. l. qui bona. §. j. de dam. infec. ¶ Itẽ
allegatur iste tex. quod dubius est euentus litis quia potest se-
qui sententia iniusta.

1 **Si creditor.** †Si heres tenebat defuncto actio-
ne de peculio cõputatur in heredi-
tate peculium ꝙ erat tempore mortis defuncti. h. d.

1 **Etiam.** †Propter contestationem factã de peculio
contra dominum seruus non liberat ab obli
gatione naturali: ideo pro ea potest dare fideiussorẽ. h. d. nimi
rum quia et ipsa actio de peculio et quelibet alia super qua fa-
cta sit contestatio non tollitur quia per iudicium non fit noua-
tio in preiudicium agentis vt tollatur actio prima sed in eius
fauorẽ vt noua actio vel obligatio accumuletur. vt. l. aliam. de
dona. ꝛ plene no. in. l. j. C. de iudicijs.
2 ☞ Differentia an aliquid acquiratur mihi ex re mea. an pro
pter rem meam.

1 **Seruus alienus.** †Licet bonefidei posses-
sor serui alieni possit cõ-
ueniri actione de peculio quousq; possidet seruũ ꝓ peculio ad
ipsum ꝑtinẽtẽ postq̃ tñ desijt possidere cõueniri non põt etiã
si pecunia creditoris ad ipsum peruenerit: sed est conueniẽdus ve
rus dñs ꝛ ipse verus dñs poterit agere contra illũ olim posses
sorem ꝓ restitutione illius pecunie q̃ est acq̃sita vero dño non
possessori si non est re ipsius vel opera serui quesita est. hoc di-
2 cit in effectu. ¶ †Not. si. huius. §. qꝛ differentia est an acquirat
mihi aliquid ex re mea vel propter rem meam. nã dictio ex re
denotat causam ꝓximam. vt. l. j. §. ex incendio. j. de incen. rui. ꝛ
nau. sed dictio propter causam remotã. vt not. in. l. j. C. si seruus
extero. aliquando dictio ex ponitur ꝓ propter. vt no. gloss. in. l.
dñs sticho. de pecu. lega.
2 ☞ Dubius est euẽtus litis: ꝛ ille q̃ tenetur ꝑpter hoc solum
ꝙ hꝫ actionẽ contra alium liberatur eam cedendo.
3 Cuius expensis litigabit cessionarius qui cedendo actionem
liberatur.

a ¶ Latitatio. ad de qd fit. vide in l. fulcinius. in. §. qd sit latitare. ff. ex q. cau. in pos. ea. Inno. in. c. di lecto. de ver. sig. Inno. in. c. cõsul tationibꝰ. de offi. delega.

1 **Quod habetur.** †Si in peculio sunt
noĩa debitorum nõ
tenetur quis propter ea nisi vt cedant actiones. h. d.
2 †Et allegatur ista. l. ad duo scꝫ ꝙ dubius est euẽtus
litis ꝛ ille qui tenet propter hoc solũ ꝙ habet contra aliũ actio
nem liberatur eam cedendo: ꝛ dicitur qs teneri propter hoc so
lum quando non tenetur ex contractu vel quasi celebrato cum
eo sed cum alio vt erat hic. ꝛ est casus etiam in quo tunc non te
netur nisi qꝛ actionem habet qꝛ pater vel dominus nõ tenet de
peculio nisi quatenꝰ est in peculio. si ergo in peculio nihil aliud
est nisi nomina debitorum contra quos habet actionem ex cõ-
tractu filij vel serui dicitur teneri propter hoc solũ quia actio
nem habet: igitur liberatur cedendo sed si teneretur ex suo cõ
tractu vel quasi licet etiam propter hoc ꝙ actionem habet non
liberaretur eam cedendo. vt. l. nam ꝛ seruus. §. fi. s. de neg. gest.
nisi ratio non possideret et careret dolo vel culpa que venit in
illo contractu quia tunc liberatur ope exceptionis dũmodo ce
dat actionem contra possidentem. ita loquuntur leges allega-
te in gl. ꝓ contrarijs. ꝛ no. Bar. in. l. cũ fundus. §. seruum tuum
3 s. si certum pet. †Sed cuius expensis litigabit cessionarius si
videtur ꝙ expensis cedentis hoc casu. vt. s. commo. si vt certo.
§. si rem tibi. in fi. gl. hic opponit.
2 ☞ Patrimonium eius qui se gerit ꝓ libero cũ sit seruus pro
peculio reputatur vt dominus pro illo teneatur.

1 **Ex facto.** †Pater ꝛ dñs deducẽdo ꝙ sibi de
betur prefertur cuicũq; alteri cre-
ditori etiam priuilegiato nisi conneniatur pro re il-
lius actione reali vel nisi in acquisitis ex re illius sꝫ
super se ꝛ creditores preferuntur qui habent priuilegium et si
alij priuilegiatis primo veniant soluitur eis prestita cautione
ꝛ cõparentibus postea priuilegiatis aufertur eis qd solitũ est ꝛ
2 datur priuilegiatis. †Itẽ patrimoniũ eius q̃ se gerit pro libe
ro cum sit seruus pro peculio reputatur vt dominus pro illo te
neatur hoc dicit vsq; ad fi. ꝛ format tres q̃ones vsq; ibi respõ-
di postea respondet ad primam vsq; ibi nec tñ. interserendo tñ
quandam aliam q̃ non fuerat formata ꝛ decidendo postea re-
spondet ad secundã. vsq; ibi quid ergo postea ad tertiam ibi si
dos. postea redit ad aliam questionem que non fuit formata et
decidit vnum dubium.
2 ☞ Actio de peculio datur contra quẽlibet successorẽ peculij
licet sit personalis.
3 Seruus orcinus quis dicatur. ꝛ in quo differt ab eo cui relicta
est libertas per fideicommissum.

1 **Sticho.** ¶ †Manumittẽdo seruum in
ter viuos censet qs donare sibi
peculium ꝛ actiones tñ peculiares non transeunt in
ipsum nisi cedantur. glo. tamen dicit ꝙ sine cessione
transeunt vtiles. arg. C. de lega. l. ex legato nominis. ꝛ. l. ij. C. de
actio. ꝛ obli. sed potest dici ꝙ ille leges loquũtur qñ nomen de-
bitoris specifice legatur venditur vel donatur expresse hic ve-
ro non expresse sed tacite nec specifice sed sub appellatione pe-
culij. ꝛ ideo iste tex. stet proprie ꝙ nullo modo trãseat nisi cedã-
2 tur. †no. etiã glo. que tenet ꝙ actio de peculio datur contra quẽ
libet singularem successorem peculij singulariter aũt actio per
sonalis que incipit competere contra vnum non transit contra
singularem successorem. vt. l. fi. §. fi. de contrahen. emp. sed ista
actio de peculio habet similitudinem cum reali. vt. l. quesitum.
s. eodem. gloss. tamen distinguit an sit seruus orcinus vel non
3 †dicitur autem seruus orcinus libertus ille cui fuit relicta li-
bertas in testamento et sic statim adita here. efficitur liber sine
manumissione ꝛ ad ipsum transit dominiũ peculij si sibi fuit le
gatum et non recognoscit alium patronum nisi defunctum. et
isto casu dicitur creditoribus teneri. si vero per fideicommissũ
tunc cognoscit heredem manumittentis ꝛ peculium fuit semel
apud heredem qui eidem non tenebatur tradere nisi deductis
debitis. ideo si tradidit ipse poterit conueniri a creditoribus
non autem ipse manumissus per iura que allegat glos. vide in
l. j. §. per contrarium. de dote preallegata. et. j. tit. proximo. l.
§. item heres.

1 **Filiofamilias.** †Pro eo qd seruus
debebat dño non cõ-
petit actio de peculio heredi dñi cõtra illũ cui lega-
tus est seruus cum peculio. h. d. ista. l. cũ. l. fi. j. e. Ra
tio est qꝛ nunq̃ incepit sibi competere viuente dño qꝛ non erat
contra quẽ posset cõpetere igitur dñs ad heredem suũ nõ trãs
misit actionem quã habebat nec incipit de nouo cõpetere qꝛ
initiũ inspiciatur. arg. in. l. si serui ꝛ filij. de furtis. ꝛ adde. l. ꝛ an
cillarum. §. si seruus. ver. si ipsi. s. eo.

1 **Scui.** ¶ †Qui vi eximit conuentum de pe-
culio tenetur actori ad interesse qua-
tenus erat in peculio tẽpore venditionis. de ista ma
teria habetur. s. ne quis eum qui in ius voc. ¶ In
tex. ibi vi exemptus. id est extractus de manibus familie dum
duceretur ad iudicem.

1 **Quod seruus.** ¶ †Etiam id quod de
bet seruus domino pro
debitore ipsius domini deducitur nomen tamen il-
lius ex hoc efficitur peculiare quia ille tenetur ser-
uo. et per consequens computabitur in peculio. hoc dicit. Ex
hoc ergo videtur quod parum proderit ista deductio quia ab
vna manu deducitur ꝛ ab alia in peculium imputabatur: ꝛ sic
reputabatur peculium tanto maius quantum ille debet ꝛ quã
tum fuit magis detractum.

1 **Si filius.** †Ista lex ponit tres bonos casus:
ꝛ hoc dicit. Si seruus morit inspi
citur quatenus erat in peculio tempore sue mortis.
hoc primo: sed si sibi prelegatur peculium cũ liberta
te inspicitur tempus adite hereditatis: hoc secundo. sed si pecu
lium legatur cuidam tertio inspicitur tempus mortis testato-
ris. h. d. Ratio diuersitatis ĩter istos vltimos duos casus est qꝛ
quando legatur seruo sicut legatum libertatis nõ cedit nisi ab
adita hereditate ita nec legatũ peculij sed quando legatur ex-
traneo cedit a die mortis testatoris. vt. C. de cadu. tol. §. in no-
uissimo. sed illud tẽpus debet inspici quo dies lega. ced. ꝛ no. ex
secundo casu ꝙ legatum vniuersale recipit augmentum ꝛ dimi
nutionem facit. l. grece. de leg. j.

¶ Quando de peculio annalis est actio. Rubrica.

1 **Pretor ait.** ¶ †Quousq; filius vel
seruus est ĩ potestate pa
tris vel domini actio de peculio est perpetua
sed postq̃ exiuerint morte filij vel serui eman-
cipatione vel manumissione vel alienatione
serui efficitur annalis. hoc dicit vsq; ad. §. item
heres. Ratio est quia de rigore iuris videbatur quasi extin-
gui, quia desinit esse peculium cum non dicatur peculium ni-
si occasione potestatis paterne vel dominice. vt patet ex. l. fi-
na. C. de

na.C.de inoffi.test.⁊ tūc cessat dicta potestas.sed q꞉ hoc erat ni
mis rigorosum ⁊ dānosum creditoribus pretor ꝑ aliud edictuʒ
de quo istū rigorem limitat ⁊ pōt dici ꝙ actio prima extingua
tur tñ loco eius surrogatur alia actio similis nō tñ in tpe sicut
in simili habetur.in titu.s̄.ꝙ cū eo.⁊ hoc dico ꝓpter id qđ habe
tur in.l.ij.s̄.eo.al's est.§.fi.vt ibi.

2 ☞Succedēs tā in seruo ꝙ̄ in peculio potest actione de pecu-
lio conueniri.secus si in peculio tantum.

1 **Item heres.** †In singularē successorē peculij et
non serui non datur actio de pecu
2 lio.hoc dicit ꝭm intellectum gloss.sed†quando succedit tam in
seruo ꝙ̄ in peculio.vt quando venditur vel donatur seruus cū
peculio an tunc detur contra eum actio .glos.hic tenuit quod
sic per.l.quoties.in fin.s̄.titu.j.vel dic vt no.glos.in.l.si sticho.
eo.tit.in vlti.colum.⁊ tene menti hanc distinctionem ⁊ ea que
ibi dixi procedunt quando est singularis successor peculij ⁊ ser
ui secus si peculij tantum vt hic.

1 **Si precepto.** †Heres q restituit hereditatē re-
tēto seruo cū peculio pōt effectua
liter cōueniri ⁊ etiā ꝑpetuo actione de peculio.h.d.Videbatur
cōtrariū q꞉ cū heres restituit hereditateʒ retēta singulari actio
ne transeunt actiue ⁊ passiue in fideicōmissariū ⁊ non remanēt
penes heredē vel ꝯtra eū quod dic vt plene no.in.l.j.§.fi.ad tre
bel.sed certe hic retinuit peculiū quod est quid vniuersale cui
coherent actiones.vnde sic si retinuisset certam partem here-
ditatis posset a creditoribus cōueniri pro illa parte non obstā
te restitutione.vt.C.ad treb.l.j.⁊.ij.cuʒ ibi not.ita nunc꞉⁊ sic nō
iuuatur senatusconsulto trebel.vt possit effugere actiones et
non erūt annales hoc casu q꞉ seruus non desijt esse in sui pote
state postꝙ̄ retinuit vsu testatoris.

2 ☞Quando sunt plures actiones que electione tolluntur.si
ambo intentantur ⁊ non opponatur exceptio non redditur iu-
dicium nullum.

3 Qñ fuit inductus per errorē per tuā assertionem possum illuʒ
errorem quandocūqʒ corrigere etiam post sñiam que transiuit
in rem iud.ꝙ̄tum ad te.

4 Positionem tuā si tu confessus ꝑ errorē cum esset falsa ꝙ pos
sim errorem corrigere etiam post sententiam.

1 **Quesitum est.** †Si actuʒ sit actione de peculio
tanꝙ̄ annali cuʒ esset perpetua
q꞉ seruus nō exierat potestatē dñi lʒ putaret exiuisse succubue
rit actor possit iterato agere actione de peculio perpetua ⁊ non
obstabit exceptio rei iudicate꞉secus si fuit actum actione de in
rem verso.q꞉ illa actio non efficitur annalis.licet seruus vel fi-
lius exiuerit ptātem patris vel dñi ⁊ ideo censetur intentari il
la eadem actio super qua fuit lata sñia secus in casu preceden-
ti q꞉ videtur intentari alia actio.h.d.ꝭm verum intellectum no
tatum a glo.nec a doct.⁊ tunc cessant inuolutiones glo.que nō
videtur text. intellexisse. Pone casum ꝙ creditor peculiaris
credens filium esse mortuum dictauit libellum contra patrem
in quo narrauit se contraxisse cum filio ⁊ ꝙ lʒ filius esset mor-
tuus꞉q꞉ tamen adhuc non transiuerat annus petijt patrem cō
demnari in actione peculij postea in articulis deduxit menseʒ
in quo filius erat mortuus ⁊ facta cōputatione ab illo mēse an
nus iam transiuerat ꝓpter quod succubuit ⁊ pater fuit absolu
tus꞉sed q꞉ filius reuera viuebat volebat iterū agere videbatur
ꝙ non possit.q꞉ vult intentare illam actioneʒ super qua fuit la
ta sententia.⁊ sic videbatur obstare exceptio rei iudicate. con-
trarium est verum q꞉ imo intentat aliam actionē. nam in pri-
mo libello intentauit actionem q̃ nondum erat nata. nam an-
nalis incipit nasci postꝙ̄ filius exiuit patriam potestatem nūc
intentat illam q̃ erat nata ⁊ que nunꝙ̄ fuit intentata nec super
ea fuit lata sententia ideo non obstat exceptio rei iudi.lʒ Bar.
hic dicat contrarium sed si creditor egisset de in rē verso.tanꝙ̄
annali ⁊ succubuisset nō posset iterū agere꞉q꞉ intentaret eādeʒ
actionem.nam illa actio non efficitur annalis ꝑ mortē filij꞉hoc
enim solū habet locū in actione de peculio.fuit ergo intentata
actio que iam erat nata.⁊ hoc vult dicere text.ꝙ in priori iudi-
cio de in rem verso.recte actum est.id est recte actū videretur si
fuisset intentata actio de in rem verso꞉q꞉ fuisset intentata actio
nondum nata obstaret ergo isto casu exceptio. sed tunc bene
puto ꝙ prehabita restitutione ex causa iusti erroris bene possit
iterum agere.gl.tñ hic ponit casum ꝙ in eodem libello fuit in-
tentata actio de peculio ⁊ etiam de in rem verso. nec obstat ꝙ
non possunt simul intentari꞉vt in.l.ꝙ in heredem.§.eligere.de
tribu.quia ista exceptio nō fuit opposita.⁊ sic ꝓcedit iudicium
istud est diuinare lʒ Bar.sequatur glo.ideo pone melius casuʒ
2 vt dixi.¶†No.tñ glo.singulariter in hoc ꝙ quando sunt plu-
res actiones que electione tolluntur si ambe intentantur ⁊ nō
opponatur exceptio nō redditur iudiciū nullū qđ perpetuo te
ne menti.videbatur cōtrariū quasi factū sit contra iuris dispo-
sitionem simile no.in.l.mancipium.§.fi.cōmuni diui.j.de euic.
3 no.etiam gl.que semꝑ alleg.¶†Quia tʒ ꝙ qñ fuit inductus in
errorē ꝑ tuā assertionem possum illum errorē quandocūqʒ cor
rigere etiam post sñiam que transiuit in rem iudicatā quantū
ad te nec potes mihi imputare.nō sic qñ nō fui per te inductus
q꞉ tunc non possum corrigere nisi vsqʒ ad sñiam.l.error.de iur.
⁊ fac.igno.quod est singulare.⁊ ad hoc semꝑ allegatur ista gl.
facit.l.j.§.si oēs.ver.ceterū.j.de ven.inspi.⁊ ideo Bart. per hoc
4 in.l.j.s̄.de eo per quē fac.est.determinat†ꝙ si fecisses positionē
⁊ ego eam fui confessus cum esset falsa per errorē possum ipm
corrigere post sententiaʒ꞉q꞉ videor errasse inductus per te per
assertionē tuam.nec pōt mihi imputari quod tibi credidi.⁊ ad
de quod no.in.d.l.error.⁊ in.l.fatetur.de confessis.¶Ultimo
extra glo.oppo.ꝙ non possum iterum agere.vt in.l.in delictis
§.si detractata.s̄.de noxa.Solue.ibi volebam eandem actionē
in substantia intentare in alio iudicio quam intentaueram in
prima cum diuersa tamen qualitate.hic vero aliam diuersam
in substātia ꝭm intellectum quem dedi.qñ autem qualitas ha
beat diuersificare substantiam vide subtiliter ꝑ Bar.in.l.denū
tiasse.§.qui cum adulter.

2 ☞Statutuʒ quod cuilibet actioni prescribatur spatio.xx.an
norum debet intelligi de illis actionibus que si non esset statu-
tum durarent vltra.

1 **Cum post.** †Si actio prima durabat ni-
mis anno non restituitur āna
lis sed tanti tpis cuius illa erat.hoc dicit per istum
2 tex.ego dico† si statutū dicat ꝙ cuilibet actioni pre
scribatur spatio.xx.annorū debet intelligi de illis actionibus
q̃ si non esset statutū durarent vltra꞉non autem de illis que du
rant nimis꞉quia intentio statuti fuit abbreuiare tempus pre-
scriptionis꞉non autem elongare.casus est in hac.l.tene menti
⁊ ideo in statutis Florentinorum cum essem vnus de compila-
toribus ⁊ statutum vetus illo modo loquebatur fecimus addi
ꝙ prescriptio non duraret vltra nec minus seu minori tempo-
re posset prescribi vt sic etiam actiones que durant minori tpe
de iure cōi durarent vsqʒ ad viginti annos ex forma veteris sta
tuti꞉q꞉ ita erat intentio veteris statuti.

1 **Si seruus.** ¶†Si speratur filius vel seruus redi
re in potestatem ex causa que retro fin
git licet reuera exiuerit actio de peculio non desinit esse perpe
tua.hoc dicit.

2 ☞Statutū ꝙ mulier habens filios nō possit testari de dote
sua nisi vsqʒ ad quartā partem.et relique partes pertineāt ad
filios.ꝙ etiam habebit locum in vidua.

1 **Diffinitione.** †Licet desinat esse pecu-
lium seruo vel filio exeun
te potestatē tñ adhuc largo modo pōt dici peculiuʒ
quantuʒ ad creditores peculiares quousqʒ sit eis sa
tisfactum ⁊ recipit augmentum et etiā diminutionem ex ipsis
2 rebus peculiaribus .h.d.⁊ per istam.l. dico in. q.de facto†dicit
statutū senense ꝙ mulier habens filios nō possit testari de do
te sua nisi vsqʒ ad quartā partē.relique vero tres ꝑtineant ad
filios.querit an istud statutum habeat locum in vidua videt ꝙ
non꞉quia dos non dicit nisi cōstante matrimonio cum sine illo
non possit esse꞉vt.l.j.j.de iur.dot. Et sic videtur solum habere
a locum qñ mulier moritur durante matrimonio. Cōtrarium[a]
dico nam adhuc pōt dici duos lʒ non proprie illa q̃ semel fuit
quantum ad hunc effectum vt in ea locū habeat statutū dispo
nens de dote quando congrue potest ad illā adaptari per istaʒ
l.⁊ similiter habebit locum in fructibus perceptis ex illa dote
et extantibus vel conuersis in emptione aliarum rerum quo-
niam ex eis censetur dos augeri per istam eandem.l. singula-
rem que optime facit ad hoc.nam quousqʒ stat in viduitate cē
setur stare in priori matrimonio. vt.l.fi.C.de bo.mater.⁊ vide
ibi quod no.Bal.de ista questione.nam statutum videtur esse
inductum vt consulat liberis꞉ non autem propter aliam cau-
sam.⁊ ideo cum vidua habeat liberos vel habere possit merito
statutum debet extendi ad illam.

a ¶Contrariū dico.adde bal.⁊ eū dē pau. de ca.in l.j.C.vnde vir et vxor.⁊ eūdē pau. in rubrica. j. fol. ma. et ibi posui cōcor.Frā. Cur.

¶De in rem verso. Rubrica.

2 ☞Actio de peculio lʒ incipiat esse ānalis filio vel seruo exeū
te potestatem ꝙ non sic in actione de in rem verso.

3 Quando plures agunt simul ex diuersis causis contra vnum
ex facto alterius ille prefertur cuius pecunia in vtilitatem cō-
uenti conuersa est.

4 Nō sufficit esse versum in vtilitatē patris vel dñi si nō durat ver
sum ex eo ꝙ illud soluat vni ex creditoribus preoccupāti secus
si casu fortuito desinat esse versum.

1 **Si hi qui.** †Actio de in rē verso. necessaria ē vbi cessat actio de peculio ⁊ ē vtilis si concurrat cum agentibus de peculio preferatur si tñ agens de peculio preoccupet actio de in rem verso extinguitur si tamē illud qđ versum erat soluatur agenti de peculio
2 hoc dicit tota .l. Barto. ¶ †Nota. text. ibi quid si morte serui ⁊c. Pro intellectu quem dedi in .l. quesitum als est .§. ꝰ. titu. j. ꝙ licet actio de peculio incipiat esse annalis filio vel seruo exeunte
3 potestatē non sic actio de in rem verso: quod dic vt ibi. ¶ †Itē no. in versi. item si plures. ꝙ quando plures agunt simul ex diuersis causis contra vnū ex facto alterius ille prefertur cuius pecunia in vtilitatem conuenti controuersa est licet in contrarium facit .l. procuratoris .§. plane. ꝰ. de tribu. ¶ Item not. in
4 fi. ꝙ non sufficit esse versum[a] si non durat versum ex eo quod illud soluatur vni ex creditoribus preoccupanti et imputet sibi ille cui competit actio de in rem verso quod fuit negligens non sic si casu fortuito desineret esse versum: vt .j. eodem. quod seruus .§. penul. et fin.

a ¶ Esse versum. adde doct. in .c. j. de deposito extra.

1 **Si nummis.** ¶ †Nō dicitur versum in vtilitatem alicuius quando ille tantum erogat q̄tum accepit. hoc dicit. cū principio .l. sequē. ⁊ habetur istud summarium in .l. ciuitatibus. in fin. de lega. j.
2 ☞ Ex mutuo facto administratori ciuitatis vel ecclesie: nō tenetur ciuitas vel ecclesia: nisi pecunia sit conuersa in vtilitatem earum ⁊ qualiter dicatur conuersa.
3 Creditor dꝫ esse curiosus ꝙ in rem conuertatur qñ hꝫ actionē ex eo ꝙ conuersa est ⁊ non aliter. ⁊ ꝙ non sic qñ consequit̃ actionem ratione taciti mandati vel expressi.

Quod si seruus.

1 **In rem autem.** †In rem dicit̃ versum qñcūq₃ cōuersum est in causam in qua pater vel dñs non habebat necessario impēdere vel ex qua sentiunt vtilitatē ꝓ qua possent conueniri actione mandati vel de in rem verso. si fuisset impensum a ꝓcuratore vel nego. gest. nec refertur an directo et principaliter versum sit an per indirectum ⁊ secūdario: nec etiā refert an seruus vel filius contrahendo principaliter gereret negotiū dñi vel patris. si aūt nō peculiare: in aūt principal'r peculiare ⁊ in peculiū conuertendo. postea vero in rem patris vel dñi nō habebat necesse impēdere nec vtilitatem sentiunt pro illo non cōpetit hec actio nisi interuenerit voluntas patris vel dñi expressa vel tacita ⁊ pro eo competit hec actio qđ reperitur penes patrem vel dñm ex cōuersione. ⁊ ideo si sola actio reperitur illa cedendo liberatur nec sufficit vt hec actio cōpetat ꝙ seruus aut filius receperit vt in rem patris vel domini conuerteret si postea nō vertūt sed bene sufficit ꝙ semel conuerterit licet casu fortuito desierit esse versum: q: sufficit vtiliter esse gestū ⁊ in hac actio. melior est conditio occupantis. h. d. vsq₃ ad fi. l. q: isti om
2 nes casus continuantur. ¶ †Et no. bonos tex. pro intellectu .l. ciuitas. ꝰ. si cer. pet. ⁊ aut̃. hoc ius porrectum. C. de sac. san. eccl. in fi. in quibus dicitur ꝙ ex mutuo facto administratori ciuitatis vel eccle. non tenetur ciuitas vel ecclesia nisi pecunia sit conuersa in vtilitatem earum. qualiter autem dicitur ꝯuersa ha
3 betur plenissime hic. ⁊ .l. seq. ¶ †No. etiam hic .§. pe. ꝙ creditor debet esse curiosus ꝙ in rem conuertatur qñ hꝫ actionem ex eo ꝙ cōuersa est ⁊ non aliter non sic qñ ꝯsequitur actionē ratione taciti mandati vel expressi: q: tunc sufficit si filius vel seruus vel alius mandatarius asserāt se recipere in causam in qua habent mandatum ⁊ asserant se velle conuertere in illam causam lꝫ non conuertant. vt in .l. j. §. vnde querit̃. ⁊ .l. fin. ꝰ. de exerci. qđ declara. vt ibi dixi. hic autē loquit̃ qñ nulla precessit voluntas vel mandatum patris vel domini.

1 **Si res domino.** †Si res perempta ꝑ seruum non erat dño necessaria eatenus dicitur versum in vtilitatem eius quatenus valet sed si erat necessaria tunc quatenus empta est lꝫ non tantum valeat. h. d. Hoc vltimū intelligo verum si non multo plus fuit empta q̄ valeat als presumeretur fraus. ar. l. omnes. §. lucius. que in frau. cre. et sic non putarem pro nimio excessu dari hanc actionē: sed actionē de peculio sic: q: ibi nō inspicitur nisi quatenus est in peculio ⁊ vsq₃ ad illam quantitatē pōt seruus facere conditionem dñi deteriorem.
2 ☞ Voluntas patris vel dñi precedens principaliter inducit actionem ꝙ iussu. sed secundario actionem de in rem verso. et qđ si voluntas sequatur.
3 Dictio si principaliter denotat cōditionē secundario tp̄s. ⁊ dictio cū principaliter tēpus ⁊ secundario conditionem.

1 **Quod seruus.** ¶ †Volūtas dñi precedētis inducit principaliter actionē qđ iussu sed volūtas sequēs inducit principaliter actionē de in rē verso. si in rē dñi cōuertat̃. Si autē nec cōuertatur nec adest voluntas domini tunc sola actio de peculio competit. hoc dicit.
2 ¶ †Oppo. contra primū dictū ꝙ voluntas precedens inducat actionem de in rem verso. vt .l. ꝙ si seruus .§. sed ⁊ si mutua. ꝰ. e. ⁊ .j. eo. qdam ⁊ ꝙ voluntas sequens inducat actionē ꝙ iussu: vt j. tit. j. l. j. §. sed si ratum. glo. hic sed inuoluunt hoc puto dicendum ꝙ voluntas precedēs principaliter inducat actio. ꝙ iussu sed secundario actionem de in rem verso. q: in rem ⁊ vtilitatē suam dicitur verti qđ ipse verti voluit licet reuera vtilitatem non sentiat. vt in .d. §. sed si mutua. in versi. nec non illud ⁊c. ecōuerso voluntas sequens inducit principaliter actionem de in
3 rem verso. sed secundario quod iussu † sicut videmus in dictione si: que principaliter denotat conditionē ⁊ secundario tēpus ⁊ in dictione cum que principaliter tēpus ⁊ secundario conditionē. vt in .l. qui promisit. ꝰ. de condi. inde. ⁊ habetur in .l. si titio. quando dies lega. cedit.

1 **Placet non.** †Si seruus ab iitio peculiarie negotiū gerat actio de in rem verso. locū habet ita demū si seruus postea in rē dñi vertat aīo ipsum obligādi: secus si facto dñi vel aliter seu facto serui non aīo domino obligandi. sed si ab initio gerat negotium dñi quocūq₃ modo in rem dñi vertat locum habet hec actio. h. d. vsq₃ ad .l. ⁊ ideo .§. illud plane. Bar. ꝓprimo loquitur qñ ab initio gerebat negotium peculiare vsq₃ ad .l. ⁊ ideo. in ver. plane dñi. cum fm eundem Bar. ⁊ hoc vt euitetur contrariū de illo ver. plane. q videtur contrariari precedentibus. sed glo. habuerunt alium intellectum ꝙ totus tex. loquitur qñ gerebat negotiū peculiare in ver. plane sit speciale in donatione.
2 ☞ Rector ecclesie si accipiat pecuniam mutuo vt faciat aliqđ festum in ecclesia consuetum fieri tenetur ecclesia quasi in eius vtilitatem sit versum.

Et ideo si donauit.

1 **Illud plane.** †In rē dñi dr̃ versū qñ versū est in cām in quā dñs erat versurus lꝫ nō ex necessitate sꝫ ex ꝯsuetudine vel honestate: ⁊ lꝫ nullam sentiat vtilitatē multomagis si ex necessitate vel si vtilitatē sentit. h. d. cū seq. ⁊ no. ar. si rector alicui ecclesie accipit pecuniā mutuo vt faciat aliqđ festū in ecclesia cōsuetum fieri tenetur ecclesia quasi in eius vtilitatē sit versum.

1 **Si filius.** †Si negotium pōt ꝑtinere ad patrem et etiā ad filiū ita demū cōpetit hec actio si filius illud gessit tanq̄ negotiū paternū nō tanq̄ propriū hoc dicit cū duabus .ll. sequē. Sed si non posset pertinere nisi ad patrem tunc indistincte datur ⁊ ex hoc colligitur ratio .l. si res .§. fi. ꝰ. eo. qñ filius vel seruus habebant peculium. nam si gerunt negotiū pōt esse ꝙ gerūt tanq̄ proprium ⁊ peculiare: ⁊ tunc nō datur actio de peculio nisi postea vertatur in vtilitatem domini eo animo vt dominus obligetur sibi: secus si principaliter gessit negotium domini.

1 **Si pro parte.** †In rē patris vel dñi dicitur versum qđ solutum in eorū liberationē lꝫ etiā adsit filius accessorie obligatus. ⁊ sic in ꝯsequentiā etiā ipse liberatur nisi ad id se obligauerit animo donandi patri. h. d. vsq₃ ad .§. in rem si autē ad illud filius esset principaliter obligatus vel seruus pater aūt vel dominus accessorie de peculio tunc solutum pro tali obligatione non diceretur versum in vtilitatē patris vel domini q̄tum ad hoc vt competat hec actio lꝫ ipsi liberentur ab obligatione accessoria. et iste casus in .l. ꝙ seruus. de qua gl. opponit. ¶ Item oppo. inq̄tum dicit nisi donare patri ⁊c. de .l. ⁊ ideo. ver. plane. ꝰ. eo. Sed solue melius q̄ glo. ꝙ hic ꝑ prius se obligauerat filius pro patre animo donandi. vnde si postea recipit pecuniam mutuo vt soluat creditori censetur gerere principale negotium suū nō patris ideo nō dat̃ hec actio contra patrem. sed ibi nō obligauerat se sed recepit mutuo pecuniam vt donaret patri principaliter: ⁊ sic gessit principaliter negotium patris. ¶ Item intelligo istum tex. quando soluit expresse pro obligatione principali qua tenebatur pater. prout habetur in .l. indebitum. ꝰ. de condic. indebi. aut pro sua accessoria quod in dubio presumitur. vt .j. manda. l. papi. tunc censetur egisse principaliter negotium suum: ideo videtur quod tunc hec actio nō daretur contra patrem per .l. et ideo .§. penul. ⁊ .§. fi. ꝰ. eo. ¶ In prin. l. ibi ⁊ creditori soluerit. scꝫ pecuniam receptam mutuo a titio vnde queritur an titius habeat contra patrem hāc actionē ⁊ certe sic eatenus quatenus ipsum liberauit ⁊ nō vltra: vt .j. in versi. quare potest dici.

Prelatus

2 ☞ Prelatus ecclesie si recipiat pecuniam ad cambium pro soluendo creditoribus ecclesie ⁊ soluit: cum illa pecunia conuersa sit in vtilitatem ecclesie ipsa tenebitur ad illam pecuniam et etiam ad cambium.

1 **In rem autem.** ¶ † Eatenus datur hec actio quatenus versum est in vtilitatem ⁊ non vltra nisi in vsuras si fuerunt promisse pro sorte in vtilitatem conuersa. Sed in actione neg. gest. que est bonefidei veniunt vsure etiam non promisse. hoc dicit. vsq̃ ad. §. versuꝫ.

2 ¶ † Et not. hic argu. ꝙ si prelatus ecclesie recipiat pecuniam ad cambium pro soluẽdo creditoribus ecclesie ⁊ soluit cum illa pecunia ꝯuersa sit in vtilitatem ecclesie tenebitur ecclesia nõ so

a lum ad illam pecuniã: sed etiã ad cãbiuꝫ quod ꝙplures[a] cano. dicunt esse licitum quasi etiam illud dicatur versũ in vtilitatẽ ecclesie ex quo ipsa sors principalis versa fuit maxime si aliter non possit haberi. arg. ff. de pig. actio. l. si pignus. §. fi.

2 ☞ Debitores ecclesie qui contraxerunt cum prelato intruso soluendo sibi dolo se scientes eum intrusum de breui remouendum non liberantur.

1 **Versum autem.** ¶ † Si pater vel dominus restituant filio vel seruo illud quod erat versum in eorum vtilitatẽ cessat hec actio: q2 nõ sufficit versum nisi duret versum. h. d. ⁊ semper allegatur quãdo pater vel dñs restituit: sed si alio modo desineret puta casu fortuito non desineret hec actio cõpetere. vt in. l. j. §. pe. ⁊ fi. ff. e. si tamẽ pater vel dñs fraudulẽter necẽ creditoꝝ restituat filio vel seruo prodituro. lꝫ de rigore desinat hec actio cõpetere: q2 non durat versum loco tñ eius de equitate surrogatur actio de dolo ne fraus vnius alteri noceat ⁊ hoc ꝓbat per simile qđ no. quia debitores peculiares qui cõtraxerunt cũ seruo liberantur soluendo seruo. vt in. l. ꝙ seruus. ff. de so. si tñ faciũt dolose cognoscẽtes istum seruum perditurũ vel lusurũ ꝙ soluitur nõ liberatur. facit. l. si cum cornelius. ff. de solu. ⁊ no. pro eo qđ no. in. l. si vrbana. ff. de cõdi. indebi. vbi doc. dicunt. † ꝙ debitores ecclesie qui

2 b cõtraxerunt cũ intruso[b] prelato soluẽdo sibi liberãtur: lꝫ si cõtraxissent cũ predecessore nõ liberantur per illam. l. nam dictũ videtur procedere nisi dolose soluerint intruso scientes ipsum intrusum de breui remouendum de ecclesia ⁊ fraudaturum ecclesiam tali pecunia per istum tex. in fi.

2 ☞ Si ex facto alterius tu efficieris locupletior ex re mea. et mihi cõtra alium nõ datur regressus habeo ꝯtra te actionẽ in factum in subsidium nisi iste in tantũdem sit debitor tuus.

1 **Si domini debitor.** ¶ † Non dicitur versum in vtilitateꝫ patris vel dñi id qđ filius vel seruus soluit ei pro liberãdo se ab obligatione: q2 illis tenetur idem si postq̃ incepit esse debitor ei[9] etiaꝫ si habebat peculiũ. vnde illud possit deduci ⁊ si postea in

c cepit esse creditor ei[9]: quia hec actio semel extincta[c] ex eo qđ cepit esse eius debitor non resuscitatur ex eo quod effectus sit creditor similiter non dicitur versum si pater vel dñs idem seruo restituerit quod versum erat vel donauerit aĩo remunerãdi. hoc

2 dicit in effectu vsq̃ ad. §. fi. ¶ † Not. istos tex. ad intellectum. l. si me ⁊ titium. ff. cer. pet. nam si ex facto alterius tu efficieris locupletior ex re mea ⁊ mihi contra aliuꝫ nõ datur regressus habeo contra te actionem in factum in subsidium ex equitate illius. l. nam istud videtur veruꝫ nisi iste in tantũdem sit debitor tuus tempore quo vertit in tuam vtilitatem vel ex postfacto incipiat esse. tunc eniꝫ videris habere causam onerosam ⁊ nõ cõpetere vel desinere cõpetere actionẽ in factum vel ꝯdictionẽ sine causa que nõ datur nisi ad extorquẽdum lucrum: prout dicitur de actione in rem verso: quod tene menti.

2 ☞ Si duo recipiunt. x. mutuo ⁊ quilibet se obligat insolidũ et pecunia conuersa sit in vtilitatem vnius. ille censetur principalis ⁊ alter accessorius vel fideiussor.

3 Quando filius soluit pro liberando se ⁊ patrem ab obligatione. ⁊ pater tenebatur principaliter ⁊ ipse accessorie dicitur versum in vtilitatem patris id quod soluit. secus econuerso.

1 **Idem tractat.** ¶ † Si pater et filius tenetur ad idem debitum insolidum etiaꝫ si filius principaliter ⁊ pater accessorie: si tñ vtilitas cõtractus peruenit ad soluꝫ patrẽ id qđ fili[9] soluit pro liberãdo se ⁊ in cõsequentiã patrẽ dicitur versum in vtilitatem patris: secus si vtilitas cõtractus ad patrẽ peruenit: ⁊ idẽ in seruo ⁊ dño. h. d. cum

2 l. seq. ⁊ est not. distinctio ad materiam duoꝝ reoꝝ. † nã si duo recipiunt. x. mutuo ⁊ quilibet se obligat insolidũ: si tamen pecunia tota conuersa est in vtilitatem vnius ille censetur principalis ⁊ alter accessorius vel fideiussor vt ptꝫ hic in patre etiam si actio qua pater tenetur sit accessoria: puta ꝙ iusso multo magis si eque principalis: quãdo autem non esset conuersa in vtilitatem vnius tm̃: tunc quilibet dicitur principalis si se prin-

3 cipaliter obligant. ¶ † Item not. ad declarationeꝫ principij huius. l. ⁊ quod ibi dixi qñ filius soluit pro liberando se ⁊ patrẽ ab obligatione: siquidem pater tenebatur principaliter ⁊ ipse accessorie dicitur versum in vtilitatem patris id quod soluit vt ibi: secus econuerso vt hic in. l. ꝙ seruus. Sed si queratur quis dicatur principaliter teneri nõ tantũ inspicitur titulus actionis sed ĩspicitur ad quẽ puenit vtilitas ꝯtract[9]. si eñi mutuaui filio tuo iussu tuo datur mihi ꝯtra te actio ꝙ iussu. ⁊ illa est accessoria. et sic tu accessorie teneris ⁊ ipse principaliter quo ad titul. actionis. vt in. l. cum filius. de verb. obliga. Si tñ pecunia tota versa est in tuam vtilitatem tu censeris principalis ⁊ ipse accessorius. ⁊ ideo si recipit pecuniã mutuo a titio ⁊ soluit mihi etiã vt se principaliter liberet a me et in consequentiam te dicitur versum in tuam vtilitatem et teneris titio de in rem verso. et a hoc vult iste tex. ⁊ adde quod habuisti. ff. ad macedo. sed et iulianus. in princi. ⁊ in. §. nõ solum. ⁊ qđ not. in. l. vir vxori. ad velleia. est enim vtilitas. q2 qñ pecunia puenit ad vnum solum de correis si conueniatur alter põt obijcere vt ille ꝯueniatur sumptu ⁊ periculo eius ⁊ sic habet beneficium ordinis sicut fideiussor ꝑ l. vnde queritur commo. sed si non potest probare ad alium solum peruenisse pecuniaꝫ non haberet beneficium ordinis: sed diuisionis tantum si essent soluendo vt quilibet cõueniatur ꝓ parte. vt in aut. de duo. reis.

2 ☞ Prelatus ecclesie si recepit a me centuꝫ mutuo vt emat aliquã rem pro ecclesia. ⁊ emit eam pro octuaginta. bene tamen valet centũ ⁊ reliqua. xx. sibi imbursauit ecclesia nõ tenetur mihi nisi in octuaginta. ⁊ quãdo insolidum.

1 **Si fundum.** ¶ † Si res ematur ꝑ filiuꝫ vel seruum plusquã valeat eatenus dr̃ versum quatenus valet. si vero minus non

2 plus ꝙ̃ sit empta. h. d. ⁊ † Et procedit hoc qñ res non b erat necessaria: sed vtilis ⁊ tene menti. nam nisi prelatus eccle-

d sie[d] recipit a me centum mutuo vt emat aliquam rem pro ecclesia ⁊ emit eam octuaginta bene tamen valet centum et reliqua. xx. sibi imbursauit ecclesia non tenetur mihi nisi quaten[9] est empta. s. octuaginta: lꝫ senserit vtilitatem in centum. casus est hic tene menti. si tamen esset necessaria ecclesie teneretur insolidum vt in glo. ⁊. ff. e. si res. in prin.

1 **Si in rem.** ¶ † Pro eo qđ versum est in vtilitateꝫ vnius ex dñis non potest agi hac actione ꝯ alterum: si tñ seruus ab altero habet peculium põt conueniri de peculio quatenus est versum in vtilitatem alterius ⁊ quod soluerit recuperat ab illo. h. d. cuꝫ. l. seq. licet ergo quilibet ex pluribus dominis habẽtibus cõionem in seruo ⁊ peculio possint conueniri insolidum c etiam pro parte peculij alterius. vt. ff. de pe. l. ⁊ ancillaruꝫ. §. fi. ⁊. l. ⁊ si duo. in fi. non sic in actione de in rem verso et quilibet teneatur insolidum pro eo quod versum est in vtilitatẽ alterius sed ille tenetur vt hac. l. bene tamen poterit cõuenire alter actione de peculio. vt in. l. seq. ⁊ rõnem ponit glos. ⁊ q2 vtilitas versa est in vtilitatem alterius qđ soluerit ab illo recuperat.

2 ☞ Per interuentũ noue ꝑsone de iure isto ffoꝝ nõ fiebat nouatio si non interueniebat stipulatio sed pactum nudum.

3 Obligatus accessorie pro altero simpliciter soluẽdo censetur d soluere pro sua obligatione non autem principalis. ⁊ quis effectus resultet.

4 Filius accessorie obligatus lꝫ soluat ꝓ sua obligatione dr̃ vertere in vtilitatẽ patris. ⁊ tenebitur pater actione de in rẽ verso ei a quo filius recepit pecuniã mutuo vt solueret.

5 Qñ est vna tm̃ obligatio qua quis tenetur habens duas qualitates quia potest teneri nomine proprio et tanq̃ heres vel aliter soluendo censetur soluere pro illa qualitate pro qua tenetur vt heres.

1 **Si filius.** ¶ † Filius cõstituendo se soluturũ pro patre ꝓpter hoc solũ non liberat ipm̃ sed si soluit hñ liberat ⁊ posito ꝙ soluat pro sua obligatione censetur tñ versum in vtilitatẽ

2 patris qui principaliter erat obligatus. hoc dicit † no. glos. hic ꝙ iure isto per interuentum noue persone non fiebat nouatio si non interueniebat stipulatio sed pactum nudum facit. ff. de consti. pecu. l. item illa. §. fin. ⁊. ff. manda. si mandato titij. §. fina.

3 secus qñ interueniebat stipulatio. l. fina. C. de noua. ¶ † Item no. ꝙ ille qui est accessorie obligatus pro altero simpliciter soluendo censetur soluere pro sua obligatione non pro obligatione principalis debitoris. effectus huius est: quia sua obligatio tollitur ipso iure sed obligatio principalis non: sed dũtaxat ope exceptionis ⁊ effectus huius est: quia etiam ex interuallo ⁊ nullo interueniente pacto de cedendo poterit sibi cedi actio contra principalem postq̃ adhuc durat ⁊ nõ est extincta ⁊ erit vtilis apud cessionarium: lꝫ apud cedẽteꝫ esset inuti-

a ¶ Quod ꝙplures. Vide. i. c. j. ꝺ deposi. ⁊ ĩ repe. c. fine. xij. q. ij. ⁊ qñ cãbia sint licita ꝑ Lau. de redol. in suo tractatu. vsurarũ. in vlti. parte. Cur.

b ¶ Intruso. Adde quis dicitur intrusus: vide per Inn. ⁊ doc. in. c. trãsmissaꝫ. ꝺ ele. Io. an. ⁊ mod. in c. cuꝫ satis. de of. archi. doc. ĩ. c. veniens. de accusa.

c ¶ Actio semel extincta. adde an resuscitetur. vide gl. ĩ. l. ij. ff. de hered. vel acti. vẽ. l. quires ĩ. §. areã. C. si aduer. trãs. bart. in. l. meuius. ĩ. §. duob[9]. ff. ꝺ le. ij.

d ¶ Si prelat[9] ecclesie. de hoc plene ꝑ cano. ĩ. c. j. ꝺ deposi. in. c. fine. xij. q. ij. cur. adde tu do. maria. so ʒi. in ꝯsil. xv. col. vj. v. est ergo aduertendũ ⁊ ĩ cõsi. xxix. col. iiij. in prin. Tho.

lis ope exceptionis. ⁊ hec habentur in.l. papi.§. manda. ⁊ in.l. sticbum.§.manda.de solu.sed si tolleretur ipso iure non posset fieri cessio ex interuallo nisi interuenisset pactum de cedendo per quod cõseruaret actio in reruz natura:sed incõtinẽti sic vt
4 in.l.modestinus.de so.quod dic vt ibi plene no. ¶ †No. φ filiꝰ accessorie obligatus licet soluat pro sua obligatione dicit vertere in vtilitatem patris:⁊ sic tenebitur pater hac actione ei a quo filius recepit pecuniam mutuo vt solueret:⁊ ista est intentio huius.l.⁊ istud videtur ꝯ illud quod dixi. in.l. si pro patre. in prin.s.e.sub dubio tamen φ illa.l.debeat intelligi qđ soluit noie patris.sed ista.l.vult contrarium φ etiam si suo nomĩe ex quo pater qui erat principaliter obligatus liberatur. nec obstat.l.etiam.§.fina.⁊ pe.nam etiam soluendo habet animuz gerendi negotium patris lz principaliter suum:qñ autem suũ et non patris loquuntur isti tex.vt hec actio locum non habeat. ⁊ adde vltimo quod no.Bar.in.l.si plene.in.§.j.ff.de cõdi.ĩde. qui dicit φ tunc censetur quis in dubio soluere nomine suo qñ sunt due actiones quaruz vna ipse tenetur ⁊ altera alter tenet ⁊ sunt diuersaruz specierũ:qz vna principalis altera accessoria ita
5 loquitur hic.⁊.l.magis.j.de solu.† lz qñ est vna tantũ qua quis tenetur habẽs duas qualitates qz põt teneri suo nomine proprio ⁊ potest teneri tanφ heres vel tanφ administrator legitimus soluendo censetur soluere pro illa qualitate pro qua tenetur vt heres vel vt administrator:quia hoc est vtilius sibi vt possit recuperare:que verba tene menti:ego tamen aliter declaraui ibidem. ¶ In tex.ibi pater debuit supple et postea acqrit pecuniam mutuatam a titio vt solueret creditori et soluit. queritur ergo an ille titius habebat hanc actionem contra patrem tanφ versa sit pecunia sua in vtilitatem patris.⁊ hoc qđ sequitur videndum est.Primo arguit φ nõ:quia nõ liberauit patrem:vt infra sequitur in versi. atqui. postea dicit φ hoc est versum ex solo constituto: sed postea soluendo bene liberauit: licet pro se videt soluisse.quia liberauit ope exceptionis. ideo pecunia censetur versa in vtilitatem patris et per consequens tenetur pater.hoc dicit.

1 **Quidam funduz.** ¶ †Qui agit de peculio cõsequitur id qđ superest deducto eo quod debet domino. sed q de in rem verso cõsequit id quod superest deducto qđ dñs soluit seruo pro re de qua agitur.h.d. ¶ In tex. ibi seruus boues vendiderat puta.xx. et alios emit pro.xxx.et non soluit venditori certe remansit debitor domini in illis.xx. ⁊ ideo si venditor agat actione de peculio contra dñm debet videri an deductis illis.xx.tñ sit in peculio φ sufficiat vel nõ qz peculiũ dicitur id quod superest deducto eo quod domino debetur.si ergo agat actione de in rem verso verisimiliter pro illis.xx.agere non potest:quia lz isti boues serui sint apud dñm tuum tantominus dicitur versum in vtilitatem dñi quantum seruus habuit a domino pro istis bobus.vt.s.e.si pro parte.§. si dñi.sed ipse habuit.xx.condẽnabit ergo.in.x.qz illa sola censetur versa in eius vtilitatem ⁊ lucro eius cessisse.fatue ergo facit venditor intentare aliquam de istis actionibus: sed melius faceret intentare actionem qđ iussu per quam cõsequetur tota xxx.⁊ hoc est quod vult glo.

1 **Seruus si in rem.** †Si pecunia accepta est mutuo in causam patris vel domini necessariã lz in illã nõ fuerit cõuersa sine dolo vel culpa serui sed casu fortuito nihilominus hec actio cõpetit:secus si dolo serui. vt.s.e. l.iij.§.sed ⁊ si sic.

1 **Cum sticho.** ¶ †Pro eo qđ dat seruo vicario agit hac actione nec deducit quod dño debetur ab ordinario nec finit anno a morte vel alienatione ordinarij.Si vero cõuersa fuerit in peculiũ ordinarij vicarij qđ idem est tũc agitur actione de peculio de qua deducitur quod dño debetur ab ordinario ⁊ finitur anno a morte vl' alienatione ordinarij non sic vicarij.h.d.⁊ est valde difficilis glos. ponit casum sed male.intellige res ꝓm eas licet bene loquatur pone ergo iuxta verb.tex.hoc modo cum haberes seruum ordinarium qui habebat peculium et in peculio habebat vicarium cui ipse ordinarius concesserat peculium: puta habebat centum in peculio de quibus concessit vicario quinquaginta debes scire φ peculium vicarij comprehẽditur sub peculio ordinarij non econuerso.pone ergo φ mutuaui huic vicario centum: deinde mortuus est vicarius vel alienatus per te lapso anno a die mortis vel alienationis ago contra te: queritur an possum:dubiuz facit titulus precedens.quia actio efficitur annalis post mortem vel alienationem serui.vt in toto illo titulo actio vero non efficitur annalis.vt.l.j.s.eo.quid ergo erit hoc casu respondetur φ siue illa pecunia fuerit conuersa in vtilitatem ⁊ sic habeam actionem de in rem verso siue in peculiuz ordinarij vel vicarij idem est:quia conuertendo in illud conuertitur in peculium ordinarij ⁊ agere possum etiam post annum a morte vicarij:quia non desinit esse peculium postφ viuit ordinarius ⁊ sic cessat ratio ti.precedentis.⁊ hoc vsqz ibi sed si pamphilo.Sed pone φ mortuus est ordinarius. vicarius vero viuit ⁊ ago post annum.respondeo est distinguendum.aut pecunia principaliter non fuit conuersa in rem tuam sed in peculiũ ordinarij vel vicarij:⁊ tunc quia nõ potest competere actio de in rem verso sed de peculio et illa post mortem serui efficit annalis quia desinit esse peculium agere non possum per tituluz precedentem:⁊ vltra hoc etiam si agerem infra annum deberet deduci quod domino debetur ab ordinario. quia est actio de peculio de qua fit ista deductio:et si dicatur cum viuit vicarius videtur φ non fiat annalis maxime cum in eius peculium sit versa quasi non desinet esse peculium ipso viuente. respondetur φ imo desinit postquã mortuus est ordinarius quasi peculium vicarij pendeat ex peculio ordinarij: sed peculium ordinarij desinit esse peculium per mortem: ergo desinit etiam esse peculium vicarij.et hoc vsqz ibi. quod vero. Si vero pecunia esset in tuam vtilitatem versa tunc daretur actio de in rem verso,de qua non deducitur quod domino habetur a seruo ⁊ agere possum post annum:quia non efficitur annalis.vt.s.e.l.j. et iste est casus clarus in quo tanguntur ea que tangit gl.φ quãdo conuertitur in rem domini est actio de in rem verso ꝓm omnes suam naturam actionis de in rem verso:quia non efficitur annalis morte vicarij alio respectu habet naturam actionis de peculio.quia bene efficitur annalis morte ordinarij.vt qz deducitur quod domino debetur.

2 ☞Actio de in rem verso nõ competit nisi ei qui principaliter contraxit ⁊ cuius pecunia versa est in vtilitatem dñi non ei qui secundario.

1 **Quãuis.** ¶ †Fideiubens pro seruo etiaz si pro eo qđ versum est in vtilitatem domini nõ habet actionẽ hãc ꝯ dñm sed de peculio.h.d.nõ
2 †ergo competit hec actio nisi ei qui principaliter cõtraxit ⁊ cuius pecunia versa est in vtilitatẽ dñi nõ ei qui secũdario.

2 ☞Quando creditor agit post annum de peculio an habeat necesse in libello facere mentionem:φ res fuit versa in vtilitatem patris.

1 **Filiusfamilias.** ¶ †Si filiꝰ sibi emit rẽ quã pater necesse habebat ei prestare dicitur versa in vtilitatem suaz sed si non habebat necesse:tunc dicit versa cũ pater postea in necessariã causam vertit. Item in actione de peculio venit quod in rem patris versum est ⁊ tunc dicta actio nõ finit anno nec ex eo quod res desierit esse in rerum natura sine dolo patris:qz in hoc hz naturam actionis de in rem verso.h.d.⁊ est difficilis.Et primo ponit dictum Neratij vsqz ibi:at qui.Secundo impugnat primũ dictuz.Tertio impugnat secundum. Pone casum filiusfamilias emit sibi vestes pro.x. ⁊ non soluit pecuniam:mortuo filio pater illam vestem dedicauit in funus eius debes scire φ tunc exijt de commercio quasi videatur effici sacra vult nunc venditor agere contra patrem.queritur qua actione.iuriscõsultus dixit Trebatium dixisse agi de in rẽ verso:quia eo ipso φ in funus dedicauit censet versa in vtilitatem patris:actione autẽ de peculio agere nõ potest: quia illa actio desinit cõpetere qñcunqz sine dolo malo eius ꝯ quem agit desinit esse in rerum natura vel cõmercio hominum:sed ista vestis desinere dicitur esse in cõmercio sine dolo patris postφ ipsam dedicauit in funus.quia nil fecit dolo ⁊ hoc vsqz ibi inquiri ibi Paulus iurisconsultus reprehendit primum dictum duz Neratius noluit φ sit versa in vtilitatem patris postφ dedicauit in funus.nam etiam anteφ dedicaret potest dici versa si pater habebat necesse filio illam vestem ministrare nec postea desinit esse versa lz ĩ funus dedicauerit:quia illud onus spectabat ad eum ⁊ dicitur es alienum patris nõ filij.videbat autẽ posse dici ꝯrium:quia qñ filius qui vertit in rẽ patris incipit postea esse debitor patris desinit esse versum ⁊ actio cõpetere.vt.s.eo. si pater.§.si dñs.ibi dum dicit debitor esse ceperit:sed hic quodammodo videtur filius incipere esse debitor patris ex quo in ipsius filij funus dedicauit:sed non est verum:procederet eniz si ad ipsum filiũ bona sepulture sue pertinerẽt: sed non pertinent ad eum sed ad patrem vsqz ibi factus est: ibi reprehendit secũdum dictum dũ vult φ non detur de peculio ꝓpter hoc qz ista res desinit esse in rerũ natura vel commercio sine dolo dñi nam dicit iurisconsultus φ postquã semel fuit a principio emptionis conuersa in rem patris si pater habebat necesse eã ministrare effectus fuit pater debitor peculij nec desinit esse debitor ⁊ actio de peculio potest dari etiaz pro illo qđ est versum quo

quo casu h₃ naturam actionis de in rem verso vt non incipiat
2 esse annalis. licet sec⁹ regulariter † vñ qñ creditor agit post an
num de peculio si vult obtinere habet necesse in libello mētio
nem facere φ res fuit versa in vtilitatem patris. vt. s. eo. l. j. si
cut ergo habet naturam actionis de in rem verso quantu₃ ad
hoc ita quātū ad id de quo querit̄: q₂ l₃ res desinit esse in rerū
natura sine dolo patris non tamē desinit actio de in rem verso
competere. vt. l. si seruus. in princi. s. e. l. iij. §. si. ver. sed vt dire
cte licet secus sit in actione de peculio qñ datur ſm suam natu
ram pro eo quod non est versum in vtilitatem patris. vt. l. si ex
duob⁹. §. in hoc iudicio in verbo defectionis. s. de peculio. hec
est intentio huius. l. difficilis ꝛ per hec sunt declarate glos. que
ad nihil aliud tendunt.

2 ☞ Actio de in rem verso competens pro eo quod versum est in vtilitatem pupilli nō desinit competere licet tutor se obligauerit creditori.

1 **Pater pro filia.** † In rem patris dicit̄ versa pecunia quādo est cōuersa in causam cui necessario pater incumbebat. hoc dicit. princi. huius. l. cum. l. fina. que videtur
2 repetere eundem casum in effectu. † Itē hec actio competēs ꝑ eo quod versum est in vtilitatem pupilli non desinit competere l₃ tutor se obligauerit creditori. h. d. §. j.

¶ Quod iussu. Rubrica.

2 ☞ Mandatum proprie cadit in eo q non est subiectus potestati alterius. ꝛ quid in iussu. ꝛ nu. 6.
3 Fideiubens ꝑ filio vel seruo nō censetur cōsensisse contractui ipsius serui.
4 Statutum si dicit φ mulier non possit se obligare sine consensu viri. ꝛ vir fideiubet pro ea nec aliter de eius voluntate apparet an cōtractus mulieris valeat. ꝛ nu. 3.
5 Ratihabitio sicut trahitur retro ꝛ cōparat̄ mādato φ ita comparetur iussui.
6 Iussus proprie nō cadit nisi circa personas subiectas potestati iubentis. ꝛ per que verba fiat.
7 Reuocatio mandati vel iussus facta ignorante mādatario sortitur effectū quantū ad hoc φ mandatarius nō possit rei mādātis dñium transferre. ꝛ in quo non habeat effectum.
8 Subscribens vel sigillans qñ videtur consentire.

1 **Merito ex iussu.** ¶ † Not. in ver. sed si mandauerit φ mandatum directum ad illu₃ qui est sub nostra potestate habet vim iussus: non autem refert quibus verbis pater vel domin⁹ loquatur: sufficit enim qualitercunq₃ appareat ad
2 hoc vt teneatur quod iussu. † sed mandatum proprie cadit ī eo qui non est subiectus potestati alterius vt patet de nego. gest.
3 l. at qui natura. §. liber homo. ¶ † Item not. versi. quid ergo. φ fideiubens pro filio vel seruo non censetur consensisse cōtractui ipsius serui si ergo statutum dicit φ mulier non possit se obligare sine consensu viri et vir fideiubet pro ea nec aliter de
4 eius voluntate apparet † videtur φ contractus mulieris non valeat. argu. huius. l. sed in contrarium facit. l. si gratuitam. §. fina. j. quib. cau. pignus ta. contrahi. ꝛ no. j. eo. l. dominum. Solu. si contraxisset super re viri ipsam obligando vir fideiubendo videtur consentire quantum ad hoc vt teneatur pignoratitia non quantum ad hoc vt teneatur personali ex contractu tā quā facto iussu vel mandato suo vt hic: nec quantum ad hoc vt videatur interposuisse autoritatem suam: ꝛ sic videtur φ non
5 valeat obligatio. ¶ † Item no. in. §. si ratum. φ sicut[a] ratiha-
a bitio retrotrahitur et mandato comparatur ita comparat̄ iussui. ¶ Sed contra de. l. si res. §. fina. s. titu. j. solue vt ibi dixi.
6 ¶ † In glos. que incipit ex hoc ibi iussus[b] importat necessita-
b tem: intellige glo. ſm ea que supra dixi quod iussus proprie nō cadit nisi circa personas subiectas potestati iubentis ꝛ p quecunq₃ verba fiat etiam per verbum rogo vel mando habet vi₃ iussus. ꝛ hoc vult dicere glos. φ rogatio superioris vel domini habet vim iussus. mandatum vero non cadit in personis non subiectis: quia non compellitur quis si non vult. vt. l. inuitus. C. de procu. ꝛ. j. manda. l. j. ꝛ ita colligitur ex. d. l. at qui natura.
7 ¶ † In glos. ibi de manu. vin. l. iiij. dic clarius φ̄ glos. φ reuocatio mandati vel iussus facta ignorante mandatario bene sortitur effectum quantum ad hoc φ mandatarius non possit rei mandantis dominium transferre propter regulam que est φ dominium rei mee sine mea voluntate non potest a me auelli. vt. l. id quod nostrum. de regu. iur. ita loquitur. l. iiij. j. §. j. ꝛ pater in. l. eius qui. §. quas vero. s. si cer. pe. In hoc enim mandatarius non leditur licet ista postea auferatur ignoranti sed nō habet effectum quantum ad hoc vt si mandatarius contrahat et se obliget alteri non possit recuperare a mandante vel iubēte per actionem mandati vel quod iussu: quia si hoc esset lederetur sine sui culpa. ꝛ hoc patet. s. de condi. ob causam. l. si pecu
8 niam. §. si qui dederunt. ꝛ. l. si mandassem. j. manda. ¶ † In gl.
c que incipit. qui ergo ibi qui ergo subscribit consentit[c] idem si sigillat. intellige tamē dummodo viderit scripturam quod presumitur. arg. l. non est ferendus. de transac. al's si appareat de contrario. secus vt in. c. j. de re. eccle. non alie. ꝛ plus valere qđ agitur. l. pe. ver. si. ita potest intelligi φ statim subijcitur in gl. ibi sed ibi errando.

Si tutor. Ex iussu tutoris dat̄ quod iussu contra pupillum.

1 **Dominium.** † No. ꝛ tenemēti φ l₃ qs habeat mandatum ad recipiendu₃ non ꝑpterea pōt obligare rem dñi hoc est verum nisi dñs consueuerit facere pro tali re pignorari. vt. l. si vniuersorum. d e pig. act. adde. l. si solutum. §. fin. eo. a
ti. forte idē esset si aliter nō reperiret qui vellet mutuare quasi videat̄ habere mandatū ad oīa sine quibus pecuniā nō reperiret. ar. l. si pignore. §. si. de pig. act.

1 **Si pater.** † Quando pater vel dñs erit principaliter contractur⁹ per seipsu₃ b licet iubeat dari seruo vel filio non agit̄ quod iussu sed agitur ac si secū esset ɔtractus celebratus ꝛ si ex pluribus dñis vnus iubeat ɔ ipm solum dat̄ hec actio. h. d.

¶ Ad senatusconsultum velleianū. Rubrica.

2 ☞ Mulier intercedens pro aliquo alio φ̄ pro marito si renuntiet exceptioni velleiani cū iuramēto. vt obliget̄ qđ aliud requirat̄. ꝛ φ talis renuntiatio nihil ei noceat si intercedat pro marito.
3 Prohibitio legis ne quis ɔtrahat qñ nō impediat nasci obligationem ꝛ actionem.
4 Statutum si ꝓhibeat mulierem vel minorem contrahere sine certa solēnitate. Si contrahat sine ea: an talis ɔtractus firmetur iuramento.
5 Mulier quot modis dicatur intercedere pro alio. ꝛ in quibus subueniatur ei.
6 Lex vel statutum dicens ex aliquo cōtractu actionem vel petitionem non dari. per hec verba nō impeditur obligatio oriri. sed paratur exceptio. ꝛ quid in causa criminali.
7 Deceptis ꝛ non decipientibus iura subueniunt.
8 Mulier intercedens qualiter dicatur creditorem decipere ad hoc vt non iuuetur exceptione velleiani.

1 **Velleiano.** ¶ † Senatusconsultum velle. dat̄ mulieribus intercedentibus pro quibuscūq₃ non solum pro marito: sed etiam si pro patre vel filio paratur exceptio dummodo non deceperit creditorem et in quocunq₃ genere obligationis ꝛ in veterem debitorem instituitur vel restituit̄ actio que per intercessionem mulieris erat sublata vel non contracta. h. d. ista. l. cum. l. sequenti vsq₃ ad. l. sed ꝛ si in eum. Et primo ponitur mens ꝛ effectus senatusconsulti in ista prima. l. Secundo ponuntur eius verba. in princi. l. seq. vsq₃ ad. §. verba. Tertio ponitur iterpretatio restrictiua vsq₃ ad. §. omnes. Quarto ponitur interpretatio extensiua vel ampliatiua. Item ista prima. l. tria continet primo em̄ prouidet mulieri intercedenti vsq₃ ibi: nam. scđo ponitur ratio prouisionis vsq₃ ibi: equum. tertio ꝓuidet creditori leso ꝑpter intercessionem mulieris vt actio deperdita vel non contracta restituatur vel instituatur in veterem debitore₃.
2 Veniamus ad casum. ¶ † In text. ibi plenissime. h. d. propter id quod habetur in prin. l. se. q₂ ante senatusconsultum ꝓuisu₃ erat mulieribus per edita principium: non tamen plenissime sed solum si intercedebant pro maritis ad quod de facili inducebantur per maritos: sed per senatusconsultum prouidetur eis pro quibuscunq₃ intercedant: vt etiam habetur in. l. seq. in prin. quando aūt ꝑ maritis est hoc plus hodie φ ipo iure non obligantur. vt. C. eo. ti. aut̄. si qua mulier. ꝛ no. in princ. l. seq. et sic non indigent exceptione velleia. cum autem intercedunt pro alijs obligantur mero iure ciuiliter ꝛ naturaliter et oritur actio contra eas vt patet eo. titu. s. si mulier. et ideo indigent exceptione velleiani. et hoc est vtile: quia si mulier intercedēdo renuntiet exceptioni velleiani cum iuramento vel alio modo quo potest iuxta ea que not. j. eo. titu. l. fi. §. fi. in glos. si quidem intercesserat pro marito: talis renuntiatio nihil ei nocet cum ipso iure non sit obligata sed si intercesserat pro alio bene nocet q₂ erat obligata sed h₃ exceptionem quā ꝑdidit p renūtia-

a ¶ Sicut ratihabitio. adde doc. ī regula ratihabitio. de regu. iur. lib. vj.

b ¶ Iussus. adde an iussus domini excuset vide p cardi. alleḡā. in. c. nullus. in. ij. col. xvij. di.

c ¶ Cōsentit idē si sigillat. adđ de vtroq₃. ꝛ dic vt p eūdem paul. de ca. in ɔs. ccclij. ici pi. de casu ꝑnti p Inn. in. c. quāto. in gl. in vbo munimēta. de his q̄ fiūt a prelatis ꝑ bal. post gl. in. l. ij. C. de re. alie. nō alie. per ange. et imo. ꝛ ibi late. d. alex. de imol. ī. l. si ita stipulatus. §. chrysogonus. col. ij. j. de vb. ob. ꝛ in. l. q̄ dotis. j. solu. matri. Cur.

tionem: hoc tñ verum hodie si de tali intercessione confecta est scriptura cum tribus testibus: alꝰs ipso iure non tenetur etiã si pro alijs intercedat ⁊ sic erat idem ꝙ qñ ꝓ marito. vt habet̃ ⁊ no. in .l. antique. §. fin. C. eo. quem tex. perpetuo tene mẽti ⁊ sis cautus qñ interrogaberis vt videas an in instrumento sint de scripti tres testes vel non: qḋ pauci aduertũt. ¶ In tex. ibi ne pro illo. videtur ergo ꝙ si prohibitio senatuscõsulti sit directa in ꝑsonã mulierũ et sit eis interdictũ intercedere vt etiã patet in prin. l. seq. sed si ita est videtur ꝙ ipso iure mulier non obligetur. vt .l. cum lex. ff. de fideius. cuius tamen ꝯtrarium supra dixi Sol. intellige istum tex. sane quantũ ad mẽtem senatuscõsulti que fuit vt mulieres non intercedant. non quantum ad verba vt patet. in prin. l. seq. vbi recitantur verba ⁊ tñ in eis nõ continetur expressa inhibitio sed bene dicitur ꝙ ex tali intercessione non dicatur contra eos petitio vel actio et sic tollitur effectus intercessionis: non autem expresse ꝓhibet̃: q2 tũc locum haberet cõtrarium: vel dic ꝙ forte erant alia verba in quibus contine-
3 batur expressa prohibitio que non sunt. in .l. seq. † ⁊ dic interdum prohibitio .l. ne quis ꝯtrahat fit cõtẽplatione ipsius prohibiti ⁊ tunc non propterea impedit̃ nasci obligatio ⁊ actio vt pꝫ hic. ⁊ in prin. l. seq. iuncta .l. si mulier in iure. ff. e. Interdum vero fit prohibitio contemplatione publice vtilitatis vel fauore alterius ꝙ̄ prohibiti vel propter turpitudinem ⁊ tunc nõ oritur aliqua obligatio. ⁊ ita potest intelligi .l. cum lex. de fideiusso. ⁊
4 istud facit ꝯ † Bar. in eo qḋ ipse no. in .l. si quis pro eo eo. ti. de statuto prohibente mulierem vel minorem ꝯtrahere sine certa solẽnitate an si ꝯtrahat sine ea talis ꝯtractus firmetur iuramento et tenet ipse ꝙ non: q2 ꝯtrahendo ꝯ ꝓhibitionẽ .l. municipalis peccat mortaliter: ⁊ sic non potest saluari iuramentũ sine peccato. contrarium[a] puto ⁊ multos modernos etiam canonistas vidi tenere oppositum: q2 cum ista prohibitio cõcernat dũtaxat fauorem persone prohibite faciendo ꝯ nõ peccat mortaliter: q2 intentio statuti est sibi prouidere non illaqueare peccato. et pro hoc facit qḋ supra dixi. quia tũc obligatur mero iure quasi non videatur fecisse contra .l. postꝙ̄ emanauit in eius fauorem sed si pro alio respectu esset facta prohibitio posset ꝓcedere dictũ
5 Bart. ¶ † In tex. ibi equum autẽ. premitte hic id quod habet̃ per glo. in .l. senatus. C. eo. ꝙ tribus modis dicitur mulier intercedere pro alio. scilꝫ participando de obligatione vel illam iam natam in se transferendo vel illam nondũ natã in se principaliter transferendo. primum potest fieri pluribꝰ modis. s. fideiubendo constituendo. item mandando iuxta no. in .l. ꝑsonã §. is. ff. de pac. per glo. vel rem suam principaliter pro altero obligando. vt. ff. eo. ꝙ̄uis. in princi. vel rem sibi obligatam patiendo alteri obligari tanꝙ̄ non obligatam. vt. ff. eo. vir vxori. ⁊ omnibus istis casibus subuenitur tm̃ mulieri vt subducatur ab obligatione ipsa vel res sua nec expedit prouidere creditori cõtra principalem debitorẽ: q2 per istos modos principalis non liberatur sed obligatio mulieris obligationi sue accõmodatur seu accumulatur. ideo dicitur participare: quia obligantur ad idem. Secundũ põt ꝯtingere duobus modis. s. qñ obligationem alterius in se suscipit et transfert animo nouandi quo casu principalis debitor ipso iure liberatur et mulier obligatur non tñ inefficaciter: sic ergo creditor remanebat in dãno ex ista intercessione: q2 nec principalem debitorem conuenire poterat puta liberatum nec ipsam mulierem obstante senatusconsulto: quia hoc iniquum visum est pretori per suũ edictum eodem creditori in eodem instanti quo debitor liberatur restituit actionẽ pristinam vtilem que prius erat directa que actio dicitur restitutoria sicut in simili habetur de illo qui liberatus est per metum. ff. q̄ met. caus. l. metum. §. licet. §. ex hoc edicto. ⁊ ꝙ ista sit pretoria patet. ff. eo. quidam. ibi dum dicit sed nõ sine ratione pretorem formatam ⁊c. potest etiam hoc fieri secundo modo quando iudicium susceptum contra principalẽ debitorem suscepit in se animo nouandi. vt .l. solutionem ⁊ iudicium de sol. et de restitutione vtili loquuntur .ll. sequen. vsq3 ad .l. ꝙ̄uis. §. si cum essem. Tertium contingit quando eram mutuaturus tibi ⁊ tu volebas mihi dare in fideiussorem quandam mulierem. ego autem considerans ꝙ intercessio mulieris non valeret volui principaliter contrahere cum ea mutuando sibi ⁊ faciendo instrumentum principaliter cantare in persona sua. et ipsa postea alia manu tibi restituat pecuniam certe si nõ posset constare ꝙ ita actum esset inter nos: q2 ꝙ ego essem mutuaturus tibi talis mulier non iuuatur velle. vt. ff. eo. sed si ego. Sed si posset constare ꝙ essem tibi mutuaturus ⁊ ad fraudandum senatusconsultum volui mutuare sibi dicitur color quesitus ⁊ perinde subuenitur mulieri ac si mutuassem tibi ⁊ ipsa fideiussisset: ⁊ quia tecũ non cõtraxeram de rigore iuris subducta muliere non dabatur mihi aliqua actio contra te ⁊ sic perdebam pecuniã. prouisum est enim mihi quod det̃ vtilis actio ex mutuo que daretur directa si vere tibi mutuassem ⁊ ista dicitur non restitutoria: quia non dicitur restitui que nunꝙ̄ fuit sed dicitur institutoria ⁊ de hac loquitur .l. ꝙ̄uis. §. si cum essem. ff. eo. in istis ergo duabus loquitur iste ver. ⁊ sic prouidetur creditori ex quo patet ꝙ lꝫ creditor sciebat mulierem intercedere ⁊ fraudem adhibeat nõ propterea debet perdere ius suum contra principalem debitorem: solum enĩ hoc nocet sibi quantum ad ipsam mulierem vt eam non possit effectualiter conuenire.
6 ¶ † Ultimo no. post prin. l. ij. ibi nec eo noĩe ab his petitio ⁊c. iuncta .l. si mulier in iure. ff. eo. ꝙ lꝫ lex vel statutum dicat ex aliquo contractu actionem vel petitionem non dari per hec vba non impeditur obligatio oriri sed paratur exceptio vt hic pꝫ ⁊. ff. de iureiu. ait pretor. ⁊ .l. nam ⁊ postea. in princi. sed in causa criminali si diceret lex vel statutum accusationem non competere ex aliquo facto ipso iure impediretur competere. vt. C. ne quis vela regia .l. ij. et fuerunt verba Iac. de are. de quibꝰ per
7 Bar. in .l. j. §. j. ad trebel. ¶ † No. etiam in §. ij. in fi. verba que
b semper allegantur ꝙ deceptis[b] ⁊ non decipientibus iura sub-
8 ueniunt. ¶ † In glo. super verbo opitulat̃ ibi quãdo ipsa scit se nõ teneri et creditor ignorat intellige sane qñ ignorat ex ista causa ⁊ interueniẽte dolo mulieris. vt q2 ignorabat esse mulierem cum induisset se veste virili. vt. ff. eodẽ. si decipiendi. vel ignorabat eam intercedere: q2 dicebat se contrahere pro seipsa ⁊ in cãm suam cum tamẽ ꝯtraheret pro alio ⁊ in cãm alienã. vt. ff. eo. sed si ego. si autẽ sciebat eam esse mulierem ⁊ etiam illam obligari pro illo alio credebat tñ ꝙ in cãm propriã iuxta ea que habentur. ff. l. proxi. nõ tamẽ interueniente dolo mulieris tunc imputet sibi quare non inuestigauit veritatem: tunc enĩ lꝫ mulier sciat se eam intercedere pro alio ⁊ creditor ignorat nihilominus iuuatur vell̃. vt. ff. eo. vir vxori. ¶ Et not. eleganter istã glos. per quã multe leges declarantur.

2 ☞ Mulier soluens pro alio non iuuatur velleiano nec ei subuenitur.
3 Mulierum genus est auarissimum.
4 Casus plures in quibus presumitur animus donandi.

1 Ed si eum. ¶ † In hac .l. cũ duabus sequentibꝰ ponũtur tres casus in quibus cessat senatusconsultũ velleianũ. primꝰ est qñ mulier intercedit pro alio tamen ad suũ proprium cõmodũ qḋ est qñcunq3 si alius pro quo intercedit solueret ab ea repeteret de quo ponunt̃ duo exẽpla in hac .l. secũdus est qñ mulier principaliter ꝯtrahit. lꝫ hoc faciat ad vtilitatem alterius: q2 recipit mutuum vt pecuniam alteri tradat mutuando vel donando. vt in .l. seq. in princi. qḋ intellige quando non fuit color quesitus: q2 creditor non participauit fraudem alꝰs secus vt si appareret qḋ creditor voluit mutuare titio: quia ab ipso fuit requisitus et titius voluit dare mulierem in fideiussorem. sed creditor timore velleia. voluit contrahere principaliter cum muliere vt dixi. in .l. j. tunc iuuaret velleia. sed si nõ constat ꝙ creditor esset alteri mutuaturus licet sciat ꝙ mulier cui mutuat recipiat vt alteri soluat tamẽ non iuuatur mulier vellei. vt in hoc text. cum glo. que subauditur maxime dum text. dicit ignorem per .l. si fenebris. C. e. tertius casus ponitur. in fi.
2 l. sed si ego † ꝙ quando mulier inciperet a solutione non promissione pro alio. nam ad promittendum faciles sunt nõ sic ad soluendum. ideo in primo casu subuenitur eis in secũdo nõ vt
3 hic ⁊ in .l. ꝙ̄uis. §. interdum. ff. eo. ⁊ no. tex. cũ glo. † ⁊ semper allegatur ꝙ auarissimum est genus mulierum ⁊ nõ sunt faciles
4 ad donãdum imo tenaces plus ꝙ̄ mascu. ¶ † Not. etiam glos. que numerat aliquos casus in quibus presumitur animus donandi lꝫ regulariter contra. similes glo. in .l. vtrum. ff. de dona. inter vi. ⁊ vxo. ⁊ .l. si filij tui. eo. titu. C. quos prosequere vt plene no. Bart. in .l. que dotis. solu. ma. vbi facit de hoc pulchram repetitionem et non approbat istos casus. sed aliter loquitur adde ꝙ sicut facilius quis promittit ꝙ̄ soluat vt hic dicitur in tex. ita ⁊ facilius remittit. vt no. in .c. statutum. §. notarium. de rescrip. in .vj. in glo. super verbo remissionem. ⁊ de leg. iij. fidei commissa. §. item si quis.

2 ☞ Non solum succurritur mulieri intercedẽti sed etiam fideiussori ipsius intercedenti.
3 In facto proprio non est tolerabilis ignorantia. ⁊ quando sit tolerabilis.

1 I fideiussores. ¶ † Etiã masculus intercedens mandato mulieris iuuatur velleia. si creditor hoc sciebat. secus si ignorabat ꝯtra mulierem indistincte non põt agere actione mandati: q2 mulier iuuatur aduersus eum velle. Sed contra debitorem pro quo intercessit indistincte agere potest vel actione mandati vel nego. gest. hoc dicit. cum .l. seq. ⁊ sic ponit tres casus. primus an iuuetur contra creditorem et distinguit

a ¶ Cõtrariũ puto. adde eundẽ pau. in .d. l. si qs ꝓ eo. ⁊ alegã. de imo. plene i ꝯsil. xxvij. ꝑ totũ. i. j. vol. ⁊ ibi quod ꝯ bar. est cõis opi. tã legistarũ ꝙ̄ cano. Cur. adde tu ꝙ dominꝰ meus socij. in ꝯs. cxlvij. colũ. iiij. ṽ. secundo rñdeo ⁊ i ꝯsi. cccxix. co. ij. ṽ. ex qbꝰ. ⁊ i ꝯs. lxxvij. col. iiij. ṽ. circa secũdam ⁊ colũ. se. tꝫ hãc eãdẽ opi. ꝯ bar. ⁊ ipe idem socij. i ꝯs. lxxxvij. col. pe. ĩtelligit h̄ verũ nisi ꝯtctus deficeret circa solẽnitatẽ probatoriã: q2 tũc non firmaret̃ iuramẽto. ad quod vide etiã Frã. de are. in ꝯs. xxij. col. fi. ⁊ i ꝯs. iiij. co. j. ⁊ se. ⁊ ibi dicit hãc cõmunem opi. ⁊ idẽ tenet. d. pe. phi lip. corneꝰ in ꝯs. xxxvj. col. iij. circa fi. ⁊ col. seq. strad.

b ¶ Deceptis. adde. c. inter. de dona. ⁊ in .c. cũ vniuersorũ. de rerũ permuta.

distinguitur an creditor sciebat an non. Secūdus an iuuetur contra mulierem et in isto dicitur indistincte ꝙ non. Tertius an possit agere contra debitorē ⁊ hic dicitur indistincte ꝙ sic.
2 ¶ †No. ꝙ non solum succurrit mulieri intercedenti vel etiam fideiussori ipsius intercedentibus. vt. ſ. si mulier cōtra. §. fina. sed etiam ei qui fideiussit pro principali mādato tamen mulieris. ⁊ hoc vult dicere tex. hic. nec multum faceret ꝙ pro defensore fideiusserunt ⁊c. q. d. licet non fideiusserunt pro muliere intercedente quo casu non est dubium sed pro alio ex quo tñ contemplatione mandati mulieris ⁊ sic animo repetendi ab ipsa muliere actione mandati cum tamē ab ea repetere non possint quia illa censetur intercedere ⁊ sic causa mandati ꝑ senatuscōsultum cōstituitur irrita. vt. ſ. l. proxi. equū fuit ei subueniri aduersus creditorem qñ sciuit eos intercedere mādato mulieris qꝛ imputet sibi quare ipsos recepit non sic si ignorauit. ¶ Sed contra ꝙ etiam si ignorauit. vt. ſ. e. vir vxori. in princi. Sol. ibi erat quid posset imputari creditori cur non inuestigabat quia mulier se obligabat pro alio vñ debuit inuestigare an in causam propriam vel alienam. sed hic non erat quid sibi imputetur: quia mulier: sed masculus se obligabat pro alio qui nō ꝓhibetur intercedere nec habuit inuestigare cui hoc faceret mādato mulieris vel non postq̄ prima facie persona nō erat prohibita. ¶ †Item no. in. l. quāq̄ que semper allegatur ꝙ in facto proprio non est tolerabilis ignorantia. nam isti fideiussores sciebant illam esse mulierem ⁊ de ipsius mandato fideiubere. ideo contra eam agere non possunt obstante exceptione senatusconsulti: qꝛ ipsa mandando censetur intercedere apud ipsos fideiussores pro ipso defensore ⁊ sic alienam obligationem in se suscipere. ⁊ vide qđ not. Barto. in. l. non fatetur. ſ. de cōfes. nam etiā in facto ꝓprio aliq̄ñ tolerabilis est ignorantia qñ est de longinquo[a] argu. l. peregre. in princip. de acqui. pos. vel quādo est multū implicita. vt. l. emptor. §. lucius. ſ. de pact. Item cum tractatur de damno vitādo aduersus eum q̄ certat de lucro presumitur ignorātia in facto ꝓprio. vt. ſ. de proba. cuz de indebito. §. j. ⁊ ibi no. in glo. que incipit propter ⁊ per Bar. in. d. l. non fatetur. ⁊. C. de iur. ⁊ fac. igno. l. post diuisionem. et. l. si res obligata. de leg. j. ⁊. C. de dega. l. aliena.

1 Quamuis. ¶ †Mulier obligādo rē suaz pro alio dicitur intercedere: secus si remittat ius hypothece. h. d. Circa primū dic idem esse si obligat vel patitur obligari rem nō suā sed sibi obligatā tanq̄ nō obligatā creditore hoc ignorante. vt ſ. e. vir vxori. §. j. Secūdū dictuz limita duob⁹ modis: primo qñ res illa specialiter erat hypothecata pro dote. vt no. glos. in. l. etiam. C. eo. vel qñ generaliter tamen non suberant alia bona que sufficerent ad restitutionem doti. vt no. per doc. in. l. iubemus. eo. titu. ⁊. l. meuia. §. fundum. sol. matri. per Jaco. de are. ⁊ Barto. extra istos casus valet renuntiatio hypothece ratio colligitur ex his que dixi. ſ. e. sed si ego. quia non incipit a promissione ad quam facilis est sed a remissione iuris sui ad quā non est facilis sicut nec ad donandum vñ nō videtur ex facultate fecisse per illā. l. ⁊ ꝑ id quod hꝛ. ſ. eo. l. j. §. interdum.

1 Si mulier. ¶ †Mulier q̄ se obligat debitori pro eo quod ipse debitor debet dicitur intercedere. hoc dicit text. secus si obligat creditori pro debitore et hoc vult glos. in effectu. ratio diuersitatis ponitur. in. l. tutor ſ. eo. vbi declaratur iste. §. quia non dicitur intercedere ille qui pro eodem apud eundem se obligat sed ille qui apud vnū pro alio. sed si promittis mihi conseruare me indemnez de eo quod debeo vel debiturus sum titio si ista esset intercessio esses obligatus apud eundem pro eodem. id est apud me pro me quod esse non potest: sed si promittis mihi conseruare me indēnē de eo quod titius mihi debet vel est debiturus dicitur intercessio quia es obligatus apud me pro alio non pro me. ⁊ sic alienam obligationem censeris suscepisse in te. ¶ In text. ibi ne predia distraherentur que forte tutores volebant distrahere vt soluerent debitum vsurarium. mater vero quia habebat affectionē ad ea rogabat eos ne distraherent tutores dubitabant si nō distrahant vel soluant cōueniri a pupillo actione tutele propter negligentiam permittēdo currere vsuras mater istis tutorib⁹ promisit eis indēnitatem de omni dāno quod possent recipere certe tenebitur cum effectu: qꝛ nō censebitur intercessisse al's esset dicere ꝙ pro eisdem apud eosdem intercessisset qđ esse nō dꝫ. vt. l. si quis ꝓ eo. §. j. ſ. de fideius.

2 ☞ Mulier iuuatur velleiano aduersus primum creditorez et aduersus eum cui est delegata ⁊ an hoc recipiat distinctionē. et numero. 1.

3 Delegatio non dꝛ nisi qñ aliq̄s tanquam debitor delegantis et de ipsius delegantis mandato alteri promittit ⁊ est verus debitor. ⁊ an etiam si non sit verus debitor.

1 Si mulier. ¶ †Mulier iuuatur velleia. etiam si fuit delegata. vt debitrix cuz tamē non esset efficaciter debitrix. sed inefficaciter puta ex alia intercessione licet marcellus contrarium senserit hoc dicit in effectu ⁊ est aliquantulum difficilis in glos. et concor. ſ. eo. vir vxori. in princip. vbi approbatur opin. iuliani. Si autem esset debitrix efficaciter tūc posset ꝓcedere distinctio marcelli ꝙ aut fuit delegata vt debitrix ⁊ tunc non iuuatur. quia non leditur in aliquo: imo sentit commodum: quia per hoc liberatur a delegante cum talis delegatio pro solutione habeatur: ⁊ ita debet intelligi. l. si debitrix. in princi. ſ. eod. aut non fuit delegata vt debitrix tunc iuuatur: quia sentit grauamen ⁊ non commodum qꝛ non liberatur a delegante et obligatur ei cui facta est delegatio ⁊ in istis consistit substantia text. ⁊ glo. ¶ †In tex. ibi apud primum pro secundo interuenit. scilicet promittendo primo illud quod secundus sibi debebat animo nouandi ⁊ sic fuit liberatus secundus a primo mero iure. postea vero promisit ꝓ primo cuidā tertio creditori ipsius primi animo nouādi ⁊ sic fuit liberatus primus ab illo certe cum sint due intercessiones restituitur actio primo cōtra scđm ⁊ illi tertio creditori ꝯ primuz vt. ſ. e. l. j. ⁊ hoc dixit Jul. ⁊ bene. ¶ In tex. ibi marcellus autē no. s. quantum ad illam scđam intercessionem quam fecit pro primo apud tertium creditorem quia cuz esset effecta debitrix ipsius primi ex prima intercessione debet distingui ſm marcellum in hac secūda intercessione an promiserit vt debitrix ipsi⁹ primo an non vt debitrix. nam primo casu non iuuatur vellei. aduersus illum tertium creditorem: quia liberaretꝛ ab ipso primo: ⁊ sic non sentiret onus sed leuamen vnde cogeretur soluere et postea repetere ab ipso primo vel etiam et adhuc non soluit si non fuit condēnatus vel etiam si non fuit condemnatus posset agere vt liberetur iuxta ea que habentur. in. l. lucius. ſ. manda. sed qñ non promisit vt debitrix tunc ex tali ꝓmissione non habet nisi onus: qꝛ obligatur illi tertio ⁊ non liberatꝛ a delegante. ideo sibi subuenitur: ⁊ hoc vult dicere tex. ibi. vt ab initio mulier in alterius locum subdatur. i. ipsius primi et dum postea subdat ⁊ onus debitoris loquitꝛ de eodem primo ⁊ dum subdit a qua obligatione transferre creditor voluit loquitꝛ de illo tertio creditore ipsius primi: sed certe postq̄ erat inefficaciter debitrix. perinde est ac si debitrix non fuisset: ideo licet liberetur ab illa obligatione nō dicitur sentire leuamen. ⁊ ideo etiam vt si debitrix promisit iuuatur: quia si non iuuaretur lederetur: quia haberet necesse soluere illi tertio cum tamē non haberet necesse soluere delegāti qđ non est qñ esset efficaciter debitrix. ¶ In text. ibi in primi. i. in intercessione quam fecit pro primo: que tamē fuit secunda intercessio vel si habes in prima id est in primaria quam fecit pro primo: ⁊ est idem sensus. quare autem non sic de prima quam fecit pro secūdo apud primum. respondeo quia erat debitrix ipsius secūdi efficaciter vel inefficaciter. ideo ista distinctio non cadit in illa intercessione si autem poneres ꝙ fuisset debitrix ipsius secūdi caderet. ⁊ hoc tangit glos. sed tunc nulla esset intercessio si vt debitrix promisisset nec prima nec secunda. tex. autem dicit ꝙ vnica tantū fuit intercessio ⁊ sic nō potest stare ille intellectus nisi subterfugiēdo intelligas prout glos. circa finem dicit. ex glo. hic posita circa princ. no. vnum † ꝙ delegatio non dicitꝛ nisi quando aliquis tanq̄ debitor delegantis ⁊ de ipsius delegantis mandato alteri promittit supple ⁊ est verus debitor his tribus concurrentibus est proprie delegatio ⁊ est vtile: quia etiam hodie fit nouatio per. l. delegare. ſ. de nouatio. que non corrigitur per. l. fina. C. de noua. vt ibi colligitur per Barto. sed altero istorum deficiente non esset proprie delegatio. ⁊ sic non fieret nouatio per d. l. fin. sed vna obligatio alteri accederet et hoc perpetuo tenemēti cōtrariū tamen ꝙ dicatur delegatio etiam si nō fit verus debitor videtur tex. infra ꝓxi. §. ver. ſꝫ si eis. ⁊. §. fi. ſꝫ dicas vnā esse tamen improprie. sed debet glo. intelligi in delegatione ꝓprie sumpta. vide quod no. Bal. in. l. ij. C. de execu. rei indi. qui videtur dicere ꝙ delegatio fit quādo dico promitto loco talis etiam si non sit illius debitor. sed certe in cōtrariū facit iste tex. in ver. marcellus. dum dicit in alterius locū subdatur vbi loqtur quando non vt debitrix promisit. ⁊ vult ꝙ tūc non fit ꝓprie delegatio lꝫ in alterius locum subdatur qđ patet qꝛ tunc nō liberatur a delegante etiam si sit eius debitrix ergo proprie est delegatio quando contingit liberatio ⁊ non potest cōtingere nisi sit verus debitor ⁊ promittat vt debitor ⁊ de mādato creditoris ⁊ illo modo remanet incorrecta. l. delegare.

2 ☞ Mulier intercedens si soluat qñ ei subueniatur in repetēdo. et quid in delegato ab ea.

1 Interdum. ¶ †Si mulier que iam intercesserat soluat vere vel ficte alium delegando repetit qꝛ virtute inefficacis obligationis soluit: sed si ad-

a ¶ Qñ est de longinquo. adđ alexan. de imo. in. l. peregre. ſ. de acq. pos. ⁊ in suo consi. cxxxiiij. co. iij. in pn. ⁊ col. vj. in fi. in. j. volu. ⁊ ibi quod longū tp̄s dꝛ decē annoꝝ. ⁊ adde abb. i. c. ab excōicato. co. vij. ver. in gl. in vbo in facto proprio de rescrip. ⁊ eundez alex. in. l. nō fatetur. ſ. de ꝯte. qđ intellige ver nisi tale factum esset graue ⁊ notabile iuxta. c. cū illoꝝ. de sen. excōmu. ⁊ alex. i. d. l. peregre. ⁊ quid p̄sumatꝛ etiaz qñ quis est iplicit⁹ multis negotijs adde Bar. i. l. qđ iussit. ſ. de re iudi. ⁊ in. l. si q̄s delegauerit đ noua. ⁊ alexā. in ꝯsi. cc. xiij. i. ij. vol. Itē presumitꝛ in magno diuite excusat ⁊ in eo q̄ habet res suas ī remotis partib⁹. Bart. in aut. sed cū testator. C. ad l. fal. ⁊ Bal. in. l. ij. C. de resci. vē. all. l. q̄sq̄s itē excusatur in infirmo rōne cogitationis mortis qꝛ p̄sumitur obliuio ita dicit Ange. ī §. illud ī aut. de iur. ⁊ seruis. itēz p̄sumitur ⁊ excusat scire. ita barba. i. d. c. ab excōmunicato. et in materia vide eūdem in ꝯsi. xxxij. in. j. vol. ⁊ ro. in ꝯsi. cclxxiij. Frā. Cur.

huc non intercesserat quando soluit vel delegauit pro alio nõ
repetit: quia incipit a diminuendo non a promittendo quo ca
su sibi non subuenitur. vt. l. sed si ego. §. eod. delegatus vero si
quidem erat debitor mulieris exceptionem senatusconsulti
non habet: secus si debitor non erat tam in primo casu q̄ in se-
cundo. hoc dicit. intellige primum dictum quando soluit erro
re iuris non facti et ponit duos casus. primo quando iam in-
tercesserat vsq ad versi. plane. secũdus quando non intercesse
rat sed erat intercessura: ⁊ vtroq casu ponit tres casus. §. quã-
do rem soluit. Item quando ficte delegando suum debitorez.
2 Item quando non debitorez. † ⁊ queritur de duobus an sub
ueniatur mulieri in repetendo. item an delegato et in primo
casu distinguitur aut iam intercesserat ⁊ sibi subuenitur quia
sicut improbata erat sua obligatio ita quicquid postea secutuz
est propter eam et quando vere soluit repetit ipsam pecuniam
quando autem ficte alteri delegando repetit liberationem ip-
sius delegati s̃m intellectum gloss. que incipit sine causa per. l.
si mandato. §. quoties. j. manda. si autem adhuc non intercesse
rat quando soluit vere vel ficte; tunc sibi non subuenitur. quia
incipit a promittendo ad quod non sunt faciles: vnde non vi-
detur fecisse ex fragilitate sexus. vt. s̃. eodem. sed si ego. quan-
tum ad secundum non distinguitur aut intercesserat vel non:
sed an delegatus esse debitor mulieris: ⁊ tunc non habet exce-
ptionem contra illum cui delegatus est: quia non interest sua
cum soluendo illi liberetur a muliere cuius iussu promisit ⁊ nõ
hz curare cui soluat an mulieri vel alteri et not. ꝙ nec repetit
ipse si soluit sed repetit ipsa mulier si fuit delegatus a mulie-
re que iam intercesserat: sed si erat intercessura nec ipse repetit
nec mulier si autem non erat debitor mulieris: quia non libe-
ratur ab ea interest sua non soluere: et iam habet exceptionem
velleia. sicut haberet fideiussor mulieris. vt. j. eo. si mulier siue
sit delegatus a muliere que intercesserat siue que intercessura
erat hec est conclusio istius tex. cum gloss. ¶ Sed quero quan-
do delegatus non erat debitor mulieris antequã soluat habet
exceptionem sicut fideiussor mulieris siue fuit delegatus a mu
liere que iam intercesserat. vt in versicu. sed si is vel ab ea que
iam intercessura erat vt in versicu. fina. quid si soluit respõdeo
si per errorem potest repetere ab eo cui soluit cum esset tutus
exceptione perpetua ⁊ fauorabili. ⁊. l. qui exceptionem de con-
dic. inde. sed ab ipsa muliere pro qua soluit nõ repetit per actio
nem mandati: quia causa mandati per senatusconsul. constitui
tur irrita: ⁊ mulier aduersus eum habet exceptionem velleia.
vt. s̃. eo. l. quãq. ¶ Sed opp. contra ver. plane ꝙ licet incipiat
soluendo potest repetere. vt. j. eo. l. fina. §. item si mulier. Solue
ibi fuit color quesitus hic non vt ibi tangam: ⁊ adde quod ha-
betur. j. e. tutor. §. si.

a ¶ Iuramẽtũ fi-
deiussoris. adde
do. i. c. debitores
de iureiuran.

1 **Quoties.** † In veterem debitorez restituitur actio
si fuit liberatus contemplatione inter-
cessionis a muliere fiende. hoc dicit. Dubitatio fuit hic: quia
liberatio fuit facta ex intercessione sed per acceptilationem
ab ipso creditore: vnde videbatur debere sibi imputare: sed
contrarium est quia liberauit contemplatione intercessionis
fiende.
2 ☞ Actio directa vbi competit: nõ est necesse recurrere ad vti-
lem subdiariam.

b ¶ Omnes. adde
ꝙ hec dictio pla
ta i singulari est
distributiua et
idẽ est dicere oĩs
ac si diceret qli-
bet vt ẽ tex. ⁊ gl.
in. l. iij. ff. de sta.
homi.

1 **Si conuenerit.** ¶ † Qui promittit expromis-
sorem dare dando mulierẽ nõ
videtur implere quod promisit: ideo si contemplatione mulie
ris fuit liberatus restituitur in eum pristina actio vel liberatio
ab eo condicitur. hoc dicit: sed differt a precedenti. §. quia ibi
liberatur contemplatione promissionis fiende a muliere: hic
contemplatione promissionis fiende generaliter. quo casu in
telligitur de habili qui possit se efficaciter obligare ideo si de
di mulierem cuz efficaciter nõ possit se obligare non feci quod
promisi ideo condicatur liberatio per condictionem sine cau-
sa ver. ob causam. Sed nonne fecit sibi preiudicium mulierem
recipiendo. sibi enim debet imputari. ad hoc responde vt ple-
ne not. in. l. iij. de fideiussor. vbi iste casus ⁊ glos. declarantur.
2 ¶ † Not. hic in fine ꝙ vbi competit actio directa non est ne-
cesse recurrere ad vtilem subsidiariam non autem datur hec
actio restitutoria de qua habetur. in. l. j. s̃. eod. quia illa est sub-
sidiaria ⁊ datur vbi deficit alia hic non deficit: quia competit
condictio ob causam cum liberatio fuit facta ob causam que
non fuit impleta. scilicet vt daretur expromissor qui se efficaci
ter obligaret.
2 ☞ Liberato fideiussore per acceptilationem qñ nõ liberetur
reus. licet illa habeat vim solutionis.
3 Acceptilatio facta vni ex duob⁹ reis debẽdi inefficaciter obli
gato nõ prodest alteri lz al's secus. ⁊ si agat̃ cõtra alterũ nõ po
test opponere actionẽ cedẽdarum.

1 **Marcellus.** ¶ † Acceptilatio facta fideiussori
inutiliter obligato non liberat de-
2 bitorem. hoc dicit. † Et sic limitantur omnia iura dicẽtia ꝙ li-
berato fideiussore per acceptilationem cum illa habeat vim so
a lutionis liberatur reus sicut etiam iuramentum[a] fideiussoris
prodest reo eadem ratione. vt. s̃. de iureiuran. duobus. §. j. naz
omnia procedunt quando fideiussor erat efficaciter obligatus.
3 al's secus. vt hic † ⁊ idem videtur videtur si essent duo rei debẽ
di et alter ipsorum esset efficaciter obligatus acceptilatio sibi
facta non prosit alteri: al's secus. vt. l. iij. §. nunc de effectu. de li.
le. ⁊ si agatur contra alterum non potest opponere actionez ce
dendarum dicendo si soluerem tibi teneris cedere actionẽ con
tra correum: ⁊ quia non potest cedere facto tuo cum eum libe-
raueris debet repelli ab agendo. vt. l. stichum. §. penulti. de so-
lu. nam illud procederet si ille liberatus fuisset efficaciter obli
gatus. al's non nocet huic conuento ꝙ ille fuerit liberatus cuz
etiam si non fuisset actio contra illum non potuisset cedi. ⁊ tũc
tenetur quis cedere quãdo cedi potest ⁊ de hoc hr̃. j. de fideius-
sori. l. si stipulatus. §. si ex duobus. per glos. ⁊ docto. ad quod al
legatur iste text. ⁊ adde quod not. j. pupillus. de admini. tuto.
¶ In tex. ibi post intercessionem quam fecit suscipiendo obli-
gationem alterius animo nouandi ⁊ sic incepit competere cre
ditori vtilis actio restitutoria in primum debitorẽ. dubitatur
ergo an sit sublata propter hoc ꝙ creditor per acceptilationez
postea mulierem liberauit ⁊ videbatur ꝙ sic sicut mulier soluis
set si tamen per errorem non desineret competere quia talis so
lutio posset retractari ergo non parit liberationem. vt. l. cuz is
§. j. cum ibi not. de condi. indebi. nec ista ficta solutio illũ libe-
rat. sed si vera soluto taliter esset facta ꝙ retractari non posset
tunc liberaretur reus ab illa vtili restitutoria et eodem modo
si facta esset acceptilatio tali mulieri que solueret non repete-
ret ⁊ hoc dicitur in. §. sequenti qui venit ad declarationẽ istius
¶ Qualiter autem possit sic soluere vt non repetat glos. ponit
exẽplum quando intercessit in causam propriam. sz certe tunc
etiam soluere tenetur. quia non dicitur intercessisse ⁊ iste text.
videtur loqui quando vere intercessisset dic ergo. s. si soluit sciẽ
ter sciens ius ⁊ factum.

1 **Si mulier post.** ¶ † In textu ibi actionez re
cusat scilicet vtilem restituto
riam loquitur enim quando mulier animo nouandi suscepit
in se obligationẽ ⁊ adde ꝙ etiam si soluit taliter ꝙ possit repe
tere ⁊ nolit adhuc releuatur reus ⁊ contra eum non datur vti
lis restitutoria est casus in. l. pe. j. eo.

1 **Quãquam.** ¶ † Actio restituitur aduersus oẽs
qui propter intercessionem mulieris
fuerunt liberati non tamen omnibus a quibus liberati sunt
sed ei soli apud quem intercessit. hoc dicit. ratio diuersitatis est
quia intercessio mulieris non debet esset damnosa creditori sz
esset damnosa si nõ restitueretur aduersus omnes. quia inter-
est sua plures habere obligatos pro eadem re. vt. l. iij. §. fin. de
li. leg. sed non prohibetur esse proficua sine damno tamen mu-
lieris. cum autem vnus ex pluribus reis credẽdi recepit inter-
cessionem mulieris animo nouandi preoccupat debitum ⁊ ex
illa preoccupatione debitum efficitur suuz ⁊ debitor liberatur
ab omnibus alijs reis credẽdi sicut si vnus litẽ contestaret̃. vt
l. ij. seu. iij. j. de duobus reis. ista ergo preoccupatio durat licet
intercessio sit vtilis. ideo soli restituitur actio quia ipse preoc-
b cupat ⁊ preuenit alios. ¶ In tex. ibi in oẽs[b] siue erãt oẽs prin
cipaliter obligati siue vnus principaliter alter accessorie. vt. j.
eo. similiter contra la prima.
2 ☞ Actio vtilis ⁊ directa possunt dari contra eundem ad idẽ
diuersis respectibus.

1 **Si mulieri.** ¶ † Creditor succedens mulieri inef
ficaciter obligate restitutoriam actio
nem non perdit et mulier veteri debitori succedens potest con-
ueniri non solum restitutoria tanquã heres sed etiam directa
actione ex sua promissione que efficitur efficax propter hoc qđ
illi succedit. hoc dicit. Ratio dubitandi erat in primo dicto q̃
successor habet vim solutionis. vt. j. de euictio. l. si ei. §. is qui
circa medium. et. l. stichus. §. adiectio de solutio. sed si mulier
que intercessit animo nouandi soluit taliter ꝙ non possit repe
tere non datur restitutoria contra veterem debitorez. quia per
solutionem liberatur ab ea vt supra. in. §. si mulier post. ista au
tem ficta solutio in casu isto est irretractabilis ergo ⁊c. Sed
responde ꝙ tunc habet vim successionis quando quis succes-
sit debitori suo efficaciter obligato. sed ista mulier erat ineffi-
caciter obligata vnde non habet vim solutionis. et hoc vult
dicere textus dum dicit cum non obligat cum effectus succes-
serit. ad hoc probandum inducit talem rationem: quia si iste
creditor conueniretur a legatarijs ipsius mulieris non possit
illud

illud debitum de hereditate inducere tanꝙ sibi solutū eo mo do quo posset si fuisset efficaciter obligata. vt. C. ad. l. falcidiam l. imponenda. sicut igitur hec successio non habet vim solutionis ad commodum istius creditoris: vt possit deducere ita nō debet ad eius damnum vt restitutoriam perdat. Ratio autem secundi casus in versiculo. plane. quare si mulier successit veteri debitori potest conueniri actione directa ex sua promissione: et sic efficitur vtilis et perdit exceptionem velleiani. est quia non interest sua exceptionem illam opponere. quia posito ꝙ euitaret solutionē ex illa cogeretur soluere ex alia actione vtili restitutoria qua potest conueniri tanquā heres vt dicta. l. stichum. §. adiectiq versicu. aliquando. ff. de solu. et facit. l. cum heres institutus. in princip. ad trebel. nam si heres qui restituit hereditatem ꝛ sic remansit debitor directis actionibus tamen inefficaciter succedat fideicommissario vniuersali ille directe efficiuntur efficaces quia non interest sua exceptionē exponere cum possit conueniri tanquā heres fideicommissarij.

2 ¶ † Not. ergo hic ꝙ vtilis et directa actio possunt dari contra eundem ad idem. ¶ Sed contra. s. ead. l. §. si conuenerit vbi si competit directa non datur vtilis. solutio. verum est nisi diuersis respectibus quia hic datur vtilis. tanꝙ contra heredē veteris ꝛ directa tanꝙ contra ipsam. in cōtrarium tamē facit d. l. cum heres. dic vt ibi.

1 **Si cum essem.** ¶ † Si mulier ab initio ī se suscepit obligationem quā alius erat suscepturus ea subducta de medio instituitur actio cōtra illum ac si cū eo fuisset ꝯtractus celebratus que dicitur vtilis institutoria nō restitutoria ꝛ est eiusdē gn̄is ꝛ q̄litatis cuiꝰ fuisset directa et est ꝑsecutoria ꝛ trāsit in heredē hoc tn̄ verū q̄n q̄sito colore ꝛ participata fraude inter creditorem et ipsam. si autem creditor non participauit lꝫ fraus fuerit cōmissa inter mulierem ꝛ debitorem tunc mulier de medio non subducitur sed efficaciter obligatur. h. d. vsqꝫ ad. l. aliquādo ꝛ hucusqꝫ tractanit quando mulier alienam obligationē iam cōtractā suscepit in se aīo nouandi vno casu liberatur debitor mero iure ꝛ actio sublata restituitur vtilis. vnde potest dici proprie restitutoria: quia illud restituitur qđ semel fuit ꝛ esse desijt. vt. ff. de vsur. videamus. §. fauiana. hic vero loquitur quando alienam obligationem nondum contractā sed contrahendā cum alio pro quo erat postea fideiussorio noīe intercessura in se suscepit principaliter ad fraudandum senatuscō. quia creditor nolebat eam recipere intercessorio noīe ne opponeret exceptionē vellei. sed voluit vt se principaliter obligaret si postea ab alia manu tradidit ei cum quo creditor fuerat contractus ista fraus nō prodest creditori nec nocet mulieri quominus habeat exceptionē tamen ne creditor remaneat in dāno ꝛ perdat debitum subueniatur sibi vtili actione contra illum cū quo fuerit cōtractusꝰ sed si non participasset creditor fraudem lꝫ mulier cōmitteret fraudem cū debitore ꝛ recepit pecuniā mutuo ꝛ eā tradidit efficaciter alteri obligatur siue creditor ignoret illam contrahere cum alio siue etiam sciat. vt in. l. si mulier tanꝙ. cum. l. se. ꝛ in le. si fenebris. C. eo. ꝛ. s. e. sed si ego.

1 **Aliquando.** ¶ † Si obligatio ptinet in effectu ad mulierē non iuuatur velle. h. d. ꝛ hoc est q̄n ille pro quo intercessit si solueret ab ea repeteret. vt. s. e. l. iij. de quo etiā hic ponuntur tria exempla.

2 ☞ Hypothecaria tollitꝛ ꝛ restituitꝛ per nouationē ieffficacē eo modo quo tollitur ꝛ restituitur prima actio principalis.

3 Hypothecarie natura ꝙ sit vt duret quousqꝫ solutum est vel satisfactum.

1 **De pignoribus.** ¶ † Per nouationē ineffficacē non liberanꝛ pignora: ideo noua actio vtilis restitutoria non est necessaria. h. d. secundum primū intellectū: ꝑm aliū dicit † ꝙ eo modo quo ꝑ nouationē inefficacem tollitur ꝛ restituitur prima actio principalis eodem modo hypothecaria. h. d. ꝛ tunc expone tex. dum dicit noua actione. i. noua. l. que restituat actionē hypothecariā. nā senatuscō. qđ restituebat actionē primam sublatam: de hypothecaria non faciebat mentionem: sed qđ iuris est de principali debet esse de accessoria. vt. l. soluitur. §. si paciscatur. ff. qui. mo. pignꝰ. vel hypo. soluitur. vnde nō est necessaria alia. l. hoc statuens cum satis tacite videatur statutum a senatusconsulto. ad hoc. ff. eo. quidam voluit ibi expressum. ¶ In text. ibi vtilis est. i. inefficax ꝑm proximā lec. gl. que est directa non vtilis illa

3 prima si non est sublata scđm aliā lec. proprie stat. ¶ † In tex.

a ibi qꝛ verū est. No. de naturaª hypothecarie que durat quousqꝫ solutum est vel satisfactū. ad hoc vide. l. grece quod etiā. ff. de pig. ꝛ. l. debito ad trebel.

2 ☞ Si expectatur cōdictio cuius euentus nihil operatur: ꝙ tunc actio danda sit restitutoria quantū ad exercitiū nō autem quantū ad substantiam ꝛ qualiter hoc fit.

3 Si promittis mihi sub conditione aīo nouandi quod mihi debebas pure ꝙ interim agere non possim.

1 **Si sub conditione.** ¶ † Nō est expectanda cōditio cuiꝰ euentus nihil operatur ad hoc semper allegaꝛ. ¶ † In tex. ibi actio

2 danda est restitutoria: sed quo modo pōt dici restitutoria cum actio prima directa non sit adhuc sublata conditione pendente. ff. de noua. l. quoties. ꝛ. s. si cer. pe. l. pecuniam. respondeo verum est quantū ab substantiā sed quantū ad exercitium mero iure videtur sublata. q. si alius ꝙ mulier promisit iterum agi. lꝫ actio non esset sublata: sed debet expectari conditionis euētus. vt in. d. l. pecuniam. sed qꝛ mulier promisit mero iure. idē est vt sit sublatum exercitium tamē eodem instanti restituiꝛ sicut restitueretur substātia obligationis si illa erat sublata ita intelligo istum tex. ꝛ hoc no. pro eo quod dixi contra Bar. in. l. iulia. verum debitorem. de condi. inde. super intellectu. l. si plures. ff. de fideiuſ. quod intelligaꝛ iste tex. de restitutione quantū ad exercitium non quantum ad substāitā. nam iste text. nō pōt

3 aliter intelligi. ¶ † Item iste text. in fi. facit cōtra illud qđ ego ibi dixi ꝑm doc. in. d. l. si pecuniam. ꝙ si ꝓmittis mihi sub conditione animo nouandi quod mihi debebas pure vt interim agere non possim quasi videatur hoc tacite actū inter nos ad hoc vt existente conditione scđa stipulatio habeat quid nouet. nam videtur contrarium per istum tex. in fi. quia cum in omnē euentū sis mihi debitor: videtur ꝙ nō debeat expectari conditionis euentus. sed respōdeo illud procedit quod ibi dixi quā do speratur nouari cum effectu et non dari actionem restitutoriam: sed hic sperabatur nouari sine effectu et loco directe que veniebat tollenda restituit vtilem: ideo non expectatur euentus.

1 **Si mulier.** † Actio restituitur contra principalem debitorem ꝛ fideiussores eius. hoc dicit. Et etiam contra correum. vt. s. eo. ꝙuis. §. quāꝙ. ꝛ ꝯtra pignora. vt. s. l. proxi. §. de pig. ꝛ. ff. eo. quidam voluit.

2 ☞ Si debitor pro quo mulier intercessit conseruat eam indemnem tradendo sibi pecuniā quam pro eo promisit: nō habet mulier exceptionem velleiani. ꝛ quid si eam aliter cōseruat indemnem.

3 Mulier si recepit pretiū pro intercessione qualiter perdat exceptionem velleiani. a

a ¶ De natura hypothecarie. adđ videre per doc. ī c. potuit. de loca.

1 **Si mulieri.** ¶ † Si mulier se obligat ꝑ eo quod recipit non iuuatur vell. hoc dicit. cum prin. l. seq. ꝛ cum. l. si mulier dederit. ff. eod. In ista tamen prima. l. non fuit intercessio quia non obligauit se creditori pro debitore sed debitori pro se ipsa. vt. s. e. ꝙuis. §. j. cum ibi no. ꝛ. ff. e. l. tutor. sed in prin. l. seq. ꝛ l. si dederim. bene fuit intercessio quia se obligauit creditori ꝑ debitore. tamen ideo non iuuatur: quia debitor eidem tradidit pecuniam soluendam creditori pro qua intercesserat. ꝛ sic no.

2 † quod si debitor pro quo mulier intercesserat cōseruat eā indemnem tradendo sibi pecuniam quam pro eo promisit non habet mulier exceptionem vellei. Quid si alio modo conseruaret eam indemnem: vt quia faceret sibi promitti per bonum cāpsorem ꝙ quicquid soluet pro intercessione restituet sibi. respōdeo propter hoc non perdit exceptionem vellei. ꝑm Bal. C. eo. l. j. qui allegat ad hoc. l. quidam voluit. ff. eod. Sed illa. l. adhuc plus dicit ꝙ etiam si securauit eam dando pignora. et sic non poterat periclitari adhuc exceptionem velleia. habet quod perpetuo tene mēti: sed creditori instituitur vel restituitur ius in illa pignora ac si fuissent sibi obligata. vt est casus no. in. d.

3 l. quidam. ¶ † Item quid si recepi pretium pro intercessione: vt quotidie fit vt recipiat duo vel tria vel. x. ꝛ faciat promissionem pro alio de centum et quotidie practicatur Florentie per campsores qui nolunt facere promissiones nisi aliquo recepto an propter illud mulier perdat exceptionem velleia. sed iste casus non erat terminatus iure isto sed terminatur per. l. antiq. C. eo. quod perdat. ꝛ no. s. eod. l. j. in glos. qualiter autem illud ibi intelligatur. vide ibi per Cy. ꝛ Bal. qui contradicit Cyn. in intellectu illius. l.

2 ☞ Exceptio competens principali quando competit etiam fideiussori.

Si mulier contra.

1 **Si ab ea.** ¶ † Per velleianū. subuenitur mulieri ꝛ etiā fideiussori lꝫ non habeat ꝯ eā regressum. h. d. no. tex. cum glos. ꝛ dicit Bal. in. l. j. C. eo. quod alibi nō habetur illud quod hic dicitur in tex. ꝛ gl.

2 nam cōmuniter iura dicunt † ꝙ exceptio competens principa
li competit etiam fideiussori eius quoniam si nō cōpeteret fide
iussor haberet regressum contra principalez et sic in effectu nō
prodesset principali nisi etiam prodesset fideiussori. si autem re
gressum non habet tunc cessat ratio predicta. ⁊ ideo talis exce-
ptio non transit in fideiussorem vt hic habetur.l.quod dictum.
s.de pac.et ad macedo.sed si pater.§.non solum.sed in casu hu
ius.§.etiam si non haberet regressum contra mulierem ꝑ qua
intercessit vt si fideiussit animo donandi etiam contra volun-
tatem mulieris expresse prohibentis.vt.j.l.si pro te.nihilomi-
nus exceptio competens mulieri competit etiam fideiussori:cu
ius ratio ponitur hic in glos.que est bona et notabilis:quia li-
cet mulier et eius fideiussor ab obligatione subducantur cre-
ditor tamen non perdit ius suum cum possit agere cōtra prin-
cipalem debitorem qui nullam exceptionem habebit sed in.ll.
allegatis in contrarium non sic. imo non perderet ius suum:
quia principalis debitor habebat exceptionem vel erat ineffi
caciter obligatus.et adde quod dixi.in.§.non soluz.¶ In tex.
ibi aduersus mulierem habeat.supple nec actionem neg.gest.
vt quia fideiussit animo donandi vel contra expressam prohi
bitionem:vt.d.l.si pro te.si autem non animo donandi nec con
tra expressaz prohibitionem licet me ignorante fideiussisset ha
beret actionem neg.gest.vt.l.fideiussor.s.de nego. gest.⁊.l. sed
videamus.

2 ☞ Creditor dz esse diligens ⁊ curiosus qñ contrahit cū per-
sona prohibita ɔhere in cām regulr ꝓhibitam licet in certis
casibus permissam:qr non sufficit ꝙ credat sed ꝙ debeat inue-
stigare.secus in causam regulariter permissam.

1 **Vir uxori.** ¶ † Si mulier delegatur tāꝗ̃
debitrix cum nō sit iuuat vell.
etiam si creditor credat ipsam debitricem : secus si
principaliter contraxit lz ad commodum alienum
creditore fraudem non participante.h.d.¶ In text. ibi vendi
tionem nullius momenti esse.⁊ sic mulier non erat obligata vi
ro ad pretium:ideo non potuit delegari tanꝗ̃ obligata.vt.s.e.
quāuis.§.si mulier.et ibi allegatur iste tex.per gl.ratio autem
quare non valet est quia fuit facta fraus de contractu dona-
tionis qui prohibitus est inter virum ⁊ vxorez.ad contractum
venditionis postquā non fuit vendita iusto pretio sed viliori.
si autem foret vere debitrix posset delegari ⁊ non haberet exce
ptionem velleia.si vt debitrix ꝓmisisset quia liberetur a dele-
gante.vt.j.eo.si debitrix.in princi.⁊ plene dictum est in.d.§. si
mulier.¶ In text.ibi ne quid contrarium opp.inquantum di
xit si creditor credebat ipsam esse debitricem hoc sibi non pro-
dest nam imo videtur prodesse vt in casu sequen.j.et soluit.
¶ In tex.ibi ab initio contrahat supple colore nō q̃sito ⁊ cre-
ditore fraude non participante:alias secus puta si erat contra
cturus cū alio ⁊ receptur⁹ mulierē in fideiussorē sz timore sena
tusconsulti actum est vt principaliter cū muliere ɔtrahat.vt.s.
eo.q̃uis.§.si cū essem.⁊.l.si mulier tanꝗ̃.¶ In tex.ibi diligen-
2 tiorem esse debere. ¶ † Not. ergo casum in quo creditor debet
esse diligens ⁊ curiosus.s.quando contrahit cū persona prohi
bita contrahere in cām regulariter prohibitā:lz in certis ca-
sibus permissam.nam nō sufficit ꝙ credat se contrahere in cām
permissam:sed ita non est sed debet inuestigare an ita sit et in
hoc non facit cum ita sciat illaz regulariter prohibitam est qd
sibi imputet vt hic in primo casu in quo mulier se obligabat ꝑ
alio ⁊ hoc bene sciebat creditor:secus quando contrahit in cau
sam regulariter permissam vt in scdo casu quando cum mulie
re principaliter contrahente ⁊ non obligante se pro alio:nā nō
habet creditor se inuestigare quid velit facere de pecunia:vnde
etiam si sciat ꝙ velit alteri tradere ⁊ sic ipsam contrahere non
ad cōmodum suum.sed alterius non est quid sibi imputetur si
fraudem non participauit nec debet esse curiosus vt hic . et.l.
doli.§.diuersum.j.de noua.⁊.C.eod.l.si fenebris. et hic in glos.
super verbo ignorauerit quando autem agitur de obligando
aliuz ex contractu alterius semper debet esse curiosus ꝙ pecu
nia in vtilitatem illius conuertat.nec sufficit credere ꝙ cōuer-
tatur si ita non est.vt.s.in rem verso.l.iij.§.sed ⁊ sic accipit in fi.
⁊.l.ciuitas.s.si cer.peta.⁊ in aut.hoc ius porrectuz in fi. de sac.
sanc.eccle.nisi ille cum quo contrahit habuisset speciale man-
datum:quia tunc sufficeret illum asserere recipere in vtilitatē
alterius.vt.s.de exercito.l.j.§.vnde querit offilius. ⁊ tetigi.in
d.l.ciuitas.

a ¶ Iuri hypothe
ce possit renūtia
ri.vid p gl.⁊ Cy.
in.l.j.§.cū lex.C.
de rei vxor. acti.
Spe.in ti.de ob.
§.j.ver.sz pone⁊
p bar.i.seia in fi.
j.solu.ma.p glo.
⁊ doc.in.c.cū ɔti
gat extra de iu-
reiu.⁊ in.c.lz.eo.
ti.⁊ in dictis lo-
cis concludit ꝙ
sic si vir remāsit
soluendo als nō
ita Bal.i.l.iube-
mus.C.e.ti.cur.

2 ☞ Qui patitur rem sibi obligatam alteri obligari tanquaz
nō obligatā censet velle ius suū remittere nisi sit mulier. ⁊ cre-
ditor sciat hoc.⁊ nu.1.

3 Mulier si consentiat rem viri sibi obligatam alteri vendi vel
donari non videtur per hoc remittere iuri hypothece nisi iuri
hypothece renuntiet.

1 **Si mulier.** ¶ † Mulier que patitur rem sibi obli
gatam alteri obligari tanꝗ̃ nō obliga
tam iuuat vell.si creditor hoc sciebat secus si ignorabat.h.d. ra
tio huius secundi dicti est quia tunc decipit creditorē. ergo ⁊c.
vt in.l.si decipiendi.j.e.⁊.C.e.l.si sine.ratio autē primi est qr vi-
detur intercedere sicut cum obligat se vel rem suam ⁊ est casus
hic qui non est alibi et est singularis secus quando renuntiat
iuri hypothece.vt.C.eo.l.etiam.⁊.l.iubemus.⁊.l. quāuis in pn
cip.nam quando renuntiat incipit a remissione ⁊ diminutio-
ne iuris sui ad quod mulieres non sunt faciles vnde non vide-
tur fecisse ex fragilitate sexus.vt.s.eo.sed si ego.⁊.l.quāuis er-
go.§.interdum.ver.plane sed quando patitur vel consentit rē
sibi obligatam alteri obligari tanꝗ̃ non obligatam nō vide-
tur ius suum remittere sed velle illi postponi in tpe ad qd mu-
lier de facili potest induci cum non sit multum preiudiciale. id
reputatur intercessio vt hic est casus singularis.et si dicatur
2 † imo etiam tunc censetur velle remittere ius suum vt est ca-
sus.in.l.paulus.j.qui.mo.pignus vel hypo.sol. respondeo ve-
rum est in alio q̃ muliere consentiente rem sibi obligatam al-
teri obligari secus in muliere casus est hic singularis qui non
3 est alibi ⁊ limitat illam.l.⁊ omnes alias similes † idem videtur
si mulier consentiat rem viri sibi obligatam alteri vendi vel do
nari vt non videatur per hoc remittere ius hypothece nec ob.
l.sicut.§.si voluntate.qui.mo.pig. vel hypo.sol. quia loquitur
in alio q̃ in muliere nec etiam obstat.l. iubemus.C.e. quia lo-
quitur quando expresse renuntiauit iuri hypothece . sis ergo
cautus quando facis contractum cum marito vxorem consen-
a tire ⁊ ponatur in instrumento ꝙ renuntiauit iuri hypothece[a]
sed si hoc non ponitur sed solum ꝙ consensit non videtur iu-
ri hypothece renūtiare per istum.§.quem perpetuo tene men-
ti in cuius intellectu Cyn. multum cespitauit.in.d.l.iubemus
et in aut.siue a me.et in aut. si qua mulier. ⁊ ex predictis patet
verus intellectus quem etiam glos. que incipit non enim vi-
detur sensisse.¶ In text. ibi si mulier dixisset:scilicet cum ma-
ritus quondam nunc autem facto diuortio vellet obligare al-
teri rem suam.vnde fuit protestata ꝙ ille non reciperet cum
esset sibi obligata pro dote et reuera erat sibi obligata pro pe-
cunia mutuata de illa tamen non fecit mulier mentionem. cre
ditor autem procurauit illam rem liberari ab obligatione
dotis faciendo quod maritus sibi restituit dotem et postea
rem sibi obligauit tanquā non obligataz mulieri cum ad hoc
esset obligata consentiente muliere tacite vel expresse pro illa
obligatione postea agebatur mulier seruiana contra credi-
torem qui excipiebat de consensu et illa replicabat ꝙ non no-
cebat sibi consensus quia videtur intercessisse vnde queritur
an possit replicare et respondetur cum distinctione vt sequi-
tur . quando autem mulier remittit expresse ius hypothece
aut remittit ipsi viro et generaliter censetur remisisse. et ideo
quandocunqꝫ contrahit cum eo seruo contrahit vt no. Bald.
sm Nico.mat.in.l.etiam.C.e.aut remittit in certo speciali con-
tractu quem vir facit quo casu censetur remittere illi cum quo
vir contrahit: et tunc non censetur remisisse quo ad alium et
ideo si res reperiretur apud alium non habentem ab illo cau-
sam non prohiberet mulier per hypothecariam aduocare vt
est casus no.in.d.l.iubemus.alius autem q̃ mulier consentien
do rem sibi obligatam alteri vendi vel obligari etiam ius hy-
pothece censetur remittere quo ad omnes ⁊ generaliter vt no.
j.qui po.in pig.ha.l.creditores.§.si tecum.licet contrarium no
tetur.C.de remis.pigno.l.si ignorante sed prima verior per di
ctam.l.paulus.qui.mo.pig.vel hypo.sol.ita not.in additione.
Specu. de obliga.⁊ solutio. super rubrica post principium vbi
omnino vide.

2 ☞ Licet ex intercessione mulier sentiat lucrum.si tamen non
immediate ex intercessione sed mediante sua intercessione ta-
men iuuatur velleiano.

3 Ex duobus reis debendi qui pariter ⁊ insolidum obligantur:
an alter pro altero dicat intercessisse:vt cōueniat non soluz ex
sua persona tanꝗ̃ principalis.sed etiā vt fideiussor pro correo.
⁊ qui effectus resultent.⁊ nu.5.

4 Fideiussor pōt petere vt excutiatur principalis sumptu ⁊ peri-
culo ipsius agentis non fideiussoris.⁊ quid in correo.⁊ nu.3.

5 Argumentandi ⁊ disputandi modus remis.

1 **Mulier.** ¶ † Si mulier vna cum alio tanꝗ̃ duo rei
accipiunt mutuum in causam communem
videtur intercedere pro correo quatenus negotium illum con-
cernit non tamen iuuatur velleia.si maius damnum euitat.se-
cus si non euitat dānum licet sentiat lucrum mediante sua ne-
gotiatione.hoc dicit no.Et ista duo dicta non sunt alibi in hoc
titulo.¶ Nota ex primo casu ꝙ mulier dicitur intercedere
in causam propriam et non iuuatur velleia. non solum quādo

intercedit

intercedit pro alio qui si solueret ab ea repeteret: vt.s.eo.l.iij. ⁊ aliquando.in prin.sed etiam si non expectaret: si tamē euitat maius damnum supple vel equale: puta si recepit vna cū alio viginti mutuo pro reficiendo diminutionem que valebat quinquaginta vel quadraginta que si non fuisset refecta fuisset dirupta.⁊ sic sensisset damnū.in.xxv.vel in.xx.certum est quod si correus restitueret.x.que tangunt ipsum non repeteret a muliere ⁊ tamen mulier poterit conueniri cum effectu pro.xx.⁊ sic ad.x. pro se.⁊.x.pro correo postꝙ euitauit maius vel equale damnū intellige tū qđ poterit repetere.x.que pro correo soluit iuxta.l.
2 j.C.de duobus reis hic casus non habetur in hoc ti.nisi hic ⁊ ex secundo dicto no.qđ licet ex intercessione sentiat lucrū mulier si tamen hoc venit non immediate ex intercessione: sed mediante sua intercessione nihilominus iuuatur vell.puta recipit vna cum alio.xx.pro emendo rem que valebat quadraginta.⁊ sic habet vtilitatem de.xx.nihilominus non tenebatur.xx.restituere sed.x.duntaxat sed contra.s.eo.si mulier.solue ibi lucrabitur immediate ex intercessione hac autem mediante sua negotiatione que debet sibi esse proficua istum intellectū tenet hic gl. magna in ver.item quid si hic plus vz ⁊ sic etiam iste casus non est in hoc non titulo.item eadē glo.in sequen.ver. qui incipit. Item qui limitat primum dictum nisi color fuerit quesitus q̄ cum vellet se obligare vt fideiussor colore quesito se obligauit vt principalis que limitatio non placet.nam etiam si vt fideiussor obligaret non iuuatur vell.quia fideiussit in causam ꝓpriā cum euitauit malum vel equale damnum sic dicitur in.l.aliquando in fi.in prin.s.eodem ibi autem pro fideiussore suo ⁊c.
3 ¶ †Hic est vna glo.que examinat vnam.q.de qua fuit contentio inter antiquos glossatores.scz si sunt duo rei debendi pariter: ⁊ insolidum quilibet obligatur an alter pro altero dicatur intercessisse vt si conueniatur non solum ex sua persona tanꝙ principalis sed etiam vt fideiussor pro correo effectus huius.q. est duplex.primus quia si dicat pro correo intercessisse si postea soluat totū eatenus repetit a correo quatenus intercessisse videtur pro eo: sed si non dicatur intercessisse nihil repetit. Secundus est effectus anteꝙ soluat: q̄ si dicatur intercessisse ⁊ cōueniatur ad solidum habebit hodie beneficium de fideiussoribus.vt possit peti qđ principalis excutiatur.vt.C.de fideiusso. auth.presente.quod non esset si pro reo non diceretur intercessisse: quia duo correi habent beneficium excussionis: licet habeāt beneficium diuisionis nisi conuentus dicat ad alterum correū totam pecuniā peruenisse.⁊ petat ipsū excuti periculo ⁊ sumptu ipsius petentis quo etiam de iure veteri videbatur audien
4 dus per.l.vnde queritur.s.commo.⁊ que ibi no.†Bar.sed fideiussor potest petere vt excutiatur principalis sumptu ⁊ periculo ipsius agentis non fideiussoris. Et in hac questione glo.recitat tres opiniones.prima fuit Jo.qđ non dicatur alter pro altero intercedere vel fideiubere nisi sint socij vel nisi quando color fuit quesitus q̄ cum alter esset se obligaturus ⁊ alter fideiussurus fuit actum in fraudem vt quilibet se obligaret insolidū ⁊ ita loquitur iste.§.⁊ adducit istas multas leges pro se. Secunda fuit opinio Mar.qui tenuit per illum.§.etiam si non sint socij censetur alter pro altero intercedere ⁊ adducit etiam mul
5 tas.ll.†⁊ dicit Bal.qđ ista glo.docet melius disputare ⁊ qualiter ar.debeant fieri ꝙ sit in corpore iuris. Tertia fuit opi. Azo. quam glo.tenet vt si vtilitas contractus peruenit ad vtrunqꝫ censetur alter pro altero fideiubere eatenus quatenus ad alterum peruenerat ⁊ eatenus si soluit potest repetere si peruenit ad alterū tantū tunc ille non dicit intercedere pro altero si soluit pōt ab altero repetere. sed econuerso alter dicit fideiubere pro illo ⁊ si soluit totū ab illo repeteret posset etiam cōtingere que ad neutrū istorum perueniret vtilitas cōtractus ⁊ si obligassent animo donandi viginti quilibet eorū insolidū.⁊ tunc alter pro altero fideiussisse nō dicit quicquid alter solueret suo nomine tū videt soluisse ⁊ nihil repeteret.⁊ ista est vera opi.quantum ad primū effectum repetendi.quantū vero ad scđm effectū an habeat beneficiū de fideiussoribus non tangit hic glo.sed Bar.in.l.reos.de duo.reis vbi examinat hanc.q.⁊ dicit quod si alter ipsorū erat persona prohibita fideiubere vt mulier censeatur color quesitus facta fraus senatuscōsulto.⁊ sic erit perinde ac si fideiussisset ⁊ se principaliter non obligasset.⁊ per ꝯñs habebit beneficium de fideiussoribus als vero secus vt etiam pro parte vel etiam pro eo pro quo videtur intercessisse pro correo q̄ peruenit ad ipsum vtilitas nihilominus q̄ se obligauit vt principalis perdit beneficium excussionis ⁊ habet necesse recurrere ad beneficium de duobus reis.scz diuisionis si sunt ambo soluendo.q̄ se obligando cēsentur renuntiare beneficio excussionis.⁊ ita tenet Guil.in.l.sed ⁊ Jul.in prin.s.ad maced.⁊ ibi dixi.dic vt ibi.

2 ☞ Mulier que indemnitatem promittit si alloquitur debitorem non iuuatur velleiano. secus si creditorem. et qualiter hoc sit.

3 Promissio indemnitatis qualiter intelligatur.

1 **Tutor pupilli.** †Si mulier alicui de ꝓpria obligatiōe indēnitatem promisit non iuuat velleia. q̄ non videt intercedere secus si de obligatione alterius. hoc dicit Bar.vsqꝫ ad.§.tamen heres ⁊ istud vltimū qñ de obligatione alterius habet in vltimo ver.ibi quid ergo ⁊c. vsqꝫ illuc prose-
2 quitur primā partē summarij.vel sic ſm †Ja.bu.si mulier que indemnitatem promittit alloquitur debitorē nō iuuat velleia. secus si ad creditorem.h.d.vsqꝫ ad illū versi.loquitur.de prima parte summarij ibi de secūda vel plenius diuide literam quia primo loquitur de illo qui mandato mulieris adiuit hereditatem dānosaz ⁊ determinat qđ si aliqđ damnū patitur in soluendo creditoribus hereditarijs recuperat a muliere q̄ sibi indēnitatem promisit.q̄ nō vr̄ intercessisse eodē apud eundē nō enim se obligauit creditori ꝓ debitore quo casu ꝓprie est itercessio q̄ pro vno apud alium obligauit se debitori pro ipsomet debitore.vnde si esset intercessio diceretur obligata pro eodem apud eundem ⁊ hoc vsqꝫ ibi nec dissimilem.secundo adducit determinationem Jul.in casu simili de illo qui pupillum suū abstinuit ab hereditate lucrosa mandato mulieris vt si alij qđ damnum ex hoc patiatur conuentus a pupillo recuperat a muliere cadē ratione q̄ non videtur intercessisse.⁊ sic velleia.non iuuat vsqꝫ ibi in proposito.tertio redit ad primum casum de illo qui hereditatem damnosam adiuit mandato mulieris an ab ea possit recuperare damnum quod sentit qđ debitores hereditarij sint non soluendo ⁊ determinat qđ non.q̄ mulier que indemnitatē promisit censetur sensisse de damnis contingentibus in habendo soluere de suo puta creditoribus hereditarijs non de eo qđ consistit in nō acquirendo vt in casu proposito si creditores hereditarij sint non soluendo ⁊ ad hoc inducit casum similem in ver.denique quarto loco in ver.quid ergo limitat determinationem primam vt habeat locum vt mulier teneatur cum effectu quando promisit ipsi debitori pro seipso vt dictum est secus si pro alio vt si dubitabat adire quia debitores hereditarij non erant idonei nec soluendo ⁊ mulier pro eis indemnitatem promisit tunc enim se obligat creditor pro debitoribus. ideo non est locus senatusconsulto. ⁊ adde.l. quamuis.§.j.qui.§. declaratur per istam.l. ⁊ etiam glos. ibi posita.† ⁊ not. precipue in ver.si magis qualiter intelligatur promissio indēnitatis quia intelligo de damnis consistentibus in perdendo de suo non autem in non acquirendo de alieno facit.l.qui autem.in prin.que in frau.cre.

2 ☞ Mulier que iam intercesserat si delegauit aliquē non debitorem suum talis delegatus anteꝙ soluat habet exceptionē vellei.⁊ postꝙ soluit repetit ab eo cui soluit ⁊ quid si delegatus sit a muliere que erat intercessura.

3 Delegari non dicitur solū ille cui mulier iussit vt promitteret sed etiam ille cui iussit vt solueret ⁊ qñ iuuetur velleiano.

1 **Cum haberes.** ¶ †Si mulier intercessura penes te pro titio mādat mihi vt tibi soluam pro eo: ego autē promittam tibi anteꝙ soluam habeo exceptionem sicut haberem si pro muliere que iam intercessisset si ego intercederem vt.s.eo. si mulier.§.fina.postꝙ vero solui repetam ab ea non te q̄ cessat senatusconsultū sicut cessaret si statim principaliter contraxissem mutuando sibi.⁊ ipsa postea tibi traderet non participata fraude vt.s.eodem si mulier tanꝙ.h.d.in effectu ⁊ est valde difficilis in tex.⁊ male decla
a ratur. Primo format questionem de muliere[a] que pro titio debitore volebat penes te intercedere vel fideiubendo vel promittendo animo nouandi ⁊ cum tu nolles eam recipere timore senatusconsulti requisiuit me vt sibi mutuarem pecuniam quam tibi tradere volebat certū est ꝙ si mutuassem ⁊ ipsa postea tibi tradidisset cessaret senatusconsultū tam quo ad me: q̄ teneretur mihi restituere si fraudem non participauit: vt.s.eo. si mulier tanꝙ ⁊.l.vir vxori.versi.nec id ꝙ quo ad te: q̄ non incepit a promissione: sed a solutione: vt.l.sed si ego.s.eodem ⁊.l. quāuis.§.interdum.sed si ego sibi nō solui sed promisi mutuare ipsa promisit mihi restituere ⁊ anteꝙ sibi soluerē mutuauit mihi quod tibi soluerem ⁊ si ego incepissem a solutione perinde esset ac si soluissem sibi ⁊ ipsa postea tibi.⁊ sic esset idē ꝙ in casu precedenti. sed ego nō incepi a solutione sed a promissione: quia tibi promisi ⁊ postea solui queritur an sit idem quod possit repetere ab ipsa muliere ac si sibi mutuassem ⁊ ipsa postea tibi soluisset attenta postea forma sui mandati: quia mandauit vt soluerem tibi an autem possit a te repetere ⁊ hoc vsqꝫ ibi respondi ibi arguit qđ possem repetere a te ⁊ nō ab ipsa: quia si ipsa primo intercessisset penes te ⁊ postea ego pro eadem in

a ¶ De muliere q̄ ꝓ titio.adde gl. ⁊ doc.in.c.ex rescripto.đ iureiu.

tercederem promittendo anteq̃ tibi soluerem haberem exce-ptionem vt.s.eo.si mulier contra.§.si ab ea postq̃ soluissem q2 eram tutus exceptione fauorabili repetere a te non ab eo vt.s. quamq̃.7.l.quamuis.§.interdum.idem videtur in casu isto at tento qđ non incipiam soluendo sed a promittendo 7 hoc vsq3 ibi 7 hec paulo expediens iurisconsultus in isto versi.fatetur q̃ in casu isto anteq̃ soluam habeo contra te exceptionem sicut haberem si pro muliere que intercessisset ego intercederez: sed postq̃ solui quod repetam a te 7 non ab ea non videtur idez qđ in dicto casu attento quod ipsa non intercesserat 7 quod man-dauit mihi vt tibi soluerem non autẽ quod promitterem. 7 sic seruassem formam mandati non repeterem a te: sed ab ea quia soluendo tibi de mandato suo videor soluisse sibi 7 ipsa postea tibi: vt.l.solutam.j.de solu.7 sic videtur qđ repetam ab ea sicut si principaliter secũ contraxissem: vt.s.eo.si mulier tanq̃ 7 hoc vsq3 ibi quod quidem ibi decidit pro ista parte qđ cessat sena-tusconsultum hoc casu sicut cessaret si ego essem debitor ipsius mulieris 7 ipsa me tibi delegasset vt.j.eo.si debitrix. in princi-pio 7 hoc vsq3 ibi quem postea ibi reprobat hanc similitudi-nem: quia si essem eius debitor 7 ab ea delegatus non cessat: quia ipsa me delegando non obligat se mihi in aliquo sed ego ab ipsa liberor: sed in casu nostro quia nõ eram debitor: sed de mandato suo solui ipsa se mihi obligat pro alio qđ senatuscon sultum fieri vetat. 7 sic videtur qđ ab ea nõ repeterem quasi pe nes me intercesserit: 7 hoc dicit totus tex. an autem per hoc vi-deatur iurisconsultus recedere a determinatione supra dicta posita in versi. quod quidem gl. hic dicit quod non sed standũ est illi determinationi que est Aphricani 7 illud quod resulta-re videtur ex reprobatione huius similitudinis quam repro-bationem facit Julianus non in hoc.§.sed post principiũ.l.ibi dum dicit similiter se respõdisse Julia. ait non est verum: quia innuit quod possum ab ea repetere. dicit tamen gl. quod istud posset procedere si poneretur quod fuisset color quesitus: quia ego participassem fraudem. 7 tunc non esset verum quod vi-deor secum principaliter contraxisse sibi mutuando 7 ipsa post ea tibi. 7 si responderetur ad arg. quod facit iurisconsultus in versi. an vero. 7 ex his remanet clarus iste tex. cum glo. intelli-

2 ge in effectu† q̃ si mulier que iam intercesserat delegauit ali-quem non debitorem suum talis delegatus anteq̃ soluat ha-bet exceptionem velleia. 7 hoc habetur.s.eo.quãuis.§.interdũ versi.sed si is.postq̃ vero soluit repetit ab eo cui soluit nõ a mu liere: 7 hoc probatur hic in versi.respõdet si vero a muliere que non intercesserat: sed erat intercessura delegauit non suum de bitorem: talis debitor habet exceptionem vellei. 7 hoc proba-tur in.§.interdum. in versi.fina. 7 hic in ver. 7 hoc paulo expe-diens. postq̃ vero soluit repetit a muliere non ab eo cui soluit. 7 hoc singulariter habetur in hoc.§.qui in effectu ad hoc solũ probandum tendit vt hic patet in versi. qđ quidem magis iun-cto versi. precedenti vbi ponitur ratio. 7 sic declaratur hic ille

3 §.interdum.versi.fina. ¶†Ultimo recollige qđ delegari non dicitur solum ille cui mulier iussit qđ promitteret: sed etiã ille cui iussit vt solueret si ipsa incepit a promissione vt sic habeat exceptionem tanq̃ delegatus anteq̃ soluat: si autem incepisset a solutione non diceretur soluisse vt delegatus cessaret vellei. 7 per que.s.dixi.

a ¶Rõne turpi-tudinis. adde an 7 qñ auditur vel nõ allegans tur pitudinez suam vide p doct. in.l. iusiurandũ qđ ex cõuẽtione. in §.si.ff.de iureiu. 7.l.si seruus plu riũ.in.§.si.ff.de leg.j.7 ibi Bart. glo.7 doct.i.c.ex tenore. de cõcess. preben.

b ¶Nõ vtit̃ bñfi-cio vell. adde gl. in aut. quomo-oportet epos in §.igitur. Alber. de ros. in.l.ij.C. de her.

1 **Si pro vno.** †Actio restituitur cõtra om nes qui ex itercessione mulie ris liberati sunt. hoc dicit. concordat contra eo.quam-uis.§.quamq̃.

1 **Si pro aliquo.** †In hac.l.cum sequen-ti ponuntur tres casus in qibus cessat velleia. quãdo mulier intercessit in cau sam propriam vel quando incipit a solutione vel quando con seruata est indemnis a debitore per traditionem pecunie ad quam se obligauit: 7 de hoc vltimo dic. vt.s.eodem.l.si mulie-ri soluero.

2 ☞ Intercessio dicitur esse illa que fit quasi contrahendo.

3 Mulier intercedens obligatur mero iure ciuiliter 7 naturali-ter 7 oritur actio sed iuuatur exceptione.

4 Confessio falsa quando possit reuocari.

1 **Si mulier.** ¶†Mulier que confitetur se heredem esse cum non sit. 7 sic obligatur ac si esset: vt.j.de inter.actio.l.si. 7 per to-tum si sciebat se non esse non iuuatur velle. q2 deci-pit si vero ignorabat iuuatur q2 intercedat cum suscipiat in se

2 obligationẽ veri heredis vel hereditatis. hoc dicit. †Et sic not. qđ intercessio dicitur etiam illa que fit quasi cõtrahendo enim in ista confessione non contrahitur sed quasi. Quid autez si adi uit hereditatem damnosaz dic vt.l.si. in prin.j.eo.ti. istos duos casus multũ no. Bal. in.l.j.C.eo. dicens quod sunt mirabiles.

¶In tex. ibi sed heredem supple cum non esset nec esse potest quia hereditas non erat sibi delata vnde decepit actorem qui volebat eam conuenire tanq̃ heredem quia si respondisset se nõ esse actor eam dimisisset 7 quesiuisset pro vero herede. vnde si iuuaretur velleia. remaneret actor illusus 7 frustratorie liti-gasset propter hoc emanauit titulus de interroga. actio. vt in-terrogetur quis an sit heres talis quando quis vult eum cõue nire tanq̃ heredem ne iudicium sit elusorium quia si non inter rogaretur 7 post ea appareret eum non esse frustratorie litigas

3 set actor. ¶†In tex. ibi in eam actionem quidem dari iste text. allegatur quod mulier intercedens obligatur mero iure ciuili ter 7 naturaliter 7 oritur actio sed iuuatur exceptione. 7 sic in-tercessio non est per senatusconsultum omnimodo prohibita. quia tunc nulla obligatio oriretur vt.l.si non sortem. in princi. de condictio. indebi. vel dic quod imo erat prohibita: vt.s.eo.l. j.tamen prohibitio emanauit in fauorem eius in quo casu nõ

a prohiberetur oriri obligatio secus si ratione turpitudinis[a] vel fauore alterius contractus esset prohibitus vt dixi in.d.l.j. 7 sic

4 loquitur.l.cum.l.de fideiusso. ¶†Sed oppo. contra hanc.l. q2 confessio falsa potest reuocari vt.s.de interroga. actio.l.de eta te.§.fina. 7 sic non tenebitur mulier nec etiam si esset masculus cuius contrarium innuit hic in secundo casu. Soln. tunc po-test reuocari quando per errorem emanauit vt.d.l.de etate.§. penul. secus si ex certa scientia. tunc enim etiam si per mulierez non potest reuocari vt hic no. habetur. Item quando per erro rem adhuc potest reuocari si nulla captio est actoris vel si est tamen lis non est contestata. secus si est contesta. vt habetur in dicto.§.si. in tex. 7 glo. tunc enim si est masculus non potest re-uocare nec mulier de iure communi sed de iure speciali iuua-tur velleia. vt hic de hoc articulo an talis confessio preparato-ria iudicii reuocari possit vide per Barto. in.d.l. non fatetur. de confes. 7 in.l.si is qui se obtulit cum.l.seq. 7 in prin. seq.s. de rei ven. quas omnino vide.

1 **Debitrix mulier.** †Si mulier debi trix delegat̃ non iuuatur velleia. secus si aliquid promittat creditori ne recipiat suam delegationez. hoc dicit. Et primus casus loquitur qñ fuit delegata vt debitrix quo casu in nullo leditur q2 licet vni obligetur tñ liberat̃ ab illo secus si esset dele gata tanq̃ non debitrix. q2 nõ liberaretur a delegante. 7 hoc modo habet locum opi. marcelli posita.s.eo.l.quãuis.§.si mu-lier apud. Item procedit quando erat debitrix efficaciter al's indistincte iuuatur etiam si vt debitrix fuit delegata. vt.d.§.si mulier 7.l. vir vxori. ratio secundi dicti est quia per promis-sionem illius pecunie 7 solutionem non liberatur a suo debito re. 7 sic recipit damnũ 7 si dicatur ipsa principaliter contrahit nec se obligat pro alio sed pro seipsa ergo nõ debet respõdetur verum esse attenta veritate qđ non intercedit tñ fingitur inter cessisse quia hoc fecit vt intercessionem euitaret.

1 **Si senatus.** ¶†Actio restituit̃ in veterẽ debito rem non expectato qđ mulier vtatur beneficio velleia. h.d. dubium erat q2 mulier poterat non vti 7 soluere 7 non repetere. vt.j.ea.l.pe. vnde si creditor volebat age re restitutoria contra veterem debitorem videbatur qđ possit se defendere 7 dicere age contra mulierem q2 forte non vtit̃ be-

b neficio velle.[b] contra hic dicitur q2 creditor nõ h3 se ponere in hoc dubio nec expectare sed potest statim agere cõtra veterem debitorem restitutoria. ¶In tex. ibi solutum condicat supple vel conuenta excipiat.

2 ☞ Quãdo quis restituitur ad cursum prescriptionis. 7 sic ad actionem primã talis actio sibi restituitur qualis erat prima.

1 **Si pro eo qui.** †Actio restituit̃ eiusdem qua-litatis cuius erat pristina sub

2 lata 7 eiusdẽ tpis. h.d. ¶†Et no. hic ad materiã.l.ab hostibus §.sed qđ simpliciter qui.ex cau.ma.qñ quis restituitur ad cur-sum prescriptionis. 7 sic ad actionẽ primã q2 talis sibi restituit̃ actio qualis erat prima 7 ibi allegatur iste tex. facit ad hoc.l.cũ postq̃ mortem. in prin.s.qñ ac. de pec. est annalis. 7 omnino vi de per eum qui format vtilem questionem.

2 ☞ Mulier quando obligatur pro alio ex dispositione legali cessat senatuscon velleia.

1 **Si domina seruo.** ¶† Mulier potest obliga-ri pro alio efficaciter actione pretoria tanq̃ iubens non actione ciuili tanq̃ fideiubens. ratio est primo casu: quia actio non oritur ex suo contractu: sed ex dispositio-ne legali per contractum serui in secundo casu oblig. ex ppio

2 contractu quod senatus vetat. 7 sic no.† q̃ quando mulier obli gatur pro alio ex dispositione legali cessat senatusconsultus. ca sus est hic.

Si mulier

1 **Si mulier.** †Idẽ dicit ista.l.qd.l.si mulier.§. eo.licet in terminis differat: nã sicut ille qui in iure confitetur se heredẽ cũ non sit nec esse possit obligatur ac si esset ne actor in iudicio frustretur.ita ille qui confitetur seruum esse suũ qui damnũ dedit cum nõ sit suus tenetur noxaliter sicut si esset suus ꝛ si nõ põt dare ꝑ noxa debet emendare damnum si ergo mulier scienter cõfitetur nõ iuuatur:q2 decipit secus si ignorauit quia suscepit in se obligationem veri domini.

2 ☞Color quesitus non dicitur nisi quando creditor participat fraudem vna cum muliere ꝛ debitore.

1 **Bona fide.** ℭ†Si creditor non participauit fraudẽ:lȝ inter mulierẽ ꝛ debitorẽ fraus sit cõmissa sibi non nocet.h.d.casus iste no.ergo
2 qd non†dicitur color quesitus nisi qñ creditor participat fraudem vna cum muliere ꝛ debitore.

2 ☞Seruus in his que queruntur potest preiudicare domino non querendo.

1 **Cum serui.** †Si mulier intercedit apud seruũ obstat domino agenti ex cõtractu serui exceptio vell.h.d.per seruum ergo acquiritur dño actio cum sua causa suisq3 vitijs q̃ sibi inessent si actio acquireretur ipsi seruo existenti libero.facit quod habetur.§.de pac.l.finautem.dñicaȝ
2 in tex.ꝛ glo. ℭ†In tex.ibi nec videtur rñdere tacite obiectioni quia per seruum non potest effici conditio domini deterior: vt in.l.si seruus.C.de pac.sed verum est in iam quesitis domino: sed in his que queruntur per seruum bene potest seruus preiudicare dño nõ querendo:ergo ꝛ inutiliter vel vitiose querendo q2 non dicitur deterior fieri conditio per aliuȝ quando mihi ꝑ ipsum non acquiritur: vt hic ꝛ.l.si.C.de acqui.pos.sed solum cum aufert mihi de acquisitis.

Uxor debi. Non videt mulier intercedere cũ proprium negotium gerit.h.d.Ja.bu.

2 ☞Non creditur verbis notarij asserentis instrm ꝑ eum cõfectum esse falsum seu vitiosum.

3 Non creditur testi dicenti se falsum testimonium dixisse.

4 Mulier si principaliter contraxit recipiendo pecuniam mutuo ꝛ vir fideiussit.postea vir asserat reuera se esse principalem non tamen iuuabitur mulier velleiano nisi creditor participasset fraudem.

5 Debitor si confitetur rem quam mihi pignorauerat prius pignorasse tibi si aliter de hoc non apparet.ista confessio mihi non nocet.

6 Non statur verbis iudicis asserentis se dedisse sententiam per pecuniam ꝛ ad preiudicium eius pro quo est lata.

7 Confessio vnius preiudicabit ei qui postea haberet causam ab illo.

1
8 **Sed ea mancipia.** †Confessio vnius alteri nõ p̃iudicat ꝛ ad hoc semp allegat vt habetur in Spe.de instru.edi.§.postremo.versi.nunquid vbi dicit per hanc.l.
2 qd nõ†crederet verbis notarij asserentis instrumentum per se cõfectũ esse falsum vel vitiosum postq̃ habet formam instru
3 menti ꝛ eodem modo†non crederetur testi dicenti falsum testimonium dixisse.facit quod habetur in.l.si quis in graui.§.j.ad
4 sille.dicit autem ista lex†q̃ si mulier principaliter contraxit recipiendo pecuniam mutuo ꝛ vir pro ea fideiussit postea vir asserat reuera se esse principalem ꝛ pecuniam ad se principaliter peruenisse.ꝛ hoc facit ad finem vt mulier licet principaliter cõtraxerit tamen habeatur pro fideiussore. ꝛ sic gaudeat beneficio velle.non prodest vxori nocet creditori si de hoc aliter non apparet:sed si appareret ꝛ creditor participasset fraudeȝ bene esset verũ qd ipse haberetur pro principali:licet vt fideiussor se obligauerit vt hec habentur in.l.sed ꝛ iulia.in prin.§.non solũ ꝛ ibi.no.in glo.§.ad macedo.secus si creditor non participasset fraudem licet vir ꝛ mulier fraudeȝ excogitauerint ꝛ posset hoc probari vt in.l.precedenti.in prin.facit etiam ad ea que no.per Cyn.C.qui po.in pignore ha.l.assiduis. ꝛ de iure do.l.vbi ad
5 huc.in.xij.q.†q̃ si debitor confitetur rem quam mihi pignorauerat prius pignorasse tibi si aliter de hoc non apparet ista cõfessio non nocet mihi:facit autentica.de equa.do.§.primuȝ qui
6 dem. ℭ†Item qd non stetur verbis iudicis asserentis se dedisse sententiam per pecuniam:ꝛ ad preiudicium eius pro quo la
7 ta est.adde†q̃ confessio vnius preiudicaret ei qui postea haberet causam ab illo:vt.l.si superatus.§.si.j.de pig. ꝛ quod no.C.eo.ti.l.preses.

2 ☞Mulier qñ accepit pecuniã mutuo pro sua vtilitate. licet postea vertat eã in rẽ viri vel alterius nõ iuuabitur velleiano.

1 **Fundum.** ℭ†Mulier recipiens pecuniaȝ mutuo vt soluat ei apud quẽ intercessit obligando se vel rem suam ei apud quem intercessit iuuatur vellei.aduersus mutuantem si mutuans hoc sciuit.hoc dicit multuȝ singulariter. ℭEt per istum.§.limitantur plures leges huius titu.C.eo.titu.dicentes quod quando mulier principaliter contraxit recipiendo pecuniam mutuo:licet hoc faciat ad vtilitatem alterius si tamen fuit color quesitus:quia creditor nõ participauit fraudẽ non iuuatur velleia.vt in.l.precedenti.in principio.§.eodem.ꝛ.l.mulier tanq̃.ꝛ.l.vir vxori.ver.nec id etiaȝ si creditor hoc sciebat:vt in.l.si fenebris.C.eo. dummodo nõ participauit fraudem vt dixi omnia ista iura intelliguntur nisi receperit,vt soluat ei apud quem intercesserat:q2 tunc iuuat licet creditor non participauerit fraudem dũmodo sciret qd in hãc causam volebat conuertere. casus est hic ꝛ isto modo soluitur contrarium de.d.l.si fenebris signatũ in glo.tunc aũt diceretur participare fraudeȝ qñ fuit requisitus ab alio vt mutuaret nõ est mulier ꝛ ille volebat dare mulierem in fideiussorẽ ꝛ ille voluit qd instrm cantaret principaliter in ꝑsonã mulieris ad hoc vt fraudaret senatuscõsultũ vt tunc iuuaret vell.§. eo.quãuis.§.si cum essem.ꝛ no.glo.in.l.imo.§.eo.simplex autẽ scientia creditoris non facit videri fraudem commissam nec colorem quesitum nisi quando mulier recipit vt solueret illi pro quo intercesserat vt est casus hic nec est alibi in hoc. ℭIn tex.ibi obligauit Sempronio supple consentiente vxore vel ea patiente ꝛ ex hoc resultat intercessio que dicitur non solum quando mulier obligat personam suam pro alio sed etiam quando rem suam vt.§.eo.quamuis.in prin.vel patitur eam obligari.vt hic ꝛ idẽ si rem sibi obligatam vt.l.vir vxori.§.j.als.ij.§.eo. ℭIn text. ibi fore senatusconsultus ꝛc. sic ergo repellet secundum creditorem qui sibi mutuauit dico qd tenebitur sibi credere cõdi. in debi.quã habet contra illũ cui soluit apud quẽ prius intercesserat patiendo rem suam obligari q2 cũ aduersus eum esset tutus vell.soluendo per errorem habet condictionem indebiti quam tenebatur cedere huic secundo creditori mutuanti arg. eius quod habetur in simili in.l. cum fundus.§. seruum tuum si cer.pe.ꝛ.l.si vendidero.§.§ titius.j.de fur. alias ista mulier lucraretur q2 repelleret secũdum creditorẽ mutuantem ꝛ a primo cui soluit repeteret qd esse non debet vt.§.eo.si mulieri soluero in si.hodie vero pro marito ipso iure non potest obligare se vel rem ciuiliter ꝛ naturaliter.ꝛ sic non habet opus excep-
2 tione senatusconsulti vt.C.eo.aut.si qua mulier. ℭ†In glo. magna ibi solu.hic iam erat res obligata hec vera ꝛ idẽ si eius persona erat obligata ꝛ reciperet vt ei solueret cui erat obligata.ꝛ distingue quando mulier accepit pecuniaȝ mutuo aut pro sua vtilitate.ꝛ tunc licet ex postfacto vertat eam in rem viri vel alterius nõ iuuat velle.vt.l.si aduersarius.ꝛ.l.si fenebris.C.eo. scdm vnum intellectum. aut ab ipso principio accepit vt vertat in rem alterius.ꝛ tunc aut fuit color quesitus ꝛ fraude participata cũ creditore iuuatur velle.vt.§.eo.quãuis.§.si cũ esseȝ hic.scdm vnũ intellectũ in si.glo.nõ fuit color quesitus tũc si recepit vt solueret apud quem non intercesserat non iuuat velle. etiam si creditor hoc sciuit vt.l.si fenebris.aut ei apud quẽ tunc intercesserat.ꝛ tunc aut creditor sciuit ꝛ tunc iuuat aut ignorauit.ꝛ tunc secus:vt in hoc.§.no.

ℭCõfessio vnius. adde ꝛ qd de cõfessione vnius latronis ɔtra aliũ vide ꝑ cano.i.c.j.de confes.

2 ☞Mulier licet fuerit secura ab illo pro quo intercessit taliter qd nõ reciperet damnum etiã per dationem pignorũ tñ hȝ exceptionem velleiani.

3 Qualiter posset apparere qd color fuit quesitus in eo casu quo creditor principaliter cum muliere contraxit.

1 **Quidam voluit.** †Si mulier a principio suscepit in se obligationẽ quã alius erat suscepturus colore quesito ea de medio subducta restituitur actio vtilis cõtra illum qui suscepturus erat ꝛ etiam de pignora.per illũ data mulieri hoc dicit.ꝛ hoc vltimũ de pignoribus additur ꝑ hãc l.ad.l.quãuis.§.si cum essem.§.eo.nã verisimile est qd si creditor cõtraxisset cũ illo pignora sibi tradidisset sicut tradidit mu
2 lieri. ℭ†In tex.ibi ꝛ ab his pignus accepit.Bal.multum not. istum tex.in.l.j.C.eo.quod licet mulier fuerit secura ab illo pro quo intercessit taliter quando non reciperet damnum etiam per dationem pignorũ nihilominus habet exceptionem velle. hic videbatur contrarium quia per senatusconsultum succurritur mulieribus quando possunt periclitari non aliter vt.§.eo. si pro aliquo in si.ꝛ.l.ij.ꝛ dic quod licet habeat pignora adhuc incommodatur quia forte non poterit de facili vendere ꝛ magis sibi expedit habere pecuniã ꝛ eodem modo si debitor eam securaret per promissionem idoneam q2 melius est pecuniam non soluere q̃ soluere ꝛ repetere vt.j.ti.j.l.iij. sed si securaret eam tradendo sibi pecuniam quam pro eo promisit non habet exceptionem vt.§.eo.si mulieri dederim.ꝛ tetigi in.l. si mulieri soluero.idem forte si haberet promissionem cuiusdam boni

campsoris a quo sine difficultate posset exigere ar. eius quod habet.j.de in diem adiec.l.item iul.§.melior.in glo. super ver. facilior que dicit vt per bonos campsores. his diebus fui interrogatus de isto casu qz quedã ex forma statuti tenebatur dare fideiussorem si volebat prosequi appellationem: non reperiebat aliquem qui volebat fideiubere nisi quandaz mulierẽ ipse nolebat eam assecurare ꝛ aduersarius nolebat eam recipere dicens qd esset tuta vell. querebatur an deberet eam recipere vt ex predictis patet.rñ.propter aliud non tenebatur eam recipere: quia etiam si non haberet exceptionem vell.non sic de facili posset exigi pecunia sicut a masculo: quia non potest incar
3 cerari vt habet in aut.sed nouo iure.C.de cust.reo.¶†In tex. ibi si creditor cum contrahere vellet.¶No.istum tex.qui declarat qualiter possit apparere qd color fuit quesitus eo casu quo creditor principaliter cum muliere contraxit.ꝛ tũc apparet de colore quando probatur per testes quod creditor volebat contrahere cum alio ꝛ recipere mulierem in fideiussorem sed euitato illo contraxit principaliter cum muliere. ꝛ sic participauit fraudem: alias non daretur exceptio.licet inter mulierem ꝛ debitorem commissa esset fraus.vt in.l.bonafide.in princi. ¶In glo.ibi sed non dolum committendi.sed nonne committit dolum in eo ipso qd in fraudem senatuscon: facit nam fraus nihil aliud est ꝙ dolus: vt in.l.iuregentium.§.sed si fraudãdi: de pac. dicas qd glo.intellexit de dolo commisso in inducendo mulierem ad sic faciendum: cum alias non esset factura. vt.j.eo.l.fi. in prin.ꝛ in.l. si titius quam glo. allegat vel inducendo illum creditorem.

2 ☞Mulier qñ intercessit qualiter dicatur decepisse creditorẽ vt non iuuetur velleiano.

1 **Si decipiendi.** ¶†Mulieri que decepit creditorez nõ datur
2 exceptio. hoc dicit.†Et dicitur decepisse qñ induxit creditorem ad credendũ aliquid qd esset verum non dare fibi exceptio: puta quod esset masculus induendo se veste virili[a] vt in glo. vel quod in suam causaz intercedebat: vt.s.eo. si mulier in iure vel passa est obligare rem suam tanꝙ alienã: vt.C.eo.si sine vel rem sibi obligatam tanꝙ non obligatam: vt.s.eodẽ. vir vxori.l.si mulier.

a ¶Induendo se veste virili.Adde an veste viror mulieres possint vti. ꝛ qd ecõtra vide.in.c.si qua.xxxj.dist.

1 **Procurator.** †Etiã masculus intercedẽs mandato mulieris hz exceptionẽ.h.d. sic.j.eo.si mulier.§.ante pe.ꝛ plenius.s.eo.si fideiussores.cuz.l. sequen.¶In tex. ibi pro alio intercessit.scz penes creditorem scientem qd hoc facit mandato mulieris: al's secus vt dictis.ll. ¶In tex.ibi al's expone.idest si masculus intercederet non de mandato mulieris actio que daretur contra euz si intercederet idest non efficeretur inutilis per exceptionem senatusconsulti. glo.tamen aliter exponit: sed ista est melior.

1 **Si mulier.** ¶†Si mulier que intercessit nõ vtit auxilio velle.pôt ab eo pro quo ntercessit repetere.hoc dicit.Sed nonne ille potest eam repellere dicẽdo.tu habebas exceptionem quare nõ fuisti ea vsa: ꝛ nõ recusasti soluere.rñdeo non: qz illa exceptio concernebat personam tantum mulieris.ꝛ nõ cõpetebat debitori.vnde non potest debitor sibi imputare quare non fuit ea vsa.vt.j.manda.si fideiussor.§.fi.ꝛ.l.idemqȝ eo.titu. ꝛ ibi allegatur ista.l.in glo.ꝛ ibi melius quã hic.¶In text. ibi nolit repetere. scilicet ab eo cui soluit per condictionem indebiti: sed ab eo pro quo soluit per actionem mandati: vt sequit. ¶In tex.ibi de indennitate.idest qd non repetet ab eo cui soluit.ꝛ sic illa solutio cedet in solutum quia liberauit debitorem qd prius non erat cum esset retractabilis.ꝛ sic non habebit debitor duobus soluere idem si taliter soluisset qd si vellet nõ posset repetere: puta ex certa scientia non errando in iure nec in facto: sed tunc non esset necesse cauere de nõ repetendo: vt.s.quãuis.§.si mulier post intercessionem.

2 ☞Tres casus in quibus mulier principaliter ꝯhens ad cõmodum alienum.licet etiam inducta per creditorem non iuuetur velleiano.

1 **Si mulier heredi.** †Mulier adiẽs hereditatẽ dam nosam nõ iuuatur vellei.nisi ad hoc fuerit inducta fraude creditorũ: sed minor hñ restitueret indistin
2 cte.†Sic ergo no.hic casum in quo mulier quasi cõtrahẽs principaliter.puta adeundo hereditatẽ iuuat velleia.idem videtur si principaliter contraheret ꝛ fuisset ad hoc inducta per creditorem.ꝛ limitantur oẽs.ll.istius ti.dicẽtes cõtrariũ qd qñ mulier principaliter contrahit ad commodum alienum non iuuatur vellei.etiaz si creditor hoc sciat.vt.C.eo.si fenebris.ꝛ.s.eo.si mulier tanꝙ.ꝛ.l.vir vxori.ver.id.alius casus ponitur.s.eo.seia.§. fina.Adde tertium quando obligaret se simul cum marito: videlicet principaliter contrahendo ꝛ maritus fideiubẽdo presumitur color quesitus.idest qd principalis sit maritus ꝛ ipse fideiussor.ꝛ sic hodie ipso iure nõ tenebitur.vt.C.eo.aut.si qua mulier.ꝛ ibi no.Bal.ꝑm Nico.mat.

2 ☞Nõ debet esse qs melioris cõditionis ꝙ autor suus vel ille a quo causam habet.ꝛ qd aliquando plus iuris habeat.

1 **Si mulier rem.** ¶†Mulier que intercedẽdo dedit pignora: potest ipsa vna cuz fructibus ꝛ omni deterioratione repetere tã a creditore ꝙ etiam ab alio qui habet causam ab eo.h.d.ꝛ dic qd repetit per pigno.act.que competit etiã vbi pignoratio sit nulla.s. de pig.
2 act.l.solutum.§.j.¶†Et no.hic in fi.tex.quem pluries allegabis qd nõ debet esse quis melioris conditionis ꝙ autor suus vel ille a quo causam hz aliqñ tamẽ contingit cõtrariũ ꝙ plus iuris hz.j.de acqui.re.do.l.non est nouum.ꝛ adde.j.de euic.si p imprudentiam.§.non mirum.

1 **Itẽ a muliere.** †Etiã quando incipit mulier a diminuendo patrimoniũ iuuat velle.si fuit color quesitus.hoc dicit.ꝛ sic limita qd habet.s.eo. sed si ego.ꝛ.l.quãuis.§.interdũ.ver.plane vbi dicit ɔ̃riũ gl. opponit ꝛ nõ soluit: tu solue vt dixi qd limitant per hunc.§.quando fuit color quesitus quia erat intercessura ꝛ inceptura a promissione sed fraude creditoris incipit a diminutione ꝛ vẽditione rei sue ꝛ isto etiam modo potest solui hoc cõtrariũ glo.d.l.senatus.C.eo.¶In tex.ibi exceptio quidez opponitur.scz mero iure hodie si pro viro hoc faceret nõ opponeretur exceptio sed ipso iure esset tuta: vt in aut.si qua mulier.C.eo.vel pôt dici qd illa qñ a promissione incepit ipso iure illa sit nulla.Si vero vendidit ꝛ tradidit videt intercedere pro viro tũc posito ꝙ vẽditio sit nulla p venditionẽ transfertur dñium.ꝛ sic mero iure obstat exceptio replicaretur hoc tñ an sit verum qd ex cõtractu nullo transferat dñium dic vt.l.eleganter.in prin.s.de dolo.ꝛ in.l.cõtractus.C.de fide instru.in illa glo.vulgari precessit vẽditio vel in forma secuta est traditio vt infirmanda.

2 ☞Mulier ad hoc vt iuuetur velleiano quando requiratur quod creditor participauerit fraudem. ꝛ quando requiratur solum scientia creditoris quod mulier intercedat ad commodum alterius.

1 **Si mulier ne.** ¶†Masculus intercedens pro alio mandato mulieris iuuatur velleia.sicut ipsa mulier si intercessisset si creditor participauit fraudem.al's secus.hoc dicit.certe etiam si nõ participauit fraudem.si tamen sciuit quod de mãdato mulieris hoc faciat iuua
2 tur ille vell.vt.s.ea.si fideiussores.†aliquãdo ergo requiritur quod creditor inducat fraudulenter ad contrahendum ad hoc vt sibi obstet exceptio nec sufficeret sola scientia: puta si mulier contrahit principaliter.vt.C.eodem si fenebris vel quasi contrahit vt in principio huius.l.interdum sufficit sola scientia creditoris vt quando mulier intercedit ꝛ creditor nõ contrahit cũ muliere principaliter contrahente tamen ad finem soluendi ei apud quem intercesserat.vt.s.eodem.l.seia.§. fundum in fine.interdum etiam si nec induxerit nec sciuerit obstat exceptio vell.vt si contraxit cum muliere vere intercedente creditor autem credebat quod licet se obligaret pro alio non esset intercessio quia se obligaret in causam propriam: nõ enim sufficit hoc credere postꝙ videbat se contrahere cum muliere ꝛ eam obligare pro alio quia debebat inuestigare si in illam causam poterat vt.s.eodem vir vxori.in princip.Sed quomodo contrahit cuz masculo nõ est quid sibi imputetur si ignorat hoc facere de mandato mulieris.ꝛ isto modo reducunt ad concordiã ista iura que videntur contrariari ad inuicem et satis inuoluta.

2 ☞Debitor primus potest se iuuare ne in ipsum detur vtilis actio: quando cõstat quod mulier que intercessit animo donandi non vult vti velleiano. ꝛ quid si non constaret non posset dicere expectemus quousqȝ videamus an mulier velit vti velleiano.

3 Senatusconsulto velleiano pôt renuntiari in iudicio. ꝛ in quibus casibus.ꝛ nu.5.ꝛ.6.qualiter fiat nu.7.ꝛ.8.

4 Renuntiatio innititur consensu renuntiantis tantũ.sed pactũ seu promissio cum sint cõtractus innituntur cõsensu duorum.

5 Promissio de non vtendo exceptione velleiani quod possit fieri extra iudicium ꝛ an valeat sicut simplex renuntiatio. ꝛ numero.3.

6 Renũtiatio senatuscõ.velle.dz fieri in scriptis presentibus tribus testibus.ꝛ an requiratur eorum subscriptio.

7 Omnia iura q̃ de subscriptione testiũ loquunt in instrumẽtis publicis per contrariã consuetudinem sunt abolita ꝛ sufficit notarium attestari de eorum interuentu.

8 In renuntiationibus qñ requirat certioratio.ꝛ sic quando renuntiatio non extendatur ad ignorata.

Si mulier

1 Si mulier pro eo. ¶†In veterem debitorem nō restituitur actio si mulier parata est iudiciū suscipere super intercessione ꝛ cauere de non opponendo excep. vellē. h. d. ¶Alius casus ponitur in. l. quāuis. §. si mulier. s. eo. in quo nō restituitur actio in veterem debitorem. sc3 si mulier sic soluit vt repetere nō posset
2 si nollet repetere vt. s. l. proxi. ¶†No. ergo qd primus debitor potest se iuuare ne in ipsum detur vtilis actio quando constat qd mulier que intercessit animo donandi nō vult vti vellei. si autem non constaret non posset dicere expectemus quousq3 videamus an mulier velit vti vellei. vel nō. vt. s. eo. si debitrix. §. j.
3 ¶†In glo. que incipit similiter non vsura no. qd pōt renuntiari huic senatuscōsulto. sc3 in iudicio. ꝛ ita loquitur hic fm doct. propter presentiam ꝛ autoritatem iudicis. C. si ma. vel mu. indem. promi. l. j. ꝛ fi. vbi patet qd decretum iudicis facit cessare hanc exceptionem hoc placet per ea que ibi no. per istum text. quia hic non loquitur de renuntiatione sed de cautione de nō opponendo exceptionem que potuit fieri etiam extra iudiciū. Et si producatur in iudicio habet locum quod hic dicitur. nam ista cautio maioris est effectus q̄ simplex renuntiatio: quia se obligat creditori: sed renuntians non obligat se sed abdicat a
4 se ius suū. hinc†dicitur quod renuntiatio innititur consensui dum taxat renuntiantis iuxta no. in. l. j. de pac. ꝛ per Inno. in c. super hoc de renun. sed pactum seu promissio cu3 sint contractus innituntur consensui duorū. vt in. l. j. s. de pac. videt̄ ergo
5 qd promissio†de nō vtendo excep. vellē. valeat etiam si facta sit extra iudicium ꝛ si non seruatur poterit ex ea conueniri ad interesse. an autem valeat simplex renuntiatio dicas qd in iudicio sic vt dictum est. Item etiam in casu in quo necessario mulier se obligabat: vt recipiat tutelam filiorū q2 renunciat autoritati legis. vt in aut. ma. ꝛ auie. ꝛ in corpore vnde sumitur quādo mu. tu. offi. fun. potest. Item si renuntiaret cū iuramēto vt in. c. ex rescrip. de iureiur. Item quādo post lapsum biennij renuntiaret vt in. l. si mulier. C. eo. extra istos casus non valet renuntiatio vellē. q2 qua facilitate intercedit eadem facilitate renuntiaret vt in. l. obli. §. diuersum. ꝛ ibi est casus. j. de nouati. ꝛ adde qd no. per glo. in aut. quomodo opor. epi. post prin. in gl. que incipit. no. hic ista tamen renuntiatio tunc prodest quādo mulier mero iure erat obligata secus si ipso iure obligatio non tenuit vt si intercesserat pro marito. vt in aut. si qua mulier. C.
6 eo. vel etiam pro alio si tamen sine scriptis†vel etiam cum scriptura in qua nō sunt subscripti tres testes: vt est casus singularis limitans omnia iura vetera in. l. antique. §. fina. C. eo. dicit tamen Bal. no. in. l. j. eo. titu. qd ista subscriptione testium in instrumentis publicis hodie non vtimur. vnde sufficit qd notarius attestetur tres testes interfuisse. ꝛ de hoc etiā est vna glos. in aut. de her. ꝛ fal. in. §. hinc vero nobis in versi. si vero absunt super versi. ad hoc. ꝛ in aut. de instru. cau. ꝛ fide. que idem dicit in simili ꝛ isto casu isto anno habui consulere Florentie: quia in causa decem milliu3 florenorum producebatur instrumentum publicum in quo sufficiens numerus testium erat. opponebatur qd non valebat: quia se non subscripserant fm qd requiritur in debito tante quantitatis. vt in. l. fi. C. si certum petatur. ꝛ
a aut. ibi posita ꝛ in corpore vnde sumitur ego consului[a] contra-
7 rium: q2 omnia iura que de subscriptione testiu3 loquunt̄ in instrumentis publicis per contrariam consuetudinē sunt abolita ꝛ sufficit notarium attestari de interuentu eorum. ꝛ allegaui illas glo. ꝛ Bal. in. d. l. j. requiritur ergo hoc casu quādo ipso iure obligatio est nulla qd in instrumento dicatur renuntiauit exceptioni vellē. ꝛ cuilibet alteri auxilio sibi cōpetenti fm Bal. in dicta. l. j. autē. si qua mulier. sic videtur renūtiasse exceptioni nullitatis. ego miror de hoc. nam si ipso iure non est obligata ista renuntiatio non obligat eam ꝛ hoc est clarum. ꝛ sic videtur qd sit dare remedium no. istud: quia verissimum est. ¶In glo. ibi secus in macedoniano: quia illa exceptio est introducta in odium creditoris cui non potest alius renuntiare: sed ista fauore renuntiantis cuiquis regulariter renuntiare potest. vt. l.
8 penul. C. de pac. ¶†In gl. ibi ꝛ hoc accipe si est certiorata hoc ideo dicit glo. quia cum ista exceptio consistit in iure ꝛ mulier presumitur ignorare: vt in. l. cum de indebito circa me. j. de proba. ꝛ renuntiatio non extenditur ad ignorata: vt. l. cum acqui. s. de transac. non potest valere secus in masculo maior. xxv. annis qui presumitur scire iura cum scire deberet in. l. lege. C. de legi. ideo non requiritur qd certioretur quando renuntiat intellige tamen glo. nisi renuntiet cum iuramento: quia illud extenditur etiam ad ignorata. vt no. per Archi. ꝛ Joā. an. in. c. ij. de pac. lib. vi. tetigi in. l. si duo patroni. §. idem iul. s. de iureiur.
b vbi Bar.[b] tenet quod minor qui presumitur ignorare iura quādo se obligat cum iuramento non requiritur quod certioretur de beneficio restitutionis. ꝛ ibi tenui hoc dictum non per rationem suam sed per id quod dixi ꝛ ita tenui in aut. sacramēta puberum. licet antequā viderim Jo. an. tenuerim semper in contrarium cum Dy. ꝛ Cy. in. l. ij. C. de rescin. ven. reperio etia3 quendam notabilem doc. dominum Fran. albergotis de aretio qui habetur Florentie in magno pretio ꝛ eius scripta qui fuit discipulus Bal. tenere qd ista certioratio requiritur quando simpli- a citer renuntiat: secus si per pactum promittendo non vti illa exceptione: q2 dicit ipse qd etiam tale pactum extendatur ad ignorata per. l. emptor. §. lucius. s. de pac. ꝛ dicit Jaco. de bel. hoc tenere ꝛ hoc ipse. d. Fran. dicit in. l. tametsi ad mace. ¶In glo. ibi forte ꝛ tu hic secus dic sine forte: q2 ista est solennitas extrinseca que non presumitur nisi probetur vt in. l. quecūq3. s. de publi. ꝛ no. in. l. sciendu3. de verb. ob.

a ¶Ego cōsului. Adde qd est in cōsi. cccxx. alias cxxiij. ꝛ adde qd hoc idem tenet Inno. ꝛ Jo. an. in. c. cū dilectus. tibi de hac consuetudine de fi. instru. ꝛ Pau. ī c. cū Jo. e. ti. plene per Alex. de imo. in. l. iurisgētiū. §. qd fere. s. de pactis. Cur.

¶De compensationibus. Rubrica.

2 ¶De non liquido ad non liquidum vel ad liquidum non obijcitur compensatio.
3 De specie ad speciem vel de spiecie ad quantitatē vel ecōuerso non fit compensatio.
4 Exceptio compensationis quam vim habeat ꝛ in quo differat ab alijs peremptorijs.
5 Non possum cogi ad soluendum propter hoc solum qd postq̄ solui possum repetere.

1 Compensatio. †In hac. l. ponitur diffinitio cōpensationis in. l. sequē. declaratur quis sit effectus in. l. iij. ponitur propter quid fuerit inuenta. hoc di. ¶In hac prima. l. dum dicit debiti ꝛ crediti subaudi liquidi ꝛ in quantitate debiti
2 vel in genere consistentis hincinde. †nā de non liquido[c] ad nō
c liquidum vel ad liquidum multomagis non obijcitur cōpen-
3 satio. vt. C. eodem. l. fina. †Item si de specie ad speciē vel de specie ad quantitatem vel econuerso similiter non obijcitur compensatio. vt in. l. si conuenerit. s. de pig. acti. ꝛ no. in dicta. l. fina. ¶Item dum dicit inuicem contributio dic qd interdu3 sumitur compensatio improprie vbi non est hincinde contributio debiti ꝛ crediti. ꝛ tunc potius dicitur computatio q̄ compensatio: vt. j. de leg. ij. vnum ex familia. §. sed si vno in tex. ꝛ glo. cir-
4 ca. l. ij. †erat dubitatio quia exceptiones peremptorie per quas actor repellitur solent esse tales per quas vel tollant̄ ambe obligationes: vt exceptio solutionis vel altero tantum puta naturalis: vt pacti de non petendo vel ciuilis vt rei iudicate vel per quam ambe elidantur: licet neutre tollantur vt macedoni. vel vellei. sed per exceptionem compēsationis neutra tollatur. vel eliditur si enim debeo tibi. x. ꝛ tu mihi. x. licet habeam cōtra te exceptionem compensationis: ꝛ econuerso. vtrūq3 tamen debitum subsistit in esse suo quod patet. quia si tibi soluo tua. x. possum agere ad mea ergo illud debitum non erat elisum. ꝛ sic ecōuerso vt. j. rerum amo. si cum dos nihilominus per hanc exceptionem possum, te repellere sicut per alias tollentes obligationes vel elidentes obligatione3. ꝛ hic dicitur ꝛ dic quod in hoc differt ista exceptio ab alijs. quod alie tollunt vel elidunt etia3 c antequā in iudicium deducantur: sed ista non: nisi fuerit opposita tunc tollit ipso iure quando fit de liquido ad liquidu3. j. eo.
5 l. v. ¶†Ultimo no. illud quod dicitur in. l. iij. sic ꝛ alibi habetur quod non possum cogi ad soluendum propter hoc solum qd postq̄ solui possum repetere. j. de aqua pluuia arcen. l. iter §. apud ferocem.

b ¶Ubi Bar. tenet. Adde quod hāc opi. Bar. dicit esse cōem ꝛ q̄ cōsuetudo eā approbauit. Jo. de imo. i. l. sciendū. j. de ver. ob. ꝛ in repe. ca. cū cōtingat extra de iureiu. ꝛ adō alex. de imo. in. d. l. sciendum. ꝛ in. d. §. iul. hic p Pau. alle. panor. in. c. j. de emp. ꝛ vē. ꝛ eūdē Alexan. de imo. ī cōsi. xxvij. col. iiij. ꝛ in cōsi. xlij. col. vij. in. j. vol. in cōsi. cxxvij. col. finali ꝛ ī cōsi. cccxij. p totū ꝛ ibi meli' q̄ alibi. in. ij. vo. Cur.

c ¶De nō liquido. adde Abb. ī c. fi. in pe. col. de deposito.

2 ¶Compensatio an fiat ipso iure antequā opponatur. ꝛ numero. 4.
3 Qui agit ante diem male agit non nulliter. sed ante conditio- d nis euentum nulliter.

1 Uerum est quod. ¶†Fideiussor acceptus sup eo qd alius debet censetur acceptus super illo tantum qd debet cum effectu non obstāte exceptione etiā compensationis. ideo ipso iure nō tenetur in eo qd exigi nō potest obstante exceptione licet reus ipso iure teneatur. h. d. text. cum
2 glo. ¶†In glo. magna circa prin. ibi patet quod ipso iure nō fit compensatio scilicet eo quod hic dicit cum totum peto male peto ex quo sequitur quod aliquo modo peto licet male sicut
3 ꝛ alibi dicitur†quod qui agit ante diem[d] male agit non autem
d mulier agit q2 nata est obligatio ciuilis ꝛ naturalis ꝛ interdu3 actio in. l. j. s. qn̄ di. le. ce. in fine: sed ille qui agit ante conditionis euentū nulliter agit q2 nulla subest obligatio vt. j. de edil. edic. l. bone. §. si sub cōditione. †si ergo facta est cōpensatio ipso
4 iure antequā opponeret̄ non male peterē sed nulliter ꝛ hoc vult

d ¶Qui agit añ diē. adde text. in l. cedere die3. de ver. sig. c. pernitiosam. xviij. q. ij. c. cōsuluit. d of fi. dele. Fe. de senis. cōsi. lxxij.

a dicere glo. in eadem glo. ibi qr verba cũ effectu[a] sunt accipienda. ꝛ pro hoc vide bonũ tex. cũ glo. ṡ. de iureiur. l. eius qui. §. si mulier iurauerit.

1 **Si quid a fide.** ¶ †Not. hic casum in quo possum tibi obijcere cõpensationẽ de eo qḋ nõ debes mihi sed alteri vt si sum fideiussor titij ꝛ cõuenis me tamẽ fideiussorẽ possum obijcere cõpensationẽ de eo qḋ debes titio etiã si nihil mihi debes. sunt ꝛ alij casus quos glo. in prin. hic enumerat in quibus hoc ideo possum facere qr adinuicem contingimus nos in illo debito. regulariter autem secus quando nos non cõtingimus. vt. ĵ. eo. l. in rem. §. fi. C. eo. l. eius ꝛ eodem modo. nõ possum tibi obijcere de eo qḋ tu non debes mihi sed alius vt. ĵ. eo. l. si cum militi. in prin.

2 ☞ Dies vbi apponitur a lege datur tp̃s debitori ad soluendũ. vt quatuor menses iudicatis. ꝛ annus ad exigendum dotem. ꝛ decem dies constituto. ꝛ indulgetur miserationis gratia.

1 **Quod in diem.** ¶ †De debito in diẽ põt obijci cõpensatio licet ante diẽ peti nõ possit. h. d. ꝛ ista erat ratio dubitandi qr qui exceptionẽ cõpẽsationis obijcit quodam modo petere videtur. sed verũ est nõ tamẽ per omnia. vt no. in. l. amplius nõ peti. rem ra. ꝛ intellige hanc. l. de die apposito

2 contrahentibus. †si autem a lege datur tẽpus debitori ad soluendum vt quatuor menses qui dantur iudicatis ꝛ annus qui datur ad exigendum dotem. vt. l. vnica. §. exactio. de rei vxo. ac. ꝛ. x. dies qui dantur in constituto. vt. ṡ. de cõsti. pe. l. promissor. §. ĵ. tale tempus dicitur indulgeri miserationis gratia ꝛ de ipa dic vt. ĵ. si cum militi. §. si cum intra.

2 ☞ Quando est aliquod ius qḋ potest in iudicium deduci per modum excipiendi vel agendi si fuit deductum per modũ excipiendi ꝛ succubuit excipiens potest in alio iudicio deduci per viam agendi. ꝛ quando non.

3 Quod in iudiciũ deduci non potest nisi per modum excipiendi qualitercunq; quis succũbat in exceptione non poterit in alio iudicio deduci etiã si super ea nõ sit expresse pronuntiatum.

4 Sententia lata super exceptione parit exceptionem rei iudicate lata super actione. ꝛ an prescriptio interrumpatur per exceptionis obiectionem.

5 Pronuntiatio facta super aliquo iudicio summario ꝛ executiuo nõ preiudicat si illud idem deducatur in alio ordinario.

6 Si in eo quod deduxi per modum agendi succubui: an postea possim deducere per modum excipiendi.

1 **Si rationem.** ¶ †Si in exceptione cõpẽsationis reus succumbit non prohibetur debitum in quo obiecit in alio iudicio per modum actionis deducere nisi exceptio illa expresse reprobata tanq; debitũ nõ subsistat. h. d. no. idẽ habetur in. l. sinautẽ. §. fi. ṡ. de neg. gest.

2 ꝛ semper allegantur isti tex. quod †quando est aliud ius quod potest in iudicium deduci per modum excipiendi ꝛ per modum agendi si fuit deductum per modum excipiendi ꝛ succumbit excipiens potest in alio iudicio deduci per viam agendi nisi fuerit super exceptione pronuntiatum ex causa qua tangit etiam actionem ita intelligitur iste tex. puta pronuntiauit non esse locum compensationi quia debitum de quo fuit oppositum non erat verum debitum. ita intelligitur iste text. nam si hoc est nec etiam per modum agendi potest deduci. secus si ex alia cã que actionem non tangit vt si dixi non esse locum compensationi quia debitum de quo fuit oppositum non erat liquidũ vel erat tale de quo non poterat obijci compẽsatio iuxta no. in. l. ob negotium. ĵ. eo. talis enim pronuntiatio non impedit quominus possit in iudicium deduci quia non veniretur contra sententiã

3 sed in precedenti casu sic iuxta no. per †Bar. in. d. l. sinautem. §. fi. quando vero est tale quid quod in iudicium non potest deduci nisi per modum excipiendi qualitercũq; quis succumbat in exceptione etiam si super ea non sit expresse pronuntiatum nõ poterit in alio iudicio deduci. vt. l. ad peremptorias ꝛ ibi per Cy. C. sen. rescin. non pos. istam etiam distinctionem tãgit glo. ĵ. de euic. l. sed ꝛ si exceptio. quã omnino vide. ¶ In text. ibi iudex non habuerit: qr noluit admittere exceptionem vel admisit ꝛ non examinauit. ꝛ non plene vel plene. sed non pronuntiauit expresse vel tacite: sed ea non obstante cõdemnauit reũ vel pronuntiauit reprobando nõ tñ tanq; debitum nõ subsisteret omnibus enim istis casibus locũ habet qḋ hic dicitur qḋ in alio iudicio possit deduci per modũ agendi: sed videtur qḋ pronuntiando super principali ꝛ reũ cõdemnando nõ obstãte obiecto exceptionis tacite videatur pronuntiasse sup exceptione. vt. l. ĵ. ꝛ. l. ij. cum ibi no. C. de ordi. cog. Solu. ibi non poterat esse verũ illud qḋ pronuntiabatur sup principali nisi esset falsum illud qḋ in exceptione fuerat deductum si petebas a me hereditatem tanq; liber homo ꝛ filius testatoris ꝛ ego obijciebam q; nõ eras liber vel filius: ꝛ iudex hoc non obstante cõdemnauit me ad restituendum sibi hereditatẽ certe declarauit te esse liberum ꝛ filium. ꝛ per cõsequens non esse verum illud de quo excepi ꝛ tñ de ipso non possum obijcere exceptionem compensat. vt in casibus de quibus no. ĵ. eo. ob negotium. nõ ergo sequitur cõdemnauit ergo pronuntiauit nõ esse debitum cũ condemnatio possit p se subsistere absq; ista tacita pronuntiatione requiritur ergo expressa. ¶ In tex. ibi sed reprobauerit hoc potest intelligi vel per interlocutoriam latam sup exceptione. lz non esset ferẽda. qr semper in incidenti non est pronuntiandũ necessario vt. d. l. ĵ. de ordi. iudi. licet possit si velit. vt. l. viro atq; vxore ꝛ ibi not. solu. ma. ꝛ isto casu poterit ista interlocutoria reuocari vsq; ad diffinitiuam. l. qḋ iussit de re iu. si tamen non reuocatur transit

b in rem iudicatam[b] post decẽ dies ꝛ facit preiudicium ꝛ parit exceptionem sicut diffinitiua. vt in. c. dilecti. in fi. de electione. potest etiam intelligi qḋ reprobauit in ipsa diffinitiua sententia condemnando reum non obstante exceptione: qr debitum de quo fuit opposita non erat debitum: ꝛ tunc non poterit reuoca

4 ri. vt. l. iudex postq;. de re iu. ¶ †Sic ergo no. qḋ sententia lata super exceptione parit exceptionem rei iudicate sicut lata super actione. ꝛ propter hoc dicunt quidam quod sicut interrumpitur prescriptio si debitum deducatur in iudicium agendo ita etiam per modum excipiendi vel compensandi ꝛ fuit questio disputata per. d. Fran. accur. de qua Bart. tangit in. d. l. sinautem. §. fi. ꝛ tangitur in addi. Spe. ti. de emp. ꝛ ven. §. nunc dicendum. ꝛ per Specu. in ti. de prescrip. ver. not. quod per exceptionem ꝛ per Inno. de ord. cog. c. ĵ. super ver. nullatenus quas concordan. Barto. non alleg. ¶ Sed op. extra gl. quod licet sit pronuntiatum non impediatur in alio iudicio deduci per modum agendi. vt. l. si quis a liberis. §. si vel parens de lib. agno. ꝛ. l. pe. de his qui sunt sui vel ali. iur. So. ibi quando fuit apposita exceptio in iudicio summario. ꝛ sic non plene discussa hic in ordinario. ꝛ ita sentit glo. in. d. l. pe. tex. tamen illi reuera loquuntur quando non fuit super ea pronuntiatum ꝛ innuit. secus esse si fuit pronuntiatum vt expresse habetur in. d. §. si vel parẽs opi. tamen glo. approbatur communiter per doc. ꝛ Bar. plene not. in. l. qui rome. §. duo fratres. de verb. ob. ꝛ facit quod idem no. in. l. ĵ. ante fi. C. quando prouo. nõ est ne. ꝛ in. l. diuo pio. §. si sup

5 rebus. de iudi. vbi †pronuntiatio facta sup aliquo iudicio summario ꝛ executiuo non preiudicat si illud idem deducatur in alio ordinario. ¶ Ultimo op. de. l. vendicantem. cum seq. ĵ. de euic. vbi dicitur quod etiam si sit pronuntiatum in iudicio ordinario non noceat si deducatur in alio per modum agendi. doc. dicũt quod compensatio si deducatur per modum agendi. videtur deduci ad eundem finem ad quem fuit deducta per modum excipiendi. ideo obstat exceptio: sed illa exceptio de qua ibi. scz quẽ de euic. tenet actio ꝛc. videtur deduci ad illum finem. ideo non obstat exceptio. tu dic qḋ ibi non fuit pronuntiatum super illa exceptione. si aũt fuisset pronuntiatum ꝛ expresse reprobata ex causa que tangeret actionẽ puta qr euictio nõ debebatur idem esse ibi qḋ hic vt possit obijci exceptio inter easdem personas vt ibi

6 colligitur si bene inspiciatur. †Quid ecõtra si in eo qḋ deduxi per modum agendi succubui ꝛ postea volo deducere per modũ excipiendi an possim tetigi in. l. iul. verum debitorem. ṡ. de cõdi. inde. allegando Imo. in fi. de ord. cogni.

1 **Etiam quod na.** ¶ †Debito naturali p exceptionem non eliso potest obijci compensatio. hoc dicit. ꝛ tunc dicitur per exceptionẽ non elisum quando nunq; fuit coniunctum cum ciuili: vt si aliquis per pactum nudum promisisset. Si vero aliquãdo fuit coniunctũ cũ ciuili. ꝛ sic peperit actionẽ si ex aliquo postea superueniente effectu fuit inane puta per prescriptionẽ vel sententiam absolutoriã per quas tollitur ciuilis obligatio tunc naturalis remanet inefficax quantũ ad agendũ ꝛ eodẽ mõ quantũ ad cõpensandũ qui cõpensat agere videtur. ꝛ iste est casus. in. l. quecunq;. ĵ. eo. cũ glo. ¶ Licet per sñiam iniustam naturalis obligatio nec tollatur nec elidatur ſm Bar. in. l. iul. de condi. inde. tñ istud est verũ quantũ ad effectũ retinendi si solutũ est vt ibi sed si nõ est solutũ ꝛ agitur ad aliud debitũ bene videtur elisum quantum ad effectũ cõpensandi. vt no. in glo. in. d. l. quocũq; ꝛ etiam tetigi in d. l. iul. ratio dubitandi erat in hac. l. qr naturale debitũ peti nõ põt: sed ille qui cõpensat petere videtur vt. ṡ. dictum est breuiter: lz illud sit verũ alio respectu vel alio casu quo obijcitur compensatio cũ debito ciuili ꝛ naturali quantũ tñ ad casum huius l. nõ est verũ vt hic patz: qr lz non possit peti põt in cõpensationem deduci ꝛ adde qḋ istud est verũ qñ iam est in esse deductum si autem nõ est sed speratur deduci per restitutionẽ in integrum nõ põt deduci in cõpensationẽ anteq; sit deductum. idest restitutio concessa: vt in. l. fi. ṡ. de condi. inde. in tex. ꝛ glo. ¶ Et per istam. l.

a ¶ Uerba cũ effectu. Adde. l. ĵ. §. hec verba. ff. qḋ q̃sq; iuris ꝛ tex. in. c. fi. de spõ. gl. in. c. qualiter. de pac.

b ¶ Trãsit in rem iudicatã. an interlocutoria transit in rẽ iudic. vide Lud. ro. in repe. rub. ff. de arbi. flor. in. l. absolutionẽ. C. de re. iur. Jo. de imo. in. l. iiij. i. §. si qs condẽnatũ. ff. de re iud. Anto. de bu. in ca. gratum in vl. col. de offi. deleg.

istā.l.ꝛ precedētem semel dicebā.Florētie nō esse verū qđ multi credunt non posse obijci compensationē nisi debito iam liquidato per sniam diffinitiuā que transiuerat in rem indicatā vel liquido per instrm guarētigie cōtra qđ nō possit opponi exceptio.ꝛ ita intelligunt.l.fi.C.eo.nam in neutra istarū erat liquidum modis predictis qꝛ hic lis pendebat ꝛ in precedenti.l.nec pendebat nec pendere poterat quia non poterat peti.ꝛ tamen obijcitur compensatio dico sufficere qđ possit statim liquidari et hoc totum arbitrio iudicis sicut in simili.j.ad trebellianū l.ille a quo.§.si de testamento.cum ibi no.in glos.ꝛ facit ista.l. ad id quod no.in.c.fi.de ordi.cogni.per glos. optime facit.l.fi. C.eo.ti.in prin.

2 ☞Non debet quis esse deterioris conditionis ex eo quod diligentior fuit q̄ si non fuisset.

3 Non debet esse quis deterioris cōditionis ex eo qđ plus iuris habet q̄ si non haberet.

4 Non debet esse melioris cōditionis stultus q̄ sapiens.ꝛ negligens plus q̄ diligens.

1 **In compensatione.** ¶†Debitum qđ quis deduxit in iudicium per modum agendi etiā lite pendente potest quis in alio iudicio deducere p modum excipiendi ad compensandum.hoc dicit.videbatur cōtrarium quia postq̄ est deductum invno iudicio videbatꝛ posse obijci exceptio litis pendentis si deducatur in alio.l.vbi ceptum.s̄.de iudi.ꝛ tetigi in.l.iul.de condi.inde.sed hoc est verū si vellet deducere in alio per modum agendi.ꝛ sic ad eundem finem.scꝫ ad impugnandum sed hic ad alium.scꝫ ad se defendendum licet alio respectu videatur tendere ad eundem finem. scꝫ vt illud debitum consequatur ꝛ ita intelligitur quod no. doct. in.l.si autem.§.fi.s̄.de neg.gest.ꝛ qđ dixi in.l.diem.§.si rationē.
2 ¶†No.rationem que ponitur in fine quod nō debet esse quis deterioris conditionis ex eo qđ diligentior fuit qđ si nō fuisset
3 sic ꝛ alibi†non debet esse quis deterioris conditionis ex eo qꝛ plus iuris habet quam si non haberet. vt.j.de iureiur.l.sed si vnus.§.seruus.ꝛ.l.si quis in libello.§.si quis seruum.j.de capt.
4 ecouerso†non debet esse melioris conditionis stultus q̄ sapiens ꝛ negligens plus q̄ diligēs.vt.j.qđ vi aut clam.l.seruus ꝛ in.c.j.de eo qui mitti.in possessio.lib.vi.

2 ☞Casus in quo obijcio tibi compensationem de eo qđ alius mihi debet.

3 Casus in quo possum obijcere compensationem de eo qđ debetur alteri q̄ mihi.licet regulariter secus.

4 Licet non possim recipere debitum qđ patri debetꝛ ex alio contractu q̄ meo.esset si vellem cauere de toto licet possim agere ad compensationem fiendam tanq̄ coniuncta persona prestita cautione fictam tamen solutionem bene possum recipere.

5 Compensatio similis est solutioni.

1 **Si cum filio.** †Si pater agat ex cōtractu filij potest sibi obijci compēsatio de toto in eo in quo filius tenetur licet ipse non possit conueniri nisi de peculio. Item si filius conuenitur ex contractu suo potest obijcere compensationem de eo quod agens debet patri prestita tamē prius cautio-
2 ne de rato.h.d.†Et sic not. ex primo dicto casum in quo obijcio tibi compensationē de eo quod alius mihi debet vt filius tuus.nam etiam tu illud debes vsq̄ ad vires peculij.ꝛ sic participatis de eadem obligatione ꝛ hoc si agis ex contractu filij alias videtur secus per regulam que est.j.eo. si cum militi. in princip. quod de eo quod alius mihi debet non obijcio com-
3 pensationem.¶†Item not.alium casum quo possum obijcere compensationem de eo quod debetur alteri q̄ mihi puta patri meo.regulariter secus.vt.j.eodem in reꝫ.§.fi.ꝛ.C.eo.l.eius.
a Sed hic contingit istud quia pater ꝛ filius[a] eandem personam representant ꝛ istud dictum procedit etiam si conuenias me ex vno contractu ꝛ ego obijcio compensationem de eo quod debes patri meo ex alio contractu celebrato inter te ꝛ ipsum qđ patet quia hic dicitur quod debes cauere quod pater ratum
4 habebit.¶†Et sic not.quod licet non possim recipere debitū quod patri debetur ex alio contractu quam meo etiam si vellem cauere de rato vt in.l.si vnus circa princip.s̄.de pact.ꝛ.l.nō solum.ꝛ quod ibi no.solu.matri.licet bene possim agere ad cōpensationem fiendam tanq̄ coniuncta persona prestita cautione vt.l.exigendi.C.de procu.fictam tamen solutionē bene possum recipere videlicet deducendo in compensationē id quod debetur patri.nam compensatio similis est solutioni vt.j.qui po.in pig.ha.l.iij.in fi.

2 ☞De culpa ad culpā:de dolo ad dolū:vel de dolo ad culpā fit compensatio ipso iure.ideo solutum per errorem repetitur. secus quando non fit compensatio ipso iure.

b
1 **Iambo.** ¶†Mutua delicta[b] pari cōpensatione tolluntur ad hoc pōt alle-
2 gar i ꝛ ad hoc.j.sol.ma.l.viro atq̄ vxore†vel sic de culpa ad culpam de dolo ad dolum:vel de dolo ad culpā fit compensatio ipso iure ꝛ desinit ipso iure hincinde deberi ideo solutum per errorem repetitur.hoc di.secus quando nō fit compensatio ipso iure.vt.s̄.de condi.indebi.l.qui inuicem.ꝛ re. amo.si cum dos.ꝛvide qđ no.Dy.in.c.in pari.de reg.iur.ꝛ qđ no.in.d. l.viro atq̄ vxore.

2 ☞Condictio furtiua est maleficium.

3 Compensatio potest obijci de eo quod non debetur iure actionis vel obligationis:sed officio iudicis nobili vel mercenario quando competit ad rem vel pecuniam.

1 **Quoties.** ¶†Agenti ciuiliter de crimine pōt obijci cōpensatio.item similiter de eo qđ de-
2 betur iudicis officio nobili.hoc dicit.¶†No.hic tex.expressum qđ cōdictio furtiua est maleficiū licet glo.in.l.si pro fure.§.fi.s̄. de condi.fur.dicat esse varijs figuris causarum sed doc. repre-
3 hendunt per hunc tex.¶†Item no.in fi.posse obijci compensationem de eo quod non debetur iure actionis vel obligationis sed officio iudicis nobili vel mercenario.vt.j.eo.si pecuniā. ꝛ hoc est verum quando competit ad rem vel pecuniam secus si ad remouendum obstaculum vt est officium iudicis quando petitur restitutio.nam anteq̄ sit cōcessa non potest obijci compensatio de illo vt.s̄.de condi.inde.l.fi.in fi.ꝛ ibi no.sic etiā potest accedere fideiussor non solum pro eo quod debetꝛ iure actionis vel obligationis sed pro eo qđ debetur iudicis officio etiā si competat ad rescindendum.vt.j.de solu.l.cū quis.§. si quis pro eo.ꝛ ibi no.

3 **Cum alter alteri.** †De debito vsurarū hinc ide fit cōpensatio ipso iure ad impediendū cursum vsurarum.h.d.Si ergo debeo tibi cētū sub vsuris ꝛ postea incipias esse debitor meus in centū statim vsure incipiunt currere etiā anteq̄ opponā tibi compensationē odio vsurarū. ꝛ si inciperes debere quinquaginta desinerēt currere vsq̄ ad quinquaginta.ꝛ videtur esse verum hoc si ne vsure debebantur ex mora qꝛ non video esse in mora ex quo si ageres possem te repellere per exceptionem compensationis:vt.l.lecta.versi.dicebam.s̄.si certum peta.siue non debebantur ratione more vt in.d.l.lecta.in fi.odio vsurarum.

1 **Quod labeo.** †De debito de quo semel fuit opposita compensatio amplius nō opponitꝛ.hoc dicit. intellige qñ fuit opposita ꝛ super ista fuit obtentum in vna lite. ꝛ tunc est ratio quia vim solutionis habet.vt.l.iiij. in fin.j.qui po. in pig.habe.sed idem debitum non debet bis solui potest etiam intelligi quando non erat obtentum: sed lis pendebat vt si egisti contra me ad.x.ex vna causa ꝛ ego obijcio compensationem ex alijs.x.in quibus.teneris ex causa mutui lite pendente iterum agis contra me ad alia.x.ex alia causa certe non possum obijcere compensationem de eo quod in alio iudicio opposui nec obstat.s̄. eo.in compensatione quia ibi deduxeram debitū meum in iudicium agendo.ꝛ sic in vnum finem vnde possum deducere excipiendo in alio ad alium finem hic vero ad eundem finem volebam deducere.

2 ☞Debitum ciuile ꝛ naturale per exceptionē elisum dicitur magis inefficax cum de ipso non possit obijci compensatio q̄ debitum naturale tantum quod nunq̄ fuit coniunctum cū ciuili ꝛ de illo potest obijci.

1 **Quecunq̄.** †De debito inefficaci propter exceptionē peremptoriam nō pōt obijci compensatio.h.d.declara vt.s̄.eo.l.etiā ꝛ d.q.hic no.per Cy.C.eo.l.ex causa.ꝛ tetigi in.l.iul. de condi.inde.†Sic ergo no.hic qđ magis dicitꝛ inefficax debitum ciuile ꝛ naturale per exceptionem elisum : qꝛ de ipso non potest obijci compensatio:vt hic quam naturale tantum quod nunq̄ fuit coniunctum cum ciuili ꝛ de illo bene potest obijci: vt.s̄.eodem.ꝛ simile.s̄.de condi.inde.l.si non sortem.§. indebitum iunctis his que not.in.l.j.eo.titu.ibi dixi in glo.ibi sed ibi de compensatione nihil dicit : supple sed dicit de retentione quando debitum a quo fuisti absolutus soluitur ꝛ postea repetis per condictionem indebiti.nam possum retinere ꝛ te repellere probando te esse debitorem quod prius non probaui : sed si illud non soluis possum de illo compensationem obijcere si agitur ad aliud debitum ꝛ hoc vult glos.ista. ¶In glos.ibi item contra.j.rem ra.ha.supple ad id quod.s̄.dixi quia ibi videtur probari contrarium quod tali debito a quo fuisti absolutus possit obijci cōpensatio sed dicas qđ ibi erat solutū vnde illud idem repetebatur quod fuit solutū vni.scꝫ procuratori ꝛ

a ¶Prꝛ ꝛ filiꝰ.eādem psonā. adde.l.fi.C.de ipu. ꝛ alijs substit. ꝛ gl.in.c.sup ea.el. ij.de test.

b ¶Mutua delicta.adde.c.pe.de cōp.adu.ꝛ gl. in c.sup. de concess. preben.

postea fuit absolutus a principali: ꝛ nunc repetit ab illo procuratore per cautionem rati. vnde dominus potest venire ad iudicium: ꝛ de illo obijcere compensationem.

2 ☞ Sicut possum te conuenire in alio loco ꝙ destinato. ita ꝛ tibi exceptionem compensationis obijcere.

3 Compensatio potest obijci de eo qđ non debetur iure actionis sed officio iudicis mercenario vel nobili.

4 Quando agitur in alio loco de interesse actionis sicut detrabitur interesse rei. ita ꝛ cum excipitur.

1 **Pecuniā certo.** ¶ † Potest obijci compensatio non solum de sorte: sed etiam de interesse quod debetur iudicis officio mercenario quod debetur ratione loci in ar-

2 bitrarijs. ¶ † No. qđ sicut possum te conuenire in alio loco ꝙ destinato. ita ꝛ tibi exceptionem compensationis obijcere si ali-

3 bi conuenis me ad aliud debitum. ¶ † Item qđ potest obijci compensatio de eo quod non debetur iure actionis: sed officio

4 iudicis mercenario. idem si nobili. ꝟ. eo. si ambo. §. fi. ¶ † Item sicut quando agitur in alio loco de interesse actionis detrabit interesse rei: vt babetur in. l. ij. de eo quod certo loco. ita ꝛ cum excipitur de ipso interesse.

1 **Si cum mili.** † Non possum tibi cōpensationem obijcere de eo quod mihi debetur ab alio ꝙ a te: similiter nec de eo qđ debetur a te alteri ꝙ mibi nisi in illo sim procurator in rem meā. vt ꞉. eodē in rez. in prin. §. j. similiter si agis altero nomine nō possum tibi obijcere compensationē de eo qđ mibi debes tuo nomine. ꝛ idem videtur ecōuerso regulariter: ergo possum obijcere de eo qđ tu debes mibi eo nomine quo cōtra me agis ꝛ altero istum deficiente non vt patet ex predictis.

2 ☞ Tempus appositum a contrabentibus magis inest: ꝛ inficit ꝙ appositum a lege.

1 **Cum intra diē.** † Dies qui bumanitatis grā indulgetꝛ solutioni a lege non impedit cōpensationem opponi. b. d. ꝛ semp allegatꝛ. secus in die qui apponitꝛ a cōtrabētibus. vt. ꝟ. eo q in diē. in prin. ꝛ boc voluit tex. ibi dū dicit aliud est enim ꝛc. solue ꝓrium de illa. l. ꝛ

2 sic † tempus qđ apponitꝛ a cōtrabētibus magis inest ꝛ inficit ꝙ illud qđ apponitꝛ a lege: qꝛ primū cōcernit ipsum obligantem cū dies talis tanꝙ summa pars sit obligationis vt. ꝟ. de edē. l. j. §. diem autez. sed tempus legale nō cōcernit obligationē: sed executionem eius. scꝫ solutionē. ideo non tantū inest nec inficit quominus infra illum diē possit obijci cōpensatio de tali debito. ꝛ tex. bic ponit exemplū de quadrimestri tēpore qđ datur iudicatis ad soluendum. sunt ꝛ alia tēpora legalia vt annus qui datur ad restitutionem dotis. vt. C. de rei vxo. actio. §. ex actio. ꝛ. x. dies qui dantur in cōstituto. vt. ꝟ. de consti. pecu. l. promissor. §. j. de natura buius temporis legalis qđ dicitur dari miserationis gratia. vide plene per Bar. ꝛ no. ꞉. de verb. ob. l. ita stipulatus. in prima questione principali.

1 **Deo cōdem.** ¶ † Condemnatus ad penam ex negligētia cōmissa in officio annone nō dicitꝛ debitor ex causa annone: sed ꝑpter ipsum. ꝛ ideo potest obijcere cōpensationem si ad illud conueniatur. b. d. secus si condemnetꝛ ad sortem. vt. ꞉. eo. negotium. ꝛ istud tene mēti. nam nos babemus aliquas causas vel obligationes seu actiones priuilegiatas vt creditor in eis preferatur alijs qbus debetur ex alia causa: vt ptꝫ in toto titulo de priuilegijs credito. ¶ Quero quid si tenetꝛ ad penam in tali causa priuilegiata: an in illa pena creditor babebit priuilegium certe non per banc. l. ꝛ boc etiaꝫ patet: quia fiscus babet priuilegium tacite bypotbece in suis cōtractibus vt in. l. fiscus. de iure fisci. ꝛ tamen non babet in penis vt in tit. C. de penis fiscali. lib. x. ꝛ no. ꝟ. de pac. l. rescriptum. in prin. in glo. super ver. bypotbecas.

2 ☞ Procurator in rem suam qđ nō possit reuocari. ꝛ quid ante lit. contesta.

In rem suam. De eo quod alteri debetur mibi nō possum tibi compensationem obijcere nisi in illo sim procurator in rem meaꝫ boc dicit. concordat. l. eius. C. eo.

1 ¶ † In tex. ibi post litis cōte. gl. dicit qđ ideo. b. d. qꝛ ante contestationem potest reuocari procurator in rem suam boc non placet per. l. illam. C. de dona. ꝛ. ꝟ. de procura. l. que omnia. in

2 fi. ꝛ no. in. l. ante litem. in prima glo. † ꝙ procurator in rem suā non potest reuocari nec obstat in. l. iij. de noua. quia ibi non dicitur qđ credens possit reuocare cessionem: sed bene dicitur qđ cum apud ipsum remanserit actio directa potest ipsumintentare nisi in tribus casibus de quibus ibi ꝛ etiā bic ponuntur per glo. sed certe aliud est agere posse ꝛ aliud est reuocare cessioneꝫ vt patet cuilibet. is subaudi bic maxime. nam etiam ante contestationem factam per cessionarium super actione potest de illa compensationem obijcere multomagis: quia cōtestatio potius facit videri obijci non posse per rationem. de qua. ꝟ. eo. in compensatione.

1 **Debitor si.** † Soluens seruo creditoris liberatur a domino: sed si ad debitum conueniatur a domino compensationem obijcere potest vsꝗ ad vires peculij. b. d. Primum dictum procedit quando soluit ex contractu celebrato cum domino: ꝛ quando seruus non babebat ad boc mandatum. si autē contraxit cū seruo soluendo sibi liberatur. vt. ꞉. ti. ꝓxi. qđ seruus. ꝛ. ꞉. de so. qđ seruus. ꝛ. ꝟ. de pactis. l. si vnus. post prin. ibi sic enim. idem si seruus babebat mandatum ad recipiendum. vt. l. si quis seruum. ꞉. de solutio. ratio secundi dicti est: qꝛ seruus obligatur naturaliter ad restituendum postꝙ non liberatur soluens ꝛ per consequens etiam dominus vsꝗ ad vires peculij.

1 **Postꝙ placet.** ¶ † Procurator obijciens exceptionem cōpensationis iam facte non tenetur cauere de rato. b. d. tex. secundum glo. secus si nondum facte. vt. ꝟ. si cum filio. circa fi.

1 **Si debeas.** † Si debetꝛ alternatiue species vel quantitas de tali debito potest obijci compēsatio facta electione de quātitate. b. d. ¶ In tex. ibi vtrum aduersarius. ꝛ sic ex pacto potest pertinere electio ad creditorem. sic ꝛ in vltimis voluntatibus. vt. l. lucio. cum ibi no. de leg. ij. adde. ꞉. de contraben. emp. l. si ita stipulatur. cum ibi notatis in glo. regulariter pertinet ad debitorē. vt. l. plerūꝗ. in fi. de iure do.

2 ☞ Cum plura iura conueniunt in personaꝫ vnius idē debet censeri de vno quod de pluribus.

1 **Id quod.** † Agenti nomine alieno nō obijci-

2 tur compēsatio de eo qđ debet nomine proprio. b. d. idē ecōuerso: qꝛ eadē est ratio. † nam cum plura iura concurrunt in personam vnius. idē debet censeri de vno qđ de pluribus. vt. ꞉. de rebus du. cū quis. sed si agis nomine tuo non possum tibi obijcere compensationē de eo qđ alius debet. vt. ꝟ. eo. si cum militi. in prin. ergo nec de eo qđ tu debes alieno nomine. b. d.

1 **Uffit impera.** † Contra fiscū obijcitur compensatio sicut contra priuatū. b. d. ꝛ sic iura loquentia in priuato regulariter babent locuꝫ in causis fiscalibus. vt bic ꝛ. ꝟ. de peti. ber. l. item veniunt. §. si priuatorum. ꝛ ibi no. in glo. qđ no. intellige tamen boc quando debentur ab illa camera fiscali cuius nomine agitur. secus si ab alia ne inducatur confessio in actione fiscali. vt. C. eo. l. j.

¶ Depositi. Rubrica.

¶ Super rubrica depositi vel cōtra. idest de actione depositi directa que datur deponenti pro restitutione rei vel cōtraria que datur depositario pro expensis quas fecisset in re vt si deposui penes te equum ꝛ tu ipsum nutriuisti. vt. ꞉. eo. l. si quis seruum. ver. si vero nibil aliud ꙗ cibaria.

2 ☞ Si dico pono bāc rē penes te nō dicitur ꝓprie depositū.

3 Si scbolaris ponit librū ī camera alterius scbolaris ipso sciente ꝛ patiente non est depositū. ꝛ non tenetur de custodia.

4 Depositum per que verba fiat.

1 **Depositum est.** ¶ † Qui rem deponit abdicat a se ex toto custodiam ꝛ in depositarium

2 transfert boc dicit no. glo. † ꝙ si dico pono bāc rem penes te non dicitur proprie depositum.

3 quia non abdico a me custodiam. † Et per boc tenuit disputando. d. Lamber. de rampo. vt refert Jo. an. in addi. Spe. eo. ti. qđ si scbolaris ponit librum suum in camera alterius scbolaris ipso sciente ꝛ patiente non est depositum. ideo tenetur de custodia: ꝛ per consequens de lata culpa: vnde si ille recedat de camera ꝛ dimittit ostium apertum ꝛ liber subtrabitur: licet ista videatur lata culpa si fuisset depositum teneretur: tunc tamen non tenetur nisi fuisset data opera: quia tunc esset in dolo secus est in illo qui ex officio tenetur custodire vt nauta caupo stabularius. nam sufficit ponere ipso sciente ꝛ patiente. vt. ꝟ. nau. caupo. stabu. l. ij. in fin. Quid autem si ipso ignorante: an teneatur si res perdantur. dic vt ibi not. per glo. ꝛ per Cyn. C. loca. l. certi iuris. ꝛ in Specu. de furt. §. j. versicu.

4 quid si res immisse. ¶ † Sed quero per que verba fiat depositum. respondeo per boc verbum depono vel serua mibi bāc rem. vt. ꞉.

rem.vt.j.e.l.§.si vestiméta.vel custodias.vt.j.e.l.§.si qs seruũ custodiendum.Item pro concordantia istius glos. qd aliud sit ponere aliud deponere.vide.j.de iure do.l.si ego.§.fin.ver. qd enim.per quod videtur limitari determinatio quam.s.dixi de illo qui ponit librum in camera scholaris:aut em̄ fecit de mandato et voluntate sua:et tunc est ac si deposuisset vt ibi aut ipso sciente ꝛ patiente dumtaxat:et tunc procedit determinatio de qua supra.

2 Actio depositi que datur in simplum qd sit duplex.
3 Actio depositi est perpetua contra ipsum depositarium.
4 Quod magis subueniatur ei qui facit actuz ex necessitate quã ei qui ex voluntate.
5 Non dicitur aliquid factum ex aliqua causa nisi quãdo illa sola causa subsistebat.
6 Sententia non põt dici lata ex falsis attestationibus nisi quãdo fuerunt recepti nisi falsi testes.

1 **Pretor ait.** ¶†Actio depositi daṫ in simplũ nisi factũ fuerit causa ĩcẽdij ruine vel naufragij:quia tunc in duplum cõtra depositarium ꝛ etiam heredem eius ex dolo heredis:ꝫ ex dolo defuncti in simplum. hoc
2 dicit in effectu vsq₃ ad.§.que depositis. ¶†In tex. ibi simplũ. hec actio que datur in simplum est duplex.vna que dicitur primitiua que contrahitur ad restitutionem rei altera que dicitur secundaria que contrahitur ratione doli vel culpe ad estimationem damni de quibus dic vt no.j.ea.l.§.si apud duos. ꝛ
3 l.si duo.ꝛ glo.hic dicit.†qd hec actio est perpetua qd est verũ si agatur contra ipsum depositarium:secus si agatur contra heredem eius ex dolo defuncti: quia tunc infra annum tantum licet detur in simplum.vt.j.eo.titu.quod de eo ꝓm primã lectu.
4 ¶†Et not.in.§.merito magis subueniri ei qui actum facit ex necessitate q̃ ei q ex volũtate ad hoc.s.qui satisda.cogan.l.si fi-
5 deiussor.§.si necessaria.cum cõcor. ¶†Itẽ no. diligenter in fi. ꝙ nõ dicit aliquid factũ ex aliqua causa nisi qñ illa sola causa subsistebat.ꝛ ideo non põt dici sententia lata ex falsis attesta-
6 tionibus†nisi quando non fuerunt recepti nisi falsi testes.si autem falsi et veri:tunc secus dummodo sint tot illi veri qui sufficiant.vt.l.fin.C.si ex fal.instru.ꝛ.c.cum.J.et.A.de re iudi.Sed contra istum tex.facit.j.qui.ex cau.in pos.l.fulcinius.§.quid sit latitare.ver.qd ergo si duas.vbi videtur actus fieri ex aliqua causa lꝫ concurrat non solũ illa:sed aliam collige solutionem per teipsum:sed ibi actus non videtur fieri ex illa causa nisi ex indicijs probetur.vt ibi patet in glo.

2 Pactum preter naturam qd valeat ꝛ qd non teneatur qs de lata culpa.

1 **Si conueniat.** ¶†Contractus ex cõuentione legẽ accipiũt ad hoc semp allegatur vel sic:lꝫ de natura depositi nõ sit vt veniat leuis culpa põt tñ p pactũ agi ꝙ nõ veniat dolus q de natura contractus
2 venit.hoc dicit.†valet ergo pactũ preter naturã nõ cõtra naturã.vt hic ptꝫ.facit.l.pacisci.s.de pac.ꝛ.l.cũ precario.j.de preca. bene tamen valeret pactum ꝙ non teneatur de lata culpa vt colligitur hic a contrario sensu:licet videaṫ contra naturã cõtractus:qꝛ non sic inducitur ad delinquendum.

2 Dictio dũtaxat nõ excludit illud qd est de natura rei.
3 Caupo nauta ꝛ stabularius tenentur de leui culpa si non bene custodiunt.

1 **Si vestimenta.** ¶†Depositũ diciṫ cuꝫ nulla merces pro custodia daṫ: al's diciṫ locatio.h.d.Et in primo casu venit dolus ꝛ lata culpa tã-
2 tum.in secũdo venit etiã leuis.ecce casum. ¶†No.in verbo dũ
a taxat.qd dictio dũtaxat[a] nõ excludit illud qd est de natura rei: lꝫ em̄ hic dicatur ꝙ dolus venit dũtaxat venit etiã lata culpa. vt.j.e.qd nerua.ꝛ de significato dictionis taxatiue.vide Bart.
3 in.l.si constãte.sol.matri. ¶†In glos.ibi.vel forte speciale hec vera:qꝛ lꝫ caupo nauta ꝛ stabularius nõ recipiũt mercedẽ pro custodia:recipiũt tñ pro alio vt ibi habetur:ideo teneṅ custodire:ideo si non bene custodiũt teneṅ de leui: licet de custodia nihil recipiãt.hic vero dꝫ intelligi qñ nõ recipiebat nec p custodia nec pro alio:ideo non tenetur nisi de lata culpa vel dolo.

2 Ex cuius parte dicaṫ conductio ꝛ ex cuius locatio.
3 Contractus innominati iudicanṫ secũdũ naturã cõtractuum nominatorum quibus assimilantur.
4 Non dicitur contractus locationis nisi constituam mercedem in pecunia:et quid si de pecunia nihil fuit conuentum:sed dixi loco tibi domum meam.
5 Depositarius rei animate non teneṫ prestare cibaria:ꝛ si sponte prestat repetet per contrariam actionem depositi: quia non potest vti opera.

1 **Si quis seruum.** ¶†Qui dat mercedẽ pro custodia dicitur cõducere operas recipientis ꝛ sic hꝫ actionẽ ex cõducto.q aũt recipit dicitur locare operas ꝛ hꝫ actionẽ ex locato ꝛ si pecunia pro mercede non datur:sed aliud nec₃ locatio nec₃ cõductio dicitur: ꝫ contractus innominatus qui eis assimilatur ꝛ sic oritur actio prescriptis verbis.Si vero nihil datur dicitur depositum ꝛ in primis tribus venit dolus ꝛ leuis culpa:quia contractus gratia vtriusq₃ est celebratus.Sed in vltimo casu venit tm̄ dolus ꝛ lata culpa nisi aliud sit cõuentũ:qꝛ celebratus est gratia dan-
2 tis tantũ.h.d.in effectu vsq₃ ad.§.si te. ¶†In tex.ibi.ex locato me agere posse:qꝛ videor locasse operas serui vbicũq₃ tamẽ est locatio ibi etiam conductio:quia sunt correlatiua:sed iste text. ostendit ex cuius parte dicatur conductio et ex cuius locatio.
3 ¶†In tex.ibi.qui quasi genus locati ꝛ cõducti iste tex. allegatur ꝙ contractus innominati iudicanṫ ꝓm naturã contractuũ nominatorum quibus assimilantur de quibus.s. cõmo. eum qui.§.si rem.de prescrip.verbis.l.si gratuitam.§.j.et.l.natura-
4 lis.§.sed si facto.ibi mandatum quodãmodo. ¶†In text.ibi. sed quia pecunia non data.no.ꝙ non dicitur contractus locationis nisi constituam mercedem in pecunia:sed quid si de pecunia nihil fuit conuentũ:sed tñ dixi loco tibi domũ meã vel fundum meum.videtur nõ valere sicut nec venditio si non conueniatur de pretio.vt.j.loca.l.ij.in prin. qd est verũ nisi sit res que consueuit locari certa mercede:quia tũc censetur facta de eo qd consueuit locari.vt.C.loca.l.cepta.in vlt.gl.ꝛ.C.de agri.
5 ꝛ censi.l.dñi.per glo. ¶†In tex.ibi.nihil aliud q̃ cibaria.videtur ergo ꝙ depositarius teneatur prestare cibaria quando deponitur res animata.contrarium dic:qꝛ non põt vti opera rei nisi sit cõuentũ.ꝛ hoc est qd sequitur nisi de operis ꝛc.ꝛ ideo nõ teneṫ prestare sed põt prestare sponte.ꝛ ita intelligiṫ hic ꝛ repetet per contrariã actionẽ depositi sicut creditor cui fuit pignorata talis res qui nõ põt vti opera.vt.l.si necessaria. in prin. et ibi no.s.de pig.actio.secus in cõmodatario qui vtiṫ opera. vt s.cõmo.in rebus.§.possunt.

2 Nuntius si nõ exequiṫ mandatũ vel facit cõtra fidẽ mãdati tenetur actione mandati sicut procurator.
3 Ex cõtractu acquiriṫ actio illius cui noĩe contrahitur non illi cuius est res super qua cõtrahitur debet tñ sibi actio cedi.
4 Contractus mãdati dꝫ esse plenior q̃ contractus depositi.
5 Contractus primus inspicitur qñ duo contractus circa idem concurrunt.

1 **Si te rogauero.** ¶†Cui daṫ res perferenda teneṫ actione mãdati:cui vero custodienda teneṫ actione depositi.ꝛ ideo acqriṫ actio cuius noĩe fuit depositũ:lꝫ ad cõmodũ alienũ cui teneṫ illã cedere ꝛ si vtrũq₃ interuenerit inspiciṫ ille contractus qui precedit.h.d.
2 vsq₃ ad.§.idẽ etiã pomp.†No.primo qd nuntius si non exequitur mandatum vel facit contra fidem mandati teneṫ mandati actione sicut procurator. ¶Glos.opponit.de lega.j.de procu.
3 Solu.vt in ea. ¶†Itẽ no.in ver.si vero ꝙ illi acquiritur actio ex contractu cuius nomine contrahitur non illi cuius est res
4 super qua contrahitur debet tñ sibi actio cedi. ¶†Item not. in versi.qd si reus.qd contractus mandati debet esse plenior q̃ contractus depositi.nam mãdatarius potest habere custodiã rei ꝛ etiam ad aliud potest mandatum extendi vt si mando vt portes rem meam ad aliũ et si ille nolit recipere custodias:sed depositũ non continet nisi custodiam:aut ergo ab ipso principio solã custodiã tibi cõmitto ꝛ est cõtractus depositi nõ mandati:aut cõmitto aliud sed ex postfacto committo etiam custodiam.et tunc est contractus mandati. et non depositi habens etiam custodie legem.i.id qd de natura depositi.ꝛ si id quod est plenius obsistat id qd est minus plenum ꝛ inspiciṫ quod ple-
5 nius est.vt hic.ꝛ facit.l.si te solum.de heredi.insti. ¶†No.in.§. seq.idem pomp.ꝙ inspiciṫ primus contractus qñ duo contractus.circa idem concurrunt sic.j.e.l.§.si seruus. in fi. vbi diciṫ inspici initium contractus mandaui enim tibi vt rem recipias a titio in hoc est contractus mandati:ꝛ postq̃ receperis custodias.ꝛ in hoc videbatur contractus depositi:ꝫ qꝛ primus contractus potest comprehendere etiam custodiam non erit contractus depositi sed remanemus in primo nisi forte dictũ esset contrarium expresse qd teneres in depositum per text.j. eo.tit. idemq₃.§.si quis titio.

2 Fideiussor non liberatur:licet principalis decedat sine herede si obligatio erat perfecta.

1 **Idem põponius.** ¶†Si rẽ apud aliũ depono tuo noĩe ꝛ tuo mãdato daṫ mihi cõtra te actio depositi cõtra illũ nulla. si võ tuo mãdato sed meo nomine daṫ mihi cõtra te mãdati contra illũ vero depositi.si vero nec tuo noĩe nec tuo mandato contra te nullam actionem habeo etiã si deposui tuo cõsilio si tñ pro illo fideiusseris teneris etiam illo sine herede defuncto.h.d. vsq₃

a ¶Dictio dũtaxat. Adde.l.nemo.C. qui testa. fa. pos. Archi. i c.statutũ.in.§.in nullo. de rescri. lib.vj.

ad.§.an in pupillũ.tex.cũ suppletionibus necessarijs no. in fi.
2 †qđ fideiussor nõ liberaṫ:lꝫ principalis decedat sine herede: sꝫ si non erat obligatus adhuc sed veniebat obligandus in futurũ ⁊ anteꝙ̃ obligatio sit contracta ille decedat sine herede obligatio non contrahitur:quia non habet super quo fundetur et hoc habetur in.l.postꝙ̃.vt lega.no.caue.de qua glos.opponit. sed postꝙ̃ est fundata non ruit ex tali casu.

1 ☞ Pupillus in quibus casibus ⁊ qualr possit conueniri.

1 **An in pupillum.** †Pupillus ex deposito facto sine autoritate tutoris põt cõueniri in duob⁹ casibus:scꝫ si dolũ cõmisit in re deposita vel si factus est locupletior.h.d.
2 †extra istos casus nõ põt cõueniri:lꝫ si est doli capax[a] vel ꝓximus pubertati obligaṫ naturaliter tñ.vt in.l.j.ꝭ.de noua.al's nec ciuiliter nec naturalr poterit tñ cõueniri actione ad exhibẽdũ vel rei ven. tanꝙ̃ quilibet possessor si rem hꝫ que actiones non oriuntur ex contractu. vt hec habentur in.l.j.§.fi.cum.l.seq.ꝭ.cõmo.an aũt possit conueniri de lata culpa.dic vt per glo.⁊ do.l.fi.§.fi.ꝭ.de preca.

a ¶ Doli capax. Adde quis dicatur doli capax. vide p do.in.c.j. et.ij. de delictis puerorum.

1 **Si res deposita.** †Depositarius nõ liberaṫ si restituit rẽ deterioratam ideo põt cõueniri ac si nõ restituisset. primũ dictũ intellige qñ ignorãter recepit:q2 deterioratio erat latẽs.vt not.in.l.in hac. ꝭ.de tritica.in gl.sup verbo liberari.al's videṫ interesse remittere si recepit sine ꝓtestatione.dic vt ibi dixi.Scḋm dictũ intellige vt possit iterũ agi ad restitutionẽ rei nõ vt ipam cõsequaṫ cũ iam habeat sed vt consequatur pretiũ deteriorationis. vt in l.iij.§.si reddita.ꝭ.cõmo.⁊ qđ dixi in.l.iij.§.idem iul.ꝭ.de eo qđ certo loco. et hoc in actionibus bonefidei vt duret eadẽ actio: sed in stricti iuris datur actio de dolo vel in factum si recepit ignorãter prima ergo sublata est.vt.l. eleganter.§. non solũ. ꝭ.de dolo.et.C.ad exhibendum.l. exhibitionis. sed si deficeret aliquod ius circa translationem dominij: puta actionis prestande duraret eadem actio et in stricti iuris quasi non censeretur translatum.vt.l.iul.§.j.de verbo. obliga. iuncta.l.fi.ꝭ. de condi.ob causam.

b ¶ Si feudatarius vel emphyteota. adde doc. ĩ.c.potuit.de loca.Cyn.⁊ do.in l.j.et.ij. de iure emphy.

1 **Si seruus.** †Ex deposito facto ꝑ seruũ daṫ actio dño.Itẽ ex deposito facto seruo nõ cõueniṫ ipse liber factus etiã rõne doli seruitute cõmissi: lꝫ secus in actionib⁹ ex delictis:q2 in illis noxa caput sequiṫ.h.d. cũ.l. seq.dolus aũt cõmissus in re deposita purgatur per actionem ex deposito.vt.ꝭ.eo.si hoiem.§.datur ⁊ actiones ex cõtractu nõ dantur cõtra seruũ factũ libertũ ex his que gessit in seruitute. vt.C.an seruus ex suo facto per totum.

1 **Hec actio.** †Depositarius põt cõueniri etiam ex causa supueniẽte post litẽ cõtesta.puta doli cõmissi post vel etiã si post incipit habere facultatẽ rei restituẽde quã a prin.nõ habebat ⁊ sic fuit male actũ ⁊ debuisset absolui.vt.ꝭ.e.l.si rem.si sine suo dolo malo vel culpa desijt habere sed si lite pẽdẽte recuperat fingitur bene actũ ⁊ dꝫ cõdẽnari sicut in rei vendi.vt.l.si nautẽ.§.ꝭ.de rei vẽdi. ⁊ hoc vult iste.§.nec obstat.l.non potest videri.de iudi.q2 hic agiṫ ex contractu celebrato ante litem cõtest.licet causa ꝓpter quã debeat fieri condẽnatio superueniat post lit.conte.vñ nõ nocet. vt.l. si rem.§.fin.de pig.act.ibi vero ex contractu nondum celebrato vnde si celebratur post non fingitur bene fuisse actum sꝫ noua interpellatione opus est.

c ¶ Quod inciderit in penã. Adde ꝙ hoc idẽ tenet do. Jas. de sancto georgio in suo tract. sup feudis in verbo ⁊ cũ pacto de nõ alienãdo. col.ij. ⁊ ibi dicit se ita ĩ qõne facti cõsuluisse. Cur.

1 **Est autem.** †Depositarius põt statim conueniri et hoc ipso dolo malo facit ꝙ si rẽ non restituit nisi facultatem rei restituende non habeat sine suo dolo vel lata culpa.h.d. ¶ Opp.ꝙ non statim possit cõueniri. vt l.quod dicimus.ꝭ.de sol.ꝭ. de consti. pecu.l. promissor.§.j. sol. ibi loquitur in obligationibus dandi in quibus creditor non debet statim venire cum sacco paratus:sed debet habere debitor tempus congruum ad soluendum vel arbitrio iudicis qđ est regulariter.vt.d.l.quod dicimus.vel decem dies.vt in.§.cõstituto.hic loquitur in obligatione rem restitui quo nullũ tẽpus dari debet si habet facultatem rei restituende:quia eoipso dolo facit qđ non restituit.

d ¶ Monachus vnius monasterij. Adde glos.ꝗ semp ad hoc solet allegari in.c. quot ad te.de cle. coniuga.

2 ☞ Feudatarius vel emphyteota si alienauit rem dño irrequisito ⁊ eã tradidit vere vel ficte nõ euitat penã:lꝫ postea eam redimat:⁊ quid si venditio fuerit etiam simulata.

3 Dolus cõmissus in faciendo quẽ teneri de casu:lꝫ non sit ordinatus ad casum facit teneri de casu.

1 **Si rem.** †Dolus cõmissus in faciendo nõ purgatur licet res in pristinum statum reducaṫ.h.d. Et
2 facit iste text. †qđ si feudatarius vel emphyteota[b] alienauit rẽ
b domino irrequisito non euitat penam: licet postea eam redimat.de hoc habetur in vsi.feu.in titu.quid iuris sit si vasallus post alienationem feudi id recuperauit.⁊ vide qđ nota.in spec. de loca.§.nunc vero aliqua.ver. nonagesimosexto. ⁊ hoc quãdo vendidit ⁊ tradidit.si autem non tradidit non videtur alienasse ⁊ non incidisse adhuc in penam.per id quod hic notat. et vide in.d.§.versic.nonagesimosexto. quod tamen est verum si non tradidit vere vel ficte.sed si tradidisset saltem ficte constituendo se illius nomine possidere:tunc quãtum in se fuit alienauit:quia transtulit possessionem ⁊ dominium: ideo videtur
c qđ inciderit[c] in penã ⁊ ꝙ eã non euitet redimendo: nisi vendi-
3 tio fuerit simulata. ¶ †Not.hic ꝙ dolus commissus in faciendo ⁊ facit quem teneri de casu:licet non sit ordinatus ad casum idest quia casus ꝓpter ipsum dolũ non euenit. nam hic res nõ perijt ex eo qđ fuerit alienata per depositarium in qua alienatione fuit dolus commissus et nihilominus tenetur depositarius de casu.secus in culpa commissa in non faciendo:quia nõ facit venire casum nisi quando est ordinata ad casum.i. quia casus propter ipsam euenit.vt.l.et in totum.ꝭ.de impen. et tetigi ꝭ.ad.l.rho.de iac.l.si vehenda.§.j.

2 ☞ Contractus initiũ inspiciṫ qñ dubitaṫ cui competat actio idem qñ dubitatur an detur vel que detur.

3 Idem in delictis vt sciatur ipsorum qualitas: ⁊ que pena imponatur et idem in indicijs.

1 **Si quis.** †Facit iste tex.ꝙ si monachus vnius mo-
d nasterij[d] transeat ad aliud de licentia abbatis acquisitiones tamen facte per eũ in primo monasterio non transeunt sed remanent apud ipsum.facit.l.antepe.C.de vsufr.
2 ¶ †Item no.in fi.ꝙ inspicitur initium cõtractus quãdo dubitatur cui competat actio.vt hic.⁊.ꝭ.de ver.obli. si filius. sic etiã qñ dubitatur an detur.vt.ꝭ.ad macedo.si tñ sciente.⁊.ꝭ.de constitu.pecu.item illa.§.proinde sic.⁊ quando dubitatur ꝗ̃ detur vt.ꝭ.ea.l.§.idem pompo.⁊.ꝭ.manda. si procuratorem. in prin.
3 l.inquantum detur.vt.ꝭ.de neg.gest.l.pompo. in negotijs †sic in delictis vt sciatur ipsorum qualitas.vt.ꝭ.de fur.l. qui in iure.in prin.⁊ que pena imponatur.vt.ꝭ.de penis.l.j.de adul.⁊ ꝙ ait.§.fina.sic etiam in indicijs. de foro compe.c. proposuisti. et ꝭ.de iudi.si postꝙ̃.⁊ adde quod not. per Joan.an. in regula in obscuris in mercu.

1 **Si rem a seruo.** †Depositarius qui non habet facultatem restituẽdi sine dolo et culpa non tenetur depositi.h.d.

2 ☞ Non liberaṫ q debuit pecuniã accipientis facere et soluit pecuniã ipsius accipientis: nec liberaṫ ab actione depositi qui soluit tanꝙ̃ ex causa alterius debiti ignoranti.

1 **Eleganter.** †Ille videṫ depositũ reddere qui tanꝙ̃ depositum reddit non qui tanꝙ̃ de suo
2 soluit.h.d.vel sic.†Non liberaṫ qui debuit pecuniã accipientis facere qui soluit pecuniam ipsius accipiẽtis nec liberatur ab actione depositi qui soluit tãꝙ̃ ex causa alterius debiti ignorãti.h.d. Jaco.but. ¶ In text.ibi.si pecuniam seruus deposuit subaudi que erat ipsius domini ⁊ sic statim fuit acquisita actio depositi domino contra me depositarium.¶ In tex.ibi.ita vt domino pro libertate eiusdem.supple et ego dare promisi cum dñs nollet aliter eum manumittere:et sic sum duplici obligatione obligatus queritur ergo si tradidi dño ⁊ ipse seruũ manumisit an sim liberatus ab vtraꝗ obligatione. Et respondetur cũ distinctione vt sequitur ꝙ si dñm certioraui ꝙ ista erat pecunia sua penes me deposita per seruũ ob hanc causam sim liberatus ab vtraꝗ obligatione:quia eam restitui vt depositã ⁊ q2 dominus videtur fuisse contentus de habendo dictam pecuniam pro manumissione imputeṫ ergo sibi quare manumisit.si aũt eũ non certioraui sed solui pecuniã tanꝙ̃ meã nõ sum liberatus:quia non videor restituisse depositum.⁊ gl.intelligit hoc verum si pecunia est consumpta per dñm:tunc cedit insolutum illius cause propter quam soluit ⁊ in illã tñ cõuertitur non in causam depositi:vnde remaneo obligatus ex causa depositi:sed si pecunia extat nõ cedit insolutũ illius cause:q2 debui dare ⁊ non dedi:q2 dedi tuam. ⁊ sic sum obligatus ex promissione:sed ex causa depositi non potero conueniri postꝙ̃ habes apud te pecuniam.ita intelligo hanc.l.⁊ hec vera si iã erat seruus manumissus si autem manumissus non erat: tunc indistincte siue pecunia sit consumpta siue si nõ certioraui te quod erat pecunia tua videtur ꝙ sim liberatus:quia tu nõ remanes deceptus potes enim non manumittere nisi alia pecunia tibi detur hoc tantum verũ nisi promisissem dare per stipulationẽ quia posses me compellere dũmodo impleres conditionem. vt.l.a titio.de verbo.obliga.

1 **Si pecunia.** †Si deponitur pecunia cum potestate vtendi anteꝙ̃ incipiat vti teneṫ dũtaxat ex causa depositi.h.d.postea vero teneṫ ex causa mutui:q2 depositum esset in mutuum cõuersum qđ dic. vt in.l.certi condictio.in fi.si cer.peta.

2 ☞ Casus in quibus depositarius teneṫ de casu fortuito.

Periculi

3 Periculi appellatione continetur leuissima culpa: nõ solum casus fortuitus eueniens sine aliqua culpa.

1 **Si euenerit.** †Conuentio facit depositariũ teneri de casu ⁊ spontanea obligatio fa-
2 cit ipsum teneri de culpa leuissima. h. d. †Et no. hic bonã gl. q̃ enumerat casus in quib⁹ depositarius tenet̃ de casu fortuito.
3 ¶†Item no. ꝙ in appellatione periculi continetur leuissima culpa nõ solũ casus fortuit⁹ eueniens sine aliqua culpa. de hoc in. l. si quis nec cãm. §. si cer. pe. ¶In tex. ibi. ƺ etiã culpa: scƺ leui ⁊ dum subdit ⁊ custodiam supple et teneatur de leuissima. vt no. j. de iureiur. l. cõtractus. plus ergo facit cõuẽtio: qꝛ facit eũ teneri de casu circa oẽm culpã contingentẽ vt primo casu qua si spontanea oblatio que facit eũ teneri de casu dũmodo p̃cessit culpa leuis vel leuissima hoc est qđ sequit̃ in fi. nõ tamen casus fortuitus ⁊c. et adde de ista spontanea oblatione qđ habetur. §. in. l. certo. §. interdum. in ver. vltro.

1 **Si pecuniam.** †Si depositũ est diuiduum vni ex heredibus deponentis restituẽdũ est pro parte si vero indiuiduũ insolidũ dũmodo caueat al's in ede sacra deponit̃. h. d. primũ dictũ procedit nisi maior pars heredum repeteret: qꝛ tũc etiã si est diuiduũ totũ restituẽdum est eis. vt. j. eo. si plures. ⁊ ibi no. Item procedit iste. §. quãdo est certũ qui sint heredes si autem est contentio inter plures dic vt. j. proximo. §.

1 **Apud iul.** †Si duo cõtendunt de hereditate deponẽtes ei debet restitui res deposita q cauit de indẽnitate aduersus alterũ si neuter vult cauere neutri fienda est restitutio ƺ in ede sacra deponitur. h. d. Et primo ponit quãdo vnus volebat cauere alter nõ vsq; ibi. ꝙ si secundo qñ neuter. Tertiũ qñ vtriusq; tangit̃ per gloss. et loquit̃ iste. §. qñ depositarius volebat restituere ne amplius haberet custodire si autẽ non curabat restituere ⁊ alter istorum cõtendentiũ de hereditate ageret posset impediri per alterum etiam si vellẽ cauere de conseruando ipsum indẽnem per exceptionem illaƺ ne fiat preiudiciuƺ petitioni hereditatis nisi ille q ageret esset in possessione hereditatis. et periculum esset in mora. vt. §. de peti. heredi. l. bonefidei. ¶Itẽ intellige qñ iste qui cauere volebat faciebat etiã fidẽ ꝙ erat heres: alias depositurus nõ teneretur sibi restituere. vt. j. eo. si quis inficiatus. ⁊. §. de peti. here. si debetur. ⁊ no. Inno. in simili qñ contẽdunt de eadẽ prelatura duo ⁊ alter ipsoꝝ vult exigere a debitoribus prelature in. c. qꝛ in cunctis. de conces. preben. lib. vj. in. j. glo. mag. in ver. siue ro contra alios. Quid aũt si aliqui volunt agere quẽ ipsoꝝ debeant conuenire. dic vt in. l. si. C. de peti. here. ⁊ no. Bar. in controuersia. §. de transac. qui dicit ꝙ creditores hereditarij possunt cõuenire possessores nec habent aliud querere qđ no. diligenter. ¶In gloss. ibi. ad. l. fal. ⁊ quid operet̃ ista cautio. dic vt plene per Bar. in. l. pe. §. de peti. here.

1 **Si quis.** †Qui tabulas testamenti depositas publice legerit depositi ⁊ iniuriarũ tenet̃. h. d. et prima datur ad interesse si qđ interest secunda datur si non interest ad estimationem iniurie. h. d.

2 ☞Furtũ est delictũ qđ cõmittit̃ in rẽ subtractã non in personam: sed violentia committitur in personam.

1 **Si predo.** †Etiã predoni dƺ depositũ restitui. h. d. facit. §. de in. l. non a iudice. Et distingue aut predo cõtrahit sup re quã subtraxit. ⁊ tunc sup illo contractu actionẽ cõsequit̃ vt hic aut nõ cõtrahit sed delictũ patitur ⁊ tunc aut delictũ in personam suã: puta violentiã vel rapinã: ⁊ tũc idẽ vt ex illo cõtractu cõsequat̃ actionem. vt in gl. aut nõ patitur delictũ in personam suã sed in rẽ: puta furtum: et tunc ex illo actionẽ non consequit̃: qꝛ ex improbitate sua cõsequere-
2 tur. ⁊ iste est casus in. l. itaq;. j. de furt. † ⁊ sic furtũ est delictũ qđ cõmittitur in rem subtractã non in personam: sed violẽtia cõmittitur in personam. ⁊ hoc no. pro statutis dicentibus de delictis personalibus qualiter intelligatur. dic vt no. in. l. licitatio. §. qđ illicite. per Bar. ⁊ adde qđ hic no. C. de fur. l. manifestissimi. in prin. ibi ex honesta causa.

2 ☞Agenti pro specie consistente in materia qñ sufficiat iurare se ignorare pondus vt admittat̃ libellus sine specificatione ponderis. et nu. 4.

3 Certitudo maior requirit̃ in sententia quã in libello.

1 **Si quis.** †Agens depositi pro specie consistente in materia dƺ in libello specificare speciẽ materiam ⁊ pondus nisi pondus se ignorare iurauerit. Si autem pro specie non consistente in materia sufficeret specificare speciem: puta bouem vel asinum vel librum: quia bonitas istoruƺ non consistit in pondere nec cõsistunt proprie in materia: quia materia est proprie metalli cuius vtilitas etiam in pondere cõ-
2 sistit quod dic. vt. l. si in rem. de rei vendi. ¶†Oppo. pro declaratione glo. ꝙ nõ sufficit iurare se ignorare pondus nisi probet. vt. §. de rei vendi. itẽ pompo. scribit si frumentum. §. fi. vbi nõ põt ferri sentẽtia incerta timore huius glos. h. d. ꝙ istud qđ hic dicit̃ procedit quantũ ad hoc vt libellus recipiat̃. ƺ si postea vult sentẽtiã obtinere necesse habet probare quãti põderis
3 erat illa species quã glo. no. †qꝛ semper allegat̃ ꝙ maior certitudo requirit̃ in sentẽtia quã in libello. cũ interdum admittat̃ libellus incertus. ⁊ tñ nõ debet sequi sentẽtia incerta. aliquando tñ fallit: qꝛ potest ferri sentẽtia incerta vt in casibus qui no. per glo. in. l. nõ possumus. §. si pars here. peta. ⁊ vide Inno. in c. significãtibus. de libel. obla. vbi dicit verba de quib⁹ supra.
4 ¶†Item adde ꝙ interdum staretur iuramẽto actoris de quãtitate ponderis si reus fuisset in dolo per. l. in actionibus. in fi. §. de in litem iuran. ⁊ per. c. fin. ⁊ qđ ibi per Inno. extra qđ me. cau. de quo dicam. j. proxi. §. adde etiam qđ no. Inno. in. c. constitutus. de resti. in integ.

2 ☞Deponens rem continentem videtur deponere res contentas.

3 Si deponitur cista clausa ⁊ redditur aperta statur iuramento actoris de rebus quas ibi dicit fuisse: si vero reddit̃ clausa debebit actor plene probare que res ibi erant si nõ reperiant̃.

1 **Si cista.** †Deponẽs cistas vel sacculũ signatum põt cum repetit repetere res q̃ ibi cõtinentur si vult sed si nõ vult nõ cogit̃ sed sufficit ꝙ repetit cistã vel sacculum signatũ. h. d. ƀm vnũ intellectum. ⁊ primo ponitur responsio Trebatij distinguentis. secundo ponitur responsio labeonis dicentis fore necesse vt res specificent̃ vt colligitur in verbo oportet: vsq; ibi quid ergo. tertio ponitur responsio autoris dicẽtis ꝙ põt si vult sed si nõ vult nõ cogit̃ siue ostẽdit siue
2 non. ⁊ ita videtur intelligere. †Barto. ⁊ sic no. hic ꝙ qui deponit rem continentem videtur deponere res contentas. ⁊ sic patet ꝙ non sunt accessiones rei conuenti: quia tunc non videtur eas deposuisse. vt. §. e. l. C. qui depositis. in fi. text. ibi non multum facere hic vult autor reprobare dictum Trebatij qui distinxit aut res non fuerunt ostense depositario: ⁊ tũc libello nõ sunt specificande. ⁊ dicit ꝙ etiam vel ignorantia depositarij nõ multum facit ad propositum postq̃ depositum suscepit: ideo illa distinctio non est adhibenda: sed illa de qua hic vt siue ostẽderit siue non possit specificare si vult si non vult non tenetur vt colligitur hic a contrario sensu in ver. posse. dicit tamẽ glo.
3 hic qđ vtroq; casu habet necesse probare que res ibi erãt † dic si restituit cistam apertam cum receperit clausam statur iuramento actoris de rebus quas dicit ibi fuisse. et tunc non reperit. vt not. Inno. in. c. fin. qđ me. cau. Sed si restituatur clausa: prout prius erat necesse habet actor ostendere plene per testes que res ibi erant si nunc non reperiantur. ⁊ si dicatur quo modo potest hoc contingere. responde qđ potuisset cum alia claui aperire ⁊ postea claudere. de quo dolo non apparet nisi probetur plene qđ alie res ibi erant que nunc non reperiũtur sed quando redditur aperta iam apparet de dolo. ideo statur eius iuramento de rebus. vt. l. si quando. C. vñ vi. ⁊. d. l. in actionibus. in fine. j. de in litem iuran. ⁊ quod ibi not. Barto. j. fur. aduer. nau. l. j.

1 **Filiusfamilias.** †Ex contractu filiusfami. durante patria potestate põt cõueniri tam filius insolidum q̃ pater de peculio. h. d. Et primo casu si filius condẽnetur an fiet executio in peculio. dic vt. l. si cõdẽnatus. §. de noxa. ⁊ quod no. Bar. in. l. stichus. de peculio lega. ⁊ in. l. si filio. sol. matri. ⁊ in. l. si finita. §. si de vectigalibus. de dam. infec. in vlti. col. ⁊ in Spec. de sen. execu. §. sequitur. versi. quid si filius.

1 **Si apud.** †Plures depositarij tenẽtur ad restitutionẽ rei quibus insolidũ si hoc est actum et vno conuento non liberat̃ alter nisi soluerit hoc primo: sed obligatione secũdaria q̃ cõtrahit̃ rõne doli vel late culpe quilibet tenet̃ insolidũ etiã si nõ sit actũ dũmodo quilibet cõmiserit dolum vel culpã ⁊ vno soluente alter liberat̃ quatenus est solutum ⁊ hoc secundo. sed si alter tñ dolo cõmisit ipe solus tenet̃ hoc tertio ⁊ vltimo. dicit iste. §. secũdũ intellectũ. glos. scõm quem diuiditur in duas partes. Primo loqtur de obligatione primitiua que contrahit̃ ad restitutionẽ rei ⁊ vult qđ quilibet teneatur insolidũ: sed hoc est verũ si ita fuit actũ ita debet hic suppleri: alias quilibet tenetur pro parte sicut quilibet ex pluribus heredibus vnius depositarij. vt. l. iij. §. si heres. §. cõmo. et patet. in. l. cum apparebit. cum ibi no. j. loca. ⁊. C. eo. titu. scilƺ locati. l. si diuisa. ⁊. l. eadem. in princi. j. de duo. reis. et tunc essent vere duo rei debendi et oĩa iura de duo. reis habebunt locum in eis. et boc vsq; ad versi. proinde. ibi loquitur de obligatione secundaria que contrahitur ratione doli ad interesse ⁊ illa subdiuidit̃: qꝛ primo loquit̃ qñ ambo cõmiserunt dolum

vsq ibi idē[q]. z tūc quilibet tenet insolidū etiam si aliter nō sit actū z sunt quodāmodo duo rei nō tñ ꝓprie: q2 nō ex cōuentio ne: s3 ex quadā necessitate: ideo iura de duo. reis proprie nō ha

a ¶ Mora. Ad de Dy. in regula mora. de reg. iur. lib. vj.

a bent locū in eis vt mora[a] vnius noceat alteri z prescriptionis interruptio cōtra vnū noceat alteri z pactū vel sententia p vno prosit alteri sicut in duobus reis sed equiparant pluribus tutorib⁹. vt hic dicit no. z sic iura que loquunt de tutorib⁹ vt habeāt inter se certa beneficia de quibus plene habet in. l. j. C. de transac. habebūt locū in eis. z ista particula debet limitari vbi actū fuerit ꝯtrariū ꝙ quilibet teneat pro parte. vt. l. rem mihi. §. in exercitu. s. cōmo. Secūdo in ver. idē[q] loquit qñ vnus solus cōmisit dolum alter vero nec dolum nec culpam non resistendo cum posset: q2 tunc quilibet teneret vnus ratione culpe alter rōne doli. vt. l. vnde querit. §. sed si legis. s. cōmo. ¶ Itē habet locū qđ hic dicit nisi fuisset actū expresse qđ quilibet tenetur insolidū. nā tūc etiā ille qui nō cōmisit dolū nec culpam teneret ratione doli cōmissi per alterū et essent duo rei posset tñ petere ꝙ ille qui dolū cōmisit primo cōueniat sicut in duobus tutoribus quorum vnus gessit alter non. vt no. in. d. l. j. de transac. z oīa ista circa intellectum huius. §. colliguntur ex no. per Bar. in. l. si vt certo. §. si duobus vehiculum. s. cōmo. z sunt necessaria. quare autē gl. intellexit primam partem in obligatione primitiua: forte ideo ne secunda pars que loquitur de secundaria esset superflua si etiā primā intelligeremus in secundaria: sed q2 oportet subaudire ꝙ fuit expresse actū qđ est diuinare magis placet vt totus loquatur in obligatione secundaria in qua quilibet tenetur insolidū etiā si non sit actio et vno cōuēto nō liberatur alter si nō soluit: z hoc dictat prima pars sed si soluit liberatur alter. z hoc dictat secūda pars: s3 si vnus solus dolū cōmisit insolidū tenetur. z hoc dictat tertia pars: z tunc procedit magis clare.

1 **Sed si duo.** †Pluribus deponētib⁹ eandē rē siēda est restitutio scōm cōuētionis formā. h. d. si aūt nō apparet de forma. z tunc aut deposita fuit pecunia z cuilibet restituēda est pars sua. vt. s. eo. l. si pecuniā. si aūt fuit deposita species: tūc non deberet restitui sine altero. vt l. si quis aliquid. §. instrumēta. j. de penis. sed si sint plures heredes vnius depositarij. dic vt in. d. §. si pecuniā.

2 ☞ Qñ ex prima voluntate mea nō sum obligatus: nec est alicui ius quesitū possum ad libitū eam mutare.

1 **Si sic deposuero.** †Deponens pōt statim mutādo volūtatē rem depositā repetere. h. d. ¶ †Et sic no. ꝙ qñ ex prima volūtate mea

2 non sum obligatus nec est alicui ius quesitū possum ad libitū in eū mutare ꝺm Jaco. but. qđ facit ad. q. de qua tetigi. s. de eo qđ certo loco. l. in bonefidei. in fi. secus si esset alteri ius quesitū z ita loquit contrarium. gl. de. l. in cōmodato. §. sicut. s. cōmo. cum eñ depositum fiat gratia deponentis nullū ius acquirit depositario sed cōmodatario sic cuius gratia sit cōmodatū: sed quid in depositario si velit mutare voluntatē z rem restituere cum eā accepisset vt custodiret certo tēpore an possit se exonerare. dic vt. j. eo. l. ei. §. si.

2 ☞ Heres depositarij qui vendidit rem depositam qua actione tenebitur restituere pretium.

3 Promittens mihi tradere z transferre ius qđ habet in tali re: si postea vendat eam alteri cū pacto de retrouendēdo ꝙ teneatur cedere mihi actionem.

b ¶ An possit statim restituer rē. adde doc. in. c. j. extra de depo.

1 **Quod autem.** †Depositarius vel heres eius q facultatē restituēdi nō h3 nec dolo desijt habere nō tenet in plus nisi vt reddat quicquid ex hoc consecutus est vel vt redimat si potest vel vt actionē cedat

2 si eā habet. h. d. cū. l. seq. vsq ad. l. ei. † q̄ro qua actione tenebitur restituere pretiū. glo. hic vident sentire ꝙ vel actione neg. gest. si deponens h3 ratam venditionē in subsidiū re perempta vel prescripta ꝺm. l. si. s. de neg. gest. vel cōdictione sine causa ex equitate. l. si me z titium. §. si cer. peta. similiter re perempta vel prescripta si venditionem non habeat ratam ꝺm qđ ibi not. tu dic ꝙ non requirit ꝙ res sit perempta vel prescripta cum depositarius vel heres eius habuerint causam a deponente z expresse determinat glo. in. l. cum seruum. s. si cer. peta. tūc enim illud requiritur qñ non habet causam ab eo et vēdidit suo nomine. vnde posito ꝙ deponens habeat rei ven. contra emptorem nihilominus poterit agere contra heredem deponentis actione depositi ad restitutionem pretij quod est mirabile: q2 non fuit depositum pretium: sed certe nō est verum: quia cum sit actio bonefidei et habet amplam naturam non solum competit pro eo ad qđ obligatio a principio fuit cōtracta: s3 omne id quod ex postfacto accidit z equum est venire. vt. s. de condi. ob cau. l. si. pt3 etiā interesse ratione doli ad qđ a principio non fuit contracta contrahitur post. vt. s. in. §. si apud duos. versi. proinde: ita hic contrahit ad pretiū: q2 sicut equum est qđ nō teneatur ad rem quā nec habet nec dolo desijt habere ne verset in dāno z officiū suū sit sibi dānosum. vt. s. qui. ex cau. ma. l. valet. ita ecōuerso equum est vt teneatur ad omne id qđ percepit occasione illius rei ne verset in lucro de re aliena. z sic erit casus in quo ptiū succedit loco rei in particularibus regulariter cōtra. vt. l. vēditor. de here. vel act. ven. dico tñ ꝙ si postea aget contra possessorē ad recuperationē rei d3 sibi restituere pretiū qđ percepit ab herede depositarij ne habeat rem z pretium qđ esset iniquū. z pro hoc. l. emptor. in prin. s. de rei ven. in vno tñ casu posset procedere intellectus. gl. sc3 in. l. z si nō sit. q2 ibi nō erat verus heres depositarij. z sic obligatio vel actio depositi contra ipm nō trāsiuit nec dicit habere causam a deponente: ideo necesse est recurrere ad vtilem actionem neg. gest. habendo ratam venditionē in subsidium re perempta vel prescripta

3 vel cōdictione sine causa ex. l. si me et titium. ¶ †Ultimo ista. l. plane facit ad vnum quod habui hoc anno de facto q2 quidam promisit alteri tradere et trāsferre omne ius quod habebat in tali re ipse promissor illā rem alteri vendidit cum pacto de retrouendēdo stipulator volebat ꝙ cederet sibi actionem quam habebat vt retrouendatur ipse nolebat cedere: sed solum ius quod habebat: sc3 dominiū dicendo ꝙ illa fuit pignoratio nō venditio z ipse habebat adhuc dominium z ad illud cedendum tenetur: q2 est ius in re et promiserat cedere ius in re non autem actionem: q2 illud esset cedere ius ad rem certam cū habeat facultatem rei recuperande dolo facit si hanc facultatem non cedit argumentum bonum hic.

2 ☞ In actione depositi directa que datur deponenti iuratur in litem si depositarius non restituit z sic rumpat fidem: et qđ in actione contraria.

1 **Si apud quem.** †In actione depositi cōtraria q̄ dat depositario nō iurat in litē. q2 non agit de fide rupta. hoc dicit. contrahit eñ pro expensis factis per depositarium in re deposita. vt. j. eo. quod priuilegium. in fi. et sic preter consensum deponentis vnde si non restituit expēsas nō

2 frangit fidem: †sed econuerso in actione directa que datur deponenti bene iuratur. vt. s. eo. l. j. §. depositi. q2 contrahitur ex consensu depositarij: vnde rumpit fidem si non restituit: z ide3 esset in cōtraria si daretur propter fidem ruptam. vt. s. de pig. act. l. si pig. §. si post[q̄]. z ibi no.

2 ☞ Depositarius simplex qñ nō possit statim restituere rem: inuito deponente sicut econuerso.

1 **In sequestrum.** †Sequester tenet actione depositi vt restituat rē in loco quo actū fuit z si plura loca fuerūt apposita ipsius est electio si nulla fieri debet corā iudice nec potest sequester officiū deponere non finita causa sequestri nisi ex iusta causa z iudice interueniēte. z dicitur sequestrum qđ fit a pluribus inuicem litigantibus de re litigiosa. h. d. vsq ad. l. si hominē. z de hac materia sequestri habet etiā. j. eo. l. l3. z. j. de acqui. pos. l. interesse puto. et

2 ibi plene per Bar. † quero qđ in simplici depositario an possit

b statim restituere rem[b] inuito deponente sicut econuerso deponēs pōt statim repetere eo inuito. vt. s. e. l. j. §. est aūt. z. §. pe. videt ꝙ nō: q2 deponēs nō obligat sibi: s3 ipse tm̄ obligat deponēti. certe verum est ꝙ obligat ad rē restituendā nō ad eā retinendā vltra q̄ velit: ideo puto ꝙ possit cōpellere deponētē ad accipiendā rē nisi fidē falleret: vt q2 deponēs erat recessurus z si ille nō recepisset depositū habebat aliū amicū q recepisset et nūc nō habet: q2 forte recepisset: z tūc coget retinere quousq sit impleta causa deponentis. argu. hic. q2 eadē est ratio. facit. l. si dānatus. de vi. triti. z oleo lega. nā equiparat sequestro nisi in casibus qui habentur. j. e. l. licet.

2 ☞ Non est licitum in alieno exercere misericordiam vltra intentionem domini.

1 **Si hominem.** †Depositarius vel sequester d3 re3 restituere in eo statu in quo sibi tradit: alias est i dolo ꝑsumpto.

2 h. d. ¶ †Et no. hic ꝙ nō est licitū in alieno exercere misericordiā vltra itētionē dñi. ¶ In tex. ibi. solueris supple. et propter hoc seruus aufugit videbatur ꝙ non tenearis: q2 depositarius non tenetur nisi de dolo. et hic non videris fuisse in dolo post[q̄] pietate et misericordia ductus ipsum soluisti verum est z non fuisti in vero dolo: q2 non fecisti malitiose et animo nocendi: sed fuisti in dolo presumpto vel in lata culpa que proxima est vero dolo. z hoc est ꝙ sequitur dolo proximū zc. Et no. tex. ibi. q2 cum sciret zc.

1 **Datur actio.** †Quādo dolus purgat per actionē ex cōtractu heres tenet ex dolo defuncti insolidum z si sunt plures teneretur pro hereditarijs portionibus

portionibus:licet quando purgatur per actionẽ ex delicto nõ teneatur heres nisi quatenus ad eum peruenit.h.d. idem quã do purgatur per actionem in factum vel per actionem datiuã a pretore.vt in fallentijs hic no.in glos.qd intellige nisi post litem cõtest.tunc enĩ datur in heredem insolidum:⁊ cum purga tur per actionẽ ex delicto.vt.l.j.de priua.delic.⁊.C. ne ex delic. defun.l.vnica.⁊ vide Bar.in.d.l.j.

2 ☞Si in bonis mercatorum fugitiuorum dantur syndici vel curatores qui habeant ea bona vẽdere et satisfacere creditoribus per solidum et libram quibus creditoribus prius satisfacere debeant.

1 **Quoties.** †Qui rem deposuit in bonis depositarij habet priuilegium vt preferatur omnib⁹ creditoribus habentibus personales actiones dũmodo ex deposito non receperit vsuras:quia tũc magis acciperet ad mutuum q̃ depositum: qꝛ mutuum nõ est priuilegiatum et si sint plures deponẽtes omnes sunt equales non attenta prioritate vel posterioritate temporis et tenentur restituere expensas fa

2 ctas in re depositi.hoc dicit.vsq̃ ad.l.in depositi. ¶†Not. tex. pro istis mercatoribus cessantibus et fugitiuis qui dicunt foro cedere.et ideo in bonis eorum dantur syndici vel curatores qui habeant illa vendere et satisfacere creditoribus per solidũ et libram.nam si erant aliqui qui penes tales mercatores habebant pecuniam in deposito vt communiter fit si nullam vtilitatem sentiebant debet primo eis satisfieri et residuum distribui inter alios si autem recipiebat commodum:licet adhuc diceb̃atur depositum.vt.s.eo.lucius.tamen excedit naturam depositi ⁊ accedit ad naturam mutui non debet esse melioris cõditionis q̃ alij et venire per solidum et libram sicut alij.et predicta quando translatum fuit dominium in depositarium: qꝛ non fuit deposita pecunia signata in sacculo quo etiã casu prefertur alijs qui non recipiebant commodum preterq̃ in certis casibus.hic not.glos.fi.aut non transtulit dominium:quia deposuit in sacculo si illa pecunia reperiatur indistincte deponens prefertur omnibus alijs creditoribus etiam habẽtibus priuilegium in personalibus actionibus etiam hypothecam et hoc facit dominium quod est penes deponentem qd prefera tur omnibus alijs si cer.pet.cum fundus.§.seruum tuum.ver. quo ad peculiares.et.l.si filius.et.C.de bo.auto. iudi.pos.l.iiij. et.s.de tribu.l. procuratoris.§. si plures. recollige ergo sic qd aut deponens dominium non transtulit: et tunc si reperit sua pecunia prefertur omnibus alijs indistincte aut transtulit: et tunc etiam si illa pecunia reperiatur in bonis idem debet esse quod de alijs bonis:quia trãsiuit in creditum.l.procuratoris. §.si plures.versi.plane.⁊ ver.sed si dedi.de tribu. isto ergo casu recipiebant cõmodum:vt puta vsuras ⁊ non est melioris cõditionis q̃ alij aut nõ recipiebat.et tũc aut alij habebant hypothecam bonorum ⁊ illi preferuntur ratione iuris realis. vt d.l.procuratoris.§.sed est quesitum.et.§.si plures.versi.plane. et in.l.iiij.C.de bo.auto.iudi.pos.aut non habebant hypothecam ⁊ tunc aut non habebant etiam priuilegium in personalibus actionibus ⁊ deponẽs prefertur eis. vt in prin. huius.§. aut habebant priuilegia in personalibus: et tunc in quibusdã casibus qui ponuntur hic in glo.que incipit.sed cõtra: illi priuilegiati preferuntur:⁊ ita debet intelligi.l. si neutri.§. in bonis.de priuile.credi.vbi dicitur q̃ deponens venit post priuilegia:⁊ extra casus illos prefertur deponens. ita debet intelligi hic dum dicit ante priuilegia.

1 **In depositi.** †Ex dolo defuncti datur actio cõtra oẽs heredes p hereditarijs portionib⁹:sed ex dolo vnius ex heredibus alij non tenent.h.d.cũ hoc vltimo ɔcordat.l. de pupillo.§.si pluriũ.de ope.no.nũtia. ⁊ dꝫ limitari nisi p defunctũ fuisset promissa pena si cõtrafieret:qꝛ tũc ex dolo vel cõtra factionẽ vnius cõmittit pena contra oẽs pro hereditarijs portionibus si factum erat indiuiduũ:tamen ille tenetur alijs ad interesse quatenus propter factum suum dãnificantur qd dic.vt plene habetur in.l.ea.§.cato.⁊.l.ij.§.fi.de verbo.obli.sic ex dolo vnius de pluribus depositarijs non tenet alter. vt.s. eo.l.j.§.si apud duos.in fi.nisi fuerit actũ inter eos q̃ sint plures rei debendi vt ibi dixi. et tunc erit idem qd.s. qꝛ etiam alij tenentur insolidum sed recuperant a doloso.

2 ☞Procurator cõstitutus ad cõtrahendũ vt ad vendendum censetur etiam habere mandatum de solutione pretij recipiendi:⁊ an videatur habere mandatum ad ipsum pretium petendum in iudicio.

3 Procurator cõstitutus ad exigendũ si postea effectus est vnus ribaldus vt si verisimile sit qd si dñs hoc a principio sciuisset non eum constituisset qd habeat pro reuocato:⁊ soluentes sibi scienter non liberantur.

1 **Quod seruus.** †Depositũ factum per seruũ põt sibi restitui et liberat depositarius nisi sciat vel scire possit dñm nõ cõsentire vel cõtradicere.h.d. ⁊ p istã.l.⁊.l. quod

2 seruus.j.de solu.⁊ p.l.si vnus.§.j.s.de pac.dicũt doct.†q̃ pcu. cõstitutus ad cõtrahendũ:puta ad vẽdendũ censet etiã habere mãdatũ de solutione pretij recipiẽdi qd est no. de quo videtur p Bar.in.l.filie.j.de solu.sꝫ an videat habere mãdatũ ad ipm pretiũ petendũ in iudicio si nõ soluitur dic q̃ potest agere suo nomine proprio:qꝛ sibi est acquisita actio:lꝫ eam debeat cedere dño:debet tamen cauere de rato.tex.est.s. de pcu. non solũ. §.sed interdũ.qd est mirabile q̃ lꝫ agat suo nomine caueat de rato.vt ibi habet.vide circa hoc.s.de cõdi.inde.l. si vrbana. et l.si pro parte.§.versum.s.de in rem verso.plenius q̃ hic ad in

3 tellectum.l.filia.et.l.si cum cornelius.¶†Not.tex.ibi nec vlla causa interuenit. qd si procurator constitutus ad exigendum post restitutionem domino ignorante effectus est vnus ribaldus ita q̃ sit verisimile dominum ipsum non cõstituisse si hoc a principio sciuisset vt ipsum deberet reuocare si hoc sciret habetur pro reuocato ⁊ soluentes sibi scienter non liberant sicut si scirent mandatum reuocatum:licet non sit.⁊ hoc dicũt doct. in.l.si cum cornelius.j.de solu.per illum tex. facit qd dixi in.l. rogasti.§.fi.si cer.peta.

1 **Si in asia.** †Expẽsa fienda in re deposita non pertinet ad depositariũ sed ad deponentẽ ⁊ depositũ debet restitui in loco vbi res deposita reperit sine dolo depositarij.h.d.cũ.§.seq. dubiũ in primo dicto resultabat ex pacto: qꝛ depositarius se obligauerat ad restituendũ rome:sed certe propterea nõ dixit suis impensis: ideo qꝛ cõtractus nõ celebrat gratia sui videt actũ q̃ expensis deponẽtis:secus in cõmodato.vt dicit glo.j.

1 **Queãdmodũ.** †Post morã periculũ rei depositi ptinet ad depositariũ.h.d. dic vt.j.e.si plures.§.fi. ¶In tex.ibi.post iudicium supple vel post interpellationẽ p quam cõstituit in mora.vt.l. si ex legati causa.de ver.obli.¶Opp.de.l.si plures.§. fi.j. ⁊ solue vt ibi.

2 ☞Protestatio facta p procuratorẽ non arctat ptestatũ nisi ostendat instrumentum mandati.

3 Negotiorum gestor qui nõ habet mandatũ protestãdo vel interpellando nomine dñi constituit quem in mora vel culpa si dominus postea ratificat.

4 Repetens depositũ tanq̃ heres deponentis debet ostendere se esse talẽ:nec sufficit offerre cautionẽ de defendẽdo depositariũ aduersus aliũ pretendentẽ se heredem.

5 Litigans vsq̃ ad fidem factam de iure agentis potest habere iustam causam litigandi:⁊ condemnabitur in expensis factis post probationem non ante.

1 **Si quis in fi.** †Interpellator quãuis facit tãq̃ pcurator vel tanq̃ heres deponentis non cõstituit depositariũ in mora nisi fidem faciat de mandato vel quod sit heres.h.d.

2 ¶†No.⁊ semp allegat.⁊ p istã.l.dicit Bar.q̃ ptestatio facta p procuratorẽ nõ arctat protestatũ nisi ostendat instrumẽtũ mãdati vt hic.⁊.l.nomẽ.C.que res pig.ob.po.i ver.certior factus. ⁊ plene est p ipsum in.l.non solum.§.fi.de ope.no.nũtia.p hoc

3 etiam videt†qd neg.gest.qui non habet mandatum nõ possit protestando vel interpellando nomine dñi constituere quẽ in mora vel culpa postq̃ nõ potest mandatũ ostẽdere. ¶Sed in cõtrarium videtur casus in.l.qui solutioni.§. mora.j.de vsur. Bar.tãgit istũ passum in.l.si seruũ.§.videamus.j.de ver.obli. et ibi dicit qd si interpellat vt soluatur sibi non valeat vt hac.l. si vt soluatur domino cuius negotia gerit bene valet. vt.d.§. mora.dicit tñ q̃ dñs ratificabit protestationem vel restitutionem.vt.l.qui absentem.s.de procura.⁊ ibi tangitur per eundẽ

4 Bar.†no.etiam hic ad declarationem:eius qd habet in.l.j.§. apud iul.q̃ quando quis repetit depositum tanq̃ heres deponentis non sufficit quod offerat cautionem de defendendo depositarium aduersus alium qui se pretẽderet heredem: sꝫ etiã debet docere se heredem esse:alias non auditur vt ibi dixi per

5 istum tex.¶Ultimo Barto.colligit hic vnam practicam dũ dicit text.postea autem cum cognouerit ⁊c. quod potest quis habere iustam causam litigandi in certa parte litis: et postea non:si facta est fides de iure agentis: licet a principio poterit iuste ignorare condemnabitur in expensis factis post nõ in facta ante:qꝛ habuit iustã causam litigandi.vt hic.⁊.l.destitisse. s.de iudi.ſm eum.⁊ venit ista.l.ad declarationem eius qd habetur.s.proximo.§. qꝛ post moram periculum pertinet ad depositarium.hoc dicit.

2 ☞Quando est in obligatione rem restitui non competit certi condictio generalis nisi contra furem.

1 **Competit.** †Pro re depoſita nõ competit petitio
niſi poſtꝗ̃ dolus fuit in eo commiſſus
hoc dicit.⁊ ſic videt̃ hic caſus de eo qđ queſiuit ⁊ determinauit
glo.in.l.certi condictio.in prin.que incipit quid ſi certum.in fi.
2 †qđ quãdo eſt in obligatione rem reſtitui non cõpetit certi cõ
dictio generalis niſi contra furem.⁊ hoc ptʒ hic:qꝛ poſt dolum
cõmiſſum tenetur depoſitarius furti ⁊ condictione furtiua cũ
qua concurrit certi condictio generalis.
1 **Si plures.** †Si maior pars heredũ deponẽ
tis repetit depoſitũ dʒ indiſtincte
reſtitui etiã alijs abſentibꝰ preſtita cautione de defen-
dendo reſtituentem aduerſus alios.h.d.Sed ſi nõ maior pars
tunc diſtinguit̃ an cõſiſtat in pecunia:tũc debet reſtitui: quate-
nus illũ tangit an in re indiuiſibili:⁊ tunc in totũ ſicut hic pre-
ſtita cautione.vt.ſ.eo.l.j.§.⁊ ſi pecuniã.quãdo autem ſunt plu
res deponentes.dic vt ea.l.§.ſed ſi duo.
2 ☞Si res debita perijt poſt moram quando pertineat peri-
culum ad creditorem.
1 **Siue autem.** †Si res debita pereat ante morã
periculũ ptinet ad creditorẽ ſm in
tellectũ gl.q̃ nõ placet:qꝛ ſm ipm opʒ deſtruere text. primo dũ
dicit añ rẽ iudicatã.⁊ ſic innuit ꝙ lis erat cõte. vt ptʒ etiã dũ di
cit actũ fuerit.Sed ſm intellectũ gl. opʒ dicere ꝙ nõ erat actũ
nec interpellatũ.vt prin.glo.dum dicit ⁊ ante motã cõtrouer-
ſiam qđ eſt de directo cõtra text.in fi.dũ dicit vtiqꝫ cũ interitu-
ra.nã ſm intellectũ glo.opʒ ſupplere maxime.in prin.gl.ij.ſed
volẽdo ſuſtinere gl.dic ꝙ hic erat actũ:ſed põt dici ꝙ habebãt
iuſtã cauſam litigãdi:certe tunc cum non eſſet in mora. vt.j.de
vſur.l.ſi quis ſolutioni.in prin.ſed gloſ.hic dicit ꝙ eſt in mora
2 qđ eſt cõtra illũ tex.ideo ſm lec. Mar.h.d.†ſi res debita perijt
poſt morã pertinet periculũ ad creditorem ſi res fuiſſet eodem
modo penes eũ peritura tunc pertinet periculũ ad debitorem
moroſum.vt.l.ſi in alia.§.fi.de ver.obli.l. nemo.§.j. Quarũ.ll.
timore ſunt iſte varietates in gl.vñ limitant̃ ꝑ iſtũ.§.ſm Mar.
cuius opi.puto verã qñ conſtabat ꝙ eo modo fuiſſet peritura.
Si aũt nõ cõſtabat:alias dubitatur preſumitur nõ fuiſſe peri
tura in odiũ moroſi.vt.d.l.ſi in aſia.§.fi.⁊.l.cũ res.§. fi. de leg.j.
Et hoc in actione perſonali:ſed in reali preſumitur cõtrarium
ꝙ eodẽ modo fuiſſet peritura ſi non probatur cõtrarium.vt.l.
itẽ ſi verberatũ.§.fi.de rei ven.de quo tetigi.in.l.qđ te.ſ. ſi cer.
peta.In actionibus aũt ex delicto indiſtincte tenet̃ delinquẽs
de interitu.vt.l.j.C.qđ me.cau.⁊.l.j.§.rectiſſime.de vi ⁊ vi ar.et
no.in.l.qđ te.¶In tex.ibi.ſua natura ſupple tantũ:⁊ ſic nõ in
teruenientе aliquo dolo vel culpa depoſitarij. in fi. text. vtiqꝫ
cauſa expone cum pro ſi ſeu quando.
2 ☞Ille contra quem agit̃ actione depoſiti vel cõmodati põt
opponere exceptionẽ proprij dominij non alterius.
3 Agenti ex.l.ſi quis conductionis ti.C.loca.non poteſt obijci ex
ceptio proprij dominij.
1 **Qui rem.** †Ex depoſito cõmodato locato vel
precario rei ſue nõ põt qs conueniri
actione deſcendẽte ex tali cõtractu:quia nõ valet.h.d.
licet poſſim tibi cõmodare vel apud te deponere rem alienam
et oritur mihi actio cõmodati vel depoſiti. vt.ſ.eo.l.j.§. ſi pre-
donem.tñ tuã non poſſum nec valet cõtractus nec aliqua orit̃
2 obligatio vel actio.†⁊ ſic licet nõ poſſis mihi obijcere exceptio
nem de dominio alterius:quia non excludit intentionẽ meam
de tuo tamen bene poſſes obijcere:qꝛ excludit intentionẽ meã
ipſo iure.vt hic.⁊.l.fi.C.de rei ven.hoc tamen verũ ſi ago actio
3 ne deſcendente ex contractu tali.†Sed ſi agerem vtili condi.q̃
oritur ex.l.ſi quis cõductionis.C.loca. que directa competit in
contractu locationis:ſed vtilis competit etiam in alijs in qui-
bus contrahitur obligatio ad reſtitutionem eiuſdem rei.vt ibi
not.in.l.ſi rem alienã.ſ.de pigno.tunc non poſſes mihi obijce
re exceptionem de dominio proprio:quia videtur agi quodã-
modo poſſeſſorio reſtituende in quo non admittitur etiam ex
ceptio proprietatis etiam ſi excipiens paratus eſſet incontinẽ
ti probare:quia ſpoliatus ante omnia eſt reſtituendus. vt.l. ſi
quis a ſe fundum.C.ad.l.iul.de vi. ¶Itẽ intellige hanc.l.quã
do depoſui vel commodaui ratione proprietatis quam nõ ha
bebam vel ſimpliciter quo caſu preſumitur ſi autem rõne poſ-
ſeſſionis quam habebã:tunc tenet locatio vel precariũ ⁊ ſimi-
les contractus.vt.l.ſi aliquam rem.de acqui.poſ. patet etiã hic
qđ ille qui patitur penes ſe deponi vel cõmodari rem ſuã non
cenſetur renũtiare dñio ſuo:ſed an poſſeſſioni ſi eam habebat.
dic vt.d.l.ſed ſi aliquam rem.
1 **Si is apud quẽ.** †Si depoſitarius rẽ
penes aliũ deponat
bona fide tenet̃ de dolo ſecundi depoſitarij liberatur:
tamen actionem cedendo.h.d.Ratio quare liberatur:quia nõ

a ¶Sequeſtrũ.
Adde qd de cle
ricis:an poſſint
recipere ſeqſtra
vide ꝑ Sali.i.l.
cũ apud acta.in
§. fin aũt. in.iiij.
no.C.de bo.aut.
iudi.

tenetur reſtituere niſi quatenus habet.vt.ſ.eo.l.j.§.fin.⁊ ſeq.et
ipſe hic non habet niſi actionem.
2 ☞Per ſequeſtrum transfertur poſſeſſio qñ fit de voluntate
partium:ſecus ſi per ſolum iudicem.
1 **Licet.** †Sequeſtrũ differt a ſimplici depoſito
in tribus q̃ hic cõtinent̃.h.d. Primũ eſt
qꝛ ſequeſtrũ nõ fit niſi de re litigioſa ſimplex depoſi
tum poteſt fieri etiam de non litigioſa. Scõm eſt qꝛ
ſequeſtrum non poteſt fieri niſi a pluribus inuicẽ litigantibus
2 ſed depoſitum poteſt fieri etiam ab vno.¶†Itẽ ſequeſtrũ[a] cen
a ſetur fieri a quolibet de litigãtibus inſolidum:ſed depoſitum
cum fit a pluribus cenſetur fieri a quolibet pro parte quã ha-
3 bet in re.vt in.l.j.§. ſi duo.ſ.eo.† Adde quartã differentiam:
quia per ſequeſtrum transfertur poſſeſſio quando fit de volũ-
tate partium:ſecus ſi per ſolum iudicem.vt in.l.intereſſe.puto
j.de acqui.poſ.ſed per ſimplex depoſitum nulla transfert̃ poſ-
ſeſſio:ſed ſimplex detentatio ſicut ergo depoſitum ſe habet vt
genus:⁊ ſequeſtrum vt ſpecies:quia omne ſequeſtrum eſt de-
poſitum:ſed non econuerſo. Et pro eo datur actio depoſiti. vt
hic.⁊.ſ.eo.l.ei.§.in ſequeſtrum.
1 **Quod tumultus.** †Actio depoſiti
in quatuor caſi-
bus de quibus hic datur contra heredem infra an-
num tantũ etiã cum datur in ſimplũ ex dolo defun-
cti.h.d. regulariter ſecus: quia qñ dolus purgatur ꝑ actionẽ
ex contractu datur actio in heredem inſolidum ⁊ perpetuo.vt
ſ.eo.ſi hominem.§.datur.fallit hoc vbi datur infra annum tm̃
et que ſit ratio.dic vt hic.in.j.lectu.glo.
1 **Si ſine dolo.** †Depoſitarius q ſine do
lo ⁊ lata culpa deſijt habe
re facultatẽ rei reſtituende deſijt poſſe condẽnari:
ſed ſi recuperat reincipit teneri. ⁊ primo caſu tenet̃
cauere de reſtituendo cum recuperabit.h.d.ſic ergo: lʒ deſinat
habere facultatem rei reſtituende non propterea actio depoſi-
ti extinguitur:qꝛ ſi extingueretur poſtea non reuiuiſceret:licet
poſtea facultatẽ rei reſtituende recuperauerit. vt.l. qui res.§.
aream.j.de ſo.ſubducitur dumtaxat ergo perſona ab obliga-
tione quouſqꝫ recuperabit:et ſic interim obligatio conſiſtit in
aere ſimile.no.in.l.ij.de ver.obli. Quarto obligatio ſtat in pẽ-
denti:ratio quare non tenetur depoſitarius. vt.l.videlicet.ſ.
qui.ex cau.maio.que ratio ceſſat in caſibꝰ allegatis.hic in glo.
pro contrarijs vel fallentijs.
1 **Si apud.** †Ex depoſito facto penes filiumfa.
vel ſeruũ poſſunt ipſi cõueniri facti
ſui iuris.h.d.ſʒ inquantũ dicit de ſeruo nõ videt̃ pro-
cedere:qꝛ a prin.non fuit orta actio nec obligatio ciuilis. ergo
non videt̃ ex poſtfacto oriri.vt.l.ſerui ⁊ filij. in prin.j. de fur. et
vbi vnus haberet facultatẽ rei reſtituende:qꝛ tunc de equitate
ille ſolus põt cõueniri.vt.l.iij.§.heres.ſ.cõmo. ꝑpter hoc glo.
intelligit ꝙ non agit̃ ex contractu depoſiti ſed rei vendi.tu dic
contrarium procedere de rigore: ſed de equitate datur actio
poſtꝗ̃ non poteſt dari:⁊ ipſe habet facultatem rei reſtituende:
et ſic in hoc habet naturam actionis realis.
2 ☞Quod bonũ ſit argumentũ ſi obligatio diuidit̃ inter here
des ergo ⁊ inter depoſitarios:⁊ vide diſtinctionẽ hic.
1 **Si duo here.** †Ratione doli cõmiſſi in
faciendo quilibet ex here
dibus depoſitarij tenet̃ pro parte pro qua cõmiſit
dolũ ſi depoſita erat pecunia: qꝛ põt pro parte cõ-
mitti.ſi vero ſpecies quilibet inſolidũ:qꝛ nõ niſi inſolidum cõ-
mitti põt ratione veri doli in non reſtituendo quilibet tenet̃ ⁊
condẽnatur pro parte:licet reſtitutio fieri non poſſit niſi inſo-
lidũ.h.d.et eſt notabilis.l. ⁊ magiſtra maxime ad intellectum.
l.ſi vt certo.§.ſi duobus.ſ.cõmo.Et primo loquitur de obliga
tione ſecundaria que contrahit̃ ratione doli vſqꝫ ad verſi.pla-
ne.Scđo de obligatione primitiua que contrahitur ad reſtitu
tionem rei ſm Bar.tu dic ꝙ tota loquitur de ſecundaria que
cõtrahitur ratione doli ⁊ vſqꝫ ad illud ver.plane. loquit̃ quan
do dolus fuit cõmiſſus in faciendo quo caſu diſtinguitur aut
res erat diuiſibilis vt pecunia aut indiuiſibilis vt ſpecies cu-
ius corpus non poteſt diuidi ſalua ſubſtantia ſubiecti: lʒ poſ-
ſet diuidi dominium.in illo verſi.plane.loquitur quando fuit
cõmiſſus in non faciendo.i.in non reſtituendo. ⁊ ſic deuenitur
ad eſtimationem:vnde ſicut ipſa obligatio primitiua que con
trahitur ad reſtitutionem rei diuiditur inter heredes: qꝛ quili
bet tenetur pro hereditaria portione non vltra niſi habeat fa-
cultatem rei reſtituẽde. vt.l.iij.§. heres.ſ. cõmo. ita obligatio
ſecũdaria que contrahitur ad eſtimationẽ: qꝛ res nõ reſtituit̃.
nã quilibet condẽnabit̃ pro portione hereditaria.⁊ ideo quili-
bet ſoluendo ſuã partẽ liberaret̃: licet non poſſet liberari per
reſtitutionem

restitutionē rei pro parte: quia nō potest fieri nisi insolidum: sꝫ Bar. videt intelligere in fi. ꝙ debeant condēnari ad restitutionem rei quilibet pro parte qđ verum est in se. tñ tex. dicit qđ fit condēnatio: qꝛ nō restituit res vnde nō pōt intelligi qñ fiat in estimatione glo. hic loquitur contra tex. dum dicit qđ hic in fi. agatur insolidū: sed condēnatio fit pro parte sed hic nō dicitur in tex. ꝙ agit insolidū: lꝫ dicat ꝙ nō pōt fieri restitutio nisi insolidum. ¶ Item glos. intelligit istum ver. plane. vt loquatur qñ dolus fuit cōmissus in faciendo vt constando speciem depositam quo casu agitur contra quēlibet insolidum ⁊ etiam si condēnatio: vno tamē soluēte alter liberatur. vt. s. e. l. j. §. si apud. Sed iste ver. plane. loquitur quando fuit commissus in non faciendo. ¶ In tex. ibi. vterqꝫ soluendo possit alter insolidū conueniri etiam hoc casu quando deposita erat pecunia qđ forte est verum si communicato consilio ipsam diuiserunt quasi per hoc videatur alter alteri prestitisse auxilium et fauorem. et sic quilibet insolidum censetur cōmisisse dolum: sed ideo non conuenitur insolidum ⁊ si sunt soluendo: qꝛ nō in plus interest deponentis: non ergo conuenit pro hereditarijs portionibus sꝫ quatenus de pecunia deposita sibi appropriauerūt. ¶ In tex.
2 ibi. acsi ipsi seruandam suscepissent. ¶ †Not. ergo bonum esse argumentum si obligatio diuiditur inter heredes ergo et inter plures depositarios ac si ipsi depositum suscepissent. et ita videtur inducere. glo. in. l. j. §. si apud. in ver. tu dic. ibi dum dicit sicut est in pluribus heredibus qđ bene probatur hic. Et distingue etiam in hac materia aut agitur primitiua obligatione que contrahitur ad rei restitutionem: et tunc quilibet tenetur pro parte siue sint plures heredes. vt. l. i. l. depositi. in pn. s. eo. siue sint plures depositarij. vt. l. j. §. si apud duos. s. eo. tit. ⁊ l. si vt certo. §. si duobus. s. cōmo. ⁊ in hac. l. circa medium ibi ac si seruandum ⁊c. etiam si cōueniatur ex dolo defuncti. vt. d. l. in depositi. in prin. hoc verum nisi expresse fuerit actum quod quilibet teneatur insolidum. vt in gloss. d. l. j. §. si apud duos. ibi tu dic aut agitur obligatione secundaria: ⁊ tunc aut dolus fuit cōmissus in faciendo aut in non faciendo primo casu aut erat res que poterat diuidi salua substantia subiecti nō vt species que diuidi non potest salua substantia subiecti: ⁊ tūc si oēs cōmiserunt delictum: alias dolum quilibet tenetur pro ea parte que deuenit ad ipsum si omnes sunt soluēdo. vt hic. in prin. huius. l. alias secus. si autem non omnes: ⁊ tunc ille solus conuenitur qui dolum cōmisit. vt in. d. §. si apud duos. in fi. ibi. idē aut res diuidi non poterat: ⁊ tunc aut omnes cōmiserunt dolum: ⁊ tunc quilibet tenet insolidū etiam si non sit actū. vt in. d. §. si apud duos. et in hac. l. circa medium. et in. l. si vt certo. §. si duobus. ver. sꝫ verius. ſm verū intellectū. lꝫ glos. aliter ibi sentiant. s. cōmo. aut nō oēs. ⁊ tūc qui cōmiserunt dolum tenētur vt in. d. §. si apud duos. in fi. hoc verū nisi pena fuerit promissa per defunctū: ⁊ tunc ex dolo vnius oēs tenerent ⁊ qui non cōmiserunt dolum recuperabūt ab alio qui cōmisit. vt in. l. ij. §. fi. de verb. obli. ⁊ in. l. ea. §. cato. ⁊ hoc qñ cōueniunt ex dolo ipsorum secus si ex dolo defuncti. qꝛ oēs pro parte vt dixi in primo membro illud autē qđ dixi oēs teneri insolidū verū est quātū ad obligationē sed cōuento vno ⁊ exacto liberabunt oēs. vt. d. §. si apud duos. Secundo casu quādo dolus fuit cōmissus in non faciendo. i. in non restituendo: ⁊ tunc deuenitur ad estimationem vnde sicut obligatio primitiua que contrahitur ad restitutionem rei diuiditur pro hereditaria portione ⁊ ista obligatio secundaria que contrahitur ad estimationem: qꝛ res nō restituitur. nam quilibet condemnabitur pro parte et quilibet soluendo partem suam liberabitur: licet non posset liberari ꝑ restitutionem partis rei. ita loquitur iste versi. plane. in fi. licet glo. ⁊ Bar. eam aliter intelligant: sed aliter non potest intelligi. vt pꝫ in declaratione ipsius. die natiuitatis sancti Joānis scripsit hanc distinctionem. nam pluribus diebus ante propo sueram de ipsa mentionem facere: tamen non scripsi eam ordinate sicut si eam de nouo rescriberē: sed pro nunc non curo: qꝛ habeo intellectum ipsius sed si vis eam plenius habere reuoluas scripta istarum legum sup quibus est fundata.

1 **Actione depo.** †In hac actione admittit reputatio impēsarū. h. d. qñ ergo reperit res depositarius habet iustā causam retinēdi nisi restituant sibi impēse nec constituit in mora. vt no. s. e. si plures. §. fi. p glo. ⁊ si non opposuit exceptionem pōt eas repetere per contrariam actionē depositi sicut dicitur in cōmo. s. de cōmo. l. in rebus. §. fi. ⁊ not. hic casum de eo qđ dixi in. l. j. §. si quis seruum. s. eo. in ver. si vero nihil aliud qđ depositarius non tenetur alere rem depositam de suo. vt. d. l. in rebus. §. possunt. ¶ In tex. ibi experietur: scꝫ excipiendo vel dic etiam reconueniendo: ⁊ tunc non nisi coram eodem iudice. vt in. l. penulti. C. de sen. sed ex illo iudicio finito si nec excepit nec reconuenit potest principaliter cōuenire etiā coram alio iudice. ⁊ ita intellige glo.

2 ☞ Quando traditur pecunia alicui ⁊ an sit depositū an mutuum quando non apparet quid actum sit.

3 Debitor promittens in instrumento soluere vbiqꝫ locorū vel vbi creditor voluerit vel vbi ipsum debitorē reperiet poterit in quocūqꝫ locorum conueniri: et quid si dixisset se velle conueniri vbiqꝫ.

1 a **Lucius titius.** †Cōmendare idē est[a] qđ deponere et depositū proprie est qñ non transfertur dñium nec possessio ⁊ sic non datur facultas cōuertendi in ꝓprios vsus: pōt tñ dici depositū etiā si trāsferat dñium ⁊ detur licentia cōuertendi in ꝓprios vsus: tunc tamē non est ꝓprie depositum cū egredit terminos eius tñ depositū est si ita fuit actū et sic est contractus bonefidei: ideo possunt venire vsure tam ex mora ꝙ etiā ex pacto incontinēti apposito: lꝫ secus esset in mutuo qui est contractus stricti iuris. h. d. in effectu ⁊ semper allegat ista. l. nam cōiter illi qui ponunt pecunias apud mercatores ponunt per viā depositi. ⁊ ita fiunt scripta cum omnia concurrunt in mutuo: qꝛ non traditur pecunia in sacculo signata quo casu esset verum depositū. vt. j. e. si saccū. sed in numerata. et sic transfert dñium ⁊ datur licentia cōuertendi in proprios vsus ⁊ nihilominus dicit depositū postꝙ sic fuit actum. vt. j. e.
2 l. dies sponsaliorꝫ. §. fi. †Quid aūt si non apparet qd sit actum videtur ꝙ potius sit mutuū: qꝛ magis accedit ad naturā mutui. glo. in. d. l. dies sponsaliorꝫ. videtur tenere cōtrarium ꝙ sit depositum. idem tenet Bal. in. l. incendiū. C. si cer. peta. qꝛ fauorabilius est dāti habere actionem bonefidei ꝙ stricti iuris de hoc tetigi in. l. cū qd. si cer. pet. nā hoc pōt procedere si fuit data sine pacto lucri si aūt cum pacto lucri ꝙ recipiens negotietur ⁊ tradat partē: tunc habemus tex. no. qui dicit ꝙ est cōtractus innoīatus qui assimilat societati in. l. titius. j. de prescrip. ver. et quare nō dicat contractus societatis vel etiā mandati: qꝛ in mutuo non traditur pecunia cum tali pacto. sed vt recipiens negotietur pro se. ⁊ qꝛ tex. est aliquantulum scabrosus diuide: qꝛ primo determinat esse depositū vsqꝫ ibi ꝙ ita verum est. Secundo determinationē limitat vt sit vera sine dubio qñ agitur vt idem corpus restituatur vsqꝫ ibi. nam vt. Tertio reuocat in dubiū quid iuris qñ fuit actū ꝙ nō idē corpus sed aliud tantūdem restituatur in qua ponit quis sit effectus questionis dicēs qđ si non esset depositum sed mutuum non possent vsure venire circa stipulationem. secus si est depositū vsqꝫ ibi sed contra.
3 †Quinto ⁊ vltimo colligitur solutio ꝙ est depositū postꝙ est ita actum tñ nō veniēt vsure nisi ex mora vel pacto. ¶ In tex. ibi vbi volem. iste tex. allegat ad id qđ quotidie fit: qꝛ in instrumentis promittit debitor soluere vbiqꝫ locorum vel vbi ipse voluerit vel vbi ipsum reperiet quo casu quocūqꝫ locorum poterit conueniri quasi videatur ibi contractum vbi fuit collata solutio. vt. l. contraxisse. de act. ⁊ obli. secus si non promisisset soluere vbiqꝫ locorum: sed dixisset se velle conueniri vbiqꝫ: qꝛ per hoc non sortitur forum vbiqꝫ: qꝛ non confert solutionem alibi nec prorogatur iurisditio alterius iudicis ex tali pacto. vt. l. si conuenerit. de iurisdi. om. iudi. ¶ In text. ibi. queritur ꝓpter vsurarū cōmodum: alias incrementum supple de nomine con
b tractus an sit depositum vel mutuum.[b]

a ¶ Cōmendare idē est. Adde. c. nemo deinceps. de elec. lib. vj.

b ¶ An sit depositum vel mutuū. adde doct. in. c. i ciuitate. et in. c. nauigāti. d vsu.

2 ☞ Si rem quam tibi donare nolo te presente alteri trado perficitur donatio: ⁊ videris apud illum deponere ⁊ contra illum datur tibi actio depositi ⁊ si te nō presente datur tibi actio neg. gest. non mandati.

1 **Re sponsa.** †Qui me presente res meas recipit in depositum tenet mihi
2 depositi. h. d. †Vel si rem quā tibi volo donare te presente alteri trado perficit donatio ⁊ videris apud illum deponere ⁊ contra illum dat tibi actio depositi. h. d. adde. l. donationes. §. species. j. de dona. Sed si te nō presente datur tibi actio neg. gest. non mandati: quia non videris mandasse cum nō sit presens nec deposuisti: qꝛ depositum contrahitur re ipsa et hic propter absentiam non potest interuenire inter te ⁊ ipsum realis traditio vnde nec fingitur interuenisse. et hoc probatur in l. fideiussor. §. fi. s. de neg. gest.

Qui pecuniam. Item dicit. l. lucius. in fi. s. eo. ⁊ no. gl. ꝑ eo qđ ibi dixi.

2 ☞ In traditione rei mee que non durat mea in quatuor casibus tantum alteri querit actio. et nu. 3.

3 Mulier dans dotē pro seipsa potest pacisci eam reddi filio vel nepoti: ⁊ queritur illi vtilis actio.

4 Si depono rem meā tuo nomine videor tibi donare si es cōiuncta persona vel affinis: alias secus.

5 Si depono rē meā ꝗ durat mea penes te cū pacto ꝙ restituas

illi qui tibi presentabit literas meas an ille q presentat si non vis restituere possit contra te agere ex illo pacto.

6 Verba illa si deus aliquid fecerit qd intelligatur de iure si moriar vel si morietur.

1 Publia. †Ex pacto apposito i traditione rei mee que durat mea acqrit alteri vtilis actio ⁊ si est cōiuncta persona presumitur apposita animo donādi.h.d.tex.cū glo. ⁊ ad hoc cōmuniter cōsueuit allegari ⁊ quātum ad primū vt queratur actio nō refert sit coniuncta persona vel non:vt pt3 ex no.per Bar.in.l. stipulatio ista.§.si quis insulā.de verb.obli.l3 istud nō bñ iure caueatur:qr iste tex.in quo principaliter se fundat loquit quādo erat cōiuncta persona ⁊ de descendentibus sed quando erat omnino extranea non reperio iure expressum tñ docto. ita te-

2 nent.†Si aūt in traditione rei mee que non durat mea. ⁊ tunc in quatuor casibus tantū alteri queritur actio: sc3 in mutuo:⁊ tunc queritur directa.vt.l.certi condictio.§.si nūmos.si cer.pe. ¶Item in donatione fauore exercentis liberalitatē.vt.l.quotis.C.de donatione que sub modo:et tunc acqritur vtilis. Itē in dote quam quis dat pro muliere qui potest pacisci qd restituatur ⁊ queratur illi vtilis ex illo pacto.l.caius.sol.ma.nam etiam si non pacisceretur posset illa agere:qr presumit sibi do-

3 nata.vt.C.de rei vxo.act.§.accedit.†Est ⁊ quartus casus in dote quā mulier dat pro seipsa.nā pōt pacisci eā reddi filio vel nepoti.⁊ querit illi vtilis actio.vt.l.pater.de pac.cōuen. regulariter cōtra:qr ex pacto apposito in traditione rei mee que non durat mea nō pōt alteri queri actio.vt.l.debitor.§.fi. ad treb. ⁊.l.filie.de sol.si autem paciscor super re tua possum tibi actionem acquirere siue durat tua. vt in.l.pe.C. ad exhibē. siue non

4 vt.s.de pig.acti.si cū venderet.†an autem si deponam rē meā tuo nomine videor eam tibi donasse.Bar.in.l.qui dotis.solu. matri.videt tenere q sic si erat de descendentibus nō aliter. de quo videt tex.cum glo.licet ipse nō alleget. Sed in cōtrarium facit q etiam si non sit de descendentibus vel aliter sit cōiūcta persona vel affinis presumatur donatio.vt.C.de do.inter vi.l. etiā que videt probare si bene inspicitur.licet Bar.ibi colligat cōtrarium si aūt omnino sit extranea persona:tunc secus.vt.l. donationes.que in concubinam.§.penul.de dona. ¶Ultimo scias q hic loquitur quando paciscor reddi certe ⁊ determina-

5 te persone.†Quid aūt si depono penes te cū pacto q restituas illi qui tibi presentabit literas meas an ille qui presentat si nō vis sibi restituere habeat contra te actionem ex illo pacto et sic possit te cōpellere. Cy.mouet istam questionem et determinat qd nō.C.de proba.l.ad probationem.in fi.fm Pet.nec allegat istam.l.que facit in cōtrarium nisi soluamus.vt dixi: sc3 qd hic loquitur quando pactum est collatū in certā personā. qd Cy. quando in incertam.sed tunc pro ratione diuersitatis cogita.

6 ¶†No.etiam dum dicit si aliquid mihi humanum contigerit qd ista verba si deus aliud fecerit de iure intelliguntur si moriar vel si morietur fm Bar.

1 Lucius titius. †In cōtractibus bonefidei ex pacto nudo debent vsure.h.d. idem videtur in stricti iuris qui assimilatur bonefidei. vt.j. de prescrip.ver.l.lucius.⁊ ibi no.in gl.⁊ isto.§.idem.dicit qd.l.precedens.in.§.fi.⁊.l.lucius titius.s.eo.

2 ☞Confessio iudicialis inducit obligationem ⁊ actionem in factum sicut sententia.

3 Forma libelli quando agitur contra eum qui confessus est se teneri pata ad centum.

4 Confessio extraiudicialis:l3 inducat probationē non obligationem:tñ nō est proprie probatio:sed releuatio ab onere probandi:⁊ recipit probationem in cōtrarium etiam in iudicio si per errorem sit emissa.

5 Confessio extraiudicialis reiterata presente parte inducit obligationem vel etiam parte absente si interuenerit scriptura cōfitentis.

6 Si quis scribit in libro suo se esse debitorem talis:licet illo absente statur libro.

7 Epistola si cōtinet aliqd pro scribēte qñ ei stetur:⁊ quid in scriptura cōfecta manu alterius si producatur.

8 Verba plus vel minus nihil important nec minuunt de vtili confessione:⁊ quid si proferantur a teste.

1 Titius sempronio. †Cōfessio extraiudicialis nō īducit obli-

a gationē sed pbationē. Itē scriptura priuatina [a]facit etiā fidē cōtra scribentē nō p eo nisi per aduersam partē fuerit appro-

2 bata.h.d.tex.cū gl.⁊ est.§.vulgaris.⁊ semp allegat.cōfessio†vero iudicialis bene pducit obligationē et actionē in factū sicut sententia:qr confessus in iudicio habetur pro condēnato. vt.l. vnica.C.de confes.⁊ per istū tex.†pt3 q si ago contra te ad cen-

a ¶Scriptura priuatiua. Adde Bal.in.c.j.de fi. instru.

tum dicens te mihi teneri:quia confessus fuisti te teneri inepte ago ⁊ debeo succūbere:qr videor agere ex confessione ⁊ ex illa nulla est orta obligatio vel actio. debeo ergo dicere te teneri mihi ex tali cōtractu ⁊ ad probandū debeo inducere tuam confessionem in scriptis vel sine.⁊ ista habentur in Spe. de instru. edi.§.j.in ver.sed pone egi.⁊ qd no.per Ioā.an.in addi. Spec. fm Nico.mat.qui hoc disputauit.⁊ adde qd no.Barto. in.l.j.si quis ita.in fi.⁊.l.ita stipulatus.§.chrysogonus.ante fi.de verb.

4 oblig.¶†Item scias q confessio licet cōmuniter dicamus qd inducat probationem non obligationē ⁊ hic:proprie tamē loquendo non est probatio:sed releuatio ab onere probandi. vt no.Io.an.in.c.bone.de elec.⁊ de proba.super rubri.¶Itē recipit probationem in cōtrariū etiā si fuerit scienter extra iudiciū vt.l.cum falsa.de iuris ⁊ fac.igno. si autem in iudicio non: nisi fuerit emissa per errorē.iuxta ea que habent in.l. error.de iur. ⁊ fac.igno.⁊.l.nō fatet.j.de confes.⁊ qd habetur in.l. rura.C.de omni agro deser.lib.x.vbi glo.dicit q desideriū apud acta publicatum non potest corrigi quod intellige quādo sciēter vt di-

5 xi.⁊ vide qd no.Bar.¶†Item adde qd aliquādo confessio extraiudicialis inducit obligationem quando fuit reiterata. vt C.de agri.⁊ cen.l.cum scimus.⁊ ibi no.per Bar. quod nō. Requirit etiam ad hoc vt faciat probationem qd pars fuerit presens.vt not.in.l.cū indebito.§.fi.j.de proba.per.l.certū.§. si qs absente.de confes.vel qd interuenerit scriptura confitētis: puta epistola vt est casus in quo casu absentia nō nocet nec vitiat confessionem vel qd sit scripta in codice rationum ipsius confi-

6 tentis.†nam si quis scribat in libro suo se esse debitorem talis licet illo absente statur libro.l.nuda.⁊ ibi plene no.per Bar.j.

7 de dona.¶†Ultimo queritur circa fi.si epistola cōtinebat aliquid pro scribente an ei stetur tex.non determinat:sed relinqtur in arbitrio iudicis.gl.determinat ⁊ dicit quod si approbauit epistolam pro se in his que faciebant contra scribentē et in fauorē approbantis tenet eam recipere contra se ⁊ pro scribente.et dicit q istud est verū qñ simpliciter approbauit:puta producendo in iudicio dictam epistolam nulla facta protestatione.per id qd no.glos.in.l.j.§.editiones. circa finem magne gl. s.de eden.si autē cum protestatione q volebat stare scripture quatenus faciebat pro se ⁊ contra scribentem nō in his que cōtra se ⁊ pro scribente:⁊ tunc est distinguendum aut erant capitula cōnexa:qr vnum veniebat per modum qualificationis ad aliud.⁊ tunc nō pōt diuidere.nam talis protestatio facit vt nō probet etiam pro se sed debeat vel totum approbare vel in totum reprobare.vt.l.cum querit.de admi.tuto. Si aūt erant capitula diuersa:qr nō veniebat vnū qualificatiue ad aliud:tūc talis protestatio admittitur ⁊ stabitur contra scribentem non pro eo.qd declara.vt plene no.per Bar.in.l.aurelium.§.idem quesijt.de li.le.cū simi.in.l.j.in.xiij.q.C.de confes.⁊ predicta in scriptura vel confessione partis aduerse:sed si produco contra te scripturā non cōfectā manu tua sed alterius in qua continet aliquid pro me contra te ⁊ econuerso aliquid pro te contra me videtur q indistincte sit standū in vtraq parte et q nō possim producere etiā cū protestatione quatenus facit pro me per ea que no.Inno.in.c.cum venerabilis.de excep. circa qd vide qd no.p Bar.in.l.post legatū.de his qui.vt indig.¶†No.etiā hic fm Bar.dum dicit plus vel minus q ista verba nihil important nec minuunt de vtili confessione.facit.l.cum furti. de in litem iuran.⁊ quando proferuntur a teste qui debet loqui certitudinaliter nihil probant. nam si dicit testes me possedisse.x. annis ⁊ vltra illud verbum nihil operatur nec aliquid probat vt probat Cy.in.l.si qs in suo.de inoffi.testa.in prin.

2 ☞Cum seruo non potest esse matrimoniū nec dos nec actio de dote:⁊ qd si de facto contrahat ⁊ datur dos.

3 Mulier que scienter contraxit matrimonium incestuosum cū ignorante:⁊ tradidit dotem sub titulo depositi ⁊ cōsummauit matrimonium q debeat perdere dotē ac si non tradidisset nomine depositi.

1 Lucius titius. †Si id qd ago nō pōt valere vt ago l3 pōt valere quoquo alio

2 modo:tunc valet vt simulate cōcipio.h.d.fm Bar.† premitto q cū seruo nō pōt esse matrimoniū.⁊ p cōsequens nec dos nec actio de dote sed si de facto cōtrahat ⁊ tradat dos nō orit actio de dote.⁊ sic nō valet vt agit orit tamē condictio ob causam ad repetitionē.vt.l.si cū dotem.§.fi.so.ma.⁊ sic valet quoquo alio modo:sc3 vt quasi dos ⁊ vt oriat actio ex quasi cōtractu si ergo simulate fuit actum q retineatur locū depositi valebit vt simulate cōcipiatur:qr nō oritur cōdictio ob causam: l3 actio depositi:l3 reuera nō fuerit actum vt esset depositum sed vt esset dos nec orietur actio depositi sed de dote ⁊ sic valet vt simulate cōceptum fuit nō aūt vt vere fuit actū:quia non potuit nec vt valere poterat:scilicet vt quasi contractus.et.h.d.ista.l. subtiliter fm Bar.

sm Bar. ¶ In text. ibi tamen patri heres extiterat videbat ꝙ condictione ob causam sicut si non sub titulo depositi dedisset sed dumtaxat dotis cum reuera sub titulo dotis ⁊ nō depositi traderet tamen contrarium est: vt hic patet ⁊ distinguit Bart. tria membra ꝙ interdum agitur inter partes vt nihil fiat ⁊ nihilominus concipiunt aliquid facere. puta fingo me tibi vendere: sed agitur inter nos ꝙ nulla fit venditio forte timore tyranni vel ad fugiendū onera publica ⁊ tunc attenditur qđ agit inter nos qđ simulate cōcipit. ⁊ sic. l. nuda. ff. de cōtrahen. emp. nulla erat venditio acsi facta nō fuisset. ⁊ isto casu loquit. l. imaginaria. de regu. iur. ⁊ isto modo dicit ꝓprie loquēdo Jctus simulatus. ⁊ si statutū faceret mentionem de cōtractibus simulatis debent intelligi modo predicto ita no. Bar. in. l. emptor. de aqua plu. arcē. ⁊ in. l. iij. C. de postu. interdū agitur inter partes ꝙ sit vnum ⁊ nihilominus simulant aliud puta intēdo donare vel pignorare ⁊ simulo vendere et tunc aut. potest valere eo modo quo agitur inter nos puta vt donatio ⁊ valet illo modo non vt simulate concipio. et isto modo loquitur titulus. C. plus valere ꝙ agitur. ⁊ illa vos. de pig. ⁊ de emp. ⁊ vendi. c. ad naturam. interdum non potest valere eo modo quo agitur. et tunc poterat valere quoquo alio modo ⁊ tunc nō valet vt agit quia non potest nec alio modo quo valere poterit: sed valet vt simulate fuit cōceptum. et iste casus huius. l. interdum illo modo quo agebatur nec quoquo alio modo poterat valere ⁊ tunc
3 valebit vt simulate fuit conceptum. † pone exemplum ꝙ mulier scienter contraxit matrimoniū incestuosum cū ignorante ⁊ tradidit dotē sub titulo depositi ⁊ cōsummauit matrimoniū certe debet perdere dotē ⁊ si nō tradidisset sub nomine depositi nec haberet actionē de dote nec cōdi. ob causam. vt. l. qui contra. C. de incest. nup. ⁊ aut. incestas. ⁊ no. in. l. auunculo. de cōdi. sine causa. eodē modo nō habebit actionē depositi ne sit in potestate sua fraudare legem.

1 Quintus. † Ista idem dicit in effectu qđ. l. publia. ⁊. l. lucius. ⁊. l. die. §. fi. et l. lucius. §. eodem. ꝙ ex pacto incontinenti apposito
a possunt deberi vsure[a] in contractu depositi quia est bonefidei si tale pactum est validum secus si alia ratione esset inualidū vt si fuerunt promisse vsure nō expressa quātitate vel nō fuisset appositū incōtinenti ⁊ si non vestiret ex contractu qꝛ tunc non deberentur ex pacto sed possent deberi alia ratione quia conuertit in vtilitatem suam pecuniam depositam preter voluntatem deponentis vt quia fuit in mora vel quia vsuras percepit aliūde. h. d. tex. cum glo.

2 ☞ Pecunia qñ dat signata in sacculo nō videt data licentia vtendi. secus si nō signata: ⁊ in primo casu nō transfert dñium nec possessio. ⁊ sic est periculo deponentis ⁊ qui in scđo casu.

1 Si sacculum. † Depositarius vtendo re deposita preter voluntatem deponentis tenet furti ⁊ etiam depositi secus si ex eius voluntate tunc tamē tenebit ad vsuras ex
2 mora vel ex pacto. h. d. ¶ † Et sic not. quando pecunia datur signata in sacculo non videtur data licentia vtendi secus si nō signata. ⁊ in primo casu non transfertur dñium nec possessio. ⁊ sic est periculo deponentis si autem non signata ⁊ sic vt quantitas bene videtur data licentia vtendi ⁊ transfertur possessio et dominiū ⁊ periculum est depositarij: qꝛ tenetur ad tantundem in genere: vt. l. incendium. C. si cer. pe. ⁊ patet ex no. per glo. in. l. dies. §. fi. per glo. s.

2 ☞ Publice vtile est maleficia punire ⁊ criminosos egestate laborare.
3 Statuta punientia maleficia improbata de iure naturali vel gentiū tanꝗ cōcernentia publicā vtilitatē sunt late interpretāda scđm mentem nō attenta cortice verbo. ⁊ nu. 4.
4 Pro vtilitate publica cōtra rationem disputandi ⁊ subtilitatē verbo multa recepta sunt.
5 Quando non reperitur decisio in aliqua lege: sed argumentū ad vtraqꝫ partē videt velle decidere pro vltima parte.
6 Debitores illius cuius bona sunt cōfiscata habent soluere fisco ⁊ illi soluendo nō liberantur.

1 Bona fides. † Depositū dꝫ restitui deponenti nisi sit alius ꝗ habeat potius ius in re ⁊ cum deponente concurrat. h. d. in effectu tota. l. ⁊ primo loquitur qñ depositum fuit factum per dñm qui postea desinit esse dñs trāslatum est dñium in fiscū: vnde dꝫ restitui fisco ⁊ non deponenti vsqꝫ ibi qñ factū fuit per nō dñm ⁊ ad repetendū cōcurrit cū deponente verus dñs. nam ei fienda est restitutio qꝛ potius ius hꝫ sed si non concurrit dꝫ restitui deponenti ⁊ hoc vsqꝫ ibi si tñ ignorans. Et aduertendum ꝙ in primo casu non fit ista distinctio cōcurrat fiscus cū deponenti vel nō: vnde videt fauore reipublice ꝙ etiā si nō concurrat possit depositarius repellere deponentem allegando de iure fisci ꝙ post depositū factum bona eius fuerunt cōfiscata ⁊ sic nō dꝫ ei fieri restitutio sed fisco sed in scđo casu si dñs nō cōcurrit depositarius non pōt repellere deponentem allegando de iure tertij ꝙ alius est dñs ⁊ non ipse vt patet. In tertia et vltima parte loquitur qñ ipse depositarius erat dñs quo casu ab ipso initio depositū fuit nullum et nulla fuit nata obligatio vel actio: vt. s. eod. qui res. ⁊ in hoc differt iste casus a precedentibus in quibꝰ valuit vñ pōt hoc casu excipere depositarius de proprio dñio. Sed in scđo casu non potest excipere de alieno si dñs nō cōcurrat ad petendū si tñ ageret cōditione ex. l. si qs cōductionis. C. loca. nō posset excipere etiā de ꝓprio
2 vt dixi in dicta. l. qui rem. ¶ † Not. ex prima parte ꝙ publice vtile est maleficia punire ⁊ criminosos egestate laborare facit
3 ff. de fideiusso. l. si a reo. §. qđ vulg. † ⁊ sic statuta puniētia maleficia improbata de iure naturali vel gentiū tanꝗ cōcernentia publicā vtilitatē sunt late interpretanda scđm mentē nō atten
4 ta cortice verbo: † qꝛ pro vtilitate publica cōtra rationem disputandi ⁊ subtilitatem verborum multa recepta sunt: vt dicit tex. not. in. l. ita vulneratus. circa fi. s. ad le. aquil. multi autem non bene cōsiderantes dicerent oppositum ꝙ statuta penalia essent restringenda certe non possunt dici odiosa postꝗ odiū est rationabile als secus: vt. l. contra rationem. s. de legi. et ita
5 dꝫ limitari regula odia. de reg. iur. ¶ † Item allegat iste text. cū gl. ꝙ qñ nō reperit decisio in aliqua. l. sꝫ arg. ad vtraqꝫ partem videt velle decidere pro parte vltima ad qđ vide qđ no. in
6 l. qui filiū. §. sabini. ff. ad treb. not. † etiā ꝙ debitores illius cuiꝰ bona sunt cōfiscata habent soluere fisco ⁊ nō illi soluendo liberantur. ⁊ vide qñ not. Bar. post Dy. ff. de solu. l. creditor.

2 ☞ Culpa quid sit ⁊ an dolū comprehendat.
3 Dolus verus colligitur ex presumptionibus cōsistentibus in faciendo.
4 Dolus presumptus qui dicitur culpa latior consistit ex presumptionibus consistentibus in nō faciendo id ad quod quis scit se teneri.
Culpa lata est nō facere illud quod quilibet alius facit vel facere solet.
5 Culpa leuis est non facere illud qđ diligens paterfa. faceret et leuissima est qđ diligentissimus faceret.
6 Si recepi famulū de nouo ⁊ tu fideiussisti pro eo de omni damno quod eius culpa mihi accideret ⁊ contingat illum mihi furari ꝙ tenearis.

a ¶ Deberi vsure. Adde doct. in. c. ꝙꝙ. de vsu. li. vj.

1 Quod nerua. † Latior culpa dicit dolus presumptus qui colligitur ex eo qđ depositarius non adhibuit eandē diligentiam in re deposita quā adhibuit in sua hoc
2 dicit. ¶ † Not. ꝙ glo. que sunt hic non intellexerunt istum text. que exponunt latiorē. i. latum ⁊ dolum esse. i. dolo cōparari qđ est destruere text. vnde scias sm docto. ꝙ istud verbum culpa est latissimum ⁊ cōprehendit dolum verum qui dicitur culpa latissima ⁊ dolum presumptum qui dicitur latior ⁊ latam culpam que non est dolus sed dolo comparatur ⁊ culpā leuem et uissimam: ⁊ omnis culpa est deuiatio ab eo qđ rectum est: ⁊ ista diffinitio cōgruit cuilibet ex predictis ⁊ quod comprehendat dolum est tex. cum glo. s. de mino. l. si ex causa. §. si mulier. ⁊ habetur. ff. de regu. iur. l. quod quis. in tex. ⁊ glo. dolus autem verus colligitur ex presumptionibus cōsistentibus in faciendo: de quibus habetur per glo. in. l. dolus. C. de dolo. ⁊ de illis lo
3 quitur titulus de dolo. † dolus presumptus qui dicit culpa latior consistit ex presumptionibus cōsistentibus in non faciendo qñ quis obligatus est aliquid facere ⁊ sciens se teneri nō facit vt. ff. titu. proxi. l. si procuratorem. §. dolo. ⁊. l. dolus. ⁊ de isto
4 loquitur ista. l. † culpa lata est nō facere illud qđ quilibet alius facit vel facere solet. ⁊ sic est deuiatio ab eo qđ communiter omnes faciunt posito ꝙ nō sit in aliquo genere obligationis obligatus ⁊ dicitur in culpa lata. de qua in. l. late. de verbo. signifi.
5 † culpa leuis est non facere illud qđ diligens paterfamilias faceret. leuissima est qđ diligentissimus faceret: vt. s. cōmo. l. si in rebus. de quibus ꝓsequere hic plenissime ⁊ vtilissime p Bar. cui Petrus dedit occasionem in intellectu huius. l. † Et ex eo quod dixi appellatione culpe contineri dolum determinatur ꝙ si recepi famulū de nouo: ⁊ tu fideiussisti pro eo de omni damno ꝙ eius culpa mihi accideret ⁊ contingat illum mihi furari an tenearis videtur ꝙ non qꝛ tu obligaris ad culpam non ad dolum ⁊ iste est dolus. contrariū determinant doc. qꝛ appellatione culpe dolus continetur.

1 Seruus tuus. ¶ † Depositio serui apud sequestrum non impedit dñm agere etiā ante litē finitā qꝛ nō potest domino preiudicare. hoc dicit.

1 Potes agere. ¶ †Actio depositi nō so luz cōpetit pro re deposita sed etiā pro restitutione pecunie quam deponens dedit vt depositum rehaberet. ꝛ sic depositarius turpiter recepit. h. d. dic vt in. l. finali. s̄. de condi. ob turpem cām.
¶ Sequitur titulus mandati ꝛ facimus transitum ad titulum de act. emp. extraordinarie.

¶ De actio. emp. ꝛ vendi. Rubrica.

2 ¶ Venditor si nō est in dolo vel culpa leui: quominus possit rem venditā tradere: ꝙ non teneat̄ nisi ad cedendam actionē si quam habet: vel ꝙ debeat expectari ꝙ superueniat facultas tradendi ꝛ ad quid aliud teneatur. ꝛ nu. 5.
3 Venditor obligat̄ ad rem tradendam nō autem dandam. si tamen est dñs tradēdo transfert dñium. ꝛ si nō est dñs vsucapiendi cōditionem. ꝛ nu. 8.
4 Quod ista traditio nō dicat̄ nuda sed habeat in se cām bonorum ꝛ ꝙ sit meri facti. ꝛ nu. 5.
5 Qui tenet̄ ad dandū indistincte precise dare cōpellitur.
6 Si res vēdita nō traditur ꝛ emptor tradidit arrhas quas potest repetere duplicatas: an vna cum eis ꝛ duplo possit petere interesse.
7 Qualiter intelligat̄ istud interesse in hac actione: vbi res vendita nō traditur ꝛ an sit arbitraria.
8 Tres modi practicandi vbi res vendita nō tradit̄ remis.
9 Venditor a quo petitur interesse nō potest post litem cōtestatā offerendo rem purgare moram.

1 Si res ven. †Contra venditorē non tradentem agi potest ad interesse etiā singulare qđ potest excedere conuentū vel cōe. h. d. ¶ †In tex. ibi non traditur
2 tamen tradi possit vel dolo aut culpa leui: de qua tenetur creditor factū est quominus possit tradere alias nō in plus tenetur venditor ꝙ̄ vt cedat actionem si quā habet ad rem recuperandā vt. l. qđ sepe. §. si res. de contraben. emp. vel debet expectari ꝙ superueniat facultas tra-
3 dendi: vt. s̄. eo. l. fi. †not. ergo ꝙ venditor obligatur ad rem tradendā non autē dandā. si tamen est dñs tradendo transfert dominium ꝛ si non est dñs vsucapiendi condictionem: vt. l. clani
4 bus. de contrahen. emp. †ꝛ sic ista traditio nō dicitur nuda sed habet in se causam bonorum hoc est ꝙ vult dicere text. in. l. in conuentionalibus. §. fi. de ver. ob. ꝛ propter hoc habet ista obligatio similitudinem cum obligatione dandi quia sicut qui tenetur dare cogitur precise ad dandum: vt. l. vbi autem. §. fi. de ver. obli. ita ꝛ iste ad tradendum si habet facultatem tradendi vt hic not. in glo. ſm opi. Mar. que cōiter tenet̄ nō tamē oīmo
5 dam †qꝛ qui tenetur ad dandum indistincte cōpellitur precise dare siue habeat facultatem siue non si possibilis est datio: qꝛ cogitur redimere ꝛ dare ꝛ venditor non tenetur nec cōpellitur nisi qñ habet facultatē si autem nō hꝫ agit̄ ad interesse nec con pellitur redimere posito ꝙ redemptio sit possibilis. hec autē traditio per se est meri facti. ꝛ ideo per stipulationem quis promitteret tradere non ex precedenti cōtractu venditionis censeretur promisisse merū factum: vt. l. fundum tradi. ꝛ. l. stipulationes non diuiduntur. de verb. obli. ꝛ ideo si haberet facultatem tradendi non posset precise compelli ad tradendū si ageretur ad interesse ꝙ succederet in obligatione post moram sicut si promitteretur ꝙ licet aliud factum. vt. l. si quis ab alio. §. fin. de regu. iur. ꝛ qđ plene not. Bart. in. d. l. stipulationes nō diui-
6 duntur. in. viij. q. ¶ †In tex. ibi in id qđ interest agit̄: sed pone ꝙ emptor tradidit arrhas quas pōt repetere duplicatas: vt l. contractus. circa finē. C. de fide instru. an vna cum eis ꝛ duplo possit petere interesse dic vt ibi not. per Cy. ꝛ alios qui tenent ꝙ sic quatenus interesse excedit penam dupli arrharū nō vltra. facit. l. predia. s̄. eo. Item quid si non vult repetere arrhas sed agere ad interesse. Jo. an. in addi. Spe. in ti. de emp. ꝛ ven. nunc sciendū refert Mar. de fano disputasse: dic vt ibi plene tamen istud non videtur dubium tenendo decisionem: de qua s̄. ꝙ possit petere etiā si egit ad arrhas duplicatas multomagis si non egit. ꝛ hoc vult glo. in. d. l. contractus. super ver. red-
7 dere ſm Bald. ¶ †In text. ibi si pluris interest. puta cum pro x. communi estimatione valebat. xij. sed mea interest habere in xvi. vel ratione affectionis qꝛ fuit antecessorum meorū vel ratione singularis vtilitatis que habet locū in me sed nō haberet locum in aliquo alio. possum ergo petere nō solū decem si solui sed etiā. v. vltra istud tamen interesse singulare nō potest excedere duplum interesse cōis vt hic in gl. fi. per. l. vnicam. de sen. que pro eo qđ interest. qđ intellige verum si cōcernebat meram affectionē meam. Si aūt cōmodum pecuniarium singulare totū venit: vt no. s̄. eo. l. iul. in fi. mag. glo. ꝛ s̄. tit. j. seruus. ꝛ l. si venditor. §. fi. glo. mag. format. vj. q. Prima vsqꝫ ibi an ergo. secunda vsqꝫ ibi: sed quid. tertia vsqꝫ ibi: item hoc. quarta vsqꝫ ibi: item quid. quinta vsqꝫ ibi: item an. ibi. sexta et vltima ¶ In prima ibi cū hoc nō inueniā an sit arbitria ꝛc. ꝛ assignat Bar. ratione qꝛ in arbitrarijs officiū iudicis sup interesse causatur propter contumaciā cōmissam in nō parēdo iudici ideo necesse est vt precedat sententiā ꝛ preceptū iudicis de tradendo rem alias non posset contumacia committi sed in bonefidei. que habēt magis amplā naturā. causatur etiā ex alia causa ꝙ̄ propter talē cōtumaciam: vt. l. sed si lege. §. hec verba. s̄. de pe.
8 here. ꝛ patet etiam hic † in. ij. q. glo. ponit tres modos practicādi ꝛ quilibet est bonus licet glos. scōm non videat̄ tenere per. l. seruum. §. fi. de verb. obli. sed qđ ibi loquit̄ in obligatione dādi vbi non succedit obligatio ad interesse ideo nunꝙ̄ potest peti principaliter hic vero bene succedit: ideo bene potest peti post moram sine re: ꝛ iste est proprius casus huius. l. dū dicit in id qđ interest. tertius tamen modus magis approbatur per glo. de quo etiā in. l. cōductores. C. lo. ꝛ vide plene per Bar. de istis modis practicandi in. l. stipulationes non diuiduntur. de ver. obli. ꝛ qđ no. Bal. in. l. j. C. de his que pene no. in. viij. col. versi. sed quero testator. ¶ In. iij. q. dū dicit gl. respōdeo primo ī petitione ex necessitate. vult dicere ꝙ iudex in illa nō potest condēnationem facere nisi fuit petitum in libello postꝙ̄ precessit cōtestatio: sed in scōo qđ euenit post lit. cōtesta. bene potest: lꝫ non fuerit in libello petitum: qꝛ officiū iudicis in his que emergunt post lit. cōtesta. magis est amplum: vt. l. ediles. §. itē sciendum. de edi. edic. ¶ In. iiij. q. dic ꝙ opi. Mart. approbat glo. insti. de cōtraben. emp. §. pretiū. ꝛ Cy. C. eo. l. tradit. ꝛ Inno. et Hostien. in. c. cū Jo. de fide instru. ꝛ de censi. c. olim. Bal. autē limitat in. l. cōtractus. C. de fide instru. vt nō possit precise conpelli si habet facultatē rei tradēde qñ etiā est dñs: qꝛ tunc teneretur. verū est ꝙ teneretur ad dandū secus si nō est dñs: qꝛ tunc teneret̄ ad merū factū ꝛ succederēt rationes Jo. que opi. mihi nō placet. nā venditor etiā si est dñs non obligat̄ ad dandū: sed dūtaxat ad tradendum: lꝫ ex traditione dominiū trāsferatur. Preterea licet nō transferat si nō est dñs transfert vsucapiēdi condictionē ex quo pōt emptor acquirere dñium ergo adhuc participat de natura obligationis dādi. tene ergo ꝙ indistincte cōpellitur tradere precise ꝛ pōt res sibi auferri manu mili-
9 tari. ¶ †In. v. q. dicas dictū gl. procedere quādo fuisset petita res dūtaxat vel res ꝛ interesse si res nō tradat̄ vt in prima ꝛ secūda practica gl. qꝛ quandocūꝙ lite. pē. res que petitur offert̄ debet sequi absolutio ab obseruatione iudicij. et instituta. de perpe. ꝛ tēpo. actio. §. fi. sed si fuisset petitum dūtaxat interesse propter moram extraiudicialē cōmissam in tradendo rem qđ fieri potuit per istum text. in. ij. practica glos. tunc potest litem contesta. super tali interesse non offerri res. nec purgari mora: vt. l. si insulam. de verbo. obliga. ꝛ non solum in causa appellationis: imo nec etiam in principali audiretur inuito actore. ¶ In vlti. q. que reprehenditur per oēs qꝛ cum emptor teneat̄ ad quantitatem tenetur ad dandū: ideo precise dare cōpellitur nec sucedit obligatio ad interesse: sed venditor tenetur ad tradendum si vendidit certā speciem: sed si aliquid cōsistens in genere diceret̄ etiā ipse teneri ad dandū ex natura generis vt no. in. l. qui concubinā. §. si heres. de lega. iij. ꝛ. j. eo. l. ex empto. in prin. nec succederet obligatio ad interesse.

2 ¶ Venditor sciens rem venditā debere alteri seruitutē ꝛ dolose protestatus fuit ꝙ nō vult teneri de seruitute si reperiatur ꝙ teneatur ad interesse nō aūt ad duplum ꝛ quid si ignorauit nec aliquid protestatus sit de seruitute.
3 Si aliquis de cōsiliarijs ciuitatis tpe charistie cū sciret deliberatum esse inter eos ꝙ ponatur certum pretiū in frumento et deliberatione adhuc non publicata vendidit magnā quantitatem frumenti cariori pretio ꝙ deliberatione publicata debeat contractus rescindi.
4 Certus ꝙ nō debeat amplius certiorari qñ certioratio debet fieri solū ad finem vt ille sciret: secus si vt aliquid faceret.
5 Non sufficit venditorem scire litem motam emptori: ad hoc vt teneatur de euictione: nisi etiam sibi denuntietur ꝙ veniat ad defendendum.

1 Venditor. ¶ †Si res vendita debet alteri seruitutem ꝛ emptor ignoret tenet̄ venditor ad interesse siue sciuerit et non certiorauerit siue ignorauerit et temerarie asseruerit seruitutem nō deberi ꝛ in primo casu quā
a do sciuit non prodest sibi protestatio[a] quod non vult teneri de seruitute si qua reperiatur deberi: quia in probato more se habuit subiacendo in secundo casu quando ignorauit bene prodest protestatio: quia sue securitati videtur prospexisse si autem emptor sicut venditor in nullo tenetur. hoc dicit. in effectu vsqꝫ in fi.

a ¶ Protestatio. Adde materiā protestationis vide p Bart. in. l. non solū. §. morte. ff. de no. oper. nun. Sali. in. l. pacta nouissima. C. de pactis.

vsq̃ in fi.⁊ est no.⁊ semper allegatur.⁊ in primo loquit̃ quãdo emptor ignorauit vsq̃ ibi hec ita.secũdo quãdo sciuit.⁊ prima pars continet quatuor casus.primus qñ venditor sciuit et tacuit ⁊ nihil dixit vsq̃ ibi:sed scire.scdõ quando asseruit seruitutẽ non deberi et iste potest intelligi etiam quando ignorauit qd̃ non debuit temere asserere qd̃ ignorabat.vt.ĩ.eo.l.iul. post prin.ibi.sed non debuit facile ⁊c.vsq̃ ibi:sed proponas.tertius casus est hic quando fuit protestatus generaliter q̃ si contingat seruitutem reperiri debitum non vult teneri que protestatio non prodest.et hoc est intelligendum in primo casu quãdo sciuit vsq̃ ibi:non si securitatem.quartus casus colligitur ibi: quando ipse ignorauit quo casu prodest sibi hec protestatio.et qd̃ ita debeat intelligi.patet ex tex.expresse.ĩ.de edil.edic.l.queritur.§.si venditor.Cy.not.in.l.j.C.de edil.act.vbi omnino.vide per eum indistincte videt̃ distinguere q̃ aut protestatio sit generalis ⁊ nõ prodest aut specialis ⁊ prosit.⁊ ita intelligit istũ tex.sed non placet:quia esset imponere legem verbis.tu autem distingue an fiat a sciente ⁊ doloso et non prodest vt etiam habetur.ĩ.eo.tenetur.§.fin.aut ab ignorante ⁊ bonafide tunc valet.vt in.d.l.queritur.§.si venditor.⁊ ad predicta bonus text.ĩ.
2 eo.l.quero.†Quod autẽ dixi non prodesse scienti et doloso verum est quominus teneatur ad interesse:sed qñ pdest quãtum ad hoc vt non teneatur ad duplum.text.est cum glo.ĩ.de euic.l.qui libertatis.§.pe.ver.sicuti qui fundum. Quid autẽ si venditor ignorauit non tamen asseruit nullam seruitutem deberi nec etiã fuit protestatus q̃ nõ vult teneri si appareat. responsio.aut vendidit fundum vt optimum maximum q̃ est:⁊ debet tradere liberũ.⁊ ista verba tantũ important quãtum si dixisset ipsum esse liberum.vt.ĩ.de euic.l.pe.aut hoc non dixit: sed vendidit simpliciter.et tunc aut queritur an teneatur interesse ⁊ dicendum q̃ non.et ita intelligitur scdm vnũ sensum.l.cũ venderes.s.de contraben.emp.aut queritur an teneatur quanti minoris emptor fuisset empturus.et dicendum est sic.vt.ĩ. de edi. edic.l.quoties.in vltima char.iuncta.l.j.§.causa.eo.tit. nam interesse potest esse longe maius,et facit iste text. in primo dicto
3 ad questionem.not.per Cy.s.de legi.l.fraus.†quod si aliquis de consiliariis ciuitatis tempore charistie cum sciret deliberatum esse inter eos q̃ ponatur certum pretium in frumẽto cum deliberatio non esset adhuc publicata ipse habens magnam quantitatem frumenti vendidit pretio cariori. et postea deliberatio publicata est q̃ debeat cõtractus rescindi: quia improbato more se habuit nõ certiorando emptorem de deliberatione futura qui si fuisset certioratus nõ emisset tanto pretio:vnde dicit Cy.q̃ videtur fecisse fraudem legi future.facit.l.j.in fi. de doli excep.⁊ adde qd̃ not.in Specu.de emp.⁊ vendi.§.nõ vi
4 dendum. ver.quid si vendidit.¶†Ultimo not.finem qui sem-
a per allegat̃ q̃ qui certus est[a] amplius certiorari nõ debet hoc verum quando certioratio debebat fieri solum ad finẽ vt ille sciret si autem vt aliquid faceret vel ab aliquo abstineret tũc nõ sufficit q̃ ille sit certus. imo requiritur q̃ etiam denuntietur sibi vt illud faciat vel non faciat:vt.l.denuntiasse.in prin. ⁊ ibi p
5 Bart.de adul.⁊.l.qui absentem.de procur.† vnde non sufficit venditorem scire litem motam emptori ad hoc vt teneatur de euic.nisi etiam sibi denuntiet̃ q̃ veniat ad defendendum:vt ibi not.⁊.ĩ.de euic.l.si plus vel minus.§.mota.q.

1 **Si in emptione.** †Si mẽsura debita nõ reperiat̃ competit actio ex empto ad interesse.h.d.vt.ĩ.eod.si seruum.§.si modus casus est iste.

2 ☞Uenditor licet non obligetur ad dãdum.i.dñium transferendum obligatur tamen ad alia tria.s.ad tradendum rem.et transferendã possessionẽ.item q̃ illa possessio sit vacua:⁊ quid si vacua transferri non possit.

3 Quod dicatur possessio vacua tradi emptori:lz res vendita debeat alteri seruitutem.

4 Stipulatio apposita super cõtractu emptionis ⁊ venditionis etiã incõtinenti est stricti iuris nec sequit̃ naturam principalis cõtractus qui est bonefidei.

5 Stipulatio duple nõ cõmittit̃ qñ res vendita euincit̃ nõ rõne proprietatis sed possessionis.

6 Si res vendita nõ sit adhuc euicta sed possit euinci : qñ tamen possit agi de euictione.

1 **Uacua.** †Non dicit̃ possessio vacua que per alium ex missione iudicis occupatur nec dicitur tradita si fuit euicta.⁊ in stipulatione vacuam possessionẽ tradi apposita in contractu venditionis non veniunt fructus ante lit. contesta.sicut nec in stipulatione rem dari. hoc dicit vsq̃ ad.l.
2 ratio.§.si ita.⁊ not.istos text.valde. Premitte q̃ † lz venditor nõ oblige t̃ ad dandũ.i.dominiũ transferendũ obligat̃ tamen ad alia tria scilicet ad tradendam rem:vt.ĩ.eo.l.ex empto.post prin.⁊ ad transferendũ possessionẽ. ¶Itẽ ⁊ tertio q̃ illa possessio sit vacua et hec duo probantur hic ⁊ in princi.l.nec obst. qd̃ habetur in.l.si fundum.ĩ.de fun.do.per glo.q̃ fateor q̃ dominium potest transferri absq̃ eo q̃ transferatur possessio vel q̃ transferatur vacua si tradens erat dñs vt ibi tamen nõ liberatur tradens nisi faciat possessionem emptori ⁊ q̃ sit vacua vt hic colligitur qd̃ est not.⁊ hoc tenet Cy.in.l.cum res.C.de proba.hoc verum nisi vacua transferri non possit sine suo dolo et culpa.de qua teneatur sicut enim qñ nõ põt tradere sine suo dolo ⁊ culpa rem non compellitur ad tradendũ : vt dixi in prin.l. precedentis.ita si non põt transferre possessionẽ vacuã nec dolo vel culpa fecit quominus possit ita potest intelligi.l.si cum fundũ.§.fere.s.de 9ben.emp.vel intellige vt ibi not.in glo.sup verbo tradat que sentit illud qd̃.s.dixi q̃ venditor teneat̃ trãsferre vacuã possessionẽ.lz aũt dñium transferatur etiam si non transferat̃ vacua possessio an idẽ sit in quasi dñio ⁊ in vsucapiẽdi cõditione.vide per Bar.in.l.celsus.ĩ.de vsuca. His premissis pone vendidisti mihi fundũ cuius possessionẽ habes alius tamen erat missus in tenutam dicti fundi ex primo decreto certum est q̃ ille nõ possidet sed detinet:vt.l.si duo.§.creditores.ĩ. vti posside.⁊.l.iij.§.fi.ĩ.de acqui.pos.tradidisti mihi fundum ⁊ sic transtulisti possessionẽ quã habebas certe nõ ppterea es liberatus q̃ nõ tradidisti vacuã vt debuisti.nam ille missus põt me turbare ideo teneris hac actione ad interesse vel vt reddas possessionẽ vacuã idẽ si tradidisti vacuã ⁊ fuit euicta nõ videt̃
3 trãslata q̃ nõ durauit.†Sed ponam⁹ q̃ alius non erat missus ex primo decreto tñ illa res debebat alteri seruitutem an dicat̃ possessio vacua dicas q̃ sic nõ tñ liberat̃. ideo si pmisi tradere possessionẽ vacuã liberã nõ sum liberatus ⁊ hoc habet̃ in.l.vicinus.§.fundo.⁊ ibi p Bart.ĩ.de leg.ij.⁊.§.vim facit.de vi ⁊ vi. arma.¶Contra prin.l.oppo.de.l.si a substituto.§.ĩ.de lega.j. Sol.ibi tenebat̃ qs tradere ex causa lucratiua:vnde sufficit q̃ tradiderit:lz postea euincat̃ hic ex causa onerosa quo casu non sufficit sed agitur de euic.ita ibi not.Bar.declarãdo istum tex.
4 ¶†Ex.§.j.not.q̃ stipulatio apposita super 9tu emptionis ⁊ venditionis etiã incontinenti est stricti iuris ⁊ sic nõ sequit̃ naturã principalis 9tus qui est bonefidei iõ in ea nõ veniũt fructus nisi a tpe litis cõte.ita intellige istũ tex.iũcta.l.cũ fundus. in prin.s.si cer.pe.nisi pmiserit rem dare vacuã q̃ possessionẽ tradere:vt.l.si stipulatus.de vsur. tunc venirent fructus a tpe cõtractus ⁊ sic stipulatio haberet naturam principalis 9tus.
5 ¶†Et hoc vult hic gl.que incipit hoc imo.Sup gl.in.l. ratio. in prin.no.glo.scdm Azo.q̃ stipulatio duple non cõmittitur qñ res euincit̃ non rõne proprietatis : q̃ euincens nõ dicit se dñm sed euincit̃ rõne possessionis : q̃ dicit se potiorẽ in possessione q̃ emptor.agetur ergo tũc actione ex empto ad interesse nõ ex stipulatu ad duplã si promissa est:in dubio autẽ vr̃ euinci rõne pprietatis:vt.ĩ.de ver.obli.l.venditores:⁊ ibi no. in parua gl.
6 ¶†Itẽ not.in ea.gl.in fi.q̃ etiã si nõ sit adhuc euicta si tamen potest euinci agit̃.certe hoc nõ est verum nisi qñ venditor sciuit rem alienatã:vt.ĩ.eo.seru⁹.§.fi.al's sufficit emptorẽ habere licere ⁊ qõnem sibi motã nõ esse:vt.ĩ.de euic.l.habere licere.
2 ☞Uendens mihi seruitutẽ itineris vel actus : si inducit me in fundũ seruiẽtẽ statim acquirit̃ mihi ius seruitutis sicut ius vsusfructus ⁊ ad quid aliud teneatur vẽditor.⁊.nu.3.

a ¶Qui cert⁹ ẽ. Ad de in regula eũ q certus. de reg. iu.lib.vj.Car.za ba.in.c.ab excõi cato.in.ix.no.de rescrip.

Ratio posses.

1 **Si iter.** ¶†Si vendit̃ ius incorporale non caditvera traditio:sz quasi p patiẽtiã aduersarij.h.d.aduertendũ tñ† q̃ si vẽdis mihi seruitutem
2 itineris vel actus si inducis me in fundũ seruientẽ statim acquirit̃ mihi ius seruitutis sicut ius vsusfructus:vt.l.iij.§.dare.s. de vsufr.sz si nõ inducis nõ acquiritur ius in re.i.in seruitute quousq̃ incipiã vti te sciẽte ⁊ patiẽte sicut ĩ re incorporali ante
3 q̃ tradat̃ res vt.l.si ager.s.de rei vẽdi.†Sed an vẽditor sit liberatus eoipso q̃ ĩduxit me ĩ fundũ ⁊ sic acqsitũ est ius in re vr̃ q̃ sic.ĩ.de rerũ pmu.l.j.⁊ qd̃ not.in aut.sacra.C.si aduer.vẽ.dic 9. q̃ illud in reb⁹ corporalib⁹ sed in iurib⁹ incorporalib⁹ nõ dr̃ facta pfecte traditio:q̃ cũ requirit̃ trãslatio possessionis vel qsi ⁊ ista quasi possessio consistit in duobus.s.in actu vtendi ⁊ in patientia aduersarij que patientia põt esse hodie cras non:nũq̃ dicitur pfecte facta.si ideo nõ patit̃ adhuc põt conueniri actione personali ita vt patet ex not.in.l.corruptionẽ.C. de vsufru. in tex.⁊ glo.⁊ per doc.⁊ not.in.l.ij.de verb.obli.

2 ☞Uenditor ex eo q̃ recepit pretiũ an dicatur constitutus in mora sine alia interpellatione.

3 Uenditor postq̃ interpellauit emptorẽ si perdit facultatem rei tradẽde vel fuit impeditus aliqua difficultate nõ constituitur in mora per interpellationẽ emptoris.

4 Dictio a denotat separationem.

1 **Si per venditorem.** †Mora vẽditoris facit eũ teneri q̃ti
res plurimi fuerit a tpe more: sed mora emptoris facit vẽdito-
rem teneri quãti minimi fuit a tpe more ⁊ habet consideratio
loci vbi debebat fieri solutio contra morosum. h. d. declara istũ
§. vt no. in. l. vinum. §. si cer. pe. naz in duobus stat difficultas.
Primo inquantũ dicit q̃ inspicitur tps quo vinum vendit. i.
venditũ est si tũc tẽporis plus valebat ⁊ sic inspicit tempus cõ-
tractus. Sed cõtra q2 tunc inspicit tẽpus cõtractus qñ estima-
tio venit iure actionis: vt. l. hominẽ. §. man. sed qñ venit officio
iudicis mercenario vt hic erat nõ inspicitur tps cõtractus: sed
tẽpus more si tunc plus valuit vel tps post moram si tunc plus
valuit: vt. d. l. vinum. Solue intellige hic q̃ tpe cõtractus fuit
in mora: q2 statim fuit solutũ pretiũ ⁊ fuit interpellatus vt tra
deret ⁊ nõ tradidit ⁊ sic inspicit tanq̃ tẽpus cõtractus sed non
2 tanq̃ tps more† nec puto q̃ propter solam traditionez pretij
venditor sit constitutus in mora. lz hic Bart. videat sentire cũ
l. curabit. C. eo. que. l. probat cõtrariũ: q2 nõ est in mora. licet te-
neatur ad fructus rei postq̃ habet pretiũ: sed requiritur inter-
pellatio vt constituat in mora ratione satis euidenti: q2 non te
netur venditor portare vinum ad domũ emptoris cum hoc fie
ri nõ possit sine sumptu: vt dixi in. l. item illa. de cõsti. pecunia.
⁊ probatur in. l. j. §. si. vel pe. de peri. ⁊ cõmo. rei. ven. q̃ emptor
tenet leuare vinũ ⁊ portare lz secus sit in alia re que potest por
tari sine sumptu: vt no. in. d. l. itẽ illa. vnde forte in tali re posset
procedere dictum Bar. postq̃ vẽditor recepit pretiũ eoipso
sit in mora si rem non portat ad domũ emptoris ⁊ hoc est vtile.
quoniam ante moram periculum peremptionis et deteriora-
tionis pertinet ad emptorem: vt. l. necessario. de pericu. ⁊ com-
mo. rei vendi. sed post moram ad venditorem. eod. titu. l. illud.
Item in alio est difficultas dum dicit hic ver. mora autem. q̃
emptor videtur in mora eoipso q̃ venditor fuit paratus tra-
dere ⁊ nulla difficultas eum impediuit. innuit ergo q̃ etiã si
emptor non fuit interpellatus sit in mora qd tamen non est ve-
rum imo requiritur q̃ sit interpellatus: ⁊ qd hic dicitur intelli
ge: q2 si post interpellationem vẽditor semper fuit paratus tra
dere ⁊ emptor nõ requisiuit vt traderet est in mora. si aũt requi
siuisset ⁊ emptor tradere voluisset tunc purgasset moram ⁊ vẽ-
ditorem in mora constituisset q2 vltimo mora nocet: vt. d. l. il-
lud. ⁊. j. eo. si per emptorem. ⁊ not. in. l. seruũ. §. item videamus.
3 j. de verbo. obli. †Sed si venditor postq̃ interpellauit emptorẽ
perdidit facultatẽ rei tradende vel fuit impeditus aliqua diffi
cultate etiam nõ cõstitueretur in mora per interpellationẽ em
ptoris: vt. d. l. si per emptorẽ. in fi. text. ⁊ glo. qd not. ⁊ hoc sensit
4 hic glo. super verbo presertim. ¶ †Ultimo allegatur iste text.
a in fi. q̃ dictio a[a] denotat separationem de quo per Cy. in. l. a ca
ligato. C. de contraben. emp.

a ¶ Dictio a. adde q̃ ista dictio cõiuncta numero dierũ excludit illã diẽ cui adiũgit glo. est in cle. sicut appellationẽ. de appel.

b ¶ Et tunc nõ debeo. adde Bald. in rub. C. de 3bẽ. emp. Sali. i. l. ij. C. eod. ⁊ Pet. de anch. i. c. p tuas. de dona. refert ⁊ sequit Alexã. de imo. i 3si. cxxvij. in pn. in. ij. vol. ⁊ in pposito. vide do. Maria. de sctõ saui. in trac. de emp. ⁊ vendi. q. vj. prin. col. vj. ¶ Et adõ q̃ hãc eandẽ doct. pau. hic refert etiam idẽ Alex. d imo. in consi. cxxxiij. col. iiij. versi. preterea etiaz dato. ⁊ in 3si. viij. col. ij. post princi. in iiij. volu. ¶ Adõ tu quod hanc dist. Pau. de cast. refert ⁊ sequitur do. meus Sozi. i. l. demonstrãdo falsa. col. iiij. de cõdi. ⁊ demon. Tho.

1 **Si seruum.** ¶ †Venditor sciens vitiũ rei
tenet quatenus interest em-
ptoris si sciuisset: lz duplum promiserit ⁊ ad illud in
teresse potest cõueniri anteq̃ res emptori absit licet
non ad duplam. h. d. idem si sciuit rem alienam vt possit cõue-
niri etiam anteq̃ euincatur ad interesse particulare quatenus
interest emptoris sciuisse: vt. j. eo. seruus. §. fi. vel quatenus in-
terest ipsius fuisse factum qd est no. nam istud dicitur interesse
particulare postq̃ est euicta agitur ad interesse totale de quo
deducit id qd fuit cõsecutus p interesse particulari: vt. j. eo. ex
empto. §. fi. ⁊ not. in. l. j. in prin. §. eo. in glo. mag. circa medium
ibi: sed quid si ex eo q̃ in mora tradenda fuit ⁊c.
2 ¶ Si ager venditus reperit maior puta duobus iugeris q̃
sit dictũ an illa duo iugera videant vendita pro eodem pretio
⁊ quid econtra. ⁊ nu. i.
3 Qualitas esse nõ potest vbi non est substantia.
1 **Si modus.** ¶ †Si fundo vendito deficit substan
tia mensure restituitur pretiũ pro ra
ta qua deficit. ⁊ si deficit qualitas ⁊ non substantia restituitur
pro rata qualitatis deficientis. h. d. ¶ In tex. ibi pro numero
iugerum. q. d. non pro bonitate per rationẽ que sequitur q2 ⁊c.
pone enim q̃ ager in vna parte erat melior q̃ in altera dicebat
emptor deficere duo iugera que si nõ deficerent esset de melio-
ri parte ⁊ sic debet fieri estimatio quatenus plus valent iugera
in illa parte q̃ in altera certe nõ debet fieri: sed habetur respe-
ctus ad numerũ iugerũ vt si dictum fuit esse. x. iugerum ⁊ fuit
venditus pro. x. ad rationẽ vnius pro quolibet iugere restituã-
tur duo tantum: licet in parte meliori. valet iuger vnum cũ di-
2 midio. †Sed quid si ager est maior q̃ sit dictu3 quia dicitur q̃
erant. x. ⁊ reperiuntur. xij. illa duo an videantur vendita ⁊ pro
eodem pretio respondeo aut dixisti vendo tibi. x. iugera in tali
fundo ⁊ illa duo non sunt vendita: sed remanent penes te arg.
in. l. si viua. de peri. ⁊ commo. rei vendite. ⁊ l. si debitor. §. verisi-

c ¶ Ablatiui resoluunt. adde. l. ab emptione. ff. de pac. cũ simi.

mile. §. de contraben. emptione. a contrario sensu aut non fuit
facta venditio de iugeribus: sed de fundo: licet diceres esse. x.
iugerum. ⁊ tunc aut fuit statutum pretium pro quolibet iuge-
re ⁊ illa duo cadunt in venditione nõ tamen pro eodem pretio:
sed debeo supplere nisi cõtrarium sit actum: vt. l. qui fundum.
§. qui agrum. de contraben. emp. aut non fuit statutum pretiũ
pro quolibet iugere: sed pro toto fundo: quia vendidisti fundũ
b pro. x. quem dixisti esse. x. iugerum ⁊ tunc non debeo[b] pretium
supplere imo illa duo cedunt lucro mei: vt. j. eo. si venditor ho-
minis. in prin. ⁊ de hoc articulo tangitur nec ita clare nec alle-
gantur dicta iura. Specu. de emp. ⁊ ven. §. sciendum. in fi. tene
3 menti: quia sunt quotidiana et pluries vidi dubitari. ¶ †In
tex. ibi non potest estimari allegatur iste tex. q̃ vbi non est sub-
stantia non potest esse qualitas. facit. §. si cer. peta. l. eius qui. §.
circa. ⁊ de fur. l. si quis vxoris. §. nec verbo. §. de here. vendi. q̃ si
nullo. ⁊ de acqui. rerum domi. l. adeo. §. insula. in fi. ⁊. C. de con-
di. ob cau. l. j. per Bar.
1 **Si heres.** ¶ †Heres grauat⁹ vendere post
q̃ vẽdidit potest ad ea que sunt
de natura emptionis conueniri non solum ex em-
pto: sed etiam ex testamento secus si nõ esset graua-
tus: licet falso putaret se grauatum. h. d. dubium erat in prima
parte. q2 postq̃ vendiderat videbat liberatus ab actione ex te
stamento: q2 fecerat id qd testator iusserat ⁊ sic solũ videbãtur
posse conueniri actione ex empto per. l. in numerationibus. in
fi. de sol. Sed cõtrariũ est q2 quousq̃ nõ fecerit oia que sunt de
natura contractus non videtur impleuisse voluntatem defun-
cti ⁊ ista fuit intentio huius legis quam no.
2 ¶ Quãdo pro re ex vna parte tradita ex altera traditur res
et pecunia. si pecunia preponderat valori rei erit emptio si ecõ-
tra erit permutatio.
3 Si pmisisti mihi dare librũ postq̃ scripseris: vel si scripseris
q̃ possim agere vt scribas ⁊ postq̃ scripseris mihi des.

Tenetur ex empto.

1 **Si vendidi.** †Ex pacto incõtinẽti ap
posito informat actio ex
2 3ctu vt det ad id qd deuenit in pacto. h. d. ¶ †In tex. ibi: nõ in
telligit emptio ⁊ venditio: q2 non interuenit pretiũ in pecunia
numerata q̃ est necesse vt dicat emptio ⁊ venditio: vt. j. de rerũ
permu. l. j. est ergo cõtracius innoĩatus do vt facias vel facio
vt facias: et sic dat actio pscriptis verbis: s3 in casu pcedẽti in-
teruenit etiã pecunia vñ fuit emptio: lz fuerit appositũ pactũ
de aliquo faciẽdo ⁊ ex hoc videt q̃ si ex vna parte tradit res: ex
altera vero pecunia ⁊ res dicat 3ctus emptionis ⁊ vẽditionis
facta denoĩatione a pecunia nõ aũt pmutatiõis facta denoia-
tione a re q̃ an sit verũ. vide p Bar. in. l. aristo. de dona. imo vi
det distinguendũ an pecunia preponderet valori rei: ⁊ tũc erit
3 emptio an ecõtra ⁊ tũc erit pmutatio. ¶ †In tex. ibi. ita vt in-
sula edificata ista verba faciebãt dubiũ. nam isti ablatiui resol
c uunt[c] in conditionẽ. vt. l. a testatore. ⁊ ibi no. de cõdi. ⁊ demon.
⁊ sic est sensus si insulã edificaueris vel postq̃ edificaueris tra-
das mihi dimidiã nõ ergo pmisisti edificare: vñ videbatur qd
non possem agere vt edifices. 3trariũ tñ hic pt3. vt. j. sequit qd
est bene mirabile vt ista verba cõditionalia inducãt ad dispo-
sitionẽ vñ p istũ tex. q̃ si promisisti mihi dare librũ postq̃ scri-
pseris vel si scripseris possim agere vt scribas ⁊ postq̃ scripse-
ris mihi des: q2 cũ cõditio pẽdeat ex facto tuo videt tacite actũ
vt illã debeas implere nec scio alibi istũ tex. ¶ Ite3 pt3 ex isto
tex. q̃ agit ad factũ dũ dicit ⁊ vt edifices agere me posse: ⁊ sic fa
ctũ est in obligatione. vñ allegabã semel dũ essem scholaris cõ
tra dñm Cristophoꝝ de castil. q videbat tenere cõtrariũ qd in
obligatione nõ erat factũ: s3 interesse. vide p Bar. in. l. stipula-
tiones nõ diuidunt. in. viij. q. de verbo. obli.
1 **Si locum.** †Si vẽditor anteq̃ rẽ tradat aliqd fa
ciat in illa vel circa illã quod facere nõ
posset etiã re euicta postea conueniri põt vt illud destruat. h. d.
in effectu fm qd glo. videtur intelligere.
1 **Si vas aliquod.** ¶ †Si vas vẽditum non
continet integrã mensurã
tenetur venditor actione ex empto ad restitutionẽ pretij p ra-
ta: sed si nõ est integrũ siue dixerit ipsum integrum siue non te-
netur ad omne dãnum ⁊ interesse contingens emptori propter
hoc: q2 semp videt actũ vt integrum prestetur nisi contrarium
appareat. hoc dicit. ¶ In tex. ibi. ex empto tecum agam si mi-
nus prestes etiam si fueris ignorans. vt in prin. huius. l. ⁊ agã
ad restitutionẽ pretij pro rata. vt. l. si seruũ. §. j. §. eo. s3 in sequẽ-
ti casu ago ad omne interesse etiam extrinsecum propter ma-
lam traditionem. vt hic. j. eo. iulia. licet quando non traditur
propter moram non possit ad interesse extrinsecum. vt. j. eo. si
sterilis

sterilis. §. cum per venditionem. plus ergo delinquit qui male tradit: idest rem vitiosam q̃ qui nullo modo sit & delictũ cõsistens in faciendo maius q̃ consistens in non faciendo. vt no. glos. in. l. ij. j. ad filleia. ¶ Item loquitur hic in ipso vase principaliter vendito: sed si accessorio. dic vt. j. eo. l. penulti. §. fina. et. l. quicquid.

1 **Si tibi.** † Venditio seruitutis realis facta ei qui non habet fundum vicinum non valet. hoc dicit. ratio est: q2 nõ põt stare sine dominãte predio. vt. s̃. cõia predi. l. j. §. fi. ¶ Item si venditor dixerit deberi seruitutẽ predio vendito si non debetur tenetur quantominus. h. d. versi. si tibi. quimo etiam si debeatur & venditor non certificaret emptorem et propter hoc non fuit vsus illa seruitute: & propter non vsum fuit perdita tenetur venditor ad interesse. vt. s̃. de contrahen. emp. & ven. l. in vendendo. §. j. q2 si debet certificare emptorẽ de seruitute quam predium venditũ debet. vt. s̃. eo. l. j. §. j. ita & de illa que eidem predio debetur ne propter non vsum perdatur. vt dic. l. in vendendo.

1 **Si venditor sciens.** † Protestatio qd nõ vult teneri de vitio vel defectu rei non prodest venditori scienti illud subesse et nõ certificanti emptorem. h. d. sic. & s̃. eo. l. j. §. j.

2 ☞ Si recipio rem in emphyteosim pro titio & filijs eius vsq; in tertiam generationem: & ille titius non habeat ratum remanet penes me duratura vsq; ad tertiam generationẽ titij.

3 Si vendis fundum simpliciter: licet dicas vsumfructum ad titium pertinere et non pertinet: ex vi verbo2 totus fundus censetur venditus.

1 **Fundum cum.** ¶ † Si venditur res excepto vsufructu q dicatur ad alium pertinere valet emptio: lz ad nullum pertineret: et poterit vẽditor retinere pro se eatenus tamen durabit quatenus duret apud illum: & idem si dicatur pertinere ad vnum cum ad alterum pertineat. hoc dicit. plus etiam dicitur in. l. si venditione. s̃. cõmunia predio. q̃ potest venditor agere contra emptorem vt patiatur vsumfructũ vel seruitutem constitui ad commodum illius ad quem dixit pertinere quod est mirãdum: quia per hoc patet q̃ verba posita ad fi. excipiendi prosunt ad agendum. nam videbatur qd illa exceptio solum operatur vt vẽditor non teneretur illo vẽdicante seruitutem. et tamen operatur etiam vt agere possit. vt in. l. sed & si possessori. s̃. de iureiurando. Item predicta quãdo venditor excipit vsumfructum vel seruitutem si autem nõ excepisset: sed solum dixisset: vel vsumfructum vel seruitutem deberi tali cum reuera non teneretur non posset pro se retinere vel etiam agere vt illi constituatur. et sic solum operatur ista verba non teneatur si verum est quod dixit. non autem vt agere possit vel retinere si non est verum tex. est cum glo. quam no. ad declarationem istius legis. j. de euictionibus. l. minor. §. finali. quam allegat gloss. pro concordan. sed potius est contra

2 ibi omnino vide et per hanc. l. dicit † Bartol. q̃ si recipio rem in emphyteosim pro titio et filijs eius vsq; in tertiam generationem: et ille titius non habet ratum et sic remanet penes me per. l. si absentis. C. si certum petatur. durabit apud me & meaz generationem vsq; ad tertiam generationem titij non autem meam. adde quod not. per eundem in. l. si quis vsumfructum. j. de vsufruc. legato. ¶ Item adde hic. l. cum fundum cuius. j. de euictio. Est autem ratio huius legis quando vendis fundũ excepto vsufructu sola proprietas videtur vendita. & ideo licet dixeris illum pertinere ad titium: licet non pertineat nihilominus non possum petere nisi proprietatem et potes illum fructum retinere pro te vel tradere titio aut cuilibet alteri.

3 non tamen durabit nisi quatenus durat penes titium. † Sed si vendis fundum simpliciter: licet dicas vsumfructum ad titium pertinere si non pertinet ex vi verbo2 totus fundus censetur venditus: q2 exceptio que non reperitur nõ diminuit: vt in. l. si quis ita legauerat fundum exceptis vineis. & l. titie texto res. de lega. j.

2 ☞ Condictio incerti q̃ etiã cõcurrat cũ alia speciali actione oriente ex contractu.

1 **Si tibi.** ¶ † Si res vendita tradatur aliter q̃ debeat tradi ad incommodum tradentis agitur condictione incerti: ad incommoduz

2 recipiẽtis agitur actione ex empto. h. d. ¶ † In tex. ibi etiam condictione incerti quasi dicat non solum actione ex vendito. & sic not. cõtra illos qui tenent in. l. sed si me putem. s̃. de cõdi. indebi. q̃ cõdictio incerti non concurrit cũ aliqua speciali actione oriente ex cõtractu qd est falsum: vt ibi dixi vt etiã patet. j. eo. ex empto. §. ego autem. pone casum in hac. l. per illũ §. cum inter. vt ibi dixi.

1 **Si is qui.** ¶ † Not. hic pro eo qd dixi. s̃. de constitu. pecu. l. itẽ illa q̃ quãdo res est talis que non potest portari ad domum creditoris sine sumptu & labore non tenet debitor portare: sed creditor debet tollere sus sumptibus & labore. facit. s̃. de pericu. rei vendi. l. j. §. licet. & adde qd not. Barto. in. l. j. j. de alimen. lega.

2 ☞ Si aliquis vẽdidit rem duobus diuersis tẽporibus insolidum: & cuilibet tradidit & promisit de euictione: et cuilibet sit euicta et decessit vnus emptor altero relicto herede: qualiter iste superstes aget cõtra venditorẽ. & nu. i.

3 Emens rem ab vno qui rem tradidit & de euictione promisit: si postea emat eam ab alio: & de euictione etiã promisit & vnus venditor successit postea alteri & res fuerit euicta qualiter formetur libellus.

1 **Non est nouum.** ¶ † Quando due actiones inceperunt habere originem in personis diuersorum pro eadẽ re cũ effectu solide exactionis põt ex postfacto concurrere in persona eiusdem cum eodẽ effectu si inchoatum est iudicium super vna anteq̃ incipiat alteri competere poterit illa postea competente inchoari nouum iudicium super illa. si autem ambe competebant ante litem ceptam debet vnum tantum iudicium agitari & ambe debent in eodem libello cumulari. hoc dicit ista. l. singularis & magistra que semper allegatur. qd ergo dicitur in. l. item in illo. §. fina. de constituta pecunia q̃ altera per alteram tollitur quando eidem competunt ex diuersis causis procedit quãdo non habuerunt originem in persona diuersorum: sed eiusdem. alias secus q2 sicut si in personis diuersorum remansissent quilibet posset agere ita si illa que competebat vni postea peruenit ad alterum iure hereditario vel alio modo poterit ille consequi cõmodum vtriusq;: q2 representat duas personas: scilicet suam & alterius cui successit debet tamen seruari forma: de qua hic. ¶ In tex. ibi de eadem re concurrat supple cum effectu alterius solide exactionis vt patet ex his que sequuntur. nam sine tali effectu non est dubiũ q̃ plures actiones possint concurrere in eiusdem persona contra eundem pro eadem re & aliquando tolluntur electione qñ oriuntur ex eadem causa & obligatione: vt. l. quod in heredem. §. eligere. de tribu. aliquando vero sola exactione quãdo oriũtur ex diuersis causis: vt. d. l. item illa. §. fi. de constitu. pecunia. et hoc qñ non habuerunt originẽ in personis diuersorum dixi

2 als habet locũ qd hic dicitur. ¶ † In tex. ibi propriũ venditorem conuenire. i. dicere q̃ aget ex venditione facta per se et ex venditione facta illi cui ipse successit et sic aget vt heres & ex vna consequitur rem ex altera estimationem vel interesse: q2 si tradidisti mihi ex emptione facta per me non potes postea tradere mihi tanq̃ heredi ex emptione facta per illuz cui successi.

3 ¶ † In tex. ibi vnam quidem actionem monere: idest dicere q̃ dabit vnum libellum in quo narrabitur de vtraq; venditione. & concludet aduersariũ cõdemnari sibi ex vtraq; venditione. s. ex vna noĩe ꝓprio & ex altera noĩe hereditario proponendo ex hoc actionẽ ex empto. nam per hoc videtur intentasse ambas actiones cuz sint eiusdẽ generis & qualitatis: vt. s̃. pro socio. l. cum duabus. §. si plures. & fami. bercisc. l. heres. §. de pluribus. sed si nõ essent eiusdẽ generis & forme nõ debet loqui in singulari q2 sub vno vocabulo alia non cõprehendetur ita loquitur l. si is cui. de actio. & obli. quã glos. hic assignat pro cõtraria nõ tamen dico q̃ aut tũc debeant agitari duo iudicia vel debeant recipi duo libelli: sed gratia minuendarum litiũ cogetur actor ea deducere in eodẽ libello. ita intelligo glo. que est hic: q2 eadẽ ratio est: lz Bar. videat facere differẽtiã an sit eiusdẽ generis et qualitatis an diuersarũ. tu dic q̃ differentia est quãtum ad id qd dixi: q2 qñ sunt eiusdem generis põt loqui in singulari puta dicendo q̃ ꝓponit actionẽ ex empto & videt proponere ambas nõ sic qñ sunt diuersorum generum.

1 ☞ Actio ex empto ad quid cõpetat & cõpetit emptori remis. & que sint de natura cõtractus emptionis. & nu. 4.

2 Venditor nõ obligat ad dandũ sed ad tradendũ dũtaxat.

3 Quod ista traditio nõ sit meri facti sed habeat cãm proprietatis annexam q2 ex ea transfertur dominium si tradens est dñs alias vsucapiendi conditio.

4 Prestare idem est qd tradere.

5 Emptor tenetur transferre dñium pretij.

6 Actio ex empto cõpetẽs ad traditionẽ rei: an sit vna & eadez cũ illa que cõpetit re euicta ad interesse.

1 **Ex empto.** ¶ † Hucusq; tractauit de natura emptionis et ven. hic incipit tractare de natura actionis ex empto dũtaxat: & ad qd cõpetat vsq; ad. §. iul. §. ex vendito. ibi incipit

tractare de natura actionis ex vendito competit ergo actio ex
empto emptori nõ autẽ venditori ⁊ datur ad ꝙplura que per
2 totam istam.l.cõtinentur.¶†No.in hoc principium ꝙ vendi⸗
tor nõ obligaꝛ ad dandũ.i.dñium transferendũ: sed ad traden
3 dum dũtaxat.†Item ꝙ ista traditio nõ est meri facti:imo ha⸗
bet causam ꝓprietatis annexam:qꝛ ex ea transfertur dñium si
tradens est dñs alˀs transfertur vsucapiendi conditio:vt.l.cla⸗
uibus.§.de contrahen.emp. secus qñ rem tradi est in obliga⸗
tione ex alio contractu ꝙ̃ ex isto:quia tunc est meri facti et non
transferꝛ dñium etiã si tradens sit dñs nec etiã cogitur precise
tradere:sed liberatur prestando interesse:vt dixi in.l.j.in prin.
4 §.ea.l.¶†Item no.significatũ verbi prestare nam idem est di
cere qꝺ tradere.¶Item not.que sint de natura istius contra⸗
ctus.s.vt res tradatur ⁊ de euictione teneatur que autẽ sint de
substantia dic vt in.l.pacta conuenta.§.de cõtrahẽ.emp.aliud
est enim esse de natura aliud esse de substantia.nam pactum cõ
tra substãtialia cõtractus nõ valet secus si cõtra naturalia:vt
5 in.l.pacisci.§.de pac.⁊ not. in.d.l.pacta. ¶†Item not. ꝙ em⸗
ptor teneꝛ trãsferre dñium pretij: qꝛ tenetur in quãtitate. idem
dicit Bar.in venditore si vendit aliquid in genere puta decem
salmas vini ⁊ hoc potius est ex natura generis ꝙ̃ cõtractus:vt
not.in simili.in.l.si domus.§.de euic.de leg.j.⁊.l.qui cõcubinã.
6 §.si heres.de leg.iij. ¶†Sed quero an actio ex empto que cõ⸗
petit ad traditionẽ rei sit vna ⁊ eadem cum illa que cõpetit re
euicta ad interesse. glo.in.l.cũ plures.in vlti.glo.in fi.j.de euic.
videꝛ tenere ꝙ nõ:⁊ ꝙ prima extinguitur per traditionem rei
et secuta postea euictione suscitetur quedam noua actio nã ea⸗
dem extincta non potest resuscitari:vt.l.qui res.§.aream.de so
lu.hoc etiam videtur sentire Bar.ꝙ sit actio noua.j.de dona.
l.aristo.§.fi.Sed in cõtrarium ꝙ sit illa eadẽ videtur determi⸗
nare ipse idem Bar.in.l.pompo.in nego.§.de neg.gest.cir.fi.⁊
in.d.§.de euictione.ista magis placet nõ enim esset necesse mul
tiplicare dictiones sine causa: sed hic clarum est ꝙ vna ⁊ eadẽ
actio potest competere ad plura diuersa ⁊ si soluatur vnum po
test extingui respectu illius ⁊ durare respectu alioꝝ nec video
quid repugnet.

a ¶Qꝺ bãnitus. Adde nellum de sctõ Georgio in trac.de bãnitis.

2 ☞ Potest agi vt instrumẽta cancellentur quatenus de facto
extant licet sint cassa de iure.

3 Statutũ si dicat ꝙ bannitus aliquid faciendo puta capiendo
alium bannitũ intelligatur rebãnitus:lꝫ faciendo illud sit ipõ
iure rebãnitus potest tñ petere vt bãnum cassetur.

1 **Redhibitionem.** † Hec actio cõpetit ad resoluendũ cõtractũ vel
ex eo ꝙ res vendita sit morbosa quo casu dicitur ꝓprie redhi⸗
bitio ⁊ hꝫ locum titu.de edil.edi.siue nõ sit morbosa:sed deficit
qualitas substantialis:vt qꝛ venditur ancilla tanꝙ̃ virgo cum
nõ sit quo casu non dicitur proprie redhibitio nec hꝫ locum ti⸗
tulus de edil.edic. tamen potest agi ad resolutionẽ ꝫctus hoc
casu ⁊ idem si partes de cõmuni cõsensu recesserunt a cõtractu
nõ potest per hãc actionẽ repeti qꝺ arrhe vel pretij noĩe datuꝫ
est.h.d.vsqꝫ ad.§.ego autẽ illud quero.⁊ sic vsqꝫ illuc loquitur
de resolutione cõtractus hic autem actio nõ cõpetit vt contra⸗
ctus impleatur vt in principio huius.l.sed etiam dissoluatur
vt in tribus casibus qui hic continentur. ¶Et circa.§.his qui
vina.⁊ pro eius intellectu.vide omnino quod not. Barto.in.l.
si id quod aurum.j.de ver.obliga. ⁊ in.l.ij.C.de rescinden.ven⸗
2 di.⁊ facit.l.quot.§.j.de vsufru.⁊ quod ibi nota. ¶†Not.etiam
glo.super ver.distracturũ.ꝙ potest agi vt instrumenta cancel
3 lentur quatenus de facto extãt:licet sint cassa de iure.†⁊ ideo si
a statutum dicat ꝙ bannitus[a] aliquid faciendo puta capiendo
alium bãnitũ intelligaꝛ rebãnitus:lꝫ illud faciẽdo ipso iure sit
rebannitus potest tamẽ petere vt bãnũ cassetur ⁊ cancelleꝛ de
b libro.argu.huius glos.⁊ sic illud verbum cassare[b] ⁊ cancellare
refertur ad actum facti non iuris. facit.c.proposuit. de conces.
preben.⁊.§.de rescin.vendi.l.fundus qui lutij titij. Et sic ⁊ sen⸗
tentia nulla cassatur.idest cassa et irrita pronuntiatur:vt in.c.
accedens.vt lite nõ cõtesta.⁊ instrumentũ nullum ⁊ inutile pro
pter solutionẽ cancellatur:vt.C.de solu.l.inductum.⁊ adde qꝺ
no.§.de ser.l.j.§.super verbo infirmabiꝛ.⁊ qꝺ not.in.c.ij.de iu⸗
reiuran.vbi verbum absoluimus exponitur:id est absolutum
esse declaramus.

b ¶Verbũ cassa⸗re. Adde glos.et doct.in.c.gratũ. de postu.prela.⁊ gl.in.c.accedẽs. vt lit.nõ cõtesta.

1 **Ego autem.** ¶†Not. hic ꝙ hec actio datur vt re
stituatur id qꝺ est datuꝫ noĩe arrhe
nõ solum eo casu quo recessum est a contractu:vt in casu prece⸗
denti.sed etiam quãdo cõtractus fuit cõsummatus hincinde si
id qꝺ datum est nomine arrhe nõ est cõuersum in pretium nec
conueniri potuit:quia consistebat in specie non in quantitate.
Item ꝙ condictio ob causam vel sine causa potest concurrere
cum speciali actione ex contractu qꝺ facit contra Bar.in.l.sed
et si me putem.§.cum inter.de condi.inde.Item ꝙ cõdictio ob
causam potest competere in contractibus nominatis. certe hic
nõ loquitur de cõdictione ob causam sed de cõdictione sine cau⸗
sa:nec video ꝙ prima possit hic competere : quia illa datur ob
causam de futuro que nõ fuit secuta : sed hic secuta fuit emptio
ob quam data fuit arrha : si tamen non fuisset secuta non nego
quin possit dari.Nec obstat.l.fina.de condict.ob causam. qꝺ ibi
nota.nam fateor ꝙ ad repetendum pretium si venditor no tra⸗
dat rem nõ põt agi cõdict.ob causam sed debet agi vt res tra⸗
datur postꝙ̃ agi potest.⁊ ita loquitur quod ibi no. Sed si detur
actio ꝓ cõtractu futuro et ille nõ sequatur: nõ possum agere vt
impleatur cõtractus : ergo equum est mihi competere cõdictio
nem sine causa ad restituendum quod dedi.

2 ☞ Venditor tenetur transferre possessionẽ licet non teneatur
transferre dñium sed dumtaxat tradere.

3 Emptor ad quid agat contra emptorem qui non cauit de eui⸗
ctione.

1 **Etiam si.** †Venditor serui teneꝛ cauere de his qua⸗
tuor videlicet ꝙ non sit fugitiuus. Item ꝙ
sit furtis et noxijs solutus. Item ꝙ licebit emptori habere.i.ꝙ
nõ euincetur ab eo. Item quod tradetur possessio cum erit tra
denda.hoc primo. Et si nõ tradit tenetur venditor ad interesse
totale.si autem nõ cauetur tenetur ad interesse particulare qua
tenus ex hoc emptor damnificatur.hoc secundo. Et si fuit solu⸗
tum interesse particulare et agitur postea ad totale debet inde
deduci particulare solutum.si autem solutum non fuit quia ven
ditor cauit tunc de interesse totali nihil deducit.hoc tertio ⁊ vl⸗
timo vsqꝫ in finem.Diuide in tres vt in summario.secunda ibi
idem agit non tradentem.tertia ibi idem neratius agit.et est te⸗
xtus aliquãtulum scrupulosus ⁊ omnes glosse tẽdunt ad eius
declarationem.¶Nota hic textum expressum ibi:sed vt trada⸗
2 tur ei possessio.†ꝙ venditor tenetur transferre possessionẽ licet
non teneatur transferre dominium sed dumtaxat tradere vt in
princ.huius.l.quinimo debet transferre possessionem vacuam
i.a nullo occupatam.vt.§.eo.l.ij.§.j.Quero cum venditor serui
teneatur ad ista oĩa actione ex empto an sit vnica actio que com
petat pro oĩbus an sint plures.Bar.in.l.pomponius.el.ij.§.de
nego.ge.circa fi.tenent ꝙ sit vnica tm̃ vt dixi in princi.huius.l.
Item qꝺ hic dicitur interesse particulare deduci de totali vide
tur esse verum quando ex eadem causa prouenit secus si ex di⸗
3 uersis vt.j.de euict.l.euicta.§.si seruus.¶†Notandum ꝙ glos.
magna in versi.sed licet dãnetur.vsqꝫ in finem.videtur sibiipsi
contrariari:qꝛ primo dicit ꝙ si agat cõtra venditorem ex eo qꝺ
non cauit de euictione ⁊ fuit condemnatus ꝙ non fit exactio:
sed differtur quousqꝫ res sit euicta:vt.l.in lege aquil.si delictũ.
§.ad.l.aquil.⁊ rñdit ad istum text.quãtum innuit contrarium
postea in ver.sed si presens agam videꝛ tenere oppositũ ꝙ fiat
exactio si cõdemnatus est:qꝛ non cauit ⁊ hec vera: qꝛ non fit de
interesse totali:sed de particulari qꝺ est de presenti.pone em̃ ꝙ
ex eo ꝙ non cauit emptor alteri vẽdere nõ potuit tanto pretio
quãto vendidisset si cautum fuisset:qꝛ potuisset cedere actionẽ
cõtra cauentem certe statim poterit exigere illud interesse : sed
totale interesse non:qꝛ nõ est euicta postꝙ̃ ergo euicta erat age
tur ad totale ⁊ in eo imputabitur particulare receptum.et hoc
probatur in isto tex.

2 ☞ Emptor non potest agnoscere bonam fidem et defensionẽ
omittere nisi cũ ius euincentis est manifestũ ⁊ etiã cogitur tunc
expectare sententiam.

3 In notorijs ⁊ manifestis nõ requiritur probatio vel sñia ⁊ qñ
hoc procedat.

1 **Emptorem.** ¶†Illud recuperat em⸗
ptor re euicta qꝺ soluẽdo
euincenti poterat eo inuito retinere ⁊ non vltra nec
prohibetur bonã fidẽ agnoscere si ius euincentis est
manifestum.hoc dicit.prin.huius.l.vsqꝫ ver.ideꝫ neratius. Si
ergo emi a te seruum pro.xv.qui tantũ valebat dederat tamen
damnũ titio in.xj.Titius agit cõtra me noxali ⁊ ego cũ posseꝫ
soluendo.x.retinere seruum non solui.sed seruũ pro noxa tra⸗
didi non recupero a te nisi.x.et si fuit stipulatus.x.duplam.x.
duplantur et si noxa est manifesta non cogor aduersus euin⸗
centem defensionẽ facere sed possum fateri ⁊ soluere.x.vel ser⸗
uum tradere nec venditor potest mihi imputare. debeo tamen
expectare cõdemnationem alˀs de euictione non agerem:vt in
glos.que incipit bona fide. Primum dictum huius.l.intellige
quando commode poteram soluere.x.si autem non commode:
sed oportuisset me rem meam distrahere vel sub vsura recipe⸗
re puto ꝙ non sit mihi imputandum si hoc non feci:sed seruum
tradidi.arg.§.de nego.gest.l.diuortiũ.post princi. ibi nõ enim
euestigio ⁊c.j.de sta.li.l.peculiũ.§.si. Item dixi qñ soluendo eo
inuito poterat rem retinere vt in casu predicto secus si eo non
inuito:sed volenti.puta vendidisti mihi rem alienã pro.xv.ait
dominus

dñs ⁊ ꝓbat dñium paratus est tñ ea mihi dimittere pro.x.ego
potius restitui rem nihilominus recupero.xv. q2 non tenebar
negotiari pro vẽditore:scʒ iterũ emere a vero dño ⁊ exbursare
iterũ pecuniã.arg.§.de here.ven.l.vẽditori.post mediũ.⁊.l. po
stulante.in fi.ad trebel. ¶Circa scđam partem dic ꝙ possum
agnoscere bonã fidẽ si ius agentis est manifestum vt hic a con-
trario sensu:sed si nõ intendo actionẽ acquirere: sed me aduer-
sus te defendere:tunc possum etiã si nõ est manifestũ:vt si sum
tutor tuus ⁊ cõuenior a creditoribus tuis si scio illos esse credi
tores possum eis soluere ⁊ non cogor aliquam defensionem fa
cere nec expectare condẽnationem imo si in litem superuacuã
instituerem tenerer tibi:vt hec habentur in.l. quoties.§. sicut.
2 de admi.tuto.†sed hic volebã contra te agere de euictione: vñ
non possum agnoscere bonam fidem ⁊ defensionem omittere
nisi cum ius euincentis est manifestum ⁊ etiam cogor tunc ex-
3 pectare sententiam.vt in glos. ¶†Et allegatur iste text. qđ in
a notorijs ⁊ manifestis[a] nõ requiritur probatio vel sententia: vt
etiam hic no.glos.tamẽ hoc hic non colligit:sʒ bene colligitur
ꝙ non cogit quis defensionem facere:sed potest agnoscere bo-
nam fidem an illud sit verũ in se.Inno.dicit ꝙ sic in.c. ex par-
te.de verb.signi.qđ non est verũ indistincte:sed in his que sunt
b notoria facti permanẽtis que ꝓprie notoria dicuntur:[b] secus
si facti transeuntis que proprie dicunt manifesta.ẽm doct. no-
stros.⁊ si negant necessaria est ꝓbatio.de quo per doct. in.l.ci-
ues ⁊ incole.C.de appel.⁊ in aut.qui semel.C.quõr qñ iu.⁊ per
eundem in.l.ab accu.in.§.nuntiatore.j. ad turpil. et vide circa
hoc qđ no.Bal.in.l.cum fratrẽ.C.de his qui.vt indig.⁊.l. oim.
de testi.⁊ qđ no.plene per canonistas.in.c.vestra.de coha.cle.et
mulie.⁊ in.c.ad nostram.de iureiuran.

1 **Item neratius.** ¶†Etiã si res euincatur ra-
tione solutiõis possessionis
teneť venditor de euictione.h.d.Pone casum ꝙ vẽditor possi
debat rem ab alio vi clam vel precario.⁊ sic ille potior erat in
interdicto vti possidetis aduersus ipsum venditorẽ eodẽ mo-
do potior erit aduersus emptorem in quẽ non potuit creditor
plus iuris transferre ꝙ apud ipsum esset.vt in.l. fina.§.j.§. ad
vell.si ergo agat dicto interdicto ⁊ obtineat: lʒ non euincat rẽ
rõne proprietatis:q2 de illa nihil ꝓbauit qñ tamen rõne pos-
sessionis agetur de euictione:q2 venditor dʒ prestare emptori
vt sit potior nõ solum in proprietate:sed etiã in possessione qđ
etiã probať in eo qui tradidit possessionẽ non vacuam:q2 non
facit emptorẽ potiorem:vt in.l. ij.§.j.§.eo.

1 **Cassius.** ¶†Qui consecutus est duplum nõ agit ad
aliud interesse:sed si stipulatio duple non in
teruenit datur actio ex empto ad interesse particulare et etiam
totale.hoc dicit.
2 Dies interpellat pro homine quãdo est apposita ad differen-
dam solutionem.

1 **Idem que apud.** †Pactum vel lex dispo-
nens ꝙ vẽditor de euictio
ne non teneatur nõ ꝓdest scienti ⁊ doloso sʒ ignoranti tm̃. h.d.
vsqʒ ad.§.si qs rem. ⁊ primo loquiť in pacto quo fuit actum vt
de euictione non teneatur trãsac.xxx.dieb⁹ qđ pactũ nõ ꝓdest
venditori scienti rem alienam quominus teneať ad omne in-
teresse.Si ignorabat prodest vt non teneatur ad interesse non
autem quin teneattur ad restitutionẽ pretij:vt.j.eo.qui autem
postea.in.§.sniam.loquitur in dispositione legali q̃ est ꝙ credi
tor vẽdens pignus nõ teneať de euictione etiã ad restitutionẽ
ꝑtij:vt pʒ i.l.rescriptũ.§.j.de dist.pig.certe hoc est verũ si cre-
ditor erat bonefidei secus si malefidei:quia sciebat rem sibi nõ
esse obligatã vel non potuisse obligari: q2 nõ erat obligantis
nam tenebiť ad omne interesse quinimo de dolo teneť ꝑmitte-
re cum vendit.Certe qñ ignorauit:licet nõ teneatur de euictio
ne tenetur tamen cedere actionẽ contra debitorẽ:vt in.l.credi-
tore.j.de euic.dic vt in.d.l.rescriptum.§.j. Sic ergo plus ope-
ratur dispositio legalis disponens quẽ non teneri ꝙ pretiũ q2
dispositio legis facit eum non teneri etiã ad restitutionẽ pretij
vt isto.§.sententiam. sed pactũ non vt.j.ea.l.§.qui autẽ. ¶In
tex.ibi duplam promitteret.scilicet si interpellauerit intra di-
ctum tẽpus. Ibi ne quid prestet. scilicet si non interpellauerit
2 intra dictũ tẽpus. ¶†In tex.ibi:⁊ emptor hoc fieri intra diez
nõ desiderauit.Sed videtur ꝙ nõ habuit necesse hoc facere:q2
dies interpellauit pro eo: vt.l.magnam.de contrahen.empti.
Sol.non diligenter illud est verũ qñ dies est apposita ad diffe
rendam solutionem.puta promittis soluere infra mensem se-
cus quãdo ad finiendum obligationẽ puta ꝑmitto de euictio
ne vsqʒ ad mensem et vltra mensem non vis teneri dies non in
terpellat casus est hic quinimo potius liberat ope exceptiõis:
vt.l.eum qui ita.§.qui ita.de verbo.obli. est ergo necesse ꝙ in-
fra tempus interpelletur.vide hic glo.in vsibus feudo.de eo q

interfecit fratrem domini sui.c.si.als est.c.j.§.si.vbi glo.allegat
istum tex.

1 **Si quis rem.** ¶†Si euincatur res accessoria
non committitur stipulatio duple
sed bene agitur actione ex empto ad iteresse.hoc dicit.In hoc
est ergo melioris cõditionis res principaliter vendita ꝙ eius
accessoria: quia pro euictione prime cõmittitur stipulatio du-
ple non pro euictione secunde: sed in alio sunt equalis condi-
tionis vt sicut principalis dʒ prestari integra ita ⁊ accessoria vt
j.eo.ti.l.quicquid.⁊.l.penul.§.fi.
2 ☞Pactum ne venditor teneatur de euictione in tribus casi
bus nõ prodest ⁊ qui sint ⁊ qđ si etiã dicať ꝙ nõ teneatur ad re-
stitutionem pretij.
3 Dispositio legalis ꝙ quis non teneať de euictione facit vt etiã
ad restitutionẽ pretij nõ teneatur.
4 In locatione rei si non fuit conuentũ expresse de mercede:tñ te
netur conductor scđm consuetudinem.

1 **Qui autem.** ¶†Pactũ tacitũ vel expressum ꝙ
venditor de euictione non teneatur
non prodest ei quominus habeat restituere pretium nisi etiam
de pretio specialiter ⁊ specifice sit conuentum: sed bene prodest
vt nõ teneatur ad interesse nisi fuerit sciens vel in dolo.hoc di-
cit in effectu: vsqʒ in fi.cum.l.seq.que continuatur.Et primo lo
quitur quando venditor promisit emptori habere licere per se
venditorem ⁊ personas habentes ab eo causaʒ.idest ꝙ nec ipse
nec heres eius vel alius habens ab eo causam molestabit em-
ptorem in re empta vt quotidie fit: q2 dicunt notarij ꝙ dictus
venditor per se heredesqʒ suos dictam rem venditam non tol-
lere non molestare nec inquietare ⁊c.ex qua promissione resul-
tat a cõtrario sensu ꝙ si alius extraneus nõ habens ab eo cau
sam molestet non vult venditor teneri.⁊ sic est tacitum pactum.
nam dixerunt quidam valere ⁊ prodesse venditori. sed iur. di-
cit hoc verum preterꝙ quo ad restitutionem pretij.⁊ hoc vsqʒ
ibi idem ait quod intellige quando fuit apposita dictio taxati
ua in promissione:quia promisit pro se ⁊ habentes causam ab
eo dumtaxat habere licere.si autem non esset apposita illa di-
ctio tunc:licet dixisset de se ⁊ heredibus suis ⁊ habentibus ab
eo causam non propterea videretur actum ꝙ non teneať si ex-
traneus euincat cum de natura cõtractus sit ꝙ teneať quocũ-
ꝙ euincente: vt in glo.mag.⁊ ita intelligit Barto.istam primã
partem.facit.l.in futurum.§.j.de pac.¶Secundo loquitur in
pacto expresso ꝙ non teneatur de euictione alio euincente et
dicit idem etiã si dictum fuerit ꝙ nihil euictionis nomine pre-
stet:nam nihilominus tenebatur ad restitutionẽ pretij per ra-
tionem hic positam in text.vsqʒ ibi:nisi forte. ¶Tertio loqui-
tur de pacto magis specifico ꝙ non teneatur etiam ad restitu-
tionem pretij: ⁊ dicit illud pactũ valere licet ex eo videatur re-
sultare iniquitas ꝙ venditor habebit pretiũ ⁊ emptor non ha
bebit rem si fuit euicta ⁊ sic locupletabitur cum aliena iactura:
sed imputet sibi emptor: q2 tunc videtur quodammodo emere
dubium euentum ⁊ fortunam quo casu toleratur tale inconue
niens: ⁊ ponit exemplum de emente iactum rhetis ⁊ etiam alia
exempla.⁊ hoc ponit vsqʒ ibi:in suprascriptis. ¶Quarto di-
cit ꝙ in plus ⁊ in secundo casu quando non fuit expresse actum
de pretio non restituendo contrarium esset dicendum scilicet
ꝙ pactum non prodest quominus teneatur ad restitutionem
pretij: licet prosit ꝙ nõ teneatur ad interesse: vsqʒ ibi nisi forte. b
¶Quinto ab hoc vltimo excipit casum quãdo vẽditor sciebat
rem esse alienam ⁊ non certiorauit emptorẽ tũc enim non pro-
dest dictum pactũ quominꝰ teneať ad interesse: vt.§.eo.l.idẽqʒ
2 §.sententiã. ¶†Nota ergo ꝙ pactum ne venditor teneatur de
euictione in tribus casibus non prodest. Primus si ipse vendi
tor vel eius heres euinceret.argu. hic in primo casu tunc non
prodest quominus teneatur ad omne interesse quod non vide-
tur actum de se vel herede suo: sed extraneo cum ipse non de-
beat venire contra factum suũ.⁊ si dicať quomodo potest hoc
procedere ꝙ ipse venditor possit euincere dic ex dño superue-
niente vt si tempore venditionis non erat dominus et sic non
transtulit dominium: postea effectus est dominus: quia suc-
cessit vero domino: vnde propterea sine noua traditione trãs-
fertur in emptorem dominium: vt.§.de rei ven. si a titio.cũ ibi
no.vnde potest mero iure vendicare emptor tamen potest eum
repellere exceptione quẽ de euictione tenet actio si hoc non fe-
cit potest postea agere contra ipsum de euictione ad omne in-
teresse nõ obstante dicto pacto ꝙ nõ est intelligendum in casu
quo ipso euincat ita debet intelligi.l.vendicantem.cum.l.seq.
j.de euictioni. Secundo non prodest venditori scienti rem esse
alienam:vt in fi.⁊.§.ea.l.§.idemqʒ.⁊ tunc etiam ad interesse te
nebitur. Tertio non prodest quominus teneatur ad restitutio
nem pretij etiam quando non fuit sciens:quia quando tertius

a ¶Et manifestis. adde glo.i.l.si vero.i.§.q pro rei. ff.qui satis.cogã. c.veniẽs.de accusa.Archi. in.c.q̃ lotharius.ij.q.j.

b ¶Notoria dicũtur.Adde.l.si vero.i.§.q pro rei. ff.q satis.cog.archi.i.c.deus omnipotens.ij.q.j. Bal.ɔsi.cxxv.in ij.volu.

euincit: lz tunc bene prosit quominus teneatur ad interesse teneatur. Fallit autē in tribus casibus in quibus etiam ad restitutionē pretij non tenebatur. Primus quando fuit hoc actum expresse: vt hic ver. nisi forte. ⁊ dicit Cy. in. l. nō dubitatur. C. de euict. ꝙ censebitur actum expresse si dicatur ꝙ venditor nulla actione teneatur: lz de pretio nihil dicatur quod nō placet per istum tex. in ver. ibidem dum dicit nihil euictionis noīe ⁊c. naz hoc est plus dicere ꝙ̄ ꝙ nulla actione teneatur ⁊ plus adaptatur ad restitutionem pretij ⁊ nihilominus hic dicit̄ non ꝙ prodest tale pactū. dic ergo ꝙ debet specifice dici ꝙ non teneatur etiam ad restitutionem: ⁊ ita intelligo istū ver. nisi. ⁊ vide oīno qđ not. in addi. Spe. in ti. de emp. ⁊ vendi. §. fi. in prin. vbi recitat multas opin. ⁊ nihil videntur firmare ego puto verum esse qđ dixi. ¶ Secundus casus est quando fuisset actū de certa et speciali actione puta non vult teneri si euincatur a tali vel ex tali causa. nam etiā tūc nō tenebit̄ ad restitutionē pretij posito ꝙ de pretio spāliter nō sit cōuentū. tex. est cum glo. not. que ita intelligit ⁊ limitat istum text. j. de euictioni. l. qui libertatis. in prin. quam singulariter not. ⁊ ita tenet Bal. in. d. l. nō dubitat. ¶ Tertius casus est quando tale pactum apponeretur in diuisione bonorum tunc enim operat̄ vt non teneatur ad restitutionē pretij etiā si de pretio specifice nō sit cōuentum. glo. est ordinaria quam perpetuo not. in. l. si fami. C. fami. her. ⁊ assignat
3 rationē. †Et predicta in pacto. dispositio vero legalis ꝙ quis non tenetur de euictione facit vt etiam ad restitutionem pretij non teneatur: vt. s. eo. l. sniam. ⁊ patet etiā in eo q scienter emit
4 rem alienā. C. de euic. l. si fundū. ⁊ ibi no. ¶ †Ultimo p istū tex. in ver. ibidē. ibi neqꝫ em̄ bonefidei ⁊c. glos. in. l. dn̄i prediorū. C. de agri. ⁊ censi. determinat ꝙ etiā in locatione rei si non fuit cōuentū expresse de mercede nihilominus quis teneat̄ ſm cōsuetudinē: qꝛ nō est cōueniens ꝙ gaudeat re aliena ⁊ nihil soluat sicut hic dicitur econuerso.

am. ff. de acq. poss. nu. 47. u. sext. ... estionem sing.

2 ☞ Qui vendidit ⁊ tradidit rem vitiosam ignoranter quado non teneatur emptori: ⁊ quid si scienter sed vitium non erat latens. ⁊ nu. 5.
3 Qualiter succurratur emptori qui emit rem vitiosam ignoranter ⁊ que actio ei cōpetat. ⁊ nu. 4.
4 Actio quanto minoris inquantū detur ⁊ an sit nisi vna.
5 Imputatur ei qui asseuerauit qđ ignorabat: si illud reperiat̄ verū ⁊ dicit̄ temeraria asseueratio ⁊ quid in minore.

a ¶ Temeraria asseueratio. Adde c. de co. cle. ⁊ mu. et in. c. veniēs. de regu. iur.

1 Julianus. ¶ †Qui vendidit et tradidit rem vitiosaz tenet̄ ad omne interesse extrinsecum qđ propter tale vitium accidit emptori. Si vero ignoranter nō tenet̄ nisi quātominoris fuisset emptor empturus si vitium sciuisset: fallit in duobus casibus quorum vno non tenetur in aliquo. s. in seruo fure vendito: licet secus in fugitiuo et in alio quo tenetur ad omne interesse si asseruit rem non esse vitiosam tunc autem propter temerariam assertionem tenetur si fuisset sciēs. h. d. in effectu. vsqꝫ ad. §. si venditor. ſm intellectum glo. Primus ergo casus
2 quando vendidit scienter non patitur exceptionem. †Secundus vero casus quando ignoranter sic et ad primam exceptionem. adde alium casuz in quo tenetur ignorans: quia habetur in. l. si sterilis. §. j. j. eodez. ⁊ que sit ratio in vtroqꝫ casu dic vt in glo. magna. que incipit imo ad alium casum falentie in quo tenetur ignorans ad omne. adde alium. s. in vase vitioso vel non integro vendito vel locato etiam si non asseruit contrariuz: vt s. eod. tenetur. §. si vas. et. l. sed addes. §. j. j. locati. glos. tamē illa postea videtur dicere ꝙ aliud in vase vendito aliud in locato: quia in primo seruanda est regula vt non teneatur nisi quāto minoris. ⁊ ita intelligitur. l. tenetur. §. si vas. sed in scđo habet locum exceptio vt teneatur ad omne interesse. de hac tangitur per Barto. in. l. in rebus. §. qui sciens. s. commoda. ⁊ ista distinctio que est hic nō habetur ita bene alibi. ideo ista. l. est not.
3 et famosa. ¶ †Circa primam glos. notandum est ꝙ interdum emptor si sciuisset vitium non fuisset rem empturus: ⁊ tunc habet necesse recurrere ad redhibitoriam que est actio pretoria et durat. vi. mensibus ⁊ datur vt venditor restituat pretium ⁊ recipiat rem suam siue fuerit sciens siue ignorans: vt. j. de edi. edic. l. j. §. causa. nō tn̄ negatur quinetiam hoc casu si venditor fuit sciens possit agi ad omne interesse si emptor damnificatus est per hanc legem sed si non est adhuc damnificatus agat redhibitoria. ¶ Interdum fuisset empturus ⁊ tunc aut fuisset empturus tantum quantum emit non obstante vitio tamen res propter vitium non tantum valebat. pone exemplum in libro habente aliquem defectum et emptor per aliquem doctorem qui de illo defectu non curasset si sciuisset ⁊ nihilominus tantum emisset tamen communiter nō tantum valebat nec cōmuniter fuisset estimatus ⁊ tunc non debet agere quanto minoris fuisset empturus: quia cum illud non possit probari nisi per iuramentum esset periurus si iuraret minus se fuisse empturum agat ergo quanto minoris pretoria que cōpetit quantominus valebat res propter vitium vt. l. ꝙ si nolit. §. si plures. j. de edi. edic. in fi. ⁊ durat anno: vt. C. de edi. act. l. ij. ⁊ sunt alie differentie de quibus in glos. mag. que incipit imo in fi. ¶ Interdum nō fuisset empturus tantum quātum emit res tamen propter illud vitium non minus valebat ⁊ tunc non expedit sibi intentare actionem quanto minoris pretoriam: sed agat quanto minoris ciuilis de qua hic est stabit̄ eius iuramēto cum aliter de hoc nō possit cōstare. ⁊ no. in simili. in. l. si cui. §. ijsdē. j. de accu. ⁊ sic iurabitur cōtra nō dolosum sed hoc ideo qꝛ datur vt restituat qđ acceperat vltra ⁊ sic non vr̄ dānificari. regulariter autem contra nō dolosum nō fit pbatio per iuramentū: vt not. in l. nūmis. de in litē iurā. si vero minus valet ⁊ minus fuisset empturus tunc est in electione sua quā istarū actionum intentet. ⁊ sic ptꝫ ꝙ non sunt superflue. quidā tamē dicūt vt refert glo. ꝙ quāto minoris ciuilis pōt dari etiam quāto minoris res valet vt. j. eo. hoc si vēditor glo. reprobat. qꝛ nos loquimur qn̄ datur propter vitiū rei ibi loquit̄ in re vitiosa vnde nō agit̄ ꝑpter vi-
4 tium: sed propter dolum emptoris vel venditoris. † Cōclusio ergo est ꝙ quāto minoris ciuilis nō datur quāto minoris res est: sed quanto minoris emptor fuisset empturus. Pet. autē vt refert Cy. in. l. ij. C. de edil. actio. dicit ꝙ non reperitur nisi vna actio quanto minoris vcꝫ pretoria que dat̄ quāto minoris res est vel quanto minoris fuisset empturus. nā dicit ipse ꝙ idem est vnū ꝙ aliud: qꝛ sua estimatio non attendit̄ nisi ſm ꝙ cōiter attenderet̄. nam si cōiter valebat. x. lz ipse nō fuisset empturus nisi pro. viij. hoc nō attendit̄: sꝫ psumitur ꝙ fuisset empturus. pro. x. sicut cōiter valet nō autem reperit̄ quanto minoris ciuilis per illum tex. vbi imperator dicit ꝙ non videt ꝙ post annū possit agi quanto minoris si enim esset reperire ciuilem perpetuam. vt glo. dicit nō bene loqueretur imperator. doc. cōmuniter tenēt opi. glo. ⁊ dicunt ꝙ ibi volebat agere quanto minoris res erat. vnde qꝛ lapsus erat annus nō poterat agi quanto minoris pretoria: sed si vellet agere quanto minoris fuisset empturus hoc ibi non vetatur. ⁊ glo. ibi supple ꝙ posset. Breuiter in vno posset Petr. dicere verum qꝛ quanto minoris pretoria est spālis actio ex empto ⁊ sic est proprium nomen actionis ⁊ cum non reperiatur inter actiones bonefidei est stricti iuris: vt idez Pet. refert in. l. fi. C. eo. sed quanto minoris ciuilis nō est actio specialis nec est proprium nomen actionis: sed est quedā adiectio. nam cōpetit actio ex empto: vt hic patet post principiū ibi vel tantum ex empto actione ⁊c. sicut dicimus in actione de peculio et de in rem verso. sed inquantum Pet. dicit ꝙ tantum est dicere quāto minoris res est quanto minoris fuisset empturus nō est verum vt patet ex supradictis ⁊ in hoc est magna vtilitas si bene cōsideret̄. ¶ Sed quero vtrū cōtra venditorē scientem vitiū detur quāto minoris emptor fuisset empturus videt̄ ꝙ non: vt in hac gl. dn̄. dicit: sed ꝑpter dolum emptoris ⁊c. ⁊ in hoc tex. contrarium dico. Quid enim si emptor nō erat adhuc damnificatus propter vitium certe expedit sibi agere quanto minoris fuisset empturus si enim teneretur ignorans fortius sciens. non enim propter hoc debet esse melioris conditionis ⁊ idem in pretorijs actionibus vt. s. dictum est. sed qn̄ est sciens hoc est plus ꝙ potest conuenire ad omne interesse si emptor est
5 damnificatus. †Item predicta omnia procedunt quando vitium erat latens vel quando emptor non habuit facultatem perquirendi: al's imputandum esset ei vt si emptor libri habuisset librum penes se ⁊ potuisset perquirere. per. l. ea que. §. j. s. de hen. emp. Item inquātum loquitur de seruo fugitiuo procedit qn̄ penes venditorē aliqn̄ aufugit. secus si nunqꝫ licet incipit fugere penes emptorem nam de vitijs post vēditionē contingentibus non tenetur venditor nisi specialiter se obligauerit qđ fatue fecisset: vt dicit tex. C. de edi. act. l. iij. ¶ Ultimo not. tex. in fi. ꝙ imputatur ei qui asseuerauit qđ ignorabat
a si illud reperiat̄ verū ⁊ dicitur temeraria asseueratio[a] ⁊ tenet̄ sicut si fuisset sciens ⁊ hoc in maiore in minore vero non noceret nisi facta sit cum iuramento: vt. C. si minor se ma. dixe. l. iij. ver. aditus itaqꝫ. qđ dic vt ibi per glo.

1 Si venditor. ¶ †Si dolo venditoris vēditur res plus ꝙ̄ valet restituitur illud plus ⁊ econtra si dolo emptoris minus ꝙ̄ valeat agit̄ ad illud minus. h. d. ⁊ in primo casu nō est actio quāto minoris de qua loquitur principium. l. quia illa quando minus valet propter vitium ipsius rei hic vero res non erat vitiosa: sed deficiebat aliquid quod venditor asseruit adesse. Item ibi agitur quāto minoris fuisset empturus hic quāto minoris res est: vt etiam ibi not. glo. j.

1 Idem iulianus. †Pactum appositum in fauorem venditoris super co qđ ipse

quod ipse sciebat ⁊ emptorē non certificauit non prodest ei.hoc dicit.dic vt.s.eo.l.j.§.j.

1 **Sed cum in facto.** †Ex dolo cōmisso per tutorē in cōtractu celebrato per eū tenet̄ ipse indistincte.sed in celebrato per pupillū eiꝰ autoritate tenet̄ quatenꝰ pupillꝰ non est locupletior.hoc dicit de ista materia an dolus tutoris noceat pupillo dic vt in.l.fina. de admi.tuto.⁊ plenissime per Bart.in.l.j.§.si pcurator si quis ius dicenti non obtem.⁊ vide bonam glos.in.l.si dolo.j.si quis omis.cau.testa.no.etiam in.l.polla.C.de his qui.vt indig.

2 ☞Vēditor agēs ad pretiū debet rē offerre alias repellitur.

3 Si vnus ex heredibus emptoris offert partem pretij ipm tangentem non consequitur partem rei inuito venditore.

4 Creditor agens ad debitū debet auferre rem sibi pignoratam.

5 Venditor si non oblato vel soluto pretio per errorem credens se teneri tradidit rem non potest eā repetere per condictionē indebiti sed debet agere ad pretium ⁊ quid si non per errorem.

6 Emptor si egit ⁊ nō obtulit q̄ erūt partes iudicis in sentētiādo.

7 Emptor pōt cedere actionē suā anteꝗ̄ soluat pretiū vel offerat.

8 Venditor si est paratus pretium recipere sola oblatio non sufficit sed debet solui pretium ⁊ si emptor habeat ipsum suspectū debet consignari et deponi.

9 Venditor si nō vult recipere pretium sufficit sola oblatio in iudicio ⁊ extra iudiciū cōsignatio ⁊ depositio vt actor cum effectu actionem cōsequatur sicut ad hoc vt liberetur ipse vel res sua.

1 **Offerri pretium.** †Nisi emptor offerat totū pretiū repellitur a petitione rei:sed si partem pretij soluit re euicta illā tantū recuperat.
2 h.d.†circa primā partē.§.querit̄ quid ecōuerso si venditor agit ad pretium.respondeo dꝫ offerre rem alias repellitur:quia nō facit quod debet:licet ego non faciam contra ipsum obtineo:vt no.j.de iureiur.l.si non fiunt.in glo.⁊ frustra petit debitum qui quod debet non impendit:vt.j.de edil.edi.ediles.in fine.⁊ in.c.
3 frustra de reg.iur.lib.vj.¶†Quero quid si vnus ex heredibus emptoris offert partem pretij ipsum tangentem an cōsequatur partem rei dic quod non inuito venditore.vt.s.de contraben.
4 emptionem.l.fistulas.§.qui fundum.¶†Itē quero quid in creditore agente ad debitum an debeat offerre rem sibi pignoratā dic quod sic.argu.hic ⁊ est casus.in.l.apud celsum.§.item queritur si vniones.j.de except.doli.qui non est alibi.secundū Bald.
5 ¶†Itē quero quid si vēditor non oblato vel soluto pretio per errorem credens se teneri tradidit rem an possit eam repetere per condictionē indebiti.dic quod nō:sed debet agere ad ipsū pretium:vt.s.de condict.indeb.l.qui inuicem.secundum vnam lectu.⁊ sic exceptio de qua hic licet sit peremptoria non tamē facit adeo indebitum quod competat indebiti condictio.Si autē non per errorem:tunc distinguitur aut nō fuit habita fides de pretio.quia credit sibi statim debere solui ⁊ potest repetere rem venditam.quia non transtulit dominium.vt.l.procuratoris.§.pe.s.de tribu.nota.in.l.iij.de pigno.actio.⁊ cum habeat vendicationē nulla exceptio sibi opponatur:vt.l.si filius.s.si cer.pe. aut habuit fidem de pretio ⁊ clarum est quod non repetit.quia transfert dominium ⁊ scienter soluit cū non teneretur.vt.l.j.de
6 cōdi.inde.¶†Item quero si emptor egit non obtulit que erūt partes iudicis in sentētiando.respōdeo aut venditor opposuit exceptionē ⁊ petijt se absolui ⁊ tūc absolui debet.qꝛ actor male egit cū non haberet actionē cum effectu vt hic aut apposuit exceptionē non tamen petijt se absolui ⁊ potest condēnari ad tradendum rem sub conditione si pretium sibi soluetur.argu.in.l. iiij.§.illud.de fidei.lib.⁊ quod not.Bart.in.l.exceptionem.C.de proba.⁊ in aut.hoc amplius.C.de fideicō.aut nec petit se absolui nec exceptionem opposuit.sed omnino tacuit ⁊ tūc debet simpliciter condemnari ⁊ si sententia transit in rem iudicatam fit executio in qua nō poterit opponi exceptio nō de pretio soluto qꝛ illa est exceptio peremptoria que post sententiā opponi non potest vnde debebit agere ad ipsum pretium ita no.in Spe.de execu.sen.§.fi.ver.item illud tangitur per Barto.in.l.si duo patroni.§.si quis iurauerit.s.de iure iu.vel dic vt dixi ꝙ imo poterit opponi qꝛ imo infringit sententiā nec opponens dicit eā iniuste latam argu.in.l.cum qui.§.finali.eo.tit.de iure iur.⁊ di
7 cto.§.si quis iurauerit.¶†Itē quero an emptor possit cedere actionem anteꝗ̄ pretiū soluat vel offerat per istū tex.dum dicit ꝙ non est exempto actio ⁊ sic innuit ꝙ nō sit nata contrariū dic ꝙ imo licet obstet exceptio.vnde supple hic infra cum effectu ⁊
8 ad hoc supra de peti.here.l.ꝙ in diem.§.item iul.ait.¶†Ultimo queritur quid si vēditor paratꝰ est recipere an sufficiat sola oblatio an etiā debeat solui.respōdeo si emptor de ipso confidit nec habet ipsum suspectum ꝙ rem nō tradat debet solui.vt hic in glos.j.sed si habet ipsum suspectū debet consignari ⁊ deponi:
9 vt in.l.si soluturus.in fi.j.de solu.†Si aūt non vult recipere an sufficiat sola oblatio.dic ꝙ in iudicio sic per.l.si rē.§.fi.j.de pig. actio.extra iudiciū vero requirit̄ cōsignatio ⁊ depositio ad hoc vt actor cū effectu actionē cōsequat̄ sicut quantū ad hoc vt liberet̄ ipse vel res sua.vt.l.obsignatione.C.de solu.⁊ ita no.ꝑ Bar. in.l.iiij.de cōdi.instit.vbi omnino vide ⁊ per eundē ⁊ etiā Bal. in.l.acceptā.C.de vsuris.⁊ probatur in.l.j.C.de cōmuni ser.ma. ⁊ no.in.l.antepe.C.de pact.inter empt.⁊ ven.

2 ☞Fructꝰ quādo erāt pendētes tēpore venditionis ꝙ censeantur venditi pro eodē pretio.nisi aliter sit actū.⁊ quid si non erāt pendentes tēpore cōtractus sed inceperunt ⁊ fuerunt recollecti per venditorem ⁊ quid si pro illis debetur pensio.⁊ nu.1.⁊.4.

3 Actiones acquisite post contractū venditionis ⁊ ante traditionem ad quem pertineant.

1 **Si fructibus.** ¶†Fructꝰ pendētes tēpore vēditionis ad emptorē pertinēt ⁊ etiā pensio que pro illis debetur.⁊ si fundus erat locatus:licet non debeatur emptori:sed vēditori qui debet exigere ⁊ emptori soluere vel actionem cedere ⁊ idem in alijs quibuscūꝗ̄ actionibus acquisitis post venditionem factam ⁊ occasione rei:qꝛ queruntur
2 tur venditori.Sed cedunt̄ emptori.h.d.¶†In isto.§.quatuor sunt videnda.primo quādo fructꝰ erāt pēdētes tempore venditionis.iste tex.vult ꝙ censeantur venditi pro eodem pretio nisi aliter sit actū ⁊ ratio est qꝛ nō censetur res diuersa quousꝗ̄ coheret solo.de hoc vide bonū text.in.l.fina.§.vt fructus.j.que in frau.credi.vbi etiam suppletur ꝙ hic dicitur maturis.⁊ idē fit ⁊ fortius si nō sunt maturi.facit.l.fructus pendentes.s.de rei vendi.Secūdo videndum est si fundus est locatus ad pecuniā ⁊ sic fructus pertinebūt ad colonum.Quid de pensione que pro illis debetur.Et breuiter dic ꝙ aut loquimur in fundo rustico vbi semel vel bis in anno fit recollectio vel de estate ⁊ vindemia
a aut loquimur in predio vrbano [a] ex quo dietim percipiūtur fructus.primo casu si fructus pro quibus debetur pensio recolligūtur post venditionem factam tota pensio pertinet ad emptorē non ꝙ sibi debeatur sed debetur venditori qui locauit qui potest exigere ⁊ soluere vel actionē cedere ita intelligitur iste text. sm glos.in versi.sed si locatus.aut erat iam percepta pensio tamen adhuc non debebatur sed incepit deberi cum effectu post contractum celebratum.⁊ tunc Dy.tenuit idem in.l.fina.§.fin. j.de iure fisci.Sed Bart.melius tenet contrarium ꝙ pertinent ad venditorē sicut pertinent ipsi fructus si fundus nō esset locatus qꝛ ꝙ incipiat deberi post contractū non est curandū postꝗ̄ pro fructibꝰ prius perceptis debetur.⁊ vide omnino quod ibi
3 plene no.Bar.distinguendo.¶†Tertio videndū est de actionibus quesitis post contractum celebratum ⁊ ante traditionem ad quem pertineant ad istum articulum plene expedit Dyn.et Bart.post eum distinguendo en.l.si titius.§.si prius.j.de aqua plu.arcē.vbi omnino vide ⁊ adde.l.is qui.in puteū.§.si postea j.quod vi aut clam.et hoc si sint acquisite ex dispositione legali Quid autem si per venditorem.dic vt.l.si sub vna.§.fi.de verb.
4 obliga.an debent cedi emptori.¶†Quarto ⁊ vltimo videndū est de fructibus qui non erant pendentes tempore contractus: sed inceperunt postea ⁊ fuerunt recollecti per venditorē.respondeo pertinent ad emptorem.vt in.l.fructus.C.eodem titu.dummodo soluerit pretium a principio vel si non soluit soluat saltē vsuras quod dic.vt not.glos.j.eo.l.§.ex vendito.⁊ in.l.curabit. C.eo.titu.

a ¶In pdio.vrbano.Adde cepo. in trac.de serui. vrba.predio.

1 **Si titius fundum.** ¶†Incrementū alluuionis superueniens post venditionem nō prodest venditori qui de modo seu de mēsura agri scienter mentitus est vt suppleatur mensura secus si ignoranter.h.d.not.et forte alibi non reperitur ista distinctio. ¶In text.ibi ex empto actio competat ad repetitionem pretij quatenus fundus a principio deficiebat in mensura nō obstāte incremento:vt.s.eod.si seruus.§.si modus.⁊ si emptor pretium non soluerat non tenetur soluere pro mensura deficiente:vnde si vendidisti fundum pro centum quem dixisti esse centum iugerum ad rationem vnius pro quolibet iugere.⁊ non sint nisi nonaginta non teneor soluere nisi nonaginta ⁊ si solui centū possum repetere decem:licet per alluuionē decem accreuerint quādo scienter fuisti mentitus ⁊ sic incrementum cedit lucro mei: secus si ignoranter.tunc enim teneor soluere pro centum ac si a principio nihil decessisset.¶Opponit glo.ꝙ indistincte incrementum cedit lucro mei emptoris:vt instit.de contraben.emp. §.si post venditionem.als emptionem.Solu.ille.§.potest intelligi dupliciter.primo quando mensura non deficiebat ⁊ venditio erat pura tūc statim erit perfecta:sicut ergo omne periculū peremptionis vel deteriorationis postea cōtingens pertineret ad emptorem:vt.l.necessario.de peri.⁊ cōmo.rei vendi.ita ⁊ lucrum debet ad ipsum pertinere rōne naturali.Scdo pōt intelligi qn̄ fundus deficiebat in mensura nō tamen fuit venditus ad

mensurāʒ puta vendidisti fundum pro centū ⁊ dixisti esse centū iugerū tamen non fuit dictum ad rationem vnius pro quolibet iugere ⁊ sic est vnicū pretiū tantū tūc adhuc idē nā si deficiebāt decē pro illis nō tenebar soluere ⁊ si solui possum repetere tū qꝛ vēditio statim est perfecta etiā anteꝗ̄ mēsuretur augmētū alluuionis prodest mihi indistincte siue sciēter siue ignorāter fueris mentitus ratione qua. ṡ. si enim fuerit venditus ad mēsurā puta ad rationem vnius pro quolibet iugere tunc anteꝗ̄ mensuretur non est venditio perfecta sicut in vino vendito ad mensurā vel in alijs que venduntur ad pondus vel ad mensuraʒ anteꝗ̄ ponderenť vel mensurenť. vt. l. quod sepe. §. in his. de cōtrahē. emp. nā idē in fundo vendito ad mensurā per. l. si in venditione §. fi. de pe. ⁊ cōmo. rei vē. vt sentit glo. in. d. §. in his ⁊ in. l. j. §. sed nec custodiā. eo. ti. de peri. ⁊ cōmo. rei ven. ⁊ ideo periculuʒ ante mensurationē pertinet ad venditorē. vt. d. §. in his. eodē modo lucrum deberet ad ipsum pertinere indistincte tamē hic singulariter distinguiť aut sciēter fuit mentitus ⁊ tunc propter dolū suū nō prodest sibi augmētū vel diminutio ⁊ peremptio noceret aut ignorāter ⁊ tūc prodest ea ratione qꝛ non est adhuc perfecta venditio hoc verū si accreuerit anteꝗ̄ mensuretur ⁊ ita loquiť hic tex. duʒ dicit anteꝗ̄ modius manifestetur ⁊c. post mensurationem vero venditio est perfecta ⁊ sic lucrum indistincte pertinet ad emptorē hoc tamen puto veruʒ nisi emptor fuerit sciens eadē ratione vt noceat sibi sua scientia sicut nocet vēditori. Itē opp. quod etiam si venditor fuit ignorās postꝗ̄ asseruit esse centum cum non essent debeat sibi nocere sua temeraria asseueratio sicut si sciuisset. vt. ṡ. ea. l. post pri. gl. soluit multis modis. tu dicas verū esse ꝙ noceret si non accreuisset ita loquitur cōtrarium. sed postꝗ̄ accreuit non nocet et sic plus nocet scientia. qꝛ etiam si accreuit tamen fuit temeraria asseueratio ignorāter facta. ⁊ per ista sunt declarate glos. q̄ sunt hic. Quādo aūt fundus venditus continet plusꝗ̄ sit dictum an illud plus veniat in venditione pro eodē pretio vel nullo modo vt debeat pro illo plus solui dixi in. d. l. si seruum. §. j. ṡ. eo.

a ❡ Que sunt phibite vsure. adde c. qꝛ in oībus de vsur. gl. in. c. sup eo. e. ti. ⁊ in. c. q̄m multi. xviij. dist.

2 ☞ Si promisisti mihi ex causa donationis aliquē funduʒ qui erat titij ⁊ sic tenebaris ipsuʒ redimere ⁊ anteꝗ̄ hoc facias titiꝰ ipsum mihi donat liberaris. secus si vendidisti.

1 **Si fundum mihi.** ❡ † In eadē re potest cōcurrere causa lucratiua ⁊ non lucratiua. h. d. sʒ due cause lucratiue nō. vt. l. oēs. ṡ. de act. et ob.
2 † vnde si promisti mihi ex causa donationis quendā fundū qui erat titij ⁊ sic tenebaris ipsum redimere ⁊ dare ⁊ anteꝗ̄ hoc facias titius ipsum mihi donat liberaris per illam regulam de duabus causis lucratiuis. vt in. l. omnes. non sic si vendidisti. qꝛ ista est causa onerosa. qꝛ licet efficiať meꝰ ex causa donatiōis facte a dño remanes tū obligatus ad tradendum. ⁊ qꝛ tradere nō potes ad interesse si vendidisti pro decem ⁊ valet duodecim. qꝛ solui. x. pro. xij. ⁊ si non solui recupero duo. hoc vult iste. §.

b ❡ Nā possent peti vsqꝫ ad dō alex. de imol. in cōsil. lxix. col. fin. in. j. vol. q hoc idem tenet.

1 **In his autem.** ❡ † Dolus ⁊ culpa circa accessoria rei vendite prestatur sicut circa rem principalem. h. d.

2 ☞ Pretium succedit loco rei in particularibus iudicijs.

3 Socius pōt agere ad diuisionē rei contra sociū qui vendiderat partem suam ⁊ adhuc nō tradiderat ⁊ ille poterit agitare iudicium tanꝗ̄ procurator emptoris ⁊ quid secuta traditione.

1 **Idem celsus.** † Qui emit partem rei quam venditor habebat cōmunē cū alio p indiuiso tenetur recipere illud qd̄ ex diuisione perueniet ad vēditorē. h. d. no. intellige istum. §. qn̄ emptor sciebat fundum esse cōmunē pro indiuiso inter venditorē ⁊ aliū. qꝛ videť actū emendo parteʒ pro indiuiso ꝙ teneať recipere quicquid ex diuisione perueniat ad venditorem secus si ignorabat ⁊ putat ad vendi-
2 torē pro diuiso pertinere ne remaneat deceptꝰ. † ⁊ no. hic casum ꝙ pretium succedit loco rei in particularibus iudicijs et ratio est qꝛ ista alienatio q̄ fit per diuisioneʒ dr necessaria secus inuoluntaria alienatione vbi pretiū non succedit loco rei in particularibꝰ secus in vniuersali actione. vt. l. venditor. de hereditā. vel actio. ven. ⁊. l. si rem ⁊ pretium. de peti. here. iuncta. l. si fundū per fideicommissum. de leg. j. ⁊ de le. ij. l. codicillis. §. j. facit. ṡ. de rei ven. l. item si verberatum. §. j. si ergo vendidisti partem tuā pro x. ⁊ ex diuisione fuisti consecutus. xij. teneris ad integra. xij. ⁊ si minus puta octo teneris ad illa tantū quia damnum ⁊ vtilitas
3 post perfectā emptionem pertinet ad me emptorem. † Itē not. hic ꝙ socius potest agere ad diuisionē rei contra sociū qui vendiderat partē suam ⁊ adhuc non tradiderat ⁊ ille potest agitare iudicium tanꝗ̄ procurator emptoris ad hoc. j. eod. venditor domus postꝗ̄ autem tradidisset debet agere contra emptorem ita intelligitur hic versic. equum est enim. ❡ Sed oppo. contra istum tex. in vltimo casu ꝙ ius emptoris nō remaneat in parte que obuenit venditori: sed trāseat etiā cū parte q̄ obuenit socio: vt. j. quibus mo. pig. vel hypo. sol. l. si constante. §. fi. ⁊. l. si is qui fundū. de vsufru. le. So. no. si habebas fundū cōem cū titio pro indiuiso in parte tua cōstituiť mihi ius reale: puta qꝛ pignoras vel cōcedis vsumfructū ⁊ tunc si postea diuidis cū eo ⁊ tibi euenit vna portio ⁊ illi alteri ius pignoris. vel vsufructꝰ quod coberet rei non remanet in portione tantū que tibi obuenit qꝛ cū haberes partem in quolibet cespite terre ad socium tuum necessario peruenit ⁊ de parte tua ⁊ econuerso tibi de sua. ius aūt meū non immutatur ex vestra diuisione ideo dimidia que sibi obuenit p diuisa est mihi obligata pro dimidia ⁊ illa que obuenit socio similiter: ⁊ ita loquūtur ꝯtraria. aut nō constitui s mihi ius in re: sed ad rem vt si vendis ⁊ tunc ius meum remanet cōtra te solū p portione que tibi obtigerit: vt hic in fi. nec transit contra socium cum non sint reale sed personale: vt. l. fi. ṡ. de contrahē. emptio. ⁊ ita nota. per Bartol. in. d. l. is qui vsumfructum. vbi omnino vide ⁊ plenius per euʒ in. l. qui rome. §. duo fratres. de verbo. obliga. in. ix. q.

1 **Si quid seruo.** ❡ † Illa que post venditioneʒ peruenerūt ad seruū venditū ab ipso venditore vel ab alio pertinent ad emptorē. h. d. in prīo ibi venditor donauit puta simpliciter non vt habeat in peculio: qꝛ tunc remaneret penes venditorem.

2 ☞ Emptio ⁊ venditio licet sit vnus contractus variatur tamen eiꝰ nomen cū ab vna parte dicatur vēditio ab alia emptio licet interdū ponatur vnū pro alio.

3 Vsure non possunt peti iure actionis ex vēdito sed bene iudicis officio mercenario ⁊ quid hodie iure canonico.

4 Venditor a quo tempore tenetur ad vsuras.

5 Venditor tradens emptori possessionē precariaʒ liberatur ab actione ex empto: ⁊ si emptor non soluit pretium: an tunc teneatur ad vsuras.

6 Precaria possessio dupliciter dicitur. ⁊ nu. 7.

7 Venditor qui cōstituit se precario nomine emptoris possidere diciť transtulisse possessionē ciuilē ⁊ naturalē in emptorē ⁊ ipse remansisset in detentione tanꝗ̄ colonus vel pcurator ⁊ an liberetur ab actione ex empto. ⁊ nu. 8.

8 Qd̄ ad restituendam talē detentationē quā hʒ possit conueniri interdicto de precario facta reuocatione precarij per emptoreʒ ⁊ etiā actione ex empto.

9 Emptor qui habet precariam possessioneʒ quos fructus faciat suos.

1 **Ex vendito.** † Actio ex vendito cōpetit vēditori ad pretiū ⁊ etiā ad vsuras pretij a tēpore traditionis rei etiā pcario facte cōpetit etiā ad alia q̄ equū est venire in hoc cōtractu q̄ enumeranť vsqꝫ ad. §. si procurator.
2 h. d. in effectu vsqꝫ ad illū. §. † ⁊ hucusqꝫ tractauit de actione ex empto que cōpetit emptori hic incipit tractare de actione ex vēdito ⁊ ambe sunt directe. qꝛ licet vnus sit ꝯtus variatur tū eius nomen qꝛ ab vna parte diciť venditio ab altera dicitur emptio licet interdū vnū de istis noībus ponatur p alio. vt. j. eo. l. veteres. qꝛ vno posito necessario ponitur aliud cum sint correlatiua variať etiā nomē cōtrahentiū. quādo aūt nō variať nomē tunc ab vna parte cōpetit directa ab altera cōpetit contraria qd̄ dic. vt. ṡ. cōmo. l. in cōmodato. §. j. per Bar. ⁊. l. ex cōsensu. de actio. ⁊
3 obli. per gl. ❡ † Quero circa id qd̄ dicitur de vsuris. an possint peti iure actionis ex vēdito. text. iste innuit ꝙ sic dū dicit ꝙ veniūt in hac actione cōtrariū est verū ꝙ imo iudicis officio mercenario ⁊ ideo extincta actione principali per solutioneʒ pretij nō possunt peti vsure. vt. j. eo. qui per collusionē. §. fin. vbi est casus. Nec ob. hic tex. qꝛ nō dicitur hic ꝙ veniūt in hac actione sʒ in hoc iudicio ꝙ est latius vocabulū in iudicio intentato super hac actione venit per implorationē officio iudicis. ❡ Itē quero an istud sit verū etiā hodie de iure canonico quo sunt prohi-
a bite vsure [a] glo. in ea. l. §. ibidē. in fi. magne glos. C. eo. ti. l. curabit videť dicere ꝙ sic. ⁊ idē sentiunt canoniste. Hostien. in sum. de vsuris in. c. salubriter. eo. ti. ꝙ veniūt tanꝗ̄ interesse per. l. socium qui meo. ṡ. pro soci. ꝙ etiā allegat gl. in. §. ibidē. glo. in illa. l. sociū videť sentire contrariū dicēs ꝙ quidā per illā. l. pessime defendūt hodie vsuras vt possunt peti tanꝗ̄ interesse. breuiter dici potest ꝙ tanꝗ̄ interesse dāni emergētis possunt peti ita loquiť prima opinio sed tanꝗ̄ lucri cessantis nō: declaro. nam possent
b peti vsqꝫ [b] ad valorē fructuū quos emptor percepit ⁊ quos percepisset venditor si rem non tradidisset: qꝛ si aliud esset remaneret in dāno vēditor si rem nō tradidisset si vltra valorē fructuū tractaret de lucro vnde nō posset illud petere nomine interesse ita loquiť illa glo. in. l. socium. cōiter tamē practicať contrariuʒ qꝛ emptor postꝗ̄ habuit possessionē si tardauit soluere pretiuʒ soluit aliquid nomine vsurarum nō habito respectu ad fructus perceptos ꝙ nō est fm̄ bonā conscientiam venditoris intellige tamen ꝙ teneatur post lapsuʒ termini ad soluendū nā quousqꝫ durat

durat terminus nō dicitur emptor esse in mora.vt.l.lecta.§.sed cum fortis.ś.si cer.pe.ergo non tenetur ad vsuras nisi cōtrariū sit actum ꝛ isto modo videt intelligere Host.in loco preallegato.nō tamen intelligas ꝙ emptor sit in mora propter hoc soluꝫ ꝙ tradita eſt sibi possessio nisi sit interpellat⁹ de soluēdo vel sit apposit⁹ terminus qui interpellat et hoc probatur in.l.curabit C.eo.nā habetur perinde ac si esset in mora ꝗtū ad vsuras.bar. aūt in.l.de diuisione.so.ma.ꝛ in.l.vinū.si cer.pe.vr̄ sentire ꝙ eo ipso ꝙ est sibi īpletus ꝯtus dicat in mora nisi ipse impleat pro parte sua ꝙ non puto verum quantū ad alios effectus more vt teneatur quantiplurimi vel de periculo ac si esset in mora ſꝫ solum teneat ad vsuras ꝛ ita audio quosdam moder.doc.hoc te-

4 nere ꝙ placet.per.d.l.curabit. ¶†Nunc op.ī prima gl.mag.ꝙ veniunt vsure a tempore contractus qm̄ ab illo tēpore fructus percepti per venditorem sunt restituendi emptori.vt.l.fruct⁹.C. eod.Sol.tunc sunt restituendi si emptor tunc tradidit pretium si aūt non tradidit tunc sunt ita demum restituendi si etiaꝫ ipse vult soluere vsuras pretij ab illo tēpore ꝛ ita procedit cōtrariū si aūt nō vult soluere nō cōpellitur nisi a tēpore traditionis rei nec poterit petere fruct⁹ a tempore cōtractus perceptos postꝙ̄ non vult soluere vsuras ita intelligit ꝛ limitat gl.illaꝫ.l.fructus quod no.ꝛ tene menti vnde si venditor qui fructus percepit vellet eos restituere emptori vt cōsequeretur ab eo vsuras a tēpore cōtract⁹ nō cōpelleret emptor recipere ꝛ imputetur sibi quare non cōpulit emptorem ad soluendū pretiū postꝙ̄ ipse percepit fructus ita innuit ista glo.no.predicta in fructibus satis ꝛ recollectis post venditionem contractam.in illis aūt qui erant pendentes tēpore contractus lꝫ emptor eos petat propter hoc tamen non tenetur ad vsuras qꝛ illi censentur venditi pro eodem pretio.vt.ś.eodem.l.si fructibus.nō sic in satis ꝛ collectis post.

5 ¶†Itē opp.in gl.seq.ꝙ non sufficit venditori emptori tradere possessionē pcariā cū debeat facere ipsuꝫ emptorē in possessione quolibet alio.vt.ś.eo.l.emptorē.§.j.sed nunc nō erat potior imo venditor q potest ab eo aduocare per interdictuꝫ de precario.So.sufficit quātū ad hoc vt teneatur emptor ad vsuras qm̄ hꝫ facultatē percipiendi fructus sicut si fuisset possessio simpliciter tradita.ꝛ fuisset factus potior vt ex tex.hic colligit.sed nō sufficit quantū ad hoc vt liberetur ab actione ex empto qua tenetur tradere.ꝛ ideo soluto pretio pōt adhuc cōueniri vt simpliciter tradat nā quousqꝫ durat precaria possessio ipse emptor q possidet censetur possidere nomine venditoris ꝛ sic potius ipse venditor qꝛ is possidet cuiusnomine possidetur.vt.l.qꝺ meo in

6 princi.de acqui.posses.hoc vult ista glos. ¶†Sed contrarium videtur dicere gl.in.l.ab emptore.ś.de pac.quod venditor qui precariam possessioneꝫ tradidit sit liberatus ab actione ex empto qua tenetur tradere.Solu.precaria possessio dicitur dupliciter.primo quando venditor transtulit eam in emptorē precario.i.ad beneplacitum ipsius venditoris:quia tenebatur tradere si sibi pretium non est solutum.ꝛ tunc loquitur ista glos.cum

7 his q.ś.dixi.†Secundo quando venditor cōstituit se precario nomine emptoris possidere vt quotidie fit et tunc loquitur illa glossa nam tunc hoc casu econuerso venditor dicitur possidere nomine emptoris in queꝫ censetur transtulisse possessionem ciuilem ꝛ naturalem ꝛ ipse remansisset in detentione tanꝙ̄ colonus vel procurator vnde liberatus est ab actione ex empto qua

8 tenebatur tradere:quia tradidit licet ficte † ꝛ ad restituendam detentionem quam habet potest conueniri interdicto de precario facta reuocatione precarij per emptorem ita vult illa glos. quam tenet Bal.vero in.l.j.C.de rescin.vendi.tenet quod etiaꝫ

a actione ex empto.quia nō est ab ea liberatus [a] quousqꝫ aliquid restat fiendū pro executione contractus.ꝛ hic restat.s.restituere detentionē facti.ꝛ hec opinio placet per.l.si heres testamento.ś.

9 eo.vbi bene probatur ratione sui in simili. ¶†Ultimo oppo. quod emptor qui habet precariam possessionem non facit fructus suos:vt.ś.de pericu.ꝛ commo.rei ven.l.serui.gl.non soluit. dic quod fructus naturales facit suos:vt hic.Et idem in industrialibus.Sed fructus ciuiles non:ita loquitur contrariū qꝺ no.Et tene menti.loquitur tamē hic in emptore qui soluto pretio debebat facere fructus suos:sed in alio qui non haberet talē titulum onerosum non sic videtur.

2 ¶Ex contractu celebrato per procuratorem super re domini acquiritur domino vtilis actio indistincte.

3 Ex emptione facta per procuratorem an dominus agere possit ꝛ an ipse procurator possit ex hoc conueniri ꝛ agere.

1 **Si procurator.** ¶†Ex venditione facta per procuratorem ad hoc constitutum dominus conuenitur ꝛ agit vtili actione ad exemplū institorie.hoc dicit.ſm primā lectu.que est ꝙ vterqꝫ casus huius. §.loquitur in procuratore vendente ꝛ tunc primus casus ꝙ dominus conueniatur est clarus per.l.si mutuam.C.de exercito.

Sed secundus casus ꝙ possit agere est dubius.quia regulariter contrarium est nisi sibi cedatur actio.vt.l.possessio.quousqꝫ §.ꝛ si possessio.de acquirē.posses.ꝛ propter hoc prima gl.mag. dicit hunc.§.intelligendum quando iste procurator erat institor quo casu dominus interdum agit ex contractu eius sine cessione scilicet in subsidium:vt in.l.j.in fin.ś.de institor.Et isto modo debet intelligi ꝛ limitari quod hic dicitur agat in subsidium si autem non esset institor non posset agere vt in contrario que glo.non videtur bene loqui.et primo contrariatur sibijpsi dum dicit ꝙ ideo datur vtilis ad exemplū institorie:quia non potest dici institor qui constitutus est ad vnū negotium.preterea etiā quādo nō est institor in subsidiū dn̄s potest agere ꝛ sic debet limitari.§.ꝛ si possessio.dic ergo ꝙ hic agit etiā non in subsidiuꝫ

2 per.l.ꝙ pcurator ex re.ś.de procura.† quia ex cōtractu celebrato per procuratorē super re domini acquiritur domino vtilis actio indistincte.vt ibi ſm aliam lect.possumus ponere casum ꝙ primus casus loquat in pcuratore vendēte.secundus casus in emente dicit ꝙ ex venditione facta per procuratorem dominus agit vtili actione.sed tunc istud secundum dictum bene debet limitari ꝛ restringi scilicet in subsidium:qꝛ non habet locuꝫ l.ꝙ pcurator ex re.qn̄ procurator meus emit nisi emisset et soluisset de pecunia mea.vt no.in.d.§.ꝛ si possessio.tūc bene acquireret mihi indistincte.ꝛ ſm istam lectu.est hic casus de questio-

3 ne sabbatina de qua hic in gl.†an ex emptione facta per procuratorē dominus agere possit que questio pcedebat tenēdo primā lec.sed tenendo secundā non:qꝛ esset hic casus qui tamen dꝫ limitari ſm ꝙ.ś.dixi.ꝛ vide qꝺ no.Cy.in.l.ei qui.C.qꝺ cum eo. ꝛ.l.multū si quis alteri vel sibi.Quid auteꝫ in ipso procuratore an ex cōtractu celebrato pcuratorio nomine possit se conueniri ꝛ agere hic enim loquitur de ipso dn̄o dic vt no.in.l.procurator. qui pro euictione.ś.de pcu.per Bart.ꝛ tetigi in.l.solutū.§.per liberam.ś.de pigno.actio. a

2 ¶Usure certissime que sunt.

3 Emptor si stipulat duplū a venditore in casu quo res euincat stipulatio valet:ei peti potest etiam hodie.

4 Pactū in venditione appositum ꝙ nō soluto pretio ad terminū vēditio sit nulla ꝛ quicquid soluit nomine arrharū vel pretij emptor perdat ꝙ sit licitum.

5 Pena qn̄ ex postfacto apponit obligationi facti vel speciei nō presumitur vsura secus si a principio cōtractus apponatur.

6 Iudex vel testator an possit mandare vt soluatur in certo termino alias nomine pene vel vsurarum soluatur tantum pro quolibet mense.

1 **Idem papi.** †Pena cōsistēs in quātitate adiecta solutioni quātitatis ꝛ excedēs legitimas vsuras presumitur apposita in fraudem vsurarū.Ad hoc allegatur iste.§.ꝛ.l.cum allegas.C.de vsuris.ꝛ cū hodie omnis vsura sit prohibita quātūcūqꝫ modice quantitatis dicimus per istū.§.ꝙ omnis pena apposita solutioni quātitatis ratione tarde solutionis presumit apposita in fraudem vsurarum:ꝛ sic nō potest peti:quod est veruꝫ vt dixi duobus cōcurrentibus scꝫ ꝙ ista pena cōsistat in quātitate secus si in alio:vt in fi.huius.§.et ꝙ sit adiecta solutioni quātitatis secus si speciei vel facto vt in gl.an aūt requiratur ꝛ tertium ꝙ stipulator sit consuetus fenerari.glo.hic tangit ꝛ tenet ꝙ nō.Bar.in.l.si stipulati sumus.de verb.obli.dicit hoc verum si pena est posita per dinumerationem mensiū vel annorum vt loco pene soluat quolibet anno vel mense tantū.secus si esset vnica pena tantū:quia tunc nō presumeretur in fraudem vsure nisi stipulator consueuerit fenerari. b Sed dn̄s Ange.in.l.stipulatio ista.§.alteri.eod.titu.dicit istam distinctionem Bar.pcedere in alio cōtractu ꝙ̄ mutui sed in mu

b tuo [b] tene glo.indistincte per illam.l.cum allegas.qꝛ facili⁹ pre

2 sumitur vsura in mutuo ꝙ̄ in alijs.tene menti. ¶†In tex.ibi in fraudem cōstituti que prohibent vsuram centesimam regulariter.vt.l.si nō sortem in princ.de condi.inde.ꝛ nō centesima quando equiparatur sorti ꝛ duplum equiparatur sorti.ideo licet fuerit appositū loco pene ꝑsumit facta fraus de cōtractu ad cōtractum.s.de vsura ad penā.qualiter aūt venditor potuisset stipulari noīe vsurarū ſm ea que habent in.l.eos.C.de vsuris valeret stipulatio dupli ꝛ in residuo vitiaretur.ꝛ ita tenet glo.hodie vero nihil potest stipulari:ideo nihil valet.Iteꝫ loquitur iste tex. quando quis stipulatur duplum propter retardatā solutioneꝫ

3 pretij vel sortis secus si propter aliud. † vt si emptor stipulatur duplū in venditione casu quo res euincatur talis autē stipulatio valet ꝛ potest peti etiā hodie:qꝛ cessat presumptio vsuraruꝫ que nō conuenit nec debet nisi propter retardatam solutioneꝫ.

4 ¶†In tex.ibi diuersamqꝫ causam.l.cōmissorie.vt si fuit appositum pactum ꝙ non soluto pretio ad terminū venditio sit nulla ꝛ quicquid soluit noīe arrharū vel pretij perdat licituꝫ est in contractu emptionis ꝛ venditionis.vt.j.de leg.cōmis.per totū

a ¶Ab ea liberatus.adde ꝙ hoc ideꝫ tenet Alex. de imo.referēdo pau.hic ꝛ in.d.l. ab emptione in cōsi.xxviij.co.pe nul.in fi.in.ij.volu.Cur.

b ¶Sꝫ in mutuo. Adde quod hoc idem tenet ipse pau.in.d.§.alteri.ꝛ vtrūqꝫ dictū refert ꝛ sequit.d. Alex.de imo.in cōsil.cxix.col.pe. ver.ij.respōdeo in.ij.vol.ꝛ in cōsi. lxxvj.co.pe.ver. circa quartuꝫ.in v.vol.Cur.

licet secus in ɜctu pignoris.C.de pac.pig.l.fi.quo casu aliter cõcipitur illud pactum.Et est verũ quod hic dicitur etiam hodie. q2 ista pena non consistit in quantitate principaliter sed facto.
5 ¶†Et ex eo qd dicit gl.hic qd nõ psumit vsura qñ pena apponitur obligationi vel speciei vel facti assumunt quidã practicã que cõiter servat Bononie:q2 debitor obligat se ad soluendũ in certo termino ⁊ si nõ soluat ad cõsignandũ tot pignora que equiualent quantitati alrs promittit certã penã: ad hoc vt promissio pene dicat apposita obligationi facti.idest consignationi facti pignorũ nõ quãtitatis:⁊ sic possit agi.⁊ in aliquib9 locis ponitur ꝙ debeat cõparere coram iudice ad recipiendũ precepũ sub certa pena ratione pdicta.
6 † Sed certe ista cautela non pdest de iure:q2 postq̃ fuit apposita a principio cõtractus presumit apposita in fraudẽ ar.eius qd no.in.l.si quis sub cõditione.de ɜdi.insti.sed si esset actũ ex postfacto per interuallũ posset pcedere.ita no.bar.in.l.cũ seruus.ĵ.de cõdi.⁊ demõ.vbi omnino vide ⁊ qd no.per gl.in.l.si quis.§.fi.s̄.si quis cau.sed an iudex in sentẽtia vel etiã testator possit mãdare vt soluat in certo termino:alrs nomine pene vsurarũ soluat tantum pro quolibet mense.vide bar.in.l.tutor qui repertoriũ.§.fi.de admi.tu.⁊.l.iij.§.fi.de annu.leg.⁊ de his que pe.no.l.ij.

2 ☞ Modus agendi vt certificet de iure sibi cõpetenti.
3 Cõtractus dolo factus valet ex parte eius qui passus est dolũ si vult sed ex parte cõmittentis non.
4 Casus in quo claudicat ɜtractus fauore pupilli.sed iudiciũ nõ debet claudicare.
5 Pupillus si agit cõtra emptorem ad pretium potest repelli,nisi tradat rem.

1 **Si quis.** † Si ɜctus ex vna parte põt rescindi rõne doli vel minoris etatis põt altera pars agere actione ex eo ɜtractu vt rescindat vel ei stetur si aduersari9 poterat obligari alias secus vt in pupillo ɜhente sine tutoris autoritate.h.d.iste mirabilis.§.qui forte non reperit alibi de isto modo agendi.¶ In tex.ibi:sed si quis minorẽ.xxv.annis supple nõ habentem curatorẽ ⁊ sic poterat obligari mero iure:sed cõpetebat restitutio nõ poterit agi cõtra eum interueniẽte curatore:vt aut stetur ⁊ approbet cõtractus vel reprobetur et ab eo
2 discedatur.¶†No.mirabilẽ modũ agendi vt possit quis agere vt certificetur de iure sibi competenti.ĵ.rem ratã habe.l.indebitum.⁊ no.Bar.in.l.ita stipulatus.circa finem.de verb.obliga.per istũ tex.patet etiam hic ex precedenti casu
3 † ꝙ cõtractus dolo factus valet ex parte eius qui passus est dolũ si vult sed ex parte cõmittentis nõ.de hoc est gl.in.l.iuris gentium.§.ait pretor.de pac.l.in cause.in prin.de mino.⁊ no.in.l.eleganter in prin.de dolo.in.§.fi quis a pupillo.in fi.ibi sibi pupillus nõ obligat:⁊ sic emptor non poterat agere contra pupillũ modo quo supra.aut stetur vel discedatur q2.s̄.quando aduersarius erat obligatus saltem mero hic nullo modo.et hoc vult dicere
4 iste.§.†et sic no.casum in quo claudicat contractus fauore pupilli:sed iudicium non debet claudicare.vt.l.si cum dies.§.pen.
5 de arbi.extra de excep.cum inter.† si tamẽ iste pupillus ageret contra emptorẽ ad pretiũ dico ꝙ emptor possit ipsum repellere nisi tradat rem licet ad eam tradendã etiam offerendo pretium non possem pupillum cõpellere:vt hic ⁊ hoc per.l.si duo patroni.§.si quis iurauerit cũ.§.seq.s̄.de iureiur.postq̃ eñ pupillus approbat p se agendo ad pretiũ debet approbare etiã cõtra se vt rem tradat alias esset solicitus de pda.qd esse nõ debet vt in l.si minoris actũ in fi.de admi.tu.

a ¶ An cõfiscato fundo.Adde an cõfiscatis bonis videt confiscata emphyteosis vide per Bar.Jo.de Jmo.⁊ Lud.ro.in.l.si finita.ĵ §.si de vectigalibus.ff.de dã.infec.⁊ per doct.in c.in quibusdam.de penis.

2 ☞ Modus agendi ago vt agas.

1 **Si venditor.** †Actio ex vẽdito datur p eo ꝙ deuenit in pacto incõtinẽti apposito ⁊ si sit appositũ pactũ ꝙ emptor teneatur stare colono põt vẽditor ɜueniri vt agat cõtra colonũ dantẽ ⁊ restituat emptori.h.d. Nam actio ex locato competit venditori qui locauit idem emptor agit contra illũ vt agat ad damnum illatũ post venditio-
2 nẽ ⁊ sibi restituat posset etiã sibi cedi actio.⁊ sic no.nouũ † modum agendi ago vt agas.sic.ĵ.tit.proxi.l.cum in plures.§.messem.⁊.s̄.ad.l.rhod.de iac.l.ij.§.pe.⁊ de leg.ij.l.sic in fine nec agere possum anteq̃ cedat quando illa actio non competit tibi ex re mea:licet ex re mihi debita:vt hic patet ex dictis iurib9.sec9si ex re mea.vt.l.cũ fundus.§.seruũ.ĵ.si cer.pe.vbi no.

a ¶ Dictio nisi. Adde Bar.in.l.titia.in.§.lucius ff.de pig.ac.archi.in.c.j.de consti.lib.vj.Jo.an. in.c.si cui.de ele. lib.vj.in nouel.

2 ☞ Instrumẽta fundi nõ veniũt in legato fundi nisi leget fundus instructus seu in integro statu.⁊ quid in locatione fundi.
3 Confiscato fundo nõ videntur confiscata omnia que ibi sunt.
4 Preparata vt ponantur in aliquo loco ꝙ habeãtur pro appositis anteq̃ ponantur.

1 **Edibus distractis.** † In venditione ediũ cõtinent omnia q̃ cohereut solo vel parietibus vt perpetuo sint etiam illa q̃ non cohereut sunt tñ preparata propter coherentiã vt claues ⁊ sere et oĩa sine quibus cõmode habitari nõ põt alia nõ veniũt que nõ dicuntur ediũ sed dicũtur instrumenta ⁊ in venditione fundi veniunt ea que in terra se tenent ⁊ que preparata sunt ad terrã vt fimus.alia vero vt instrumẽta fundi non veniunt.h.d.in effectu
2 vsq̃ ad.l.si sterilis.†Et declarãtur predicta per multa exẽpla: sicut in legato fundi nõ veniũt instrã fundi in.l.ij.§.de fun.instru. Jn locatione vero fundi vel dom9.dic.vt.ĵ.ti.pxi.l.ɜ edes §.illud.Jtem quando conceditur vsufructus fundi an videant etiã cõcedi instrumenta dic.vt.s̄.de vsufruc.sed ⁊ si quis.s̄.proprietas vbi est bona gl.pdicta vera nisi legetur vel vendat fundus instruct9 q2 tunc veniunt instrumẽta vt l.j.vel.ij.C.de ver. sig.Jdẽ si dixit fundũ integro statu quia perinde est ac si dixisset instructum.vt.C.de bo.vac.l.ij.li.x.vbi est tex.not.
3 ¶†Quid aũt in sententia cõfiscationis an cõfiscato[a] fundo vident cõfiscata omnia que ibi sunt Guil.de cu.dicit ꝙ sic per.l.cum ancillis. C.de incest.nup.Bar.videtur tenere contrarium per.l.fi.§.ideɜ.
4 diui.ĵ.de publi.⁊ sic in illa.l.cũ ancillis.erat casus spãlis.† Ultimo pro eo qd dicitur in.l.fundũ in fi.cum.l.se.vt ea que sunt preparata vt ponãtur in aliquo loco habeantur pro oppositis anteq̃ ponantur vide Bar.in.l.cetera.§.fi.de leg.j.

1 **Si sterilis ancilla.** †Qui vẽdidit partum nasciturũ q nasci nõ poterat tenetur ad interesse si sciebat.h.d.Sɜ si ignorabat tenet ad restitutionẽ pretij.arg.contra de here.vẽdi.l.cum hereditatem.

1 **Si predij.** †Uendens prediũ tributariũ sciẽter tenetur emptori ignorãti ad interesse si autem ignoranter non tenetur in aliquo.h.d.ẽm intellectũ glo.vt l.iulia.in prin.s̄.eo.in gl.magistra q̃ incipit imo.⁊ ibi ponit rationẽ quare nõ tenetur in aliquo si ignorabat.nã imo videtur ꝙ teneat quanto minoris vt ibi ⁊ respõdet ꝙ imputet sibi emptor q2 debebat scire ꝙ eo ipso ꝙ erat prouinciale erat tributarium certe ista ratio cõcludit ꝙ etiã si venditor erat sciens nõ teneatur in aliquo.q2 emptor non fuit deceptus ab eo sed ex sui simplicitate si nesciuit esse tributarium cum scire deberet.põt dici sustinendo intellectum glo.quod scientia venditoris tanq̃ dolus preponderet crasse ignorãtie emptoris tanq̃ culpe per.l.itẽ si obstetrix in fin.ad.l.aquil.sed quando vterq̃ ignorauit neutra ignorantia preponderat ⁊ ideo potior est conditio rei vt.l.si seruum.§.sequitur.de ver.oblig.

1 **Quãuis.** †Licet venditio nõ valeat emptori tñ decepto dat actio ex illa ad interesse.h.d.¶ Jn tex.ibi de qualitate.s.substantiali alias secus.vt in.l.venditionibus.s̄.de cõtrahẽ.emp.¶ Sed oppo.ꝙ cõtractus non sit nullus.vt.l.si id qd aurũ.de ver.ob.Sol.ɜctus emptionis ⁊ venditionis est nullus si vendis mihi massam eris pro massa auri:q2 interest mea ꝙ sit nullus ne habere soluere pretium.Sed stipulatio ex causa donationis bene valet q2 interest ꝙ valeat mea potius q̃ ꝙ nõ valeat in cõtrario quod declara vt ibi per Bar. ¶ Jtem op.ꝙ si cõtractus est nullus non potest ex eo actio oriri:vt.l.cũ lex.ĵ.de fideiuss.Solu.verũ est si emptor sciebat ipsum nullum quia nõ decipitur alias secus vt ibi no.per Dy.⁊ Bar. vbi omnino vide.

1 **Cum per vendit.** †Contra venditorem morosum in tradendo agitur ad interesse intrinsecum non autem extrinsecum siue consistat in lucro siue in damno.h.d.⁊ semper allegatur.dicitur auteɜ intrinsecum ꝙ cõcernit pretiũ rei vẽdite si plus vel minus valuit post morã vt morosus teneat q̃tiplurimi vel minimi fuit a tempore more prout expedit alteri ⁊ non moroso.vt.s̄.eo.l.ratio.§.si per venditorẽ.aliud aũt interesse qd pretiũ non cõcernit dicit extrinsecũ ⁊ illud nõ venit nisi quando nõ est dare intrinsecũ vt in casu.l.liber homo.§.fi.de ver.obli.an aũt veniat interesse lucri.dic vt dixi.in.l.ij.§.fina.de eo quod cer.lo.¶ Ultimo oppo. quod veniat extrinsecuɜ.vt.s̄.eo.l.iul.in prin.Sol.ibi venditor tradidit ⁊ male quia rem vitiosaɜ hic non tradidit ⁊ maius reputatur delictuɜ in faciendo q̃ in non faciendo.vt.l.ij.⁊ ibi no. ad sillei.in glo.

2 ☞ Dictio nisi an ponat.

1 **Si tibi fundum.** †Actio ex hoc ɜctu datur ad id qd deuenit in pacto incontinenti apposito.h.d.q2 illud habetur loco pretij.vt hic.et l.fundi partem.de ɜhen.emp.¶ Jn fi.tex.ibi si alij vendideris. Quid si alij nondum vendidisti an possim agere ex hoc pacto vt
2 mihi vẽdas pter illa vba nõ vẽdas nisi mihi.⁊ sic querit † an
a dictio nisi[b] ponat.vide per Cy.in.l.actione.C.de transac.et per Bar.in.l.cum.§.qui iniuriarum.si quis cautio.

1 **Qui domum in.** †Jn obligatiõib9 annuis alternatiuis quolibet anno põt variari.h.d.not.⁊ sic tot videntur obligationes qd anni.de leg.j.si

lega.j.si ex toto.§.fi.Sed in contrariu3.l.stichu.§.stipulatio.de verb.obli.stipulatio annua reputatur vna pro omnib⁹ annis. breuiter de isto articulo vide plene per Bart.i.l.si seruus meuij.§.pe.de stip.seruo.

1 **Si in qualitate.** †Decept⁹ in qualitate fundi agit ad interesse sicut deceptus in mensura.h.d.vel dic q deceptus in mensura bene agit ad restitutionem pretij non ad interesse. vt s.eo.si seruum.§.fi.

2 ☞Pactum de futura successione valet quando fit ex necessitate precedentis contractus.

1 **Si quis seruum.** †Si venditor manumittat seruũ venditum.tenet postea ad oĩa que per manumissum fuissent acquisita emptori si nõ fuisset manumissus.sed traditus.& etiã tenetur cauere de hereditate manumissi restituenda quã vendi 2 tor tanq patronus consecutus est.h.d.¶†Et ꝓpter vltimum allegatur ista.l.q pactũ de futura successione valet qñ fit ex necessitate precedentis cõtractus.vt hic in prima solutione gl.de quo dic vt plene nota.in.l.fi.C.de pac.

1 **Si seruus.** †Ex emptione facta per seruu3 fructuarium tẽpore quo durat vsusfruct⁹ non agit fructuari⁹ si vsufructu durante de pecunia ad ipsum pertinẽte nõ soluitur pretiũ l3 soluatur ipso finito:põt tamẽ ipsa pecunia repeti per cõdictione3 indebiti.h.d.ꝑmitte si seruus me⁹ in quo habes vsumfructũ rẽ aliquã emit si quidẽ soluit pretiũ de pecunia tua vel ex operis ei⁹ acquirit tibi.si aũt de iure vel ex alia causa acquirit mihi interim anteq soluat est in pendẽti cui debeat acquiri vt hec habentur in.l.sed & si quis stipuletur.§.j.s.de vsufructu.ponamus ergo q tẽpore quo emit durabat vsusfruct⁹ & anteq solueretur pretiũ finitus est per capitis diminutionẽ postea soluit de pecunia tua per te vel per ipsum an acquiratur tibi actio ad rem videbatur q sic per predicta sed contrariũ est verum quia durãte vsufructu non fuit tibi acquisita & tunc cũ venit acquirenda nõ durat vsusfruct⁹ vñ nõ põt tibi acquiri cũ nõ retrotrahat hec solutio vt fingat facta tẽpore cõtractus & in hoc cõsistit ratio poteris ergo repetere pecuniam per cõdictionem indebiti & mihi acquiritur actio dũmodo soluã pretiũ.iste tamẽ tex.recipit contrarium de verbo ad verbum.de.d.l.sed & si quis.§.j.ver.quid ergo si omisso.vbi recitat opi.Iul.in cõtrariũ de equitate & ista l.fuit Iul.vt patet ex suprascriptione:glo.hic soluit.sed ibi dat alias solutiones.melior solutio videtur mihi illa q ista loquit de rigore iuris.illa de equitate.

1 **Seruum tuũ.** †Si res mihi debita peruenit ad te sine causa possum in subsidium a te condicere soluendo qd in eã impendisti.h.d.vt in.l.cũ fundus.§.seruũ tuũ.s.si cer.pe.vbi ponit iste casus pleni⁹ q hic & dico hic in subsidium q2 venditor credens te esse dominũ serui credebat se esse debitorem tuum & non meum:& ideo tradendo tibi.quia non habet nec dolo desijt habere.licet non sit liberatus ipso iure a me liberatur tamen ope exceptionis paratus est mihi cedere actionẽ cõtra te.vt.l.q sepe.§.si res.s.de cõtrahen.emp.vñ cũ mihi nõ sit consultũ aduersus aliũ ne locupleteris cũ mea iactura subuenit mihi per cõdictionẽ sine cãvel per actionẽ in factũ cõtra te recta via.per.l.si a me.s.si cer.pe.

2 ☞Fideiussores filij seu serui alicuius tenentur insolidum sed pater & dominus de peculio tantum.

1 **Seruo vendente.** †Fideiubẽs ꝓ seruo tenetur in subsidiũ & efficaciter sicut fideiubens pro libero:licet ex cõtractu serui dñs nõ teneat vltra vires peculij.h.d.Licet ergo dñs vel pater teneãtur ex contractu filij vel serui accessorie tanq fideiussores vt habet 2 in.l.cũ fili⁹ de ver.ob.nõ est tamẽ similitudo per oĩa.q2 fideiussores ꝑdictorũ tenent insolidũ.sed pater & dñs de peculio tantum ratio diuersitatis est q2 fideiussores obligant ex eorũ voluntate & contractu sed pater & dominus preter voluntatẽ & etiã contra vt.l.si quis seruum.in fi.s.de pecul.ideo mitius agitur cum eis.

2 ☞Si vendis mihi fructus pendentes videtur actum vt possim ipsos colligere propria autoritate & meis impensis.

3 Quod ista collectio habeat pro traditione licet nõ interueniat actus tuus qui regulariter requiritur in tradente.

4 Vẽditor post traditionẽ rei liberat⁹ est ab illa actione.& q licet postea turbet emptorẽ vel possessionẽ sibi auferat nõ reincidit in eandẽ obligationẽ.sed alijs actionibus cõuenitur.& nu.5.

5 Cõdẽnatus ad tradendũ vel restituẽdũ rem aliquã facta traditione liberatus est ab illa sentẽtia:& quid si postea turbet vel auferat possessionẽ vel ad ipsum reuertatur.

6 Pro violentia turbatiua agitur actione iniuriarũ.

7 Si turbas colonũ vel inquilinum meũ datur mihi contra te vtile interdictum & actio iniuriarum.

8 Uiolentia turbatiua an sit maleficium.

1 **Qui pendentem.** †Uẽditor nõ agit ad pretiũ si rẽ non tradit.& facta traditione si vim inferat emptori nõ cõuenit actione ex empto:sed alijs actionib⁹ cõpetẽti- 2 bus dño.h.d.& cõsueuit allegari ad plura q statim dicã.¶†No. tex.ex prima parte q si vendis mihi fruct⁹ pendẽtes videt actũ vt possim ipsos colligere propria autoritate & per consequens meis impẽsis.qd no.facit ad id quod dixi in.l.item illa.de cõsti. 3 pecu.† Item q ista collectio habet ꝓ traditione licet nõ interueniat actus tuus qui regulariter requiritur in tradente facit 4 l.minus instructus.C.de acqui.pos.cum ibi no.¶†Ex ver.ceterũ no.dum dicit competere actionẽ iniuriarũ & ad exhibẽdu3 nec aliquid dicit de actione ex empto.q venditor post traditionẽ rei liberatus est ab illa actione:& licet emptorẽ postea turbet vel possessionẽ sibi auferat non reincidit in eandem obligationem:sed alijs actionibus conuenitur & hoc voluit glo.que semper allegatur in aut.sacramẽta puberum.in vltima gl.C.si aduersus vendi.& de procura.papinianus.§.si is.in fi.magne glo. 5 Per † qd etiã videtur q si aliquis est condemnatus ad tradendum vel restituendum rem aliquam facta traditione liberatus est ab illa sententia.& licet postea turbet vel auferat possessionẽ vel ad ipsum reuertat nõ poterit iudex virtute eiusdẽ sententie compellere ipsum ad restituẽdũ vel ad cessandũ a molestia per viam executionis sed expedit vt iterũ agatur & noua sententia detur.cõtrariũ tenuit Ja.bu.& Bart.in.l.sed & si possessori.s.de 6 iureiu.dic vt ibi dixi.& facit qd habetur in.l.permisceri.de acq.pos.in fine.¶†No.q pro violẽtia turbatiua agitur actione iniuriarum.facit.l.iniuriarũ.in fi.de iniur.& vide hic glo.in.c.au- 7 toritate.§.vlti.de priui.lib.vj.que allegant istũ tex.q si turbas colonum vel inquilinũ meum:datur mihi contra te vtile inter- 8 dictum & actio iniuriarũ quia videris me prohibere.† Sed an a violentia [a] turbatiua sit maleficiũ vel quasi.glo.in fi.C.si regũ.sentit q non est verum si bona fide credens ius habere turbauit alias secus.ƀm Bald.ibidem per.l.seruus nõ in omnibus.de actio.& obli.

[a] ¶An violentia. adde an violẽtia sit delictũ in personã vel ad personas. vide per Bal.in rubri.extra qd me.cau.

2 ☞Si vendis mihi principaliter rem que non est in rerũ natura q non teneat emptio.

1 **Si quis cũ.** †Venditor tenetur si deficiant ea q dixit accedere rei vendite hoc dicit.glos.oppo.de.l.si seruus.§.qui quãdoq3.de leg.j.per quã videt q venditor non teneatur nisi pro dolijs que ibi reperiuntur & dicit q hic affirmauit esse in fundo ibi nõ certe etiã ibi affirmauit dum legabat centũ que habebat in arca & sic affirmabat se habere.dic ergo q ibi erat causa lucratiua vnde legatarius nõ remanet deceptus nec in damno:q2 nihil sibi debetur postq nihil reperit hic loquitur in contractu 2 in quo emptor remaneret deceptus in damno. ¶†Sed adhuc oppo.q idem in emptore per.l.nec emptio.in princi.&.l.domũ s.de contrahen.emptio.so.& nota.tene menti. aut vendis mihi principaliter rem que non est in rerum natura & tunc non tenet emptio vt in contrarijs.aut vendis rem que est in rerũ natura et dicis ei accedere aliam rem que nõ reperitur.& tunc valet emptio ratione rei principaliter deducte in venditione & ꝓpter hoc agi potest etiã pro re que nõ reperitur siue scienter siue ignorãter affirmaueris et iste est casus not.hoc tene menti:et pro hoc quod habetur.j.l.proxima.facit in ratione sui.d.l.domum . de contrahen.emptio.

1 **Quicquid.** †Ea que venditor dixit accedere debẽt integra prestari sicut si fuissent principaliter vendita.h.d.¶Opp.hic de.l.pe.§.fi.j.eo.vbi sufficit prestari talia qualia ibi reperiuntur.so. ista lex debet intelligi quando venditor in genere dixit predio vendito accedere decem dolia vel dixit vendo tibi tale predium cũ decẽ dolijs & tunc debet tradere integra ibi dixit cum decem dolijs que ibi sunt & sic ad speciem se restringit quo casu distingue vt ibi aut erant vltra decem dolia quedam integra quedam non integra.& debent prestari decẽ integra si possunt aut non erant nisi decem et non integra & sufficit ea prestari talia qualia sunt et hoc habetur ibidẽ.sed si dolia essent per se principaliter vendita indistincte debent tradi integra.vt.l.tenetur.§.si vas.s.eo.titu.sequitur lex predia.

2 ☞Conuentione facta de vendendo cum pacto de locãdo domũ venditori coherentia contractus vestito & sequatur conuẽtio penalis si non fieret qd in pacto deuenit & sic sint tres conuentiones que actiones tunc oriãtur.

3 Emptor si non fecit qd ꝓmisit & sic non locauit & incepit teneri actione ex vendito informata ad id quod deuenit in pacto:si vẽditor nõ egit ad penã põt agere ex vẽdito vt locet & ad interesse.

si non locat. ꝛ nu. 6. ꝛ 9.

4 Si egisti ex vẽdito: ꝛ q2 nõ locaui fuisti consecutus interesse nõ poteris penam petere si plus nõ erat in pena q2 obstabit exceptio al's illud plus poterit peti si plus erat in pena. ꝛ nu. 12.

5 Si incepisti a petitione pene ꝛ ipsam fuisti consecutus non poteris agere ex vendito si non locaui ꝛ ad interesse si non loco. et quid si interesse sit maius ꝙ pena.

6 Creditor lꝫ apponat penã minorẽ ꝙ sit res principalis vel ꝙ sit interesse non videtur illi pluri renuntiare.

7 Qñ ꝓcedit obligatio ex causa lucratiua in vltimis volũtatib⁹: tũc per cõmissionẽ pene seu legati facti noĩe pene recessum est a primo legato ꝛ sola pena peti potest.

8 In cõtractibus vero per solã cõmissionẽ pene nõ est recessum a prima obligatione: sed recedit̃ per electionẽ pene: sed si eligitur actio prima secus: lꝫ fiat quasi nouatio.

9 Si vero ꝓcedit obligatio ex causa onerosa tunc nec per cõmissionẽ pene nec per electionẽ eius facta est nouatio: nec sublata actio prima sed tollitur facta exactione pene. ꝛ nu. 12.

10 Septẽ casus in quib⁹ nõ tollit̃ actio prima ẽt si pena sit exacta.

11 Ratio quare per exactionẽ interesse actione ex empto tollatur stipulatio penalis ope exceptionis ꝛ per exactionẽ pene tollat̃ actio ex empto ad interesse ipso iure.

12 Qđ ex stipulatione incõtinẽti apposita de locãdo post vẽditionem fit informata actio ex vẽdito vt detur etiã ad id qđ deuenit in stipulatione sicut informat̃ a pacto incõtinẽti apposito.

Redia. Lex ista esset clara de se si gl. nõ infrascarent eam que recitant lec. antiquorũ ꝛ eorũ dicta ꝛ opi. que sunt fantasie: licet etiã tãgãt verã lec. in fi. gl. que incipit tria fuerunt hic pacta: tamen illã non prosequitur licet incidẽter de ipsa facit mentionem in glo. mag. ꝛ etiam in glo. parua super verbo conuenit. cetera que hic dicunt̃ concernunt primam lecturam antiquorũ que non potest sustineri. Secundum ergo veram lecturam hoc

1 intẽdit. † licet stipulatio penalis sit commissa: precedens tamẽ obligatio ꝛ actio iure nouationis non est sublata: sed ex ea agi potest: ꝛ si actor fuit consecutus nomine interesse tantum quantum erat in pena tollitur stipulatio penalis ope exceptionis. Si vero actũ fuerit ad penam ꝛ exactio secuta tollit̃ obligatio ꝛ actio prima cõpetens ad interesse ipso iure vsq3 in cõcurrẽtem quãtitatẽ sed si interesse sit mai⁹ nec ipso iure nec ope exceptionis: sed põt illud tolli cũ pena. h. d. ista lex famosa: ꝛ magistra q2 semp allegat̃ ꝛ ſm istã lec. d3 poni ꝙ nõ interuenerit nisi vna stipulatio. sc3 penalis si nõ fieret qđ deuenit in pacto iuxta ven

2 ditionẽ apposito ꝛ sic fuerũt tres cõuentiones vestite. † Prima fuit ipsa venditio dom⁹ q̃ dicitur vestita solo cõsensu. Secunda fuit pactio de locãdo domũ venditori q̃ fuit vestita coherentia contractus. Tertia fuit cõuentio penalis si nõ fieret ꝙ in pacto deuenit ꝛ ista fuit vestita verbis. Prima cõuẽtio producit vnã actionẽ tantũ scilicet ex vendito q̃ datur principaliter ad ꝓtiũ ꝛ hoc ſm naturã cõtractus ꝛ secũdario ad qđ deuenit in pacto tanq̃ informato a pacto: ꝛ hoc per accidens. Scđa conuentio ꝓducit de se prescriptis verbis que oritur ex pacto. l. in bonefidei. C. de pac. ꝛ informat precedentẽ actionẽ ex vendito: vt illa detur vltra ꝙ naturaliter dari soleat. Tertia cõuẽtio producit actionẽ ex stipulatione. s. certi cõdictione ad solã penã: sed ſm primã lect. illa cõuentio de locãdo fuit vestita verbis: q2 interuenit stipulatio ꝛ tunc parit actionẽ prescri. verbis que cessat vbi datur alia sed ꝓducit actionẽ ex stipulatu q̃ datur ad factum. vt §. si cer. pe. l. si quis certũ. ꝛ etiã certi cõdictionẽ ad interesse si nõ fiat. vt. l. certi cõdictio. eo. tñ ista lec. nõ cõgnuit litere dum dicit. Et cõuenit. qm̃ istud verbũ intelligit̃ de cõuentione nuda de se nõ vestita verbis. vt. l. lecta. si cer. pe. in ver. cõuenit ꝛ etiã ita volunt hic gl. in quantũ tangũt primã lec. quã ego primo loco ꝓsequar. in qua cõsistit vtilitas hui⁹ legis in plurib⁹. sed ex alia lec.

3 nõ habem⁹ nisi infrascationes sine aliq̃ vtilitate. ¶ † In tex. ibi penã ꝓmisi subaudi ꝛ nõ feci qđ ꝓmisi: q2 nõ locaui ꝛ sic incidi in penã querit̃ de duob⁹ ſm gl. tu dic meli⁹ ꝙ querit̃ de quatuor. Primũ est an postq̃ incepi teneri actione ex vendito informata ad id quod deuenit in pacto vt sic ex ea non possim cõueniri: sed pena tantũ. ꝙ forte mea interest si est minor ꝙ interesse vel quia potius volo soluere penam ꝙ locare vel teneri ad interesse si nõ locẽ: videbatur ꝙ esset sublata iure nouationis: ꝛ ꝙ ad solã penam possem conueniri per. l. obligationum fere. §. fin. de act. ꝛ obl. Contrariũ tamen determinat̃ ꝙ non est sublata ꝛ quod si non egisti ad penã potes agere ex vendito vt locem ꝛ ad inter-

4 esse si non loco. ¶ † Secũdo queritur hoc presupposito si egisti ex vendito ꝛ q2 non locaui fuisti cõsecutus interesse an ꝓpoteris etiã penã petere ꝛ rñdetur ꝙ nõ si fuisti cõsecutus tantũ quãtũ erat in pena non ꝙ per hoc sit sublata stipulatio penalis ipso iure: sed tñ ope exceptionis ex equitate: quia cũ semel sis consecutus interesse non potes amplius consequi penã que loco interesse solet apponi: ꝛ ad declarandam quantitatem interesse: vt. l. fi. de preto. stipu. ꝛ. l. ij. circa finem. de ver. obli. iuncta. l. bona fides non patitur de reg. iur. innuit ergo ꝙ si plus erat in pe

5 na plus istud possit peti. sicut econuerso. vt in fin. l. ¶ † Tertio queritur quid si incepisti a petitione pene: ꝛ ipsam fuisti consecutus an poteris agere ex vendito si nõ locem: ꝛ ad interesse si nõ loco ꝛ respondet̃ ꝙ non. quoniã actio competens ad predicta sublata est ipso iure per actionem pene: lꝫ per solã cõmissionem stipulationis penalis nullo modo fuerit sublata. vt in prio dicto. ¶ Quarto queritur quid si interesse sit maius ꝙ pena ꝛ respondetur ꝙ potest peti per actionem ex vendito non est subla-

6 ta quantum ad illud: nec ipso iure: nec ope exceptionis. ¶ † Et sic no. ex hoc vltimo dicto ꝙ lꝫ creditor apponat penã minorem ꝙ sit res principalis vel ꝙ sit interesse non propterea sibi preiudicat: vt videat̃ renuntiare illi pluri: vt hic est casus. ꝛ in. l. apud celsum. §. item queritur. si cum eo. de do. excep. ꝛ. §. deco per quẽ fac. est. l. ex hoc. §. fina. ꝛ loquitur hic quando actio competens ad interesse erat bonefidei: idem si erat stricti iuris. vt dixi in illo pluri. vt no. per glo. in. l. fi. §. si quis in ius voca. nõ ie. habes etiã ex hoc vltimo dicto ꝙ si creditor egisset ad penã ꝛ fuisset litem contesta. si tamen nõ fuisset eã consecutus etiã si obtinuisset sententiam nõ esset sublata actio prima competẽs ad interesse: lꝫ tex. in primo dicto innuat ꝓrium dũ dicit anteq̃ penã ex stipulatu petat: ꝛ sic a contrario sensu innuit ꝙ si incipit petere penam non possit redire ad actionem ex vendito. sed non est verũ. q2 illa nõ tollitur nisi per exactionem pene. vt hic patet. simile in. l. fin. C. de fideius. ꝛ. §. si cer. pe. l. si. in prin. dum ergo tex. dicit post prin. anteq̃ penã ex stipulatu petat supple ꝛ exigat. non enim sufficit sola petitio vt excludatur ab actione ex empto vt patet in fi. ¶ Nunc circa istã lec. veram quã gl. nõ prosequuntur principaliter. restat tantũ videre duo. Primũ est qualiter soluatur contrariũ de. l. obligationũ fere. §. fi. de act. ꝛ oblig. ꝛ de. l. ita stipulatus ante fi. cũ gl. de verb. obli. per quã videtur qđ nõ possit agi actione prima q2 est sublata iure nouationis ꝛ transfusa in stipulationẽ penalem etiã si interesse sit maius ꝙ pena. ꝛ ille sunt principales leges que inducuntur ad hoc gl. tamẽ magna in ver. itẽ ad hoc inducit. l. si quis a socio cum. l. seq. §. pro socio sed ille non faciũt q2 ſm verũ intellectuꝫ loquunt̃ quando pena esset petita ꝛ exacta tunc bene tollitur actio prima ipso iure vt hic non aũt dicimus ꝙ etiam anteq̃ sit petita pena sublata est prima eo ipso ꝙ pena est cõmissa. ꝛ sola pena potest peti ad qđ inducitur etiã. l. j. de penu. le. ꝛ. l. j. §. item si ita. ad. l. fal. Ad solut. huius contrarij quot fuerunt capita tot fuerunt sentẽtie ꝛ ex gl. mag. post mediũ ꝛ ibi est alia differentia vsq3 in fine colliguntur tres sol. tenendo istã verã lecturã. Prima est ꝙ tunc tollitur prima quãdo est stipulatio ꝛ contractus stricti iuris est celebratus verbis sicut ipsa stipulatio penalis quia tunc ꝓpter omnimodam similitudinẽ de facili vna stipulatio transfunditur in alteram sic loquunt̃ iura secundo loco allegata quia in habẽtibus symbolum facilis est transitus. secus si precedit obligatio iuris gentiũ vt est actio ex empto vt hic ꝛ idem in similibus quia non sic de facili ar. in. l. si cum patrono. de bono. pos. Alia fuit opin. Azo. ꝙ quecunq3 obligatio precedat fiebat nouatio ſm ista iura per stipulationem penalem nisi contrarium fuisset actuꝫ expresse quod hic debet intelligi ꝙ ita fuerit actum hodie hoc nõ requirit̃ ſm ipsum per. l. fi. C. de noua certe illa. l. loquitur in stipulatione coequeua per quã alia nõ nouat̃ nisi sit actuꝫ nos loquimur in penali in qua illa lex nihil statuit sed stam⁹ iuri veteri. Alia sol. ponit̃ in fi. gl. q̃ in idẽ reincidit cũ ista Azo. ꝙ hic pena nõ fuit apposita animo nouandi sꝫ animo limitãdi interesse Alie solutiones ponũtur in. l. si quis a socio ꝛ plures alias recitat Bar. in. d. l. ita stipulat⁹. ꝛ omnes reprobat ꝛ finaliter soluit ꝙ aut ꝓcedit obligatio ex causa onerosa ꝛ non nouatur per stipulationem penalẽ. ꝛ ita loquitur hic. ꝛ. l. si quis a socio. ꝛ. l. apud celsum. §. labeo. de doli excep. ꝛ omnes leges que probant non fieri nouationem vt etiã habetur in. l. lucius. ꝛ in. l. duo societatem. §. pro so. circa fi. aut precedit obligatio ex causa lucratiua. ꝛ tunc induceretur nouatio etiã si min⁹ sit in pena ꝙ in actione prima ꝛ sola pena possit peti. ita loquũtur contraria. Certe ſm hoc sequeretur absurdum ꝙ dabitur materia debitori ex causa lucratiua incidendi in morã ꝛ non in obseruando contractum si minus erat in pena vt si promisisti fundũ ex causa donationis qui valet centũ sub pena quinquaginta. nam si non tradis fundum non poteris amplius conueniri ad fundum sed ad solam penam nihil mihi proderit: sed potius nocebit qđ esse nõ debet propterea videt̃ tex. contra Barto. quẽ nemo allegat. in. l. q̃uis bassa. C. de vsu. vbi si fui stipulatus minores vsuras ꝛ si non solueris fui stipulatus maiores dicit̃ ibi ꝙ si petij minores vel recepi non videor recessisse a prima stipulatione de minoribus: ergo sequit̃

ergo sequitur ꝙ sola cõmissio stipulationis de maioribus vsuris
nõ facit videri recessum a stipulatione prima de minoribus:sed
ita demũ si maiores peto:⁊ tamẽ prima stipulatio erat ex causa
lucratiua.preterea.l.obligationum fere.in fine.non dicit ꝙ fiat
nouatio sed dicit ꝙ fit quasi nouatio quod est minus.Itẽ.l.ita
stipulatus.in fin.nihil facit si bene inspiciatur.imo facit contra
dum vult inferre vel ꝙ petatur pena vel id quod est in prima
obligatione simul aũt peti potest nec.l.j.de pe.leg.quicꝙ facit
quia loquitur in legatis que dependent a mera voluntate testa
toris:vnde si grauauit heredem de dando mihi penum ⁊ si nõ
dederit dare mihi decem potuit hoc fecisse ita fauore heredis
si penus plus valebat sicut fauore legatarij.nec potest conque-
ri legatarius:quia quodcunꝙ istorum habeat lucratur:sed cõ
trahens semper censetur apposuisse penam sui fauore.⁊ sic no-
7 luisse recedere a prima obligatione.† dico ergo ⁊ est opi.noua
partim sequendo Barto.partim non.ꝙ quando precedit obli-
gatio ex causa lucratiua si loquitur in vltimis volũtatibus ve-
rum dicit Bart.ꝙ per cõmissionem pene seu legati facti nomi-
ne pene recessũ est a primo legato ⁊ sola pena potest peti.vt in
dicta.l.j.de penu.lega.⁊.l.j.§.item si ita.ad.l.falci.per rationem
8 quam supra dixi.† In contractibus vero ne sequantur incon-
ueniẽtia:de quibus supra ꝙ mora nõ noceat moroso.⁊ ꝙ pro-
missio noceat diligenti ꝙ per solam commissionem pene non est
recessum a prima obligatione:sed receditur per electionem pe-
ne.quia si creditor penam eligat ⁊ extunc videtur recedere ab
obligatione prima etiã anteꝗ exigat penam ⁊ ita intelligo istã
l.obligationum fere.§.finali.Sed si eligerem actionem primaʒ
secus vt in dicta.l.ꝗuis balsa.C.de vsuris.⁊ ideo tex.in dicta.l.
finali.dicit ꝙ fit quasi nouatio.quia si fieret ꝓprie nouatio sta-
9 tim ꝙ esset cõmissa pena esset facta.† quando aũt ꝓcedit obliga
tio ex causa onerosa.tunc nec per cõmissionẽ pene nec per ele-
ctionem eius facta est nouatio nec sublata actio prima.sed tolli
tur facta actione pene ⁊ ita loquitur ista.l.cũ similib⁹ et ista opi
nio continet magnã equitatem si bene cõsideretur.ponit etiam
10 Bar.vnã distinctionẽ circa hunc articulũ.† ex qua collige tres
casus in quibus non tollitur actio prima etiã si pena sit exacta.
Primus quãdo pena esset apposita loco particularis interesse
vt.l.traiectitie.§.de illo.de act.⁊ obliga.Item quando esset ap-
posita loco contemptus.vt.s.de arb.l.si quis rem.Tertio quã-
do apposita esset clausula rato manente pacto.vt.l.qui fidem.s.
de transac.nã in istis casibus pena potest peti vna cum interesse
vt dictis legibus nimirum si exacta pena non tollitur actio pri
ma ad interesse sicut videmus in ꝑpena legali.vt.l.si pro fure.s.
de condi.furti.¶ Sunt alij tres casus quibus tollitur actio pri
ma per exactionem pene non autem per solam commissionem.
Primus quando precedit conuentio liberatoria vt pactum de
non petẽdo sub certa pena.vt.l.rescriptum.§.si pacto.s.de pac.
licet enim pena sit commissa non prohibetur debitor opponere
exceptionẽ pacti ⁊ sic exceptio non est sublata iure nouationis
nõ tamen potest exceptionem obijcere ⁊ penã petere:sed si petit
penã ammodo exceptionem obijcere non potest.Alius est qñ
precessit conuentio obligatoria ex causa onerosa sine clausula
rato manente pacto vt in hac.l.cum similibus.Tertius est qñ
ex causa lucratiua tamen sunt concepte in personis diuersorũ.
vt.l.j.§.fi.de stipu.seruo.Et in istis oẽs concordant.Restat se-
ptimus ⁊ vltimus casus quando precedit obligatio ⁊ ex causa
lucratiua ⁊ in persona eiusdẽ quo casu Barto.tenet indistincte
per solã cõmissionẽ pene ipsam tolli ego autem dixi.vt.s.Et est
expeditus iste articulus clare ⁊ cõpẽdiose qui est difficilior om-
nibus alijs ⁊ ꝓpter ipsum principaliter ad istam.l.remittitur.
11 ¶ † Aliud est videndũ circa istã lec.que sit ratio diuersitatis ꝙ
per actionẽ interesse tollitur stipulatio penalis ope exceptionis
⁊ ecõtra per exactionẽ pene tollitur actio ex empto ad interesse
ipso iure glos.mag.post prin.⁊ ibi est ratio assignat tres ratio-
nes vsꝗ ad ver.itẽ si primo tene primã rationem que est clara
q꞉ in stipulatione penali non inspicitur interesse.vt in.l.stipula
tio ista.§.alteri.de verb.obli.⁊ in.l.iij.eo.tit.vbi cõmittit etiã ei
cui⁹ nõ interest licet ergo quis exegerit interesse ⁊ sic cesset iter-
esse nõ ꝓpterea dʒ esse sublata penalis stipulatio ĩ qua interesse
non curatur.Sed q꞉ pena licet cõmittat ei cuius nõ interest so-
let tamẽ apponi loco interesse vt.l.fin.de preto.stip.de equitate
obstat exceptio vt etiã patet in.d.l.iij.Sed ecõtra in actione ex
vendito inspicit an intersit qñ ad interesse ꝯpetit ⁊ sic cessat in-
teresse nõ cõpetere.vt.l.si procuratorẽ.§.si mãdati.s.man.licet
exacta pena cessat interesse vsꝗ ad concurrentẽ quãtitatẽ ergo
ipso iure cessat actio cõpetere.⁊ ista est vera actio.¶ Tertia au
tẽ ratio gl.ꝙ actio ex empto sit bonefidei nõ est bona q꞉ etiam si
interesse posset peti per actionẽ ex stipulatione vt in casu hui⁹.l.
sm aliam lec.exacta pena ipso iure tolletur actio ex stipulatione
competens ad interesse quia nõ esset ad quid detur.⁊ ex his est

expedita ista lec.¶ Contra quã gl.que incipit imo circa fi.for-
mat opposi.de.l.si duo.§.quis cau.⁊ de.l.etiã.§.pe.de peti.here.
per quas videt ꝙ possit peti pena ⁊ interesse ⁊ soluit no.ꝙ a di-
uersis personis potest ab eadem non ⁊ de hoc vide glo.s.de eo
per quem fac.est.l.fi.¶ In glo.magna que incipit sed hoc vide
detur esse falsum.In lect.vero antiquorum quam gl.ponit pri-
mo loco ⁊ eam prosequitur in glo.magna notandum est conclu
siue.Quod illi volunt ꝙ illud pactuʒ de locãdo fuit stipulatio-
ne vallatum ⁊ in hoc differt a lec.quã posui.⁊ sic fuerunt due sti
pulationes.hoc tamen vt dixi.s.non conuenit litere dum dicit
12 conuenit qd intelligit per pactũ nudum de se.† Item volũt di-
cti antiqui ꝙ ex illa stipulatione incontinenti apposita fuerit in
formata actio ex vendito vt detur etiaʒ ad id qd deuenit in sti-
pulatione sicut informatur a pacto nudo incontinenti apposito
⁊ istud est notabile ⁊ melius quod sit in ista lectu.nec scio istud
alibi.videbatur contrarium q꞉ talis conuentio postꝗ est vesti-
ta verbis indiget vestimẽto coherẽtis cõtractus ꝗtũ ad ꝓdu-
cendũ actionẽ q꞉ posset eã ꝓducere etiã si nõ coheret:vnde vide
batur ꝙ nec etiam informaret.sed contrarium est postꝗ cohe-
ret vt licet coherẽtia nõ producat actionẽ sed solẽnitas verborũ
tamẽ veterẽ actionẽ informat.tene menti ad materiã.l.in bone
fidei.⁊.l.petens.C.de pac.Itẽ tertio volunt isti antiqui ꝙ si fuit
actione ex vendito informata ad id quod deuenit in stipulatio-
ne ⁊ facta fuit exactio ad interesse tollitur actio ex stipulatione
cõpetente ad idẽ ope exceptionis dũmodo fuerit tantũ cõsecu-
tus inquãtũ pena.⁊ hic dicunt esse casus huius.l.in ver.si cõsti-
tut⁹.certe neutrũ dictũ põt sustineri.q꞉ cum ambe iste actiones
cõpetant ad idẽ facta exactione ex vna debebit tolli altera ipso
iure etiã si oriantur ex diuersis principijs.vt.l.item illa.§.fin.de
ꝯsti.pecu.⁊ etiam patet ex his que not.gl.magna in ver.itẽ si in
primo vbi determinat ecõtra si fuit actum ex stipulatione ad id
quod deuenit in ea ⁊ facta exactione tollitur actio ex vẽdito in-
formata cõpetens ad idem ipso iure q꞉ cessat interesse vt litera
dicit ergo idem debet esse econuerso quia est eadem ratio vt si
primo sit actum actione ex vendito informata ⁊ facta ex actio-
ne tollatur actio ex stipulatu ad idẽ cõpetens.Item scd̃m dictũ
non potest procedere q꞉ postꝗ non queritur an tollitur stipula-
tio penalis sed an tollat stipulatio cõpetens ad idem nõ debet
haberi respectus ad stipulationeʒ penalem quid enim si est ma
ior pena ꝗ interesse quare est necesse exigere tantũ quantum est
vt in pena vt retollatur alia actio competens ad interesse non
posset assignari bona ratio.gl.tñ magna in principio que sen-
sit istud contrariũ dicit ꝙ propter aliud habetur hic respectus
ad stipulationẽ pene q꞉ actio ex vendito informata ⁊ actio ex sti
pulatu competens ad idem sunt coequeue ⁊ non esset sufficiens
vna tollere alteram de directo ⁊ per se.ar.in.l.si reus de duob⁹
re.sed tollit per indirectũ mediante stipulatione penali q꞉ actio
ex vendito tollit penalem facta exactione ⁊ penalis tollit ex sti-
pulatu similiter facta exactione ergo ⁊ ex vẽdito tollit ex stipula
tu per regulã si vinco vincentẽ te ⁊c.q꞉ actio ex vendito vincit sti
pulationem penalem ⁊ penalis vincit actionẽ ex stipulatu.Bre-
uiter ista est vna truffa q꞉ verũ est ꝙ vna stipulatio coequeua nõ
tollit alteram quãdo non est facta exactio ex ea sed queritur an
per successionẽ si vnus reus debẽdi succedit alteri pariter obli
gatio tollatur vna per alteram certe non.sed ambo durant ⁊ ex
vna potest cõueniri tanꝗ ipse proprio nomine ⁊ ex altera tanꝗ
heres sed facta exactione ex vna bene tollitur altera ipso iure et
sic non indiget ista actio ex vendito iuuamine stipulationis pe
nalis ad tollendũ stipulationẽ coequeuã sed sufficit per seipsaʒ
mediãte exactione nõ ergo põt sustineri hec le.Volunt ⁊ vltimo
isti antiqui econuerso ꝙ si fuit petit a pena ⁊ exacte bene tollitur
ipso iure actio ex vendito.⁊ ꝙ iste est casus in ver.ex stipulatu.
certe iste non esset casus econuerso ad precedentem quem iuris-
consultus voluit ponere quia precedens est an per actionem ex
vendito facta ex actione tollatur ex stipulatu competẽs ad idẽ
iste econuerso deberet esse an per actioneʒ ex stipulatione facta
ex actione tollatur ex vendito cõpetens ad idem qui casus sm
ipsos antiquos non ponetur in ista.l.vt dicit glos.mag.in ver.
item si primo.⁊ sic non bene adaptatur ad mentem iuriscõsulti
iste intellectus antiquorum.Cetera que sunt in glos.magna si
bene consideres remanet declarata vnde non intendo tempus
perdere in ea.¶ In glos.magna super verbo ex vendito dum
dicit de prima autem actione ex vendito nullo modo potest lo-
qui intellige de prima.l.originali actione ex vendito que datur
ad pretium qua ratio reputatur que datur ad id quod est in na
tura contractus.Sed inquantum datur ad id quod deuenit in
pacto etiam stipulatione vallato potest dici secundaria licet sit
eadem.¶ In eadem glo.ibi nam ex stipulatione de faciẽdo.po
ne egi ad id quod conuenit facere sed glos.magna in versi.item
ad id.tenet contrarium ꝙ illa actio ex stipulatu est nouata per

stipulationem penalem ipsa tamen verior est quia non est no-
13 uata. ¶ † In glo. magna circa medium ibi. item ad id gl. prose
quendo lect. antiquorum formauit quatuor questiones. prima
vsq3 ibi sed si agetur. secunda vsq3 ibi τ est ratio. tertia vsq3 ibi
item si primo vsq3 ad istum ver. que questiones declarate et ex-
pedite per ea que. s. dicta sunt. τ glos. est satis clara de se. hic ve-
ro glo. tenendo eandem lec. format vnam oppositionem princi
palem super tex. an ver. consecutus. dum dicit ꝙ per actionem
ex vendito secuta exactione tollitur penalis stipulatio ope exce-
ptionis. nam imo videtur ꝙ fuerit sublata anteꝙ etiā ageret τ
exigeret ex ea per actionē ex vendito q2 erat sublata per stipu-
latione penalem ipso iure non ope exceptionis. vt. l. obligatio-
num fere. §. fi. τ respondet quatuor modis vsq3 in fi. glos. prime
fatendo contrarium ꝙ tam actio ex vendito informat q̄ actio
ex stipulatu competens ad idem sunt ipso iure sublate per com
missionē stipulationis penalis. τ si dicatur ſm hoc nō erat diffe
rentia inter vnam ad alterā cuius contrariū videt velle iste tex.
respondet gl. ꝙ imo est quantū ad qd datur q2 actio ex vendi-
to informata datur ad factū τ ad interesse sed actio ex stipulatu
cōpetēs ad idē datur ad factū tantū certe τ in ista differētia hic
iuriscōsultus nō sensit solū de illa q̄ cōsistit in modo tollēdo. q2
vna tollitur ipso iure altera ope exceptionis. pterea ista differē
tia nō est vera q2 imo vtraq3 dat ad factū per pri⁹ τ ad interesse
per posterius. vt. l. stipulationes non diuidūtur. §. celsus. de ver.
obli. τ. l. si quis ab alio. de re iudicata. preterea ꝙ actio ex ven-
dito sit sublata hic per nouationem est contra tex. in primo ver.
respondi τc. vbi dicitur ꝙ potest agi ex vendito si non fuit actū
ad penam ꝙ nō esset si esset sublata. preterea impropriaret tex.
dū dicit exceptione ꝙ intelligatur de exceptione intentionis vt
glo. dicit imo loquitur de illa que est proprie exceptio vt patet
etiam ex his que sequuntur vbi dicit ꝙ actio ex vendito tolli-
tur ipso iure. nam τ tunc datur etiam exceptio intentionis: τ sic
esset dicere idem per idem. Secunda est opi. in ver. est et alia. ꝙ
actio ex stipulatu competens ad factum bene est sublata ipso iu-
re per commissionem stipulationis penalis tum propter simili
tudinē quam habet cum illa q2 est stricti iuris τ est contractus
iuris ciuilis sicut stipulatio penalis. tum propter proximitatem
q2 proximior est stipulatio penalis cum sit media inter cōtractū
emptionis τ stipulationem penalem sed actio ex vendito infor
mata competens ad idem non est sublata per nouationē tū q2
non habet similitudinem cum illa τ q2 remotior est τ l3 informe
tur ab illa stipulatione media non tamen oritur ex illa sed ori-
tur ex contractu venditionis vnde nō tollitur postea ipso iure
per exactionem pene. τ hoc vult glo. aliquantulum per obscura
verba vsq3 ibi vel melius. τ tunc cessaret contrariū de ipso tex.
in primo ver. qui pbat ꝙ nō est sublata tū ista differētia repro-
batur per doc. per id qd habet vel not. in. l. j. vel. ij. C. de iure em-
phy. ꝙ ille ɔtract⁹ nō nouat p stipulationē penalē τ tamē est stri
cti iuris τ est ɔtractus iuris ciuilis. Tertia fuit opi. Azo. ꝙ hic
fuit actū expresse ꝙ non fieret nouatio qd est diuinare. Quarta
est ꝙ fuit actū tacite τ hoc vult gl. vsq3 in fi. tu aūt dic. vt. s.

2 ¶ Legatari⁹ emēdo ab herede rē sibi pure legatā videt lega-
tum repudiasse τ quid si emat ab alio τ quid si emit a testatore.
3 Fideicōmissarius si pendēte cōditione fideicōmissi emat rē ab
herede an τ qñ eueniēte cōditione possit agere ad pretium.

1 **Qui res sub con.** † Legatari⁹ q emit rem legatā ab he-
rede pendente cōditione legati si postea existat con-
ditio repetit pretiū per actionem ex empto: q2 sibiipsi
videtur rem euincere. h. d. ¶ In tex. ibi imprudens. idest igno-
rans eā sibi legatā. quid aūt si sciuit an per hoc qd emit videa-
tur repudiasse legatū dic ꝙ non in casu huius legis: vbi erat le
gatum sub conditione τ sic non poterat repudiare conditione pē
dente. vt. l. si ita sit scriptum. §. si sub conditione. de lega. ij. τ. l. si
2 quis ita. † Si autē esset purum: tunc Dy. tenuit ꝙ emendo le-
gatum ab herede scienter videatur repudiasse. Bar. tenuit con
trarium de quo plenissime in. l. qui rome. §. duo fratres. de ver.
ob. in. xij. q. ¶ In tex. ibi actione ex empto τ etiā actione ex testa
mēto per rationē q̄ sequit: q2 nō videtur habere ex causa legati
quousq3 recuperet illud qd sibi abest q̄ ratio magis cōcludit ad
actionē ex testamēto q̄ ad actionē ex empto τ hoc probatur in
l. huiusmodi. §. qui seruum. in fi. de leg. j. ratio autem quare de-
tur actio ex empto est alia q̄ illa que ponitur in tex. quia desinit
habere ex causa emptionis τ incipit habere ex causa legati que
precedebat emptionem: vt est casus in. l. fundi ad. l. fal. τ sic sibi-
ipsi videtur euincere. quia ipse qui est legatarius euincit sibiipsi
vt emptori: sicut ergo alio euincente posset agere ad recupera-
tionem pretij ita τ ipsomet euincēte in hoc tamē differt: q2 alio
euincente posset agere ad duplam. sed cum ipsemet euincit non.
vt infra. de euic. si ei cui. τ. l. cum emptor. ad. l. fal. mutat ergo ipse
sibi causam dominij. vt. d. l. fundo. τ. l. si seruus. §. qui fideicōmis
sariā. de he. insti. verū q2 nō perfecte videt habere ex causa quo-
usq3 recuperat qd sibi abest: vt sequitur in tex. τ glo. ideo datur
etiā actio ex testamēto. Si aūt legatari⁹ emisset non ab herede
seu grauato: l3 a tertio puta legata est mihi res aliena: τ est ca-
sus in quo valeat legatū: q2 factū a sciente vel cōiuncta persona
emo illā rem a vero dño tunc habeo actionē ex testamēto dūta-
xat cōtra heredē ad restitutionē pretij per dictā rationē: q2 non
videor habere ex causa legati quousq3 recupero ꝙ solui. isto ta-
men casu non muto mihi dominiū: q2 remanet penes me ex cau
sa emptionis facte a vero dño. ꝙ iste est casus in. l. plane. §. ꝙ si
rem. de leg. j. ¶ Quid aūt si emi a testatore τ his diebus fui in-
terrogat⁹ τ dico si testator vendidit nulla necessitate duct⁹ cense
tur reuocasse legatū. vnde ipso mortuo nō possum petere ex cau
sa legati sec⁹ si ex necessitate rei familiaris per. l. fideicōmissa. §.
qui rem. de leg. iij. τ de adimē. leg. l. rem legatā. sicut si vendidis-
3 set cuidā tertio vt in illis. ll. cum sit eadem ratio. no. ꝙ † Io. an.
in addi. Spec. in ti. de emp. τ ven. §. tertio loco. circa finē. recitat
opi. quorūdam qui dixerunt ꝙ si legatarius vel fideicōmissari⁹
pendente cōditione legati vel fideicōmissi emat rem ab herede
censetur emisse dubium euentum τ si istud esset verum sequere-
tur ꝙ etiā si conditio existat non posset repetere pretiū arg. s. e.
emptor. in fi. cū. l. seq. quam opi. ipse reprobat per hanc. l. cū simi-
libus tu dic ꝙ posset sustineri si fuisset vendita nō iusto pretio τ
a scientibus ita vt potius videatur venditus τ emptus dubius
euentus q̄ ipsa res. ex. τ q2 heres dubitabat cōditionē existere
dedit eam pro decē. τ ego dubitans eā deficere potius volui sol-
uere decē τ esse certus quā habeam quasi cōmittere me dubio
euentui hoc agitur casu licet existat cōditio non repeto decem.
q2 si deficeret haberet rem pro. x. nec venditor posset petere pre-
tiū suppleri. hoc probatur ex his que habentur in. l. j. C. de pac.
in tex. τ gl. si bene inspiciatur in quantū loquitur de sextāte pro-
misso p remissione fideicōmissi cōditionalis vult ꝙ nō repeta-
tur si fuit solutū τ gl. vult ꝙ soluatur si solutū nō fuit l3 cōditio
fideicōmissi defecerit τ sic remissio nō fuit necessaria heredi q2
si extitisset fuisset cōsecutus lucrū ex remissione toti⁹ heredita-
tis pro sextante dato. vnde vbi est casus. Sed si soluitur iustum
pretium vel parū min⁹ censet empta ipsa res. τ h3 locū ista lex.
τ dictum Io. an. tene menti quia ista sunt subtilia τ singularia.

2 ¶ Venditor serui non tenetur si ille seruus est fur. imo si sibi
surripiat consulitur sibi contra emptorem vel retinendo pecu-
lium si sibi surripuit post traditionem.
3 Sicut omne emolumentū obueniēs seruo vēdito post perfectā
venditionem pertinet ad emptorem ita τ damnum contingens
illius occasione.

1 **Seruus quem.** † Peculiū venditū cum seruo minuit ipso iure p
furtū serui venditi factū ante traditionem venditori. τ
ideo competit retētio τ si per errorem non retineatur competit
repetitio: l3 actio de peculio pro furto nō cōpeteret q2 nō datur
2 ex maleficio vel quasi. h. d. ¶ † No. ꝙ nō solū vēditor serui non
tenetur si ille seruus est fur vt habet. §. eo. l. iuli. post prin. in tex.
τ gl. sed etiā si sibi surripiat cōsulitur sibi cōtra emptorē vel reti
nēdo peculiū si sibi surripuit post traditionem. Quid aūt si fuit
vēditus sine peculio τ sic nō poterat de peculio retinere: rñdeo
retinebit seruum quousq3 vel emendetur dānū vel detur seruus
3 pro noxa. s. de pig. ac. si necessarias. §. j. in tex. τ glos. ¶ † Not.
etiā ꝙ sicut omne emolumētū obueniēs seruo vēdito post per-
fectam venditionē pertinet ad emptorē. vt. l. iul. §. si quis seruo
§. eo. ita dānum contingens illius occasione debet ad ipsum per-
tinere. intelligo tamen istū tex. eo casu quo nō fuit in mora tra-
dendi alias sicut periculū rei vendite pertinet ad eum. vt. l. illud
s. de peri. τ commo. rei ven. ita damnū illatum sibi a revendita.
ar. in regula damnum quod quis sua culpa sentit de re. iu. for-
te enim si tradidisset hoc furtum ille sibi non fecisset.

2 ¶ Emptor quando controuersia est mota per verum domi-
num non cogitur soluere pretium nisi dato fideiussore.

1 **Si sciens.** † Qui scienter vendit rem alienā ignorā
ti etiā anteꝙ euincat pōt conueniri ad in
teresse particulare quatenus interest emptoris rē fuisse suā effe
ctam. h. d. τ forte alibi nō reperit iste casus τ semper allegatur.
¶ In tex. ibi: ꝙ si mea intersit meā esse effectā: puta pmisi illā
rem dare alteri sub pena: τ q2 non fuit effecta mea nō potui da
re idest dñium trāsferre τ sic incidi in penā possum agere cōtra
te ad hanc penā l3 res sit mihi adhuc euicta videbat ɔtrarium
q2 venditor tenetur solum tradere τ facere quod emptori liceat
habere vt sequit qd no. Sed tu tradidisti τ mihi l3 habere ante
q̄ euincat: ergo ad nihil ago: sed cōtrariū est verū p rationem
que sequitur q2 tu τc. Sed posset repetere pretiū solutū ex quo
non est effecta mea. glo. sing. que est. j. de euic. l. si rē quā. in prin-
ci. in prima

ci.in prima gloss. videtur tenere ꝙ sic:⁊ ita intelligit istum text. Sed iste tex. hoc non dicit.ideo puto contrariū quia illud non potest repeti nisi re euicta.vt.j.sequitur quinimo si nō esset solutū cogeretur soluere quantū cūq; emptor vellet ꝓbare ꝙ res esset aliena.⁊ in ipsum non est translatū dominiū:qr vēditor po-
2 test replicare ꝙ sibi lꝫ habere.† Si tamē cōtrouersia esset mota per verū dñm nō cogeretur soluere pretiū nisi dato fideiussore.vt.s.de peri.⁊ commo.rei.ven.l.pe.Dico etiam ꝙ si emptor eam emeret a vero dño ⁊ ptiū solueret.⁊ postea vellet ꝓbare ꝙ ille est verus dñs non cogeretur soluere pretium ⁊ sic posset retinere licet si soluisset non posset repetere nisi secuta euictione ꝑ sententiam et iste casus singularis in.d.l.si rem quam.in princ. secundum intellectum Guar.quam glo.prima in fi.recitat ⁊ vide quod no.Cy.C.de euic.si cum questio in.ij.oppo.

2 ☞Vēditor qñ sine dolo ⁊ culpa cecidit a possessione rei nō teneř nisi vt cedat actionē expēsis ēptoꝝ ⁊ sic cessionarij si quā hꝫ.

3 Cessio fit sumptibus ⁊ expensis cedentis quando contractus celebratur gratia cedentis.

1 **Si ea res.** †Vēditor qui sine dolo ⁊ culpa cecidit a possessione rei nō teneř nisi vt cedat actionē si quā habet etiā ad illud qđ ex re vēdita apud eū remāsit ⁊ si fuit in mora etiā illud qđ emptor habuisset si traditio facta fuisset.h.d.¶ In tex.ibi qua actione puta actione vi bo.rap.ad penā et condictione furtiua ad rem quia omnis raptor est fur.¶ In text.ibi aduersus vim parū proficit:⁊ sic non est perdita propter malam custodiam cū tunc tenerer eum custodire:sed per furtuꝫ clandestine fuisset surrepta presumeretur hoc propter malā custodiā nisi probeř contrarium:vt.s.pro socio.l.cum duobus.§.damna ⁊ ibi no.in gl.
2 ¶† In tex.ibi sed etiā periculo tuo supple et expensis tuis.nec ob.ad primum.s.de pig.actio.l.elegāter.§.si vēdiderit.vbi fit cessio periculo cedentis:qr hic constabat cedentem nō eē in culpa.ibi vero erat dubium:qr si apparebit illū contra quē fit non fuisse soluendo tpe venditionis apparebit sedentē fuisse in culpa ꝙ habuit fidem de pretio.⁊ iō apparebit ipm nō eē liberatū
3 ꝑ cessionē ⁊ posse ad eū redire hic nō sic.† Itē nō ob.ad scdāꝫ.l.si vt certo.§.nūc videdū.i fi.s.cōmo.vt fit cessio sumptibus ⁊ expēsis cedētis:qr ibi ꝯtu celebrato grā ipsius cedētis.vñ cū vtilitatem habuerit conueniens est ꝙ etiaꝫ expensis sustineat hic autem celebratus erat gratia vtriusq;.¶ In tex.ibi ⁊ non solum supra quando fuit secundum glo.⁊ sic nō liberaretur hic cedendo actionem:quia casus contingens post moram pertinet ad morosum.s.si cer.pe.l.quod te.

1 **Uterq;.** †Ex duob⁹ ementib⁹ ab vno ⁊ a diuersis dominis ille prefertur in agendo cōtra extraneū publiciana cui primo res tradita est.Si autē vnus emit a domino alter a non dño prefertur primus qm̄ hꝫ rei vendicationē q̄ potentior est ꝙ publiciana.h.d.Si autē agerent inter se nunc in primo casu distinguitur aut emerunt ab vno ⁊ eodem ⁊ ideꝫ qđ supra vt preferař ille cui primo tradita est.aut a diuersis:⁊ tunc prefertur ille qui possidet.qđ dic vt plenissime habetur per gl. s.de publi.l.siue autem.§.si duobus.ad quam semper recurritur:⁊ loquitur hic quando emerunt diuersis tēporibus ab eodem ⁊ sic quilibet insolidum si autem eodem tempore.tunc quilibet censetur emisse pro parte ⁊ tunc cessarent que.s.dixi.vt.j. de pig.si fundus.§.si duo.⁊.l.si debitor.Item loquitur hic quādo soluerunt pretium.alias qui non soluisset nec habita esset sibi fides de pretio non haberet ius petendi.

1 **Si quis a me.** †Deceptus ex falsa mēsura potest agere quatenus sua interest.h.d.dic vt plene habetur.s.de dolo.l.arbitrio.§.de eo.

1 ☞Si vno pretio res plures empte sint de singulis ex empto ⁊ vendito agi potest.

1 **Et si vno.** †Oppo.qr ꝓpter vnitatē pretij vnica videř venditio.lꝫ sint plꝰes res vendite.vt.j.de edil.edic.l.cū eiusdeꝫ cū.l.seq.ergo nō debēt eē diuersa iudicia:sed vnicū.arg.s.e.nō est nouū.solutio nō sequitur.nam si per stipulationeꝫ ꝓmittis mihi decē:vnica est stipulatio:⁊ tñ possum petere quinq; in vno iudicio:⁊ alia quinq; in alio.hoc tñ verū si nō opponař exceptio alias cōpelliř creditor totū petere vel nihil:qđ dic.vt dixi.s.cōmo.l.in cōmodato.§.duob⁹.ꝑ Guil.de cu.⁊ in.l.quidā estimauerūt.si cer.pe.⁊ vide hoc.in.l.scire debemus.ante fi.de verb.obli.

2 ☞Res an videatur in dubio vendita libera vt vēditor teneatur prout in hac.l.si appareat contrarium an talis qualis est.

1 **Si quis fundum.** †Emptor victus a tertio super aliqua seruitute ēt si possessorio ⁊ nō petitorio regressuꝫ hꝫ ꝯtra vēditorē ad īteresse.h.d.⁊ istud sine dubio qñ fuit vendita res tanꝙ libera ⁊ nulli debens seruitutem ⁊ ita lo-
2 quitur iste tex.dum dicit quasi per eundem fundum ⁊c.† Quid autem indubio an videatur vendita libera vt sic teneatur si appareat contrariuꝫ an talis est vt sic teneatur dico.vt no.per gl. s.de cōtrahen.emp.cum venderes.⁊.j.de euic.l.quod ad seruitutē in fin.titu.¶ In tex.ibi ex empto habeat actionem videbatur contrarium.quia venditor dixit non deberi alicui seruitutem.Sed licet tertius ageret de interdicto iti.actu.priua.⁊ obtinuerit non ꝓpterea apparet fundum debere seruitutem quando ille non habuit necesse ꝓbare seruitutem deberi:sed sufficit ꝓbasse ꝙ.xxx.diebus iuit sciente ⁊ patiente venditore et obtinet in hoc possessorio quousq; ꝓbetur cōtrarium.vt.j.de itine. actuq; priua.l.j.⁊ ista erat ratio dubitandi:tamē quia presumitur pro illo tenetur venditor ac si appareret seruitutem deberi. licet super illa non sit pronuntiatum vt sequitur:quia non fuit actum confessoria:sed interdicto.

1 **Venditor.** †Venditor anteꝙ tradit non debet negligere:sꝫ diligentiam adhibere circa reꝫ vēditā ac si esset ꝓcurator emptoris ⁊ oīa facere q̄ diligens ꝓcurator facere deberet.al's teneř de culpa.h.d.¶ Contra quā opp.de.l.si mora.so.mat.⁊.s. de here.vē.l.venditor.§.quēadmodū.vbi potest negligere ⁊ nō tenetur.qr non cogiř esse ꝓcurator emptoris.vt.l.postulante.in fi.j.ad trebel.solu.intelligo hanc.l.qñ emptor non fuit in mora recipiendi.alias procedunt.ll.cōtrarie:quia non tenetur venditor nisi de dolo.vt est casus in.d.l.si mora.sed hoc tenetur etiaꝫ de culpa si potuit facere ⁊ non fecit.

2 ☞Casus in quo contrariorum non est eadem ratio.

1 **Si venditor.** †Si peculiū venditum cū seruo plus ꝯtineat ꝙ dictū sit pertinet illud ad emptorē ꝓ eodem pretio.si auteꝫ minus dꝫ ꝑ venditorē suppleri.h.d. † ⁊ sic no.casum in quo non est eadē ratio cōtrarioꝝ.quia si reperiř maius hoc lucrum pertinet ad emptorem.sed si minus hoc damnum ad ipsum nō ꝑtinet.sed debet suppleri.qđ etiā habeř.j.eo.l.si duorum.§.an non facit ibi nec euinci.¶ Opp.ꝙ si in peculio sunt vltra decem non teneatur venditor tradere nisi deceꝫ.vt.j.eo.l. pe.§.si.vbi dixi venditor esse octuaginta dolia in fundo vēdito ⁊ dicitur ibi ꝙ si reperiuntur plura dꝫ dare octuaginta integra q.d.⁊ plura gl.respōdit ꝙ hic venditor dixit se nihil ademptu rum de peculio.si aūt hoc nō dixisset posset adimere illud plus videbař aūt ꝙ nec ꝓpter ista verba īpedireř adimere illud pl⁹ qr poterat restringi ad specificata cū dixerit eē decē in peculio cū essent.xv.⁊ postea dixi se nihil ademptur ū.supple de decem. ⁊ hoc sentit hic gl. Sed cōtrarium est.qr imo intelliguntur ista verba.se nihil ademptur um.etiam si reperiař vltra decem vel dic ꝙ si ista verba non fuissent apposita si primo vēdidit seruū cum peculio ⁊ postea dixit in peculio esse decem censetur opposita causa demonstrationis vel declarationis.que lꝫ reperiatur falsa non restringit primā dispositionem.contrariū loquiř quādo taxatio fuit apposita causa limitande dispositionis.qr dixit vendo fundum cum octuaginta dolijs q̄ ibi sunt.vnde nō sunt vendita nisi octuaginta.si autem in diuersis orationibus quia dixisset vendo fundum cum dolijs que ibi sunt ⁊ postea dixisset ꝙ essent octuaginta essent idem ꝙ hic.qr cederent lucro ei⁹. ꝑ eodē pretio.⁊ istū tex.allegani.s.eo.si seruū.§.modus qñ fundus venditur si reperiatur continere plura iugera ꝙ dictum sit vtrum cedant lucro emptoris.an debeat suppleri pretium.an cedāt in venditione.de hoc etiā habetur.j.e.si duoꝝ.dic vt ibi.

a ¶ Specialiter.ad de alex.de imo. paul. referenteꝫ in consi.xiiij.co. si.in quinto vol.

Com. deci. cons. 347. vol

1 **Firmius.** †Fistule ⁊ canales ducentes aquam in domū venditā cedūt domui.h.d.itellige etiā si extra domum longe extarent.vt de contraben.emp.l.si aqueductus.cum.l.seq.

1 **Vero si quis.** †Verba generalia non prosunt vēditori scienti:⁊ emptorem nō certificanti:quia videř ipsum circunuenire.h.d.si.s.eo.l.j.speciali vero prodessent secundum Cy.in.l.j.C.de edi.ac.ꝑ istum tex.ante finem dum dicit que specialia excipere potuit ⁊ debuit:innuit ergo ꝙ si specialiter expressisset prodesset:sed istud videtur contra tex.in.l.queritur.§.si venditor.j.de edil.edi.vbi specialiter expressit de quodā morbo et tamen scienti non prodest vt dixi in.d.l.j.§.j.ad istum
a tex.responde quod debuit specialiter[a] excipere ⁊ certificare: sola vero exceptio non prodest nisi ignoranti cui prodest etiam generalis.vt.d.l.j.§.j.in princi.¶ In text.ibi vt idem venditū videatur ista verba faciebant dubium pro venditore:quia noluit vendere nisi id quod possidebatur.si enim emptor credidit ipsum possidere plus ꝙ possidebat imputet sibi:quia debuit se informare.Sed certe si venditor sciebat se non tantum possidere non potest ei imputari cur se non informauit cū ipse melius

informare potuerit q̃ alius: ꝛ nõ fecerit vnde dolo versatus est et sic contra scientem iuste potuit credere emptor q totum possideret: sed contra ignorantem non: quia tũc videtur sue securitati prospexisse loquendo per istum modum: vt. d. l. j. §. j. s. e. Et si dicta verba tenerentur conditionaliter: vendo si possideo vel quatenus possideo ꝛ non vltra ꝛ tunc imputaretur emptori si se non informauit.

1 Quintus mutius. †Emptor contra venditorem non tradentem non habet rei vendicationem sed actionem personalem ex empto. h. d. cuz. l. se. ꝛ sic ex contractu regulariter non transfert dominium ante traditionez. vt. l. si ager. s. de rei vendi. ꝛ C. de rei ven. l. pe. fallit in ecclesia. C. de sacrosan. eccle. l. fi. sed ius pignoris bene transfertur sola conuentione. vt. l. j. s. de pigno. actio.

2 Emphyteota si de voluntate dñi rẽ alienauit ꝛ iste secundus emptor vel donatarius non se obligauit dño ad pensionez tunc dominium vtile transit in ipsuz sed actio personalis ad pẽsionem non ꝛ qualiter prouideatur domino.

1 In venditione. †Venditor qñ certificat emptorẽ de commodo: debet etiã certificare de onere quod imminet ratione illius cõmodi: alias tenetur ad interesse. h. d. Et per istam. l. fundat sed glo. in. l. cũ venderes. s. de contrahen. emp. quod in dubio quis presumitur vendere rem tanq̃ liberã ideo si tenet reperitur seruitutẽ debere: nõ autem videtur eã talem vendere qualis est. ¶ In glossa ibi: quia licet ipse non teneatur ad illam summam: ratio est: quia est debita actione personali que non transit in singularem successorem. licet illa seruitus bene transeat. quia est ius reale. vt. l. via constitui. §. si fundus. de serui. rusti. predio. non ergo potest ille cui debetur agere contra emptorem ad hanc summam. sed per indirectum potest eam consequi non permittendo ipsum vti seruitute nisi sol-

2 uat. ¶ †Et ad hoc facit ad questionem si emphyteota[b] de vo-

a luntate domini rem alienauit nam iste secundus emptor vel donatarius non se obligauit domino ad pensionez. certum est q dominium vtile transiuit in ipsum propter voluntatẽ domini sed obligatio personalis ad pensionem non vt in hac glos. quo modo ergo prouidetur domino qui non possidet rem cum agere nõ possit ad pensionẽ. tunc enim cessat prouisio de qua hic q2 potest impedire vsum seruitutis. sed in casu predicto cessat hoc sed glo. ordi. s. vsufruc. quemad. ca. dicit q debet vendicare rez ab isto secundo rei vendicatione directa ꝛ si ille excipiat de vtili dominio qd preferẽ directo. vt. l. j. §. qui in perpetuum si ager vecti. replicabit dominus q nõ prosit sibi vtile nisi soluat ideo obtinebit si non offerat se paratũ soluere ꝛ cauere in futurũ de soluendo. ita no. in Spe. de loca. §. nunc vero aliqua ver. cxxvij. facit. l. omnes. §. fi. in fi. s. eo. titu. scilicet vsufru. quemad. ca. ꝛ ibi glo. in simili. hoc sentit.

a ¶ Si emphyteota. Adde doc. in c. potuit. de loca et per doc. in. l. j. ꝛ. ij. de iure emphyteo.

1 Si duorum. †In duobus pdijs simul vẽditis vno ptio si i vno superfluit quod in alio deficit suggerit equitas vt inuicem fiat cõpẽsatio ꝛ suppleat defect⁹ lz rigor suadeat contrariũ. h. d. ꝛ est pulchra lex. ꝛ primo determinat questionez de rigore p emptore vsq ibi. sz an exceptio. scdo reuocat indubiũ quid de equitate. ꝛ in hac secunda primo arguit p vẽditore vsq ibi an nõ secũdo pro emptore vsq ibi videamus. tertio redit ad venditorez vsq ibi similis questio. quarto anteq̃ decidat adducit alium casum similem in quo fit determinatio pro emptore de rigore vsq ibi sz rectius. quinto ꝛ vltimo in vtroq casu tam in adducto q̃ in alio ad quem reducitur determinat pro venditore de equitate vt id quod deficit in vno suppleatur in eo qd superfluit in altero. ꝛ limitat Bar. hanc. l. duobus modis. Primo qñ fuerunt ambo predia vendita vno pretio ꝛ sic si fuit vna venditio: secus si diuersis pretijs: ꝛ sic essent diuerse. vt C. de iur. do. l. fi. §. preterea. ꝛ. l. cum eiusdem. cum. l. sequen. j. de de edi. edic. quia tũc vna suppleret per aliã. q2 in diuersis et separatis de vno ad aliud non infert. l. pe. s. de calũ. ꝛ adducit. l. si quis negotia. de neg. gest. alio modo limitat qñ venditor ignorabat defectum secus si sciebat p eandẽ legem. quia fuit in dolo ꝛ doloso non debet subueniri. ¶ In tex. ibi an nõ facit de dolo: format istam rationẽ pro emptore sic. nam si fuisset vẽdit⁹ vnicus tantum fundus ꝛ fuisset dictum q contineret centũ iugera et cõtineret centũ decẽ illud plus non pertinet ad compendiuz venditoris quia non debet habere bis pretium. sed pro eodem pretio debet tradi emptori quia ad eius lucrum pertinet. econtra si esset minor. q2 contineret nonaginta tm̃. hoc dãnum pertineret ad venditorem q2 deberet restituere pretium p rata. vt. s. si seruum. §. fundũ. ꝛ. l. si venditor in prin. ꝛ vtrũq istor est verũ non solum de rigore. sed etiã de equitate. et ideo in casu pposito non videtur allegare cõtra equitatẽ dicendo lucrum pertinere ad eũ ꝛ damnũ ex altero pertinere ad venditorem qm̃ vtitur in rescripto seu perpetuo ꝛ sic non dolo. facit tamẽ ad istam rationẽ potest responderi. q aliud est quando vnicus tantum fundus venditur. q2 non est tractandum de supplemento. sed quãdo duo simul. magis suggerit equitas. vt id qd superest in vnũ non cedat ex toto loco emptoris. sed suppleat defectũ alterius ꝛ no. pro his que dixi. s. eo. l. si venditor. in prin. ꝛ. d. l. si seruum. §. j. Non sunt alia.

2 ¶ Liceat ille q hz iuspatronat⁹ nõ dicat ex hoc locupletior. nec pter hoc possit grauari onere pecuniario. si tñ sibi auferẽ censetur fieri pauperior vt sic possit agere de euictione.

3 Euicta re nõ solũ recuperat ptiũ solutũ. sz oẽ aliud interesse tã impensarũ factarũ in re q̃ etiã si res plus valebat q̃ fuerit vendita ꝛ econuerso si valebat minus non agitur nisi ad illud.

4 Sumptus ꝛ expẽse si vẽditor erat ignorans nõ pñt excedere duplũ rei euicte ꝛ quid si emptor ꝯ euincẽtẽ nõ opposuit exceptionem sumptus et expẽsarum que poterant ab euincente repeti.

5 Et quid si venditor sciebat rem alienam.

6 Si res quã mihi vẽdidisti cõcessi alteri in emphyteosim etiã p duobus nũmis annuatim ꝛ euincat a me illud ius superioritatis ꝛ directi dominij perinde agam cõtra te ad restitutionem totius pretij ac si esset euicta ratione pleni dominij.

1 Titius cum de te. †Si ẽptori serui euincetur ius patronatus hz actionẽ ex empto ad ptiũ ꝛ ad interesse sicut si euinceret seru⁹. Itẽ interesse sumptuũ et expẽsarũ factarũ in re euicta nõ dz excedere duplũ rei ꝯ vẽditorẽ ignorãtẽ nec pt ab eo repeti si põt ab euincẽte recuperari. seruus ꝯ sciẽtẽ in vtraq. q2 põt repeti ꝛ excedere duplũ. Itẽ manumissus ab eo q habet cãm a grauato de manumittẽdo põt eligere i patronũ ipm grauatũ ꝛ euitare manumittentẽ vel ecõuerso. h. d. ista. l. cuz. l. seq. ꝛ seq. vsq ad. l. si qs alienã. ꝛ format tres questiones super themate pposito vsq ad v. respondet. postea p ordinẽ ad quẽlibet respondet. respõsio prime vsq ibi de sumptib⁹. respõsio scdẽ durat vsq ad. l. ideq. §. superest. ibi respondet ad tertiã. ꝛ respõsio scdẽ est singularis. ꝛ alibi nõ est fz Bar. Ratio dubitãdi i primo dubio erat qñ ista aretusa manumissa per emptorẽ nõ aberat emptori pter euictionẽ sz pter factũ ipsius emptoris ꝛ sic a volente ꝛ sic videbat q non possit agere ad recuperationẽ pretij. vt. j. de euic. si seruus vẽditus. ꝛ in hoc fundabatur opi. Ulpiani de qua hic in ver. ꝛ cũ emptor pretiũ a venditore ꝛc. Sed contrarium est. quia remanserat penes euz ius patronatus. quia ista retusa renuit istum emptorem habere in patronum ꝛ potius habere heredẽ quod sibi permittit ex quibus constitutionibus imperialibus de quibus in. l. generaliter. §. fi. de sta. lib. ꝛ hic dum dicit ad rescriptum sacrarum constitutionũ censetur euinci ipa aretusa et ideo potest agere actione ex empto ad recuperationẽ pretij sicut si ipa aretusa ipo iure fuisset ablata ꝛ eam non manumisset. et in hoc fundatur op. Iuliani contraria opi. Ulpiani de qua hic in ver. ego autẽ quã opi. iulia. pau. hic iurisconsultus approbat in verb. respondi.

2 ¶ †No. ergo decisionẽ huius primi dubij q licet ille qui habet ius patronatus nõ dicatur ex hoc locupletior. vt. j. de prescrip. ver. l. naturalis in fi. ꝛ sic propter hoc nõ possit grauari onere pecuniario. vt. l. plane. §. fi. la. ij. de le. j. si tamẽ sibi auferẽ censetur fieri pauperior. vt sic possit agere de euictione sicut si auferretur iste seruus ad recuperationem pretij. Sed an possit recuperare expensas factas in illa aretusa. puto q non sicut nec pretium si remanet eius liberta. vt. l. idemq in fi. secus si non remanet. quia eligit heredem in patronum. quod enim sequitur in secunda questione cõcernit expensas factas in vno de seruis masculis qui fuerunt hic manumissi per heredẽ ꝛ sic est clarũ q nõ remanent liberti emptoris: vt hic in glo. que incipit quasi dicat

3 super verbo manumissi sunt. ¶ †Ex decisione vero ad secundũ dubium not. plura. Primo q re euicta non soluz recuperatur pretium solutum: sed omne aliud interesse tam impensarum factarum q̃ etiam si res plus valebat q̃ fuerit vendita. et econuerso si valebat minus nõ agitur nisi ad illud. cõcordat. l. euicta. circa fi. ti. j. de euic. ¶ †Secũdo no. q sumptus ꝛ expense si ven-

4 ditor erat ignorans non possunt excedere duplum rei euicte. vt hic in. l. cum ꝛ forte. ꝛ istud non est alibi fm Bald. qui de hoc facit magnũ festuz ꝛ reputat singulare. C. de sen. que pro eo quod interest. l. vnica dum tractat de interesse extrinseco: quicquid dicatur de interesse singulari. in. l. j. in princi. s. eo. ¶ Tertio not. in. l. idemq. §. j. q quãdo venditor erat ignorãs tales expẽse interdum recuperantur ab eo vsq ad duplum: vt dictuz est. si nõ potuerunt recuperari ab euincente per viã exceptionis si euincens possidebat ꝛ emptor agit cõtra eum ꝛ victus est. Si autez potuerũt recuperari ac si emptor erat in possessione ꝛ euincens agit contra

agi contra eū quo casu si emptor erat bonefidei habet exceptio- nē licet nō actionē: q2 expēdit tāꝗ in re sua: sic nullū voluit obli gare. vt. l. si in area. ṡ. de cōdi. ind. si non apposuit exceptionem non recuperat a venditore ignorante: quod est etiaꝫ singulare.
5 Quarto no. ⁊ ꝙ si venditor erat sciens rem alienam indistincte tales expense recuperantur siue potuerit recuperare ab euincē te ⁊ non recuperauerit. vt in glo. super verbo omnino. siue etiaꝫ transcendant duplū propter generalitatē illius dictionis om nino scōm Bar. quod etiam est singulare ⁊ non ita bene repe- riuntur alibi vnde bene sunt menti tenenda. ¶ Ultimo oppo. ꝙ iste heres nō potuit manumittere istos masculos: q2 fuerūt relicti per fideicōmissum huic seie. ⁊ seia nō repudiauerat vt col ligitur ex tex. ⁊ glos. transiuerat in ipsam dominiuꝫ et sic heres qui nō erat dominus manumittere nō potuit: nec etiā trāsferre dominium in emptorem qd̄ non erat apud eum: ⁊ sic etiaꝫ dicit̄ ꝙ manumissio aretuse facta. s. ab emptore nō valeat cui⁹ cōtra riū innuit litera ꝓpter. h. d. Azo. vt refert glo. que icipit heres manumissus eniꝫ intellexit: ꝙ isti serui erant heredis ⁊ sic non transiuit dominium in seium. no. in. l. papi. ṡ. de seruit. per glo.
¶ Sed tunc contra q2 saltem transiuit in emptorem ex quo he- res erat dominus ⁊ ideo lꝫ valuerit manumissio aretuse facta ab emptore nō potuit valere manumissio istorū facta ab here- de q̄ nō remanserat dn̄s. So. fm eandē glo. speciale ex fauore libertatis vt manumissio valeat translationi dominij q2 nō de- buit transferri postꝙ erat derelicta libertas. nā si legatarius re pudiaret legatum remansuri erant cū eodē onere manumittē- di. Uel possumus dicere ꝙ erant testatoris ⁊ ꝙ legatario non acceptante nec repudiante legatuꝫ dominiū erat in suspēso ⁊ il lius censeat̄ fuisse qui citius manumisit fauore libertatis ideo ī aretusa manumissa per emptorem censeat̄ eius fuisse dominiū vt valeat manumissio et in istis masculis manumissis per here des censeat̄ fuisse heredis. ⁊ hoc magis placet licet p doct. non
6 tāgatur. ¶ † Ultimo respōsione facta ad primū q̄situ̅ arguo ad questionem si vendidisti mihi rem ⁊ ego ipsam concessi alteri in emphyteosim etiaꝫ pro duobus nūmis annuatim si euincat̄ a me illud ius superioritatis ⁊ directi dn̄ij perinde agā cōtra te ad restitutionē totius ꝓtij ac si esset euincta ratione pleni domi nij: casus est hic in ratione sui. tene perpetuo menti istos text.

2 ☞ Si superueniat ius venditori quando transferatur domi nium in emptorem sine noua traditione.

1 **Si quis alienam.** † Ius superue- niens venditori prodest emptori vt possit illum compellere supplere quod deficiebat. h. d. Et declara hāc. l. p id qd̄ habe- tur. ṡ. de rei ven. si a titio in vltima glo. Nam glos. hic intelligit quod non erat facta traditio: tu dic idem si erat facta: quia non erat translatum dominium: quia venditor non erat dominus et licet postea sit effectus adhuc non translatum sine noua tra- ditione: ideo cōpellere pōt venditorē ad iteruꝫ tradendū vel ad confirmandum traditioneꝫ primā quod loco noue traditionis habebitur. vt. l. qua ratione. §. interdum. de acqui. reruꝫ domi.
2 ¶ † Oppo. ꝙ sine noua traditione transferatur dominium in emptorem per. l. proinde. ṡ. si cer. pe. Sol. si venditor efficeretur dominus ex causa de preterito que retro fingeret ꝓcederet con trarium hic. debet intelligi id quod. ṡ. dixi quando superuene- rit dominium non ex causa de preterito ⁊ tunc requiritur noua traditio ⁊ hoc voluit hec glo. ad contrarium. l. si seruo. qui et a qui. responde. vt dixi. in. l. rem alienam. de pig. actio.

2 ☞ Pena quando possit peti cum principali.
3 Si veni ad te absentem pro emendo rē ⁊ emi postea non tradis possum recuperare expēsas factas in itinere: licet si tradidisses recuperare non possem.
4 In contractibus bonefidei vbi est apposita dies ⁊ pena admit titur purgatio more. licet secus in contractibus stricti ius.

1 **Lucius titius.** † Si res vēdita nō tra datur pōt agi ad penā ⁊ etiā ad repetitionē pretij cū vsuris. h. d. ¶ Ho. fm intellectū gl. Et notandū ꝙ de pretio hic nō fit men- tio ꝙ possit repeti: tamen quia dicitur ꝙ repetunt̄ vsure pretij ꝓpter morā presertiꝫ si recepit pecuniā ad vsuras apparet etiā ꝙ pretium repeti potest vel nec vsure repeterentur argu. vt. ī. e.
2 qui per collusionē. §. fi. † ⁊ sic poterit pena simul repeti ⁊ pretium Bartol. autem sentit contrariū: quia pena non potest peti vna cum principali. vt. l. apud celsum. §. labeo. de doli. excep. ⁊ sic de bet esse altero contentus. Sed glo. sentit cōtrariū in fin. vltime gl. ⁊ ad ratione̅ Bar. respōde ꝙ si ageret ad traditionē rei ven- dite ⁊ eam cōsequeretur nō posset petere penam vel econuerso tunc ꝓcederet ratio Bar. q2 nō posset petere penā ⁊ etiā princi- pale. ⁊ ratio est in promptu q2 petendo rem agit ad implemētū cōtractus sꝫ pena petitur. q2 cōtract⁹ nō impletur vnde eēt sibi contrarius. sed si repetitur pretium: nō agit ad implementū cō tractus. sed ad resolutionē ideo sibi nō cōtrariatur petēdo etiā penā que ad idem tendit. tene menti singulariter. nā ⁊ pretiū pe titur vna cū interesse. vt. ṡ. eo. titius circa. fi. ergo ⁊ vna cū pena q̄ succedit loco interesse. Sꝫ est mirādū ꝙ repetat vsuras quas soluit suo creditori a quo recepit mutuo pro soluendo pretium nam si res fuisset sibi tradita tales vsuras a venditore nō repe teret ergo nec nunc. gl. dicit ꝙ si fuisset tradita forte vendidisset ⁊ restituisset creditori certe hec est diuinatio. dic ergo ꝙ lꝫ illas vsuras non recuperaret res fuisset tradita: bene tn̄ recuperat si nō est tradita: q2 tenet̄ vēditor ad omne interesse: quatenus in terest emptoris emptionē factā nō fuisse. hoc em̄ dānum susti-
3 net ꝓpter emptionē. Et ideo videtur dicendū † ꝙ si ego veni ad absentem ꝓ emendo rem ⁊ emi postea nō tradis possunt recu- perare expensas factas in itinere licet si tradidisses recuperare
4 non possum per istum text. quod not. ¶ † In gloss. que incipit maxime. ibi non purgat̄ mora ⁊ erat hic dies ⁊ pena. Sed Bal. no. in l. cum allegas. C. de vsur. dicit per istum tex. a contrario sensu volendo subaudire maxime ꝙ in contractibus bonefidei
a vbi est apposita dies ⁊ pena admittitur purgatio[a] more licet se cus in contractibus stricti iuris. ⁊ cuꝫ semel in allegationibus in quadam ardua causa Florentie allegaui istud dictum. Bal. ⁊ portaui librum quia non fuisset mihi creditum. aduocatus al terius partis qui tenebat causam suam pro expedita quod nō posset mora purgari fuit territus et non poterat sibi dare pacē et dicebat quod dictum Bald. non erat verum.

2 ☞ Legatario fundi an debeant tradi instrumenta per que de clarantur iura ipsius.
3 Venditor quando teneatur ostendere confines.

1 **Titius heres.** † Venditor tenetur ostē dere emptori cum expe- dit instrumenta fundi venditi per que declarantur iura ipsius. h. d. non tamen tenetur tradere. h. d. glo. ⁊ bene et ita de facto seruat quia si vendo tibi fundum quē eme rat pater meus instrumentū emptionis illius remanet penes
2 me. † Quid autem si lego an debeat tibi tradi quidam quod sic per. l. quidam. §. papi. de fundo instru. doc. determinant contra rium. vt ibi no. per Bar. ⁊ per glo. ⁊ Cyn. in. l. instrumēta. C. de
3 fideicō. gl. oppo. git de. l. cuꝫ seruo. §. fin. de cōtrahen. emp. † qd̄ a venditor non teneatur ostendere cōfines ⁊ soluit tribus modis ⁊ quelibet pōt esse bona vnde recollige distinctionē ꝙ aut ven- do tibi quicquid iuris habeo in tali fundo ⁊ teneor tibi ostende re cōfines ⁊ vsꝗ ad quem locū habeo ius. aut vendo talem fun dum ⁊ tunc aut possum ostendere confinia vel vicinos ⁊ infra q̄ habeo ⁊ teneor ostēdere arg. hic aut non possum: q2 forte nō ha beo infra ⁊ ignoras noīa vicinorū ⁊ tūc sufficit ꝙ ostēdā ad ocu lū videlicet qd̄ habeo de tali loco vsꝗ ad talē: licet nō exprimā noīa vicinorū q2 rei demōstrate ad oculū frustra alia demōstra tio adijcitur. ita loquitur cōtrarium. ⁊ facit. l. j. in fi. de do. prele.

a ¶ Purgatio more. Adde bar. in l. insulam. ff. de ver. ob. bar. in. l. ⁊ si post tres. ff. si quis cau. Cy. in l. si pacto quo pe nam. C. de pact. dot. ī regula mo ra. de reg. iur. lib. vj.

2 ☞ Fundus habens colonū vel laboratores qui colant citius et melius venditur ꝗ si non haberet.

1 **Qui per collusionem.** † Qui de cepit em ptorē submittendo colonū tāꝗ perpetuū cū esset tpa lis vel tāꝗ acceptū emptori cū nō esset acceptus tene tur hac actione ad interesse. h. d. fm ambas lec. gl. ¶ † Et no. ex prima quod citius et melius venditur fundus habens colonū vel laboratores qui colant ꝗ si non haberet. ⁊ ideo vēditor qui mentitur asserens ibi esse laboratores cum non sint: vel cuꝫ sint de proximo recessuri tenetur ad interesse.

2 ☞ Que sunt in officio iudicis non presupponunt obligatio- nē sicut nec rei vendicationem.
3 Extincta obligatione principali extinguitur officium iudicis mercenarium quod per seipsum principaliter in iudicio deduci non potest nisi per protestationem esset reseruatum ius.
4 Mora non contrahitur per solam interpellationem extraiudi- cialem in his que sunt in officio iudicis nobili sed requiritur li- tis contestatio.
5 In his que sunt in officio iudicis nobili quod datur loco actio nis an detur libellus ⁊ contestetur lis.

1 **Pretij sortem.** † Usure in cōtractibus bonefi- dei nō veniunt iure actionis sꝫ officio iudicis mercenario id̄ soluta sorte peti nō possunt. h. d.
2 et semper allegatur † ꝙ ea que sunt in officio iudicis non pre- supponunt obligationem sicut nec rei vendicationem que dat̄ contra possidentem non contra obligatū. interesse vero ī actio nibus bonefidei bene est in obligatione ⁊ iure actionis petitur. vt. l. j. in prin. ṡ. eo. no. glo. in. l. iij. §. si reddita. ṡ. commo. quod ta men dic vt i bi dixi: quia non semper hoc est verum vt interesse
3 quod venit ratione loci vt eo. ti. l. si vt certo. in pri. † Et no. ꝙ ex-

tincta tali obligatione principali extinguitur officiũ mercenariuz iudicis quod per seipsum principaliter in iudicio deduci non potest. vt.l.iij.C.depo.nisi per protestationem esset reseruatum ius quo casu dic. vt dixi in.l.fin.§.de eo quod cer.loco.ad primum dictum facit.l.quintus de an nu.le.vbi aliqua possunt peti officio iudicis nobili q̃ nõ sunt in obligatione:ꝛ sic patet ꝙ nullum officium iudicis presupponit obligationem nec mercenarium nec nobile.facit quod habetur in.l.cum postulassem.de
4 dã.infect.†per quam patet ꝙ in his que sunt in officio iudicis nobili nõ contrahitur mora per solam interpellationẽ extra iudicialez licet secus sit in his que sunt in obligatione:vt no.in.l.si ex legati cã.de ver.ob.ꝛ.l.qui rome.§.coheres.eo.ti.in parua gl.sed requiritur lit.contest.ad cõstituendũ quẽ in mora in his
5 que sunt in officio iudicis nobili† illa tñ possunt peti ꝑ se principaliter:quia datur loco actionis.vt i.c.fi.extra de offi.iudi.et datur libellus ꝛ cõtestatur lis vt ibi.secus in his que officio iudicis mercenario:vt hic.de primo tamẽ dic.vt no.§.de interro.actio.super rubri.per gloss.que videtur dicere contrariuz ꝙ in officio iudicis nobili nõ datur libellus nec lis cõtestatur sed illud procedit quando dirigitur principaliter ad iudicem nõ cõtra certam partem:al's secus:vt patet in officio iudicis ꝑ quod petitur restitutio in integrum:vt.§.de mino.l.papi.exuli.in fi.ꝛ in.d.c.fi.de offi.iudi.

2 ☞In contractibus vltro citroq; obligatorijs liberato vno preter voluntatem alterius alter censetur liberatus.ꝛ quid liberatur ab altero.

a ¶A republica gabellas.Adde bertachinum de firmo.in tracta. de gabellis.

3 Condictio ob causam habet locuz aliquando etiam in contractibus nominatis si ex dispositione legis non imponatur per aliam partem.

1 Bonafides. †Si emptor liberaꝛ a solutione pretij ꝑ aliquã dispositionẽ legalẽ vel scriptũ principis nõ teneꝛ venditor rem
2 tradere si tradet põt eam repetere.h.d.†Et sic no.ꝙ in cõtracub⁹ vltro citroq; obligatorijs liberato vno ꝑter voluntatẽ alterius alter censetur liberatus.quid aũt si liberaꝛ ab altero vt si vẽditor per pactũ liberauit emptorẽ a solutione pretij an emptor possit rem petere.vide ꝙ plene no.in.l.si conuenerit.
3 de pac.per glo.ꝛ Barto.circa fi.titu.†¶No.etiam scdm Bart. in ver.possessione scdm intellectũ gl.ꝙ condictio ob causaz habet locũ aliqñ etiaz in cõtractibus noĩatis si ex dispositione legis non imponaꝛ per aliam partem regulariter secus quia nõ agitur ad repetitionez cõtra nõ implentẽ sed agitur vt impleat quia potest agi.ꝛ ita loquiꝛ quod no.in.l.fi.§.de cõdi.ob causaz Sed qñ non potest agi vt impleat datur dicta condictio:vt hic quia non esset iustum vt haberet rem ꝛ pretium.

2 ☞Venditor q ꝑmisit tradere vinũ vẽditũ certo die nõ dicitur in mora licet illo die nõ fuit paratus tradere si non erat emptor paratus recipere ꝛ nullum dimiserat.ꝛ si est paratus venditor an teneatur protestari ꝙ est paratus.

1 Si per emptorem. †Quãdo creditor est in mora recipiẽdi mora debitoris nõ attẽditur.h.d.† Po
2 ne casum ꝙ venditor promisit tradere vinum venditum certo die:ꝛ illo die nõ fuit paratus tradere ꝛ posito ꝙ fuisset emptor non erat paratus recipere ꝛ nullum dimiserat.certe non potest dici venditor esse in mora.facit.l.pecunie in fin.et l.cũ quidã.§.si pupillo.ĩ.de vsu.vꝛ tamẽ cõtrariũ ꝙ creditor teneaꝛ ꝑtestari ꝙ paratus esset tradere si esset q reciperet.ar.ꝛ.ĩ.de nau.feno.l.ij.ꝛ.l.fi.ʒ certe hoc nõ est necesse de rigore postꝙ re vera nõ suberat qui reciperet ꝛ vna mora cum altera cõpẽsat et neuter dicitur esse in mora.Sed si esset paratus soluere ꝛ protestareꝛ tunc creditor cõstitueretur in mora si in termino nõ veniret:ꝛ si res postea periret suo periculo secus in casu precedenti si erat debitor in genere.tex tamen iste videtur velle ꝙ creditor sit in mora etiam primo casu quando non fuit protestatus: sed ego intelligo in genere.vt.§.dixi.

2 ☞Venditor q recusauit pretiũ oblatũ a vẽditore ꝛ sic cõstitutus in mora si postea requirat emptorẽ ꝙ soluat ꝛ non vult soluere tunc liberatur interpellans a mora ꝛ in ea constituitur interpellatus ꝛ quid si interueniat dolus.

1 Quod si fundum. †Ultima mora nocet nisi dolus aduersarij intercesserit.h.d.supra ergo qñ vẽditor cessauit soluere ꝛ emptor reci
2 pere:hic vero emptor obtulit ꝑtiũ†ꝛ venditor recusauit recipere sic fuit cõstitut⁹ i mora.postea vẽditor reqrit emptorẽ ꝙ soluat ipse aũt soluere non vult.certe illa interpellatio duo facit interpellantẽ a mora in qua erat cõstitutus ꝛ cõstituit interpellatũ in mora ꝑ istũ tex.ꝛ per.l.illud.§.de peri.ꝛ cõmo.rei vẽ.hoc est qđ dꝛ ꝙ vltima mora nocet.ꝛ ita no.Bar.i.l.si seruũ.§.sequiꝛ de verb.ob.ꝛ ita intelligit istos tex.hoc tñ verũ nisi interueniat dolus alternatiu⁹ vt qꝛ tꝑe quo emptor obtulit recipere voluit sine iusta causa.nũc cũ scit ipsum emptorez expendisse pecuniã in aliã causaz importune interpellat certe nec morã purgat nec in mora cõstituiꝛ sed dꝫ expectari tẽpus cõgruũ officio iudicis quo emptor possit pecuniã cõgregare.vt est tex.hic singu.cum glo.ꝛ in.d.l.illud.§.fi.in ṽ.omnia integra esse a ꝯtrario sensu.ꝛ ita no.in spe.de arb.§.fi.ṽ.pone igiꝛ.licet istos tex.in quibus est casus cum glo.ipse non allegat.ꝛ tamen ex dictis suis bene declaratur quantum debeat expectari.

2 ☞Ementes a republica gabellas ꝛ datia soluẽda a priuatis possunt capere res non soluentiũ pro quibus debebat solui et ipsas ponere ad incantum sicut posset resp.seu fiscus.

3 Idem in syndicis castrorum seu villarum qui emunt vel se obligant ad soluendam taxam impositam ipsi castro.

4 Quod possint capere debitores ꝛ eos ponere in carceribus eodem modo sicut ipse fiscus etiam de iure communi.

1 Creditor fundum. †Etiã ille q vẽdidit iure creditoris tenetur instrumẽta ostẽdere si habet ea cũ opus est.h.d.¶In tex.ibi ꝯductore salt⁹.Not.hic
2 tex.ꝭm Bar.†ꝙ isti q emunt a republica[a] gabellas ꝛ datia sol
a uenda a priuatis possunt capere res nõ soluẽtiũ pro quib⁹ debebat solui ꝛ ipsas ponere ad intantũ sicut posset ipsa respubli
3 ca seu fiscus i cui⁹ locũ ipe ꝯductor vel emptor succedit†hoc frequẽter accidit Florentie:qꝛ syndici castrorũ vel villaruz emunt vel obligãt se ad soluendũ taxã impositã illi castro ꝛ ipi exigũt
4 a priuatis personis adhoc vt cõmunitas †Florentie citius habeat debituz suũ.certe cõtra non soluẽtes sibi possunt dici syndici practicare istam legẽ.ꝛ capere eorũ bona ꝛ vendere ꝛ venditiones eorũ habẽt illa priuilegia q̃ habent vẽditiones facte ab ipso fisco a cõi Florẽtie ꝛ eodẽmodo poterũt capere debitores ꝛ ponere in carcerib⁹ etiã de iure cõi sicut ipe fiscus.de quo dic.vt C.de exac.tribu.l.nemo carcerẽ.lib.x.ꝛ qđ no.Bart.in.l.sacrilegi.ad.l.iu.pecu.al's est.l.cũ ex eo.¶In tex.ibi ꝛ pretium soluit supple:ꝛ tũc volebat repetere tãꝙ indebite solutũ.qꝛ male fuit venditus per cõductorẽ saltus ꝑ tributis nõ solutis cũ iã essent soluta ꝛ ad hoc probandum petebat sibi exhiberi instrumenta ab illo qui vendiderat sibi iure creditoris.

2 ☞Venditor qui rem tradidit ꝛ tamen dominiũ nõ transtulit quia res non erat sua licet nõ possit conueniri anteꝙ euincatur vt faciat eam emptoris tamen si reperiatur alteri obligata potest conueniri vt eam liberet etiam anteꝙ euincatur.

1 Predium estimatum. †Dãs prediũ estimatũ i dotem põt a marito ꝑ actionẽ ex empto compelli ad ipsum liberãduz a creditore cui erat obligatus.h.d.ꝛ loquiꝛ qñ adhuc cõstabat matrimoniũ ꝛ sic itererat mariti habere fundũ.sed si esset solutum matrimoniũ:tunc quia esset casus dotis restituẽde esset in electione mariti excipere contra dantez si nunc repetit dotẽ vel si non excipit agere:potest de euictione si contingat euinci: ꝛ ita loquitur cõtrariũ formatũ in gl.qđ non venit bene ad pro
2 positũ vel ad casum huius.§.ꝛ videꝛ hic ꝑbari†ꝙ lʒ venditor qui rẽ tradidit ꝛ tamen dominiũ non transtulit:qꝛ res non erat sua non possit cõueniri anteꝙ euincatur vt fiat emptoris:quo niam venditor ad hoc non tenetur sed solũ vt emptori habere liceat nisi scienter vendiderit.vt.§.eo.seruus.§.fin.si tamen reperiatur alteri obligata potest conueniri vt eam liberet:etiam anteꝙ per creditorem euincatur:tex.est hic no.quem tene menti et propter hoc credo ꝙ factus fuerit iste.§.ad declarandum hoc dubium.

2 ☞Aliud est cedere nomen debitoris aliud pacisci vt cedat alteri rei principaliter vendite.

3 Aliud est vẽdere al's cedere aliud cõcedere ꝛ ꝑmũ plus iportat.

1 Inter venditorem. †Ex pacto ꝙ nomen debitoris accedat vẽditori non trãsit vtilis sine cessione:sed ad cedendũ vẽditor tenetur.h.d.Aliud est ergo vendere nomẽ debitoris:qꝛ tunc transit vtilis sine cessione vt.l.emptori.de here.vel acti.vendi.ꝛ.C.de acti.ꝛ obli.l.ij.aliud pacisci ꝙ cedat alteri rei principaliter ven dite:quia tunc non transit:sed cogitur venditor cedere vt est hic
2 casus.† Item aliud est cedere nomen debitoris quia etiam tũc transit vtilis.aliud pacisci vt cedat alteri rei principaliter vẽdite:quia tũc nõ transit nisi postea cedatur facit quod no.in simili.
3 in.l.ad eum in princi.de dona.† Aliud est vendere al's cedere: aliud concedere.ꝛ primum plus importat.

1 Ante domum. †Vẽditione domus cedũt pile colũne extra domuz domui iũcte vel destinate.h.d.Et pono hic casum ꝙ si aliquis habẽs domũ Venetijs volẽs eam ampliare proiecit pilam in mari faciens fundamentũ.postea anteꝙ compleat domũ vendat:licet

de illa

de illa pila nulla sit facta mentio cedat venditori pro eodẽ pre
tio casus est hic ⁊ idem est dicendum in terra si volens amplia
re domum hoc faciat.

1 **Si mercedem.** †Qui vendit rẽ cũ mer
cede debita occasione il
lius itelligit̃ sensisse de mercede debita sibi nõ ei⁹ cõ
ductori.h.d.¶In tex.ibi quãti ĩsula locata est hoc fa
ciebat dubiũ:quia sunt verba impersonaliter prolata vnde pos
sunt intelligi quãti locata erat per te primo conductori vel quã
ti per ipsum primum conductorẽ alteri: vnde si illa erat maior
pensio videbatur ꝙ teneris ad faciendum mihi cedi actionem
alias ad interesse.arg.§.de cõsti.pecu.eũ qui.§.exigimus.Sed
contrarium est:quia non videtur actũ nisi de debita tibi:quia
de illa tantum poteras disponere:⁊ ideo pro illa tantum tene
ris cedere nec est dicendum ꝙ videaris te obligasse ad faciendũ
alium et sic ad factum alienum.¶In fi.tex.ibi conductor debe
bit subaudi non quod ipsi conductori debetur ab alio.
2 ☞Sacra non possunt vendi sed ꝙ cedant in venditione alte
rius rei cui coherent ⁊ que poterant per se vendi.
3 Si in fundo est ecclesia in qua dñs fundi hꝫ ius patronatus vẽ
dendo fundum ꝙ non censeatur vendidisse ius patronatus.
4 Quando est accessus de publico etiam in cenaculum iunctũ do
mui non censetur cenaculum ita possideri per dominũ domus
sicut si non esset accessus.

1 **Si eum fundum.** †Venditioni fundi cedit
sepulchrũ nisi fuerit noĩa
2 tim exceptũ vel aditũ habeat ex publico.h.d.†Videbat̃ ꝙ indi
stincte nõ veniret:q꞉ locus sepulchri est locus sacer:et sacra nõ
possunt vẽdi.vt.§.de cõtrahen.emp.l.iiij.Sed verũ est specia
liter et per se:sed bene cedunt in venditione alterius rei cui co
herent ⁊ que poterat per se vendi.vt in.l.in modicis.eo.tit.quia
multa transeunt cum vniuersitate que per se non transirẽt.vt.l.
ea que de acqui.re.do.quod tñ est verũ nisi in duobus casibus
hic positis.qđ no.fm Bart.qñ ad sepulchrum esset accessus de
publico:vt q꞉ erat in summitate fundi iuxta viaꝫ publicam:vn
de non expediebat ingredi fundum pro accedendo ad sepul
chrum:tunc enim non censetur ita esse pars fundi sicut si expe
diret ingredi fundũ ⁊ hec est ratio huius per quod dicit Bart.
3 ꝙ †si in fundo est ecclesia [a] in qua dominus fundi hꝫ ius patro
a natus ⁊ ad illam ecclesiam esset accessus per viam publicã ven
dẽdo funduꝫ non censetur vẽdidisse ius patronatus certe etiã
si non esset accessus:quia non potest vendi sine licentia episcopi
dic de hoc plene no.per canonistas Innoc.⁊ alios in.c.ex lite
4 ris de iure patro.†Et no.ꝙ qñ est accessus de publico etiam in
cenaculo iuncto domui non censetur cenaculũ ita possideri per
dominum domus:sicut si non esset accessus:imo possum possi
dere per diuersas personas quod non est si non esset accessus:
quia qui possidet partem inferiorem possidet etiam superioreꝫ
que sibi coheret vt hec habentur in.l.si duo.§.item videamus.
ver.plane.j.vti possidetis.
2 ☞In generali sermone non intelligitur persona loquentis.
3 Non intelligitur quis prouidere illis qui habent ab eo causaꝫ
lucratiuam quibus non tenetur sed habentibus onerosam sic.

1 **Si habitatoribus.** †Pactuꝫ ꝙ habitãti
b⁹ liceat habitare nõ
intelligitur de ipõ venditore nec de illo qui habet ab eo causaꝫ
lucratiuã sed solum de illo qui onerosam hoc dicit notabiliter
2 ⁊ sic allegatur †ꝙ in generali sermone nõ intelligitur persona
3 loquentis.sic.C.de solu.l.inquisitio.†Itẽ ꝙ nõ intelligit̃ quis
prouidere illis qui habent ab eo causam lucratiuã quibus nõ
tenetur:licet prouidere non videatur.sed habentibus onerosaꝫ
quibus teneretur si non videretur prouidisse.⁊ ideo si est dare
casum in quo teneretur etiam habentibus causam lucratiuam
esset idem ꝙ in onerosa.⁊ hoc vult glo.finalis.
2 ☞Reprehensibilia in re aliena sunt etiam reprehensibilia in
re propria alteri debita.

1 **Si seruus quem.** †Venditor serui nõ
debet post vẽditionẽ
aliquid sibi imperare quod sit periculosum ⁊ ꝙ cadat
in culpam etiam si ante venditionem consueuerat illud impe
rare alias teneretur de casu contingente.sed id quod in culpaꝫ
non cadit imperare potest etiam si illud non consueuit impera
2 re.hoc dicit.¶†Et not quod ea que sunt reprehensibilia in re
aliena sunt etiam reprehensibilia in re propria alteri debita.se
cus si non esset debita:quia posset quis facere in suo quod sibi
placet.vt.l.in re mandata.C.manda.ad quod vide.l.si constan
te.§.si maritus.solu.matri.

1 **Si dolia.** †Si plura reperiunt̃ dolia in fundo vẽdi
to q̃ dictuꝫ fuerit accedere.debẽt prestari
duntaxat illa de quibus dictum fuit ⁊ integra si reperiant̃.Si
autem non reperiantur plura debent illa prestari talia qualia
sunt.h.d.nota.¶Contra primum oppo.ꝙ debeant p̃stari om
nia licet reperiant̃ plura.vt.§.eo.l.si venditor hominis in prin.
So.vt ibi dixi.¶Contra secundum oppo.ꝙ etiam si non repe
riantur plura debeant prestari integra.§.e.l.quicquid.So.etiã
vt ibi dixi.Et istas duas oppositiones faciunt due glo.scilicet
gloss.prima et alia gloss.sequens que incipit imo.Sed tñ ple
nius dic:vt in dictis legibus dixi.
2 ☞Contra venditorem non tradentem agitur ad interesse si
potest tradere ⁊ non vult vel si non potest hoc contingit dolo vel
culpa sua ⁊ quid si sine dolo vel culpa sua.
3 Vendere potest quis vel donare rem hostiuꝫ que semel fuit sua
propter spem postliminij secus si nunq̃ fuit sua.
4 Donatio quã facit eccl'ia regi sicilie de regno hi'lem q̃ revaluit.

1 **Si seruus qui.** †Difficultas p̃statio
nis cõtingẽs sine cul
pa venditoris excusat eũ vt non cõpellatur tradere:
sed dꝫ expectari ꝙ cesset difficultas.h.d.Et potest in
telligi ꝙ post venditionem factam seruus vẽditus fuit captus
ab hostibus sine culpa venditoris et tunc procedit indistincte ⁊
2 limitat.l.j.in prin.§.eo.vbi habetur †ꝙ contra venditorem nõ
tradentem agitur interesse.nam verum est si potest ⁊ non vult
vel si non potest hoc contingit dolo vel culpa sua.si autem sine
dolo vel culpa:tunc vel expectatur donec facultatem tradendi
recuperabit:vt hic vel vt cedatur actio si est penes tertium.vt
supra eo.si ea res.⁊.l.quod sepe.§.si res.§.de cõtrahen.emp.po
test etiam intelligi ꝙ tempore venditionis iam erat captus ab
hostibus.sed tunc intelligo ꝙ istud erat notum emptori vel vẽ
ditor censetur asserere habere se facultatem tradendi:ideo tene
tur de culpa quare non certificauit emptorem qui forte non
emisset.ar.supra eodem.l.quero.et vide quod super hoc dixi.ĩ
3 l.quod te.supra si cer.peta.¶†Et scđm istũ intellectũ no.quod
quis potest vendere vel donare rem hostium que semel fuit sua
et hoc propter spem postliminij.sed illa que nunq̃ fuit sua non
quia non censetur de illa esse cõmercium.et sic loquitur.l.liber
homo.de ver.obli.et istud ĩducit Bar.alibi scꝫ in.l.id quod.de
4 lega.j.in prima charta †ad donationem quam fecit ecclesia re
b gi Sicilie [b] de regno hierusalem:quod valuit.quia semel eccle
sia possedit partes illas.licet hodie possideantur ab infideli
bus:qui sunt hostes christianorum.Non sunt hic alia.

a ¶Si ĩ fundo est eccl'ia.adde abb.in sua disputatione incipiente.augerio.Archi.in.c.pie mentis.xvj.q.vij.

b ¶Regi Sicilie.Adde ꝙ regnũ sicilie est de patrimonio eccl.secundum doc.in ca.mandata.de presum.do.in.c.romani.de iureiur.

1 ☞Tria in quibus cõtractus locationis ⁊ conductionis assi
milatur contractui emptionis et venditionis.
2 Locatio ⁊ conductio aliquando valet sine conuentione merce
dis quando fundus consueuit locari ad certam mercedem.
3 Venditio sine pretio non valet licet res solita sit vendi ꝓ certo
pretio.

¶De locato et conducto. Rubrica.

1 **Locatio.** †In hac.l.cũ principio seq.
ponunt̃ tria in quibus con
tractus locationis et conductionis assimila
tur contractui emptionis et venditionis.Pri
mum est quia ambo sunt de iuregentium.Se
cundum quia ambo contrahũtur solo con
sensu.Tertium quia sicut in contractu emptionis ⁊ vẽditionis c
adhoc vt valeat necesse est recõuenire de certo ꝓtio ĩ pecunia cõ
sistente ita in hoc cõtractu de certa mercede subaudi certa vt.j.
de do.iter vi.⁊ vxo.l.si vir vxori.vel certificãda arbitrio alteri⁹
2 certe persone.vt.j.eo.si merces.†Aliqñ etiã si nõ conueniat de
mercede censetur tacite conuentũ ⁊ valet cõtractus qñ fundus
consueuit locari ad certã mercedem.C.de agri.⁊ censi.l.dñi pre
3 diorum.⁊ qđ ibi no.ꝑ glo.⁊ ꝑ Cy.in.l.excepto.C.loca.†sed in vẽ
ditione talis cõsuetudo nõ cadit iđ si reperit̃ instrumẽtũ ꝙ titi⁹
vendidit mihi talẽ rem si nõ reperiatur ibi pro quanto pretio
c non valet [c] vt no.Cy.in.l.j.in fi.C.de contrahen.emp.
2 ☞Duo casus in quibus dubitatur an sit cõtractus locatio
nis ⁊ cõduc.an emptionis ⁊ vendi.⁊ quis effectus resultet.
3 In emptione pedagij quid videatur emptum an ipsum ius pe
dagij an fructus.

c ¶Non valet.Adde eundem paul.de ca.in.l.si duo.§.si quis iurauerit.§.de iure.co.ij.⁊ alex.de imo.in cõsilio xviij.co.si.v.preterea in primo vo.Fran.cur.

1 **Adeo autem.** †Si pecunia p̃stat̃ ꝓ opera dr̃ cõ
tract⁹ emptionis ẽt ꝓ re in qua p̃
stãtur opera.Si vero ꝓ opera tm̃ dr̃ ꝯtractus locationis ⁊ cõdu
ctionis.h.d.premitte ꝙ qñ ex vna parte p̃statur pecunia ⁊ ab il
la res tm̃ dr̃ cõtractus emptionis ⁊ venditionis vt.j.de p̃scrip.
ver.l.naturalis post prin.ibi siquidẽ pecuniã.Si vero det̃ pecu
nia ex vna parte ⁊ ex altera prestat̃ opera tm̃ dr̃ locationis ⁊ cõ
ductionis vt.j.eo.qui operas.Quid aũt si ab vna parte prestet̃
pecunia ab altera vero opera ⁊ ẽt res in qua opera p̃statur vt si
do pecuniã aurifici vt faciat annulũ de auro suo erat dubiũ an
fieret denominatio a pecunia an a re ⁊ hoc secũdũ approbatur

hic. ¶ Sed cōtra. j. eo. itē si ꝑtio. §. cū insulā. So. hic pstas operam ꝛ rē. i. aurū in quo operam prestas ibi vero non illā in qua operā prestas q2 in solo meo ꝛ illud nō prestas sed prestas lapides ꝛ calcē in quibus non prestas operam sed de ipsis prestas
2 in solo ideo est contractus locationis ꝛ cōductionis. †No. ergo casum in quo dubitat̄ an sit ꝯtractus locationis ꝛ cōductionis
3 an sit emptionis ꝛ venditionis. ¶ †Adde aliū casum in istis q
a emūt pedagia[a] vel gabellā nā iterdū instrumētū loquit̄ de emptione interdū de cōductione ꝛ tñ vtroqꝫ mō contrahit̄ ꝑ eūdē modū. est aūt vtile scire quia in contractu locationis ꝛ cōductionis per sterilitatem vel casum inopinatū fit remissio mercedis vt. j. ex eo conducto. §. j. non sic in contractu emptionis ꝛ venditionis quia si res pereat post cōtractū perfectum debet̄ nihilo minus pretium licet res non tradatur vt. l. necessario de peri. et commo. rei ven. Bartol. disputauit istam questionem et incipit
b disputatio publicanus[b] quidam vbi determinauit ꝙ si fiat ad plures annos ꝛ soluitur pecunia singulis annis pro rata dicat̄ locatio ꝛ cōductio etiam si instrumētū loquat̄ de emptione ꝛ venditione. nam hoc vocabulū non contrariatur cōtractui quoniā ille qui conducit rem dr̄ emere fructus ꝛc. si autē non soluat̄ pecunia singulis annis sed ꝑ vno pretio qs emit vel conducit etiā pro pluribus annis licet forte in soluēdo apponantur termini puta emi pedagium pro quinqꝫ annis. pro. x. milibus tunc siue dicam emo siue cōduco dr̄ emptio. allegat ꝑ ista differētia glo. que est in. l. j. C. de iure emphy. qui semp allegatur ad cognoscēdum quis contractus vt videatur per singula tempora constituatur pretium puta rationem mille pro quolibet anno ꝛ tunc erit locatio an sit vnū pretiū ꝑ omnibus annis ꝛ erit emptio. in primo casu si propter guerram vel sterilitatē aut siccitatē prout alio anno contingit Bononie pedagium vel gabella nihil valet sine culpa conductoris fit remissio pro rata et ita fuit ibi per multos consultum. si vero vno pretio nō fiet ideo sit cautus qui
3 emit talia. ¶ †Sed tunc vertitur in dubium quādo est emptio quid videatur emptū an ipsum ius pedagij an cōmoditas vel facultas percipiendi an autem fructus pedagij nā hoc vltimo casu non recollectis fructibus non deberetur pretium. vt. l. nec emptio de cōtrahen. emp. in primo casu sic: q2 videt̄ emi alea vel incertum sicut iactus rhetis vt. s. ti. j. emptorem. §. fi. istum passum vtilissime ꝛ subtilissime prosequitur Bartol. in. l. cotem. §. qui maximos de publi. vbi omnino vide. Et adde vnā glo. que est in. l. j. §. j. de superfic. que etiam docet cognoscere contractū emptionis a contractu cōductionis scilicet ex quantitate pecunie ꝛ hoc procedit quando ex vna parte datur pecunia ex altera prestatur res corporalis.

a ¶ Pedagia vel gabellam. adde bertachinum de firmo in tractatu de gabellis.

b ¶ Publicanus quidā. adde circa hec dicta do. Alex. de imo. in consil. iij. co. ij. in pri. in. j. vol. cur.

1 Cum fundus. †Si res accessoria locationis det̄ estimata in illa cōtrahitur vēditio nec ꝑpterea principalis cōtractus dr̄ minus locatio. h. d. Et sic iungitur hic cōtractus venditionis cum contractu locationis.

2 ¶ Dispositio collata ī volūtatē sedis apl'ice non expirat licet papa moriatur secus si papa dixerit ad beneplacitum nostrū.

3 Locatio precarij rogatione ita facta quoad is qui locauit dedit qꝫ vellet morte locantis tollitur.

c ¶ Precariū tamen non finitur morte. adde. c. fi. ꝛ ibi doc. de pca.

1 Locatio precarij. †Voluntas hominis per mortē eius expirat ad hoc semp allegat̄ ista. l. s. iij. ff. lo. Op. primo de. c. si gratiose. de rescrip. li. vj. †Sol. ibi con-
2 fertur dispositio in voluntatē eius qui non moritur puta ad beneplacitū sedis apostolice que nūqꝫ moritur lꝫ moriatur papa ideo per mortem pape non finitur concessio. secus si dixisset ad beneplacitum nostrum vt ibi habetur. Secundo opp. de. l. que situm. §. j. ꝛ de. l. cum precario. §. fi. j. de preca. Sol. hic fuit commissus contractus in volūtate expressa concedentis ideo finitur morte eius. ibi vero fuit simpliciter celebratus vsqꝫ ad beneplacitum concedentis vt est precarium: tamen non finitur mor-
c te[c] cōcedentis licet finiatur morte eius cui conceditur. ratio diuersitatis est. quia hec commissio fit in voluntatem concedentis per ipsummet concedentem ibi non. licet lex ibi non fingat ita esse concessum. Sed si expresse diceret concedo precario ad voluntatem meā fineretur morte mea vt est casus hic et nihilominus etiam si non esset dictum fingeretur per legem esse dictum sic ergo plus operatur expressum ꝙ tacitū. ¶ Tertio oppo. ꝙ per mortem non finiatur voluntas imo moriendo videt̄ velle vt. l. fideicommissa. s. hoc autem legatum. ꝛ. l. vxorem. §. pe
3 nul. de. le. iij. † Solu. hic voluntas fuit posita ad durationem actus quia locaui vel concessi quo ad volam. ibi vero ad inceptionem quia legaui cum heres voluerit ꝛ anteqꝫ declaret non debetur sed si moriatur anteqꝫ declaret incipit deberi quia moriendo videtur declarare se velle et que sit ratio dic vt ibi. cetera dic vt no. Bart. in. l. centesimi. §. fina. de ver. oblig.

2 ¶ Si vendo tibi pro certo pretio ꝛ statim agitur ꝙ illud nō soluas censetur potius donatio ꝛ venditio simulata an debeat solui minor gabella.

3 Si autem a principio agitur vt soluatur licet ex postfacto remittatur non presumitur fuisse simulatus sed durat venditio.

1 Si tibi. †Licet remittatur pensio ex postfacto contractus tamē non resoluitur sꝫ ex eo agi potest ab vtraqꝫ parte. h. d. vide qđ plene not. Bartol. s. de pac. l. si conuenerit. si autem sine voluntate locatoris conductor liberatur a solutione mercedis nō posset petere sibi contractum impleri vt. s. titu. j. l. bona fides. ¶ In glo. ibi solue hic fuit ab inuito an ista glo. ꝙ facilius presumitur simulatio ex his que gesta sunt a princ. ꝙ ex his que ex
2 postfacto. †Si enim vendo tibi pro certo pretio ꝛ statim agitur ꝙ illud non soluas censetur potius donatio ꝛ vēditio simulata vt. s. de cōtrah. emp. l. si quis donationis. ideo si maior solueret̄ gabella ꝑ venditione ꝙ donatione solueretur minor. † si autē
3 a principio agitur vt soluatur licet ex postfacto remittatur non presumitur fuisse simulatus imo durat venditio ꝛ facit pro his que not. per Bar. in. l. cum seruus de condi. ꝛ demon. ꝛ tetigi in l. iul. §. ibidem. s. ti. proximo.

1 Si tibi. †Conductor agit ad interesse ꝯtra locatorē si ille qui ab eo cōduxit ꝓhibeat̄ vti re inquantū est sibi obligata deducta tñ mercede quā ipse debet primo locatori. h. d. cum. l. sequenti.

1 Si quis rem. †No. hic secundum Bart. ꝙ si conductor fundi exegit penam a damno dante ex forma statuti non teneretur illā restituere locatori secus ī creditore. l. si pignore. s. de pigno. actio. ꝛ rationem dic vt ibi.

2 ¶ Venditor si non traderet rē venditam ꝛ vellet tradere aliā eque commodam debet condemnari ad interesse.

3 Idem in commodatario ꝛ in quocunqꝫ alio cōtractu excepto contractu locationis. ꝛ nu. i.

4 Promittens dare certum fideiussorem vel pignus potest dare alium vel aliud eque bonum.

5 Si non prestatur patiētia vt conductor vtatur ꝛ fruatur neqꝫ prestatur eque bona habitatio ad quid teneatur locator.

1 Si quis domum. ¶ †Si conductor non potest vti re conducta potest agere vt sibi frui liceat locator tamen
2 liberatur prestando eque commodam habitationem. h. d. †Et hoc vltimum est notabile quia non sicut in cōtractu emptionis et venditionis si venditor non traderet rem quam vendidit et vellet tradere aliam eque commodā nō deberet audiri sed condemnaretur ad interesse et hoc vult hic gloss. super verbo loca
3 torem †Idem in commodato et in quocunqꝫ alio contractu vt not. in spec. de oblig. et solu. §. sequitur videre in fin. secus in eo
4 qui† promisit dare certum fideiussorem vel pignus quia potest dare aliud vel alium eque bonum vt. s. de consti. pecu. qui autem. §. sed et si quis. ¶ In text. ibi vt prestetur ei cui. ¶ Sed oppo. quia si locator semel prestitit rem videtur liberatus ab actione ex ꝯducto: vt. s. ti. j. l. qui pēdentē in fi. ꝛ ibi dixi. sol. ibi loquitur in vēditore qui tenet̄ ad rē: vnde postqꝫ semel tradidit est liberatus etiam licet ipse idem postea turbet emptorem non conuenitur ex cōtractu sed actione iniuriarum vel alijs remedijs iuris. hic loquitur in locatore qui tenetur ad factum successiuum ad prestandum patientiam conductori vt vtatur ꝛ fruatur posito quod rem tradiderit non est propterea liberatus: q2 non fecit adhuc perfecte id ad qđ tenebatur. vnde quandocūqꝫ cōductor prohibeat̄ frui vel per ipsum locatorem vel ꝑ aliū pōt adhuc cōueniri ex eodē contractu ad quod facit quod habetur in. l. corruptionē. C. de vsufru. ꝛ no. in. l. ij. de verb. ob. in illo qui promisit dare seruitutē q2 nō liberat̄ eam cōstituendo cum etiā teneatur pati ꝙ ille vtat̄. vt. l. harum. si serui. ven. ¶ Sed quero
5 hic † si nec pstat̄ patiētia neqꝫ eque bona habitatio ad quid teneatur locator. glo. hic videtur distinguere an scienter locauit rem alienā ꝛ tenetur ad omne interesse vt. s. eo. ti. si tibi alienā cū se. an ignoranter ꝛ tenetur solū ad remissionem mercedis vt. j. eo. si fundus. in fi. Certe ibi loquitur in eo qui locauit fundū suū et postea de facto ꝯductor fuit prohibitus vti sine culpa locatoris nos loquimur in eo qui locauit rem alienam. vnde etiam si crediderit suam rem tenetur ad interesse conductori. sicut qui vendidit rem alienam licet ignoranter vt. s. titu. j. titius. §. fina. cum similibus. et ad hoc. j. eo. l. ꝛ hec distinctio. post prīn. ibi intelligēdum est autem ꝛ adde quod habetur. j. proximo. §. primo.

2 ¶ Inspicere debemus ꝙ euenire potest.

3 Resoluto iure locatoris resoluitur ius conductoris.

4 Locās rē tanqꝫ fructuarius finito vsufructu ante tēpus locationis non tenetur ad aliud nisi ad remissionē mercedis pro rata temporis quo

temporis quo conductor non fruitur re.
5 Emphyteota vel feudatarius vendens vtile dominiū si finitur ius emphyteoticum quia finitur eius generatio vel propter canonem solutuz nihil restituit de pretio et quidam vendidit tanquam proprietarius.
6 Quid si legauit vtile dominium tanꝙ habens plenum dominiū vel simpliciter.

1 **Hic subiungi potest.** †Locans rē alienā tāꝙ fructuariꝰ nō tenetur ad īteresse si ante finitū tēpus locationis finiatᷣ vsusfructus ⁊ sicut cōductor non possit vti nec etiā tenetur ad restitutionē impēsarum factarū in re conducta per cōductorē quia est quid sibi imputetur. secus si locauit rem tanquā proprietarius habens plenū in re cum non haberet nisi vsumfructum quia
2 tunc tenebitur ad interesse ⁊ impensas hoc dicit †⁊ semper allegatur iste.§.propter id qd dicit hic litera quia hoc euenire pōt prospicere debuit. facit ad no.in.c.cupientes.de elec.li.vj.in ver.
3 et ad premissa ⁊.c.nemo. ¶ †Not. hic ꝙ resoluto iure locatoris resoluitur ius conductoris quia non debet esse melioris conditionis ꝙ eius autor vt.l.fina.§.j.s.ad velleia.⁊ procedit istud dictum siue fructuarius locauerit rem tanquam fructuarius.⁊ sic ratione vsusfructus tantū siue tāꝙ plene proprietarius ⁊ sic ratione proprietatis quam nō habet. naz nihilominus valet locatio respectu iuris quod habet ar.in.l.qui tabernas de cōtrahen.emp.et.l.si domus.§.fin.de leg.j.⁊ vtroqꝫ casu finito vsufructu finitur locatio quia proprietarius potest auferre rem cōductori etiam durante tempore locationis sz quousqꝫ durat vsus-
4 fructus non. †Secundo nota ꝙ quando locauit tanquam fructuarius non tenetur locator ad aliud si contingat vsumfructū finiri ante finitum tempus locationis nisi vt remittat pensionē pro rata temporis quo conductor nō fruitur re quia fuit sibi ablata per dominū. pro tempore vero quo ipse fuit vsus re deberet soluere mercedez seu pensionem vt hic.⁊ infra proxi.§.ad interesse vero vel ad restitutionem impensarum factarum per cōductorem non tenetur. quia nihil potest sibi imputari cum non decepit conductorez. ¶ Sed si locauit tanquam proprietarius tunc tenetur ad omne interesse ⁊ etiam ad impensas quia ipsuz decepit qui non conduxisset si hoc sciuisset ꝙ nō esset plene pro-
5 prietarius. ¶ †Quero quid in venditione si quis habens vtile dominiū in re vt emphyteota vel feudatarius ⁊ vēdat postea finitur ius emphyteoticū quia finitur eius generatio vel propter canonem non solutum. Respondeo si vendat tanquaz feudatarius vel emphyteota nihil restituit de pretio. quia emptor non fuit deceptus ⁊ videtur emisse ratione illius iuris quod vēditor habebat vnde istud euenire posse prospicere debuit hic.⁊ ita intelligo textum in dicta.l.qui tabernas. nec ob. iste tex. duz vult ꝙ non debeat habere pensionem integrā quia aliud in pēsione que habet causam successiuaz ⁊ soluitur pro vsu temporis ideo non soluitᷣ nisi ꝓ rata qua durauit locatio. nos loquimur in pretio quod soluitur ꝓ re empta et eius traditione. vnde sufficit ꝙ semel fuit tradita vt integruz pretiū debeatur licet postea auferatur si nihil est quod imputetur creditori sz potius emptori ⁊ facit quod no.C.fami.herc.l.si familie. Si vero vendidit tanꝙ habens directum dominiū qꝛ decepit emptorem tenetᷣ ad restitutionē pretij ⁊ ad interesse: ita no. Cyn.in.l.j.C.si pignus pignori datum sit. vbi declarat illā.l.q tabernas.⁊ ita intelligo
6 quod no.per Bar.in.l.cum tabernam.in prin.j.de pig. ¶ †Itē quid in legato. respōdeo indistincte siue legauerit tanꝙ habēs vtile dominiū siue simpliciter vel tanꝙ habens plene dominiū non videtur legatū, nisi ius quo habebat in re. vt.d.l.si domus in fi.⁊ finito illo iure legatarius nihil pōt petere ab herede. si autē nullū ius habebat tunc distinguitur aut hoc sciebat aut non et hoc scdo casu. aut legatarius erat coniuncta persona ⁊ debetur estimatio re ablata legatario. alias secus. vt in.l.cuz alienaz.C.de le.⁊.d.l.si domus.§.si de euictione cū ibi not. Sed si habebat aliquod ius in re ad illud tantum restringitur legatum et intentio testatoris et illo finito non agitur de euictione etiam si illud ius erat finiturum morte legantis.l.vxor patrui.C.de leg.⁊ in.l.sticho de vsufruc.leg. et istud voluit dicere glossa in.d.§.de euictione. dū dicit nisi euincitur ratione alicuiꝰ certe cause.h.d.

1 **In exustis quoqꝫ.** †Si cōductor non pōt vti re ꝯducta sine culpa locatoris et sine culpa sua non tenetur soluere mercedem nisi ꝓ rata quo fuit vsus.h.d. Et tūc dicitur sine culpa qn̄ locauit rem suam in qua postea accidit casus. sed si rē alienam etiā si bona fide nō dicitur euinci sine culpa locatoris ideo tenetur ad interesse vt dixi in prin. huius.l. et videtur casus in.l.ex cōiuncto.§.vbicūqꝫ in fine infra eodē. Item adde hic casum in quo aliquādo etiam sine culpa vtriusqꝫ non vtatur nihilominus tenetur ad integram mercedē. vt infra eodem.l.sicut.§.si.cum glos.sua.

1 **Si quis fundum.** †Valet pactuz ꝙ conductor teneatur de casu fortuito licet de natura contractus non teneatur.h.d.sic supra.deposi.l.j.§.si conuenerit. Sed contra de.l.si precarij.j.de preca. So. ibi quando pactum est contra naturam contractus vnde vitiatur ⁊ nō vitiat hoc est ꝑter naturā vnde nec vitiat nec vitiatᷣ.vt.s.de pactis.l.pacisci.

1 **Si colonus.** †Qui ꝑmisit innocentē ignē habere nō teneatur si fuit nocēs casu fortuito sed ita demum si sui culpa.h.d. Si autem fuisset actum ꝙ nullo modo teneret ignem tunc si tenuit ⁊ damnum dedit etiaz si casu fortuito ⁊ ꝑter suā culpā nihilominus tenetur qꝛ saltem fuit in culpa tenendo ipm contractum.vt.j.eo.l.videamus.§.j.

1 **Imperator.** †Pro tempore quo conductor non pōt frui re fit remissio mercedis non solute et soluta repetitur.h.d.scdm cōmunem lec. et legitur tribus modis in gloss. et quelibet est bona. Bartol. dicas quod legitur principaliter duobus modis. primo in locatore rei et ita loquitur prima lectu.gloss. Secundo in locatione operarum et ita loquitur secunda et tertia. et fm secundam lectu. loquitur domino qui conduxit operas caprarij qui etiam dominus alio respectu potest dici loquator caprarum. fm tertiam lectu. loquitur ipsi caprario qui dicitur locator operarum et conductor caprarum et iste lectu. sunt propter contrarium de.l.qui operas infra eo. ¶ Oppo. quod debeatur merces pro toto tempore licet conductor non fuit vsus toto tempore vt.j.eo.qui operas cuius contrarium hic probatur in fin. Solu. ibi loquitur in illo qui locauit operas qui debet habere mercedem pro toto tempore si per eum non stetit quominus prestiterit operas sed stetit per conductorem vel per casum contingentem in persona cōductoris vel in re sua vt.j.eodē sed addes.§.si.quod dic.vt.j.eodem item si vno.§.item eum quidaz hic loquitur in locatore rei ponēdo casum fm primam lect. ꝙ quis locauit capras suas vt conductor eis vteretur et solueret certam mercedem quo casu si potest frui sine culpa non debetur locatori merces pro toto tēpore vt.s.eo.l.si quis domum.§.exustis.⁊ hic quia casus cōtingit in re ipsius locatoris vnde debet sibi nocere non conductori. Legitur alio modo vt dominus conduxerit operas caprarij ꝓ certa mercede sibi soluenda vt custodiret ⁊ pasceret tunc obstat contrarium ꝙ fuerunt subtracte sine culpa conductoris debetur sibi merces pro toto tempore vt.d.l.qui operas. Sol. fateor sed hic non loquitur caprario locatori operaruz sed dn̄o cōductori earū ⁊ locatori caprarū. nā vtroqꝫ nomine pōt appellari vt etiā patet.j.eo.itē pretio.§.itē cū insulā.⁊ tūc debet intelligi ꝙ fuerunt subtracte sine culpa dn̄i tamen cuz culpa caprarij ideo non debetᷣ sibi merces ꝓ toto tēpore ⁊ si dn̄s soluit repetit quinimo tenetᷣ emendare capras ipe vero dn̄s nō tenetᷣ caprario de casu vt sic teneatᷣ soluere integrā mercedē. vel dic ꝙ loquitur in caprario qui ꝑ errorē restituit partē mercedis: cū non teneretur restituere. qꝛ īntegra sibi debebatᷣ sine culpa fuerūt subtracte vt possit repetere ista ⁊ prima magis placet. et tunc non obstat.l.qui operas. imo concordat. ¶ In gloss. magna in fine ibi: casuz autē. De isto articulo vide plene p Bar.in.l.si quis ex argentarijs.§.si.s.de eden. ¶ In gl.seq. ibi solue ibi est speciale dic ꝙ ibi poterat competere actio ordinaria.s.de dote iō cessa- a
bit cōdictio indebiti ⁊ ita cessaret hic si cōpeteret actio ex locato vel ex cōducto qꝛ fuisset facta solutio durante locatione vt in prima glo. sed quia fuit facta ea finita.s.subtractis capris non potest alia actio competere ꝙ condictio indebiti.

¶ Peritū in arte. Adde an credatur peritis in aliqua arte vide in.l.j.ff.de vētre īspi.⁊ ibi.d.bar. in proe.ff. Alb. in proe.C.doct. in.c.proposuisti. de probat.

1 **Celsus etiam.** †Qui locauit operas suas tāꝙ artifex vr̄ asserere se peritūa in arte iō de dāno cōtingēte ꝑpter imperitiā tenetᷣ.h.d. vide Dy.in c.nō est sine culpa de re.iur.⁊ qd not.in.l.ij.s.qd quisqꝫ iuris.de assessor. an teneatur de imperitia qꝛ censetur asserere se peritū.

1 **Si alienam.** †Si res locata efficitur ꝯductoris pōt agere vt liberetᷣ a pēsione.s.pro futuro tempore sed ꝓ preterito tenetur soluere.h.d.⁊ dicit bart. ꝙ nō expedit vt liberetᷣ qꝛ ipso iure liberatꝰ est cū ipo iure finiatur cōductio. vt infra de vsuca.l.ille a quo.⁊.l.in pigno. sz qd hic dr debet intelligi ꝙ fiat instrumentum de liberatione iaz facta.
2 ☞ Culpa ex parte cōductoris quot modis possit committi.
3 Quod quis tenetur de culpa familiarium suoruz commissa in re cōducta ⁊ quid si familiares reputabātur diligentes.⁊ nu.5.
4 Officiales an teneantur de culpa vel dolo familie sue.
5 Dominus nō tenetur de culpa vel dolo familiaris commissis extra rem commissam.

1 **Videamus.** †De dāno cōtigēte in re cōducta culpa ꝯductoris tenetᷣ cōductor locatori ⁊ culpa ꝑt pluribꝰ modis cōmitti.
2 h.d.i effectu vsqꝫ ad.l.itē queritᷣ.§.duo rei. †⁊ dicas

q oēs illi modi reduci possunt ad res.s.qñ fecit id qd diligens paterfamilias non fecisset. Item quod fuit in mora et propter moram euenit casus.de primo pone exemplū vt in primo casu huius.l.qñ fecit malam electionem seruorū vel ministrorū. Itē in.§.j.ꝛ in.§.fi.quādo fecit contra pactum appositum in ↄditio ne. Item in.l.item querit.§.j.cum sequenti.vsq ad.§.fi fullo.et scdo pone exemplum in.§.item prospicere in hac eadem.l. Itē in.l.item queritur in prin.qñ nō tēperauit vt debuit. Itē in.§.si fullo qñ non bene custodiuit.ꝛ in.§.exercitu quādo nō denūtia uit cū posset de tertio quādo fuit in mora habet in.§.qui vinū.

3 ¶ † Not.ex princi.huius.l.quem teneri de culpa familiarium suorum cōmissa in re conducta ꝛ sic si culpa familiaris domus

4 incenderetur tenetur dñs idemq conductor † an autem officia

5 lis teneatur de culpa familie sue vel dolo vt per † Bar.in.l.j.§.

a familie de publi.de culpa autem familiaris[a] vel dolo commis sis extra rem cōmissam a familiari non tenetur dominus extra de resti.spoli.cum ad sedem.si tamen conductor induxit tales fa miliares quos quilibet paterfamilas induxisset quia erant no ti ꝛ reputabantur diligentissimi nō tenebitur vt.s.de peri.ꝛ cō mo.rei ven.l.si venditio.ꝛ hic dum dicit si tñ in inducēdis.ꝛ ad de quod eo casu quo tenetur de ipsorum culpa recuperat ab eis vt no.in spe.de iniu.ꝛ dam.dato circa fi.

1 **Item queritur. Duo rei.** † Iste tex.nō summatur q hic dr idē in oī genere ↄtractuū vt pos sint cōstitui duo rei debēdi siue celebret verbis siue re siue cōsen su vt.l.eadē in prin.de duo.reis.ꝛ hoc si actū est expresse tā olim ꝙ hodie.alias quilibet teneret ꝓ parte vt.l.reos.§.cū tabulis. eo.ti.ꝛ sic in modo cōstituendi duos reos nihil est immutādū de iure veteri ꝑ aut.de duobus reis.lꝫ gl.hic dicat cōtrarium ꝛ nō bene sed in modo exigendi sic qꝛ hodie habent inter se be neficiū diuisionis si ambo sunt soluendo quod olim non habe bant licet fideiussores bene haberent vt.l.inter eos de fideius.

Si in lege. † Secunda relocatio operis nō facit pri mū cōductorē teneri in eo quod plus fa cta est nisi fuerit cum eadem qualitate ꝛ quantitate post lapsum tēporis dati primo cōductori.hoc dicit. Et pone casum q loca ui tibi domū cōstruendam pro centum infra annum cū pacto q si non construeres possem dictum opus alteri locare ꝛ si con tingat me plus locare q tenearis ad illud plus ꝛ quia nō con struebas locaui alteri pro centum ꝛ decē volo nunc vt soluas il la decem certe ita demum teneris si locaui in eadē forma vel le uiori secus si grauiori vt si locassē tibi vt faceres tres cameras illi vero vt faceret quattuor cameras.nam propter hunc exces sum videor dare illud plus non propter tuā moram ideo nō de bet tibi nocere nec possum locare nisi trāsacto anno.certe si eēt transactū tñ de anno q certum esset ammodo non posset fieri per te puto me posse locare ante finitū annum per id qd habe tur in.l.hoc iure.de ver.ob. ¶ Quero quid si nō locaui alteri sꝫ egometopus feci conducendo operiarios de die in diem ꝛ con stabit mihi plus ꝙ tibi promisissem an possim illud plus pete re glo.hic finalis videtur dicere q nō per.l.stipulatus es opus j.de fideius.quod verum est virtute pacti quia non relocaui sed ratione more tunc forte posset aliud dici.

2 Fictio locum habere non potest vbi non hꝫ locū veritas.

3 Fideiussor datus in prima conductione non tenetur ad pensio nem secunde nisi de nouo se obliget ꝛ quid si dedit pignora li cet non fideiussit.

4 Reconductio tacita q habeat locū etiam in predijs reipublice dummodo illi qui regunt vniuersitatem et primā locationē fe cerūt sciant ꝛ patiantur conductorem remanere in mundo.

5 Mortuo locatore si appareat eius heres ꝛ patiatur colonum remanere in fundo q etiam habeat locum tacita reconductio.

6 Locatio sicut tacito consensu renouatur ita ꝛ dissoluitur.

7 Differentia de tempore reconductionis inter predium vrbanū et rusticum.

8 Quid iuris si qñ certū tp̄s in scriptis sit cōprehensum in prima conductione ꝛ quomodo intelligatur certū tempus in scriptis.

1 **Qui impleto.** † Si cōductor remanet in predio rustico post finitū tp̄s locationis sciente et patiente locatore censetur in annum renouata condu ctio non in plus licet prima fuerit ad maius tempus ꝛ censen tur eadē pignora obligata si erāt eiusdē ↄductoris.secus si alte

b rius nisi interuenerit illius ↄsensus. In p̄dio[b] vero vrbano cen setur renouata quatenus habitabat ꝛ nō vltra ꝛ p̄dicta vera ni si prima cōductio facta fuerit in scriptis vel nisi locator desie rit habere consensum qꝛ tunc neutro casu cēsetur renouata.h.d. vsq ad.l.ex conducto. Et primo loquitur in predio rustico vsq ad.§.in vrbanis. Scdo ī vrbano vsq ad.l.qui ad certū. Tertio

a ¶ Autem fami liaris.adde bar. in.l.nec quid.ff. de incen.ru.nau. bar.i.l.j.in.§.fa milie.ff.de.pu bli.doc.in.c.non est.de spon.

c ¶ In p̄dio vero vrbano.vide Ce polam in tracta tum de ser.vrba norū prediorū.

ponit limitatio ad vtrūq casum. Itē prima subdiuidit in qua tuor.qꝛ primo ponit vnū dictū bimēbre vsq ibi sed hoc ita. Se cūdo ponitur limitatio secūdi mēbri vsq ibi eadē. Tertio poni tur extensio prime vsq ibi qñ aūt.quarto ponitur eius declara tio. Itē secūda similiter subdiuiditur in duas.quia premittitur vnum dictum seu regula.scdo ponitur exceptio in v.nisi in scri ptis. Itē tertia subdiuiditur silr in duas.qꝛ primo premittit in quo cōsistit ratio primi casus scdo ex illo infert ad limitationē vtriusq casus.in versi.ideo. ¶ In tex.ibi solum recōduxisse vr ratio huius ponit in.l.sequenti.quia locator sciendo ꝛ patiēdo conductorē remanere in fundo censetur cōsentire q habeat eo modo quo prius ꝛ iste est talis ↄtractus qui solo cōsensu cōtra hitur.ꝛ tantum valet tacitus consensus ꝙtum expressus.ꝛ simi liter conductor remanendo censetur velle habere eodem modo als em delinqueret remanēdo in re aliena animo sibi lucrandi fructus et non soluendo pensionē quod indubio facere nō pre sumitur.vt.l.merito.s.ꝓ socio nō em.l.sequēs repetit idem per idem sed ponit rationē huius dicti ex qua infert limitationē vt habeat locum quod hic dicitur quando durabat consensus lo catoris secus si desierat ante finitum tempus locationis qꝛ erat effectus furiosus vel erat mortuus nam non poterat consentire vere vnde nec fingitur consentire allegatur ergo.l.qui ad certū

2 q † vbi non habet locum veritas nec etiam fictio locum habe re potest quia fictio imitatur naturam. ¶ In tex.ibi nouus cō sensus erat necessari⁹ supple expressus nec sufficit q ille sciat co lonum remansisse in fundo sciente ꝛ patiente locatore ꝙtum ad hoc videtur consentire q pignora sua remaneant obligata pro secunda conductione quia non patitur aliquid in re sua fieri nō m̄ locatore ideo in eo bene presumitur consensus ex sola scien tia et patientia. Sed si cōductor aliquid faceret in pignoribus sciente et patiente illo tertio quia forte traderet ea locator in fi nito tempore conductionis tunc quia cessat ratio predicta cen seretur tacite consentire q sint obligata pro secūda conductio ne cum sit eadem ratio. Idem dico si consenserat expresse secun do locatori licet de pignoribus nihil dicat quia videretur idem pignora reobligasse arg.in.l.cum maritus.§.j.de iure dot.et.l.

3 dotem. † Et quod hic dicitur in pignoribus idem in fideiussore dato in prima conductione vt non teneatur ad pensionē scdē ni si de nouo se obliget vt.s.de arbi.l.labeo.§.fi.de admi.tu.l.lu cius.§.paulus.qd not. Inno.de appel.c.preterea requisisti.fa.

4 cit.l.fi.s.de pac. ¶ † In tex.ibi si reipublice p̄dia locata fuerint dummodo illi qui ciuitatem regunt et qui primam locationē fecerunt sciant et patiantur illum remanere in fundo alias cū vniuersitas sit persona facta nō videtur consentire.l.sed si ex do

5 lo.§.j.s.de dolo.ꝛ sic non fieret tacita relocatio. ¶ † In.l.q ad certū in fi.ibi vel decesserit ꝛ nullus appareat heres als si appa reret ꝛ patiet colonū remanere in fundo idē esset in herede q in

6 defuncto vt.s.pro so.l.plane. † Et adde q sicut tacito cōsensu re

7 nouat locatio ita ꝛ dissoluit vt.s.pro so.l.itaq. † Hic est vna gl. obscura in v.in vrbanis.nā ibi ponit regula q in vrbanis ꝑut qsq habitauit ita obligat ꝛ nō dicit qualiter obliget postea po nitur exceptio nisi in scriptis ꝛc.ꝛ hic est dubiū qualiter intelli gat nisi in scriptis ꝛ qd iuris qñ in scriptis certū tp̄s fuit cōpre hensum q̄rit ergo de intellectu regule.ꝛ Jo.intellexit trib⁹ mo dis. Primo q i vrbanis ꝓ nullo tp̄e cēseat facta tacita recōdu ctio si inquilinus remāsit in domo ꝑ tres vel quattuor mēses vl tra finitū tp̄s obligatur ad pēsionē ꝓ illo tp̄e nō ex tacito cōsen su sed ex equitate ne efficiat locupletior ex re aliena ꝛ sic tenea tur actione in factum.vt.l.si me ꝛ titium.s.si cert.peta. Secun do vt videatur facta relocatio pro illo tempore ꝛ non vltra ꝛ sic teneatur actione ex locato.ꝛ illa communiter tenetur ꝛ sic pote rit dominus ipsum expellere nec poterit ille dicere contrariū quasi videatur reconduxisse pro toto anno secus in predio rusti co. Tertio intelligitur vt videatur facta pro toto tempore quo

8 durauerat prima locatio.ista non habet in se rationem. † Nunc est videndum de intellectu exceptionis quid iuris si quādo cer tum tēpus in scriptis comprehēsum postea quomodo interdi cat certū tp̄s in scriptis. Quantū ad primum dixit Joan.cuius est ista glo.q potest intelligi altero de predictis tribus modis scilicet q tunc censeatur facta vt in totum primum tempus vel solum in tempus quo habitauit vel in nullum.nam si regula in telligatur q in nullū tempus censetur facta relocatio ꝛ sic scdm primū modū de predictis tribus modis tūc exceptio intellige tur scdm duos alios modos ꝛ si regula intelligat sm scdm mo dum:de tribus modis.exceptio intelligitur scdm primū ꝛ vlti mum.si intelligatur scdm tertiū tunc exceptio intelligatur sm primū ꝛ scdm.ꝛ sic bene patet q oībus predictis tribus modis potest intelligi exceptio.additur ꝛ quartus scdꝫ Jo.vt possit in telligi vt videatur facta relocatio.sicut in rusticis ad annū tñ licet prima locatio fuerit in maius tempus ꝛ sic recollige tria et quatuor

quatuoꝛ.tria ẜm que poteſt intelligi regula.ꝛ quatuoꝛ ẜm que poteſt intelligi exceptio ꝛ ſic videntur ſeptem:ſed nõ eſt verum quia imo non ſunt niſi quatuoꝛ quia illa tria ẜm que poteſt intelligi regula repetũtur in quatuoꝛ ẜm que poteſt intelligi exceptio ꝛ ſic eſt hic fallacia illa tria ſint quinqꝫ: qꝛ duo ꝛ tria faciũt quinqꝫ:ſed in tribus ſunt duo ꝛ etiam alio cõputato ſunt tria ergo ꝛc.nã duobus cõputãtur.ſ.ſemel per ſe ꝛ poſtea cum alio.tertio iſta eſt ſentẽtia gloſ.❡Tu dicas breuiter ꝙ tex.primo vult dicere ẜm Jac.niſi primus cõtractus fuerit celebratus in ſcriptis:ꝛ ſic nõ ſolũ cõſenſus ſed etiã ſcriptura erat de ſubſtãtia ꝛ ꝙ iſto caſu per ſolam taciturnitatem nõ cenſetur facta relocatio in aliquod tẽpus:quia illa requirũtur in noua relocatione que requirebãtur in prima ſed in prima requirebantur duo:ſed in iſta nõ adeſt niſi vnum.ergo non intelligitur facta ꝛ licet glo.reprobet opi.Jac.reprobatio eſſet bona quando ſcriptura nõ requirebatur ad ſubſtantiam ſed ad probationem vt fit cõmuniter vt.l.cõtrahitur.ſ.de pigno.ideo licet de prima locatione fuerit cõfectũ inſtrumentũ:qꝛ tamen illud non erat de ſubſtãtia locũ habebit iſte.§.vt ſecũda relocatio tacita cenſeatur facta licet nõ interueniat niſi ſola patientia et cõſenſus ſecus ſi fuiſſet actũ vt nõ valeret ſine ſcriptura vt colligitur ex.l.ſequẽti:ibi neqꝫ ſcriptura.ꝛ per hoc determinat Bar.ꝙ in iſtis officijs que dantur ex publico vt ſi aliquis factus eſt caſtellanus vel poſtea in aliquo licet remaneat vltra tẽpus officij ſciẽte ꝛ patiente republica non cenſetur renouatũ officium:qꝛ dicta officia non dantur ex conſenſu ſed ex neceſſitate in dicta republica ꝛ ſolent extrahi nomina de burſa vel de ſacco que ſolẽnitas nunc non interuenit.de queſtionibus hic recitatis p glo. vide plene vtiliſſime hic per Bar.

2 ☞Locatoꝛ tenetur reficere domum ꝛ omnia facere ſine quibus conductoꝛ frui non poteſt.ꝛ vide hic aliqua ꝛ quid ſi cõductoꝛ ea faciat.

3 Colonus nõ tenetur cõferre aliqua onera publica occaſiõe rei vel refectionis vie ad domũ:licet ſecus in vſufructuario.

4 Colonus tenetur ad onera publica realia vt tributa ſi cõduxiſſet ad pecuniam.

1 **Ex conducto.** †Actio ex conducto datur cõductoꝛi ſi ſibi frui nõ licet pluribꝰ modis poteſt cõtingere.h.d.datur etiã propter plura alia de quibꝰ.ſ.eo.ſed addes.§.primo cũ pluribus ſequẽtibus.ꝛ ad quid detur qñ nõ licet frui
2 dic ꝙ ad intereſſe vt.ſ.eo.ſi in lege.§.ſi colonꝰ.ꝛ qđ ibi no.❡†Et not.hic qđ locatoꝛ tenetur reficere domũ et oĩa facere ſine quibus cõductoꝛ frui nõ poteſt:vt purgare puteum aque.item miniſtrare funes ꝛ alia inſtrumẽta cũ quibus extrahitur aqua de puteo ſi defecerũt ꝛ ſi hoc facit poteſt conductoꝛ facere compu-
3 tare in penſionem.vt.l.ediles.§.quicũqꝫ.de via publi.†nec tenetur colonus conferre aliqua onera publica occaſione rei vel refectionis vie ad domũ: licet ſecus in vſufructuario. vt.ſ.de vſufruct.ſi pendentes.ſi quid.eo.c.qui etiã tenetur reficere non
4 proprietarius vt hic in glo.†eſt tamen dare cauſam in quo colonus tenetur ad onera publica ſi eſſent realia vt tributa:ꝛ cõduxiſſet ad pecuniam vt eſt glo.quam perpetuo tene menti.et ibi per Bar.de anno.ꝛ tribu.l.j.lib.x.

2 ☞Caſus inſolitus vt inducat remiſſionem mercedis que requirantur.

3 Quare in hoc cõtractu periculum pertineat ad locatorem ꝛ in venditione ad emptorem.

4 Si vendãtur fructus naſcituri eis non natis non contrahitur emptio nec pretium debetur.non tamen dicitur proprie venditio fructuum niſi quando vendens habet percipere et tradere emptori ꝛ cultura pertinet ad eum.

5 Quãdo dicatur damnũ intolerabile ꝛ qñ dicatur ſterilitas.

6 Quando dicatur fertilitas vt fiat cõpenſatio cum ſterilitate.

1 **Si vis tẽpeſtatis.** †Propter caſum inſolitũ contingentẽ in fructibus vel in re cõducta fit remiſſio mercedis ſi erat talis cui non poterat reſiſti ſiue obueniat potentia diuina ſiue humana dũmodo afferat damnũ intolerabile anteꝙ fructus ſeparẽtur a ſolo ſecus ſi erat ſolitus vel negligẽtia cõductoris qđ fructꝰ nõ percipiãtur vel ſi afferat damnum nõ magnum. Item fertili-
a tas[a] vnius anni cum ſterilitate alterius compenſatur.hoc dicit in effectu vſqꝫ ad.§.cũ quidã. Ec de materia huiꝰ.§.vide.C.
2 eo.l.licet per glo.ꝛ Cy.†plura ergo requirũtur ad hoc vt talis caſus inducat remiſſionẽ mercedis:vt patet ex his que.ſ.dixi. nam requiritur qđ ſit caſus inſolitus ꝛ qđ afferat damnũ magnũ vt hic:ꝛ.ſ.ſi merces.§.vis maioꝛ. Jtem qđ cõtingat ante ſeparationẽ fructuum a ſolo.poſſet etiã dici idem eſſe ſi erant ſeparati a ſolo:non tamen aſportati domũ vt ſegetes in paleis ſi ignis eſt miſſus:ꝛ oẽs abſtulit propter id ꝙ hic dicitur de exercitu auferente. Jtem requiritur ꝙ non cõtingat vitio ſoli vt ſi ſolũ producit ſpinas vel malas herbas propter ꝙ ſegetes fuerũt ſuffocate.nam propter hoc non fit remiſſio mercedis.idem ſi vitio fructuũ vt ſi vue nõ fuerũt bene maturate.ꝛ ꝓpter hoc vinũ coaceſcit vt hic in verſi.ſi qua tamen quãdo ergo cõcurrunt ea que neceſſaria ſunt tunc ſiue caſus veniat potẽtia diuina qđ qualiter ſit exemplificatur hic pluribus modis:puta ex parte aque aeris vel pluuie.vel propter terremotũ vel humana:vt quia fuerũt ablati remiſſio fit mercedis. ❡Oppo.etiã ſi caſus afferat modicũ damnũ debeat eſſe cõmune inter dñm et colonũ:vt.ſ.eo.ſi merces.§.vis maioꝛ.ĩ fi.ſolue. verũ eſt in colono partiario qui reddit partem fructuũ puta dimidiam.nam omne damnũ cõtingẽs in fructibus partim cõtingit in portione dñi partim in portione coloni.ſed hic loquitur in eo qui cõduxit ad pecuniã.vnde damnũ contingẽs cõtingit in fructibꝰ coloni vnde propter modicũ damnũ non debet minui de mercede.vt.ſ.in.§.cũ quidam.ꝛ hic in ver.idem dicendũ eſt ſi exer-
3 citus ꝛc.ſecus ſi magnũ ꝛ ĩtolerabile.❡†Sed hic quero quare in hoc cõtractu fit remiſſio mercedis:ꝛ ſic periculum pertinet ad locatorem ſecus eſt in venditione vbi caſus pertinet ad emptorẽ poſt factã venditionẽ:ꝛ licet res pereat nihilominus tenetur integrũ pretium ſoluere. Reſpõdeo in emptione ꝛ venditione ꝛ pretiuꝫ ſoluitur pro re que erat in rerũ natura tẽpore celebrati cõtractus ꝛ fuit celebratus pure ideo caſus poſtea cõtingẽs in re debet ad emptorẽ ſolũ pertinere:qꝛ cenſetur ſua cũ ſit ſibi debita ꝛ regulariter damnũ cõtingẽs in re ſine culpa alterius pertinet ad dñm rei:vt.C.de pig.act.l.pignus. ſed in cõ- a
tractu locationi id penſio nõ ſoluitur tanꝙ pretium rei ſed tanꝙ pretium fructuum percipiendorũ.videtur enĩ quodãmodo empti pro penſione que ſoluitur.ſed illa venditio videtur conditionalis:qꝛ de fructibus naſcituris igitur ſi nõ naſcãtur vel anteꝙ ſeparantur a ſolo corrũpantur nõ debetur pretiũ:vt.ſ.
4 de cõtrahẽ.emp.l.nec emptio.in prin.†vbi ſi vẽdantur fructus naſcituri eis nõ natis nõ cõtrahetur emptio quaſi defecerit cõditio.ꝛ ideo pretium non debetur non tamen proprie dicit̃ venditio fructuum.nam tũc proprie dicitur quãdo vendẽs habẽs percipere ꝛ tradere emptori ꝛ cultura pertinet ad ipſum vẽditorem ꝛ ita loquitur illa.l.nec emptio:ſed in colono cõducente fundũ cultura pertinet ad ipſum colonũ ꝛ ipſe habet percipere fructus de manu ſua.vnde potius videtur emiſſe facultatẽ ꝛ ius percipiendi fructus ꝙ ipſos fructus:vt patet ex his q̃ notantur per Bar.in.l.cotẽ.§.qui maximos.tum quia iſte contractus habet ſimilitudinẽ cum cõtractu emptionis fructuũ ſicut in illo nõ natis fructibus nõ debetur pretium ita in illo nõ natis fructibus nõ debetur merces vel pretium.preterea in cõtractu emptionis rei ſi re perempta nõ deberetur pretium venditoꝛ remaneret in magno dãno quia nõ haberet rem nec pretiũ ſed in contractu locationis licet perdat penſionem vnius anni propter ſterilitatẽ remanet tamen ſibi dominiũ rei ꝛ ſpes percipiẽdi pro futuro tẽpoꝛe.ideo debet equo animo tolerare ne
5 colonus intolerabiliter ledatur. ❡†Sed quero quando dica-
b tur damnũ[b] intolerabile gloſſa hic recitat duas opi. Jaco.de are. vt recitat Cy.C.eo.in.l.licet.dicit tunc eſſe intolerabile qñ facta emptione cũ mercede contingeret deceptio vltra dimidiã b
vt ſi penſio erat de.xx.ꝛ ipſe nõ recolligit niſi de octo vel nouẽ: vnde ſi haberet ſoluere pẽſionem: haberet damnũ de.xj.qđ eſt vltra dimidiam ꝛ idem ſi in dimidia vt ſi reciperet.x.quia ſaltẽ pateretur damnũ in altera dimidia. vnde in cõtractu emptionis ꝛ venditionis quando eſt deceptio vltra dimidiã iuſti pretij debet reſcindi vel ſuppleri.l.ij.de reſcin.vendi.ita hic debet fieri remiſſio ex.x.vel.xj.vt non ſoluat niſi qđ recolligit: et reſiduum remittatur.ꝛ iſta eſt ſatis rationabilis opi. ſi autẽ vltra decem vel vltra dimidiam: puta.xij.tunc ſoluit totã penſionẽ patitur damnũ de octo que nõ ſunt dimidia nec vltra dimidiã vnde tunc diceretur potius exiguitas fructuum ꝙ ſterilitas: ꝛ hoc dãnũ debet pertinere ad colonũ: ꝛ nihil debet diminui de mercede.ꝛ ita intelligitur.§.cũ quidam. Bart.autẽ in.l.ſi merces.§.vis maioꝛ.ſ.eo.dicit ꝙ tunc dicitur ſterilitas ꝛ intolerabile damnũ quando deductis expenſis quas fecit colonus nihil vltra remanet de fructibus:ſed certe fateoꝛ hoc.ꝛ tũc debet fieri remiſſio totius mercedis:ſed ſi aliquid remanet tene precedentẽ opi.vt tunc remittatur tota penſio:ſed ſaltem ſoluatur
6 pro eo qđ eſt vltra deductis expenſis. ❡†Item queritur quãdo dicatur fertilitas vt ſic fiat cõpenſatio.glo.hic recitat duas opi.poteſt dici quãdo percipit tantũ quantũ eſt penſio ꝛ an tãtum vltra quantũ tenetur ſubire damnũ ꝛ eſſet ſterilitas nõ dicatur fertilis nec pro illo debeat fieri cõpenſatio puta erat merces.xx.ego dixi.ſ.ꝙ ſi recollegit.xij.non poſſit petere remiſſionem de octo:ſed damnũ eorũ pertineret ad colonũ. ſi enĩ percepit viginti ꝛ vltra octo vel nouẽ illud lucrũ quod eſt vltra per-

a ❡Fertilitas vniꝰ anni. Ad de do.i.c.potuit de loca. pau.ca. de conſi.liij.

b ❡Damnũ. Ad de que cõtineantur appellatione dãni. vide p Philip. frãchũ in.c.ſi canonici.ĩ §.ſciturі.in.j.co. de offic.oꝛdi.lib.vj.

tinebit ad colonū vt seruetur equalitas quia intātū sustineret
damnū si esset exiguitas: ergo ⁊ intantū debet lucrari si est vber
tas. si autē percipiat triginta vel vltra: ⁊ sic vltra dimidiam pē-
sionis tunc sicut in illis nō reciperet damnum si annus esset ste
rilis ita nō sentiret lucrum si esset fertilis: ⁊ sic totum quod est
vltra viginti compēsatur cum sterilitate anni precedentis. ad-
de qđ no. Cyn. in. l. ad comparandas in fi. C. man. pro intellectu
istius. §. cum quidam incendium. sequitur. §. vbicūq. §. autem
cum quidam reseruatur in fine titu. quia non posset bene intel
ligi nisi totus titulus sit lectus.

2 ☞ Locator non restituit mercedem quādo conductor impe-
ditus fuit vti re conducta sui culpa.

3 Usus conductoris si per casum cōtingentem fuit impeditus si
ne culpa locatoris sufficit ꝙ remittat mercedem ⁊ si fuit in ali-
qua culpa tenetur ad omne interesse etiam lucri.

4 Si stat per conductorē operarū quominus opere prestētur: de
betur locatori integra merces secus si per casum contingētem
in personam vel re locatoris ⁊ quid si merces fuit conditiona-
liter promissa si opere prestabuntur.

5 Propter casum contingentem in re locatoris tenetur locator
restituere mercedem non autem ad interesse.

6 Locator quare ita non debeat retinere mercedem sicut vendi-
tor retinet pretium si res vendita ante traditionem periret ca
su fortuito.

7 Aduocato debetur integra merces licet casus in eius psonaz
contingat ⁊ non possit operas exhibere: ⁊ idem in quocūq of-
ficiali publico.

8 Salarium debitū aduocato a clientulis succedit in locum pu
blici salarij.

9 Pecunia data ob causam ⁊ sic ex contractu innominato vt va
das pro me romā si per te non stat quominus vadat sed per ca
sum contingentem in personam tuam non reperitur ex capite
cause non implete: sed ex capite penitentie sic.

10 Impedimētum contingens in re locata si est temporale debet
expectari ꝙ cesset. ⁊ tūc poterit locator operas prestare ⁊ mer-
ces ei debebitur nisi partes ad certum tēpus se restringerint.

11 Idem in famulo impedito propter infirmitatem.

12 Quid in potestate electo puta pro sex mensibus incipiendis in
proximis calendis ⁊ fuit impeditus.

13 Locans rem vel operam vel rem ⁊ operam vel opus quādo te
neatur ad interesse ⁊ quando ad remissionem mercedis.

1 Item cum quidam. † Si quis locat rē
suā ⁊ operā propter
casum cōtingentē in re per quē fuit impeditus vsus conducto
ris remittitur vtriusq tam rei q̄ operis. h. d. Et loquitur quā-
do vsus fuit impeditus in totum: ⁊ ideo tota pensio remittitur
si autem pro parte remitteretur pro rata temporis: vt. j. proxi.
§. hic est vna glossa magna que reportatur difficilis: et tradit
istā materiā per distinctionem. Sed vt melius declaretur glo.
2 expediam ipsam per octo oppositiones. ¶ † Et primo oppo.
qđ iste locator non tenetur restituere mercedem quam recepit:
imo si nō recepisset posset petere. vt. j. eo. §. nanē. Sol. ibi cōdu
ctor fuit impeditus vti sua culpa: hic nulla culpa fuit. ⁊ per ca-
sum contingētem in re locatoris fuit impeditus. vnde equius
est vt noceat locatori q̄ cōductori. ⁊ dicit glo. quod etiā ipsa na
uis culpa conductoris fuit perdita qđ ibi non dicitur nec est ve
rū de iure: vt ibi dixi. ⁊ hoc in glo. vsq ibi vt autem. glo. intrat
3 distinctionem. ¶ † Sed tu oppo. secundo qđ non solum tenea
tur restituere mercedem postq̄ conductor fuit impeditus vti.
sed etiam teneatur ad omne interesse. vt. j. proxi. §. ver. plane. ⁊
j. eo. si fundus. ibi nam si colonus ⁊c. ⁊. l. si in lege. §. colonus. et
s. eo. ex conducto. in princ. solu. in illis legibus fuit impeditus
facto locatoris voluntario ⁊ iniuste hic sine facto suo casu for-
tuito vel etiā si facto suo erat iustū quo casu idem. vt. j. e. insulā.
in prin. ⁊. l. habitores. in fine prin. ⁊. C. eo. l. idem. Idem si facto
tertio iniusto cui locator nō potuit resistere i. d. l. si fundus. cir-
ca finē. ⁊ in. l. hec distinctio. vt ista sit cōclusio qđ si locator nō sit
in aliqua culpa sufficit qđ remittat mercedē: ⁊ si fuit in aliqua
culpa tenetur ad omne interesse etiam lucri ⁊ hec multis mo-
4 dis possunt cōtingere: vt in glo. vsq ibi cum autē ibi. ¶ † Ter
tio oppo. in illo versiculo cum autem: quia iste locauit in rem
suā ⁊ operam ⁊ non stetit per eū: quominus operam prestaret.
ergo debetur sibi integra merces. vt. j. eo. qui operas. ⁊ lege sed
addes. §. pe. ⁊ fi. Solu. illa iura sane debent intelligi qđ nō stat
per eū supple: sed stat per conductorem operarum. quominus
opere prestentur vel per casum cōtingentem in personā: secus
si per casum contingentem in persona vel re ipsius locatoris.
⁊ ita fuit hic: quia contingit in naui locata. ⁊ hoc in glossa vsq
ibi si opponatur. aduerte tamen quia primū dictū procedit ni-
si merces fuisset conditionaliter promissa si opere prestabūtur
tunc enim non prestarentur etiam per casum contingentem in
persona conductoris non tenebitur soluere mercedem in cōdi-
tionibus solus euētus inspicitur. ita limitat hoc dictum Pet.
in. l. fi. C. de condi. ob causam. ⁊ est glo. in. l. si militem. in fi. eo. ti.
si tamen staret non per casum sed per conductorē. q2 nollet tūc
etiā dicto casu deberetur merces. quia cōductio haberetur pro
impleta postq̄ stat per eū qui debet impleri et obligari ex im-
plemēto. vt. l. iure ciuili. de condi. ⁊ demonstra. ⁊. l. labeo scribit
5 si mihi bibliothecam. s. de contrahen. empt. ¶ † Quarto opp.
ꝙ si stat per casum licet cōtingentē re locatoris nō teneatur re-
stituere mercedē: quia in contractu bonefidei nō tenetur quis
de casu fortuito: vt. C. de pig. act. l. que fortuitis. Solue. verū est
ꝙ non tenetur quantū ad hoc vt remaneat in dāno: ⁊ sic nō te-
neatur ad interesse sed bene nocet casus quantū ad hoc vt non
remaneat in lucro. ⁊ sic teneatur restituere pensionē postq̄ nō
prestat opus: quia si nō restitueret remaneret ī lucro. nam si nō
locasset iste casus forte eodēmodo euenisset ⁊ nihil fuisset lucra
6 tus ⁊ hoc vsq ibi dicet quis. ¶ † Quinto ad idem oppo. ꝙ nō
teneatur restituere mercedē sicut nec venditor teneretur resti-
tuere pretium si res vendita ante traditionē periret casu fortui
to: imo etiam si non recepisset: posset pretiū petere: quia pericu
lum pertineret ad emptorem. vt. l. necessario. j. de peri. ⁊ cōmo.
rei ven. ⁊. j. de euic. l. lucius. Solue aliud in venditione ſm glo.
aliud in locatione ⁊ assignat rationē que nihil valet. quia ven-
ditor remaneret in damno si nō haberet pretium: quia careret
re ⁊ pretio. certe etiam hic caret naui ⁊ etiā mercede. vnde Cy.
dicit ꝙ in venditione agitur: vt res perpetuo sit apud empto-
rem in locatione non sic ista ratio non habet saporē. nā saltem
agitur vt vsus et cōmoditas opere remaneat perpetuo penes
conductorē. vnde Bar. dicit subtilius si bene cōsideretur idem
in locatione qđ in venditione. nā in venditione tunc est verum
ꝙ periculū pertinet ad emptorē quando fuit vendita res que
non fuisset in rerū natura sed sperabatur esse vt fructus nasci-
turi tunc eis nō natis esset periculū venditoris non emptoris
quia sibi non debetur pretiū eo quia venditio nō censetur con
tracta non habeat in se tacitā conditionē si nascantur ⁊ condi-
tio nō extitit. vt. l. nec emp. s. contrahen. empt. sed in locatione
cēsentur vendi fructus nascituri vel vsus rei future vel future
opere ⁊ merces dicitur esse pretiū illorū. si ergo non nascantur
vel non prestatur vsus vel opera deficit cōditio tacita sub qua
censetur merces promissa merito nō debetur: ⁊ hoc vsq ibi: itē
7 videtur contra. ¶ † Sexto oppo. ad idem de. l. j. §. pe. de vari.
cogni. vbi stetit per casum contingentē in personā locatoris: et
tamē debetur integra merces. Solu. dicit ibi glo. qđ est specia
le in aduocato. Bart. dicit ꝙ imo: ideo quia debebatur merces
de publico q̄ nō est proprie merces: licet quedā remuneratio ex
munificentia publica vnde cuicūq debeatur non solū aduoca
to: sed cuicunq officiali publico idem est ꝙ debeatur: licet ille
propter casum cōtingentē in suā personā non potuerit operas
exhibere qđ est not. ⁊ sic si moriatur potestas in officio debebit
integrū salariū heredib9 eius. ⁊ idem videtur in doctore si an-
8 te annū completū moriatur qđ dic vt ibi no. per † Bar. ⁊ idem
si deberetur ex cōuentione que succedit in loco salarij publici:
vt contingit hodie in eo qđ debetur aduocatis a clientulis. vt
no. glo. in. l. fori. C. de aduo. diuer. hic loquimur quando debe-
tur ex cōuentione priuata que nō succedit in locū salarij publi
ci. ¶ Septimo oppo. ad idē de. l. cū heres. de sta. liber. gl. dicit
ꝙ ibi est speciale in libertate. Bar. dicit ꝙ ibi loquitur in pecu
nia que debetur ex vltima voluntate. vnde siue pro libertate si
ue pro alio idem est vt debeatur etiā si opera nō prestatur. nam
est alia materia: ⁊ aliā habet in se rationē ⁊ hoc vsq ibi nec ob-
stat. ¶ Octauo oppo. ad idem de. l. pe. C. de condi. ob causam.
Glo. dicit ꝙ ibi contingit casus in persona conductoris. tu dic
ꝙ alia. l. ⁊ alie due de quibus. j. glo. opponit loquitur in cōtra-
9 ctu nominato in quo est alia ratio. † Unde opp. de. l. si pecuniā
in prin. ibi cū per te nō stetur ⁊c. de cōdi. ob causam. vbi si dedi
tibi. x. vt vadas pro me romā ⁊ per te non stat sed per casum cō
tingentē in personā tuā ⁊ propter valitudinē nō possum repe
tere datū. glo. dicit ꝙ ibi dicitur allegando: imo dicit determi-
nando: quia nō possum repetere ex capite cause nō implete ni
si casus eueniat post moram tuā: sed ex capite penitentie sic. vn
de Bar. distinguit an debeatur factū instantaneum vel succes-
siuum que distinctio nō placet nec est vera si bene consideretur.
dic ergo ꝙ aliud est quādo debetur ex contractu locationis: q2
tunc merces dicitur esse pretium opere vel vsus: et ideo si non
prestatur opera vel vsus non debetur merces que est correlati
ua. argu. s. titu. j. in bona fide. aliud est quando datur pecunia
ex contractu innominato: quia nō censetur esse pretium opere:
quia nec cū illa cōmensuratur eodē modo quo merces in cōtra
ctu locationis. ⁊ ideo idem est de eo dicendū qđ dicimus. in re-
muneratione

muneratiōe que fit a republica pro aliquo opere. vnde sicut il-
la debetur si opera nō prestetur casu fortuito cōtingēte in per
sonā eius qui debet operā prestare. ita ꝛ id qđ datur ex cōtra-
ctu innominato: vt aliquid fiat nō repetitur: licet nō fiat pro-
pter casum ꝛ hoc ex capite cause nō implete si tñ nō esset datū
nō posset peti: quia contractus ex parte petētis nō erat imple
tus si nō prestauit operas: ideo nō parat actionē si erat nudus
ꝛ eodem modo tollitur sequēs contrarium de. l. iiij. §. sed si sti-
chus. ff. de condi. ob causam. ꝛ hoc in glo. vsq; ibi vel dic predi-
cta ſm opi. Guar. que est vera ꝙ quādo casus cōtingit in per-
sona locatoris vel in re sua nō debeatur merces: ꝛ si soluta sit
restituatur in totū si totus vsus fuit impeditus vel pro rata tē
poris si fuit impeditus prompta: vt. j. proxi. §. sed do. Azo vo-
luit contrariū ꝙ imo etiā tunc debeatur integra pensio dicēs
ꝙ. ll. in hoc videntur concordare. ꝛ glo. videtur istā opi. tenere
sed cōmuniter reprobatur q2 est cōtra istū tex. ꝛ hoc in glo. vsq;
10 ibi ꝛ hoc si tale ꝛc. ¶ †Ultimo gloss. limitat ea que supra dicta
sunt vt hoc sit verū quando impedimentū fuit perpetuū: si au
tem tēporale. debet expectari ꝙ cesset ꝛ cum cessauerit poterit
11 operas prestare ꝛ merces debitum. †si ergo famulus promisit
seruire certo tēpore ꝛ propter infirmitatē fuit impeditus ea ces
sante poterit offerre se paratum et debebitur sibi merces. hoc
est verū ſm Barto. nisi partes ad certum ꝛ determinatum tem
pus se restrixerint: quia tunc non posset supplere alio tēpore
12 vt. l. si vsusfructus mihi in biennium. de vsufruct. leg. †ꝛ sic pa-
tet ꝙ si aliquis fuit electus potestas pro sex mensibus incipiē-
dis in talibus proximis calendis si nō potuit illo tēpore serui-
re: q2 iuste fuit impeditus si offerat se paratū seruire in sequen
ti semestri nō excusatur q2 aliud est illud tēpus ꝙ̄ illud in quo
fuit electus. facit qđ no. per eundē Barto. in. l. in senatus. in fi.
13 ad turpil. ¶ †Et ex predictis recollige distinctionē per te. nam
glo. ponit tres casus ꝙ interdū locatur res tm̄ interdū opera
tantū: interdum res ꝛ opera. Adde quartū ꝙ interdū locatur
opus. vt. j. eo. opus de quo nihil tangitur hic in glos. sed dic vt
ibi dixi. ꝛ in. l. marcius. ꝛ in. l. fina. primus casus subdiuiditur
in quatuor. nam interdū stat per locatorem quominus condu
ctor vtatur. interdū stat per conductorē sine facto locatoris. in-
terdū per tertiū. interdū per casum fortuitum. Item secūdus
ꝛ tertius casus. s. quando opera tantū vel res ꝛ opera quos ca
sus glo. cōiungit similiter subdiuiditur in quatuor. nam inter-
dū stat per locatorem. interdū per conductorem: ꝛ qñ stat p lo-
catorē aut factū suū est iniustū ꝛ voluntariū aut iustū ꝛ necessa
rium. Item qñ per cōductorem. ꝛ est iustū: q2 ex iusta causa re-
cessit: vt. j. eo. l. habitatores. aut iniustū: vt. j. eo. §. in lege. §. si do
mus. ꝛ. l. dñs. §. fi. ꝛ quādo stat per tertiū aut factum suum erat
iustū aut non: ꝛ aut potuit sibi resistere locator aut ipse condu-
ctor: vt. s. eo. item queritur. §. exercitu. aut neuter. ꝛ tunc aut il
le erat inimicus locatoris ꝛ culpa locatoris videtur accidisse: ꝛ
sic tenetur ad omne interesse aut conductoris. ꝛ tunc aut culpa
eius. ꝛ sic tenetur ad integrā pensionē. vt. l. si merces. §. culpe. q̄
omnia dic: vt hic no. p Bart. ꝛ etiā patet ex his que dicta sunt
in singulis. ll. quas per ter prosequere ꝛ satis est. ex p̄dictis po
tes intelligere quid iuris sit exercebis ingenium.

In vno anno.

Ubicūq; tamen. Propter casum vel sterilitatē fit remissio mercedis. non autē agitur ad interesse vel ad estimationē seminis secus si proueniat īpedimentū a locatore vel ei9 culpa. h. d. ¶ In tex. ibi nō id qđ sua interest. s. dictā conductionem non fecisse. hoc eñ damnū non recuperat a locatore qui in nulla culpa fuit secus si fuit in culpa: vt quia locauit rem alienam ꝛ per dñm fuit ablata conductori vel ipsemet locator non promisit: vt in versi. plane ꝛ ibi videtur casus de eo qđ dixi in. l. si quis domū. in princ. s. eo. qđ locans rem alienā etiā ignoranter tenetur ad interesse re ablata conductori per dñm sicut venditor rei aliene licet glo. ibi teneat contrariū. ¶ In text. ibi. s. deniq; expone. i. superius in. §. si vis. in fine. sed si labes ibi dū dicit. ne supra damnū amissi seminis. ꝛ sic ibi patet qđ damnū seminis amissi pertinet ad colonū: ꝛ hoc vult dicere hic tex. vnde nō potest petere a locatore emendā illius seminis sicut nec interesse non ergo stat proprie nec determinat verbū damnū: quia sequeretur absurdus intellectus qđ damnū vltra semen amissum pertineat ad colonū etiā vltra damnum seminis qđ est falsum. vt in. d. §. si vis. versi. sed si labes.

1 **Interdum.** †Si hereditas conductori fuit repudiata iustā habet causā locator rem alteri locare ꝛ licet repudians postea beneficio etatis restituatur ad eundū non rescinditur relatio alteri facta: nec potest ille agere cōtra locatorem nisi vt liberetur a prima locatiōe potest tamen agere contra administratorem qui ipsum abstinuit ad interesse: ꝛ si locator cū illo conclusisset etiam contra eum agere posset ad interesse. h. d. vsq; ad legē. sed addes. §. j.

Sed addes.

1 **Si quis dolia.** †Locās vasa vitiosa tenet ad īteresse etiā
extra rem siue fuerit sciens siue ignorās. secus in alijs reb9 ha
bentibus vitiū qđ non de facili potest sciri: q2 non tenetur nisi
fuerit sciens hoc dicit vide qđ no. de ista materia in. l. in rebus.
§. is qui sciens. s. cōmo. in glo. per Bart. glo. dicit qđ est specia
le in cōtractu locationis: vt ignorans teneatur ad interesse. tu
dic qđ est speciale in dolijs vitiosis siue vendātur siue locentur.
vt ignorās teneatur ad interesse: q2 tale vitium de facili potuit
sciri. vt in hoc text. qui loquitur de locatione. ꝛ in. l. tenetur. §. si
quis. s. ti. j. qui loquitur in venditione regulari teneret quāto
minoris in cōtractu venditionis. vt no. in. l. iul. in prin. ꝛ in con
tractu locationis tenetur ad remissionē mercedis: vt hic in fi.

1 **Illud nobis.** †Locator fundi tenetur prestare colono instrumēta fructuū liqui-
dor querēdor que sunt necessaria nisi aliud actū sit. h. d. Bar.
2 ☞ Quādo vnū est in obligatione ꝛ aliud in solutione fauore
debitoris. tunc ante litem conte. super eo qđ est in obligatione
debitor potest soluere id qđ est in solutione etiam inuito credi-
tore sed post litem contest. non potest.
3 Pactum vt soluatur frumentum pro certa estimatione valet.
4 Pactum ꝙ obligatus ad certam summam librarū soluat in
florenis sub certa estimatione valet.

1 **Si dominus.** †Pactū ꝙ colonus det locatori certā quātitatē fructuum pro
certo pretio nō astringit locatorē ad recipiendū si non vult de-
bet tamen tantū de pensione dimittere quantū interesset colo-
ni potius soluere fructus ſm conuentionē ꝙ̄ pecuniā. h. d. ꝛ est
vnus nouus casus quilibet diceret ɔtrariū prima facie si nō re
cordaretur de isto tex. q2 si loco fundū pro. xx. hoc acto ꝙ tenea
tur mihi tradere quolibet anno. x. corbes frumēti pro. x. que de
beant ei cōputari de pensione sicut ego possem ipsum compel-
lere ad tradendum frumentum etiam pretium si habet facul-
tatem tradēdi iuxta ea que not. in. l. j. s. titu. j. ita videbatur: vt
equalitas seruetur vt possit me compellere ad recipiendū ꝛ est
cōputandum decē de mercede. Quid enim si alteri cōmode vē
dere non potest. vel minus valet: ꝛ ipsum vrgeo ad pensionē in
tegram soluendā quā cōmode soluere non potest iniquum vi-
detur qđ non cogatur seruare pactum ꝛ recipere frumentū. et
tamen hic dicitur ꝙ nō cogatur recipere. ratio potest esse: q2 il
lud pactum cēsetur appositū gratia mei tantū qđ teneatur tra
dere frumentū in solutū. vnde possum ei renūtiare sed si ita est
vr̄ ꝙ si minus valet frumēto nō tenear sibi ad interesse postq̄
mei fauore fuit appositū. Solu. pōt dici qđ inquantū fuit actū:
vt teneatur tradere fuit appositū rei tantū: sed inquantum fuit
actum ꝙ pro certo pretio censeatur gratia vtriusq; appositum
diuersis tamen casibus: q2 si plus valeat censetur appositū fa-
uore mei: q2 tenetur tradere pro pretio cōuento si minus tūc fa
uore sui: vt possit petere loco interesse. quatenus valet minus:
2 nec video qđ aliter possit sustineri ista decisio. ¶ †Itē opp. for
titer quādo vnū est ī obligatione aliud in solutione. tūc ante li
tem contest. super eo qđ est in obligatione debitor potest solue
re id qđ est in solutione etiā inuito creditore. post litē vero con
test. non potest. sed cogitur soluere id qđ est in obligatione etiā
nō facta aliqua deductione interesse. quatenus interest potius
tradere id qđ erat in solutione: vt est casus singularis qui non
est alibi in. l. si quis stipulatus fuerit. x. in melle. j. de sol. sed hic
frumentū erat in solutione: pecunia vero in obligatione. ꝛ in-
distincte dicitur ꝙ inuito creditore nō potest solui frumentū. ꝛ
sic nec ante lit. contest. nec post: ꝛ qđ bene potest peti interesse. ꝛ
sic ante lit. contest. ꝛ post: illud contrariū est difficile: tamen po-
test dici ꝙ loquitur quādo fuit actū ꝙ aliquid esset in solutio-
ne debitoris ꝛ qualiter cognoscatur debemus inspicere verba
cōtractus: q2 aut fuit dictū ꝙ posset soluere frumentū vel mel
pro pecunia debita. ꝛ tunc videtur appositum fauore tui vt ha
beat locū. l. contraria. aut fuit actū ꝙ tenearis tradere frumen
tū pro certa quātitate. ꝛ tūc propter verbū tenearis qđ impor-
tat necessitatē non presumitur appositū fauore mei sed tui cre
3 ditoris ꝛ habet locū iste. §. not. †Et not. ꝙ valet pactum vt sol-
4 uatur frumētum pro certa estimatione nec etiam valet †si quis
obligatus ad certam summam librarum promittat soluere in
florenis sub certa estimatione ſm Barto.
2 ☞ Inquilinus qui fenestras posuit in domo ꝛ etiam quedā
alia edificio adiecit potest agere cōtra locatorem ad expensas
ꝛ que possit asportare ꝛ abradere si nō vult agere ꝛ quid si do-

minus vellet expensas soluere ⁊ conductor vult asportare.

1 **Si iniqui.** †Locator tenetur prestare commoditatem inquilino ad asportandum res quas ipse induxit in domum si cōmode asportari possint sine dāno domus
2 alias tenetur cauere de dam.infec.hoc dicit cū.§.seq. ¶ †D.pp. ꝙ inquilinus nō debet asportare fenestras quas posuit in domo:sed debet agere contra locatorē ad expensas qr erat expēsa necessaria.vt.j.eo.dn̄s.§.primo vel si non solueret de pensione debeat retinere.vt in.l.ediles.§.qualicūq̄.j.de vi.pub.Solu.fateor contrariū si hoc vult sed si nō curat potest asportare si sine damno domus asportari possunt sicut ⁊ alias expensas vtiles potest abradere.vt.l.in fundo.§.de rei ven.si tamen dn̄s vellet sibi expēsas soluere vel de pensione ei cōputare ꝙ fenestras dimitteret puto sine dubio qđ posset:⁊ sic colonus hoc faceret. et nihil aliud querere debet nisi vt sit sine damno.vendicare autē inquilinus non potest quousq̄ sunt annexe domui ⁊ sunt pars domus sed si sunt separate bene potest.l.si habitat.§.de rei vendi.⁊ de vsufruc.l.si quis edificauerit.in prin.⁊ predicta in fenestris ⁊ hostijs que sunt necessaria pro habitatione domus:sed in arca ⁊ in alijs suppellectilibus introductis potest solū agere: vt locator permittat extrahi non autem expensas si vellet illas dimittere:quia dominus non tenebatur illam expensam facere hoc in.§.seq.

2 ☞ Pensio non est soluenda in principio.

1 **Si quis eum.** †Ad repetendū pensionē solutam ante tēpus si cōductor non potest frui re cōpetit actio ex conducto non condictio indebiti: sed ad repetendū solutū plus ꝙ debeatur per errorem cōpetit indebiti cōdictio.hoc dicit ⁊ loquitur in conductore qui soluit totam pensionē anteq̄ impediretur vti re.si autem postq̄ euenit casus per quē impeditur vti soluit.⁊ tunc repetit per condictionē indebiti etiā in primo casu quando nō soluit vltra ꝙ debeatur:quia tunc solutus est cōtractus:⁊ ita loquitur.l.si quis fundū.§.locator.§.eo.⁊ ibi not.in glo.Item patet ex isto textu.
2 †ꝙ pēsio nō est soluēda in principio:qr hic soluit volūtarie:vt sibi proficeret in canonē conductionis:vt dicitur in text.i.vt se gratū faceret locatori.de hoc habetur per Cyn.C.eo.l.sed ⁊ per Bar.in.l.si seruus cōmunis meuij de stipula.ser.

2 ☞ Pro impositis in naui soluitur vectura.
3 Infans quousq̄ lactat̄ cēset̄ vnū corpus cū matre ⁊ nō exijsse de vtero cum eodem liquore allectetur quo viuebat in vtero.

1 **Si quis mulierē.** †Pro infante nato in naui nō debet̄ vectura.h.d.
2 Et vltra rationes que ponūtur in tex.adde aliam.†quia vectura soluitur pro ipositis.vt.§.ad.l.rho.de iac.l.si vehēda.in pn̄. sed ille infans nō fuit impositus:licet fuerit imposita mater sicut nec dicitur vēditus partus:licet fuerit vendita mater. vt.j. de euic.si pregnās.ſm Bar.†Item alia est ratio:qr quousq̄ al-
3 lectatur censetur vnū corpus cū matre ⁊ nō exijsse de vtero cum eodē liquore allectetur quo viuebat in vtero: vt nota.per doc. in.l.qui in vtero.de sta.ho.sed quousq̄ erat in vtero non soluebatur nisi pro matre.ergo nec nunc.Et no.ibi neq̄ vectura nō esse curandum de modico.

a ¶ Potestas moritur. Adde gl. in.l.si quis.C.de proxi.sac.scrini. lib.xij. Bal.x.colū.quis dicatur Dux Comes et marchio.

2 ☞ Potestas si moritur ante finitū officiū iudicibus ⁊ assessoribus eius debet̄ integrū salariū ab heredibus potestatis pro toto tpe nisi pro eodē tpe vadāt in officio cū alio.an quid si officialis potuit se locare cū alio potestate ⁊ nō fecit.⁊ nu.3.
3 An tunc heredibus potestatis debeatur salarium a re publica pro toto tempore.
4 Conductor operarū si nō vult ꝙ locator eas prestet alteri ꝙ tn̄ locator poterit petere mercedē a primo conductore.licet ei non prestitit operas nec per eum stetit quominus prestaret.

1 **Cum quidā.** †Si nō stat per eū q locauit operas:quominus prestet sed p casus cōtingētem in persona cōductoris debetur integra merces nisi easdem operas pro illo tēpore locauerit.h.d.vsq̄ in fi.⁊ facit.l.
2 diem functo.§.de offi.de leg. ¶ †No.ꝙ si potestas[a] moritur an
a te finitū officiū iudicibus ⁊ assessoribus eius debetur integrū salariū pro toto tēpore:licet amplius officiū nō exerceāt: ⁊ debet ab heredibus potestatis nisi pro eodē tpe vadant in officio cū alio potestate:qr tūc non debēt recipere salariū a duob⁹ pro
3 eodē tēpore.†sed an heredib⁹ potestatis debeatur salariū a republica pro toto tpe videtur ꝙ nō:qr casus cōtingit in personā locatoris.vnde debet heredibus eius nocere:vt plene no.§. eo.si vno.§.item cū quidā.sed hic venit casus in personā cōductoris operarū nō locatoris.vnde nō debet locatori nocere de ista materia.vide plenissime p Bar.in.l.j.§.diuus.de var.⁊ extraordi.cog.vbi determinat contrarium in istis salarijs publicis.Item quid si talis officialis potuit se locare cū alio potestate ⁊ nō fecit an poterit petere salariū ab heredib⁹ mortui gloss.

hoc tangit.j.eo.si operas.⁊ tenet ꝙ nō ⁊ qđ debeat sibi imputare ⁊ pro hoc.l.ꝙ si domus.ver.idē iuris.j.eo.⁊ intellige verum nisi ex iusta causa hoc recusasset qđ arbitrio iudicis remittēdū
4 est. ¶ †Item quero quid si conductor operarū non vult ꝙ locator eas prestet alteri vtrū poterit petere a primo cōductore mercedem cū etiam habeat a secundo.puto ꝙ sic. quia isto casu primus est in culpa vel dolo ideo nō potest imputare locatori ꝙ alteri locauit.⁊ pro hoc infra eodē.si i.l.§.si domus.hic vero nō erat in dolo vel culpa:qr mortuus erat.vnde subueniendum est heredibus eius ꝙ nō teneatur postq̄ locator alteri locauit.nam sufficit ꝙ ille remanet sine damno ⁊c.

1 **Sicut emptio.** †In textu ibi sed donationis causa: puta si loco tibi pro decem hoc acto ꝙ illa decem nunq̄ soluas.nam hoc pactū appositum ab initio facit vt nō valeat tanq̄ locatio sicut si de pensione nō fuisset conuentū: vt.§.eo.l.ij.in prin.sed valebit vt gratuita donatio vsufruc.secus si ex postfacto ei fieret remissio mercedis.vt.§.e.si tibi locauero que est in.l.v.cum sua glo.

1 **Interdum.** †Si vēditor locat rē venditā emptori quousq̄ pretium soluatur valet locatio quantum ad hoc vt emptor idemq̄ conductor obligetur ad pensionem:non autem quo ad hoc vt venditor idemq̄ locator sibi obligetur ad aliquid ⁊ soluto pretio talis cōtractus resoluitur ⁊ finitur etiam quo ad emptorem:vt amplius pensionē soluere nō teneatur.sed si venditio resoluitur ex pacto.l.cōmissorie.nō propterea finitur locatio hoc dicit cū.l.seq.⁊ principio sequentis ⁊ tene menti istos casus maxime quia primum dictū vbi contractus claudicat:quia ex vna parte oritur oblitio ex altera nō.⁊ in hoc primo dicto videbatur ꝙ locatio valeret simpliciter qr venditor est dn̄s anteq̄ rem tradat ⁊ pretium soluatur.vt.l.si ager.§.de rei ven.ergo potuit eā locare emptori sicut quālibet aliam suam rem econtra ꝙ non valeat ꝙ cum emptor habet actionem ex empto ad ipsam rem si offerat pretium censeatur eam habere.vt in.l.qui actionē habet.de regu.iur.sed si eam haberet non valeret conductio rei sue.vt.§.de pigno.actio. si rem alienam iurisconsultus elegit mediam viam vt valeat quantum ad conductorem vt obligetur ad pēsionem quousq̄ pretium soluat non quantum ad locatorem vt ad aliquid obligetur vnde non tenetur tradere si non vult: ⁊ sic potest recedere ab isto contractu postq̄ non est obligatus ⁊ si res periret non tenetur remittere mercedem. ita tenet glossa nota. hic ⁊ sic fallit hic id qđ habetur supra eodem si quis domum.§. exustis.⁊ ibi notaui.Sed que est ratio dicit Bart.ꝙ ista pensio succedit loco pretij.vnde sicut re perempta post venditionē pfectam non liberaretur iste emptor a pretio: vt in.l.necessario. de peri.⁊ cōmo.rei ven.Ita nec ab ista pensione certe si succederet loco pretij sequeretur ꝙ si tantū soluisset de pēsione ꝙ ascēderet ad quantitatem pretij non teneretur amplius pretiū soluere si ⁊ finita esset locatio qđ est falsum: quia si sic fuisset gauisus re absq̄ eo qđ soluisset pretium integraliter qđ esse non debet.Item est contra mentem.l.seq.que vult ꝙ vltra pensionem soluatur pretium: vt finiatur locatio.⁊ sic nō cōputatur in pretio.dico ergo ꝙ succedit loco vsurarum pretij.nam sicut re tradita emptor tenetur ad pretium ⁊ vsuras eius. vt.§.titu.j.l.iulianus.§.ex vendito.ita hic tradita re licet ex causa locationis cum emptor idemq̄ cōductor re fruatur sicut teneretur ad pretium ⁊ eius vsuras si non conduxisset:ita nunc tenetur ad pretium ⁊ ad pensionem postq̄ conduxit:⁊ in hoc est melior conditio venditoris.quia vsure essent in officio iudicis mercenario: ⁊ nō possent per se peti soluto pretio.vt.l.qui per collusionē.§. titu.j.sed hic pensio erat in obligatione:⁊ poterit peti etiā pretio soluto pro tēpore preterito ⁊ ex hoc apparet ratio eius qđ dicit glo.nam sicut si venditor non locasset non cogeretur tradere non soluto pretio etiā emptor offerret vsuras: ita nunc si locauit non cogitur contrahere nec tradere non soluto pretio: licet emptor offerat soluere pēsionem.Item sicut si nō locasset ⁊ tradidisset re perempta non liberaretur emptor a pretio: nec ab vsuris pretij:ita nunc non liberatur a pretio nec a pensione. vnde debet cōtinue pēsionē soluere etiā re perempta quousq̄ soluat pretium: sed eo soluto secus sicut tenetur postea soluere vsuras.vt in.l.seq.Et ex predictis remanent isti tex.declarati ⁊ sunt bene notanda que dicta sunt.

2 ☞ Si loco tibi insulam fabricandā ⁊ ego dicor locator ⁊ etiā tu diceris locator tamen diuersis respectibus.

Item si pretio.

1 **Cum insulam.** †Si loco opus edificandū in solo meo de materia conductoris dicitur locatio:lz in me transferat proprietatem

prietatem sue materie: nõ autem emptio. hoc dicit. Sed oppo. supra eodem. l. ij. §. adeo. Solu. vt ibi dixi. nã ibi prestabat operam ⁊ etiam rem seu proprietatẽ rei in qua operam prestabat hic non quia prestabat operam in solo meo: ⁊ illud solum non prestat mihi: licet prestaret materiã de qua domũ fabricauit in qua materia non prestatur opera sed de ipsa prestatur in solo.
2 †Et not. ꝙ si loco tibi insulam fabricandã ego dicor locator vt hic patet in verbo locauero ⁊ etiã tu diceris locator vt patet in fi. ibi locat cũ artifex ⁊ hoc diuersis respectibus. nam ego dicor locator respectu operis fabricandi: sed respectu operarũ tuarũ ego dicor conductor. ⁊ ecõuerso respectu operarũ tu diceris locator vt in fi. huius. §. ⁊ ego conductor.

2 ☞Emptor quando dicit venditori ꝙ res non valet vltra decem ⁊ venditor sibi credat si reperitur plus valere potest petere: vt suppleatur ⁊ quando hoc procedat.

1 **Quemadmodum.** †Valet locatio ꝓ maiori pensione ꝙ̃ com-
2 muniter debeatur. h. d. ¶ †In fi. glo. mag. not. istam glo. ꝙ quãdo emptor dicit venditori ꝙ res non valet vltra decem ⁊ venditor credat sibi si reperitur plus valere tanꝙ̃ dolo deceptus potest petere: vt suppleatur pretium secus si hoc non dixit. Certe ista videtur mirabilis glo. quia quotidie videmus contrariũ: quia semper emptores dicunt ista res non valet plus: ideo nolo plus dare. Multi contractus irritarentur si ista glo. intelligeretur prout iacet. ideo dic ꝙ debet intelligi quando aliquid vltra verba predicta dixit ad hoc ostendendum: vt venditorẽ ad hoc inducat falso modo vel si venditor erat idiota persona ⁊ nõ expertus in talibus puta vnus rusticus portat vni doctori librũ qui valet quinquaginta: ⁊ ille doctor dicit ꝙ non valet vltra. xxx. ⁊ rusticus dat sibi fidem nõ credens decipi ab eo tũc habet locũ ista glo. alias imputet sibi venditor quare stetit simplicibus verbis emptoris.

2 ☞Approbatio operis locati potest cõmitti in arbitrium locatoris sed quantitas mercedis non potest cõmitti in arbitriũ conductoris sicut nec emptoris sed in arbitrium tertij certi et determinati sic.
3 Commissio quod censeatur facta tanꝙ̃ in bonum virum et de effectu huius.
4 Potestas habens arbitrium in maleficijs circa condemnationem ⁊ punitionẽ non potest prorogare tẽpus prefixum ex forma statutorũ ad accusandum vel inquirendum de maleficio.
5 Tempus infra quod debet opus fieri nõ dicitur pertinere ad qualitatem operis: ⁊ an ad formam.
6 Arbitrium dolo partis latum non valet quando pars per dolum induxit arbitratorem ad arbitrandum certo modo. idem si arbitrator non fuit inductus dolo partis: si tamen ipso dolo arbitrarius est.

1 **Si in lege.** †Quando aliquid cõmittitur declarandum in arbitrium alterius ex contrahentibus vel cuiusdam tertij censetur cõmissum tanꝙ̃ in bonum virum talis tertius virtute talis arbitrij nõ potest prorogare tempus appositum a contrahentibus ad opus faciendum ⁊ arbitrium dolose latũ
2 nullius est momenti. hoc dicit. ⁊ not. princi. ¶ †Not. ex primo dicto ꝙ approbatio operis locati potest cõmitti in arbitriũ locatoris nõ sic econuerso quantitas mercedis potest cõmitti in arbitrium cõductoris: sicut nec emptoris. vt. l. ꝙ sepe. §. j. de cõtrahen. empt. sed in arbitrium tertij certi ⁊ determinati sic non incerti. vt. j. si merces. in prin. eodem modo approbatio rei potest cõmitti in arbitrium emptoris. vt insti. de cõtrahen. empt. §. penul. ⁊ no. in dicta. l. ꝙ sepe. §. j. ⁊. l. in personam. §. generali-
3 ter. de regu. iur. ¶ †Item not. ꝙ censetur facta cõmissio tanꝙ̃ in bonum virum ⁊ effectus huius est: quia si arbitratur ⁊ male potest recurri ad arbitrium boni viri. vt. s. pro so. l. qui societatem. §. arbitrorum. cum sequenti. si autem ille tertius non arbitratur: quia non vult vel quia non potest. tunc videtur ꝙ ad arbitrium boni viri non recurratur: sed contractus habeť pro infecto. vt. d. l. si merces. versi. finautem. ⁊ in. l. si quis arbitratu de verbo. obliga. Tamen in casu huius. l. dico contrariũ: quia illud procederet re integra: sed hic nõ erat integra: quia cõductor iam fecerat opus. vnde nõ erat iustum ꝙ remaneat in dãno ⁊ posito ꝙ approbatio non esset cõmissa in arbitrium alicuius si oriatur contentio inter partes an opus esset bene factum: nel non debet recurri ad arbitrium boni viri ar. in. l. domũ. s. de contraben. empt. circa medium. ibi estimationẽ boni viri. ergo ⁊ nunc habita pro infecta illa cõmissione facta in tertium. ⁊ ita determinat Bart. in simili in dicto. §. si quis arbi. in ij. col. in quadam questione que sibi obuenit de terra sua per illam. l. domũ. que determinatio bene cadit in casu huius. l. ex se-
4 cundo dicto in ver. idemꝙ arbitratu. ¶ †Not. ar. ꝙ potestas habens arbitrium in maleficijs circa condemnationem ⁊ punitionem non potest prorogare tempus prefixum ex forma statutorum ad accusandum vel inquirendum de maleficio ⁊ sem-
5 per allegatur iste text. ad hoc. ¶ †Not. etiam ꝙ tẽpus infra qd debet fieri non dicitur pertinere ad qualitatem operis: sed alibi dicitur ꝙ dicitur pertinere ad formam: vt in auten. que supplicatio. C. de preci. imperato. offe. dum dicit text. ꝙ si in forma predicta supplicatio non fuerit porrecta supra dixit ꝙ debeat porrigi infra certum tempus alias non recipiatur. ergo tẽpus dicitur de forma. ⁊ ibi not. Bal. ⁊ vidi illud dictum allegari in quadam causa per vnum solennem aduocatũ Florẽ. sed nunc
6 non recordor ad quid ipse allegauit. ¶ †Ultimo not. ꝙ arbi-
a trium[a] dolo partis latum non valet quando pars per dolum induxisset arbitratorem ad arbitrandũ certo modo. Quid autem si arbitrator nõ fuit inductus dolo partis: ⁊ tamẽ ipso dolo arbitratus est: de hoc habes glo. C. de arbi. l. iij. que dicit esse idem. ⁊ facit. l. ita demum. s. de arbi.

1 **Si colonus.** †Res secundi cõductoris nõ sunt obligate primo locatori pro pẽsione: sed fructus rei. h. d. primum dictum potest intelligi de rebꝰ non inuectis nec illatis. ⁊ tunc etiam res primi conductoris nõ sunt obligate. Item de rebus inuectis: et tunc dic ꝙ non sunt obligate nisi pro pensione qua ipse secundus conductor cõduxit nõ in eo quod maior esset pensio primi conductoris. vt. l. solutum. §. soluta. s. de pigno. actio. in fi.

2 ☞Conductor si sine iusta causa deseruit rem ⁊ dominus statim post recessum conductoris domum vel fundum locauit alteri etiam pro maiori pensione. qd tamen possit agere cõtra deserentem pro pensione totius temporis.
3 Ad colonum pertinet facere fossata in fundo quando quolibet anno debent refici.
4 Quando potest agi ad pensionem totius temporis futuri vsꝙ quo debet durare locatio debet deduci interusurium medij tẽporis si veniebat pensio soluenda in fine.

1 **Si domus.** †Conductor deserens rem sine iusta causa potest statim conueniri ad pensionem totius tẽporis ⁊ etiam ad alia tunc tẽporis facere tenebatur. h. d. Et est notabilis casus. ¶ Glo. op. de. l. j. §. si pensio. j. de magistra. ⁊ vera so. colligitur circa fi. glo. nã hic loquitur de colono cõuento: quia deseruit culturã fundi sine iusta causa vnde potest cõueniri ad pensionem totius temporis ẜm primam opi. glo. que est vera. licet Azo dixerit contrarium. ibi autẽ loquitur in inquilino agente cõtra locatorẽ: vt liceat sibi migra-[a] re ante tẽpus quo casu si subest iusta causa sufficit quod soluat pro preterito tempore si non subest iusta causa non auditur nisi soluat pensionem totius temporis si fuit appositum pactum quod non recederet ante tempus ⁊ posito qd non fuisset appositum tacite videtur actum inter partes qd sine iusta causa non
2 recedat: vt ibi no. per doct. ¶ †Sed quero extra glo. quid in casu huius. §. dñs statim post recessum cõductoris domũ vel fundum locauit alteri pro eadem vel maiori pensione. ⁊ sic non remanet in damno an possit agi contra deserentem pro pensione totius temporis vt hic: ⁊ videtur ꝙ non. vt. s. eo. sed addes. §. penul. ⁊ fi. ⁊. l. diem functo. s. de offi. assesso. sed in contrariũ facit iste tex. qui loquiť indistincte ⁊ ista pars videtur verior: nec obstãt. ll. s. allegate: vt ibi dixi: quia ibi cõductor nõ fuit in aliqua culpa vel dolo hic sic recedendo sine causa: et successit loco pene: licet nihil intersit actoris si nõ soluat pensionẽ. tene menti quia singulare ⁊ quotidianũ ⁊ non tangitur per aliquẽ. ¶ Itẽ oppo. ꝙ non possit agere dominus nisi finito tempore si pẽsio erat soluenda in fine temporis. vt. l. in illa stipulatione si calendis. de verb. oblig. dicit Bar. ꝙ ibi loquitur in cõtractibꝰ stricti iuris hic in bonefidei. hoc nõ placet qꝛ idem in omni cõtractu. vt. s. eo. item queritur. §. si in lege operis. dic ergo eodẽ modo quo supra ꝙ hic cõductor fuit in culpa vel dolo deserẽdo: in cõtrario nõ quia fuit promissio sub cõditione ⁊ dic: ⁊ licet exti-
3 terit cõditio adhuc supererat dies qui debet expectari. ¶ †Ultimo not. vnam glo. super verbo efficerẽt. qd ad colonum pertinet facere fossata in fundo quando hoc est actum inter partes alias videtur pertinere ad dñm quod est verũ de fossatis pertinẽtibus ad perpetuam vtilitatẽ fundi vel etiã ad maius tẽpus ꝙ̃ sit cõductio secus in illis que quolibet anno debent refici: et sic pertinent ad presentẽ vtilitatem. nam illa cẽsentur pertinere ad culturam fundi que pertinet ad colonũ: ⁊ ita consulendo
4 dixit Bar. p. l. impẽse necessarie. j. de impen. ⁊. l. iij. §. j. ¶ †Itẽ ꝙ hic dicitur ꝙ statim possit agi ad pensionem totius tẽporis limitatur per glos. j. proxi. §. vt inde debeat deduci interusuriũ medij tẽporis si pensio veniebat soluenda in fine tẽporis. s. quãtum plus censetur habere: quia habet eam ante tẽpus. vt. j. solu. matri. l. si constante. §. quoties.

a ¶ Arbitriũ dolo. Adde doc. i. c. quintanalis. de iureiur.

2 ☞ Mora etiam cōmissa in faciendo potest purgare re integra ꝛ infra modicum tempus lite tamen non contestata.

1 **Colonus si.** †Colonus vel inquilinus prohibitus frui per locatorem vel per alium quē locator potest prohibere statim agere potest: vt liberetur a pēsione totius tēporis ꝛ etiam ad interesse lucri qđ erat percepturus ex locatione si nō fuisset prohibitus nec auditur locator volens a prohibitione cessare si res nō erat integra. qꝛ colonus alium fundū conduxerat. alias si transiuit modicū tēpus infra qđ licet moram purgare bene audiretur. h.d. Et sic loquitur in casu econuerso ad precedentē: quia ibi quādo conductor delinquit deserendo hic quando prohibendo ꝛ sicut ibi statim locator agere potest pro toto tempore: ita ꝛ hic conductor eadē equitate vt seruetur equalitas. vt not. glo. ṡ. proxi. §. ❡ In tex. ibi statim recte aget etiam anteꝙ̄ pretereat tempus quo mora purgari potest: quia res erat integra ꝛ nō transiuerat magnū tempus: quia non presumitur qđ velit purgare ꝛ dic ꝙ aget vt liberetur a pensione totius temporis per id qđ infra sequitur ibi neqꝫ ipse pensionum nomine obligatus erit iuncta lege si quis domū. in fi. cum. l. seq. ṡ. eo. ꝛ etiam ad lucrum quod verisimiliter erat facturus ex cōductione si non fuisset prohibitus ibi dum dicit. Et pretium per singulos annos. hoc enim lucrū non est extrinsecum sed ex proueniens: ideo indistincte ipsius habetur ratio. l. j. in prin. j. titu. j. ꝛ. l. titius. §. fi. non sic extrinseco qđ venit mediante negotiatione. ꝛ sic non ex re: sed propter rem quod dic vt fuit no. in. l. iij. §. fi. de eo. qđ certo loco. Si autem dominus offerat se velle desistere a prohibitione: tunc distingue rem aut res non erat integra ꝛ non auditur aut erat integra: ꝛ tunc aut transiuit modicum tempus ꝛ idem vt in fi. aut non transiuit ꝛ tunc auditur. Hoc verum nisi lis fuisset conte. super petitione coloni. nam tunc etiam non auditur locator: licet res sit integra infra modicum tempus per. l. si insulam. de verbo. oblig. ꝛ sic tria sunt que impediunt purgationem more vt hic. ꝛ. l. si ita quis. §. sciā. eo. titu. Dicitur autem res non integra quando colonus remaneret in dāno si admitteretur more purgatio: vt quia conduxerat alium fundum. vt hic dicitur. hoc intellige nisi dominus offerat sibi illud damnum emendare. tunc enim audietur re non integra. vt. ṡ. eod. de arbi. si cum dies. §. fi. cum. l. seq. ❡ †Ultimo no. hic ꝙ mora etiam cōmissa in faciendo potest purgari re integra ꝛ infra modicū tēpus supple ꝛ ante litē contesta. nam iura loquentia de purgatione more: vt plurimum loquuntur quando fuit cōmissa in non faciendo illa vero que in faciendo grauior reputatur iuxta ea q̄ not. in. l. ij. infra ad fille. ideo doct. de hoc dubitant. sed hic est casus ꝙ etiā illa purgatur. ❡ In glo. que incipit scilicet ad interesse ibi inquātum valet plus idest quātum censetur plus habere q̄ habet ante tempus propter interusurium medij temporis ḿ consuetudinem loci qđ relinquitur arbitrio boni viri. vt. l. cōtinuus. §. j. de verb. oblig.

a ❡ Ad videndū pandectas. Adde Car. Alexan. in. c. septuagita. in. j. col. xvj. dist.

1 **Qui in plures.** †Ad obseruantiā contractus agitur ex conducto sed ad remissionem mercedis relictam in testamento agitur ex testamēto. h.d. ❡ In tex. ibi vt conductores liberaret per hoc non irritatur contractus locationis qui tenuit a principio eo quia fuit conuentū de certa pensione sicut nō irritaretur si fuisset remissa pensio per pactū. vt. ṡ. eo. si tibi habitationē locauero.

2 ☞ Compromissum quando fit inter duos cū hoc ꝙ si discordauerit ꝙ eligatur tertius an valeat ꝛ quid si primi arbitri nō arbitrantur.

3 Pensio domus quando cōmittitur arbitrio incerte persone: ꝛ sic nan valet contractus ꝛ tamen stetit in fundo pro toto tempore conductionis non facta declaratione per tertium tunc recurritur ad arbitrium boni viri.

1 **Si merces.** †Si cōmittitur merces in arbitrio incerte persone nō valet contractus sicut si de ipsa non fuisset cōuentum: idem si certe psone si tamē ille fuit arbitratus. h.d. ❡ In tex. ibi alieno arbitrio puta pro mercede vel pēsione declaranda per aliquem amicum cōmunem ꝛ cōmuniter eligendum per partes. nam in eligendo possunt discordare. ideo reputatur cōtractus inualidus ar. ṡ. de arbi. item. §. si vnus. si in duos secus si sit cōmissa electio in alterum ex contrahentibus tātum vel in quēdam tertium: quia cessat dicta ratio discordie ḿ Barto. ꝛ hoc verum quando in tertium priuatum qui potest compelli a superiore. si vero in ipsum superiorem puta in illum quem eliget potestas. tunc quia potestas non potest cō-

2 pelli ad eligendum disputando tenuit †Jac. de are. non valere in questione sua que incipit apostolice sedis de quo fit mentio in addi. Spec. in titu. de arbi. §. sequitur de quibusdā. ꝛ ibi vide plures questiones circa hoc notabiles quando fit cōpromissum in duos ꝛ si discordauerint ꝙ eligatur tertius an valeat. ❡ In tex. ibi omnino ḿ eius estimationē hoc verum nisi altera pars dicat illum inique arbitratū idest maiorē vel minorem ꝙ̄ debuerit quia tunc potest recurri ad arbitrium boni viri. vt. ṡ. l. proxi. in prin. sed in casu quando nō arbitratur ad arbitrium boni viri non recurritur: imo redditur contractus nullus quia cēsetur habere in se tacitam cōditionem si ille fuit arbitratus. vt infra sequitur. ꝛ. l. si quis arbitratu. de ver. obli. ꝛ. C. de cōtrahen. empt. l. fi. secus in vltimis volūtatibus in quibus receditur a persona etiam si nō fuit arbitrata ꝛ recurritur ad arbitriū boni viri. vt. l. j. de leg. ij. ꝛ. C. e. de le. l. fi. §. j. vel. ij. nisi in illum cōditionaliter fuerit facta cōmissio iusta si talis arbi

3 trabitur: vt not. in. d. l. j. de lega. ij. ❡ †Sed ponamus ꝙ cōductor iam stetit in fundo pro toto tēpore conductionis nō facta declaratione per tertium finito tempore ille nō vult vel nō potest arbitrari quia moritur quid fiet. nam iste text. dicit ꝙ contractus non valet. ergo iste stetit gratis in domo. dicas contrarium ꝙ iste tex. debet intelligi re integra quando adhuc nō incepit stare vel habitare in fundo: sed vult stare locator nō vult permittere nisi ille declaret pensionē ille nō vult declarare vel nō potest certe nō cogitur permittere quoniā ex tunc apparet cōtractus nullus. si autem permisit de facto tunc pro declaratione fienda receditur a psona illius ꝛ recurretur ad arbitrium boni viri ne ille gratis habitauerit. nam ꝛ si nō fuisset facta remissio in aliquē fieri deberet ratione predicta: ergo ꝛ tunc argu. eius qđ not. in. l. exceptio. C. eo. ꝛ arg. ṡ. de cōtrahen. empt. l. domū. cir. med. ꝛ. l. sue rei. in fi. cū. l. seq. ꝛ ita determinat Bar. in simili. in. d. l. si quis arbitra. in. j. vel. ij. colū. vt dixi. ṡ. l. proxi. in princi. in. q. si vendidi tibi rem pro centum pacto apposito ꝙ si appareat esse emphyteotica fiat diminutio ptij arbitrio Titij si tempore quo apparet Titius est mortuus recurritur ad arbitrium boni viri: quia ꝓcedit contractus validus ꝛ firmus super ipsa re qui non debet irritari ex postfacto quod ille non arbitratur: ita hic precessit habitatio que etiam non irritatur licet ille qui non arbitretur ꝛ iustum est quod nō arbitrauerit gratis: ꝛ sic agetur ex eodem contractu non irritato ad pensionem declarandam arbitrio boni viri facit. C. de iure do. impe. l. fi. in fi. et hoc etiam probatur in. l. quam glossa allegat pro cōtra. j. de pig. si fundus. §. fi. in ratione sui. adde quod not. Bart. C. de pig. l. iij. in. iij. col.

2 ☞ Pactum de non vendendo appositū ab eo qui habet ius in re quod impediat venditionem fieri.

1 **Qui fundum.** †Emptor non tenetur stare colono sed potest eū expellere dominus tamen seu locator tenetur sibi ad interesse. ꝛ ideo caute agit dominus si cum vendit rem locatam paciscatur cū emptore vt debeat stare conductori. h.d. hodie tamen quia cōmuniter fiunt instrumenta de locatione ꝛ instrumentis notarij solēt apponere pro obseruantia instrumenti qđ quelibet pars obligat se ꝛ sua bona cum res conducta sit obligata conductori ad interesse. ꝛ sic habeat ius in re: videtur qđ non possit expelli ꝑ emptorē: sed ratione ipsius iuris possit ipsum retinere qđ non esset si non esset hypothecata: quoniam haberet solum actionē personalem ꝛ videtur tenere Barto. in. l. j. §. quod autem. j. de superfi. ꝛ pro hoc. j. de distra. pigno. l. si creditor. §. fi. ḿ vnam literam quam tenet Barto. ꝛ dicit quod cum haberet de facto

a cum domino Francisco tig. miserunt vsqꝫ Pisas ad videndū[a] pandectas et ita reperierunt stare literam per quam concludi-

2 tur †quod pactum de non vendendo appositum ab eo qui habet ius in re impedit venditionem fieri secus si ab eo qui nō haberet ius in re: vt. l. pe. ṡ. de pac. vbi non valet pactum inter te et me vt non possim vendere rem meam nisi esset tibi obligata vt. d. l. si creditor. §. fi.

2 ☞ Cautus sit conductor qn̄ incommodatur si nō curat recedere quod faciat diminui mercedem propter incōmoditatem: quia si tacet imputet sibi.

1 **Si vicino.** †Si habitatio incōmodatur licitū est inquilino recedere ꝛ pro rata temporis tantum ad pensionem tenetur. hoc dicit. hoc verum nisi modica sit incōmodatio. j. eo. l. habitatores. in prin. Item quādo est magna si non recessit tenetur ad integram pensionem ac si non

2 fuisset incommodata: vt. j. eo. quod si domus. in prin. †Sit ergo cautus quando incommodatur si non curat recedere quod faciat diminui mercedem propter incommodationem quia si tacet imputet sibi.

1 **Conductor.** †Si colonus non facit opera rustica debitor emptori tenetur ad interesse. hoc dicit.

2 ☞ Cōmunitas si vēdidit gabellam propter guerram ipsius cōmunitatis obueniētem ꝛ sui culpa vel sine: gabelle nihil debet fieri

bet fieri remissio mercedis vel pensionis.

5 Venditori si fuit res ablata per suos inimicos damnum pertinet ad venditorem: licet regulariter secus.

1 **Culpe autem.** †Culpa alterius dicitur euenire id quod obuenit ab inimicis aut propter inimicitias ipsius.h.d.ꝛ semper allegatur.ꝛ gloss.
2 dicit hoc esse verum siue inimicitia venit sui culpa siue nõ†et per istum text.determinat Bar.in.l.cotẽ.§.qui maximos.j.de publi.quod si communitas vendidit gabellam ꝛ propter guerram ipsius cõmunitatis obuenientem sui culpa vel sine gabel
3 le nihil valent debet fieri remissio mercedis vel pẽsionis.†Itẽ ꝙ si venditori fuit res ablata per suos inimicos damnum pertinet ad venditorem non ad emptorem quia sui culpa perierit licet regulariter ad emptorẽ pertineat.vt.l.necessario.ſ.de pericu.ꝛ cõmo.rei vendi.iuncta.l.si res.de actio.empti.ꝛ.l.qđ sepe.§.si res.de contrahen.empt.¶In fine tex.ibi locator remittat.s.si actũ fuit vna de predictis actionibus remittat alias cũ sint persecutorie nisi ĩ illo quod excedit:vt.ſ.cõmo.l.vnde queritur circa finem.

2 ¶In colono qui ad certam quãtitatem fructuum: puta.xx. corbes omni anno colit damnum magnum contingens in fructibus casu fortuito pertinet ad locatorem.

3 Inter dñm ꝛ partiarium colonũ dicitur esse quedam societas ꝛ an finiatur morte alterius eorum.

4 Que remissio pensionis fiat quando colonus percipit semen tantum vel aliquid vltra.

5 Dictio in significat valde ꝛ etiam non.

6 Si vnus annus fuit valde fertilis quia colonus recollegit in duplo plus ꝙ̃ esset solitus an debeat duplari pensio.

1 **Uis maior.** †In colono qui nummis colit dãnũ magnum contingens in fructibus casu fortuito pertinet ad locatorem:sed paruum ad cõductorem in partiario vero colono quodcunqꝫ damnum sit paruum vel magnum est commune inter eos.hoc dicit. ¶In text.ibi apparet autem quasi dicat distinctio quam supra fecimus inter damnum magnum ꝛ intolerabile: ꝛ damnum modicum locũ sibi vendicat in colono qui nummis colit.in partiario vero colono locum non habet:imo quodcũqꝫ damnum sit est commune:quia partim contingit in portione fructuum debita colono et partim in debita locatori intellige tamen sane quando reddit certam quotam fructuum: puta dimidiam vel tertiam vel quartam vel duas partes de tribus quo casu locum habet ra dicta:quia non est taxatum quãtum sit illa portio: ꝛ sic poterit
2 esse magna ꝛ parua ſm contingentiam casus. †Si vero non reddit partem quotam sed certam quantitatem fructuum: puta viginti corbes quolibet anno tunc esset idem dicendũ quãdo colit nummis : vt distinguatur an sit modicum damnũ vel paruum cum sit taxata certa quantitas:ꝛ sic damnum non censetur contingere in parte illa debita nisi sit magnum.iste tamẽ cõtractus nõ dicitur proprie locationis in quo requiritur merces in pecunia consistens.vt.ſ.l.ij.in princi.sed potius dicitur contractus innominatus facio idest patior te vti hoc fundo vt des mihi tantam quantitatem.vt.ſ.deposi.l.j.§.si quis seruũ. circa finem.iuncta.l.si olei.C.eo.tamen equiparatur cõtractui locationis.l.naturalis.§.penul.j.de prescriptis verbis.ꝛ sic est idem dicendum in eo qđ in contractu locationis:vt ibi ꝛ supra
3 si commo.eum qui rem.§.si rem inspectori. ¶†Et not.hic singulariter ꝙ inter dominum ꝛ partiarium colonum dicitur esse quedam societas:ꝛ propter hoc determinat Bar.ꝙ sicut so
a cietas[a] finitur morte alterius ex socijs.vt.l.actione.§.morte.supra pro socio.ꝛ ita finitur iste contractus locationis:et sic non transit ad heredem coloni vel locatoris nec etiam domini qui non tenebatur pati laboratores amplius stare si non vult.pauci tamen hoc perpendunt vel aduertunt et communiter credo
4 cõtrarium.¶†Not.hic in prima parte ad declarationem.l.ex conducto.§.j.nam ibi loquitur quando colonus nihil percepit etiam semen vt nunc debeat fieri remissio mercedis.hic loquitur magis large quãdo damnum est intolerabile. ꝛ sic etiã si colliget semen vel etiam vltra tamen damnum est magnum et intolerabile quod declara:vt ibi dixi quando non vltra dimidiam pensionis ꝙ̃ soluit.ꝛ in primo casu quando nihil percepit etiam semen vel non percepit vltra semen ꝛ vltra expensas sit remissio pensionis in totum.Secundo casu quando aliquid vltra sit remissio: quatenus minus percepit ꝙ̃ debeatur
5 pro pensione. ¶†In text.ibi dicitur cui immodicum lucrum non aufertur glo.exponit id est valde modicum que expositio si bene consideretur est valde inepta.vnde puto ꝙ debeat exponi id est non modicum cum dictio[b] in vtrũqꝫ habet significa
b tum: vt not.in.l.gallus.§.ille casus.de libe.ꝛ posthu.ꝛ ſm hoc esset hic casus contra determinationem gloss.in questio.quam disputat hic glo.premitte ad euidentiam glo.ꝙ quando vnus annus est sterilis alter fertilis non est dubium ꝙ sterilis cum fertili compensatur ne fiat remissio mercedis.vt.ſ.eo.si vno.in
6 princip. ¶†Quid autem si nullus fuit sterilis : sed vnus fuit valde fertilis:quia recollegit in duplo plusꝙ̃ esset solitus queritur an debeat duplari pensio hec est questio quam gloss.pulchre disputat arguendo pro ꝛ contra finaliter determinat ꝙ si fertilitas venit diligentia coloni nõ debeat duplari ne sua diligentia prosit alteri ꝙ̃ sibi.C.de allu.ꝛ palu.l.fina. ꝛ in hoc sine dubio glo.bene dicit.si autem obueniat casu fortuito tũc debeat duplari sicut deberet remitti si esset sterilitas. Bart.videtur sequi gloss.limitando tamen vt procedat quando colonus multum lucratur propter fructuum abundãtiam. Si vero qr. fructus multum valent vltra solitum dicit pensionem non augeri sicut nec fieret remissio si propter vitium fructuum sentiret damnum.vt.ſ.eo.ex conductore.§.j.ver.si qua tamen vitia. propter primum dictum inducit ipse ꝙ si aliquis conduxit molendinum pro certa pensione postea quia destructa sunt molẽdina vicina cõsecutus est in duplo plus de redditibus debeat duplari pensio:ꝛ ita in emptoribus gabellarum si propter casum inopinatum perceperunt vltra solitum. Mihi videtur ꝙ nullo modo debeat augeri pensio sed lucrum sit ipsius conductoris quantumcũqꝫ magnum.primo per istum text.exponendo immodicum.i.non modicum : que expositio est congruentior ꝙ̃ illa quam facit gloss.ꝛ sic vult dicere ꝙ non modicum.i. magnũ lucrũ non aufertur ergo equo animo sustineat paruũ damnum.aufertur autem si duplaretur pensio.Secundo quia pensio est limitata a principio.ergo nõ debet recipere augmẽtum.argu.l.in agris.j.de acqui.re.domi. Tertio quia propter hoc lucrum sentit aliud onus:quia compellitur finito tempore locationis retinere pro eadem pensione si nõ reperiat alius eque idoneus cõductor:vt.l.cotem.§.qui maximos.j.de pub. licet ille.§.loquatur in conductore vectigalium tamen potest dici idem in conductore rei priuate:quia subest eadem equitas ꝛ nos habemus ꝙ iura loquẽtia in fisco propter idẽtitatem rationis habent locum etiam in priuatis.vt.l.item veniunt.§.in priuatorum.ſ.de pe.here.Quarto quia dispositio legalis que emanauit in fauorem cõductoris ꝙ propter sterilitatem fiat sibi remissio non debet retorqueri in eius damnum: vt propter fertilitatem augeatur pensio sicut nec pactũ in fauore alterius contrahantis factum retorquetur in fauorem alterius ꝛ damnum. vt.ſ.eo.l.ea lege in principio. Item quia posito ꝙ sit superabundantia fructuum non sequitur superabundãtia emolumenti:qꝛ vt videmus ad oculum quando recolligimus quãtitatem fructuum vltra solitum solent vltra solitum minus valere tantum percipiet colonus de quinquaginta corbibus tempore abundantie quantum de.xxv.tempore caristie.vnde esset iniquum duplari pensionem et ad hoc adduco.quod nota.per gloss.penult.ꝛ fin.C.de iure emphi.l.j.quia ergo non reperitur hoc iure cautũ ꝙ debeat duplari non debemus hoc dicere nec est bona equiparatio vel argumentatio de remissione mercedis ad duplationem ꝛ propter sterilitatem reperitur cautum: vt remittatur ne colonus sit in damno:ꝛ ista remissio non videtur tendere in damnum domini:quia si nõ locasset nec ipse fructus percepisset.ꝛ sic idem damnum fuisset passurus:non ergo debet sibi reputare damnum si remittat pensionem:quia si remitteret lucraretur cum iactura coloni.Sed quando est vbertus vterqꝫ certat de lucro tam ipse qui dicat pensionem debere augeri ꝙ̃ colonus qui asserit contrariũ.igitur in dubio potior est conditio ipsius rei:vt.l.si seruum.§.sequitur.de verbo. obliga.sed quando vnus tractat de lucro: alter de damno euitando potior est conditio istius secundi indistincte.vt.ſ.man.si fideius.§.non male ꝛ quod ibi no.per glo.in.l.vnde.§.si.cum.l. sequen.ſ.de mino.

a ¶Societas finitur morte.adde Pe.de peru. ĩ trac.societatis.

b ¶Dictio in.adde Bar.in.l.gallus.in.§.ille casus.ff.de libe. et posth.Spe.ĩ tit. de dispu.ꝛ alle.ĩ §.j.Lud.ro. consil.cclxvij.

1 **Qui columnam.** †Qui locat operas suas tanꝙ̃ artifex tenet de dãno cõtingente ex culpa leuissima illius vel illorũ quorum opera vtitur.hoc dicit.ſm intellectum quem puto verum ꝛ sic textum dicit diligentissimus stat proprie quicquid dicat glo.que
c tenet hic non venire nisi[c] leuem culpam cum cõtractus gratia vtriusqꝫ celebretur.sed certe aliquando fallit hoc.scilicet quando quis asserit se peritum ꝛ videtur asserere se peritũ vt quando locat operas tanꝙ̃ artifex:quia tũc tenetur etiam de leuissima culpa:vt.C.mã.l.a procuratore.ꝛ intelligitur.l.si quis fundum.§.pe.ſ.eo.ꝛ etiam iste.§.

c ¶Nisi leuẽ culpam.Adde que dicatur culpa leuis.vide p Bar. in.l.nerua.ff.deposi.et in.c.j. lxviij.distin.

1 **Si fullo.** †Soluenti estimationem litis cedenda est actio cõtra possessorem rei.h.d.Dic vt.l.si culpa.ſ.de rei ven.¶In tex.ibi perdiderit.s.sui culpa vel dolo alias non tenetur soluere estimationẽ. ¶In tex.ibi venditionem nec tamen per hoc efficitur dñs:licet habeat vendicationẽ

quousqȝ fuerit rem adeptus vt plene no. per Cy. in .c. pro pos/ sessore de re. iur. ⁊ per Bar. in .d. l. si culpa.
2 ¶ Aduocatus si locauit operas suas duobus separatim ad certam pensionem omni anno ⁊ contingat eos inter se litiga/ re ꝙ debeat adiuuare illum cui primo promisit.
3 Idem in vasallo ⁊ dominis in operis personalibus.
4 Scholaris si promisit et iurauit creditori suo non exire distri/ ctum sine sua licētia ⁊ postea requisitus a patre absente vel epi scopo a quo tenebat bñficiū recessit sine licentia ꝙ non sit per/ iurus.
5 Dictio quia non semper significat simultatē temporis vt intel ligatur etiam successiue ⁊ idem in dictione pariter.
6 In personali actione non attenditur prerogatiua temporis ⁊ quando attendatur.
7 Quando quis obligat omnia bona sua presentia ⁊ futura di/ uersis temporibus quis preferatur in postea acquisitis.

1 **In operis.** †Opere promisse duobus il li sunt prius pstāde cui prius sunt promisse. hoc dicit. not. hoc verum etiam si se/ cunda promisso fuisset facta cum iuramento ⁊ non
2 prima: vt not. in .e. veniens. de iur. iu. per Hostié. † ⁊ inducitur
a ista .l. ad plura. scilicet de aduocato[a] qui locauit operas suas duobus pone monasterijs quorum quodlibet dabat sibi certā pensionem in anno ⁊ erat eorum aduocatus in omnibus cau/ sis: vt si cōtingat ea postea inter se litigare debeat adiuuare il lud cui primo promisit: quia secunda promissio intelligitur fa cta sine preiudicio primi cum opere non possint prestari simul eodem tēpore diuersis personis vt hic: ⁊ de hac questione not. in .c. fi. extra de postu. in vltima glossa ⁊ in regula cōtractus de
3 reg. iur. in mercu. †Similiter de vasallo qui habet feuda a di/ uersis dñis vt si eodem tempore dñi concurrunt ad petēdū ab
4 eo opera personalia debeat ea prestare primo dño. ¶ †Item ad questionē disputatā quam posuit Joan. and. in .c. in malis in mercu. de scholare qui promisit ⁊ iurauit creditori suo non exire districtum Bononien. sine sua licentia qui postea requisi tus a patre absente vel episcopo a quo tenebat beneficium re/ cessit sine licentia an sit periurus ⁊ facit qꝺ non: quia patri suo ⁊ episcopo prius erat obligatus de iure gētium vel canonico vt l. veluti. de iusti. ⁊ iu. ⁊ sic in promissione facta creditori vide/ tur exceptuatū mandatum patris vel episcopi: vt supra qui sa tis. cog. lege finali dic vt ibi plene ⁊ pulchre habetur: quia hoc non est verum indistincte ⁊ facit quod not. Hostieñ. in summa de maio. ⁊ obe. §. aliqui. versiculo quid si due. ꝙ sicut priori ita ⁊ maiori obediendum est: vt .l. contra pupillū. §. qui ad maius. de re iud. ⁊ .viij. dist. que cōtra mores. xi. q. iij. qui resistit. ¶ In
5 glossa magna in princip. ibi hoc edicto simul. †Nota de signifi
b cato huius dictionis[b] quia non semper significat simultatem temporis sic supra si pars heredi. pe. l. antiqui. ibi dum dicit eo dem tempore. nam intelligitur successiue tamen facit. l. si plu/
c res. in vltima charta. ꝟ. de iureiur. idem[c] in dictione pariter vt l. si fundus. §. cum duo. ꝟ. de pig. et vide quod nota Bart. in .l. j. §. de inspiciendo. ꝟ. de ventre inspiciendo. ⁊ Cy. in .l. hac consul/ tissima. C. de test. ¶ In ea. ibi secus i chirographarijs credito ribus. cum isto versiculo coniunge alium versiculum qui inci/ pit item quero vbi repetit idem et declarat plenius. ¶ In ea. glossa ibi nec ob. s. de iudi. l. qui prior. supple per quem videtur ꝙ si secūdus conductor prius incipiat agere debet preferri. sed solue quod prefertur in ventilatione cause ⁊ in actibus iudicia
6 rijs explicandis non in executione sententie. ¶ †In gloss. sed ibi fallit autem. scilicet id quod dictum est supra quod in perso nali actione non attenditur prerogatiua temporis. vt. l. priui/ legia. de priuilegijs cre. licet secus sit in hypothecaria. nā fal/ lit primum vt in dote vt in glo. fallit etiam vbi aliquis ex credi toribus haberet priuilegium impersonale: vt in titu. de priui/
7 leg. credi. ¶ †In gloss. ibi ex his contingit de eo quod hic glo. dicit quando quis obligat omnia bona sua presentia et futura diuersis personis et diuersis temporibus quis preferatur in postea quesitis. nam de his que habebat tempore obligatiōis non erat dubium: quia prior creditor prefertur sed in quesitis post glo. que est in .l. idemqȝ. §. fina. ꝟ. qui pos. in pig. ha. videtur tenere quod sint pares: quia cum incipiunt esse sua eodem in/ stanti incipiūt obligari vtriqȝ creditori cum prius obligata nō essent: ergo non prius vni quam alteri ⁊ contrarium tamen cō muniter tenetur ꝙ si creditores sunt pares: quia neuter est pri uilegiatus vel vterqȝ est priuilegiatus pari priuilegio vt fiscus ⁊ mulier preferatur primus quia licet eodem tempore incipiāt obligari: vtriqȝ tamen ſm ordinē intellectus fingūtur ꝑ prius obligari. primo cuius hypotheca generalis precessit per poste rius: secūdo prout est casus ſm verum intellectum. l. fina. ꝟ. qui po. in pig. ha. sed si alter ipsorum esset priuilegiatus ⁊ alter nō

a ¶ De aduoca/ to q locauit ope ras suas duo. ad de do. in .l. quis/ quis. C. dͦ postu. ⁊ doc. in .c. veniē tes. de iureiurā.

b ¶ Dictionis si/ mul. adde ꝙ hec dictio aliqñ po/ nitur restrictiue vt i .l. si is qui. ff. de acqui. pos. ali qñ ponit ostensi ue: vt .x. collatio ne qui feu. dare pos. ⁊ ibi Bal. in vsi. feu.

c ¶ Idē in dictio ne pariter. Ad/ de glo. in .c. bonē de elec. c. j. de po stu. pla. c. cū oli. de offi. deleg.

tunc ille preferretur etiam si esset pestiferior: ⁊ iste est casus in .l. si is qui. ꝟ. de iure fis. ⁊ ita debet intelligi glossa. ⁊ ita tenet Bar. ibi ⁊ Spec. in titu. de ob. ⁊ sol. §. l. in ver. Item pone te obliga/ uit. ⁊ Cyn. C. qui po. in pig. ha. l. licet. vbi refert questionē Jac. de are. super hoc disputatam: ⁊ pro predictis allegatur etiā .l. hac edictali. §. omnibus. C. de secun. nup.
2 ¶ Locator potest inuito conductore ex causa necessitatis re/ ficere domum ⁊ incommodare conductorem ⁊ si incōmoditas est parua nō debet conductor reddere nec fit sibi remissio mer/ cedis secus si magna.
3 Si non reficiat ex necessitate sed ex voluntate posset inquilinꝰ resistere vel agere ad interesse.

1 **Habitatores.** †Modica incōmoditas conductoris non inducit
2 remissionem mercedis secus in magna. h. d. ¶ †Et not. locatorē possessuito cōductore cū casus necessi tatis imminet reficere domū ⁊ incōmodare cōductorē ⁊ si incō moditas est parua non debet propter hoc recedere sed eā tole/ rare nec fit sibi remissio mercedis secus si magna. quia muta/ ret pristinam faciem domus. argu. s. de vsufruc. l. equissimū. §. sed si edium †si autem non faceret ex necessitate sed ex volunta te posset inquilinus sibi resistere: vt hic in gloss. quam no. Sed in contrariū ꝙ non possit resistere sed debeat agere ad interes/ se: vt. ꝟ. eo. qui insulam. in princ. Sed responde ꝙ potest eligere quod istorum vult.
2 ¶ Iustus timor dicitur: licet nō subsit periculū tñ quis ha/ buit iustā causam credēdi vt si inquilinꝰ recedat remittit pēsio.
3 Licet subsit periculum valde timendum si tamen non timuit perinde est ac si non fuisset.
4 Electio summi pōtificis facta in rumore populi romani ꝙ va leat licet esset rumor iuste timēdus: sed cardinales vidētur non timuisse cum fecerint electionem.

1 **Item interrogatus.** †Iustus timor fa/ cit vt inquilinꝰ pos sit cedere ⁊ etiā vt remittatur pensio pro rata tēporis. hoc pri/ mo. sed si timor non fuit iustus vel etiā fuit tamen nō recessit nō cōsequitur remissionē mercedis. hoc secundo ⁊ si fuit iustus ⁊ recessit ⁊ aliā cōduxit de voluntate dñi tenetur dñs ministrare pensionē secunde locationis idem si cōduxit aliā culpā dñi no lentis restituere pensionem pro rata. secus si aliam habitatio/ nē habuit gratia. hoc dicit. Diuide in tres vt in summario. se/ cūda ibi: sed si causa. tertia ibi: sed si domus. ver. idē iuris. Itē iste primus. §. loquitur quādo recessit. ⁊ aliam conduxit. l. ꝙ si domus. in princ. quando nō recessit. ⁊ in primo casu distingui/ tur an suberat iusta causa vel nō in hoc scđo nō distinguit ver si. idem iuris loquitur quando recessit ⁊ aliā conduxit chariori pretio quo casu dñs tenetur remittere pretiū pro tēpore quo vsus non est ⁊ dare illud plus in quo aliam conduxit in duobꝰ casibus. primus quando eam conduxit de volūtate domini. se/ cundus quando contra voluntatem domini nolentis restitue/ re mercedem. si enim restituisset aliā pro minori pretio habuis set. si autē aliā domū habuit gratis nō tenetur dñs nisi remitte
2 re mercedē pro rata tēporis. ¶ †Nota ex isto primo. §. ꝙ licet nō subsit periculū si tñ quis habuit iustam causam cedendi ꝙ subsit dicitur timor iustus: ⁊ sic factū tali timore rescinderetur sicut si re vera subesset periculū ad hoc vide qꝺ no. gl. i .c. bone.
3 el. grande de elec. ¶ †Item not. in .l. ꝙ si domus. ꝙ licet subsit periculū vale timendū. si tñ nō timuit perinde est ac si nō fuis/
4 set. †Et istud inducebat in causa arduissima i electione Urba/ ni sexti qui fuit electus ad rumorē populi romani īde sumpsit originē schisma ⁊ dicebatur ꝙ nō valebat electio sed ī cōtrariū ꝙ licet populus fecisset rumorem ⁊ esset iuste timēdū cardina/ les non videntur timuisse: imo electionem fecerunt cum omni deliberatione ac si rumor non fuisset. ergo ⁊c. ar. hic

1 **In lege.** †Qui tenetur non permittere vel sine/ re ꝙ aliquid fiat: tenetur non solū pro/ hibere quē facientem si potest sed etiam curare ne ipo ignorante fiat. h. d. notabiliter valde.

1 **Qui insulam.** †Refectio necessaria q̄ im/ pedit habitationē cōducto ris inducit remissionē mercedis pro rata tpis: nō ne/ cessaria vero facit locatorē teneri ad interesse. h. d. Potest etiā hoc vltimo casu conductor resistere ne fiat vt no. glo. s. eo. habi tatores super verbo demoliri. ¶ In tex. ibi demolitus erat ꝓ pter qꝺ isti secundi conductores non valentes habitare recesse runt ⁊ habent regressum cōtra primū conductorē qui eis loca/ uerat. ⁊ primus conductor contra primū locatorē. vnde queri/ tur in quātum agere possit ⁊ distinguitur vt sequitur.

1 **Ediles municipio.** †Cōductori fit remis sio pēsionis pro rata temporis

tēporis quo vsus impeditur vt etiam si illum alijs gratis concesserat.h.d.⁊ in hoc vltimo erat ratio dubitandi:q2 nihil perdebat ipse cōductor sed illi quibus gratis cōcesserat ꝙ impediretur vsus: vnde videbatur ꝙ ad nihil agere posset ꝯrium est q2 videt̃ perdere ex quo perdūt illi quib⁹ gratis cōcesserat ei qui eis teneret̃ ad antidora ⁊ etiā q2 ipse nō implet volūtatē suā:prout in simili no.in.l.pe.ff.de condi.ob cau.

2 ☞ Actio legis aquilie non datur nisi cōtra illū qui ꝓprie fecit.⁊ quid si fecit de mandato alterius.

1 **Qui mulas.** †Qui animal cōductū onerat pōdere grauiori tenet̃ hac actiōe.h.d.No. contra illos qui conducunt equos ad vecturam ⁊ postea imponunt valisiam preter voluntatem locatoris ⁊ propter hoc rūpunt equum ⁊ deteriorāt vt teneantur ad interesse.¶ †Item
2 no.ꝙ actio.l.aquil.nō datur nisi contra illum qui proprie fecit vnde si locaui tibi equum ⁊ tu misisti famulū cum eo ⁊ ipse rūpit equum nō possum agere actione.l.aquilie nisi contra famulum s3 actione ex locato cōtra te sic cui nocet culpa illius:vt.ff. eo.videamus.et.l.si merces.§.fi.si tamen imposuisset valisiam de mādato tuo videtur ꝙ etiā contra te possim agere.l.aquil. q2 tu videris rupisse:vt.l.certe.§.j.vel.ij.j.de preca.vbi qđ facit mādatarius censetur proprie facere ipse mādans.facit.l.quid ergo.§.certe.ff.de his qui no.infa.

1 **Qui edem.** †Qñ merces prestatur ꝑ singulis mēsuris operis potest agi etiā ante opus perfectū.h.d.Idē si pro toto opere sit ꝯstituta si tamen talis sit persona que nō posset opus perficere sine mercede:vt no.C.eo. l.ij.⁊ est tex.in.l.si vero non remunerandi.in fi.⁊ in.l.si mandato meo.in prin.ff.manda.⁊.j.eo.insula.in fi.⁊ vide qđ no.Bar. in.l.cotem.§.qui maximos.j.de publ.in vlti.col.vbi tangit de hoc ⁊ qđ no.C.eo.l.except̃.¶ In tex.ibi:edem faciendam locauerit.istud faciebat pro locatore ꝙ mensuratio non esset fienda quousq3 tota domus esset completa: et per consequens nec aliquid soluendum de pensione. Sed contrarium est propter sequētia verba ibi in pedes singulos q2 fuit constituta merces pro singulis pedibus: ergo etiā anteq3 sit opus perfectū debet fieri mensuratio ad voluntatem conductoris ⁊ solui merces ꝑ rata facti operis ⁊ hec est intentio litere. Si autem promisisset dare centum pro domo facta tunc esset distinguendum an conductor erat talis persona que poterat domū facere suis expensis anteq3 aliquid haberet ⁊ tunc non debeat habere nisi facto opere ⁊ facta approbatione operis:vt.j.e.opus. Aut erat talis qui verisimiliter suis expensis non poterat facere ⁊ tunc debet sibi solui ante: prestita tamen cautione per conductorē cum fideiussore ꝙ pecuniam quā recepit non expendet nisi in opus illud: vt.j.eo.l.insulam.in fi.

2 ☞ In gñali sermone intelligitur excepta persona loquētis.

1 **Colonus.** †Non videt̃ mihi fieri ꝑ vim vel casum id qđ fit a domesticis domus mee quorū opera ego vtor in quos prohibere possum.h.d.Et not.casum. ¶ In tex.ibi:nō fortuito casu.s3 culpa eius q nocet colono qui opera eius vtitur si autem casu fortuito nō teneretur colonus.
2 ¶ †No.ꝙ in generali sermone intelligitur excepta persona loquentis dic vt in.l.inquisitio.C.de solu.

2 ☞ Qui tenetur ad quātitatē respectu certe speciei perempta specie liberatur.

3 Actio oneris aduersi qđ sit proprium nomen actionis ⁊ ꝙ nō concurrat cum alia actione.

4 Actio oneris aduersi cōpetit cōtra eū q suscepit in se periculū operis vel rerū que portant̃ ꝑ mare ⁊ recipit certam mercedē ⁊ perdūtur ex tempestate maris vel aliter nisi interuenerit stipulatio ⁊ an teneatur de casu.⁊ nu.6.

5 Qñ ex natura ꝯtus nō venit nisi leuis culpa tunc susceptio periculi facit venire leuissimā non casum fortuitū s3 quādo venit leuissima facit venire casum.

6 Actio oneris aduersi ꝙ hodie habeat locū ⁊ cōpetat ad ea ad que daret̃ actio locati si locatio interuenisset.

7 Si plures mercatores tradiderūt frumētū nauiculario vt ad certū locū portaret ⁊ cumulatū fuerit simul tunc dñium trāslatum est in nauiculariū ⁊ tenetur ad tantūdē in genere si ꝓmisit restituere ⁊ quid si nō fuerit cumulatum simul.

1 **In naue saufeli.** †Actio oneris aduersi nō habet locū ratione periculi qđ quis sustinet in re sua s3 eius qđ sustinet in re aliena ⁊ nō concurrit cum alia actione ⁊ ille qui est obligatus in genere subalterno per interruptum
2 illius generis liberatur.h.d.¶ †Et ad hoc vltimū semper allegatur: ⁊ etiam alio modo potest allegari ꝙ ille qui tenetur ad quantitatem respectu certe speciei perempta specie liberatur: vt.l.titie textores.de lega.j.⁊ est difficilis ista.l.in positione casus.⁊ videtur mihi ꝙ glos.⁊ doc.non intellexerūt eam vbi stat principalis intentio de ista actione oneris aduersi de qua non habet̃ mētio nisi in hac.l.⁊ diuide eam. Primo ponitur thema ⁊ questio vsq3 ibi:respondi. Secūdo premittit quedam ad euidentiam vsq3 ibi: scđm que. Tertio determinat vnam qōnem de qua non fuit quesitū sed an possit repeti ab eo cui fuit facta restitutio vsq3 ibi:⁊ ideo.quarto respondet ad questionē ꝓpositam an cōpetat actio oneris aduersi vsq3 ibi: sed si ita. Quinto
3 an cōpetat actio locati.¶ †Et premitte ꝙ ista oneris actio aduersi est propriū nomē actionis licet quidā dicant ꝙ non: s3 est quedam adiectio ad actionem locati eo casu quo conductor suscipit in se periculū cōtrarium tenet glo.que incipit:an est.h.d. ¶ Item ꝙ non concurrit cum alia actione: vt etiam illa gloss. tenet ⁊ patet ex isto text.in fi.⁊ ideo superuacuū esse videtur ⁊c.
4 ¶ †Nunc restat vnum difficile inuidendo quando cōpetit ista actio ⁊ illa eadem gloss.tenet ꝙ competit contra conductorem qui suscipit in se periculum operis quod conduxit quando periculum euenit propter sui culpā vel dolum vt in casu.l.opus. et.l.hec distinctio.§.eo. ⁊ debes scire ꝙ susceptio talis periculi intelligitur de periculo eueniente culpa leuissima conductoris non eueniente sine aliqua culpa. et sic de casu fortuito nisi hoc esset dictum expresse:vt in dicta.l.opus.versi.fina.et ita ibi no. in glos.et in.l.⁊ hec distinctio.quoniam istud verbum periculū verificatur in leuissima culpa vt habet̃ in.l.si quis nec causam.
5 ff.si certū petat̃.† ⁊ quando ex materia principalis contractus nō venit nisi leuis culpa susceptio periculi facit venire leuissimam nō casum fortuitum.quando autem venit leuissima facit venire casum alias nihil operaretur: vt not.in.l.si qs nec cām. sicut in simili videmus quādo datur res estimata: vt no.in.l.si vt certo.§.nunc videndum.circa fin.super verbo periculum.ff. cōmoda.qđ ergo dicit glos.de periculo eueniente dolo vel culpa intellige modo predicto. sc3 de culpa leuissima alias nihil operaretur susceptio periculi: quia de leui teneretur etiam si non suscepisset. ¶ Sed cōtra istum intellectum glo.quem etiā videntur sequi doctores facit quia tunc competit actio locati: ergo cessat ista actio vt etiam dixit ista eadem glos.in princi.et probatur hic in text.timore huius alia glo.super ver.superuacuum.fatetur hoc contrariū ⁊ dic ſm Azo.et alios istam actionem hodie non habere locum ⁊ ipsam esse exuflatam: q2 non reperimus in aliqua parte iuris in quo casu cōpetat: quia iste tex.vult ꝙ in casu quem ponit non cōpetat certe frustra fuisset
6 inducta si non esset dare casum in quo cōpetat.† Vnde alij dicūt hodie eam habere locum et competere ad ea ad que daretur actio locati si locatio interuenisset quasi dicat si interuenit locatio non daretur illa sed locati sed difficile est ponere exēplū. nam isti dicunt veritatem.ego alias legendo istam legē dicebā ⁊ dico posse poni exemplum in istis assertoribus mercantiarū qui suscipiunt in se periculum rerum que portantur per mare et recipiunt certā mercedem pro centenario ⁊ promittūt emendare quo casu perdantur vel ex tēpestate maris vel certis causis.nam si perdūtur potest agi cōtra eos actione oneris aduersi idest quia suscepit in se periculum huius oneris.nam hic cōcurrunt ea que necessaria sunt:q2 non suscipiunt periculum de re sua nec precedit alius cōtractus ex quo possit agi: vnde etiā si non interuenit stipulatio: sed simplex conuentio poterit agi hac actione:sed si interueniat stipulatio cessat hec actio q2 potest agi ex stipulatione ⁊ dico ꝙ tenetur de casu fortuito etiam sine culpa sua interueniente cum enim ipse non conducat merces ad vehendum non potest in illis culpam cōmittere: vnde nō est dicendum ꝙ obligauerit se ad periculum obueniens sui culpa s3 etiā sine culpa.hoc premisso casus patebit clare. ¶ Venio ad casum in voce.nā huic saufelo nauigatorio plures mercatores tradiderunt frumentum vt ad certum locum portaret. postea anteq3 applicaret ad illū locū vni eorum restituit quātitatem quam ipse posuit forte in aliquo portu ad quem primo applicuerunt: postea nauis cum residuo aliorū perempta est. queritur an teneatur alijs mercatorib⁹ actione oneris aduersi quasi videatur in se suscepisse periculū ex eo ꝙ illo modo recepit frumentū a pluribus ⁊ totum simul cumulauit ⁊ sic dicitur se obligasse cuilibet in genere.scilicet ad restituendum nō idē corpus sed aliud tantumdem.nam constat ꝙ ad debitorem generis pertinet periculum casus fortuiti.l.incendium.C.si cer.
7 petatur.† Et pro euidentia huius questionis premitte vnū qđ est de mente iurisconsul.licet non dicat̃ expresse ꝙ si iste saufelus non restituisset illi quantitatem suam nō esset dubiū ꝙ nō teneret̃ eis si nauis est perempta sine sui culpa quia nō tenetur nisi de culpa leui nec obstat ꝙ est eis obligatus in genere quia verum est tamen respectu istius cumuli frumenti ⁊ de illo tantum tenebatur restituere cuilibet ⁊ non de alio ⁊ sic dicebatur obligatio generis respectu certe speciei.i.respectu certi cumu-

li.qui cumulus potest etiam dici genus subalternum q2 continet frumentum plurium personarum.perempto ergo illo genere vel specie liberatus est ab omnibus sicut si promitterem tibi vnum de seruis meis: τ postea omnes perirent sine culpa mea liberor a te licet sim obligatus in genere quia non nisi de seruis meis:vt.l.in ratione.§.incerte.τ qđ no.ad le.fal.est ergo nunc questio quia ipse restituit vni tantum τ sic fecit illum melioris cōditionis ꝙ alios cum illud restitutum sit saluum vtrū propter hoc teneatur alijs vt saltem vsqȝ ad illam quātitatem teneatur eis:q2 illa non est perempta sed salua vt iurisconsultus p̄mittit ꝙ interdum ille qui locat res suas ei qui prestat operas nō transfert in ipsum conductorem cōmunemqȝ locatorem operarum dominiū.Interdum transfert.τ de hoc ponit plura exempla vsqȝ ibi: s̄m que.In casu autē nostro si mercatores isti cumulauerunt frumentū transtulerūt dominium in saufelum quia non fuit intentio alicuius eorum recipere idem corpus qđ ponebat qm̄ istud erat impossibile:ideo si iste saufelus est effectus dn̄s ipsius cumuli potuit partim restituere vni τ trāsferre dominiū qđ habebat: sȝ si nō cumulauerunt ad inuicem sed quilibet posuit per se separatim:tunc frumentū tuū non potuisset restituere mihi et si contra fecerit tu posses a me vendicare τ etiā agere cōtra illū actione furti qui preter voluntatem rem tuā cōtrectauit. τ ex his sequit̃ responsio ad q̄ōnem formatā ꝙ nō potest dari actio oneris aduersi.nā aut cumulauerunt frumentū adinuicē τ non tunc potest teneri illa actione qm̄ illa datur cōtra illum qui suscepit in se periculū rei aliene non cōtra illum qui sustinet periculū rei sue qm̄ istud est regulare ꝙ periculum cōtingens in re mea pertinet ad me absqȝ eo qđ in me suscipiatur:vt in.l.pignus.C.de pig.act.Sȝ ista actio datur ratione susceptionis periculi ergo nō datur cōtra dn̄m qui nō tenetur ratione susceptionis periculi sed q2 est dn̄s:aut nō fuit translatum dominiū τ tunc si restituit mihi frumētum tuū tu habes ꝯtra ipsum actionē furti:ergo debet cessare actio oneris aduersi que est subsidiaria τ non competit nisi vbi alia deficit.¶Sȝ dubitatur an saltē primo casu detur actio locati ex eo qđ mihi restituit.respōdetur ꝙ nō:q2 cōductor non tenet̃ nisi de culpa leui cū cōtractus celebret̃ gratia vtriusqȝ sed restituendo mihi in nulla culpa fuit.lȝ fecerit cōditionē meā meliorem:qm̄ restituere tenebatur τ opȝ ꝙ ab vno inciperet:vnde si incipit a me non fuit in culpa:q2 debuit incipere ab eo q preuenit in petēdo.iuxta ea que habent̃.ſ.que in fran.cre.qđ autē.§. sciendum.τ.l.pupillus.τ qđ no.de cōdic.inde.l.tutores.in vlti. glo.hic est casus huius legis difficilis ex quo collige notabilia ex iam dictis.¶Ultimo q2 per predicta sunt oēs gloss.excepta prima glos.magna que incipit.s.de aceruo.¶Opp.pro declaratione illius inquātū dicitur: ꝙ quādo mercatores posuerūt frumentū in cumulo fecerunt eum saufelis ꝙ imo non fecerūt sed fecerunt totum aceruū cōem:vt hic patet circa prin.in ver. in cōmuni.τ.s̄.de rei ven.l.item papi.scribit si frumentū.circa prin.ibi:qđ si voluntate eorū.quidā fatent̃ sed non respondent ad istum tex.dū dicit ꝙ efficitur saufelis:alij dicunt ꝙ est saufelis:sed nō respondent ad contrarium.dic ergo ꝙ si miscuimus frumentum tuū cum meo τ non tradimus ipsum alicui alteri tunc efficitur cōmune τ sic intellige contrariū sed quādo tradimus alteri et ille obligat se ad restituendum cuilibet nostrum quātitatem quā ille posuit τ tunc nō efficĩt cōmune sed illius. ita loquitur hic nec obst.tex.dum dicit de cōmuni,q2 exponit̃.i. de cōmuniter tradito.τ hoc vult glo.

2 ☞Actio personalis cōpetens locatori cōtra conductorē non transit in singularē successorem nisi fuerit legata vel cessa.

1 Qui fundum. †Si locator trāsfert dominium rei locate in singularē successorem cōductor nō potest cōpelli stare locationi et econtra singularis successor non cōpellitur ei stare tamē cōductor ꝓhibitus agere potest de interesse

2 contra locatorem.h.d.in effectu.¶†In text.ibi:negauit posse cogi.s.per heredem locatoris: q2 sua non interest postq̄ fuerit alteri legatus:vt sequitur nec etiam per legatariū.licet de hoc non dicatur in text.quoniam in ipsum non transiuit actio personalis competens locatori per quem posset ipsum compellere.hoc vult gloss.et probatur.s̄.vsufruc.quemadmo.caueat.l. omnes.§.fin.nisi legasset fundum cum omni iure τ actione sibi competenti occasione illius fundi: quia tunc videretur legare dictam actionem τ sic transiret vtilis in legatarium: vt in.l.ex legato nominis.C.de leg.Idem si heres cederet legatario dictam actionem: vt.ſ.de euict.l.si res quā.τ puto ꝙ teneatur cedere pro tempore futuro:quia omne emolumentū pertinet ad legatarium pro non preterito.¶In text.ibi: prohiberetur ꝙ potest fieri cum singularis successor nō teneretur stare colono: nisi colonus haberet ius in re q2 conduxisset ad modicū tēpus vel haberet in re cōducta ius pignoris: vt dixi.s̄.eo.si merces. §.j.Sed in casu precedenti non curo an conduxerit ad modicū tempus vel ad magnū neutro em̄ casu ad singularē successorē transit actio personalis quā locator habebat nisi fuerit legata vel cessa: vt dixi.s̄.

2 ☞Si vēdidisti mihi fundū τ anteꝙ tradis sit tibi ablatus p superiorē non teneris nisi ad restitutionē pretij.

3 Dū res vēdita euincit̃ vēditori anteꝙ tradat nō potest emptor agere ad duplū secus si euincatur post traditionē nec etiā ante traditionē tenetur venditor ad restitutionem pretij nisi fuerit ablata culpa vel defectu venditoris.

4 Uēdens vel locans scienter rē alienā seu etiā ignorāter qual'r teneatur ad interesse ablata per dn̄m.

1 Si fundus. †Si conductor prohibetur vti sine dolo vel culpa locatoris ad hoc ordinata nō tenetur locator nisi vt restituat vel remittat pēsionem ꝓ rata temporis quo ille non potuit vti si vero dolo vel culpa locatoris tenetur etiā vltra hoc.τ ad interesse lucri deperditi.hoc dicit in effectu vsqȝ ad.l.τ hec distinctio.§.cum fundum.τ de primo ponit quatuor exempla. Primo quādo conductor fuit prohibitus per superiorē q2 locator non poterat resistere in principio huius legis. alius casus quādo prohibetur casu fortuito contingente in re: vt in versi.quēadmodū.tertius casus ponitur in fine huius.l. quādo fuit impeditus facto tertij iniuste quē locator nō poterat prohibere propter eius potentiam.quartus casus ponitur in.l.τ hec distinctio.quādo fuit impeditus facto locatoris iusto τ necessario vt propter necessariam refectionē.de secūdo ponit tria exempla.scȝ quando conductor fuisset impeditus facto locatoris iniusto seu voluntario. Item quando facto tertij similiter iniusto quē locator poterat prohibere. τ isti duo ponūtur in fine.ibi: nam et si colonus. tertius casus seu exemplum ponitur in.l.τ hec distinctio.versi.intelligendum.quando est ꝓhibitus facto tertij iusto:licet illum prohibere non possit vt si locasti fundum alienum τ dominus me prohibeat vel inpediat. nam iuste hoc facit τ prohibere non potes. nam fuisti in culpa locando mihi rem alienam tanꝙ tuam:ideo sicut si vēdidisses teneris mihi ad interesse re euicta. ita τ nunc re locata nō solū

2 ad restitutionē pensionis pro rata.†Nota precipue in versi.qđ hactenus.ꝙ si vendidisti mihi fundum et anteꝙ tradis sit tibi ablatus per superiorē nō teneris nisi ad restitutionem pretij. ¶Contra hoc oppo.ꝙ ad nihilum tenearis quia casus cōtingens post venditionē perfectam pertinet ad emptorē: vt.l.necessario.s̄.de peri.τ cōmo.rei vendi.gloss.que incipit: imo dicit:ꝙ est speciale in casu cōfiscationis.dic ꝙ ista cōfiscatio fuit facta ex culpa τ defectu ipsius venditoris propter eius delictū: ideo tenetur vt.s̄.eo.si merces.§.culpe. secus si sine eius culpa vel defectu vt quia princeps abstulit τ dedit militibus: q2 tunc non tenetur restituere pretium receptum ab emptore. Sed si aliquid recipit a principe volente ipsum restaurare bene teneretur illud tradere emptori quia succedit in loco rei ablate: vt l.item si verberatum.§.j.s̄.de rei ven.τ.ſ.de leg.ij.qui solidum. §.j.¶Sed contra de.l.lucius.ſ.de euic.que loquitur in casu cōfiscationis τ vult ꝙ nō noceat venditori sed emptori vt teneat̃ integrum pretium soluere.So.intellige illam in casu quem.s̄. proxi.dixi:ꝙ non propter maleficium venditoris princeps ab-

5 stulit.τ tunc dic vt.s̄.dixi.¶†Sed tunc extra gloss.opponit ꝙ quando res vendita euincitur venditori anteꝙ tradatur non agitur ad interesse: vt.l.euicta.§.j.ſ.de euict.et de doli except. l.iij.τ ibi not.Sol.τ tene menti hanc distinctionem quādo euincitur anteꝙ tradat̃.τ querimus an emptor possit agere ad duplum τ dicendum est indistincte ꝙ non:vt in contrarijs etiam si fuit vendita res aliena τ fuit euicta per dominū: licet si esset euicta post traditionē dicto casu possit agere ad duplam: aut querimus an possit ad restitutionem pretij: τ tūc distinguitur an fuit ablata culpa vel defectu venditoris:τ tunc teneretur ad restitutionem pretij:vt hic intelligendo vt.s̄.dixi.quando fuit cōfiscata maleficio venditoris τ sic dicta culpa non est ordinata principaliter ad dictū casum.τ sic etiā si vendidisset rem alienā et ante traditionem esset euicta per dominum sine dubio teneretur restituere pretium: aut fuit ablata sine culpa sua: τ tunc non tenetur restituere pretium perceptum ab emptore:vt in.l. lucius.ſ.de euic.τ quia casus debet pertinere ad emptorem:vt d.l.necessario.sed ad pretium vel cōmodum qđ percepisset ab auferente bene posset agi: vt.l.item si verberatū.§.j.τ.d.l.q solidū.aut querim⁹ an posset agi ad interesse lucri vel dāni τ tūc si vēditor nō fuisset in culpa certū est ꝙ nō.nā si nō posset agere ad restitutionē pretij multominus ad interesse si autē interuenit eius culpa.tūc iste tex.videt̃ probare idem ꝙ non teneat̃ ad interesse intelligēdo vt dixi:ꝙ fuit cōfiscata propter eius delictum alias

ctum alias non teneretur restituere etiam pretium ꝛ tamen dicit ꝙ ad interesse non tenetur. ¶ In contrarium facit qꝛ cōtra venditorem non tradentem agitur ad interesse siue non tradat quia non vult siue quia non potest sui culpa vel defectu: vt.s. titu.j.l.j.in prin. Solu. dico ꝙ aut illa culpa non erat principaliter ordinata ad hūc casum quia non fuit cōmissa circa ipsam rem ꝛ tunc non tenetur ad interesse. ꝛ ita loquitur hic: aut fuit ordinata ad istum casum vt quia vēditor dolo desijt possidere vel neglexit custodire cum teneatur ad custodiā anteꝙ tradat ꝛ propter malam custodiam fuit ablata ꝛ tūc tenet̄ ad interesse vt in contrario: sed si non propter malam custodiam nō fuisset ablata tunc nō tenetur venditor nisi vt cedat actionem contra possessorem: vt.l.qđ sepe.§.si res.s.de cōtrahen.emp.ꝛ.s.ti.j.l.
4 si ea res. ita intelligo istam materiā. ¶ † Ultimo licet text.in.l. ꝛ hec distinctio.ver.intelligendum videt̄ loqui in illo qui scienter vēdidit rem alienam vt teneatur indistincte ad interesse re ablata per dominū licet illum prohibere non potuerit. ꝛ idem in locante rem alienam tamen dicendum est idem si ignorāter vt dixi.s.eo.si quis domū.ꝛ pbatur in.l.ex conducto.§.lucius. in fi.qꝛ debet inquirere an sit sua vel non ꝛ eius ignorantia nō excusat eū quominus ad interesse teneatur: vt.l.lucius.§.fi.s. titu.j.qui loquitur indistincte.

2 ☞ Si habeo fundū cōem tecum pro indiuiso possum tibi locare partē meam lꝫ illa non sit demonstrabilis ad oculū nec sit dare cespitem terre in quo tu partē nō habeas ꝛ an possim locare alteri dicto casu ꝛ quid in vrbanis.
3 Unus de socijs in eadem domo altero inuito nō potest inducere ganeas.
4 Colonus nō potest in vltimo anno locationis fundū ita exfructuare ꝙ fructus anni sequentis extenuentur.

Et hec distinctio. Cum fundum comunē.

1 ¶ † Inter socios eiusdē rei si fit locatio alternis annis habet locū actio ex locato ꝛ etiā actio ex conducto ꝛ illa que ex cōmunione descendit.h.d.Barto.vna tamē per alteram tollitur facta exactione quia sunt persecutorie. ꝛ hoc etiam dicitur in tex.
2 ¶ † No. ꝙ si habeo fundum cōem[a] tecum pro indiuiso possum
a tibi locare partem meam licet illa nō sit demōstrabilis ad oculum nec est dare cespitem terre in quo tu partem nō habes: vt l.nemo.§.duobus.de lega.ij. Sed an possim partem meam locare alteri dicto casu certe in fundo rustico clarum est ꝙ sic.sed in fundo vrbano si quidem neuter habitabat domum videtur ꝙ non solum partem meam: imo etiam tuam si vtiliter facio: qꝛ est negotium qđ pro parte cōmode expediri non potest: vt not.in.l.si edes.s.de nego.gest.per Bart.sed si habitamus domum ꝛ ego volo exire et locare partē meam cuidam extraneo quē tu non vis recipere ne videar societatem tuam si quidē potuerit hoc fieri sine tuo incōmodo vt qꝛ poterat diuidi domus per cenacula ꝛ tūc potero: qꝛ sicut tibi licet habitare ita ꝛ mihi. ergo si nolo habitare possum meā partē alteri locare nisi vellē introducere psonas inhonestas vel insupportabiles vt stipendiarios vel scholares si essent mulieres per glo. q̄ est.s.de vsu
3 ꝛ ha.l.non aliter.que dicit † ꝙ vnus de socijs in eadem domo altero inuito non potest inducere ganeas. et vide Cy.C.loca.l. edem.in.ij.q.idem si non posset cōmode alteri locari vt qꝛ eramus fratres ꝛ simul cū familia stabamus. nam nō eodē modo cogeris recipere extraneum. ꝛ vide hic qđ no.Bal.in.l.j.C.qui testa.face.pos.vbi tangit istū casum ꝛ Ange.in.l.q duo.de acq.
4 here. † Itē no.hoc contra colonos qui in fine tēporis ita exfructuant fundū ꝙ fructus anni sequentis corrūpunt̄. Bar.pone exemplū si vltimo anno cōductionis nō bene putant vineā qꝛ multa capita dimittūt vt plus de fructu reddat. nam per hoc deterioratur vinea qꝛ anno sequenti desiccabuntur vel oportebit taliter putare ꝙ nullos fructus recolliget. Itē ꝙ partem fundi debeat seminare ad frumentū ꝛ alteram nō. sed permittere quiescere totū seminauit ad frumentū ꝛ sic anno sequēti nō poterat seminare. ꝛ ad hoc vide bonam glos.que est in.l.penul.j. de vsufru.lega.

2 ☞ Locator operis de qua culpa ꝛ qn̄ de periculo teneat̄ ꝛ qd in locatore operarum.ꝛ nu.4.
3 Periculū opis ptinet ad dn̄m seu cōductorē si suscepit ī se casuꝫ fortuitū ēt si opus veniebat approbādū ꝛ locator nō sit ī culpa.
4 Periculum nō semper importat casum fortuitum.
5 Casus superueniens nō liberat a pena precedentis culpe.

1 **Opus quod.** † Qui suscepit in se periculum operis tenetur de periculo quousqꝫ approbetur et qui debet opus ad mensuram tenetur quousqꝫ mensuretur qđ intelligitur de periculo saltē culpa leuissima interueniente.hoc dicit Bart.ꝛ primo loquitur quādo interuenit culpa leuissima vsqꝫ ibi: si tamen. Secūdo quādo nulla culpa interuenit vsqꝫ ad.l.si prius. vbiqꝫ continuat loqui potest siue interuenit culpa siue nō.ꝛ limitat precedentem.§. ¶ Pro declaratione istorum tex. quādo loco tibi opus fabricandi puta domum puta pro certa mercede ꝛ tu eam fabricasti certū est si postea pereat postꝙ fuit opus approbatum ꝛ mēsuratum et mihi traditum periculum est meum. Sed dubium est si cōtingat ante ꝛ hoc distingue an cōtingit vitio soli ꝛ indistincte pertinet ad me et sic teneor hoc non obstante soluere mercedem: aut cōtingit vitio operis ꝛ indistincte pertinet ad te et sic non teneor soluere mercedem et si solui possum repetere. ꝛ isti duo casus probantur.j.eo.l.si.aut contingit non vitio soli vel operis sed tui culpa etiā leuissima. ꝛ tunc in duobus casib⁹ pertinet periculū ad te.scꝫ si contingat anteꝙ approbetur. Item si fuit locatum ad mensuram: puta constituta mercede pro singulis pedibus ꝛ contingat periculū anteꝙ mensuretur vt in princi.huius legis.qđ intelligo etiam si fuit approbatum non tamē erat mensuratum qm̄ ante mensurationem non videbatur contractus perfectus: vt.s.de contrahen.empt.l.qđ sepe.§.in his.et de peri.ꝛ cōmo.rei vendi.l.si in venditione.§.fina.in his enim duob⁹ casibus custodia ꝛ diligentia pertinet ad cōductorem operis anteꝙ approbetur vel mensuretur sicut ad vēditorem anteꝙ tradat pertinet custodia rei vēdite: vt dicta.l.quod sepe.§.si res.ꝛ ille qui tenetur ad custodiam tenetur de leuissima culpa si propter malam custodiā perijt: et ipse recipit emolumentum pro cūstodia: vt.j.eo.qui
2 mercedem. † et ista ratio est istius principij ꝙ gloss.ꝛ docto.videntur intelligere quando conductor operis suscepit in se periculum eius propter id quod text.dicit aduersione ꝛc.al's non tenetur de periculo cōtingente culpa leuissima sed culpa leui sic.quia licet habeat mercedem non recepit eam propter custodiam principaliter: sed propter opus ꝛ operam: vt in.d.l.qui mercedem.ꝛ ita limita istud principium ꝙ si recepit in se peculium tenetur de leuissima si non recepit tenetur de leui anteꝙ mensuretur vel approbetur postꝙ fuit approbatum vel mensuratum nō tenetur amplius ad custodiam sed locator tenetur in se recipere. et ista est ratio quare postea de periculo nō tenet̄ conductor operarum. Interdū contingit periculū sine aliqua culpa conductoris non vitio soli vel operis sed casu fortuito: tunc aut illud erat tale opus qđ veniebat approbādum.ꝛ hoc a
potest ostendi ꝛ tunc periculum est locatori: vt in versi.si tamē. iuncta.l.seq.aut erat tale opus qđ non veniebat approbādum:
3 qꝛ non erat in forma debita: † tūc qꝛ locator non tenebatur recipere periculū pertinet ad cōductorem: vt.j.eo.l.seq.a cōtrario sensu ꝛ qđ habetur.j.eo.ti.l.maritus.ꝛ idē esset si conductor suscepisset in se periculū casus fortuiti: qꝛ tunc ad ipsum pertineret etiā si opus erat approbandum: vt.s.eo.item queritur.§.si
4 gēma.in fi. ¶ † Ultimo no.glo.sup verbo conductoris.ꝙ istud verbum periculum nō semper importat casum fortuitum qui dicitur quādo nulla culpa interuenit imo etiam verificatur in culpa leuissima.ꝛ ideo no.in.l.precedenti.in prin.ꝛ.s.si cer.pe. l.si quis nec causam. ¶ In glo.ibi.ar.contra.s.eo.item querit̄. §.si gēma.dic ꝙ ibi locauit operas suas tanꝙ artifex ꝛ ideo qꝛ videtur se asserere peritum ex natura cōtractus tenetur de leuissima culpa: vt.s.eo.si merces.§.pe.ideo pactum ꝙ teneatur de peculio operatur vt teneatur de casu fortuito al's nihil operaretur: sed quādo de natura contractus non veniebat leuissima: vt hic erat: qꝛ nō propter vitium operis contingit casus et sic nō fuit mentitus se esse peritum sed veniebat ob aliam causam forte malam custodiam: tunc nō veniebat nisi leuis culpa: quia vt dixit non recipiebat mercedem pro custodia: sed pro opera: ideo susceptio periculi facit venire leuissimā: prout.s. glos.intellexit non autem casum fortuitum: vt in sequen.versi.
5 si tamen. ¶ † Nota etiam in.l.si prius.fm̄ Bartolū a contrario sensu ꝙ casus superueniens non liberat a pena precedētis culpe: quia si fecit opus non approbandū: ꝛ sic fuit in culpa casus superueniēs ab illa nō liberat ꝛ sic sufficit a principio interesse locatoris.

a ¶ Fundū cōem. circa h̄ dicta vid Pet.de vbal.in trac.de duo.fra in.x.qđ.j.partis prin.et latissime do.Bar.sozi.i.l. serui electiōe.§. j.j.de leg.j.Cur.

1 **Qui operas suas.** † Si nō stat per eum qui operas locauit quominus prestet dꝫ habere integrā mercedem.h.d.ꝛ hoc est verū qn̄ stat per aduersariū vel p casum contingentē in ipsius personā vel in rem suā qui dꝫ sibi nocere nō locatori.argu.s.de cōsti.pecu.l.itē illa.ver.proinde. secus si staret per casum cōtingentem in persona locatoris: vt plene not.s.eo.si vero.§.cū quidam. Itē limita hic nisi operas suas alteri locasset: vt.l.sed addes.§.penul.ꝛ fi.s.eo.hoc etiam limita vt ibi dixi ꝛ in.l.si in lege.§.si domus.
2 ☞ Locator rei sue retinet ciuilem possessionē per se ꝛ eius aīo

et naturalem corpore coloni et hoc si ad modicum tempus vt infra decennium.

3 Locans ad decenniū vel vltra ꝛ sic ad longū tempus transfert dominium vtile.

4 Qui cōducit rem a nō domino non transfert in illū dñium nisi precessisset cōtractus de cuius natura venit trāslatio dominij ꝛ an transferat possessionem.

5 Si rem meā tibi vendidi vel donaui ꝛ anteꝗ tradā eā a te con duco tunc transfero dñium ꝛ omnē possessionem.

1 Non solet. †Qui locat rem suā nō trāsfert dñium in cōductorem.h.d.ꝑm vnum intellectum.certe nec possessionē ciuilem vel naturalem sed simplicem detentionē: vt.l.non solū.

2 §.quod vulgo.circa fi.ȷ̄.de vsucap.† ꝛ ipse locator retinet ciuilem per se ꝛ eius animo ꝛ naturalē corpore coloni: vt plene no. in.l.j.C.cō.de vsuca.ꝛ predicta in simplici locatione ad modicū

3 tempus.s.infra decennium.†si autem ad decennium vel vltra qđ dicitur ad longū tempus transfert dominiū vtile: vt in.l.j. §.qui imperpetuū.s̄.si ager vect.vel empby.pe.ꝛ possessionem naturalem sicut in vsufructuario qui minus ius hꝫ ꝛ tamē na-

4 turaliter possidet:vt.l.naturalr.ꝛ ibi no.ff.de acq.pos.¶†Secundum aliā lect.dicit:ꝙ qui cōducit rem a non dño nō tamen trāsfert in illū dñium:an autē trāsfert possessionē.dic vt no.in l.rem aliquā.de acq.pos.ꝛ hoc est verū nisi precessisset ꝯctus de

5 cuius natura venit trāslatio dñij†vt si rem meā vendidi vel do naui ꝛ anteꝗ tradā ipsam a te cōduco tunc em̄ trāsfero dñium ꝛ oēm possessionē q2 habet vim ficte traditionis sic loquit̄.l.qđ nico.in prin.ȷ̄.de acq.pos.ꝛ.l.quisquis.C.de do.cetera dic circa hoc vt plenissime no.in.d.l.si rem aliquā.

1 Qui mercedem. †Qui recipit mercedem pro custodia tenetur de culpa leuissima nō autem de casu fortuito obueniente sine aliqua culpa.h.d.cū.l.sequē.¶In tex.ibi:huius periculum.hoc patet ꝙ loquitur quādo interuenit culpa leuissima: iuxta no.s̄.eo.l.opus.cum istud vocabulū possit cōprehendere culpā leuissimam ꝛ casum fortuitum vt in dubio intelligit̄ de primo.glo.opponit hic de.l.iiij.§.si gratis. et de.l.nauta.s̄.nau.cau.sta.vbi est speciale in illis personis vt teneant̄ de culpa leuissima ꝛ tamen recipiunt mercedem.Sol. hic loquunt̄ quādo specialiter ꝛ principaliter recipiebat mercedem pro custodia ꝛ non propter aliud.Pone exemplum in aliquo castellano qui promisit custodire rocham ꝑ certa mercede.ibi autem non recipiebat mercedem principaliter pro custodia:ꝫ pro receptatione vel alia opera:ideo in illis personis tantum est speciale et in illa actione que oritur ex illo edicto vt teneatur de culpa leuissima regulariter secus q2 de leui tantū ex quo contractus est celebratus gratia vtriusqꝫ vt in vēditore qui anteꝗ tradat rem tenetur custodire eam:vt.s̄.ti.j.si ea res. l.qđ sepe.§.si res.de cōtraben.emp.ꝛ in conductore operis qui tenet̄ custodire postꝗ perficit quousqꝫ sit approbatū vel mēsuratū ꝛ tū nō recipiunt pretium vel mercedē pro custodia ꝫ pro re vel opera.nam nō tenentur de leuissima culpa se de leui nisi suscepissent in se periculum: q2 tūc nō tenerentur de leuissima: vt.s̄.l.opus.si autē dño gratis promisit custodiam vt depositarius nō tenetur nisi de dolo ꝛ lata culpa:vt.s̄.depo.qđ nerua.ꝛ l.j.§.si rem a seruo.ꝛ.§.seq.

1 Si locatum. †Pro delicto cōmisso in re conducta per cōductorē cōpetit actio ex hoc cōtractu ꝛ etiā ex illo delicto: ꝫ vna per alterā tollit̄ quatenus sunt rei persecutorie ꝛ vsqꝫ ad cōcurrentē quātitatē: inquātum altera esset penalis non tolleretur per persecutoriam:nec econtra vt actio furti:vt s̄.de condi.furti.si pro fure.¶In text.ibi:sed alterutra.supple nisi quatenus in actione.l.aquil.plus esset quam in actione locati ratione negationis non ex repetitione.xxx.dierū.s̄.cōmo. l.vnde queritur.§.si legis.

2 Usuarius nō potest alteri locare cum nō faciat oēs fruct⁹ suos sicut vsufru.sed vtatur ꝑm exigentiā persone sue.

1 Locare seruitu. †Ista lex intelligit̄ duob⁹ modis in gl. Primo ꝙ ego dñs fundi nō possum per viam locationis cōcedere seruitutem in eo quia sicut locatio nō est ti.habilis ad translationē dominij vt.s̄.eo.l.solet.ita nec ad translationem huius iuris vel eius constitutione nō autem est in rerum natura anteꝗ constituat̄ cum fundus meus mihi seruire nō possit:vt.s̄.si vsufru.pe.l.vti frui.ꝛ locari nō potest id qđ nō est in rerum natura nec per locationē producit̄ in esse de nouo:licet secus per venditionem vel donationē vel per legatum qui sunt tituli habiles ad translationem dominij eodē modo ad cōstituendum de nouo seruitutem realem vel personalem vt si vsufr.pe.li.vj.ꝛ de serui.le.per totū.Secūdo modo intelligitur in eo qui habet seruitutē in fundo alieno vt illum nō posset alteri locare licet sit in rerū natura.ratio huius est q2 seruitus predialis debetur ꝑm exigentiam predij dominantis ꝛ nō vltra:vt.s̄.de serui.rusti.predi.l.pecoris.cum.l.seq.in fine. vnde si habeo seruitutē ducendi aquā a fundo titij ad fundum meū seianum nō possum eam ducere ad fundum sempronianū etiam meū:q2 vna est exigentia vnius fundi alia alterius ergo nec possum alteri cōcedere ad fundum suum multominus: vt ȷ̄.de seruitu.rusti.predi.l.ex meo.vbi hoc probat̄ non sic habeo vsum fruendi in fundo titij:q2 non vtor ꝑm aliquam exigentiā persone vel rei mee ꝫ ad plenum ꝛ omnes fructus meos facio ideo possum vsumfructū alteri locare q2 non variatur vsus ex variatione persone.ꝛ hoc vult glo.hic nō sic est in simplici vsu:

2 †q2 vsuarius non facit omnes fructus suos:sed vtitur ꝑm exigentiā sue psone: vt.l.plene in.§.j.de vsu ꝛ habi.ꝛ sic nō posset alteri locari:q2 vsus variaretur.

1 Si tibi domum. †Locator ex furto serui sui facto cōductoris nō vltra tenetur ꝙ vt ipsum det pro noxa.h.d.ꝛ primo loquit̄ quādo nō fuit locatus seruus sed alia res.Scđo qn̄ fuit locatus ipse seruus qui damnū dedit.

2 Quod iuris est de numero idem de principio numeri.

3 Venditio facta vno nūmo an valeat.ꝛ nu.i.

1 Si quis. †Nō valet locatio facta vno nūmo. hoc dicit.nam videtur nugatoria. valebit tamē vt donatio vsus:vt hic innuitur.ꝛ idē dicit gloss.in venditione facta vno nummo. hoc tamen est verum nisi ex necessitate fiat:quia tunc valeret vt locatio:vt.ȷ̄.de iure do.si vsufructus.Vel nisi non sit digna maiori mercede vel pretio : vt not.in.l.si quis ante.de acquir.pos.Sed contra quia etiam in his duobus casibus non possit valere vt locatio vel conductio : quia non valent sine mercede vel pretio consistente in pecunia numerata:vt.l.ij.s̄.eo.sed vnus nūmus

2 non est numerus : sed principium numeri.† Solu.qđ iuris est de numero idem de principio numeri et sic valet in dictis casibus. ita loquitur quod not.Cyn. post Pet.in.l.maritus.C.de procura.nec ob.predictis.l.si quis donationis.s̄.de cōtrahen.

3 emp.†p quā videtur ꝙ valeat indistincte venditio vno nūmo nisi fiat persone que prohibetur capere ex donatione vt coniugi.Solue vt in glos.quia illa non dicit ꝙ sit facta vno nummo: quia non valeret vt venditio etiam si nō coniugi: sed loquitur in minori pretio ꝙ valeat quo casu valet vt venditio ꝛ residuū pretij censetur donatum.

1 Cum apparebit. †Ex hoc contractu possunt constitui duo rei debendi nec habent beneficium diuisionis sed cessionis sic.h.d.Primū dictum procedit quātum ad pensionem:q2 potest quilibet se obligare ad solidā pensionē vt vno soluente alter liberetur ꝛ soluenti cedat̄ actio pro parte contra correum potest etiā intelligi quantū ad restitutionem vt quilibet se obliget insolidum licet si hoc non faceret quilibet teneretur pro parte:vt habetur in simili de deposito in quo obligatio primitiua ad restitutionē contrahit̄ cōtra quemlibet pro parte nisi aliter actum sit:vt.l.j.§.si apud duos. l.si duo.s̄.deposi.ꝛ plene fuit no.in.l.vt certo.§.si duob⁹ vehiculum.s̄.cōmoda.et isto casu vno restituente non cederetur actio contra alterum quia nihil soluit de suo.Secundum dictum ꝙ non habebat locū beneficium diuisionis procedit ꝑm iura ista licet secus esset in his qui pro alijs obligātur vt si fideiussores vel mādatores q habebant beneficiū diuisionis exempla diui adriani etiam iure isto:vt.C.de consti.pecu.l.fin.et.ȷ̄.de fideius. l.inter eos.cū simi.idem in pluribus tutorib⁹ vel curatoribus: vt.l.j.§.nūc tractemus.de tu. ꝛ ra.di.hodie vero etiam duo rei habent inter se beneficium diuisionis si sunt ambo soluendo et presentes ex noua cōstitutione in aut.de duo.reis.qđ etiā vult hic gl.¶In tex.ibi:prestare nō recuset.sup.ꝑ parte q2 q soluit totum partē soluit ꝑ se partē pro socio.ꝑ illa tamē cedenda est actio non in solidū ne ipse sit melioris ꝯditionis ꝙ alter qđ dic vt plene no.in.l.modestinus.ȷ̄.de solu.

1 Si cui locauerim. † Qui conduxit opus faciendum pōt alteri locare vt faciat.h.d.hoc est verū si est paris peritie vel si nō fuit electa industria persone al's secus:vt.C.de cadu.tol.§.ne autem.ꝛ.l.in artifices.de solu.

1 Qui seruum. †Contra conductorē nō restituentem rem iuratur in litē nec potest obijcere cōpensationem proprij dominij si agatur ex.l.si quis cōductionis.C.eo.ti.ꝛ ita loquit̄ hic glo.secus si ageret̄ actione locati : quia talis exceptio declarat illam non competere si est vera ꝛ sic

vera & sic ipso iure excludit eum ab agendo vt dixi.§.depoſi.l. qui rem ſuam.

2 ☞Qui percutit clericum ignorans ipſum eſſe clericũ an inci dat in penam excõmunicationis.

1 **Si ignorans.** †Qui ignoranter locat rem militi contra probi bitionem legalem non punitur & valet cõtractus et ideo poteſt penſionem petere.h.d.et hoc procedit ſi ignorabat ipſum militem.ſecus ſi ignorabat ius qđ ꝓhibet mi litibus locare:vt.C.eo.l.milites.q2 iura debent ab omnib⁹ ſci

2 ri.& glo.inducit hanc legẽ:†ꝙ qui percutit clericum ignorans ipſum eſſe clericum nõ incidit in excõmunicationẽ latã a iure canonico.In contrarium facit q2 dat operã rei illicite:ideo vi detur obligari pluſꝗ credidit per.l.eum qui.§.ſi iniuria.ỹ.de iniur.dic vt ibi not.per Barto.de ſica.l.fi.& in.c.ſi vero.el.ij.de ſenten.excõmu.

1 **A lege fundum.** †Pactum appo ſitum pro locato re nõ debet interpretari vt ſibi noceat.h.d.no.idem videtur in diſpoſitione legali facta in fauorem alte rius:vt.l.non eo minus.C.depoſi.niſi quando quis impetrat ius iniquum in ſui fauorẽ q2 retorquetur cõtra ipſum:vt.ſ.qđ quiſꝗ iuris per totum gloſ.tamen que eſt in.l.ſi merces.§.vis maior.ſ.eo.videtur ſentire contrarium ꝙ diſpoſitio.l.facta in fauorẽ vnius vt cõductoris vt remittatur ſibi penſio ꝑpter ſte rilitatẽ in caſu econuerſo ꝑpter fertilitatẽ retorqueat̃ in eũ vt augeatur penſio licet in nullo delinquat tamen illa determina tio nõ placet:vt ibi dixi:q2 eadem dicitur eſſe ratio in diſpoſi tione legali que eſt in pacto:vt.d.l.nõ eo minus.& bene facit ad le.fal.in ratione.§.tametſi.in fi.

1 **Locaui opus.** †Qui conducit opus faciendũ tenet̃ de officio operis q tamen locat operas dietim ꝓ faciendo opere ad libitũ cõductionis de tali vitio non tenet̃.h.d.& eſt valde ſingularis caſus ſm Bar.ꝑ quã limitat̃.l.ſi.ỹ.eo.vbi dicitur ꝙ cõductor operis tenet̃ de vi tio operis.nã intellige ſm diſtinctionẽ hic poſitã ꝙ ſi ſe cõſtru xit ad cõplendũ opus ſic debebat illud facere ad ſenſum ſuum prout ſibi videbat̃ dũmodo bene faceret & taliter ꝙ approba retur arbitrio boni viri:& tunc tenet̃ de vitio operis ſiue rece pit vnicã mercedẽ ꝓ toto opere ſiue ꝓ ſingulis diebus quibus fuit operatus.ſi autẽ nõ ſe aſtrinxit ad perfectionẽ operis ſ3 lo cabat operas ſuas dietim ꝓ faciendo opus ad dictamen & be neplacitũ cõductoris:tũc nõ tenet̃ de vitio operis & ratio eſt q̃ aſſignatur in glo.q2 cõductor operarũ poterat locatorẽ repel lere quando volebat ſi male operabat̃ q2 nõ locauerat operas niſi ſingulis dieb⁹.ſi ergo nõ repellit cẽſet̃ approbare ſingulas operas:& ideo ſi ex eis reſultat opus vitioſum imputet̃ ſibi.nõ ſic caſu precedẽti:q2 nõ poterat repellere cum ille ſe obligaſſet ad perficiendum opus locator ecõuerſo videtur ſe obligare ad faciendum ipſum & perficere & poſtꝗ erit perfectum videbitur bene vel male.¶In tex.ibi:vt bonitas eius a conductore ap probaretur expone.i.vt ipſe cõductor operis laboraret ad ſen ſum ſuũ & prout ſibi melius videbatur & opere cõpleto videbit̃ an bene vel male.& hoc cõtingit quãdo aſtringit ſe ad opus cõ plendum nec tũc poteſt ſibi dici per locatorẽ tu nõ bene facis. deberes facere alio modo.poteſt enim reſpõdere non conque raris donec opus eſt completum & perfectum:& tunc videbitur an bene fecerim vel male. ſi autẽ ſe nõ aſtringit ad perficiendũ opus:ſed ſingulis diebus locauit operas:tunc dominus ſeu conductor operarum ſingulis diebus dicere poterit facias ad ſenſum meum non ad tuum.& ille tenebatur facere & niſi ita fa ceret poterat expelli.& ita loquitur finis huius.§.vt nõ teneat̃ de vitio operis.

1 **Si decem lo.** †Si locator ſenſit de ma iori penſione cõductor de minori contractus nõ valet.ſi vero econtra valet in minori de qua ſenſit locator.hoc dicit.ratio primi di cti eſt:quia quocũꝗ modo diceret̃ valere remaneret alter dece ptus.ſecus ſi in ſecundo caſu:quia nec remaneret deceptus lo cator poſtꝗ nõ ſenſit de pluri nec conductor:imo remanet alle uiatus cum ſenſiſſet de maiori.& hoc in contractu vltro citroꝗ obligatorio:ſed in ſtipulatione facta animo donandi ſi tui ſti pulatus decem & tu promiſiſti quinꝗ:quia nõ remaneo dece ptus cum nihil de meo tradam hic ſic loquitur contrariũ glo. de.l.j.§.penul.de ver.oblig.

1 **Si fideiuſſ.** †Qui fideiubet pro cõductore conductoris nõ tenetur princi pali dñõ.h.d.& ſic res ſecũdi conductoris nõ ſunt obli gate dño ſed primo cõductori:vt.ſ.eo.ſi in lege.§.j.

2 ☞Tres caſus in quib⁹ fideiuſſor tenetur non ſolum ad ſor tem:ſed etiã ad acceſſiones officio iudicis mercenario venien tes & qualiter acceſſiones ſint in obligatione quãtum ad fide iuſſorem.& nu.3.et.4.

3 ☞Promittẽs indẽnitatem non videtur proprie fideiuſſor.

4 ☞Obligatio fideiuſſoria nõ ſolum poteſt accedere alteri obliga tioni:ſed etiam officio iudicis mercenario & fortius nobili.

5 ☞Fideiuſſor acceptus ſimpliciter per verba preſentis temporis nõ tenetur ex mora principalis ad acceſſiones que ꝑpter mo ram incipiunt deberi & quid ſi dixit fideiubeo pro tali.

1 **Uero an fide.** †Fideiuſſor q in omnẽ cauſam interceſſit vel fideiuſſit vel promiſit iudicatum ſolui vel indemni tatem tenetur nõ ſolum in ſortem:ſed etiam in vſu ras officio iudicis venientes ex mora principalis debitoris.

2 hoc dicit.¶†Nota tres caſus in quibus fideiuſſor tenetur nõ ſolum ad ſortem:ſed etiam ad acceſſiones officio iudicis mer cenario venientes ſicut quando fideiuſſit expreſſe in omnem cauſam vel quando promiſit iudicatum ſoluere vel quando promiſit indemnitatem . nam iſtis caſibus in omnem cauſam

3 videtur fideiuſſiſſe.†iſte tamen vltimus non dicitur proprie fi deiuſſor.qđ patet:quia non poteſt conueniri anteꝗ principa lis etiam hodie ſm Barto.imo dic ꝙ etiam iure iſto non pote rat cõueniri anteꝗ principalis:ſecus in fideiuſſore:vt.ſ.ſi cer tum petatur.l.fina.C.de conue.fiſ.debi.l.j.et de ſenten.que ſine cer.quanti.l.ij.ſecus erat in fideiuſſore:vt.C.de fideiuſſo.l.iij.et aduertendum ꝙ in caſibus licet acceſſiones non ſint in obli gatione reſpectu principalis debitoris:ſed in officio iudicis mercenario tantum:vt hic.et.l.qui per colluſionem. in fine.ſ. titu.j.Quantum tamen ad fideiuſſorem erunt in obligatione: quia tenetur ad eas ex ſua promiſſione non ſic principalis qui non promiſit niſi ſortem:ad vſuras vero conuenitur ex diſpo ſitione legis propter ſuam moram & effectus eſt magnus:quia principalis ſoluta ſorte nõ poteſt conueniri ad vſuras:fideiuſ ſor ſic:vt.ſ.de eo quod certo loco.l.centum capue.et.C.depoſi.

4 l.iiij.†Item ex predictis no.ꝙ obligatio fideiuſſoria non ſolũ poteſt accedere alteri obligationi:ſed etiã officio iudicis mer cenario & fortius nobili:vt.l.cum quis pro reo.de ſolutio.duo autem faciebant pro iſto fideiuſſore ꝙ nõ teneretur ad vſuras: ſc3 conſtitutiones imperiales:de quibus ſit hic mentio que di cebant ꝙ illi qui ſe obligabant pro alio non tenentur agnoſce re niſi dãnum ſortis non autem pene vel vſurarum.ſed ad hoc reſponde ꝙ loquebantur et loquuntur in eo qui fideiubet pro alio qui obligat̃ ex ſuo delicto puta pro magiſtratu apud rem publicam:vt.l.libertus.§.finali.ỹ.ad municip.et hic in vltimo contrario gloſ.non loquitur in eo qui pro eo fideiubet qui te netur ex contractu que obligatio eſt fauorabilior:et ille erant conſtitutiones de quibus hic.licet gloſ.ij.dicat ꝙ eas non ha bemus.Item faciebat pro fideiuſſore:quia iſte vſure nõ erant in obligatione quo ad principalem:et fideiuſſoria obligatio ſolet accedere alteri obligationi:vt in.l.j.C.de fideiuſſo. vnde videbatur ꝙ non eſſet hic cui accederet:ſed certe largo modo dicuntur eſſe in obligatione:ex quo ſunt in officio iudicis illi deſeruienti.no.ſ.de eo quod certo loco.l.fina.in glo.ſuper ver bo obligatione.¶Ultimo diſtingue recolligendo gl.nam aut querimus an fideiuſſor teneatur ad acceſſiones propter morã principalis debitoris.Primo caſu dic ꝙ aut loquimur de vſu ris que ſunt acceſſio odioſa.& ad iſtam nõ tenetur niſi eas pro miſerit cum teneatur actione ſtricti iuris in qua non veniunt vſure niſi ſunt promiſſe etiam poſt litem conteſta.vt in.l.j.& ibi not.C.de condic.indebi.& hoc voluit glo.in verſi.ſed contrario ad acceſſiones vero naturales vt fructus vel quaſi vt partus ancille bene obligatur poſt litem conteſta.& non ante per.l.cũ fundus.in prin.ſ.ſi cer.petat̃.Item intereſſe in arbitrarijs ra tione loci bene obligatur propter moram ſuam etiam ante lit. conteſta. vt.l.centum capue. in princip. de eo quod certo loco.

5 †Secundo caſu an teneatur ex mora principali diſtingue tres caſus.aut obligauit ſe generaliter in omnem cauſam vel ꝓmi ſit ſoluere iudicatum vel identitatem et indiſtincte tenetur ad quaſcunꝗ acceſſiones:ſiue veniant ex natura contractus:ſiue preter naturam vt eſt intereſſe in arbitrijs:vt dixi in.d.l.fi.de eo qđ cer.loco.aut ſe obligauit in certam quantitatem et vltra illam non tenetur:vt.l.fideiuſſores magiſtratuum.§.j.de fide iuſſo.& hic in princi.glo.magne.aut ſe obligauit ſimplr & tunc aut per verba preſentis temporis:puta ꝓ eo quod talis debet et non obligabatur ad acceſſiones que poſtea propter moram incipiunt deberi:vt.ỹ.de verb.oblig.l.ſi a colono. & hic in gl.in ver.item contra.Jo.ſi fideiuſſit &c.aut ſe obligauit ſimpliciter non per verba preſentis temporis:ſed dicẽdo fideiubeo ꝓ tali & tunc fuit diſſenſio inter Pla.& Joã.quia Pla.tenuit ꝙ non obligabatur ad acceſſiones que ſunt in officio iudicis:ſed ſolũ

ad illas que sunt in obligatione per.l.centum capue. de eo qd cer.loco.nec ob.ista.l.fm eum quia hic se obligauit in omnem casum.secus si simpliciter. Ioan.tenuit cõtrarium per plures leges maxime per.l.si postea.rem pupil.sal.fo.vbi videt casus pro eo et contra Pla.sic debet hic subaudiri maxime. et istam opi.sequitur Bart.hic etiam glos.hic.licet contra eam arguat multis modis et soluit.sed omittit soluere contrarium de.l.centum capue.ad qd respondet ibidem qp ibi loquitur in interesse qd venit in arbitrarijs preter naturam actionis.nam ad illud nõ tenet qui fideiussit.simpliciter nos loquimur in vsuris que veniunt in actionibus bonefidei fm eorum naturã et hec vera quã declara vt ibi plene dixi.

2 ¶ Si remitto tibi actionem iniuriarum pro decem soluẽdis in tali termino et non soluis nõ possum ad illam actionem redire sed possum agere vt soluas: secus fit remissio esset conditionalis.

3 Omnis promissio alteri facta censetur habere in se tacitã cõditionẽ vel modũ si ille cui facta est seruet promissa.

4 Conductor si non soluat pẽsionẽ intra bienniũ qñ conduxit ad maius tẽpus vt in quinquẽniũ potest expelli.si vero ad minus tempus potest statim expelli si est presens et quid si interuenit pmissio de non expellendo.

1 **Inter locatorem.** †Promissio de non veniendo contra cõtractũ intelligit facta dũmodo per alteram partem cõtractus seruet. als locum non habet.h.d.et semper allegatur. Idẽ in iuramẽto: vt in.c.querelam.de iureiuran.vbi casus.et vide bonum tex. in.l.si.et in.l.pe.s.de rescin.ven. ¶ In fi.tex.ibi: profutura locatori doli exceptio. sic ergo videtur qp mero iure stipulatio penalis sit commissa.licet obstet exceptio.promissio ergo de non expellendo non est conditionalis si pensio soluatur: qr tũc ipso iure esset commissa sed est modalis et sic pura. vnde cõmittitur ipso iure sed obst.exceptio.et ita intelligit Pet.et Cy.hunc tex. C.de transactio.l.cum mota.qui dicit per hoc quando dubitat an aliqua promissio sit conditionalis vel modalis in dubio

2 presumitur modalis per istum tex.† vñ si remitto tibi actionẽ iniuriarum pro decem soluendis in tali termino si non soluis non possum redire ad illam actionẽ: quia semel est remissa per pactum et cum sit ex maleficio non resuscitatur ex mora debitoris: vt.l.si vnus.§.pactus ne peteret.versi.sed si pactum conuentum . et.l.si tibi.§.quidam.s.de pactis. sed debeo agere vt soluas.si autẽ remissio intelligeretur conditionalis si solueres tunc si non soluatur deficit conditio. et sic habetur pro non facta: vt.s.si certũ petat.l.pecuniam.ver.proinde.et.l.necessario. de pericu.et commo.rei vendi.versicu.qd si sub conditione.et si possum redire ad actionem iniuriarum: vt.s.de inoffic.testa.l. si instituta.in prin.et ista verba tene mẽti.et adde.s.pro so.si cõue

3 nerit. ¶ †Et nota qp omnis promissio alteri facta censetur habere in se tacitam conditionem vel modum si ille cui facta est

4 seruet pmissa.†Et premitte hic: qp si conductor nõ soluat pensionem intra bienniũ qñ conduxit ad maius tempus: puta ad quinquennium potest expelli: vt.j.eo.cum domini. Si vero ad minus tps potest statim expelli si est presens: vt.l.edem.C.eo. Si ergo locator promisit non expellere intelligitur dũmodo conductor soluat in terminis debitis. alias locator poterit vti iure suo quia non seruanti contractum vel fidem non est fides seruanda: vt.C.de pac.l.cum proponas. ¶ In glo.que incipit at in emphyteota priuati triennium. Nota ibi rationẽ diuersitatis: qr in emphyteota tractatur de maiori preiudicio: scz de perdendo vtile dñium qd ideo expectatur per triennium si est emphyteota priuati. Si vero ecclesie per bienniũ fauore ecclesie simplex autem colonus qui non habet ius in re nõ expectat nisi per bienniũ: vt hic.et hoc quãdo interuenerat pactũ de nõ expellendo ipsum. ita loquitur hic. si autem tale pactum non interuenit tũc dicunt doc.qp si erat presens statim potest expelli.per.l.edem.C.eo.si non erat presens expectatur per bienniũ: vt.j.eo.cũ domini. Sed Iaco.but.subtilius fm Bald.qui hoc refert in aut.qui rẽ.C.de sacrosan.eccle.dicit: qp siue sit presens siue absens si nõ est appositum pactũ de non expellendo si non soluit potest statim expelli: tamen expulsio non erit perpetua: qr si vellet postea soluere et res sit integra qr nõ sit alteri locata debet sibi restitui et purgauit morã: vt.s.eo.si in lege.§.colonus.sz si locator vult ipsum expellere perpetuo et vt non possit morã purgare debet ipsum expectare per biennium.et ita intelligi.l.cum domini.j.eo.et Bal.dicit: qp est ipsa veritas predicta in eo qui cõduxit ad maius tempus qp sit bienniũ: si autem ad minus potest statim expelli. intelligi sic potest illa.l.edem.fm alium intellectũ: tamen poterit purgare morã re integra fm predictã opi.quam not.qr melius declarat hunc articulum qp aliquis alius. Predicta vero nisi habeat aliquã iustã causam

¶ Nota hic optime dñiam inter pmissionẽ cõditionalẽ et modalem: qr forte nõ ita bene repies in alio loco.

non soluendi: vt in gloss.seq.puta si locator promiserat aliquid sibi facere in re cõducta adhuc fecerat ad qd vltra iura in glo. allegata bene facit.d.l.si.s.de rescin.ven.

1 **Paulus.** †Res tradita estimata habetur pro vendita. ideo periculum interitus ptinet ad emptorem.hoc dicit.

2 ¶ Dñs horreorũ si promisit custodiam de qua culpa seu periculo teneat et si apposuit custodes ignorante cõductore videt in se custodiã recepisse et quid si eos nõ apposuit.

3 Horrea si sunt separata ab habitatione locatoris et locauit in totũ et tradidit claues nõ tenetur dñs ad aliquã custodiã et qd si non locauit in totum.

4 Horrea si sunt infra clausuram domus habitationis locatoris etiã si locasset in totũ et tradidisset claues nõ liberatur locator totaliter a custodia.

5 Si sine fere fractura hostij blada sint exportata presumitur locator in dolo.

1 **Dominus horreo.** †Dominus horreorũ locatorum nõ tenetur de fractura nisi custodiam eorũ promiserit: serui tamen eius poterunt ad torturam poni pro exquirẽda veritate.h.d.et semper dubitaui in intellectu huius legis cũ simili.nã de ista materia tractat etiam.j.eo. cũ plures.§.locator.et.§.si.C.eo.l.j.et.l.ex diui.et aliqui loquunt per vnũ modũ.aliqui per aliũ.gloss.hic tradit istã materiã fm Azo.satis cõfuse ponendo aliquos casus in quibus non tenet nisi exhibere custodes.et sic innuit qp non teneat ad custodiã: qr

2 tunc nõ liberaretur exhibendo custodes† et aliquos in quibus tenetur de leui culpa: aliqñ de leuissima: aliqñ de casu fortuito et in istis presupponit ipsum teneri ad custodiam qd etiã pbat in.d.§.locator.in.§.si.dũ dicit prestare debet pro declaratione glo.ergo opponit de.l.diui.C.eo.vbi dicitur qp tenetur exhibere custodes.et hic in.l.dicitur de hoc.So.hic nõ apposuit locator custodes ibi sic. ¶ Sed tũc oppo.si apposuit custodes videt recepisse in se custodiã: vt in.l.si vt certo.§.pe.s.cõmo.ergo nõ liberatur exhibendo custodes: qr de ipsorum mala custodia tenetur: vt.s.eo.videamus.in prin.Sol.verum est si apposuisset ignorante conductore.sed illa lex debet intelligi quãdo conductore sciente et patiente vel consentiente apposuit quo casu non videtur custodiam in se recepisse: sz illam cõmisisse custodibus de voluntate conductoris et de illorum mala custodia nõ tenet nisi vt eos exhibeat.et ita sensit Azo.licet dicat nõ reperiri cau

2 tum lege de dicta scientia. ¶ †Item adhuc opp.qp imo teneat locator de custodia: vt dicto.§.fin.dum dicit custodiam quam horrearijs cõductoribus prestare debet et c.Solu.intellige hic: qp locator expresse renuntiauit dicte custodie: quia nolebat ad eam teneri: quo casu non est dubium fm Azo.qp non tenetur glo.tamẽ dicit de cõductore qp renuntiauit expresse: sed credo qp sit corrupta et qp debeat dicere locator: alias nõ percipio quẽ sensum possit habere. idem si renuntiauit tacite puta tradẽdo cõductori claues.si autem nec expresse nec tacite: quia retinuit claues penes se ipse locator: tunc leges contrarie vt teneatur prestare custodiam.et si pter malam custodiam contigisset fractura teneret de leui culpa que venit in hoc contractu.ita dicit glo.et subdit qp si promisisset expresse custodiam teneretur etiã de leuissima per.l.qui mercedem.s.eo.qd non placet: quia ibi loquitur quãdo pro custodia recipiebat mercedem: sed hic nõ pro custodia principaliter sed pro vsu horreorum . ideo de leui tantum: vt ibi dixi: nisi recepisset tanqp nauta caupo vel stabu

3 larius: vt ibi dixi.† Si autẽ specialiter se obligasset ad casum tenetur de casu.et aduertendum qp interdum horrea sunt separata ab habitatione locatoris: et tunc si locantur in totum et traduntur claues non tenetur dominus ad aliquam custodiã nec tunc habet locum.l.ex diui.C.eodẽ.nec ea que.s.dicta sunt.sed illa.l.cum plures.in fine.dum dicit nisi expresse in se recepisset custodiam: vt ibi dicitur. Si vero non locauit in totum: qr horrea erant ampla in vna parte ipse locator tenebat blada sua et locauit alteri vt possit tenere in altera isto casu locum habent ea que.s.dicta sunt: quia si retinuit claues penes se vel posuit custodes a seipso teneatur de custodia. Si vero tradidit claues conductori vel apposuit custodes de voluntate illius non tenetur nisi vt exhibeat custodes et idem si expresse renuntiauit cu

4 stodie.†Si vero horrea erant infra domũ habitationis ipsius locantis et sub vna clausura principalis domus: tunc etiam si locasset ipse in totum et tradidisset claues: quia tamen adhuc sunt sub vna clausura domus sue. videtur qp non: sit liberatus totaliter a custodia si pter aperturam domus sue contigisset

5 et sic potest intelligi.§.locator horrei.†Item adde qp si sine fractura hostij blada fuissent exportata presumeretur locator in dolo: vt.d.l.j.C.eo.

Expense

2 ☞ Expense facte in re conducta dicuntur necessarie quando locator habebat necesse facere ne res pereat vel deterior fiat vel vt habitari possit ꝛ indistincte repetuntur a locatore ꝛ quid de vtilibus.

3 Pro expensis factis in re aliena quando competat actio et qñ exceptio ꝛ quãdo officium iudicis remis.

1 **In conducto fundo.** †Expense facte per cõductorem necessario vel vtiliter possunt repeti a conductore per actionẽ ex conducto. hoc dicit. vel in pensionẽ imputari si nõ est soluta. vt. l. ediles. §. qualicũ℞. j. de vi publi. vel etiam exportari si cõmode fieri potest ꝛ conductor hoc vult: vt. s. eo. sed ꝛ addes. §. inquilinus. †ꝛ dicunt necessarie qñ locator habebat necesse facere ne res pereat vel deterior fiat vel vt habitari possit. et iste indistincte repetuntur vtiles non necessarie non indistincte repetuntur: sed ita demum si ex voluntate locatoris tacite vel expresse vel non adest voluntas si non sunt nimis graues locatori dummodo propter eas res fuerit effecta maioris pretij. qđ dic vt. s. de pigno. actio. si seruus. et. l. in fundo. de rei vendi. ꝛ. s. titu. j. titius. in fi. text. ibi experiri potest. ¶ †Sed oppo. ꝙ non cõpetit actio sed dũtaxat exceptio: vt. l. si in area. s. de cõdi. indebi. vel officium iudicis: vt. l. dñs. C. de rei vendi. Sol. illud est verũ quãdo impẽdit in re aliena tanꝗ sua: qꝛ tunc nõ habet animũ obligandi aliquẽ. secus tanꝗ in aliena: tũc eñ qꝛ habet animum obligãdi dñm vel datur sibi actio ex cõtractu si quis precesserit inter ipsum ꝛ dñm: vt hic. et. d. l. si seruus. vel negotiorũ gestoꝝ si nõ precesserit. ꝛ ideo dixerũt antiqui ꝙ impense facte in re aliena interdũ repetunt p a. i. per actionẽ. interdum per e. i. per exceptionẽ. interdum per o. i. per officiũ iudicis. vt no. per gl. in. d. l. domũ. C. de rei vẽdi.

1 **Qui contra.** †Conductor deserens fundũ statim conueniri ad pensionẽ potest totius temporis ꝛ etiam ad interesse. h. d. ꝛ hic est tex. contra Azo. qui dixit nõ posse agi ad pensionem futuri temporis: vt no. glo. s. eo. si in lege. §. si domus. qꝛ hoc ibi expresse nõ dicit: certe dicit hic. ꝛ ita ibi tenet glo. cetera dic vt ibi dixi.

2 ☞ Conductor si steterit absens p bienniũ ꝛ p bienniũ soluere cessauerit ꝛ cõduxerat ad maius tps tũc locator petens a iudice familiã vel notariũ vt veniat ad videndum aperiri domũ ꝛ ad scribendũ res que ibi sunt sufficit ꝙ iudici hoc narrauerit ꝛ per iuramentũ fidem fecerit.

3 Sed quãtum ad hoc vt possit domum vel horrea reducere ad manus suas ꝛ alteri locare ꝛ facere conductorem priuari iure cõductionis si cessauit per biennium debet fidem facere per testes ꝛ debet pnuntiatio sequi reseruato iure absenti appellandi vel cõtradicendi.

4 Cõductor si fuit visus intrare de sero ꝛ in die sequenti nõ appareret ꝛ ostiũ esset clausum a parte interiori deberet statim aperiri qꝛ forte est infirmus vel mortuus.

5 Quando quis vadit ad iudicem ꝛ petit ꝙ sibi concedat familiã vel notariũ pro aliquo negotio expediendo que prius seruari debeant vt hic concedatur.

6 Conductor si retinet claues rei cõducte vel apud aliũ dimittit non dicitur derelinquere rem conductam.

1 **Cum domini.** †Si cõductor nõ appareat ꝛ cessauit in solutione pensionis per biennium possunt domus vel horrea aperiri ꝛ que ibi sunt coram publicis psonis describi. h. d. Et est casus quotidianus ꝭm Bart. ¶ In tex. ibi: diu nõ apparentibus nec eius tpis ꝛc. sic ergo videtur ꝙ duo requirãtur vt fieri possit qđ hic dicitur. s. ꝙ steterit absens per bienniũ ꝛ ꝙ per biennium soluere cessauerit nec videt sufficere ꝙ steterit absens minori tpe licet cessauerit per bienniũ soluere ꝛ hoc qñ conduxerat ad maius tẽpus alias cessaret practica
2 huius legis. † Sed an locator habebit necesse facere fidem iudici a quo petit familiam vel notariũ vt veniat ad scribendum ꝛ videndum aperiri. respõdeo quãtum ad istos duos actus: qꝛ non sunt preiudiciales sufficit ꝙ locator hoc narrauerit ꝛ ꝙ p iuramentum de his duobus fidem fecerit: vt. l. thesaurus. s. ad exhibẽ. ꝛ qđ no. per Bartol. in. l. j. de preto. stipu. ꝛ. l. si quis a li-
3 beris. §. si vel parens. de libe. agno. † sed quãtũ ad hoc vt possit domum vel horrea reducere ad manus suas ꝛ alteri locare et facere conductorẽ priuari iure cõductionis qđ potest si cessauit per bienniũ ꝭm intellectũ Jaco. but. de quo feci mentionem in §. inter locatorem. qꝛ hoc est preiudiciale debet fidem facere per testes quo facto poterit petere ꝙ iudex pronũtiet ipsum posse hoc facere tamen absenti reseruat ius appellandi vel cõtradicendi si aliquã iustam causam allegaret quare nõ soluit. ita in-
4 telligo istã legẽ. † Dicit eñ hic Bar. ꝙ si cõductor fuisset visus intrare de sero ꝛ in die sequenti nõ appareret ꝛ ostiũ esset clausum a parte interiori deberet statim aperiri qꝛ forte est mortuꝰ vel infirmus. argu. l. j. §. j. s. de ser. fugi. ꝛ. C. eo. ti. l. requirendi. ꝛ dicit hoc accidisse in quodam scholari. ¶ Sed ad quid fit ista descriptio rerum que ibi sunt. respõdeo vt seruent conductori absenti ꝛ non possit conqueri ꝙ aliqua fuerint sibi subtracta.
5 ꝛ no. ꝭm Bar. † ꝙ qñ quis vadit ad iudicem ꝛ petit ꝙ sibi cõcedat familiam vel notariũ pro aliquo negotio expediẽdo debet sibi concedi. hoc intellige verum causa cognita: quia debet sibi facere narrari quid facere vult ꝛ cognoscere an illud sit licitum vel non ꝛ faciat sibi fidem fieri: vt dixi. sꝫ ꝭm contingentiã casuum vt peto familiam pro faciendo capi debitorem meũ qui vult fugere debeo facere fidem de debito per iuramentum ꝛ de fuga alias nõ valet captura. dic vt in. l. ait pretor. §. si debitorẽ. cum ibi no. per doc. j. que in frau. cre. ¶ Sed op. contra hanc. l. ꝙ non debeat tantũ expectari: qꝛ statim qđ deseruit seu dereli-
6 quit potest agi contra eũ: vt. s. proxi. §. † Sol. aliud est derelinquere qđ est qñ est presens ꝛ nõ colit vel nõ habitat sed dimittit domũ apertam ꝛ sine custode: aliud est se absentare: qꝛ si retinet claues vel apud aliquẽ dimittit non dicitur derelinquere ita loquitur hic. secus si dimisisset domũ apertam ꝛ sine custode tene menti: qꝛ sunt quotidiana.

2 ☞ Damnum contingens ex humore prestito parieti domus locate per terram appositam per actionẽ ex locato purgatur. et numero. 3.

3 Statutum si imponit certam penam vulneranti aliquem et aliquis piecit aliquem in terra ex cuius casura ille percussus est a lapide ꝛ vulneratus non habet locum pena statuti sed mitius punietur.

1 **Qui domum.** † Qui nõ dat damnum immediate ex eo qđ facit sed prebet occasionem damni ꝛ postea ab alio infert non tenetur actione. l. aquil. directa: sed actione ex contractu: quia precessit. hoc dicit. et si nõ precessisset teneretur actione in factum: vt. l. si fistule. s. de seruitu. vrb. predi. que est subsidiaria. l. aquil. et competit vbi deficiunt verba: sed adest mens illius legis hic tamen cessat: quia competit actio ordinaria ex eo contractu. argumẽ. in. l. quoties. j. de prescrip. verbis.
2 ¶ † In textu. ibi: ex locato tantummodo actionem: quasi dicat non actionem legis aquilie per rationem que sequitur: quia non ipsa congestio ꝛc. per id quod sequitur in fine: quia actio. l. aquil. non datur nisi cõtra illum qui dat damnum immediate. sed hic non sic: quia congestio terre quã ille fecit non dedit dãnum. si enim nunꝗ pluisset nunꝗ damnum dedisset: sꝫ tumefactio ex pluuijs postea subsecuta fuit illa que damnum dedit.
3 ¶ † Et nota hic arg. imo quasi casum. ꝛ ad hoc allegatur si statutum imponit certam penam vulneranti aliquem et aliquis proiecit aliquem in terra ex cuius casura ille percussus est a lapide ꝛ vulneratus nõ habet locum pena statuti quod est stricti iuris ꝛ cuius dispositio nõ habet locum nisi vbi cõueniunt verba proprie loquendo. sed iste non vulnerauit sed cadere fecit ex cuius casura secuta est vulneratio. vnde magis dicit prebuisse causam vulneri ꝙ vulnerasse. punietur ergo arbitrio iudicis si aliud statutum non est. ꝛ sic poterit temperare penam ꝛ cõplacere delinquenti ad libitum suum qđ no. ¶ Sed oppo. ꝙ non detur actio ex locato: qꝛ nõ fuit illatum damnũ in re locata. nã domꝰ que perit nõ fuit locata. Jtẽ in alia que locata fuit nullũ dãnum fuit illatũ. Sol. sufficit ꝙ fuerit datũ in alia re locationis propter id qđ gestum fuit in re locata: vt est casus hic quẽ tene menti. secus si ppter aliud qđ fuit gestũ in re locata fuisset illatũ dãnum in alia re non locata qꝛ non daretur actio ex locato cum causa sit omnino extrinseca.

2 ☞ Per ista verba vt accedant pensiones emptori non transfertur vtilis actio in emptorem sine locatione nisi locator vendidisset cum omni iure et actione sibi competenti occasione illius domus.

1 **Insulam vno.** † Pactum ꝙ pensio inquilinorum cedat emptori intelligitur de pensione debita venditori non eius conductori. hoc dicit. concordat. s. titu. j. l. si mercedem. in princi. iuxta fin. titu. ꝛ in hoc differt ista ab illa quia locator idem℞ venditor locutus fuit per verba pluralis numeri dum dixit ꝙ mercedes inquilinorũ accederẽt emptori ꝛ ipse locauerat vni ꝛ ille locauerat alteri: vnde si nõ accidit nisi merces debita sibi a suo inquilino non verificabitur pluralis locutio que requirit saltẽ duo: vt. l. si. j. ad trebel. ꝛ. l. vbi numerus. j. de test. Sed certe aliquando pluralis ponitur pro singulari ne sequat inconueniens ꝙ iste videatur disposuisse de pensione que nõ erat debita sibi sed alteri. ꝛ sic ad eius dispositionem non pertinebat. ¶ † Ultimo scias ꝙ per ista verba vt ac-
2 cedant pensiones emptori non transfertur vtilis actio in em-

priorem sine cessione qr non censetur per hoc venditum nomen inquilini si vendidisset rem cum omni iure ꝛ actione sibi competenti occasione illius domus: vt dixi.s.eodē.qui fundum.ꝛ est casus in.l.creditor in.§.inter venditores.s.titu.j.¶In fine text.ibi: ꝙ tibi cōductor debeat subaudi dumtaxat et ad illud debes mihi cedere actionem: non autem teneris facere ꝙ ipse conductor cedat cōtra suum secundum conductorē ad id quod plus ei ipse locauerat vt sibi locasti pro triginta ipse vero pro quadraginta.

2 ☞ Impossibilis conditio licet vitiat contractum non solum stricti iuris sed etiā bonefidei tamen impossibilitas ꝛ angustia tēporis non vitiat contractum bonefidei nec aliam dispositionem habentem instar bonefidei.

3 Si promisisti mihi dare infra certum terminū sub pena postea prorogaui terminum et de pena nihil fuit dictum ꝛ non soluis infra primū terminum non incidis in penā ꝛ quid si nō soluis in termino prorogato.

1 **In operis.** †Breuitas temporis non vitiat contractum bonefidei sed reijcitur ꝛ suppletur tempus necessarium ꝛ anteꝗ̄ illud transeat non cōmittitur pena promissa si opus nō fuit infra tempus completum.

2 hoc dicit.† No. valde licet impossibilis conditio vitiat contractū nō solū stricti iuris sed bonefidei: vt.l.nō solū.de act.ꝛ obli. impossibilitas tamen ꝛ angustia temporis nō vitiat contractū bonefidei: vt in hoc tex. qui ad hoc semper allegatur nec etiam aliam dispositionem habentem instar bonefidei vt in testamēto.ꝛ in.l.si mihi et tibi.§.si quis seruos.de leg.j.bene tamen vitiat cōtractum mere stricti iuris vt stipulatione.s.de eo quod cer.lo.l.ij.§.si quis ita.¶In text.ibi: quatenus vir bonus ꝛc. Si ergo fuit dictum vt deberes perficere infra annum. ꝛ istud non fuit possibile: quia saltem sex menses vltra requirebantur illi sex menses supplebuntur nec committitur pena anteꝗ̄ sint elapsi.xviij.menses: sed si tunc non est expletum opus bene cōmittitur: vt hic innuit expresse quod nota pro eo quod dicam

3 j.eodem.cum in plures.§.lege dicta.†Si promisisti mihi dare infra certum terminum sub pena postea prorogaui terminum ꝛ de pena nihil fuit dictum si non soluis intra primū terminū clarum est ꝙ nō incidis in penā quoniam ab illo fuit recessum quid autem si non soluis in termino prorogato videtur ꝙ nec tunc incidas cum pena non fuerit promissa si non soluatur in illo: sed in primo nec in prorogatione fuit petita pena. sed iste tex. facit in contrarium: quia idem iuris esse debet in prorogatione que fit per legem quam in illa que fit per hominem: sed in illa que fit per legem pena cōmittitur si non fit in termino ꝓrogato: ergo idem in illa que fit per hominem. de hoc tetigi in.l.lecta.s.si certum petatur.ver.sed cum sortis. facit.l.celsus. §.j.s.de arbi.

2 ☞ Quantitas legata pro certo vsu non debet prestari anteꝗ̄ immineat tempus vtendi.

3 Relictum in vltima volūtate sub modo sicut potest peti prestita cautione de implendo modū ita ꝛ debitum ex cōtractu sub modo quādo modus de illo debet impleri.

1 **Quidam.** †Ille cui ꝓmissa est pecunia ad certum opus faciendum potest eā petere anteꝗ̄ faciat dummodo caueat ꝙ illud opus exponet. hoc dicit. ꝛ hoc est verum quando erat talis persona que verisimiliter de suo facere non potuisset: vt dixi.s.eo.qui insulam.in fi.als videtur secus si promissa fuit pecunia pro toto opere: secus si pro singulis mensuris: vt dicta.l.qui insulam.§.penulti.¶In text.ibi: et ad refectionem fornacis: quia iste expense pertinent ad locatorem qui debet tenere balneas fulcitas ꝛ eas reficere cū opus est sicut dicitur eodem sed addes.§.illud.ibi: sed pedum.¶In tex.ibi: centum nummos petebat asserens necessariā esse refectionem.ꝛ hoc constabat alias non teneretur locator ei subministrare pecuniā pro refectione anteꝗ̄ refectio immineret per l.nec semel.§.si in habitatione.j.quando dies lega.ce.ꝛ.l.ꝙ pu-

2 pille.† vbi quantitas legata pro certo vsu non debet prestari anteꝗ̄ immineat tempus vendi. ita sane intellige hic ꝛ de hoc non erat questio. sed erat qr conductor petebat anteꝗ̄ reficeret. locator autem dicebat reficias primo: ꝛ postea tibi dabo: certe potest respondere non debeo pecuniā exbursare: quia nec hoc videtur inter nos actum sed reficiam de pecunia per te danda:

3 hoc est verum debet tamen satisdare cū fideiussore.† Et sic no. ꝙ sicut relictum in vltima volūtate sub modo potest peti prestita cautione de implendo modum: vt.l.quibus diebus.§.fi. de condi.ꝛ demon.ꝛ.l.huiusmodi.in prin.de lega.j.ita ꝛ debitū ex contractu sub modo quādo modus de illo debet impleri: vt hic est casus ꝺm Bar.

2 ☞ Medicus ꝙ non teneatur iterum curare egrotantem pro eadem mercede ꝛ quando.

1 **Maritus domum.** † Periculum operis locati contingens anteꝗ̄ perficiatur sine culpa conductoris pertinet ad locatorem. hoc dicit. Idem si contingat postꝗ̄ fuit pfectū: vt.s.eo.l.opus.ver.tamē.ꝛ in hoc differt ista lex ab illa si autem interuenit culpa cōductoris si quidem leuis pertinet ad ipsum cōductorem vt si fecit opus vitiosum: vt.j.eo.l.fina.nisi cōductor ipsum approbauerit scienter: vt.s. l.opus.in princi.in text.ꝛ glo.Et idem si fuit locatum opud ad mensuram ꝛ pereat anteꝗ̄ mensuretur quasi non sit adhuc cōtractus perfectus: vt ibi in secundo responso.¶In textu.ibi: flacci esse periculum effectus eius est quia si promiserat facere domū pro centum ꝛ ipse fecerat medietatem que ruit debet habere medietatem mercedis. et si locator vult ꝙ de nouo faciat debebit habere integrā mercedem nec tenetur reficere destructum suis impēsis nec fuit liberatus ab obligatione qua promisit opus facere cū opus esset indiuiduum ratione certe forme ꝛ ante formam cōsummatam nihil dicitur factum: vt.l.si is quinquaginta.§.quedam.ad le.falcid. vt.l.ij.ꝛ.l.stipulationes non diuiduntur.de verbo.obliga.ꝛ ad faciendum debebit habere integrum tempus: quia casus superueniens abstulit cōmoditatem totius temporis: ideo debet in totum reintegrari. ratio est ꝛ iste casus in.l.et ideo hesitatur.de verbo.obliga.quā

2 glos.allegat pro crontraria nec bene soluit ꝺm Bartol.¶†In glos.ibi: ꝛ colligitur hic arg.optimū pro medico vt non teneat iterum curare pro eadem mercede sicut nec hic. iste conductor tenetur reficere opus pro eadem mercede: vt superius dictum est: sed debeat habere mercedem integram quasi sit noua infirmitas.tamen glo.arguit in contrarium multis rationibꝰ vsqꝫ quasi in finem ibi: econtrario.ꝛ ibi iterum arguit pro medico. ꝛ fuit questio sabbatina quam Joan.and.posuit in regula con tractus.in mercuri. ꝛ distinguit ꝙ aut cōstat ꝙ reuixit sui culpa ꝛ non tenetur medicus aut non sūi culpa: sed ex eisdem humoribus.et tenetur per rationes hic allegatas in glossa.ꝛ quia opus fuit vitiosum id est curatio. ergo ꝛc.j.eo.l.fina.in dubio si incontinenti vel infra paucum tempus reuixit presumitur ꝙ ex primis humoribus.si vero ex interuallo presumitur ꝙ ex nouis ꝛ ex mala custodia.ad quā distinctionem facit.l.plerisqꝫ. alias.l.iij.j.de diuor.

2 ☞ Cōductor debet habere facultatem habitādi si vult ꝛ etiā alteri locandi alias remittitur sibi pensio.ꝛ nu.3.

3 Cōducens domū pro tenēdo hospitiū si ꝓpter guerrā supuenientem nullus venit ꝛ propter hoc non possit alteri locare qđ est fructus domus debet sibi remitti pensio.

4 Cōductor si nō potuit colere fundū propter guerrā an debeat ei remitti pensio remis.

5 Doctor qui conduxit domum si propter casum superuenientē non potuit vti quātum ad scholas: licet potuerit habitare non obstante guerra debet pensio remitti si eā non conduxisset nisi legere potuisset.

1 **Cum in plures.** †Si domus nō potest habitari vel ad habitādū locari fit remissio mercedis pro rata tpis hoc dicit Bart.¶In text.ibi: nihil locatori conductorem prestaturū.sup.ꝓ illo anno quo stetit destructa a calendis Januarij vsqꝫ ad calendas Julij: qr sic fuit impeditus habitare vel alteri locare ꝛ res non est integra: qr forte aliam habitationem conduxit vel non reperitur quis velit nunc conducere: sꝫ pro sequentibus annis si res est integra debebitur pensio ꝛ etiam pro eodem anno si res esset integra ꝛ sine dāno conductoris possit mora purgari: vt.s.eodē.si in lege.§.colonus.

2 ¶†Nota ꝙ conductor debet habere facultatem habitandi si vult et etiam alteri locandi: alias remittitur sibi pensio. et hoc

3 inducit Bartol.ad questionem † si aliquis conduxit domum pro tenendo hospitium.ꝛ postea ꝓpter guerram superuenientem nullus venit ꝛ sic non potuit habere commodum propter quod conduxit domum debet sibi remitti pensio: quia non potest alteri locare quod est fructus domus: vt hic.et.j.de pigno. l.si is.§.j.ꝛ de vsur.l.videamus.el.j.in.§.fina.ibi preterea gallus ꝛc.de peti.here.l.nec merces.j.de vsur.l.vsure.ꝛ.l.predior. dubitatio erat qr leges huius tit.que loquuntur de remissione pensionis domus loquuntur quādo facto locatoris conductor est impeditus vti vel casu contingente in re conducta: vt hic.et s.eo.ꝛ hec distinctio.ꝛ.l.sed ꝛ addes.§.si quis cum infra annū. Sed in isto casu non fuit impeditus conductor percipere fructus facto locatoris nec eius culpa nec casu contingente in re conducta: sed certe sufficit ꝙ contigerit in fructu rei conducte sicut in predio rustico quando cōtingit sterilitas in fructibus: quia non contingit culpa locatoris nec casu contingente in re: sed dumtaxat in fructibus.s.eo.cōductor.§.j.ꝛ ista fuit intentio Bar.

4 tio Bart.† Similis questio mouetur per docto.quando con-
ductor non potuit colere fundum propter guerram an debet
remitti merces.nam ista nõ est proprie sterilitas nec casus cõ-
tingens in re an habeat locum illa.l.cõducto.§.j.de qua vide
in addi.Specu.in tit.de loca.§.nunc vero aliqua in addi.que
icipit quid si sterilitas.vbi recitat dispositionem Gui.de suza.
⁊ per Cy.in.l.j.C.de emphy.in penul.q.istum casum habui de
5 facto in causa propria.† pone ꝙ conduxeram Bononie scho-
las vel domum ⁊ propter nouitatem superuenientem non po
tui vti quãtum ad scholas clarum est ꝙ debuit remitti pensio
per ea que not.hic Bar.quãtum ad domum videbatur cõtra-
rium.quia illam non conduxi ꝓ legendo sed ꝓ habitando sed
habitare poteram non obstante nouitate.⁊ hoc quidam dice-
bant etiã per id quod hic notat Bar.qui dicit esse secus quan-
do quis conduxit domum pro habitando non pro tenẽdo ho-
spitium.quia non obstante guerra potest habitare ⁊ in dubio
ꝓ quo conduxerit dicit esse recurrendum ad qualitatẽ ꝑsone.
ego dicebam contrarium per ista verba nam licet cõduxerim
pro habitando tamen ex qualitate persone apparebat non cõ
duxisse nisi vt possem legere quia ibi nõ habitassem nisi lege-
re potuissem.⁊ sic habitatio non erat principalis ꝓpter se sed
ꝓpter lecturã ⁊ ideo quid iuris erat de scholis idem de domo.
⁊ principaliores doc.ibi consuluerunt idẽ.⁊ ita de facto obti-
nui licet aliquãtulum mihi constiterit.

2 ☞ Conductor si rẽ cõductã alteri tradit priuat dñm vtraq;
possessione cũ ciuilis sequatur naturalem idẽ si deijciatur co-
lonus a corporali detentione ⁊ quid si exeat de fundo.

3 Conductio facta ad certum tempus non finitur mortuo con-
ductore.

4 Conductor qualiter dicatur interuertere possessionem domi-
ni ⁊ dominus posset eum propria autoritate expellere statim.
secus ex interuallo.

1 **Heredem.** † Per colonũ vel eius heredẽ retinet dominus possessionẽ etiã finito tẽpore
locationis.h.d.no.Si vero non esset finitum non est dubium
ꝙ dominus retinet ciuilem aĩo suo.naturalẽ vero corpore co-
2 loni:vt.l.si de eo.§.j.de acqui.pos.† ⁊ si rem tradidit alteri pri-
uat dominum vtraq; possessione quia ciuilis sequit̃ naturalẽ
vt.l.iij.§.ꝙ si seruus.eo.ti.idẽ si deijciatur colonus a corpora
li detentione:vt.l.peregre.§.quibus explicitis.eo.tit.Si autẽ
nõ trahit nec deijcitur sed exijt de fundo distinguitur quo ani
mo exiuerit.eo.ti.vt.l.colonus.in tex.⁊ glo.si vero moriat̃ ⁊ sic
desinit insistere dic vt.d.l.si de eo.§.j.⁊ de his omnibus tractat̃
in.l.j.C.cõmunia de vsucap.¶ In tex.ibi quãuis colonus nõ
est quia forte conduxit defunctus rem quousq; vixerit.⁊ sic eo
3 mortuo finita est conductio.† Si enim ad certũ tempus trãsi-
ret ad heredẽ.vt.C.eo.lege viã.⁊.s̃.eodẽ sed ⁊ addes.§.pe. Itẽ
dic quod hic locator ignorabat mortem:alias patiendo here
dem remanere censet̃ relocasse.vt.s̃.eo.Itẽ queritur.§.qui im
pleto.⁊ sic non esset verũ quod hic dicitur in text.quod non est
colonus.videbatur autem hic dominus non retinere posses-
sionẽ per talem heredem qui non est colonus quasi nõ videat̃
retinere rem nomine locatoris sed proprie contrarium est ve-
rius vt hic patet:quia eodẽ modo censetur retinere quo ⁊ de-
functus tenuit ne aliter dicatur delinquere.argu.in.l.merito.
s̃.pro socio.⁊ idem in colono si finitum esset tempus cõducto-
ris ⁊ ignorante domino remaneret in fundo vt videatur reti-
4 nere eodẽ modo ⁊ animo vt prius an.† hic etiam si pensionem
non soluat qd̃ etiam si in animo constituat contrarium sc; re-
tinere nomine proprio:quia nõ potest solo animo immutare
sibi causam possessionis de nullo in aliquã.vt.l.cum nemo.de
acqui.pos.C.iuncta.l.male agitur.de prescrip.xxx.an.si tamẽ
dominus pensionem peteret vel rem sibi restitui ⁊ ipse sibi de-
negaret ex tũc priuaret dominũ possessione quia ipsam inter-
uerteret.vt.l.colonus.⁊.l.qui fundum.de vi ⁊ vi.arma.nisi ex
iusta causa denegaret vt ibi dominus tamen posset statim qd̃
denegat restituere vel soluere ipsum expellere ⁊ tunc non pri-
uaretur possessione sed eam sibi defenderet sed ex interuallo
postq̃ misisset ꝓpria autoritate recuperare nõ posset vt.l.qui
possessionem.de vi ⁊ vi arma.

2 ☞ Habens actionem cõtra plures eque principaliter pro
recuperatione rei sue vel debiti si ad vnũ peruenit emolumẽ-
tum ⁊ conueniatur alteri locum habet beneficiũ ordinis ⁊ ex-
cussionis vt primo agatur cõtra illum qui sensit lucrum expẽ
sis tamen alterius qui non sensit.

3 Sicut ille qui deliquit principaliter debet primo accusari cri-
minaliter quã alius conueniatur ciuiliter ex delicto ita debet
etiam prius conueniri ciuiliter.

4 Quod stet in cognitione iudicis vtrum cõmode possit agi cõ-
tra illum qui lucrum sensit vel non.

1 **Vestimenta.** † Locator ad instãtiã fullonis cu-
ius culpa vestimẽta locata fuerũt
subtracta cogit̃ agere cõtra furem condictione furtiua vel rei
vendicatione expensis tñ ⁊ ꝑiculo fullonis si hoc cõmode fieri
potest al's põt agere contra fullonem locati tenetur tñ cedere
sibi dictas actiones contra furem.h.d.¶ In text.ibi perdidit
s.sui culpa ꝓpter malam custodiam.¶ In tex.ibi ⁊ habes vñ
petas:quia constat quis subtraxit ⁊ est p̃sens ⁊ sic potes agere
contra eum condictione furtiua ⁊ rei vendi.tamen nõ vis sed
vis agere contra fullonem locati certe potes mero iure:q; qñ
habes contra plures actionem eque principaliter pro eadem
re electio est tui creditoris cõtra quẽ agas de equitate:tamen
si fullo cõuentus excipiat vt primo agas contra furem cũ pos-
sis d; audiri q; iustus est cum ille tractat de lucro captando ⁊
est effectus locupletior ex re tua.fullo vero de dãno vitando ⁊
cõuenitur ex delicto furis propter suã tamen culpam.si tamẽ
fullo de hoc nõ exciperet teneret processus contra eum nec iu-
dex de proprio officio posset hoc facere postq̃ dñs h; ius agẽ-
di contra fullonem:vt hic.iuncto eo quod not.in.l.si vnus.§.
pactus.in gl.in opponẽdo.s̃.de pac.sed si nõ haberet ius agẽ-
di tunc iudex etiam fullonẽ nõ excipientẽ posset agentẽ repel-
2 lere ex officio per gl.que est in.l.vbi pactũ.C.de transac.† no.
hic ꝙ qñ qs ꝓ recuperatione rei sue vel debiti habet actionẽ
contra plures eque principaliter si ad vnũ peruenit emolumẽ
tum ⁊ conueniatur alter etiã isto iure locum habet beneficium
ordinis ⁊ excussionis vt primo agatur ꝯ illũ qui sensit lucrum
expensis tñ ⁊ periculo alterius qui non sensit.⁊ concor.l.vnde
3 queritur.in prin.s̃.cõmo.qd̃ dic vt ibi declaraui.¶ † Itẽ not.
fm Bar.ꝙ sicut ille q principaliter deliquit debet primo accu
sari criminaliter q̃ alius conueniat̃ ciuiliter ex illo delicto.vt
C.vbi cau.fis.l.j.⁊ no.C.de fide instru.l.j.in glo.ita debet etiam
prius cõueniri ciuiliter vt hic quod alibi ita bene non reperit̃
4 fm eum.¶ † Item no.ꝙ istud stat in cognitione iudicis vtrũ
cõmode possit agi contra illum qui lucrum sensit vel nõ ⁊ hoc
additur ad illam.l.vnde queritur.

2 ☞ Permutatio operis facta locatore volente petitionem
mercedis non impedit ⁊ seu formam contractus nõ imputare
censetur.

1 **Lege dicta.** † Non censetur fecisse contra formam
contractus ille qui formã nõ seruauit
si cõsensu partiũ fuit immutata.h.d.⁊ Bal.cõsueuerat multũ
2 allegare istum.§.¶ † In tex.ibi quedã permutauerat in ope-
re supple nũc conueniebatur a locatore ad penã promissam si
nõ faceret opus ea lege qua actum fuit ⁊ nunc non erat ita fa-
ctum.vnde querebatur quid iuris.⁊ respondetur verũ esse ꝙ
opus nõ est factum.d.l.id est fm formam de qua fuit actũ:sed
quia fuit imutata de voluntate partium debet absolui a peti-
tione pene quia cẽset̃ promissa si partes perseuerabunt in ea-
dem voluntate.Sed qd si non fuisset opus factum fm ꝙ vlti-
mo loco fuit actũ an teneatur ad penam.hic autẽ bene fuit ita
factum ideo absoluitur.Bal.videbatur allegare istum text.ꝙ
non sed non facit intelligendo vt dixi ⁊ in contrarium facit ve
ritas quasi hic forma secũda subrogetur loco prime per.l.in-
sulam.§.j.⁊ ibi tetigi ⁊ per id quod not.Inno.in.c.preterea.de
appel.post medium.⁊ Bart.expresse in.l.j.§.⁊ post operis.de
ope.no.nun.⁊ dixi in.l.lecta.s̃.si cer.pe.⁊ quod not.s̃.de mino.
l.emilius.in glo.iiij.

2 ☞ Dominus si mandauit tibi vt exquireres quãtum ascẽde-
ret expẽsa in edificando villam vltra operas ⁊ dixisti ad.cc.de
quibus tradidi.c.⁊ de illis expendidisti quinquaginta vt in la
pidibus postea cõperiatur ꝙ necessaria sunt.ccc.potero inhi-
bere tibi ne in opere procedas.

3 Si postea contrarium facias ꝙ tenearis restituere residuum
pretium qd̃ non erat expensum nec tenear tibi soluere merce-
dem de eo qd̃ postea factum est.

4 In contractu nominato licita est penitentia ꝓpter mendaciũ
alterius partis.

5 Mensor tenetur de dolo ⁊ lata culpa nõ de leui quãdo bona
fide se habuit.

6 Arbitrator nõ tenetur nisi de dolo ⁊ lata culpa si inique arbi-
tratus est ⁊ quando.

1 **Mandaui.** † Si mandatum vnius ex contrahen
tibus dedit causam impulsiua; ꝯtui
bone fidei licet contractus valeat licitum est tñ alteri penitere
⁊ per actionem ex eo contractu rescindere quatenus de facto
processit.hoc dicit no.Et est casus quotidianus ideo dixi cau-
sam impulsiuam q; si finalem nõ valeret contractus ipso iure
sicut quando dolus dat causam contractui bone fidei.vt.l.ele-
2 gãter.in prin.s̃.de dolo.¶ † In tex.ibi quãti villam edificare
velles id est quãtum ascenderet expensa lapidum cemẽtorum

aliorum necessariorum vltra mercedem operarum tuarum ⁊
sic debeas facere villam expensis meis: ⁊ dixisti ꝙ ascenderent
ad ducenta de quibus tradidi tibi centum ⁊ tu de illis expen-
disti quinquaginta in lapidibus ⁊ de alijs postea compertum
est ꝙ ducenta non sufficiũt sed necessaria sunt trecẽta possum
3 tibi inhibere ꝙ vlterius nõ expendas. † ⁊ ꝙ desistas ab opere
⁊ si contrariũ facias teneris restituere residuum quod nõ erat
expẽsum supple nec debeo tibi soluere mercedem de eo quod
postea factum est sed de eo qđ ante factum erat sic ⁊ quod erat
expensum repetere non possum ⁊ hoc innuit iste tex. in fi. ⁊ sic
possum penitere de eo quod fiendum est non de eo qđ iam fa-
ctum est. sic supra de cõdi. ob cau. l. si pecuniam. §. itẽ si quis de-
4 derit. † nec obstat ꝙ iste est cõtractus innominatus in quo nõ
habet locum penitentia. vt no. in. l. si. eodem ti. quia verum est
regulariter fallit hic vbi mendaciũ alterius partis dedit cau-
sam cõtractui. vel dic ꝙ hic erat cõtractus innominatus quia
iste conductor nõ consueuerat locare opas suas ad hoc ⁊ istas
duas solutiones ponit gl. Sed quare nõ tenetur restituere id
quod expẽderat postꝙ mentitus est ne ex suo mendacio loca-
tor remaneat in damno eodem modo videtur ꝙ nõ debeatur
merces pro eo quod iam factum est. respondeo quia non dolo
nec lata culpa mentitus est: alias puto contrarium procedere
5 † sicut dicimus in mẽsore qui tenetur de dolo ⁊ lata culpa nõ
de leui quãdo bona fide se habuit ⁊ iputet sibi locator cur iu-
6 dicio illi⁹ se submisit. vt. ṡ. si men. fal. mo. dixe. l. j. §. j. † ⁊ ita etiã
dicimus in arbitratore qui inique arbitratus est cum non te-
neatur nisi de dolo ⁊ lata culpa ratione predicta nisi qs tanꝙ
peritus ⁊ hoc asserẽs locauit operas suas adhoc ꝓ certa mer
cede. vt. ṡ. eo. si merces. §. penul. ⁊. l. item queritur. §. si gemma
⁊. l. si quis domum. §. penul.

2 ☞ Fructus anteꝙ separentur a solo censent esse domini fun
di ⁊ si separantur a solo per colonum vel aliũ eius nomine sta
tim efficiuntur coloni sed si per alium nõ nomine coloni rema
nent domini fundi. ⁊ nu. 3. ⁊ 4.
3 Ago vt contra alium agas.
4 Colonus ꝙ habeat actionem furti contra furem colligentem
fructus sed condictionem furtiuam non. ⁊ nu. 1.

1 **Messem.** † Colonus contra furẽ colligẽtẽ fructus
non habet conditionẽ furtiuã. sed habet
actionẽ ex conducto contra dominum vt agat cõtra furem cõ
dictione furti ⁊ quod consecutus fuerit sibi reddat. h. d. ⁊ mul-
tum allegat iste tex. ¶ In tex. ibi sustulisti. id est a solo separa-
sti. nam quousqꝫ coherebant solo dicebant esse pars soli. vt. l.
fi. §. penulti. que in fraudem credi. ⁊. ṡ. quibus modis vsusfru.
2 amitta. l. ⁊ vsufructuarius messem. † dum dicit spicam autem
que terra tenet domini fundi esse ⁊ sic sunt locatoris sicut ipm
solum vt ibi patet postꝙ ergo separati sunt a solo si quidẽ per
colonum vel aliũ eius nomine statim efficiuntur sui sicut etiã
vsufructuarij. si vero p aliũ nõ nomine coloni vel vsufructua-
rij vt hic erat scilicet per furem tũc non efficiuntur coloni vel
vsufructuarij sed remanent domini fundi sicut erãt anteꝙ se-
pararent. furis eñ effici nõ possunt cũ eos accipiat mala fide.
⁊ sine titulo. hec est ergo ratio hic quare iste colonus non põt
agere contra furem cõdictione furtiua. quia illa datur soli do
mino: vt. l. j. de condi. furti. ⁊ ipse non erat dominus competit
ergo domino fundi ⁊ colonus potest agere cõtra eum actione
ex conducto vt agat contra furẽ ⁊ quod fuerit consecutus sibi
restituit. non enim dominus debet habere pensionem ⁊ etiam
fructus ⁊ dico ꝙ dominus liberaretur cedendo cõdictionem
furtiuam illi colono quia nõ propter aliud tenet nisi qꝛ actio-
nem habet: vt. l. quod debet. ṡ. de peculio. ⁊ propter hoc videt
ꝙ ipse colonus possit agere vtili cõdictione furtiua etiã añꝙ
cedatur de equitate per. l. cum fundus. §. seruum tuũ. ṡ. si cer.
peta. licet Bar. ibi dicat expresse cõtrarium eo quia hic fur nõ
est locupletior ex re coloni sed ista ratio nihil valet quia suffi-
cit ꝙ sit locupletior ex re debita colono vt. l. si me ⁊ titiũ. eo. ti.
⁊ isti fructus sunt debiti colono qđ patet quia isti fructus sunt
sibi restituendi ⁊ ad hoc agit colonus contra ipsum. Itẽ libe-
ratur dominus cedendo actionem per ea que. ṡ. dixi ⁊ sic con-
currũt ambo illa ad hoc vt quis de equitate possit agere vtili
actione anteꝙ sibi fiat cessio vt ipse idem Barto. tradit in. d. §.
seruũ tuũ. itellige ergo istum tex. vt loquatur de rigore. sed de
equitate. iste ordo non est necessario seruandus vt habetur in
3 simili in. d. §. seruũ tuũ. ¶ † No. hic modũ agendi ago vt agas
concor. ṡ. de actio. emp. l. iulia. §. si quis colludente. ¶ In glo.
ibi intellige. §. istũ in partiario colono. Tu dic melius ꝙ loqt
tam in partiario ꝙ in alijs q nũmis colunt. nã nec primus de
parte sua nec secũdus de cõibus fructibus efficitur dominus
4 nisi sint separati a solo per ipsum vel aliũ eius nomine. † ideo
non habent cõdictionem furtiuã vt hic sed actionẽ furti bene
habent quia illa bene competit ei qui nõ est dñs cuius tamen
interest furtum nõ fuisse factum: vt. l. is cuius. j. de fur. ⁊ iste est
casus in. l. si apes. in fi. eo. ti. de qua glo. opponit ⁊ nõ bñ soluit
in bone fidei vero possessore fundi alieni est hoc plus ꝙ in co-
lono vel vsufructuario quia efficit dñs fructuũ statim ꝙ sunt
separati a solo non solum per ipsum sed etiam per quemcũqꝫ
alium etiam non nomine bone fidei possessionis vt per furem
quia possidetur tanꝙ dominus sed vsufructuarius ⁊ colonus
no. iste est tex. in. l. qui sit. §. ꝑterea. j. de vsu. ⁊ iste est verus intel
lectus ⁊ differentia quã sensit gl. in. l. vsufructuarius messem.
in fi. glo. prime reiectis alijs opinionibus.

2 ☞ Protestatio facta parte absente ⁊ ignorante quando nõ
prosit protestanti.
3 Per pactũ alias actum contrarium protestationi censet quis
a protestatione recedere.
4 Si rñdeo libello negando vel confitendo ꝙ non intendo re-
spondere valet respõsio ⁊ vitiatur protestatio secus si dicatur
non respondeo animo contestandi litem.
5 Si protestor ꝙ nolo contrahere vel nolo adire hereditatem
postea incontinenti vel infra modicum tempus contraho vel
hereditatem adeo non videor a protestatione recessisse ⁊ quid
si ex interuallo.
6 Locator horreorum tenet de leui culpa nisi expresse recepisset
in se periculum ⁊ tunc teneretur de leuissima.

1 **Locator horrei.** † Propositũ in mẽte retẽ-
tum nihil operat. h. d. ẽm
vnũ intellectũ. concordat. l. si repetendi. de cõdi. ob cau. ⁊. ṡ. de
cõdi. ob cau. l. iiij. §. si quis quasi. ver. ꝙꝙ. ẽm aliũ intellectũ di-
2 cit † ꝙ ꝑtestatio facta parte absente ⁊ ignorãte non ꝓdest pro-
testãti ⁊ hoc est verũ in actu qui celebratur cum certa persona
⁊ sic pertinet ad eius noxam. sed in actu qui non celebratur cũ
alio: sed pendet a volũtate nõ requirit presentia alicuius ad-
uersarij ⁊ sufficit ꝙ fuit in presentia testiũ ⁊ notarij. vt. ṡ. de re-
ligio. si qs. §. plerisqꝫ. ⁊ ita declarat per Bar. in. l. non solum. §.
morte. j. de no. ope. nũ. in primo articulo de ꝑtestatione decla-
ratoria volũtatis. Item procedit hic nisi ex causa iusti metus
vt in. l. de pupillo. §. si quis ipsi ꝑtori. eo. ti. de ope. no. nun. ⁊. C.
si per metum iudicis fu. appe. l. vnica. ẽm aliũ itellectũ ẽm quẽ
3 semp allegatur ⁊ ẽm quẽ est notabilior dicit † ꝙ per pactũ cõ-
trarium protestationi censetur quis a protestatione recedere
per ea que habentur in. l. per retentionem. C. de pac. per Cy. ⁊
Bar. qñ autẽ protestatio ⁊ actus ibi ꝯtrius fuerit eodẽ tempo-
re tũc nõ loquitur hic sed qđ habetur in. c. cũ M. ferrarie de
cõsti. ⁊ qđ ibi per Inno. ⁊ in. c. solici. de solu. ⁊ qđ not. doc. ma-
xime Bart. in. l. j. C. de litis cõtest. qui dicunt ꝙ talis ꝑtestatio
4 actui cõtraria nihil valet † vt si respõdeo libello negando vel
confitendo ꝙ non intendo rñdere. nã ista sunt contraria ⁊ in-
uicem repugnantia. vt. l. vbi repugnantia. de regu. iur. ⁊ valet
rñsio ⁊ vitiatur protestatio. si autẽ non esset actus contrarius
qꝛ protestat ꝙ non respondeo aĩo contestandi litem. nam ista
possunt simul stare ꝙ respondeo tñ non intendo litẽ contesta-
ri per hoc tunc valet ꝑtestatio ⁊ ex responsione non fit litis cõ
testatio vt ibi no. ⁊ hoc no. per id quod statim subijciã ad intel
lectũ huius lre. ¶ In text. ibi nõ recipe suo piculo. i. nullo mõ
recipe qꝛ si reciperet esset suo periculo ita sane debet intelligi
nam si intelligeres prout sonat litera ꝙ nõ dixerit se nolle re-
cipere simpliciter sed ꝙ nollet recipere suo periculo recipiẽdo
postea vel patiendo inferri non faceret actũ contrariũ ꝑtesta-
tioni ideo non videtur a ꝑtestatione recessisse sed intelligẽdo
vt dixi bene facit actũ cõtrarium protestationi ⁊ hoc quando
actus consistit in facto vt inferẽdo quo casu puto ꝙ non sit dif
ferentia an ille actus cõtrarius fiat incõtinenti vel ex interual
lo qꝛ semper videt per ipsum a ꝑtestatione recessum cũ nullo
5 modo possit se cõpati cũ ea. † Si autẽ consistat in verbis puta
ꝑtestor ꝙ nolo cõtrahere aĩo me obligandi vel nolo heredita
tem adire ⁊ postea contraho vel hereditatẽ adeo tunc est adhi
bẽda distinctio de qua per doc. i. d. l. pacta nouissima. ꝙ aut in
cõtinenti vel infra modicum tempus vel interuallum ⁊ nõ vi-
deor a ꝑtestatione recessisse. aut ex interuallo ⁊ tunc aut prote
statio fuit facta simpliciter non tñ cõmemoratione futuri tem
poris puta vt dixi ꝑtestor ꝙ nolo contrahere vel nolo adire ⁊
tunc adeũdo vel ꝯhendo ex iteruallo videor penitẽtia ductus
⁊ recessisse a ꝑtestatione aut cũ cõmemoratione futuri tempo-
ris puta ꝙ non intendo contrahere vel adire ⁊ si cõtingat me
contractũ facere volo ꝙ habeatur pro nullo tũc prodest pro-
testatio quãtũcũqꝫ ex interuallo fiat actus cõtrarius ꝙ nec ab
illa vr recessum. ita itellexit Ja. bu. quã doctrinã Bar. reputat
esse no. ⁊ singularẽ ⁊ ipse refert in illa. l. pacta nouissima. cetera
6 dic vt ibi ⁊ in locis. ṡ. allega. ¶ Ultimo patet per istum tex.
quod dñs horreorum locatorũ tenetur de periculo rerum qđ
declara

declara vt dixi.s.eo.dominus.licet illa lex videatur dicere cõ trarium ⁊ intellige ꝙ tenetur de levi culpa tñ non levissima: nisi expresse recepisset in se periculum tunc teneretur de levis sima.vt.s.eo.opus.cum ibi no.in glo.

2 ☞Promittens rem incertã debet maiorẽ diligentiã adhibere ꝙ ille qui promittit certam ⁊ quare.

1 **Servum meum.** †Si servꝰ meus locat operas suas ꝺ ipsius negligẽtia nõ teneor nisi de peculio vel de in rẽ verso.Si vero ego locavi operas certi servi teneor insolidũ si fui ĩ dolo qꝛ scivi vel

2 scire potui ipsum negligentẽ.† Si vero operas ĩcerti servi ⁊ dedi negligentẽ teneor etiã si non fui in dolo qꝛ nescivi vel nescire potui negligentẽ.h.d.ſm quod intelligit glo.s.eo.si tibi domum.§.si hominẽ.⁊ sic maiorem diligentiã debet adhibere ille qui ꝓmittit rem incertam ꝙ certam:qꝛ primus non excusaꝛ dando rẽ vitiosam si dicat se ignorare vitiũ ⁊ non potuisse scire:secũdus bene excusatur.tene mẽti.¶In tex.ibi quando dolũ malum ⁊ culpam meam abesse tunc abest dolus quando ignorabã ipsum esse negligentem ⁊ tũc abest culpa qñ iustam habui cãm ignorãdi.quia ipsum in pluribus negotijs ꝓbavi ⁊ ipm diligentẽ reperi ⁊ tunc non teneor in aliquo de eius negligentia sed si fuisset in dolo vel lata culpa tenerer insolidum non de peculio quia cõvenior ex cõtractu meo:sed in sequenti casu eoipso sum in culpa quia dedi negligentem.licet ignoraverim ⁊ iustam cãm habui ignorantie.quia nunꝙ potui ipm experiri quia debui perquirere ⁊ eligere bonum.

2 ☞Dominus salme quando teneaꝛ solvere vectigal seu portorium etiam pro vehiculo vel animalibus.

1 **Vehiculum.** †Pro salma solvere dꝫ vectigal dñs salme:pro vehiculo vero vel animali dñs eorũ.h.d.quem casum no.qꝛ quotidianus.¶In tex.ibi vehiculũ cõduxisti.s.a quodã mulione q vehiculũ ducebat cum mulis vt ipse cũ eo portaret res tuas ad certum locũ ⁊ tu vna cũ eo iter faceres ⁊ sic conduxisti ab eo rem ⁊ operam eiꝰ.¶In tex.ibi portoriũ ab eo.i.ab ipso mulione.¶In tex. ibi an etiã pro ipsa sola reddi quasi dicat an saltem ipse teneaꝛ solvere pro ipso vehiculo ⁊ mulis.nam de salma nõ est dubiũ

2 ꝙ non sed tu.¶†In tex.ibi non ignoravit:al's secus vt qꝛ ꝓmisit portare quo velles nec fuit specificatꝰ locꝰ ad quẽ velles accedere vel iter qꝺ velles facere vnde tunc non ipse sed tu habebis solvere:si autem per quod iter habebat transire ⁊ quod ibi colligebatur portorium tenetur ipse solvere pro vehiculo ⁊ animalibus.hoc intellige verum qñ portorium vel vectigal solvebaꝛ etiã pro solo vehiculo vel animali si trãsisset sine salma ⁊ aliud erat vectigal salme aliud animaliũ vel vehiculi.si vero nõ solvebaꝛ pro vehiculo vel animali vacuo sꝫ ꝓ salma ⁊ animali simul tunc dñs salme tenebitur solvere ꝓ eo.ita intelligit ⁊ declarat Bar.istũ tex.i.l.j.§.j.in fi.ſ.de pub.vbi oĩno vide.¶In tex.ibi ⁊ eo se transiturum supple nõ ignoravit qꝺ est.s.⁊ hic facias punctum.

1 **Rerum custodia.** †Locator totoꝝ horreorũ de custodia non teneꝛ conductori:secus si nõ totorum.h.d.declara vt dixi.s.eo.dominus.in prin.⁊ no.quod hic in tex.ponit bis hoc verbũ horrearius primo in nominativo ⁊ tunc sumiꝛ pro domino horreorũ qui locavit postea in dativo ibi horreario ⁊ tunc sumiꝛ pro eo qui conduxit horrea ⁊ nisi ita exponeres nõ videretur textus habere sensum.

2 ☞Colonus vel inquilinus non solvens pensionẽ potest ꝓpria autoritate locatoris expelli ⁊ quãdo possit expelli:secus in emphyteota.

3 Colonus licet expellatur ꝓpter pensionẽ non solutam tamen ad ipsam solvendam potest conveniri ⁊ si prius conveniaꝛ ad pensionem qꝺ videatur remissa pena expulsionis.

4 Emphyteota expulsus nõ repetit meliorationes secus ĩ livellario ⁊ colono.

1 **Colonus.** ¶†Etiã qui reijciꝛ ꝓpter pensionẽ non solutã repetit expensas vtiliter factas.h.d.not.ſm Bar.videbatur cõtrarium ꝙ perdiderit ius nec recuperat ꝓpter eius moram ⁊ negligentiã cõmissam in solvendo sicut perdidit ius cõductionis qꝺ patet qꝛ potuit expelli.Sed ꝫrium est quia sa

2 tis est qꝺ in vno puniantur.¶†In text.ibi fundo adiectum. No.qꝺ colonus vel inquilinus nõ solvens pensionẽ potest ꝓpria autoritate locatoris expelli:secus videntur tenere doc.in emphyteota quia licet possit expelli sic esset per bieniũ si est in emphyteota ecclesie vel trienium si est privati.vt no.s.eodẽ.l. quero.§.inter locatorem.nõ tamen debet expelli ꝓpria autoritate dñi:sed per sententiam iudicis ipso cõvento dato libello ⁊ ista est securior pars licet quidã dixerunt contrarium ꝓut plene disputavit Spe.in ti.ꝺ loca.§.nũc vero aliq.versi.xlvij. qui doct.videnꝛ hoc tenere in.l.ij.C.de iure emphy.⁊ in aut.q rem.de sacrosan.eccle.vbi tãgit Bar.ratio diversitatis est ſm Pe.vt refert Cyn.in.d.l.ij.in prima ⁊ scđa qõne:quia simplex colonus vel inquilinus non habet ius in re.vt.s.eo.solet.sed emphyteota sic vñ facilius expelliꝛ primus ⁊ qñ possit expelli

3 dixi in.d.§.inter locatorem.¶†In tex.ibi pensionũ debitarũ nomine conveniat.No.hic singulariter qꝺ licet colonus expellatur ꝓpter pensionẽ non solutam nihilominus ad ipsam solvendam potest cõveniri.contrariũ voluit glo.in.d.l.ij.ꝙ dñs debet esse cõtentus alterutro vel expellere ⁊ pensionẽ nõ repetere vel ecõverso pensionẽ petere ⁊ nõ expellere ⁊ si pensionem petit videꝛ renuntiare pene expulsionis.ar.in.l.post diẽ.s.de l.cõmissoria.Breviter illa gl.potest ꝓcedere ꝗtũ ad pensionẽ futuri tẽporis.quia cũ nõ gaudeat fundo postꝙ fuit expulsus nõ debet solvere pensionẽ ⁊ si cessavit solvere per tps debitum ⁊ sic debuit expelli si dñs pro tpe ꝑsenti petat vel ꝑcipit pẽsionem vꝛ renuntiasse pene expulsionis sed pensionẽ ꝑteriti tpis pôt petere vna cũ expulsione ⁊ ita intelligit Pe.istũ tex.vt no. Cy.in.d.l.ij.in.iij.q.vbi oĩno vide.quia plures alias opi.recitat ⁊ hoc in privato locatore ecclesia vero quãdo expellit propter pensionẽ nõ solutam videꝛ ꝙ possit petere pensionem nõ solum ꝑteriti temporis sed etiam futuri per aut.qui rem.C.de sacrosan.eccle.⁊ ita videꝛ tenere Bart.in.l.si vno.§.itẽ cũ quidam.s.eo:sed cõtrarium tenet expresse glo.in aut.qui res iam dictas.eo.ti.ꝙ pro futuro tempore non petit ecclesia pensionẽ sed tñ pro preterito qñ propter eam nõ solutam expellit ⁊ ita intelligit illam aut.qui rem.⁊ miror quod Bar.de illa gl.non

4 meminit.¶†Quantũ autẽ ad meliorationes an emphyteota expulsus possit eas repetere.glo.hic dicit qꝺ nõ si est emphyteota ecclesie per tex.in aut.de ali.⁊ emphy.§.si vero.sed si privati sic per istum tex.doct.dicunt ꝙ etiam si privati non potest per illam.l.ij.vbi est casus.nec ob.hic quia loquiꝛ in simplici colono qui bene potest sive conduxerit ab ecclesia sive a privato.ratio diversitatis duplex quia simplex colonus nõ tenetur meliorare rẽ de natura contractus sed emphyteota sic:quando ad hoc cõducit emphyteota vt melioret diciꝛ enim ab empomenia quod est melioratio ⁊ in hoc differt iste contractus a livellario qui dicitur quando nõ recipit ad meliorationem ex quo fecit illud ad quod tenetur repetit.Itẽ emphyteota:quia tenetur meliorare restauratur in alio quia modicã solvit pensionem.sed colonus solvit magnã ⁊ ista tene menti quia quotidiana sunt.¶In fi.tex.ibi vel nihil amplius.quia si nõ solvit pensionem imputabat in eam vt.l.ediles.§.quicunꝗ.de edic. curia.alias est de via publica.

2 ☞Si propter vectigal non solutũ gabellarij capiant mulũ locatum ⁊ exponaꝛ ad vendendum qualiter subveniatur domino muli ⁊ sic locatori.

1 **Navem conduxi.** †Si cõductor fuit impeditus vti re cõducta sui culpa teneꝛ solvere itegram pensionem.hoc dicit ⁊ istũ casum adhuc ita exꝑsse nõ habemus.¶In tex.ibi ꝙ onus impositũ cõmisso tolleretur id est cõsiscatũ fuit culpa mei qꝛ forte imposuerã aliquas res vetitas asportari vt glo.sed an propter hoc debuerit confiscari etiaꝫ navis que non erat mea gl.magna in l.item si vno.§.item cũ quidã.s.eo.in prin.in primo contrario ꝙ faciat ꝫ istũ.§.tenet ꝙ sic ⁊ ꝙ hic etiã fuit confiscata navis ⁊ tũc tenerer non solũ solvere pensionẽ sed etiã emẽdare navẽ ꝗ mea culpa fuit perdita.cõtrarium est verius de iure qꝛ si dñs navis ignorabat ea que ibi debebãt imitti nõ debeat perdere

2 navem vt.l.cotem.§.dominus.cũ ibi no.ſ.de pub.† ideo si ꝓpter vectigal.nõ solutum gabellarij capiant mulum locatũ ⁊ exponant ad vendendũ potest comparere dominus ⁊ ibi impedire vẽditionẽ quia nõ debet sibi nocere delictũ conductoris si tamen statutũ dicat ꝙ debeat confiscari mulus cũ salma ille qui ducebat debeat solvere fisco estimationẽ muli ⁊ mulus restitui dño.⁊ not.Bar.C.de navi.nõ excusan.l.iubemus.li.x Si tamen de cõsuetudine servaretur contrariũ ꝙ ipse mulus. perdatur ⁊ non restituaꝛ domino poterit dominus muli recuperare a cõductore cuius culpa perditum est vt ipse Bar.not. in.d.l.cotem.§.dominus.de publi.

1 **Irriuum.** †Si opus perijt vitio eiꝰ periculũ est conductoris sed si vitio soli periculum est locatoris hoc dicit.Primum dictum est verum si perijt anteꝙ esset approbatũ per locatorem secus si post vt in princ.huius.l.a contrario sensu ⁊ dixi.s.eo.l.maritus.Itẽ ꝓcedit in eo qui promittit complere opus secus si se ad hoc nõ obligavit sed dumtaxat ad operas quotidianas vt.s.eo.l.ea lege.§.locavi.per quem istud dictũ limitatur not.vt ibi dixi.Secundũ procedit indistincte.cetera

dic vt dixi.s.eo.l.opus. Redeamus ad.§.item cum quidā quē pridie dimisimus.

¶ De estimatoria actione. Rubrica.

¶ Postq̄ tractatū est de ɔ̄tibus nominatis incipit tractare de innominatis ex q̄bus oritur actio p̄scriptis v̄bis.⁊ primo de quodā speciali q̄ assimilaṫ emptioni ex quo oriṫ actio p̄scriptis verbis q̄ diciṫ estimatoria vt in hoc titulo.deinde de alio spāli q̄ similiter habet cōcomitantiā cū ɔ̄tu emptionis ⁊ vēditionis vt est p̄mutatio ex qua oriṫ actio p̄scriptis verbis q̄ est bone fidei ad similitudinē actionis ex ēpto vt.C.de rerū pmu. l.ij.sicut etiā in hoc primo tit.lz regulariter secus q̄ illa actio est stricti iuris cū nō reperiaṫ iter bone fidei institu.de acti.§. actionū.ideo de istis duab⁹ iuriscōsultus p̄misit postea generalr̄ in ti.de p̄scrip.ver.tractat de oībus alijs innominatis.

2 ☞ Estimatio q̄n faciat transire periculum in recipientem.

1

Actio de estima. † Qui recipit rē estimatā ad vēdēdū teneṫ actione p̄scriptis v̄bis ad restituēdū rē vel estimationē que actio dicto casu est bone fidei ⁊ periculum rei dicto casu propter estimationem p̄tinet ad recipientem. hoc dicit. ¶ In tex.ibi vtrum ex vēdito ista non videtur dari. quia nō fuit tradita res vt remaneret perpetuo apud recipiētem ⁊ teneret ad p̄tiū sed vt restitueret res vel p̄tiū qd nō est de natura emptionis ⁊ vēditionis nec actio ex locato q̄ non fuit tradita vt ille vtaṫ nec ex cōducto si forte non cōsueuit ad hoc opas locare nec mādati si nō gratis recipit sed cōstituto salario cū mādatū debeat esse gratuitū vt in.l.j.§.mā.merito hoc dubitaṫ de noīe ɔ̄tus ideo hic recurriṫ ad generalē actionē vt
2 dicaṫ estimatoria q̄ fuit tradita res estimata. ¶ † In gl.fi.i fi. dic melius s̄m Bar.q̄ aut do tibi rē estimatā p.x.vt restituas eā vel dicta.x.⁊ tūc loquiṫ hic q̄ ista estimatio facit trāsire casum in recipientē intellige de casu cōtingente culpa recipiētis saltē leuissima iuxta no.i.l.opus.s.ti.j.aut tradidi tibi rē estimatā.x.vt ipsam vēdas p.x.⁊ nō minus nec fuit actū vt restitueres mihi.x.⁊ sic fuit actum q̄ restituas mihi solā rē ⁊ tūc an tenearis de periculo distingue vt in.l.cōtraria. Non sunt alia.

¶ De rerum permutatione. Rubrica.

1 ☞ Differentie inter contractū emptionis ⁊ venditionis ex vna parte ⁊ permutationis ex altera.⁊ nu.2.
2 Permutatio fit de specie certa ad aliā certam ⁊ vterq̄ cōtrahentium dicitur permutatus.
3 Emptor teneṫ transferre dn̄ium pretij in vēditorē sed vēditor nō teneṫ transferre dn̄ium rei in emptorē sed sufficit q̄ tradat ⁊ de euictione p̄mittat ⁊ quid in p̄mutatione.⁊ nu.4.
4 Venditor q̄ tūc quousq̄ euincaṫ res vendita nō possit cōueniri licet res sit aliena nec sit trāslatum dn̄ium vide tn̄ limita. remis.⁊ quid in permutatione.⁊ nu.11.
5 Contractus permutationis rei interuentu perficitur ⁊ anteq̄ alter cōtrahentium impleat tradendo non parit actionē si nō interuenisset stipulatio.
6 Permutatio est contractus innominatus.
7 In cōtractu permutationis si alter ɔ̄hentiū impleuit dando rem suā ⁊ alter nō vult implere potest ille qui impleuit agere nō solū vt sibi impleatur vel ad interesse sed potest repetere qd dedit per cōdictionem ob causam.
8 In contractu permutationis implens ea vna parte transfert dn̄ium etiam si ab altera parte nō erat res tradita nec habita fides.secus in emptione ⁊ venditione.
9 In cōtractu permutationis licet ɔ̄hatur obligatio ad dandū si fuit impeditus ex vna parte non cōtra implentem nihilominus cōtra morosum succedit obligatio ad interesse.
10 Quando permuto rem meam cum alia re quā tu exposueras venalem pro certo p̄tio si tibi tradidi ⁊ tu non tradis non possum cōdicere rem meam quā tradidi sed agere vt mihi tradas sicut in cōtractu emptionis ⁊ vendi.nō autem permutationis ⁊ quid si res erat inestimata.
11 Permutatio an teneat super re aliena.
12 Condictio ob causam habet etiam locū in donatione ob causam non in propria donatione.

Sicut aliud est. Si bene inspiciatur tota ista l.tendit ad demostrandum differentias q̄ sunt inter contractum emptionis ⁊ venditionis ex vna parte ⁊ permutationis ex altera licet habeant inter se magnam cōueniētiā sed in mul-
1 tis discrepant sed in quibus cōueniant dic vt.C.eo.l.ij.† ⁊ glo. fi.hic dicit q̄ ponit quatuor differentias ⁊ illa gl.ponit quintam ⁊ idē dicūt doc.tu dic q̄ imo ponit sex differentias prima colligitur in prin.vsq̄ ibi.multū qui est a denominatione.nā in cōtractu emptionis ⁊ vēditionis triplex est variatio.prima circa ipsum contractū quia ex vna parte dicitur vēditio ex altera diciṫ emptio ⁊ tamen vnus tantū contractus est. Item ex parte cōtrahentiū quia vnus dicitur venditor alter diciṫ emptor. Itē ex parte rerū que hincinde danṫ quia vna diciṫ mera
2 altera diciṫ pretiū.† sed in cōtractu permutationis nulla contingit variatio.naz ex vtraq̄ parte diciṫ permutatio ⁊ vterq̄ cōtrahentium dicitur permutans ⁊ quelibet res diciṫ esse species quia fit de specie certa ad aliā certā. ¶ Alie due differētie colliguntur ex ver.multū vsq̄ ad versi. Itē iuncto ver.⁊ ideo
3 pedius est ergo scd̄a ex p̄statione.† nā in emptio.⁊ vēditio.emptio teneṫ transferre dn̄ium pretij in vēditorē sed venditor nō teneṫ transferre dominiū rei in emptorē imo sufficit q̄ tradat
4 ⁊ de euictione promittat.† ⁊ quousq̄ euincitur non pōt cōueniri posito q̄ sit aliena nec sit translatū dn̄ium ⁊ hoc not.q̄ est melior tex.qui sit de hoc qd tn̄ limita:vt.s.de acti.emp.⁊ vēdi. l.seruus.§.ei. In permutatione vero si dicimus q̄ vtraq̄ species habeaṫ loco pretij ex vtraq̄ parte deberet dn̄ium trāsferri si dicaṫ q̄ habeaṫ loco rei ⁊ altera loco p̄tij ⁊ hoc nō potest dici quia non potest discerni que ipsarum dicaṫ res ⁊ que p̄tiū cum sint eque principales nec potest dici q̄ aliqua ipsarū habeaṫ loco vtriusq̄ ⁊ hoc vsq̄ ibi:vn̄ nec hic determinat qōnē sed in ver.⁊ ideo videtur determinare q̄ debeat transferri dominium ex vtraq̄ parte ⁊ ideo si fuit tradita res aliena nō cōtrahitur permutatio. Est ⁊ alia differentia que colligiṫ ibi ⁊ si ea res que est circa actionē dandam euicta re tradita ex causa p̄mutationis quia daṫ actio in factū prescrip.ver.in ɔ̄tu emptionis ⁊ vēditionis daṫ actio ex ēpto. Quarta differētia tollitur in ver.empto.quia contractus emptionis ⁊ venditionis
5 solū consensu perficitur ⁊ p̄ducit actionē.† sed cōtractus p̄mutationis nō.sed rei interuentu ⁊ anteq̄ alter ipsorum impleat tradendo non parit aliquā actionem si non interuenisset stipulatio. Quinta differētia colligitur ex eodē ver.ibi dū dicit qui
6 nomen suum habent ⁊c.† q̄ iste cōtractus dicitur contractus innominatus sed cōtractus emptionis ⁊ vēditionis diciṫ nominatus ideo p̄ducit actionem solo cōsensu sed iste nō. Sexta
7 ⁊ vltima differētia ponitur in fi.† quia in hoc cōtractu si alter cōtrahētium impleuit dando rē suam ⁊ alter nō vult implere potest ille qui impleuit nō solū agere vt sibi impleatur vel ad interesse imo potest repetere qd dedit per condictionē ob causam qui habet locū in cōtractibus innominatis.sed in emp.⁊ vendi.nō sic quia nō potest repetere quod dedit imo dz agere vt sibi impleatur vt in.l.inciuili.C.de rei ven.non enim habet locū condictio ob causam in cōtractibus nominatis vt in.l.fi. cum ibi plene no.de cōdi.ob causam. Additur septima differētia quā ponit glo.fi.p̄ quinta quia in cōtractu venditionis si venditor tradat rē nō soluto pretio nec habita fide de ipso qd qualiter contingit collige ex.l.iij.s.de pig.acti.nō transfertur
8 dn̄ium vt insti.de re.diui.§.vendite.† sed in isto cōtractu dicit glo.cōtrarium quia transfertur etiā si ab altera parte nō erat res tradita nec habita fides idem dicit gl.in.l.ij.in.l.cum precibus.C.eo.tit.cōtrarium tenet in.l.cum proponas.C.de dolo super verbo remāsit.⁊ illam tenent doctores vt in quolibet cōtractu verum sit vt trāsferatur dominium nisi habita sit fides vt not.p̄ eos in.d.l.cum p̄tio.⁊ in.l.si seruus.§.locaui.j.de fur.
9 ¶ † No.in fi.dū dicit q̄ interest nostra † q̄ licet in hoc cōtractu permutationis contrahatur obligatio ad dandum si fuit impeditus ex vna parte non cōtra implentem nihilominus contra morosum succedit obligatio ad interesse.sed cōtra de.l.vbi autem.§.fi.de verbo.obli.dicit Cy.post Pe.in.l.vnica.C.de sen. que pro eo.q̄ illud procedit in cōtractibus noīatis sed in innominatis etiā in obligationibus dandi post morā succedit obligatio ad interesse p̄ istū tex.⁊ p.l.naturalis.§.j.ibi dū dicit sed vt dāneris mihi q̄ ad interesse mea. ¶ Adhuc oppo.cōtra fi. l.fi.extra.glo.q̄ nō habeat locū cōdictio ob causam cōtra non implentē.C.eo.l.j. Solue specialis casus est ibi qui nō est alibi
10 † quando p̄muto rem meā cū alia re quā tu exposueras venalem pro certo pretio.nā si tibi tradidi ⁊ tu nō tradis mihi non possum cōdicere rem meam quā rē tradidi sed solum possum agere vt mihi tradas sicut in cōtractu emptionis cui multum assimilatur iste postquā exposueras venalem tn̄ dr̄ adhuc contractus p̄mutationis si rē meā nō estimatā tradidisses si tradidissem estimatā esset cōtractus emptionis.nam videor emisse rem tuam pro.x.⁊ pro illis.x.dedisse rem meam insolutū non sic quando tradiṫ estimata potest enim valere plus vel minus nec agitur ad supplementū scilicet vt aliquid restituaṫ si plus valet sed

valet sed si traderet̃ estimata si minus valeret deberē supplere si plus deberes restituere quia cedit in solutum vsq ad cōcurrentē quātitatem nō vltra ꝛ ista sunt notabilia. Si statutū dicat ꝙ soluat̃ gabella de cōtractu emptionis ad cognoscēdum an sit emptio an pmutatio licet omnis emptio habeat similitudinē cū permutatione vt.l.ij.C.eo.tñ in his que sunt stricti iuris ꝛ cōtra ius cōe ista similitudo nō attenderet̃. ¶ In gl. q̄ incipit quia ex re tradita ibi ꝛ hic. quidam dicūt ista gl. recitat
11 tres opi. super hoc articulo † an teneat pmutatio sup re aliena prima fuit simplex ꝙ non. secūda econtra ꝙ sic. tertia vt distinguat̃ ꝛ hec est vera. nā si ex causa permutationis trado tibi rē alienam vt tradas tuam non impleo contractū ꝛ sic non valet ex parte mea quātū ad hoc vt detur mihi actio prescri. verbis vt impleas ecōtra tibi si tuā tradidisti bene datur actio p̄scri. verbis vt impleā tibi contractum ꝛ faciā rem tuam siue nōdū tradidi siue tradidi ꝛ sic euicta vt.§.ea.l.ver. vnde. Quid autē si adhuc euicta nō est. gl. hic videtur sentire ꝙ nō potes agere dum dicit in totū ergo non potes agi. idē videtur sentire glo. in.l. pro fundo. C. de transa. ꝛ hoc ad similitudinē actionis vbi non agitur antequā euincatur. vt.§.ea.l.ver. itaqꝫ cum iste cōtractus ibi assimiletur. In cōtrarium quia cum tenear transferre dominium ex quo non trāstuli ꝛ sic non feci qđ debebam perinde videt̃ ꝙ agere posses ac si nō tradidissem per.l.fi.§. de condi. ob causam. ver. finge. ꝛ de sol. cum quis.§. qui hominē. sed in cōtractu venditionis non tenet̃ venditor dominiū trāsferre ideo nō mirum si nō agatur quia sufficit emptori ꝙ habere liceat ꝛ istam partē tenet Cyn. in.l.j.C.eo. ꝛ ista est vera sic ergo cōtractus iste claudicat si trado tibi ex causa pmutationis rem alienam ꝛ tu tradis tuam quia ex parte mea nō valet nec producit mihi actionē sed ex parte tua sic ꝛ non est hoc mirum: nā ꝛ hoc alibi habet̃.§. de act. emp.l. iul.§. antepe. qui incipit si quis pupillo. ¶ † In glo. sequenti ibi nisi ex cōtractu do
12 nationis referas ad principiū ꝙ dixerat nō habere locū cōdictionē ob cām in contractibus nominatis fallit s̄m gl. in 𝔷ctu donationis in quo locū habet vt.l.j.C. de dona. que sub modo etiam hodie ꝛ tñ hodie est 𝔷ctus nominatus licet olim nō esset s̄m gl. certe gl. nō bene loquit̃ quia etiā olim erat 𝔷ctus nominatus qđ patet q2 in eo nō habebat locū penitētia. vt in.l. aristo. de do. ꝙ nō fuisset 𝔷ctus innominatus. Itē non est verū ꝙ det̃ cōdictio ob cām in illa donatione q̄ est ppriē donatio quia nulla subest causa extrinseca. nam tunc dr̃ proprie donatio qñ fit ob merā liberalitatē non pp̄ter aliquā remunerationem in futurū fiendā si ergo dono ob cām de futuro non est ppriē donatio vt.l.j.§.j.ff. de dona. sed dr̃ datio ob cām q̄ magis cadit in cōtractū innominatū do vt facias ita no. Bar. in.l.ij. in fin. C. de condi. ob cau. ꝛ tetigi in.l.fi.§. de condi. ob causam.

1 Aristo ait. † Permutans seruum etiā proprie tenet̃ prestare ea que prestaret si venderet. hoc dicit ꝛ que sint illa dic vt.§. de act. emp.l. ex empto.§.fi.

1 Actio p̄scriptis verbis quare ita dicat̃ ꝛ qñ competat.
2 Actio in factū ꝙ sit magis generalis q̄ prescriptis verbis.
3 Qualiter cognoscatur que istarū actionū generalium competat an actio in factū prescriptis verbis an actio in factū subsidiaria an actio in factum ex.l.

¶ De p̄scriptis verbis ꝛ in factū actionibus. Rubrica.

¶ Super glo. rubrice in pncipio ibi q2 certa ꝛ p̄scripta verba erant. hoc non placet quia illa solēnitas verborū sublata est p titulū de formulis in qua actione licet glo. ista videat̃ innuere ꝙ ista que nō habet nomē non sit sublata sed in illis q̄ habent
1 nomen spāle qđ nō est verū. † dic ergo ꝙ dr̃ prescrip. ver. quia dat̃ s̄m verba que in cōtractu interuenerūt ꝛ s̄m ꝙ actum fuit inter partes non ꝙ oriatur ex verbis sicut in stipulatione sed orit̃ ex consensu mediante interuentu rei s̄m ꝙ per verba actū fuit inter partes nec potuit cōgruentiori vocabulo nominari in gl. ꝛ hꝫ locū in tribus generibus. Ultramontani dixerūt ꝙ nunq̄ orit̃ nisi in cōtractibus innominatis ꝛ illa quā gl. dicūt oriri ex pacto incōtinenti apposito orit̃ ex 𝔷ctu innominato q resultat habita relatione pacti ad 𝔷ctum vt plene no. Cy. in.l. ex placito. C. de re. permu. Bar. ꝛ nostri doc. defendūt gl. ꝛ impugnant vltramon. q2 tex. dicunt ꝙ orit̃ ex pacto vt.l. in bone fide. C. de pac. ꝛ bene sciuissent dicere qđ ex 𝔷ctu innominato ꝛ alterius est nature illa que orit̃ ex pacto quia non requirit rei interuentū sed illa q̄ ex 𝔷ctu innominato sic. sed dic vt no. per
2 Bart. in.l. iuregentiū.§. quinimo. de pac. ¶ † In glo. ibi item actio in factū, ista est magis generalis q̄ prescriptis verbis vt patet ex his que glo. infra subijcit. nā prescriptis verbis semp est ciuilis vt in.l.j.ff.eo. ibi ciuilē actionē sed in factū non semp sed solum qñ loco actionis prescri. ver. vt ibi. aliquando vero est pretoria vt illa que orit̃ ex edicto p̄toris ꝛ illa que oritur ex equitate quādo equū est actionem dari ꝛ tamen constat quod nulla alia datur. pone exemplū in.l.iij.§.fi.§. de condi. ob cām.
3 ꝛ in.ll. allegatis in glo. † de ista materia qualiter cognoscatur que istarum actionum generalius detur an actio in factū prescriptis verbis an actio in factū subsidiaria an actio in factū ex.l. Cyn. tangit plene in.l. ex placito. ꝛ Bar. subtilius in.l.j.§. de condi. ex lege. dic vt ibi.

2 ¶ Si est incertū quando dñs merces tradidit naute vt vna cam alijs in naui portet an ei competat actio ex cōducto an ex locato si se restringat ad vnū istorum in libello ꝛ nō pbet illud debet succumbere. ꝛ nu. 3. ꝛ 4.
3 Si recurrat ad actionem prescriptis verbis narrando solum factum in libello. s. se tradidisse merces tali vt cum naui portet ad talem locum non poterit aduersarius excipere vt actor declaret per quem modum agat.
4 Si nō esset pdita actio prescriptis verbis ꝙ hoc casu teneret̃ actor specificare ꝛ si specificaret verum modum ꝛ nō probaret ꝙ succūberet licet nomen actionis nō exprimat sed narrationem facti taliter quod ex eo resultet actio.
5 Si quis p̄tij explorandi gratia rem alicui tradat neqꝫ depositum neqꝫ cōmodatum erit sed cōtractus innominatus.

1 Nonnunquā. † Hec actio dat̃ ex negotio gesto ꝙ certū est cadere in aliquē 𝔷ctum nominatum: licet dubitat̃ in quē pp̄ter dubiū facti ꝛ ignoratur quid actū fuerit ꝛ etiā competit ex negotio gesto ꝙ certum est non cadere in 𝔷ctum nominatū: sed in innominatū. h.d. in effectu vsqꝫ ad.l. naturalis.
2 ¶ † In tex. ibi vtrū nauem cōduxerit an merces vehēdas locauerit dic ꝙ tunc dicitur cōduxisse nauem qñ nauis ad eius instantiā proficiscit̃ sed tūc dicit̃ locasse merces qñ ad eius instantiā non pficiscit̃ sed ipse merces tradit naute ꝛ vna cū alijs in naui portet ꝛ si esset certū qđ horum esset gestū nō recurreret̃ ad actionem p̄scrip. ver. sed daret̃ actio ex cōducto in pmo
3 casu ex locato in scđo. † cum vero est incertum nō habet actor se restringere ad aliquod istorum si nō confidit se posse pbare sed sufficit ꝙ dicat se tradidisse merces tali vt cū naue sua portaret ad talem locum. nam hoc poterat cōtingere altero de dictis duobus modis nec poterit aduersarius excipere declara per quē modū vt sciam an debeā cedere vel cōtendere quia poterit actor r̄ndere non teneor declarare quia per quēcūqꝫ modum pcesserit habeo contra te actionē ꝛ in hoc dubio actionē
4 prescriptis verbis. † sed si ista nō esset pdita hoc casu teneret̃ actor specificare ꝛ si specificaret verū modum ꝛ nō pbaret succumberet ideo fuit vtilis hec pmissio alias prouisio non dico ꝙ in libello sit exprimēdū nomen actionis licet iste text. prima facie innuat cōtrariū s̄m cōem opi. no. in.l. edita. C. de edē. sufficit enim ꝙ narret factū taliter ꝙ ex eo resultet actio ꝛ ex narratione potest intelligi q̄ actio. isto igit̃ casu quia factū narrat̃ in cōfuso intelligit̃ qđ intentauit prescrip. ver. sed si dixisset se cōduxisse nauem colligeret̃ per actionē ex conducto si vero qđ locauit merces colligit̃ per actionē ex locato ꝛ ideo se astringeret ad pbandū in illa ꝛ si pbaret in altera nō in illa succumberet vt.l. habebat. in prin. de isti. ꝛ si pars here. pe.l. nō possum.
5 ꝛ qđ no. Inno. in.c.j. de contu. ¶ † In tex. ibi si quis p̄tij explorandi dic qđ isto casu nō dicit̃ depositū quia non tradit̃ vt custodiat̃ nec cōmodatur quia non tradit̃ vt ille vtat̃ nec in aliquam speciē cōtractus nominati. est ergo certum ꝙ est cōtractus innominatus sed an cadat sub aliqua specie de illis quatuor de qbus.ff.eo. naturalis. videt̃ ꝙ sic scꝫ in quartā speciem facio vt facias id est trado qđ est facti vt explores valet qđ est etiā facti contrariū dici potest quia illa species pcedit qñ aliquid facio ad cōmodum tuū vt tu aliquid facias ad meum sed hic vtrūqꝫ fit ad meū cōmodū non ad tuum nō enim trado vt aliquā cōmoditatem ex hoc percipias sed vt cōmodius explorare possis quātum valet tamen contractus innominatus est postq̄ non cadat in aliquā speciem nominatorum.

2 ¶ Quod interdū do. vt aliquid ego faciam interdum vt titius aliquid faciat interdū vt aliquid cōtingat ꝛ tunc non nascitur vltro citroqꝫ obligatio.
3 Qđ talis donatio nō sit proprie cōtractus innominatus sed quedā datio ob causam in qua habet locum penitentia.
4 Contractus innominati interdum fiunt per si. proprie tamen contrahuntur prout affirmatiue vel negatiue.

Naturalis. Iuriscōsultus in hac.l. q̄tuor facit principaliter quia pmo ponit̃ vnū thema ex quo resultat vna q̄stio vsqꝫ ibi in hac questione. Scđo anteq̄ aliquid respondeat

premittit vnam cõminationē seu distinctionē quadrimembrē vsq; ibi ⁊ si quidē. Tertio p ordinē prosequitur qđlibet membrū vsq; quasi ad finē ⁊ ibi si ergo adsunt. ⁊ vltimo loco respõdet ad q̄onem formatā in principio ⁊ est lex famosa ⁊ subtilis.

1 †in prima particula ibi qua actione mihi tenearis quesitum est ⁊ dic q tenearis mihi actione prescrip. verb. que cõpetit ad alterū de tribus vel ad interesse quia manumisi seruū meum quatenus sum damnificatus ⁊ de hoc loquit̄ finis huius. l. vel vt manumittas seruū tuū quia manumisi meū ⁊ sic ipleas cõtractū postq̄ ego impleui: vt. j. eo. ob eam in fi. ⁊. C. eo. l. pcibus ⁊ de ista non fit mentio in hac. l. sed in glo. super isto ver. vel ad interesse quia non manumittis si pter hoc dānificor. vt. j. eo. §. j. q incipit si quidem pecuniā ibi quāti mea interest illud de quo nõ conuenit recuperare ⁊c. cõdictio vero ob causam non cõpetit hoc casu q2 libertas data nõ potest retractari ⁊ q2 illa nõ peruenit ad te sed ad seruū vnde illā nõ potes restituere tn̄ videtur q loco cõdictionis ob cām si esset in dolo daret̄ actio de dolo per. l. cū proponas. C. de dolo. quā. l. ita itelligit Bar. tn̄ ibi loquit̄ in facio vt des de quo in. §. q si faciā. nos sumus in facio vt facias. ratio tn̄ videtur esse eadem ⁊ dabitur illa ad interesse quia manumisi vel dic q cū predicto interesse detur mihi p̄scrip. ver. vt est casus in fi. huius. l. nõ potest dari actio de dolo que est subsidiaria ⁊ cū alia non concurrit. vt. l. j. §. ait
2 pretor. s. de dolo. ⁊ hec vera. †In scđa parte. ibi an facio vt facias. adde q interdū do vt aliquid ego faciā interdū vt titius aliqd faciat interdū vt aliquid contingat: vt. j. de do. cā mor. l.
3 senatus. §. j. sed tunc non nascit̄ vltro citroq; obligatio. † ⁊ sic talis donatio non est pprie contractus innominatus sed qđā datio ob cām in qua habet locū penitētia sicut in cõtractibus innominatis. Juris tn̄ consultus hic intendit solum loqui de cõtractibus in quibus causatur obligatio hincinde sed in dictis casibus recipiens hincinde nihil obligat̄ nisi causa secuta ⁊ tunc nõ obligat̄ ex contractu. sed extra id quod factum fuit. Jtē possum dare ⁊ facere vt aliquid des ⁊ sic multiplicare hec nomina ex vna parte vel ab vtraq; qđ iuri est in simplicibus de quib9 hic idē in mixtis vt. l. si ita. de libe. ⁊ posthu. ſm Bar.
4 †Jtē adde q interdū isti cõtractus innominati fiunt. per si vt si do tibi vt si aliquid feceris. vt. s. đ pac. l. si intra. ⁊ ibi no. ⁊ de iureiurā. si qs a debitore. pprie vero cõtrahuntur per vt ⁊ hic patet. Jtē hic contrahit affirmatiue potest etiā negatiue vt si do vt non facias vt. l. dedi. in prin. de cõdi. ob causam. quia facere potest sumi affirmatiue ⁊ negatiue.

2 ☞ Quādo datur pecunia pro te in spē. dicitur cõtractus nominatus emptionis ⁊ vēditionis nisi fuisset expresse actum vt ille qui debet tradere rem transferat dominium ⁊ erit contractus innominatus do vt des.

3 Si do aliā rē q̄ pecuniam vt aliam accipiam dicit̄ ɔ̄tus innominatus do vt des. si fuit actū vt etiā tu dares ⁊ quid si prius erat contractū de pecunia ⁊ p illa daretur res estimata.

4 Actio prescriptis verbis non datur ad repetendū qđ datū est nisi fuerit de hoc expresse actum.

5 Actio prescriptis verbis datur ad interesse quatenus interest implentis contractum sibi fuisse impletum etiam in cõtractu do vt des.

6 Jn contractu innominato etiam in do vt des non potest quis precise compelli ad dandum sed liberatur prestando interesse sicut in obligatione faciendi.

7 Forma libelli in actione prescriptis verbis.

8 Qui impleuit contractū si sibi non impletur habet ɔditionem ob causam ad repetendum datum ⁊ ista non oritur ex contractu sed extra id qđ agitur. s. ad resoluendum.

9 Periculum rei dande pertinet ad debentē recipere ⁊ quādo.

1 **Et si quidem.** ¶ †Si dat pecuniā p re dr̄ emptio ⁊ venditio. Si vero res pro re dicit̄ ɔ̄tus innominatus do vt des ex quo orit̄ actio p̄scriptis verbis ad interesse si nõ dat̄: quia interest fuisse datū licet tunc etiā cõdictio ob cām competat vt repetatur datū. Jtē periculū contingens in re danda anteq̄ det̄ pertinet ad eum cui danda est ⁊ q ɔ̄tum ex sua parte impleuit sicut in venditione
2 ptinet ad emptorē. h. d. vsq; ad. §. at cū do. ¶ †No. q qñ datur pecunia pro re dicitur cõtractus nominatus emptionis. ⁊ vēditionis hoc est verum nisi fuisset expresse actū vt ille qui debet tradere rē transferat dominiū: quia tunc esset innominatus. do vt des cū hoc non sit de natura emptionis ⁊ venditionis. ⁊ iste est casus in fi. s. de cõdi. ob causam. ⁊ hoc qñ in specie secus si in genere contrahat̄ obligatio. quia tūc etiā de natura emptionis est vt transferat dñium vt no. in. l. ex empto. in pnc.
3 de act. emp. ¶ †Jtē no. q si do aliā rem q̄ pecuniam vt aliam accipiam dicit̄ contractus innominatus do vt des hoc est verum qñ fuit factū vt etiā tu dares. hoc enim verbū accipiā hoc nõ iportat: q2 hoc cõsistit in facto tn̄ nisi esset actū vt accipiam rem aliquā in genere: quia tūc de natura generis hoc esset. casus est vbi probat̄. C. de transac. l. cum mota. ibi dum dicit partem bonorum suscipiat ⁊c. ⁊ ibi omnino vide Bar. Jtem verū nisi primo esset contractum de pecunia ⁊ postea pro illa daret̄ res in solutum vt aliam accipiat. nam ⁊ tunc esset contractus emptionis ⁊ daret̄ estimata: secus si inestimata: vt dixi de re-
4 rum permutatione. l. j. ¶ †Jtem no. in versicu. in qua q actio p̄scrip. ver. nõ datur ad repetendum qđ datū est hoc est verum nisi fuerit de hoc expsse actū: vt. j. eo. si dñs. ⁊. s. de condi. inde.
5 l. ij. in prin. ⁊ ibi no. ¶ †Jtē no. ibi sed vt dāneris q actio prescriptis verbis datur ad interesse quatenus interest implētis ɔ̄tum sibi fuisse impletum etiā in contractu do vt des de quo hic loquitur. ⁊ sic patet q in cõtractu inominato succedit obligatio ad interesse in obligationibus dandi sicut faciēdi secus in cõtractu nominato ⁊ ita not. Cy. C. de sen. que p eo. in. iiij. q. per istum tex. ⁊ Bar. in. l. stipulationes non diuiduntur. in. xij.
6 q. †per qđ patet etiā ſm eos q in ɔ̄tu innominato do vt des nõ pōt qs pcise cõpelli ad dandū sed liberat̄ pstando interesse per istū textū. qđ est singulare sicut in obligatione faciēdi: vt. l. si quis ab alio in fi. de re iudi. datur etiam ad interesse quatenus
7 interest sui impleuisse: vt. j. ea. l. §. penul. ¶ †Jtē vt impleatur contractus: vt. j. eo. §. proxi. in fi. ⁊ dicit Bar. q actor debet petere reum condēnari ad implendum contractum vel interesse postq̄ liberat̄ ipm prestando prout in simili habetur. s. de act.
8 emp. l. j. in prin. ¶ †Jtē no. q ille qui impleuit ɔ̄tū si sibi non implet̄ habet condictionē ob cām ad repetendū qđ dedit ⁊ ista non orit̄ ex cõtractu. sed extra id qđ agit̄ sed quia dat̄ ad resol
9 uendū. ¶ †Ultimo no. q periculū rei dande pertinet ad debētem recipere. Gl. opponit de. l. si. de ɔdi. ob cām. tene vltimam solu. q2 si stichus dandus periit periculū est meū quantum ad hoc vt non possit agere vt des vel ad interesse: quia non das si periit ante morā. sed si volo penitere ⁊ repetere qđ ego dedi ex causa penitentie nõ ex capite cause nõ implete periculum nõ est meū: quia bene possum repetere vt ibi nisi pter hunc contractū remaneres in dāno si repeterem: quia forte fuisses venditurus ⁊ pretiū consecuturus si mecū non contraxisses vt. l. si pecuniam. §. si. eo. ti. de cõdi. ob causam.

2 ☞ Quando do vt aliquid facias ad hoc vt dicat̄ contractus locationis ⁊ conductionis duo requiruntur. sc3 q dederim pecuniam ⁊ q ad illud factum cõsueuit opera locari alias est cõtractus innominatus do vt facias.

3 Jn cõtractu inominato do vt facias venit dolus ⁊ culpa sicut in contractu locationis ⁊ cõduc. ⁊ in quibus actio prescriptis verbis sit bone fidei.

4 Actio p̄scriptis verbis que est ciuilis vera nascitur ex isto cõtractu inno. puta do vt facias non autem conditio que dat̄ ad repetendum ⁊ nascitur extra id quod agitur.

5 Jn cõtractu vltro citroq; obligatorio statim q vna pars impleuit cõtractum ex parte sua altera pars statim constituitur in mora si potuit implere ⁊ non impleuit.

6 Actio prescriptis verbis ad interesse dat̄ demū post moram.

7 Jn contractu do vt facias datur actio de dolo illi qui fecit contra illum qui non perfecte dedit.

8 Quod tunc det̄ de dolo quādo aduersarius fuit in dolo alias non ⁊ si non est in dolo an detur saltem actio prescriptis v̄bis an vtraq; si fuit in dolo. ⁊ nu. 10.

9 Ad quid est vtile an det̄ potius de dolo q̄ prescriptis verbis.

1 **At cum do vt.** ¶ †Si detur pecunia vt fiat aliqd ad qđ cõsueuit opera locari dr̄ cõtractus locationis ⁊ cõductionis q nõ ptinet ad presentē materiā. sed si det̄ aliud q̄ pecunia vel nõ cõsueuit opera locari dicit̄ cõtractus innominatus do vt facias ex quo orit̄ actio p̄scrip. ver. ad interesse contra illū qui fuit in mora faciendi et ɔ̄ illi qui fecit cõtra eū qui non fecit perfecte dedit. Si fuit in dolo datur actio de dolo. sed si non fuit in dolo dat̄ actio de prescriptis verbis que als dicit̄ in factum. h. d. vsq; ad. §. q si fa-
2 ciam. ¶ †Not. q duo requirunt̄ ad hoc vt dicatur contractus locationis ⁊ conductionis qñ do vt aliqd facias. s. q dederim pecuniam ⁊ qđ ad illud factum cõsueuit opera locari ⁊ altero deficiente nõ est cõtractus locationis sed innominatus do vt facias illi similis sicut in pcedenti. §. est similis emptioni ⁊ venditioni ⁊ hoc vult dicere tex. ibi q his q̄ diximus conuenit ⁊c. intellige. s. in precedenti. §. ſm gl. ⁊ bene. licet ergo ad illud factū cõsueuit opera locari si tamen nõ dat̄ pecunia sed aliud nõ est locatio ⁊ est contra licet det̄ pecunia. sed non consueuit opera ad illud locari similiter non est locatio. licet sit similis locationi ⁊ est similitudo primo in facto: q2 in locatione ex vna pte venit datio ex altera venit simplex factū id est patientia q pa-
3 tiar vti re locata: vt. l. ex ɔducto. i pn. s. loca. † Est ⁊, similitudo in effectu:

in effectu: quia que veniunt in cōtractu locationis et cōductionis
de dolo et culpa similiter veniunt in isto: vt. s. cōmo. eum qui.
§. j. non autem vt sit bonefidei sicut ille vt sentit glo. j. e. l. §. pe.
super ver. similis et idem in casu precedenti. quia ibi licet sit si-
milis emptioni non tamen est bone fidei fallit in casu. l. j. s. de
estima. et l. j. j. tit. j. in quibus actio prescriptis verbis est bone
fidei: vt. C. de rerū pmu. l. j. regulariter secus vt dixi. Sz quare
in casu istius. §. non est similis vēditioni in casu precedēti. §. j.
do vt des. nā ibi ex vna pte venit datio pecunie et ex altera ve-
nit factum. scz traditio in venditione. respōdeo. quia traditio
in contractu emptionis nō continet merū factum cū importet
etiam trāslationem dominij si tradens est dñs ideo dr habere
annexam causam proprietatis. l. in conuentionalibus. in fi. de
verbo. ob. et ideo contractus do vt des assimilatur venditioni
qr ex vtraqz parte venit traditio et trāslatio dominij si tradēs
est dominus. sed in cōtractu locationis ex vna parte venit da-
tio pecunie ex altera venit merum factum sine trāslatione do-
minij. vt. l. nō solet. s. de loca. et patientia vtendi et ideo contra-
ctus īnominatus do vt facias illi potius assimilat quam emptio-
4 ni et venditioni. ¶ † Itē no. ibi dum dicit sed nascetur vera ci-
uilis actio illud verbum nascet refertur solum ad illud ciuilis
actio quia actio prescrip. ver. bene oritur ex isto cōtractu non
autē ad illud verbum cōditio quia illa non nascet ex illo con-
tractu sed ex quasi sicut quelibet cōditio que datur ad repetē-
dum datur et nascitur extra id qd agit. vt. s. cōmo. si is q in fin.
5 ¶ † Item no. tex. ibi siue diffinitum non fuerit etc. quia hic vi-
detur tex. de eo qd Bar. dicit in pluribus locis maxime i. l. de
diuisione solu. matri. qd in cōtractu vltro citroqz obligatorio
statim qd vna pars impleuit cōtractū ex parte sua altera pars
statim constituit in mora si potuit implere et non impleuit etiā
si nō fuit appositū tempus certū qd habeat interpellare vel nō
interuenerit interpellatio. quia videtur actum qd faciat, qcī-
tius facere potest. argu. in. l. hec cōditio. la picola. j. de condi. et
6 demon. ¶ † Itē not. qd actio prescri. ver. ad interesse datur de-
mum post moram. ergo licet competat actio vt impleat cōtra-
ctus nō tamen ad interesse et sic potest intelligi. l. ob causam. j.
eo. sed post moram competit vtrūqz debet tamen altero esse
actor contentus qd etiam hic patet dū dicit vel prescriptis ver-
bis et sic loquitur alternatiue: vnde patet qd non potest condi-
cere datū et agere prescri. ver. ad interesse: sed debet esse altero
cōtentus et eodem modo non debet agere ad interesse: quia cō-
tractus nō est impletus sed petere vt impleatur: vt. j. eo. si tibi
decem dedero in alternatiua que ibi ponit et ita intellige ea q
7 dixi in prin. huius. l. ¶ † Ultimo no. in fi. qd in cōtractu do vt
facias datur actio de dolo illi qui fecit cōtra illum qui nō pfe-
cte dedit: quia ex parte sua dicit facio vt des nimirum si datur
8 actio de dolo: vt. j. proximo. §. † Item no. qd tūc demum datur
de dolo quādo aduersarius fuit in dolo als non daretur et ita
debet limitari sequens. §. et probat. j. e. l. solent. in fi. et in. l. cum
mota. C. de transac. ¶ Itē not. qd si nō est in dolo saltem datur
actio pscriptis verbis licet ex parte ipsius sit facio vt des qd
videtur cōtra text. sequētis. §. vbi dicit qd in facio vt des nulla
est ciuilis actio sed prescri. ver. dic vt ibi dicam. quia valde dif-
ficile est sustinere istos tex. et si iuriscōsultus reuiuisceret habe-
ret laborem vt patebit ex sequentibus. ¶ In glo. j. in fi. doct.
dicunt qd contractus isti non cognoscuntur a modo ineūdi vt
vult prima opi. glo. nec a modo exequendi vt vult vltima opi.
sed ex vna parte dicit do vt facias ex altera dicit et facio vt des
sicut in cōtractu emptionis et venditionis locationis et condu-
ctionis cōtingit variatio hincinde et ex hoc sequit qd ei qui de-
dit contra non facientē dat actio prescriptis verbis nō de do-
lo quia ex parte sua dicitur do vt facias sed econuerso facienti
contra non dantem datur actio de dolo quia ex parte sua di-
citur facio vt des vt hic patet in fi. ¶ In glo. que incipit sed vi
detur ibi vt hic de actu manumittēdi etc. tu dic reiectis sol. gl.
que nec hic nec in. l. iij. §. j. de condi. ob cau. super verbo cōdici
poterit vidit veritatem qd cōtrarium loquit quando dedi tibi
seruū meum vt infra certum tēpus ipsum manumitteres tūc
si nō facis bene efficitur liber ipso iure ex cōstitutione diui pij
hic loquitur quādo dedi seruum meum vt manumitteres tuū
quo casu nō efficit liber nisi manumittat. nā cōueniens fuit vt
mihi pinguius cōsuleret in seruo meo quam in tuo. Cetera circa
istum articulū distingue vt dixi. in. d. l. iij. quia solutiones glo.
pnt saluari in se reducēdo ad distinctionē quā ibi feci et etiam
fecit Bar. ¶ In glo. que incipit. s. prescriptis verbis propter
dolū. Pro declaratione op. cōtra tex. in fi. qd ei qui fecit cōtra
illum qui nō perfecte dedit non detur actio de dolo: quia nos
sumus in cōtractu do vt facias in quo nō datur actio de dolo
sed prescrip. verb. illa enim non datur nisi in facio vt des vt in
sequenti. §. glo. propter hoc fatetur cōtrarium et dicit qd illud
debet exponi de dolo. i. pscrip. ver. propter dolum. Sed con-
tra hoc oppo. sm hoc nō erit differetia inter istos duos casus
quādo dedi sciens vel quando dedi ignorans: nam in hoc vlti
mo casu datur actio prescrip. verbis vt hic dicitur in fi. tamen
iuriscōsultus videtur denotare differentiā. Sol. non est diffe-
rentia quātum ad actionē dandam: quia vtroqz casu dat pscri
ptis verbis. sed quātum ad id quod dat quia si fuit sciens dat
9 propter dolum: si fuit ignorans secus. † Et si dicatur ad quid
est vtilis prima potius quam secunda. respōdeo: quia primo casu
ppter dolum poterit in ea iurari in litem: licet sit stricti iuris.
secundo non: quia dolus requiritur vt illud iuramētum defe-
rat. Item in primo casu poterit agere etiam anteqz euincatur
contra facientem per. l. seruus quem. §. fi. de acti. empti. secun-
do non. vt. s. de rerum permutatione. l. j. §. itaqz hoc est quod
voluit gl. licet obscure vsqz ibi sed quidam. hoc est destruere li-
terā vnde alij dicunt qd text. stat proprie et qd nō datur actio de
dolo propter naturā contractus. quia non est facio vt des sed
datur quia cōtractus est nullus ipso iure dolo dante causam
gl. reprehēdit et bene quia posito qd dolus dedisset causam nō
est nullus ipso iure cū sit stricti iuris cum nō reddatur nullus
ipso iure. sed annulandus per exceptionē: vt. l. dolo. C. de inu-
ti. stipulatio. licet secus in bone fidei: vt. l. eleganter. s. de dolo.
Itē quia hic dolus non dedit casum. Item quia hic nō agitur
ex facto meo de dolo: sed agitur ex facto tuo. quia manumisi-
sti et manumissionem nō potes reuocare et propter hoc habes
actionem prescriptis verbis scdm glo. ratione doli mei. Bre-
uiter veritas est qd tex. stat proprie quod datur actio de dolo
propter naturam contractus: quia ex parte tua est facio vt tu
des. vt supra dixi. ¶ Sed opp. fortiter si est facio vt des ex pte
tua ergo etiaz si fui ignorans non datur tibi actio prescriptis
verbis vt. j. primo. §. dum dicit nulla erit ciuilis actio igitur
dat de dolo. Solu. et hic est magna difficultas dic qd iste actio-
nes competūt ad diuersa. nam actio de dolo datur tibi ad in-
teresse serui tui perditi quātū interest tua nō manumisisse sed
pscriptis verbis datur ad interesse quatenus tua interest con-
tractum fuisse perfecte impletū vnde vna per alteram non im
peditur iuxta ea que not. s. de dolo causa a test. et. l. eleganter.
10 §. pe. ¶ † Sed tūc opp. fortiter si ita intelligamus tunc etiam
quando fui sciens non solum datur tibi actio de dolo sed etiā
actio prescriptis verbis postqz competunt ad diuersa vt in di
ctis. ll. Cuius contrarium tex. innuit vt quando fuit sciēs dat
de dolo quando ignorans prescriptis verbis solum. Sol. nō
debet sic intelligi sed dico qd quando fuit sciens datur de dolo
ad vnum interesse et pscriptis verbis ad aliud naz si illa datur
contra non dolosum fortius cōtra dolosum ne sit melioris cō
ditionis quam non dolosus. vt. l. si seruum. quod vi aut clam nō ta
men dico qd vtraqz possit intentare simul sed debet esse altera
contentus et si petit vnū interesse non debet petere aliud vt. s.
dixi. Si vero fuit ignorans tūc non datur de dolo. sed prescri-
ptis verbis ad interesse quia cōtractus non est completus. ita
intelligo istum tex. difficilem. Sed contra adhuc fortiter de. §.
sequenti vbi dicit qd nulla est ciuilis actio et tu dicis contrariū
Sol. ei qui fecit contra eum qui nullo modo dedit non datur
quoquo modo actio pscriptis verbis. sed datur de dolo vt ibi
sed contra eum qui dedit. sed non perfecte datur etiā prescrip.
verbis vt hic et q sit ratio dic vt ibi dicā. ¶ Item adhuc potest
opponi qd etiam quando sciui non debeat dari actio de dolo
ad interesse serui manumissi. quia pro illo potest cōpetere actio
prescrip. ver. vt est tex. in fi. huius glo. Solu. ibi non erat dare
aliud interesse quam illud ideo pro illo dat prescrip. ver. vt est tex. in
fi. huius. l. vt ibi tangit in glo. sed hic erat dare aliud interesse
scz quia contractus nō erat impletus quem impleri intererat
et interesse erat estimabile ibi non. vnde cum possit dari pscri-
ptis verbis ad interesse. quia contractus non est impletus ad
qd principaliter ordinabat hec actio nō dat ad interesse serui
deperditi quoniā ad illud principaliter non ordinatur sed or-
dinaret condictio ob causam si libertas esset repetibilis sed qr
non est locus condictioni ob causam datur actio de dolo vt. l.
cū pponas. C. de dolo. patet ergo per multos tramites opor-
tere incedere ad declarandum istos tex. ¶ Ultimo in glo. seq.
op. qd iulianus fuit sibiipsi cōtrarius dum dicit qd qn fui igno
rans det contra me ciuilis actio in. l. iurisgētium. §. et ideo re-
fert iuriscōsultus Julia. dixisse hoc casu nō dari ciuilē actio-
nem. sed in factū pretoriam nō natiuam sed datiuā qd iuriscō
sultus ibi reprehendit. quia imo est ciuilis et natiua cū habeat
sufficientē et preexistentem materiā ex qua potest oriri. gl. dicit
istum tex. debere intelligi. scdm illum ne Julia. sibi cōtrariet.
vel dic qd variauit Julia. quia hic nō potest dici qd intelligit
scdm illum dum dicit in factum ciuilem et ibi dixit de pretoria
tene quā vis quia non multum est curandum.

2 ☞ Datio ordinata ad factum φ reputetur pro facto ⁊ factū cuius finis est datio reputetur datio.

3 In cōtractu facio vt des ad hoc vt deť actio de dolo tria sunt necessaria.⁊ nu.3.

4 In contractu innominato facio vt des si factū est irrepetibile non cōpetit condictio ob causam sed loco eius surrogať actio de dolo ⁊ an etiam actio prescriptis verbis.⁊ nu.1.

5 In facio vt des quare non detur prescriptis verbis sed de dolo tantum.

6 Licet facienti cōtra non dantē non detur actio pscriptis vbis quia peteret ab alio plus ꝙ ipse fecerit tamen danti cōtra nō facientem bene daretur pscriptis verbis quia peteret minus.

7 Facienti contra non dantem licet non deť prescriptis verbis tamen contra illū qui dedit sed non perfecte bene datur.

8 In contractu facio vt facias ideo dať prescriptis verbis: quia ibi non est inequalitas sed simile factum ab vtraqꝫ parte.

9 In facio vt facias si ex tuo facto adest mihi ⁊ ex meo nō tibi φ possit idem dici φ in facio vt des.

1 **Quod si faciam.** ¶ † In ɔtractu facio vt des datur facienti contra nō dantem actio de dolo non autem prescriptis verbis hoc dicit. Et iste.§.facit difficultatē in ista materia plusꝙ aliquis alius. Et aduertendum. quia glo. magna dum recitat opi. Joā. videtur sentire quia in hoc contractu facio vt des ex neutraqꝫ pte deť mihi actio de dolo. licet hic loquatur in faciente cōtra nō dantem sed glo. videtur sentire idem econuerso vt seruetur equalitas ⁊ procedit ratio Joānis de equalitate si bene inspiciatur ista opinio. non est vera ⁊ est cōtra versiculum precedentem. vt patet ex his q̄ ibi dixi. sed glo. voluit φ ibi nullo modo posset dici facio vt des. sed solum do vt facias quod non est verum. Itē debes scire φ Bar. videtur intelligere φ ista actio de dolo subrogatur loco actionis pscriptis verbis que hoc casu nō potest dari ⁊ sic que detur ad interesse. quia cōtractus non est impletus ⁊ vltra. h. d. ipse in hoc cōtractu reperiri aliā actionem de dolo que subrogatur loco condictionis ob causam qn̄ factum erat irrepetibile de ista dicit loqui. l. cum proponas. C. de dolo. ista opi. nullo modo placet quia nō est dare nisi vnicā actionē de dolo que datur facienti quatenus interest sua nō fecisse quando est tale factū quod non poterat repeti: ⁊ sic subrogatur loco cōdictionis ob causam nō autem dať ad interesse. quia contractus non impleť nam nulla esset probabilis ratio si posset ad illud interesse competere quare magis daretur de dolo ꝙ prescrip. verbis vnde dico φ illud interesse non potest peti hoc casu. sed quare nō. maximus est labor ⁊ difficultas in ostendendo ⁊ glo. laborauit nec posuit veritatem nec docto. vt dicam super ea. ¶ In glos. magna que format duo contraria vnum de. l. cū proponas. C. de dolo. per quā videtur φ nō solū in facio vt des deť actio de dolo. sed etiam in do vt des vt ibi. Solu. est verū φ ibi fuerit do vt des: sed fuit facio vt des. quia fuit actū φ ego deberem manumittere ancillam meā. ⁊ tu dares seruum tuum tradidi tibi ancillam meam trāsferendo dominiū vt manumitteres si hoc fecisti ego videor manumisisse cuius mandato manumissa est sicut ergo si ego manumisissem

2 diceť facio vt des † ita nunc quia datio quā feci ordinabať ad factū quod facere tenebar: ideo pro acto reputabatur sic econuerso factū cuius finis est datio reputať datio qḋ īducitur ad qōnes quotidianas de quibus vide per Bar. in. d. l. cum proponas. ⁊ in. l. v. §. fi. de verbo. obli. Secundum contrariū de. l. cum mota. C. de transac. vbi datur actio prescrip. ver. in facio

3 vt des. ¶ † Solutio vt procedat quod dicitur φ detur de dolo tria sunt necessaria. primo φ ex facto meo nihil adsit tibi vt si manumisi seruū meum si autem adesset quia te liberarem ab eo quod mihi deberes daretur actio prescrip. ver. vt in. l. contraria. ⁊ ista est singularis ⁊ principalis limitatio quam tenēt omnes. quidam tamen vt Alexan. dixerunt contrarium per. l. solent. ꝗ. eodem. in fin. sed glo. ibi soluit. ¶ Secunda limitatio φ tunc datur de dolo si aduersarius erat in dolo: vt. §. proximo versi. ⁊ in dicta. l. solent. in fi. sed si nō erat in dolo nō posset dari actio de dolo sed loco eius dareť vtilis prescrip. ver. ⁊ ita potest intelligi dicta. l. cum mota. fm̄ alium intellectū quē ponit ibi Barto. dum tex. loquitur de vtili nō enim debet rema-

4 nere destitutus ille qui fecit. ¶ † Tertio requiritur vt factum quod fecit sit irrepetibile ⁊ sic non competit condictio ob causam sed loco eius subrogatur actio de dolo ita ītelligitur hic. ⁊ dicta. l. cum proponas. Sed contra φ non fuerit hoc necesse statuere cum pro tali interesse possit dari actio prescri. verbis vt in fi. huius. l. Sol. hic loquitur in contractu facio vt facias in quo vni facienti contra alterum datur actio prescrip. verb. regulariter hic in facio vt des. rationem diuersitatis dicā sta-

5 tim. ¶ † Quero ergo que sit ratio quare in facio vt des nō deť prescrip. ver. sed dolo tantū cum in alijs bene detur in gl. sunt tres opi. prima Azo. qui non respondet ad ppositum. sed tūc dicit tunc dari de dolo quādo nihil adest quādo adest pscrip. ver. dari. certe nos querimus quare quādo nihil adest nō dať prescrip. ver. alia fuit opinio Joā. scꝫ vt seruet equalitas: quia si in hoc de cōtractu daretur prescrip. ver. sicut in alijs ex vna parte. scꝫ ei qui dedit daretur duplex actio scilicet prescri. ver. ⁊ condictio ob causam ex altera vnam tantum scꝫ prescriptis verbis nō condictio ob causam si factum est irrepetibile. ideo fuit prouisum φ ex vtraqꝫ parte daretur de dolo tantum. hāc opinionē glo. reprobat. ⁊ bene quia non habet colorem: nec est vera: quia imo ex parte dantis datur prescri. verbis vt in pcedenti versi. glo. ergo tertio dicit φ ideo non datur prescriptis verbis ei qui fecit illud ex quo nihil adest. quia actio prescrip. verbis est inuēta vt detur ei qui vestiuit id est impleuit cōtractum. sed quando ex facto non id est non dicitur quis implere perfecte. hec ratio nō placet quia satis dicitur īplere qui facit illud ad quod tenebatur ex forma contractus. si ergo fuit actū vt faceret aliquid ex quo nihil tibi adest satis impleo. quia voluntatem tuā impleo. argu. l. penul. §. de condictione ob cām. ⁊ ideo remanemus in confuso nec doc. declarant: mihi videtur φ non possit alia ratio assignari nisi ratio inequalitatis cuitande nō eo modo quo dixit Joan. sed alio. quia si aliquid facio ex quo tibi resultat vtilitas non videtur equum vt possim agere prescriptis verbis vt aliquid mihi des ex quo mihi resultauit vtilitas vel etiā ad interesse. quia non das. ⁊ ideo solū prouidetur mihi de actione de dolo ad interesse. quia feci vel de vtili actione prescriptis verbis ad idem interesse si nō fuisti in dolo non autem vt possim agere vt impleať contractus vel ad interesse. quia non impleť nec ad hoc dať actio de dolo. de

6 qua hic licet Bar. † sentiat contrariū. ex istis patet intellectus ad ver. precedentē. quia licet facienti contra non dantē non deť prescrip. ver. vt hic quia peteret ab alio plus ꝙ ipse fecerit alteri ecōuerso tamen danti contra non facientē bene dareť prescriptis verbis: quia nō peteret plus sed minus. vt. §. pcedēti.

7 † Itē licet facienti contra non dantē non detur prescrip. verb. vt contra illum tamē qui dedit sed nō perfecte bene datur ibi in fi. quia postꝙ dedit quatenus in eo fuit videtur renuntiasse illi renūtiationi de inequalitate qꝫ nō est anteꝙ aliquo modo

8 dederit. † Idē in contractu facio vt facias. ideo datur prescri. verbis quia ibi nō est inequalitas: sed simile factum ab vtraqꝫ parte veniebat fiendum vt si manumisi seruū meum vt tu manumitteres tuum nec ex meo tibi adest nec ex tuo mihi. si ergo manumisi ⁊ tu: nō possum agere vt manumittas. quia nō pe-

9 to plus ꝙ fecerim. † Sed si ex tuo facto adest mihi ⁊ ex meo nō tibi posset idem dici qḋ in facio vt des ita intelligo istā materiam difficilē ⁊ subtilem. Non sunt hic alia.

2 ☞ Contractus potest ex pacto excedere naturam suam ⁊ nihilominus remanere in suo nomine.

3 Contractus innominati habent naturā contractuū nominatorum quibus assimilantur ⁊ in quo.

4 Mandatū etiā non gratuitū dicitur mandatū respectu illius qui agit ⁊ illius cōtra quē agitur. licet inter dn̄m ⁊ mandatarium potius sit cōtractus locationis ⁊ conductionis. ⁊ nu. 5.

5 De natura mandati est. vt si aliqd mandatarius impendat de suo repetat per actionem mandati.

1 **Sed si facio.** ¶ † Ex ɔctu facio vt facias oritur actio prescri. ver. q̄ habet similitudinem cum mādato. h. d. in effectu vsqꝫ ad ver. si ergo ⁊ ponit plura exempla primū quādo agitur inter me ⁊ te vt tu exigas a debitore meo Carthagini ⁊ ego a tuo Rome. si ego exegi a tuo ⁊ tu non vis exigere a meo quā actionem habeam. Scōm exemplū est vt si agimus vt tu edifices ī solo meo ⁊ ego in tuo ego edificaui ⁊ tu non vis edificare de hoc scōo non est magna dubitatio sed de primo. quia videtur qḋ mihi competat actio mandati quia mādatū hincinde videtur interuenire qḋ patet quia nō potes exigere a meo sine mandato meo nec ego a tuo sine tuo videť ergo contractus mandati fm̄ exigentiā subiecte materie ⁊ si dicatur hoc non est verum: quia non est de natura mandati φ mādatarius exequatur mandatum suis impensis imo impensis mādantis patet supra manda. l. idemqꝫ. §. idem labeo. de procura. l. qui proprio. §. litis. ⁊ in casu presenti sit cōtrarium quia tu debes exigere a meo īpensis tuis ⁊ ego a tuo meis. respōdetur φ propter hoc mandatum non mutat natu-

2 ram suam † quia potest cōtractus ex pacto excedere naturam suam ⁊ nihilominus remanere in suo nomine vt patet. i. l. j. §. si conuenerit. et. l. lucius. §. deposi. ponit etiam text. hic vnum aliud exemplū in contractu locati in quo venit leuis culpa de natura contractus: ⁊ tamē si per pactum promisit custodiam tenetur de leuissima. vt. §. locati. l. qui mercedē. nec propter ea desinit esse

definit esse contractus locationis.preterea si eandem quantitatem impēdimus puta tu decem ⁊ ego decem cessat predicta dubitatio quia nec tu videris impendere de tuo cum ego tantundem impendi pro te ⁊ econuerso.Si autē vnus plus impēdat ꝙ̄ alter adhuc videt̄ mandatum ⁊ ꝙ possis a me repetere illud plus ⁊ ego a te quia non mādaui tibi rem tuam sed meā ⁊ ita econuerso.alias non esset mandatum sed consilium.vt.s. manda.l.ij.§.fin.finaliter his non obstantibus que dixit allegando determinat contrariū ꝙ non detur actio mandati sed actio prescrip.ver.tam in hoc casu ꝙ̄ in alio agatur vt ego edificem in tuo ⁊ tu in meo in quo non cadunt dicte dubitationes ⁊ ꝙ ista actio prescrip.ver.⁊ hoc casu erit similis actioni mandati seu iste contractus erit similis.contractui mandati cum quo habet conuenientiam sicut in.§ at cum do.est similis locationi.⁊ in.§.at si quidem.est similis emptioni.hoc dicit iste tex.
3 difficilis qui ex predictis apparet clarus.† ⁊ allegatur ꝙ con-
a tractus innominati[a] habent naturam contractuum nominatorū quib⁹ assimilantur ⁊ gl.hic super verbo similis declarat in quo quia non vt sint bonefidei licet illi sint:sed quantum ad dolū ⁊ culpam ⁊ casum vt eo modo veniant etiam in istis quēadmodum veniunt in alijs quibus assimilantur.⁊ ad hoc etiā allegatur.l.cum qui.§.j.s.cōmo.⁊.j.eo.si gratuitam.quod autem dicit gl.ꝙ non fuit bonefidei fallit in duobus titulis ꝑcedentibus vt insti.de acti.§.actionum.⁊.l.ij.C.de rerum permu
4 tatio.¶ † In tex.ibi ⁊ si eandem quantitatem non referas istū ver.ad versi.proxime precedentem quando fuit actum vt non impendas vltra decem tunc enim si impēderes vltra non posses illud recuperare.quia contra formā mandati fecisti vt.l.si pro te supra mandati.cuius contrarium.j.subijcitur.in versic. sinautē.sed referas ad casum propositum in prin.quando fuit actum simpliciter vt exigas a debitore meo tuis impēsis ⁊ ad meam vtilitatem ⁊ ego a tuo meis impensis ⁊ ad tuam vtilitatem.nam si tantum impendis tu quātum ego cessat dubitatio de qua.s.in versi.ꝙ̄uis enim.quia non videris exequi mandatum tuis impensis cum tantūdem ego impendam pro parte ⁊ sic nō est contra naturam mandati sed certe etiam si plus impendat vnus ꝙ̄ alter adhuc idē erit quia poterit illud plus re
5 petere ⁊ hoc† etiam de natura mandati vt si aliquid mādatarius impendat de suo repetat per actionem mādati vt in iuribus supra allegatis tamen finaliter determinat contrariū nō tamen negatur hic quominus dicatur habere mandatū a me quātum ad debitorem meum a quo sine mādato meo exigere non potes ⁊ idem econuerso.si ergo quando agis contra debitorē meum producis instrumentum in quo continetur ista cōuentio inter te ⁊ me sufficit ad probādum mandatū licet in eo non contineatur ꝙ faciam te procuratorem ad exigendum ab illo.sufficit enim ꝙ ex isto istrumēto apparet de volūtate mea qd̄ no.⁊ perpetuo tene menti.nā per hoc dicit Bal.C.de ꝓcur. l.litem.⁊ Cy.super rubrica illius tituli ꝙ licet hodie cum istis procuratoribus curiarum qui ad hoc cōsueuerūt locare operas suas inter dominū ⁊ procuratorem non contrahitur contractus mandati.sed potius locationis ⁊ conductionis vt.s. ea.l.§.vt cum do.⁊ sic inter eos non orit̄ actio mandati sed locati quia mandatū debet esse gratuitum vt oriatur actio mādati alias non illa sed locati oritur vt.l.j.in fi.supra manda.⁊ hodie communiter procuratores exercent officium pro certo salario ⁊ mercede nihilominus non poterit aduersarius ponere tu non habes mandatum exigendi contra me quia man-
b datum debet esse gratuitum[b] ⁊ tu prestas officiū gratuito sed pro mercede quia poterit respondere quia licet inter me ⁊ dominum sit contractus locationis ⁊ cōductionis tamen quātū ad te videor habere mandatum domini cum appareat de voluntate sua ⁊ resultat mandatum ex illo contractu.text.est hic notabilis ⁊ singularis.

2 ☞In isto ꝯtu facio vt facias de quo hic.postꝙ̄ actio ꝑscriptis verbis pōt dari ad interesse puta serui mei manumissi. quare detur actio de dolo.s.in.§.quod si faciam.

3 Habens ius patronatus nō dr̄ ex hoc esse locupletior.sed si careret vbi non deberet carere diceretur ex hoc pauperior.

4 Quod in vltima voluntate ratione huius cōmodi non possit onerari onere pecuniario.

1 Si ergo. ¶ † Hic iuriscōsultus rn̄det ad qōnem formatam in princ.l.postꝙ̄ ad euidētiam tam plene prosecutus est hanc materiam ⁊ determinat in casu illo quando fuit actū vt ego manumittam seruū meū qui est filius tuus naturalis ⁊ tu econuerso:⁊ ego manumisi meum ⁊ tu nō vis manumittere tuum ꝙ iste est cōtractus inominatus facio vt facias ex quo orit̄ actio prescrip.ver.que datur ad interesse meum quatenus mihi interest seruum meum nō manumisisse pone ꝙ si seruus meus valebat quinquaginta agam ad quinquaginta.sed dubitat̄ quia remansi patronus an debeat istud estimari tantū quātum valet puta decem ⁊ rn̄detur ꝙ non qꝛ in eo non cadit estimatio. ¶ Oppo.ꝙ actio prescrip.ver.hoc casu det̄ ad interesse.s.quatenus interest contractū fuisse impletum vt.s.ea.l.§.j.⁊.ij.⁊ hic dicit̄ ꝙ datur quatenus interest mea nō impleuisse ex parte mea gl.respōdet ꝙ hic nō est dare aliud interesse ꝙ̄ istud.nam qd̄ non manumiseris seruū tuum nō pōt interesse mea nisi rōne affectionis quia est filius meus naturalis que affectio nō potest estimari cōmodo pecuniario nec etiā libertas que erat sibi danda ideo postꝙ̄ nō potest cōpetere pro illo cōpetit pro isto sed si pro illo posset cōpetere nō cōpeteret pro isto imo pro isto daretur actio de dolo cum sit factum irrepetibile ⁊ ex eo nihil adest tibi si essemus in cōtractu facio vt des ⁊ tu esses in dolo vt.s.e.§.ꝙ si faciam vel daretur prescriptis verbis vtilis si nō esset in dolo vt ibi dixi.nam de propria natura istius actionis nō est vt detur ad repetendum datū vel ad istud interesse quia impleuit sed vt contractus impleatur ⁊ ad interesse si non implet̄ ꝙ succedit loco implemēti nisi quando ad illud non potest dari vt est dictum.⁊ si factum esset repetibile etiam tunc non daretur prescrip.verbis sed cōdictio ob causam.j.e.si tibi decem.vel dic scd̄m gl.ꝙ hec actio de sui natura potest dari ad vtrūꝗ interesse ⁊ ꝙ est in electione actoris ad quod ipsorꝝ magis agere vult ⁊ quod magis sibi expediat habere intellige non vt vtrūꝗ possit petere sed alterum tantū.Item intellige gl.eo casu quo reperiat̄ vtrūꝗ in-
2 teresse.sic nō in casu huius.§.alias gl.sibi cōtrariat̄.¶ † Sed extra gl.oppo.postꝙ̄ hec actio pōt dari ad istud iteresse serui mei manumissi quare dat̄ actio de dolo in.§.qd̄ si faciam.cum possim ista repetere q̄ non est odiosa.rn̄deo hic loquit̄ in ꝯtu facio vt facias ⁊ loquitur qn̄ ex neutro facto aliqd aderat aduersario ⁊ sic cōpetebat mihi actio ꝑscrip.ver.vt impleres contractū quia nō est dare illam inequalitatē de qua ibi dixi quia nō peto vt plus facias ꝙ̄ ego fecerim.postꝙ̄ ergo pōt dari pro principali interesse extēdit̄ vt det̄ etiā pro alio ibi vero nō poterat dari vt ꝯtus implerer̄ ne resultaret iniqtas vnde etiam nō datur ꝓ isto interesse sed dat̄ de dolo loco condictionis ob
3 cām.ista sunt subtilia valde ⁊ difficilia ad sustinēdū.¶ † Vlti-
c mo allegat̄ iste tex.in fi.ꝙ ille q habet ius patronatus[c] nō dicit̄ ex hoc esse locupletior qd̄ declara vt in gl.sed si careret vbi nō deberet carere diceret̄ ex hoc pauperior vt.l.titius.⁊ ibi te-
4 tigi.s.de act.emp.sic ergo patet † in vltima volūtate rōne hui⁹ cōmodi non posset onerari onere pecuniario vt ꝓbat̄ in.l.plane.la.ij.de le.j.ad qd̄ etiā.l.ab eo.C.de fideicom.

2 ☞Si dixi do tibi hanc insulā titulo venditionis vt aliā insulam meā reficias.nec fuit aliud pretiū statutū.non est venditio sed cōtractus innominatus do vt facias.

3 Licet in instrumento gabellarū apponat̄ titulus venditionis quia vendantur si tñ ꝓ pluribus annis ⁊ mercede soluēda singulis annis non erit venditio sed locatio.

4 Licet in libello appelletur contractus venditionis.cum ex forma eius appareat ꝙ sit alius non vitiat̄ libellus.

5 Si in instrumento aliquis cōstituat̄ syndicus ab vno priuato nō erit syndicus sed procurator.idē econuerso si constituatur ab vniuersitate ꝓcurator ꝙ erit syndicus.

6 Renūtiatio nō potest fieri de iure futuro ⁊ quid in pacto.

1 Insulam. † Error in nomine contractus nō vitiat contractū.hoc dicit ⁊
2 semper allegatur.¶ † In tex.ibi vendidi.i.dixi do tibi hanc insulā titulo venditionis vt aliam insulā meam reficias nec fuit aliud pretium statutū.certe non est ven. q̄ sine pretio stare nō potest sed est cōtractus innominatus do vt facias reiecto nomine apposito in instrumēto tanꝙ̄ inutili
3 ⁊ per errorem apposito.¶ † Et per istā.l.bene patet ꝙ licet in instrumēto istarū gabellarum apponatur titulus vēditionis quia vendant̄ si tamen ꝓ pluribus annis ⁊ mercede soluenda singulis annis nō erit venditio sed locatio quia cōmodum venit percipiendum per ipsum emptorē ex sua ꝓpria autoritate qd̄ est de natura emptionis idem in venditione fructuū percipiēdorū si venditor habeat ipsos percipere ⁊ tradere emptori erit ꝓprie venditio.si autē emptor habeat eos percipere dicet̄ ꝓprie locatio ad hoc.j.de vsufru.le.l.fundi trebatiani.⁊ qd̄ no. in.l.si quis ita.s.de vsufru.⁊ ita no.Bar.in.l.cotem.§.qui maximos.de publica.quod est vtile vt alias dixi ꝓpter remissio-
4 nem mercedis qd̄ non fit in cōtractu venditionis.¶ † Potest etiam allegari ad plus ista.l.ꝙ licet in libello appelletur contractus venditionis cum ex forma eius appareat ꝙ sit alius
5 non vitietur libellus.¶ † Item ꝙ si in instrumēto aliquis cōstituatur syndicus ab vno priuato non erit syndicus sed ꝓcurator:idem ecōuerso si quis constituatur ab vniuersitate ꝓcurator non erit procurator sed syndicus fm̄ subiectam materiā

a ¶Cōtractus innominati.Addō ꝙ habēt vti.mādati fm̄ Bal.in c.ex parte decani.de rescript.in vij.col.

b ¶Mandatum dꝫ eē gratuitū. Adde ꝙ mādatum gratuitum inducit dispositionem qn̄ inducit̄ motus pius vide per Barb. cōsi.xiiij.in.iiij. volu.

c ¶ Qui hꝫ ius ꝑronatus.adde doc.in.c.cū seculum.de iure patrona.

non obstante impropria locutione ⁊ ad hoc text. in l. si vno. in princi. §. loca. ⁊ in l. sed ⁊ si possessori. §. sed si rerum. ff. de iure-
6 iuran. allegat etiam Iac. bu. in l. j. C. de pactis. † ꝙ si quis renuntiat iuri futuro alicui presenti valebit vt pactum quod potest fieri inter presentes ⁊ consentientes non autem erat nulla tanq̄ renuntiatio que nō potest fieri de iure futuro. sed pactū sic vt. d. l. j. ⁊ ibi no.

1 **Si tibi decem.** †Actio prescriptis v̄bis datur ad interesse si repetitur alijs per cōdictionem ob causam repetitur qd est datum. hoc dicit. ¶ In tex. ibi quāti mea interest. hic videtur text. contra glo. que est in l. naturalis. in fi. que dicit ꝙ non repetitur istud interesse. scilicet ꝙ seruum tuū manumittas. sed dic ꝙ non repetit in casu illius. §. sed potest repeti in alio casu non affectionis. s. pecuniarium si propter aliquam vtilitatem pecuniariam interest mea vt manumittas nō propter hoc solum ꝙ sit filius meus.

2 ☞ Actio prescriptis verbis potest competere ad restitutionem eius qd datum est qn̄ fuit expresse actum de restituendo. alias nō sed condictio ob causam.

3 Pactū appositū iuxta traditionem rei non dicitur nudum q̄r vestitur coherentia traditionis.

4 Qd ex tali pacto oriatur actio prescriptis verbis.

1 **Si dominus seruum.** †Hec actio dat vt fiat qd cōuenit in pacto incōtinēti apposito. hoc dicit. ¶ In tex. ibi estimatum dedisset subaudi hec actio ꝙ si reperiat culpabilis remanet seruus penes eum: alijs restituat vel seruus vel decē ⁊ non fuit repertus nec vult restituere. vnde querit ad qd agi potest ⁊ qua actione ⁊ respon
2 detur vt sequit. ¶ †Et sic not. hic tria primo ꝙ actio p̄scriptis verbis potest cōpetere ad restitutionem eius quod datum est quando fuit actū exp̄sse de restituendo ⁊ no. in l. j. de do. in glo. magna. vt. ff. de cōdi. inde. l. ij. in prin. in glo. j. alias non sed cōdictio ob causam: vt. ff. e. l. naturalis. §. j. ibi in qua actione ⁊c.
3 Item † ꝙ pactū appositum iuxta traditionem rei non dicitur nudum. quia vestitur coherentia traditionis ⁊ hoc vult tex. di-
4 cere in fin. l. in traditionibus. ff. de pac. tertio † ꝙ ex tali pacto oritur actio prescri. verbis vt hic. ⁊ l. ij. C. de pac. inter empto. ⁊ vendi. vnde bene facit pro opinio. Barto. contra vltramon. quia illa actio non nascitur ex contractu innominato que resultat habita relatione pacti ad contractum. sed ex isto pacto: alias frustra in fine diceret ꝙ istud pactum non videtur nudū nam ad alium finem nō dicitur nisi quia producit de se actionem. ⁊ fuit istud pactum de restituēdo si nō reperiatur culpabilis. ⁊ adde quod dixi in l. penul. ff. de cōdi. ob causam. de illo qui se dat alteri torquendum.

2 ☞ Actio prescriptis verbis dicitur etiam actio incerti quādo datur ad factum.

3 Et quod etiam non fiat condēnatio ad ipsum factum nisi offeratur interesse.

4 Liberatus ob causam. s. vt nomen debitoris mihi delegaret si non delegat an possim agere vt faciat ꝙ promissum est ⁊ vt se reponat in pristinam obligationem.

1 **Ob eam causam.** † Ex cōtractu facio vt facias dat actio p̄scriptis verbis vt fiat qd conuenit hoc dicit. ⁊ sic per istā. l. supplet. l. naturalis vbi nō dicitur ꝙ det vt fiat qd cōuenit: sed ad interesse ⁊ cū ista concor. l. preci. C.
2 de rerum permu. ¶ †No. etiam ꝙ dicitur ista actio incerti qn̄
3 datur ad factū sic. j. eo. promisisti. Item † ꝙ non fit cōdēnatio ad ipsum factū vt in fi. qd est verū nisi offerat interesse: vt in l. si quis ab alio. de re iudi. ¶ In text. ibi nō vetus obligatio restaurabit supple hac actione quia nō datur regulariter ad repetendū qd datum vel factū est nisi qn̄ fuit hoc expresse actum vt dixi. ff. l. p̄xi. ⁊ hic non fuit actū expresse nisi det expromissor ꝙ reponat se in pristinam obligationem nō tamen negat ꝙ si actor vult possit agere cōdictione ob causam vel sine causa vt reponat in pristinam obligationē postquā non implet p̄missa ⁊ ita loquit. l. si quis accepto. ff. de condi. ob causam. de qua gl. opponit ⁊ soluit multis modis ⁊ ex his patet solutio vera de illo tñ dic vt not. in d. l. si quis accepto. vbi distinguit an debitum esset purum: ⁊ tunc conducit ipsa pecunia an cōditionale vel in diem ⁊ tunc cōdicit liberatio vt se reponat in pristinam obligationē non tamē intelligas ꝙ possit agere ad vtrūq̄ vt faciat qd promissum est ⁊ vt se reponat in pristinaz obligationem. imo debet vnū eligere vt dixi. ff. eo. l. naturalis. §. at cum do. ⁊ l. si tibi. ⁊ ita intellige glossam hic.

2 ☞ Habens vsumfructum rerū que vsu consumunt qui non est p̄p̄ie vsufructus cū in ipsum transferat dominiū dictarū rerum tenet prestare cautionem de restituendo tantūdem nō autem idem corpus finito vsufructu.

Partis tertie. Lex ista cum sequen. non loquitur de actione prescriptis verbis sz de actione in factū generali subsidiaria seu que datur loco actionis aquil. ⁊ de eadez loquitur. l. qui seruandarum. per totam. l. j. eadem. l. autem si vir cum duabus sequen. j. eodem loquitur de actione in factū non generali. sed que est eadem cum actione prescriptis verb.
1 de quibus per gl. ff. eo. in rubrica. ⁊ ista. l. hoc dicit. † Pecunia data ad fruendum omissa cautione finito vsufructu repetitur per actionem in factum subsidiariam ⁊ per eum ad quem res pertinet si per ipsum non fuit soluta sed per alium. hoc dicit. Et in hoc stat vis: quia cum non fuisset soluta per eum nō poterat sibi dari alia actio. sed quia equum est sibi actionez dari: quia pecunia ad eum pertinet. ideo recurritur ad subsidiariā. si autem fuisset soluta per eum daretur sibi certi condictio generalis vel sine causa: vt. l. hoc senatus. ff. de vsufruc. ea. re. que
2 vsu consu. de qua glo. opponit ⁊ ita finaliter soluit in fine. † Et premitte ꝙ ille qui habet vsumfructum rerum que vsu consumuntur qui non est proprie vsufructuarius cū in ipsum transferatur dominium dictarum rerum quod non est regulariter in rebus que vsu non consumuntur. sed dño remanet proprietas vt in l. j. ff. de vsufruc. tenetur prestare cautionem de restituendo tantūdem non autem idem corpus finito vsufructu in toto ti. de vsufruc. earum rerū que vsu consu. hic nō fuit p̄stita ista cautio ⁊ finitus fuit vsusfructus vñ erat dubiū quā actionem habebat heres ad quē pertinebat pecunia cū p̄ ipsum nō fuerit soluta sed p̄ creditores hereditarios ⁊ rñdetur vt hic. nō enim cōtrahit vel quasi. ideo destitutus est actione ordinaria. ¶ In fi. glo. magne iunge ambas vltimas solutiones ⁊ dic ꝙ aut quis vult agere vt prestetur cautio per errorem omissa ⁊ tunc dat condictio incerti vt in prima parte istius. §. quod cōtingit. si adhuc durat vsusfructus si autē est finitus debet agi ad hoc: sed ad ipsam pecuniam restituendam ⁊ tūc aut p̄ ip̄m qui agit fuit soluta pecunia ⁊ tūc agit certi cōdictione vel sine causa que orit ex quasi cōtractu qui resultat ex traditione. aut fuit soluta per alium ⁊ ille cessant: quia cessat quasi cōtractus: ideo recurritur ad actionem in factum vt hic.

1 **Quia actionum.** †Actiones ī factū subsidiarie fuerūt inuente a p̄tore quoties equum est actionem dari ⁊ non reperitur aliqua actio prodita. Itē ad supplēdum edicta pretorum ⁊ etiam ll. ciuiles qn̄ minus plene prouident vt patet in actione. l. aqlie. q̄ competit qn̄ datur dānuz de corpore in corpus imediate qn̄ autē de nō corpore in corpus: vel ecōuerso vel aliquo mediāte non cōpetit actio directa. l. aqlie. quia verba illius. l. talē casum nō cōprehendunt. tñ quia de mente. l. hoc fuit supplet per pretorē ⁊ dat actio in factuz loco actionis. l. aquil. hoc dicit in effectu. l. ista suppleta. per. l. q̄ seruandorum. maxime in. §. j. ⁊ ij. ⁊ fi. vbi ponunt exempla ad qd vide qd bene no. C. ad le. aq. l. de pecoribus. ⁊ adde qd istud est verū nisi p̄cedat inter partes aliquis Sctus nominatus. quia tunc ageret ex illo pro tali dāno nō actione in factū: vt. ff. loca. l. qui domum. ¶ In tex. reddendo actiones in factum accommodatas quod est quando non datur dānū de corpore in corpus: sed aliter quod dic vt. d. l. de pecoribus. per glo. ⁊ dicta. l. qui seruandarum. §. j. ⁊ ij. ⁊ ff. ad le. aquil. Item si obstetrix in prin. ⁊ §. j. ⁊ ij. cum pluribus alijs.

1 **Si vir vxori.** †Actio in factum que dicitur prescriptis verbis orit ex pacto incōtinenti apposito. hoc dicit. ista est alia species actionis in factū q̄ illa de qua loquūtur. ll. p̄cedentes vt patet ex no. per glo. sup̄ rubri. nam in l. si dominus. ff. eo. appellatur prescriptis verbis. ⁊ in l. ij. C. de pact. inter empto. ⁊ ven. ⁊ hic appellatur in factum sic. j. l. proxima.

1 **Si tibi rem.** †Vbi est incertum de noīe cōtractus vel quis contractus fuerit celebratus recurrit ad actionez in factū que est eadē cū actione prescriptis verbis. hoc dicit sic. ff. eo. l. j. ¶ In tex. ibi gratuita esse debet qd hic non est quia in casu quo vendas vltra decē fuit actum ꝙ illud vltra sit tuū ⁊ sic non impendis officium tuū gratis. ergo nō fuit mandatū nec societas quia in casu quo nō vendis vltra decem noluit ꝙ aliquid haberes de illis decē: sed ꝙ ītegra mihi restituas ⁊ sic nullū cōmodum es percepturus qd est preter naturā societatis que debet esse equalis. potius est ergo quidam contractus innominatus facio vt facias cū certū sit negotium esse gestum ⁊ ignoratur in quā speciem contractus cadat.

2 ☞ In contractu societatis quādo vnus ponit rē alter operā nō trāsfertur

non transfert dominium rei in totum in socium ⁊ si vnus ponat pecuniam alter operam ⁊ pecunia perdat anteꝙ̄ opera sit prestita periculum pertinet ad vtrūꝙ̄.

1 **Si tibi.** † Ubi res ad meliorandum traditur vt quod melioratur diuidatur si dominium transfertur in totum datur actio prescrip. verbis si pro parte vel in totū retinere datur actio pro socio. hoc dicit ista. l. quam perpetuo tene menti fm Bart. ⁊ vide omnino quod not. per Pe. ⁊ Bald. in. l. si paciscenda. C. de pactis. ⁊ primo loquitur quando fuit dominium in totum translatum vsꝙ̄ ibi sed si puerum. Secundo quando in nihilū vel etiam in totum vsꝙ̄ quasi ad finem. Tertio quando ꝑ pte.

2 ¶ † In text. ibi quia pretij loco partē rei mee supple quādam partē: recipiam enim partem aree cum parte edificij vnde nō potest dici venditio in qua requirit pretium in pecunia numerata neꝙ̄ mandatū quia nō gratis edificasti sed habiturus es partē aree mee neꝙ̄ societas per rationem que sequitur quam

a no. diligenter ꝙ in cōtractu societatis quando vnus ponit rē[a] alter operam non transfertur dominium rei in totū in socium ⁊ sic expone hic dum dicit dominus esse desinit supple i totū: sed pro parte sic ideo si vnus ponit pecuniā alter operam ⁊ pecunia perdatur anteꝙ̄ sic prestita videtur ad vtrūꝙ̄ pertinere periculum sicut ad vtrūꝙ̄ pertinet dominiū ⁊ sic ꝙ teneat ille refundere dimidiam ei qui eam posuit ad hoc. ss. pro socio si id quod declara vt in. l. j. C. pro socio.

1 **Qui seruandarum.** † Qui me dānificat sine cā si qdē dolose tenet mihi actione de dolo. si autē non dolose tenet actione in factum. hoc dicit ad hoc vltimum ad. l. iij §. d. ss. de condi. ob cau. ¶ In glo. iij. in fi. dic breuiter si proiecisti sine causa quia non suberat iustus timor teneris mihi ad estimationem totalem vel actione de dolo vel in factum vt hic. Si autē cum causa quia erat iustus timor nō teneris mihi sed naute: ⁊ nauta tenetur mihi ⁊ possum agere ꝯ eum vt agat contra te non ad totalem estimationem. sed vt cōtribuas tu cum alijs vt in. l. contraria.

1 **Si seruum.** † Quando datur damnū de nō corpore in corpus vel ecōuerso de corpore in non corpus non competit actio l. aqui. directa. sed in factū loco eius subrogata. hoc dicit cum. §. sequenti. Et in primo casu dicitur dari de non corpore in corpus: quia si spoliaui seruū tuum ista spoliatio quā feci corpore meo non est illa que seruum tuum interfecerit. sed frigus postea superueniens: sed non ego immediate. sed dedi causam qua mediante mortuus est ⁊ istud damnum datum est in corpore serui tui nō tamen corpore meo sed frigore. in casu sequenti contingit econuerso quia si proieci calicē tuum in ꝓfundū corpus calicis nullum dānum recipit. sed tu recipis ex actu gesto corpore meo. ideo dicitur dari damnum de corpore in non corpus ⁊ actio. l. aquil. datur quādo damnum infert de corpore in corpus vt si animal tuū interfeci manibus meis vel vinum aut oleum effudi. vt. ss. ad le. aquil. l. si seruus seruū. §. iij. capite suppletur ergo. l. aquil. per pretorē ex mēte ipsius legis ⁊ loco actionis directe datur in factum: vt hic ⁊. ss. eodē. quia actionum. nō ergo loquitur hic de actione in factum que est eadem cū actione prescriptis verbis. vt. l. precedenti. sed de subsidiaria. l. aqui. que potest dici alio respectu specialis: quia forte specialiter fuit inuenta ad supplendum. l. aquil. idem in illa que fuit inuenta ad supplendum aliquod edictum pretoris vbi deficerent verba ⁊ nō mens. l. Est ⁊ alia generalis subsidiaria que competit vbicūꝙ̄ est equum actionem dari ⁊ nō reperitur hec pone exemplum in. l. si id quod. de iurisdi. om. iud. ⁊ per glo. rubrice in fi.

2 ☞ Actio de pastu pecoris nō habetur nisi hic. nec habet tractatum sicut alie actiones.

3 Simile in actione incerti ꝙ non habeat specialem tractatum ⁊ ꝙ tamen sit proprium nomen actionis.

4 Simile de interdicto fraudatorio.

5 Glandis appellatione continentur quicūꝙ̄ fructus etiam domestici cadentes ex arboribus.

6 Fructus si cadant de arboribus tuis in fundum meum nō tamen sunt mei sed veniunt tibi restituendi: ⁊ si colligam vel faciam depasci datur tibi actio in factum ad estimationē eorū: ⁊ quid si culpa mea interuenit.

1 **Si glans.** † Actio de pastu pecoris nō habet locū quando fructus mei qui cadūt in alieno depascuntur: ideo recurritur ad actionem in factum subsidia-

2 riam. hoc dicit † ⁊ semper allegatur de ista actione de pastu pecoris de qua nō habetur mentio in toto corpore iuris nisi hic de qua vide per Cy. in. l. fi. C. ad legē aquil. ⁊ sic non habet tra-

3 ctatum sicut alie actiones habent. † simile in actione incerti ꝙ non habet specialem tractatum tamen est proprium nomen actionis: licet quidam dixerunt contrarium propter hoc dicētes ꝙ est cōdictio sine causa de quo dic vt dixi in. l. sed si me pu-

4 tem. §. cum inter. ss. de condictione indebiti. † simile habemus de interdicto fraudatorio de quo non fit mentio nisi in. l. si pu-

5 pilli. §. j. ff. de solutio. † In princi. tex. ibi si glans: appellatione

b glandis [b] continentur quicunꝙ̄ fructus etiam domestici ca-

6 dentes ex arboribus tuis. † Et nota ex ista glossa ꝙ si fructus cadāt de arboribus tuis in fundum meum nō sunt propterea mei: sed veniunt tibi restituendi: ideo si colligā vel faciam depasci datur tibi actio in factum ad estimationem eorum quod perpetuo tene menti. ¶ In glo. ibi forte locum habet de pauperie hoc si sine aliqua culpa mea cōtingit vt tenear emendare damnum vel dare animal pro noxa vt in titulo si qua. pau. fe. di. si vero culpa mea propter malam meam custodiam dat actio. l. aquil. vel in factum ad precisam emēdationem damni sicut hic: q2 culposus non liberat dando pro noxa. ss. de noxa. l. iij. ⁊ iiij. in prin.

2 ☞ Indicare furem nemo tenetur.

3 Cōtractus innominatus potest fieri per si sicut per vt.

4 Conuentio nuda non dicitur quādo fit contemplatione certe cause explicande per eum cui fit promissio etiam si per viam conditionis fiat ⁊ secuta causa nascitur actio que est natiua nō datiua.

5 In contractu facio vt des quādo det actio prescriptis verbis ⁊ non de dolo.

1 **Solent qui.** † Licitū est recipere ꝑ indicando furē ⁊ illud ꝙ ꝑmittitur vt indicet secuta idicatione petitur per actionem prescrip. ver. nisi dolus interuenerit quia tunc datur actio de dolo. hoc dicit. Et primo ꝑmittit vnū ad euidētiam vsꝙ̄ ibi qd ⁊ quilibet. postea determinat casum: ⁊ ibi inci-

2 pias casum huius. l. ¶ † In tex. ibi vero timet conditionem. ff. ob turpem causam quasi gratis teneretur indicare ⁊ per cōsequens turpiter recepit. vt. ss. de condi. ob tur. causam. l. fin. imo non gratis tenebatur indicare vt hic. ⁊. l. iiij. §. si tibi indicium. eodem ti. quod dic vt ibi. Sed contra quia nisi indicet punitur vt in. l. j. §. j. ss. de seruo. fug. Solu. ibi receperat fugitiuū in suo hic non sed erat in alieno. ¶ In textu ibi hoc est si indicasset.

3 † Nota ꝙ videtur hic text. ꝙ contractus innominatus potest fieri per si sicut per vt de hoc vt in. l. si intra. ss. de pactis. ⁊ in. l. si

4 quis cum debitore. de iureiuran. ¶ † In tex. ibi conuentio nuda ista non est nuda. nota ꝙ non dicitur nuda conuentio quādo fit contemplatione certe cause explicāde per eum cui fit ꝓmissio etiam si per viam conditionis fiat ⁊ secuta causa nascit actio que est natiua nō datiua: vt. l. iurisgentium. §. ⁊ ideo puto. ss. de pactis. ¶ In fi. text. ibi prescriptis verbis. Sed oppo.

5 † ꝙ iste fuit cōtractus facio vt des[c] ex quo debet dari de dolo

c non prescriptis verbis vt. l. naturalis. §. ꝙ si faciam. ss. eodem gl. laborat super hoc ⁊ merito potest dici ꝙ hic ex facto aderat vtilitas alteri parti: ideo datur prescriptis verbis per. l. cum mota. C. de transac. fm vnum intellectum. Sed tūc cōtra si pōt dari prescriptis ver. non debet dari de dolo cuius cōtrarium statim sequitur ⁊ istud est difficile contrarium. Bart. ideo hic dicit ꝙ non loquitur de dolo eius q debebat dare: sed de dolo indicantis ⁊ sic cessat contrarium glo. quod non placet. q2 hic dicitur propter dolum dari de dolo non prescriptis ver. ⁊ sic loquitur eodem casu quo supra. ideo potest dici ꝙ ex indicatione sola nō sequit vtilitas alteri parti nisi ipse postea apprehendat ⁊ tunc non sequitur mediate ex indicatione: sed ꝑpter eam ideo non datur actio prescrip. ver. directa. sed si fuit in dolo datur de dolo vt. d. §. quod si faciam. si nō fui in dolo datur prescriptis verbis vt in. d. l. cum mota. ih fi. fm alium intellectum ⁊ tetigi in. §. ꝙ si faciā. ⁊ de isto intelligitur hic. fateor tamen contrarium est difficile. ⁊ isti tex. vix recipiunt bonā sol. ⁊ totum hoc propter illum. §. quod si faciam. qui magnam ingerit difficultatem in istam materiam.

2 ☞ Ubicūꝙ̄ potest habere locum actio ex cōtractu nominato non detur condictio incerti.

1 **Permisisti.** † Ex pacto apposito iuxta donationē in fauore donatoris datur actio prescriptis verbis. sed iuxta venditionem datur etiam actio informata ex vēdito ⁊ cōtra eū qui non patit me tollere rem meam datur actio ad exhibēdum. hoc dicit. Primo dicto cōcordat. l. hereditatem. ff. de dona. nec tunc potest dari actio informata. quia pactum nullā reperit informandam cum donatori non oriatur actio cōtra donatarium. sed in secundo sic. quia datur ad pretium. vnde potest dari ad id qd deuenit in pacto ⁊ iste est verus intellectus.

a ¶ Unus poni rem. Adde Pe de vbal. in trac societatis.

b ¶ Appellatiōe glandis. Adde l. qui venenū. in §. glandis. ff. de verbo. signi.

c ¶ Facio vt des. Adde ꝙ est contractus innominatus fm Pau. de ca. in. l. cū mota. in. ij. no. C. de transac.

¶ Oppo. quod ista.l.non possit procedere quia cōtractus fuit celebratus pro vno scz pro donatario et pactum fuit appositum pro donatore. et sic pro alio. ergo non competit actio prescrip. verbis ex isto pacto. quia non vestitur coherentia contractus et sic pactum remanet nudum. Sol. et aduerte quia in hoc multum dubitaui verum est quod istud pactum non vestitur coherē-tia cōtractus per ea que supra dicta sunt sed bene vestitur interuentu rei ideo si ex vna parte impleatur potest agi ex eo: et ita loquitur iste tex. et hoc modo intelligit Bar. quando cōtractus fit pro vno et pactum apponitur pro alio in.l.iurisgentiū. §.quinimo.in princi.ff.de pactis. et in.l.petēs.C.eodem titulo. ¶ In tex.ibi incerti competere subaudi dūtaxat sed in sequē-ti casu habes ex vendito informatam et etiam prescrip.verbis que oritur ex pacto vt.ff.eodem.l.si vir vxori. et probatur quod ista

2 l.non probat id quod dicit † Bar.in.l.sed et si me putem.§.cum inter.ff.de condi.indebi. quod vbicunque potest habere locum actio ex contractu nominato non detur condictio incerti. et ad hoc allegatur ista.l. quia hic non loquitur de condictione incerti sed de actione prescriptis verbis que dicitur incerti quando datur ad factum. Item quia hic vltra actionem ex vēdito datur illa per id quod dixi. et cōtra eum videtur casus in.l.si binarum.ff. de serui.vrb.predi.

1 **Permisisti.** † Si pmittis me complere quod in tuo tua voluntate cepi datur actio de dolo non pscrip.ver.hoc dicit. ¶ In tex.ibi nec patiaris me tollere fructus.i.separare a solo.alias si separassem et non pmitteres me tollere haberē actionē ad exhibendū et rei ven.quia essem effectus dñs vt.ff.proxi.precedenti tex. ¶ In tex.ibi nullā iuris ciuilis actionem.i.non datur actio prescrip.ver.sed quare non rñdeo.quia hic non fuit aliquis cōtractus innominatus vel sibi similis.nam pmisisti mihi vt sererem et tollerem et ego nihil promisi vnde cū ex vna parte veniat tātum quid fiendū nō pōt dici contractus innominatus qui est vltro citroque obligatorius recurritur ergo ad actionē de dolo contra dolosum et contra non dolosum ageretur in factum subsidiaria.gl.dicit quod hodie ageretur.l.si quis argentum.C.de donatio.si promisisti ex mera liberalitate.

2 ☞ Qñ cōcessi tibi habitationem gratuitā mei fauore vt domus non destrueretur quod non sit cōmodatum nec precarium.

1 **Si gratuitam.** † Quando nō constat quis cōtractus fuerit celebratus constat tñ quod aliquis celebratus fuit datur actio pre-

2 scrip.ver.hoc dicit.sic.ff.eo.si tibi et.l.j. et pōt intelligi † quando cōcessi habitationē gratuitam mei fauore non tui: puta vt domus habitaretur et non destrueretur et tunc procedit clare.quia nec est cōmodatum nec precariū que conceduntur cōtemplatione recipientis potest etiā intelligi quod cōtemplatione recipientis tñ non cōstabat an ex causa cōmo.ad certū determinatum vsum: puta vsque ad annū.an ad incertū vt ad beneplacitū cōcedētis quo casu daretur interdictū de precario.ideo in hoc dubio recurritur ad hanc actionem ita intellexit Azo.

2 ☞ Traditio dicitur facta cōtemplatione illius cuius rogatu facta est nisi ex alio appareat contrarium.

1 **Si margaritas.** † Qui recipit rē vendendā estimatā tenetur actio.prescri. ver.ad rem vel estimationē. et si ad rogamen suū recipit tenetur de leuissima culpa.si ad rogamen dantis tenetur de dolo et lata culpa vnde si nō apparet tenetur de dolo lata et leui.hoc dicit tex.

2 cum gl. † Ex quo no.quod illius cōtemplatione dicitur traditio facta cuius rogatu facta est hoc tamen est verum qñ ex alio non apparet contrariū.nam si habebā rem venalem indistincte cēsetur facta mei gratia et cōtemplatione nec recurreretur ad distinctione de qua hic vt.l.rogasti.ff.si certum peta.tūc enim recurritur quando hoc non constat an esset venalis vel non.facit.ff. cōmo.l.in cōmodato.§.interdum.

¶ Ludus alearum. Adde gl. et doc. in.c.clerici. de vi. et hone.cleri. Car. in cle.j. eo.ti.

1 **Papinianus.** al's.§. **Si rē.** † Qui recipit rē inspiciēdā si eā perdit sui culpa tenetur actione prescri.ver.dūtaxat.si vero nō perdidit sed dicat se perdidisse tenetur furti et cōdictione furtiua et ad exhibendum et qñ traditio fit gratia recipientis tantū tenetur de leuissima culpa si dantis tantū de dolo et lata si gratia vtriusque de leui tantum.h.d. et ponit istā.l.casus valde quotidianus. ¶ In tex.ibi ita demū prescrip.ver.actio supple tm̄ vel dūtaxat: quia si non possum pbare quod sit apud te nō potest dici quod cōmiseris furtū. sed si possum pbare tunc quia denegatur mihi restituere asserendo mēdaciter te pdidisse et si cōtrectas rem meā cōtra meā volūtatē: ideo cōmittis furtū: ideo habeo actiones de quibus infra subijcitur subaudi et habeo prescrip.ver.que erit ex cōtractu nō enim debes esse melioris conditionis hoc casu quam precedenti: nec obstat quod hec actio nō concurrit cū alijs quia hoc est verū cū alijs oriētibus ex cōtractu sed ex delicto sic: quia oriuntur ex diuersis principijs.in cōtrarium tñ facit quod no.gl.in.l.pri. que videtur velle quod actio prescrip.ver.non detur pro re pprij. et hoc videtur pbari in hoc tex.attēto cortice litere et nolendo aliquid.l.subaudire.sed nō placet illa gl.quia nō video quid repugnet quin posset dari ad restōnem rei pprie sicut actio cōmodati: et depositi que sunt actiones personales et videtur tex.in.l.pce. in prin.vbi datur prescrip.ver.ad restitutionem habitationis gratie concesse.sed ad dandum fateor quod actio personalis non potest competere ei qui dominus est.

1 **Si cum vnum.** † Si cōmodo vt cōmodes nō agitur cōmodati sed pscri.ver. hoc dicit. Ratio est quia cōmodatū debet esse gratuitum. et hic non est: et ideo videtur a simili quod si mutuo tibi vt postea mutues mihi cōmittitur vsura: quia mutuū debet esse gratuitū: et hoc nō est vt patet ex isto text. ita dicūt canoniste in materia vsurarū. ¶ In tex.ibi et perit tibi supple sui culpa: alias nō teneretur.sed quid si non perijsset qua actione tenebitur restituere videtur quod non datur actio pscrip.ver.postquam non pōt vendicari vt in principio huius legis ꝯrium dic vt ibi dixi.vt autem cōmodet suum nō est dubiū quod datur pscrip.ver.quia fuit cōtractus innominatus cōmodo vt cōmodes et fuit impletus ex vna parte.

1 **Si cum mihi.** † Si res vendenda pereat ante perfectā vēditionē etiam apud eū qui emere volebat periculū est domini.hoc dicit hic si sine culpa: alias secus.tenetur autem ille de culpa leui qui tenetur ad custodiam vt hic in fine nō de leuissima.quia pro custodia mercedem principaliter nō recipiebat: al's secus: vt.l.qui mercedem.supra loca.

2 ☞ Si fui presens quando deposuisti annulum tuum penes tertiū cum pacto quod restituatur mihi si vincam te in ludo et ecōtra si fuisti presens quando deposui annulum meum sub eadē conditione que actio oriatur.

3 Ludus alearum ast magidem.i.ad statum non est licitus si luditur ad pecuniam sed illi ludi dicuntur liciti vbi exercentur vires corporales.

4 Quod hoc expediat reipublice vt exerceāt se in talibus.vt sint apti rempub.defendere.

5 Et qui non est dominus nec habet possessionē nō datur actio furti nisi sua intersit rōne custodie et quid si aliquis est dominus sed nunquam fuit possessor.

1 **Si quis.** † Qui recipit rem vt alteri tradat in certū euētum illo secuto per actionē pscrip.ver. tradere cogitur nisi ob cām inhonestam fienda veniat traditio.

2 hoc dicit. et est pulcher casus et quotidianus ecce casus. ¶ † In tex.ibi prescrip.ver.actio in eum cōpeteret.sed vnde oriatur hec actio.rñdeo si fui psens qñ deposui annulū tuum penes tertiū cum pacto quod restituatur mihi si vincā te in ludo et ecō fuisti pñs qñ deposui annulū meū sub eadē conditione vt restituatur tibi nūc oritur ex pacto quod cēsetur interuenire inter me et illum tertiū vel inter illū et te et erit actio directa.si autē non fui presens quando tu deposuisti cū illo pacto cū tale pactum fuerit appositum sup re tua que durabat tua acquiritur mihi absenti vtilis actio prescri.ver.argu.ff.de pig.act.l.si cū venderet iuncta.l.publia. in prin.deposi.in tex. et glo. Et si dicatur imo vtilis depositi: vt ibi no.rñdeo ibi fuit proprie depositū: quia facta fuit ad finem vt ille custodiret et in certū casum restitueret hic nō vt custodiret: sed p securitate mea si contingat me vincere. Que autem actio cōpetat mihi p restitutione annuli mei.hic enim loquitur nisi de tuo vt colligitur ifra dū dicit quēadmodū enim.rñdeo quod multo fortius pro meo restituendo datur actio prescri.ver. vt dixi in prin.huius.l. et patet.j.l.proxi. et in prin.l.precedētis. quia potest dici innominatus contractus trado vt mihi restituas si vinco et etiam annulum alterius. ¶ † Et not.hic glo. quod

3 ludus alearum[a] ad magidem id est ad statū nō est licitus si luditur ad pecuniam et quicquid lucratur illicite lucratur et tenetur restituere illi ergo ludi dicūtur liciti vbi exercentur vires corpo

4 rales.vt in.j.glo. et in.l.solent.ff.de alea.nam † hoc expedit reipublice vt exerceant se in talibus et sint apti rempublicam de-

5 fendere. ¶ † Vltimo no.ad id quod allegatur iste.§. † ei qui non est dominus nec habet possessionem nō datur actio furti hoc verum nisi vna intersit ratione custodie vt quia teneatur alteri emendare vt in casibus hic allegatis in glo.in contrarium. Quid autem si aliquis est dominus nunquam tamē fuit possessor dic vt no.in.l.si manifestus.in.§.tamdiu.cum.l.seque.de cōdi. fur. et in.l.si homo.ff.de vsucap.

1 **Apud.** † Ille qui recipit rem tradendam alteri in certū euētū illo nō secuto tenetur per hanc actionem restituere tradenti.hoc dicit.

In tex.

¶In text.ibi prescriptis verbis agere que oritur ex eo quod tacite videtur actum vt si sibi non dederis mihi restituas ⁊ sic videtur contractus innominatus:do seu trado vt alteri tradas vel mihi restituas.¶In text.ibi non enim respondet tacite obiectioni:quia posset dici ꝙ daretur actio depositi sequestraria ad quod respondet non esse verum.nam illa competit qñ duo deponunt eandē rem penes tertiū que erat in litigio. vt.l.licet.⁊.l.ea apud quē.§.in sequestrū.s.deposi.sed hic a me solo fuit factū depositū de re non litigiosa.¶Item opp.ꝙ nō prescri.verbis quia pecunia erat mea pro qua nō potest competere actio personalis ⁊ ꝑpter hoc glossa intelligit ꝙ fuerit translatum dominium qđ non placet.quia est destruere literā nec video qd rationabiliter potuit mouere gl.ideo dic vt dixi in.l.precedenti.in prin.

2 ☞Actio prescriptis verbis ꝙ possit dari pro re propria.

1 **Rogasti me.**†Si res vendita datur vt pretium in mutuum cōuertatur si non vendatur vel non conuertatur actione
2 prescriptis verbis agitur.hoc dicit † ⁊ hic etiā probatur quod supra dixi ꝙ hec actio potest dari pro re propria in fine text.ibi proprij contractus. Sed quis contractus fuit iste.nam totum qđ feci ad vtilitatem tui cedebat.tradidi enim rem meam vt eam venderes ⁊ pretium in mutuum retineres non vt aliquid faceres ad meam vtilitatem vel aliquid dares: ⁊ sic non videtur cadere in aliquam speciem de illis que habentur in.l.naturalis.breuiter fateor hoc proprie loquendo.tñ habet similitudinē cum illis speciebus:quia per negotium inter te ⁊ me gestum est ⁊ videtur tacite actū.quod si non vendatur vel pretium in mutuum non conuertatur mihi restituatur:⁊ ex hoc tacito pacto resultaret dictus contractus similis illis vt.j.l.proxima.

2 ☞Dictio deinde ꝙ nō importet de sui natura interuallum temporis imo verificetur in eo ꝙ incontinenti fit.

3 Qñ pro vsu rei datur pecunia ꝙ indistincte dicaꝛ locatio etiā si non consueuit locari si tamen sit ad hoc res apta.

1 **Si predium.**†Ex pacto incontinenti apposito datur prescri.ver.⁊ etiam actio ex illo contractu informata si aliqua repiꝛ informanda.hoc dicit
2 tex.cum glo.¶†In tex.ibi deinde glo.intelligit.scilꝫ inconti-
a nenti[a] ⁊ sic no.ꝙ ista dictio deinde non importat de sui natura interuallum tēporis:imo verificatur in eo quod incontinenti
3 fit.licet prima facie videaꝛ ꝯtrariū.¶†In tex.ibi prescri.verbis agi supple dumtaxat ex cōtractu innominato facio vt facias. id est obligo res meas pro te vt fideiussorem prestes.sed si hoc feci pro aliqua mercede quā a te recepi.⁊ sic fuit contractus locationis tunc quia competit actio ex locato ad mercedem dabitur etiam eadem actio informata ad id quod deuenit in pacto.vt.j.sequitur non in casu precedenti.quia pactum nullum reperit informandum vt dixi supra eodē promisisti.non tamē ego quin etiam hoc casu detur prescri.ver.que oritur ex pacto incontinenti apposito qđ etiā tenet hic glo.super verbo ex locato.⁊ nota eam que vult ꝙ licet quādo recipitur pecunia pro opere seu pro facto.tunc dicatur contractus locationis quando talis opera vel ad tale factum cōsueuit opera locari nō aliter.vt.s.eo.naturalis.§.vt cum do.quādo tamen datur ꝓ vsu rei indistincte dicitur locatori etiam si non cōsueuit locari qđ tene menti.certe hoc intelligo verum quando pro tali vsu ad quem est apta locari puta concedo habitationem pro certa pecunia.sed si vsus ad quem non consueuit locari nec est apta locari puta obligo rem pro te pro certa mercede quā mihi ꝓmittis certe ad hunc vsum non cōsueuit res locari vnde nō videꝛ contractus locationis nisi hoc agatur expresse ⁊ ita debet intelligi hic argu.j.l.proxi.§.j.

1 **Apud labeonem.**†Qui rem experiendā recipit qđ interim ex ea lucratur dño per hāc actionē restituere tenetur.h.d.Et oriꝛ hoc casu similiter ex tacito pacto.quia videtur actum vt si displiceant restituas mihi equos ⁊ omne lucrum quod cum eis feceris:quia non debet lucrum pertinere ad te prius ꝙ̄ pertineret rei periculum sed ante venditionem perfectam periculum ad te nō pertinet etiā si penes te pereāt. vt.s.eo.si gratuitam.§.si cum mihi.iuncta.l.si is qui.§.si quem questum.s.cōmo.nec etiam hic est proprie contractus innominatus.sed assimilatur illi vnde potius dicitur quoddā negotium gestum inter te ⁊ me.

1 **Item apud.**†Qui recipit rem experiēdam emptione pfecta teneꝛ ad ptiū actione ex vendito vel prescriptis ver.ad id quod conuenit hoc dicit ⁊ differt a casu precedēti:quia ibi nullam mercedē recipiebat tradens de experimēto hic sic:⁊ ideo in casu isto lucrum quod recipiens consequitur ex experimēto pertinet ad eum quia sic videtur tacite actū ⁊ sufficit ꝙ soluat mercedem.casus est iste. ¶In tex.ibi pretiuꝫ petatur subaudi ⁊ multo minus merces pro tempore ante contractam emptionē:puta si fuit actum ꝙ experieris per quindecim dies ⁊ singulis diebus solueres decem si displicuisset post deceꝫ dies dixisti eas tibi placere:⁊ ex tunc contrahiꝛ emptio ⁊ pro tempore sequenti non teneris ad mercedem.quia vteris re tua ⁊ cuius periculum amodo ad te pertinet.sed ꝓ.x.dieb⁹ ꝑteritis debes soluere:qꝛ fuisti vsus re mea ⁊ cuius periculum ad te non pertinebat:licet pertineret lucrū ex pertinēti:ideo teneris ad mercedem vt colligiꝛ supra dū dicit vtrum pretiū ⁊ merces ⁊ sic copulatiue:sed in sequēti casu si tibi displicent nō teneris nisi ad mercedem non autem ad pretium nec ad ipsas res si sine tui culpa perierunt.vt in.l. si rem.§.si cum mihi.s.eo.

1 **Si cum emere.**†Is cui res inspiciēda datur non tenetur de casu cōtingēte cum res reportatur sed de dolo ⁊ culpa hac actione teneꝛ.h.d.

2 ☞Actio prescriptis verbis habet locū quādo dubitatur de actione super aliquo negotio gesto inter ambas partes quod potest contingere quatuor modis.

3 Sed si negotiū non sit cōiter gestum inter ambas partes sed per vnā tm̄ ⁊ dubitatur de actione quod cōtingit duobus modis ꝙ tunc competat actio in factū subsidiari.

4 Actio in factum subsidiaria in quo differat ab actione prescriptis verbis.

5 In delictis quādo dubitaꝛ de actione an recurratur ad actionem de dolo.

1 **Quoties.**†Quando deficit specialis actio recurritur ad generalem actionē prescriptis ver.que dicitur in factum.⁊ quādo deficit exceptio specialis datur ex equitate generalis ī
2 factum.hoc dicit ſm vnū intellectum† ꝙ loquatur de actione prescrip.ver.⁊ tunc dic ꝙ habet locum quando dubitatur de actione super aliquo negotio gesto inter ambas partes vt in multis.ll.huius tituli quod potest cōtingere quatuor modis. Primo quando constat illud negotium cadere in aliquā speciem cōtractuum innominatorum excepto contractu facio vt des de quibus in.l.naturalis.Secundo quando constat ꝙ est contractus innominatus tamen nō proprie cadat in aliquam a
de illis speciebus.sed pone exemplum in.l.promisisti.⁊ in.l.si rem tibi cum sequenti in qbus assimilatur alicui de illis trib⁹ speciebus:sed non proprie per ea que dixi in.l.j.s.eodē. Tertio quando cōstat ꝙ est cōtractus nominatus tamen ignoraꝛ quis quia est dubium de facto.pone exemplum i.l.j.s.eodem. ibi domino mercium ⁊c.Quarto quando dubitatur an sit contractus nominatus vel innominatus:qꝛ pōt cadere in vtrāqꝫ: pone exemplum in.l.si gratuitam.quia si concessi habitationē gratuitam gratia mei est contractus nominatus si gratia tui est contractus commodati vel precarij qui sunt nominati.Si vero constaret ꝙ esset ꝯtractus nominatus ⁊ etiā quis ⁊ qualis esset tunc dareꝛ actio specialis ex illo cōtractu quando reperitur specialis actio prohibita.Si autē non reperitur tunc aut petiꝛ certum ⁊ competit certi cōdictio generalis vt in mutuo ⁊ etiam ſm quosdam in stipulatione in quibus nō est prohibita specialis certi cōdictio ita sentit hic gl.in mutuo ꝙ nō licet in.l.certi condictio.si cer.peta.sentiat contrarium aut petiꝛ incertum ⁊ tūc datur condictio incerti:vt.l.sed ⁊ si me putē.
3 §.cū inter.⁊.l.qui exceptionē.§.si qs.de cōdi.inde.† aliomodo intelligiꝛ vt loquatur de actione in factum subsidiaria:vt competat vbi deficit specialis ⁊ tunc dic ꝙ loquiꝛ eo casu quo dubitatur de aliquo negotio non cōmuniter gesto inter ambas partes:sed per vnam tātum quod potest contingere duobus modis.primo qñ super illo facto ꝓdita est aliqua.l.ciuilis vel ꝑtoria inducēs specialē actionem ⁊ deficiunt verba illius.l.tñ adest mens ⁊ est equū actionē dari:tunc recurritur ad actionē in factū subsidiariā q̄ diciꝛ subsidiaria illius.l.vt patet in illa q̄ datur loco actionis.l.aquili.directe.vt.s.eo.l.qui seruandarum.j.⁊.ij.⁊ in alia q̄ datur ad supplēdū verba edicti ꝑtoris.s. eo.l.qui actionum.Scđo modo potest cōtingere ꝙ super illo negotio non est ꝓdita aliqua.l.specialis inducens specialē rationem tamen est equum ex illo dari ⁊ tūc recurritur ad generalissimā actionē in factum.vt.s.eo.l.partis.⁊.C.de sa.san.ecc.
4 l.sancimus.† ⁊ differt ista actio ab actione prescrip.verb.quia prescrip.ver.est natiua.quia habet sufficiētē materiā ad eius productionem in esse:vt.l.iurisgentiū.§.⁊ ideo puto de pactis dicitur tamen vtilis quia oritur ex eqtate potius ꝙ̄ de rigore: ⁊ sic exponitur vtilis.i.efficax ſm primum intellectum.sed ista in factum subsidiaria diciꝛ datiua.qꝛ non sic habet preexistentem materiā.quia non oritur ex negotio gesto inter partes sed

a ¶Incontinēti. Adde.l.ꝙ ait.in §.j.ff.de adul.et in.l.j.⁊ ibi Bar. ff.de sol.

5 ex quadā eqtate deficiente lege vel eius verbis.† Et ꝑdicta qñ dubitat̄ in ꝯtractibus vel quasi qñ autē in delictis gl. hic dicit ꝙ recurrit̄ ad actionē de dolo. tu dic ꝙ istud verū qñ dolus cōiter extra ꝯtractū vel etiā in ꝯtractibus stricti iuris ꝛ qñ delictū[a] non cadit in aliqđ speciale nomē delicti. si autē caderet tūc pro tali dolo daret̄ ad interesse actio in factū: vt. l. q noīe. ff. de fal. ꝛ not. s. ꝓ solu. l. nec quisꝗ. Item qñ nō cadit in spāle nomen delicti vltra actionē de dolo q̄ dat̄ ad iteresse cōpetit accusatio criminalis ad penā extraordinariā ex delicto qđ vocat̄ crimē stellionatus ꝛ est crimē priuatū. sꝫ in alijs noīatis etiā publicis cōpetit accusatio ex illo crīe. Itē ꝑdicta ꝓcedūt nisi aliqua obligatio oriat̄ ex aliqua. l. noua sine aliqua preexistēte materia apta ad ꝓducēdū actionē: qꝛ tūc dareē ꝯdictio ex. l. vt. i. l. j. s. de ꝯdi. ex. l. pone exēplū in. l. fi. post mediū. C. de cōdi. bere. ibi dū dicit cōdictione ex. l. ꝛ in. l. fi. §. licētia. C. de iure deli. ibi ꝯdictione ex l. ꝛc. Cetera circa istā materiā vid̄ ꝑ Cy. q multa vba effundit i l. ex placito. C. de re. ꝑmu. ꝑ Bar. i. l. j. s. de cōdi. ex. l. Sꝫ ex ꝑdictis paucis habes introitū ad intelligēdū oīno. Nō sunt alia.

1 **Si tibi.** † Cum opere gratis exhibent̄ dr̄ ꝯtctus mādati. cum vero cōstituta mercede dr̄ ꝯtctus locationis. cum aūt sub spe mercedis dr̄ ꝯtctus inominatus ex quo orit̄ actio ꝑscri. ver. h. d. Et no. istū casum. ¶ In tex. ibi si vero mercede data supple certa ꝛ in hoc differt a casu sequēti vbi fuit actū de incerta. ¶ In tex. ibi quātū inter nos statutū fuerit puta vt quotidie fieri solet facias mihi hoc ꝛ de primo erimus in cōcordia tu ꝛ ego nō em̄ pōt dici mādatū qꝛ sub spe mercedis hoc facis: nec est locatio: quia reqrit certā mercedē: est ergo inominatus ꝯtctus ꝛ ex vna pte pōt dici facio vt des ex altera dabo si facies. ꝛ sic ex vtraqꝫ pte vr̄ actio ꝓdita si mihi ꝑscrip. ver. facias ꝛ restituas mihi vestimēta mea. ꝛ de ista loqr̄ hic. Itē ex pte tua si fecisti illud ex quo mihi adest vtilitas simil'r ꝑscri. ver. vt dixi tibi ꝑmiū estimādū arbitrio iudicis si nō erimus cōcordes vel si nō adest vtilitas act. de dolo.

1 ¶ Perdēs. adđ q̄ differentia sit inter perdere et derelinquere vide per Ang. i. l. ex libris. in. iiij. no. C. de acqui. ꝛ reti. pos.

b **Uo secūdū tibe.** † Perdēs[b] rē alienam sui culpa tenet̄ actione in factū si alia actio nō superest. h. d.

2 Periculum pecunie date alicui vt faciat ꝛ det qñ pertineat ad dantem ꝛ quando ad recipientem.

3 Usure possunt dici redditus pecunie.

4 Contractus stricti iuris non vestit pactū vsurarum sicut contractus bone fidei. ꝛ quid si cōtractus stricti iuris assimiletur contractui bone fidei. ꝛ nu. 5.

5 Cōtractus innominatus est stricti iuris nisi in duob⁹ casibus.

1 **Titius sempro.** † Si do tibi pecuniam vt negotieris trāsferēdo i te dñiū hoc acto vt lucrū vsqꝫ ad certā quātitatē ad me solū pertineat: sꝫ vltra illā ptineat ad te non dicit̄ ꝯtctus mādati nec mutui: sed innominatus. scꝫ do vt facias ꝛ des q assimilat̄ contractui societatis: ꝛ ex eo dat̄ actio prescri. ver. ad illud lucrū si actū est: alias secus ꝛ periculum talis pecunie sine tui culpa ꝯtingens nō ptinet ad te licet fuerit in te trāslatū dñiū ꝛ tenearis in genere sed ptinet ad me

2 sicut si nō esset trāslatū. hoc dicit ista singularis lex† que ponit casum singularissimū maxime ꝓpter hoc vltimum quē nescio alibi ꝛ mirabiliter limitat. l. incendiū. C. si cer. pe. ideo autē hic nō est ꝯtctus mutui: licet sit trāslatū dñiū: quia mutuū non dat̄ vt recipiēs negotiet̄ ꝓ dante: sed ꝓ seipso: ꝛ hoc fuit actū vt ꝓ dante ꝛ vsqꝫ ad certā quātitatē lucri ptineret ad solū dantem. Itē ideo non est ꝯtctus societatis: quia fuit in totum translatū dñiū pecunie vt. s. eo. si tibi actione. Itē ideo nō est ꝯtctus mandati: quia nō gratis impēdis officiū sed sub spe lucri pcipiēdi vltra illā quātitatē. assimilat̄ ergo ꝯtctui societatis ideo qꝛ nō est mutuū licet tenearis in genere si tñ pecuniaꝫ sine tui culpa ꝑdis casu fortuito liberaris. ꝛ hoc vult tex. añ fi. ibi nec ipsius quidē in verbo amisisset cū glo. q̄ dicit ꝙ nō teneris de vsuris nec de sorte. qđ est singulare. sꝫ ergo icēdiū ꝓcedit nisi trāsferā in te dñium hoc acto vt negotieris ꝓ me vsqꝫ ad tantū lucrū. ꝛ si qđ vltra lucreris sit tuū. quia tūc periculū. casus ptinet ad me qđ perpetuo tene mēti. sed si esset actū[a] qđ omne lucrū esset cōe inter nos. ꝛ sic esset ꝯtctus societatis. tunc periculū pecunie esset cōe si nō fuisset translatū dñium in totū qđ in dubio ꝑsu-

3 mit: vt. s. pro socio. l. fin. §. id quod. ¶ † In tex. ibi vt ex reditu eius pecunie id est ex vsuris semissib⁹ quas voluit titius ad te solū pertinere de qbus ifra subijcit. Et sic no. ꝙ vsure possunt dici redditus pecunie. simile. ff. de adimē. leg. l. alumne. post pñ. alibi dicit̄ ꝙ sunt fructus pecunie. ff. ad trebe. l. postulante. §. sꝫ in hmōi. versi. plane. ꝛ de verbo. signifi. l. vsure pecunie. ¶ In tex. ibi cōputatis vsuris semissib⁹. i. dicere ꝙ de vsuris semissibus si eas pciperet de lucro quas titius voluit ad se solū ptinere deberet sempronius soluere tributa ipsius titij ꝛ si quid supesset ex dictis vsuris restitueret titio si autē solueret vltra q̄ essent dicte vsure tūc illud extenuaret sortē ꝛ istud nō multū facit ad casum ꝓpositū accidit ꝙ recipit vsuras semisses ꝛ eas nō expēdit in totū in solutione tributorū. vnde titius volebat residuū erat qđ an possit ipm petere ꝛ qua actione dubiū erat quia nō fuerūt deducte in stipulatione. sed in simplex pactū ꝛ si dicam⁹ istud fuisse mutuū nō pñt peti circa stipulationē. sed

4 dubiū est an nō sit mutuū sed mādatū. † qꝛ tūc esset ꝯtctus bone fidei vbi ex pacto incōtinēti apposito pñt peti vsure. l. publia. §. j. s. depo. nō sic ex apposito iuxta ꝯtctū stricti iuris qꝛ ille nō vestit pactū vsurarū etiā incōtinenti appositū. vt. C. de vsuris. l. quāuis. ꝛ rñdet ꝙ nō est ꝯtctus mādati si illud qđ est pcipiendum vltra semisses vsuras debeat ptinere ad ipm recipiētem qꝛ tūc apparet ꝙ nō gratis exhibuit officiū. sed sub spe illius lucri sed nec mutuū pōt dici. qꝛ in mutuo si pecunia mutuata pereat nō liberat̄ recipiēs cuꝫ teneat̄ in genere ꝛ si ꝑmisit vsuras ꝑ stipulationē tenet̄ ad illas. licet pecunia sit pempta. sꝫ in casu isto secus est in vtraqꝫ qꝛ non tenebit̄ ad sortē nec ad vsuras qđ nō est in mutuo si fuissent ꝑmisse. certe melior rō est ad ostendendū ꝙ nō sit mutuū illa quā supra dixi qꝛ mutuum nō dat̄ vt negotiet̄ ꝓ dante sed ꝓ seipso potius ergo vr̄ ꝯtctus societatis: sed nec ille dici pōt duplici rōne prima qꝛ translatum fuit dñiū in totū vt est dictū. scđo qꝛ si nō pciperent vsure vltra semisses nullā partē lucri sentiebat sempronius recipiēs ꝛ sic ꝯtctus nō erat cōis. vt. s. eo. si tibi rē vendēdā in fi. est ergo ꝯtct⁹

5 innominatus ꝛ dabit̄ actio ꝑscri. ver. ad dictas vsuras† sed ꝯ qꝛ ꝯtctus innominatus est stricti iuris nisi in duob⁹ casib⁹. s. de estima. act. ꝛ de rerū ꝑmu. ergo nō vestit pactū nudū vsurarū. gl. rñdet ꝙ licet sit stricti iuris tñ assimilat̄ ꝯtctui societatis vel mādati q sunt bone fidei quā glo. no. tu dic ꝙ hic nō orit̄ actio prescri. ver. ex pacto tanꝗ vestito coherētia ꝯtctus: quia tūc ꝓcederet ꝯrīū imo ex pacto ex quo perficit̄ cōtractus innominatus ꝛ sic ex ipso ꝯtctu inominato qui resultat habita relatione vnius ad alterum. s. do tibi triginta vt negotieris ꝛ restituas mihi vsuras semisses ꝛ ista est vera solutio. Hic non sunt alia.

2 Si ꝑsto tibi decē opas fabriles indebite credēs me teneri nō possum repetere totidē opas fabriles tuas. sed repetere estimationā earū quia in tantū es effectus locupletior ex meis.

3 Cōtractus innoīatus dr̄ eē de iuregētiū sicut ipsi ꝯtct⁹ noīati.

1 **Si operas.** † Actio ꝑscri. ver. pōt ꝯpi ex pacto expresso ad aliud oīno q̄ datū fit: sed ꝯdictio indebiti nō ꝯpit̄ nisi ad illud idē qđ datum est vel ad aliud oīno simile in genere suo. h. d. ¶ In text. ibi nec esse rñdet tacite obiectioni q̄ posset fieri ꝙ si do tibi operas fabriles serui mei vt totidē operas fabriles serui tui ꝑstes nō possum illas petere: sed debeā petere

2 estimationē. qꝛ sic videmus in cōdictione indebiti. † qꝛ si presto tibi. x. opas fabriles idebite credēs me teneri nō possum repetere totidē opas fabriles tuas sed debeo repetere estimationē earū quia in totū es effectus locupletior ex meis. vt. l. si nō sortem. §. libertus. s. de cōdi. ide. ad hoc rñdet iuriscō. ꝙ cōdictio indebiti est alterius nature q̄ actio prescri. ver. nā illa nō contrahit̄ nisi ad idē corpus qđ traditū fuit vt si cōsistat in specie vel ad aliud oīno simile vt si cōsistat in genere ꝙ si recipit in se omnimodā functionē cū auteꝫ soluunt̄ opere indebite nec ille eedē possunt repeti: quia nō extant nec alie similes nō solū diuersorū hominū imo etiā eiusdē hoīs ope non sunt eedem vel oīno similes ideo deuenit̄ ad estimationē vt dicit̄ in. d. §. libertus. sed actio ꝑscriptis verbis de sui natura pōt trahi ad aliā rem penitus diuersam vt si do tibi penulas. i. certas vestes vt mihi des tunicas nō ergo expedit deuenire ad estimationē ꝓ

3 pter diuersitatē operarū ꝛ hoc intendit† ꝛ nota hic expresse ꝙ cōtractus innominatus dicit̄ esse de iuregentiū sicut ipsi contractus nominati vt. l. ex hoc iure. s. de iusti. ꝛ iure.

Si tibi. Si trado tibi rem vtendam vt eādē restituas dicitur contractus cōmodati si vero vt restituas tantūdem in pondere vel eandē aut tantūdem dicitur cōtractus innominatus. h. d.

¶ Finis secūde partis Cōmentariorum dñi Pauli de castro super Digesto veteri.

¶ Lugduni apud Sebastianum Grypbem Germanū: anno a Christo nato. M. ccccc. xxvij.

Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg Hh Ii Kk Ll Mm Nn Oo Pp Qq Rr Ss. Omnes sunt quaterniones.

iij. Esdre. iij.
Super omnia autem vincit Ueritas.

colorchecker CLASSIC

calibrite